TEKELİSTAN

YALÇIN KÜÇÜK

İthaki

İthaki Yayınları - 266
Tarih Toplum Kuram - 23
ISBN 975-8725--67-X

Yalçın Küçük
Tekelistan

1., 2., 3,, 4. Baskılar YGS

5. Baskı İthaki, 2004

Yayına Hazırlayan: Ahmet Öz

© *Yalçın Küçük, 2003*
© *İthaki, 2004*
Yayıncının yazılı izni olmaksızın alıntı yapılamaz.

Yayın Koordinatörü: Füsun Taş
Kapak: Ömer Ülkenciler
Düzelti: Neylan Doğan
Sayfa Düzeni ve Baskıya Hazırlık: Cemile Öz
Kapak ve İç Baskı: Kitap Matbaacılık
Cilt: Yıldız Mücellit

İthaki Yayınları
Mühürdar Cad. İlter Ertüzün Sok. 4/6 81300 Kadıköy İstanbul
Tel: (0216) 330 93 08 – 348 36 97 Faks: 0 216 449 98 34
www.ithaki.com.tr
ithaki@ithaki.com.tr

Yalçın Küçük

TEKELİSTAN

İthaki

İÇİNDEKİLER

İTHAKİ İÇİN ÖNSÖZ 7

Önsöze Birinci Ek: Yahudi ve Katolik 110

Önsöze İkinci Ek: US Media & Yahudiler 111

Önsöze Üçüncü Ek: Milli Görüşte Üç Kuşatma 112

Önsöze Dördüncü Ek: İsrail'de Bir Gazete mi? 113

Önsöze Beşinci Ek: Panik ya da Deklarasyon 114

Önsöze Altıncı Ek: Sultanlar ve Gizli Yazarlar 115

BİRİNCİ BASIMA ÖNSÖZ 117

İKİNCİ BASIMA ÖNSÖZ 127

ÜÇÜNCÜ BASIMA ÖNSÖZ 141

DÖRDÜNCÜ BASIMA ÖNSÖZ 145

BİRİNCİ KİTAP 153

BİRİNCİ BÖLÜM: NOVA TANZİMAT 155

İKİNCİ BÖLÜM: İSİM-BİLİM - İLK ALIŞTIRMALAR 193

İkinci Bölüm İçin Birinci Ek: Modern Mezar Taşları 279

İkinci Bölüm İçin İkinci Ek: Çiller'in Ailesi Yahudi mi? 286

İkinci Bölüm İçin Üçüncü Ek: Tayibe-Aylin-Mişel 292

İkinci Bölüm İçin Dördüncü Ek: Sesi-yok Soprano - Leyla Gencer 297

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: İSİM-BİLİM ÇÖZÜMLEMELERİ 301

Üçüncü Bölüm İçin Birinci Ek 358

Üçüncü Bölüm İçin İkinci Ek 359

Üçüncü Bölüm İçin Üçüncü Ek 360

Üçüncü Bölüm İçin Dördüncü Ek 361

Üçüncü Bölüm İçin Beşinci Ek 362

Üçüncü Bölüm İçin Altıncı Ek 363

Üçüncü Bölüm İçin Yedinci Ek 364

Üçüncü Bölüm İçin Sekizinci Ek 365

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: -ELİ -ELİ -İSTAN 367

BEŞİNCİ BÖLÜM: GELECEĞİN TARİHÇİLERİNE KOPYA 393

ALTINCI BÖLÜM: KAYIPLARIMIZA AĞITLAR 423

YEDİNCİ BÖLÜM: RECAPUTILATION 461

Yedinci Bölüm İçin Birinci Ek: Üçüncü Darbe Gerçekleşti 535

Yedinci Bölüm İçin İkinci Ek: "Sorumsuz Sorumlu" 538

İKİNCİ KİTAP 545

BİRİNCİ BÖLÜM: MİT VE MATBUAT 547

Birinci Bölüm İçin Birinci Ek: Sezer ve Matbuat 622

Birinci Bölüm İçin İkinci Ek: Kürt İddiası: "YK Kemalist Ajandır" 630

Birinci Bölüm İçin Üçüncü Ek: Aktüel'den Haber 631

Birinci Bölüm İçin Dördüncü Ek: Bedri: "Birileri Gevezedir" 632
Birinci Bölüm İçin Beşinci Ek: MIT-Yemek 633
Birinci Bölüm İçin Altıncı Ek: Bir Müfteriye Yanıt 634
Birinci Bölüm İçin Yedinci Ek: Matbuat ve Cehalet 636
İKİNCİ BÖLÜM: BÜROKRASİ VE SABETAYİZM 645
İkinci Bölüm İçin Birinci Ek: Sezer ve Sabetayistler 668
İkinci Bölüm İçin İkinci Ek: Sabetayist Komplo mu? 673
İkinci Bölüm İçin Üçüncü Ek: Sabiha Derviş'in Evlenmesi 680
İkinci Bölüm İçin Dördüncü Ek: Halide-Sabiha Dayanışması 684
İkinci Bölüm İçin Beşinci Ek: Sabetayist Politikalar 687
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: YERALTI REFLEKSİ 701
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: CANDARLI HALİL PARTİSİ 709
BEŞİNCİ BÖLÜM: TEKELLERİN DEVLETLEŞMESİ 717
ALTINCI BÖLÜM: PUT KIRMA-PUT KURMA 725
YEDİNCİ BÖLÜM: BİR MÜNKİRİN HALİ-PÜR MELALİ 735
SEKİZİNCİ BÖLÜM: ESKİ AYDIN HURAFELERİ 751
Sekizinci Bölüm İçin Ek: Kuçuradi ve Çaylıgil 770
DOKUZUNCU BÖLÜM: NÂZIMOLOJİ 773
Dokuzuncu Bölüm İçin Ek: Aydının Ateşten Çemberi 797
ONUNCU BÖLÜM: İRAN-ROMA SAVAŞLARI 805
AD-DİZİN 817

KATKI 1: FAS ve ALMANYA'DA HE'Lİ İSİMLER 35
KATKI 2: "ER" İSİMLERİ ÜZERİNE AYKIRI HİPOTEZLER 46
KATKI 3: DEVLET Mİ - İBRANİ Mİ 65
KATKI 4: RİFAT BALİ ve CAHİT UÇUK 69
KATKI 5: TÜRKİYE YAHUDİ CEMAATİ 72
KATKI 6: 1999 ISLAHAT MEKTUPLARI 174
KATKI 7: ZAVALLI ADAMCAĞIZ 247
KATKI 8: BÜLBÜLDERESİ 336
KATKI 9: PROFESÖR DOĞRAMACI: ANA DİLİ İBRANİ 339

İTHAKİ İÇİN ÖNSÖZ

Bilimde, kuruluş, çok zaman üst kattan başlar; binalarda çöküş ise hep alt kattandır. Binalarda çok somut olduğunu biliyoruz, çünkü çöküşü görebiliyoruz. Buna karşın bir devletin, bir düzenin, bir politikanın çöküşünü, hissetmekle birlikte, görmek her zaman mümkün ve kolay olmuyor, çünkü enkazı teşhis etmekte güçlük çekiyoruz; kaldı ki, devlet, düzen ya da politika çöküşü kabul etmemek eğilimindedir. İlaveten bir de şu çıktı, Sovyet Düzeni'nin yıkılmasından sonra çöküş'e "devrim" demek âdet olmuş haldedir, çünkü artık "devrim" sözcüğü "provokatör" olmaktan çıkmıştır, oligarşik asimilasyona uğradığını görüyoruz ve bu nedenle olabilir, bugün Türkiye'de oligarşi her gün bir devrim yapmaktadır, "ötekiler" diyebiliriz ve o halde oligarşik medyakratlar "devrim" sözcüğünü de işportaya düşürdüler. Öte yandan, devletin, düzenin veya politikanın kendisine en karşı devlet, düzen ya da politika tarafından işgal edilmesi de mümkündür, buna da "kurtuluş" ya da "yenileşme" dendiğini, yaşayarak teşhis etmek du-

rumundayız. Demek ki, kavramak zor'dur.

Peki "çöküş" nedir, madde'si saf değil, elle tutulamamaktadır, gösterilen karışık olunca gösterge açık olamamakta ve bu nedenle, çok zaman zorluğu çevirebilmek üzere ve büyük bir haksızlıkla, "iflas" sözcüğü kullanılmaktadır, anlaşılıyor, ekonomizm, etkisini en çok dilde göstermektedir. İngilizce "bankrupt" veya Fransızca, "banqueroute" köklerinden geliyor ve buradaki "banque" veya "bank" sözcükleri ise, ilk bakışta sanıldığının aksine, çıkışı itibariyle, banka ile ilgili değiller, nehir kenarına da "bank" diyoruz. Buradan esinlenerek parklarda, su kenarlarında oturmaya elverişli setlere de "bank" adını veriyoruz; masa olabilir veya bankalardaki çalışanlarla mevduat sahipleri arasındaki tezgahlar da buradan geliyorlar, yüksek olmaları şarttır. İflas işte bu bankaların, masa ya da tezgahların kırılmasıdır; ödeyemez hale gelmek anlamındadır ve arkasından sel kaçınılmaz olmaktadır. Bütün çöküşlerde ve bir aşamadan sonra sel yaşanıyor.

O halde biz yine de çöküş'e bakmak zorundayız; buna "düşüş" de demekteyiz. Ancak ister "düşüş" ve isterse "çöküş" olsun, alt kata veya marksizmin yaydığı formülasyonla alt yapıya işaret etmektedir. Güzel ve doğru, yalnız bu işareti, kaba marksizm ya da Rusya marksizmi, gözleri üst yapıya kapamak şeklinde de vaaz edebilmiştir; bu ise, altta enkazın çok karışık olduğu hallerde görememek anlamına da geliyordu. Halbuki alt yapıda görülmesi zor olan çöküş veya düşüş, üst yapı ya da üst katta çok aşikar olabilmektedir, kaba marksizm bakmamayı öğretiyordu; üst katta ahlak var ve düşüş, önce üst kattakilerin ahlaklarında ortaya çıkmaktadır.

Demek ki körlük, oligarşide organik ve strüktürel, buna karşın, kaba marksistlerde ise entelektüel kaynaklıdır. Öyleyse, oligarşinin ve kaba marksizmin karşılıklı konuşlanmış halde hegemonya kurduğu bir toplumun toptan kör olduğunu söyleyebiliyoruz. O halde geçerken not edebiliyoruz, kaba marksizm bir bakış-yasakları dizgesi halidir.

Doğrusu, hepsi olmasa da oligarşinin en az bir devrimini kabul ediyorum ve buna "fahişelik devrimi" adını veriyorum. Bu düzen, 12 Mart 1971 ve 12 Eylül 1980 darbelerinden geçerek, benim "4 Kasım Tezleri" ile, Kasım 2002 Seçimleri'nden bir gün sonra formüle edilmişti, yüksek bürokrasinin son otuz beş yılda en çok aradığı hükümet ilan ettiğim, "ak diktatorya" zamanında, gerçekten fahişeliği ortadan kaldırmıştır. Artık "ünlü" mankenler veya şarkıcılar, bir günlüğüne "âşık" ya da "birlikte" olabiliyorlar, son "fahişelik devrimi" ile bunlar fuhuş sayılmamaktadır, "büyük" medya, günlük gazetelerin ikinci sayfasında, eskiden bu sayfalara "düşenenlerin düşüncesi" adı veriliyordu ve burada "fikir adamları" memleket meselelerini yazıyorlardı, kimin son geceyi hangi tekstilci ya da inşaatçı ya da turizmci ile geçirdiğini yazmaktadır. Demek ki artık düzen, düşünenler mahalline yerleşmiş haldedir ve bunu daha yüksek bir aşama saymak yerindedir.

Demek ki, fahişelik devrimini, "tit" düzenine borçluyuz.

Turizm, inşaat ve tekstil'den oluşan bu sektörü ve darbesini yıllardır yazıyorum. Turizm, yatak, inşaat dikmek ve tekstil de giydirmek ya da aynı anlama gelmek üzere soymak demektir; ve benim "tit" diktatoryası analizim, "kir teorisi" ile birlikte gitmektedir. Her üç sektör, aynı zamanda, hiçbir birikim ya da kalifikasyon gerektirmemektedir; ilkesizdirler ve kirlenme ile kir üretmeye yatkındırlar.

Öyleyse, yatak, dikme ve soyma ya da aynı anlama gelmek üzere, giydirme girdileri varsa, "fahişelik devrimi" kaçınılmaz ve çok kolay görünmektedir. Hammadde ya da elemanlar ortadadır, sonucu kendiliğinden çıkabilmektedir.

Marksizmin yansıma kuramı, asıl burada hükmünü sürdürmekte; yaratıcılık, gerçekliğin yansımasını bozabilmektedir ve yerindedir, yaratıcılığı burada görebiliyoruz, gerçekliğin bozularak tamamlanması olarak düşünebiliriz. Demek ki, yaratıcılık alanında bozma var, ideolojik ve hegemonik alanda ise bozma sözkonusu değildir, düşüne-

miyoruz; bu nedenle, "tit" darbesinin ideolog ve yayıncıları sadece ve sadece köle olmak zorundadırlar.

Öyleyse şimdi en köle olanlar, genel yayın yönetmenleri, tv müdürleri ve çok zaman da rektörlerdir; bunları köle olarak görmek durumundayız ve kölelerin sadece bu türüne acıyamıyoruz. Çünkü, tiksinti, acımayı önlemektedir. Bunu bir yerde netlikle tespit edebiliyoruz; büyük gazeteciler, artık röntgencilerden çıkmaktadır ve röntgencilere acımanın imkansızlığını biliyoruz. Bir tespittir, bir sonucu var, büyük patronlar, oligarklar, fuhuş vakanivüsi durumuna gelmiş olmaktan utanmamaktadırlar; gerçi utanmaları için bir nedenin kalmadığını da düşünebiliriz, 12 Mart ve 12 Eylül Darbeleri ile temelleri atılan ve sonra ANAP-AKP ile gerçekleştirilen "fahişelik devrimi" sonucunda, fuhuş ortadan kalkmış haldedir.

Yaygınlaştıkça ve Kara Kuvvetleri Komutanlığı'nın son emirnamesi ile fişleme kapsamına alınan "yüksek" sosyeteye mal oldukça, fahişelik lağvedilmektedir, ben buna "fahişelik devrimi" adını veriyorum. Artık matbuat patronları, A. Doğan, T. Ciner, bir zamanlar Uzan, sahibi oldukları gazetelerin, eşleri, kızları veya torunları tarafından okunmaları halinde ahlaklarının bozulacağından kaygılanmamaktadırlar; çünkü oligarşinin darbeleri ile "fahişelik devrimi" gerçekleştirilmiş ve fahişelik lağvedilmiştir, itikatları budur ve bu da başlı başına bir "ahlak devrimi" değerindedir. Güvenle ve iftiharla söyleyebiliyoruz, artık ülkemizde, "pahalı" fahişe kalmamıştır; "çok şükür" diyebiliyoruz. Demek ki, fahişelik, yayıldıkça ve elit tabakalarda bir yaşam biçimi oldukça, ortadan kalkmaktadır. Buna "pahalı fahişelerin fahişeliği kovma yasası" adını da verebiliyoruz; fahişelerin fiyatları arttıkça, fahişelik ikinci sayfaya yerleştikçe, fahişelik çözülmekte ve bitmektedir.

* * *

Hep dış turizme karşı oldum, Başbakanlık-Devlet Planlama Teşkilatı'nda çalışırken de bunu ileri sürdüm, "turizm sektörü ile fahişlik

sektörü birlikte gelişir" diyordum, doğrusu ben, bir iktisatçı ve plancı olarak, yabancı para geleceği iddiası ile bir ülkenin en güzel sahil ve koylarını o ülkenin halkına kapatıp sadece yabancılara tahsis etmeyi de hainane buluyordum ve buluyorum. Şimdi Türkiye'nin ihracatı, turizme, tekstile ve dışarda alınan taahhüt işlerine dayanmaktadır ve ihracat arttıkça, görüyoruz, fahişelik hem artmakta ve hem de ortadan kalkmaktadır. Mankenler, tekstil sektörünün türevidir; geceleri, tekstilcilerle "birlikte" oluyorlar veya turistik yerlerdeki barcılara âşık olup boş zamanlarda inşaatcılara "ekstra" yapıyorlar; böylece ve "birlikte olmalar" ile fahişeliğin kökü kazınmaktadır. Demek ki "fahişelik devrimi", eninde-sonunda bir tarif meselesidir, bir demir-perde işidir ve bir ahlaki karşı-devrimdir.

Bu sektör, "tit" darbesi, ancak esaret ücreti düzeniyle kendisini sürdürebilmektedir. Ülkede iş hukuku ile işçi haklarının Osmanlı'nın son zamanlarının da gerisine düşmesinin nedenini burada aramak durumundayız. Ozal'ın anap'ı kanalıyla eylülist diktatoryanın ürünü ve devamı olan akp azınlık rejiminin ilk olarak daha önceki dönemde çıkartılan iş güvenliği yasasını geri çevirmesi bu nedenledir.

Türkiye'nin bir demir-perde ülkesi oluşunun kavramsal ve pratik analizini, *Tekeliyet*'in daha sonraki cildlerinde ele alıyorum. Burada kısaca haberi var ve yetinmek durumundayım.

Devamla, şimdi bu düzen, iki boynuzlu bir öküzün üzerine binmiş durumdadır; birisi, esaret ücreti ve diğeri ağır hapis cezalarıdır. Fahişelik devrimi, bu iki boynuzun marifetidir.

* * *

Almanya'da bir Alamancı kız, adı "Sibel", oynadığı film nedeniyle ödül alıyordu ve daha sonra Almanya'nın büyük gazeteleri, bu Sibel'in porno film çevirdiğini ortaya çıkardılar; bu, para karşılığı cinsel ilişkiye girmek ve daha çok "orgy" türü ilişkileri filme almak demektir. Fahişelik, para karşılığı vücudunu satmaksa, bu fahişeliktir;

kızın babası, o da Alamancı, utancını dile getirdi ve Sibel'i reddetti. Fakat Türkiye, başta, islamist hükümetin kültür bakanı ve tüm A. D. gazete ve televizyonları, pornocu Sibel'i savunma kampanyası başlattı; Sibel de A. D. kızlarından birisine "kredi kartı borcum vardı, porno film çektim" deyiverdi ve bu önemli açıklama üzerine, zavallı Alamancı kızın "gurbette ne kadar büyük zorluklarla karşılaştığı" ve sonunda yıkılmadan ayakta kalabildiği, ödül ile türklüğün adını dünyaya duyurarak hem kendisini ve hem de milletimizi yükselttiği hızla takdir edildi. Bu sırada üstün devlet hizmet ödülü, Sami Türk ile birlikte, F Tipi sistemini yaratan, uygulamasında pek çok insanımız ölmüştü, ceza evleri genel müdürü Öztosun'a tahsis edildiği için, Pornocu Sibel'e verilemedi. Kaçırıldı ise de telafi imkanlarının bulunduğu kesindir, A. D. matbuatında, dünyada büyük yıldızların hemen hepsinin önce pornoculuk yaptıklarını yazanlar da çıktı, böylece pornoculuk mesleği yüceltildi, Sibel'e olmasa bile Sibel'in şahsında tüm pornuculara hizmet ödülü verilmiş oldu, Sibel de teskin edildi, üzülen babanın bir "töre cinayeti" işlememesi için uyarılması da ihmal edilmiyordu. Bu minval üzere, Pornocu Sibel, İstanbul havaalanında bir kraliçe olarak karşılandı, her halde eski ülkücü ve şimdi aşırı Müslüman, karısı "Işıl", oğlu Mehmet Ali ve Furkan, kültür ve turizm bakanı da hazırdı; demek ki fahişelik lağvedilmiş haldedir ve ahlakta bir "devrim" ile karşı karşıyayız.

Annesinin kumar ve benzeri zaafları günlük ve değişmez haber malzemesidir, hep biliyoruz ve kızı veya kız kardeşi ise[1] bir iş sahibi

1) Şaşırtıcı bilgiler içeren bir etimolojik sözlükte şu girişe rastlıyoruz:
"Helin. HLYN, patr. of proper n. Hel, Hill, short for Hellel, cf. Hillel.." Burada İbrani yazım var ve ben bunun yerine karakterlerin Latin karşılığını aktarmış bulunuyorum, tam telaffuzu "helin" olmaktadır. "Hel" adının patronymic'i olabilir ki, bunu "Gül'lü" misali "Hel'li" olarak da söyleyebiliriz. Bir de Hillel adının küçültülmüşü olarak kullanılıyor; Hillel adı ise Tevrat'ta var. Aynı sözlükte "avişar", avisay, "avinur", girişlerini de buluyoruz, sırasıyla, şarkı, şar, babamızdır, veya say, hediye, babamızdır, babamız hediye'dir veya babamız ışık'tır, anlamlarını veriyorlar, isim olarak taşınıyorlar.
Bu sözlük çok güven veriyor ve bu açıdan da şaşırtıcıdır; çünkü, dünyada Yahudilerin taşıdıkları isimler arasında "benderli" de tespit edilmektedir, biz politikada yükselmiş Atıf Benderli'nin İbrani asıllı olduğunu kaydetmiştik, burada bulmak, bulgularımızı desteklemektedir ve yötemimize güvenimizi artırmaktadır.
Bu ve üstelik pek pahalı sözlüğü bulabilmek kolay olmadı; Londra'da I. Tekin ve S. Çarmıklı

olmamakla birlikte sık sık tekstilci veya inşaatcılar ile "birlikte" olmaktadır, hızla değiştirdiğini hep okuyoruz, yorulmamaktadır. Kocası için "usturuplu zina" doktrinini ileri süren odur, bu da bir marifet olmalıdır, K. Ç. en çok evlilik-dışı ilişkileri nedeniyle haber yapılmaktadır. Bunlardan birisinde karakola düşmüştü, polisler çarşaflardan spermler topladılar; ancak Koç Matbuatı'nın "zorlama yok" yayınının yargı üzerinde etkili olduğu anlaşılmaktadır ve H. Ç. bu tür skandallardandan sonra "Zehra olmasa hemen boşarım" demekle birlikte, kurulu düzenin selameti için, boşanması istenmemektedir, H. Ç. evli ve K. Ç. koca kalmıştır. İşte bu H. Ç., bu ak diktatorya hükümetinin sağlık bakanının başlattığı "aileyi destekleme" kampanyasının yıldızı ve sembolü olabilmektedir. İkiyüzlülüğün bu kadarı, her halde hiçbir kavme nasip olmamıştır; bazı islami tarikatlarda ve kripto-yahudilikte yaygın tavır olan ikiyüzlülük ahlaksızlığa açılmış bir kapı durumundadır.

Bu kadar değil, bu kadar olsaydı, belki yine "güzel" diyebilirdik; bu profesör sağlık bakanının eşinin siyah çarşaflı fotoğrafı gazetelerde yayınlanmıştı, tarikatçı olduğu ileri sürülmektedir. Kendi ailesini siyah çarşaflı tutan bir ak diktatorya bakanının, aileyi destekleme kampanyasında, böyle birisini yıldız ve dolayısıyla aile sembolü seçmesini açıklamak çok zor görünüyor; fakat yine de denemek yararlıdır.

* * *

Benim, islamizmin bitmekte olduğu tespitim, bir ölçüde de bu verilere dayanıyordu; ahlak, bir hareket emirleri dizgesidir ve ahlakın kurallarını rasyonalite ile açıklamak zor veya beyhudedir. Pornocu Sibel'i akıl düzeyinde kalarak takbih etmek veya "usturuplu zina" doktrininin yeni peygamberini kınamak imkansızdır, bu ayrımı Kant'tan

arkadaşlarım aylarca peşini kovaladılar, bulup bana gönderdikleri için teşekkür ediyorum. H. W. & E. H. Guggenheimer, *Jewish family Names & Their Origins –An Etymological Dictionary*, Ktav Publishinh House, 1992, p. 334 and others.

beri ezbere söyleyebiliyoruz. Ancak ahlak'tan önce dinler vardı ve din, eninde sonunda, bir yasaklar manzumesidir; şimdi islamın bir yasak dizgesinin kalmadığını görüyoruz.

Ritüel mi, bu en çok paganlarda ve bizde ise şamanlarda var; eğer belli bir hareket etme veya etmeme düzeni yoksa, türban takmayı veya günde beş kez belli yerlerde namaz kılmayı, bir din sayamayız. Şamanizmde, her sabah ve önemli günlerde, doğmakta olan güneşin önünde eğilme ya da secde yapma var; ama şamanlar, dindar değil pagandırlar. Her türlü paganizmde, her türlü dinden daha zor ve fedakarlık isteyen bir tapınma olduğunu biliyoruz; ama yine de paganları, modern zamanlarda bazı türlerine "hoşgörü" de denilen, vurdumduymazlar kabul edebiliyoruz. Din ise, önceklikle bir doktrin ve entelektüel duruştur, ayrımı burada görüyoruz. Ak diktatorya'da Müslümanlık, ahlakını kaybetmektedir.

İster Hıristiyan, isterse Yahudi veya Müslüman olsun, dindar, yabancıya kuşkulu ve dışa kapalıdır; muhafazakar, denilen de budur. Türkiye'de Müslümanlık ve muhafazakarlık, bu nedenle, Tevfik Fikret'i en çok "Haluk'un Vedaı" şiirinden dolayı kınıyordu; Fikret, oğlunu dışarıya gönderiyor ve "ne bulursan getir" diyordu. Türkiye tarihinde Fikret'in, Müslüman ve aynı anlamda muhafazakarlar tarafından "zındık" ilan edilmesi bu nedenledir. Ancak şimdi bu ülkede, bir gazatede fıkra yazan ve "en Müslüman" iddialı bir gazeteci, imam-hatip mezunu kızını ilahiyat tahsili için Viyana'ya gönderebilmektedir; Viyana, hâlâ eğitim kurumlarında Yahudiliğin en etkin olduğu Avrupa başkentlerinden birisidir ve Türk Müslümanları artık ilahi olanı öğrenmek için de dışa açılmakta ve her yerlerini açmaktadırlar. Şimdi ahlaksızlık, göklerdedir.

Fikret

HALUK'UN VEDAI

Bu geçit işte böyle dar, muavveç;
Ey şetaretli yolcu, sen yürü, geç.
Sen bu menhelde kalma, sıçra, atıl.
Bir ziya karbanı bul ve katıl.
Gez, dolaş kainat-ı efkarı,
Daima önde, daima yukarı!
Pür-tehalük, hayat-ü kuvvetten
Ne bulursan bırakma: sanat, fen.
İtimat, itina, cesaret, ümit,
Hepsi lazım bu yurda, hepsi müfit.

Bize bol bol ziya kucakla getir;
Düşmek, etrafı görmemektendir.

★ ★ ★

Tişört ve Türban

Bakan eşinin ABD bayraklı tişörtü

■ Maliye Bakanı Kemal Unakıtan'ın eşi Ahsen Unakıtan, eşinin Tekirdağ'daki seçim gezisi sırasında ceketinin içine giydiği ABD bayrağı baskılı tişörtüyle dikkat çekti. Ahsen Unakıtan, sürekli spor giyinmeyi sevdiğini ve tişörtünün üzerindeki ABD bayrağını fark etmediğini söyledi. ■ Özkan DİKMEN, (DHA)

Hürriyet, 18 Mart 2004

Düşüş, Fikret'in işaret ettiği üzere, etrafı görmemekten olmasa da düşenlerin etrafı görmedikleri kesindir; bu o kadar öyle ki, bu gün düşüşe, yönetenlerin ve oligarşinin körlüğünü görerek de hükmedebiliyoruz. Dindarlar ve zenginlerde yerel hiçbir yükseklik ve hiçbir halk gerçekliği ve değeri kalmamıştır, kör gözleri sadece dışa açılmaktadır. Bütün zenginlerin ve tüm mufazakarların çocukları dışardadır ve dışarda "okuyorlar"; palazlanmış Müslümanlar, çocuklarının kulaklarına, "hepsi lazım bu yurda, hepsi müfid/ bize bol bol ziya kucakla getir," dizelerini yolluk olarak veriyorlar, ve şimdi muhafazakarların, Fikret'i Mehmet Akif'ten daha yüksek görmeleri de mümkündür.

Gerçekten de ekonomi, ordular türünden, hareket halinde bir zor'dur; dinin, paganizme dönüşüne tanıklık ediyoruz. Silahlı güç ve ekonomi, insanlı-

gın hep bildiği iki zor'dur ve bazen zor'larını üst üste koyuyorlar. Bazen, düşünce, "ide", bir laser ışını türünden iki zor'u da deliyor, bu Hegelyen teoremdir ve Marx, daha çok jakoben manastırları deneyimini göz önünde tutarak, düşüncenin kütle giyimi, diyordu, yerindedir. Şimdi, bu ülkede, islamizm, bir düşünce olmaktan çıkmaktadır.

* * *

Çöküş varsa, soru var, diyebiliriz. Bolşevik Devrimi'nin Hegel'e yeni bir okuyucu getirdiğini tespit edebiliyorduk; Sovyet Düzeni'nin yıkılması ise, Marx ve hatta Lenin üzerine yeni sorular çıkartıyordu, bunu da normal kabul etmek durumundayız. Kaçış ise, bir soru-cevap hali idi; geride kalmak üzere olduğunu gözleyebiliyoruz.

"EBRU" SORULAR

Soramayan toplum cansızdır. Bunu İbn Haldun'un "asabiye" kuramı ile de tekrarlayabiliriz; soru yoksa, klan hırsı da bitmiş, anlamındadır. Sormak, çöküşten çıkış aramaktır ve borazandan bir "ti" işareti de sayabiliriz.

Neden "erdal" adını sormuyoruz, Türkçe'de daha garip bir konstrüksiyon olabilir mi, Türkçe, İngilizce misali, belirleyenin önce geldiği bir dildir, "yeşil kitap" veya "green book" diyoruz; Fransızca'da tam tersi olduğunu biliyoruz. Önce "er" var, "dal" ile neden ve nasıl yan yana gelebiliyorlar, dal'ın er'i ne demek ve bunun bir anlamı varsa, neden "dişidal" bir isim olmamaktadır. Birinci soruyu formüle etmiş durumdayız.

Bir parantez açabilir miyim, bu çalışmam, *Tekelistan*, bir bilim dalı başlattı, büyük bir ilgi yarattı, önemli tartışmalara yol açtı, bilim halk'a akıyor ve kakılıyordu; böyle bir yeri var, bu nedenle, olduğu halde bırakmayı seçtim. Yeni eklemeler yapmaya gönlüm elvermedi, ancak, yeni okuyucu karşısına da

Ebru & Işık & Nuriye

Hürriyet

TELEFON

HAVA DURUMU

7 ARALIK 2003 PAZAR

ANKARA

HAYATIN İÇİNDEN

Bu işin peşini asla bırakmam

Bostancı'daki evlerinde hunharca öldürülen Ebru ve Işık Balkan kardeşlerin annesi, kızlarının mezarına giderek mahkeme kararını okudu ve "İkişer kez müebbet alanlar gerçek katiller değil" dedi.

KIZLARININ MEZARI BAŞINDA İSYAN ETTİ

İSTANBUL Bostancı'daki evlerinde boğularak ve boğazları kesilerek öldürülen Ebru (24) ve Işık Balkan (22) adlı kız kardeşlerin annesi Nuriye Balkan, katil zanlısı olarak yargılanan sanıklara verilen cezaları yetersiz bularak, kızlarının Susurluk'taki mezarı başında mahkeme kararını okudu ve "Bu işin peşini bırakmayacağım" dedi. Acılı anne Nuriye Balkan, 2001 Mayıs ayında işlenen çifte cinayet davasında "ikişer kez müebbet" hapis cezasına çarptırılan Seyfan Çördük ve Sacettin Yıldız'ın gerçek katiller olmadığını ileri sürerek, aralarında Fikret Aydın'ın da bulunduğu ve tutuksuz yargılanan Hasan Hüseyin Akdoğan, Faruk Çiftçi, Tarkan Altınok ve Ahmet Kaplan Tan'ın da cezalandırılması gerektiğini söyledi. Geçtiğimiz gün mahkemenin sonuçlanmasından sonra eşi Yaşar Balkan ile Susurluk'a dönen ve evinden önce mezarlığa giden anne Balkan, kızlarının mezarına iki buket çiçek bıraktı. Acılı anne, önce dua, sonra mahkemenin kızlarının öldürülmesiyle ilgili verdiği kararı yüksek sesle okudu. Anne Balkan, mezar başında "Yavrularım, siz katillerinizin kim olduğunu biliyorsunuz. Ben de biliyorum. Ama maalesef gerçek katiller beraat ederken, suçu üstlenenler hüküm giydi. Adalet yerini bulmadı. Gerçek katiller mahkûm olana kadar mücadelemi sürdüreceğim" diyerek ağladı.

■ Erdem ÖZCAN-Orhan DURMAZ/ SUSURLUK (Balıkesir), (DHA)

Işık (soldaki) ve Ebru Balkan kardeşler, 2.5 yıl önce evlerinde öldürülmüşlerdi.

Zanlı 'sevgili'ye beraat

İstanbul polisi, Ebru Balkan'ın sevgilisi Fikret Aydın'ı ve adamlarını uzun süre katil zanlısı olarak aradı. Cinayetten aylar sonra teslim olan Aydın ve 4 kişi, tutuklandı. Kadıköy 2'nci Ağır Ceza'da yargılama devam ederken, Aydın'la aynı koğuşta gasptan tutuklu Seyfan Çördük ve Sacettin Yıldız, cinayetleri kendilerinin işlediğini söylediler. Yargılamanın seyri değişti. Aydın ve dört arkadaşı tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakıldı. Ancak bu kez Çördük ve Yıldız, duruşmalarda cezanevinde ölümle tehdit edildikleri için suçu kabullenmek zorunda kaldıklarını söylediler. Mahkeme, Çördük ve Yıldız'ı, bir yıl gece ve gündüz hücrede kalmak üzere, ikişer kez ömür boyu hapis cezasına çarptırırken, aralarında Fikret Aydın'ın da bulunduğu beş kişi hakkında beraat kararı verdi.

Acılı anne Nuriye Balkan

Hürriyet, 7 Aralık 2003

Onomastique: Everi & Ebru & Caner

25 YAŞINDA ÖLEN SUTOPÇU CANER'İN AYRILAN ANA-BABASI EVLAT ACISINDA BULUŞTU

Caner'in Erdoğdu, oğluyla sarılıp, gülüyor.

Annesi Zeynep Everi'nin şimdi tek hayalini oğluyla ölümünden önce 6 gün önce kucaklaşmış olması.

Baba DEMİRCAN ERDOĞRU:

Saygısızlık etti sırayı bozdu, sıra bendeydi

Caner'im gittiği günden beri gözme uyku girmiyor. Gözlerimi kapayınca aklıma o geliyor 10 gündür sadece 12 saat uyuyabildim

Seyhan SEVİNÇ / İSTİHBARAT

Demircan Erdoğru, doğum gününü kutlamaya hazırlandığı oğlu Caner Erdoğru'nun ani ölümüyle büyük bir sarsıntı geçirdi. 46 yaşındaki turizmci baba Erdoğru, oğlu ile yaşadığı son gününü anlattı. O gün Caner'in 25. doğumgünüydü ve maçı vardı. Maç bitiminde arkadaşlarını da alıp eve gidecek, sonra hep birlikte sürpriz bir partiyle Caner'in doğumgününü kutlayacaktık. Ama öyle olmadı... Omzu ağrıdığı için eve gittiğimizde biraz uzandı, nefesi sıkıştı. Sanki acıdan göğsüne kramp girdi gibi geldi bize. Ambulans çağırdık ama olmadı.

Çok büyük bir acıydı. Oğlum ellerimde öldü. Ambulansla götürdük. Beyin ölümü gerçekleşmişti. Doktorlar her yolu denedi ama kurtaramadık. Tek üzüldüğüm şey var. Caner ABD'deyken organlarını bağışlamıştı. İsterdim ki Caner'in organları başkalarına hayat versin. Ama o durumda bunu düşünemedim. Ölümüne ne kadar üzülüyorsam bunu yapmadığım için de şimdi o kadar üzülüyorum. 25 yaşına kadar hiç bir gün bizi üzmedi. Doğumuyla bizi sevindirmişti ölümüyle de üzdü. Saygısızlık yaptığını düşünüyorum. Sırayı bozdu. Onu bu yaş gününde bir sürpriz yapmıştık. Önce annesinin evinde bir parti yapacaktık. Geceyarısından sonra da kardeşi Burak'la hep birlikte erkek erkeğe eğlenmeye gidecektik. Ona aldığım ama veremediğim çok özel bir hediye vardı. Onu sonsuza kadar yanımda taşıyacağım...

AĞLAYIP HAYKIRIYORUM

O gitti gideli uykularım kaçtı. Önceki pazar gününden beri toplam 12 saat uyuyabildim. Caner her an benimle, o son günü her an bir kez daha yaşıyorum. Gözlerimi kapadığım zaman oğlum aklıma geliyor. Nasıl uyuyayım. İlaç da kullanmıyorum. Sakinleşmek istemiyorum. Acım çok büyük... Bunu bütünüyle yaşamak istiyorum. Ağlayacaksam ağlayacağım, bağıracaksam bağıracağım. Bundan sonrası yapılacak çok şey yok. Karşımızda suçlu kimseler yok. Suçlu biri olsa bir şekilde birşeyler yapar, rahatlama yollarını denerdim. Ama yok... Allah'tan sabır dilemekten başka hiçbir şansım yok...

CANER'İN SON RESMİ
Caner ABD'deki maçlarından babasını haberdar ediyor. Cep telefonuyla babasına maç resimlerini yolluyordu.
Fotoğraf: BEDAT ÖZKÖMEÇ

Anne ZEYNEP EVERİ:

İntihar etmem faydasız, ona kavuşamam ki

Hayatta en korktuğum şey oğlumun başına bir şey gelmesiydi. Onu kaybettikten sonra şimdi bu hayatta beni korkutacak ne kaldı

Meltem GÜNAY / İSTİHBARAT

Genç, başarılı ve yakışıklı sutopu oyuncusu Caner Erdoğru'nun ölümünün ardından yıkılmamaya çalışan anne Zeynep Everi, oğlunun arkasından onun resimleri ve arkadaşlarıyla teselli buluyor. Eski vücut geliştirme şampiyonlarından ve 'Power Her' in üç temsilcisinden biri olan Zeynep Everi, şimdi oğlunun fotoğraflarıyla avunuyor. Caner'in ABD'de ekonomi eğitimi alırken bir yandan da oğlunun sutopu takımında başarılara imza attığını anlatan Everi, ölümü hala kabullenemiyor.

Zeynep Everi uzun hasret günlerinden sonra ABD'den dönen oğluyla sadece altı günü birlikte geçirmiş. Caner'in hayatını kaybettiği 12 Ocak'ta ise hep birlikte oğlunun doğum gününü kutlamaya hazırlandıklarını anlatan Everi, "Salı günü geldi havaalanına karşılamaya gittik. Kapıdan çıktığında çok saçan bir adam vardı. Sanki dışa kokuşuk oğlumla Ertesi gün feyzesi Nüktet'i de alarak Ortaköy'e yemeğe gittik, beraber güzel saatler geçirdik. Cuma akşamı ise ana-oğul birlikte çok güzel bir yemek yedik, saatlerce konuştuk ve birlikte uyuduk" diyor.

MANGALI ÇOK ÖZLEMİŞTİ

Caner'in cumartesi günü arkadaşlarıyla birlikte olduğunu ve o gün erken bir doğum günü partisi yapacaklarını söyleyen Everi, "Pazar günü hep beraber doğumgününü kutlayacaktık. Türkiye'ye geldiğinde üç şeyi özlediğini söyledi. Mangal yapmak, tulumba tatlısı ve fırından yeni çıkmış ekmek. Doğumgününde mangal yapacaktık, o da bize Amerika'da öğrendiği bir salatayı hazırlayacaktı" diye ağlayarak konuşuyor.

Caner'in doğumgününü kutlayacakları pazar sabahı ise herşeyin çok güzel başladığını ifade eden Everi o sabah yaşananları şöyle anlatıyor: "Sabah erkenden kalkmış ve salatayı hazırlamış. Sonra beni evden aldı anneannesine bıraktı. Kapıdan ayrılacakken birden kocaman bir gülümseme ile bana baktı ve 'Hadi birtanem, aşkım görüşürüz' dedi ve gitti. Mazlesef bu canım oğlumu son görüşüm oldu...

Anne Everi anlatmaya devam ediyor: Yüreğim yanıyor ama aklıma başka şeyler geliyor. Şakat kalabilirdi, ya da olay Amerika'da olabilirdi. O zaman onu koklayamayacaktım, hasret gideremeyecektim, birlikte uyuyamayacaktım. Sanki vedalaşmaya geldi. Babamın ölümünü kabul edemedik oğlumunkini nasıl kabul ederiyim.

Zeynep Everi intihara kalkıştığı iddialarını ise şiddetle reddediyor. Ayakta durmak için sakinleştirici aldığını ve o gece birkaç kadeh şarap içince zehirlendiğini anlatan Everi, "Zehirlendim ama intihar etmedim. Çünkü intihar edersem oğluma kavuşamayacağını biliyorum."

Vatan, 21 Ocak 2003

*İsim-Bilim: Ebru ve Onar**

Kumarbaz sevgili, bankacı kızın 630 milyarını kaptı

Bir bankanın Taksim şubesinde pazarlık yöneticisi olarak çalışan 33 yaşındaki Behiye Ebru Onar'ı kumarbaz sevgilisi yaktı. Onar, bir milyarlarca 470 bin dolarını sevgilisinin hesabına aktardı. Ebru Onar hapiste, sevgilisi ise ortalıkta.

ÇALIŞTIĞI bankadaki bir müşteri hesabından çeşitli zamanlarda toplam 470 bin doları (yaklaşık 630 milyar TL) sevgilisi Cüneyt Aktürkler'in hesabına havale ettiği öne sürülen bankacı Behiye Ebru Onar cezaevine gönderilirken kumarbaz sevgili hakkında gıyabi tutuklama kararı çıkartıldı. Cüneyt Aktürkler'in bankacı sevgilisi Ebru'ya 'Sen benim evleneceğim kadınsın, biz bir daldan elma çaldık, artık bunun dönüşü yok' diyerek zimmeti devam ettirdiği de ortaya çıktı.

EVLENECEĞİM KADINSIN

Hakkında 12 yıl ağır hapis ve suça konu paranın 3 katı para cezasına çarptırılması istemiyle dava açılan Ebru Onar, Cüneyt Aktürkler ile tatil için gittiği Kıbrıs'ta tanıştığını söyledi. Onar, 'Önce benden küçük borçlar alıyordu. Bir gün yeni bir iş kurduğunu, teminat yatırması gerektiğini söyleyerek yüklü miktarda borç istedi' dedi.

Portföyünü yürüttüğü bir müşterisinin hesabından 195 bin doları sevgilisinin Esentepe şubesindeki hesabına havale ettiğini belirten Onar, 'Parayı çekti, iki hafta sonra ödeyeceğini söyledi. Süre dolunca 'Para ne oluyor' diye sordum, bana 'Sen benim evleneceğim kadınsın, biz bir daldan bir elma çaldık, artık bunun dönüşü yok, bunu bu şekilde sürdürmek zorundayız' dedi ve benden yeni para istedi. Bu kez Etiler şubesindeki bir başka hesaba 80 bin doları havale ettim' diye konuştu.

BENİ TEHDİT EDİYORDU

Onar, sevgilisinin havale ettiği paralarla Kıbrıs'ta kumar oynadığını, kendi çek yapraklarını da imzalayıp bu kişiye verdiğini belirtti. Daha sonra aynı müşteri hesabından 195 bin doları daha bu kez İş Bankası'nın Girne şubesine havale ettiğini kaydeden Onar, 'Beni bankama şikayet edeceğini söylüyor, tehdit ve baskıyı artırıyordu. Kıbrıs'a gittim ve onu tekrar kumar oynarken buldum. Beni kötü şekilde dövdü' dedi.

■ AH DAĞLAR-Ömer ÇAĞLAR/İSTANBUL

Ebru Onar kumarbaz sevgilinin vaatlerine kanarak çalıştığı bankanın 470 bin dolarını başka hesaba aktardı

1 milyon dolarlık yoli vurma teklifi

Cüneyt Aktürkler'in Kıbrıs'ta kendisini dövdükten hemen sonra otel odasına dönüp 'Seni çok seviyorum. 1 milyon dolarlık bir yolı daha vurup yurtdışına kaçalım' dediğini öne süren Onar, şunları söyledi:

'Ben bunu kabul etmedim. Bu arada beni de dışarı çıkarmadı. 1 hafta daha beraber kaldık. Bu süre içinde benim senetlerimi kullanmaya devam etti, bir ara Magusa'ya gideceğini söyleyince ben de derhal çantamı alıp havaalanına gittim ve İstanbul'a geldim.'

Onar, daha sonra banka görevlileri eşliğinde polise gidip teslim olduğunu belirtti.

Hürriyet, 12 Nisan 2004

** Onar, İstanbul Üniversitesi Rektörü S. Sami'nin de soyadı idi ve İbrani asıllı olduğunu biliyoruz.*

Ebru'nun evliliği 3.5 ay sürdü

Şarkıcı Ebru Gündeş ile 3.5 ay önce nikâh masasına oturduğu avukat sevgilisi Ömer Durak, dün sessiz sedasız boşandılar. Şiddetli geçimsizlik gerekçesiyle tek celsede alınan boşanma kararının ardından Ebru Gündeş "Yürütmedik" diye açıklama yaptı. Taraflar nafaka

Hürriyet, 11 Nisan 2003

Can Ateş, Ebru Akel

Posta, 3 Şubat 2004

Ebru'nun kitap davası

MANKEN ve şarkıcı Ebru Şimşek, kendisi hakkında yazılar ve fotoğraflardan oluşan bir kitapçık hazırlayan avukat Şevket Can Özbay hakkında açtığı 100 milyar liralık tazminat davası duruşmasına, ailesi ve eşi Gökhan Adlı ile geldi. Sarıyer 2'nci Asliye Hukuk Mahkemesi'nde görülen duruşmada Avukat Özbay'ı, Adnan Hocacılar'ın piyonu olmakla suçlayan Şimşek, "Beni kendileri yıldıramayınca Özbay'la yıldırtmaya çalışıyorlar. Kişiliğimi ve meslek hayatımı mahvetmek istiyorlar" dedi. Şimşek lehine ifade veren rejisör Ünal Küpeli ise kitapçığın Şimşek'in ticari geleceğini olumsuz yönde etkilediğini ve zaten bu amaçla dağıtıldığını iddia etti. "Kitapçıklar bize posta yoluyla geldi. Yapılanlar tamamen Ebru'yu karalamaya yönelik" diye konuştu. Duruşma, dosyadaki eksikliklerin giderilmesi için ertelendi.

İSTANBUL

Hürriyet, 5 Ekim 2001

Ebru Destan ve vesaire

İki hafta önce yine bu köşede Nefise Karatay, Ebru Destan, Ece Erken ve Petek Dinçöz'ün ortak cafe açmaya karar verdiklerini yazmıştım. Petek Dinçöz bu işten vazgeçti. Onun yerine de kadroya Didem Tastan dahil oldu. Bir süredir mekan arayışı içinde olan güzeller aradıkları yeri Erenköy Bağdat Caddesi üzerinde buldular. Divan Pastanesi ne komşusu olacak cafenin inşaatı bu hafta başlıyor. Cafe'nin adı Ruj olacak.

Posta, 1 Ekim 2001

EBRU ŞALLI'NIN 24 METRELİK GELİNLİĞİ

Harun dudağımdan ilk kez öptü

MANKEN Ebru Şallı, üç yıldır birlikte olduğu Harun Tan'la dün akşam Swissotel'de düzenlenen bir düğünle evlendi. Basının alınmadığı düğün töreni öncesi objektiflere poz vereceklerini açıklayan Ebru Şallı ile Harun Tan, gazetecileri dört saat bekletti. Gecikmenin nedenini açıklamaya çalışan Harun Tan, "Biz basını saat 17.00'de çağırmıştık. Ama Cemil İpekçi gelinliği saat 17.00'de getirdi. Kusura bakmayın" dedi.

Cemil İpekçi'nin gelinlik için ücret almadığını sadece kumaşının bedelini ödediklerini söyleyen Şallı, iki gelinliğini oldu dedi. Gelinliğin duvak ve kuyruğuyla 24 metre olduğunu belirten Şallı, 22.00'den itibaren gelinliğini eteği ve duvağını değiştirerek bir başka gelinlik giyeceğini söyledi. Gelinliği ilk kez gördüğünü belirten Tan, "Güzelliği karşısında şoke oldum" dedi. Çift, objektifler önünde dudak dudağa öpüşürken Ebru Şallı'nın, "Harun beni ilk kez dudağımdan öptü" sözleri herkesi güldürdü.

Çift, balayını Maldiv adalarında geçirecekleriniı açıkladı. Ebru Şallı'nın nikah şahitliğini Seren Serengil yaparken, Harun Tan'ın şahidi çocukluk arkadaşı Ilhan Altuğ oldu.

■ Dilek DALLIĞ / MAGAZİN SERVİSİ

Hürriyet, 24 Ağustos 2002

Ebru & Berna & Tuğba

Ruhun kadını erkeği olmaz

Hava Kuvvetleri Komutanlığı'nın üç kadın savaş pilotu, Modern Bakış Dergisi'ne konuştu.

F-16 pilotu Üsteğmen Berna Şen: "Askeri kadın pilot diye bir kavram ve ayırım olamaz. Bu kesinlikle ruhla ilgili bir şey. Benim açımdan ruhun da cinsiyeti yok."

F-5pilotu Üsteğmen Tuğba Yavuz ve Üsteğmen Ebru Sezginer: "Tom Cruise'un gişe rekorları kıran Top Gun filmi hiç gerçekçi değildi. Komedi niyetine izledik." ■ 29.

Hürriyet, 7 Ocak 2004

Ebru & Mehmet Türel

AKP, yıllardan ber Antalya, Gaziante liberal adaylarla fa

Antalya: Menderes Türel

AKP ANtalya'da Ticaret Odası'nın genç başkanı Menderes Türel'i aday gösterdi. İş dünyasının sözcüsü konumundaki Menderes Türel, genç ve modern eşiyle yeni başkan arayışındaki Antalyalı seçmene sıcak geldi.

Gaziantep: Azıl Güzelbey

Gaziantep'te kazanan Dr. Asım Güzelbey bir ortopedi uzmanı. Daha önce ANAP İl Başkanlığı yapı. Her yönden sosyal bir insan olduğunu söyleyen Güzelbey, evli ve iki çocuk babası.

Eşlerinin başı açık

AKP'nin Hatay adayı Mehmet Yeloğlu ile Tekirdağ adayı Ahmet Aygün de liberal kişiler. Onlar da, yıllardır sosyal demokratlarda olan Hatay ve Tekirdağ'da kazandılar. Bu dört adayın eşlerinin başı açık. ■ 20. sayfada

Hürriyet, 7 Ocak 2004

hiçbir hazırlık yapmadan çıkmak istemedim; bu "önsöz" yeni okuyucuna saygı ve şükran ifadesidir, öyle kabul edilmesini diliyorum. Kütüphanelerinde *Tekelistan* olanlar, saygı ve şükran sayfalarının kopyesini alabilirler, zor olmayacağını sanıyorum.

Bir tekrara izin var mı, "onomastique" denilen isim-bilim yoksa ve mezar taşları okunmuyorsa, bir ülkede tarihçiliğin gelişmiş olduğunu söyleyemeyiz. *Tekelistan*'ı, bir mapusta, kapalı halde yazdım, mezar taşlarını okuma özgürlüğüm yoktu ve ölüm ilanlarını, "modern mezar taşları" adıyla değerlendiriyordum, yavaş yavaş bir noktaya geliyorduk. Belki de mapusluk, yırtmayı zorlamaktadır; belki en kolayı çarşafdır. Çarşaf mı, emniyette intihara ve hapiste ip yapıp pencereden kaçmaya yaramaktadır. Ben ikisini de yapmadım, yırttım, şimdi, "bir çarşaf yırtılmıştır ve bir daha örtülmesi imkansızdır" diyebiliyorum. Ve ne güzel, hep birlikte; "bir perde yırtılmıştır, tekrar çekilmesi imkansızdır", diyebiliriz.

İlk işaretlerini, daha önce, Haymana Zindanı'ndan vermeye başladım; yalnız, yanlış anlaşılmak istemem, bu yolu ben açmadım. Kapalı'dan yarıaçık ceza evi koşullarına geçtiğimde görebildim, benden önce çok değerli çalışmalar vardı; Yesevizade ile Mahmut Çetin'i öncelikle kaydetmek gerekmektedir. Buraya Harun Yahya'nın yayınlarını da eklememiz bilimsel dürüstlüğe uygun düşer; bununla birlikte, Harun Yahya'nın kitaplarında o kadar şaşırtıcı bilgi ve iddialar var ki, ne kadarının bilimsel olduğuna karar veremiyorum, kaynak olarak göstermemem buradan kaynaklanıyor. Güvenilir kaynaklar bulunca analiz ediyorum ve bu kaynaklara işaret ediyorum.

Hiç kuşkusuz Ilgaz Zorlu bu alanda bir öncüdür, sabetayizm ile İbrani asıllıların tartışılmasını ve soğukkanlılıkla ele alınmasını dostum Ilgaz'a borçluyuz. Ilgaz Zorlu, açığa çıkmayı ve Musevi dinine dönüşü savunuyor, biz sabetayistleri, İbrani asıllı ancak Musevi dininden ayrılmış kabul ediyoruz, Ilgaz Zorlu'nun kabülü de bu yöndedir. Ilgaz, Mehmet Şevki Eygi fikralarını ve Abdullah Muratoğlu, Ahmet Almaz'ın kitaplarını etkilemiş olmalıdır, en azından özendirdiğini söyleyebiliriz. Almaz, Bülbülderesi'ndeki mezar taşların bir bölümünü okuyup yayınlayarak ayrıca çok değerli ve yine öncü bir çalışma yapmıştır, bunlardan beslendiğimiz kesindir.

İki yürekli Hanım'dan söz etmeden açılmakta olan bu yeni gerçeklik

dünyamızın kapılarını bilmemiz imkansızdır; bunlardan birisi, Fatma Arığ, sanıyorum şu anda göçmüştür ve diğeri de Esin Eden'dirler. Fatma Arığ'ın Leyla Neyzi aracılığıyla yaptığı açıklamalar ve Esin Eden'in, Stavroulakis ile birlikte yazdıkları "Salonika-A Family Cookbook" kitabındaki giriş sayfaları çığır ve kapı açıcıdırlar; bunu "Les Derniers Donmehs" dokümanter filminde sürdürdüler, her ikisine de borcumuz büyüktür, kaydetmiş oluyorum.

Istanbul Sevi imzasıyla, internet yayınları yapan araştırıcıdan da söz etmek gerekmektedir; bir internet tartışmasında söyledikleri kayde değmektedir.[1] Bu büyük bilimsel tartışmaya katılanlar içinde, sabetayist düşmanını teşhis etmek zordur ve üstelik Yahudi düşmanları yok denecek kadar az çıkmaktadır. Çalışmaya güç verenlerin hemen hemen hepsi, çok büyük haksızlığa, şebeke'ye ve ülkeye sadakatsizliğe karşı çıkıyorlar; benimki, bütün pınar başlarının kabiliyetsizler tarafından tutulmasına ve bütün yeteneklere her türlü kapının kapatılmasına bir isyandır. Şebeke, su başındadır ve isyan var.

İstanbul Sevi

Sabetayist Araştırmacı

1- Ben Amerikancı ve İsrailci olmak zorunda değilim.
2- Ben sol görüşlü birisiyim.
3- Ben bir sabetaycıyım.
4- Ben Yahudiyim ama siyonist değilim.
5- Ben tanrıya inanan ve O'ndan korkan biriyim.
6- Davranışlarımda günahtan sakınan biriyim.

1) www.f1.parsimony.net

Bu isimle, "İstanbul Sevi", yazan bu değerli ve genç araştırıcının, Boğaziçi Üniversitesi mezunu olduğunu ve kökünü de bu tartışmaların içinde keşfettiğini düşünebiliriz. Sevi'nin yazılarından yararlandığımı sık sık dile getirdim; aynı şekilde Gök Yüzü de benim için önemli bir kaynakdır; bir üniversitemizden mezun bir mühendis olduğunu çıkarabiliyoruz. Yıllardır geliştirdiği zengin bir arşivi olmasının yanında, bunları yüksek bir teknik donanımla işlemesi bana güven veriyordu; bulgularımın çoğunu, Sevi ve özellikle Gök Yüzü ile kontrol ediyordum ve etmeyi sürdürüyorum. Gök Yüzü'nün de solcu olduğu belli olmaktadır, muhtemelen Devrimci Yol kökenlidir ve aynı yerde olduğunu Eygi üstadımıza yönelttiği sert eleştirilerden de anlıyoruz. Gerçi bugün islamcı kesimde sol karşıtlığı erimiş görünmektedir, açıklamalar bu yönde ve bunu, doğru yönde bir yöneliş sayıyorum; ancak Gök Yüzü, Eygi'nin bu kanalda yazmasını bile henüz kabul etmemektedir.

Mehmet Emre Güreli, sabetayizmin içinden desteklenen bilgilerle, az yazmakla birlikte çok önemli katkılar yapmaktadır; bu alanda bir sistemleştirme çalışmasını çok önemli buluyorum ve mutlaka okunması gerektiğini düşünüyorum. Emre Güreli'nin, "dönmeleştirilmiş" kavramını ve özellikle bürokrasi ve üniversitelerde kendilerinden olmayan veya asimilasyonu kabul etmeyenlere karşı en acımasız savaş açtıkları yollu tespitini mutlaka not etmek zorundayız. Buna ek olarak ibda-c adresine yakın yerlerde yazan Aliye Sarah Rona'nın, yer yer beni yerle bir eden paragraflarla süslü, incelemelerini de yararlanarak izliyorum. Önemli olan bilimdir ve bilim, her zaman, devrim kapısı'dır; bunu biliyoruz.

Başkaları da var, fakat çoğu müstear isimle yazıyorlar, içlerinde her ciddi araştırmada gerekli olan vezini tutturabilenler istisnai olmaktan uzaktır, bu yeni bilim kolunda bunların katkıları sanıldığından fazladır ve artık dolaylı ürünlerini de çıkarmaktadır. Bir meşru ve önemli araştırma kolu doğmuştur, artık buraya enformasyon ya da mezenformasyon amacıyla girmekten başka çare kalmamaktadır; Türkiye Yahudi Cemaati'nin çok yakında yayınladığı "The Sephardic Onomasticon"da bunlar arasında yeralmaktadır;[1] bu sözlük, judaique bilime özgü tüm zaaf ve yararları barındırmaktadır, bu açıdan tem-

1) Baruch B. Pinto, *The Sephardic Onomasticon – An Etymological Research on Sephardic Family Names of the Jews Living in Turkey*, Gözlem yayınları, Ocak 2004.
Onomasticon'un çıkışını, bana, Pınar Yayınları'ndan Ali İhsan Kartal dostumuz haber verdi ve az basılmış olabilir ve hemen buldu, lütfetti. İçerdiği bilgileri ve değerlendirmesini bu önsöze yetiştirebilmeyi Ali İhsan Kartal'a borçluyum ve teşekkür ediyorum.

sili olduğunu söyleyebiliyoruz. Nedir, judaique bilim, bazı bilgileri saklama ve bazılarını da abartma eğilimindedir, her zaman politika yüklüdür, falsifikasyon tonu güçlüdür; fakat yine de çok sırlı bir alana ilk kez ve otorite ile açıklık getirmektedir. Dolayısıyla, "The Sephardic Onomasticon"un çıkışını çok büyük hoşnutlukla karşılamak durumundayız, öyle karşılıyorum.

Bir kez, cemaat arşivlerine dayanmaktadır, bu nedenle, bu eseri, Türkiye'de yaşayan Yahudilerin taşıdıkları isimlerin listesi olarak düşünmemiz yerindedir. Yalnız sözlükte "derviş" ya da "ipekçi" türünden girişler olmadığını tespit ediyoruz; ilk planda şaşırtıcı görünse de bu tür eksiklikler sözlüğün kapsamını net hale getirmektedir. Bu sözlüğü, Türkiye'deki sinagoglara düzenli olarak giden ve kayıtlı Yahudiler olarak düşünmemiz gereklidir; sabetayistlerimiz ise artık sinagoglara gitmedikleri için sözlük dışında kalıyorlar. Biliniyor, çalışmalarımızda sabetayistleri, İbrani kavminden fakat Musevi dininden olmayanlar biçiminde tarif ediyoruz ve bu bugün Yahudiliğin kabullerine de uymaktadır. Bilim, gerçeklik üzerinedir ve bunları çıkarmaya çalışıyoruz.

Bu sözlüğün içerdikleri ve dışında tuttukları üzerinde durmanın çok verimli olacağını düşünüyorum. Ayrıca Onomasticon'dan bir veya iki seçki sunmayı planlıyorum. Çalışmalarımızı zenginleştirme ve doğrulama değeri taşımaktadır.

Sadece Türkiye'de değil, Türkiye'de başlayan tartışma, İsrael ve dünyanın başka yerlerine de yansımış görünüyor; çok değerli çalışmalar çıkmaktadır. Bu arada bizim çalışmalarımızın çok yakından izlendiği anlaşılıyor; zaman zaman eksikliklerimi veya kapalı dillendirmelerimi yanlışlık olarak sunabiliyorlar, özgün görünme çabasındandır, bunun ise beni hiç rahatsız etmediğinin artık bilindiğini sanıyorum. Eskiden ve şimdi bizimkiler, üniversite müderrislerimiz, yabancıları "plagiarize" ederlerdi, ediyorlar; bir tür bilimsel korsanlık diyebiliriz, bir intikam var, kim kimden alıyor ve belki de biz alıyoruz. Biraz hoşlandığım ve güldüğüm kesindir ve temel bilimde özel mülkiyetin olmadığı yollu eski önermeyi hatırlayabiliyorum. Bir alanda temel bilim yapıyoruz, önemli olan bilginin ve özellikle doğru bilginin yayılmasıdır ve yayıldığını sevinerek görüyoruz.

* * *

Bir yöntem açıklığına ihtiyacımız var, isim-bilim de adı üzerinde bir bilimdir, yalnız bu özellik, kendi içindedir; isimlerin oluşumu ve taşınma kurallarını bilimsel yollarla ele almaktadır. Fakat ben burada yalnızca Türkiye'de

onomastique disiplininin temellerini açmıyorum, bu var, ayrıca ve daha çok, isim-bilim bulgularını bir başka araştırma çerçevesinde kullanıyorum, dolayısıyla, bir şebeke'yi teşhis ederken onomastique verimlerden yararlanmamız, doğrudan doğruya yaptığımızın bilimsel olduğu anlamına gelmemektedir. Kaldıki isimler hiçbir zaman mutlak işaret değildir; bu nedenle isimleri mutlak endikatörler ve hatta ispatlar olarak ele almaya karşı sürekli uyarmak durumundayız. Onomastique işaretleri, bir tür araştırma provokatörü[1] olarak değerlendirebiliriz; bizi araştırmaya tahrik etmektedirler.

Nuriye & Işık & Ebru & Yaşar

Annenin İSYANI

Balkan kardeşler cinayetinde karar çıkmaması üzerine anne Nuriye Balkan, "Kimse suçlu değilse sorumlusu polistir" diye tepki gösterdi.

Hürriyet, 24 Ekim 2003

1) Tam bir cahiliye devrindeyiz, "eylemci provokatör çıktı" diyorlar, bütün medya cahilleşti ve yıkılan solun jargonunu da miras olarak alıyorlar, bilmedikleri açıktır. Eylemci provokatör olamaz, provokatör, eylemi tahrik edendir ve kendisi eylemde bulunmamaktadır.

Bilim, bir dizge ve düzenliliktir. Şu dört isim, bir sistem ve tutarlılık sergiliyor; bunlardan "nuriye", ki nur'un türevidirler ve "yaşar" üzerinde daha önce durmuştum; her ikisi de, "yaşar" ve "nur" veya "nuriye" aynı telaffuzda İbrani'ler tarafından da taşınmaktadır. Burada bir tekrara başvuruyorum, diasporada, aynı ya da olmazsa çok yakın fonetik değerde isimleri seçmek esastır ve bu başka yerlerde de yaygınlıkla yapılmaktadır. İç Asya tarihini, bir dedektifler heyetine inceleterek bir "bartu" veya "beki" bulmak mümkündür, bu isimlerin oradan alındığına inanabiliriz, dolayısıyla bazı isimlerin aynı telaffuzla İbrani isimler sözlüğünde olması da başlı başına bir ispat değildir; fakat, bartu'nun, "can" ile birlikte gitmesi, tamıtamına "haim" karşılığıdır, Türkist kaynak iddiasına biraz daha kuşkulu bakmamızı sağlamaktadır. Aynı şekilde "beki" de aşırı türkist olabilir; fakat, irecep irdoğan ile abdi gül'e, İbrani peygamberlerini yakıştırması çok şaşırtıcıdır.[1] Hurufi tekniklerden hareket ediyor; türkist bağlantı zayıflamaktadır; "zayıflamak" sözcüğünü seçerek yazıyorum, bizim kanıtlarımızın kuvvetlendirmesi gerekmektedir.

Bu dört isimden "ışık" üzerinde yeteri kadar durmuştum, ebru'yu ise burada ele almak üzereyiz. "Balkan" soy adına da daha önce ve başka yerlerde değinmiştim, Balkanlar'da ve Bulgaristan'da "dağ" anlamındadır. *Guggenheimer & Guggenheimer* sözlüğü bunu da doğruluyor, Bulgar karekterlerle "balkan" kaydını yaptıktan sonra, "'mountain' (Bulg.), cf. Berg, der. Balkany (US)" demektedir.[2] Bu değerli sözlük, Türkiye Üniversiteleri'nde kürsü başı olan ve ölümleri "milli yas" ile karşılanan bazı profesörlerce taşınan soyadlarını, "barkan", "barda" veya "barka", doğrudan doğruya İbrani adları olarak kaydediyor ki bunu *en passant* aktarmış oluyorum; "balkan" adının, Rusya'da "balka" ve Amerika'da "balkany", balkani okumak gerekiyor, olarak taşındığını da buradan öğreniyoruz. Guggenheimer'ler, buradan, "berg" girişine bakmamızı tavsiye ediyorlar; verimlidir.

Bu isim de, dünyanın her yerinde Yahudiler tarafından sıklıkla taşınıyor, biz bazen "berk" ve bazen de "berkay" veya "berker" ya da "berktay" yapıyoruz; ben , bar-ar-er zinciri ile er'in de "dağ" karşılığı olduğunu düşünüyor ve hep ileri

1) Çok da bilgisiz görünüyor, Abdullah, tanrının kulu, İbrani "obadiah" ile aynıdır ve bu sonuncu da tanrının Kulu demektir. Abdi'nin obadiah'ın ve abdullah'ın küçültülmüşü olarak İbrani asıllılar tarafından taşınması ihtimal dahilindedir. Buna ek olarak, "gül" ya da "güler" isimleri serisinin İsak karşılığı olabildiklerini, *Tekeliyet* dizisi içindeki sözlüklerde göstermiştim. Türkçe'nin kuruluşuna ters, "gülben" veya "bengül" adlarını, İbrani "ben", oğlu demektir, ile İsak karşılığı olan gül'ün birleştirmesi olarak anlamak yerindedir, "Gül'lü" veya "İsak'lu" anlamındadır, "isaksoy" da diyebiliriz.

2) *Guggenheimer & Guggenheimer*.., ibid., p. 56.

sürüyorum, bir de "uyanık" anlamı var.[1] Bizim "somer" yaptığımız "şomer" de, bekçi ve uyanık anlamındadır; Rusya Yahudileri, "berg" karşılığında "Gora" adını da taşıyorlar, Rusca "dağ" demektir ; Polonya Yahudileri "Gura" ve Çek Yahudileri de "Hura" çağırıyorlar. Çok yaygındır, Zion'u da çağrıştırıyor ve Kafkasya'da Türkik kökenlilerin, "berg" karşılığı olarak "Dağ" veya "Dağlı" dediklerini tespit etmiştim,[2] "berktay" da bu anlamdadır. Bir özet yaparsak, Batı periferiden gelenler "balkan" ve doğu periferiden gelenler ise "dağ" ya da "dağlı" çağırabiliyorlar; zaman zaman birbirlerini bulduklarını görüyoruz. Aynı tepelerden gelen "balkan" ve "dağlı", bu mümbit ve vaadkar toprakta, bir bakılıyor, aynı yatakta birleşiyorlar; ne yazık, bazen yatak kavgası da çıkmaktadır, ama bütün kavgaların bilimsel kaynak olduklarını tekrarlayabiliyorum.

Öyleyse dört isim ile bir soyadından, toplam beş, üçünün aynı telaffuz ile ve dünyanın her yanında İbranilerce taşındığını göstermiş bulunuyoruz. "Işık", "Işıl" veya "Işın", İbrani "or" karşılığı olup ülkemizde İbrani asıllılar tarafından sıklıkla isim yapılmaktadır; Ebru'ya gelince, İbrani, Arabi türünden konsonant dillerdendir, sadece sessiz harflerin yazılması esastır; burada da "br" önemlidir ki, "eber" veya "ibr" ya da "ivr" sözcükleri için yeterli haldedir. Ele almak üzereyim, ama Abram veya İbran sözcükleri ile "br" bağlantısını hemen kurabiliyoruz.

Tesadüf mü, "dizge" veya "tutarlılık" bilimselliğin tonlarıdırlar; burada tesadüf ihtimali çok azalmaktadır. Ancak yine de ben bir an için "tesadüf" partisini tutmak istiyorum; çünkü kurulmakta olan bilimi "teorik" yapmak istiyoruz, bu, bir aşamadan sonra başlangıcın teorik olması anlamındadır. Şöyle

1) Yılmaz Demir, Goldberg=Har-Paz, Schlossberg=Har-Segor, Steinberg=Har-Even, Rosenstein=Even-Shushan, Herbst=Stavi, Bergman-Har-Ish, Harari (harar=mountain dweller) bilgisini veriyor, İbrani "Har-Paz" adı, diasporada, "Goldberg" , altındağ, olmaktadır. Bu özdeşliğin her iki tarafında "har" ve "berg", "dağ" karşılığıdır.
http://pub22.bravenet.com
Bunlara benim ekleyeceğim iki nokta var, "steinber" ve "har-even", taş-dağ anlamına geliyor; yalnız "even", konsonlar itibariyle "vn", bizde "avni" olarak taşınabiliyor, "avni" adının bu şekliyle İbraniler tarafından taşındığını da biliyoruz. Bu da, mhp'li ya da destekçisi olarak tanıdığımız bazı avni'leri hatırlatmaktadır.
Diğer nokta, Yılmaz Demir'in, "harar=mountain dweller" işareti ayrıca önemlidir, demek ki, "harar" da, "dağlı" anlamına gelmektedir. Güzel, yalnız benim h'lerin düşmesi tespitimi uygulayacak olursak, "arar" ile karşılaşıyoruz ve buradan da 12 Mart Diktatoryası'nın acımasız Adalet Bakanı İsmail Arar'ı hatırlıyoruz. Arar'ın ailesinin İbrani asıllı olduklarını çıkarabiliyorduk ve buradan soyadının uygunluğuna ulaşmış oluyoruz. 12 Mart Diktatoryası'nda, üç başbakan, Erim, Melen ve Talu İbrani asıllı idiler, bakanların çoğu için de ihtimal çok yüksektir.
Üç nokta daha var, "dağlı", bazı iklimlerde "Yahudi" yerine kullanılmaktadır. İkincisi, 12 Mart Diktatoryası'nda, İsrael'in Türk aydını ve solundan intikam politikasının etkisini ihmal edemeyiz. Üçüncüsü, Irak İşgali'nde Bush'un, F-Tipi Ceza evi uygulamasında Adalet bakanı Sami Türk'ün gerekçeleri iflas etmiş durumdadır; her ikisine de İsrael açısından bakma zamanı gelmek üzeredir.

2) Tayinli şöhret T. Karadağlı'nın eşi A. Balkan olarak biliniyor, mükemmel bir uyumla karşılaşıyoruz.

de söyleyebiliriz; araştırmaya "haksız yer" ile başlıyoruz. Daha başka bir ifade ile bir kimsenin İbrani aslını, taşıdığı isimden hareketle değil, haksız bir yerde olup olmamasını teşhis ile başlatabiliyoruz.

Bu, hem teorik bir arayıştır ve hem de çok büyük bir bozulmanın teşhisine çok büyük ve belki de sihirli bir adımdır. a-) Şimdi artık fıkra yazarları bile tayinle göreve gelmektedir. İşe yaramaz bir reklamcı, bunalmış ve psikiyatrik sorunlar yaşayabilir, üç-dört zaman "jüri" kisvesi altında görüntlendikten sonra birdenbire fıkra yazarı tayin edilebilmektedir. Peki, tayin edilmekle birlikte eğer yazamıyorsa ne olacak; bu sorunun cevabı, Türkiye'de sahte fıkra yazarlığının çok yaygın bir meslek olduğudur. Şimdilerde çok para verilen "köşe" yazarlarının fıkrasını, işsiz kalmış, esir düşmüş ve bu nedenle, asgari ücretten yazan, dublör ya da süflör köşeciler düşünebiliyoruz; bu da büyük bir "devrim" olmalıdır, medyada en büyük yenilik, diyebiliriz ve bu nedenle her gün bir başka ülkede olan tiviciler her gün yarım sayfa veya her gün bir mankene "dayı" olan, bir lolita keşfeden ve her daim maç izleyen, izlemediği zaman da tivicilik yapan zevatın da her gün tam sayfa "fıkra" yazabilmesinin sırrını burada aramak yerindedir. Demek ki, rantiye fıkra yazarları var, sahtedirler, kendi markalarıyla basılan "fıkraları" okumadıklarını da düşünebiliriz, okumaktan nefret ettikleri kesindir ; ben araştırmamı isimle değil, rantiye niteliği ile başlatabiliyorum.

Ancak rantiye varsa, köle de vardır. Birbirinden ayrılmamaktadır; üretim ile tüketim, rantiye ile köle, zıtların birliğini oluşturmaktadırlar. Şimdi Türkiye'de "üniversite" ile "öğrenci" de bir zıtların birliğini sergilemektedir, cehalette birleşiyorlar.

Emekli büyükelçilerin kolaylıkla fıkra yazarı yapılması da buna eklenmektedir; burada bir kolaylığı önceden tespit etmiş haldeyiz, Dışişleri, esas olarak İbrani asıllı bir kariyer zeminidir. Bizim Yalım'ın, hem tivici ve hem de fıkracı olmasına, ben dahil bütün okul arkadaşları şaşırıyorlar; fakat "Işık Lisesi" yıllığından bazı tablolar yayınladığımda bu şaşkınlığın sona ereceğini biliyorum, amcaları Profesör Vehbi Eralp oradadır. Yalım şimdi Mehmet Ali Birand'ın muavinidir ve bizim Yalım, "olacak oğlak b....undan belli olur" ata sözünün vucut kazanmış, incarné, tekzibidir. b-) Çok şarkıcı var, fakat bunlar içinde daha mikrofonsuz şarkı söyleyenine rastlanmamaktadır; demek ki, şarkı söyleyebilen şarkıcı kalmamıştır, diyebiliyoruz. Burada daha da önemli bir nokta şudur;

bu "ünlü" ve içlerinde "dünyaca ünlü" olanları sayısızdır, şarkıcıların, açık hava ve kapalı salon konserlerini hep "playback" yaptıkları da ortaya çıkmıştır. Bunun anlamı, bunların şarkıları, stüdyoda ve yüksek teknoloji ile üretilmektedir; seslerinin makine ile çıkartıldığını söylemek zorundayız.

Her yerde sahtekar var.

Rantiye, şimdi artık "sahtekar" olmak zorundadır. Orta Çağda korsan ile tüccarı ve buradan da "hayırsever" olanı birbirinden ayırmak zordu, korsan zapettiği emtiayı satarken tüccar oluyor ve daha sonra da kilise yaptırarak, "hayırsever" şöhretini kazanıyordu. Şimdi "rantiye" önce "ünlü" olmak durumundadır, bunların çoğuna Osmanlı jargonunda "kazip şöhret" deniliyordu, şimdi "sahte ünlü" ya da kısaca "sahtekar" diyoruz.

Eğer bu varsa tekel var demektir; herkesin bir ünlü-ses üretmesi önlenemezse, buradan rant sağlamak imkansızdır, Ricardo'nun temellerini attığı ve Marx'ın geliştirdiği rant teorisi budur, tekel yoksa rant da yoktur, işte tekel teorisi ve tekeller ile medyanın amalgamasyonu bu açıdan önemlidir. Rant varsa, sahtecilik yaygın olmak zorundadır; demek ki, iktisat teorisini ahlak teorisni götürebiliyoruz. Bu başa dönmek demektir, çünkü, Adam Smith önce ahlak dersleri veriyordu; ahlaktan iktisata geçmiştir, not etmenin zamanıdır.

Hiçbir demir perde bizimki kadar demir olmamıştır, bu, *Tekeliyet* dizisinin gelecek ciltlerinde ele alınıyor ve bugün "bir tv ve bir gazete" aşamasındayız; ülkede bu nedenle sadece bir tv yayın yapmakta ve bir gazete çıkmaktadır. Ayrılık, program ve sayfa farklılaştırmasından doğan bir yanılsamadır, tekel pazarlama teorisi yanılsama üzerinedir, buna iktisatta "discrimination" da deniyor, "farklılaştırma" anlamına gelmektedir ve devlet-tv, mümkün olan en sol ve en özgürlükçü program halindedir.

Üçüncü nokta, c-) artık ön seçim kalkmıştır. Türkiye'de bütün adayları, halk bir yana parti örgütlerinin bile belirleyemediği bir durum ortaya çıkmıştır, fakat, ülke her gün demokrasiye biraz daha yaklaşmakta, bazı değerli gazetecilerin tespitiyle, Genelkurmay Başkanı'nın da hayırhah tutumuyla dünya birinci ligine hızla girilmektedir ve yüzde otuz dört oy alan bir ekibe hükümet masasına ek olarak anayasa değiştirme hakkı bile verilmektedir, böyle hem demokrasi ilerlemekte ve hem de ülke demokrasiye ilerlemektedir. Yakın zamanda İspanya'da yüzde kırk üç oy alan bir parti koalisyon ortağı aramak zorunda kaldığı için demokrasiye ilerleyememektedir; yetmişli

yıllarda Türkiye de aynı durumda idi, şimdi demokratik ilerleme kat edilmiş haldedir. Dünyada görülmeyen yüzde on baraj ve hiçbir belediye başkan adayının parti üyeleri tarafından belirlenememesi, hiçbir önemli kentte belediye başkanının İbrani asıllılardan çıkmaması ihtimalini bertaraf edebilmek içindir; burada önemli olan nokta, parti merkez komitelerinin belediye başkanlarını atamaları düzenine, hiçbir partinin, hiçbir üniversitenin ve hiç kuşkusuz tek tv ve tek gazetenin itiraz etmemesidir, itiraz mı, tekele düşmanlık ve ranta sabotajdır. Önemli olan belediye başkanını seçmek değil, seçilmiş kavim'den çıkarmaktır, bunu sağlıyoruz.

Buradan maktule Işık ve Ebru Kardeşler'e dönebiliyoruz; benim ilgimi çeken ve araştırma için tahrik edici olan bu zavallı kızların davaları idi. Ne yazık şimdilerde ölümler en büyük açıklayıcı oluyorlar ve ne yazık açıklık utanç vermektedir. Burada dikkatimizi çeken bir tek aydının davasına sayfa marjında üç satırı çok gören, bir çok siyasi gencin davasını hiç görmeyen gazeteler, "gazete" demek istiyorum, maktule bu iki güzel kızın davasının her celsesine parlatmaktan geri kalmıyordu, daha önce son derece açık ve daha sonra son derece örtük anne Nuriye'nin her çığlığı bir sayfa oluyordu; rantı burada teşhis ettim ve inceleme bu şekilde başlamış oldu. Çok ilginç, anne Nuriye, "asıl katil kızımın sevgilisi" diyordu, kızlardan birisi öldürülmeden önce, "ama mafya olduklarını öğrendik" yollu fısıldıyordu; maktule kızlar, mafya ile yatak ve iş arkadaşlığı yapmışlardı, bu nettir. İçi yanık annenin güzel kızının mafyaya metres gittiğini başından bildiğinden kuşku duyamayız, kızları katledilene kadar bir itirazı olmadığı anlaşılmaktadır; bu büyük kirlenme içinde şarkıcı Ural, İbrani asıllılarının lisesinden mezun gencecik kızı Aslı'yı mafya babası A. Çatlı'ya metres verdiğinde, kimin itirazı oldu ki, itiraz tekeliyette yoktur. Şimdi Nuriye, "uyuşturcu kuryesi olmadı da, öldürüldü" diyor, teselli arıyor; *Hürriyet*, buna herkesin inanması için çalışıyor. Susurluk'taki çatışmada mafyaya metres Gonca adlı bir dilber hayatını kaybetmişti, Susurluklu bu güzel kızlar da mafya ile lüks yaşamın bedelini en acı bir şekilde ödemişlerdi; "gazete", ya da *Hürriyet*, böyle diyemiyordu ve anlaşılması zor bir adalet anlayışı içinde sonu gelmez bir fotoroman yazıyordu, yargıyı inandıracağından emin görünüyor, teşnedir. Benim bu ailenin İbrani kökenli oldukları hipotezini kurmamın asıl nedeni işte budur; onomastique, araştırmanın başlangıcı değil elemanlarından birisidir.

Balkan kardeşler cinayeti davası temyiz kapısında. Anne Nuriye Balkan, "Asıl katil kızımın sevgilisi ve arkadaşları" demekte ısrarlı

Kızlarım uyuşturucu kuryeliği yapmayı reddettikleri için öldürüldüler

Balkan ailesi Ebru ve Işık cinayetinin kanlarına kadar bağlı güzel günler geçirdi. Anne Nuriye Balkan ve baba Yaser Balkan hâlâ Susurluk'ta kızlarının Işık'ın adını verdikleri okuluyor

Balkan kardeşler cinayetinin gölgesi gündem beri herkes bu dâi güzel kızın. Ebru (25) ve Işık (22) Balkan'ın neden öldürüldüğünü merak ediyor.

18 Mayıs 2003 ilk ışıkının sonsuzluğa davası yıldızlı dü yıldız devam ediyordu. 19 gün önce dava bitti. Bu sefer mahkeme heyeti sürekli değişti. mahkeme başladı da kararları > ay önce sonuçlandı.

Sanık olarak yargılanan başları Çördük ve Seccadin Yıldız. Ukaşı kız arkadaşları Yıldız, gaflet ve sorumsuzluk cinayeti kovuşturmasında eğledikten sonra 20 duruşma boyunca sanıkların ifade değiştirmeleri, tanıkların çelişkileri, derken Seyfan Çördük'ün ise zaten ne sanıklık, ne şahit, ne de mağdurlar de ci- rasyetli tablo çıktı.

Fakat Ebru'nun öldürülmeden önce kullandığı telefonu Çördük'ün ortaya koyuşu gibi, mağdurun bir kurmaca yapıla yüksek hâkim tarafı. Halbuki sanık olarak yargılanan başkaları da vardı. Bu kişilerin arasına Nuriye Balkan ve babası Yaser Balkan konuşmuş bu kişiler olduğunda ısrar ediyorlardı.

Nuriye Balkan'a göre kızlarına uyuşturucu kuryeliği yaptırılmak istenmiş ama filhal etmedikleri için öldürül- müşlerdi. Kimin cevgilisi Fikret Aydın'ın şirketine 40 bin dolar verdi ama bunu hiçbir zaman geri alamadı. Ebru lengiliare Rusça ve İngilizceyi, Işık ise İngilizce ve İtalyanca biliyordu. Kriminal Çözümleri'nden bir arkadaşı gelip Kalkarken uyuşturucu kuryeliğinde kullanılmak istendiğine ve Diyarbakır'lı bir sanığın onları öldürdüğüne şahit oldukları için yok edildiklerine yazıyor- du. Benim tahminim, kızların aracılığıyla evrakları teknik yollayıcaz de- yerek, adında uyuşturucu yollıyorlar- dı. Kızların bunu fark etiler ve yap- mak istemiyorlar öldürüldüler.

Anne Nuriye Balkan, reza alan bir kızın kendisine kötülük olduğunu da anlamadığı için sonuna kapıyordu. Cumhuriyet Savcısı Kemalettin Balkan'ın dâvâ kapsamında cinayeti açıkladı.

Bostancı'daki evi Fikret tutmuş, Ebru'yla Işık'ları iş ilişkisini aşan çok olmuştu. Ebru, Işık'ın İstanbul'da kalmasını istemiyor, İngilizce'de bir yeterlik okutmanı görevini istiyordu. Mart ayında (öldürül- melerinden bir ay önce) Işık, Londra'ya gitmek üzere yola çıktı. Anne Ebru, gitmemesi onu ikna edemedi. Bu kez, gitmemesi için yalvarıp bırakmamıştı. Işık ağladı, yalvardı. Babası okula gitmemesi isteyen de, okula yakın bir kapıya yatırılan da yine kendisiydi.

MEĞER MAFYAYMIŞ

Ebru, piyasaya yeni girecek bir telefon şirketinin Kadıköy bayiliğini almış, şirkete de müdür olmuştu. Fakat ne olduysa olmuş, aylardır uğraştığı ve çok istediği bu işte sadece 15 gün çalışmıştı. 28 Nisan 2001 günü, Ebru sabahın erken saatlerinde telefon açtı ve "Anne bugün büyük bir sırrın ortağı olacak ve benimle beraber olmaya geleceğim. Hiç soru sormayın, yakın kaybetmeyin, benim gelmemi bekleyin" dedi. İstanbul'a yardımcı olmak için gelen annesi Nuriye Balkan, Ebru'ya neler olduğunu sordu.

Ebru, "Aşk da, iş de tutmadı" cevabını verdi. Ebru, bekâr zannettiği Fikret'in evli ve 5 çocuklu olduğunu öğrenmişti. Yol boyunca Ebru'nun telefonu sürekli çaldı Arayan Fikret'ti. Kimse ne konuştuklarını duymadı ama ağzını kapamarak ve kısık sesle konuşuyordu. Ertesi gün Fikret yine aradığında, Ebru ağlıyordu. Bu arada işte, bir ayrılıklarına. "Olup bitenler ablamın dört annemdi. Ama mafya olduklarını öğrenelik. İş o kadar büyük ki, bilemezsiniz. Çok ölüm kişiler var" demişti.

Ebru gözleri ağlayarak uyanıyor ve annesine korkunç rüyalar görüldüğünü söylüyordu. Gecenin 3'ünde Fikret aradı. Sabah 8'e kadar sürekli telefonlaşmışlar. Sabah olduğunda, ailesine "Fikret beni almaya geliyor" dedi. Aile Fikret'i ilk kez orada sadece 5 dakika görebildi.

Ebru ve Işık İstanbul'a döndüler. Anne Ebru'yu aradığında cep telefonuna ulaşamıyordu. Daha sonra konuşabildiğinde, "Benim artık cep telefonum yok. Beni işte'in telefonundan ara" diyordu. Nuriye Balkan, 14 Mayıs günü kızlarını aradığında Ebru yine ağlıyordu. Niye diye sorduğunda, Ebru hiç cevap vermedi. 16 Mayıs günü saat 11'de işteki, öğleden sonra 3'te de Ebru'yla konuşmuşlar. Bu, kızlarının sesini duyacağı son gündü. O gün 17.00-19.00 arasında bir saatte Ebru ve Işık evlerinde öldürüldü. Işık'ın elleri ve kolları çamaşır odasına bağlı, boğularak 39 bıçak darbesiyle, Ebru ise yatak odasının kapısına yine ellerı ve kolları bağlı işkil boğularak öldürülmüştü. Adli- basılı bakıcı genç 33.000'e ol- du. Kızlarının İstanbul'da sadece Ebru Fikret Aydın'ı tanıdığını söyleriz, polis Fikret'i araştırmaya başladı. Ama Fikret kaçmıştı.

SEDAT PEKER'LE ARKADAŞ

Fikret'in Tarkan Altınok adında bir arkadaşı vardı Tarkan'ın ifadesine göre, Ebru öldürüldüklerı saatlerde Tarkan'ı cep telefonundan aramış ve açık hatları telefondan "ben Fikret'in karısı de- ğilim" dediğini ve birtakım duyduğunu söylemişti. Tarkan bireyler olduğunu anlatınca Fikret'e haber vermiş.

Fikret, arkadaşları Hüseyin Akdoğan, Faruk Çiftçi, Ahmet Kaplan, Tarkan'la yanına alarak Ebru'nun evine gitmiş. İddiaya göre, kızların o vaziyette görünce, fazla uğraşmadan işleri kestiler ve evden ayrıldılar. Fikret arkadaşlarına "biz telefon olun, olanları anlatın" deyip, uçudan kaybol- du.

Fikret'in arkadaşları hemen, Fikret'ne aradan 1,5 ay geçtikten sonra teslim oldu. Fikret'in teslim olup, cezaevine girdiği aynı gün, Seylan Çördük adında bir kişi, gaspları ortaklarıp aynı soğuşa döşemişti. Seylan Çördük daha sonra Balkan kardeşlerin katili olarak müebbet hapse mahkûm olacak kişiydi. Seylan Çördük ve Fikret birbirlerini daha önceden tanıyorlardı. Çördük'ün bir temizlik şirketi vardı ve Balkan kardeşlerin evine, temizlik elemanı Seccadin Yıldız'la birlikte sadece bir kez temizliğe gönderdiğini Fikret'in bu arada İstanbul ve İzmir DGM'de çete kurmaktan davalarının olduğu ortaya çıktı. Sedat Peker ve Fikret arkadaşlıklar. Fikret'in avukatı aynı zamanda Sedat Peker'in de avukatıydı. Hatta Fikret ifadelerinden birinde "Sedat Peker'i arayıp, başımıza böyle bir iş geldiğini söyledim ve evin anahtarlarını ona verdim" de- miştir.

Fikret, 3. duruşmada mahkeme başkanına "Katil ben değilim, asıl katille şu anda aynı koğuşta yatıyorum" diyerek Seylan Çördük'ün adını vermişti. Halbuki o güne kadar, bu olaydan ilgili Seylan Çördük'ün adı ne polise ne de savcılık kayıtlarında vardı. Yani Seylan Çördük, aynı koğuşta kaldığı Fikret'e "Katil sen değilsin, benim demişti" Çördük, daha sonra Balkan ailesine bir mektup yazacak ve "Fikret Aydın suçu üzerine almam için bana baskı yapıyor. Ailemin hayatının Alal. Bana ve ailemize Sacettin Yıldız'a 150 bin dolar teklif ettiler" diyecekti. Seylan Çördük suçu üzerine alması için dövüldüğünü, 10 gündük iş görmesi için poruz almasın'abelgeledi ve AİHM'ye başvurdu.

Sanık Çördük, Ebru'nun öldürülmesinden sonra "Fikret Aydın suçu üzerine alınsın için baskı yapıyor, bana ve ailemize Sacettin'e 150 bin dolar teklif ettiler" diyordu.

EBRU'NUN TELEFONU ÇÖRDÜK'TE

Polisler Ebru'nun telefonunun peşine düşmüşlerdi Telefonunun IMEI numarası takip edildi, dört beş el değiştirdiği tespit edildi. Telefonu ilk satan kişinin Seylan Çördük olduğu anlaşıldı Çördük de bunu inkar etmedi zaten "Telefonu bana temizliğe gittiğimizde, Fikret Aydın vermişti. Hatasenin- de başka işleri de yapanız de- di. Daha sonra kızların öldürüldüğünü ve Fikret Aydın'ın katıp olduğunu öğrenince 'Kendimi saltım" dedi

Çördük'ün temizlik şirketine gidildi ve temizlikçi Sacettin Yıldız'a ulaşıldı. Yıldız, polis soruşturma ekibine dedi. Seylan Çavuk'le birlikte kızları öldürdüklerini itiraf etti. Bu itiraflardan sonra Fikret Aydın ve arkadaşları tahliye oldu. Sacettin Yıldız ifadelerinde şunları anlatmıştı:

"Ben ve Seylan Çördük telefonla bize ulaşan Ebru Balkan'ın evine temizliğe gittik. Ebru'nun evdeki bir erkeğe ait bir cüzdan para verdiğini gördüm. Kurcalamaya başladım ve resimleri ayrıca uğraşıklarını anladım. Ebru, evdeki halının temizlenmesini istemişti. Halıyı alıp bir kaç gün sonra geri getirecegimizi söyledik. Seylan kızların zengin olduğunu anlayınca soygun yapmak için plan yaptı. Ama bana haber vermedi. Haliyiğeri getirmeye gittiğimiz zaman bana "halıyı bir işle uğraştırdı" dedi Yürüyerek bahçe eve geçtiğimiz söyledi. Seylan kızların yanına gitti. Yolda bana yıkarım dedi. Bu ne bu lanın, sonsun de çıkmasın" dedi. Eve geldiğimizde, kapının ardından sesleri işitti çoğmeyi ve kapıyı açan kişiyi bağlamaya söyledi. Kapı açılır açılmaz bıçakla birlikte kapıya girdi. Ebru yere düşüp bayıldı Ben ellerini ve ayaklarını bağladım. Seylan odalara bakmaya başladı. Işık'ı gö- rünce elindeki işle onu bağladı ve bıçakladı. Sonra geldi ayılmak üzere olan Ebru'yu boğdu."

TANIKLAR BAŞKA SÖYLÜYOR

Balkan kardeşler cinayetinde tanık olarak dinlenen üç kişi vardı. Kızların öldürüldüğü saatlerde, yatak odası penceresinin camı kırılmıştı. Apartmanın alarmdaki kuaförde çalışan, ve tanık olarak dinlenen Pınar Şen ifadesinde şunları söylemişti: "Cam kırıldıktan hemen sonra bir kişi apartmanın önünde telaşlı bir şekilde dolanıyordu. Cam kırıldıktan yarım saat sonra iki erkek, bu erkekle buluşup yürüyerek ayrıldı Bir tanesinin elinde siyah deri mont ve altında gri metal bir cisim vardı." Pınar Şen'in apartmanının önünde telaşlı dolaşıyordu diye tanıdığı kişi Fikret'in arkadaşı Ahmet Kaplan Tan'dı.

Diğer bir görgü tanığı apartmanın kapıcısının karısı Sündüz Sütçü'ydü. Sütçü, saat 17.00'ye doğru Ahmet Kaplan Tan'ı Ebru'la- rın zilini basarken ve 7 kaç saatkeni gördüğünü söyledi. Hatta arkadaşın önünde temizlik yapan Sütçü'ye ve apartmanın yöneticisi Serap Bey'e "Ne o hanımlar sizde mi asansörü bineceksiniz" demişti. Hem o, tanık da Ahmet Kaplan Tan'ı mahkemede teşhis etmişti. Ama bu tanıklardan biri daha sonra gördüğü kişinin Tan olmadığını, yine Fikret'in arkadaşlarından Hüseyin Akdoğan olduğunu söyleyecekti, apartmanın kapıcısından ise bir daha hiç haber alınamadı

Apartman yöneticisi Serap Hanım ise, ifadesinde şunları söylemişti: "Cam kırıldıktan yarım saat sonra apartmandan çıkarken gördüğüm kişiler, asansörün önünde gördüğüm kişi (Ahmet Kaplan Tan), cami kırılan dairenin sahibi (Fikret Aydın) ve daha önce hiç görmediğim genç bayanla. Üçü kapının önünde buluşup yürüyerek uzaklaştılar."

Her iki tanığın da teşhis ettiği Hüseyin Akdoğan ilk mahkemeye çıktığında kolunda, ortasında ve yanında tırnak izleri vardı. Adli Tıp bu izlerin dört günden sonra duygu raporunu verecekti Yani izlerin oluş zamanı Balkan kardeşlerin öldürüldüğü güne denk geliyordu Anne Akdoğan bu izlerin kız arkadaşı tarafından yapıldığını söyledi.

4 Aralık'ta sonuçların mahkemeye göre katiller Seylan Çördük ve Saceddin Yıldız'dı Fikret Aydın ve arkadaşları ise çoktan tahliye olmuş, aramıza karışmışlardı bile.

İnsan aklıyla görüyor veya teori, bakılacak yeri belirliyor; ben artık *Hürriyet*'in sadece ikinci ve üçüncü sayfalarıyla mezar taşlarını görüyorum. İkinci sayfası, magazindir ve daha çok, bir-iki gece önce kimlerin kimin yatağına girdiğinin haberlerini buluyoruz. Bu, şu önermeler karşısında çok değerli bir veri kaynağı olmaktadır, Sabetay Sevi'nin Musevi dinini yumuşatmaya çalıştığı doğrudur, bunlardan birisi, zina ile ilgili Yahudilikteki sert kurallarda ortaya çıkmaktadır, "usturuplu zina" nazariyesi esasında Sevi'ye ait idi. Sevi'nin bunu neden vaaz ettiği noktası tartışmalı görünüyor, fakat, bir açıklama için Kabala'ya bakma hepsinde var; Luria, acının yayılmasından kurtuluşun geleceğini vaz ediyordu, Safedli Luria Kabalası, İberik Yarım Adası'ndan kovulmanın kurtuluşu sağlayacağı üzerinedir. Maranos bir ailenin çocuğu ve Luria'nın öğrencisi Sevi'nin fenalığın yayılmasının mutlaka kurtuluşu doğuracağı inancına kapılması mümkündür; Luria'nın vaazının uzatılması ile karşı karşıyayız, zina budur.

"Ak" Parti'nin Geç-Kalan Akları: Kalsın & Hotar

AKP İl Kadın Kolları Başkanı Kalsın:

Ben de çok değiştim!

Kalsın, "Kadının namusu ve erkeğin namusu eşittir. Oğlum yapar, kızım yapamaz diye düşünen insanlar yanılıyorlar" dedi

ELİF KORAP İstanbul

AKP'nin İstanbul 2. Bölgeden aday adayı olan AKP İstanbul İl Kadın Kolları Başkanı Canan Kalsın, "AKP'ye girdiğimi duyunca çevremdekiler, orada ne işin var, diyerek tepki gösterdiler" diyor. Kalsın, 35 yaşında yalnız yaşayan modern bir işkadını. Aile şirketlerinden Artek Elektronik Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin Genel Müdür Yardımcısı olan Kalsın, İngilizce, Farsça, Osmanlıca ve Azence biliyor, ata binıyor, dalıyor, piyano çalıyor. Kalsın, AKP'ye katılma nedenlerini anlattı. Yanlışlık olmasın diye de! tüm söyleşiyi bir de kendisi kaydetti.

■ ***Erdoğan'ın önceki söylemleri için ne düşünüyorsunuz?***

Daha önceki söylemleriyle değil, yaptığı işlerin sonuçlarıyla değerlendiriyorum kendisini. Ben de 10 yıl önceki kişi değilim.

■ ***Nil Demirkazık ve Nihan Konuralp'in AKP'den adaylıkları ve mini etekleri çok ilgi çekti.***

AKP herkesin partisi, mini etekli de gelir, türbanlı da. Örneğin ben gece hayatını sevmem. Ama yaşayanı da yargılamam.

■ ***Bir eşcinsel partinizden aday olmak istese?***

Bir eşcinsel zaten gelip AKP'ye üye olmaz.

■ ***Bekâret konusunda ne düşünüyorsunuz?***

Kadının namusu ve erkeğin namusu eşittir. Oğlum yapar, kızım yapamaz diye düşünen insanlar yanılıyorlar. İnsansa, bu bir hatayısa sırf kadının cezalandırılması doğru değil. Bekâret nedeniyle cinayetlerin işlenmesi çok üzücü.

■ ***Bekârsınız. Erkek arkadaşımla dışarı çıkar, görüntülenirsem siyasi kariyerim olumsuz etkilenir gibi kaygılarınız var mı?***

Böyle bir kaygım yok. Benim hayatım. Daha önce ne varsa, şimdi de o var.

Canan Kalsın İngilizce, Farsça, Osmanlıca ve Azerice biliyor, ata biniyor, dalıyor, piyano çalıyor. Fotoğraf: Yurttaş Tümer

AKP'de mini etek kavgası

AKP'ye adaylık için başvurusu sırasında mini etek giyen antikacı Nil Demirkazık ile onu eleştiren şarkıcı Sevda Demirel arasında mini etek tartışması çıktı.

Yeni Katılımlar

Dokuz Eylül Üniversitesi İktisat Fakültesi eski öğretim üyesi Prof. Dr. Nükhet Hotar (yanda) ile eski Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Mustafa Sait Yazıcıoğlu AKP'ye katıldı.

BELMAN EKİCİ Ankara

Ünlü antikacı Nil Demirkazık, AKP'ye milletvekili adaylığı için başvurusu sırasında giydiği kıyafeti eleştiren ve "Mini etekle gitmek partiye saygısızlık" diyen şarkıcı Sevda Demirel'e sert çıktı. Demirkazık, "Demirel partiye gitseydi özel türban mı takacaktı? Ben dışarıda nasıl giyiniyorsam partiye de o şekilde giderim" dedi. Demirel'in gündeme gelebilmek için ismini kullandığını öne süren Demirkazık, milletvekili olduğu takdirde Meclis'e girerken, kıtüzüğün öngördüğü şekilde giyineceğini belirtti. AKP'nin çağdaş bir parti olduğunu, bu nedenle rahatlıkla mini etek giyebileceğini kaydeden Demirkazık şöyle konuştu: "Ben partiye saygısızlık yapmadım. Eğer böyle bir saygısızlık olsaydı, partililer bunu bana ileterdi. Mini etekle partiye gitmemin saygısızlık olup olmadığını Demirel değerlendiremez. Ayrıca partiye başvuru yapmak istediğimde, partililer bana 'Şeref verirsiniz' dediler."

Milliyet, 23 Ağustos 2002

Katkı 1

FAS VE ALMANYA'DA HE'Lİ İSİMLER

Haddad: smith, in arabic
Halimi: of Ksar Hlim, Oued Ziz, Morocco
Hamou: father-in-law, in arabic
Hamou: Ait Hamou, in Berber
Harroche:bitter, in arabic
Hartman; hard man, in german
Hassan: benefactor, in arabic
Haufmann: trader, in german
Haupt: leader, in german
Hayate[1]: dressmaker, in hebrew
Hazzan:treasurer of the community, bard in araméen and hebrew
Heim: house, in german
Hertz: heart, in german
Himmel: sky, in german
Hirsch: deer, in german
Holts: wood, in german
Hopt: leader, in german

TÜRKİYE'DE HE'Lİ İSİMLER

Avram Habib
Verda Habib
Yakup Habib

Samuel Haim
Alber Hakko
Cem Hakko
Ketty Hakko
Vitali Hakko
Eliyau Halevi
Yasef Haslevi
Aaron Hamon
Jozef Hamon
Mose Hamon
Yasef Hamon
Bulan Han[2]
Albert Haskiya
Esti Hatem
Sara Hatem
Eliyau Ben Hayim
Samuel Hayim
Bubi Hayon
Aaron de Yosef (Hoca) Hazan
Aron de Yosef hazan
Fani Hodara
S. Selim Hubes
Yavuz Hubes
Hoter[3]: branch in hebrew
Hoter-Yisai[4]: branch of Isai, name of the Messiah

Y. Demir derlemesi, hhtp://pub.22.bravenet.com

Eklemeler bana ait ve sırasıyla,
1) "Hayati" olarak okunmalıdır, Kürtçe'de ve İbrani'de terzi anlamındadır; bu anlamda isim olarak taşınabiliyor. Fakat "hayim", hayat demek olup, "hayati", can türünden "hayim" yerine de taşınmaktadır. Hayati, İtalya'da "Vitali" çağrılmaktadır.
2) "Buland" ya da "Bülent" İran'dan alınmıştır, yalnız Farisi'de bu sözcük olmakla birlikte böyle bir isim yoktur. Dolayısıyla Bülent'in, Bulan'dan gelmesi mümkündür; *Şebeke*'nin ikinci cildinde ele alıyorum.
3) Dal veya kol demektir. "Hotar" olarak da yazılması mümkündür.
4) İsai kolu, ancak "Mesih" anlamı var. Belki de, İrecep İrdoğan, bu büyük transferi "mesih" çağrışımı nedeniyle yapmıştır, bir türlü izah edemiyorduk, bilim yararlıdır ve tekrarlıyorum.

Sabetay Sevi'nin bu reformist açılımlarının yanında bir de önemli daraltması var; Müslümanlarla cinsel ilişkiyi yasaklamış durumdadır.[1] Bu nedenle Yahudilerden ayrı olarak sabetayistler, bir Müslüman çoğunluk içinde yaşadıkları zaman, evlilik bir yana cinsel ilişki alanında çok büyük sıkıntılarla karşılaşıyorlar; bu da gösteriyor ki, İlber Ortaylı dostumuzun yazılı olarak öne sürdüğünün aksine sabetayistler hiç laik değiller, bu kuralı çok ortodoks olarak uyguluyorlar. Din kurallarına ortodoks olarak bağlı olmak, aklı reddetmektir ve laikliği aklın egemenliği olarak tanımlıyoruz.[2] Bu, dinsel-cemaatin dar ve dışa açılmasının imkansız olduğu zamanlarda büyük dramlara ve ahlaki bozulmalara da neden olmaktadır. "Kızı kadar kızla birlikte.." veya "beni arkadaşımla aldattı " ya da bir iş adamının kızının iş ortağı tarafından öldürüldüğü suçlamalarını, "karısından ayrılıp kızımla evlenecekti.." türünden iddialarla desteklemesini bu darlıkla da açıklayabiliriz ve "peki başka ne yapabilirler ki" yollu cevap verebiliriz.

Darlıkta kalıyorlar; rantiye olduklan için para bolluğunda yaşıyorlar. Benim "kir teorisi" bu analizlerin öncesinde formüle edilmişti ve şimdi yerini bulmaktadır.

Bu teori ile, *Tekelistan*'ın bir yeni baskısını hazırladığım sırada Mehmet Ali Erbil adındaki sunucunun ansızın evlendiği haberini okumuş ve "boşanır" notunu da eklemiştim, rantiye yaşamında darlık çektiği teşhisini çoktan yapıyordum. Doğru çıktığım bilinmektedir. Benim "boşanır" değerlendirmem tümüyle teorik idi ve "boşanır" notunu yazarken kendimi değil eldeki teoriyi sınıyordum. Çok sağlam olduğunu görüyoruz.

Devamla, Sevi'nin bu Türk-Müslümanlar ile cinsel ilişkiyi yasaklaması komünütede cinsel sorunlar yaratmaktadır; Dışişleri, eski komünistler ve "yüksek sosyete" denilen mahfilde boşananların birbirleriyle evlenmelerini de bu yasakta ve yaratılan kıtlıkta aramak zorundayız. Bir tür "kara-borsa" koşulla-

1) Bunu Türk-Müslüman olarak da düşünmek mümkündür; çünkü, sabetayistlerde Kürtler ile ilgili bir cinsel yasaklama göremiyoruz. Ancak cinsel-yasaklama dışı tutulan Kürtler'in kripto-yahudi olmaları ve bunun teşhis edilmesi de ihtimal dahilindedir.

2) Dar anlamda laikliğe gelince, artık sabetayistlerin çok büyük bölümünün tarikatçı olduklarını gösterebiliyoruz; hem ileri gelenleri önemli tarikat şeyhi veya efendisi ve hem de artık dinsel parti yöneticisidir, bunları burada ve diğer çalışmalarımda gösterebiliyorum. Otuzlu yılların ortalarında bedrettini veya yunusi ya da mevlevi olarak uç veren dönüş, şimdi açıkca nakşibendi, nursi veya arusi olarak çıkmaktadır. 1967 Arap-İsrael Savaşı ve Arapların hezimetinden sonra sabetayizmin ve kripto-judaizmin bazı tarikatlardaki konumu masonizmdeki düzeye ulaşmış haldedir. Türk solunun altmışlı yıllardaki masonluk kampanyaları, masonizmin, sabetayist hegemonya altında olduğu gösterilmedikçe eksik kalıyordu, tamamlamış bulunuyoruz.
Bu arada arkadaşım ve değerli bilim adamımız İlber Ortaylı, sabetayizmin laik olduğu görüşünde artık ısrar etmemektedir.

rı var; o halde bir ülkede kara borsayı yönetenlerin en cismani dünyalarında karaborsanın mengenesinde sıkışmaları çok acıdır, acıyla kaydediyorum.

Bir darlık ve sorun var; benim "aşkları yoktur" tespitimin de arkasında bunu arıyoruz. Beşik kertmeleri, Türk-Müslüman taliplilerin önünü kesmek içindir ve diğerleri daha çok aile kararlarıyla olmaktadır; sürdürmeye mahkumlar. Çaresiz genç kızlara zaman zaman aileden amca düzeyinde birisine veya babanın iş ortağına âşık olmak da düşmektedir; intiharlara tanıklık ediyoruz. Yasak, yasak ilişkiler doğurmaktadır; bunun ise yasak düzenlerin doğasına uygun olduğunu biliyoruz.

Olumlu yanlarını da görebiliyoruz; K. Derviş gelmişti, Derviş'in konspirasyonunda en büyük desteği içerde Z. Göğüş'ten ve dışarda Ilhan Nebioğlu'ndan alıyordu. Londra'ya gittiğinde Nebioğlu'nda kalıyor ve Türkiye'ye geldiğinde Zeynep Göğüş basın sekreterliğini üstleniyordu. Doğrusu Derviş Konspirasyonu ile bu Z. Göğüş'ün yıldızı da parlamıştı; Derviş'in seçtiği listeden chp saylav adayı oluyor, *Hürriyet*'in her sayfasında yazıyor ve bu arada trt proğram yapıyordu, bir yıldızdır. Peki, aradaki bağ nedir; evlilik zincirinden en az bir bağ çıkarabiliyoruz; Londra'daki Derviş Partisi'nden bu Ilhan Nebioğlu'nun eşi Rüya'dır ve Rüya, Yazko'nun da kurucusu Mustafa Kemal Ağaoğlu arkadaşımızın eşi idi. Şimdi göçük Ağaoğlu, Rüya'dan ayrıldı ve Zeynep ile evlendi; Ağaoğlu göçtü, ancak Rüya ile Zeynep Derviş'te birleştiler.

Bir nokta daha var, Mustafa Kemal arkadaşımız, şimdi göçük, Menderes Dönemi bakanlarından Samet Ağaoğlu'nun oğlu, Cumhuriyet'in kuruluşunda önde gelenlerden Ahmet Agayev'in ise torunudur. Bu da güzel, yalnız *Guggenheimer & Guggenheimer*, "agayev" veya "agayoff" adının Ibraniler tarafından da taşındığını kaydediyor; ayrıca "hagai" ile bağlantılı olduğunu not etmektedir. Ben de Türkçe'lerinde h'lerin düşebildiğine işaretle, "agai" adının Türkiye'de "ege" olarak taşındığını da ileri sürüyordum. *Hürriyet*'in yazmayı bilmeyen ve Tuncay Özilhan'ın holdinginde çalıştığını bildiğimiz bir Ege Cansen'i var, biliyoruz ve Washington'un büyük orta doğu projesini desteklemektedir, bunlara eski "bop-stil" sözcüğünden dimunitif yapılarak "bop'çu" denmektedir ve "pop'çu" ile yakın anlamda olup, her gördükleri ya da dokunduklarını satma manya'ları vardır. Bunların tümünün bilimsel bir şoka ihtiyaçları olduğu kesindir ve demek ki, *Guggenheimer & Guggenheimer* ve he'siz isimler, düğüm çözmede işe yarıyorlar; bilim, her zaman yararlıdır. Buradan devam edebiliyoruz.

Kıtlık & Cinsel Patlama

Arkadaş Aşkı

2 CUMA, 18 Temmuz 2003 Hürriyet

TUĞBA ALTINTOP EŞİ RAFET EL ROMAN'A ATEŞ PÜSKÜRDÜ

Arkadaşımla birlikte oldu

Boşanmak üzere olduğu eşi Rafet El Roman'ın öncekî gün Hürriyet'e yaptığı "Geçen yaz Bodrum tatilimizde Tuğba, hayatında bir başkasının olduğunu itiraf etmişti. Şimdi de yine tasvip etmediğini söylediği bir hayat yaşıyor. Bunu ona yakıştıramadım" şeklindeki açıklaması, Tuğba Altıntop'u çileden çıkardı.

Altıntop, Rafet El Roman'ı kendi açıklarını kapatmaya çalışmakla suçladı: "Kendi yaptıklarını benim üzerime yıkmaya çalışıyor. Allah onun cezasını versin. İki yakası bir araya gelmezin. İddia ettiği gibi geçen yıl Bodrum'da, kendisine hiçbirinden hoşlandığımı falan söylemedim. Hangi kadın böyle bir şey yapıp sonra da eşine söyler. Bunları bilinçli yapıyor. Beni kalıtsızlıkla suçluyor. Ben geçen yıl Bodrum'a ailem, kızlarım ve bir kız arkadaşımla birlikte gittim. Kendisi turnedeydi, bir kere yanımıza geldi. Sonra kız arkadaşıma ilgisi olduğunu fark ettim. Daha doğrusu ikisinin arasında bir şeyler olduğunu anladım. Ayrılmaya karar verdim. Çünkü beni onlarca kez aldatmıştı. Artık dayanamıyordum. Ona birçok kez mutsuzluk yapmak istemediğimi, hatta para göndermesini söyledim. Verdiği cevap, 'Benim sana verecek param yok' oldu. Eğer adam gibi adam olsaydı, çocuklarının annesini maddî sıkıntı içinde bırakmazdı. Şimdi çıkmış hakkımda konuşuyor. Söylediklerî umurumda bile değil. Yüzsüz şeytan gibisin."

Sonya DEMİRLİMAGAZİN SERVİSİ

Hürriyet, 18 Temmuz 2003

Amca Aşkı

İntihar mı yoksa zehirlenme mi

Verda Penso hastaneye kaldırıldı

AİLESİNE DİRENDİ

Hürriyet, 8 Kasım 2002

Kardeş Aşkı

2 ÇARŞAMBA, 16 Temmuz 2003 Hürriyet

Sedef benim kardeşim

Seda Sayan ve Gökhan Şükür'le birlikte Atina'ya tatile giderken, Mehmet Ali Erbil'den yeni boşanan Sedef Altuntaş'ı da yanında götüren Stelyo Pipis, kaldırımda çıkan aşk söylentilerine sert tepki gösterdi. Pipis, "Böyle bir iddiada bulunmak ayıptır. Sedef benim kardeşim" dedi...

Stelyo Pipis, geçtiğimiz hafta yakın dostları Seda Sayan ve Gökhan Şükür çiftiyle birlikte tatil yapmak üzere Atina'ya gitti. Bu seyahatte, yakın dostu Mehmet Ali Erbil'in yeni boşandığı eşi Sedef Altuntaş da yanındaydı. Ancak havalanımda birlikte görülmeleri, yeni bir aşk söylentisinin yayılmasına neden oldu. Sedef Altuntaş'ı, hem menajerliğini yaptığı Erbil'le evliliği döneminde, hem de boşandıktan sonra yalnız bırakmayan Pipis, söylentilere sert tepki gösterdi. Genç kızı kardeşi gibi gördüğünü belirten ünlü menajer, aşk haberlerini çıkaranları ahlâksızlıkla suçladı: "Değişiklik olsun diye Sedef'in Atina'ya gelmesini hem M. Ali, hem ben, hem de Seda Hanım istedi. Biz tatile çıkmaya karar verince, M. Ali, Sedef'i de yanımıza alın, yalnız kalmasın' dedi. Yanımızda Seda Sayan'ın erkek arkadaşı oğlu Oğulcan, erkek kardeşi Sedat ve onun eşi de vardı. Böyle saçma sapan şeylerin iddia edilmesi çok ayıp. Bunun şakası bile olmaz. Sedef benim kız kardeşimdir. Başka türlü düşünmek vicdansızlıktır. M. Ali Erbil, benim abi dediğim biri. Benim birlikte olduğum kadınları tüm Türkiye biliyor."

Hürriyet, 16 Temmuz 2003

Üçgen Aşk: İki Kız Bir Erkek

OKAN BAYULGEN KARARSIZ

Cansu mu, Deniz mi

Okan Bayülgen'in özel hayatındaki karışıklık devam ediyor. Cansu De e ile ilişkisini Deniz Seki yüzünden noktalayan Bayülgen, o ilişkisi sürerken de bu kez De e ile yeniden görüşmeye başlamıştı. Hatta bu, iddialara göre Bayülgen ile Seki'nin ilişkisinde sonu hazırladı. Seki'den ayrılan ayülgen'in tekrar Cansu ile görüştüğü sanılıyordu. Ama şovmen, önceki akşam da Swissotel'de Deniz Seki ile görüldü. Baş başa sohbet eden ikili, çıkışta gazetecile e yakalandı.

■ AH KIZGINYÜREK/MAGAZİN

Hürriyet, 21 Ekim 2003

Üçgen Aşk: İki Erkek Bir Kız

Filmin çekimlerine başlanmadan önce Yılmaz Erdoğan, Tuba Ünsal ve Aksel Goldenberg sık sık biraraya gelirdi. Şimdi Goldenberg ortalarda yok.

Sabah, 7 Şubat 2004

Artık bir karar ver Tuba

'Vizontele Tuuba'nın ba rol oyuncuları Tuba Ünsal ile Yılmaz Erdoğan'ın aşk ya adığı uzun zamandır konuşuluyor. Tuba'nın sevgilisi Aksel Goldenberg'ten de bu yüzden ayrıldığı dillerde. Nitekim ben de, Tuba ile Yılmaz Erdoğan'ı Londra'dan dönerlerken İstanbul Atatürk Havalimanı'nda 24 Şubat gecesi görüntülemiştim. Bu fotoğraf POSTA'da çıkmıştı. Tuba'ya geçtiğimiz pazar gecesi de Etiler'deki Mayadrom Up Town'da ksel Goldenberg ile gezerken rastladım. Görünen o ki, Tuba'nın gönül ı afiği bu aralar çok karışık!!!

Posta, 2 Mart 2004

HE'SİZLER VE "BOP-STİL" PROJE

Türkiye'de İsim	İsrael'de İsim	İbrani Anlamı
İlhan	Ilan	İlan-Ağaç
Karahan[1]	Kara	Oku-Karaan-Karan
Orhan	Oran	Or-Işık
Oğuzhan[2]	Ozan	Oz-Kudret
Uğuzhan	Uzan	Uz-Kudret

1) Ak parti veya ak kabile tarafından saylav atanan Zeynep Karahan'ın bir de "armağan" adı olduğunu öğreniyoruz. Uygundur, "arman" da çağrabiliyoruz.
2) Oğuz'un "oz" oluşunu *Tekeliyet*'te göstermiştim. Or ve Oz, İbrani'de vav ile yazılıyor ve biz "o" veya "u" olarak alabiliyoruz.

Aşiyan'da Bir Göğüş

ACI KAYBIMIZ

Merhum Mustafa Göğüş ve merhume Münevver Göğüş ile merhum Cavit Borçbakan ve merhume Gaye Borçbakan'ın torunları; Vural - Şükran Göğüş, Kıral - Ayla Göğüş, Seval ve merhum Ömer Küpeli, Zeynep ve Günal Özhan ile Cüneyt - Zeynep Borçbakan'ın yeğenleri; Mustafa - Zeynep Borçbakan, Zeynep Borçbakan, Mustafa - Sueann Göğüş, Çağrı - Duygu Göğüş, Kaan Göğüş, Münevver Göğüş, Ökkeş, Cemil, Şahika Küpeli ve Bigen Özhan'ın kuzenleri; Can ve eşi Susan Göğüş'ün sevgili kardeşleri; Ceyda ve Ünal Göğüş'ün biricik kızları

CEYLAN GÖĞÜŞ'ü

kaybettik. Hepimizin başı sağolsun.
Cenazesi 1 Mayıs 2002 günü Bebek Camii'nde kılınacak öğle namazını müteakip Aşiyan Mezarlığı'nda toprağa verilecektir. Allah rahmet eylesin.

Hürriyet, 1 Mayıs 2002

Işık Ailesi'nde Bir Göğüş

ACI KAYBIMIZ

Çok değerli dostlarımız
Ceyda ve Ünal Göğüş'ün sevgili kızı,
kardeşimiz

CEYLAN GÖĞÜŞ'ü

kaybettik. Hepimizin başı sağolsun.

Işık Ailesi

Hürriyet, 1 Mayıs 2002

Harika Bir Göğüş:
Gazeteci & Sunucu & Politikacı

Avrupa ve Türkiye'nin geleceği

TRT 2'de bu akşam deneyimli gazeteci Zeynep Göğüş'ün sunuculuğunu üstlendiği, Türkiye ile Avrupa Birliği arasındaki ilişkilerin mercek altına alınacağı "Avrupa" adlı yepyeni bir haber programı başlıyor. Programın ilk konuğu Dışişleri Bakanı İsmail Cem olacak. Cem, Avrupa Birliği'ne üye olma sürecinde Türkiye'yi bekleyen değişiklikler, çıkarlarımızı nasıl savunacağınız ve Avrupa'nın geleceği gibi önemli konularda, eski dışişleri bakanları, İlter Türkmen, Coşkun Kırca ve Ali Bozer'in sorularını yanıtlayacak. **22.05 TRT 2**

Hürriyet, 16 Mayıs 2002

Hamam İşleten Bir Göğüş

Eski bakanlar Cem'i terletti

DIŞİŞLERİ Bakanı İsmail Cem, TRT 2'de yayınlanan, gazeteci-yazar Zeynep Göğüş'ün hazırlayıp sunduğu Avrupa adlı belgesel-haber programında, eski dışişleri bakanları Coşkun Kırca, İlter Türkmen ve Ali Bozer'in AB konusundaki sorularını yanıtladı.

Cem, İlter Türkmen'in "Güney Kıbrıs tek başına AB'ye alınırsa ne olacak?" sorusuna, "Böyle bir durumda, Türkiye'nin 'ne yapalım o zaman kaderimize rıza gösterelim' demek lüksü yok. Umarım bu noktaya gelmeyiz" yanıtını verdi.

Coşkun Kırca'nın "Türkiye Dışişleri ve savunmada egemenliği devretmeye hazır mı" sorusuna "AB'nin geleceğinde kimliğin kaybolmasını değil, kimliklerin güçlenmesini görüyorum" diyen Cem, Ali Bozer'in "AB'nın geleceğini nasıl görüyorsunuz?" sorusuna şu yanıtı verdi:

"Ben yönetimlere çok fazla sağ-sol meselelerinin yansıdığını görmüyorum. AB'de son dönemin sol iktidarlarının eksiklikleri oldu."

Hürriyet, 16 Mayıs 2002

Bu yasak konusunda bir düzeltmeye ihtiyacımız var, sabetayizmin üç kolu bu yasağın uygulamasında da birbirinden ayrılık gösteriyorlar, Karakaşiler en ortodoks olanlarıdırlar. Kapaniler, bütün kuralların uygulanmasında daha liberal davranabiliyorlar ve Yakubilere gelince Türk ve Müslümanlarla cinsel ilişki yasağı türünden diğer kuralları da ihmal edebiliyorlar. Bunu liselerde de görüyoruz, Işık Lisesi Karakaşileri, Şişli Terakki Kapanileri temsil etmektedir; Yakubilere ait ünlü Boğaziçi Lisesi, çoktan kapanmıştır, buna karşın Işık, bir üniversite kurmuş haldedir. Arada geçişler var, fakat Karakaşilerin her bakımdan daha ortodoks ve disiplinli olduklarından kuşku duyamayız. Nitekim, Ercan Karakaş[1] ve Eser Karakaş, soyadlarında deklarasyon olduğu için söz ediyorum, bütün Derviş aşklarına karşın, Kapani-Karakaşi ayrılığında K. Derviş'le birlikte chp'ye gidemediler ve Karakaşi İpekçi'de kaldılar. Bu ayrılığı, literatürde "izmirim" de denen Kapaniler ve Ezcacıbaşı yönetiyordu, günü gününe B. Eczacıbaşı direktif veriyordu; Kapaniler, Karakaşilerin başkanlık iddialarını hiçbir zaman hoş karşılamadılar.[2] Şimdi bu noktadalar.

Cinsel ilişki yasağına döndüğümüzde, Yılmaz Erdoğan'ın, "bakire arıyorum" açıklamasına, demek ki, "usturuplu zina" türünden daha ortodoks bir anlam yükleyebiliriz. Gerçekten Kürt ise böyle bir sorunu olmaması gerekir; amma bir kripto ise işinin kolay olmadığını haber verebiliriz.

* * *

Eğer bir bilim kurulacaksa, teorik olmak zorundadır; hem tutarlı önermeler dizgesini amaç edinmek ve hem de teorik bulguları yeni buluşlar için başlangıç saymak anlamındadır. Tutarlılık, görüngülerin ya da görünenlerin çok altındadır, dolayısıyla, "teorik" olan, derine inendir. Bu nedenle, teorik bakış hep görünen ile öz arasında bir uyumsuzluğu varsaymaktadır; görünenlerin mantığı ile ya da sadece görünenler arasındaki yani yüzeydeki ilişkilerle yetinmeyi bilim-dışı kabul etmektedir. Dolayısıyla, her bilim adamı, pozitivizmi reddeder ve en iddialı alanı olan sosyolojiyi de, "loji" bileşeni olmasına karşın, bilim-dışı kabul eder; biz de oradayız.

Teorik olan zengindir, pozitivist olan yoksuldur; araştırmamızda bunu

1) Müjde Ar'ın, sinema öncesi adı Kamile Suat Ebrem idi, ve son zamanlarında Ercan Karakaş ile haber olmaktadır; sabetayistlerin kollar arasında evlilik yapmadıkları bilgisi burada değerlidir. Eğer ortodoks ise daha önceki evliliklerini veya kohabitasyon'larını "karakaşi" teşhis etmek zorundayız.

2) 1926 yılında idam edilen Cavit ve Doktor Nazım karakaşi idiler ve 1961 yılındaki idamlarda da, Karakaşiler'in Kapaniler'i dinlememelerinin etkisini araştırmak verimlidir.

sıklıkla teşhis edebiliyoruz. Nasıl, bir-iki işaret ile yetinmek istiyorum, bir, bazı bankalar ile bazı "büyük" holdinglerin, kadro olarak, sadece İbrani asıllıları aldıklarını tespit edebilmiş durumdayız. Bu ise, burada her kim ön plana çıkarsa, bunların da İbrani asıllı oldukları bilgisini de içermektedir. Dolayısıyla, sonuçlara yalnızca onomastique ya da mezar taşı okumalarından hareketle ulaşmıyoruz; daha ileri bir noktadayız. Demek ki teorik bakış, kategoriktir ve ampirisizmden ilk ve en önemli ayrılışı buradadır.

Bu büyük banka veya holdinglerin henüz adlarını vermek istemiyorum; ancak, bu teorik yaklaşım nedeniyle, sinagog ve banka baskınlarında yaşamlarını yitiren İbranilerin görünenden çok daha fazla olduğunu görebiliyorum. Demek ki, teori, görünenin ötesini görmemize katkıda bulunmaktadır.

Teori, ayrı bir göz'dür.

Ben Leyla Umar'a, başka türlü bakıyorum, bir tür araştırma-asistanım sayıyordum. Büyük bir röportajcımız idi; ancak nerede ise sadece sabetayistlerle röportaj yaptığı sonucuna ulaşmıştım, yazılarında adı geçenleri bir "bulgu" olarak değerlendiriyordum. Sanki Leyla Hanım, benim için çalışıyordu va arayıp çıkarıyordu; bana not etmek ve hiç kuşkusuz yinede ek sağlamalar yapmak düşüyordu. Ne yazık ki röportajları azalmıştır, bir asistanımı kaybettiğime üzülüyorum.

Bir başkası çıkmıştır; *Hürriyet*'in yeni parlayan röportajcısı Yener Süsoy benim en son ve baş araştırma asistanım olmuştur, artık güvenimin artmakta olduğunu ifade etmem yerindedir. Çok çalışıyor, iyi araştırıyor ve sabetayist olmayanlarla, ilke olarak, röportaj yapmamaktadır; çok yararlanıyorum. Teşekkürlerimi not ediyorum ve borçlu kalmamak için soyadını yanlış yazdığını ve "susoy"[1] yazması gerektiğini ekliyorum.

* * *

İlk soruya dönebilirim. Çok ilginç, Pinto'nun "Sephardic Onomasticon" çalışması, "erdal" girişini kaydetmiyor; buna mukabil hem "er" ve hem de "dal" bileşenlerinin İbrani isim ve sözcüklerde olduğunu tespit etmiştim. Bunun dışın-

1) Bu arada, benim , "moşe" ile "suda" ya da "sudan" veya "suden" arasında kurduğum özdeşlik, "The Sephardic Onomasticon" tarafından da teyit edilmektedir. Burada, İbrani karakterlerle yazılan, "moşe" için, İngilizce, "drawn from water", Fransızca "tiré de l'eau" ve Türkçe de, "sudan çıkanlmış" karşılıklan verilmektedir. demek ki, "moşe" ya da "moiz" her zaman "su" ile başlamaktadır. Baruch Pinto, The Sephardic Onomasticon, .. op. cit., s. 209.
Öte yandan geliştirmeye çalıştığım, Türkiye'de İbrani kökenliler isim-biliminde, "kök" ve "soy" zengindirler; "ulusoy" veya "yücesoy" buraya girebilmektedir.

Araştırma Asistanı Y. Susoy işbaşında

Ebru & Mehmet Turel & S. Neşe Turel

Dünyaca ünlü üniversiteler Antalya'da da kurulacak

Aldatırsa dünyayı başına yıkarım

Hürriyet, 12 Nisan 2004

Ak-Türklerden Cem

Eşimi görür görmez âşık oldum

İlk ve son yemeğimi karım Anne'e yaptım

Fenerbahçe'den Kozlu'ya teklif

Hürriyet, 15 Şubat 2000

Buse & Oğuz Çetin & Melike & Bartu

Neden başarısız oldum

Oğuz Çetin, F.Bahçe'yi bıraktıktan sonra ilk kez Hürriyet'e konuştu.

Hürriyet, 11 Nisan 2003

da Israel'de bu adı taşıyanlara rastlıyoruz; Türkiye'den gitmiş olmaları, düşük de olsa, ihtimal dahilindedir. Ayrıca, "Er" Türkçe'de soyadı olarak kullanılıyor, "Ahmet Er" biliniyor ve bunun yanında, 12 Eylül Darbesi'nin anayasa komisyonunda Kemal Dal adlı bir profesör vardı ki, sabetayist olma ihtimali çok yüksektir. Bu arada, eylülist anayasa mimarlarının çok büyük bir bölümünün İbrani asıllı olduklarını ileri sürebiliyoruz. Eğer tamamı diyemiyorsak, bu, bu tür bilimsel araştırmalardaki probabilite marjından kaynaklanıyor; Gök Yüzü ve diğer uzmanlar komisyon başkanının da sabetayist olduğunda hemfikirdirler.

Devam etmeden önce bir teoremi daha kaydedebilirim: 1967 yılından sonra, Türkiye aydını ve soluna karşı bütün tertip ve politikalarda Israel politikası ve rolünü teşhis etmek durumundayız. Şu anda bu formülasyon ile yetinebiliyorum ve teoremi daha ilerde ve çalışmalarımızda çok daha kapsamlı bir biçimde geliştirebileceğiz, aydınlanma budur.

Devamla, benim tanıdığım erdal'ların bazıları, "atabek" ya da "talu" veya benzeri soyadları taşıyorlar; bu soyadlarının sabetayistler tarafından ve yüksek frekansla kullanıldığını, *Tekeliyet* dizisi içinde tespit etmiştim. Yalnız bu tespitlerin yeterli olmadığını eklememiz isabetlidir.

Katkı 2

"ER" İSİMLERİ ÜZERİNE AYKIRI HİPOTEZLER

isim	ek	İbrani	aykırı anlamlar
erdal	dal	yoksul-kıt	yoksulülke- ender dağ
erkal[1]	kal-kahal	cemaat	cemaatin ülkesi-dağı
erkan	kan-kohen	din adamı	ülkenin imamı
ercan	can-hayim	can-hayat	dağın hayim'i-isak'ı
ergül	gül-isak	isak	isak'ın memleketi
ergün	gun-or	or-ışık	aydınlık memleket

Er'in harar'dan, "arar" ile dağ ve buradan da "ülke" anlamına geldiğini not etmiştim. İbrani onomastique, uzun yüzyıllar gizli ve baskı altında yaşamış olmasından kaynaklanabilir, çağrışımlı ve eğretilemeli isimler açısından zengin görünmektedir. İkame adlar var.

Kuşkusuz çağrışımların hepsi Tevrat'a dayanıyor, Tevrat'ta bir yerde Abraham için, "doğu'dan kalktı" ifadesi yeralmaktadır. Doğu, İbrani'de "mizrah" ve Doğulu ise "mizrahi" clarak söyleniyor; buradan hareket edebiliyoruz ve "doğu", mizrah ile "doğulu", mizrahi ad ve soyadlarını, Abraham yerine taşıyabiliyoruz. Şu anlamdadır, "doğu" veya "doğulu" adını bir İbrani "abraham" kabul edebilmektedir. Başka bir yolla "halil" de, Abraham sayılmaktadır; ancak bir baba oğluna, "halil turgut ozal" adını koyarken bunu biliyor muydu, ben bilemiyorum.

Tevrat'tan öğreniyoruz, "isak" çok uzun yaşamıştır, İbrani "hayim" veya Türkçe, "hayat" ya da "can" ile İspanya'da, seferad, "duran" da İsak adını çağrıştırmaktadır. Şöyle de söyleyebiliyoruz, bir İbrani "hayim" adını, Fransa'da "vidal", Türkiye'de "can" ile "hayat" ya da "hayati" adlarını, "duran" ad veya soyadını, "isak" olarak anlayabilmektedir.

Peki her "duran" öylemidir; bu soru "elif" adını akla getirmektedir. Şöyle bir formülasyonu önerebiliyorum; köy doğumlu "elif", bu klasifikasyonun dışında kalmaktadır. Buna mukabil, Teşvikiye doğumlu bir Elif'i ve hasta New York'ta yükselmiş "elif"leri bu tasnif içine alabiliyoruz. "Duran" için de benzer bir analiz yerindedir; Büyük Kulüp Başkanı bir "duran" veya üniversitede yükselmiş bir başka "duran" bu tasnifin içine duhul edebilmektedir.

Türkçe "kurt", Yakup, ya da Yaacob, ve "rot" ya da kırmızı adları ise Reuben aşiretine işaret edebilmektedir. Demek ki kripto yaşam sırlı isimler doğurabilmiştir.

İbrani isim-bilimde ikame adlar çoktur ve bir bölümünü tespit etmiş durumdayız.

---

1) Bir tv kanalında spiker Ebru Erkal, Cem Karaca'nın son eşi ve Cem'e, Karacaahmet'te bir tarikat cenazesi sağlayan İlkin Erkal, ınhp sempatizanı olarak tanınan popçu İbrahim Erkal, erkal'ı soyadı olarak taşıyorlar. Ancak bu üç Erkal'ın da bu isim-bilimden haberdar olduklarını düşünemeyiz. Bu soyadlarını babalarının ve böyle aykırı anlamlar taşıyabileceğini bilemeden aldıklarını tahmin edebiliriz.

Burada "bilim" sözcüğü fazla görünse bile "araştırma" nitelemesine kimsenin itirazı olmaması doğaldır; bir araştırma dalının doğmakta olduğu kesindir. Ancak doğmakta ve gelişmekte olan bu displinde, üniversitenin katkısının sıfırın da altında olduğuna itiraz edemeyiz; belki de araştırma söz konusu olunca, üniversite için, "gölge etme, başka ihsan istemeyiz" demek zorundayız. Üniversitelerin lenguistik kürsüleri soussureyen çıkmaz ve kıraçlık içindeler, birbirlerini tekrarlamakla meşguller; halbuki dilbilim, her sözcüğün ve bu arada her adın sirkülasyon tarihlerini de tespit etmekle yükümlüdür.

O halde soruyu biraz daha geliştirebiliyoruz, Türkler arasında ilk "erdal", Erdal İnönü müdür; İsmet İnönü'nün, Mevhibe'den doğma ve Erdal'dan önce "İzzet" tesmiye edilen bir oğlu vardı ki yaşamamıştır, Paşa, kısa notlarında "zayi oldu" demektedir. Ben İsmet Paşa'nın İbrani asıllı olmadıkları düşüncesindeyim, bilimsel kanım bu yöndedir; aksine bir işarete rastlamamış durumdayım. Öte yandan, Yahudi tarihi ve judaique çalışmaların, nerede ise nefret ettikleri nadir Türk büyüklerinden birisi İsmet Paşa'dır. Paşa'nın zamanında Varlık Vergisi icraatı varsa da, bunun Yahudi ve sabetayistleri ciddi ölçüde rahatsız etmediğini, Türkiye Yahudiliği'nin bunu gürültü için kullandığını gösterebilecek durumdayım. Kaldı ki, Varlık Vergisi uygulama komisyonunun başında Lütfi Kırdar bulunuyordu ve en önemli yerlere adını vermekten geri kalmıyoruz. Buna ilave olarak, İsmet Paşa, hiç umulmadık bir şekilde, İsrael'in kuruluşunu kabul eden ve buradan Yahudiler'in İsrael'e göç etmesini sağlayan devlet adamıdır. Buna karşın, İnönü'nün hep "kötü paşa" olarak gösterilmesini, basında ve bilimdeki Yahudi ve sabetayist ağırlığa bağlama eğilimindeyim, bunu, başka yerlerde geliştirmeyi umuyorum.

Güzel, ancak, İsmet Paşa'nın üç çocuğunun da sabetayistler ile evlilik yaptıklarını görebiliyoruz; ögelman ve toker'lerde bir kuşku bulunmamaktadır. Sohtorik'ler ise çocukları için sabetayistlerin kurdukları okulları tercih ediyorlar. Kaldı ki başka yerlerde yayınladığım toker mezar taşı ve diğer bilgilere ek olarak, Engin Ögelman ile Ömer İnönü ile ilgili ölüm ilanları da, İsmet Paşa'nın ahfadının İbrani işaretleri taşıdıklarını açıklıkla göstermektedir. Demek ki, bir sonuca ve bir soruya yaklaşmış durumdayız.

İsimoloji: Erdal & Özden & Ögelman & Kepenek ve Gökçe

VEFAT

Merhum Süleyman Sami Kepenek ve merhume Müzeyyen Kepenek'in, merhum Hakkı Bey ve merhume Sabiha Hanım'ın torunu, merhum Hayri Ögelman ve merhume Fahrünnisa Ögelman'ın kızı, merhum İsmet İnönü ve merhume Mevhibe İnönü'nün gelini, merhum Fuat Kepenek, Dr. Nezahat Kepenek ve merhum Müfit Kepenek, Jale Atanan ve merhum İbrahim Atanan'ın yeğeni, Erdal - Sevinç İnönü, Özden Toker ve merhum Metin Toker'in yengesi, Gülsün - Mustafa Bilgehan, Nurperi - Sinan Özlen, Güçlü Chi Toker'in yengesi, Hülya - Selim San, Süleyman - Canan Kepenek'in kuzeni, merhume Gülören Teberikler, Nefise Özkan, Yüksel Te erik ve Havva Malkoç'un yakını, Mutlu İlmen ve merhum Erdem İlmen'in, Ece - Dr. Kut Sarpyener'in kuzeni, Leyla - Gültekin Kadırbeyoğlu, Filiz - Necmetin Gökçe'nin dünürü, Hayri - Ayşegül Ögelman, Hamra - Hakan Bakırcıoğlu'nun halası, Hakkı ve Melike Ögelman'ın ablası, İsmet, Ömer, Mehmet, Murat ve Münci'nin babaannesi, Hayri ve Nazlı İnönü, Eren ve Şirin İnönü'nün annesi, Ömer İnönü'nün sevgili eşi

ENGİN İNÖNÜ

1 Ocak 2004 tarihinde vefat etmiştir. Cenazesi 3 Ocak 2004 Cumartesi günü öğle namazından sonra Teşvikiye Camii'nden kaldırılarak Zincirlikuyu aile mezarlığına defnedilecektir.

AİLESİ

Hürriyet, 3 Ocak 2004

Ömer İnönü, kendisine başsağlığı dileyen yakın dostu, işadamı Rahmi Koç'a, "Birbirimize daha çok sarılalım" dedi

...gin İnönü'yü uğurladılar

TÜRKİYE'nin 2'nci Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün oğlu Ömer İnönü'nün eşi Engin İnönü'nün (73) cenazesi, dün Teşvikiye Camii'nde öğleyin kılınan namazın ardından Zincirlikuyu Mezarlığı'nda toprağa verildi. Ömer İnönü ile 1952'de evlenerek İnönü Ailesi'nin ilk gelini olan Engin İnönü'nün cenaze töreninde başsağlığı dileklerini Ömer İnönü, kardeşleri Erdal İnönü ve Özden Toker, yengesi Sevinç İnönü, oğulları Hayri ve Eren ile torunları İsmet, Ömer, Mehmet, Murat ve Münci ile birlikte kabul etti. ■ İstanbul - KIVALI

Hürriyet, 4 Ocak 2004

VEFAT

2. Cumhurbaşkanı merhum İsmet İnönü ve merhume Mevhibe İnönü'nün oğlu, merhum Hayri Ögelman ve merhume Fahrünnisa Ögelman'ın damadı, Hakkı - Melike Ögelman, Hayri - Ayşegül Ögelman, Hamra - Hakan Bakırcıoğlu'nun eniştesi, Ünay - Ayda Temelli, Mutlu İlmen ve merhum Erdem İlmen, Dr. Kut - Ece Sarpyener, Fidan Türkent'in kuzeni, Leyla - Gültekin Kadirbeyoğlu, Filiz - Necmettin Gökçe'nin dünürü, Erdal - Sevinç İnönü, Özden Toker ve merhum Metin Toker'in ağabeyi, Gülsün - Mustafa Bilgehan, Nurperi - Sinan Özlen, Güçlü - Chi Toker'in dayısı, Zeynep - Ece - Can Bilgehan, Sedef - Pınar Özlen, Ozan Toker'in büyük dayısı, İsmet, Ömer, Mehmet, Murat ve Münci İnönü'nün büyükbabası, Hayri ve Nazlı İnönü, Eren ve Şirin İnönü'nün babası, merhume Engin İnönü'nün sevgili eşi

ÖMER İNÖNÜ

2 Mart 2004 tarihinde vefat etmiştir. Cenazesi 4 Mart 2004 Perşembe günü öğle namazından sonra Teşvikiye Camii'nden kaldırılarak Zincirlikuyu aile mezarlığına defnedilecektir.

AİLESİ

Hürriyet, 4 Mart 2004

Engin Ögelman'ın İnönü'nün çocuklarına "Hayri" ve "Eren" ve Özden İnönü Toker'in de "Gülsün", "Nurperi" ve "Güçlü" adlarını vermeleri, bilimsel açıdan son derece isabetlidir. "Hayri", Hayri Ögelman'dan gelmekte olup, bir açıdan "aşer" ve diğer açıdan "baruh" ile çağrışımlar taşımaktadır.[1] Eren ise açıklama gerektirmemektedir; kaldı ki Eren İnönü'yü, babasının göçmesinden hemen sonra, akp tarafından İstanbul Belediye başkanlığına aday gösterilen zatı desteklemek üzere yapılan iş adamları toplantısında yerini almış olarak buluyoruz. Bu destek toplantısının İbrani yoğunluğu yüksek idi; kaldı ki Türkiye Yahudi cemaatinin yayın organı Şalom gazetesinin cemaat mensupları arasında yapmış olduğu ankette en yüksek oyun, yarıya yakın, ak diktatoryaya verildiği de haber olmuştu. Bunun ötesinde, Ankara'da milli savunma bakanlığı lojmanlarında kalanların da en çok akp için oy kullanması, bizim ileri sürdüklerimiz açısından şaşırtıcı olmasa bile, bir talihsizlik olmuştur. Bu nedenlerle, Engin Ögelman'ın oğluna "eren" adını seçmesi de, kurmakta olduğumuz disiplin açısından şaşırtıcı olmamaktadır, not ediyoruz.

Bu bir sonuç olsa da bir soru var; peki, İsmet İnönü'nün İbrani asıllı olmadığına kanat ettiğimize göre, burada evlilik yasağının bir tarafa bırakıldığını söyleyebiliyor muyuz, soru budur. Bu soru, Osmanlı İbrani halkının ne zaman ve ne ölçüde kripto-yahudi, teknik ve osmanist sözcükle, "nev-müslim", İran'da "cedid el-islam" olmayı seçtikleri sorusuyla da ilgilidir; burada bir cevaptan ziyade bir büyük araştırma önermek durumundayım.

Osmanlı topraklarına İbrani asıllıların çoğunun "Yahudi" kimlikleriyle değil, maranos olarak geldiklerini biliyoruz. Sabetay Sevi'nin ailesi de maran idi; Grasya Nasi, Kıbrıs'ı hatırı için aldığımız Yasef Nasi, Sokollu'nun elçisi Eşkenaz, hep hep Osmanlı mülkünde Yahudiliğe geçtiler ve sonra ne oldu da "nev-müslim" oldular; bu henüz araştırılmak bir yana soru olarak da formüle edilmemiş aşamadadır.

Nev-müslim, "new christian" karşılığıdır; sokakta Müslüman evde Musevi anlamındadır. Evde öyle oldukları için netlikle bilemiyoruz, bazı işaretlere göre tahmin yapmak zorundayız; Sabetay Sevi'yi apostasiye zorlayan komitede bulunan Hayatizade, Sabetay ile İbrani konuşuyordu, Mesih Sevi,

1) Baruh'u, "baruk" olarak da okuyabiliriz, böyle olursa, "burak" için bir ikame olabilmektedir; fakat "baruh", "hayri" ve daha doğrusu "hayırlı" karşılığıdır ki, Sabani'lerde, "sabancı" özdeşi olarak kaydediyorum, bir "hairli" adına rastlıyoruz.

Türk dilinde kelam edemiyordu. Hayati'nin hâlâ İbrani konuşması ve daha o zaman da "isak" ikamesi ve "hayim" karşılığı bir adda ısrar etmesi, "nev-müslim" olma ihtimalinin yüksekliğine bir işarettir. Kaldı ki, Köprülü Fazıl Ahmet'in perde arkasında olduğu bu zorlama seanslarında sorgucular komitesi başkanı Vani Mehmet idi ki, bazı kaynaklar ve bu arada Gök Yüzü, Vani'nin İbrani olduğu iddiasındadırlar. Vaniköy'e adını veren bu Vani Mehmet, Vanlı olup Van'da bugün dahi İbrani asıllılar mevcut ve yoğundur. Diğer yandan, Sadrazam Köprülü baba ve kardeşlerin Türk kökenli olmadıklarına da kesin gözüyle bakabiliriz;[1] demek ki bir sorudan çok araştırma alanı var.

Ne zaman ve neden, "nev-müslim" oldular; ne kadar idiler, bütün bunlara cevaplar bulmaktan çok uzağız. Tahminim, 19. yüzyılda önemli olduklarıdır; o dönem münevveri ve yönetcileri içinde nev-müslimleri teşhis etmeye başlıyoruz. Fakat henüz bilimsel bulgulara sahip değiliz; bu nedenle isimlendirmek yanlıştır ve yapmıyoruz.

Kripto düzeni seçmenin yönetimde etkili olmak ve hatta rezerv devlet projesiyle bir bağlantısını kurabiliriz. Eğer bu mümkünse, evlenme yasağının zaman zaman bozulmasını da düşünebiliyoruz; bu daha çok bireysel olmaktan ziyade cemaat kararını gerektiriyordu. Cemaat, kararlı kızlarını, geleceği parlak bürokratlarla evlendiriyordu; böylece önemli yerlere gelmiş, yönetici ve elit pozisyonlar elde etmiş çocuklar, İbrani kültürü ile yetiştiriliyorlardı. Bu bir yoldur.

Önemli siyonistlerimizn bu tür planlı evliliklerden çıktığını söyleyebiliyoruz.

Öyleyse "erdal" sorununu bırakıp "ebru" sorusuna geçebiliriz.

---

1) Genç tarihçilere bir nottur, kim aşırı övüldüyse yeniden incelemek verimlidir. Tam Sabetay Sevi'nin büyük bir rüzgar estirdiği bir dönemde başlayan bu Köprülü saltanatı incelenmelidir; baba Mehmet, okuma-yazma bilmiyordu ve büyük bir kıyıcı olduğu ise bilinmektedir. Fazıl Ahmet ise 24 yaşında müderris olmuş ve sonra aynı yaşta, pek nadirdir, terk-i tarik etmiş, vali tayin edilmiştir; genç yaşta ölümünün aşırı içkiden olduğu konusunda bütün kaynaklar ittifak halindedir. Kardeşi Mustafa'nın da yönettiği savaşta önce yeniçerilerin ve arkasından sipahilerin firar etmesi üzerine kendisini ileri atmışsa da daha sonra cesedi bulunamamıştır. Bu aileye damat olan Kara Mustafa Paşa da İkinci Viyana Seferi'nde ısrar etmiş ve yol açtığı büyük bozgun nedeniyle boynu vurulmuştur.

Üniversite var mı, varsa ne işe yarar ve dil fakülte veya bölümleri var mı, varsa ne yaparlar; her sözcüğün ve her ismin ilk önce hangi tarihte kullanıldığı veya taşındığını bilmek durumundayız. Bunları bilmiyoruz, ama, bu bilgileri bize üniversitelerin vermek zorunda olduklarını biliyoruz.

* * *

Ebru ismi ne zaman icat oldu, bu icat ile "mertlik bozuldu" sözü arasında bir bağlantı kurabilir miyiz; görmek gerekiyor ve bu da bir akıl, teori ve bilim işidir. Şöyle de formüle edebilirim, "ebru" bir isim mi, yoksa bir işaret, buna bakmak ve görmek üzereyiz.

İsim-bilim verimlerine dayanarak geliştirdiğim çalışmalarımda, Profesör Faruk Sümer'in "Türk Devletleri Tarihinde Şahıs Adları" eserinin öncü ve yüksek değerine hep değiniyorum. Burada "ebru" yok, Profesör Sümer'in "ebru" girişine yer vermemesi, Türk Devletleri tarihinde bir "Ebru Hatun" olmadığı anlamındadır. Bunu önemli bir tespit sayabiliyoruz. Şimdi ebru'lar hızla artıyorlar, öne çıkıyorlar ve göze batıyorlar; ancak, Türk Devletleri'nde yoktular. Demek ki, "ebru" yeni moda bir iştir ve bunu teşhis edebiliyoruz.

Erk Yurtsever'in "Türkçe Adlar Derlemesi" de önemli ve değerlidir; çok önemli tarihsel kaynakların incelenmesi ve bu kaynaklarda geçen adların sayılması demektir ki, emek-yoğun bir çalışma olduğundan kuşku duyamayız. E. Yurtsever, Kaşgarlı'yı, Dede Korkut Masalları'nın ve pek çok önemli kaynağı kapsamış durumdadır, fakat bunların yanında "muhtelif" adıyla da işaret edilen "Tarih Kitapları" görülüyor ki, bu önemli çalışmanın değerini, ortadan kaldırmamakla birlikte, azaltmaktadır. Çünkü Yurtsever'in eseri üzerine bir deneme yaptığımız zaman, kuşkulu veya Türkler'de isimlerin, sayıma, "muhtelif" nitelemesiyle tavsif edilen "tarih kitapları" nedeniyle girdiklerini çıkarabiliyoruz. Başka bir deyişle bu "muhtelif tarih kitapları" kaynak alınırsa, her ismi Türkler'e mal etmek mümkün olabilmektedir, zaafiyet buradadır.

Ali Püsküllüoğlu kadar olmasa bile pek çok "tarih kitapları" müellifleri de "Türk İsimleri" uydurabiliyorlar; burada henüz Türk dilinin etimolojisi üzerine bir tek sözlüğe bile sahip olmamamız önemli bir nedendir. Ayrıca dilimiz ve isimler üzerine yazanların çoğunun dilbilim üzerinde bilgisiz oldukla-

rını biliyoruz. Buna ilave olarak, biz bir soyadı "devrimi" yaşadık ve soyadlarını devletin verdiği ve zorladığı bir tarihsel olgudur. Bu olgu, şimdiye kadar oldukça masum iken, benim çalışmalarım nedeniyle incelemeye değer bir aşamaya girmiş olmaktadır; çünkü, taşınması nerede ise zorunlu olan bu yeni ad ve soyadlarının İbrani dilini bilen bir komite tarafından hazırlanması ihtimalini akla getirebiliyoruz. Dolayısıyla yeni icat edilen ad ve soyadlarının İbrani dilinden sözcükler ya da sözcük-bileşenleri içermesini düşünebiliyoruz. Bunu düşünebiliyorsak, İbrani köklü bu ad veya soy adlarının bu muhtelif tarih kitablarına girmelerini de düşünmek zorundayız.

Bu kuşkulu tarih kitaplarını, taradığı kaynaklar arasına ithal etmekle, E. Yurtsever, değerli çalışmasında yer yer gerekli bilimsel özenden uzaklaşmış olmaktadır. Fakat verimi yine de değerlidir ve Yurtsever'in bu derlemesinde de "Türkçe Adlar" arasında "ebru" yoktur. Demek ki, Türklük'te Ebru Hatun'lar ile birlikte Ebru'lar yoktular ve yokturlar. Hem tarih içindeki Türk devletlerinde ve hem de bildiğimiz en önemli Türk masalları ve Kaşgarli misali şaşırtıcı mükemmellikte bir sözlükte, muhtemelen 11. yüzyıl ürünüdür, "ebru" yokken şimdi pıtrak türü çoğalıyorsa ve yükseliyorlarsa, üzerine eğilmek zorundayız.

Yükseliyorlar, turistik bir kentin belediye başkanına eş bir "ebru" ve kahraman ordumuzda yükselmeye aday bir pilot "ebru", ebru'ların artık şarkıcı, manken ve spiker sektörünü, bunlara "eğlence sektörü" de diyebiliyoruz, aştıklarının işaretidir. Hepsi güzeller, Avrupai ve hatta İspanyol ya da İbrani söyleyişle, seferad havadalar. Üsteğmen Ebru, "sezginer" soyadlı iken turistik kentteki Ebru, evlilik yoluyla, "türel" soyadını taşımaktadır. Ilginç, Menasseh Ben Israel, 1650 yılında Amsterdam'da ve 1657 yılında İzmir'de basılan "Mikveh Dısrael" adlı çok önemli eserinde, isimlerindeki "el" ön veya sonekinin çokluğuna dikkati çekiyordu.[1] Ebru'ya, evlilik yoluyla da olsa, el'li bir soyadı uygun düşmektedir.

1) Bu önemli çalışmayı, *Şebeke*'nin ikinci cildinde ele alıyorum. Bu ara, "ali" ile "eli" sözcüklerinin birbirinin yerine kullanıldığına hep işaret ediyorum. Bir mezar taşında "elinur" adına rastlıyoruz ve bir zamanlar *Cumhuriyet* gazetesinde guru olan Hıfzı Veldet Velidedeoğlu ahfadından Alinur'u hatırlamadan edemiyoruz.

İsim-bilim: Alinur ve Elinur

ACI KAYBIMIZ

Gürün eşrafından merhum Hacı Ahmet ve Feyruze Kondu'nun oğulları, Elinur Kondu'nun eşi, Aslı'nın babası, D.P.T. Uzmanlarından

MAHİR KONDU

28 Kasım 2003 günü Hakk'ın rahmetine kavuşmuştur. Cenazesi 30.11.2003 Pazar günü, Ankara Gölbaşı Çarşı Camii'nde kılınacak öğle namazını müteakiben Gölbaşı Mezarlığı'nda toprağa verilecektir.
"Tanrı Rahmet Eylesin"

AİLESİ

P.S. Pinto, önemli çalışmasında "kondu" soyadının Türkiye Yahudi Cemaati tarafından da taşındığını göstermektedir. Öte yandan "Mahir" adının İbraniler tarafından ve dünyanın her tarafında ad olarak kullanıldığına ise diğer çalışmalarımda işaret etmiş durumdayım.
Baruch Pinto, The Sephardic Onomasticon, Gözlem, 2004, s. 184
Hürriyet, 28 Kasım 2003

Bir nokta daha var, "ebru" sözcüğünün Türkçe olmayıp Farisi olduğunu biliyoruz. Fakat benim kütüphanemde olan , "Nam Vaceh" veya Ferheng-i Nam, Tahran 1349 basımı, namdar Farsca yazılı İrani isimler sözlüğünde de "ebru" girişini bulamıyoruz. Demek ki "ebru", bülent misali, aslı "Buland", Farisi olmakla birlikte İran'da isim olarak bilinmemektedir ve taşınmamaktadır. Bu da çok garip bir hal demektir; bizler, İran'dan, kendilerinin istimal etmedikleri isimler ithal eden bir kavim haline geliyoruz.

Garip ama güzel, fakat pek de güzel olmayan bir hal var. Bu sözcük, "ebru", Farsça'da "kaş" demektir ve bizde de bu anlamı taşıyor, bunu biliyoruz.[1] Peki neden, burada şu soruya mahkumuz; hepsi güzel de bir anne ve baba, yeni doğan kızına neden "kaş" adını koymaktadır, soru budur. Belki de bütün ebru'ların anneleri, oğlan bekliyorlardı, ebru'lar da kaş yaparken göz çıkarıyorlardı, iyimserlik bunu düşündürmektedir. Ebru adının, tekrar ediyorum "kaş" demektir ve divan şiirinde de böyle kullanılıyordu, bu kızgınlıkla

1) Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat*, s. 237.
Abru: sourcil. Fransızca "sourcil", kaş demektir, ekliyorum.
G. Lazard, *Dictionaire Persan-Français*, p. 12.

konduğunu ileri sürebiliriz, ama, her halde saçmadır.

Küçük bir not, isim-bilim, dilbilimin bir koludur; dilbilimden ayrı ve kopuk bir isim-bilim düşünemeyiz. Ayrıca, bugünkü dilbilim senkronik ve daha doğrusu tarihsizdir, kıraçlığı ve kısırlığı, buna işe-yaramazlığı da diyebiliriz, buradan geliyor; isim-bilim ise mutlaka tarihseldir ve pek çok dile ağah olmayı gerektirmektedir. Bu nota şunu eklemek zorundayız, İbrani ve Arabi akraba dillerdirler ve ayrıca her ikisini de konsonant dil sayıyoruz. Sadece konsonları kaydediliyor; "ebru", Arabi ve İbrani dillerinde "br" olarak yazılmaktadır ve "eber" ya da "ibra" da böyledir. Kuşkusuz baştaki hamze ya da ayın türünden okutucuları her halde varsayıyoruz.

Guggenheimer & Guggenheimer, Latin karakterlerle "ebri" ile "ibri" isim yada sözcüklerinin İbrani yazılışının aynı olduğuna işaret ediyor; karşılığında ise "hebrew" demektedir.[1] Öyleyse "ebru", "ebrı" da diyebiliriz, eber veya ibri özdeşi olarak da anlaşılabilmektedir; daha doğru bir söyleyişle böye anlamanın önünde hiçbir engel bulunmamaktadır.

Hemen öncesinde de *Guggenheimer & Guggenheimer*, Latin "eber" adının, Türkiye'de "heber" veya "heper" ve İbrani'de "b" ve "v" aynı karakterle yazıldığı için de "ever" veya "ivir" olarak söylenebildiğine başka çalışmalarımda işaret etmiştim, Abraham'a "kinnuy", Arabi'de "künye", olduğunu kaydetmektedir. Buradan de "eber" veya ibri veya ever, ya da "ebru" ve belki de "ebrı" çağırmalarının qaynı olduğu sonucuna yaklaşabiliyoruz. Hiç kuşkusuz, sondaki "u" veya "i" ya da "ı", eber'i söyleyebimemize yardım etmektedir. Bu nedenle de olabilir, modern Farisi'de sonda "vav" var; fakat dilin yapısı ve tarihi içinde gerekli görülmemektedir.

Peki "evren" de bu kategoriye giriyor mu, noya'dan noyan'ı, oz veya uz'dan ozan ya da uzan'ı biliyoruz. Kuşkusuz evren'den bir de "kenan" çıkarıyoruz ki, "Erez Israel" demektir, tekrarlıyorum. Bu durumda pekiştirme mi, bilemiyorum. Daha araştırmaların başındayız ve ham sonuçlara sıçramamayı tavsiye ediyorum.

1) *Jewish Family Names & Their Origins - An Etymological Dictionary*, op. cit., p. 210.

CADDELER VE PARKLAR VE HASTANELER

Belki de çalışmalarıma "sorulmayan sorular kitapları" demek daha uygundur. Bu deyişi hak edebilmek üzere, akla gelmeyen sorulara devam ediyorum.

Çetin Emeç'in Ankara ile ne ilgisi olabilir; Ankara'yı görmüş olması ihtimal dahilindedir, ancak, Anakara'da yaşadığı kuşkuludur. Ankara'ya bir hizmeti olduğu da bilinmemektedir. Ancak yeni açılan ve Ankara'nın eski en seçkin oturma mahallelerini yeni en seçkin oturma bölgelerine bağlayan caddeye, "Çetin Emeç" adı verilmiştir, peki "neden" demek zorundayız. Çünkü, Ankara'ya hiçbir hizmeti olmaması bir yana basında da hep magazinciydi ve buradan bir paraşütle büyük gazetelerin başına inip onları gazete olmaktan çıkarmıştı. Bugün Türkiye'de basının tükenmesinde en büyük ve en kötü rolü oynayanlardan birisidir. Öldürülmesine üzülüyorum, fakat, bunları bilmezlikten gelmek daha üzücüdür, not ediyorum.

Bu isimleri kim veriyor, bu ikinci sorudur. Neden hiç kimse, hangi gerekçeye dayanıyor, sorusunu sormuyor ve bu üçüncü sorudur.

Büyük yerlere bu tür ölümlülerin adını vermek, bir ülkede, büyük adamları küçültmek anlamındadır, değersizleştiriyoruz. Bu, ülkeyi küçültmenin de mekanizmalarındandır; hiç büyümemişlere, büyük isimler vererek küçültüyorlar. Usüldür.

Ölümlüleleri tanrılaştırmak da öldürmektir.

Aykut Barka'yı geçiyorum, bir "devlet büyüğü" olarak gömülünceye kadar önemini anlamamıştık, derhal bir gemiye ad olmuştur; şimdi adı Boğaz'da sefer halindedir. Yalnızca orada mı, *Guggenheimer & Guggenheimer,* "barka" adını kaydediyor ve hem "Berk" ve hem de "Baruch" ile bağlantısını kuruyor. *Guggenheimer & Guggenheimer*, benim bar-kahane veya bar-cohen'den çıkardığım

"barkan" adının da "barka" misali, başlı başına bir Yahudi adı olduğunu da göstermektedir.[1] Mutlaka İbrani kavminden geldiklerini söyleyemeyiz; rantiye hallerini öldükten sonra da sürdürdüklerini söyleyebiliyoruz, son derece düşündürücüdür ve soruları sadece düşündürebilmek için formüle ediyorum.

Ve ben bir gün Türk Büyüklerimiz'in adlarını bu tür sözlüklerde bulacağımı hiç düşünmemiştim; bir türlü çözemediğim "neden büyükler" sorusuna ip uçlarını da sözlüklerde bulabiliyorum. Her halde kesintisiz araştırmanın verimidir.

Abdi İpekçi de öldürülmesine yakın bir ad olmaktan çıkmış ve bir sıfat olmuştu; birisine, anlamı olmayan kelam ettiği zaman, İpekçi bunları yazıyla çıkarıyordu, "abdileşme" deniyordu. Yaşarken, çok öz ve derin bir anlam olmuş, her yere taşıyordu. Ölümü talihsizliktir ve arkasında, sonradan yazılanlardan öğreniyoruz, bir yığın şarkıcı ve tiyatrocu metres bırakarak göç etmesine hâlâ üzülüyoruz. Katillerinin doğru dürüst bulunamaması da ayrı bir üzüntü kaynağıdır; bunu da tespit edebiliyorum.

Çetin Altan'ı mason ve Bülent Ecevit'i başbakan yapmakla ünlenmiş Abdi İpekçi'nin de Ankara ile bir bağlantısını kuramıyoruz ve burada üç saniye bile çalışmamış olması büyük ihtimaldir. Adına Ankara'da bir park var; İstanbul'da da adı caddelerde ve salonlardadır. Ve Abdi İpekçi her yerdedir. Bu ülke insanlarını "abdileştirme" mekanizmalarının başındadır, Ertuğrul'u öz oğlu sayabiliriz; Ertuğrul Özkök artık incarné "Abdi İpekçi" demektir. Ama yine de aralarında bir fark var, Ertuğrul, "Hiç Yahudi sevgilim olmadı" serlevhalı başmakalesini neşrettiği zaman ben dilhun olmuş ve "çok çok" yollu açıklama yapmıştım. İpekçi ketum ve Ertuğrul övüngendir, en passant not etmiş oluyorum.

İpekçi, spor muhabirliğinden gazete yöneticiliğine uçmuş ve gazetelerin içini boşaltma karşı-devrimini başlatmıştır; Ertuğrul, akademik kariyerden gazeteciliğe inerek bu karşı-devrimi tamamlamıştır. Öyleyse belki de cevabını da bulmuş durumdayız, "ne yaptı da", bu ülkenin parklarına ve caddelerine yerleşti; cevabı, sorunun önünde gidiyor. Bunlar aydınımızla başlayarak insanımızı sürüleştirenlerdir.

Devam edersek, eğer "Varlık Vergisi" bir facia ise, bunu uygulayan komisyonun başında Lütfi Kırdar bulunuyordu ve tıp doktoru olmakla birlikte İstanbul Valisi idi, Kırdar nasıl oluyor da büyük salonlarda yaşamaktadır, sırada bu

1) *Jewish Family Names & Their origins – An Etymological Dictionary*, op. cit. 62.

soru var. Peki Varlık Vergisi'ni hem felaket saymayı ve hem de bunun baş uygulayıcısının adını dikili her taşa koymayı nasıl açıklayacağız, şimdi buradayız.

Bu arada *Guggenheimer & Guggenheimer*'e bir kez daha başvurmak gereğini duyuyorum; "kir" olarak yazılan isme, Ingilizce'de "ı" yoktur ve "a", "e" ve "u" zaman zaman bu sesi veriyorlar, ayrıca İbrani karekterlerle, kaf, yod, reş, verileni "kır" olarak okuyoruz, "cyrus" demektedir ki büyük bir açıklık sayıyorum. Cyrus, İbrani'lerin Asuri esaretinden dönmelerini sağladığı için Yahudi kavminde kutsallar arasında anılmaktadır ve adı sıklıkla taşınıyor. Ben diğer çalışmalarımda İbrani söylenişinin "Koreş" olduğunu not etmiştim;[1] Genelkurmay eski başkanlarından Doğan Güreş'in soyadı Koreş'in Türkçe okunuşuna benzemektedir. Hosrov ve Hüsrev de bu aile içindedir.

Öte yandan "Kırdar" ile "Kırca" aynıdır; "-dar" ve "-ca", birisi Farisi ve diğeri Türki, ayrı ekler olarak kullanılabiliyorlar. Öyleyse Coşkun Kırca, Ali Kırca, Levent Kırca'lar ile Lütfi Kırdar arasında bir yakınlık kurmuş oluyorum; ancak bu dilbilimsel ve onomastique bir yakınlaşmadır; akraba olup olmadıklarını bilmiyorum. Bildiğim, Kırdar ile Doğramacı'nın yakın akraba olduklardır; Erbil'e bağlayabiliyoruz. Mehmet Ali Erbil, Reha Muhtar da Erbil'den geliyorlar; Kırdar ile akraba olabilirler.

Bu arada Vehbi Koç'un damadı İnan Kıraç'ın kardeşi Can Kıraç da hep Koç'ta çalışmıştı, kır'ını da burada çözümleyebilir miyiz, araştırmak zorundayız. Ancak, bu Facia'nın en çok Koç'un rakiplerini rahatsız ettiği yollu bir nazariye var, geçerken kaydetmiş oluyorum.

Kartal'daki masonlara ait lokanta ya da kulübe saldırı düzenleyen ve kolu kopan Engin Vural ile ilgili bir gazete haberi, bilgimizi daha da genişletiyor; haberde "saldırı sırasında sol kolu koptuğu için Kartal Dr. Lütfi Kırdar Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nde tedavisi süren Engin Vural..."[2] denilmektedir. Buradan da anlıyoruz, Kırdar'ın da adı, dikili her taşa verilmektedir. Bir yandan "Facia" sayılan ve tüm Yahudilerimiz ile diğer İbrani asıllarının bir Haçlı

1) Cyrus. From the Persian, meaning "sun". In the Bible (Ezra 1:1), a king of Persia (c. 600-529 B.C.E.) who defeated the Babylonians and permitted the Jews in exile to return to Palestine. Koresh is the Hebrew spelling. Cy is a pet form."
Koresh'n İbrani yazılışı, Kaf, Şod, Şın, kayıtlıdır ve yukarıdaki "Cy", "Say" ve "Si" olarak söylenebilir. A. J. Kolatch, *The omplete Dictionary of English and Hebrew First Names*, N. Y., 1984.
"Say" ile Türkiye'deki "Say" adları, Fazıl Say veya Ferit Hakkı Saymen ya da Yücel Sayman, arasında bağ kurulabilir; ancak ben Türkiye Say'larının Şay'dan, Şalom'dan Selam misali, geldiği düşüncesine meylediyorum. "Hediye" anlamında ve karşılığındadır. "Fazıl Hediye" daha manidar görünmektedir.

2) *Hürriyet*, 24 mart 2004.

Seferi hedefi yaptıkları bir işin başında olmak ve hem de bu kadar baş üstü tutulmak, çok şaşırtıcıdır; ancak açıklığa kavuşturulduğu andan itibaren çok öğretici olduğunu görüyoruz.

Önceden haber verebilecek durumdayım; Varlık Vergisi Faciası'nın ülkemizdeki İbrani asıllıları fazla rahatsız etmediğini gösterebileceğim, ancak gelecek çalışmalarımızı beklemek zorundayız. Burada bir Neşter Operasyonu dgm savcısının, banka hesaplarına önlem konmuş olmasına karşın, tahliye edilen sanıkların hafta sonunda yüz biner dolar bulmaları karşısında şaşkınlık ifadesini hatırlayabiliriz; bir sandık var, ödemeler yapılmaktadır. Moda sözcükle bu "sözde" Facia'da da sandıkların işletilmiş olduğunu tespit edebiliyoruz. Acıtmamıştır, haykırma imkanı doğuruyordu, Demokrat Parti'nin kurulmasına yaramıştır ve öylece kullanılmıştır; kaldı ki, icra komisyonunun başında Lütfi Kırdar vardı, "mağdurlar" için her türlü kolaylığın tertip edildiği kesindir.

"Varlık Vergisi Faciası" & Sandık

Hani biz bunlara tedbir koymuştuk

Neşter Savcısı Şûha Aldan, sanıkların 100'er bin dolarlık kefalet parasını 6-7 saatte bulmalarına çok şaşırdı. DGM savcısı, "Sanıkların 100 bin doları (142 milyar lira) nasıl bulduklarını anlayamadım. Mal varlıklarına tedbir koydurmuştum. Tedbiri beceremedik herhalde diye düşünüyorum." dedi. ■ 9. sayfada

Neşter Savcısı Aldan:

Tedbir koymayı becerememişiz

Ömer Şûha Aldan

NEŞTER soruşturmasını yürüten Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi (DGM) Savcısı Ömer Şûha Aldan, sanıkların geçen cumartesi sabah 02.00'de biten duruşmada verilen 100'er bin dolar (yaklaşık 142 ser milyar TL) kefaletle tahliye kararının ardından paraları 6-7 saatte bulup ögleden yatırmalarına çok şaşırdığını belirtti.

Ömer Şûha Aldan, "Sabah bu paraları bulmalarına şaşırdım. Mal varlıklarına tedbir koydurmuştum. Tedbiri beceremedik herhalde diye düşünüyorum. Ama hepsi varlıklı insanlar, eşlerinden dostlarından da üçer beşer bin dolar almış olabilirler" dedi. Ömer Şûha Aldan, Neşter soruşturması kapsamında, 1994 yılında bir ilaç yolsuzluğunu araştırırken, öldürülen ünlü sanatçı Yılmaz Erdoğan'ın amcası Sağlık Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkan Yardımcısı Namık Erdoğan cinayetiyle ilgili dosyayı yeniden açtığı iddiasını yalanladı.

Ömer Şûha Aldan, bu konuda kendisine soruşturmanın başında bir ihbar geldiğini, ancak ilgisi olmadığını belirlediğini açıkladı.

Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi Savcısı Ömer Şûha Aldan, "Sanıklardan İbrahim Erdoğan'ın evinde bulunan ruhsatsız silahın, Namık Erdoğan cinayetiyle bağlantısı olduğu iddia edilmişti. Araştırdık hiçbir ilgisi yokmuş. Bu iddia doğru değil. Bu yönde bir soruşturma olduğu iddiası yanlış. Sansasyon" dedi.

Bu arada DGM çevrelerinde, sanıklardan Fahri Orküp'ün tahliye parası olan 100 bin doları dün itibarı ile yatırmadığı için cezaevinden çıkamadığı öğrenildi.

Ancak Eskişehir'de vergi şampiyonu olan Orküp'ün de parayı verip tahliye olmasının beklendiği kaydedildi.

■ Oya ARSLUTÇU / ANKARA

Hürriyet, 1 Temmuz 2003

Demek ki, L. Kırdar heykeli dikilecek adamdır.

Bilim, görüntü ile öz'ün farklı olduğu yerlerde ortaya çıkmaktadır. Çıkartan önemlidir; ancak daha önemlisinin bu farklılık olduğuna işaret ediyorum.

Son olarak Mazhar Osman'dan söz edebiliriz; adı üzerinde Bakırköy Hastanesi'nde iki yıldan uzun bir mücadele vardı. Hastane yönetimi, Bakırköy Hastanesi'ne "Mazhar Osman" adının verilmesini istemiyorlardı ; Mazhar Osman'ın katkılarının inkarından kaynaklanmamaktadır. Bu isim, delilik ve deli doktorluğu ile özdeş idi ve Hastane yöneticileri hastanelerinin "tımarhane" olarak bilinmesini kabul etmiyorlardı; çünkü ilgi ve tedavi alanları çok genişlemiş ve akıl hastalıklarını çok aşmıştı. Alkolizm tedavisi gören bir kimse "tımarhane" olarak bilinen bir yerde enterne olmak istemeyebilir ki, normaldir.

Mücadelelerini kaybettiler. Bu son derece "Müslüman" hükümet zamanında ve eşinin çarşaflı olduğu iddia edilen bir bakan zamanında, "Mazhar Osman" adı konmuştur. Mazhar Osman ise İbrani asıllıdır; ülkemizde caddelere, parklara, hastanelere ve diğer önemli yapılara İbrani asıllıların adlarının konması, yazısız anayasamızın hükümleri arasındadır.[1] Dışına çıkmıyoruz.

Sabetayistlerimiz Ölmesinler:
Tımarhane & Mazhar Osman

İki yıl gecikmeli gelen vefa...

Türkiye'de modern psikiyatrinin kurucusu Ord. Prof. Dr. Mazhar Osman Uzman'ın adı, iki yıllık mücadelenin sonunda Bakırköy'deki ruh ve sinir hastalıkları hastanesinin resmi adı olarak kullanılmaya başlandı. Hastanenin girişindeki tabelaya eklenen "M. O. Uzman" yazısı belli belirsiz kalsa da yeni başhekim tabelanın değiştirileceğini söyledi.

Mazhar Osman'ın adı, hayattaki tek asistanı ve hastanenin eski başhekimi Dr. Faruk Bayülkem'in girişimleriyle iki yıl önce kurucusu olduğu Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi'ne verilmişti. Sağlık Bakanlığı, ünlü doktorun ölümünün 50'nci yıldönümünde bu kararı almıştı. Ancak 2001'de alınan karar uygulanmamıştı. Hastane yönetimi tabelaya Mazhar Osman Uzman'ın adını yazmaya yanaşmamış, gerekçe olarak da "Mazhar Osman Uzman'ın adını yazmaya yanaşmamış, gerekçe olarak da "Mazhar Osman" adının tımarhane çağrışımı yaparak hastanenin imajına zarar vermesi"ni göstermişti. ■ **AYŞEGÜL AYDOĞAN**

Milliyet, 26 Kasım 2003

1) Bu konuyu, "yazısız anayasa", *Tekeliyet*'in daha sonraki ciltlerinin birisinde ele alıyorum. Türkiye, "yazılı anayasa" dönemini çoktan geride bırakmıştır; belki de geriye dönmüştür, diyebiliyoruz.

KİTAPLAR VE SÖZLÜKLER

Bu çalışmamın, *Tekelistan*, yep yeni bir disiplinin kapılarını açtığını artık netlikle söyleyebiliyoruz. Artık bütün dünyada bir tartışma, ilgi ve araştırma var. Bizim için sevindirici olan, bizim, Türkiye düşüncesinin buna sonradan katılmış olmamasıdır; usûlen ve teamülen sonradan katılıyordu. Şimdi, önceden ve bağımsız olarak araştırmaya başlamış haldedir; dış dünyanın buna katıldığını görüyoruz.

Burada benim, bu yeni ve enternasyonel araştırma alanıyla ilgili bir "survey" yazmam beklenmemelidir; beklenmediğini de biliyorum. Fakat bu ilginin varlığının bir kanıtı olarak, Leyla Neyzi'nin, "Sabbateanism, National Identity, and Subjectivity in Turkey" başlıklı incelemesine işaret edebiliyorum, incelemesinin ilk sayfasından, Sabancı Üniversitesi'nde çalıştığını öğreniyoruz.[1] Bu inceleme için, "I would like to thank March David Baer, Rifat Bali, Özgür Canel, Miriam Geerse and Esra Özyürek," bir teşekkür listesi var; ancak "my greayest debt to Fatma Arığ, who wanted to speak out", en çok da Fatma Arığ'a borçlu olduğunu ifade ediyor ki haklıdır. Fatma Arığ, 1997 yılında cüretle ve açıklıkla konuşmuştu; Leyla Neyzi'nin incelemesi buna dayanmakta ve İngilizce okuyabilen dünyaya hitap etmektedir.

Neyzi, incelemesinin hemen başında şunları kaydetmektedir:"Descendants of the Sabbetean community of Ottoman Salonica now live mostly in Turkey, in the city of Istanbul. Officially Muslim Turkish ctizens, they have been ardent supporters of the Turkish modernity project." Bunlar, hiç kuşkusuz Leyla Neyzi açısından büyük bir bilgisizlik değilse, tam bir mezenformasyondur. Leyla Hanım, a-) nerede ise sadece İstanbul'da yaşadıklarını ileri sürüyor ki, çok büyük bir yanılgı içinde olduğu kesin görünüyor; Manisa,

1) Leyla Neyzi, Remembering to Forget: Sabbateanism, National Identity, and Subjectivity in Turkey, Comparative Study of Society and History, 2002.

İzmir, Muğla, Akseki, Mersin, Adana, Hatay, Antep, Van, Siirt, Trabzon, Kırklareli, Edirne, Gelibolu ve Ankara'nın bazı ilçeleri çok yoğunlukla yaşadıkları ve ilk akla gelen yerlerdir. Haritalarını başka araştırıcılar ve bu arada ben de yayınlamış bulunuyorum. Leyla Hanım'ı düşündürmek ve araştırmaya özendirmek üzere, Adana'dan ve Trabzon'dan çıkan pek çok şarkıcı ve sanatçının İbrani asıllı olduklarını hatırlatmakla yetiniyorum. Artık İbrani asıllıların ve bu arada sabetayistlerin sadece İstanbul ve İzmir'den çıktıkları ve yalnızca zenginler içinde bulundukları düşüncesine "yanılgı" demek azdır, "yalan" demek yerindedir ve bunu terk etmek zorundayız.

Sadece üniversite veya diğer kariyer jurilerinde, sanat ve edebiyat ödülleri "seçici" kurullarında değil, güzellik yarışmalarında, "star" avcılığında, ses sanatçısı seçiminde, heyetler tümüyle sabetayist hegemonya altındadır. Bunları yakın zamanda ortaya çıkarmamız, bunun bir yakın zaman gerçekliği olduğu anlamına gelmemektedir. Daha da açık not edebiliriz, güzellik kraliçelerimiz Keriman[1] Halis, Günseli Başar veya Neşe Erberk'in ve diğerlerinin İbrani asıllı olduklarını, ben, bilimsel yollarla ve çok çeşitli kriterleri uygulayarak çıkartabilirim; bu ayrı, ancak Leyla Neyzi'nin bunları ezbere, Farisi "az", -den ve –dan, "ber" ise göğüs demek olup, kalpten, İngilizce by hearth, demektir, bildiğini düşünmek zorundayım.

Leyla Hanım, b-) Türkiye'de çağdaşlaşmanın ateşli destekçileri olarak gösteriyor ki, daha büyük bir yanılgı olduğunu sanmıyorum. Sabetayistlerimizin kemalizmin oluşumunda ve kodifikasyonunda çok belirleyici olduklarında kuşku bulunmuyor; ancak artık Arap-karşıtı bir islamın ateşli savunucusudurlar. Sabetayistleri çıkarınız, bugün islamik tarikatların pek çoğu çökecektir ve akp hükümetinin yerinde yeller esecektir; bundan şüphe duyamayız. Bugün sabetayist-kemalistler ateşli modernite karşıtıdırlar; "Atatürk" adı ile kemalizmi birbirinden ayırma nazariyesini de sabetayist kalemşorların icat ettiklerini görüyoruz.

Ayrıca, Leyla Neyzi'nin, incelemesi için teşekkür ettiği zevatın İbrani asıllı olduklarını düşünebiliriz, akp kadrolarında, belediye başkanlarında büyük bir İbrani tonu teşhis etmekte güçlük çekmeyeceğini söylemek gerekli ve yerindedir. Fakat yine de Fatma Arığ ile yaptığı mülakat nedeniyle teşekkür borçluyuz ve eninde-sonunda, hep birlikte bir açıklığa ve aydınlığa

1) İbrani "oz" veya "uz" ile "-an" ekinden, "ozan" veya "uzan" misali, İbrani "kerim" adına, "an" eklemeyle "keriman" olması mümkündür. İ. İpekçi'nin oğlunun "kerim" adını taşıdığını biliyoruz.

yol alıyoruz.

Neyzi, Rifat Bali'ye de teşekkür ediyor ki, Türkiye Yahudi cemaatinin bu yaramaz çocuğuna ben de teşekkür duygularıyla doluyum. Çalışmalarıyla ülkemizde Yahudilik bilgi ve biliminin gelişmesine önemli katkılarda bulunuyordu; en çok yeni doğruları çıkaran ve gerçeklerin üzerini en az örten olarak tanıyorum. *Guggenheimer & Guggenheimer*, "bali" adının, Abraham adını ikame ettiğini de kaydediyor;[1] belki Rifat Bali de bilmiyordu. Bunu, teşekkürlerimin bir ifadesi olarak kabul etmesini diliyorum.

Fakat Bali'nin son çalışmalarından eskisi kadar hoşnut olmadığımı belirtmek istiyorum; bu, beni çok eleştirmesinden kaynaklanmıyor. Eleştiri beni rahatsız etmiyor ve az eleştirildiğimi düşünüyorum ve özellikle bu tür yol açan çalışmalarda daha çok eleştiriye ihtiyacımız var. Benim hoşnutsuzluk kaynağım, Bali'nin vezin'i kaybetmekte olduğu izlenimimdir; çünkü bilimsel çalışmalarda eninde-sonunda vezin önemli olmaktadır. Polemik, vezin'e karşı değil, unsurları arasındadır, öyle görüyorum.

Polemiksiz bir yazın, ölüler içindir. Ölüler için yazanlar, öldüklerini bilmeyenlerdir.

Rifat Bali'nin, 2004 başında çıkan " Devlet'in Yahudileri ve 'Öteki' Yahudi" kitabı, sabetayizm alanında kısa zamanda aldığımız mesafeyi göstermesi açısından da değerlidir; rahatlıkla ve her cephesinden tartışabiliyoruz.[2] Burada bizi ilgilendiren Bali'nin bu alana cüretle ve ölçü dışı bir biçemle girmesidir; belki de geç kalmışlığına bağlayabiliriz.

Bali, şöyle de başlıyor:"Genellikle faşist, milliyetçi ve islamcı çevrelerde rastlanan bu 'sabetaycı avına' marksist gelenekten gelen Prof. Dr. Yalçın Küçük de nevi şahsına mahsus dilbilim nazariyeleriyle katılarak alana yeni bir lezzet ve tat getirmiştir."[3] Bu, hiç kuşkusuz Bali'nin hakkımda lütfettiği en hoş ifadedir, hoş olmayanlarını görmezlikten geliyorum. İki nokta var, birincisi, beni marksizm ile bağlayarak bu alanda çalışmamı yadırgamak yaygındır. İkinci nokta ise şudur; Türkiye marksistlerinin bu alandan uzak durmaları, Marx'dan değil, Türkiye aydınına ve sol hareketine İbrani asıllıların egemen olmalarından ileri geliyordu. Ben ise ailemde, evlilik yoluyla sabetayistler teşhis etmekle birlikte, bunu büyük bir hoşnutlukla karşı-

1) *Jewish Family Names & Their origins- An Etymological Dictionary*, op. cit. p. 6.
2) R. N. Bali, *Devlet'in Yahudileri ve "Öteki" Yahudi*, İletişim, 2004.
3) ibid., s. 369.

lıyorum, İbrani "kök" veya soy'dan gelmiyorum.[1] Hegemonyanın dışında kalıyorum. İçinde olmak eskiden modernite ve dışında olmak, şimdi özgürlük ile özdeştir. Sabetayistlerimizin çoğunluğu şimdi, her türlü özgürlüğün karşısında, gericiliğin yanında ve karanlık bir Türkiye mücadelesinin içindedir; azınlık sabetayistler, çoğunluğa karşı savaş halindeler. Bu taraftadırlar.

Kabul etmek gerekiyor, Rifat Bali'nin bu çalışması, sabetayizmin iç davranış kalıpları konusunda en zengin derlemedir; yazılı kaynakları kullanmasının dışında bazı mülakatlar da yapmış durumdadır. Kitabına aldığına göre bunları otantik sayıyor; bunlardan birisini aktarıyorum: "Yetmiş yaş ve üstündeki yaşlı kuşak bu kimliğin izlerini halen muhafaza etmekte, evde İspanyolca konuşmakta, Yahudi mutfağına göre yemek yapmakta, yemeklerine Yahudi adları vermekte, dini bayramlarda evlerine sakladıkları dini kitapları okumaktalar. Ayrıca bu yaşlı kuşağın biri Türk diğeri de Yahudice olmak üzere iki isimleri var. Sabetaycı kökenli kişilerin cenaze namazları hep Teşvikiye Camii'nde kılınır, cenazede imam töreni İslam dinine göre icra ederken, avluda bekleyenler arasında bulunan bir 'hahamlar' gurubu da sabetaycı ritüellere göre dua okurlardı." Çok güzel, bunlar benim daha önce yazdıklarımla, bilip de yazmadıklarım ve yaptığım gözlemlerle uyum halindedir. Bu tespit için Bali'ye teşekkür borçluyuz.

---

1) Benim doğup büyüdüğüm yörelerde, İskenderun, Antakya, Adana, Mersin, Gazi antep'te, hem İbraniler çok yoğundular ve hem de "türkleşmek", "islamlaşmak", "muasırlaşmak" davetine hem de kahir ekseriyetle olumlu cevap verdiler. Bu cümleden, her yaz Adana'daki bağlarına koşmak için heyecan duyduğum, ne yazık şimdi "Demirel Bulvarı" veya "Özal Bulvarı" olmuşlar, İzzet Enişte'min, soyadı "Erozan" idi, böyle damarı olduğunu bildiğinden emin değilim, evinde org vardı, orgu ilk kez Şaziye Teyze'min evinde gördüm, İzzet Usta'mın, biz öyle derdik, akerdeonu hep omuzunda asılıydı, şimdi fark ediyorum, kuzen ve kuzinlerimin adları onomastique uygunluktadır, bu uygunluğun torunlarında da sürdüğünü duyuyorum; işte kalıntının, arjkeolojinin ve bilimin gücü buradadır ve başka eniştelerimde de teşhis edebiliyorum.
19. yüzyılda Hollanda'da da, "dutch'laşmak", "Hıristiyanlaşmak", "çağdaşlaşmak" akımı var, Yahudiler buna uymuşlar. Belki daha sonra ve bir bölümü 1967 itibariyle judaizme dönmüşler.
Tekeliyet'in yeni ciltleri için araştırmalarım ve planlamalarım tamamlanmış haldedir. Orada ele alıyorum.

Katkı 3

DEVLET Mİ - İBRANİ Mİ?

Subay ve Doktor Dostum Orhan'a

Habere göre, "Türkan hanım 'Kadir Bey gömecek' dedi"; buradaki Türkan'in evlilik öncesi soyadı, "civelek" olup, kökü civ'dir. Civ'in, İngilizce "jew" ve Fransızca "juif" telaffuzuna çok yakın olduğunu ve hatta bazı İbrani uzmanlarına göre, son ikisinin, birinciden çıktığını, diğer kitaplarımda göstermiştim. Yine habere göre, "Sakıp Ağa'ya devlet töreni yapıldığı için cenazenin başındaki amir, 'biz gömeceğiz, kimseyi koymuyoruz' dedi"; ancak öyle anlıyoruz, devletin hükmü işlememiş ve devlet töreni yapılamamıştır. Sabancı'yı Eriş defnetmiştir; cüretkarane olduğu kesindir, bir deklarasyon sayabilir miyiz, bir sorudur.

Resimde görülen ve mezarın içindeki şahıs K. Eriş olarak kaydedilmektedir; bu soyaddan Meral Eriş'i biliyoruz, bir vakıfçıdır ve aşırı Avrupacı olarak hatırlıyoruz. Soyadı, kocası Ali Eriş'ten gelmektedir, "derviş" soyadının, "deriş" türünden bir varyantı olması ihtimal dahilindedir; öyleyse sabetayizmin Kapani kolundan olduklarını düşünebiliriz.

Fakat ben yine de "sabetayist" nitelemesini geri plana atmakta ısrar ediyorum; bilemeyiz. Büyük iş adamları, "oligark" diyoruz, arasında kripto-yahudi teşhis edebiliyorum, sabetayist olup olmadıklarından hem emin değilim ve hem de önemli bulmuyorum. Önemli olan kripto vasıflarıdır.

İktidar, kriptodur.

Bu ispanyol yüzlü definci, K. Eriş, "üzerinizde çok vasiyet var mı" sorusuna şu cevabı veriyor: "Çok. Allah hepsine gecinden versin. Nev-

zat Ayaz, Kutlu Aktaş, Yalım Erez, Bircan Eresin, Korkut Özal..." Bu liste tanıdıktır; ilk ikisi İstanbul valisi oldular, birincisini Bülent Ecevit vali, Kenan Evren bakan yapmıştı. İkincisi, Berna Müren'in akrabasıdır, Berna Yılmaz olarak da biliniyor, Şişli Terakki'dendir, Berna'nın eşi Mesut Yılmaz vali ve bakan tayin etmişti. Yalım Erez'i işaret etmiştim, "erez" İbrani, "toprak" demek olup "Erez İsrael", vaat edilmiş toprak anlamına da geliyor; diğer yandan, noktaları ihmal etmeyi hep tekrarlıyorum, "ozal" veya "ozel" olarak de yazılmaktadır, "özal" ya da "özel" hem dil uyumu ve hem de kamuflaj sağlamaktadır. "Oz-al" veya "Oz-el" , tanrının evi, anlamındadır; Halil Turgut Ozal, Mesut Yılmaz'ı keşfetmişti ve Korkut Ozal da, "ak" parti için "tayinler dairesi başkanlığı" yapmaktadır.

N PERŞEMBE 15 Nisan 2004 Milliyet

Görevi, dostlarını son yolculuğa uğurlamak

Kadir Eriş'le işi, dostlarını son yolculuğa uğurlamak. En son, vasiyeti üzerine Sakıp Sabancı'yı mezarına yerleştirdi. Bu işi para için yapmıyor. Dahası Eriş, oldukça zengin bir işadamı...

Kadir Eriş, Rotary ve Lions kulüplerin, İKV, Taksim Grubu üyelikleri ile İstanbul Otelciler ve Turizmciler Derneği yöneticiliğinin yanı sıra birçok sosyal yardım ve dernek'in de aktif üyesi. Bazıları ona 'yıh demiş' son görevini yaptığı kişiden 2100'e kadar cenaze gömmüş durumda.

Bundan 26 yıl önce Malatya'da bir kamyoncunun cenazesinde başlayan Eriş'in cenaze işleri, bugün 'Eriş Cenaze Hizmetleri' adı altında bir şirket. Eriş'in bu işe nasıl başladığını şöyle anlatıyor:

■ Bu işi kimden öğrendiniz?

1950'de Malatya'da Hadi Tekin'den öğrendim. CHP'nin yönetiminde bir muhtardı Hadi Bey. Maaşlı durumuydu. İki gözü cenaze sahibi yatmadı. Malatya'da Ulus Çekirdek demirci cenaze işleri aklı geldi. Firmu bu işe vakıf buldu. Benden sonra bu işi yapacak kimse kalmayacak. Sen bu işi öğren. Büyük sevap kazanacaksın. Mateen zevki alacaksın. Huzur duyacaksın dedi. Hadi Bey'e çırak oldum. 1970'de İstanbul'a gelince Hadi Çekirdekten İstanbul temsilcisi olarak kendi - dedim işine devam ettim. Hadi Bey'in yaşı 85. Bu güne kadar 7 binin üzerinde insan gömmüş.

■ En son Sabancı'yı defnettiniz. Sabancı'nın size vasiyeti var mıydı?

Özdemir Sabancı vefat ettiğinde Sakıp Bey beni aradı. Adana ya gittik. Üç katlı mezar istemişler. Mezara girdikten sonra operasyonu yaptık. Çıkınca Özdemir Bey beni aradı, gittik ama da Özdemir Sabancı'nın üzerine gönderdiği Rahmetlik Sakıp Ağa da Cudi Bey, kardeşlerinin gönderdiği Bursa'dan bir şey olursa beni de sen göreceksin dedi. Sakıp Ağa'ya devlet töreni yapıldığı için cenazenin basındaki amir, biz gömeceğiz lütfen müdahale etmeyin. Dedim ki, Devlet toprağın üzerindedir toprağın altında mülkiyetle ilgilenir. Turhan Hanım, Kadir Bey gömecek dedi, biz de Ağa'ya son görevimizi yaptık.

■ Üzerinizde çok vasiyet var mı?

Çok. Allah hepsine gecinden versin. Servet Ayaz, Kutlu Aktaş, Yalım Erez, Bircan Eresin, Korkut Özal

■ Niye sizi tercih ediyorlar?

Ben girmezsem bu işi mezar kazanlar yapacaklar. Onlar da iyi bilmiyorlar. Yukarıdan hoca tarif edecek onlar da yapacaklar. Hocalar mezara girmez.

■ Bu işi şeltatle mi yapmak gerekiyor?

Ölü toprağımeyecekse. Nazik olacaksın, sayı diyeceksin. Ben tanıdığım, sevdiğim insanlara gidenim. Bir de hatırını kıramayacağım dostların yakınlarına. Biri vefat edince yakınları hemen beni bulur. Seyahatteysem de keser gelirim, olmazsa. Biraz geciktim derim. Benim bu yaptığım sonra ne parayla ne de meçkiyle bir ilgisi yok. Beş hastanelere hapishanelere mezarlıklara gidiyorum.

■ Nedir sizin ücretiniz?

Benim ücretimi kutlar vermez. Teşekkür eder. Allah razı olsun derler... Bu kadar. Bazen günde iki kişi gömüyorum bazen haftada bir oluyor.

■ Sizin vasiyetiniz var mı?

Yetiştireceğim bir çırak bulamadım. Vasiyet edecek kimse yok. Hadi Bey ve beni gören mi, bu iş olur. İnsanlar ölümden mezarları korkuyor. Ben her sabah gazetelerdeki cenaze ilanlarına bakarım. Kim ölmüş, nereden kalkıyor.

İşadamının ilginç özelliği

2 binden fazla kişiyi defnetti

Zengin bir işadamı olan Kadir Eriş'in ilginç bir özelliği var. O insanları, özellikle de dostlarını son yolculuğuna uğurluyor. Sabancı'nın naaşı mezara inerken de oradaydı. (Sayfa 18'de)

Fakat yine de eklemek durumundayım; yeni "sabetayist" camiler teşhis edebiliyoruz. Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Camisi'ni, bunlardan sayabiliyorum. Buna şunu da ilave edebiliriz; eylülist cuntanın kadro deposu olan ve "Türk-İslam Sentezi" mucitleri "Aydınlar Ocağı" mensuplarının çoğunun sabetayist olduklarını artık biliyoruz; namaz ve oruçtan hiç geri kalmadılar. Bunlardan ve bunların yakınlarından göçenlerin cenazelerinin buraya getirildiğini görüyoruz; ayrıca, Leyla Hanım ciddi olmalıdır, çok muhafazkardırlar. Türkiye'de modernitenin tam karşısında bir yer tutan ve her cephede aşırı muhafazkar olan 12 Mart 1971 ve 12 Eylül 1980 Darbeleri, sabetayist mimaride idiler ve sabetayist hegemonyayı yansıttılar. Demek ki, sabetayizm ile modernite özdeşliği artık tarihin çok gerisindedir. Bu açıklığa da ulaşmış haldeyiz.

Yeni Cami & Karakaşlar & Albayraklar

Karakaş dualarla uğurlandı

GÜMÜŞYAKA'DA TOPRAĞA VERİLDİ

Yakalandığı pankreas hastalığından kurtulamayarak hayatını kaybeden İstanbul Gençlik ve Spor eski İl Müdürü İrfan Karakaş'ın eşi Z. Asuman Karakaş'ın cenazesi, İlahiyat Fakültesi Camii'nde kılınan cenaze namazını müteakip Gümüşyaka aile mezarlığında defnedildi. Karakaş'ın cenaze namazına spor, siyaset ve iş dünyasının önde gelen isimleri katıldı. Namaz öncesi Asuman Karakaş'ın eşi İrfan Karakaş, oğlu Ergin ve kızı Dilruba taziyeleri kabul etti.

CENAZEYE KATILIM GENİŞ OLDU

Cenazeye Fenerbahçe Kulübü Başkanı Aziz Yıldırım, Galatasaray eski yöneticilerinden Ergun Gürsoy ve Abdurrahim Albayrak, Beşiktaş eski yöneticisi İhsan Kalkavan, Maltepe Belediye Başkanı Bahtiyar Uyanık, Turgut Yılmaz, Rasim Zaimoğlu, Cavit Kavak, Orhan Keçeli, Albayrak Şirketler Grubu Yönetim Kurulu üyesi Kazım Albayrak ve Nuri Albayrak, İdari Koordinatörümüz Haluk Çimen, Abdullah Kığılı ile kalabalık bir cemaat katıldı. ■ OKTAY MEHMET, İSTANBUL

Yeni Şafak, 15 Mayıs 2003

Çalışmalarımda, "kadın yazar" Cahit Uçuk'un anılarından, temkinle kullanmakla birlikte, çok yararlandım; temkinli olmak, yer yer belleğinin zayıflamış olduğu izleniminden ileri geliyor. Anılarından, ailesinin önemli bir bölümünün Şişli Terakki'de okuduklarını, yükseldiklerini öğreniyoruz; olağanüstü güzel bir genç hanım iken neredeyse hiç aşk evliliği yapmamış olması da dikkat çekicidir. Endogami kuralının veya Türkler ile evlenme yasağının aşk evliliklerini ortadan kaldırdığını görebiliyoruz; yasak, ne yazık, aşkı unutturmaktadır. Sabetayist "yazarlarımızın" aşkı ve cinsel ilişkiyi bilmedikleri yollu önermem burdan kaynaklanıyor; "kadın yazar" Uçuk beni teyit ediyor. Bu arada not etmek istiyorum, anılarını okudukça Uçuk'un evliliklerinin çok sıradan ve imajına hiç uymadığını tespit etmek beni üzüyordu ve şimdi yazıyorum.

Selanik'ten çok geç gelen, ama mübadil olarak Antalya'da ölçüsüz arazi ve konak alan anneannesinin nakşibendi ve annesinin bektaşi olduğunu yine Cahit'ten öğrenmiş bulunuyoruz. Bunun analizi *Tekeliyet*'tedir, geçerken not edip devam ediyoruz. Cahit'in kendisi ise arusi tarikatındandır ki, bunları, *Tekeliyet*'in gelecek ciltlerinde ele almayı planlamış bulunuyorum.

Güzel, ancak şu soru ortadadır; Bir tarikata mensup veya bir "efendisi" olmayan sabetayist kaldı mı? Kabala'yı, mistisizmi ve sufizmi göz önüne almadan modernite teşhisi bir yanılgı değilse mezenformasyondur. Demek ki, bilimi varlıklı aile kızlarının eğlencesi olmaktan çıkarmak zorundayız. Üniversitelerimiz İbrani aslıllıların ve/veya Gülen Tarikatı mensuplarının tımarıdır; buradan araştırma ve bilim bekleyemeyiz.

Burası da güzel fakat R. Bali neden Cahit Uçuk ile mülakat yaptı, bunu anlayamıyorum. Yaptıktan sonra neden yayınladı, bunu ise hiç anlamıyorum. Yakıştıramıyorum. Bu son derece uçuk mülakatın sadece bir bölümünü buraya alıyorum.

Katkı 4: Mülakat

RİFAT BALİ, R.B. VE CAHİT UÇUK, C.U.

R.B.- O haham şeyi efsane mi?

C.U.- Hayır efsane değil, efsane değilmiş, anneme arkadaşı anlatmış.

R.B.- Neden öyle yapıyorlar?

C.U.- Tohum alacaklar, iyi tohum, öbür tohumlar bozuktur, ondan efendim alırlarmış. Haham Efendi çok sağlammış. Onun tohumlarından döl üreyecek. Yoksa kendi kendilerine o sıska oğlanla, fakir oğlanla zengin kızın çocuğu ne olacak? Sıska olacak. Zaten küçük bir kalabalık. Büyüyememişler fazla. Müslüman olduktan sonra hiç büyüyememişler.

Endogami zorunluluğu ve daha doğrusu "Türk" ve "Müslüman" olanlarla cinsel ilişki ve nihayet evlenme yasağı üzerinde çok durmuş haldeyim; pek çok zorlukları var. Neler mi, bunu, daha sonraki çalışmalarımda biraz daha ayrıntılı olarak ele almayı umut ediyorum; bu yasakla, bir yandan kavmi özellikler korunmakta, olumlu sayılabilir ve diğer yandan ise zeka dahil her türlü kötüleşmeye yol açmaktadır. Şimdi hemen hemen bütün tv spikerlerinin seferad asıllı olmalarını belki de "olumluluk" yanına bağlayabiliriz, Ladino bilmeleri, İspanyolca'nın bozulmuş bir şeklidir, pek çok sözcükleri kolay ve güzel çıkarmaları imkanını doğurmaktadır, gırtlak seslerinde zorlanmıyorlar, uzun yüzler ile renkli gözlerini İspanya'dan getirdiler. Demek, sabetayist kalkışma ile Türkiye'nin yüzü İspanya'ya daha da yaklaş-

mış durumdadır. Buna karşın, zamanla aptallaşmaları ve hatta kuş beyinli olmaları ise gözlenebilir bir olumsuz taraftır, bunu teşhis edebiliyoruz. Cahit Uçuk, bu kötüleşmeyi önlemek için, seferad gelinlerinin önce hahamlarla gerdeğe girdiklerini ileri sürmektedir; bebekler gürbüz doğmaktadır. İddiası budur.

Buna inanmakta çok güçlük çekiyorum ve R. Bali'nin bu kitabının dışında hiçbir yerde rastlamadım, "Kuzu Bayramı" ayrıdır ve ayırıyoruz. Ayrıca seferad olduklarını bildiğimiz K. Derviş ya da İ. İpekçi'ye baktığımızda hiçbir zeka iyileşmesi tespit edemiyoruz; dolayısıyla bunu, "kadın yazar" Cahit Uçuk'un belleğinin zayıflamasına ve/veya hâlâ roman yazmak istemesine bağlayabiliriz. İnandırıcı olmaktan uzak kalmaktadır. Düzeltiyorum.

* * *

Rifat Bali ile nerede ise aynı zamanda, Baruh Pinto'nun "The Sephardic Onomasticon" adlı isim-sözlüğünü yayınlaması ayrı ve önemli bir gelişme olmuştur; bu alanda bilimselliğe doğru hızlı adımlar attığımız anlamındadır. Sözlük, İngilizce, Fransızca, İbrani, Judezmo, İspanyolca ve Türkçe önsözler ve açıklamalar içermektedir; her adın, bu altı dilden açıklamasını da buluyoruz. Bu, Türkiye'de onomastique alana önemli bir katkıdır, sevinerek not ediyorum.

Kuşkusuz bu sevinç, Pinto'nun sözlüğünün mükemmel olduğu anlamına gelmemektedir; çünkü dünyada Yahudilik bilimi mükemmel olmamak bir yana zaaflarla malüldür. Judaique bilimin bütün zaaflarını burada da buluyoruz. Belki de bu sözlük için, pek çok açıdan, Püsküllüoğlu'nun Türkçe isimler sözlüğünü aratmadığını söylemek yeterlidir; Türkçe olmayan isimleri de Türkçe saymakta ve göstermektedir.

Baruh Pinto, "naz" veya "reyhan" isimlerini Türkçe kaydediyor; her hangi bir İbrani isimler sözlüğüne bakıldığında ya aynen veya pek az bir değişiklikle bu isimleri bulabiliyoruz. Bizde "naz" adını taşıyan İbrani asıllılar var, belki de sabetayist oldular. "Reyyan" veya sözlüklerde olduğu haliyle "raihan" bizde de var, hâlâ Yahudidirler; Peygamber Hazretleri'nin cariyesi "Reyhan" ya da "Reyan" Yahudi idi ve öyle kaldığını tahmin ediyoruz. Pinto'nun sözlüğünde bu tür falsifikasyonlar çoktur; fakat bu ikisi ile yetiniyo-

rum. Ayrıca Pinto, "aksoy" adını veya soyadını hem Türk ismi olarak kaydediyor ve hem de "ak" ve "soy" sözcükleriyle açıklamaya çalışıyor ki "an etymological resaerch" iddiasına uymamaktadır, İbrani onomastique'de tam çeviriye cevaz var. Kaldı ki, bu değerli çalışmayı hazırlayan Baruh Pinto, "ak" sözcüğünün, On İki kabileden birinin adının karşılığı olduğunu bildiğini düşünmek durumundayız; "ulusoy", "yücesoy" ya da "gürsoy" en yaygın olanlarıdır, buradaki soy'lar bir bağlantıyı çağrıştırmaktadır.[1] Ak'ın İbrani karşılığıyla bir "ünlü" soyadı sahibini bu yılki çalışmalarımın birisinde açıklamayı planlıyorum, daha da net bir tablo demektir.

Bu sözlükte, "ipekçi" girişine rastlamıyoruz; fakat "ipekçioğlu", "ipekoğlu", "ipekel", "ipeker" var. "Pamuk" da yeralmamaktadır, "pamukeli", "pamuklu" çıkmaktadır. Öte yandan, "sabancı" soyadına da rastlamıyoruz; "saban", "sabanay", "sabaner" girişleri okunmaktadır. Bu tablo bize, birincisi, buradaki isimlerin sinagog kayıtlarına dayandığını anlatmaktadır, demek ki sabetayistler ile Yahudilerimiz arasında net bir ayrım tespit ediyoruz. İkincisi, sabetayizme geçmeyen aileler, geçenlerin soyadlarını almamak için çok titizdirler.

Peki "ipekçi" Yahudilerimiz ne yapacaklar; tam karşılığı "kazzez" veya "kazas" ya da benzerleri olup, Pinto'nun sözlüğünde yerini bulmuştur. Ayrıca "pamuk" karşılığı olarak seferadlar, "catan", "cattan" ya da "catane" taşıyorlar, İbrani yazılışı kaf ile başlamaktadır; Pinto'nun sözlüğünden anladığımıza göre Türkiye'de "pamuk" soyadını, "catan" demek istiyorum, taşıyan Yahudi kalmamış görünüyor, olanların sabetayizme döndüklerini kabul ediyoruz.

* * *

1) Şu sorunun zamanı gelmiştir; akp tarafından belediye başkan adayı yapılanların içinde İbrani asıllı olmayanların oranı nedir, kentler büyüdükçe bu oranın azalacağını ve limitte sıfır olacağını düşünmemiz isabetlidir. İzmir'de akp adayı T. Aksoy'un seçim kampanyasında kızlarıyla birlikte medya yıldızı olmasına hiç şaşırmamıştım. 6 Nisan 2004 tarihli *Hürriyet*'teki yazısında Ertuğrul Özkök yakın akrabası olduğunu ilan etmişti, bu açık olanı ilan anlamındadır. "Aksoy" soyadını bildikleri ortadadır.

Anne: "Geleneksel Müslüman" & Oğul: "Ateist"

TOPLUM

Yöneten: Ayhan ATAKOL **Hürriyet**

ORHAN PAMUK'UN 'ATEİST AİLEDEN GELİYORUM' SÖZÜ ANNESİNİ KIZDIRDI

Kendi adına konuşsun biz ateist filan değiliz

Ünlü yazar Orhan Pamuk'un annesi Şekûre Pamuk, oğlunun kendisini "ateist bir aileden gelme ateist" olarak tanımlamasına sert tepki gösterdi. Hürriyet'i arayarak tepkisini dile getiren Şekûre Pamuk, "Oğlum kendi adına konuşsun, ben kendi adıma konuşurum. Biz ateist filan değiliz. Haberi okuyunca oğlumdan nefret ettim" dedi.

PAMUK AİLESİ BİR ARADA:

Orhan Pamuk, babası, Gündüz Pamuk, anne Şekure ve abisi Şevket Pamuk eski günlerde.

Önceki gün Hürriyet'te yayımlanan "Kız tavlamak için yazmaya başladım" başlıklı haberde yer alan satırlardan son derece rahatsız olduğunu belirten Şekûre Pamuk, kendilerinin ateizmle uzaktan yakından hiçbir ilgileri bulunmadığını söyledi. İslamın bütün gereklerini yerine getirmemekle birlikte, geleneksel anlamda Müslüman olduklarını vurgulayan Şekûre Pamuk, "Haberi okuyunca oğlumdan nefret ettim" dedi. Haberin yayınlanması üzerine kendisine telefon eden tanıdıklarının tepki gösterdiğini de ifade eden Şekûre Pamuk, "Ben kendi adıma konuşmayı bilebilecek kadar aklı başında biriyim. Oğlum kendi adına konuşsun, ben kendi adıma konuşurum" dedi.

TERCÜME HATASI YOK

Ünlü romancı Orhan Pamuk, "Yeni Hayat" adlı romanının İspanyolcaya çevrilmesi üzerine İspanya'nın önde gelen gazetelerinden La Vanguardia'yla bir söyleşi yapmış ve bu söyleşide kendisini "Ateist bir aileden gelme bir ateist" olarak tanımlamıştı.

Şekûre Pamuk'un tepkisi üzerine çeviri yanlışı olabileceği endişesiyle ANKA Haber Ajansı'nı da aradık ve çeviriyi yapan Dış Haberler Muhabiri Conception Işık'la konuştuk. İspanyol asıllı olan Conception Işık, bir tercüme hatası olmadığını belirterek, haberin yer aldığı internet sitesinin adresini (www.lavanguardia.es web/20021117) verdi. 17 Kasım tarihli La Vanguardia'daki geniş söyleşide, Orhan Pamuk'un Türkçe'ye aktarılan sözleri aynen yer alıyor.

ŞEKÛRE HANIM KİMDİR

Benim Adım Kırmızı'nın unutulmaz kahramanı

Hatırlanacağı gibi, Orhan Pamuk'un yayımlandığı zaman büyük ilgi gören ve pek çok dile çevrilen "Benim Adım Kırmızı" romanının önemli kahramanlarından birisinin ismi Şekûre'ydi. Şekûre'nin de Orhan ve Şevket adlı iki oğlu vardı. Romancının anlattığına göre, Şekûre daha ziyade Şevket'le ilgileniyor ve bu nedenle Orhan'ı ihmal ediyordu. Kitapla ilgili söyleşilerinin birinde Orhan Pamuk, kendi çocukluğunda bunu aynen böyle yaşadığını belirtmiş ve o yıllarda içten içe ağabeyi Şevket Pamuk'u kıskandığını söylemişti. Daha sonra, Zaman Gazetesi'nde Nuriye Akman'ın sorularını cevaplandırırken de, annesi ve ağabeyi ile arasında sorunlar olduğuna değinerek, hafif ironik bir biçimde, romanda annesinden ve ağabeyinden intikam aldığını sözlerine eklemeyi de ihmal etmemişti.

Hürriyet, 29 Kasım 2002

Katkı 5: Soyadları Seçkisi

TÜRKİYE YAHUDİ CEMAATİ

Pinto'nun büyük sözlüğünden küçük bir seçki sunuyorum. (T), Baruh Pinto tarafından Türkçe kabul edilenlere işaret ediyor ve (Y) de Yahudiler tarafından taşınanları göstermektedir. (P) İran ve (A) Arap kökenli soyadlar oluyorlar. Bu ayrım tartışmalıdır, fakat ben tartışmıyorum.

Acar (Y), Acarman (T), Acıman (Y), Ada (Y), Adefna-Defne (Y), Adıvar (T), Akel (T), Akış (Y), Aksoy (T), Alatin (Y), Albayrak (T), Alev (T), Alevli (T), Alfandari (Y), Algazi (Y), Alkan (Y), Allahverdi (T), Elmalı-Elmeleh (Y), Altay (T), Altıntaş (T), Alyanak (T), Amira-Emire (Y), Anavi-Nebi (Y), Arda (T), Argun (T), Arıel (Y), Arkadaş (T), Arman (T), Arsoy (T), Aruh-Aru (Y), Asaf (Y), Aslan-Haslan (Y), Atabey (T), Ateş (T), Avarkan (Y), Avişay (Y), Ayas (Y), Aydın (T), Aytek (T), Azar-Ezer (Y), Aziz (Y).

Babani (Y), Babur (Y), Bağış (T), Bahar (T), Bakış (T), Balaban (T), Baler (T), Balı (Y), Barak (Y), Baran (T), Baransel (T), Barış (T), Bartu (T), Batı (T), Bayar (Y), Bayer (T), Behar (Y), Bener (Y), Bennun (Y), Berk (T), Berker (T), Beyhan (T), Bildirici (T), Bilen (T), Birant (T), Birman (T), Birol (T), Birsel (T), Boz (Y), Burla (Y).

Can (T), Cavga (T), Coşkun (T), Çağlı (T), Çavlı-Cavlı (T).

Dar (Y), Day (Y), Dayan (Y), Demir (T), Demirel (T), Deniz (T), Dilmen (T), Dinçmen (T), Doğan (T), Doğu (T), Doğulu (T), Doğuman (T).

ŞALOM

Haftalık Siyasi ve Bilimsel Gazete

שלום

CEMAATİ
İNSAN
KAYNAKL

ARSIV

03 Aralık 2003

abone | k

Yaralar sarılıyor

SICAK HABERLER
03 Aralık 2003

Gözlem Kitaplığı

KAVRAM
- Zaman İçinde Yolculuk Kıng David Oteli
- Bu Hafta Peraşa

KÜLTÜR-SANAT
- Sinema... "POSTMODERN KORSAN"
- Hayatım Roman(ya)
- Zeki Ergas: Kara kıtadan Balkanlara uzanan bir yazın serüveni

JUDEO-ESPANYOL
- Novelas... Novelas... Novelas...
- Chikas refleksyones despues de una trajedia
- La peraşa de la semana pasada

EKONOMİ & İŞ
- Avı Alkaş: "Güvenlik ve Güzellik" arasındaki dengeyı bulmak
- Nino Debehar: Türkiye'nin şansı, reasürans anlaşmalarının geçen ay bitirilmiş olması?

PERSPEKTİF
- yaşananlar
- okur-dan

Köşe Yazarları
Yakup BAROKAS
Ivo MOLİNAS
Tilda LEVİ
Robert SCHILD
Yakup ALMELEK
Ralf ARDITTI
Alber NASİ
Vıktor KUZU
Ester YANNİER
Jak KORİ
Elı GERSON
Nedım ABU-LAFYA
Vırna BANASTEY
Işık SIVIL
Cem KARAKO
Aylın VARON
Sıbel ALMELEK
Avram VENTURA
Luıza Uçkı SEVİ

INTERNET
JERUSALEM POST
HAARETZ.com
SEVIVON.COM

Uluslararası Çelişkiler
Vıktor KUZU

Bu terörün hedefi sadece biz değiliz
>>>devam

Tünelin Ucu
İzel Rozental

Politikatür
Irvin Mandel

Mozotros Ailesi
Irvin Mandel

Başyazı
İv

Komplo

Kasım 20 olayları, a beynin kad isyankâr teslim aldı Masur gimes yaşadığ hüzün bizi terk Laki artı teo söylenece yaşı kaybe annesını yaşındaki dünyaları çalışmala zaman, takıntılarını ve nefretle alı
»

Babani & Kemali

Yaşar Kemal, geçen yıl evlendiği eşi Semiha Baban'la Vanikôy'deki evlerinde.

Hürriyet, 20 Aralık 2003

İsimoloji: Mizrahi & Kazaz & Doğulu & İpekçi

İŞ DEĞİL AŞK POZU

Kenan Doğulu ile Tuğçe Kazaz, geçtiğimiz yıl kataloğ çekimleri için poz verdikleri Derimod firmasını ile yeniden anlaştı. Ikisi bir objektif karşısına geçen sevgililer, ayrılık haberlerini de ilk kez Hürriyet'le yayınlamıştı bu sıcak pozlarla

KENAN Doğulu ile Tuğçe Kazaz, zaman zaman gündeme gelen ayrılık haberlerini, birlikte verdikleri sıcak pozlarla yalanladılar. Çift, geçtiğimiz yıl da katalog çekiminde görev aldıkları Derimod firması ile yeniden anlaşarak geçtiğimiz günlerde objektif karşısına geçti. Firma ile ilk sözleşmelerinde 6 ay süresince ayrılmayacaklarını taahhüt eden sıcak birkaç ay sonra ilişkilerinin bittiği yolundaki dedikodularla sıkıntılı günler geçirmeye başlayan çift, çevre yine birlikte çekilmiş fotoğraflarıyla yermiş oldu. Kazaz, "Biz sırf anlaşma var diye ilişkimizi sürdürecek insanlar değiliz. Eğer bir şey olmuşsa anlaşma falan umurumuzda olmaz. Kenan'la ilişkimiz çok iyi gidiyor" dedi.

■ Neslihan KARA

Hürriyet, 14 Ocak 2004

Trafik: Mermerci & Ergun & Eren & Ertuna & Harrman ve Anter

Ambulans devrildi hastanelik oldu

BODRUM'da tatilini geçiren sosyetenin ünlü ismi Ender Mermerci, kaza geçiren arkadaşlarını hastaneye götürürken hastanelik oldu. Amerikalı erkek arkadaşıyla tatil yapan 52 yaşındaki, 3 çocuk annesi Ayşe Ender Mermerci, önceki gece Göl-Türkbükü Kavşağı'ndaki trafik kazasında hafif yaralanan Zeki Ergün (58) ile Serdar Eren (49) adlı arkadaşlarını alan Yalıkavak Ege Tıp Merkezi'ne ait ambulansa refakatçi olarak bindi. Sürücü Aytaş Ertuna, aşırı hız nedeniyle mıcırlı yolda direksiyon kontrolünü kaybedince ambulans, Yalıkavak-Gökçebel Mevkii'nde devrildi. Yaralı arkadaşlarıyla Özel Bodrum Hastanesi'ne getirilen Mermerci'nin sağ omzunun çıktığı belirlenerek tedaviye alındı. Kazayı duyan kızı Yosun ile erkek arkadaşı Harman da hastaneye geldi. Mermerci, tedavi sonrası taburcu edildi.

■ Yaşar ANTEP /BODRUM, (DHA)

Hürriyet, 23 Ağustos 2003

Murat Mungan & Esra Mungan

[Tarih ve Demokrasi Forumu]

Makale yazarı: Faruk Tarih, gün ve saat : 10. Temmuz 2003 19:48:39:

Kaza kurbanı Esra'ya gözyaşı
(DHA)
Antalya Belek'te bir otomobilin sıkıştırması sonucu meydana gelen kazada ölen Ziraat Mühendisi Esra Mungan (26) için Balçova Uğur Camii'nde dün tören düzenlendi. Yazar Murathan Mungan'ın akrabası olan Esra Mungan'ın cenaze törenine NATO'da hemşire olan anne Seyhan Mungan, eşi emekli Albay Necip Mungan ve NATO Güney deniz Saha Müşterek Kuvvetler Komutanı Orgeneral Oktar Ataman'la birlikte çok sayıda askeri personel katıldı. Beyaz gelinlik kumaşıyla kaplanan kızı Esra'nın tabutunun başından ayrılmayan anne Mungan, cenaze namazını da Org. Ataman'la en ön safta kıldı. Törenin ardından Esra Mungan'ın cenazesi Balçova Yeni Mezarlık'ta toprağa verildi.

www.fl.parsimony.net/forum789/messages/1193

Ege-men & Gur-el: Her Daim Müttefikler

AKP ve CHP'nin NATO ittifakı

AKP ile anamuhalefet partisi CHP arasındaki iktidar muhalefet çekişmesi değişik yorumlara neden oluyor

Bu çekişme yurtiçinde tüm hızıyla sürerken zaman zaman yurtdışında askıya da alınabiliyor. NATO Parlamenterler Asamblesi'nin yıllık Genel Kurul toplantısına katılmak için Asamblesi'nin yıllık Genel Kurul toplantısına katılmak için ABD'nin Orlando şehrine giden AKP ve CHP milletvekilleri, vatandan binlerce kilometre uzakta önemli bir birliktelliğe imza attılar.

Genel Kurul'un 10 Kasım'daki oturumunda Atatürk'ü anma çağrısında bulunan milletvekilleri, heyet üyesi AKP Kırıkkale Milletvekili **Vahit Erdem**'in gelecek dönemki başbakan yardımcılığı için ortak kulis de yaptılar

Muhafazakar kanat üzerindeki baskıyı AKP İstanbul Milletvekili **Egemen Bağış** kırarken, sosyalist cephe içinde ise CHP İstanbul Milletvekili **Zeynep Danış Gürel** kulis yaptı. CHP'li **Gürel**, böylece yurtiçinde muhalefet ettiği AKP'nin bir milletvekili için yurtdışında çalışmış oldu.

Bu kulisler sayesinde başkan yardımlığını hemen hemen garantileyen Vahit Erdem, bu görevi üstlendiğinde kendi milletvekilleri kadar, rakip partinin milletvekillerine de teşekkür etmek durumunda kalacak

Hürriyet, 24 Kasım 2003

"Nazlı" Tercüman

Ebru Gündeş'in Münih konserinde 3 bin kişilik salona 300 kişi geldi

AYKUT IŞIKLAR

Bugün de gurbetçi kardeşlerimize biraz sitem edeceğim. Ağabey gibi... Futbolculara gösterdiğiniz sevgiyi, çok sevdiğinize inandığım sanatçı kardeşlerinizden niye esirgeyorsunuz? Kusura bakmayın buna çok şaşırmıyorum. Ki ben Almanya'daki konserleri çok iyi bilirim. Rahmetli **Zeki Müren**'in, **İbrahim Tatlıses**'in ilk Almanya konserlerinde yanlarında idim. Hatta **Türkan Şoray**'ın da... 1980 yılındaki o konserlerde sizin aranızdaydım. 12 bin kişinin doldurduğu **Köln, Berlin, Münih** ve **Main** konserlerini kimse unutamaz.

Geçen hafta sizi **Eurovision**'da birinci olarak müthiş gururlandıran **Sertab Erener** konser verdi. Bana gelen haberlere göre konser bombo. **Sertab** boş koltukları coşturmaya çalışmış. Ama nafile...

Hadi **Sertab**'ın müziği gurbetçi kardeşleriniz için biraz modern. Gurbetçiler hâlâ arabesk, fantezi ve türkü dinliyorlar. Pop müziğe bile yeni yeni ısınmaya başladılar. Almanya Anadolu'nun aynısı.

müziğinin orijinalini dinlemekten bıkmışlar.

Peki bir hafta sonra **Ebru Gündeş** ile **Davut Güloğlu** konserine ne denedi... **Münih**'teki 5 bin kişilik salona sadece 200 gurbetçi gitti. Oysa **Ebru**'nun ve **Davut**'un gurbetçi de çok sevildiğine ısınmış kadar emindim.

Konser demek ekstra para harcamak demek. Evin ekmek-su parasını gidin de konserde **Ebru**'ya verin demiyorum ama oralara size seslenmek için gelen sanatçı kardeşlerinizi de lütfen üzmeyin.

Beşiktaş'ın Aralık'ta oynayacağı **Chelsea** maçını, **Ebru Gündeş** konserine benzetmeyin.

Bu arada unutmadan söyleyeyim. **Danimarka, Türk** sanatçılarını hasretle bekliyor. İlk tercihleri de **İsmail Türüt** ile **Ayna** grubu...

Ama makul paralar isteriseniz bu konserler olabilecek. Binlerce dolar kaparon diye düşünmeyin, hiç heveslenmesin. Konu ile ilgilenen menajerler internetle **www.e-konser.com** sitesine girsinler. **Davut Çolak** ardındaki genç sizden

Tercüman, 5 Aralık 2003

İsim-bilim: Şenkal & Ağabeyi Seval Atasagun

Annesi vefat etti

MİT Müsteşarı **Şenkal Atasagun**'un 93 yaşında vefat eden annesi **Hayriye Atasagun** dün İstanbul'da toprağa verildi. Hayriye Atasagun'un cenazesi, Moda Camii'nde öğle vakti kılınan cenaze namazının ardından Karacaahmet Mezarlığı'nda defnedildi. Cenaze törenine, MİT Müsteşarı Şenkal Atasagun, Fenerbahçe Divan Kurulu Üyesi olan ağabeyi Seval Atasagun, akraba ve yakınları ile İstanbul Emniyet Müdürü Celalettin Cerrah, Fenerbahçe Spor Kulübü Başkanı Aziz Yıldırım, eski Beşiktaş Jimnastik Kulübü Başkanı Süleyman Seba ve MİT Müsteşarlığı'ndan görevliler katıldı. İstanbul Valisi Muammer Güler törene çelenk gönderdi. Tören sırasında basın mensuplarının camı avlusuna girmelerine izin verilmedi. ■ İSTANBUL

Hürriyet, 4 Aralık 2003

El-Eli (Y), Elli (Y), Elmas (T), Elver (T) Emre (T), Ender (T), Erbay (T), Ergin (T), Ergün (T), Erim (T), Erzi (T) Ezra-Esra (Y).

Ferman (P), Filiz (T).

Gabay (Y), Galimidi (Y), Gazes-Kazes-Kazaz (Y), Gencer (T), Gezer (Y), Gezmiş (T), Gormez (Y), Gökay (T), Göktürk (T), Göreli (T), Gözlüklü (T), Granit (T), Güler (T), Gülçiçek (T), Güller (T), Gülman (T), Gülsever (T), Güzelgül (T), Güler (T), Gülcan (T), Gülerşen (T), Güleryüz (T), Gündoğan (T), Güner (T), Gür (T), Gürel (T), Güreli (T), Güven (T), Güvenel (T), Güzel (T), Güzelgül (T).

Hagar-Agar (Y), Hahamoğlu (T), Haim (Y), Haker (T), Hakim (Y), Hakko (Y), Hakmen (T), Halet (A), Halifa (Y), Halila (Y), Halis (A), Halit (A), Halmen (T), Harari-Harar-Arar (Y), Harif (Y), Harunzade (A), Hasday (Y), Hassuni (Y), Hatem (Y), Haver (Y), Hayat (Y), Hayırel (Y), Hazer (T), Hekim (A), Hekimoğlu (T), Hilel-Ilel (Y), Hiva (Y), Hoşgül (T), Hoşgün (T), Hozel (Y).

Iba (Y), Ileri (T), Ilmen (T), Inac (T), Ince (T), Ishaki-Gülüş (Y), Israel (Y), Israfil (Y), Iş (T), Işalan (T), Izerel-Izel (Y), Izısel (Y).

Judas-Judah (Y).

Kabili-Kabul (Y), Kam (Y), Kamer (T), Kamhi (Y), Kan (Y), Kandil (Y), Kandioti (Y), Kaneti (Y), Kant (A), Kantar (Y), Kara (T), Karaköy (T), Karaso-Karasu (Y), Karataş (T), Karavil (Y), Katalan (Y), Katan (Y), Keduşim (Y), Kent (T), Kervan (T), Kibar (Y), Koç (T), Kohen-Özkohen (Y), Kondu (T), Koni (T), Konuk (T), Konur (T), Koray (T)[1], Koz (Y), Köksal (T), Kum (Y), Kumriel (Y), Kumru (T), Kunter (T), Kutiel (Y), Kutlar (T), Kuzir-Kuzı-Kuzari (Y), Kuzu (T).

Laçin (T), Lemi (Y), Levent-Leventer (T), Levi-Alevi-Özlevi (Y), Limon (T).

Maden (T), Malka-Malki (Y), Manisa (T), Maraşlıoğlu (T), Maya (Y), Mayim (Y), Medina (Y), Meleh-Melek (Y), Men (Y), Menteş (Y), Mercan (T), Meriç (T), Merter (T), Metiner (T), Mısrı-Mızri (Y), Mısrıel (Y), Mızra-Mızrah (Y), Mızrahi-Demizrahi (Y), Moran (Y), Murad-Murat (A), Naar-Nar (Y), Naftali (Y), Nahum (Y), Naır-Neyir (Y), Naman (Y), Namer (Y), Nasi-Nas (Y), Naser-Nasır (Y), Naz-Nazlıoğlu (T), Nazikoğlu (T), Ner (Y), Nogay (Y), Nural (Y), Ofek-Ufuk (Y), Or (Y), Oren (Y), Ovadia (Y), Oved (Y), Öcal (T), Ölçer (T), Önder (T), Ören (T), Örme (T), Öz (T), Özel (T), Özlü (T), Öztaş (T).

Paçacı (T), Paker (T), Pala (T), Pamuklu (T), Para (Y), Pas-Paz (Y), Paşarel (Y), Penso-Pensoy (Y), Pınarbaşı (T), Pinto (Y), Pur (Y), Rahamim-Rahmi (Y), Reina-Reyna (Y), Rey (Y), Reyhan-Reyhanlı (T).

Saba-Sabaoğlu (Y), Saban-Sabaner (Y), Sadık (Y), Sağman-Sağner (T), Salah (Y), Saltıel (Y), Şami-Sami (Y), Savar-Sabar (Y), Sayah-Saya-Sayeg (Y), Sayar-Sayer (T), Saydam (T), Sayılı (T), Sadaka-Sedaka (Y), Selvi (T), Sema-Semah-Semağ (Y), Seren (T), Sevgi (T), Sevi-Sevis (Y), Seviğ (T), Sevil-Sevilla (Y), Sevinç (T), Seynur (A), Sezer (T), Sezginer (T), Sın (Y), Sinadar (Y), Sinan (A), Sion (Y), Sosyal (Y), Sönmez (Y), Sürmeli (T), Sumer-Sumarlevi (T).

Şaboy (Y), Şaki-Saki-Seki (Y), Şalom-Özşalom (Y), Şemaya (Y), Şen-Şenkal (T), Şuşan (Y).

Tal (Y), Tamal (T), Tan (Y), Tanyol (T), Tarı (Y), Tekinalp (T), Terem-Terım (Y)[2] Tokatlı (T), Toker (T), Tovi (Y)[3], Tunçer (T), Türel-Turiel (Y), Türkel (T), Türkmen (T), Türksever (T).

Ülcer-Ülker (T), User (T), Uyar (T), Uygun (T), Uziel (Y), Uzunoğlu (T), Vali (T), Vidal (Y), Vur (T), Vuraler (T).

Yahıel (Y), Yakar (Y), Yalçındağ (T), Yalman (T), Yanar (T), Yaşa (T), Ymin-Yemini (Y), Yeşil (T), Yıldız (T), Yomtov (Y), Yücebaş (T).

Zamana-Zeman (Y), Zara (Y), Zekeriya (Y).

---

1) B. Pinto, "koray" için, İngilizce "glowing moon", Fransızca "claire – de lune éclatant" ve Türkçe "kor rengi ay" demektedir. Halbuki İbrani'de "korey" veya "koray" adı var, Tevrat'ta geçmektedir. Pinto, bu açıdan, Püsküllüoğlu'nu çok geride bırakmaktadır.
2) İbrani okunuşuna ya da İbrani'den Türkçeye aktarımına göre, Şaki-Saki-Seki veya Terem-Terim eklemelerini ben yaptım. "Terim" ve "Seki" benim yaptığım ilaveler olup, İbrani oldukları atestedir. "Tarı" için bir ekleme yapmadım; Pinto, İbrani göstermektedir. Ahmet Açmaz , Bülbülderesi'nde "tarı" mezar taşı tespit edebilmiştir; demek tam bir ayrım bulunmamaktadır.
3) Pinto, Toviya ve Tobiah yazılışlarını da vermektedir, vav ile yazılıyor ve "oz" ve "uz" misali, "tubia" veya "tııba" söylemek de mümkündür.

Tekrar da olsa bir açıklamaya ihtiyacım var; "İbrani" sözcüğünü tercih ediyorum, ancak "Yahudi Cemati" yaygın olarak kullanıldığı için "Y" işaretini seçmiş bulunuyorum. Yalnız bu işareti taşıyan isimlerin hepsi İbrani değildir, çoğu bu dildedir. Yahudi diasporasında taşınmış olan ve Baruh Pinto'nun Türkçe saymadıkları isimler "Y" işaretlidir ve bu soyadlarının tamamı ise Türkiye'de Yahudiler tarafından taşınmışlar ve hâlâ taşınmaktadır. Sözlüğün önemi buradadır.

* * *

Burada kalmıyoruz; B. Pinto bu sözlüğe, İngilizce olarak bir tarih ve yorum bölümü eklemiş haldedir, çok yararlı olduğu için üzerinde durmak istiyorum. Hıncal Uluç'u yalanlamasıyla başlıyorum.

Hıncal, adını anlatırken ağabeyi Öcal'a referans yapıyor, Öcal benim sınıf ve çok sevdiğim bir arkadaşımdı ve buradan "Öcal" soyadlı bir yakınlarıyla ilgili bir masal anlatmayı tercih ediyor. Burada isimoloji'de önemli iki noktayı tespit etmek zorunluluğunu duyuyorum, birincisi, herkesin isminin oluşumunda en az iki "hikaye" vardır, hangisinin doğru olduğunu bilemeyiz, başlangıçta her ikisi de makul görünüyorlar. Yazar Refik Halit "karay" soyadı nereden çıktı, sorusunu bunu, nüfus memurunun istediği soyadını kabul etmemesi üzerine, önerisini tersine çevirmekle açıklıyordu. Güzel, ancak bu hikaye ancak Refik Halit'in bir "karay" Yahudisi olmaması halinde doğrudur. İkincisi, İbrani isim almada, İbrani sözcüğü çevirmede, içinde yaşanılan ülkenin diline ve sözcüklerine yaklaşmak esastır.

Kaldı ki, Öcal'ın adı bir başka Öcal'dan gelse de "öcal" adının açıklanması zorunludur. Bir babanın oğlundan birisine "öcal" ve diğerine "hıncal" demesini normal kabul edemeyiz; Öcal ile Hıncal'ın babalarının Türkiye'de aydınlara ve solculara hınç dolu olduğunu biliyoruz,[1] bu nedenle daha inandırıcı bir anlatıma ihtiyacımız var.

B. Pinto'nun Hıncal Uluç'a tekzibi şudur: "The name Öcal is an imperative form and literally means, 'take tevenge'. This expressin equats the order given by God to Moses in (num. 31:12) i.e. 'seek retribution for the Israelites against the Midianites..' Consequently, 'Öcal' is a biblical name's translation: Vengeance"[2] Demek ki B. Pinto, "öcal" adının Tevrat'ta yeri olan bir emir olduğunu gösteriyor, "intikam" anlamına gelmektedir ve İbrani "nekamah" veya "nekimah" olduğunu Pinto'dan öğreniyoruz.

Doğrusu daha önceleri Fuat Uluç, sonraları Hiram Abas'ın, Türk aydını ve soluna, bir kamu görevini çok aşan bir biçimde, "intikam" içgüdüsüyle hareket ettiklerini tespit etmiştim; ancak emri Tevrat'tan aldıklarını bilmiyordum. Öğrenmiş oluyoruz, aydınımıza yöneltilen bir dinsel savaş vardı, ortaya çıkmış olmaktadır.

Onomastique: İzel & Kerem & Işıl & Vidinlimen & Aksun & Hande

VEFAT

Merhum Resmi ve merhume Fehime Eymür'ün oğlu, merhum Abdül ve merhume Zefira Sadak Vidinlimen'in damadı, merhume Ayşe Aksun, merhume Afife Tokat ve merhum Mazhar-Hüseyin Eymür'ün yeğenleri, merhum Fikret-Talısın-Aslan Tokat, merhume Gönül Hergül, Emire Baydur, İzel-Orhun Baykal, İnci Tarzı ve Mehmet Eymür'ün kuzenleri, Nezih-Güner Eymür'ün ağabeyleri, Işıl-Aysel Eymür'ün kayınbiraderleri, Mine-Kerem-Yaman Eymür ve Kıvanç-Murat Murathanoğlu'nun amcaları, Hande-Ece Eymür ve Mark Gray'in dedeleri, Saliha-Fikret Eymür ve İffet Gray'in biricik babaları,
Hikmet Eymür'ün değerli eşi

MEHMET SITKI EYMÜR'ü

kaybetmenin derin üzüntüsünü yaşıyoruz.
18 Ocak 2004 Pazar günü, Mersin Mezitli Fatih Camii'nde kılınacak ikindi namazını takiben, Mersin Mezitli Mezarlığı'na defnedilecektir.

AİLESİ

Hürriyet, 18 Ocak 2004

1) Subaylığında istihbarat teşkilatını tercih eden Hıncal'ın babası Fuat Uluç'un, Türkiye aydınına ve tanınmış solculara en çok haksızlık yaptığı, sol tarihte kuşaktan kuşağa aktarılmaktadır.
Bu ad ve soyaddan, ad olarak "uluç gürkan" var, ornekler çoktur, birkaçını, ul-gun, ul-sever, ul-gen, ul-ay, ul-uç, not ediyorum.

2) B. Pinto, *The Sephardic Onomasticon*, Gözlem, 2004, p. 321

Aydın'dan söz ediyoruz, İbrani "or", ışık ya da aydınlık, veya "maskil", münevver veya enlightened, olarak düşünebiliyoruz. Pinto'nun ekleyecekleri var, aktarıyorum: "Considering the history reference the interpretations of Aydın are most probably correct, nevertheless the form AY/DIN or AY/DUN with the theophoric suffix 'AY' sounds Hebrew., and would mean 'Justice of God', hence a thephoric family name." Özetle Pinto, "ay" sözcüğünün İbrani tanrısal ve "dın" ya da "dun", "dan" misali adalet anlamlarına dikkati çekerek, İbrani bir sözcük olduğunu ileri sürmektedir. Doğru mu, çok tartışmalıdır; "aydın" sözcüğünün ne zaman ve nasıl çıktığına bakmadan karar veremeyiz. Ancak Aydınoğulları'nın hüküm sürdüğü yerlerde, Germiyanoğulları ile Menteşe'de prens adlarının İbrani olmaları dikkat çekicidir; hepsi çok kapsamlı araştırmalara davet anlamındadır.

Öyle görünüyor, B. Pinto sürprizlerini notlarına saklamayı tercih etmektedir; "kibar" ile Akadca "nar kabarui" söyleyişi arasında bir bağ kuruyor, "çok kalın" anlamındadır ve doğrusu kibar'ın tam zıddı olmasını tarihin bir cilvesi sayabiliriz. Nipur'un Fırat Kanalı olarak da anlaşılabiliyor; bu nazariyeye göre "kibar" adı, Mezopotamya'dan gelmektedir. Peki bu ne demektir; en tanınmışları İzmir'in eski Belediye Başkanı Osman Kibar ve besteci Melih Kibar olan bu ailenin sabetayistlerin Kapani kolundan olduklarını biliyoruz; soyadlarını incelikten değil kalınlıktan çıkardıklarını görmüş oluyoruz.

Pinto'nun diğer sürprizlerini artık açmıyorum.

DOĞRULAR VE YANLIŞLARIM

Doğrusu, 12 Eylül Cuntası yerleştiğinde, "Bir Yeni Cumhuriyet İçin" adlı çalışmamdan dolayı sekiz yıl hapse mahkum edilerek Sultanahmet'e kapatılmam, "Erbakan Paradoksu" diyebileceğimiz bir tespit nedeniyle miydi; cevap vermenin kolay olmadığını sanıyorum. Önce 1979 yılında duyurmuştum ve bu çalışmamda genişlettim, Eylül 1980 başında, okuyucuya ulaşmıştı. Bu pa-

radoks şudur, "Silahlı Kuvvetler iktidarı almak üzeredir, Erbakan Hoca'yı hapse koyacaklar ve ancak Erbakan'dan da çok islamcılık yapacaklar", bunu haber vermiştim. Tam öyle oldu, ilave olarak bu kitabımı toplattılar, beni sekiz yıl için hapse koydular; daha kısa yattım, fakat, "Bir Yeni Cumhuriyet İçin" hâlâ zindandadır, yasak bir kitaptır.

Peki "paradoks" mu; kemalist sayılan bir kuvvetin hükümeti alıp görülmemiş bir islamcılık uygulaması, paradoks değilse nedir, böyle formüle edebiliyoruz. Üç alternatif düşünebiliriz, a-) Silahlı Kuvvetler kemalist değildir, b-) kemalist idi, artık çıkmış ve anti-kemalisttir, c-) paradoks yoktur. Bugün bu üçüncü şıkkı atabiliyoruz.

Üç Kasım 2002 tarihinde, Genelkurmay Başkanı Orgeneral Özkök'ün, oyunu verdikten sonra, Washington'a uçmasını çok yadırgamıştım, geleneklerimizde yoktu, demeçlerim bu yöndedir. "Dört Kasım Tezlerim", seçim sonuçlarını, yüksek bürokrasinin otuz beş yıldır en çok istediği hükümet olarak niteliyordu, bunu da bir paradoks sayanlar olmuştu, şimdi sayanların azaldığı ve hatta tükendiği ortadadır. Orgeneral Özkök'ün de o hafta içinde Washington'da, yüzde otuz dört oy alan bu ekibi halkın isteği olarak ilan ettiğini hatırlıyoruz, şimdi, ana vatan partisi kanalıyla, eylülist diktatoryanın devamı olduğunu görüyoruz.

Bu, Cumhuriyet Dönemi'nin "en Müslüman" hükümeti değildir, halktan en uzak, halka en çok karşı diktatoryası'dır. Ve analizlerimdeki "otuz beş yıl" elemanı şu anlama geliyor; otuz beş yıldır, aranıyor ve isteniyordu. Bu nedenle, en azından ben, bir paradoks görmüyorum.

Kemalizm, sistem içine çoktan girmiştir. Yönetimi değiştirebilmek üzere kendisini değiştirmiş ve belirleyen olmaktan çıkarak belirlenen statüsünü kabul etmiştir; tümden çıkmak mıdır, tartışılması gerekiyor, başka yerdedir.

Kant, bize ve herkese bir "Kopernik Devrimi" tavsiye ediyordu. Dünya sabit, güneşin dönüşü hoş olmakla birlikte olgulara uymuyordu; güneşi sabit yaparak, dünyayı harekete geçirdi, Devrim'i budur.

Kemalizm, hareket halindedir.

Bazı hareketler, bir sona doğrudur.

* * *

Bunları görebildim ve doğru çıktılar. 3 Kasım 2002 öncesinde, Ekim 2002 olabilir, Yarın Dergisi ile konuşmamda, sabetayistler akp içinde toplanıyorlar, dedim. Çok yanıldım; içinde idiler ve içinde çoktular. Göremiyordum.

Copernicus hareki haber verdi ve Kepler, yasasını çıkardı; hareketi, hep daire olarak düşünüyordu, o tarihlerde daire güzeldir. On bir yılı aktı, sonra elipse döndü, o tarihte ve şimdi güzel olmaktan uzaktır.

Görebilirmiydim, bilemiyorum.

* * *

İslamın İbranileşmiş olduğunu göremedim. Eksikliğim ve yanlışımdır.

İslamın İbranileşmesi, kendimi vektörleri arasında gördüğüm 27 Mayıs 1960 Devrimi sonrasının en büyük marifetidir; artık, siyonizm, islamda yer tutmuştur, diyebiliyoruz.

* * *

Bir tek itiraz yok; eylülist cunta ile birlikte milletvekili adaylarının parti delegeleri tarafından belirlenmesi sona ermiştir. Atanıyorlar. Bir tek itiraz yok; belediye başkanlıkları adaylarının parti üyeleri tarafından seçilmesine de, kenanist diktatorya itibariyle son verilmiştir. "Merkez yoklaması" diyorlar, kenanist diktatorya öncesinde, bunu salt komünist usûl görüp reddediyorlardı; artık "yazısız anayasa" maddesi halindedir.

Milletvekili ve belediye başkan adaylarının belirlenmesinde parti üyelerinin oylarının yasaklanması, İbrani asıllı olmayanların listeye girmelerini önlemek içindir. Düzen, şansa imkan bırakmak istememektedir.

Seçim göstermeliktir, önemli olan seçilmiş kavimden olmaktır.

Peki, büyük kentlerde, Çankaya misali ilçeleri büyük kent saymak isabetlidir, tayin edilen akp adayları arasında İbrani asıllı olmayan var mı; artık böyle bir soruyu yok sayamayız.[1] "Ak" parti islamının İbranileştiğinden kuşku duyamayız.

* * *

1) Bu diktatorya zamanında, yüksek bürokraside yeni atamaların çok büyük bölümü, hepsini incelemediğim için "hepsi" diyemiyorum ve yerinde tutulanların hemen hemen tamamı, İbrani asıllıdır.

Amaç "islamlaşmak" veya "islamlaştırmak" olarak görünmüyordu; muhafazakar bir toplum isteniyordu, Müslümanlık araç sayılmıştır. Komşu Müslümanları, bunlar Araplar ve İraniler, sevmeyen bir "Türk-İslam", gerçeğe yönelmede neden-sonuç zincirini reddiye demek olan bir sufizm ve giderek ahlaki olmayan bir Türkiye, asıl hedeftir. Birincisi İsrael'in güvenliği ve dolayısıyla Washington, ikincisi devrim yolunu kapatmak ve üçüncüsü oligarşik huzur için gerekli oluyordu; Türkiye oligarkları aşırı korkak ve ahlaksızdır.

* * *

Osman Kibar ile Sabahattin Zaim'in eşleri "Ulya" adını taşıyorlardı, Halil Turgut Ozal'ın eşi Nazlı Semra Yeğinmen[1] İbrani asıllı iken Yusuf Bozkurt Özal'ın eşi de Müslüman değildi; Korkut Ozal'ın eşini ise Hıfzı Topuz'a sormak gerekiyor, romanlaştırdığı Çamlıca'nın üç gülünden birisinin aşırı nakşibendi Korkut Ozal'ın kayınvalidesi olduğu ileri sürülüyor. "Türk-İslam" sentezi mucidlerinden Nevzat Yalçıntaş'ın oğlu Murat, Halil Turgut Ozal'ın oğlu Efendi ya da Efekan, Demirel'lerin oğlu Yahya Murat Demirel, ki hapishanede evlendiği eşinin sabetayist olduğunu teşhis edebiliyoruz, hep Şişli Terakki'de okudular. Daha çok Kapaniler tarafından kurulmuş olmakla birlikte Şişli Terakki tüm İbrani asıllılar tarafından tercih edilmektedir.

* * *

Bugünkü ahlaksızlaşmada sabetayist kalkışmanın bir etkisi var mı; soru, sorudur. Ayrıca sorulmayan soruların kitaplarını yazdığımı da belirtmiştim; bu soruyu da daha önce kimsenin akıl etmediğini biliyoruz.

* * *

1) Nazlı Yeğinmen'in Şişli Terakki mezunu oğlu Efe Ozal, buradaki "efe", efekan veya efendi yerine olabilir, kızına "naz" adını koymuş ki, daha isabetlidir. Şarkıcı Nilüfer de Erbil'li Reha Muhtar ile cahabitation'unun hatırası olarak evlat edindiği yavrucağa "naz" adı vermişti, yerindedir; aslında "lı" yoktur.

Gurman & Gokmen & Partner Kıtlığı & Esire Notları

TOPLUM

Yöneten: Ayhan ATAKOL Hürr

İşte Tuğçe'nin cepten geçtiği son mesajlar

Üniversite öğrencisi Tuğçe Gürman'ın uğruna ölüme gittiği, evli ve 2 çocuk babası sevgilisi Gökmen Eryılmaz'ın telefonuna, yaşamını yitirmeden 5 dakika önce peşpeşe geçtiği 4 mesaja Hürriyet ulaştı. Babası Sezer Gürman, kızının cinayete kurban gittiği konusunda ısrarlı.

Sezer Gürman

Bugüne kadar sır gibi sakladığı mesajları ilk kez Hürriyet'e açıklayan Tuğçe'nin babası Sezer Gürman, "Bu mesajları, kızımı öldürdükten sonra sevgilisinin kendi telefonuna geçtiğine inanıyorum. Karısı Canan ve Gökmen Eryılmaz, kızımı 9'uncu kattan itip çantasını ve cep telefonunu daha sonra yanına koydular. O kadar yüksekten atlayan bir insanın cep telefonu sağlam kalır mı?" iddiasını yineledi. İşte, ölüm anı 23 Aralık 2002 saat 08.15 civarı diye kayıtlara geçilen Tuğçe'nin telefonundan "Herşeyimmmmm" rumuzuyla kayıtlı Gökmen Eryılmaz'ın telefonuna gönderilen 4 mesaj (Mesajları, hiçbir dil ve imla müdahalesi yapmadan yazıldığı gibi yayımlıyoruz):

■ 08:11:17

Sana kendimizi yaşamamız için herşeye varım dedim çünkü etraf değil benim mutluluğum önemli dedim yarim bana yakışmıycak çok şeyde ödün verdim erkeğim ama yaşatılan çirkinlikler gibi sandın BENİ ama şu cıvıl cıvıllığımın altında tertemizlik seninle açılış vardı ama çözemedim bende dayanamıycam erkeğim çok ağır geliyor herşey teslim olduğum beni anlamayıp yaşamayıp kıymet bilmedikten sonra gerisi boş hayatım anlamını yitirdi erkeğim mm mm mm! Çok umutlyd...

■ 08:11:36

Ben de sana canımdan çok sevdiğimi kanıtlıycam yemin olsun bu kadarı bana yakışmaz bana sevdamla göçüp gitmek yakışır ama yukardan seni hep görücem mutlu olamıycaksın BEN ŞEREFLİ OLANINI SEÇİYORUM SEÇİYORUM ARTIK AMA ŞUNU bilki seni kimselerin sevemiyeceği canından öte bir sevdayla sevdim ve beni canından geçirsen de seviyorum şu haline bakıyorum da yüzüne şemaline çok hafifleştin bunu daha fazla kaldıramıycam birde yıpratan kuruntuların... Üzülmiyceksin biliyorum ama

■ 08:12:26

Sevdamıza ve tenine bu yakışır KOCACIM

■ 08:14:52

Yangın merdiveni tarafına bakabilirsin ben blöfçü değilim sadece karasevdalı bir sevdaya tutularak canından çok seven bir sevdalı KOCACİM

■ Esma ÇAKIR / İSTANBUL

BABASI, BU MESAJI TUĞÇE'İN DEĞİL GÖKMEN'İN YAZDIĞI İDDİASINDA

Hürriyet, 11 Ocak 2004

Ahlaksızlığın yayılması ve genişletilmesinin bir politika olduğunu en çok bu haber kanıtlıyor; bunu, her hangi bir gazatecinin elde edebileceğini düşünemeyiz. Bir ölü kızın mobil telefonundaki konuşmayı sadece devlete ait laboratuvarların çözebileceğini biliyoruz; artık emniyet, savcılık veya yargı dosyaları ile A. D. gazetlerinin sayfaları arasında bir ayrım yapılmamaktadır. Cepler'in birleşmesini de "yazısız anayasa" maddeleri içinde okuyoruz.

Genç bir kızın babasının yakın arkadaşı bir "amca" veya genç bir kızın babasının iş ortağı evli "ağabey" ile cinsel ilişkiye girmesi zorunlu olmasa da engellenmesi kolay görünmüyor. *Hürriyet*'te sık sık okuyoruz, "beni en yakın arkadaşım ile aldattı" diyorlar; peki kimle aldatmaları gerekiyor, burada bir darlık ve sınırlılık var. Aldatma için fazla şans ve özgürlükleri olmadığını artık görebiliyoruz. Sabetay Sevi'nin "Türk-Islam" unsurlarla cinsel ilişki yasağını hatırlamak durumundayız; çevre ve cinsel-ilişkide partner darlığı yaşıyorlar. Hep biliyoruz, tavandaki sular, çatlaktan akıyorlar ve kuşatılmış güçler, en zayıf noktadan giriyorlar. Canlılar dünyasındaki en düşük zahmetler yasası da budur.

Babanın, bu yasak fakat yasal ilişkiyi bildiği ortadadır; öncelikle bildikleri "Türk-Islam" cinsel ilişki yasağıdır. "Türk-Islam Sentezi" mucit ve yayıcılarının pek çoğunda bu yasağı bildikleri ve ortodoks bir biçimde uyguladıklarını ise artık biz biliyoruz, buna "ikiyüzlülük" demek çok yerindedir; fakat daha önemlisi çok acı olmasıdır. Bunların hepsinden, neresinden bakarsak, büyük acı duyuyorum.

Asıl acı ise, bu zavallı kızın A. D. sayfalarına yansıyan ifadeleridir; Orta Çağda bir esire ya da cariyenin, aşk ve cinsellikte çok daha kişilikli olduğundan hiç kuşku duymuyorum. Zavallının hiç gelişmemiş bir duygu ve cinsellik dünyası var. Ben sabetayist ve "best-seller" roman yazarlarımızın cinsel ilişkiyi bilmediklerini ileri sürüyordum, teorik bakıyordum, yaşamadıklarını bilmelerinin imkansızlığına işaret ediyordum; eğer buradaki "aşk" ise, Orta Çağın esirelerinin gerisine düşmektedirler ve bilmediklerini görüyoruz.

Milliyet
ÖZEL HABER

200 bin dolar verip boşanacak

Mehmet Ali Erbil ile Sedef boşanma konusunda anlaştı

İFFET Erkuvan, kızı Sedef'e 1 milyon dolar ziynetten boşanma" diye başka yapıca ayrılık sürecini istememiş. Nihayet çift nafakada anlaşmış. Erbil'in evine dağıtım sonrası verdiği 2 çekilen tekli ev sahibi.

SATIŞTAN gelen parasının üzerine Mehmet Ali Erbil'in yapacağı ve Sedef'in en az 200 bin dolarlık bir daire alınacak. Erbil, Sedef'in okul taksitlerini de karşılayacak.

■ 2'de

Milliyet, 31 Mayıs 2003

BOŞANDILAR

Ünlü şovmen Mehmet Ali Erbil, iki yıl önce evlendiği eşi Sedef Erbil'den dün boşandı. Erbil, "bir yuvayı yıkmak kolay değil" dedi.

Eşiyle çok mutlu olduğunu her fırsatta dile getiren Erbil, kayınvalidesi İffet Erkuvan'ın evlilığı karşılığında para istediğini öğrenince, ardından da ciddi bir rahatsızlık geçirince, eşiyle evini ayırmıştı. Ünlü şovmen "aile birliğinin bozulması" nedeniyle yaklaşık bir yıldır ayrı yaşadığı eşi Sedef Erbil'den tek celsede anlaşmalı olarak boşandı.

Cenazeye denk geldi

Yaklaşık altı aydır yılan hikayesine dönen boşanma davasının sonuclanmasıyla ilgili olarak Hürriyet'e konuşan M. Ali Erbil, üzgün olduğunu belirterek şu açıklamayı yaptı: "Bir yuvayı yıkmak kolay değil. Yuvam yıkıldı, tabii ki üzülüyorum. Ayrıca boşanma davamız ile Sedef'le ortak bir arkadaşımızın ölümü aynı zamana d nk geldi. Bu bizi daha da üzdü. Sedef'le medeni bir şekilde boşandık. Aramızda bir sorun yok. Ancak basını çok meşgul etmemizin ağırlığı vardı üzerimde. Bunun rahatlığını yaşıyorum şimdi."

İki ev ve 100 bin $ tazminat

Boşanma karşılığında Sedef Erbil'e verdiği nafaka ve tazminatla ilgili sorulara yanıt vermeyen Erbil, "Bu konuda ne ben ne de Sedef konuşacak. Yorum yapmayacağım" dedi. Ancak iddialara göre Erbil, eşine nafaka olarak 100 bin dolar, Beylikdüzü'nde de iki ev verecek. Ayrıca ünlü şovmenin Sedef Erbil'in eğitimi bitene kadar okul masraflarını karşılayacağı, bu süre içinde Ortaköy Seba Millenium'daki evinde oturmasına da izin vereceği öğrenildi.

■ Sema DENİZER / MAGAZİN SERVİSİ

Hürriyet, 4 Temmuz 2003

Önce teori var.

Eğer varsa, benim, tam *Tekelistan*'ın bir yeni baskısını hazırladığım sırada Mehmet Ali Erbil adındaki bir televizyoncunun ansızın genç bir kızla tanışarak evlendiğini duyunca, "boşanır" teşhisini telaffuz etmemde şaşılacak bir yan olmaması gerekmektedir. Boşandılar. Doğrusu, birlikte oluşları, teorik olarak gerekli olandan daha uzun sürmüştür, teorimize tekrar bakmak durumundayız. Gerçi zifaf parası pazarlığının uzadığı rivayetleri bir açıklamadır; ama her vakayı daha titizlikle inceleyerek eldeki teorimizi daha da inceltmemiz mümkündür.

Bu teşhisim, Erbil'li televizyoncunun, aynı zaman kesitinde, bir darlık ve bir bolluk içinde yaşamasından kaynaklanıyordu; darlık, cinsel-partner kıtlığındadır. Bunu ise aşırı dinselliğine bağlamak zorundayız. Bolluk, seçilmiş bir halktan geldiği için, Erbil'den, oligarşi tarafından teneke teneke para ihsan edilmesinden geliyordu, para satın almaya yaramaktadır ve bol ise, bolca satın alma sağlamaktadır.

Oligarşinin bu televizyoncuya teneke teneke para tahsis etmesi, oligarşinin, Türkiye insanının bozulmasını istemesindendir. Korkak ve ahlak fukarası bü-

yük zenginler, altmışlı yılların ortasında ancak bireyleri bozulmuş, dolayısıyla birey olmaktan çıkıp sürü olmuş bir toplumda huzur içinde olabileceklerini anladılar. 1792 yılında Fransız burjuvazisi, 1930 yıllarının ortalarında Türkiye yönetenleri, dinsellik ihtiyacını yeniden duydular; 1960 yıllarının ortasında duyulan ihtiyaç ahlaksızlık idi. Bozmak tutkusuna yakalandılar. Bozmak ise bütün meslekler içinde en az yetenek isteyenidir, inşaatları yıkmak için, hiçbir kalifikasyonu olmayan ameleler kullanılması bunu gösteriyor ve kanıtlıyor. Türkiye eğlence sektörünün yıkıcıları da böyledir; hiçbir kabiliyetleri bulunmamaktadır. Oligarşi, güldürmeyen komikler, sessiz şarkıcılar, dudaksız güzeller ve Kürt Yahudisi türkücü ve/veya sunucularla büyük bir bozma savaşı başlattı.

* * *

Bu televizyoncu, seçilmiştir.

Bu seçilmiş televizyoncuya, bozması için, oligarşi, teneke teneke para vermektedir.

Bu durumda adı da Mehmet Ali olan bu televizyoncuya, sadece bozma işi kalmaktadır.

Bozmaktadır.

* * *

BAŞSAĞLIĞI

Değerli Aile Büyüğümüz
Sevgili

TURGUT AMCA'MIZI (TURGUT GÖLE)

Kaybettik.
Kendisine Allah'tan rahmet,
kederli ailesine ve
tüm sevenlerine başsağlığı dileriz.

ZUHAL VE RAFFİ PORTAKAL

Hürriyet, 3 Şubat 2002

Bazen eksik ve bazen de aşırı doğru düşmek kaçınılmaz olmaktadır. Turgut Göle Vakası'nda eksik olan iki nokta var; birincisi, ailenin soyadı seçiminde ikiye ayrıldığıdır. Modern mezar taşında "Kemal Göle ve Şinasi Kağan'ın ağabeyi" deniyor ki, bundan, "kağan" ve "göle" soyadlarına ayrılmış olduklarını anlıyoruz. "Kağan" sözcüğünün, "kagan", Arami "cahane" ve Rusya Yahudileri, "h" sesini söyleyemedikleri için "kagan", "kohen" anlamına da geldiğine işaret etmiştim; "göle" ise, Turgut Bey'in idareci olduğu "Göle" kasabasına bağ-

Tarihe Mum Işığı: Beki Bahar'ın "Ankara Yahudileri"

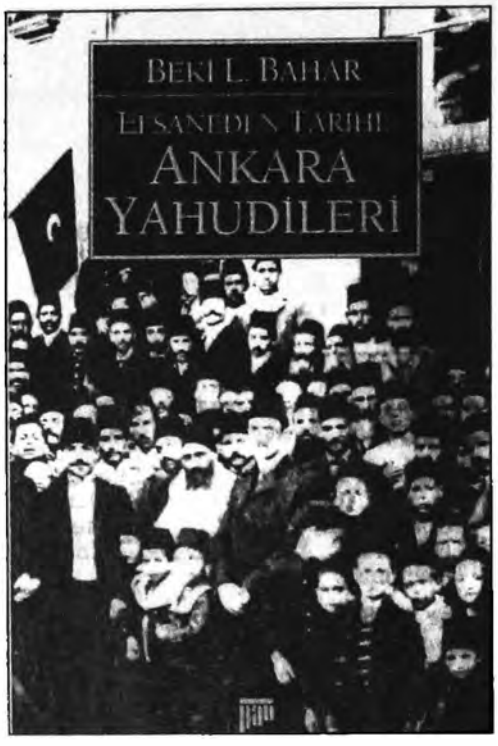

Kapak Fotoğrafı:
Ankara Sinagog'unun Açılışı 1909
Rijks Museum Arşivi'nden

Ankara Yahudileri'nde Düğünler: Sevim Bozer & Turgut Göle

Beki Bahar, ilk evlenen arkadaşı Sevim Bozer-Turgut Göle ve arkadaşlarıyla, 1946.
Kaynak: Beki Bahar"ın Albümün'den
Beki L. Bahar, Ankara Yahudileri, İstanbul, 2003, s. 150

İsim-bilim: Gole & Kagan & Bozer & Akat

ACI KAYBIMIZ

Merhum Celal-Feryal Göle'nin oğlu, merhum Nedime Göle ve merhum Nermi Kagan'ın kardeşleri, merhum Münir Hüsrev Göle ve merhum Ahmet Kagan'ın kaynbiraderi, merhum Fevzi-Zehra Bozer'in damadı, Çetin-Mübeccel Göle, merhum Bulut-Gönül Göle, Güngör-Zeynep Göle, Pekcan-Emel Göle, Ayhan-Afife Kağan, Sevinç-merhum Timur Bozkurt'un dayıları, Prof. Dr. Ali Nurten Bozer ve Prof. Dr. A. Yüksel-Ferihan Bozer'in enişteleri, Kemal Göle ve Sinasi Kagan'ın ağabeyi, Erol-Desime Bükey ve merhum Sarım-Adalet Akar'ın dünürü, Göle, Bozer, Kagan, Alp ailelerinin değerli varlığı, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Celal-İnci Göle ile Prof. Dr. Asaf Savaş Akat'ın aziz babaları, bıncık torunu Zeynep Göle-Cengiz Benli'nin büyükbabası,

merhum Sevim Göle'nin sevgili eşi,

1954-1969 yılları arasında Kars Milletvekili, Kurucu Meclis Üyesi ve Senatörü

TURGUT GÖLE

31 Ocak 2002 günü vefat etmiştir

Aziz naaşı 2 Şubat 2002 Cumartesi günü saat 11.00'de T.B.M.M.'de yapılacak tören takiben Kocatepe Camii'nde kılınacak öğle namazından sonra Cebeci Asri Mezarlığı'nda toprağa verilecektir.

Allah'ın rahmeti üzerinde olsun.

AİLESİ

Hürriyet, 3 Şubat 2002

Seçilmiş Aile: Gole & Bozer & Dervish

Cenazede buluştular

BAŞBAKAN Bülent Ecevit ile CHP Genel Başkanı Deniz Baykal, CHP eski Genel Sekreteri ve Kars eski Milletvekili Turgut Göle'nin cenazesinde bir araya geldi. Göle için dün TBMM'de bir tören düzenlendi. Törene Göle'nin oğlu Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dekanı Prof. Celal Göle, kızı Prof. Nilüfer Göle, damadı Prof. Asaf Savaş Akat ile yakınları katıldı. Ecevit, cenaze töreninin başında protokol sırasında yerini aldı. Cenaze Meclis'ten uğurlandıktan sonra Ecevit, Göle'nin yakınlarına başsağlığı diledi. Ecevit, ailenin yanında duran Baykal ile de tokalaştı. ■ Volkan YILDIRIM / ANKARA

Hürriyet, 3 Şubat 2002

lanmaktadır. Mümkündür, ancak İbrani dilinde "goleh" sözcüğü var, sondaki "h" önündeki e'yi okutmak içindir; dolayısıyla, "gole" ve "göle" bir olmaktadır. Öyleyse, "göle" veya "gole", İbrani dilinde yerini buluyor; "sürgün" demektir ki yerini daha çok bulduğunu görüyoruz.

İkinci nokta, Beki Bahar'ın "Ankara Yahudileri" adlı kitabıyla birlikte açıklık kazanıyor; bu da olağanüstü verimli ipuçlarıyla dolu ve ciddi bir anı çalışmasıdır. Beki Hanım, bu çalışmasında bir yere "Ankara'da Düğünler" başlığını koyuyor; burada bir fotoğraf ve altında, "Beki Bahar, ilk evlenen arkadaşı Sevim Bozer-Turgut Göle ve arkadaşlarıyla, 1946" yazmaktadır.[1] Kuşkusuz Beki Hanım'ın Yahudi olmayan arkadaşlarını düşünebiliyoruz; yalnız bu sayfalarda sadece Yahudi düğünlerine yer verilmektedir.

Bir zaman sonra "İbrani asıllı" nitelemesini seçmemdeki asıl neden budur; bu tür vakalarda sabetayizmden emin olmak zor görünmektedir. Gerçi Turgut Bey'in mahdumu Celal, eşini, Derviş Ailesi'nden, kızı Nilüfer ile bir Fransız denemeden sonra Asaf Akat'tan seçmiş haldedir; Türk-İslam ile evlenmeme yasağının burada kesin olarak işlemiş olduğunu tespit ediyoruz. Yahudilerde böyle bir yasak mevcut değildir; hahambaşıları, özendirmekten uzaklar, ancak yasaklamıyorlar; dolayısıyla, İbrani asıllı olmakla birlikte kripto-musevi olma ihtimali zayıflamaktadır.

* * *

Sevim Bozer, İbrani karşılığı "botzer" olarak yazılabilmektedir, İbrada'lıdır; burada tarihin çok eski yüzyıllarına giden bir Yahudi varlığı olduğunu biliyoruz. Aile, bizim "rantiye" teşhisimizi doğrulamaktadır; Sevim Bozer'in erkek kardeşlerinden birisi, Ankara Hukuk Fakültesi özel hukuk profesörlüğünden, Halil Ozal zamanında Dışişleri bakanlığına ve ansızın çıkanlardandır. Diğer kardeşi Yüksel Bozer de bekleneceği üzere, Hacettepe Üniversitesi'ne rektör olmuştur; rektörlüğün İbrani asıllılar için bir tımar olduğunu kaydetmiştim. Sabetayistlerin "Türk-İslam" ile evlenmelerini ve Türk-İslam olanların da rektör olabilmelerini düşünemiyoruz.

Güzel, yalnız tıp doktoru ve rektör Yüksel Bozer'in ilgi alanının geniş olduğunu anlıyoruz; "Turgut" ismi ile bir yerde yazan bir araştırmacıdan öğren-

1) Beki Bahar, *Efsaneden Tarihe Ankara Yahudileri*, İstanbul, 2003. s. 150.

diğimize göre bu Bozer'in kitabı ""Kuran'daki Peygamberler" olup, daha çok Tevrat'a dayanmaktadır.[1] Bozer'in kitabında şu cümle dikkat çekicidir: "Hz. Sit, Kutsal Kitap'a göre 912 yıl yaşamıştır. Ancak kendisi ile ilgili kitaplarda fazla bilgi yoktur. Hz. Sit'in adı Kuran'da geçmemektedir." Devamla, bu incelemede, Bozer'in "İsraeloğullarının anavatanı Filistin" veya "Museviler soylu bir ulus olarak tanrıyı insanlık için değil kendileri için gelmiş sayarlar" ve benzeri ifadelere yer verdiği kaydedilmektedir.

Seçilmiş doğdukları kesin görünüyor; Yüksel Bozer misali damat Asaf Savaş da rektör olmuştur. Siyasal Bilgiler'in "edebi" dekanı Celal Gole da sırasını beklemektedir, ben "olur" umudunu saklı tutuyorum. Ayrıca, artık holdınglere ve globalist işletmelere "üs" gözüyle bakabiliriz ve bunlardan bazıları "parti" örgütü fonksiyonu görüyorlar. Al Bozer'in mahdumlarını da bu tür nova üslerin başında buluyoruz.

* * *

Ne değişti, bir büyük devrimden söz ettim, buna "fahişelik devrimi" adını veriyorduk, fahişelik ilga edilmiştir. Artık fahişe, sadece yoksullar içinde vücudunu satanlara denmektedir ve önemini yitirmiştir, varlıklılar için fahişelik kalkmış görünüyor; onlar ki sadece birlikte oluyorlar ve bu birlikte olmaların süresi bir saate inmiştir. Fakat yine de "fahişe" demiyoruz, adli tıp memurları çarşaflardan spermleri çıkarsalar da artık varlıklı ve globalist sınıf için "fahişelik" ilga edilmiştir. Varlıklı ve globalist sınıflar için fahişelik asimile edilmiş haldedir; kimliğin bir parçası diyebiliriz, bu nedenle ahlaksızlık da sayılmamaktadır. Ilga edilmesinin arkasında bu mantık var; vardır, yalnız bir devrim ile "yoktur" diyoruz, buna "dérogation" da diyebiliyoruz.

Dérogasyon veya ilga ne demektir; yok etmek mümkün değildir ve bu nedenle, her türlü etki ve sonuçları ortadan kaldırılanı "ilga" edilmiş sayıyoruz. Yüce Gök'e şükürler olsun, bu üçüncü ve büyük iç savaş içinde yalan da ilga edilmiştir, buna da "yalancılık devrimi" adını veriyoruz. Eğer yalan söylemenin hiçbir sonucu yoksa, ilga edilmelidir ve bu bir devrimdir, böylece tanımlarda yetkinleşmiş oluyoruz.

Kemal Derviş, ithal edildiğinde derhal İbrani asıllı olduğunu yazdım ve

1) pub22.bravenet.com.

"Dervish-Makovski Komplosu" adını koydum, Cengiz Çandar itiraz etti, Çandar'ın aslının "Sandar" olduğunu, Alaksandr ya da İskender'in diminutif'i sayılmak gerektiğini, Selanik yöresinin İtalyan etkisinde bulunan kesiminde, "ç" sesini seçtiklerini, "çiller" örnektir ve Troçki dediğimizn aslının "Trotski" olup "ts", çoklukla "s" ve bazen de "ç" söylendiğini işaret ettim. Çandar'ın "şem ha kodeş", kutsal adı, Osman'dır; "Les Derniers Donmeh" dokümanterfilmindeki rolü ve özellikle İngilizce'sinin zavallılığı her türlü övgüden uzak kalıyor, ne yazık bu eski asistanı övemiyoruz. Nazlı Ilıcak da itiraz etti; her ikisi de gerçeği biliyorlardı, Naz Hanım, dayısının Turan Kapanlı olduğunu söylemekle övünmektedir. Turan Kapanlı'nın, Ercan Karakaş veya Eser Karakaş kadar cesur olduğunu görüyoruz; sabetayizmin bir kol adını soy adı olarak taşımaktadır, Farisi ekle "Kapani" dediğimiz, Osman ve Münci Kapani'ler vardı, Türki ekle "kapanlı" olmaktadır. Anne tarafından Naz Kapani, sonra Naz Çavuşoğlu ve en sonra Naz Ilıcak, İbrada'lı olmakla, hem İslamcı bir Parti'nin kahramanları arasında yeralıyor ve hem de o zamanlar dsp'li ve şimdi chp'li Derviş'i hem kamufle ediyor ve hem de militanca savunuyordu. Çünkü her ikisi de Kapanlı'dır.

Peki "yalancılık devrimi" ne demektir; devrim duyarlılıkları gömme ve yenisini çıkarma işidir, yurttaşların, yalana karşı duyarlılığını yitirmeleri anlamındadır. "Yalancılık devrimi" yapılmışsa yalancının mumu hiç sönmemektedir. Görmüyor muyuz, şu anda hiç kimse Derviş'in İbrani asıllı olduğundan kuşku duymamaktadır; ayrıca, Derviş'e hükümet sandalyesi verilmesinin Ecevit'in değil, Fischer'in marifeti olduğunu artık, Murat Yetkin'in kitabından öğrenmiş durumdayız, hep ve kesinlikle biliyoruz. Fischer mi, imf'de ikinci adamdı, hem Ankara'da devalüasyonun mimarı oldu ve hem de Washington'daki Yahudi Partisi'nin önemli bir dirijanı idi. Ve artık İbradalı Naz Hanım ile Osman Çandar birer mumdurlar; ayinlere yarıyorlar ve yanıyorlar, eskimekle birlikte sönmüyorlar. Hep yanıyorlar, yatsıyı çok aşıyorlar; çünkü "şanlı" yalancılık devrimi var.

İsimoloji: İbrada'lı Şeyhülislam & Peri Eser ve İbrada'kiler

ACI KAYBIMIZ

İbradı eşrafı Şeyhülislam Yahya Efendi ahvadından merhum Ali Rıza ve merhume Pakize Esen'in kızı, merhum hakim Sadık ve merhume Remziye Minkari'nin gelini, merhum Ziya ve merhume Seniha Tekeli, merhume İlhan ve merhum Cevat Kanpulat, Ayhan ve Hamdi Ömeroğlu'nun ablası ve kardeşi, merhum Nuri ve merhume Halide Dikmen, merhum Dr. Esat Minkari, Güner ve merhum Av. Selçuk Minkari, Prof. Dr. Tarık Minkari ve Ayseli Minkari'nin yengeleri, merhum hakim Av. Tahir ve merhume Şerife Sebük'ün dünürü, merhume İnci, merhume Mediha ve Fettah Barın'ın, Sevil ve Birol Karaduman'ın büyük dünürü, Ayten ve merhum Süleyman Altuna, Lütfü ve Nurten Ender, Ahmet ve Şirin Tekeli, Melek ve Olgun Tanberk, Osman ve Semra Kanpulat, Nilgün ve Umur Akarca, Prof. Dr. Esra Ömeroğlu'nun teyzesi, Melkure ve Erol Öktem, merhume Gaye Dikmen, Ayşe Minkari, Mehmet ve Yeşim Minkari, Zeynep ve Sadık Minkari, Füsun ve Töre Almat'ın yengeleri,

Hakan ve Aslı Karadeniz, Boğaç ve Seda Sebük'ün anneannesi
Yalçın ve Oya Sebük'ün sevgili annesi
Merhum hakim **Orhan Esen Minkari**'nin kıymetli eşi

Sevgi dolu, güzel insan

PERİHAN ESEN MİNKARİ

Hanımefendi

1 Aralık 2003 Pazartesi günü ebediyete intikal etmiştir. Aziz naaşı 3 Aralık Çarşamba günü Levent Camii'nde kılınacak öğle namazını müteakip, Edirnekapı Şehitliği'ndeki ebedi istirahatgahına tevdi edilecektir. Tanrıdan rahmet dileriz.

AİLESİ

Hürriyet, 3 Aralık 2003

Bir parentez açabilir miyim, *Tekelistan* da, tüm öncüler türünden, ilkel idi, yanlışlıklar içeriyordu; fakat bir yol açtığı kesindir. Bütün yol açıcılarda, yanlışlıklar olması kaçınılmazdır, çünkü yol açmak, o zamana kadar olmayan bir yol inşa etmek demektir. Bilinmeyen bir alanda yürümek, her türlü yanılmaya gebedir; bunu kabul etmek zorundayız.

"Şebeke", artık *Şebeke-1* diyoruz, üç koldan üç yıldır sürdürülen "korsan" baskıları, "samizdat" telakki edebiliriz, hesaba katarsak, belki de Cumhuriyet döneminde evlere en çok giren ve evlerde bir gedikte, artık buna da "niche" diyorlar, korunan kitap olma özelliğini taşımaktadır. "Şebeke-2" ise dünya Yahudilik biliminde bir yenilik iddiasındadır; bunun için, Yahudilik tarihine ciddi bir ilgi, en azından kapitalizmin yükseliş dönemi iktisat tarihinde bir yetkinlik, devrimler tarihi araştırmalarıyla osmanist ekspertiz vazgeçilmez

unsurlar konumundadır. Böyle bir ilgi ve metriz bileşiminin bizim topraklarımızdan çıkacağından kuşku duyamayız. "Şebeke-2" bu yönde bir çabadır, şimdi haber veriyoruz.

15. ve 16. yüzyıllarda, İspanya ve Portekiz'de katolizmin en önemli isimlerinin maranos ve daha da ilerde "kripto-yahudi" oldukları artık gösterilmiştir, *Şebeke*'de aktarabilmeyi umuyorum. Bizde, 19. yüzyıldan itibaren şeyhülislam düzeyine çıkmış olanların önemli bir bölümünün kripto-yahudi olduklarını tespit edebiliyoruz. Yaşadıklarımızın hepsinin "bize özgü" ya da sui generis oldukları yanılgısını terketme zamanı geçmiş görünüyor ve ben hep göstermeye çalışıyorum.

* * *

Devamla, yalancılık devrimi ne demek; İbrani asıllı olmadığını iddia eden Naz Kapanlı Hanım ile Osman C. Çandar'ı bir kenara bırakıyoruz; Celal Göle'nin eşi, "derviş" soyadlıdır ve Türkçe'de "akraba" sözcüğü de var, Derviş bir komplocu olarak geldiğinde mihmandarlık yaptılar ve akrabalıklarını sakladılar. Bunların ortaya çıkmayacağından nasıl emin olabildiler; Asaf Akat ile Nilüfer Göle, Derviş ile her açıdan türdeş idiler.

Kemal Derviş'inki artık bir "komplo" değildir; İsrael'e yakın Washington Institute, bir yanda T. Erdoğan ve diğer yanda K. Derviş diyordu, ilk teşhisimizden bu yana üç yıl geçmiş durumdadır. Artık "komplo" değil "konspirasyon" demek yerindedir; bu durumda ve öyleyse, C. Göle, A. Akat, N. Göle ise Türk Ceza Kanunu'nun ünlü 169. maddesi kapsamındadırlar. Derviş Çetesi'ne "yardım ve yataklık" ettiler.

* * *

Bir ahlak sorunu var, bir doğruluk sorunu var; *Tekelistan*'da "Şebeke" içinden olanlara eleştiri bitmiştir. Şunu çok iyi görüyoruz, E. Özkök veya G. Civaoğlu ya da Kaya Hasan Cemal için Tansu Çiller ile T. Erdoğan arasında hiçbir fark görünmemektedir, her ikisi başbakanlığa oturtulurken, bunlar aynı meddah uslubunu kullanıyorlardı. G. Civaoğlu ile E. Özkök'ün, Çiller ile zamanın Amerikan Başkanı Clinton'un Belçika'da bir şatoda on dakikalık bu-

luşmalarını nakletmelerini, hiç unutamayız, haberlerinden şehvet ve kalemlerinden on dakikalılık bir röntgen filmi çıkıyor ve cinsel haz saçılıyordu. Şimdi de bütün ömründe sadece Ülker bisküvi kutularını dağıtmış Erdoğan'a öyle yaklaşıyorlar; bu yaklaşım ise Erdoğan ile ilgili "bizden" teşhisinden sonra başlamış görünüyor, teşhisin deşifrasyonu bana ait olup başka yerdedir ve devam ediyoruz.

* * *

Reçber, İbrada olmasa bile yakın bir yöredendir.

Futbol bilmiyorum, bunu kabul ediyorum, fakat "bilmek nedir" bunu sorma gereğini duyuyorum. Bilmek, öncelikle bilmeyi bilmek'tir, "bilme ne demektir", bunu bilebilmektir; ve bilen, bilgi hamalı değildir, bunu hep not ediyoruz. Kuşkusuz, futbol bilmiyorum, ama kaleci olmanın ilk elemanı yer tutmaktır; bunu biliyorum. Yer tutamıyorsa, kaleci yoktur; Türkiye'de "Rüştü Reçber" adında bir kaleci yoktu, bunu çok önceden kaydettim.

Karısının adı "ışıl" ve kızının adı ise "tuana"; genel olarak "tuvana" yazıyoruz, İngilizce "can" yardımcı fiilini hatırlatmaktadır, "tuvana" şimdiki zaman kipi olmalıdır, Türkçe değil Farisi'dir. Türkçe karşılığını "kuvvet" ve İbrani anlamını "oz" olarak buluyoruz; Reçber'in kaleci olmadığını anlaması için İspanya'ya transfer olması gerekiyordu, anlamıştır ve hep anladık. Fatih Terim'in İtalya'ya transferini hatırlatmaktadır; bunlara ekonomi-politik transferler diyoruz, Dışişleri bakanlıklarının parmağı olmalıdır. Birisi Öcalan krizinden hemen sonra ve diğeri Irak İşgali'nden hemen öncedir, her ikisini de aşıyordu.

Reçber, İspanya'da sadece kale arkasında bekçilik yapabilmiştir. Bir kez kale önüne çıkardılar, sonra bir itirafçı misali, "ben kaleci değilim" dediğini okuduk. Doğrudur.

Bir Acıklı Hikaye: Işıl & Tuana & Reçber

Hürriyet, 25 Mayıs 2000

Hürriyet, 3 Eylül 2003

Hürriyet, 12 Ocak 2004

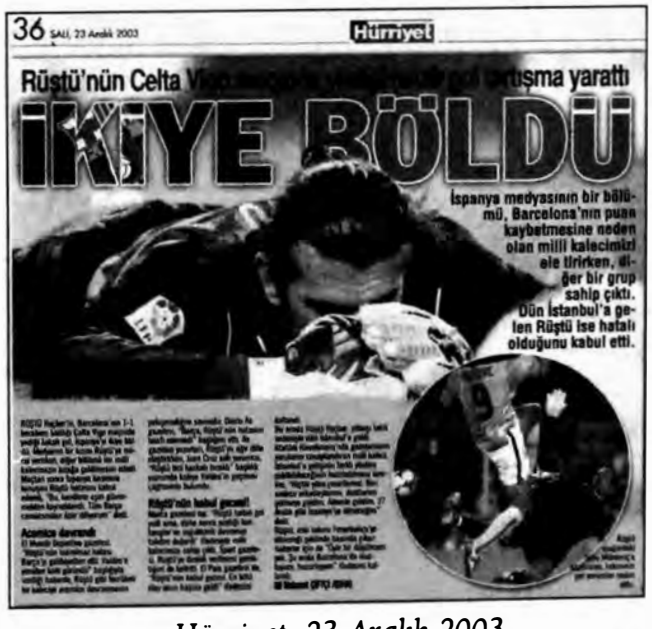

Hürriyet, 23 Aralık 2003

Şebeke sporda var. Spor yazarları benden çok daha iyi futbol biliyorlar; ancak "şebeke", *Tekelistan*'da, şebeke için, eleştiriyi ilga etmiştir. Çünkü Reçber, seçilmiştir. Seçilmişin seçilmişi eleştirmesi nerede ise bir günahtır, bu noktaya gelmiş bulunuyoruz.

* * *

M. Işık Denizli ile F. Terim, "milli" futbolu İbranileştirdiler.

* * *

Sadece cadde veya hastane isimleri ve sadece tabelalar mı; bu ülkede hiç İbrani asıllı olmayan bir "mega star", sultan, "diva", filelerin sultanları, "12 dev adam", hocaların hocası, "dünyaca ünlü" ve kuşkusuz "imparator" görülmüşmüdür, sorulmayan soruları sormaya devam ediyorum. Belki vardır, ancak dünyanın hiçbir yerinde hep ıslıklanan ve hep kovulan bir imparator olmamıştır; F. Terim kovuldukça ve ıslıklandıkça daha çok imparator olmaktadır. O kadar öyle ki, iki parmağının arasında bir açık icat edip oradan üçüncü parmağını çıkarması bile imparatora layık sayılmaktadır; *Hürriyet* bu son derece sanatkarane hali ayrıca göstermekte ve hem de "sabır taşı çatladı... hemen hemen her maçta edilen küfürler, sonunda Fatih Terim'i çileden çıkardı" demektedir. Demek ki, sabır taşı çatlayınca, terbiyesizlik devrimi gelmektedir; öyle anlaşılıyor, altyapı parmakları çatlatmakta ve aradan nah-devrim çıkmaktadır. Bu durumda imparator çaresizdir; zavallı "imparator", her maçta küfür yemektedir ve sonunda çatlamaktadır ve kaçınılmaz olarak nah-devrim yapmaktadır.

Fakat hâlâ imparator'dur; çünkü seçilmiş birisidir. Kovuldukça da daha çok imparator olmaktadır. Bunun anlamı şudur, böyle doğmuştur.

Hürriyet'in İmparatoru ve İşareti

Hürriyet, 7 Aralık 2003

Hürriyet, 2 Kasım 2003

Terim'in başı yine dertte

Tecrübeli hocaya bir kez daha disiplin kurulu yolu göründü. Daha önce 15 gün hak mahrumiyeti cezası alan Terim'in, İstanbulspor maçı sonrası verdiği demeç yüzünden de ceza alması bekleniyor

İstanbulspor maçının ardından disiplin kurulunu topa tutan Fatih Terim'e ceza gelmesi gün demde

CEMAL ERSEN

İSTANBUL - Aldığı 15 gün hak mahrumiyeti cezası nedeniyle takımının İstanbulspor ile oynadığı maçı tribünden izlemek zorunda kalan Galatasaray Teknik Direktörü Fatih Terim'in başı dertte. İstanbulspor maçı sonrası 15 günlük cezasını değerlendirirken, "PFDK'ya ödül vermek gerek. Yazıklar olsun sözü hakaret mi? O zaman PFDK'ya da yazıklar olsun. 15-20 gün de bunun için ceza versinler. Masada oturup imraza ceza veriyorlar. Tahkime gitmeyeceğim, çünkü inandırıcı değiller" şeklindeki ifadelerinin futbol federasyonu tarafından incelenecek belirtildi. Federasyonun bugün RTÜK'ten Terim'in açıklamalarını içeren bandı isteyecek ve büyük bir olasılıkla kendisini PFDK'ya sevk edeceği öğrenildi. Terim'e, talimatın "hakaret" başlıklı 24. maddesine göre 1 ay ile 30 gün arası hak mahrumiyeti cezası verilebileceği kaydedildi. Bu arada, İstanbulspor maçının 78. dakikasında Bahtî'ye isabet eden çalı, hakem, dördüncü hakem ve gözlemci taraflından federasyona rapor edildi. Galatasaray'ın raporların hukuk kurulunda incelenmesinden sonra en geç yarın PFDK'ya sevk edilmesi bekleniyor.

En kötü dönem

1996-2000 sezonları boyunca Galatasaray'la dört sene üst üste lig şampiyonluğu ve UEFA Kupası'nı kazanan Fatih Terim, 15. haftalar göz önüne alındığında Cim Bom'la ligdeki en kötü dönemini yaşıyor. Geçen sezon 15. haftada 10 galibiyet, 3 beraberlik ve 2 yenilgi ile 33 puan alan Sarı-Kırmızılıların, bu sezon 15. hafta itibariyle 8 galibiyet, 4 beraberlik ve 3 yenilgisi ve 28 puanı var. Yaşanan kötü sonuçların yanı sıra Galatasaray kadrosunda istikrarsızlık da göze çarpıyor. Geçen sezon ligi 34 değişik futbolcuyu kullanarak tamamlayan Fatih Terim, bu sezonda da 15. hafta sonunda sahaya sürdüğü 28 farklı oyuncuyla ligde en çok futbolcu oynatan takım olma özelliğini elinde bulunduruyor. Sarı Kırmızılılar'ı 26 futbolcuyla Çaykur Rizespor, Akçaabat Sebatspor ve 25 oyuncuya görev veren Malatyaspor takip ediyor.

'Henüz yarıştan kopmadık'

Galatasaray Lisesi'nin kuruluşunun 522. yıldönümü dolayısıyla dün lisenin Tevfik Fikret Salonu'nda bir pilav günü düzenlendi. Pilav gününe, Galatasaray Kulüp Başkanı Özhan Canaydın ve İkinci Başkan Ali Dürüst de katıldı. Canaydın, basın mensuplarının Juventus ve İstanbulspor maçlarıyla ilgili sorularını yanıtlamazken Ali Dürüst, İstanbulspor karşısında çok önemli bir üç puan kaybettik. Bu sonuçla Beşiktaş'la aramızda 9 puan fark oldu. Henüz yarıştan kopmadık, her şeye rağmen şampiyonluk mücadelemizi sürdüreceğiz" diye konuştu. Oyunculara herhangi bir ceza gelmeyeceğini de vurgulayan Dürüst, transferin de gündeme gelmediğinin altını çizdi. Bu arada, dün sabah saatlerinde kampa giren Galatasaray, akşam basına kapalı olarak bir idman gerçekleştirdi.

Radikal, 8 Aralık 2003

Mehmet Ali & Işık & Terim & Gur & Erim & Mahlika ve F. Terim

ACI KAYBIMIZ

Kıymetli Eşim, Sevgili Ağabeyim,
Değerli Babamız ve Biricik Dedemiz

M. ALİ TERİM'i

(İnşaat Yüksek Mühendisi)
27.11.2002 günü kaybettik.

Cenazesi 28.11.2002 perşembe (bugün) Kocatepe Camii'nde kılınacak öğle namazını müteakiben Karşıyaka Mezarlığı'nda toprağa verilecektir.

Eşi : Nina TERİM
Kardeşi : Lütfiye - Fikret BÜYÜKIŞIK
Çocukları : Ferdi - Brigit TERİM, İris - İbrahim GÜR
Torunları : Meryem, Mahlika TERİM ve Erim GÜR

Hürriyet, 28 Kasım 2002

Peki, "terim" soyadı İbrani olabilir mi; *Guggenheimer & Guggenheimer*, Latin "terem" transliterasyonu olan bir İbrani soyadını kaydetmektedir.[1] Bunu, "terem", "terım" olarak okumak ve çağırmak mümkündür; kaldı ki, *Guggenheimer & Guggenheimer*, her girişin İbrani yazılışını da vermektedir, terem'in ted, reş ve mim karakterleriyle gösterildiğini okuyoruz. Öyleyse, terem'i, "terım" ve hatta "terim" olarak söyleyebiliyoruz.

Guggenheimer & Guggenheimer yeterli sayılabilir, ancak bir de modern mezar taşına sahibiz. "M. Ali Terim" ölüm ilanı, onomastique açıdan pek zengin görünmektedir; "gur", erim, "ışık" soyadları, "ferdi" veya "mahlika" adları belirleyici göstergelerdir. Melike, melih, mahlika, hep İbrani "malki" adından geliyorlar; kral ya da kraliçe anlamındadır. Bunun dışında müteveffa Terim'in, "M. Ali" yazılan adını da "Mehmet Ali" olarak düşünebiliriz.

* * *

Bu F. Terim'in elli yaşına girişinin imparatorlara layık şenliklerle kutlanışına da tanık olmuş durumdayız; "hamam" tabir edilen bir yerde kutlama törenlerinin başladığı ve F. Terim'in hamama, Müfit Erkasap adında birisinin refakatinde girdiği mevsuktur.[2] "Erkasap" onamastique planda talihli bir refakat olup, "kasap", şimdiki İsrael Cumhurbaşkanı misali "katzap" olarak da yazıl-

1) *Jewish Family Names & Their Origins*, op. cit., p. 774.
2) *Akşam*, 6 Eylül 2003.

maktadır, İbrani tsadik karekterini, tekrarlıyorum, "tz", ç, fakat çokca "s" ve "z" olarak alabiliyoruz. "Er" üzerinde ise yeterli ölçüde durduğumu biliyorum.

Kutlamalar bir de "kitap" çıkarılarak taçlanmış haldedir; bu kutlama kitabında, Ayhan Bermek, Özhan Canaydın, Mehmet Ağar ve Selahattin Beyazıt'in veciz kutlamaları okunmaktadır. Selahattin Beyazıt, Anglo-Amerikan emperyalizminin ülkemizdeki ilk kollarından birisidir, sütundur, diyebiliriz. Bilderberg'ci olarak bilinmektedir ve Terim analizimizin içinde yeralması şaşırtıcı görünmemektedir. Şimdi buradayız.

* * *

Asistanlarım olduğunu ve asistanlarla çalıştığımı tekrarlıyorum; Leyla Umar, Yener Susoy misali, Yaşar Kaya da asistanlarım arasındadır. Yaşar Kaya'nın "büyük" kürt ve hatta "akrabam" dedikleri hakkında hemen güçlü hipotezler kuruyorum. Yaşar Kaya, Selahattin Beyazıt'ı da "elli büyük kürt" arasında gösteriyordu; hem Yaşar ve hem de Beyazıt, Kürt-Yahudisi mi, bu soru yerli yerindedir.

Araştırmacı Gök Yüzü'nün bana özel olarak bildirdiğine göre, bu Selahattin için, Yahudi kökenli Kissinger, "Türkiye'den tanıdığım ilk dostum" diyordu, oturduğu yalıyı diplomat Muharrem Nuri Birgi'den devralmıştır, "Birgi" , bir kasaba olsa gerektir.[1] Gök Yüzü, Musa Kart ile Selahattin Duman'ı da Selahattin Beyazıt'ın akrabaları arasında saymaktadır. Uygundur ve itiraz etmiyorum.

Onomastique bilgiler hiçbir zaman tümüyle belirleyici değildir; böyle olmakla birlikte bilgilerimizi tekrarlamakta bir sakınca görmüyorum. Bir, "yaşar" bu telaffuz ile İbraniler tarafından da taşınmaktadır. İki, "kaya", sela veya selah çevirisi olup, bizde İbrani asıllılar arasında, kızlar ve erkekler için, sıklıkla kullanılmaktadır. Üç, selahattin, selah'ı temsil edebiliyor, ancak Kürt Selahattin Eyyubi, Kudüs'ten Haçlıları kovup Yahudilere ibadet özgürlüğü sağladığı için aziz sayılıyor ve adı, özellikle Kürt-Yahudiler arasında yaygındır. Dört, beyazıt, seferadları kabul eden sultan sayılıp isim olmaktadır. Taşınıyorlar.

1) Gök Yüzü, bana gönderdiği bu özel notunda, Korkut Özal'ın kansı Müjgan'ın evlilik öncesi soyadının "tanaltay" ve Hıfzı Topuz'un "meyyale" dediğinin, Müjgan'ın anneannesi olduğunu eklemektedir. Müjgan Tanaltay'ın babası hava generali idi.

* * *

Bu şenliklerle ilgili haberde , "önde gelen isimlerden Selahattin Beyazıt, Turgan Ece ve Mehmet Cansun da vardı" denilmektedir; ilaveten "Mehmet Ağar ve Demet Akbağ da geceye katılanlar arasındaydı", kayıtlıdır. Bu son kayıt, soru demektir.

Bir haberden[1], bu Demet Akbağ'ın babasının adının "Oktay İybar" olduğunu öğreniyoruz; "iybar" başlı başına araştırma davetidir. Şimdilik şu kadarını söyleyebiliyoruz; İbrani "ben", Arami "bar" olup İbranilerde ikisi de kullanılmaktadır, "barka" ve barkan" soyadlarına sık sık işaret etmiş bulunuyorum. Fakat daha da önemli olan, Tayyip Erdoğan ve çevresinin "akp " denmesine kızarak "ak parti" üzerinde ısrar etmeleridir; buradaki tercihin "ak" olduğunu düşünebiliyoruz. Bu "ak", İybar kızı Demet'te çıkmıştır ve Demet de hamamda görünmüştür; Kürt-Yahudisi olup olmadığını araştırdığımız Y. Erdoğan'la D. Akbağ'a iş yağmaktadır. Güzel, ancak, "yeşilbağ" veya "siyahbağ" makul olmakla birlikte "ak-bağ" ne oluyor; ak-bağ normalden sapmadır ve ben bütün sapmaları bir inceleme konusu yapıyorum.

Sonra son belediye seçimlerinde bir Taha Aksoy çıktı, sabetayist medya bu "ak" parti'nin İzmir belediye başkan adayını ve kızlarını göklere çıkardı; daha sonra sabetayist medyadan E. Özkök, "yakinim olur" yollu yazı çıkardı, "akrabamdır" diyordu. Öte yandan bir de, sabetayist medyanın gülü, Albay Türkeş'in en çok kan döktüğü zamanda merkez komitesinden, şimdi "aşırıdemokrat" ve en kibar konuşan tivici ünvanlı Taha Akyol da var. Özetlersek, ak-bağ, ak-yol, ak-soy, ak- parti, ve bir çokları, mutlaka ak-dağ olmalıdır, çünkü "ak-man" var; "ne oluyor", bu "ak" başka bir anlam mı taşıyor, soru budur. Ak-yol artık çok dikkat çekiyor, ama daha da dikkat çekici olan "ak-türk" olmalıdır, "akkoyunlu" biliyoruz, peki "ak-türk" ne demektir, bundan böyle gözümüzü, "ak-türk" ve diğer ak'lar üzerine çeviriyoruz. Bu kıt kabiliyetli Taha Ak-yol'u, Albay Türkeş'in yanından, A. D. yoluyla, "ak" parti'ye bağlayan keramet nedir; bir de "'ak' günler" edebiyatı hatırlıyoruz.

Yoksa bazılarımız "ak" mıdırlar, sabetayist kalemşorların çıkardığı "beyaz türkler" ile ak'lar arasında bir bağlantı var mı; bu sorulara bundan sonraki bir kitabımızda cevap arıyorum ve kısmen de verebildiğimi sanıyorum. Bir işaret

1) *Vatan*, 17 Ekim 2002.

şudur; yine sabetayist kalemşorların icat ettikleri "derin devlet", "kripto güç" olmalıdır, artık bilmekteyiz.

Bir soru da şudur, Mehmet Ağar'ın, F. Terim'i hamamda da yalnız bırakmadığını öğreniyoruz; aralarındaki ilişki bizi ilgilendirmiyor. Yalnız, Terim'in imparator olmasının, Ağar'ın Emniyet Genel Müdürlüğü ve İç İşleri Bakanlığı dönemlerine rastladığını biliyoruz. Acaba bu dönemde Terim'in takımları hakemlerden kolaylık gördü mü; sorudur ve araştırılması gerekmektedir. Öneriyorum.

* * *

Yanlışlarımdan birisi, en büyükleri arasındadır, Mehmet Ağar'ın, Ermeni asıllı olabileceğini ileri sürmüş olmamdır, büyük yanlış olduğunu kabul ediyorum. Doğrusu, yanlışlara gerekçe bulmak hiç zor değildir; bunu yapanların da çok olduğunu biliyoruz, fakat ben bu tür içine girmiyorum.

Kuşkusuz, *Tekelistan*'ın ilk yazımını Gebze Kapalı'da yazdığım bilinmektedir, o zaman yayınlanmıştı ve zindan, bilimsel araştırma için kaynak kıtlığı da demektir. "Ağar" adında zorlandığımı hatırlıyorum; 16. yüzyıla ait, bölge üzerine yazılı bir tarih incelemesi, Ağar'ın ailesinin yaşadığı yerlerde Ermeni nüfusunu yoğun gösteriyordu; Yahudiler de vardı, fakat Ermeniler yoğundu. Buna dayandığım anlaşılmaktadır; yanlıştır.

Bir kez bu tür araştırmalarda bir kaynağa böylesine ağırlık tanımak hep yanıltıcı sonuçlara götürüyor; yalnız benim asıl yanılgım amirik değil teoriktir. O tarihlerde, bu ülkede Ermeni asıllıların pek yükselemeyeceklerini göremiyordum. Asıl hatam buradadır.

Burada güçlüklerin birisi de "ağar" soyadı taşıyanların çok kıt olmalarından ve bunları bulmaktaki güçlükten ileri geliyordu; şimdi bazı örnekler bulmuş durumdayız. a-) 19 Mayıs Üniveristesi'nde, "Doğulu aksanı" ile konuşan bir öğretim üyesi, Erdal Ağar'ı tespit edebiliyoruz. b- Bir gazete haberinde de "Özkan Ağar" ad ve soyadını görüyoruz.[1] c-) Öte yandan bir gazete haberinden, " Fatin'in İsmail Agar adında çok yakın bir arkadaşı vardı" bilgisini alıyoruz.[2] d-) Eşinin adının "Emel" ve müteveffa kızının adının da "Yasemin" olduğunu bili-

1) *Hürriyet*, 13 Haziran 2003.
2) *Hürriyet*, 19 Ekim 2003, "Fatin Rüştü Zorlu ile Vesamet Kutlu'nun Büyük Aşkı" haberi.

İsimler Konçertosu: Seçkiner & Yücel & Erenözlü ve Ağar

DYP'den de Çankaya sürprizi: Yücel Seçkiner

DYP Ankara Büyükşehir ve metropol içle belediye başkan adaylarını tanıttı. DYP Başkent'in en önemli merkez ilçesi Çankaya'da bir sürpriz yaparak eski devlet eski bakanı Yücel Seçkiner'i aday gösterdi. Genel Başkan Mehmet Ağar, partisinin il başkanlığında Ankara belde, ilçe adaylarının yanı sıra Büyükşehir Belediye Başkan adayı olarak 36 yaşındaki Genel Başkan Yardımcısı Serhan Yücel'i açıkladı. Merkez sağın birleşmesi gerektiğine değinen Ağar, eski Devlet Bakanı Yücel Seçkiner'in merkez sağın birleşmesi konusunda üstüne düşeni yaptığını belirtti. Ankara Büyükşehir Belediye Başkan Adayı Serhan Yücel'in de değişim kuşağının önemli bir temsilcisi olduğunu söyledi. Ağar, il, ilçe ve belde belediye başkan adayları birlikte toplu fotoğraf çektirdi. DYP'nin Ankara'daki diğer belediye başkan adayları şöyle: Altındağ-Canan Erenözlü, Etimesgut-Fuat Özgen, Gölbaşı-Namık Kemal Doğan, Keçiören-Ogulhan oğltürk, Mamak-Tuncer Koca, Sincan-Orhan Ünsal, Yenimahalle-Bayram Kocaman.

■ Hasan TÜFENÇİ / ANKARA

26 Şubat 2004

yoruz. Agar veya "Ağar" soyadları için, Mehmet, İsmail, Özkan ve Erdal adları fevkalede yerindedir. "Yasemin" ve "Emel" adları da çok güzel destek oluyorlar. Kutluyorum ve bu isimler senfonisini bir isimler konçertosu ile sürdürüyorum.

* * *

Bir tekrar kaçınılmaz olmaktadır, *Tekelistan*, cezaevinde yazıldı, bu kaynakların cezaevine getirilmesi ve cezaevi idaresinin takdir ve izni ile "içeri" sokulması anlamındadır. Arkadaşlarım ve bu arada genç Fevzi harikalar yarattılar, pek çok kaynağı Gebze'ye taşıdılar, her zaman şükran duyuyorum. Gü-

zel, ama, ne kadar "harika" olursa olsun, ancak yayınlanmış olanları bulabilirlerdi; Yusuf Besalel'in çok yararlı, güzel bir Tükçe ile yazılmış, üç ciltlik "Yahudilik Ansiklopedisi" o tarihte henüz yoktu, yayınlanması, *Tekelistan*'dan sonradır. *Tekelistan*'da ve *Tekelistan* sonrasında ulaşabildim ve bir paragraf aktarmak istiyorum.

Besalel, "avram" girişine, "avraam" da yazılabiliyor, "İbranilerin ve tek tanrıya inanların ilk atasıdır" demektedir. Düşündürücü bir giriştir, diyebiliyoruz, "Hande Ataizi" akla geliyor, hangi ata'nın izi oluyor, merak uyandırmaktadır. Aynı maddede şunlar da yazılıdır: "Avraam'ın Saray'dan çocuğu olmuyordu. Saray bu durumda cariyesi Agar'ı Avraam'a ikinci bir eş olarak verdi. Agar, Avraam'a, Yişmael, 'Tanrı işitir' adlı bir çocuk doğurdu. Avraam, 99 yaşındayken, insan kılığında üç meleğin müjdelemesiyle, Saray'ın çocuk sahibi olacağını öğrendi. Avraam, Yişmael'in 13 yaşında olduğu bir tarihte tüm halkı ile birlikte 'Brit-Mila', sünnet, oldu. Bu, tanrı ve Avraam'ın kavmi arasında ebedi bir anlaşmadır. Saray'ın adı da Sara, prenses, olarak değişti. Avraam 100, Sara da 90 yaşındayken, Yitshak, 'gülüş' ve sekiz günlükken sünnet edildi. Sara, Yişmael ile Agar'ın yanlarından kovulmasını istedi. Avraam da tanrının emriyle onlara gitmelerini söyledi."[1] Bu pek aydınlatıcı açıklamaya ekleyeceklerim var, "Yişmael", İsmael karşılığıdır, nitekim Amerikan Dış İşleri Bakanı M. Albright, İ. Cem'i, "yişmael" çağırıyordu, ikisinin de Dışişleri bakanı oldujkları zamandadır. Albright, Yahudi'dir, İ. Cem'in de İbrani asıllı olduğunu göstermiştim; "Yişmael", Tevratik söyleyiştir ve kendi aralarında tercih ettiklerini tespit edebiliyoruz. Biz, "duyar" diyebiliriz.

Saray, Kırım'dan gelen İbrani asıllılar "Seray" da diyorlar, Sarah'a çevrilmiş olup, Türkler "Sara" ve Kürt-Yahudileri de "Zara" kullanabiliyorlar. Besalel, *Tekeliyet*'teki sözlüklerde göstermiştim, İsak'ın karşılığının "gülüş" olduğuna işaret ediyor, benim, *Tekeliyet*'te geliştirdiğim sözlüklere bakılabilir, "gülen" veya "güler" de uygundur, daha zengin karşılıklarını yazmış bulunuyorum. Bir nokta da şudur; Besalel, "belatzel" veya "belazel" de yazılıyor, İsak karşılığını "gülüş" olarak gösteriyor, güzel; yalnız "gülüş" Farisi'de "hande" demektir ve bizde bazı İbrani asıllılar "gülüş" yerine, "hande" taşıyorlar; kuşkusuz hande'ler arasında İbrani asıllı olmayanların da bulunması, nadir sayılsa da, muhtemeldir. Hande, gülüş'tür ve İsak karşılığı olarak, *Tekeliyet*'te yerindedir.

1) Yusuf Besalel, *Yahudilik Ansiklopedisi*, cilt 1, Gözlem, 2001, s. 87.

Böylece, "agar" veya "ağar" adının Tevrat'tan çıktığını öğrenmiş bulunuyoruz. *Guggenheimer & Guggenheimer* ise "agar" ya da "ağar" adının İbrani olduğu konusunda hiçbir kuşku bırakmamaktadır, "agra" da çağrılıyor; Arami "ödül", İbrani "hasat" anlamındadır.[1] İbrani'de, elif, gimel ve reş karakterleri ile gösterilmektedir; İbrani isimlerin transliterasyonunda iki a'yı, şapkalı "a" sayabiliriz ve g'lerin üzerindeki işaretleri, "kağan" ve "kagan" ilişkisinde olduğu üzere ihmal edebiliyoruz.

Bu şekilde "Sami Suleyman Demirel-Tansu Çiller-Mehmet Agar" zincirini tamamlamış durumdayız. Doğrusu budur, bir Ermeni asıllının bu zincirde yeri yoktur; benim asıl ve büyük yanılgım buradadır, o zamanlar bunu göremiyordum.

* * *

Her zaman, teori öncedir.

* * *

Yazısız anayasalar, yazılı anayasaların çok üstündedir.

* * *

İstanbul, Kahire, Rusya , Bombay ve Tahran entelijansiyası ile bu önsözü tamamlayabilirim, burası kısadır."Rusya Aydınları" ile Ekim Devrimi öncesini kastediyorum, Tahran'ı ise ayrı tutuyorum. İrani'ler, iki bin beş yüz diyebiliriz, Batı'ya en kapalı olan ve hep duvar ören bir kavimdir; Batı'daki tartışmalara da kulaklarını tıkıyorlardı. Diğer dördünün kulakları ise sadece Batı'ya açıktı, Marx'ın, Rusya Aydını için söylediği, "hep Paris'teki son modayı takip ederler", tümü için ve daha büyük şiddetle geçerlidir; bir Batı başkentinde tartışılmamış bir sorunu tartışma cesaretleri, nerdeyse, hiç olmamıştır. Akılların sömürgeleşmesi ile bunu anlamak durumundayız.

Bu, Batı'da bir yaprak bile kıpırdamazken Doğu'da ve yüksek bir bilimsellikle ele alınan ender konulardan birisi oluyor; en sevindirici yönü burada

1) *Jewish Family Names & Their Origins*, op. cit. p. 12.

buluyorum. Daha da sevindirici olan, pek çok Batı başkentinde tartışmaların, maden ocakları türünden ve birbiri arkasından, patlamasıdır; bunu görüyor ve tespit ediyoruz.

Öncülük veya "dünyaya örnek olma" iddiaları beni hiç ilgilendirmemektedir, "bizim dünyamız" burasıdır ve biz ancak kendimizin öncüsü olabiliriz. Bizim dünyamız aydın ve bilim dünyasıdır; ne yazık, üniversiteler ve "sol" entelijansiya, İbrani hegemonya altındadır ve bu nedenle geri kalıyorlar. Fakat hem delindiklerini ve hem de sürüklendiklerini tespit edebiliyoruz; yine yazık, bu kırılma ve telef olma anlamındadır. Ama yenilenme de bu olmalıdır; bazı bitkiler kırılırken yeni ürünlerini veriyorlar, hep tekrarlıyorum.

Teknolojik buluşlar analizinde, eş zamanlı buluşların ayrı bir önemi var, buna buluşların senkronizasyonu da demek mümkündür. Bir buluş, birbirinden daha uzak iki toprakta aynı zamanda patlarsa, derindeki gelişme ve hareketin daha güçlü ve doğru olduğunu düşünebiliyoruz. En azından şimdi bunu söyleyebiliyoruz. Dünyanın her tarafında Yahudilik ve sabetayizm tartışmasının hızla yayılıp gelişmesini kendimize bağlamıyoruz, çünkü enindesonunda kendimiz kendimiziz'dir, ama bundan doğru yönde olduğumuz işaretini de çıkarıyoruz. Bu çalışma, *Tekelistan*, bir doğru yön işareti olmuştur; dosdoğru gidiyoruz.

* * *

Hitler, Yahudiliğe büyük acılar yaşattı. Fakat aynı zamanda bir devlet hediye etti.

Yahudilik tartışmasının tabu haline getirilmesinde Hitler'in eli önemlidir. Fakat, bu aynı zamanda, Yahudilik sır'rıdır; *Sırlar* çalışmamda başladığım sır açmaya, buna bazen "iconoclast" cihat da diyoruz, devam ediyoruz.

Tabuları yıkıyoruz.

Putları deviriyoruz.

* * *

En büyük anti-siyonist İsrael Başbakanı Ariel Şaron olmuştur. Hitler'in hediyesini tehlikeye atmaktadır. Şaron'un Hitler'i canlandırdığını görüyoruz.

* * *

Güler Kömürcü'nün yazısını hatırlatmak yerindedir; "Yahudi-Katolik Savaşı mı?" yollu soruyordu. Bu önsözün ekleri arasındadır, okunmasını öneriyorum.

Artık Amerika'da da şimdiye kadar alışmadığımız yazılar okuyabiliyoruz; "Seven Jewish-Americans Control Most US Major Media" kısa yazısını, Güler'den hemen sonra ekliyorum. Yahudi asıllı yedi Amerikalı'nın Amerikan medyasını kontrol ettiğini haber vermektedir; peki Türkiye'deki medyayı kimler kontrol ediyor, sorulmayan soruları sıralamayı sürdürüyorum.

Burada duruyorum. Batı'daki bu yeni ilgi ve canlanmayı, özetlemek bile imkansız görünüyor, iki ip ucu vermiş oluyorum.

* * *

Mehmet Bekaroğlu'dan af diliyorum, derin sevgi dolu olduğumu bildiğini sanıyorum; ancak el-aziz'in bu son derece ilginç yazısını sunmadan edemedim, ektedir ve ben Bekaroğlu ile ilgili sert ithamlara katılmıyorum. El-aziz, baş yazısınında, "bu savaşta Erbakan içiçe etrafında örülen üç muhkem Yahudi çemberini yarmak için kılıç sallamaktadır" demektedir. Bu üç çemberden ilki için de, "birincisi, Yahudi'nin Milli Görüş Partileri içerisinde Erbakan'ın etrafında ördüğü işbirlikçi ihanet çemberidir" ifadesini kullanmaktadır. Erbakan'ın kurmuş olduğu partilerin en üst kademelerinde İbranilerin muhkem mevziler aldıkları, demek ki, artık kabul gören bir görüştür, bunu çok önemli bir aşama sayıyoruz. "Ak" Parti'nin bu alanda "çok muhkem" kurulduğundan ise kuşku duyamıyoruz, duyanlar, *Tekeliyet* dizisini ve yeni çalışmalarımızı okumak durumundadırlar. El-aziz baş yazısını ekte sunuyorum.

* * *

Müslüman tarikatları ve islamist partileri ihmal etmeyen, en önemli kontrol noktalarını kontrol eden kripto-yahudilerimizin, Türkeş'i ve kurduğu partileri ihmal edeceklerini düşünemeyiz. Sırada, mhp ve diğer ülkücü örgütlenmelerin sırları var; açmak durumundayız.

* * *

Türkiye'deki kripto veya açık İbrani çevrelerde ise bir panik var; tek yanlı suçlama ve hareket özgürlüğünün kalkmasına bağlayabiliriz. Perdenin kalkması veya tabuların yıkılmasını, Rifat Bali, "paranoyak, faşist ve Yahudi düşmanı" olarak görüyor, bu çok edebi fışkırmasının bir yerinde "Prof. Yalçın Küçük de öyle" demektedir.[1] Bunu, Bali'nin veznini kaybetmesine bağlıyorum.

Bu panik içinde A. D. gazeteleri sert bir savunmaya geçmiş durumdalar, buna şaşırmıyoruz. Ancak bunlar arasında "radikal", ölçüyü tümüyle kaçırmış haldedir; ölçüsüzlükte Tel-Aviv'de benzeri var mı, bunu da bir soru olarak kaydediyorum. Bu radikal'in kalemşorları, bazen adımı anmadan ve çok zaman da anarak, fakat yazdıklarımın yanlışlığını gösterme zahmetine hiç katlanmadan, kitaplarımın önce solculuğa yakışmadığını ve daha sonra da çok tehlikeli olduğunu ha bire yazıyorlar. Bu "radikal demokratlar" için çıkarılan ve ancak "radikal demokrat" kalemlere açık "radikal", bir ara, Kürt Yahudilerin olmadığını ispata çalışıyordu ve bu arada beni paylamaktan geri kalmıyorlardı, sonra vazgeçtiler. Ama sert savunmaları sürüyor, sütunları çok olmalıdır, içlerinden birinin, "radikal iki pazar gazetesi" başlıklıdır, baş sayfasını yine eke koyuyorum, görülmelidir ve görülmesini yararlı buluyorum.

Mel Gibson'un "İsa'nın Çilesi" filmi, dünya Yahudiliğinin büyük tepkisini çekmekte gecikmedi, gösteriler yapılıyor ve gösteriminin engellenmesi isteniyordu; *Hürriyet* gazetesi, derhal bu tepki seferleri içinde yerini aldı, dünya Yahudiliğini yalnız bırakmadığını görüyorduk.[2] Belki Türkiye'de gösterimi engellenebilirdi, olmadı; bu radikal, müfrit sefere ve savaşa katılmak zorunda kalıyordu, ibret dolu bir sayı önümüzde ve önünüzdedir.[3] 11 Nisan 2004 tarihlidir; bu uzun önsözü bitirme günlerime denk geliyordu.

Birinci ve her halde baş sayfa, iki yazıya ayrılmış halde olup birisinin başlığı " 'İsa'nın Çilesi' Çileden Çıkarttı" başlığını taşıyor ki uygundur. İkinci baş yazı ise, "Yahudi Düşmanlığı? Daha Neler..." vecizesini başlık yapmıştır; Ayşe Hür, imzasını taşıyor.[1] Doğrusu Ayşe Hanım'ın soyadı *Hürriyet*'e çok uygun düşmektedir, diminutif'i de diyebiliriz. Hurriyet'i kısaltırsak "hur" olmaktadır; hep noktaları atıyoruz. Çünkü, Doğu dillerinden aldığımız sözcük-

1) R. Bali, "Komplo Teorilerine Herkes İtibar Ediyor", Gerçek Hayat, 26 Şubat 2004.
2) *Hürriyet* gazetesinin kuruluş tarihi ve öyküsü için bkz. *Tekeliyet 1* s. 280.
3) Anıl Hoca'nın işareti üzerine haberdar oldum, teşekkürlerimi yazıyorum.

lerde noktaları ihmal etmek gereğine hep işaret ediyorum, aslı "gul" ya da "buland", bunları gösteriyorum ve biz Ben-Hur'u biliyoruz.

Borçlarımı isim-bilim açıklamalarıyla ödemeyi tercih ediyorum, bilindiğini sanıyorum; Ayşe Hur Hanım'ın bu önemli baş yazısından aktarma yapmak istiyorum: "Solcu Yalçın Küçük'ün zirvesini oluşturduğu yaklaşıma göre ise Türkiye'deki saygın bilim insanı, sanatçı, politikacıların nerede ise hepsi, 1638 de Anadolu'da mesihliğini ilan eden ancak Osmanlı'nın baskısı ile bir çeşit İslam-Musevi sentezi oluşturan Sabetay Sevi'nin müridleri olarak 'sabetaycı' ya da 'gizli Yahudi' adıyla Türkiye'nin düşmanı nitelenirler."[2] Cevap vermeye değer mi; bana gelinceye kadar Halide Hanım, bir "mandacı" idi ve Halide Edip Adıvar'ı ben rehabilite ettim, yüksek bir milli kahraman haline ben getirdim, Bilgesu da tiyatrosunu yazdı. Şu anda "ak" partili İbrani asıllılar veya sabetayist-kemalistlerin oynayabileceklerini sanmıyorum. Cumhuriyet tarihinde en yüce yazdığım üç hanımın, Halide, Sabiha ve Behice, üçü de sabetayist idi ve üçü de sürgüne çıkmak zorunda kaldılar ve ikisi orada göçtüler. Onları sürdürüyoruz. Ben İbrani asıllı, halide'yi, Sabiha'yı, Behice'yi sürdürüyorum; ve peki siz, daha düne kadar Sirkeci'de taksitle beyaz eşya satan A. D. gazetelerine sığınmışsınız, buna "yaşamak" bile diyemiyorum.

Net olan şudur; radikal demokratlar, falsifiye olmuş yaratıklardı, insanların bozulmuşlarına "radikal demokrat" adını veriyoruz ve hep falsifiye etmeye yarıyorlar. Ayşe Hur'un yaptığı da falsifikasyon'dur, not etmekle yetiniyorum. Benim ilgimi çeken ve beni burada aktarma yapmaya tahrik eden bunlar değildir; "İslam-Musevi Sentezi" nitelemesidir, bunu yeni kabul etmek durumdayız. Bir "Türk-İslam Sentezi" öğrenmiştik ve şimdi bir "İslam-Musevi Sentezi" ile karşılaşıyoruz, be denklemleri birbirine eşitleyecek miyiz, soru budur. Aynı'lar birbirini götürünce, eşitliğin iki yanında kalanlar ne oluyor ve Hur Hanım'ın ifadesi ile "daha neler..." demek zorundayız.

* * *

Bir de *Hürriyet*'in "Felluce Cehennemi" var; okunduğunda, gazeteci sözlüğüyle "asparagas" olduğu anlaşılıyor ve Iraklı misak-ı milli savaşçılarının *Hürriyet*'ten

1) Chur, From the Akkadian, meaning "child". In the Bible , Exodus 31:2, the grandfather of Bezalel, the architect of the tabernacle. Hur is a variant spelling. Churai is an Aramic form. A. J. Kolatch, *The Complete Dictionary of English and Hebrew First Names*, N. Y., 1984, p. 58.

2) Bir daktilo hatası olmalı, 1638 değil, 1666 yılındadır. Bu alanda *Şebeke-2* yeni analizler sunmaktadır.

Sebati Karakurt'u yakalayınca, "Sebati, Yahudi ismi" deyip öldürmeye kalkmışlar, bunu haber yapmaktadır. Hurriyet, isim-bilimi, birinci sayfasına almış durumdadır; deklerasyon mu, yoksa gereksiz panik mi, karar veremiyorum.

Şabat'tan türüyor; ş'yi hep "s" yapıyoruz, "şay", say'dır, ancak "Şaylan" olarak da kalabiliyor; "sabat" veya "sebat" diyebiliyoruz. Cumartesi doğanlara verilmektedir, Irani "i" nisbet veya İbrani "ay" ekini kullanabiliyoruz. Demokrat Parti dönemi bakanlarından "Sebati Ataman" belleklerimizdedir; Soner Yalçın, dürüst ve sağlam kurgulu son çalışmasında, "Efendi", Sebati Ataman'ın sabetayist olduğunu teyit etmektedir. *Hürriyet*'in bu birinci sayfasını ekte sunuyorum; belge'dir ve genç araştırıcılarımıza kolaylık olmasını diliyorum.

* * *

Kabiliyetlerin önündeki surları yıkmak üzere bir savaş açmış durumdayız.

Savaşanlardan sadece birisiyim, bunu tekrar tekrar kaydediyorum.

Belki de bu nedenle, *Tekelistan*'ın arkasına, bir başka savaştan bir fotoğraf koyuyorum; bu savaşta, askerler ve subaylar, bana, "kabadayı profesör asteğmen" adını koymuşlardı, hep o isme layık olmaya çalıştığım kesindir ve bunu isimoloji'nin bir cilvesi sayıyorum. Fotoğrafta görülen veya görülmeyen yer, önce top atışlarıyla dövüp sonra aldığımız bir üniversite idi, günlerce orayı "tuttuk". Şilte yoktu, taşta yattık, karnımızı doyurabilmek için erlerimi ganimet'e gönderiyordum, "Yüce Gök'e şükürler", bazı kitaplar yanmamıştı; ve orada yine araştırma yapabiliyordum. Bu arada insanın, yalnızca aşk'ta ve savaş'ta insan kalabileceğini, teori ve pratik düzlemlerde, bir kez daha anlayabiliyordum. "Yaşıyordum" demek istiyorum.

Savaşmak ve araştırmak, benim için sadece heyecan'dır. Doğrusu, "yaşamaktır" diyebiliyorum.

* * *

Tekelistan'da bir çarşaf yırtılmıştır.

Dökülüyorlar.

yalçın küçük,
balgat, 16 Nisan Ü. Y.

Önsöze Birinci Ek:

YAHUDİ VE KATOLİK

Türkiye'de ve dünyada
AKŞAM AKSAM

Anasayfa
Yazarlar
Gündem
Politika
Ekonomi
Dünya
Borsa - Finans
Magazin
Özgür Platform
Spor
Kültür - Sanat
Hava Durumu
Televizyon

Güler Kömürcü
guler.komurcu@aksam.com.tr
gulerkomurcu@superonline.com

Yahudi-Katolik savaşı mı?!

Yerel gündemde 'seçim sandığına' gömülen ilginizi derhal şimdi yazacağım gelişmelere yönelmelisiniz ey okur. Washington, dünyanın enerji bölgelerine el koymak için, adına 'Yeni Ortadoğu Planı' dediği malum projesini tartışmaya açtı. Peki Yeni Ortadoğu'nun mimarı olmaya heveslenen mevcut Washington yönetimi kim? Washington yönetiminin göze çarpan özelliği, 'Judea-Hıristiyanlar'dan' oluşmasıdır. Yahudi dünyasının Ortadoğu hedefine destek veren 'evangelist Hıristiyanlar' ve bizati muhafazakar Museviler'dir bu ekip.
Irak savaşıyla beraber yaşanan acılar, ABD'nin koyu Katolik çevrelerinde, 'her şeyin sebebi olarak görülen 'işte bu 'Judea-Hıristiyan' yönetime farklı bir tepkinin başlamasına neden oldu. Ve sivilce içinde bulunduğumuz bu günlerde, 'çok farklı bir platformda patladı; sinema ve edebiyat dünyasında;

• İlk atışı 1 yıl önce Yahudiler yaptı. Satış rekorları kıran Dan Brown'un "Da Vinci'nin ŞİFRESİ isimli kitabıyla, Katolik alemini toptan çökertecek, kiliseyi bombalayan bir atış yapıldı. Kitabın yazarının kimliği hiç öyle sıradan değil, Yazar Brown, ABD'nin derin devletinin kurumlarından biri olan, CIA'nın da tepesindeki NSA (National Security Agency)'nin üzerindeki sır perdesinin aralanmasını sağlamıştı... Bu önemli bir not değil mi?

• Ve ardından Dan Brown Katolikler'e atış yaptı ve Hz. İsa hakkında ve de Hıristiyanlığı kökünden sarsacak bilgileri açıkladı. Hz. İsa'ya adeta tanrı gözüyle bakan Katolikler'e, "yanılıyorsunuz İsa sizin gibi sıradan bir ölümlüydü, evlendi, çocuk sahibi oldu, İsa'nın kuşağı halen yaşıyor" dedi. Bitmedi, İsa'nın kuşağının kimler olduğunu- bu önemli sırra, masonik bağlantılarıyla bilinen Tapınak Şövalyeleri'nin sahip olduğunu da yazdı yazar. Hatta kimilerine göre de '80 yaşını aşan PAPA'nın ölmesinin ardından Tapınak Şövalyeleri güya bu sırrı açıklayacaklarmış. Katolik dünyası ateş püskürmeye başladı, 1 yıldır Katolikler Vinci'nin şifresinin intikamının peşindeler.

• Son 10 gündür özellikle NewYork'ta büyük protestolar yaşanıyor. Katolikler, Yahudiler'den, İsa'nın intikamını (yukarıda anlattığım nedenden) almaya başladılar. MEL Gibson'ın yapımcılığını üstlendiği 'İsa'nın Tutkusu' adlı film, ABD'de aynı anda tam 3 bin sinema salonunda gösterime girdi. HAZRETİ İsa'nın çarmıha gerilmesinden önceki son 12 saatini anlatan filmde özetle, İSA'yı katleden YAHUDİLER'DİR' deniliyor. Alınlarına, yüzlerine 'HAÇ' işareti yapıp, film çıkışında 'Yahudi aleyhtarı' sloganlar atan 'Katolik' seyirci bir yanda, Yahudiler'in tasvir edilme biçimini protesto eden 'Yahudi örgütleri' diğer yanda sokaklarda gergin yürüyüşler yapıyorlar.

• Ve çok önemli bir not ile son nokta, tartışmanın geldiği boyutu bakın; Hz. İsa'nın Yahudiler tarafından katledildiğini anlatan filmin yapımcısı Gibson'ın babası Hutton Gibson, WSNR radyo programına verdiği demeçte, Museviler'in, tek bir dünya dini ve tek bir dünya hükümeti yaratmaya çalıştığını, bu işin içinde Yahudi bankerler ve ABD Merkez Bankası'nın da bulunduğunu ileri sürdü.

• Bu tartışmalar Yeni Ortadoğu Projesi'ni, Müslüman dünyasını, ABD seçimlerini (Aday Kerry Katolik'tir) ve de Kudüs ile Roma (Ya da Avrupa ve Judea-Washington kanat diyebiliriz) arasına sıkışan Türkiye'yi yani sizi çok yakından ilgilendiriyor ey okur.

Akşam, 26 Şubat 2004

Önsöze İkinci Ek:

US MEDIA & YAHUDİLER

Seven Jewish-Americans Control Most US Major Media

> From John Whitley
> 11-21-3
>

How would people feel if it was Muslims who owned the major media?
>
> Today, seven Jewish-Americans run the vast majority of major U.S. television
> networks, the printed press, the Hollywood movie industry, the book publishing
> industry, and the recording industry. Most of these industries are bundled
> into huge media conglomerates run by the following seven individuals:
>
> Gerald Levin, CEO and Director of AOL Time Warner
> Michael Eisner, Chairman and CEO of the Walt Disney Company
> Edgar Bronfman, Sr., Chairman of Seagram Company Ltd
>
> Edgar Bronfman, Jr, President and CEO of Seagram Company Ltd and head of
> Universal Studios
>
> Summer Redstone, Chairman and CEO of Viacom, Inc
> Dennis Dammerman, Vice Chairman of General Electric
> Peter Chernin, President and Co-COO of News Corporation Limited
>
> These seven Jewish men collectively control, ABC, NBC, CBS, the Turner
> Broadcasting System, CNN, MTV, Universal Studios, MCA Records, Geffen Records, DGC
> Records, GRP Records, Risind Tide Records, Curb/Universal Records, and
> Interscope Records.
>
> Most of the larger independent newspapers are owned by Jewish interests as
> well. An example is media mogul is Samuel I. "Si" Newhouse, who owns two dozen
> daily newspapers from Staten Island to Oregon, plus the Sunday supplement
> Parade; the Conde Nast collection of magazines, including Vogue, The New Yorker,
> Vanity Fair, Allure, GQ, and Self; the publishing firms of Random House, Knopf,
> Crown, and Ballantine, among other imprints; and cable franchises with over
> one million subscribers.
>
> I could add that Michael Eisner could depart Disney tomorrow but the company
> will remain in the hands of Shamrock Holdings, whose principal office is now
> located in ' Israel ' ".
>
> How would people feel if it was Muslims who owned the major media?
>

http://rense.com/general44/sevenjewishamericans.htm

Önsöze Üçüncü Ek:

MİLLİ GÖRÜŞ'TE ÜÇ KUŞATMA

el-aziz

...zafer yakındır

Erbakan Elazığ'a gele-

Şevket Kazan Planı Hazırladı Mehmet Bekâroğlu Tezgâhı Açtı...

Komplo Tamam

Mehmet Bekâroğlu Ankara'da tıpkı Abdullah Gül'ün kurduğu gibi bir büro açtı. resmen psikiyatrik tedavi bürosu olarak açılan merkez, Saadet Partisi kongresine hazırlık için de olarak kullanılacaktır. Yani Milli Görüş yeni bir Mescid-i Dırar olayı ile karşı karşıyadır! Mehmet Bekâroğlu Ankara'daki bu ofisinin açılışına ERBAKAN'ı da davet etmişti ama beklentileri boşa çıktı. Halbuki Şeref Malkoç'un yine Ankara'da açtığı hukuk bürosunun açılışına ERBAKAN katılmıştı.

DEVAMI 11'DE

3 Mart 2004

Şevket Kazan Planı Hazırladı Mehmet Bekâroğlu Tezgâhı Açtı...

Komplo Tamam

BAŞTARAFI 1'DE

ERBAKAN 25 Yıl önceki bir parti seromine sinde " Aslan düşüngü yerde doğuşu şeklide kalkar Yahudi Osmanlı Devleti'ni nasıl çökertmiş biz de o şekilde ayağa kaldıracağız. Bi yanda Yahudi'nin Sultan Abdülhamit Han'ı nasıl tahtan indirdiğini, devleti içerden nasıl, hangi sinsi yöntemlerle elde geçirdiğini o kadar ayrıntılarıyla anlatıyordu ki. ERBAKAN bir ara derin bir hasret çekişten sonra ses tonunu düşürerek dikleri üleyen bir dokunaklılıkla şunları anlatmaya başladı: **Osmanlı bir ceylan... Sultan Abdulhamit bu ceylanın kalbi.. Yahudi ceylanı kalbinden vurdu... Sonra manaya yatırdı parça parça kesti doğradı... Her bir parçasının başına bir işbirlikçi diktatör koydu, ezik ezik edirdi. Bir stadyum doldurmayacak topluluklarin başına emirler, kralllar dikti. Türkiye parçasına ise çok özel bir işlem uyguladı. Onu koyduğu dündüklü tenceresiye 500 derece basınç altında kaynattı, pekleştirdi. Sonra bu pelteyi döktü ortaya demokrasi uygulamaya başladı... İşte bir bu pelteyi dürlüp ayağa kaldırmaya çalışıyoruz.**

Bediuzzaman hazretleri, bazı talebelerinin kendilerini MEHDİ zannetmesi üzerine takkında oluşmuş bu yanlış kanaati düzeltmek için yazdığı mektupta " ... ve İşaretu'n nuş bir zhl-i kalb alimlerinden Topal Şükrü'nün zahir hâline vermesiyle çok söylemiyerdi bir halktan dünya edip, fakat iki ürünün içinde bu biçare, ehemmiyetsiz kardeşleri Said'e biri derece piyade hisse vermişler. " (Sikke-i Tasdik-i Gaybi, sayfa: 9) dedikten sonra şu büyük hakikatleri işaret ediyor: **"...böyle büyük ve baki hakikatler, âsi ve aciz ve sukut edebilir şahsiyetlere bina edilmez!"** (Sikke-i Tasdik-i Gaybi, sayfa 10)

Demek ki MEHDİ, fani ve aciz ve sukut edebilir (düşebilir) bir şahsiyet değildir. İşte MEHDİ olduğu için ERBAKAN bunca tahkim edilmiş üç üç 3 düşmanı cephesi ile şaşkınlaşa alındığı halde zerrelerce ne kadar önemli ve büyük bir şahsiyet olduğu Bediuzzaman hazretlerinin yukarıda geçen ifadelerinden de anlaşılmaktadır: " ... kardeşleri Said'e biri derece piyade hisse vermiş... " Demek ki MEHDİ olmak Bediuzzaman hazretleri için **bin derece** ziyade bir hissedir.

Çeşitli vesilelerle sıkça dile getirdiğimiz gibi Hz. Muhammed (sas) hakkında buyurulan Tekvir Sûresi 20. Ayetindeki **"Zi kuvvatin inde zil arşi mekiyn"** (...Bu elçi, **bir güç sahibidir, arşın sahibi katında şereflidir.**) ifadesiyle yapılan nitelemeye MEHDİ için de aynen geçerlidir. Bu nedenle MEHDİ hiçbir şekilde mağlup edilemez, düşürülemez, çürütülemez, engellenemez.

MEHDİ görevini tam ve eksiksiz olarak yapacaktır: kıyametin kopması bile bunu engelleyemez. Bunu anlatmak için hadislerde **kıyamet vakti gelmiş olsa bile o gün uzatılır** ve MEHDİ görevini tamamlar şeklinde buyurulmuştur.

ERBAKAN, bir yanda Yahudi ile tüm dünyada ve İslam Âleminde global boyutlarda, bir yanda Türkiye ölçeğinde ulusal bazda mücadelesini sürdürürken, Saadet Partisi içinde de Yahudi şebekücü provokatör ajanlarla mücadele etmektedir. Selanik dönmesi lideri Yahudi Sevket Kazan şebekücü provokatör ajan olarak Saadet Partisi teşkilatı içerisinde Mehmet Bekâroğlu aleyhine sertçe komutanlar yapıyor. Boylece rejalliğini, ilaçliğini, antiparti-ni Mehmet Bekâroğlu'na yöneltecek teşkilatın desteğini sakına kaydırmaya çalışıyor.

Aynı ayrı gayrıdan Özalar için de Tayip Erdoğan ve arkadaşları için de yapmıştı. Aynı senaryoyu bu kez de Mehmet Bekâroğlu ve Numan Kurtulmuş için sahnelemeye çalışıyor.

Milli Gazete Elazığ temsilciliği önde ilerin çıkarılışını yerel ekte -Güneyi Ülaverler tarafından kaleme alınan, ERBAKAN ve ailesini eleştiren bir yazıyı çoğaltıp Fazilet Partisi Meclis Grubu'nda dağıtırdığı için- o zaman henüz İstanbul Belediye Başkanı olan Tayip Erdoğan'ı eleştirdiği diye Şevket Kazan Milli Gazete temsilciliğini bizlerden aldı ve bir daha vermedi. Halbuki diğer yazıyı çoğaltıp Fazilet Partisi Meclis Grubu'nda dağıtırdığı için Tayip Erdoğan ve arkadaşlarını sözde karşılıyor. Oğuzhan Asiltürk de bizzat bulup getirdiği, yolunu açıp öne çıkardığı Abdullah Gül ve ötekı arkadaşları için "Ya ERBAKAN'ın elini öpersiniz, ya da defolup gidersiniz" diye üççıkışlar yaparak bizleri temsilcilikleri arkalarına kaydırdı.

Bu yönsemle Milli Görüş partilerinin bağrından sürekli birçok büyük kopuşlar gerçekleştiriler. Bu yönsemlerle ANAP ve AKP iktidarlarını Milli Görüş tabanı üzerinde inşa etmişler. Ancak Milli Görüş'ün temsilciliğini, liderliğini ne kendilerin adına, ne başkalarının hesabına hiçbir zaman ele geçirmediler. Şevket Kazan ve Oğuzhan Asiltürk ikilisi şimdi fitnede oynuyorlar: Milli Görüş liderliğini-temsilciliğini bizzat veya başkası adına da geçirmeye çalışıyorlar.

Mehmet Bekâroğlu Ankara'da tıpkı Abdullah Gül'ün kurduğu gibi bir büro açtı. Resmen psikiyatrik tedavi bürosu olarak açılan merkez, Saadet Partisi kongresine hazırlık için de olarak kullanılacaktır. Yani Milli Görüş yeni bir Mescid-i Dırar olayı ile karşı karşıyadır! Mehmet Bekâroğlu Ankara'daki bu ofisinin açılışına ERBAKAN'ı da davet etmişti ama beklentileri boşa çıktı. Halbuki Şeref Malkoç'un yine Ankara'da açtığı hukuk bürosunun açılışına ERBAKAN katılmıştı.

ERBAKAN Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlığını isbirlikçilere teslim eder ama Milli Görüş'ün temsilciliğini teslim etmez. Milli Görüş'ü temsil yetkisi İslam Birliği temsilciliğine de içerir. Dolayısıyla dünya hakimiyetine de kayı acar. Bu nedenle rasgele adamlara vermez.

Mehmet Bekâroğlu'nun kişisel hatalı Şevket Kazan'a piyonluk yaptığı yeterli olabilir ama Milli Görüş liderliği için o bir hiçtir. Aczin psikiyatri kliniğini gerçek anlamda ruh hastalarının tedavisi için kullanması daha iyi olur. Hem de önce kendilinden başlayarak.

Önsöze Dördüncü Ek:

İSRAİL'DE BİR GAZETE Mİ?

Radikal

İKİ

PAZAR GAZETESİ

11 NİSAN 2004 SAYI: 392

Hangi muhafazakârlık?

Pavyondaki bakire

NTV'den Ayşenur Arslan 30 yillik gazetecilik yaşamını kağıda dökmek zamanı geldiğini düşünüyor. TRT, Nokta, atv, Cumhuriyet, Star...

YILDIRIM TÜRKER 3
AHMET İNSEL 5
MESUT YEĞEN 5
BÜLENT ARAS 6
KASIM AKBAŞ 6
AYŞENUR ARSLAN 7
OSMAN ÖZTÜRK 8
NAZAN ÖZCAN 9
GENÇLER 10-11
ZEYNEP AKSOY 12
NAİM DİLMENER 14
ELVAN UYSAL 15
ÇAĞDAŞ ÜNGÖR 15

Yahudi düşmanlığı? Daha neler...

"Katilliğe karşı iyilik, kötüye karşı iyiler, İsrailliye karşı Filistinli, Yahudilere karşı Araplar" sloganındaki ırkçı tanımlamalar endişe verici

AYŞE HÜR

"İsa'nın Çilesi" çileden çıkarttı

Filmin anlatısını, İsa'nın hayatını konu edinen sayısız filmin anlatılarıyla karşılaştırdığımızda belirgin bir fark yok

HARUN ÇIRAK

Önsöze Beşinci Ek:

PANİK YA DA DEKLARASYON

Hürriyet

Türkiye Türklerindir

16 Nisan 2004 Cuma | Kurucusu: Sedat Simavi 1896 - 1953 | Fiyatı: 350 bin TL

CUMA Hürriyet

Cuma jürisi bu kez en iyi 10 pizzacıyı seçti.

Hülya Koçyiğit 16 yaşındaki torunu Neslişah ile KELEBEK'e konuştu.

Felluce cehennemi

...direnişçi, Kalaşnikofları bana doğrulttu. Basın kartımı uzattım, lider ismimi oku... Yahudi ismi' dedi. 'Allahu Ekber' dedi. Diğer silahlı adamlar, elleriyle ... kesmesini işaret etti. Yanımdaki Iraklı, 'Vallahi Müslüman' diye haykırdı."

HÜRRİYET ÖZEL

Git bu Yahudi'yle dolaşma

"Geri dönerken konuşulanları bana anlatıyor. Bizi iki şey kurtarmış. Biri kimlik kartı, diğer de arkadaşının ayağının sakat olması. O a, 'Bu adam Yahudi, tipinden belli. Aksi mümkün değil' demişler ve eklemişler: Hadi gidin, ama sen bir daha bu adamla dolaşma, bu adam Yahudi."

Diz üstünde, salavat getirdim

"Üstüm çıplak vaziyette, dizlerimin üzerinde ellerim enseden bağlı vaziyette bekliyorum. Öldürüleceğimiz kesindi. Duyacakları şekilde 'salavat' getiriyorum. Hengame içi de sesimi duymamışlardır diye bu sefer sesimi yükselterek bir de fatiha okuyorum. Belli ki yine duymuyorlar."

Keşke bol bol ıstakoz yeseydim

"Bir taraftan da 'Keşke zamanında rejim yapsaydım, şimdi cesedim göbekli göbekli iğrenç bir görüntü oluşturacak' diye düşünüyorum. 'Keşke arabamı satıp bol bol ıstakoz yeseydim'

Önsöze Altıncı Ek:

SULTANLAR VE GİZLİ YAZARLAR

Türkan Şoray'ın gölge yazarıydım

1960'lı yıllarda yazdığı öykülerle tanınan Adnan Özyalçıner, filmleri de çekilen Türkan Şoray imzalı hikayelerin aslında kendisine ait olduğunu açıkladı. Bu filmler arasında Buruk Acı ve Dönüş de var.

Şimdi olsa böyle bir şeye izin vermezdim

Sinemaya ilk başladığı yıllarda Rüçhan Adli'nin hiç seyyle ilgilendiğini söyleyen Türkan Şoray, iddiaları şöyle yanıtladı: Sayın Adnan Özyalçıner, kalemine, eserlerine hayranlık, saygı ve sevgi duyduğum çok değerli bir edebiyatçımızdır. Onun eserini beyazperdede canlandırmaktan da onur duyuyorum. Bundan 35 yıl önce yaşanan olayları net olarak anımsamam mümkün değil! O yıllarda bu olaya da muhatap herhalde Rüçhan Bey'di. O dönem bu detayları görecektik koşuşturma içerisindeydim. Film setinden film setine koşuyordum. Ayrıca yaşam deneyimsizliğimde olmam büyük bir talihsizlik. Yoksa gerçekten izin vermezdim. Bu olayın hiç yaşanmamış olmasını dilerdim. Çünkü emek benim için en değerli olgudur. Bu olguya hak ettiği saygıyı göstereceğimi beni tanıyan zaten bilir."

■ 1970'li yıllarda Türkan Şoray imzasıyla gazetelerde yayınlanan, daha sonra film olan hikayelerin yazarının aslında Adnan Özyalçıner olduğu ortaya çıktı. Özyalçıner, Kitaplık dergisinde konuyu şöyle açıkladı: "1960'lı yılların sonunda Yeni İstanbul gazetesi yöneticileri tiraj artırmak için Türkan Şoray'ın roman yazmasını düşünmüşlerdi. Şoray adına benim yazmamı teklif ettiler. Eşim Sennur Sezer'le düşündük, taşradan gelen kızın şehirdeki hikayesini yazdık, adını da Buruk Acı koyduk.

Şarkıdan hâlâ telif alıyor

■ Ertesi gün gazetede, Türkan Şoray'ın elinde benim yazdığım beş sayfayla fotoğrafları vardı, nasıl yazdığını anlatıyordu. Paramı Rüçhan Adli'dan aldım. 1969'da romanın filme çekilmesine karar verildi. Eşim Sennur'un sözlerini yazdığı, 'Hangi kapıyı çalsam karşımda buruk acı' diyen şarkı filmden çok tuttu. Buruk Acı, 'Söz: Türkan Şoray, Beste: Teoman Alpay' olarak şarkı olmuştu. Türkan Şoray söz yazarı olarak bugün de o şarkıdan çalındıkça, telif alıyor. Filmin afişinde de 'Öykü: Türkan Şoray' olarak yer aldı.

Son film Dönüş oldu

■ Buruk Acı'nın ardından Bugulu Gözler romanı geldi. O da, Türkan Şoray'ınmış gibi yayınlandı. Parasını Rüçhan Adli ödedi. Bugulu Gözler de 1970'de film oldu. Sonradan benim yazmadığım Türkan Şoray imzalı başka romanlar da çıktı. Sonra Rüçhan Adli tekrar görüşmeye çağırdı. Yönetmenliğini Türkan Şoray'ın yapacağı bir hikaye istiyordu. Dönüş'ü yazdım. O da 1972 yılında 'Öykü ve yönetmen: Türkan Şoray' imzasıyla gösterildi." ■ **Arzu AKBAŞ**

P.S. Bu haberi önsözden sonra gördüm; "ünlü" yazarların asgari ücretten çalışan kripto yazıcılar olduğuna metinde işaret etmiştim ki teyit etmektedir.
Artık Şoray'ı ettd etme zamanı gelmiştir; Rüçhan Adlı ile başlayabiliriz: a) R. Adlı, İbrani asıllı mı? b) Cihan Ünal kızlarına İbrani onomastique'ten isimler mi seçti? c) Şoray'ın "erkekleri" kimler...
Sormayan kavim ölüdür.

Hürriyet, 7 Mayıs 2004

BİRİNCİ BASIMA ÖNSÖZ

Kendi hâlinde "insanlık" olur mu, diğer insanların görüp de teslim etmedikleri bir "insanlık" demek istiyorum ve olması gereklidir. Mutlak ve bağımsız bir "insanlık" düşünülmelidir; atasözlerini halk felsefesi cümleleri sayacak olursak, dilimizdeki "insanın kıymetini insan bilir" sözüne baktığımızda, bunun kolay olmadığını görebiliyoruz. İnsan bilmese de insan olmalıdır ve diğer insanlardan bağımsız bir insanlık olduğuna inanıyorum; bu, yaşama gücümüzdür.

İnsanlık'ı "iyilik" ile de bağlamamak zorunludur; bu çerçevede, "iyilik yap denize at, balık bilmezse Halik bilir" atasözü de çok çıkarcılık kokuyor. Burada, iyilik'in "iyilik" olabilmesi için kendisi bir "bilinmez" olan tanrının tanıklığına başvuruyoruz; "bilinmez" ancak "mutlak bilen" tarafından bu tanıklık başlı başına bir zaaf olmalıdır, iyilik'in bir zaafa tahammülü olduğunu sanmıyorum. Bu, ayrı; yalnız yine de "insanlık" ile "iyilik" boyutu olmayan insanlık vardır; şu sıralarda bunu çok iyi duyuyor ve biliyorum. Şu sırada benim zindanda olmamın "iyi" bir boyutu olduğunu söylemek imkansızdır; benim zindanda olmam kimse için "iyi" değildir, burası net olarak ortada duru-

yor. Ancak bugün Türkiye'de belki de en insanlıklı olgu, benim zindanda olmamdır; bugün, Türkiye'nin bu insanlık dışı konjonktüründe benim zindanda olmam, bana, insanlığımı hatırlatıyor ve duyuruyor ve ülkemize de insanlık'ın tükenmeyeceğini haber veriyor. Bu tür haberlere ihtiyacımız var ve hepimiz için bir haber yeterli görünüyor.

Bunlardan "güzellik" planına geçtiğimizde, teorik olandan pratik alana kayabiliyoruz; daha öğreticidir. Pratik tarihte ise, İkinci Viyana Kuşatması'nı, 1683, bir dönüş noktası, bir anlamda da bugünlerin başlangıcı saymak yerindedir. Büyük bir bozgun ve söz uygunsa tam bir skandal idi; bütün dünyaya dıştaki görkemin ötesinde içimizden çürüdüğümüzü açıklayıveriyordu. Belki hemen kabul edilmedi, fakat, hemen ve sadece on altı yıl sonra gelen Karlofça Antlaşması, artık Türk yöneticilerine de, Batılılara mektup yazarken kullanılan, "sen ki nihayet bir kralsın" yollu küçümseyici biçemin tarihe karıştığını gösteriyordu; bu tarihten itibaren Türkler, "güzellik" tanımlarını yitirdiler. Bu tarihten itibaren artık Türkler için "güzellik" ancak Batı'da tanımlanıyordu, artık sadece Batılılar'ın bizde "güzel" dediklerini güzel sayabiliyorduk; insanlığımızdan çıkışımızın başlangıcıdır. Çünkü kendi "güzel" tanımı olmayan canlı, hayvandır ve artık biz, bir yandan, "güzelliğin beş para etmez / bu bendeki göz olmasa" diyen halk filozofunu seviyor görünüyor ve diğer yandan da sadece güzel'i başkasının gözüyle görebiliyorduk. Herhalde insanlıktan çıkışı en güzel anlatan söz "ikiyüzlü" olmalıdır ve ikiyüzlü olduğumuzun bile farkında olamıyorduk; çıkmıştık.

Öyle bir yere geldik ki, sadece "dünyaca ünlü" sayılanların estetik değerli, güzel'in yaratıcısı ve dolayısıyla kendilerinin "güzellik" olduklarını kabul ediyoruz ve bunun başlı başına bir aşağılık kompleksi işareti olduğunu bile göremiyoruz. Göremediğimiz bir nokta da, artık Batı'nın, Türkiye'deki ün'ün ve buradan da güzel'in tek yaratıcısı ve dağıtıcısı hâline gelmiş olmasıdır; "dünyaca ünlü" olanların hiçbiri, Türkiye'de "ünlü" olup Batı'da kabul edilmediler ve doğrudan doğruya Batı'dan ve daha açıkçası emperyalist dünyadan Türkiye'ye ithal edildiler, insanlara enjekte ediliyorlar. Yıllardır bir de bunu ortaya çıkarmaya çalışıyordum ve burada lenguistik yöntemden de yararlanarak yeni örnekler ve kanıtlar sunabiliyorum.

İşaret etmem gereken iki nokta var; bilim, küçük değişikliklerin koral senfonisidir, önce muhteriz ve sonra muannid ve fakat mutlaka muttarid damla-

lardan yapılan bir bestedir. Beethoven'ın tüm malzemesi sıradan, basit ve küçük, ancak eserlerinin hepsi sadece harikadır, eski bir şarkıdan esinlenerek söyleyecek olursak, "science is a very splendored thing"; bundan kuşku duyamayız ve bilimsel yöntemin gelişmesinde karşılaştırmalı dilbilime borcumuz sanıldığından çok büyüktür. Bu çalışmamın, hem bu borcu ve hem de küçük, fakat muttarid ve muannid değişikliklerin senfonisinden ne kadar önemli politik sonuçların çıkabileceğini göstermesi açısından yararlı sayılacağını umut ediyorum.

Bilim dendiğinde Copernicus'u hatırlamamak imkansızdır ve burada iki neden var; birincisi, Copernicus'un hareket noktasının, önündeki sayısız gözlemin var olan Ptoleme teorisine uymasına karşın çok az ve belki ihmal edilebilecek sayıdaki uyumsuz gözlem olmasıdır ve bunları ihmal etmemesi, bu büyük devrimin ortaya çıkmasına yol açıyordu. Copernicus, evrenin merkezini ve daha önemlisi basit olanı değiştiriyordu, hareketli sayılanı sabit yapıyordu; fakat De Revolutionibus adındaki bu kitabına, o zamana kadar bu sözcük bugünkü "devrim" anlamını taşımıyordu, konan bir önsözde, "Burada ortaya çıkanlara inanmayın" yollu bir tavsiyede de bulunuyordu. Çok şaşırtıcıdır ve bilim tarihçileri bu notu, arkadaşı Astronom Osiander'in Copernicus'u bağnazlığın acımasızlığından korumak için eklediğini ileri sürüyorlar; önemli olan eklenmesidir. Çünkü bu, eklenmemesinden daha çok açıklayıcı oluyor; çok kesin ve kanıtlanmış buluşların, hipotez olarak sayılması, bilimsel çabanın verimini hiç etkilemiyor ve bu nedenle, bu kitapta da benim ortaya çıkardığım ilişkiler ağının sadece bir hipotez olarak kabul edilmesinin hiçbir sakıncasını görmüyorum. İsteyenler bütününü ve her parçasını, kanıtlanmamış ve reddedilebilecek hipotezler olarak düşünebilirler; böylesi, belki daha verimlidir.

Belki Copernicus'tan ve belki de arkadaşı Osiander'den kaynaklanan bu tedbirliliğin bir dersi de, bilimin ve daha doğrusu "doğru" arayışının sanıldığı üzere pasifist bir çaba değil ve tam savaşkan bir yürüyüş olduğudur. Her "yeni" doğru, bir eskimiş ve dolayısıyla yaşama hakkını yitirmiş doğrunun düşmanıdır, ortaya çıkışı bir savaş ilanı olmak zorundadır; düşünce dünyası, Darwin'in canlılar dünyasından farklı olarak yanlışların inatçı savunma hazırlıklarına tanıklık ediyor. Dolayısıyla "doğru" peşinde koşmak, bir savaşa razı olmak anlamındadır.

Bu saptamanın iki uzantısına işaret etmek durumundayız; doğruyu ortaya çıkarıp yayma ile bunu yapanların acı çekmeye zorlanması arasında, insanlığın her önemli dönemeç noktasında tespit edilerek hikaye edilen ilişki, bunun bir başka yolla kabulünden başkası değildir, bir anlamda, açık olanı yazmış oluyorum. Yalnız bizimki türünden teorik yanı zayıf, bu nedenle perdeleme konusunda güçsüz ve diğer yandan pratik tarafı güçlü toplumlarda, bu ilişki, uç noktalara götürülebiliyor; acı çekmeyenlerin doğruyu söyleyemeyeceğine inanılıyor, sakıncalıdır. Diğer taraftan aydın ve bir kurum olarak üniversite, düşüncenin, emanetçisi durumundadır ve yürürlükteki düşünce demetine ne kadar çok bağlı iseler o ölçüde "inançlı" aydın veya titiz üniversite olduklarını kabul ediyoruz. Fakat bu durum bir paradoksu da içeriyor; bu haliyle aydın ve üniversite, bir kurum olarak yeni doğrulara en çok mukavemet etme eğilimi de gösteriyorlar ve yanlışın gardiyanları veya daha kibar sözcüklerle infaz memurları olduklarını da görüyoruz. Öyleyse, "doğru", entelijansiya ve üniversite içine ancak bir savaş ile girebilmek durumundadır; kuşkusuz üniversitenin surları daha kalındır.

Yıllardır bu savaşı yapıyorum ve surları deliyorum. Bu nedenle bu çalışmayı, diğer çalışmalarımdan ayrı olarak ele almak verimini azaltıcıdır; ama yine de bütün çalışmaları göz önünde tutmak da imkansızdır, böyle bir sorun benim türümdeki her düşünce geliştiricisi için ortadadır. Burada sadece önceki üç çözümlememe işaret etmek istiyorum: Birincisi, "Emperyalist Türkiye" analizidir. Orada geliştirdiğim görüşler, bugün çok daha geniş bir çevrede kabul görüyor ve hızla yayılıyor; fakat zamanında çok sert, söz uygunsa, acımasız bir biçimde eleştirildiğim de doğrudur. Beni en çok eleştirenlerle daha önce beraberdim ve yakın zamanlarda da çok yakın olduğum biliniyor, demek ben, eleştiriden rahatsız olmuyorum; üstelik çok gerekli buluyorum, eleştiri olmazsa, doğruluklara nasıl çıkarız, bizim yolumuzdur. Burada buna yeniden değinmemin nedeni, bir yandan kendimi anlatamamış olma kaygısı ve diğer yandan bu çözümlemenin yeniden önem kazanması ihtimalidir.

Söylemek istediklerim şudur: a) Emperyalizm, asla, tek başına bir ekonomik süreç değildir. Elinde muazzam artık kütlesi biriktiren Türkiye zenginleri, eşitsiz gelişme yasası çerçevesinde, kendilerine yeni ekonomik alanlar arıyorlar ve daha önce emperyalist sisteme bağımlı oldukları ve birden kopamayacakları için bir tür vasalite ilişkisi içinde olmak durumundadırlar, burası

açık olmalıdır ve çok da önemli bir buluş sayılmamalıdır. b) Fakat Hobson-Hilferding-Lenin emperyalizm teorisi, ekonomizm zaafı ile maluldür. Emperyalizm, aynı zamanda, hem bir askeri güç sorunu ve hem de bunun zaman zaman gösterimi işidir. c) Daha önemlisi emperyal yayılma, mutlaka ideolojik bir donanım istemektedir ve bugün en çok buna dikkat etmek zorundayız.

İthal edilmemiş "güzellik" ve topraklardan çıkmış "doğru" için yıllardır vaat ederken, buna pratikte de hakkım olduğunu düşünüyorum; çünkü en çok öyle yapıyorum. Çok fazla örneğe gerek yok: 1) Mihail Gorbaçov'un son dönem açılımlarını Louis Bonaparte'a benzetmek çok yaygındı ve ben On Altıncı Louis'ye daha çok yaklaştığını düşünüyordum; Louis, Eski Rejim'i reforme etmek için yola çıkmıştı ve sonuna tanıklık etti. Giyotin hariç, Gorbaçov da aynı yolun yolcusu oluyordu ve benim teşhislerim doğrulanıyordu. 2) "Yeni" veya "ikinci" bir Orta Çağı bugün bile benden daha önce ortaya atan birisini bilmiyorum; şimdi tartışılıyor ve ciddi ciddi yanlış bulanlar var. Demek, ben, düşüncelerimizin ve önerilerimin mutlak doğruluğu iddiasında değilim; önemli olan bir düşünceyi ileri sürebilmek için, Batı'yı bekleme gereğine inanmamamdır. Şimdi, "Orta Çağ" mı, değil mi; bu tartışılabilir, fakat tekeller düzeninin Orta Çağ kadar ideolojik olduğunu kabul etmek durumundayız.

Mihail Gorbaçov ile Louis arasında yakınlık saptaması ve her ikisinin de eskimiş düzenlerini reforme ederken kapakları fazla açarak sele dönüşen suların altında kalmaları, Türk yönetenlerini hep düşündürmüştür; bu nedenle hem oligarşiden hem de Batı başkentlerinden gelen reform baskılarına direniyorlardı ve bu yüzden marangoz yerine tenekeci üslubunu tercih ettiler. Diğer yandan otuz yıllık iç savaşta ellerinde muazzam artık kütleleri toplayan Türk tekelleri, devletin ideolojik işlerini, hem özelleştirdiler ve hem de tekelleştirdiler; ideolojik işlevler artık devletin resmi değil özeltekelli kolundadır. Şimdi Türkiye'de tekellerin ideolojik hücuma verdikleri önem ve ayırdıkları imkanların boyutu her türlü ölçüyü geride bırakmış durumdadır; artık Türkiye'nin öncelikle ideolojik bir devlet olduğuna karar verebiliyoruz.

İdeoloji, eninde sonunda incarne'dir; insanlarda vücut bulmamış bir ideolojik mücadeleyi düşünmemiz imkansızdır. Bu nedenle ideolojik savaş bir "icone" yapma ve "icone" kırma, iconoclaste, işidir; bunun, "iconoclaste" kavramının, doğduğu yerin İstanbul olması ise herhalde dikkat çekicidir. İmaj kırma veya "iconoclaste" tarihte, İstanbul'da oturan Roma İmparatorları'nın

uzmanlık alanı idi ve şimdi benim alanımdır. İnsan vücudu içine sokulmuş icone'lar varsa, bu bir ideolojik hücumun silahları ise, iconoclaste karşılık da olacaktır ve yıllardır yaptığımı biliyorum.

Bugün Türkiye'de "büyük" basın ile "ulusal" televizyonlara bakılacak olursa, bir zamanlar İzmir Ticaret Odası tarafından çıkartılan Ticaret veya Odalar Birliği'nin İktisat gazetelerinin ve hatta TÜSİAD'ın yayınlarının, bunların yanında son derece bilimsel kaldıklarını kabul etmek durumundayız; basın ve televizyon, itici ölçüde ideolojik silahlara dönüştüler. Silahlarını yönelttikleri sahaları sıralayabiliyoruz; öncelikle gecekondu veya varoş denilen alanlara yöneliyorlar. 1) Mafya ve polis şeflerini idol haline getirme esastır; gecekondu insanlarını şiddete ve şiddeti kullananlara tapınmaya özendirmek temel amaçtır. 2) Mankenlik geri plana itilerek paravanasız genç kız seksüalitesi en büyük pazar ve en kolay para-şöhret kapısı sayılıyor; ahlaksızlık tek ahlak olarak öne çıkarılmaktadır. 3) Patlıcan turşusu suratlı yaşlı Osmanlı şehzadesi veya kadın efendisi en çok arananların başındadır; Osmanlılık yeniden sanctifie ediliyor. 4) Cumhuriyet düzenine güvensizlik açıklayan bir vokabüler çok yaygınlaşıyor; oligarkların, yüzlerinde cola-cola ve hamburger kültürü taşıyan çocukları, "veliaht" ve "prens" sıfatları eklenerek her gün resimleniyor ve incir çekirdeğini doldurmayan sözleriyle, "büyük" basın ve "ulusal" televizyonları süslüyorlar. 5) Mehmet Ali Aybar, Behice Boran ve Aziz Nesin'in yaşamında hep bunların yaptıklarını bozmaya çalışan, İkinci Dünya Savaşı'nın yükseliş psikozunda bir kez hapse girdikten sonra, her yükselişi dağıtmayı iş bilenlerden, o insanların yokluğundan ve benim zindanda tutulmamdan yararlanarak, yeni sol-ikonlar yaratılmaya çalışılmaktadır. Bütün bu yönelimler ise, kısaca, (a) tekeller katında büyük bir ideolojik saldırı ihtiyacını ve (b) müthiş bir ideolojik yoksulluğu göstermektedir.

Tekeller düzeni ile emperyalizmin bir sayfanın iki yüzü olduğunu hep tekrarlıyoruz; bu açıdan, Rusya'da iş ve yatırım yapan Türk tekellerinin Nâzım Hikmet'in ölüm yıldönümünü Moskova'da mezarının başında kutlaması çok öğreticidir. Her emperyal yayılmanın aynı zamanda bir ideolojik çekicilik yaratmak ihtiyacı ve ideolojinin incarnation'u ile ilgili olarak geliştirdiğim düşüncelerle tutarlı görünüyor; ikiyüzlü inşaat müteahhitlerinin yeni işler alabilmek için büyük çocuğumuz Nâzım Hikmet'e ve mezarına ihtiyaç duyduklarını görebiliyoruz, fakat yine de bazı saray soytarılarımızın inşaat müte-

ahhitlerine ihtiyaç duymalarını yadırgamak durumundayız.

Buradaki, *Tekelistan* içinde yeralan incelemelerin çok büyük bölümü ilk kez yayımlanıyor; aralarında, daha önce, iki dergide, *Aydınlık* ve *İnsancıl* dergilerinde, yayımlanmış olanlar da var. Önceden yayımlanmış bu incelemelerin bu kadar kısa bir zamanda doğrulanmaları beni de şaşırtıyor; dünyanın çatışma ve rekabet alanının Asya'ya kaydığını ve Kafkasya ile bitişik Türkiye topraklarının çok daha fazla siyasi önem kazanacağını ileri sürüyordum. Hem tek tek gelişmeler ve hem de Putin Doktrini'nin arkasından hazırlıklarının tamamlandığı işaretleri gelen yeni Amerikan Doktrini tam bu çerçeveye denk düşmektedir. Bunun da ötesinde bu yıl yapılacak Amerikan başkanlık seçiminin şanslı adayının, yeni rekabet ve muhtemel çatışma alanının çevresine yeni üsler inşaa planı da, çoğu sezgilerimden çıkan öngörülerimin, ne yazık, doğrulanacağını haber vermektedir.

Gelişmeler, hem emperyal zorlamalar ve hem de Amerika'nın birliklerini ve çatışma senaryolarını Avrupa'dan Asya'ya kaydırması, Türkiye'de bir pasifikasyon programını daha da acil hale getiriyor; sızan haberler de bu yöndedir. Dolayısıyla, restorasyon sürecinin hızlanması, Gorbaçov Sendromu'ndan kaynaklanan frenlerin zayıflaması ihtimal dahilindedir; şu sırada yaşadığımız bir tür gömlek değişimi işaretleri böyle düşünmeye elverişlidir, göreceğiz. Türkiye, ideolojik planda, uzun yüzyıllar Osmanlı düzeninde Türkler ile birlikte yaşamış halklara daha çekici gelebilecek bir discours ve bununla tutarlı pratikleri arama noktasına yöneliyor; işaretleri çıkmaktadır.

Birinci İnönü Savaşı ile ilgili olarak daha önce yazdıklarım, hatırlatmak istediğim ikinci çözümleme demeti oluyor; Türkiye, ilk bakışta kabul edilebilenden çok daha fazla kavramlar ve senaryolarla yönetiliyor. Özal'ın oportünist, Demirel'in günlük ve her ikisinin de propagandaya yönelik, özünde devletin kendisini depolitize eden politikaları, belki de bunların uygulanması ve izlenmesini engelliyordu; şimdi bazı politikaları, tekelli basın ve televizyonları ortak etmeden fakat sürekli kullanarak, realize etme imkanı doğmaktadır. Bu alanda, başka pek az devlette olan bir birikim bulunduğundan kuşku duyamayız.

Hatırladığımızda, benim, Birinci İnönü Savaşı ile ilgili olarak yazdıklarımın doğru olması ve hatta böyle bir senaryonun gerçekliği o kadar önemli görünmemektedir; önemli olan senaryonun kendisidir. Belli bir dönemde,

bir dönemeçte, bir zafer ihtiyacı ortaya çıkabiliyor ve zafer ilan edilerek karşılıklı kutlamalar gerçekleştiriliyor; yazmış olduklarımın yeni gözlüğüyle okuduğumuzda, zamanında bile böyle bir zaferden kuşku duyan yüksek komutanlar olduğunu görüyoruz. İşte tam bu sırada, İnönü Savaşı çapında olmasa bile, Ankara'da kimsenin inanmadığı zaferler ilan edilmekte ve kutlama törenleri yapılmakta, kutlama yazıları gönderilmektedir. Öcalan'ın Nairobi'den getirilmesi konusunda, MİT'i çok kutlamıştık, sonra bu işin içinde MİT'in olmadığını kabul etmek bir yana, resmi yazılarla Avrupa'ya da bildirdik; fakat kutlamalar yerli yerinde durmaktadır. Arkadaşımız Uğur Mumcu'nun katilleri konusunda da sayısız kutlamaları yaşadık ve belki de artık sorunu kutlamalarda gördüğümüz için takım takım katiller çıkarıyoruz; önemli olan karşılıklı kutlamalardır. Fakat yine de bir dönemeç psikozu öne çıkmaktadır.

Bilim mi; gerçeklere yiğitçe bakabilmekle başlamaktadır. Sabahattin Ali'nin romanlarını severek okuyorum, fakat aydın kişiliği benden çok uzaktır; hastalıklı bir aydınımız idi ve öyle yazıyordum. Bugün yaşasaydı, tekeller düzeninin ikon yapacağından hiç kuşkumuz olmamalıdır; çıkardığım portreden sonra kayıtlara, anılara bakıldığında bunu görmek mümkündür. Zamanın aydınlarının yanlarına gelmesinden ürktükleri bir aydınımızdı; ben ölümünün polise çok yakın durmasından ileri geldiğini göstermiş bulunuyorum. Sabahattin'i en yakından tanımış olan Aziz Nesin, yazdıklarım yayımlandığında "arkeolojik buluş" değerinde görmüştü ve tek doğru açıklama olarak niteliyordu, yazılıdır. Ben bu sonuçlara, Sabahattin'in ünlü yeşil mürekkepli dolma kalemiyle bir küçük kağıda iki nokta koyup kağıdı ikiye bölmesinin daha sonraki uyumsuzluklarından hareketle ulaşmıştım; Sabahattin'in ölümünü cinayetle alakasız birisi üstlenmiş ve cinayetten mahkumiyete razı olmuştu. Önemli bir senaryodur.

Neden mi? "Peki neden işlemediği cinayeti kabul ediyordu?", bu soru yerindedir ve hep soruluyor. Bunun çok basit bir açıklaması var; söz konusu adam, Türkiye'den, Sosyalist Bulgaristan'a insan kaçıran bir şebekenin elemanıydı, soğuk savaş yeni başlamıştı ve müthiş bir hava vardı, casuslukla suçlanabilirdi ve çok daha fazla ceza alması mümkündü, halbuki yıl, 1949 idi ve bir genel af konuşuluyordu, işbirliği yaptığı takdirde, polis ve savcıların hazırlayacakları dosyalarla, çok daha az bir ceza alması ve aftan çıkması müm-

kündü; nitekim, işlemediği halde Sabahattin Ali'nin cinayetini üstlenen Ali, dört yıl ceza aldı ve bir yıl sonraki genel afla çıktı, hepsi budur. Bugün de böyle mi; bu sorunun kesin bir cevabı yoktur, fakat ben günlük gelişmelere bilgiyle yaklaşmanın yararına inanıyorum.

Bilimsel düşünmek, kavramlarla düşünmektir. Aslında insan olmak da budur; son otuz yıllık iç savaş, bizi en çok düşünme yöntemlerinden uzaklaştırdı. Biraz abartma içerse de artık düşünmeyi bilmediğimizi söylemek zorunluluğunu duyuyorum. Orta Çağ ve tekelistan, düşünme yollarının unutturulduğu dönemler oluyorlar, öyle kavramlaştırıyoruz.

Tekelistan kitabını düşünmeyi öğretmek ve asıl önemlisi, düşünmenin çok hoş bir iş olduğunu hatırlatmak için yazdım. Kuşkusuz, bu kitapla bütün yıkıntıları ortadan kaldırmak mümkün değil, bir tek *Tekelistan* ile düşünmeyi öğretemeyeceğimi biliyorum. Fakat amacım budur ve düşünmenin büyük bir heyecan kaynağı olduğunu yansıtmaya çalışıyorum. Belki ve birazcık! Bizimki bir umut dünyasıdır ve umutsuzluk bizim dünyamıza düşmandır.

Bilim mi; ne ele alınıyorsa, ciddiyetle ele almak demektir. Bilimsel bakış nereye yöneliyorsa, öncelikle orada, doğa veya toplumda, düzenlilikler ve kurallar olduğunu kabul etmektir. Önyargı mı; bunlar olmadıkça, a priori kurallar kabul edilmedikçe bilimden söz edemeyiz, belki farklı insan, ancak asıl insanı burada görmek zorundayız.

Yazdıklarım daha ikna edici görünüyorsa, bunu, aldığım yardım ve desteğe borçluyum. Almanya'dan Atilla, Yılmaz ve Erol, Ankara'dan Candan, altmışlı yılların aydın yükselişi ve coşkusunu nerede ise her akşam birlikte yaşadığımız, tatillerimizin çoğunu birlikte yaptığımız Gülin ve Tamer, tam zamanında kitap ve makaleleri yetiştirdiler. Teşekkür ve sevgilerimi yazıyorum. Temren, Devrim'e ek olarak, yeni çocukları Mustafa, Nurettin, Neylan ve Eylem, kitap akışını kesintisiz tuttular, Süreyya genel bakımı üstleniyordu, hepsine, "şükran" duyuyorum.

Gülçin, nerede ise, hiçbir "avukat günü"nü aksatmadı; minnet duygum sonsuz, ancak bu elli yıllık bir aydın savunuculuğunun hem devamı ve hem de gereği oluyordu, böyle de düşünmek mümkündür, zindandan kopamıyordu. Selçuk kitap arzına katkısının yanında, geliş ve gidişte Gülçin'e eşlik etmeyi de ihmal etmedi; herhalde çok haz almıştır, ama ben de teşekkür ediyorum. Gülçin, manüskrilerin hukuk denetimini yapıyor ve ben her türlü

düzeltmeyi kabul ediyordum; daha sonra okumadığım için bilemiyorum ve umarım yapmıştır.

Burada ele aldığım bölümlerin bazılarını, ilerde, bir kitap büyüklüğünde yeniden incelemeyi planlıyorum.

Yalçın Küçük
Gebze Mahpusu
15-16 Haziran YY

İKİNCİ BASIMA ÖNSÖZ

Kamusal yönetime başlayalı kırk yılı geçiyor, Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı'nda ilk sorumluluklarım arasında karayolları planlaması da vardı, 27 Mayıs Devrimi günleriydi, bunu ilk kez deneyimli karayolculardan işitmiştim, aklıma yeniden getiren Ergun Hoca oldu, Profesör Ergun Türkcan bu yakınlarda karayolları tarihi ile ilgili kitaplar okuyormuş, karayolu yapımında ilk ve önemli sorun, yolun geçeceği hattın saptanmasıdır ve buna "yol açma" da diyoruz. Mühendislik okulları yolun nereden geçirileceği konusunda bilimsel bilgiler veriyorlar, ancak bazen işe yaramadığı oluyor, deneyimli karayolcular sıkışıyor ve işte böyle durumlarda, herhalde yüklü olmalı, bir katır veya eşeği salıyorlarmış ve katır veya eşeğin gittiği yerden yol açıyorlarmış; doğrudur, biliyordum ve yollarımızın çoğunu katır ve eşeklere borçlu olduğumuzu, Ergun'un sayesinde, hatırlamış oluyoruz. Herhalde biliyoruz, katır, inat'ı ve eşek de bakış'ı enkarne ediyorlar; ikisi, birlikte, aydını ve daha doğrusu yol açan aydını anlatmaktadırlar. Kuşkusuz, Ergun Hoca da, bunu, beni bana anlatabilmek için hatırlıyor ve söylüyordu; yüklü katır ya da eşeklerin açtığı yollar en doğru ve en kestirmedirler ve ben

de yıllardır bu işi yapıyorum. Yaptığım, eşeklik ya da katırlık'tır; bunu çok iyi biliyorum. Bunu yapmanın da bir aydın veya daha doğru söyleyişle, bir tür aydın içgüdüsü olduğunu ekliyorum; eğer birisi, has aydınsa katır inadı ve eşek bakışı olacaktır, benim kişisel serüvenim bana bunları öğretmektedir.

Cumhuriyet, sekiz-on yıl yaşında mı, böyle düşünülebilir ve bana göre, bu düşünüş, gerçeği ve tarihi yansıtmaktan uzaktır. Cumhuriyet sadece iki on yıldır; Cumhuriyet, disiplinli bir kuruluş olan otuzlu-on yıl ile görkemli bir arayış sayabileceğimiz, altmışlı on yıldan ibarettir, bunun dışında yaşadıklarımız ya yerinde sayma ya bir kemirme ve ya da yapılanları yıkma on yılıdır. Birincisi, Kemal ve İsmet Paşalar adına yazılıdır, ikincisine, Türkiye İşçi Partisi yılları da diyebiliriz; genel olarak "Aybar" ve "Boran" parolalarıyla biliyoruz ve 1970 yılı sonbaharına geldiğimizde, bu on yılın kapandığını, belki de çok azımız sezebiliyorduk. Ankara'da, Dış Kapı'da, dördüncü kongresini yapıyordu ve ben oradaydım, herhalde bitişi sezenler arasındaydım, ölüyordu, ancak şimdi daha iyi görüyoruz, ölürken doğuruyordu ve "Kürt vardır" ibaresini bir karara bağlıyordu; kapatılması ve başta Behice Boran olmak üzere arkadaşlarımızın on beş yıla mahkum edilmeleri gecikmedi. Yaptıklarına ve yaptığımıza, "katırlık" veya "eşeklik" demek durumundayız; Hemingway'in balığı türünden, bir limana ulaşmadan yenerek küçülmüş Türkiye İşçi Partisi aydınları, tükenmiş sayılarına karşın bir yola işaret etmişlerdi; şimdi bilimin, bilginin ve aydının bir sayı değil nitelik olduğunu bir kez daha görüyoruz.

Ancak yol açılmıştı, işliyordu ve bir zaman gelince, bu yoldan en çok yol yıkıcıları geçmeye başlıyordu, yaşadık; ne büyük bir paradoks değil mi, o sırada, bir öğrenci olarak, bizim karşımızdaki kulüplerde yeralan ve tesadüfen girdiği siyasal kariyerinde hep yolsuzluk politikaları nedeniyle eleştirilen eski başbakan M. Yılmaz'ın da, uygarlığın "yolu Diyarbakır'dan geçer" yollu kelam ettiğini duyuyoruz. Bu, gerçekten büyük bir paradokstur, ancak aynı zamanda aydın olmanın büyük onuru ve kıvancı'dır; katır veya eşek tarafından açılan yoldan, her türlü yolun en inatçı karşıtları bile geçmeye mecbur oluyorlar ve üstelik, hallerine bakılacak olursa, asıl yol açanlar da kendileridirler, müthiş ve demek, Türkiye aydınının ve solunun kendisine güven için çok inandırıcı nedenleri var.

Bizim devlet idaresinde ilk öğrendiğimiz vecizelerden birisi, "bir işi yatırmak mı istiyorsunuz, komisyona havale edin" idi; bugün çok eskimiştir, bunu, hem komisyonların ve hem de bu sözün tedavülde olmamasından çıkarıyoruz. Şimdi bu sözün yerini, "bir sorunu ezmek mi istiyorsunuz, medyaya havale edin" atasözü almış olmaktadır; gerçekten eski başbakanın uygarlık ile Diyarbakır yolunu özdeşleştiren ünlü atasözünden sonra, "medya yıldızları" arasında Diyarbakır yolunu tutanların sayısının hızla artışına tanıklık ettik. Bunu, sorunun ezilmesi ve dejenere edilmesi şeklinde anlamak durumundayız. Bozulma ve bozma, işte budur.

Türkiye, şimdi, belki de en anti-islam dalgaya binmiş görünmektedir, en çok islamist olduğunun kabul edildiği bir dönemde en çok anti-islamist dalgaya binmek de bir paradokstur; İslam, görüntüyü reddeden ve resmi yasaklayan bir dindi. İslam, aynı zamanda, putlara karşı çok ciddi savaş açmış bir inançtır; ancak bugün Türkiye islamında, görüntü en büyük puttur ve insanlarımız gördüklerine ve görüntülerine tapar hale gelmek üzereler, çok acı veren bir aşamadayız. Artık gazetelerin fıkra yazarlarını bile en çok görüntü verenlerden ve kendilerini en çok gösteren mankenlerden seçiyoruz; Diyarbakır'a spikerleri ve show business adam ve kadınlarını gönderiyoruz, gönderdiğimiz anda da, Orta Çağın putunu gören sürüleri örneği, rahatlıyoruz. Haberlere inanacak olursak, Diyarbekir halkı da, bu görüntüleri görünce, bütün sorunlarını unutmakta ve çok rahatlamaktadır. Sorunları olmasa da kendileri çözülmektedir. Çözme ve çözülme denen, işte budur.

Görüntüye tapınma, bir tükeniştir. Bir sığlık ve bir birikimsizliktir; bunu, yeniden, Orta Çağa ve köylülüğe dönüş olarak da anlayabiliriz. Bir mankenin bir yazar ve bir spikerin aydın sayılması, Türkiye'de, her türlü "birikim" kavramını reddetmekle eş anlamlıdır; bir avuç zenginden başka, hiçbir kimsenin veya yaratığın birikimi olabileceğini kabul edemiyoruz. Tükenme ve tüketme, işte budur.

Sadece vücudunun görüntüsünü satabilen bir genç kızı yazar veya bir tek gün bile kamu yönetiminde bulunmamış bir insanı bir mesih-nazır kabul edebilmek, hiçbir halkın başına gelmemiş bir felakettir. Belki de tükeniş, felaketi anlayamamaktır; belki de anlama yetisini de yitirmektir. Bu felaket türüne, en çok, tarihin köylü dönemlerinde rastlıyoruz; doğrudur, çünkü köylülüğü birikimsizlik ve birikimi red olarak da tanımlayabiliriz.

Şu cümleleri aktarıyorum: "Güneri Civaoğlu'na gelince, hâlâ yazıyor mu; iyi bir tüccar olduğunu kanıtlamış olan A. Doğan'ın bunların hepsini emekli edeceği günler yakındır. Bir canlı organizmanın tükenmesi ise herhalde böyle olmaktadır." Gebze Mahpusu'nda kaleme alınan bu incelemenin üzerinde, 19 Eylül 2000 tarihi var; daha önce yayınlanmış olduğu için, "öngörü" olduğundan kuşku duymamak gerekmektedir. Burada, Civaoğlu'nun kütlesel olarak işine son verilen fıkra yazarları ve gazete yöneticileri arasında olmaması öngörünün gücünü azaltmıyor; kesinlikle ve fazlasıyla doğrulanmıştır. Ayrıca ben böyle bir tahmini yaparken, G. Civaoğlu dahil hiçbirisinin işinden atılmasını temenni etmiyordum; sadece olabileceğini haber veriyor, bunun için de sembol olarak Civaoğlu'nu seçiyordum, ne yazık, doğru çıkmıştır. İşsiz kalan eski meslektaşlarımın hepsi için derin üzüntülerimle birlikte, ki içlerinde bu yaptığım analizin dışına çıkanlar vardır ve ben sadece birisinin adını, Umur Talu'yu yazarak bunların hepsine sevgilerimi ifade ediyorum, bu tahminimi doğruladıkları için de, başta en çok gazeteci ve fıkra yazarı kovarak beni en çok doğrulayan A. Doğan olmak üzere, Uzan Ailesi'ne, gazete ve kanallarına tekrar kavuşan ve bunu gazeteci tasfiye ederek kutlayan, Dinç Bilgin'e ve Mehmet Karamehmet'e teşekkür ediyorum.

Biraz üzerinde durabilir miyiz; âdet üzere, "Y. Küçük'ün bir kehaneti daha doğru çıktı" demek mümkündür, ancak, bu geçiştirme demektir. Benim yaptığım kehanet değil, ülkeye, bilimsel ve aynı anlama gelmek üzere, maddeci bir gözle bakmaktır; ben böyle bir sonuca ulaşırken artık fıkra yazarlarının ve gazetecilerin pek çoğunun, ekonomik gerekliliklerini yitirdikleri analizini yapıyordum. Başka bir söyleyişle, artık fonksiyonları kalmamıştı, öyleyse, teknik olarak "parazit" durumuna düşmüşlerdi ve atılmaları kaçınılmazdı.

Kaç kez tekrarlıyorum, Darwin'in öğrettikleri arasında en çarpıcı olanı, uzun süre karanlık bir mağazada yaşamak zorunda kalan bir canlının gözünü kaybetmesidir. Engels ise bize, ihtiyacın keşfin anası olduğunu haber veriyordu ve bu durumda, ihtiyacın kalmaması da budanmanın habercisi olmaktadır. Bu bilgilere Schumpeter'in ekleyecekleri, ekonomik krizlerde ortaya çıkan yıkımların yaratıcı oldukları önermesi idi; bunu, kapitalist ekonomiler, akılcı davranışları, daha çok, ekonomik krizler sırasında gösterebildikleri biçiminde anlayabiliriz. Avusturya asıllı Amerikalı büyük burjuva ik-

tisatçısı Schumpeter, kapitalizmin sürekliliğini ve canlılığını krizlere bağlıyor ki, Marx'a çok yaklaşmaktadır ve bu nedenle de Marx'ı en çok yücelten burjuva iktisatçısı olarak bilinmektedir. Böylece bütün bu büyük bilim adamlarının katkılarını birleştirdiğimizde ve Türk matbuat sektörüne baktığımızda, artık çok "ünlü" fıkra yazarlarının bir köşe tutmaları, ekonomik ve toplumsal gerekçelerini yitirmiş oluyordu ve dolayısıyla, yaptıkları iş karşılığında değil ve sadece bir atıfet olarak para alıyorlardı; böyle anlayabiliriz. Bunu önceden böyle görüyordum, önceden yazıp yayınladığım için "önceden" sözcüğünü kullanabiliyorum; A. Doğan ve diğerlerinin bunu anlayabilmeleri için krizin kafalarına vurması gerekiyordu, vurmuştur ve anladılar. Kriz, oligarkı "akıl" yoluna çeken bir katır'dır.

Anlamak mı, mutlaka, önceden bir "teori" gereklidir, bizim bakışımızı belirleyen ve görmemizi sağlayan işte bu teoridir; burada benim teorim ise, a) matbuatın halkımızı yeterli olarak bozduğu, b) daha fazla bozmalarının imkansızlığı, c) halkı daha fazla etkileme işini yapamaz hale gelen medya-bürokratlarının parazit durumuna düşmeleri vektörlerinden oluşuyordu. Demek, iktisatçı Keynes'in, likidite tuzağına benzer yepyeni bir durumla karşı karşıya geliyoruz; artık, medya bürokratlarının çabaları karşısında halkın etkilenmede esneklik katsayısının sıfıra yaklaştığı bir durum düşünebiliyordum. Öyleyse, medya bürokratları kendi kurdukları tuzağa düşmüş oluyorlardı, okuyanlarını artık daha fazla bozulamayacak kadar bozmuşlardı ve bunlara ise sadece bozmak için para veriliyordu; her gün biraz daha kendilerini ve mesleklerini tüketiyorlardı ve bunun farkında görünmüyorlardı. Ülkemizde gazetecinin gazeteciliği, politikacının politikayı, profesörün üniversiteyi tükettiği bir dönemden geçiyorduk; köprüden atlamaların yanında asıl korkunç olan bu intihar salgınıdır, kimseler haber vermiyorlar ve birkaç katır ve birkaç eşek kaldık, hep işaret ediyoruz. Öte yandan medya'da etkileyemeyenleri etkisizleştirmek bir dinsel prensiptir ve ne yazık bunun uygulanması sırasında hiçbir ayin yapılmadığını gördük. Ayrıca acıdır. Demek ülkemizde artık ayinler, din dışı seremonilerde yapılmaktadır. Dinlerin ayinlerini, ayinlerin dinselliklerini yitirdikleri bir ülkedeyiz.

Bugünün Türkiyesi'ne bakarak, Orta Çağı çok daha iyi anlayabiliyorum; çünkü şu anda, büyük bir put imalathanesinde yaşadığımı düşünüyorum. Ülkemizde, sesi olmayandan şarkıcı, yüzü olmayandan oyuncu, peltekler-

den spiker yapılmasını, en cahillerin en büyük profesör sayılmasını, görüyor ve şaşırıyordum, anlamıyordum; şimdi anlıyorum, sürekli put üretiyorduk. Ülke, yönetmek ve satmak için puta ihtiyaç duyuyordu ve put üretimi büyük bir sektör haline geliyordu; put olur olmaz, reklamlara çıkartılmaları, önce put yapılıp sonra reklam filmlerinde oynatılmaları, çok büyük bir bilimsel işarettir. Demek put, yönetmek ve satmak için gerekmektedir.

Bütün putların sigara kağıdı kadar sığ olduklarını da Türkiye'den öğrendim. Öyle değil mi, bir gecede kapı önüne konulan "büyük" yazarlar, "büyük" gazeteciler ne kadar büyüktüler; her telefonlarına başbakanlar çıkıyor ve istedikleri zaman Çankaya Köşkü'nde masaya oturuyorlardı, bir olay olduğunda veya bir maç yapıldığında bir sürü olarak gidiyorlardı, resimleri gazeteleri, görüntüleri kanalları süslüyordu, bilmedikleri konu yoktu, bütün krizleri ve tüm çözüm yollarını ezbere biliyorlardı, bir gecede kapının önüne konulduklarında, mesleki cemiyetleri ve konseyleri dahil kimsenin tınmadığını görünce, kovulduklarını bile kimse haber yapmayınca, bunların birer put olduklarını anladık. Put idiler, sendikaları ve arkadaşları yoktu; kimse kovulmalarına ağlamadı ve yalnızca, cumhurbaşkanları, gelecek yılın yılbaşı kutlamaları için davet listelerinden çıkarılmalarını emrettiler. Ben putlar put olmaktan çıkarıldıklarında kimsenin ağlamadığını memleketimizden öğrendim; hiçbir kitapta yazmıyordu. Orta Çağ üzerine en iyi kitabın Türkiye olduğuna, artık kesinlikle inanıyorum. *Tekelistan*'ın ilk baskısı, okuyucusuna, böyle bir ülkede ulaştı ve tekelistan işte budur.

Tekelistan'ın ilk baskısının, okuyucularımızın böyle bir ilgisiyle karşılaşacağını, yine de tahmin edemiyorduk, kitapçılarda mevcudunun çoktan kalmamasına karşın, yine de ikinci baskıda acele etmedik; çünkü kitap, çok sınırlı koşullarda hazırlanmıştı ve belki düzeltme ve eklemeler yapabilirdim, öyle düşünüyordum. Yapabildim, fakat yapmak istediklerimin çok azı ile yetinmek zorunda kaldım. Kitabın hacmi arttı; daha doğrusu, bir kitap içinde iki kitap haline dönüştü.

Yeni hazırlıkların düzeltmesini Temren yaptı ve bu arada, ilk baskının önsözündeki bir yanlışıma da işaret etti; ünlü dize, "güzelliğin on para etmez / bu bendeki aşk olmasa" şeklinde olacaktı ve ilk baskıda "göz" sözcüğü geçiyordu. Bunu, yazıldığı yerin çok sınırlı imkanlarıyla açıklamak mümkündür, fakat ben özürlerimi sunmakla birlikte, bu yanlışıma, daha felsefi plan-

da yaklaşmak istiyorum. Yanlışta etkili olan arka plandaki düşüncelerdir.

Yedi yıl aradan sonra, Ankara'da cumhurbaşkanlığı orkestrasının konserine gittim; önce, bundan söz etmek istiyorum. Bu açıdan da bir Orta Çağda yaşadığımızdan kuşku duymuyorum, yönetenler ne kadar çok övünüyorlar ve ama Başkent'in hâlâ bir konser salonu yoktur; burası, Türkiye İktisat Kurumu'nun, elli yıl öncelerinde ilkokullarda "tutum haftaları" düzenleyip bebelere "yerli malı kullanalım" türküleri söyleten kurumun, konferans salonuydu, hâlâ oradadır ve hâlâ konser salonu saymak zordur. Tutum Haftası toplantı salonundan konser salonu oluşunu hatırlıyorum, koltukları hâlâ dar ve oturması zordur. Konsere gelince, sondan itibaren, bir Çaykovski vardı; şef, orkestrayı ve solisti, sonsuz telaşlı, bağırtarak ve her türlü nüans ve gizemden yoksun olarak çaldırıyordu, herhalde "Son" Ankara budur. Ortada Schuman vardı, sözü az ve zamanı çoktu. Şostakoviç'i dinlerken ise, anlatabilecekleri ne kadar çoktu, anlatabileceklerine göre zamanının çok kıt olduğunu düşünüyordum, adeta zamanla yarışıyordu ve kısa kısa, çok daha fazla anlatılabileceğini öğreniyordum, çok çağdaş bir anlatım idi. Bestesi bulunabilirse, çok daha derin olabiliyordu ve belki en çağdaş dildir.

Yeni baskının hacmi büyümüş olmakla birlikte ele aldığım sorunlar, büyüyen hacminin işaret edebileceğinden de çok fazla ve çeşitlilik gösteriyor; bunlardan birisi ise mistisizm olmaktadır. Yahudi, İslam ve Hıristiyan mistisizminin birbirine yakınlığını ve birbirinden etkilenip birbirini etkilediğini saptamadan, başkalarıyla birlikte, bugünkü sabetayizm tartışmalarını ve Washington'un Türkiye'deki tarikatlar politikasını anlamak çok zordur; kısa da olsa buradaki analizlerin, Türk politikacılarındaki bazı yeni eğilimlerin anlaşılmasında da ipucu olmasını umut ediyorum.

İslam mistisizmi, alevilik ve Yahudi mistisizmi üzerine çok kısa ve analitik değinmeler, yalnızca sabetayistler ile bektaşi ve mevlevi yakınlığını değil, osmanist kuruluşu ve asıl önemlisi Bedrettin Kalkışması'nı da anlamada anahtar durumundadır; bu kapsamda ve geçerken, burada da asıl söylenmesi gereken, bilimde az bilmenin çok zaman yanlış bilmek, demek olduğudur. Gerçekten de, Şair Nâzım Hikmet'in, zindan koşullarında bulabildiği sunni bakışlı ve karşıt yaklaşımlı bir kaynağa bakarak yazdığı uzun Bedrettin şiiri, Bedrettin hakkında önemli bir hatırlatma olmasının yanında pek çok yanlış değerlendirmenin de kaynağı olmuştur, buradan kaynaklanan yanlışlıkları

yıllardır düzeltmek bir yana hafifletmek imkanından da yoksun bulunuyoruz. Çünkü, şair bilgin olmak zorunda değildir ve mazurdur, ancak aydınımız ve üniversitemizde, hâlâ sanatsal olan ile bilimsel olanı ayırmamak rahatlığı ve gevşekliği var. Bedrettin'i Şair Nâzım'dan, kemalizmi Şair İlhan'dan, osmanizmi Kemal Tahir'den öğrenen tarih profesörlerimiz çoktur. Yalnız Bedrettin'in, tarihten ve o zamanlar yaygın ve etkin bütün tarikatlardan bağımsız, sui generis bir şeyh olduğunu düşünmek sanatsal olabilir, fakat bilim-dışıdır; ama bu cereyanı değiştirmekte güçlüklerle karşılaşıyoruz. Cahilin katır inadı, daha büyüktür.

Islam mistik akımlarından birisi ve belki de en önemlisi olan alevilik hakkında da yanılgılarımızı kıskançlıkla seviyoruz ve koruyoruz. Aleviliğin bektaşilik ile akrabalığı nettir ve Bedrettini Hareketi, bektaşilik ve babailik akımlarının devamı niteliğinde olmak bir yana Hurufi mistisizminden de çok etkilenmiş bulunuyor; bu sonuncu ile Yahudi mistisizmi olan Kabala arasındaki yakınlık ise tartışmasız kabul edilmektedir. Bu kabulün ayrıntılarına dalmadan, burada, Bedrettin'in en önemli halifesinin bir Yahudi oluşunu hatırlatmak herhalde yeterlidir.

Bu alanda yanlışlıklarımıza büyük tutkumuz olabilir; belki de bu tutkudan rahatsız oldukları için, Türkiye'de babai ve bektaşi tarikatlarının güvenilir araştırıcısı Ahmet Yaşar Ocak ile Alevilik'in büyük araştırıcısı Irene Mélikoff'un, ayrı ayrı, "özet" incelemeler yazdıklarını görüyoruz; sevindiricidir. Her iki profesör de bu incelemelerinde kabala konusuna sadece değinmekle yetiniyorlar; fakat, Baba Ishak ve Baba Resul isyanından başlayarak Bedrettin'e ve daha sonraki bektaşi şair ve nefeslerine gelirken ortak sayılabilecek, birbirini destekleyen analizler geliştiriyorlar; ben burada sadece Irene Mélikoff'un son incelemesinden söz etmek istiyorum. Profesör Mélikoff, alevi-bektaşi yolunda, bakışın, gözün önemine dikkati çekiyor, mistisizmde bu temeldir, aşk ile bakışın içiçeliğini vurgulayarak, alevi-bektaşi nefeslerinde geçen Ali'nin, Peygamber Hazretleri'nin kuzeni ve damadı olarak değil, soyut bir biçimde anlaşılması ve daha çok bir tanrısallık sayılması gerektiğini ön plana çıkarıyor, böyle bir açıklığa ihtiyacımız olduğu kesindir.

* * *

J'ai tenu un miroir devant mon visage
Ali est apparu a mes yeux
Je me suis regarde moi-meme
Ali est apparu a mes yeux

* * *

Mélikoff, hurufilik ile bağlantısını kurduğu bu bektaşi nefesini yalnızca Fransızca yayınladığı için aslını veremiyorum ve tekrar bir yanlışlık yapmamak amacıyla da sadece anlamını aktarıyorum; "yüzüme bir ayna tuttum / gözüme Ali göründü / kendime baktım / gözüme Ali göründü" Burada bakış ile tanrısallık arasındaki bağlantıyı çok açıklıkla görebiliyoruz. Hiç kuşkusuz, Profesör Mélikoff'un da işaret ettiği üzere, dizedeki "Ali" ile dinler tarihinden bildiğimiz Ali arasında bir özdeşlik söz konusu değildir; "Ali" tanrısallığı temsil ediyor ve bu yolda, inanmış insan tanrıya aşkla yaklaştıkça kendisi de tanrısallık kazanıyor, doktrin budur. Bu açıklamayı, birinci baskının önsözündeki yanlışımı düzeltme çerçevesinde yapıyorum; ama, kitabın yeni bölümleri hakkında da ipuçları sağlamaktadır, öyle umud ediyorum.

Tekelistan, gözden geçirilmiş ve genişletilmiş bu haliyle, bir düşünme kataloğu olma hedefine yaklaşıyor; bu ülkenin sorunlarına bilimsel bakabilmenin başlangıçlarını sağlayabilmiş olmayı umut ediyorum. Fakat sadece bakmak yetmiyor, aynı zamanda uygun kavramlar ile yaklaşmak gerekiyor; bilim adamı ve aydın, düşünme işlemlerini kavramlar ile geliştiren yaratıktır. Bu nedenle de, mistik'ten temelli bir biçimde ayrılıyor; mistik, bilmenin ve kavramların önemini hep küçümseyen ve çok zaman reddedendir. Daha açık olarak da söylenebilir; mistik'in gerçek arayışında, akıl ve geliştirdiği kavramların hiçbir yerini göremiyoruz, bunun yerine, acı ve sevginin ateşinde anınma ile hak olana ulaşma esastır. Demek, mistik yol ile aydın yolu birbirinden ayrı ve çok zaman birbirinin karşıtıdır; bu nedenle, Türk aydınlarının bir bölümünün, bir mistik olan Yunus'u, kendilerine rehber seçmeleri son derece şaşırtıcı ve aynı ölçüde çelişik olmaktadır. Mistik ya da sufi sembollere, aydın ya da bilim adamı kavramlara eğilimlidir; kavramlarımız ise karşılaştıklarımızı anlamak için yetersiz kalmaktadır ve bu nedenle, başka

yerlerde olduğu üzere, yeni kavramlar önermekten çekinmiyorum.

Putlara gelince, inattan ve bakıştan yoksundurlar; putlar, görmeyen ve görülenlerdir. Ülkemizin bir büyük put imalathanesi haline getirilmesinin de sırrını burada bulabiliyoruz; bir yandan aydınların inadını yok etmeye ve gözlerine mil çekmeye ve diğer yandan put imal etmeye hız vermiş durumdayız. Bu iki süreci birbirinden ayrı olarak sunmam, analitik zorunluluklardan doğuyor; yoksa, aydının inadını kırmak ve gözüne mil çekmekle sürekli put yapmak, bir ve aynı iştir. Her ikisi de, tekelli bürokratik düzene geçişle kolay yönetmek içindir. Fakat şimdi görüyoruz, kolay yönetememek bir yana artık yönetilemediğimiz ortadadır; bu ise, katırlar ile eşeklerin aktifine kaydediliyor, bu alemde güven ürettiğinden kuşku duyamayız.

Yönetenlerin ülkeyi yönetemedikleri kesinlikle ortadadır; buna "yönetim krizi" diyoruz ve strüktürel olduğu kadar konjonktürel nedenleri olduğunu biliyoruz. Bu sonuncuları, konjonktürel olanları, hatalarla açıklamak âdettir; hatayı ise bir başlangıcın gerektirdiği tutarlı adımları atamamak olarak tanımlarsak, yönetim açısından, yakın zamana ait iki büyük hatayı saptamada güçlükle karşılaşmıyoruz. Bunlardan birisi, Öcalan'ın, yabancı istihbarat servisleri tarafından tespit edilerek getirilmesidir; bu, çözülmüş bir sorunu çözmek için büyük bir fırsat yaratıyordu. Bu alanda kayıpları kazanca çevirmenin objektif koşulları çıkmıştı ve 1920 yıllarında sağlanan beraberliği perçinlemek ve kalıcı yapmak imkanı görünüyordu; ne yazık, yönetimin buna hazırlıklı ve yatkın olmadığı ortaya çıkmaktadır. Bu, benim öteden beri savunduğum görüşlerimle tutarlıdır ve bu durumda bir hata var, ayrıca sorunu show business'e havale etmek de anlaşılır olmaktadır; oldukça kolay adımları atamadığımız anlamındadır.

Tekelistan'ın ilk baskısında açıklıkla yazılıdır; yönetim, pek çok tereddütten ve önce Arap-İslam Dünyası'nda ve sonra Sovyetler Birliği'nin çözülüşü ile açılan İç Asya'daki şanslarını abartılı bir şekilde değerlendirmeyi geride bıraktıktan sonra net bir Avrupa seçimi yapmıştı, 1999 yazı ortalarındaki bu seçimin tarihini de vermiş bulunuyoruz. Buradaki hatalar, iki aşamalıdır; bir kez, Avrupa'nın istekli görünmediği zamanda, hırslı bir Avrupa isteği sergileniyordu ve Helsinki Şartları açıklandığında ise, bunların, büyük bir bayram havasında kabul edildiği ilan ediliyordu, halbuki yönetim, hem Avrupa tercihine ve hem de Helsinki Şartları'na yatkın değildi, şimdi

netlikle görülebilmektedir. Eklemem gerekiyor, yatkın olmamanın, en azından buradaki analize göre, koalisyon ile yönetilmek veya koalisyon ortaklarının niteliğiyle bir ilgisi yoktur; bunların çok ötesinde kaynaklarını teşhis edebiliyoruz. Devam ve özetle birinci hata ile, objektif olarak çözülmüş bir sorun, sübjektif olarak çözümsüzlüğün dalgalanmasına bırakılmakta ve ikinci hatada ise, Helsinki Şartları kabul edilerek ve atalet politikası seçilerek, karşılıksız olarak, Brüksel'in iradesine tabi olunmaktadır. Birinci ve ikincisi bir yerde kesişmektedir ve bazı yüksek yöneticilerin, kendimiz için demokratizasyon istiyoruz, sözlerine karşın, demokratizasyon programında Brüksel, de facto sponsor durumuna gelmektedir. *Tekelistan*'da "Nova Tanzimat" denilen budur ve bu durumun sakıncaları göründüğünden çok daha fazladır.

Şimdi, "ulusal program" ilanı ile Brüksel'in üyelik görüşmelerini başlatabilmek için ileri sürdüğü siyasal adımları en az beş yıllık bir zamana bağlayarak "Nova Tanzimat" dönemi, kendiliğinden uzatılmış olmaktadır. Bu ise Brüksel'in istediğidir ve "ulusal program" ile beklediğinden daha rahat bir pozisyona girdiğini, biz ters mercekten baktığımız için görememekle birlikte, Brüksel çok iyi görüyor; ileri sürdüğü koşulların zamana bırakılmasından duyduğu içten memnuniyet bunun işaretidir. Çünkü Brüksel, beş yıldan daha kısa bir zaman içinde, üyelik kapılarını, kendi iç sorunlarını çözmek için, on beş yıllık bir zamanın sonrasında yeniden açmak üzere kapatıyordu, ilan edilmiştir; bu Türkiye'nin üyelik görüşmelerinin birdenbire on beş yıl ertelenmesi anlamına geliyordu, hoşnutluğun kaynağı buradadır.

Artık ülkemizde, Birinci Tanzimat sonrasında, Hace-i Evvel Ahmet Mithat Efendi'nin "dekadant" sözüyle acı bir biçimde kınadığı insan türü, kimliğini satacak ölçüde Avrupa'ya bağlanan zavallı yaratık türü, artık sürüler büyüklüğündedir; bu, Türkler'de yaygın ve Kürtler'de hastalık ölçüsündedir. İnsanlarımızın, yükseldiğini sandıkları zamanda, köksüzleşip çürümeleri, çok hazindir ve bu hüznü duyanların azalması ise ayrı bir hüzündür.

Bazı bölünme veya ayrılmaları da görebiliyoruz; a) İki hükümetli olduğumuzu söyleyebiliyoruz. Başka alanlara girmek istemiyorum, ancak Kıvrıkoğlu-Sezer yönetimi ile Ecevit-Cem hükümetinin, dış politikada, ayrı eğilimleri saptadığını görmemek mümkün değildir. b) Birisi İstanbul ve diğeri Ankara başkentli iki devlet olma yolundayız. *Tekelistan*, feodalite ile tekelli bü-

rokratik düzen arasında paralellikler kurarak, devlet fonksiyonunun yavaş yavaş feodaliteye geçişini analiz etmeye çalışmaktadır; "feodalite" sözcüğünün yerine "oligarşi" veya iktisat biliminin "oligopol" sözcüklerini yerleştirmek ve devlet fonksiyonlarının Ankara'dan İstanbul'a kayışını kabul etmek, bu tür bir düşünme çabasında, başlangıç koşullarıdır.

Bunun ilk formülasyonu, Batı basınına, Economist ve diğerlerine aittir. c) Üçüncüsü, Türkiye'nin, iktisat bilimi açısından, bir Belçika ve bir Bangladeş'i içermesi veya bu ikisine bölünmesidir. İstanbul matbuatının kendi keşfi olarak sunduğu "öteki" sözü, Batı iktisat basınında Türkiye ile ilgili bu analizin, Show Business tarafından türkçeleştirilmesi ve tüketilmesidir; Batılı analistlerin "Bangladeş" dediklerine Show Business, "öteki" adını vermektedir, daha kibar olduğunu ve Dostoyevski'yi çağrıştırdığını kabul ediyorum. Türkiye'de bir Belçika ve bir Bangladeş veya Pakistan, birbirinden ayrı mı yoksa içiçe mi; ayrı bir sorun sayabiliriz. Bununla birlikte Türkiye'nin, Belçika'nın harcama kalıplarını sürdürebilecek ekonomik yapıdan yoksun olduğundan kuşku duymuyoruz; bu ancak yüksek faizlerle çekilen sıcak dövizler, sürekli devalüasyonlarla kamçılanan tekstil ihracatı ve turizm girişleriyle ve aşırı korumalı inşaat ihaleleriyle sürdürülebilmektedir. Bunun bir sonucu, ekonomi yönetimini, IMF ve Washington'a bırakmaktır; demek, yönetim krizi, bölünmüşlükle ilgilidir.

Başka sonucu da olmalıdır, kısaca turizm-inşaat-tekstil sözcüklerinden hareketle "TİT" dediğimiz bu alan, malthussien ücret düzeyi ile büyük yolsuzlukları kaçınılmaz yapmaktadır; kaldı ki Kıvrıkoğlu-Sezer Yönelimi, yolsuzlukların, ülkenin varlığına büyük bir tehdit olduğunu tespit etmiş durumundalar ve düşük tonla olsa da, çalışanların, iktisatçıların "subsistence level" dedikleri, ancak hayvansal canlılıklarını sürdürebilmeye yeten bir ücret düzeyine mahkum edilmelerinin sakıncalarını dillendirmeye başladılar. Öyleyse, aktüel olarak, muhalefet burada ve en yüksek yerdedir.

Diğer kitaplarımda olan *Tekelistan*'da çok daha açıktır; Türkiye'yi anlamaya bilimsel olarak yaklaşmak zorundayız, ancak, mevcut bilim ve aletleri de Türkiye'yi analize yeterli olmaktan uzaktır. Bunun anlamı ise, Türkiye'yi anlayabildiğimiz takdirde, bunun ölçüsü ülkenin kurtuluş yolunu çizebilmesidir, bilim de yetersizliklerini telafi edecek ve belki de "yeni" bir bilim olacaktır; kurtuluşumuz ile dünya biliminin yenilenmesinin beraber-

liği bende hep var. *Tekelistan*'ın, bu yol ve anlayışa bir katkı olmasını diliyorum.

"Güzel borç" olur mu, benim var ve çok olduğunu sevinerek söyleyebiliyorum. Ayrıca dünyada, belki de alacağı olmayan tek canlı olduğumu da düşünebiliyorum; aldıklarım, verdiklerimden hep fazladır ve hep ters bir hesap için çabalıyorum. Bu çalışmamda da güzel borçlarım var, anmak durumundayım; Ankara'daki hukukçu dostlarım Dursun Ermiş ve Şahap Önsal'ın, "Mitmat" bölümüne ve yine Dursun Ermiş'in "Bir Münkir" bölümüne katkıları büyüktür. Yalnızca hukuk planında değil, argümanların oluşumunda ve sunumunda da çok önemli yardımlarını gördüm ve sevgiyle anıyorum.

Artık "sabetayist yazar" olarak tanınan Ilgaz Zorlu ile Istanbul'da yaptığımız tek görüşme, benim için son derece yararlı oldu, iki ayrı yöntemi tartışabildik, I. Zorlu, daha çok mezar taşlarının okunmasından sonuçlara gidiyordu ve ben, modern mezar taşları dediğim ölüm ilanlarını da okumakla birlikte, daha çok lenguistik-onomastik bulgu ve yöntemden yararlanıyorum ve ayrıca "rant" teorisine yeni bir alan açmaya çalışıyorum. Tartışmamızı ve Ilgaz'ın bana sağladığı bazı kaynakları büyük teşekkürle kaydediyorum.

Yeni bir yöntem deniyordum, denemek, çok zaman bir jungle'da yol almaktır ve tehlikelidir. Bu nedenle, birinci kitapla ilgili olarak, güzel'i bilen arkadaşım Güngör Uras'ın, bir yanda *Aydınlık*dergisinin ve diğer yanda *Y. Şafak*'ta Taha Kıvanç'ın yazdıkları, Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden arkadaşlarım Ilber Ortaylı ve Ergun Türkcan Hocalar'ın söyledikleri, beni gerçekten yüreklendirdi. Bu alandaki araştırmalarımı derinleştirmemde etkili olduklarını ifade etmek durumundayım.

Temren düzeltme işini üstlendi ve aşırı bir titizlikle; argümantasyon ve üslup önerilerini de ihmal etmedi ki bunların bir bölümünü memnuniyetle kabul ettim. Kuşkusuz, Neylan ve Mustafa'nın katkıları devam ediyor ve benim açımdan artık bir bağımlılıktır, sevgiyle yazıyorum.

Bağımlılık, kaçınılmaz rahatlıktır; yazılarım ile Gülçin arasındaki ilişkiyi, bir bağımlılık-rahatlık ilişkisi olarak düşünebiliyorum. Yayınlamadan önce yazdıklarımı bir de Gülçin'in görmesi beni rahatlatıyor; bu görüşün bir hukuk denetimi ile sınırlı olmadığını ifade etmem zorunludur. Hukuk açısından hiçbir sakıncası olmayan yazılarımı, yazılarımın hiçbir hukuk sa-

kıncası olmadığını biliyorum, Gülçin'in beğeni süzgecinden geçiriyorum ve önerilerini hoşnutlukla ve zaman zaman acımasız sansürünü bir büyük tevekkül ile karşılıyorum. Bu ve bütün bunlar, benim kollektivitenin yaratıcılığına olan sarsılmaz inancımı daha da güçlendirmektedir. "Güzel borç" işte bu olmalıdır.

Yalçın Küçük
Balgat-Ankara
23 Mart '01

ÜÇÜNCÜ BASIMA ÖNSÖZ

Öyle anlaşılıyor, bu çalışmamın, *Tekelistan*'ın, isim-bilim araştırmaları, diğer bölümlerine haksızlık yapmaktadır; ilgi daha çok isim-bilimde yoğunlaşmaktadır. Kabul etmekte güçlük çekmekle birlikte, anlayabiliyorum. Öncü çalışmadır ve bir yol açıyor; demek ki, ihtiyaç var.

Kuşkusuz benden önce vardı, adımlar atılmıştı, şimdi bunları ele aldığımda çok önemli ve değerli olduklarını saptayabiliyorum. Burada benim katkımı veya getirdiğim yeniliği, üç başlıkta toplayabiliriz; birincisi, bir dine karşıt ve ırk ayrımcılığı lekelerinden kurtarmış durumdayım. Bu, sabetayist araştırmalarını, hümanize ve laisize yapmak demektir. İkincisi, bilimsel bir temele oturtmaya çalışıyorum; Newton-Marx yaklaşımını yeniden canlandırmak ve nerede ise günlük bir konuya uygulamak, herhalde bilime ilgiyi arttırmaktadır. Yoğun ve canlı ilgiyi, bir ölçüde de böyle anlıyorum ve daha doğrusu, böyle anlamak istiyorum. Üçüncüsü, araştırmayı, rant teorisi ile başlatarak tekel teorisi ile birleştirmeye çabalıyorum. Bu, alanımızı, ister narodnik ve isterse popülist densin, halkçı yapmak, demektir. Bilimsel temellere oturtulmuş bir popülizm, son çözümlemede, her zaman dönüştürücü ve ileriye gö-

türücüdür; hep, bunun peşinde koşuyorum.

Öncü, hiçbir zaman mevzun değildir; tanımı gereği, eksiği ve fazlası var. Bu önerme, bu çalışma için de geçerli ve bunun doğal karşılanacağını umuyorum. Ayrıca eksikliklerimi en çok ben biliyorum. İbrani dilini bilmeden, "Judezmo" denilen dönme lisanı ile yakınlık kurmadan, bu alanda çok önemli mesafe kaydetmek imkansızdır. Türkiye'de ise biri sırlı ve diğeri öğretilmiyor, İsrael Büyükelçiliği'nde okutulduğunu duyuyorum, ancak bana uzak kalmaktadır. Eksikliği, başlangıç bilgisi ve bu arada genel dilbilimi ile karşılamaya özen gösteriyorum.

Her türlü işaret ve yanlış düzeltmesini bekliyorum; bunlardan birine daha değinmek durumundayım. A. N. Sezer, seçildikten hemen sonra New York'a götürülmüştü, Yahudi Lobisi'nin karşısına çıkarılmıştı; *Sabah* gazetesi, bunu, "ilk sınav" olarak ele alıyor ve başarılı geçti" havası ile bayram yapıyordu. O sırada ben Gebze'de kapalı idim, çok rahatsız oldum, sanıyorum, ilk baskılarda bu rahatsızlığım yeralıyordu. Beni en çok "sınav" sözcüğü bozmuştu, kim olursa olsun bir cumhurbaşkanının, acele ile, Yahudi lobicilerini kabul etmesi ve bir de bunun "sınav" olarak nitelenmesi, kabul edilemez bir durumdu. Ülke, bu hale getirilmemelidir; ancak şimdi, bu "ilk sınav" sözünün, gezideki gazetecilere, Dışişleri Bakanlığı mensupları tarafından dikte edildiğini öğrenmiş bulunuyorum. Ben de hep, Dışişleri Bakanlığı'nın, sabetayizmin tımarlarından birisi olduğunu yazıyorum; düzeltiyorum ve gazetecilerden özür diliyorum.

* * *

Bu baskıya, "isim-bilim çözümlemeleri" başlığıyla ayrıntılı bir giriş yazdım. Gereklidir ve okuyucuma borcumdur; yöntemi ve alanı daha da açmasını umut ediyorum. Ancak ellerinde *Tekelistan* olan okuyucularımın tekrar almamalarını haber veriyorum; bu girişi, hazırlamakta olduğum yeni kitabıma bir bölüm olarak koymayı planlıyorum. Bu yeni çalışmamda, Türkiye'yi, modeller ve yasalarla analiz etmeyi deniyorum.

* * *

Aradığım kaynakları hızla sağlayan İzmirli arkadaşlarıma, John Freely'nin kitabını, çıkar çıkmaz, benim için getirten eski asistanıma ve sabetayizm konusundaki değerli arşivlerini bana açan dostumuza teşekkürlerimi yazıyorum. Anonim tutuyorum, sağlık diliyorum, ortaklığa güvenimi tekrarlıyorum.

* * *

Gülçin Çaylıgil, büyük bir hukukçu olmasından önce büyük bir okuyucudur; yazdıklarımla ilgili ilk tepkileri hep Gülçin'den alıyorum ve hukukçu süzgecine ihtiyaç duymadığım pek çok halde de, vezin uyarılarını bekliyorum. Şimdi Ankara'da bir de Dursun Ermiş, ilk okuyanlar arasına girdi; yazanlar, sanıldığının aksine, çok zaman, yazdıklarını tartamazlar ve bu tartılar için de teşekkürlerimi yazıyorum.

Girişi, bir bilinmeyeni düşünerek, sevgi ile, yazdım.

Yalçın Küçük
Balgat
17 Şubat B. Y.

DÖRDÜNCÜ BASIMA ÖNSÖZ

İlgi ve tartışılması çok güzel, yalnız yine de çalışmamın tümüyle sabetayizm üzerine alınması, zaman zaman bu izlenime kapılıyorum, *Tekelistan*'a çok büyük haksızlıktır; tüm haksızlıkların olduğu türden bunun da acısını duyuyorum. Çok önemli gördüğüm başka kısımları var; bunlardan birisi de "Nova Tanzimat" başlıklı olanıdır. Gebze-Kapalı'da geliştirip yazmıştım; birinci Tanzimat gayrimüslimler içindi, böyle kabul ediliyor ve bu Tanzimat'ın da Kürtler için tertip edildiğini ileri sürüyordum. Yalnız bir nokta daha var, *Tezler* dizisini incelemiş olanlar hatırlayabilirler, birincisinin Avrupa motivasyonuna sahip olduğu, benim açımdan, tartışmalıdır, esin kaynağını Mısır olarak gösteriyordum; bu ise bütünüyle Avrupa zorlaması altında realize ediliyor, bunu da not ediyoruz.

Tarik-i ilm'e düşmüş birisi için en mutlu haber doğrulanmaktır; ben ise aşırı doğrulanmaktan muzdaribim, Yüce Gök'ten beni böylesine acımasız doğrulanmalardan korumasını, hep niyat ediyorum. Kuşkusuz, idam, insanlığın en büyük yüz karasıdır, her türlü idamı insanlığa yakıştıramıyorum, kızgınlıkla, öfkeyle, savaşta, mücadelede öldürmeyi anlayabiliyorum, fakat, dü-

şünüp düşünüp, kademe kademe karar verip, sonra bir gün tayin ederek bir insancığın canını almayı, insanlık saymamak bir yana kavrayamıyorum. Bunların kalkması iyidir. Kalkma ihtimaline seviniyorum.

Kürt halkımızın kendi dilinde sistematik ve resmi bir eğitim almasını, çok fazla önemsemiyorum; Paris Üniversitesi'nde, belki de dünyanın en iyi Doğu Dilleri Enstitüsü'nde, Farisi, Sorani, Kırmançi tahsil ettim, Paris'te pek çok Kürt vardı, sınıflarımda hiç Kürt yoktu, bu benim pratiğimdir. Bir Türk, ben, sevimli bir Japon, Türk Harp Akademisi'ne gelecek bir Fransız Yarbay, Paris polis departmanından bir komiser, dedesi Sovyet komünizminin kuruluşuna katılmış, adı oradan "Tanya", İsviçreli bir genç hanım, üç yıl sınıf arkadaşı olmuştuk. Enstitü'de Kürt öğrenci yok muydu, çoktu ve bunlar Türkoloji okuyorlardı; "Avrupalı" olmuşlar, basit çıkarları peşinde koştukları anlamına gelmektedir ve gerçek budur. Dolayısıyla buradaki heyecanı da korkuyu da anlamakta zorlanıyorum, ama yine de iyi yolda bir adımdır.

Bizi, her türlü ayıptan kurtaracak, insanlığın henüz tümden kazınmamış erdemlerinin başında yeralan eşitlik ilkesine yaklaştıracak her adım iyidir ve Kant'ın çok güzel söylediği üzere, iyilik istemenin kendisi iyi'dir. Bu ülkede Yunaniler, Bulgarlar ve diğerleri, devlet denetiminde kendi dillerinden liselerini kurabiliyorlar, İngilizce ve Fransızca üniversite de var, Kürtlerinkinin kağıt üzerinde kalacağını tahmin ediyorum, ancak bu yönde en küçük bir adım bile sevindiricidir, ihtimaline de seviniyoruz.

Ama buraya kadar; bundan sonrasından acı çekiyorum, istenirse utandığımı da söyleyebiliriz. Ne oldu, yeni bir arkeolojik kazı mı yapıldı, büyük bir bilimsel buluş mu var, bu alanda bir kanun mu değişti, anayasa mı düzenlendi, dilekçe verenler zindandan mı çıktı, "Kürt yok, dağ Türkü var" diyen üniversite mensupları emekli mi oldu, disipline mi verildiler; peki ne oldu da, "Büyükler" Öcalan'ın yaşamını sürdürebilmek için, Kürtlerimize Kürtçe yollu bazı eğitim kapılarını aralayabilmek için birbirine düştüler, ne oldu, ne oldu, Türkiye'de totalitarizmin baş savunucusu, Türkiye'de halka düşman tekellerin derneği tüsiad, soldan düşmüş veya soldan artakalmış müderrislerle, rapor üzerine rapor tanzim ederek Öcalan'ın yaşamı ve Kürtlerimizin dil eğitimi için seferberlik yapıyor ve seferilere tatlı dil döküyor? Bu, çok acıdır. Avrupa'nın, kapısını açmak için, yaptığı şantajın kabul edilmesini ben kabul edilemez buluyorum; oligarkların haksızlıkla, büyük kitlelerin sınırsız yok-

lullaşması pahasına daha da büyüttükleri servetlerini güvence altına almak için Avrupa'ya kaçmak istemeleri anlaşılabilir bir durumdur, yalnız bunun Türkiye Cumhuriyeti'nde en üst düzeyde kavgaların nedeni yapılmasını anlamak gerçekten zordur. Şimdi bu çok zor aşamadayız.

Idamın koşulsuz olarak ve dil eğitimiyle ilgili anlamsız yasakların, anlamlı ölçüde kalkması iyidir. Yalnız bunlara, Avrupa'nın şantajı ve büyük bir telaş ile yaklaşmak, yakışıksızdır ve çok kötüdür. Doğru, "Nova Tanzimat" bölümünde ne yapılmak üzere olduğunu, önceden görebilmiştim, ama böylesine bir acımasızlığı tahmin ettiğimi söyleyemem, beni de aşıyor, imkansızdır; kimsenin de tahmin edebileceğini sanmıyorum. Çünkü tahmin de aklımızın sınırlarını ne kadar zorlasak, yine de akılla sınırlıdır, ben bu sınırlar içindeyim.

* * *

Çoklukla, "Aydınlar Dilekçesi" deniyor ve ben "Aydın Belgesi" demeyi tercih ediyorum; Aziz Nesin'in başkanlığı ve benim genel koordinatörlüğüm altında geliştiriyorduk. Eylülist Cunta'ya karşı, legal, ancak yine de bir aydın kalkışması hazırlıyorduk, Türk aydınının belki en son efsanesidir, ölmeye yatmaktan başka, belki de en son başkaldırısıdır, bugün böylesine rahat bir ölüm uykusuna yatmasını, belki de bu son işi başarmasına bağlayabiliriz. O günler, şimdi göçük, şair dostumuz Tahsin Saraç'ın Emek'teki zemin katı ilk merkezimizdi, Aziz Nesin Ankara'ya geldiğinde Tahsin'in evinde buluşuyorduk. Ön hazırlıktan sonra, Belge'nin temel ilkelerini tartışmak üzere ilk toplantısını yapıyorduk, ağırlıklı olmasını istiyorduk, ilk toplantının çağrılı listesini buna uygun olarak düzenlemiştir; eski bakanlardan, şimdi göçük, Hasan Esat Işık, Ahmet Taner Kışlalı, Profesör Hüsnü Göksel, eski bakanlardan Hikmet Çetin, bizler, Aziz Bey'in çağırdığı, tanımadığımız ancak mit'çi olduklarını tahmit ettiğimiz bir iki kişi, Aziz Bey haberleri olmasını çok zaman bir usûl bilirdi, belki onlar bilmezdi, Aziz bilerek çağırırdı, masa etrafındaydık, hatırladıklarım bunlardır. Güzel konuştuk, her işi kavradığımızı sanıyorduk, bitirmek üzereydik, ben müdahale ettim, "güzel ama, Kürt Sorunu ne olacak, yazmayacak mıyız" demiştim, birdenbire masa etrafında düşünülebilecek en büyük sessizlik patladı, birden masadaşlarımızın hepsinin sanki dili tutul-

muştu, eski bakanlarınki daha çok tutulmuşa benziyordu, herkes birbirine şaşkın şaşkın bakıyordu. Ben de birdenbire istemeyerek de olsa ağzımdan ayıp bir sözcük kaçırdığımı düşünmeye başladım utanıyordum ve kızarıyordum ki, yine Aziz Bey'in zekası, Belge'mizi kurtarmaya yetişti, "ne oldu, ne duydunuz ki" diyordu, masadaşlarımızın yüzlerine dik dik baktıktan sonra, kendisine hep yakışan muzip bir yüzle, "Yalçın, kükürt sorunu, ne olacak diye soruyor, iktisatçıdır, plancıdır, soruyor, yerimiz kalırsa bakarız" yollu eklemişti, sessizlik yerini, önce daha derin bir sessizliğe ve arkasından büyük bir rahatlama kahkahasına bıraktı, kurtulmuştuk. Kükürt sorununa daha sonra bir daha hiç dokunmadan, Belge'mizi, o zamanki Çankaya sakini, General Evren'e verdik, Evren de bizi askeri mahkemeye veriyordu. General Evren'in bizi Vahdettin'den daha hain ilan ettiği bilinmektedir.

Şimdi bu "kükürt sorunu" Çankaya'da Sezer'in en acil sorunudur. Bir çare için, çok çaba harcadığını biliyoruz; "Avrupa Birliği ulusumuzun kurtuluş sorunudur" yollu, zamanın mana ve ehemmiyetini dillendiren konuşmalar yapıyor, ben bunu nereden çıkardığını anlayamıyorum. Göreve geldiğinde, "demokrasiyi Avrupa için değil, kendimiz için istiyoruz, ulusumuz buna layıktır" diyordu; artık, Avrupa bastırdığı için bizim de istediğimizi anlıyoruz.

* * *

Güzel de, bu kadar kolay mı? Türkiye İşçi Partisi'ni unutabilir miyiz; Cumhuriyet Türkiyesi'nin belki de en özgün ve en yaratıcı kapılanmasıydı, istenirse buna "fırtına" da diyebiliriz, Tür aydınının bütün yaratıcılığ ve onurunu, emekçi halkın en saf hayalini aynı kazanda kaynatabiliyordu, Ekim Devrimi'ne saygılı ve sevgili yaklaşıyordu, Sovyetler Birliği'ne mesafeli bakıyordu ve Sovyetler Birliği Komünist Partisi kızıyordu. Yetmişli yılların başında kapattık, kapatmanın bir tür "Bab-ı İçtihad" kapaması anlamına geldiğini ancak şimdi idrak edebiliyoruz, lideri Doçent Doktor Behice Boran'ı on beş yıl küreğe mahkum ettik; ve bütün bunlar sadece otuz yıl öncesiydi, ulusların tarihinde otuz yıl, an denecek kadar kısadır. Suçumuz sadece güya yasalar güvencesinde bir parti kongresinde, "Türkiye'de Kürtler var" kararını kabul etmekti; karar tasarısını hazırlayanlar arasında ayakta kalan, galiba, bir ben kaldım, bu bir güzel ve büyük yazgıdır. O günlerde Ahmet Necdet Sezer, önce

bu büyük fırtınayı içine almış ve sonra Yargıtay'a gelmiş bir hukukçu idi ve biz, bugün Çankaya'da parti başkanlarıyla görüşülenlerin binde birini söylemeyi akıl edemiyorduk, Diyarbakır'ın uygarlık kapısı sayamıyorduk, mahkeme kapılarına ve zindanlara mahkum oluyorduk. O zamandan bu yana Kürtler üzerine yasalar iyileşmedi, sertleri çıkarıldı; o gün bu sözümüz bugünkü her sözden daha masum, daha yasal ve daha doğru ve haklıydı; peki öyleyse kimse Behice Boran'dan özür dilemeyecek mi, "ben yanmasam, sen yanmasan nasıl çıkarız...", deyip geçecek mi, bu da güzel, ancak bu sadece şiirdir ve bu yapılmadıkça, bu yeni düzenlemelere imkan olmadığı kesindir. Devletin tutarlılığı ve toplumdaki adalet duygusunu koruyabilmek, hukukun üstünlüğü ilkesine saygıyı yaratabilmek için mutlak gereklidir.

Güzel yaratıklarımızdı, göçtüler, sanki bütün sorumluluğu zayıf omuzlarıma verdiler; hem sorumluluktan kaçamamak ve hem de çok korkmak, işte bu benim ve hâlâ "Kür.....an" sözcüğünü söyleyemiyorum. Ürküyorum, bir kez Dgm önünde, Değer Yargıcım Turgut Okyay, bu sözcüğü bizzat telaffuz ederek, "korkma, bu sözden dolayı kimseyi mahkum etmiyoruz suç değildir" diyordu, sonradan öğrendim beni çok beğeniyormuş, ama her buluşmamızda bir beş yıla mahkum ediyordu ve babam bana hep "köşker sevdiği gönü yere vurur" diyordu, demek başıma gelecekleri haber veriyordu. Demek ki sevgi ve ceza ayrıdır, deyiş de var, "incir ağacına asmalı, altında ağıt bağlamalı", bu sözü aydın ve mahkeme tarihimizden biliyoruz; bizde bu iki tarih içiçedir ve ne yazık, artık, mahkemeyi bilmeyenleri, aydın sayamıyoruz. Böyle ama, ne yazık ki ben, kişisel güvencelere karşın, hâlâ söyleyemiyorum, kitaplarıma irademdışı girince üzerine karalar çektiriyorum, ortadalar. Çünkü ben, kimselere suç olmayan sözcüklerden dama tıkılıyorum; "Tanzimat" mı, o ne, hâlâ bilmiyorum.

Çünkü bir kez, yasal olduğunu düşünerek söylemişim, adında "er" ve "alp" ve "oz" heceleri bulunan bir ceza hukuku profesöründen "bilirkişi" raporu almışlar, hatırlıyorum, asistanlığında bana ne güzel ve nasıl hayranlıkla bakardı, yarım sayfadan kısa bir yazıyla, bu malum sözcüğü söylemekle "suç işlemiştir, cezalandırılmalıdır" diye fetva veriyordu, mahkeme ve benim dosyalarımda var. Mahkum ettiler, zindanını yattım.

Peki şimdi hiç kimse benden özür dilemeyecek mi?

Hukuk öldü mü?

Peki ne yaşıyor?

* * *

Birinci Tanzimat ve "Nova Tanzimat", bize uğramadılar.
Biz Türk aydınlarıyız. Dışında tutmaktadırlar.

* * *

Gazeteci Cüneyt Arcayürek ile eski cumhurbaşkanlarından Süleyman Demirel'in ortak açıklaması, yine de bir açıklamadır; ancak bu açıklamadan daha önemlisi, bunu ne zaman öğrendikleri olmalıdır, yeni öğrendiklerini düşünemiyorum. Kıdemli gazeteci Arcayürek, şaşırmış görünse de, gazetecilerin bildikleri ve önemli saydıkları haberlere şaşırmış tepkisiyle karşılık vermelerinin, bir gazetecilik nezaketi olduğunu biliyoruz. S. Demirel'in de, "Selanikli kadın" dediği T. Çiller'i, kendi yerine oturturken, bütün bunları bildiğinden ve bunu tercih nedeni saydığından kuşku duyamayız.

Şu günlerde, Ecevit'in yerine başbakanlık koltuğuna İsmail Cem'i yerleştirmek için düzenlenen ve şimdilik başarısız olan senaryoların en önemli sahneleri oynanırken Amerikan Dışişleri Bakan Yardımcısı Grossman ile Savunma Bakan Yardımcısı Wolfowitz, İstanbul'da idiler. Daha önceki yıllarda, Halil Turgut Ozal'ın başbakanlığının, eylülist cunta tarafından veto edilmesini önlemek üzere, Amerikan Dışişleri Bakanları'ndan Haig'in, aynı gün Türkiye'ye geldiğini yazmıştım. Çiller'e başbakanlık kapısını açacak Dyp Kongresi'nin yapıldığı gün ise, görevdeki Amerikan Dışişleri Bakanı Warren Christopher'ın İstanbul'a gelerek seçimlere nezaret ettiğini de ortaya çıkarmıştım, kitaplarımda yazılıdır. Bu seçimde sabetayizmin ağırlığı fazladır.

Şimdiye kadar, politikayı, Dışişleri bakanlıkları, parti başkanlıklarını, herhalde başbakanlıkları, sabetayistler arası, gönüllü veya zorunlu nöbet değişimi sayıyorlardı; onlar biliyordu ve biz bilmiyorduk. Bilimsel çalışmalarım, onların bildiklerini bize öğretmiş durumdadır; dolayısıyla açıklama zamanlı ve kaçınılmazdır. Ben bilimin gücünden hiç kuşku duymuyordum, bir kez daha tanıklık ediyoruz.

Süleyman Demirel: "Kadın Selanikli"

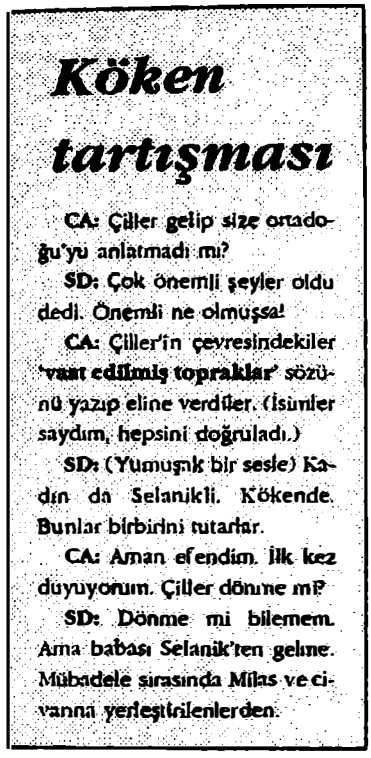

Köken tartışması

CA: Çiller gelip size ortadoğu'yu anlatmadı mı?

SD: Çok önemli şeyler oldu dedi. Önemli ne olmuşsa!

CA: Çiller'in çevresindekiler **'vaat edilmiş topraklar'** sözünü yazıp eline verdiler. (İsimler saydım, hepsini doğruladı.)

SD: (Yumuşak bir sesle) Kadın da Selanikli. Kökende. Bunlar birbirini tutarlar.

CA: Aman efendim. İlk kez duyuyorum. Çiller dönme mi?

SD: Dönme mi bilemem. Ama babası Selanik'ten gelme. Mübadele sırasında Milas ve civarına yerleştirilenlerden.

Cumhuriyet, 17 Haziran 2002

'DYP Portalı' imzasıyla dün internet sitesinde yeralan yazıda, Cüneyt Arcayürek'in tarih yazmaya kalktığı belirtildi ve kitapta Demirel'e atfederi yayınlanan sözler hakkında Demirel'den cevap beklendiği dile getirildi. Açıklamada, şöyle denildi: "Sayın Demirel gibi bir devlet adamı; 'Selanikli olmak'ı yanlış bir şeymiş gibi telaffuz ederek, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu büyük önder Atatürk için de yanlış söylemlere sebep olabilecek şekilde kullanır mı? Bu konuda Sayın Demirel'in bir cevap vereceğini düşünüyoruz. Bu cevabı beklemede haklı olduğumuza inanıyoruz."

Zaman, 18 Haziran 2002

Çiller'in başbakanlığa enstalasyonu yapılırken, görülmemiş ve ancak Ecevit'in "tıbben öldürülerek" yerine İ. Cem'in oturtulmasıyla ilgili yakın zamanların cihadı ile karşılaştırılabilecek "medya" kampanyasının da, sabetayist orkestrasyon sonucu olduğundan şüphe etmiyoruz. İsimlerini yazmak istemiyorum, ancak en hevesli çalgıcı, şimdi göçük arkadaşımız Yavuz Gökmen ile yetiniyorum; bir de "sarışın güzel kadın" türünde nakarat tutturuyordu. Erken göçtü, severdim, çok üzüldüm, sadece Çiller'in bugünkü siluetini görmemesinde teselli buluyorum; sevgili arkadaşımız Gökmen'in de sabetayist olduğunu düşünmemiz, onomastigue ve diğer tahlillere göre, yerindedir. Çiller'de gördüğü güzellik, herhalde maddeden değil, mesih'ten menkul'dü mümkündür.

* * *

Tekelistan'ın iç düzenlemesinde bazı değişiklikler var; ancak yeni bir bölüm sunmuyoruz veya yazımla ilgili bir değişiklik yapmıyoruz. Bu alandaki ve diğer bulgu ve çözümlemelerimizi bundan sonraki kitabımıza ayırıyoruz.

Yalçın Küçük
Balgat,
24 Temmuz, B. Y.

BİRİNCİ KİTAP

Birinci Bölüm

NOVA TANZİMAT

Besteler var, nasıl bağlandığına, resimler görürüz, nasıl yapıldığına, kitaplar okuruz, nasıl yazıldığına, şaşarız; Prusyalı General von Clausewitz'in "Savaş Üzerine" yazdıkları, herhalde, bu sonuncu kategoriye girmektedir. Savaş sürecinin sırlarını, zaman zaman "akıl gözü" ve bazen "iç göz" adını verdiği bir projektörle aydınlatması bir yana, her planlamacı için, ben meslek itibariyle plancı idim, bir bilmeceye dönüşen amaç-araç hiyerarşisine ışık tutmaktan geri kalmıyor ve teori tutkunlarına, öyle de görülebilirim, pek çok verimli ipuçları da sağlıyor; "başucu" nitelemesiyle anlatılan eserler arasındadır. Clausewitz bu çalışmasının bir yerinde, her teorik çabada ilk işin, "kavramları netleştirmek ve birbirine girmiş, söz uygunsa, arapsaçına dönmüş, karmakarışık düşünceleri ayrıştırmak"[1] olduğuna da işaret ediyordu; yeni çözümleme ve kuramsallaştırma denemelerinin başlangıcı mutlaka buradadır.

Fakat Marx dahil pek çok teorisyenin hayranlıkla söz ettikleri bu çalışmasında Clausewitz'in "iç savaş" kategorisinden hiç söz etmemiş olmasını, muhtemelen göz kamaştıran analizler nedeniyle, çok zaman fark edemiyoruz, an-

1) Carl von Clausewitz, *On War*, Middlesex, England, 1982, p. 179.

cak fark ettiğimiz zamansa şaşırtıcı bulmak durumundayız. Şaşırmak ayrı, yıllardır iç savaş teori ve pratiğini geliştirmek isteyen benim için bu eksiklik, ayrıca bir talihsizliktir; bununla birlikte Tanzimat'ı bir iç savaş sonucu olarak ele aldığıma göre, Nova Tanzimat'tan da bir savaş süreci içinde söz etmem normaldir. Bu, "iç savaş" kategorisini yeterli ölçüde geliştirebilmiş olduğum anlamına gelmiyor, böyle olmasına karşın kullanmakta büyük yarar görüyorum; çünkü çok verimlidir.

İç savaşın tanımsal varlığı için, tarafların birinin bile düzenli ordu kullanması zorunlu görünmemektedir, aynı zamanda bir "dış ya da adi savaş" olabilir, yine de kavramsal ayrı tutuş gereklidir. Düzenli ordu kullanmamak, declaree bir savaş olmamasının da işareti sayılabilir; bu nedenle ilanı, daha çok bilimseldir. Bu anlamda, ben, şimdiye kadar üç "iç savaş" ilan etmiş durumdayım; birincisinde, Elenler ile ilanlı ve tarihlerde de yazılı bir savaş vardı, burada da "iç" ve "dış" savaşları birbirinden ayrı tutuyoruz. Şimdi, tekrarlayarak sözünü ettiğim ve yakın Türkiye tarihinde "Birinci İç Savaş" dediğim, kendisini düzensizlikler, devlet otoritesinde boşluklar, darbe ve ihtilallerle sürdüren karışıklıklar dönemi, 1806-1826 yıllarında oluyordu; anlatımı, analizi ve geliştirilmesi, daha önce yayımlanmış çalışmalarımda yeralmaktadır. Tanzimat, bu büyük iç savaşın sonucudur ve daha da önemlisi, böyle bir iç savaş kabulü ile analizi olmadan, Tanzimat'ı anlamak da mümkün değildir, bunu hep ileri sürüyorum.

İkinci iç savaş saptaması, 1906-1926 dönemini kapsıyordu; tarihsel açıdan olmasa da bilimsel planda, Cumhuriyet'in başlangıcının 1925-1926 yılına kaydırılması halinde, böyle bir iç savaş ilanı daha ilgi çekici olabilmektedir. Demek, birincisinin Tanzimat'a ve ikincisinin Cumhuriyet'e gebe olduğunu çıkarabiliyoruz; iç savaşlar, bir düzen için veriliyor, bunu görebiliyoruz. Fakat ne yazık, tarihçinin geriye doğru yüzyılları delen keskin gözleri, bugün ve yakın gelecek için sadece miyoptur ve en azından ben, içinden geçtiğimiz otuz yıllık iç savaştan sonra tahtını kuracak düzeni söyleyemiyorum; iç savaşa giriyoruz, ancak sonucunu bilemiyoruz, çaresizlik bilimseldir. Bu kadar da değil, akan tarihin kilometre taşlarını koymak da sanıldığı kadar kolay olmuyor, ne zaman başlatıyoruz; yine de, 1965 yılı sonbaharında, Süleyman Demirel başkanlığındaki Adalet Partisi'nin seçimi kazanarak hükümet ve Mehmet Ali Aybar başkanlığındaki Türkiye İşçi Partisi'nin, göreceli olarak, az sa-

yıda milletvekiliyle parlamentoya girerek muhalefet oluşunu, yeni bir iç savaşın habercisi sayabiliriz. İşçi Partisi'nin sosyalist söylemli milletvekilleri, sayılarının önemsizliğine karşın, artan ölçüde işçi sınıfı ve emekçileri, büyük ölçüde üniversite gençliğiyle kamu görevlilerini arkasına alarak, Meclis'te çok rahat bir çoğunluğa sahip Demirel'in emperyalizme bağımlı anti-kemalist hükümetini çalışamaz hale getiriyordu; iktidar, çareyi iç savaşta bulmuştur.

Eğer savaşlar egemenlik amaçlıysa, iç savaşlar "düzen" üzerinedir; bu üçüncü iç savaşın kemalist cumhuriyeti özgürleştirip toplumsallaştırmak isteyenlerle, yerine tekelli düzen kurmaya kararlı olanlar arasında cereyan ettiğini bugün çok daha açık olarak görebiliyoruz. Ne zaman sona erdi, nasıl erdi ve daha da önemlisi gerçekten sona erdi mi, sorularını yaşadığımız zaman içinde cevaplandırmak çok zordur; ben sadece, doksanlı yılların ortasında "restorasyon" kategorisini canlandırdığımı hatırlatabiliyorum. Tekelli hücum, tutamayacağı ve tutması gerekli olmayan mevzilerini gönüllü olarak bırakacaktı; son yılların gelişmeleri bu yöndedir ve gerçekten de "restorasyon" süreci gözle görülebilir olduğu için kavram politikacılar dahil her tarafta kullanılmaktadır.

Clausewitz, savaşı, karşı tarafa kendi iradeni kabul ettirme olarak tahlil ediyordu ve hâlâ doğru bir tahlil olarak görünmektedir. Öyleyse, tekelli hücumlar nedeniyle, kemalist olanlar bir yana, Üçüncü Selim'den bugüne bu topraklardaki pek çok modernist ve burjuva kurumların tahrip edilmelerine, pek çoğunun yerle bir edilmesi ve işe yaramayacak ölçüde bozulmalarına karşın, tekelli irade ve düzenin mutlak üstünlüğünü ilan etmek imkansızdır, bunu, gerçekçi bir değerlendirme olarak ileri sürebiliyoruz. Bu, sonuç açısından belirsizlik, "restorasyon" kavramına aykırı düşmemektedir, çünkü bu kavram, bizi, hem ön ve hem de arka kapıya götürebilmektedir.

Restorasyon süreçleri, çok az örneklerinden biliyoruz, içinde görkemli zikzakları taşıyorlar; Türkiye'de restoratörler ise, görülmemiş bir ürkeklik sergiliyorlar, her adımlarında çok büyük bir ürkeklik var. Bazen bunu "Gorbaçov Sendromu" olarak da dillendirebiliyoruz; Türk restoratörler, iç söylemlerinde Gorbaçov'un restorasyon denemesinin yıkıma yol açtığı değerlendirmesini yapıyorlar ve ürkek davranmayı, bir güvence sayıyorlar. Ürkeklik, zaman zaman geriye doğru büyük hamleler olarak da ortaya çıkmaktadır.

Eğer bir ülkede tekelli düzen arayışlarından söz ediyorsak, emperyalist

ilişkilerin ortak bir yönetime yaklaştığını da kabul etmek durumundayız. Böyle baktığımızda ise, ülkede, son beş yıla yakın bir zamandan beri sahnede olan restorasyon programının aynı zamanda bir emperyalist planlama olduğunu da teslim etmek zorundayız; bu takdirde tarihimizdeki "Tanzimat" açılımını hatırlamak kaçınılmaz olmaktadır. İçeride ürkeklik saptaması, birazdan çok kısa olarak çözümleyeceğim uluslararası hızlı adım atma ihtiyacı ile birleştiğinde, "Tanzimat" hatırlatması çok daha fazla yerini bulmaktadır; "ikinci" veya "yeni" Tanzimat'tan söz edebiliyoruz, dış zorlama nedeniyle "Nova Tanzimat" nitelemesi daha uygun düşmektedir.

BİRİNCİ TANZİMAT

Tarihe bakıp bugünü anlamaya mı çalışıyoruz; yoksa tarihe, bugünden ve hep yeniden mi bakıyoruz, bu da beni hep uğraştıran sorular arasındadır. "Tanzimat" üzerine çok yazmış bulunuyorum, yazdıklarım, genel Tanzimat kabullerinin dışındadır; bunları saklı tutuyorum. Şimdi, Nova Tanzimat dinamiklerini çözümleyebilmek için, bugünden Tanzimat'a yeniden bakmayı denemek istiyorum; burada ayrıca işaret etmemekle birlikte, kaynaklarım yine kendi yazdıklarımdır, normal karşılanacağını umuyorum.

Tarihimizde, 1774 Küçük Kaynarca Antlaşması olarak bilinen Türko-Rus barışı, aynı zamanda, Avrupa'da bir güçler dengesi değişimine işaret ediyordu; öncesinde Osmanlı İmparatorluğu bir büyük devlet ve Rusya ise ikinci sınıftı, bugünkü Bulgaristan'da Küçük Kaynarca kasabası bunun tersine dönüşünü hatırlatmaktadır. 1768 Türk-Rus Savaşı, Türkiye'nin hâlâ kendisini büyük devlet sanmasından doğmuştur, Rusya, Polonya üzerinde bir korumacılık, protectorat, kurmak istiyordu ve Türkiye buna itiraz ediyordu, savaşın nedeni budur. İkinci Frederic'in o zamanlarda "Rus Ayısı" sözüyle ifade etmeye başladığı Katerina'nın hırslanmış Rusya'sı ise Türkiye aleyhine genişlemek istiyordu; Malta'daki Rusya provakasyonuyla başlayan ve altı yıl süren savaş,

Türkiye'ye utanç dolu yenilgilerle birlikte, artık eski güç ve görkemini yitirdiği duygusunu da veriyordu. Türkiye, görünüşte bunu kabul etmiyordu, fakat büyük devletler, çoktan kabul etmişlerdi ve hesapları buna göre oluyordu.

Engelhardt'ın haber verdiğine göre, 1830 yılında, Rusya seyahatinden dönen Donanma Komutanı Halil Paşa, Avrupa modeline göre reformlar yapılmazsa, "toptan Asya'ya göç etmemiz gerekeceğini şimdi daha iyi anlıyorum" diyordu.[1] Tanzimat'ı yalnızca Batı'dan esen bir rüzgar ve büyük devletler diktası olarak anlayanlar için –böyle anlayanlar çok büyük bir çoğunluktur– Halil Paşa'nın sözünün arkasındaki gizi hissetmemek imkansızdır; *Sırlar* çalışmamda işaret etmiş bulunuyorum, Küçük Kaynarca utancı sadece Üçüncü Selim türünde aydın ve yenilikçi bir sultanı tahta çıkartmakla kalmıyor ve aynı zamanda, büyük devletlere, Türkiye'yi, yeniden Asya'ya sürme programını ilham ediyordu. Büyük Napolyon komutasındaki Fransız kuvvetlerinin, 1798 yılında, Mısır'a çıkışları bunun pek güzel bir kanıtıdır. Küçük Kaynarca ile, sonradan geçici olduğunu anlıyoruz, terk etse de, Katerina'nın Kırım'a çıkışına simetrik bir paylaşma hareketi oluyordu; XIX. Yüzyıl başlarken, Osmanlı elitine çıktıkları topraklara geri dönüşe zorlanma korkusu düşmüştü.

Paşa, bu korkuyu dillendiriyor; 1830 yılında, büyük devletlerin politika değişikliği nedeniyle bu korku biraz uzaklaştırılmış olsa da, Tanzimat'ın temel dinamiğinin, Osmanlı elitindeki yok olma korkusu olduğunu görmezlik edemeyiz. Tanzimat, bir korkunun ürünü ve bir iç savaşın sonucudur. Öte yandan Osmanlı elitinin korkması için çok önemli tarihsel gelişmeler yaşandığını da biliyoruz.

Elenler'in Türkiye'ye bağımsızlık savaşının silahlı aşamasında, Rusya hariç zamanın büyük devletlerinin, bir politika değişikliğiyle, Türkiye'nin toprak bütünlüğünün savunucusu haline dönüştükleri kesindir; ancak hazırlıklar ve filhelenist örgütlenmeler önceki dönemde oluyordu. Belki de bu hazırlıkların etkisiyle, Elen Bağımsızlığı'nı, önemli ölçüde Avrupalı aydınların kazandığını söyleyebiliriz. Buradaki aydın desteğini anlamak için, altmışlı yılların sonunda, Amerikan kuvvetlerine karşı, Vietnam halkının savaşındaki Batı aydınının hareketliliğini göz önüne getirebiliriz; ancak yine de, herhalde önceki çok yüksektedir. Elen savaşında Paris ve Londra aydınları, ayrı ayrı, kendi ülke-

1) Ed. Engelhardt, *Tanzimat*, Türkçe çeviri, Istanbul, 1976, s. 10.

lerinin dış politikalarını tersine çevirmeyi başarabildiler.

Elen bağımsızlık savaşının sonlarına doğru Türkiye, Rusya ile yeniden tutuşmak zorunda kaldı ve 1829 Edirne Antlaşması ile Elenler'in bağımsızlığını kabul ediyordu; beylikleri yutmuş, imparatorlukları kaldırmış Osmanlı'dan ilk kez bir devlet çıkıyordu mesajının çağdaşları için ürkütücü olduğunu bugün netlikle saptayabiliyoruz. Bu bir yana, Rusya bu başarıyı iki cephede birden elde ediyordu ve 1830 yılında İran ile yapılan Türkmençayı Antlaşması ile de, o zamana kadar İran Ermenistan'ı olarak bilinen çok geniş topraklar Rusya'ya geçiyor ve Rusya Ermenistanı doğuyordu. Artık Avrupa'nın büyük devletleri için Türkiye'yi parçalamaktan vazgeçmek ve tam tersine yaşatmayı en önemli politika bilmek dönemi başlıyordu; Rusya'yı durdurmak ile Türkiye'yi yaşatmak aynı politikanın iki adıdır.

Tanzimat'ı anlayabilmek için, mutlaka, İstanbul-Mısır Hidivliği ilişkilerini hesaba katmak gerekmektedir, yerli ve Batılı pek çok tarih yazımında ihmal edildiğini biliyoruz. Burada hesaba katmamız gerekli olan ayrıntılı tarih değil, Hidiv Mehmet Ali Paşa'nın oğlu İbrahim'in komutasındaki Mısır kuvvetlerinin İstanbul'a karşı yürüyüşe geçtiğinde, Akka, Şam, Halep ve Hatay'ı, nerede ise hiçbir mukavemetle karşılaşmadan alarak, 1832 yılında Konya'ya girmesidir; bir yıl sonra da Kütahya'yı alıp İstanbul kapısına dayandığını hatırlıyoruz. İbrahim'in Osmanlı tahtını sallaması karşısında Fransa ve Büyük Britanya'nın müdahale ederek Mısır kuvvetlerini çekilmeye razı etmelerinin, İbrahim'in yürüyüşünün önemsiz sayılmasına yol açtığını görüyoruz; aslında çok önemli dersler içeriyordu ve burada sadece üçüne değinmekle yetinmek istiyorum.

Derslerden üçüncüsü, İbrahim karşısında büyük korkuya kapılan İstanbul'un yardım için Rusya'ya başvurması, Rusya'nın Boğaz'ı savunmak için donanma göndermesi ve arkasından Hünkar İskelesi Antlaşması ile Türkiye'ye yardım taahhüt etmesidir; bunun, Paris ve Londra'da büyük kaygılara yol açtığını tahmin etmek zor değildir, Osmanlı'yı reforme ederek güçlendirmek planı bir kez daha kendisini zorluyordu. İkincisi, Arap nüfusunun yoğun olduğu eyalet ve vilayetler bir yana, Türkler'in rengini verdiği vilayetlerin bile İbrahim komutasındaki Mısır kuvvetlerine büyük bir teslimiyetle kapılarını açmasıyla düzenin çürümüşlüğünü, kör gözlere de, gösteriyordu. Osmanlı elitinin bunu görmüş olduğundan hiçbir kuşku duymuyoruz. Birinci ders ise,

Osmanlı eyaleti Müslüman Mısır'ın, dirayetli ve reformatör Mehmet Ali'nin yönetiminde çok kısa bir zamanda çok büyük bir güç olmasıdır; kısa bir zamanda uygulamaya konan reformlarla eyalet, merkeze kafa tutabilmektedir.

Rusya'nın, Osmanlı aleyhine güneyine yayılma hırsının, Avrupalı büyük devletlere, Türkiye'yi reforme etme planını dikte ettiği doğrudur; ancak Mısır kuvvetlerinin yürüyüşü ve Mısır reformasyon programının verimlerinin apaçık bir biçimde ortaya çıkışı da, Osmanlı eliti için, reformları kaçınılmaz yapıyordu; bunun ihmal edilerek, bu büyük girişimi, yalnızca büyük devletlerin ve hatta Büyük Britanya Sefiri Lord Stratford Canning'in aktifine kaydetmek affedilmesi zor bir yanılgıdır. İçeride çok güçlü bir reform partisi vardı; bu iç savaş, aynı zamanda yenilikçilerle tutucular arasında kanlı bir boğuşma olarak geçiyordu, yenilikçi ve aydın sultanımız Üçüncü Selim'in boğulmasıyla başlamıştır. Bu noktayı kaydetmek bir başka açıdan da önemlidir; Tanzimat ile Nova Tanzimat arasındaki en önemli ayrılıklardan birisini burada görüyoruz, çünkü ikincisinde adından söz edilebilecek bir reform partisi göremiyoruz.

Rusçuk Yaranı olarak da bilinen, yakın tarihin bu yol açıcı aydın devrimcileri, en umutsuz bir zamanda, Alemdar Mustafa'yı, İstanbul'daki tutucu partinin üzerine yürümeye hazırladılar; ancak yenilikçi adımların önüne dikilen barajlar, dikkatlerin, ordu üzerine çevrilmesine yol açıyordu ve reformasyon için yeni ve reformatör bir ordu düşüncesi kendisini zorluyordu. Türk tarihinde Vaka-i Hayriye olarak da bilinen 15 Haziran 1826 tarihli ihtilal ile yeniçeri kışlaları topa tutuluyordu, direnenler katlediliyordu, görgü tanıkları cesetlerden Boğaz'ın seçilemediğini haber veriyorlar, Tanzimatın kapısı böylece açılmış olmaktadır.

"Tanzimat" denilen, aslında iki fermanlı bir düzenlemeler dergisidir; Kasım 1839 tarihini taşıyana "Tanzimat Fermanı" ve Şubat 1856 tarihlisine de "Islahat Fermanı" denilmektedir. Her ikisi de Osmanlı yurttaşlarına burjuva hukuk garantileri getirmeyi amaçlıyordu; fakat, esas hedefin, Osmanlı İmparatorluğu içinde yaşayan ve Müslüman olmayan teba ile Elen, Yahudi, Ermeni unsurlara koruma sağlamak olduğunu biliyoruz. Kuşkusuz bu, düvel-i muazzama için öncelikti; Osmanlı eliti için hedef ise, artık bir utanç haline gelen askeri yenilgilerden kurtulmak oluyordu. Bu yeni bir askeri güç demekti ve yaya yerine süvari kuvvetlerinin önemi kabul edildiği için veteriner

okullarına, sağlıklı askerler için Askeri Tıbbiye'ye, modern savaş sanatı için de Harbiye'ye ihtiyaç görülüyordu. Baytar Mektepleri ile Askeri Tıbbiye ve Harbiye'nin en itibarlı ocaklar olması ve en yetenekli öğrencileri çekmesi işte bu nedenledir.

İç savaşlar elit savaşlarıdır; elitler öldürülürler, bu başlı başına bir bellek silinmesidir. İç savaşlar, aynı zamanda, adi savaşlardan çok daha fazla korku generatörüdürler; korku da aklın çalışmasını durdurduğu için bellek silinmesini hızlandırmaktadır, bu nedenle bir interregnum teşhisi yerindedir; biz tarihimizde, bazen buna, "fetret devri" adını da veriyoruz. Demek, iç savaşlar, aynı zamanda bir boşluk imalatına işaret ediyor. Bizim birinci büyük iç savaş dönemimizde, boşluk için organik nedenler de tarif edebiliyoruz, o zamana kadar Osmanlı'da entellek kullanmayı ve dil bilmeyi gerektiren işler, Elen unsurların tekelindeydi, fakat 1829 yılında, artık Elenler Türkiye'den ayrı bir devlet kurmuş oldukları için, iç savaş dönemindeki paranoyak ölçüde olmasa bile, imparatorlukta kalan Elenler'e kuşkuyla bakıyorduk. Benim, daha sonra genellikle tekrarlanan, "Türk aydını tercüme odasında doğdu" formülasyonum, işte böyle bir saptamaya dayanıyordu; imparatorluk, hızla, bir yabancı dil bilen ve aklını kullanmaya yatkın kadrolar yaratmak zorunda kalmıştır; seçkin ailelerin çocuklarının toplandığı tercüme odaları, yeni aydınımızın beşikleri oluyordu, aydınımız bu doğum damgalarını hiçbir zaman tümüyle silememiştir.

Dinamiklerindeki çarpıklıklara karşın, birinci Tanzimat'ın bu yanı görkemlidir; bir transformasyon süreci olarak ilk Tanzimat'ın amacını aştığını çok netlikle söyleyebiliriz. Ürünler, bizi, böyle bir kabule zorlamaktadır; elli yıl kadar kısa bir zamanda, Harbiye'nin savaş sanatını öğretiminin yanında bir Jön-Türk fabrikası haline dönüşmesi, Niyazi, Eyüp Sabri, Enver, Mustafa Kemal, İsmet, Ali Fuat ve daha yüzlercesinin buradan çıkması son derece şaşırtıcıdır. Olumlu ya da olumsuz her türlü siyasal tahlilde baş yeri tutan İttihat ve Terakki Ekolü'nü biliyoruz; yalnız, bunun, Askeri Tıbbiye'de dört öğrenci tarafından kurulduğunu çokça zaman bir dipnot olarak tutup tahlillerimize almıyoruz. Daha da önemlisi, beğeniriz veya beğenmeyiz, yetiştirebileceğimiz en inançlı iki elitimiz, her ikisi de son derece halkçıdırlar, sosyolog Ziya Bey, Ziya Gökalp ve dindar ancak halkçı şair Mehmet Akif'in Baytar Mektebi öğrencisi olmaları dikkat çekicidir. Öyleyse pratiği içinde, Tanzimat

kendisini aşmış ve ufku geniş, sözcüğün en iyi anlamında, idealist ürünler vermeye başlamıştır; bu yanı görmeyen bir değerlendirmeyi eksik sayıyoruz.

Politik yönelişleri ve eylemlerine baktığımızda Abdülhamit'in bunu çok iyi gördüğünden hiçbir kuşku duymamalıyız; Hamit, Tanzimat'ın açtığı teknokratik-bürokratik yenileşme yolunda çok daha büyük ve kararlı adımlarla yürüyordu, fakat aynı zamanda, ortaya çıkan ürünlerin sergilediği ufuk devrimi ve özgürlük tutkusundan ürküyordu; Hamit'in analizinde yalnızca bu ürküntünün resmedilmesi hem bilimsellikten uzaklaşma ve hem de bugünü anlamaktan kaçma anlamındadır. Gerçekte Hamit, teknokratik reformasyonu sürdürürken, eninde sonunda monarşiyi yıkacak aydınlanmacı örgütlenmeleri karartabilmek için, polis baskısından ayrı olarak, türkist ve islamist programlardan medet umuyordu; Hamit'teki cılız pan-türkist ve oldukça gelişmiş pan-islamist yönelişlerin kaynağını burada buluyoruz.

Böyle bir çözümleme, hem şimdiki "Türk-İslam Sentezi" programcılarının Hamit aşkına ışık tutmakta ve hem de üçüncü uzun iç savaşın obscurantiste çizgisinin tarihimizde önceleyenleri olduğunu hatırlatmaktadır; yalnız hamidist dönemde, pan-türkizmin İngiliz ve pan-islamizmin de Alman emperyalizminin programları olduğunu da eklemek durumundayız. Ayrıca birinci Tanzimat'ın formülasyonu ve uygulanmasında da dış dinamik etkiliydi; iç dinamik ile atbaşı gidiyordu, hep vurguluyoruz.

Hangisi dominanttır, şimdi bu soruya girmek istemiyorum, ancak benim Tanzimat çözümlemelerim, hep, dış zorlamaların abartıldığı tınısını da içeriyordu; birincisinde Büyük Britanya'nın Konstantinopol Büyükelçisi Lord Stratford Canning'in rolü hep büyütülmüştür. Bunda, otuz yıldan uzun bir zaman Türk başkentinde misyon şefliği yapan küstah Lord'un zamanında Londra'ya gönderdiği şifrelerinin, daha sonra yayımlanan anılarının katkısı büyük görünmektedir, öte yandan, bizim tarafımızda da yaygın, kaba ve şematik emperyalizm analizlerinin de payını görebiliyoruz. Küstah ve geçimsiz Lord'un, sonrasına bıraktığı kayıtları olduğu gibi alacak olursak, kendisini İstanbul'da hakim-i mutlak ve Sultan Mecit de dahil, Tanzimat'ın üç diktatör paşasını, Reşit, Ali ve Fuat'ı da kulları saymamız zorunludur; oysa, bu gerçekdışıdır.

Doğru olanlar şunlardır; birincisi, hem birinci ve hem de Nova Tanzimat'ta büyük devletler, birincisinde, Büyük Britanya ve ikincisinde Birleşik

Amerika, etkilidirler ve bu etkiyi, altruist değil egoist planda ele almak durumundayız; çünkü programların başarısı, emperyalist devletlerin çok hayati politikalarının başarısı için de gereklidir. İkincisi, tanzimat fermanlarının formülasyonunda, Stratford Canning'in kalemini okumak kaçınılmazdır; üstelik bunu, fermanlara girmemiş düzenlemelere de yayabiliriz. Nitekim, Büyük Britanya temsilcisi Canning'in, sadece gayrimüslimlere hukuk güvencesi sağlamakla yetinmediğini, Müslümanlığı terk ile Hıristiyanlığa dönenlere ölüm cezası verilmeyeceğini Islahat Fermanı'na koydurmak için çok ısrarlı olduğunu biliyoruz; Babıali, fermanda böyle bir formülasyonu onur kırıcı bulduğunu ileri sürerek, dönmelere ölüm cezası vermeyeceğini ayrıca taahhüt etmiştir, bunlar var. Üçüncüsü, aşırı müdahaleci Büyük Britanya temsilcisi, en küçük ayrıntıya dahi burnunu sokmaktan geri kalmıyordu ve bu hali Sultan dahil Konstantinopol'de büyük rahatsızlık yaratıyordu ve Londra da, Boğaz'a demir atmış bu müstemleke valisini Londra'ya çekmek için çareler arıyordu.

Bunlar var, ancak sadece bunları görerek, çokça yapıldığı gibi, Tanzimat'ta yalnızca Londra'nın iradesini okumak, görüntüye aldanarak özü görmemektir ve bilim-dışıdır. Şu noktayı gözden uzak tutamayız, kolonyalist çağda belli ölçüde ve emperyalist dönemde çok daha belirgin biçimde, her ülke yönetimi aynı zamanda bir emperyalist yönetimdir. Lord Stratford Canning adında bir Büyük Britanya asilinin tarihin belli bir kesitinde kendisini, Türkler'in sadrazamı ve hatta kral naibi görmüş olması mümkündür, subjektif olarak bunu haklı da bulabilir, fakat bu, normal piyasa ile karaborsayı birlikte anlatan "paralel pazarlar" ile bir analoji kurularak, paralel yönetimler kategorisiyle de anlatılabilmektedir. Türkler'in İstanbul veya Ankara'daki legal hükümetlerinin paralelinde, Londra ve Washington'a kadar uzanan, daha küçük kadrolu, fakat etkili hükümetleri de düşünebiliriz; analitik açıdan çok daha verimli görünmektedir.

Bin dokuz yüz doksan dokuzu, zamanında, "karşı-devrim" olarak niteliyordum ve şimdi bir Nova Tanzimat'tan söz ediyorum; birincisini azaltmıyor, tam tersine, daha da güçlendirmektedir. Nova Tanzimat'ta paralel hükümetin başında Amerika Birleşik Devletleri'nin Ankara Büyükelçisi Mark Parris ve Washington'daki Dışişleri Bakan Yardımcısı Mark Grossman'ı teşhis edebiliyoruz. Parris, Türkiye'ye geldiğinde, henüz güven mektubunu sunmadan, başbakan ve devlet başkanı ile müteaddit defalar görüşmekle övünüyordu;

diplomatik kurallara çok aykırıdır ve yabancı yatırımcılarla ihtilafları Türk yargısının yetkisi dışına çıkaran ve "tahkim yasası" denilen anayasa değişikliğinin gerçekleştirilmesi ve emekçilerin sosyal güvenlik sistemi içindeki emeklilik haklarını de facto ortadan kaldıran ve IMF tarafından dikte edilen yasa değişiklikleri hep Ankara'da Parris-Washington'da Grossman yönetimi zamanında gerçekleştiriliyordu. Gerçekleştirilenler Üçüncü Selim'den beri kurulan Türkiye düzenini tahrip edici niteliktedir ve herhalde kuşku duymamak durumundayız.

Hürriyet gazetesi yayın yönetmeni, aynı zamanda oligarşinin siyaset kulübü TÜSİAD'ın yöneticisi Ertuğrul Özkök, emperyalist merkezlerde formüle edilen politikaların Türkiye'deki propagandasını üstlenmiş durumdadır; işaret ettiğim gelişmelerin sahnelendiği zamandaki yazılarından birinin başlığı, "Türkiye bir ihtilal yaşıyor" idi.[1] Özkök, coşkuyla anlattığı ihtilal ile ilgili olarak, "devrimin üç cephesi var" ve "birincisi Güneydoğu sorununun çözümü yolunda ilk defa gerçekçi bir umut ışığı doğuyor" diyordu; ikincisini "türban ihtilali"[2] olarak niteleyerek, Ecevit ve arkasından destekçi olarak Bahçeli'yi de katmakla birlikte, Demirel'in bazı kelamını "bunun arkasından hükümet devreye giriyor, parti kapatma zorlaştırılıyor" tahmininde bulunuyordu. Özkök'ün tahminden öte kesinlikle haber verdiği bu gelişme, parti kapatmayı zorlaştıran anayasa değişikliğinin meclise sunulmasından altı ay öncesine denk düşmektedir; burada, Özkök, "yeni zihniyet devriminin üçüncüsü ise Ekonomik ve sosyal" demektedir.

Özkök, devrimin üçüncü ayağında olanlar için ise şunları, kaydetmektedir: "Çağdaş uluslararası ekonomik ilişkilerin gereği olan tahkim, neredeyse rekor bir katılma ile Meclis'ten geçiyor" ve "sosyal güvenlikte kara deliğin kapatılması için cesur adımlar atılıyor", burada söz konusu olan, sosyal sigorta düzeni içinde emeklilik imkanının fiilen ortadan kaldırılması ve böylece, sendikal yaşama yeni ve öldürücü bir darbe indirilmesidir. Görülüyor, Doktor Özkök ile küçük "karşı" sözcüğü dışında, tam bir mutabakat halindeyiz; ancak Marx'ın "karşı-devrim de devrimdir" belirlemesine dayanarak buradaki anlaşmazlığı gidermek mümkündür.

Acaba Parris'in Washington'a gönderdiği şifrelerde veya yazarsa yıllar son-

1) E. Özkök, Türkiye bir ihtilal yaşıyor, *Hürriyet*, 14 Ağustos 1999.

2) Sultan Mecit, Kırım Savaşı nedeniyle de İstanbul'u dolduran İngiliz ve Fransız asil kızlarının balolarıyla şenlenen İstanbul'da Türk kadınlarını da korse takmaya özendiriyordu; Mecit'in korse devrimini Demirel-Ecevit'in türban ihtilali karşılamaktadır, öyle anlıyoruz.

ra okunacak anılarında, "Demirel'e dedim ki..." veya "galiba Ecevit'in önünde ses tonumu fazla yükselttim" türünden ibareler var mı; bunu sadece, Stratford'un yazdıklarını fazla abartmamak gereğini belirtmek için kaydediyorum. Çünkü, iki bin yılı şubat sonu ve mart başında Türkiye'den gelen haberler, Başkan Clinton'a kuşkularının haklı olduğunu ve Özkök'ün formüle ettiği ve Washington'un çok önem verdiği ilk iki ihtilalden emin olunamayacağını gösteriyordu; çünkü Demirel'in Çankaya'da kabul ettiği Kürt belediye başkanları Diyarbakır DGM tarafından tutuklanıyor ve Ankara'daki İçişleri Bakanı tarafından da görevlerinden atılıyorlardı ve bunu yediği bazı darbelerden sonra Washington'un istediği yörüngeye giren eski başbakanlardan islamist politikacı Erbakan'a verilen hapis cezası izliyordu. Birincisi üzerine, Parris Ankara'daki evine, *Hürriyet*'inki başta gazete temsilcilerini toplayarak "n'oluyoruz" diye tepkisini belirtti ve Washington'da açıklanan sert tepkileri hemen izleyen zamanda Kürt başkanlar hapisten çıkarılarak makamlarına restore edildilerse de, Erbakan'a kesilen ceza, uygulanabilirliğini henüz yitirmemiştir. Bu ise Washington'un Türkiye yönetimi için tam bir başarısızlıktır.

Lord Stratford Canning'in küstah üslubu yerine, Parris-Grossman ikilisinin çok daha yumuşak ve müsamahakar bir üslubu seçmeleri mümkündür; en azından daha önce Ankara'da büyükelçilik yapan Yahudi kökenli Grossman için bir motif saptayabiliyoruz. Sovyet döneminde dünyanın her yanında "iyi" bir Yahudi için, Arapların dostu Sovyetler Birliği'nin yıkılmasını istemek ve bunun için çalışmak temel içgüdü idi ve şimdi, "iyi" bir Yahudi için Ortadoğu'da İsrail ile ittifak halinde ve Araplardan uzaklaşan bir Türkiye'yi yaşatmak, varsa eksikliklerini örtmek yine aynı derecede güçlü bir reflekstir. Şimdi, kuşkusuz New York'ta, fakat bunlara ek olarak, Washington, Paris ve Londra'da Türk lobisi, Yahudi lobisidir; bir frenk sözünü kullanacak olursak, Türk kestanelerini ateşten Yahudiler almaktadır. Clinton yönetiminin, Grossman-Parris hükümetini, fazla Türk yanlısı ve reform karşıtı eğilimlere fazla hoşgörülü bulması mümkündür, çünkü işte tam bu gelişmelerin arkasından her ikisinin de görevden alındığı ilan edilmiştir.[1] Clinton yönetiminin sonu geldiğine ve herhalde yedi ay sonra belli olacak yeni başkan bütün bu post-

1) *Hürriyet* dahil büyük İstanbul matbuatının bu değişiklikte hiçbir haber değeri bulmadıkları ve dolayısıyla okuyucularına duyurmadıklarına işaret etmem gerekiyor, sadece *Yeni Şafak*'ta küçük bir haber oluyordu. Parris'in yerine, Amerika'nın Washington misyonundaki ikinci adamı Pearson geliyor, demek, Avrupa'nın hassasiyetini bilen birisi tercih edilmiştir.
Clinton Türkiye ekibini değiştirdi, *Yeni Şafak*, 12 Mart 2000, s. 5.

ları değiştireceğine göre, bu görevden almaları, bu şekilde anlamak zorundayız.

Birinci Tanzimat'ta Türkiye'de çok güçlü bir reform partisi vardı ve Nova Tanzimat'ta ise Türkiye'de güçlü olan reform karşıtı partidir, bunun hem Brüksel'de ve hem de Washington'daki temel değerlendirme olduğundan kuşku duymuyoruz. Hem Washington'un kendi Türkiye hükümetini çok hızlı bir biçimde azletmesi ve hem de Batı'nın birdenbire Türkiye'ye üslubunu değiştirerek Stratford Canning'i çok geride bırakan bir söylem tutturması bunun kanıtıdır.

Üslup değişikliğini Avrupa Birliği'nin genişleme komiseri Günther Verheugen'ın başlattığını söylemek mümkündür; birlik komiseri, temaslar için geldiği Türkiye'de, önce İstanbul'da Boğaziçi Üniversitesi'nde konferans vermeyi tercih ediyordu; burada öyle sert ve üst bir dil kullandı ki, *Hürriyet* ve *Milliyet* başta İstanbul matbuatı yine bu önemli konuşmayı görmek istemedi, Amerikan basını ise, "AB yine Türkiye'ye daha demokrat olmasını söyledi" başlığıyla haber yapıyordu.[1] Komiser Verheugen, konuşmasında, "adını koyalım, bu Kürt sorunudur" diyerek Türkiye'nin çok hassas olduğu bir konuda, Türk görüşlerine tümüyle karşı bir tutum alıyordu. Verheugen, Türkiye'nin henüz adaylık kriterlerinden çok uzak olduğunu, adaylık görüşmelerinin başlayabilmesi için bir "fundamental political change" gerektiğini belirtiyordu; komisere göre kamuya konuşan bütün politikacı ve askeri liderler, Avrupa Birliği'ne girmeyi çok yüksek tutsalar da, "over the last weeks, however, there have been siguns that powerful forces in Turkish society disagree", gerçekte güçlü iktidar odakları buna karşı çıkmaktadırlar. Brüksel ve Washington, bu tespiti, Türkiye'de güçlü bir "reform" karşıtı partinin varlığı ile eşanlamda kullanmaktadır.

Şunları sıralayabiliyoruz: a) 14 Mart tarihli gazeteler, Türk İçişleri Bakanı ile Londra Büyükelçisi'ni, Londra'da Büyük Britanya İçişleri Bakanı'nın bekleme odasında, taşrada bir dişçi muayenehanesinde randevusu için zaman harcayan yurttaşlar türü misafir resmediyordu, anlaşılması pek zor bir durumdur. b) 15 Mart tarihli gazeteler, Portekiz Dışişleri Bakanı'nın, yanında bekleyen Türk Dışişleri Bakanı'na aldırmadan, mobil telefonuyla konuşmasının fotoğrafını yayımlıyorlardı; eşitler arasında olmaması gereken bir ilişkidir.

1) EU Again tells Turkey it must be more democratic, *International Herald Tribune*, 11-12 March 2000.

c) 22 Mart tarihli gazeteler, İstanbul havaalanında, vize almadığı için Amerika'ya kalkacak bir uçağa binemeyen ve bu yüzden konsolosluğun açılmasını bekleyen bir Türk bakanını gösteriyordu; birinci Tanzimat döneminde uçak olmadığını biliyoruz, ancak bir büyük devletin Osmanlı bakanını bakan olarak kabul etmeyişinin hiçbir izini bilmiyoruz. Bütün bunlar, Komiser Verheugen'in konuşmasıyla başlayan on günlük zaman dilimi içindedir ve analizlerimizde eksikliğini saptadığımız Stratford Canning üslubunu çok geride bırakacak bir niteliktedir; kuşkusuz son derece üzücü ve halkımız açısından da onur kırıcı buluyoruz.

Türk Bakan, Britanya Bakanı'nın bekleme odasında kabul edilmeyi bekliyor.

Milliyet, 14 Mart 2000

Türk Bakan, Portekiz Dışişleri Bakanı'nın telefon görüşmesini bitirmesini bekliyor.

Sabah, 15 Mart 2000

Türk Bakan, Türk Bakanları'nı turist sayan Amerika Birleşik Devletleri'ne vize alabilmek için sözü edilen devletin İstanbul Konsolosluğu'nun açılmasını bekliyor.

Hürriyet, 22 Mart 2000

Bizim kendimizi görmek ve göstermek istediğimiz resim ayrıdır; Batı kançılaryalarında ise biz genellikle verdiği sözde durmakta güçlükleri olan bir ülke olarak kabul ediliyoruz. Başka örnekler bir kenara, bizim, İkinci Dünya Savaşı'nda İsmet Paşa'yı, ülkeyi savaş ateşinin dışında tuttuğu için yücelttiğimiz bilinmektedir; ancak yabancı Dışişleri arşivlerine göre ise, paşa, pek çok kez savaşa gireceği sözünü vermiş ve tutamamıştır. Yine mart ayı içinde, Amerikan resmi çevrelerinin görüşünü çok yakından yansıtan *Washington Post*'ta, "Türkiye'nin kötü alışkanlığı" başlıklı bir yorum çıkıyordu, bu yorum da, Ankara'nın sözünde durmayışı üzerinedir. *Post*, 1997 Aralık ayında, Türk Başbakanı olarak Washington'u ziyaret eden Yılmaz'ın, Amerikan Başkanı Clinton ile sekiz maddelik bir reform programı üzerinde anlaştıklarını hatırlatıyordu; *Post*'un Amerikan Dışişleri Bakanlığı'na yakınlığı bilindiğine göre sözünde durmama suçlamasının kaynağı bakanlık oluyordu. İlginçtir, bu sekiz maddelik üzerinde anlaşılmış reform programı, islamist bir gazete hariç[1] Türkiye basın ve televizyonlarında yeralmamıştır; matbuatın bunda haber değeri görmediğini anlıyoruz.

Devam ederken, burada, teori ile ilgili bir paranteze ihtiyaç duyuyorum; bunu, piramit şeklinde ve aşamalı olarak sunmak daha uygundur. a) Türkiye'de kitlelerin depolitizasyonu sonunda politikanın depolitizasyonuna yol açmıştır, şimdi ülkede tekellerin çıplak yönetiminden söz etmek gerekmektedir. Buna oligarşinin doğrudan ve açık yönetimi de diyebiliriz. b-1) Tekelli yönetimde kuvvetler arasındaki sınırların aşındığını ve aşıldığını görüyoruz, yürütme hem yasama ve hem de yargı güçlerine iradesini egemen kılabilmektedir. b-2) "Dördüncü kuvvet" de denilen basın, şimdi televizyonla birlikte, yürütme ile özdeşleşmiştir. c-1) Hem tekeller ve hem de basın ve televizyon, emperyalist merkezlerle bütünleşmiş durumdadır. c-2) Matbuat ve televizyon, düzene yönelik eleştirileri kendisine hücumlar olarak görmektedir ve bu nedenle, bunları kamuya duyurmaktan özenle kaçınmaktadır.

İşte son zamanlarda, özellikle Avrupa Birliği merkezlerinden gelen her komiser veya heyete, Türk Başbakanı Ecevit'in neredeyse hakarete varan cevaplar verdiği yollu Türk matbuatı haberlerini bu çerçevede anlamamız yerindedir. Aynı görüşmelerin yabancı basındaki yansımaları, Türk basınının haberleriyle tam bir tezat oluşturuyor; bu açıdan bir demir perde arkasında yaşa-

1) Utandıran şöhret, *Yeni Şafak*, 19 Mart 2000.

dığımızı düşünebiliriz. Orwell, *1984*'ünü, Huxley, *Cesur Yeni Dünya*'sını, mutlaka Türkiye'yi düşünerek yazmıştır, böyle düşünmek mümkündür.

Peki öyleyse, *Milliyet* gazetesi Washington Temsilcisi Yasemin Çongar'ın, haber yorumlarını nasıl yorumlamak gerekiyor? Eğer enformasyon teknolojisindeki ilerlemeleri, telefon, faks ve interneti göz önünde tutarsak, Çongar'ın birinci Tanzimat'taki Stratford Canning'in rollerinin bir bölümünü üstlendiğini görüyoruz; kabul etmek gerek, Çongar bunu, feminen bir biçemle icra ediyor. Çongar, Kürt-İli üç belediye başkanının tutukluluklarına itirazlarının Diyarbakır'da tekrar ele alınacağı gün[1] ABD Dışişleri Bakan Yardımcısı Koh'un sert açıklamasını uzun uzadıya yazdıktan sonra, "bu açıklamalar, Güneydoğulu belediye başkanlarının 'tutuklanması ve görevden alınmasının' Washington'da ciddi kaygı yarattığını, haklarında suç iddiası ve dava sonucu ne olursa olsun bu kaygının değişmeyeceğini ortaya koyuyor" diyordu; belediye başkanlarının o gün tutukluluklarına son verilerek, bana göre idare hukukuna aykırı bir biçimde, görevlerine iade edildiklerini biliyoruz.

Beyaz Saray'da, 1997 Aralık ayında, Türk tarafından Yılmaz ve Amerika tarafından Clinton arasında imzalanan ıslahat programının *Washington Post* tarafından yayımlanmasının, Türk yönetimi tarafından görmezlikten gelinmesi üzerine, Çongar'ın bunları bir daha yazmak gereği duyduğu anlaşılmaktadır. Çongar, "ilk kez Başkan Bill Clinton ile dönemin başbakanı Mesut Yılmaz'ın 19 Aralık 1997'de Beyaz Saray'da belirledikleri öncelikleri yansıtan bu koşullar şunlar" diyerek sıralıyordu, aktarıyorum "Olağanüstü Hal'in kaldırılması, Güneydoğu'da boşaltılan köylere yeniden yerleşim, ifade özgürlüğünün genişletilmesi, işkence suçunun cezalandırılması, siyasi partiler üstündeki baskı ve kapatma tehdidinin son bulması, insan hakları savunucusu kişi ve kuruluşlara baskı yapılmaması, cezaevindeki politikacı ve gazetecilerin serbest bırakılması, ABD'den alınacak silahlar için angajman kurallarının belirlenerek kullanımın bu kurallara uygunluğunun denetlenmesi."[2] Washington'dan yazan Çongar, hem bu ıslahat anlaşmasını açıkça hatırlatıyor ve hem de bunlara uyulmaması halinde, Ankara'nın, Avrupa'yı kızdırmak pahasına Amerika'ya yönlendirdiği helikopter ihalesinin de bir sonuç vermeyeceğini, Amerika'nın helikopterleri Türkiye'ye satmayabileceğini haber veriyordu.

1) Yasemin Çongar, ABD'ye göre HADEP Operasyonu, *Milliyet*, 28 Şubat 2000.
2) Yasemin Çongar, Helikopterler ve haklar..., *Milliyet*, 27 Mart 2000.

Türkiye'de bir reform partisinin olmaması ve verilen sözlerin veya üzerinde anlaşılan ıslahat programlarının gerçekleşmemesi karşısında, Amerikan Dışişleri Bakanlığı'nın Yılmaz-Clinton Anlaşması'nı hem Amerika ve hem de Türk basınında açıklama gereğini duyması, bize, birinci Tanzimat üslubunu hatırlatıyor; ayrıca, 1999 sonbaharında, Clinton'un Türkiye ziyaretinden önce, a) basın affının hemen çıkarılması, mukabil, b) genel affı, siyasileri de kapsayacak uygun bir zamana kadar ertelemeyi önermesi, bu anlaşmayı hatırladığını göstermektedir. Ecevit'in, Clinton'un ziyaretinden önce, Türk Başbakanı olarak Beyaz Saray'ı ziyaret ettiği gün, doktor raporuyla, hapisteki İHD başkanını serbest bırakması da, bu anlaşmadan kuşku duymamızı gerektirmektedir. Türk tarafı, ıslahat programlarını kabul etmekte, ancak, bunu uygulamakta direnmektedir; reform konusunda bir iradenin olmaması şeklinde yorumlayabiliriz, ancak bu da reform partisinin yokluğu ile özdeştir.

İrade zayıflığı ile anlayışsızlık arasında bir korelasyon var mıdır; "inertie", duyarsızlık ile kavrayışsızlık aynı eksiklik midir, matbuat ve televizyon dahil Türk yürütmesine baktığımızda bu sorular kaçınılmaz olmaktadır. Gerçekten de, Clinton, 1999 Kasım ayında, Türkiye'ye hareket etmeden önce, "Osmanlı haritası yırtıldı ve ancak yenisi yapılmadı" ve "Sovyet haritası yırtıldı, yenisi yapılmadı" yollu saptamalar yapıyordu ve Türkiye de bunda, Clinton Osmanlı düzeninden söz ettiği için sadece bir övünme nedeni bulabiliyordu. Türk Dışişleri teknisyenleri, uluslararası discours'ta "yenisi yapılmayan haritalar" sözünün, sınırların değişikliğe açık olduğu anlamını içerdiğini ya göremiyorlar ya da görseler bile matbuatlarına yansıtmak istemiyorlardı. Böyle olabilir, ancak matbuatın Dışişleri servislerinin ve zaman zaman da büyükelçilerin yerini aldığı bir zamanda, Beyaz Saray Ulusal Güvenlik Danışmanı Sandy Berger'in Türkiye'den sorumlu Dışişleri Bakan Yardımcısı Grossman ile birlikte yaptığı basın toplantısındaki sözleri, Clinton'un işaretini daha açık hale getiriyordu; Berger, "Türkiye XXI. Yüzyılda ya Doğu ile Batı arasındaki demokratik köprü ya da istikrarsızlık kaynağı olacaktır" diyordu.[1] Washington, Ankara'yı ıslahat taahhütlerine uymaya çağırmak için "parçalanma" temasını işliyordu, birinci Tanzimat'ta da olduğunu biliyoruz.

1) *Radikal*, 14 Kasım 1999.

YENİ TANZİMATIN "FERMANI"

Peki, Türkiye, Clinton-Yılmaz sözlü mutabakatının dışında, tıpkı 1839 Tanzimat ve 1856 Islahat Fermanı niteliğinde, uluslararası bağlayıcılığa sahip bir "ıslahat fermanı" ilan etmiş midir; şimdi sıra bu sorudadır. 26 Mayıs 1999 tarihinde Türk Başbakanı Ecevit'in, Avrupa Birliği Dönem Başkanı Schröder'e yazdığı ve Schröder'in de cevabi bir mektupla açarak kabul ettiği taahhütler tam bir ıslahat programı niteliğindedir ve büyükelçi ve eski Dışişleri Bakanı İlter Türkmen de bunun "senet" sayıldığını teyit etmiştir.[1] Önemleri nedeniyle, iki başbakan arasında bu mektupla kabul edilen reform taahhüdünü, bu incelemeye ek olarak veriyorum; iç ve dış ilişkiler açısından belgedir.

Türk Başbakanı Ecevit, Avrupa Birliği Dönem Başkanı Şansölye Schröder'e, son derece mütevazı bir üslupla, "bir AB üyesinden beklenecek standartlara ulaşmak için bir çok alanda reform yapılması gerektiği bilincindeyiz" demekte ve bunu söyledikten sonra, söyleyebilmiş olmanın verdiği moralle, "her halükarda bu reformlarda ileri gitmeye kararlıyız" sözlerini eklemektedir. Nasıl? Türk Başbakanı, reform yolunda yolunu şaşırmamak için bir "yol haritası" istemekte ve "yol haritası verildiği takdirde reform süreci hızlandırılacaktır" taahhüdünde bulunmaktadır. Eski Dışişleri Bakanı Türkmen'in, "senet" olduğuna tanıklık ettiği bu mektubunda Türk Başbakan, "kamuoyuna açıkça belirttiğim gibi, Türkiye'de terörizmin yenilgiye uğradığını göz önüne alarak" diye yazmakta, her ne kadar daha sonraki zamanlarda reform taahhütlerinden dönebilmek için bu saptamadan cayarak terörizmin henüz yenilmediğini ileri sürmekle birlikte, burada, "ülkenin Güneydoğusu da dahil demokratik ve sosyal reformlarımızı tamamlamak için gayretlerimizi artıracağız" vaadini dile getirmektedir. Başbakan böylece, Kürt-İli için büyük devlet-

1) "Başbakan Ecevit'in Şansölye Schröder'e 26 Mayıs 1999'da yazdığı ve Türkiye'nin politikası hakkında senet sayılan mektubun anlamı da değişik verildi."
İlter Türkmen, İsveçli Bakan'ın Ziyareti, *Hürriyet*, 22 Şubat 2000.

Katkı 6

1999 ISLAHAT MEKTUPLARI

a) Ecevit'ten Schröder'e:

Sayın Şansölye,

Aralık 1997'de Lüksemburg Zirvesi'nin açmaza soktuğu Türkiye-Avrupa Birliği ilişkilerini düzeltmek için gösterdiğiniz gayretlerin farkındayım ve bunları takdirle karşılıyorum. Hem siz, hem Dışişleri Bakanınız Sayın Fischer açıklamalarınızda, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne aday ülke statüsünde kabulü için sizden önce AB başkanlığını üstlenen ülkelerden daha ileri adımlar attınız.

Özel temsilciniz Sayın W. Leiser-Kiep ile 12 Mart 1999 tarihinde Ankara'da görüştüğümde, Almanya'nın AB Başkanlığı'nı bırakmadan önce hedefinizin, Türkiye'nin Avrupa Birliği'nin tüm üyeleri tarafından tam üyeliğe aday ülke olarak kabul edilmesi olduğu yolunda tarafıma güvence vermişti. Washington'daki NATO Zirvesi'nde bir araya gelmek fırsatını bulduğunuz Cumhurbaşkanı Demirel ile bu konuyu görüştüğünüzü biliyorum. Son olarak Dışişleri Bakan Yardımcısı Sayın Wolfgang Ischinger, Ankara'da Büyükelçi Özülker ile bir araya gelerek, Köln Zirvesi'nde söz konusu hedefinize ulaşmak dileğinizi iletti. Bu çerçevede konuyla ilgili görüşlerimizi aktarmak ve böylelikle sizi çabalarınızda desteklemek için bu mektubu kaleme almaya karar verdim.

Size öncelikle şunu temin ederim ki, Türkiye daima adaylığın yükümlülüklerinin farkında olmuştur. Kopenhag kriterleri, Amsterdam Anlaşması'nın doğurduğu yükümlülükler ve özellikle 6. madde tüm aday ülkeler için geçerlidir ve Türkiye de diğer aday ülkeler gibi üye-

lik görüşmeleri başlamadan önce bunları yerine getirmeyi umut ediyor.

Elbette ki Türkiye, pek çok kere dile getirildiği gibi bu yükümlülükleri hemen yerine getirebileceğini iddia etmiyor. Bir AB üyesinden beklenecek standartlara ulaşmak için bir çok alanda reform yapılması gerektiğinin bilincindeyiz. Her halükarda, bu reformlarda ileri gitmeye kararlıyız. Ancak Türkiye, kendisine bir açık üyelik perspektifi verildiği, ayrıca bu hedefe ulaşmak için kendisine Finlandiya Başkanlığı'nın tartışacağı bir 'yol haritası' verildiği takdirde reform süreci hızlandırılacaktır. Hukuk sistemimizi ve hukuki uygulamalarımızı AB standartlarına getirmek aynı şekilde hızlanacak ve AB ile ilişkilerimizde yeni bir dönem başlayacaktır.

Kamuoyuna açıkça belirttiğim gibi, Türkiye'de terörizmin yenilgiye uğradığını göz önüne alarak, potansiyel yatırımcılara büyük fırsatlar yarattığımız ülkenin Güneydoğusu da dahil demokratik ve sosyal reformlarımızı tamamlamak için gayretlerimizi artıracağız. Türkiye ile AB ilişkileri arasında yeni bir başlangıç, Güneydoğu'daki yatırımları daha çekici hale getireceği gibi, Türkiye'nin değişik bölgelerinde ekonomik ve sosyal eşitsizliklerin azaltılması için AB ile yapılacak işbirliğinde daha hızlı bir ilerlemeyi sağlayacaktır. Böyle bir durumda, yönetimsel yapıları geliştirmek süreci de hızlanacaktır.

Türkiye'nin beklediği ayrımcı olmayan bir tavırdır. İşte bu yüzden Köln Zirvesi'nde kabul edilecek sonuç bildirisinin bu kez resmen diğer adaylar gibi Türkiye'nin aday statüsünü onaylaması ve Türkiye'yi AB üyeliğine hazırlayacak somut adımları içermesi önemlidir.

Biz, Orta ve Doğu Avrupa aday ülkeleri için ana hatları belirlenen ön hazırlık stratejilerinin Türkiye'yede aynı şekilde tatbik edilmesini talep etmedik. AB ile 1963 yılında yaptığımız anlaşma bize gerekli yasal çerçeveyi sağlamaktadır. Türkiye'nin AB ile Gümrük Birliği uygulayan tek aday olmayan ülke durumunda olduğunu ve ekonomisini AB partnerlerine rekabete açtığını unutmamak gerekir.

Lüksemburg Zirvesi'nde yapılan çağrıya cevaben ortaya atılan Türkiye için "Avrupa Stratejisi"nin, MDAÜ'yü (Merkezi ve Doğu Avrupa Ülkeleri) üyeliğe hazırlık için başlattığı girişimin gerisinde kaldığı açık-

tır. Bu yüzden "Avrupa Stratejisi'ne dinamizmin aşılanması gerekir. Bu nedenle, komisyonun da onaylayacağı bir prosedür çerçevesindeki üyeliğe kabul stratejisinde, finansal kaynaklarla siyasi desteğin, hiçbir koşul öne sürülmeksizin sağlanması gerekir. Bunu başlatmanın bir yolu da, Türkiye'yi her türlü bakanlık düzeyindeki ve teknik toplantılara dahil etmektir. Bu da şu mesajı verecektir: Türkiye'nin durumu diğer aday ülkelerin durumundan farklı değildir.

Türkiye, Avrupa standartlarına ulaşıp ulaşmadıklarını değerlendirme maksadıyla üye ülkelerin yasa ve uygulamalarını tetkik etmek üzere kendi "izleme" sürecini oluşturma arzusundadır.

Bana öyle geliyor ki, Avrupa Birliği'nin yukarıda bahsettiğim bazı adımları atması halinde, Türkiye ile Avrupa Birliği arasındaki ilişkilerin normal seyrinde devam etmesi beklenebilir. Türkiye ve Avrupa Birliği'nin karşı karşıya kaldığı yeni şartlar karşısında, özellikle Güneydoğu Avrupa'da ortak inisiyatifler her zamankinden daha büyük bir önem taşımaktadır. Eğer Birlik, birlik üyelerinin çoğunun Türkiye'nin meşru endişesi olarak kabul ettiği konularda birkaç adım atabilirse, hem Türkiye, hem de Avrupa Birliği'nin yararına sürekli bir güven ve işbirliği atmosferi yaratılabilir.

Sözlerimi tamamlamadan önce, ayrıca size Dışişleri Bakanı İsmail Cem'in 24 Mayıs 1999 tarihinde Yunan Dışişleri Bakanı Papandreu'ya iki ülke arasında terörle mücadele anlaşmasının imzalanması ve uygulanması paralelinde ikili esaslar üzerinde bir uzlaşma planının başlatılmasını teklif eden bir mektup gönderdiğini bildirmek isterim.

Faydalı görmeniz halinde Köln Zirvesi öncesinde karşılıklı tatmin edici bir neticeye varma ümidiyle başkanlık ve Türkiye arasındaki temasların sürmesini temin etmeye hazır olacağız.

Saygılarımla
Bülent Ecevit
Başbakan

Kaynak: *Hürriyet*, 5 Haziran 1999

b) Schröder'den Ecevit'e:

Sayın Başbakan,

Avrupa Birliği ile Türkiye arasındaki ilişkilerin geleceğine yönelik görüşlerinizi ifade ettiğiniz 26 Mayıs 1999 tarihli mektubunuza çok teşekkür ederim. Büyük memnuniyetle karşıladığım önerileriniz AB ile Türkiye arasında, karşılıklı güven anlayışına dayalı işbirliğine doğru atılmış çok yararlı bir adımdır.

Mektubunuzda ifade ettiğiniz bazı noktaları, bana özellikle önemli göründükleri için aşağıda belirtiyorum.

Türkiye, Amsterdam Anlaşması'nın 6. maddesiyle Kopenhag kriterlerinin getirdiği yükümlülükleri kabul etmeye hazırdır. Bu hedefleri yerine getirmek için bir yol haritasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu harita, AB ve Türkiye'nin karşılıklı güven ruhu içinde yürüteceği çalışmalarla oluşturulmalıdır.

Burada, Türkiye'nin Güneydoğusundaki sorunların çözüme kavuşturulması için yapıcı bir inisiyatif arayışı içine girmek büyük önem taşımaktadır.

Bir başka nokta da, Helsinki Avrupa Konseyi'nin, AB'nin diğer üye adaylarıyla görüşmeleri başlatma yolunda alabileceği muhtemel kararla ilgilidir. Böyle bir kararın Türkiye tarafından ayrımcı olarak görülmemesi çok önemlidir.

Türkiye'nin Yunanistan'la uzlaşmak üzere çalışmaya hazır olduğu yönündeki açıklamanız da aynı derecede önem taşımaktadır. Bu itici gücün, Birleşmiş Milletler gözetiminde Kıbrıs sorununa ilişkin bir anlaşma imzalanması yönünde olumlu etkileri olacağını umut etmekteyim.

AB Dönem Başkanı Almanya konuyu sizin mektubunuz ve benim yukarıda değindiğim noktalar temelinde, AB nezdinde gündeme getirecektir. Bu konudaki ilk fırsat da 31 Mayıs 1999 tarihindeki Genel

İlişkiler Konseyi'nde ortaya çıkacaktır.

Köln'deki toplantımızda olumlu bir sonuca ulaşılıp, AB-Türkiye ilişkilerinin geldiği durağan noktanın aşılması için elimden geleni yapacağım.

Bu temelde, Avrupa Birliği ile Türkiye arasındaki ilişkilerde ilerleme kaydedebileceğimizi umut ediyorum.

Saygılarımla

Gerhard Schröder
Almanya Federal Cumhuriyeti
Federal Şansölye

lerin istediği ve Türk tarafının reddettiği demokratik ıslahatı da kabul etmiş olmaktadır. Başbakan, bu kabulü daha da desteklemek için, "Kopenhag kriterleri, Amsterdam Antlaşması'nın doğurduğu yükümlülükler ve özellikle 6. madde tüm aday ülkeler için geçerlidir" diyerek, "bizim terörümüz başkadır" itirazı ile Kopenhag kriterlerinin dışında kalma çabalarını da terk ettiğini belli etmektedir; burada, pek çok eleştirilen Tanzimat'ın Büyük Reşit Paşa'sı kadar bile ayrı bir irade gösterememektedir, bunu görebiliyoruz.

Şansölye Schröder'in cevabi mektubu, açıkça, Türk tarafının taahhütlerine güvensizliği yansıtmakta ve Schröder bunu, "mektubunuzda ifade ettiğiniz bazı noktaları bana özellikle önemli göründükleri için aşağıda belirtiyorum" cümlesiyle göstermektedir. Ekte yeralan kısa mektubunda Şansölye, Türkiye'nin taahhütlerini Türkiye'ye anlattıktan sonra "AB Dönem Başkanı Almanya, konuyu sizin mektubunuz ve benim yukarıda değindiğim noktalar temelinde, AB nezdinde gündeme getirecektir" diyordu; Berlin'in bu mektupları, Brüksel kadar Washington'a da bildirmiş olduğunu düşünmek durumundayız. Clinton'un, Türkiye'ye gelmeden önce, Osmanlı'nın çözülüşü sonrasında, (a) henüz kalıcı bir haritanın çizilmemiş olduğunu, (b) danışmanlarıyla birlikte, Türkiye reformasyon programını uygulamazsa, parçalanma tehlikesiyle karşılaşacağını söylemesi, (c) Türkiye'de "sivil toplum kuruluşları" denilen bazı örgütlerin yöneticileriyle görüşerek bunların koruması altında olduğunu göstermesi, (d) gösterişli bir biçimde İstanbul'daki Orto-

doks Patriği'ni ziyaret etmesi, (e) Türkiye'den gittiği Atina'da protestolarla karşılaşmasına karşın, Kıbrıs ve Ege denizi krizlerinde tümüyle Elen görüşlerini benimsediğini açıklaması, Amerikan Başkanı'nın hem bu ıslahat fermanını bildiği ve hem de, Ankara'nın bu program konusunda kararsız ve istikrarsız olduğu değerlendirmesini yaptığı anlamındadır.

Fakat görünür kararsızlık ve istikrarsızlıkla birlikte, Türkiye'nin 1999 ortalarına doğru, bir Avrupa tercihi yaptığı ortadadır; zamanında ben bunu, "net bir seçiş" olarak niteliyordum, şimdi bu seçişe uygun bir partinin olmadığını daha açık görebiliyoruz. Böyle olsa da, Avrupa tercihi ve lip-service ile bağlılık düzeyi içinde bir ıslahat taahhüdü ortadadır. Bu tercih ve taahhüdü ise, seksenli yılların çok net arabist-islamist ve Sovyetler Birliği'nin çözülüşünden sonraki İç Asya'ya yönelik türkist-islamist yönelişlere göre değerlendirmek zorundayız; böyle bir değerlendirme, hem son yıllardaki Türk politikasının istikrarsızlığını ortaya çıkarıyor ve hem de bizi, böyle bir dönüş için, ciddi nedenler aramaya zorluyor, dönüşün dinamiklerini çıkarmak kendisini zorlamaktadır.

Bu arayış çerçevesinde ve bazı ipuçlarını bulabilmek için birinci Tanzimat'ı analitik açıdan hatırlayabiliriz ve bazı dinamiklerini çıkarabiliriz. 1) Küçük Kaynarca'ya kadar gitmemize gerek yok; (a) Elen Bağımsızlık Savaşı ve Mısır kuvvetlerinin Kütahya'ya kadar yürüyüşü umutsuzluk üreten yenilgilerdir. b) Edirne Antlaşması'nı da bir ayrı ve büyük yenilgi saymak mümkündür. 2) Yalnız ne kadar tekrarlasam yine de fazla olmadığına inanıyorum, Tanzimat'ta iç dinamikler ve gerekler çok önemliydi ve Mahmut, itici burjuvazisinden yoksun bir Sekizinci Henry veya Colbert ya da Büyük Pyotr idi, merkantilist koşullardan yoksun bir ülkede merkezi devleti kurmak zorundaydı. a) Bu çerçevede, adı üzerinde, Kutlu Olay, 1826 yılı 15 Haziran'da kendisi otorite olamayan ve otorite tanımaz yeniçeri ordusunu zaptetmek hiç kuşkusuz büyük bir başarıdır. b) Birinci Selim'den beri, asker ve vergi alma konusunda, Kürt illeri, merkezi devletin otoritesi dışındaydı, bunun için başlatılan Kürdistan seferleri de, en azından "Kürdistan Madalyaları" tanzim edecek kadar başarılı oluyordu. 3) Biz Türklerde, daima pratisyen kaldığımız için olabilir, daha önceki çalışmalarımda kullandığım niteleme ile "yenilgi öğretmen" iken, başarı da hep enerji kaynağıdır. Bu başarılara, Türk dış politikasının, İkinci Dünya Savaşı sonrasında ilan edilen "Soğuk Savaş" sürecinde-

ki aktif başlatıcı rolünün dışında, teknik açıdan en önemli diplomatik başarısı olarak gördüğüm, Rusya'ya karşı Kırım Savaşı'nı ekleyebiliriz; Istanbul, Rusya'ya karşı ilan ettiği savaşta, Avusturya, Fransa ve Büyük Britanya'yı da arkasına alabilmişti, Moskova'ya karşı son zaferi oluyordu.

Öyleyse, Nova Tanzimat için de, yenilgi ve umutsuzluk ile yine de bir başarı aramak durumundayız, analizin açılımı bizi buraya getirmiş olmaktadır. Bunları çok kısa olarak ele almak istiyorum. Yenilgiyi yine, çok uzakta olsa da, Rusya karşısında bulabiliyoruz.

Daha Sovyetler Birliği hukuk planında çözülmeden, ortaya çıkabilecek boşluğun Türkiye tarafından doldurulabileceği kanısı Amerika'da güçleniyordu ve petro-dolar zengini Arap ülkelerindeki ilk taahhüt işleri de, Türk büyük sermayedarları ile etkiledikleri politik çevrelerde "emperyalist" eğilimler doğurmaya başlamıştı.[1] Ancak İç Asya'da yeni bağımsız olan türkik kökenli devletlerde, Türklerin hiçbir rakibinden daha şanslı olmadıklarını daha önce işaret etmiştim,[2] gerçekten de Türkiye, doksanlı yılların sonuna gelirken önemli yenilgisini burada (1) alıyordu. Bu yenilginin çeşitli nedenleri var ve çözümlemesi öğretici görünmektedir.

İlk olarak, a) İç Asya Türkleri ile Batı Türkleri arasında son bin yılda hiçbir tarih ortaklığı bulunmadığı gibi duygusal birlik de göremiyoruz. İç Asya'nın Ruslar tarafından kolonizasyonu sırasında, Osmanlı İmparatorluğu çaresiz ve ilgisiz kalmıştı veSovyetler Birliği zamanında ise kemalist cumhuriyetin bütün bakışı misak-ı milli sınırları içine doğru idi. Buna karşın, b) İç Asya kavimlerinin sanayileri ile, buna maden işletmelerini de katıyorum, Sovyet Rusya sanayileri arasında tam bir tamamlayıcılık vardır; Sovyet planlaması, ekonomik açıdan yapılabilir olmadığı hallerde bile, Sovyet sanayileşmesinin bölgesel enterdepandansı'na yüksek öncelik veriyordu.[3] Bağımsızlığın ilk sarhoşluğu geçtikten sonra taraflar bunu anlamakta gecikmediler. Asya'nın yeni bağımsız devletleri, kısa bir zaman içinde, Rusya ekonomisiyle temel bağlarını korumakla birlikte Batı ekonomilerine açılırken Türkiye'yi bir köprü olarak kullanabileceklerini düşünmeye başladılar. c) Batı ekonomileri ise, Asya'nın yeni devletleriyle ekonomik ilişkiye girecekleri zaman, Türkiye'nin aracılığına ihtiyaçları olmadığını çok geçmeden gördüler.

1) Yalçın Küçük, *Emperyalist Türkiye*, Ankara, 1992.
2) Yalçın Küçük, *Sovyetler Birliği'nde Sosyalizmin Çözülüşü*, Istanbul, 1991.
3) Yalçın Küçük, *Sovyetler Birliği'nde Sosyalizmin Kuruluşu*, Istanbul, 1970-1987.

Buna ek olarak, (2) doksanlı yılların sonlarında Doğu Asya'da patlayan, Güney Asya'yı vuran ve Rusya'yı sarsan ekonomik kriz bu pazarların hiç de istikrarlı olmadığını gösteriyordu. Türkiye'de "Laleli Ekonomisi" denilen gayri meşru ihracat ve fuhuş sektörünün de, Moskova'nın planlamasına bağlı olduğu, yine bu dönemde ortaya çıkmıştı ve dolayısıyla bir ekonomik ekspansiyon alanı olarak umutsuzluğa dönüştü. Rusya'nın Gorbaçov'un 1987 sonbaharında başlattığı ve Yeltsin ile devam eden teslimiyet süreci durdurulduğu ölçüde (3) bu yenilgi ve umutsuzluk psikozunun artmasını beklemek durumundayız.[1] 2000 yılı Mart ayı sonunda Putin'in Rusya'da cumhurbaşkanı seçilmesinin böyle değerlendirilmesi normaldir.

Eğer Kahraman-ı Hürriyet Enver Paşa'yı yutan Turan, yeni bir serap ise, İç Asya bir yenilgi çölü olduysa, 28 Şubat bir umutsuzluk sevincidir. Önerilen araçlar bir yana, 28 Şubat 1997 tarihinde, Türk Genelkurmayı tarafından hükümete empoze edilen teşhis, hiç kuşku yok, bir katastrof idi; eğer tutulan yoldan dönülmezse, 1920 yıllarında tanımlanmış cumhuriyetin sona ereceğine inanılıyordu; 28 Şubat Belgesi'nin kabulünden sonra, pek çok yerde Türk generallerinin toplu halde marşlar söylemeleri ve pek çoğunun gözyaşı dökmesi, "uçurumun eşiğindeyiz" teşhisini yapabilmiş olmanın iç rahatlığını dışa vuruyordu. Burada önerilen araçların yeterli olup olmamasını ve uçurumun kenarına getiren politikanın sahiplerinin tartışmasını bir kenara bırakıyorum. Geliştirilen analiz açısından gerekli ve önemli olan, bir umutsuzluk saptamasının yapılmış olmasıdır ve var olduğunu görüyoruz.

---

1) Bu incelememin yazımının tam bu aşamasında Türk Cumhurbaşkanı Demirel, Türkmenistan'a gitti ve geldi, beraberindeki gazeteci Tınç, "Türkmenistan gezisinde büyük ilgi ve sevgi gördü, ama istediği sonuçla dönmedi" şeklinde yazdı. Demirel, giderken, önemli antlaşmalar imzalayacağını ilan etmişti, bunları da yapamadı ve Tınç, Türkmenistan Devlet Başkanı Türkmenbaşı'nın "Türkmenistan doğal gazını alacaksınız, ama ister cennetin üzerinden, ister cehennemin üzerinden fark etmez" dediğini ve bunun da "salonda şaşkınlık yarattığını" haber veriyordu. Burada "cehennemin üzeri", Rusya'dan geçirmeyi anlatıyordu ve Washington, Asya devletleri ile Rusya arasındaki mevcut ekonomik interdepandans'ı sürdüreceği için buna karşı çıkıyordu. Tınç'a göre "Türkmenbaşı'nın tavır değişikliğinde Rusya'daki seçimlerde Vladimir Putin'in güçlü bir biçimde başkanlık koltuğuna oturması da rol oynuyor" ve öte yandan, yine refakatte Türkmenistan gezisine katılan Yetkin de, yola çıkarken, "Washington'da etkinliği olan bir Amerikalı diplomat" tarafından kendisine tevdi edilen bir sırrı ifşa ediyor ve bu güçlü diplomatın "Demirel, Kafkaslar ve Balkanlar'da Rusya'ya karşı tek başına batının denge faktörü" dediğini duyuruyordu. Ferai Tınç, Türkmenbaşı Yine Şaşırttı, *Hürriyet*, 30 Mart 2000.
Murat Yetkin, Komutanların Hassasiyeti, *Sabah*, 29 Mart 2000.
Bütün bunlara, Demirel'in selefi Turgut Özal'ın da, 1993 baharında büyük reklamla çıktığı İç Asya gezisinde çok büyük hayal kırıklığı yaşadığını ve döner dönmez, geçirdiği kalp krizi ile öldüğünü eklemek durumundayız. Öte yandan Türkmenistan'da hayal kırıklığı yaşayan Demirel'i acele ile döndüğü Ankara'da da bir diğer hayal kırıklığı bekliyordu; görevini uzatmak için önerilen anayasa değişikliği ilk görüşmesinde reddedildi.

BENZERLİKLER VE FARKLAR

Bu durumda, birinci Tanzimat ile Nova Tanzimat arasındaki paralelliği kurarak birleştikleri ve ayrıldıkları noktaları çıkarabilmek için, geriye sadece başarı araştırması kalmaktadır; Nova Tanzimat'ın reformasyon paketini ve genişliğini görebilmek için yenilgiden ayrı başarı olup olmadığını saptamak zorundayız. Burada da sözü hiç uzatmadan bazı tespitleri ortaya koymak istiyorum, birincisi, Kürt-lli'ndeki silahlı çatışmadır. Kuşkusuz bu çatışmada Kürtler'in şefi olan Abdullah Öcalan'ın (1) Kenya'nın başkentinde derdest edilerek getirilmesi ilk zamanda çok büyük bir başarı sayılmış ve matbuata bakıldığında da çok zamandır yitirilmiş görünen kendine güveni de restore etmiştir. Yalnız, (a) bunun çok kısa sürdüğünü görüyoruz, çok kısa bir zaman içinde, Washington'un belki gereksiz bir övünme ile bu işin tümünün CIA tarafından planlanıp gerçekleştirildiğini açıklaması, bu açıklamanın Öcalan'ın son durağı olan Atina'daki resmi açıklamalar ve hatta Kürt tarafının iç değerlendirmeleriyle teyit edilmesi, güvenin altını boşaltmakta gecikmemiştir, bu dönemden geçmiş durumdayız. Buna ek olarak (b) Öcalan'ın, içine düştüğü bu yeni durumda, hareketi içinde yolunu engelleyen eğilimlerden kurtularak silah kullanımını bir tarafa bırakma önerilerini daha net ve ısrarlı bir biçimde yapabilmesi, en azından dış dünyada, iddia matriksini değiştirebiliyordu; içeride bir reform partisinin olmaması ile birleştiğinde bu durum, Ankara Hükümeti'nin silahlı çatışmayı bitirme konusunda isteksiz olduğu kanısını, dış çevrelerde, daha inandırıcı kılıyordu.

Kürtler ile silahlı çatışma ve bunun zaman zaman sınır ötesine uzatılabilmesi, Türkiye düzeni için, beklenmedik iki imkanı da beraberinde getiriyordu. Bunlardan birisi, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin modernizasyonu ve her türlü savaş düzeninde kendisini yeniden eğitebilmesidir. Hem gayrinizami savaş pratiği kazanması ve hem de ülke sınırları ötesinde kamp kurup operasyon

kabiliyetini artırması, ekspansiyonist politikalar için vazgeçilmez önemdedir. İkincisi, ilk başarısızlığın yarattığı elverişli ortam, yepyeni bir anlamda bir topyekün savaş davranışını toplumun her kesimine kabul ettirme şansını sağlıyordu; Kürtlerle mücadele ilkesi önünde, toplumdaki bütün değer ve kuralların yenildiğini, geri çekildiğini, birbirinin içine girdiğini görüyorduk. Ülke, "yazılı anayasalar" dönemini çoktan rafa kaldırabiliyor, hiçbir ilkesi, hiçbir kuralı ve geniş yığınlar açısından da hiçbir ahlak bağı olmayan bir kitleye dönüşüyordu; bu, son derece "kolay yönetim" demektir. Her türlü referans sistemi çökertilmiş ve bu nedenle de toplum olmaktan gerileyerek yığın olmuş bir insan kalabalığını ise en azından kısa bir süre için, sadece övünerek yönetmek mümkün olabiliyordu; aynı zamanda süre kavramının yitirilişi denilen bir transformasyonda, günlük yaşamak esastır.

Sovyet planlama terminolojisinin icadı olan, "myagkiy plan", yumuşak plan, İngilizceye "easy planning" olarak çevriliyordu, hem normların anlamını yitirmesini, hem de bir kapalı devre ile başarının sürekliliğini anlatıyordu; "kolay yönetim" deyişini de buradan aldığım esinle ileri sürüyorum. Postmodern sözcüğü de aslında bu anlamdadır, planlama, eğer parametrelerle ifade edilen yapısal katılıklar varsa, mümkündür; toplumdaki tüm strüktürlere bir yeniçeri isyanı olan postmodernite ise amip bir toplum yaratma sevdasıdır, burada benim işaret ettiğim gelişme de benzer yönde ortaya çıkıyordu. Avrupa Birliği ve özellikle Amerika Birleşik Devletleri kaynaklı Nova Tanzimat'ın karşılaştığı güçlüklerden birini burada aramak zorundayız.

Peki bu durumda, (2) 1999 yılı sonunda, Türkiye'nin Avrupa Birliği için aday üye olarak kabul edilmesini ayrı bir başarı sayabilir miyiz, bir de bunu ele almakta yarar görüyorum. Mümkündür, tartışılabilir, 1856 Islahat Fermanı'nın, Paris Antlaşması'na denk getirildiği, Paris Konvansiyonu ile Osmanlı İmparatorluğu'nun toprak bütünlüğünün Avrupa güvencesine alındığı ve bizim yıllar yılı bunu "Türklerin Avrupa camiasına kabulü" olarak anladığımız ortadadır. Hiç kuşkusuz, 1999 Mayıs ayı sonunda Ecevit-Schröder yazışmalarında ifadesini bulan ıslahat taahhüdü de Avrupa Birliği için aday üyelik statüsünü elde edebilmeyi hedef alıyordu; şimdilik ulaşılmıştır.

Fakat ilk bakışta böyle olmakla birlikte biraz daha yakından bakıldığında çok ciddi gölgeler bulunduğunu da görmezlik edemiyoruz; çünkü Avrupa Birliği'ne aday üyelikle ilgili Helsinki davetini kabul ile birlikte, Elenler'in,

Türkiye'ye karşı kurtuluş savaşı ve Kıbrıs yenilgilerini telafi ettiklerini düşünmek de mümkündür. Nitekim Schröder, Ecevit'in taahhüdünü nasıl anladığını Ecevit'e bildirirken şunları kaydediyordu: "Türkiye'nin Yunanistan'la uzlaşmak üzere çalışmaya hazır olduğu yönündeki açıklamanız da aynı derecede önem taşımaktadır. Bu itici gücün, Birleşmiş Milletler gözetiminde Kıbrıs sorununa ilişkin bir anlaşma imzalanması yönünde olumlu etkileri olacağını umut etmekteyim." Helsinki'den gelen davet belgesiyle birlikte alındığında, Türkiye, Kıbrıs dahil Elenler ile Ege Sahanlığı'nı da içine alan tüm sorunlarını, Birleşmiş Milletler ve Lahey Adalet Divanı çerçevesinde çözmeyi kabul ediyordu. Buralarda veya bu mekanizmaların işlemesinde uzun olmayan bir zaman içinde, Ankara'nın çözümden kaçınması halinde ise, Avrupa Birliği Kıbrıs'ın Elen Kesimi'ni, Kıbrıs'ın bütünü olarak, Avrupa Birliği'ne üye yapma kararlılığını dile getiriyordu; böyle bir durumda, Türkler, Kıbrıslı Elenler'le değil, Avrupa Birliği ile toprak ihtilafında bir azınlık ve bu azınlığın destekçisi bir devlet konumuna düşecekti; ağırdır.

Türkiye'de yürütme gücü, burada hükümet ve matbuatı birlikte kastediyorum, gerçeklerin bu yanını örtmeyi tercih etti, ancak yine, demir perdemizi aşarak burada esen rüzgarlar bunun böyle olmadığını gösteriyordu; Atina'da popülaritesi düşmüş Simitis Hükümeti, kendisini Türkiye'nin bu koşullarla Helsinki davetini kabul etmesi üzerine seçimi erkene alacak kadar güçlü hissetmeye başlıyordu. Gerçekten Elen halkı, Türkiye'ye karşı bir "zafer" kazanmış haldedir ve hükümet de, Türkiye'nin gelişmesini önleyen kindar rakip rolünden, yaramaz kardeşini yola getirmeye kararlı sabırlı ağabey rolüne geçmiş olmaktan hoşnut görünüyor; durum budur.

Öyleyse Nova Tanzimat'ın güçlüklerini, zafer unsurunun zayıflığıyla mı açıklayacağız; sanmıyorum, çok ayrı olmamakla birlikte, içeride bir reform partisinin bulunmadığını ve reform eğilimlerinin çok zayıf kaldığını tekrarlamak istiyorum. Motoru dışta olan Nova Tanzimat'ın Türkiye'deki mekanizması tekelli sermaye ve örgüt anlamasında da, TÜSİAD, sanayici ve işadamları derneğidir. Buradan anlamlı bir reformasyon aktivitesi beklemek imkansızdır; sorun, netlikle buradadır.

İnsanlığın başka şaşırtıcı kitabı *Prens*'te, Machiavelli, Türk ve Fransız düzenlerini karşılaştırıyor, Fransa'dakinin tersine, Türkiye'de devleti almanın zor olduğunu, ancak bir kez alındığında ise tutmanın çok kolay olduğunu ya-

zıyordu; yol açıcı bir değerlendirme olduğundan kuşku duyamayız.[1] Çünkü Türkiye'de "halk" hepsi aynı boyda kullardır, kuşkusuz, Machiavelli, bu sözcükleri kullanmıyor, fakat anlatmak istediği budur. Türkiye'de tekelli oligarşi iktidara yerleşmek üzeredir ve bu, aynı zamanda, yurttaşları kullaştırma ve bütün tanımlarından soyma anlamına gelmektedir; oligarşinin, hiçbir transformasyon programı için, elde edilen bu sonuçtan vazgeçmesini düşünemiyoruz. Gerçekler de bu yönde, Koç Grubu Başkanı R. Koç, kaymak için gittiği Amerika'da eğlenirken bir kaza geçirince, Türk matbuatı, resimlerle elbisesinin üzerinden protezi göstermek de dahil bunun sayfalarca ve günlerce reklamını yaparken, reform programlarına ayıracak yer bulamamaktadır. TÜSİAD'ın yönetim kurulu üyesi E. Özkök'ün genel yönetimindeki *Hürriyet* gazetesi de, her türlü reformasyon önerisine karşı bir yayın politikası izlemektedir; bunları her gün yaşıyoruz.

Bunlara ek olarak söylenebilecek ise son derece basittir; bugünkü üçlü koalisyon hükümetinin ikinci büyük partisi MHP ile ana muhalefet partisi FP, her ikisi de, iç savaş yapılarıdır; her ikisinin de de facto kuruluşu, bu üçüncü iç savaşın ilanı tarihine denk düşüyor, altmışlı yılların ortasıdır. Nova Tanzimat'ta reforme edilmek istenen bozuklukların hepsinin oluşumunda bu ikisinin parmak izlerini görmemek imkansızdır; bunlardan birisinin, MHP, hiçbir reformasyon programı olmadığını ve diğerinin de, bağımsızlık işaretleri verdiği zaman sıkıştırılınca yalnızca sıkışıklık duyduğu alanların reforme edilmesini istediğini her gün görüyoruz. Reformasyon, bunların hikmet-i vücuduna savaştır. Hükümet başkanı Ecevit'e gelince, tümüyle kullardan oluşan bir meclis grubuna sahip olmasından ayrı olarak, yükselen sol dalgalara binerek oturduğu hükümet koltuğunu, yetmişli yıllarda, tutamayışının nedenini yine sol uyanışta ve sol taleplerin yüksekliğinde görmektedir ve bu nedenle yeni bir uyanışa şiddet ve kararlılıkla karşıdır. Öyleyse, Nova Tanzimat, başlı başına bir paradoks olmaktadır; çözümlememizin içinde bunu önemli bir saptama sayıyorum.

Öyleyse neden? Türk yönetenleri, hükümet ve matbuat birlikte, Bill Clinton'un Mustafa Kemal'den son zamanlarda artan ölçüde söz etmesini, analiz etmek yerine yine bir övünme malzemesi olarak kullanma pratiğini sürdürü-

1) "Whowever now consider these two states will see that it will bu difficult to acquire the state of the Turk. But having conquered it, it would be very easy to hold it!"
N. Machiavelli, *The Prince*, N. Y., 1962, p. 44.

yorlar. Halbuki Amerikan stratejistleri, Mustafa Kemal'i, Rusya'daki yeni bağımsızlık işaretleri nedeniyle hatırlayıp dersler çıkarmaya çalışıyorlar ve çıkardıkları bizimkilerden çok ayrı düşmektedir. Bunun ne anlama geldiğini, "uygarlıklar çatışması" türünden childish savlar ileri sürmesine karşın Amerika'daki etkisini sürdürebilen Profesör Huntington'un bir yazısında görebiliyoruz, olduğu gibi aktarmak gereğini duyuyorum: "The age of multicivilizational empires is over, and Russia will be able to maintain its rule over Chechenya only at unsustainable costs. The next leader of Russia would do well to emulate Mustafa Kemal Atatürk's realism about the lost empire and espouse a Russianonly Russia rather than pursue to obselete dream of multiethnic, multi-civilizational empire!"[1] Paul Huntington, Kemal Paşa'yı, Osmanlı İmparatorluğu'nun mirasını üstlenmediği ve "realism" göstererek tüm-türk bir devletle yetindiği için yüceltiyor, Başkan Clinton'un Osmanlı İmparatorluğu'nun yırtılmış olarak bıraktığı haritanın henüz yeniden çizilmediğini söylerken bu analizlerden etkilenmiş olması mümkündür. Profesör, Putin'in seçilmesinden önce, Rusya'nın yeni yöneticisine de Kemal Paşa'yı taklit etmesini, eski, çok uluslu Rusya İmparatorluğu hayalinden vazgeçmesini öneriyor; bu önerinin Washington'un kaygılarını içerdiğini görmek zorundayız.

Amerika'nın büyük kaygısı şudur: Sovyetler Birliği'nin yıkılmasıyla birlikte Amerika Birleşik Devletleri dünyada egemen tek büyük güç olmuştu, artık Washington'un tek politikası, dünya egemenliğinde otoritesine itiraz edilebilecek ve rakip olacak yeni bir büyük gücün ortaya çıkmasını engellemekti; doksanlı yılların ortasına kadar rahat olan Amerika, egemenliğini sarsabilecek tek gücün Rusya olabileceğini düşünmeye başlıyordu, işaretler aldığı kesindir.

Gerçekten de, yılbaşında Yeltsin'in sürpriz bir kararıyla vekil ve mart sonunda da seçimle asil olarak Rusya Cumhurbaşkanlığı koltuğuna oturan Putin'le birlikte Rusya'da yeni bir doktrin doğuyordu; ancak pek çok araştırmacıyla birlikte ben de, Putin'i, bu doktrinin mimarı olarak görmektense, bu doktrini hazırlayanların sahnenin ortasına çıkardıkları aktör olarak görüyorum. Şunları kaydetmek mümkündür, Sovyet Devleti'nin dağıtılmasının dışında Yeltsin'in politikası ile, 1987 sonbaharında Sovyet yöneticisi Gorbaçov'un yaptığı, "agresif olmayan emperyalizm ve militarist olmayan kapita-

1) Samuel Huntington, *Big Powers Have Little Sway When Rival Civilizations Clash*, IHT, 17 December 1999.

lizm" konuşmasından sonra izlediği çizgi arasında, en azından dış politikada, bir devamlılık var. Bir başka devamlılığı da, Yeltsin'in son zamanları ile, en azından Putin'in şimdiki ilk zamanları arasında saptayabiliyoruz. Yeltsin de, hem merkezi Avrupa'da, Amerika'ya karşı politikalar geliştirmeye çalışıyor ve hem de Doğu'da, Hindistan ve Çin ile stratejik güvenlik anlaşmaları peşinde koşuyordu.

Burada, Türk tarihini Asya'da Moğol ve Çin bağlantıları içinde inceleyen Fransız tarihçi Roux'nun ikna edici bir benzetmesini hatırlamanın yeridir;[1] Roux, fetih siyasetinde Moğollar'ın gerektiğinden aşırı ölçüde fazla ve çok zaman da gerekmediği durumlarda insan aklını zorlayan katliamlar yapmasını, atom bombasına benzetiyordu, korku etkisi açısından benzerlik uygundur. Çünkü bu katliamları duyan pek çok kent ve kavim büyük bir tevekkül ile kendiliğinden teslim oluyordu, modern zamanlarda nükleer silahları da Moğollar'ın korku ile doldurulmuş korkunç silahlarına benzetebiliriz. Bugün nükleer silah, kullanmadan bile, karşı tarafa irade kabulü için yeterli olabilmektedir; Rusya, bu alanda, Amerika'nın tek rakibidir ve Sovyetler Birliği'nin çözülüşünü izleyen yıkıma karşın Rusya bu imkanını yüksek tutabilmiştir. Çin ve Hindistan da, nükleer silahlar planında, ihmal edilmemeyi istemektedirler.

Sovyetler, bu güce karşın, bir soğuk savaşı kaybetmiştir; benim, Sovyetler Birliği yıkıldığı günde bile, dışarıdaki ve buna bağlı içerideki güçlü propaganda bombardımanına karşı, Sovyetler Birliği'nin ekonomik nedenlerle değil, ideolojik zayıflıktan dolayı çöktüğü tezlerimin bilindiğini sanıyorum, yazılı kaynakların bir bölümüne burada işaret etmiş bulunuyorum. Bugün bunların doğruluğuna güvenim artmıştır ve Rusya'da da böyle düşünenlerin çoğaldığı görülmektedir.

Henüz devlet başkanı vekili olmadan, umulmadık bir zamanda başbakan atandığında ve ilk işaretler ortaya çıktığında, Le Monde, "ce dont souffre da Russie de Vladimir Poutine, c'est d'avoir perdu la guerre froide" diye yazıyordu.[2] Putin'in yönetime getirilmesiyle birlikte çıkmaya başlayan doktrinine göre, kaybedilen sadece bir soğuk savaş idi; büyüktür, ancak eninde sonunda bir soğuk savaş kaybedilmiş oluyordu. Böyle bir saptama, Rusya'nın, Putin'e göre daha geriye gitmekle birlikte, bize göre, 1774 Küçük Kaynarca'dan beri

1) Jean Paul Roux, *Histoire des Turcs*, Paris, 1984.
2) A. Frachon et D. Vernet, La Russie de Vladimir Poutine, *Le Monde*, 29 Dec. 1999.

kabul edilen büyük devlet iddialarından vazgeçmesi için yeterli olmuyordu; Batı, bundan rahatsızdır. Nitekim aynı yazıda Le Monde'da şunlar da kaydediliyordu: "Elle est malade de nostalgie, elle n'e pas compris que, comme ce fut le cas pour la Turquie, la perte de Pempire aurait pu etre l'occasion d'entrer dan da modernité." Görülüyor, bu muharebeyi kaybettiği için, Rusyalıların emperyal heveslerden ve büyük devlet iddialarından vazgeçmemesi eleştirilmektedir. Batı kurum ve mentalitesinin transplantasyonunu denemiş olan Türkiye bir de bu açıdan övgüye layık bulunmakta ve Rusya'ya izlenmesi gerekli bir model olarak sunulmaktadır. Burada New York Times ile Le Monde, aynı yerde olmanın dışında bir de aynı dili kullanıyorlar; son derece dikkat çekici buluyoruz.

Batılı kaynaklar yeni doktrinin, Putin'in, henüz Kremlin'in güvenlik danışmanı olduğu bir zamanda geliştirildiğini haber veriyorlar; son şekliyle, Nezavizimoye Voennoye Obozrenie'de yayımlandığı sırada Putin, başbakan ve devlet başkanı vekili idi, doktrin ile aktörü arasında içiçelik açıkça görülüyor, ortadadır. Putin Doktrini, (a) ne kadar eleştirilirse eleştirilsin, Sovyet Düzeni'nin muazzam bir ekonomik yapı bıraktığını kabul ediyor ve (b) Sovyetler Birliği'nin çözülmesinden sonraki on yıla yakın zamanda Batı'nın tek amacının bu ekonomik mirası ortadan kaldırmak olduğunu saptıyor; yeni bir durumdur. Bu yeni doktrin bunlara ek olarak, (c) Batı'yı Rusya'nın düşmanı görüyor, bu Gorbaçov uyuşukluğundan ayrılmadır ve ayrıca (d) Gorbaçov'un Batı'ya yaptığı nükleer silahları ilk kullanan ülke olmama taahhüdünü de geçersiz sayıyor; bunların, Washington'da kaygı yaratmasını anlayabiliyoruz.

Bütün bu saptamaların anlamlı olabilmesi ancak güçlülük ile mümkündür, bu çerçevede, Putin Doktrini'nde (e) içinde, Türkiye'de 1945 yıllarından sonra uygulanan, kapitalist düzen içinde, merkantilist-devletçi ekonomik politikalara geçiş ve (f) dışarıda, Amerikan hegemonyasına karşı durabilecek devlet ve güçlerle yakınlaşma ile ittifaklar öngörülüyor. Bu başlığa, Çin veya Hindistan türü çok büyük devletler kadar, herhangi bir ülkedeki Amerikan karşıtı örgütler de girmektedir; eğer sürdürülebilirse, Sovyet politik çizgisinden kuşkusuz daha geniş ve belki de daha ısrarlı bir politik yöneliş söz konusudur.

Bunların daha oluşum halinde, Washington'da gözlendiğini tahmin etmek, kuşkusuz, zor değildir ve reaksiyonları iki grupta toplayabiliyoruz. Bir

grupta etkili yorumcular ile yetkili olmayan stratejistler var, W. Safire ve Z. Brzezinski, buraya giriyorlar ve bunlar, caydırıcı ve radikal önlemler öneriyorlar ve hemen harekete geçilmesini savunuyorlar. Bunlar, Beyaz Saray'ın, Rusya'nın Çeçen asilere karşı sürdürdüğü savaşı "haklı" gören açıklamalarını, "tiksindirici" olarak niteleyebiliyorlar; bu kampa, en sert şekilde müdahale edilmezse, geç kalınma kaygısı egemendir. Bunun karşısında Clinton yönetiminin izlediği politika var; Rusya'nın yeniden bir büyük devlet ve Amerika'nın rakibi olarak çıkması ihtimalini aynı ölçüde tehlikeli bulmakla birlikte izlenecek politikada ayrılıyorlar. Zamandan korkmadıklarını söyleyebiliriz.

Bir kez, Washington, kendi sınırlarını, Rusya'nın Avrupa'daki tarihsel sınırlarına kadar genişlettiği inancındadır, burada tek başına NATO'nun formel genişlemesini kastetmiyorum. Sırbistan'a karşı gerçekleştirilen Kosova Savaşı'nı da bu çerçevede değerlendirenler az görünmemektedir; bu savaşla birlikte, NATO'nun Güneydoğu Avrupa'ya yerleştiği kabul edilmektedir.[1] Bazı Balkan devletleri ise, bunların başında Rusya ve Sovyetler Birliği'nin tarihsel müttefiki Bulgaristan var, Kosova Savaşı sırasında Washington'un sadık bir uydusu olarak hareket ediyordu. Bu durum, Rusya'da yarattığı reaksiyonlar ve Avrupa'nın kendi komutasında müdahale gücü oluşturma planlarının yarattığı rahatsızlıklara karşın, Washington'un alarmist bir politika izlememesinin nedenleri arasında görünmektedir.

Bir an için Türkiye ile ilgilenmeyi bir kenara bırakırsak, Iran'a geldiğimizde, Amerika Birleşik Devletleri'nin izlediği politikayı daha iyi görme imkanına kavuşuyoruz; Iran'da yapılan genel seçimlerde "reformist" sayılan kanadın başarı kazanmasının, Washington'un yeni politikalarını açıklamak için bir bahane olarak kullanıldığını görüyoruz. Washington, Dışişleri Bakanı Albright'ın ağzından, Iran ile yumuşama politikalarını açıklamış bulunmaktadır; buna göre, Washington, 1953 yılında bağımsızlıkçı Başbakan Musaddık'ı düşüren darbeyi CIA'nın düzenlediğini kabul ile Iran-Irak Savaşı'nda Irak'ı destekleme hatalarından dolayı özür diliyordu.[2] Kuşkusuz, islamist devrimden beri uyguladığı pek çok ekonomik yaptırımı da yumuşatma kararını açıklıyordu; bütün bunları Moskova-Tahran ilişkilerinin çok düzgün oluşu çerçevesinde değerlendirmek yerindedir.

1) Paul-Marie de La Gorce, Le Sud-Est de L'Europe sous L'Emprise de L'Otan, Le Diplomatigue, Mars 2000.
2) U.S. Easing curbs in Overture to Iran, IHT, 18-19 March 2000.

Dışişleri Bakanı Albright bu açıklamalarla aynı zamanda Hindistan'a çok sıcak bir dostluk eli uzatmaktadır; Bayan Bakan, Hindistan ile Amerika Birleşik Devletleri'nin aynı "değerler ve mirası" paylaştığını, aynı tarafta olduklarını, ancak, soğuk savaş nedeniyle aradaki işbirliği imkanlarının geliştirilmediğini dile getiriyordu.[1] Bu konferanstan hemen sonra, yirmi iki yıl ara ile, Amerikan Başkanı olarak Hindistan'ı ziyaret eden Clinton da, New York Times'ın başyazısına göre, "ev sahiplerini iltifatlara boğuyordu"; Clinton hem çok övüyor ve hem de eleştirilerini en yumuşak tonda ifade ediyordu. Clinton, Hindistan'ın, nükleer silahlanmasını, "kuşkusuz siz daha iyi takdir edersiniz, ancak pek de yararınıza görünmüyor" yollu bir üslupla ele alıyordu. Şimdiki politikanın, Rusya'yı çevreleyen ülkeleri, Rusya ile ittifaktan uzaklaştırmaya yöneldiği görülüyor, aynı üslup Çin için de geçerlidir.

Öyleyse, Amerika'nın, Rusya'yı, Osmanlı'nın çözülüşü sonrasında Türkiye'de Kemal Paşa'nın izlediği politikaya benzer bir şekilde, büyük devlet iddiasını reddeden ve sadece Rusyalılardan oluşan bir devlet anlayışına ikna edebilmek için, şu anda Rusya'yı kuşatma stratejisini seçtiğini düşünebiliriz. Fakat böyle bir politikanın silahlı çatışma ihtimalini tümüyle bir kenara atması imkansızdır; Amerika'nın, Sovyetler Birliği yıkılmadan önce geliştirdiği ve daha sonra vazgeçer göründüğü çok pahalı silahlanma programlarını yeniden ele alması da bunu göstermektedir. Burada, klasik savaşları da düşünmek durumundayız.

Bu çerçeve içinde, Türkiye'nin yeri ve analizini ele almanın zamanı gelmiş oluyor; daha önceki bir incelemede, Amerika'nın ilgisinin Kafkasya'ya, Kürtlüleri dahil Türkiye'nin doğusuna çevrildiğine işaret ettiğimi hatırlıyorum. Aynı incelemede, Öcalan'ın Suriye'den çıkartılmasını da, bir Suriye-İsrail barışı için hazırlık olarak görüyordum; daha sonraki gelişmeler bu doğrultudadır. Bunlara, etkili Amerikan stratejistlerin, Kafkasya'yı, Ortadoğu'nun Balkanlar'ı olarak görmeye başladıklarını ekleyebiliyoruz; Washington, Kafkasya'yı kendi nüfuz alanı içine kaydetmek için kararlıdır. Azerbaycan ile Gürcistan'ın da çok istekli olduğunu görüyoruz; Ankara tarafından önerilen "Kafkasya Paktı", hiç kuşkusuz ilhamını Washington'dan alan, bir keşif hareketi olarak görünmektedir. Ancak bir an için Rusya ile Amerika arasında tereddüt gösteren Ermenistan başkenti Erivan'daki çok kanlı Meclis baskını ile önde

1) M. Albright, U.S. and Indiana Often at Odis, Are on the Same Side, *IHT*, 18-19 March 2000.

gelen yöneticilerin göçürülmesi, bölgenin, sıcak çatışmadan kolay kolay uzak kalamayacağının işareti olmaktadır.

Öyle sanıyorum, Kafkas ordusunda görevli Rus Albay Aver'yanov'un 1900 Tiflis baskılı çok değerli incelemesini,[1] Amerikalı kurmay ve diplomat teknisyenler, şu sıralarda, pek dikkatle yeniden inceliyor olmalıdırlar. Albay Aver'yanov'un, Profesör Lazerev dahil saygın Sovyet kürdologların çok büyük değer biçtikleri bu çalışması, XIX. Yüzyıl Türko-Rus ve İrano-Rus savaşlarında Kürtler'in davranış ve politikalarını ele alıyordu; gerçekten değerli bilgiler vermektedir. Rusyalı Albay'ın ortaya çıkardığına göre, bu savaşlarda, Türkiyeli ve İranlı Kürtler, hep Rusya kuvvetlerinin yanında savaşıyorlardı; bu saptama, benim *Sırlar* kitabımda formüle ettiğim, Türkoloji'nin Büyük Britanya ve Kürdoloji'nin Rusya esinli olduğu analizimle tutarlıdır. Büyük Britanya yerine Birleşik Amerika'yı koyarsak, simetriyi aktüel hale getirmiş oluyoruz ve yalnız şimdi Birleşik Amerika, iki tarafı da kendi elinde tutmak istemektedir.

Yapılan analiz, birinci Tanzimat'ın Türkiye'de yaşayan ve Müslüman olmayan unsurlara, can ve mal güvenliği, hukuk ve yargı dokunulmazlığı getirmeyi hedef almasının yanında, Nova Tanzimat'ın tek amacının Kürtler olduğunu ortaya çıkarmış durumdadır; en azından ben öyle düşünebiliyorum. Temel kaygı Kürtlerimizdir ve bu kaygının, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne girip girmemesiyle doğrudan bir ilgisini göremiyoruz. Kuşkusuz, Ankara ve öncelikle oligarşi Avrupa Birliği'ne girmeyi çok önemsediği zaman, Avrupa ve Birleşik Amerika'nın politika araçları artıyor ve var olanlar güçleniyor; bu ayrı, yalnız, Türkiye ile Avrupa arasında Gümrük Birliği Antlaşması olduğu, Amerika ile NATO ve güçlü Yahudi lobisini Ankara lehine harekete geçiren Tel Aviv-Ankara-Washington ekseni bulunduğu için, böyle bir kaygı aslında söz konusudur. Değişen, bazı tereddütlerden sonra, 1999 yazına doğru, Türk oligarşisinin Avrupa seçimini yapması ve aynı yılın sonunda Helsinki'den gelen aday üyelik koşullarının kabulü üzerine, Batı'nın, Türkiye'ye iradesini empoze etme koşullarının zenginleşmesidir; Avrupa Birliği, nitel değil nicel bir değişime işaret ediyor, belki önemli bir noktadır.

Bu durumda, hem Brüksel ve hem de Washington'un, Türkiye'de hak ve özgürlük ihlali söz konusu olduğunda bunları yalnızca Kürtlerimizin hak ve

1) P. L. Aver'yanov, *Kurdı ve Voynax Rossii s Persiey i Turtsiey v Teçenie XIX Stoletiya*, Istoriçeski Oçerk, Tiflis, 1900.

özgürlükleri olarak anlamalarını daha iyi anlayabiliyoruz; amaç, Kürtlerimizin sempatisini kazanmaktır. Böyle bir sempati, hem muhtemel bir Amerika-Rusya çatışması için ve hem de bölge devletlerini terbiye etmek üzere emperyalizmin her zaman repertuvarında tuttuğu Kürt devleti için de gereklidir; ilk Tanzimat'ı izleyen yıllar kazanılan sempatinin değerini gösteriyordu.

Kuşkusuz, Nova Tanzimat'ın başarıya ulaşması halinde, Türk unsur ve aydınının da bazı kazançlarının olabileceğini kabul etmek zorundayız; yalnız, bu Amerikanca bir sözcükle, herhalde by-product bir kazanım olmak durumundadır. Sınırlı kalabilecektir, Türkiye'de hukuk ve idare selektif davranmayı artık kabul ettiği ve kabul ettirebildiği için, buradaki imkanı abartmamak durumundayız.

Bir nokta daha var, Türkler'in emperyal tarihi ve devlet kurma geleneği, aydın ve ilericisine de, içgüdüsel bir kanalla, yansımış görünmektedir; çok zaman, Türk aydın ve ilerici hareketi başını yükselttiği zaman, bağımsızlıkçı bir çizgiyle cisimleşmektedir bunu biliyoruz. Jön-Türk, Kurtuluş Savaşı, Türkiye İşçi Partisi, Türkiye Halk Kurtuluş Partisi ve izleyenler, başlarını çıkardıkları her zamanda anti-emperyalist ilkeleri kitleselleştirmeye çalışıyorlardı; başarısızlık dönemlerimizde bunları bizler görmesek bile, büyük devlet Dışişleri bakanlıkları her zaman görüyorlar ve hesaba kattıklarını politikalarından çıkarabiliyoruz. Bu açıdan Türk aydını ve ilericisinin üzerindeki cenderenin kalkmaması, büyük devletlerin de temel politikasıdır. Burada Türk oligarşisi ile aralarında tam bir uyum olduğunu da saptayabiliyoruz.

Nova Tanzimat analizimiz, en azından, Tanzimat'a fazla haksızlık yapmayı önleyebilir, bunu umut ediyordum. Yapabildiğimi umut ediyorum.

İkinci Bölüm

İSİM-BİLİM: İLK ALIŞTIRMALAR

"Elbette pek çok Yahudi dönme olmuş ve aralarında bazıları çok önemli roller oynamışlardır; ama bu mutlaka Islam'ın kabul edildiği anlamına alınmamalıdır."
"Buna Marronizm denir, yani katolik olmaları istendiğinde görünüşte bunu yapmakla birlikte Yahudi imanlarını koruyan ve hatta zamanı gelinceye ya da imanlarını açıkça sürdürmenin mümkün olacağı bir yere gidinceye kadar ibadetlerini bile belli ölçülerde gizli olarak sürdüren Ispanyol ve Portekizli Marronoslar."
B. Lewis, İslam Dünyasında Yahudiler, s. 94-100.

* * *

"Şimdilerde, (1947, y.k.) dünyada dağınık bir halde yaşayan Yahudilerin büyük merkezi sayılan New York... "
Avram Galante, Türkler ve Yahudiler, s. 219.

* * *

"Burası eskiden bir Amerikan üniversitesiydi. Buradan sonra ikinci durak genelde New York olurdu."
Ü. Ergüder, Boğaziçi Üniversitesi Rektörü
Hürriyet, 10 Mart 2000.

Kemalist Cumhuriyet'in bilimsel işareti en güçlü kurumlarından biri ve belki de en önde olanı, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi idi; hem yükselişte ve hem de çöküşte genel üniversiter sisteme öncülük etti; belki de, her iki yönde sürükleyici rol oynadı, bu nedenle bu müstesna kuruluşun bilimsel telkinlerini görememiş olabiliriz. Bir işareti var, artık hepimiz biliyor ve kabul ediyoruz; dil ve tarih bilgi ve anlayışında yenileşmeden yeni olmak imkansızdır, bunu hep görüyoruz. Bununla birlikte çok zaman gözden kaçırdığımız bir başka bilimsel işareti daha olmalıdır; bu da, bunların her ikisinin birbirinden bağımsız olarak önemli gelişmeler göstermesinin imkansızlığı ile ilgilidir.

Şimdi gözümüzün önündeki harabe, bazı büyük tarihsel gelişmeler nedeniyle, iki kurumlu Türk üniversite sisteminin nasıl büyük şanslarla doğduğunu görmemizi engelleyebilir; önce bu şansı ortaya çıkarmak istiyorum. Hitler'in Almanya'da iktidarı alması üzerine, pek çok seçkin ve doğallıkla Yahudi kökenli bilim adamının Türkiye'ye iltica etmeleri, Türk üniversiteleri açısından gerçek bir lütuf oluyordu. Gelenler, hem alanlarında üstat idiler ve hem akademik çalışmanın gerekli disiplini içinde yoğrulmuşlardı ve hem de üniversiter çalışmanın pek çok dil bilmekle mümkün olabileceğinin canlı kanıtlarını veriyorlardı. Bu, tarihsel açıdan sadece acı, ancak Türkiye açısından son derece mutlu bir tesadüf olmuştur.

Simetrik bir diğer mutlu tesadüfü daha görüyoruz; Rusya'da Çarlık Düzeni'nin çöküşü, Türkik kökenli pek çok Rusyalı bilim adamının Türkiye'ye sığınmalarına yol açıyordu; görece olarak ileri ve yüksek araştırma tutkusuyla dolu Rusya üniversitelerinde yetişmiş bu genç bilim adamları, Türkiye'ye gelirken en azından ana dillerini buna ek Rusça bilgisini de getirdiler. Sovyet Devrimi'nin ilk yıllarında yüksek dalganın çekiciliğiyle Moskova'da üniversite eğitimine gidip otuzlu yıllarda dönenleri de bunlara ekleyebiliriz; bir araya getirildiğinde, otuzlu ve kırklı yıllarda iki ayaklı Türkiye üniversite sistemi her açıdan ve özellikle dil bilgisi ve dilbilimi açısından büyük bir zenginlikle forme oluyordu, bugün bunları gözden kaçırıyoruz ve muhtemelen de artık önemini bile kavrayamıyoruz.

Şimdi üniversiter düzen çok yayılmış, ancak, bilimsel arayış, coşku, bilimsel çalışmanın gerektirdiği altruizm, diğergamlık, açıları bir yana dil bilgisi cephesinde de son derece sığlaşmıştır; burada ne yazık bu saptamaları kanıtlandırmak ve zenginleştirmek imkanına sahip değilim, kaydetmekle yetin-

mek durumundayım. Goethe'nin, bir dil bilen hiç dil bilmez, anlamına gelen bir deyişi vardı; bu Türk üniversitelerinde her yerden daha çok doğrudur; muhtemelen bu, kanıt olmasa bile düşündürücüdür.

Üstelik, 1963 yılında başlayan beş yıllık planlarla birlikte ülke dışına yaygın ölçüde doktora öğrencisi gönderilmesi ve metu, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, türünden yabancı dilde eğitim yapan üniversitelerin çoğalması, sanıldığının aksine, ülkemizde, dil bilgisini ilerletmemiş, fakat geriletmiştir; şimdi, doktora zamanında bayiden sigara alacak kadar yabancı dil bilmek veya çok dar vokabüler'i olan bazı dersleri bazı kalıpları tekrarlayarak anlatmak dil bilgisinin yerini almış durumdadır. Ülke dışında doktora yapan öğretim üyelerinin pek çoğu, ODTÜ'de de öğretim üyeliği yaptığım için ampirik bilgim de var, bildikleri varsayılan dilde bir günlük gazete veya dersleri dışında bir kitap okuyup anlamaktan acizdirler.

Seksenli yıllarda profesörlüğe yükselmek için gerekli dil sınavı, YÖK tarafından merkezi olarak gerçekleştiriliyordu; ODTÜ doçentlerinin çok büyük bölümünün bu sınavda başarısız olmaları tartışma konusu olmuştu ve sonuç, YÖK'ün kıyıcılığına bağlanıyordu. Halbuki temel neden, çevrilmesi istenen kısa metnin teknik değil ancak genel kültürlü bir kimsenin sahip olabileceği sözcük ve kavramları içermesi idi; profesörlerimizin bu alanda son derece yoksul oldukları kesindir.

Zenginleştiğimizi sandığımız zaman yoksullaşmamız çok acıdır; bu, bununla birlikte yayılan amerikanizm ve amerikanizmin bilim dünyasındaki adı olan ampirizm, bilimsel başarının ölçüsü olarak Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılan "citation index" ve benzerlerinin ön plana çıkarılması, üniversiter cephedeki bu şanslı başlayışın nasıl bir hızla karanlığa dönüştüğünü gözlerden saklayabilmektedir. Aslında tam bir bozulma ile karşı karşıyayız, sığlık çok geride kalmıştır ve şimdi üniversite sistemi, ülkedeki obscurantisme merkezlerinden birisi haline gelmiştir; obscurantiste üniversitenin oluşumunda eklenmesi gereken bir önemli neden daha var.

Kısa olabilmesi için madde halinde yazabiliriz: a) Altmışlı yılların ikinci yarısını, bir iç savaş ilanı olarak gördüğüm bilinmektedir, burada da tekrarlamış oluyorum. b) Bunun bir parçası olarak yapılan değerlendirmeye göre, insanlar aydın oluyorlar ve bundan sonra da solcu kesiliyorlar; iç savaş bütün kurumlan etkisi altına alan ve emekçi kütlelere karışan solculuğa karşı idi. c)

Devlet, üniversiteleri, solcu balıkların yetişip çoğaldığı bir deniz olarak gördü ve iç savaş çerçevesinde bu denizi kurutmaya büyük öncelik veriyordu. 12 Mart 1971 ve 12 Eylül 1980 cuntalarının kapsamlı bir üniversite tasfiyesini gerçekleştirmeleri bu nedenledir.[1] Sürekli olarak üniversite yasalarının değiştirilmesi ve üniversite yerlerinin jandarma ve polis baraka ve karakollarıyla birleştirilmesi de bu politikanın bir sonucu oluyordu. d) Aydınlık kafalı öğretim üyeleri tasfiye edilir ve kalanlar sindirilirken, çok acımasız bir "güvenlik soruşturması" mekanizmasıyla, üniversitelere, sözcüğün pejoratif anlamında kariyeristlerin dışında, yalnızca islamist ve ülkücü politikacı veya adayları alınabiliyordu. Bugün üniversiteler Türk-Islam Sentezi profesörlerinin egemenliğindedir; bunlar, otuz yıllık işe alma politikasının kaçınılmaz sonuçlarıdır ve bugün en çok RP/FP ve MHP'nin profesör unvanına sahip kadrolarla teçhiz olmaları, buradaki analizin doğrulanmasıdır.

Türk-Islam Sentezi militanlarının üniversite kadrolarını doldurmalarının neden olduğu tahribat, her türlü ölçünün ötesindedir; bunlar, Batı dillerinden hiçbirini bilmemek bir yana, Doğu dillerinin de olağanüstü cahilidirler, şu anda "tarih" ve benzeri diğer yüksek bilim ve kültür kurumları bunların elinde olduğu için yayınlarını incelediğimizde bu sonuca hemen ulaşıyoruz. Çoğunluğu, her türlü bilimsel yöntemden yoksundurlar; dolayısıyla bu yayınları Orta Çağ materyallerinden ayırmak imkansız olmaktadır.

Islamist-türkist profesörlerin Batı dillerine uzaklıklarını yine de anlayabiliriz, fakat Farsça ve Arapça cephesindeki cehaletleri çok şaşırtıcıdır. Kuşkusuz, burada bu şaşırtıcı olgunun dayanaklarını sunma imkanına sahip değilim, bunun için ayrı bir inceleme gerekmektedir; bu nedenle izleyicilerimin bana güvenmelerini istemekten başka bir yol kalmamaktadır. Ancak bu güveni benden esirgeyebilecekler için iki egzersiz önermek istiyorum. İlki şudur: Osmanlı vaka-i nüvisleri içinde en çok ciddiye alınanlardan birisi Neş-

1) 12 Mart 1971 Darbesi'nde Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nden ve 12 Eylül 1980 Darbesi'nde Gazi Üniversi'nden uzaklaştırıldım; bu süreçleri yaşayarak biliyorum. Bundan önce 1956 yılında, Siyasal Bilgiler ve Hukuk Fakülteleri'nde tasfiye vardı; o yıl üniversite sınavlarını birincilikle kazanarak girmiştim ve bu tasfiyeler sırasında da yine üniversiteden kovuldum. Fakat üniversitelerdeki politik tasfiyelerin ilki, 1947 yılında, Ankara Üniversitesi Dil Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde oluyordu; 1930 yıllarındaki Dar-ül-fünun'dan üniversiteye geçiş sırasındaki ve 27 Mayıs 1960 Devrimi'nde yapılanı, tümüyle politik sayamıyoruz. Bu sonuncuda, "sağcı" olarak tanınanların göze batmaması bir yana pek çok ilerici öğretim üyesinin üniversite dışına çıkartıldığını biliyoruz; demek, saf politik tasfiyeler, 1947, 1956, 1971 ve 1980 tarihleriyle andıklarımızdır.
Bana gelince, bunlardan son üçünde tasfiyeye uğradım ve hepsinden sonra tekrar üniversiteye dönmeyi başardım. Belki de bu nedenle bugün zindanda tutuluyorum.

ri'dir ve Neşri'nin bu önemli tarihi, "Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu- Türk Tarih Kurumu Yayınları" çerçevesinde, Arap karakterleriyle aslı ve Latin karakterle çeviri yazısı birlikte yayımlanmıştır, bu yayına teşekkür borçluyuz. Bu kadar değil, Arap karakterli yazımı okuyamayanlar ve Osmanlı Türkçesi'ni çözemeyenler için bir de bugünkü dil ile yayını bulunmaktadır; ilk yayını hazırlayanlardan osmanist bir profesörün imzasını taşımaktadır. Şimdi önerdiğim egzersiz şudur: Bu adı bilinen osmanist profesörün Doğu dillerindeki inanılması zor bilgisizliği, hatta Osmanlı karakterleri okumaktaki sıkıntısı net bir biçimde ortaya çıkmaktadır, görüyoruz.[1] Dahası var, bu Selçuklu dönemi uzmanı profesör, bir tesadüf, 1956 yılı üniversite tasfiyeleri sırasında karanlık güçlerin önde gelen sözcüsü idi, Türkçe baskıda, çözemediği Arapça sözcükleri, anlayamadığı Farsça ifadeleri tümüyle ihmal ediyor ve ihmal etmediği hallerde ise tümüyle uyduruyor; böyle bir egzersizi yapmış birisi olarak uzmanları beni yalanlamaya çağırıyorum. Yalanlanırsam kendim için üzüleceğim tabiidir; ancak bilimimiz adına sevinmeyi taahhüt ediyorum.

Kısırlık ve her türlü bilimsel yöntemden uzaklık ile dil bilgisizliği konusunda ise Kaşgarlı'nın zamanında türklük üzerine bir kitabı öne sürmek istiyorum.[2] Yazarının bir profesör olduğu kitabın üzerinde yazılıdır, önsöz Türk-İslam Sentezi militanlarından birisi olduğundan kuşku bırakmıyor ve belki de bu kurumlardan birinin başındadır; ancak yayımlanana "kitap" demek zordur ve olsa olsa Kaşgarlı'nın kitabının bazı şerhlerle yeniden yayımlanması sayabiliriz. Bu daha önce pek çok kez yapılmış olduğu için bilgimize hiçbir ekleme söz konusu değildir; kalın bir türkist-islamist ambalajla, bilinenlerin tekrarlanmasından ibarettir.

Bozulma, kendisini tekrarlayan ve yeni bilgiden korkan bir üniversite olarak cisimleşiyor; tarihsel veya çağdaş gerçekliğimize bilim-dışı bakmayı sevmeye başlıyoruz. Hiçbir hurafemize dokunmak cesaretini kendimizde bulamıyoruz; hurafelerimiz zihinsel rahatlığımızın kaynağıdır. Bu ise, hurafeler içinde tanrısal huzura kavuşmak, en çok, bütün bunları altüst etmek için kurulmuş Dil ve Tarih Fakültesi'nde realize oluyor; belki de eşitsiz gelişme yasası denilen de budur.

Aslında "dil" ve "tarih" yalnızca bir bina içinde bir araya gelmek durumun-

1) F. R. Unat - Prof. Dr. M. A. Köymen, yayınlayanlar, *Neşri Tarihi*, Ankara, 1987.
Prof. Dr. M. Altay Köymen, *Neşri Tarihi*, Ankara, 1983.
2) Prof. Dr. Reşat Genç, *Kaşgarlı Mahmut'a Göre XI. Yüzyılda Türk Dünyası*, Ankara, 1997.

da değildi; buradaki asıl işaret, her türlü bilimsel serüvende bu ikisinin bir arada ve birlikte kullanılması anlamındadır. Ne yazık, bunun sadece bizde değil dünyanın her yanında pek az yapıldığını söylemek durumundayız; halbuki bu beraberliğin ne büyük verimlere yol açtığını, başkaları da olabilir, en verimli çağında Fransa'yı işgal eden naziler tarafından kurşuna dizilen M. Bloch[1] bize çok güzel gösteriyordu, dersi hâlâ geçerlidir.

Üstelik hâlâ çok büyük verimlere gebedir; Osmanlı'nın kuruluşuna dilbilim ve hatta dilbilimin bir kolu olan onomastique, isim-bilim, imkanlarıyla bakılmamış olması, vazgeçilen verimlere çok güçlü bir işaret sayılabilir. Kuşkusuz burada bunu yapma imkan ve iddiamız yok, ben şimdi yalnızca, böyle bir bakışın ne tür yeni bilgilere yol açabileceği konusunda bazı zihinsel çağrışımlar yaratmak istiyorum, amacım sınırlıdır.

Önce şunları saptamakta yarar var; bir çok toplum ve kavimde isim koymanın katı gelenekleri ve kuralları olduğunu biliyoruz. Araplar, İbraniler ve Moğallar'da isim koyma süreci konusunda ayrıntılı ve net bilgilere sahibiz, biz Türkler'de bilgilerimiz daha az, fakat her zaman olduğu gibi Moğollar ile analoji yapmak mümkün olmaktadır. Bunlara göre, (a) Moğollar'ın gizli tarihinden öğreniyoruz, "Cengiz" olarak bildiğimiz imparator doğduğunda babası, "Temucin" adlı bir esir getiriyordu ve adı böylece "Temucin" konmuştur. b) Dedem Korkut Destanı'nda okuyoruz, Dedem Korkut, "Bayındır Han'ın ak meydanında bu oğlan cenk etmiştir, bir boğa öldürmüş senin oğlun, adı Boğaç olsun, adını ben verdim yaşını Allah versin" diyor ve boğa öldüren Oğuz Prensi, "Boğaç" adını alıyor. c) Yine Tevrat'ta yazılıdır, İbrahim Hazretleri'nin yaşlı hatunu Sara, "Allah beni güldürdü, her itişen benimle gülecektir" diyor; çocuğa "İshak" adı veriliyor ve İbranice "gülüş", demektir, İngilizce yazılmış Yahudi İsimler Sözlüğü, "from Hebrew, meaning 'he will laugh'" karşılığını vermektedir. Tevrat'ta yazılı olanla sözlükte verilen aynı anlamdadır; "İshak", "herkes gülecek" anlamındadır. d) Kur'an'a göre isimler tanrısaldır, ikinci sure'de, bende-zindandaki Fransızca Coran'da "Dieu apprit a Adam les noms de tous les etres" yazılıdır. Ayrıca pek çok hadis, Peygamber Hazretleri'nin isim koymaya ne kadar büyük bir özen gösterdiğini haber veriyor; "hamd", övgü, kökünden gelen "Muhammed" adı bu özenin Araplarda çok köklü olduğunun işaretidir.

1) Marc Bloch, *La Société Féodale*, Paris, 1939-1989.

Diğer yandan, Osmanlı Devleti'nin kurucusuna geldiğimizde, dedesinin adının Süleyman veya Soliman olduğu rivayet edilmektedir. Bu bir Tevrat ismidir ve Türk devletleri tarihini onomastique açıdan izlediğimizde, Tevrat'tan gelen isimlerin, Süleyman, Musa, İsrafil türünün, Tevrat'ta olmayıp da sadece Kur'an'da veya İslam'da olanlara göre çok daha fazla olduğunu, hayretle, öğreniyoruz. Babasının adı ise Ertogrul'dur; "toğrul" yırtıcı kuştur, çağro, balaban, tonga, togan veya dogan, hep ama hep aynı yırtıcı kuşun çeşitleridir. Kardeşlerine gelince; Tundar var, kendisi öldürüyor, Gündüz, dönüyor, bir diğerine, Neşri "Sarı Yatı" diyor, ancak tartışmalıdır, fakat bu konuda çok değerli bir çalışmanın yazarı Profesör Sümer, "Sarı Batu" olduğundan kuşku duymamaktadır. Oğullarına gelince; Orhan yerine geçiyor, Süleyman, Osmanlı tarihindeki ani prens ölümlerinin hepsini kuşkuyla karşıladığım için, bana göre Orhan tarafından katlediliyor; geriye çok sonraki vaka-i nüvislerin bir ara sözünü edip sonra izini bıraktıkları bir de Alaattin kalıyor, bunun fiktif olduğunu düşünmek durumundayız. Daha sonraki dönemde, kazanan Osmanlı prenslerinin kardeş öldürmeyi bir orgy haline getirmeleri üzerine, saray tarihçilerinin, terbiye edici niyetlerle uydurduklarını düşünmekte isabet var.

Öyleyse böyle bir isimler haritasında, Osmanlı hanedanının kurucusunun adının "Osman" olması, isim-bilim çerçevesinde imkansızdır. Peki nedir? Aslında bu sorunun cevabı ortaya koyduğum imkansızlık karşısında pek de önemli görünmemektedir; eğer "Osman" değilse, bilimde çok devrimci bir açılımın önündeyiz, demektir. Çünkü "Osman" olmamasının yol açacağı yeni sorular ve düşünme kanalları, mevcut osmanist yazımı altüst edecek değerdedir.

OTMAN VE ORDUHAN

İki nokta var. Birincisi, hanedanın kurucusunun adının "Osman" olmadığını ilk kez ben ileri sürmüyorum; yeni ve eski pek çok kaynakta "Osman"

olmadığı kaydediliyordu. Ayrıca bu bir sır da olamaz; çünkü Batı kaynakları ve dilinde "Ottoman" denildiğini de biliyoruz. Bu deyişin üzerinde pek durulmaması da şaşırtıcıdır; çünkü, (a) bu tür söyleyişin kökünde Bizans kronikleri var ve uzun süre Osmanlılar ile ilgili yazılı bir belge olmadığı için bunu fonetik bir kayıt kabul etmek durumundayız. b) Ayrıca, böyle bir söyleyiş, Batılılar'ın han'ı, khan veya hroşof'u Khruşof yapmaları türünden bazı sesleri çıkaramamalarından ileri gelmemektedir; en azından İngilizler'de, "Osman" ve "Osmand" adının varlığı ve kullanıldığı kesindir. Fransızlar ise dün de, bugün de, bu ismi rahatlıkla söyleyebilmektedirler; dolayısıyla, Batılılar'ın, Osman'ı, Ottoman'a çevirmeleri için fonetik bir zorunluluk bulunmamakta idi.

İkincisi, bir an için hanedan kurucusunun adının Otman olduğunu ve Osman'a çevrildiğini kabul edebiliriz; bu takdirde karşımıza çıkan soru, çok daha önemlidir, peki "neden" diye sormak zorunluluğundayız. Hem neden isim değiştiriliyor ve hem de eğer değiştiriliyorsa neden Osman adı alınıyor, burada çok önemli bir problemle karşılaşıyoruz. Çünkü şimdi geliştirmeye çalıştığım "Türk" isim-bilim için yaptığım araştırma, çok sınırlı olduğunu kabul ediyorum, bu döneme kadar Türk prensleri arasında "Osman" adının hemen hemen hiç kullanılmadığını göstermektedir. Ayrıca, Osmanlı öncesi ve sonrası Türk dinastilerinde, Yıldırım'ın oğulları, Süleyman, İsa-Musa örnektir, bu "Osman" dışında, Bekir, Ömer ve Ali türü halife isimlerine de rastlamıyoruz. Öyleyse "Osman" adına da rastlamamamız gerekiyordu, bu nedenle, bir zorunluluktan doğduğunu düşünmek durumundayız. Bu zorunluluk ise ancak fonetik yatkınlıktır; isim-bilim, isim değiştirirken yakın seslere çok büyük bir eğilim olduğuna işaret etmektedir.

Bu düşünceler bizi, söz konusu kabilenin, Doğu Roma sınırında, uçlarda, uzun süre pagan olduğu, Otman'ın böyle tanındığı ve çok sonraları Müslümanlığa geçtiği düşüncesine götürmektedir; daha makul bir açıklamanın bulunamadığı bir halde bu son derece makul görünmektedir. Bu ise, başlı başına devrimci bir düşünüştür.

Bir nokta daha var, kurucu kabile Söğüt çevresine geldiğinde pagan olduğu tezi de ilk defa ileri sürülmüyor; daha önce, üstelik bana göre çok ikna edici bir biçimde söylenmiş olduğunu da biliyoruz. O kadar öyle ki, Osmanlı kroniklerinde çok çeşitli biçimde nakledilmekle birlikte hemen hemen

hepsinde var olan, hanedan kurucusunun bir şeyhin evinde uyuması, rüyasında dal budak salan bir ağaç görmesi, bütün kaynaklarda okuması olmadığı kaydedilmekle birlikte Kur'an önünde kendisinden geçmesi hep bu pagan kabile ileri geleninin İslam'a geçtiği tarih olarak kaydediliyor; Gibbons "we cannot, regard these events in any other light than as recording, in a truly way, his conversion to islam" diye yazıyordu.[1] Eğer başından itibaren geliştirdiğim mantık zincirine bağlı kalacak olursak, kabile reisi, çok geç bir zamanda, Türkler'de kural olarak siyasal gerekçelerle, din değiştirmiş ve "Osman" ismini almıştır, böyle düşünmemiz mümkündür.

Gibbons, onomastique gerekçeler üzerinde durmuyor; fakat ben, çok kısa da olsa, Gibbons'un bu unutulmaz ancak unutturulan kitabı üzerinde durmak istiyorum. XX. Yüzyılın başında İstanbul'da bir Amerikan gazetesinin muhabiri olarak bulunan Adams Gibbons, Osmanlı toplumu ve tarihine merakını, Osmanlı Devleti'nin kuruluşu üzerinde doktora çalışması yaparak bilimsel alana kaydırıyor ve çalışması, 1916 yılında Oxford Üniversitesi yayınevi tarafından çıkarıldığında, bir deprem etkisi yapmakta gecikmiyor; Gibbons, Osmanlı'nın pek çok zaman ileri sürüldüğü üzere bir Türk kabile tarafından değil bir çok dinden bir çok kavmin karışmasıyla oluşan yeni bir "millet" tarafından kurulduğunu ileri sürüyordu. Hem zengin dil bilgisi, hem kullandığı kaynaklar ve hem de Türk kroniklerini titizlikle ele alıp karşılaştırması, ileri sürdüğü teze ayrı bir güven sağlıyordu; çıkışının hemen sonrasında, çığır açan ve doğru yönde işaretleri olan bir çalışma olarak kabul edilmiştir.

Fakat aradan geçen kısa bir zaman, yerli ve yabancı Osmanlı tarih yazımının, yeni görüşlere tümüyle kapalı olduğunu göstermekte gecikmiyordu; bu ufuk açan çalışma arkasından birisi Köprülüzade Fuat tarafından tümüyle karşı[2] ve diğeri Wittek[3] kaleminden kısmen asimile edici iki önemli çalışma bırakarak tümüyle unutulmaya terk ediliyordu. O kadar öyle ki, bugünkü kuşakların okuyup anlayabileceği bir çevirisi bile mevcut değildir;[4] osmanist yayınlarda adından söz etmemek esastır ve akademik dayanışma gereğidir.

1) A. Gibbons, *The Foundation of the Ottoman Empire*, Oxford, 1916, p. 27.
2) Prof. Dr. Fuat Köprülü, *Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu*, Ankara, 1959-1991.
3) Paul Wittek, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Doğuşu*, İstanbul, 1938-1985.
4) Gibbons'un kitabı, Türkiye'de, 1928 yılında Ragıp Hulusi'nin çevirisi ile ilk kez yayınlandı. 21. Yüzyıl Yayınları, 1998 yılında, Hulusi'nin çevirisini Latin karakterlerle yeniden okuyucuya ulaştırdı; İngilizce aslı ile yer yer karşılaştırarak inceledim, çok başarılı ve dürüst bir çeviri olduğundan kuşku yoktur. Fakat ne yazık, dilini genel okuyucunun anlayabilmesi çok zordur ve bu nedenle bir yayına hâlâ ihtiyaç var.
H. Adams Gibbons, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Kuruluşu*, Ankara, 1916-1928-1998.

Sessizliğe mahkum etmek bu olmalıdır; fakat yine de başarılı olduğunu söylemek imkansızdır, çünkü o zamandan beri bütün osmanist çalışmaların üzerinde Gibbons'un hayaletini okuyabiliyoruz.

Gibbons'u çok kısa olsa da tanıtmam, hem bu mükemmel soruları ortaya atabilmiş araştırıcıya bir borç ödemesi ve hem de bilimde devrimin zorluğuna işaret etme amaçlarını taşıyordu. Bilimsel cemaat, yeni soru ve analizlere, kabul edilmesi imkansız, içgüdüsel ve kast sisteminin direncini hatırlatan bir savunma içindedir; burada da aynı dirençle karşılaşıyoruz.

Halbuki, eldeki tüm işaretler, her türlü Osmanlı araştırmasında ilk sorunun, hanedan kurucusunun adı olması gerektiği yönündedir; nitekim ben de osmanist kuruluşu araştırmaya başlar başlamaz böyle bir soruyla karşılaştım. Soru, materyalin ilk incelemesi anında kendisini zorlamaktadır ve ilk akla gelen de kurucunun adının "Ataman" veya "Atman" olabileceğidir; nitekim ben de, henüz onomastique alanına girmeden, a priori olarak, bunu da ileri süren bir incelemeyi, sanıyorum, 1997 yılında Paris'ten Türkiye'ye göndermiştim, yayımlandığını biliyoruz. Bilimsel cemaatin surlarına değdiğini gösteren hiçbir habere sahip değiliz.

Kuşkusuz beni izleyenler, bilimsel cemaatteki böyle bir refleks yokluğunu benim ignorer edilmeme bağlamayacağımı bilirler; çünkü, Türkiye'de benim tezlerimin basınçlı kapağı, Gibbons'un "Kuruluş" kitabının osmanist araştırmalar üzerinde gezinen hayaletinden daha ağırdır, bilerek yaşıyoruz. Ayrıca kaynakları bir de bu gözle, hanedan kurucusunun adına yönelik kuşkuyla, yeniden elden geçirdiğimizde, bunun, pek de seyrek olmayan bir biçimde başkaları tarafından da ileri sürüldüğünü hemen görüyoruz. Daha önce görememiz, aklımızın osmanist ideoloji ile kuşatılmış olmasından ileri geliyordu; görebilmek için aklımızı özgürleştirmemiz gerekmiştir. Bu, önemli derecede, yeni sorularla başlamaktadır.

Daha ileriye gitmeye gerek yok, Profesör İnalcık ve Profesör Irène Mélikoff'un adlarını hatırlatmak yeterlidir;[1] Profesör Mélikoff, Ertogrul'un çocukları arasında Müslüman adı taşıyanın yalnızca "Osman" olduğuna işaretle,

1) Gibbons'un Kuruluşu'nun yeni yayınına kısa bir sunuş yazan M. Everdi, "Halil İnalcık, Osman Gazi'nin adını Atman olarak verir" diyordu ve yakın zamandaki bir tebliğini hatırlatıyordu; İnalcık'tan başka bir açıklama yapmadığını eklemektedir. Everdi, aynı sunuşunda, benim, "tarihçilerimiz arasında en önemlilerinin Ahmet Cevdet Paşa, Fuat Köprülü ve Halil İnalcık" olduğu yollu saptamamı da tekrarlıyor, yalnız ben bu üçlünün "sağ görüşlü" olduklarını da belirtiyordum, buradaki kastım, bilime ideolojik sınır koyduklarıdır.

"bu yüzden Bizans kaynaklarında 'atman' biçiminde geçen adının kökenleriyle ilgili sorunlar gündeme gelmiştir" diyordu. Ancak, benim bilgime göre, benim burada ilk notlarını aktardığım araştırmalar dışında, gündeme geldiği kabul edilen bu sorunu ele alan osmanist olmamıştır; çünkü daha önce de değindim, bu sorunun çözümü çok daha yıkıcı soruların çıkacağını düşündürüyordu.

Böyle bir sorunu kesin olarak çözmese bile önemli açıklıklar sağlayacak bir kaynağa sahibiz; elimizde şimdi göçük Profesör Faruk Sümer'in, büyük emek ürünü, bir çalışması var. Türk Devletleri Tarihinde Şahıs Adları, Türk-İslam Sentezi yolunun Dil ve Tarih'teki önemli isimlerinden birisinin, Profesör Sümer'in, bize hediyesidir. Profesör Sümer de, aşırı türkçü buluşlara açılabilecek olanların dışında tüm kapıların önünde içgüdüsel bir duraklama geçirmekte ve bu kapılara arkasını dönmektedir, bu açıdan sınırlı bir çalışma ile karşı karşıyayız; fakat bu ideolojik göz bağı, yine de bu çalışmanın yüksek değerini ortadan kaldırmıyor ve bu nedenle bir referans kitabı sayıyoruz.

Profesör Sümer, tarih sahnesindeki ilk Türk devletlerinden başlayarak Anadolu beylikleri dönemine kadar, çok çeşitli kaynaklara bakarak, saptayabildiği, kuşkusuz adları geçtiği için ya prens veya prenses idiler, tüm Türkler'in bir isim ansiklopedisini çıkarmış durumdadır; dokuz yüz sayfaya yakın bu isimler ansiklopedisinde, Osmanlı Devleti'nin kuruluşuna kadar bir tek "Osman" adına rastlanmamaktadır. Bunun dışında ise iki "Otman" adını görüyoruz; ayrıca "Orhan", bugün hâlâ Kürt köylerinde "urhan" olarak söylenmektedir ve Arapların da Osman'a "Utman" dediklerini biliyoruz, Sümer'in çalışmasında Otman'lardan birisi "Utman" olarak da yazılıyor. Utman, İlhanlı Kazgan=Kazan=Gazan dahil üç İlhanlı hükümdarı ile evlenmiş, Gazan'ın "hatunlardan yalnız Bulugan'ı severim, çok güzel olduktan başka anlayışı da vardır" dediği, Bulugan Hatun-ı Buzurk'un babası idi. Ancak ismi sadece, Büyük Hatun Bulugan nedeniyle hatırlanmıyor, aynı zamanda, "Hulegu ve Abaka devirlerindeki büyük emirlerden"[1] birisi idi; yaşadığı tarih, Ertogrul'un bu

İnalcık, bütün çalışmalarında, önemli gerçeklerin kapısına gelmiş ve ideolojik nedenlerle hep durmuştur; ideolojileri, tarik-i ilın'de, gözlerinin önüne duvarlar çekiyor ve açık kapılardan girmelerini önlüyor, "Atman" sadece bir örnektir.

1. Mélikoff, *İlk Osmanlıların Toplumsal Kökeni, Osmanlı Beyliği*, E. Z. Zachariadou, ed., İstanbul, 1997, içinde, s. 154.

H. Adams Gibbons, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Kuruluşu*, op. cit, s. 2-1.

1) Prof. Dr. Faruk Sümer, *Türk Devletleri Tarihinde Şahıs Adları I*, İstanbul, 1999, s. 335.

Otman'ı duymuş olması ihtimaline uygundur.

Profesör Sümer'in haber verdiği ikinci Otman, çok iyi bilinen kalenderi şeyhi Otman Baba'dır ve buradaki dört satırlık bilginin ikisini aktarmakta yarar var. Şu çerçevededir: "Otman, Moğollar'ın kullandığı adlardan biri olmalıdır. Görmüş olduğumuz gibi, Gazan Han'ın Bulugan Hatun, Otman adlı bir Moğol noyanının kızı idi."[1] Böylece Otman adının Moğollara ait olduğu bilgisine ulaşmış oluyoruz; Ertogrul'un bir diğer oğlunun adı da, Sara Batu veya Sarı Batı, Moğollar'dan gelmektedir. Osmanlı Devleti için Orhan ne ise, Altın Ordu için Batu odur; her ikisi de gerçek kurucudurlar.

Bulugan'ın babası Otman hakkındaki bilgilerimiz bundan ibarettir; Otman Baba'yı ise çok iyi tanıyoruz. Osmanlı'nın kuruluşundaki heterodoks akımlar üzerine incelemesiyle tanınan Profesör Ocak, Otman Baba'nın 1378 tarihinde doğduğunu saptıyor; Otman Baba ve abdalları "sık sık Balkanlar'daki fetih hareketlerine" katılıyorlar; bu sırada halkları Hıristiyandır. Halifesi Küçük Abdal'ın bıraktığı menakıpnameye göre Otman Baba her yaz birkaç yüz abdalıyla birlikte Balkan kentlerini dolaşıyordu; etki alanı bu bölgedir ve zaviyeleri de aynı yerde olup türbesi Varna'da idi. Fethe büyük katkısına ve Osmanlı hanedanı ve fetihçi kuvvetlerle yakın ilişkisine karşın, Osmanlı uleması, sapkın sayıyordu ve Profesör Ocak'ın verdiği bilgiye göre ise, halk da, Otman'ın ve abdallarının Müslümanlığına hiç inanmıyor, bunları "kaçgun köle" sayıp, yakaladıkça dövüyor, namaz kılıp kılmadıklarını gözetliyor ve fırsat buldukça bunları yatırıp sünnetli olup olmadıklarına bakıyordu. Osmanlı'nın kuruluşuna revizyonist bir gözle bakılacak olursa, normaldir.

Profesör Ocak'ın monografisinde bizi ilgilendiren bir de şu bilgiye rastlıyoruz: "Velayetname-i Hacım Sultan'da da Germiyan'da bir Osman Baha'dan söz ediliyor ki, bunun büyük ihtimalle bizim Otman Baba olduğu düşünülebilir."[2] Demek, "Osman" ve "Otman" birbirinin yerine geçebilmektedir; heterodoks zaman ve yerlerde bu adın "Odman" olduğunu kabul edebiliriz.

Burada Otman'ı bir süre için terk ederek tekrar Sümer'in isimler ansiklopedisine dönmek istiyorum; Profesör Sümer, saptadığı isimlerin tümüne, dilbiliminden daha çok tarihsel kaynaklara dayanarak açıklamalar getiriyor ve bizi aydınlatıyor. Fakat iki önemli isim var ki, "Orhan" ve "Emre", bun-

1) Prof. Dr. Faruk Sümer, *Türk Devletleri Tarihinde Şahıs Adları II*, İstanbul, 1999, s. 763.
2) A. Yaşar Ocak, *Kalenderiler*, Ankara, 1992, s. 99-101.

lar karşısında çaresizlik ifade ediyor; "Emre'ye gelince, bunun üzerinde isabetli bir görüş ileri süremiyorum" demekten çekinmiyor.[1] Orhan ile durumu aynıdır ve burada ben, her ikisi için de birer deneme yapmak durumundayım.

Ancak Profesör Sümer, daha ileride bir yerde, Emre'nin aslında bir isim olmadığını, "yaygın manevi şahsiyetlerin emre unvanını kullandıkları görülür"[2] ve bir unvan olduğuna işaret ediyor; bu, bana göre, çok doğru bir işarettir. Fakat ne yazık, Profesör Sümer, bu değerli çalışmasında bu işaretin izini sürmüyor, buradan yürüseydi, Emre'nin Türkçe değil, Farsça kökenli ve bozma olduğunu, Hamrah-Hemrah-Emrah-Emreh-Emre, görebilecekti, görmek istemediğini düşünüyoruz. Hemen eklenebilir, böyle bir mutasyon, hem dervişler tarihine, hem Türk dilinin transformasyon tarihine ve hem de uyum kurallarına uygundur.

Sümer, "Emre" etimolojisi üzerine ileri sürülebilecek, Uygurca "amrak" veya Türkçe "imrenmek" açıklamalarını kibarca reddetmektedir; bunlardan ikisini karışık bir biçimde Eyüboğlu ve ikincisini de Gölpınarlı ileri sürüyordu.[3] Ancak tarihçiler bir yana, türkologlara gelince, Profesör Tekin ve Profesör Eren, bunlardan ilkini tam cehaletle suçlamaktan geri kalmadılar;[4] demek, bu tür açıklama denemelerini reddetmek yerindedir.

Fakat sadece Emre'nin değil, Yunus'un da, şimdilerde yarı kutsanan bu ümmi dervişimizin lakaplarından birisi olması mümkündür; Sümer, Cengiz'in soyunda bir "Yunıus" adı saptamakla birlikte, Arapça isimler sözlükleri adın Arap ismi olduğunu kaydediyorlar. Bunlardan birisinde, ce nom vient de uns: intimite entre Dieu et l'homme, bilgisini buluyoruz.[5] İsim, Arapça

1) Prof. Dr. Faruk Sümer, *Türk Devletleri Tarihinde Şahıs Adları II*, op. cit., s. 740.
2) ibid., s. 755.
3) I. Z. Eyüboğlu, *Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü*, İstanbul, 1988-1995, s. 232.
A. Gölpınarlı, *Yunus Emre Divanı*, İstanbul, 1991, s. XXXVII.
4) Profesör T. Tekin, Eyüboğlu'nun "genel dilbilim ile Türk dilbiliminin abecesi" alanında bilgisizliğine işaret ediyor. Profesör Eren de, Eyüboğlu'nun kitabını, "bir compilation bile sayılamaz" sözleriyle küçümsemektedir.
Talat Tekin, *Türkoloji Eleştirileri*, Ankara, 1997, s. 111.
Hasan Eren, *Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü*, Ankara, 1999, s. XII.
Güzel, ancak, doğa ve piyasa boşluk tanımıyor; eleştirilerin önemli bir bölümü bilim çevrelerine yöneltilmek zorundadır. Profesör Eren'in çalışması, güvenilir, yararlı, fakat çok geç ve çok sınırlıdır.
5) Younous et Néefissa Geoffroy, *Le livre des Prenoms Arabes*, Casablanca, 1994, p. 36. Magrip'te basılan bu kitabın yazarlarından birisinin adı Yunus'tur. Kaldı ki, Profesör Sümer'in tespiti, "Babür'ün annesi Kutluk, bilindiği üzere Cengiz Han'ın soyundan Yunus Han'ın kızı idi". Türklerin ve Moğollar'ın İslam'ı kabul etmesinden çok sonraya denk geliyordu.
Prof. Dr. F. Sümer, *Türk Devletleri Tarihinde Şahıs Adları I*, op. cit., s. 351.

"uns" kökünden geliyor ve kuranik olduğu belirtiliyor; bende-zindandaki Fransızca Coran'da, onuncu surede "Janos" adını okuyoruz. Aslında Yunus'un da bir lakap, sonradan alınan bir isim olduğunu düşünmemiz, bu ismin Yunus'un felsefesine ve şiirlerine çok uygun düşmesinden kaynaklanmaktadır.

Yunus da, Şeyhi Tapduk Emre de sürekli dolaşıyorlar; bir şiirinde Yunus,

Gezerim Urum'u Şam'ı Yukarılleri kamu
Çok istedüm bulamadım şöyle garip bencileyin

diyordu. Burada "Urum", Roma, Sivas ve ötesidir, Şam, Suriye ve Yukarıiller ise Kuzey Kafkasya ve Altın Ordu yöresi oluyordu; bu dizeye ve Yunus'un şiir diline bakarak, Horasani olduğu görüşünü kolay kolay reddetmek mümkün görünmemektedir. Aslında dervişleriyle, kabile ve akıncılarıyla, Osmanlı olgusunun motoru olarak Malazgirt ve Selçuklu kalıntılarını değil, Cengiz'in Harezmşahlıları yıkması üzerine yeni göçleri teşhis etmek daha isabetlidir. Harezm ve Horasan'da ise Türkçe ile İranca ve bunlarla da Moğolca içiçedir.

Altın Ordu bölgesine ise "Yukarıiller" denmesi, ancak ismin Horasan'da konulmasıyla açıklanabilir; daha sonraları da bunun kullanılması başlangıcı değiştirmeye yetmemektedir. Bunun çok göze batıcı bir başka örneğini biliyoruz, Ermenistan ve Azerbaycan'a coğrafya olarak Transcaucasia diyoruz, Türkçe Kafkas-Ötesi demektir; Batılılar da böyle söylüyorlar. Halbuki bize göre Kafkas-Ötesi değil, berisidir; buna karşın Moskova'da Kafkas-Ötesi, Rusça Zakafkas deniliyor ki, doğrudur. İsim Moskova'ya göre konmuştur ve öyle kalıyor; bu nedenle daha sonraki dönemde de "Yukarıiller" adının kullanılması, ismin, kullananlar yoluyla, Horasan veya yakınlarından getirilmiş olması anlamındadır.

Diğer yandan Kaşgarlı, pek çok alanda olduğu üzere, burada da çok değerli ipuçları veriyor, "Türk boyu dilinde" çıkartılan ve çıkartılamayan seslerden söz ederken, "boğaz harflerinden olan (ع ه ح) harfleri dahi yoktur"[1] demektedir. Türk ağzı "h" harfini çıkarmayı sevmemektedir. Gerçekten de, Muhammet-Mehemet-Mehmet transit formasyonu olmakla birlikte özensiz konuşmada hep "Me'met" diyoruz ve bunu "A'met" veya "ka've" örneklerinde de tekrarlıyoruz.

1) *Divan-ı Lugat-it-Türk*, cilt 1, Ankara, 1941-1992, s. 9.

Aslında bu "h" sesi bir çok ağız için sorun yaratmaktadır; dilbilimciler, İon halkının bu harfi söyleyememesinin Hint-Avrupa dil ailesinde belli ayrılmalara yol açtığını kaydediyorlar; bizim dilimize "hafta" olarak geçen "heft-e", sadece "yedi-lik" demektir, Fransızca'da bu yüzden "sept" olmaktadır, Pars-Fars veya pied-foot örneklerinden mutasyonunu biliyoruz, "heft" ve "sept" bir diğeridir. Fransızlar, bazen değiştiriyorlar, Hindus-Sindus ve bazen de yazıp söylemiyorlar; "h'ınuet" buradan çıkıyor. İranca "haft", Fransızca "sept", Rusça "sem", İngilizce "seven" "eight" ve Elence Okto, yeteri kadar açıklayıcı olabiliyor.

Bu ses, Rusyalılar'a da çok büyük sorunlar çıkarmaktadır; fakat Rusça, bunu daha radikal çözüyor, Rusça'da "Hitler", Gitler veya Holivud "Golivud" olmaktadır. Bizim "Hatay" olarak dilimize aldığımız, Doğu Asya'da Çinliler ile Türkler arasındaki tarihsel bölge, Rusça'da Kitay'dır;[1] Sovyet yönetiminde bir aparatçik iken başbakan yardımcılığına geldiğinde "Haydar Aliev" olarak duyulan kimsenin Türkik olduğunun fark edilmesinin gecikmesi de bu yüzdendir. Şimdi Haydar'a Haydar diyebiliyoruz, fakat Gasanova'nın Hasanova olduğunu henüz bilmiyoruz; "h" pek çok dilde sorun çıkarmaktadır. Çok dikkat çekici, Kaşgarlı bazı Türk dillerinde baykuş'a "ühi", "uhi" de okunabilir, dendiğine işaretle öz kelimenin Kıpçakça'da söylendiğini ve "ügi" olduğunu da eklemektedir.

Kırmançi konuşan Kültlerde zaman zaman h'nin düşüşüne tanıklık ediyoruz; "re-heval" sözcüğü burada iyi bir örnektir. Kırmançi'de, "yoldaş" yoktur ve bu "re-heval" ile karşılanıyor; "re" yol ve "heval" ise arkadaş anlamındadır. Halbuki Soranca konuşan Kürtler, Süleymaniye'de böyledir, reheval değil "hemrah" sözcüğünü biliyorlar ve Iranca'da da böyledir. "Hem", tıpkı -daş ekinde olduğu üzere, "birlikte", Avrupa dillerindeki "con" ve "rah" da yol demektir; sözcüğün oluşumu ortaktır.

Görülüyor, Kırmançi, sadece h'den vazgeçmekle yetinmiyor, bir de a'nın e'ye geçişini gerçekleştiriyor; benzer bir durumla Osmanlı diyalektiğinde de karşılaşıyoruz. Gerçekten de, Kelekyan'ın, Türkçe-Fransızca sözlüğünde "rah", yol, girişi var, karşılığında "ehemin" ve "route" gösteriliyor; ancak yol sözcüğünden kompoze yapıldığında, rehber'i hep biliyoruz, elifsiz yazılıyor ve biz hepsini "reh-rev", yol giden, reh-zen, yol hırsızı, "e" ile söylüyoruz.

1) Bu bölgelerde uzun yıllar yaşamış ve Kubilay veya Hubilay'ın sarayında kalmış olan Marco Polo, bölgeye "Catai" diyordu; Marco Polo Büyük Han'ı da "Grand Can" olarak aktardığına göre, "Hatay" olarak okumak isabetlidir.
Marco Polo, *Le Devisement du Monde*, Paris, 1996, p. 216.

Bunların tamamı Farsça'dır ve Farsça gramer kurallarına göre birleştiriliyorlar; burada Türkçe-İranca ilişkisinin tarihin çok gerilerine gittiğini[1] ve etkilenişin artık, kimyasal bir nitelik kazandığını hatırlatmak gereği duyuyorum.

"Buland" Türkçe'nin ağzında "Bülent" olmaktadır; genel olarak titreşimli sesleri, "d" titreşimsiz, "t" söylüyoruz ve arka sesleri "u" ve "a", önden çıkarıyor, "ü" ve "e" yapıyoruz. Guldan da böyledir, "gul" çiçek, "gül" yapıyoruz, "dan", Türkçe "-lık" eki, "çaydan" sözcüğünü türkçeleştirirken "çaylık" yerine "çaylıklık" demiş oluyoruz ve böylece "çiçeklik" sözcüğünü kendi ağzımızda "gülden" olarak telaffuz ediyoruz.

Bütün bu kısa açıklamalar, genellikle h'nin düşmesi ve a'nın e'ye çevrilmesi süreci karşısında Emre'nin, Hemrah'tan geldiği hipotezine güvenilirlik kazandırmaktadır. Öyleyse daha ikna edici bir açıklama bulunamadığı sürece emre'nin "yoldaş" anlamına geldiğini kabul etmekte sakınca yoktur. Kaldı ki, Türkçe'de "Emrah" adı da kullanılmaktadır ve bu da "hemrah" ile "emre" arasında bir yerdedir. Belki şu hipotezi bile ileri sürebiliriz; "Emre" aynı sözcüğün daha kibar çevrelerde ve "Emrah" halk arasında, ayrıca birincisi batıda ve ikincisi daha doğuda söylenişidir. Bu hipotezi sınamak daha sonraki çalışmalara kalmaktadır.

Buradan "Orhan" adına gelince, isimlerimiz üzerinde pek çok emek ürünü ve pek değerli çalışmanın yazarı Profesör Sümer'in, burada da çaresizliğini dillendirdiğini kaydetmiştim; buradan başlamak mümkündür. Türkolog Sümer, aktarmakta yarar görüyorum, şu görüşleri ifade ediyordu: "Köylerimizde bu ad Urhan şeklinde söyleniyor. Bu adın Moğol hakimiyeti neticesinde Anadolu'ya gelen adlardan biri olması muhtemeldir."[2] Değerli profesörün

1) Türkçe-İranca ilişkisi, çok zaman inanmak istediğimizin aksine, Türkler İran Platosu'na gelmeden önce başlamıştır; ölü bir İran dili olan Soğdakça, ilk Türk devletlerinden birisinin resmi dili idi. "Semerkant" adı, bunun tanığıdır; Türkçe "temiz" veya "sağlıklı" sözcüğü ile eski İranca şehir demek olan "kant" veya "kent" sözcüklerinden çıkmıştır. Türkçe şehir, "balık" sözcüğüdür, Pekin'in eski adı "Hanbalık" Türkçe idi ve bu sözcüğün "balçık" ile bir bağı olduğu iddiası inandırıcıdır.
Şehir, Moğolca, "ordu" veya "orda" veya "uudu" oluyor, hepsi aynı sözcüktür ve yeni İranca'da ise şehirdir.
Fransızca, Elence'yi, Latince üzerinden aldı, biz Türkler, Arapça'yı İranca üzerinden aldık. "Teşekkür ederim" söyleyişinin Arapça'da olmadığını biliyoruz, fakat Farsça, "teşekkur minokam" mot-a-mot "teşekkür ederim" demektir.
Türkçe-İranca bağlantısının tarihselliğini aşırı türkist Sümer de kabul ediyor ve "Göktürkler'in uzun bir müddet Soğdakça'yı devlet dili olarak kullandıkları şüphesizdir" demekten geri kalmıyor. Saptamaları arasında şu da var: "Göktürkler'e ait bilinen en eski kitabe Çince değil Soğdakça yazıldı, yazı da Batı'dan alındı." Kuşkusuz bu bağlantının işaretleri bu incelemeyi aşmaktadır. Prof. Dr. Faruk Sümer, *Şahıs Adları I*, op. cit, s. 28 ve 69.

2) Prof Dr. Faruk Sümer, *Şahıs Adları II*, op. cit., s. 763.

bu iki işaretinden birincisi çok yerindedir ve hatta, halk arasında, bu adın "Urğhan" veya "Uryhan" olarak söylendiğini de ekleyebiliriz. İkinci işareti ise bir kapı açmaktadır; ancak, Profesör Sümer'in ideolojisi, bu kapıdan girmesini engellemektedir, böyle düşünebiliriz.

Profesörden bir kısa paragraf daha aktarmama izin verilmelidir, önemli olduğunu biliyorum ve şudur: "Bu adın ur+han olmak üzere iki kelimeden meydana geldiği açıktır. Ancak ne Kaşgarlı'da, ne de diğer sözlüklerde 'or' veya 'ur' şeklinde ad olarak kullanılabilecek bir isim görülemedi." Sümer'in, Orhan'ın iki sözcükten meydana geldiği yollu sezgisi yerinde görünüyor, fakat, hem bölüşü isabetsiz ve hem de Kaşgarlı'da doğru yere bakamadığı anlaşılıyor, gösterebilmeyi umut ediyorum. Gerçekten de, Kaşgarlı'da, "or" veya "ur" kökünden bir isim bulamamakla birlikte "ordulandı" sözcüğüne rastlıyoruz. Kaşgarlı, bu sözcüğün kullanışına örnek olarak "Beg bir yerig ordulandı" cümleciğini veriyor ve Besim Atalay bunu, "Bey bir yeri kendisi için şehir edindi" biçimiyle bugünün Türkçesi'ne aktarıyor; Kaşgarlı, açık bir biçimde "ordulanmak" fiilini kaydetmektedir, isimden yapılan fiiller arasındadır.[1] Bu ek ile, -lan ve -len, isimden fiil yapmak, Türkçe'de çok eski ve çok verimlidir; bugün "evlenmek" olarak kullandığımız "er-len-mek" bunlardan birisidir ve "evlenmek" sözcüğünden daha anlamlıdır. Kadının evlenmesi, Rusça'da da Türkçe türünden erkek'e, er'e göre söylenmektedir; "zamuj", ile yapılmaktadır.

Öyleyse, daha XI. Yüzyılda, "ordulanmak" sözcüğü varsa, "orduhan" veya "urduhan" sözcüğünü de aramak mantıklıdır; Moğolca, "ordu", "urdu" veya "orda" olarak yazılan bu sözcük, şehir'den başka ve öncelikle kamp, çadır veya komutan çadırı anlamına gelmektedir. Moğolca'dan pek çok sözcük almış olan İranca'daki "ordugah" sözcüğü, böyle bir arayışın beyhude olmayacağını düşündürmektedir.[2] Bu durumda önümüzdeki sorun, bu sözcüğün dilbilimsel serüvenidir.

Kolay olmadığı açık; zorluk, önümüzdeki soruna uygun olarak Türk dilinin evrimini özetlemeyi gerektirmesinden kaynaklanıyor. Bu tür her özet ise,

1) *Divan-ı Lugat-it Türk I*, op. cit, s. 296.
Başka bir yerde de "ordulanıp" sözcüğünü kullanmaktadır, öncekini "ر" ve bunu "ڕ" ile yazmaktadır. Her ikisinde de ikinci "و" yazılmamaktadır.
Divanı Lugat-it Türk II, s. 294.

2) Bugünkü Farsça'da "ordu zadan", kamp kurmak ve "ordu keşidan" ise sefer yapmak anlamındadır. Sözcük, kütle ve sürü anlamını da vermektedir.
Dictionaire Persan-Français, per G. Lazard, p. 18.

uzmanları için daima tekrar ve uzun, konunun yabancılarına göre ise her zaman, yetersiz ve kısa sayılma risklerini taşıyor; ne İsa'yı ve ne de Musa'yı hoşnut etmeme ihtimaline karşı yine de denemek kaçınılmaz olmaktadır. Yine de çok kısa tutmak gereğini duyuyorum; tarihsel olduğu kadar coğrafik gelişimine ve bu arada bazı ses değişiklerine işaret etmekle yetinmek durumundayım.

Türk dilinin Türkiye Türkçesi öncesindeki tarih ve gelişimi, genellikle üç döneme ayrılıyor; birincisi Göktürk, ikincisi Karahanlı veya Hakaniye, üçüncüsü ise Harezm Türkçesi'dir, bu sonuncu, Türkiye Türkçesi'nin eşiğini meydana getirmektedir. Dağılımı ise Harezm'in çok ötesindedir; dilde, bu tarihsel gelişim sırasında net bazı ses değişimleri de saptanmaktadır. En belirgin ve burada bizi en çok ilgilendiren değişimi ise, Göktürk Türkçesi'nden Harezm Türkçesi'ne gelirken, "edgü" sözcüğünde görüyoruz ve "ezgü" sözcüğünden geçerek "eyü" veya kibarca "iyi" olmaktadır, "d" sesinden "ye" sesine dönüşme vardır. Değişimi göstermek için bu sözcüğü almamın nedeni bugünkü dilimizde, "edgü", "ezgü" ve "eyü" ya da "eyi" = "iyi" sözcüklerinin birlikte bulunmaları ve kullanılmalarıdır.

Bu yapabildiğimiz takdirde "Orduhan" isminin "Orhan" olarak söylenebileceği düşüncesini ciddiye almak zorunluluğu ortaya çıkmaktadır; ancak yine de bazı uyarıları dillendirmek yerinde olacaktır. Bunlardan birisi, Kaşgarlı'nın, zamanına göre insanı şaşırtan bir ustalıkla yaptığı uyarıdır ve şunları yazıyordu: "En açık ve doğru dil –ancak dil bilip– Farslarla karışmayan ve yabancı ülkelere gidip gelmeyen kimselerin dilidir. Iki dil bilen şehirlilerle düşüp kalkan kimselerin dilleri bozuktur. Iki dil bilenler, Soğdak, Kençek, Argu boylarıdır." Burada, İrani bir kavim olan Soğdakları, Kaşgarlı'nın Türk boyu sayması, ne ırkçılığından ne de bilgi eksikliğinden kaynaklanıyor; "türk" ve "tatar" sıfatları, o zamanlar bugün yüklediğimiz anlamı taşımıyorlardı ve ne yazık, yerli ve yabancı bilimsel cemaat bunu da kabul etmek istememektedir. Fakat Kaşgarlı, daha XI. Yüzyılın başında, dillerin ve bu arada Türk dilinin arı olamayacağı konusunda çok geçerli bir tespiti dile getiriyordu; isimler de öyledir.

Fakat kuruluşun coşkusunun yaşandığı dönemler hariç, dilin saflığını fazla yüksek tutmayı anlamak imkansızdır ve aksini bir kompleks haline getirmek ise verimli sonuçlara götürmemektedir. Biz Türkler, dilimizdeki Farsça

sözcüklerden utanırken İranlılar'ın da yüzyıllar önce dillerini Türkçe'nin egemenliğinden kurtarmak için büyük kampanyalar yaptıklarını bilerek belki biraz rahatlayabiliriz. Öte yandan, Rusyalılar'ın hergün söyledikleri "tovarişç" sözcüğünün, Türkçe'de olan ve Kaşgarlı'nın "tawar" olarak yazdığı "tavar" sözcüğü ile aynı olduğu konusunda dilbilimde kuşku bulunmamaktadır. Onomastique alanına geçildiğinde, isim sözlükleri, dünya Yahudiliğinin, Rusyalı Yahudilerden alarak "balaban" sözcüğünü isim ve özellikle soyadı olarak kullandığına işaret ediyorlar; halbuki Türkler'de isimlerin çoğu "ongun", "toğrul", "doğan", "çağrı" ve kuşkusuz "balaban", şahin türü vahşi kuşun türlerinden alınıyordu. İsim sözlükleri, Rusya kaynaklı "balaban" soyadının kuş anlamına geldiğini de kaydediyorlar; kuşku yok, kaynağı Türkçe'dir.

Burada kendi kendimize yapmamız gereken bir uyarı da şudur; bilimde asıl başarılara "tenha patika yollar" götürüyor, itibar edilmemiş ve az kullanılmış kapıların arkasında büyük sırlar olma ihtimali yüksektir. Yalnız, pek çok zaman Türk dilbiliminin kurucusu da sayılan Profesör Bang'ın geçen yüzyılın başlarındaki ünlü incelemesinde de, geçerken işaret ettiği üzere, "tenha patika yollar, uçurum ve taşlarla dolu yerlerden geçer"; dolayısıyla düşüp kaybolmak ihtimali de aynı ölçüde yüksektir. Bu en çok, minimal ve ısrarlı değişikliklerden büyüleyici sonuçlar çıkarma "sanatı" olarak da görülebilecek olan dilbilimde böyledir.

Daha güvenli olabilmek için buradaki özetin kaynaklarını sıralamak istiyorum, 1) Prof. Bang'ın Köktürkçeden Osmanlıcaya adlı ünlü incelemesi, 2) A. Dilaçar'ın Kutadgu Bilig İncelemesi başında Karahanlı Türkçesi'ne ayırdığı bölüm, 3) Eckman'ın Harezm Türkçesi incelemesi ve 4) Grönbech'in Türkçenin Yapısı ile 5) Deny'in abidevi Grammaire de la Langue Turque yeterlidir.[1] Bu sonuncu, sadece bir dilbilgisi değil, aynı zamanda Türk dilinin tarihsel evrimine işaret eden ve özellikle Farsça ve Arapça ile bağlarını çözümleyen bir çalışmadır ve bu açıdan ayrıca değerlidir. Bunlardan çekirdeksel bir özet çıkarmayı denemek istiyorum.

Buraya önce, Dilaçar'ın "Karahanlı Türkçesi Klavuzu" bölümünden bir tablosunu kısaltarak aktarmak istiyorum.

---

1) Prof. Dr. W. Bang, *Köktürkçeden Osmanlıcaya*, Ankara, 1917-1996.
A. Dilaçar, Kutadgu Bilig İncelemesi, Ankara, 1972-1995.
Janos Eckman, *Harezm, Kıpçak ve Çağatay Türkçesi Üzerine Araştırmalar*, Ankara, 1996.
K. Grönbech, *Türkçenin Yapısı*, Ankara, 1936-1995.
J. Deny, *Grammaire de la Langue Turque - Dialecte Osmanlı*, Paris, 1921.

Göktürkçe	Karahanlı Türkçesi	Türkiye Türkçesi
adak	aىak	ayak
yadag	yaىag	yaya, yayan
adırmak	aىırmak	ayırmak
bod	boى	boy
bedük	beىük	büyük
edgü	eىgü	eyü-iyi
kodmak	koىmak	koymak

Bu tabloya bazı ek açıklamalarda yarar var; bir kez dildeki değişmelerin hiçbiri tam ve kesin değildir, bu dilbilimi aşan yöntemsel bir noktadır. Nitekim, "adak" zamanla "ayak" olmakla birlikte Deny, "adım" sözcüğünde 'd'nin kaldığını hatırlatmaktadır.

Önemli bir nokta kalıyor, Karahanlı Türkçesi'nde "ى" ile yazılan ve Dilaçar'ın "s" ile gösterdiği sesi okumada tereddütler var. Tereddüt okuma güçlüğünden değil, ağız'dan gelmektedir ve başka örneklerini de biliyoruz. İngilizce'deki "th" sesi, Fransızlar için hep sorundur, özenli olmadıkları zamanlarda ya "t" ya da "z" olarak söylüyorlar ve bizdeki bu güçlük nedeniyle olabilir, Dilaçar da, "ى" işaretini kullanıyor ve metninde bunun "z" olmadığını açıklıkla belirtiyor; uluslararası fonetik alfabede de, "z"den ayrıdır.

Bunun tarihsel haklılığı var; Kaşgarlı'ya kadar gidebiliyoruz. Şimdi Kaşgarlı'dan bir aktarma yapmak istiyorum, ancak bilimsel cemaatin görmezlikten geldiği bir uyarıyı, Kaşgarlı'nın "Türk" sözcüğünü, büyük boylar federasyonu içinde sadece bir boya ait ve çok sınırlı olarak kullandığını tekrarlamak gereği duyuyorum. Aktarma şudur: "Bunun gibi Çigiller ve başka Türklerce "ى" olarak söylenen bu harfi Rus ve Rum ülkelerine kadar uzanan Bulgar, Suvar, Yemek, Kıpçak boyları hep birden 'jz' olarak söylerler. Öbür Türkler ayak'a, 'adhak', bunlar 'azak' derler." B. Atalay'ın, burada, "dh" ile gösterdiğini Kaşgarlı "ى" ve "z" ile aktardığını "ى" olarak yazıyordu. Demek "ى" veya "dh" olarak göstererek z'den ayırmak esastır.

Bu karakterin serüveniyle ilgili olarak Profesör Ergin çok özet bilgi veriyor; "ى" harfi için, "d, z, y seslerini içinde toplayan bu ses eskiden Farsça ve

Türkçe'de mevcut olmuştur" diye yazmaktadır.[1] Ekledikleri şunlardır: "Türkçe'de d-y, z inkişafının bir merhalesinde, Eski Türkçe'nin sonlan ile Kuzeydoğu Türkçesi'nin başlarında bir müddet var olmuş ve "ȝ" harfi kullanılmıştır. Bunun dışında bu ses ve harfi görülmez.

Bugünkü Farsça'da da yoktur. Türkler bu harfi z gibi telaffuz ederler." Profesör Ergin'in "Eski Türkçe" dediği Göktürkçe'dir ve genellikle z telaffuzu olmakla birlikte fadıl-fazıl veya kadı-kaza örnekleri de gösteriyor, hâlâ ağızda bir tereddüt kalıyor. Fakat bugün çok sınırlı kaldığı kesindir. Demek, "adak", "d" ile "z" arasında uzun ve tarihsel bir tereddütten sonra "y" ile "ayak" olmuştur.

Bu tarihsel evrim içinde, sözcük içinde bazı hece ve seslerin düşmesine de tanıklık diyoruz. "Edgü" sözcüğündeki "g" düşmesi tekil değil, "emgek" de "emek" oluyor ve bu düşüşün çok yaygın olduğunu biliyoruz. "Topurgek", toprak, "yagurdak" yaprak, "yogurgan" yorgan, "kurusak" kursak oluyorlar; ağzımızın "g" hariç, arka seslerden "u" sesini de sevmediğini görüyoruz. Demek kendi dilimizde varsa düşürüyoruz veya başka dillerden almışsak, Farsça'dan "gul" veya "buland" veya bir Yahudi ismi olan "Ulman", bunları, "gül", "bülent" veya "ülman" türünden ön sese çeviriyoruz. Burada belki de dilin azalan çabalar yasasına göre çalıştığı önermesi, açıklamada yardımcıdır.

Kuşkusuz Göktürk Türkçesi ünlü yazıtlarla birlikte keşfedildiği ve Karahanlı Türkçesi de, Kaşgarlı ile Yusuf Has Hacip'i çıkardıkları için itibarlı idiler ve buradan Türkiye Türkçesi'ne geçilmektedir. Halbuki daha öncesinde Harezm Türkçesi'nden söz etmek, en azından buradaki geliştirmeler için, çok yerindedir; Eckman, "Karahanlıca'dan teşekkül eden, Orta Asya Türkçesi (Doğu Orta Türkçesi) edebiyat dilinin inkişaf merhalesine Harezm Türkçesi adını veriyoruz" diyerek, bunu tarif etmektedir. Bir de "Harezm Türkçesi edebi dili, gramer yönünden, şimdiye kadar kimse tarafından ele alınmadı" diyerek bir eksikliği gösteriyor; Osmanlı kuruluşuna yol açan kabile ve dervişlerin, Harezmşah Devleti'nin Zengi tarafından yıkılmasının arkasından, bu geniş imparatorluk topraklarından geldiklerini, XI. Yüzyıl Selçuk akınlarının kalıntıları oldukları görüşüne göre, daha ciddiye alacak olursak, eksikliği daha iyi görebiliriz.

Küprülüzade Fuat, Gibbons'un çok düşündürücü çalışmasına cevap yetiş-

1) Prof. Dr. M. Ergin, *Osmanlıca Dersleri*, Istanbul, 1982, s. 8-9.
Profesör için herhangi bir lenguistik kitabına bakılabilir.
R. H. Robins, *Linguisti ue Generale*, Paris, 1964-1993, s. 86.

tirirken çok kuşkulu kabile tarihlerine takılıp kalıyordu; henüz dilbilim ve onomastique planda bir inceleme yapılmamıştır. Eckman, Türkçe'deki "d'den meydana gelmiş 'ى'nin sık sık y'ye dönüşü" olgusunu, buraya koymaktadır.

Harezm Türkçesi'nin bir süre edebiyat dili olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır; Eckman, bu dille edebiyatın altın çağının "sadece Harezm ve Sir Derya'nın aşağı yörelerinde değil, Altın Ordu'nun merkezlerinde" ve bu arada kuşkusuz Altın Ordu'nun başkenti Saray'da yaşandığına işaret ediyor. Eckman, Cengiz'in Harezmşah Devleti'ni ezmesinin arkasından bazı Türk boylarının doğrudan doğruya Batı'ya göçtüklerini, buna karşın, Harezm'den ayrılan bazı Oğuz ve Kıpçak boylarının "güneye, batıya ve kuzey batıya" yayıldıklarını haber veriyordu; bu, aynı zamanda bir dil yayılmasıdır. Yakubovski, Altın Ordu'ya bu ismin Ruslar tarafından verildiğini bildirmektedir; Doğulu kaynaklarda "Cuçi Ulusu" yahut Gök Ordu olarak geçmektedir.[1] Cuçi, Cengiz'in bir oğludur, fakat bu büyük devletin kurucusu Batı idi ve "Batu" Türko-Mongol kavimlerde çok büyük bir isim sayılıyordu. Bu büyük ve uzun yıllar Müslümanlığı kabul etmemiş olan devletin bir özelliği, Moğollar tarafından kurulmuş olmasına karşın hızla türkleşmiş olmasıdır; imparatorluğu gören İrani ve Moğol halkların kısa bir zamanda Türkleşmeleri konusunda hiçbir kuşku yoktur, bütün kaynaklar ve yeni çalışmalar bu noktada birleşiyorlar. Altın Ordu üzerinde en güvenilir çalışmaları yapmış olan Yakubovski, Türkleşme, "Moğolca yerine Türkçe bir edebi dilin teşekkül etmesinden anlaşılıyor" demektedir. Şunları da eklemektedir: "Bu dil, Kıpçak ve Oğuz lehçelerinin özelliklerini taşıyordu. Oğuzlar, Aşağı Sirderya ve Harizm'de yerleşmişlerdi." Eckman ile Yakubovski, dil coğrafyasında aynı saptamaları yapıyorlar.

Bu alanda bir monografi hazırlamış olan Dr. Özyetkin de, "gelenek olarak Harezm Türkçesine bağlı olan Altın Ordu sahasında meydana getirilen eserler, Harezm Türkçesinin Harezm-Kıpçak koluna bağlıdır"[2] diyerek, o zamana ait han fermanlarının ve diplomatik notaların incelenmesinden de aynı sonucu çıkarmıştır; bütün bunlar, Osmanlı kurucularının lenguistik haritasını tamamlamaya yaramaktadır. Onomastique, dilbilimin bir dalıdır.

---

1) A. Yakubovski, *Altın Ordu ve Çöküşü*, Ankara, 1990, s. 34.

2) A. Melek Özyetkin, *Altın Ordu, Kırım ve Kazan Sahasına Ait Yarlık ve Bitiklerin Dil ve Üslup İncelemesi*, Ankara, 1996, s. 12.
Özyetkin, "d y, Altın Ordu sahasında olduğu gibi, Kırım Hanlığı dönemine ait yarlık ve bitiglerde, Eski Türkçe kelime içi ve sonu /d/ sesi tamamen /y/ye gelişmiştir" saptamasını da yapmaktadır.
Ibid., s. 50.

Böyle bir dil ve tarih-coğrafya söz konusu ise, "Otman" adı bir yana, kardeşinin adının da "Saru-Batu" olması önem kazanmaktadır. Ertogrul, çocuklarına Moğol kahramanlarının adını koymaktadır; bu nokta başlı başına önemlidir. Bu kadar değil, Saru Batu'nun oğlunun adının ise Bay Hace olduğu bilinmektedir; gerçi Profesör Sümer, bu adı Bay Hoca olarak kaydediyorsa da doğru olmadığını söyleyebiliriz. Buradaki güçlük Farsça olan bu sözcüğün çok eski zamanlarda h'den sonra bir vav ile yazılmasıdır; bazı kaynaklarda Harezm'in hwarezm veya Batı'da da khwarezm olarak bilinmesi bu vav'dan kaynaklanıyordu. Bilindiği üzere bu karakter "o" olarak da okunabilmektedir; ancak Farsça'da çok uzun zamandan beri ise okunmamaktadır, düşmüştür. Farsça'da çok zaman h'den sonraki "vav" yazılmakta, ancak telaffuz edilmemektedir ve belli belirsiz bir "u" izi bırakmaktadır; Neşri Tarihi'nde de böyle yazılıyor ve Latin karakterlerle transkripsiyonu da Bay H'ace olarak veriliyor. Öğretmen veya üstat anlamındadır; XIX. Yüzyıl aydınlanmacılarından çalışkan Ahmet Mithat Efendi'ye de "Hace-i Evvel" deniliyordu, yerindedir. Demek, Osmanlı hanedanının kurucusunun kardeşi bir Moğol kahramanının adını taşıyordu ve bunun oğlu ve Orhan'ın kızının adı ise Horasani idi. Derviş Yunus'un bilinen iki adından en az birisinin de Horasani olduğunu ve "Emre" olarak Türk ağzına uydurulduğunu düşünebiliriz.

Türk prens isimleri üzerinde en ayrıntılı çalışmayı borçlu olduğumuz Profesör Sümer, "Urhan" için, "şimdi Orhan şeklinde kullanılan ad" dedikten sonra, Harezmşah "Celalettin'in ordusunun sol kumandanı ve aynı zamanda onun akrabasından bir emir idi" bilgisini veriyor ve ayrıca, Profesör Sümer'den "Celalettin Iran'a dönüp idareyi eline alınca Urhan'a geniş bir dirlik" verdiğini öğreniyoruz. Bu, XIII. Yüzyılın başlarına denk düşüyordu, Cengiz tarafından sürülmelerinden, kuşkusuz öncedir. Profesör Sümer, çok büyük bir emir olduğunu kaydederek, "Urhan'ın ölümü ile Celalettin devletinin en güçlü dayanaklarından birini kaybetmişti" diye yazıyordu; demek Osmanlı kurucu hanedanının şefleri hem Batu ve hem Orhan'dan ve kahramanlıklarından haberdar idiler. Bu bilgiyi, Eskişehir yöresine, Roma sınırlarına, gelmeden sonra mı, yoksa daha önce mi edindiler; bu konuda bir bilgimiz yoktur.

Gerçi Profesör Sümer, "bu adın Moğol hakimiyeti neticesinde Anadolu'ya gelen adlardan biri olması muhtemeldir" notunu düşerek, insanların, isimlerini taşıyarak geldiklerini çağrıştırmaktadır. Ancak tahrik ettiği çağrışımları

kendisi izlemiyor; ben bunun herhangi bir bilgi eksikliğinden ileri geldiğini düşünmüyorum, aşırı türkçü olmaması muhtemel sonuçların önünde otofrene sahip olduğunu sanıyorum. Bu, Profesör Sümer'in Türko-Mongol kavimlerde isim koyma süreçlerini doğru olarak analiz etmesini önlemektedir.

Özellikle Moğollar'da, isim vermede, doğum sırasındaki gelişmeler ve görülenler önemlidir; Temuçin adının, sonradan imparator anlamında "Cengiz" lakabını alan çocuğun doğumu sırasında babasının "Temucin" adlı bir Tatar esir getirmesiyle açıklanması Moğollar'ın Gizli Tarihi'nde yazılıdır.[1] Bunun Türkleri de etkilemesi mümkündür; fakat Profesör Sümer, isim vermede görme yerine içinde bulunmaya önem veriyor ve bu nedenle "Selçuk" adının, küçük sal anlamına gelebileceği görüşleri, Selçuk'un salda doğmadığını düşünerek reddediyor. Halbuki Moğol ad verme usûllerine göre doğumun bir nehir kenarında olması ve o sırada bir salın yaklaşması, bir sal görülmesi yeterlidir. Osmanlı emirliğinin oluşumu sırasında Iran'a egemen Gazan=Kazgan=Kazan adlı Ilhan'ın tam doğduğu sırada elinde kazan bulunan bir kölenin girdiği haber verilmektedir; isim olmuştur.

Değerli profesör, aynı şekilde, "Çoban'ın kızı Bağdad Hatunu biliyoruz ki, şüphesiz addaki şehirde doğduğu için kendisine aynı ad verilmiş" diye yazıyor; doğru olması mümkündür, ancak olmaması da ihtimal dahilindedir. Çünkü "bağdad" hemen hemen bütün dillerde bulunan ve başlı başına bir isimdir; ilk sözcük, çok eski Iranca'da tanrı ve ikinci sözcük de hâlâ kullanılan "dad", vermek fiilinin partisıplı olmaktadır, şimdi, aynı kompoze, "Hudadad" olarak taşınıyor. Eski Türkçe'de "Tanrı Birdi", ilk sözcük şimdi de var ve Türkçe'de, zaman içinde, "b", "v" olarak değişmekte ve "Tanrı Virdi" olmaktadır, demek bizim dillerimizde de buluyoruz. Elence'de "Theodorus" ve bunun bütün Batı dillerinde kullanılışı, Fransızca "Dieudonne", ancak Fransız oyuncu G. Depardieu'nun adını da buraya koyabiliriz, "Tanrı tarafından" demektir, birkaç örnek sayılabilir; İbranice "Netanel", bunun angilize olmuş şekli "Nathaniel" de buraya girmektedir. Fakat çok eski bu Iranca ise, fonetik açıdan en yakını, yine bir Hint-Avrupa dili olan Rusça'da görülmektedir, "Bogodannıy", "Allah Verdi" anlamı geliyor; bir isim sözlüğünde kaydedilen Ukraynacası ise, "Bogdana" çok daha yaklaşmaktadır. Görülüyor, bir ad olarak, "Bağdad" sözcüğünün bir kent ile bağı çok zayıftır; bu kent kurulurken, ha-

1) *Moğolların Gizli Tarihi*, Çev. Prof. Dr. A. Temir, Ankara, 1940-1995, s. 19.

life, dünyada en güzeli, dünyada bir tane olmasını istemiş ve böyle bir güzellik ancak tanrı tarafından verilebileceği için, kentin adını "Tanrı Verdi" olarak koymuştur. O sırada İran görkemi temsil ettiği için Arap halife adı İranca koymuştur ki, normal sayabiliriz.

Bu isimlendirme karşısında "İstanbul" adı pek mütevazı kalıyor; büyük gezgin İbn Battuta, Altın Ordu topraklarından, Altın Ordu Sarayları'nda kraliçe bir Roma prensesi, babasını görmek üzere İstanbul'a giderken maiyetine giriyor ve İstanbul'a yaklaşınca "is ten polin" dendiğini duyuyor; aslında, buradan "Kent'e doğru" mu, anlamında bir sorudur, İstanbul'un adının "Kent'e doğru" anlamına gelen Elence bir soru olduğunu bize aktarıyor. Kuşkusuz, İstanbul'un adı, tüm kaynaklarda bu şekilde yazılıdır; bir soru bulunmuyor.

Başka konular ayrı, İbn Battuta, özellikle Tatarlar'da isimlendirme usûllerinde de mükemmel bir kaynaktır; İlhan Gazan'ın adının, doğum sırasında, elinde kazan birisinin girişinden doğduğu bilgisini de İbn Battuta'ya borçluyuz. Battuta, Olcayto'nun, Moğolca "uğurlu" demek, diğer adının konulma öyküsünü de şöyle anlatıyor; "Lorsque ce sultan vint au monde, la premiére personne qui entra était un muletier, que le Tatars appellent kherbendeh. C'est pour quoi le petit prince fut appelé de ce nom."[1] Olcayto doğduğu an içeriye bir harbende'nin girdiği saptanıyor, İranca'da, "har", eşek ve "bende" de, Türkçe'de bir zamanlar kullanıldığı üzere, buna bağlı, kul ve burada bunu yapan, anlamındadır, Battuta, "katırcı" olarak çeviriyor. Henüz bu tarihte İlhanlılar, İslam'ı kabul etmemiş durumdalar ve tam Osmanlı Beyliği'nin kuruluş tarihlerine denk düşüyor; Olcayto, İslam'a geçince bu "harbende" adı, kuşkusuz, hoş görünmüyordu. Tarihlerde Olcayto'nun adının "Hudabende", Türkçe karşılığıyla "Tanrı kulu" olmasının nedeni, Battuta'nın anlatımına göre, ilk isimden utanılması idi; ses benzerliğinden de yararlanılarak, Hudabende'ye çevrildiğini öğreniyoruz.

Dikkatli ve çok meraklı gezginin, Altın Ordu topraklarındaki seyahat ve izlenimleri de çok değerlidir; buradaki gözlemlerine dayanarak, bir yerde Türkler ve Moğollar'ın, yazgının seçtiği isimleri, les noms que le sort a designés, verdiklerini kaydediyor; Araplarda da böyle olduğunu ekliyordu. Uzbeg Han'ın yeni doğan prensese "It Cudjudjuc", "Küçücük İt", adını vermesini başka nasıl açıklayabiliriz; hatunlarından birisinin adı ise Kepek oluyordu.

1) İbn Battuta, *Voyages I*, Paris, 1994, p. 446.

İbn Battuta'nın önümüzdeki soru ile ilgili olarak sağladığı en değerli bilgi, "emiralulus", ulusun emiri veya Battuta'nın söylediği şekilde "emirlerin emiri" İsa Beg'ın doğan kızına "ourdoudja" adının verilmesidir; Battuta, "ourdou dans la langue des Turcs signifie le camp" şeklinde açıklama da yapıyordu.[1] Prensesin adı "Urduca" ve Battuta, kampta olduğu için bu adın verildiğini de eklemekten geri kalmamaktadır. Türkçe demekle birlikte, "Urdu" veya "ordu" ve zaman zaman da "orda" sözcüğünün Moğolca olduğunu artık biliyoruz ve "uca" da, Türkçe'de hâlâ kullanılan "her-ca-i" veya "be-ca-yiş" sözcüklerinde olan "ca" sözcüğüdür ve yer demektir ve böylece prensesin, kamp yerinde veya komutan çadırında doğmuş olduğunu anlıyoruz.

Bir sonuca ulaşmış durumdayız, "ordu", bir başka sözcükle birlikte isim olabilmektedir ve "Orduhan" ismini düşünebiliriz.[2] Orduca isminde Farsça "ca" sözcüğü eklenmektedir; Moğolca kökenli, İranca ve Türkçe'de kullanılan "han" sözcüğünün eklenebileceğini daha rahatlıkla kabul etmek durumundayız. Diğer taraflardan Dedem Korkut Masalları'ndan biliyoruz, Türkler, "Uruz" ismini taşıyabiliyorlar, "Rus" demektir, doğum sırasında bir Rus'un gelmesi yeterlidir. Kardeşinin adı Batu olan Osmanlı hanedan kurucusunun, Harezm ve Horasan sahasında çok büyük bir komutan olarak bilinen, "Orduhan" veya "Orhan" ismini oğluna alması akla yatkın görünmektedir.

Tekrar Otman'a dönecek olursak, Türkler, yırtıcı kuş, çeşitli hayvan, "arslan", "buğra", deve, "yağan", "fil", isimlerini tercih ediyorlar; daha sonra, Soleman, Musa, İsa, Davud türünden İncil adlarını taşıyorlar, fakat hiçbir zaman halife adı almıyorlardı. Önemli bir kaynak olan Dedem Korkut Destanı'nı, onomastique açıdan gözden geçirdiğimizde, yüze yakın isim bulunduğunu, "Bogaç", "Uruz", "Kazan", "Dundar", "Çiçek", bunların bazıları, ve yalnız bir tane, "Şir Şemsettin", islamik ad geçtiğini görüyoruz. "Şir" de Türkçe "aslan" ismine denk düşmektedir ve Destanlar'da Peygamber Hazretleri'nden başka sadece Halife Ali'den söz edilmektedir. Bu da normaldir; yüzyıllar boyu söylenen, ancak eldeki yazımı, Osmanlı'nın kuruluşundan çok sonra yapılmış olan bu destanlarda yalnızca Ali'ye sempati duyulması, fetihte büyük rolü olan bektaşi, kalenderi, haydari, ancak hepsi heterodoks, dervişlerin ide-

1) İbn Battuta, *Voyages I*, Paris, 1994, p. 225.

2) 1990 yılında Hollanda'da bir seminer sırasında, Sovyetler Birliği'nden gelen ve Leningrad Üniversitesi'nde profesör ve "Orduhan" ismini taşıyan bir bilim adamıyla tanışmıştım. Tarihsel Altın Ordu coğrafyasında doğmuştu, Yezidi Kürdü idi ve böylece, incelediğim zamanda olmasa bile, sözkonusu bölgede, bu ismin hâlâ taşındığını biliyorum.

olojilerine uygundur. Öte yandan, fetihte Osmanlı tebası olan Hıristiyan halkların Ali'yle İsa arasında bir yakınlık kurdukları kaydedilmektedir; bu yakınlık kuruluşunun iki taraflı olabileceği hipotezi, Osmanlı araştırmalarını yeniden ele alırken, çok verimli olmalıdır.

Öte yandan Doğu kaynakları başından itibaren "Osman" adını, "ث", s, karakteriyle yazıyorlar; hep böyledir. Fakat bu alanda en eski ve hâlâ pek güvenilir bir ansiklopedi olan Kaşgarlı, "hiçbir Türk boyu dilinde ث harfi yoktur" bilgisini veriyor. Burada çok kararlı olduğunu görüyoruz, çünkü, "ث harfi yazılmak gerekirse onu Türk 'ذ = dh' gibi yazmalıdır ve üzerine nokta koymalıdır" formülünü vermesinden çıkarıyoruz.

Kaşgarlı'dan bin yıl kadar sonra yazılan Arapça isimler sözlüğü ise, kuşkusuz, bu ismi "ث" ile yazmakla birlikte, telaffuz için "Othmane" ve "Osmane" karşılıklarını birlikte vermektedir.[1] Demek, Otman adına bağlı kalmak için çok ciddi nedenlerimiz var.

Bu çok kısa onomastique araştırma, Osmanlı hanedanının, hem Altın Ordu ve hem de İran'daki Moğol-Tatar dinastiler hakkında bilgi sahibi olduğunu gösteriyor; bu iki Tatar imparatorluğunun İslam'ı kabullerinin, XIV. Yüzyılda realize edildiği, önemli bir nottur. Otman, üç İlhan'a eşlik eden Bulugan Hatun'un babası olmasının yanında İlhanlı Ordusu'nun merkez komutanı Abatay Noyan'ın oğlu ve büyük bir komutan idi. Osmanlı dinastisinin kurucusunun, doğumundan itibaren, uzunca bir zaman bu adı taşıması makul görünüyor; öncesinde pek olmayan ve Osmanlı İmparatorluğu, Ortodoks bir islamik devlet oluncaya kadar da, prensler tarafından taşındığına pek tanıklık edilmeyen "Osman" adının ortaya çıkışını da ancak böyle açıklayabiliriz. Çünkü biraz ilerde göreceğiz, isim değiştirmelerde anlam önemlidir, fakat ses benzerliği çok daha önemli olmaktadır; Otman, Osman'a geçişin açıklayıcısıdır.

Bu din değiştirmenin çok geç gerçekleştiğini düşünmek yerindedir. Türkler'de din değiştirmelerin hep politik gerekçelere dayandığını ve bu nedenle Türkler'in hiçbir zaman bir dinin bağnaz taraftarları olmadıklarını da biliyoruz. Otman = Osman, çocuğuna isim koyarken bunu bir kez daha gösteriyor; Alaettin adında bir oğlu olmadığına işaret etmiştim, Orhan adı da pagan Tatarlar'dan alınıyor ve bir din taassubu göremiyoruz.

1) *Le Livre des Prénoms Arabes*, op. cit, p. 53.

Orhan'a gelince Müslümanlığını çok yüzeysel saymak zorunluluğu var. Bir kez, Bursa'yı alınca, çevredeki Roma topraklarında, ne kadar Yahudi oturuyorsa, bunları Bursa'ya çağırdığı bilinmektedir; o kadar öyle ki, gelen Yahudilere mevcut sinagog yetmeyince yenisinin inşasına da izin vermiştir. İkincisi, üç hatununun üçü de, Müslüman değildir; bunlara, dinlerini veya isimlerini değiştirme yönünde herhangi bir zorlama yaptığını gösteren hiçbir işaret bulunmamaktadır. Çocuklarının isimlerine gelince, bir Halil olabilir ve Soleman olduğu kesindir; bu her iki isim de net İbrani adlarıdır. Tahtı eline geçiren, Orhan dahil diğer üçünün bu dünyadan göçmeleri ile tahtın el değiştirme tarihinin aylarla ölçülecek kadar birbirine yakın olması muhtemeldir. Murat'a gelince, bu adın, Arapça bir kökten üretilmiş olmasına karşın, Arap ve Türk ismi olmadığı da tartışmasızdır. Ermeni isim sözlükleri de Arapça "istemek" kökünden geldiğini belirtiyorlar; ancak Murat, Ermeniler'in tarihsel ve milli ismidir.[1] Ermeniler'in, Arapça ve İranca sözcüklerden yaptıkları, yalnızca kendilerinin olan isimleri az değil; "Murad" bunlardan birisidir. Üçü de Müslüman olmayan hatunlarının çocuklarına, oluşan yeni milletin de yadırgamayacağı, yine de gayri müslim çağrışımları olan isimler koymaları doğaldır ve hakları saymak durumundayız.

Yalnız bunu, Osmanlı hanedanı için bir zaaf saymak çok yanıltıcıdır; tam tersine, bu pratiği, o sıradaki temel doktrine uygun görmek durumundayız. Çünkü uzun süre, görünüşte İslam'ı kabul etmekle birlikte, Osmanlı hanedanının bu yolda yürümeye kararlı olduğunu söyleyemeyiz; bütün sultanlarda bu var, fakat fetret döneminde, tutarlı olmasa bile Prens Musa ve özellikle Kadı Askeri Şeyh Bedrettin'de, yine tereddütlü bir biçimde, bu doktrine bağlılık görüyoruz. Bedrettin'in halifesi Torlak Kemal Yahudidir ve çeşitli dinlerden bir din, çeşitli kavimlerden bir millet peşinde idi. Pek çok derviş türünden Otman Baba da bunu vaaz ediyordu.

1) M. Ekmekdjian, *Les Prénoms Armeniens*, Marseilles, 1992, p. 59.

ONOMASTİQUE BULMACALAR

Güzel, onomastique, bize tarihte kalan bazı düğümlerin çözümü konusunda çok değerli ipuçları veriyor; bir alıştırma çerçevesinde bunların bazılarına işaret etmiş bulunuyorum. Peki, bugünün düğümlerine yaklaşmada da isim-bilimin ipuçları var mı; şimdi bunu denemek durumundayız. Buna, Mehmet Eymür'ün, "Türkiye'nin yetiştirdiği en iyi istihbaratçılardan birisi" dediği, "Hiram Abas" ile başlamak oldukça tahrik edicidir.[1] Abas, bir MİT'çi olmasının ötesinde, Türk aydınları ile soluna karşı acımasızlığıyla da biliniyordu; çalıştığı kurumun ötesinde bütün ömrünü Türkiye aydını ve soluna bir Haçlı Seferi neferi olarak geçirdiğini kimse inkar etmemektedir. Operasyonlara katılıp çok öldürdüğü rivayeti var, doğru mu, söylemek zor; fakat kendisinin sonunda öldürüldüğü kesindir. Sol örgütler üstlendiler.

Peki, bu acımasız istihbaratçının "Hiram" adı nereden geliyor; Türk isimler sözlükleri böyle bir isme yer vermiyorlar. Hakkında bir kitap yazan Yalçın ve Yurdakul, dedesinin, doğumunda, "bunun adı Hiram olsun" sözleriyle, koyduğunu yazıyorlar;[2] tartışılmadan kabul edildiğini düşünebiliriz. Aslında bu bilgi, bu iki yazara değil, Abas'a bağlılığını açıklamak için hiçbir fırsatı kaçırmayan Eymür'e aittir; daha önce çıkan *Analiz* kitabında var. Kaynak, açıklamayı daha da tartışmalı hale getirmektedir.

Önce Eymür ve daha sonra Yalçın ve Yurdakul tarafından yazıldığına göre, doğan bebeğin dedesi, ülkenin büyük bir masonuydu ve torununa da, dünyanın büyük bir masonunun adını veriyordu; iddia budur. Fakat bu iddiayı inandırıcı bulmak mümkün değildir; öncelikle, bu acımasız bebek dünyaya geldiğinde Mustafa Kemal Paşa yaşıyordu ve iktidarının doruğundaydı, mason localarına çatık kaşla bakıyordu, bu nedenle, o tarihte, hiç kimsenin

1) M. Eymür, *Analiz*, Istanbul, 1991-1997, s. 8.
2) S. Yalçın - D. Yurdakul, *Bay Pipo*, Istanbul, 1999, s. 25.

torununa bir büyük masonun adını vermesi mümkün değildi. İkincisi, isim Türkiye'de de önemlidir, okula gittiği zaman, arkadaşlarının sorularına, arkadaşlarının bilmediği masonluk tarihine dayanarak bir cevap vermesi de düşünülemez; dolayısıyla böyle bir açıklamaya inanmamız zor görünmektedir.

Fakat bir peygamber adı olduğunu söylemek mümkündür. Nitekim, İbrani, daha doğrusu, Yahudi isimler sözlüğü, "Hiram" adına yer vermektedir ve yazılışı da "Hiram" olup, sözlükte, "Chiram" adının bir türü olarak ifade edilmektedir. "Chiram" karşılığında ise, İbranice "yüce" anlamına geldiği, Tevrat'taki isimlerden, Davud'a dost bir kral olduğu belirtiliyor. "Achiram", "Chrirom" ve "Hiram" olarak da geçmektedir.[1] "Hiram" adı, kuşkusuz bir Yahudi adıdır.

Bununla birlikte böyle olması, bu acımasız polisin, Yahudi olduğuna hükmetmek için yeterli değildir, Yahudi olabilir, "dönme" denebilir, bu sözün kısa analizini daha sonraya bırakıyorum; fakat tek başına bir faktör, sonuç için kesinlikle yeterli sayılamıyor, birlikte değişen diğer elemanlara ihtiyacımız var. Bunlardan birisini, sözünü ettiğim kaynaklarda, hemen buluyoruz; kaynaklar, bize, bu acımasız polisin annesinin adının da "Roksan" olduğunu haber veriyorlar. Bu, önemli bir bilgidir; çünkü Türk isimleri arasında yeralmıyor ve elimizdeki İngilizce-İbranice isimler sözlüğü ise bu isimle ilgili bir girişe sahiptir. Bu ayrıntılı sözlüğe göre, bu acımasız polisin annesinin adı, "Roxane", "Roxanna", "Roxanne" olarak da yazılıp taşınmakta, ayrıca "Roxine" diye ayrı bir söylenişi bulunmaktadır; "Roxy" ise sevimli söyleyiş biçimidir.[2] Sözlük, ismin, İran'dan çıktığını kaydediyor, doğrudur; bunun ötesinde verdiği bilgileri, yeteri ölçüde aydınlatıcı sayamıyorum.

Roxanna, bizim "Ruşen", Kürtler'in "Rewşen" ve İraniler'in "Rowşen" dedikleri isim oluyor; Büyük İskender'in talihsiz hatunu İranlı asil kızdır. İskender de, Doğu seferinde hep kavimler arası evlilikleri özendiriyordu ve kendisi de İranlı bu prensesle evlendi; fakat çok genç yaşta, bütün işaretlere göre zehirlenme sonucu, ölümünün hemen arkasından, generalleri Rowşen'i ve bebek oğlunu katlettiler. İsim, "aydınlık" anlamındadır. Ancak, bu acımasız polise, "Hiram" adını koyan dede, kızına da, İslam'ı çağrıştırmayan bir isim koyuyordu, düşündürücüdür.

Şüphe yok, "Roksan" veya "Roxanna", tipik bir İbrani adı değildir; fakat ister Yahudi ve isterse "dönme" olsun, diasporada yaşayanların iki ismi ol-

1) A. J. Kolatch, *The Complete Dictionary of english and Hebrew Names*, N. Y., 1984, p. 112 ve 55.
2) ibid., p. 409.

maktadır; birisine "gentile" isim deniyor, Musevi olmayan, anlamındadır ve bir de İbrani ismi olması zorunludur. Bu durumda, "Roksan" veya Roxanna'yı Hiram'in annesinin gentile adı olarak kabul etmek durumundayız; bir de İbrani ismi olabilir, bilmiyoruz.

Bütün kavimlerde isim koymanın çok katı kuralları olduğunu görüyoruz; Araplar ve İbraniler'de kurallar birbirine çok yakın düşüyor. İbraniler'de Yahudiliğe dönen birisine "Abraham" adı verilmesi usûldür; Müslümanlarda bu Abdullah olmaktadır. Osmanlı'da tutsak alınan Hıristiyan çocuklarına da baba adı olarak "Abdullah" yazılıyordu; bunu bildiğim için büyük sanatçımız Ruhi Su'nun kökeni üzerinde çalışırken, hiç kimsenin bilmediği babasının adının "Abdullah" olması gerektiği hipotezi ile hareket ettim, doğru çıktı.[1] Mezar taşında, Fatih'in annesinin babasının adı da Abdullah olarak yazıyor; demek tutsak bir cariyenin oğludur.

Bu, Osmanlı'nın ilk dönemlerinde yeniçerilerin tümünün baba adlarının "Abdullah" oluşu bana hep acı vermiştir; bu, bir yana, mezar taşları tarihçilerin pek değerli materyalleri arasında önemli bir yerdedir. Ama benim bu incelemeyi yaptığım zindan koşullarında mezar taşlarını incelemek türünden mistik bir lüksüm bulunmuyor; yerine, "modern mezar taşları" adını verebileceğimiz ölüm ilanlarını koyabiliyoruz. Birinci ek, bunlardan bir demet sunmaktadır; burada "MMT5" işaretli ilan çok şaşırtıcı sayılmalıdır. Çünkü bir Musevi ailesine ait bu ölüm ilanı, "Roksan" adının bir Yahudi adı olduğu konusunda hiçbir kuşku bırakmıyor; taşındığını görüyoruz.

Henüz bir yargıya varmak için yine de yeterli kanıtımız olduğu söylenemez, bütün bunların rastlantı veya özenti olması mümkündür; bu nedenle şu aşamada ailenin Yahudi veya dönme olduğu konusunda bir ayrımı da gereksiz görüyorum. Fakat Pakalın'ın, Osmanlı Tarih Deyimleri Sözlüğü'nden, dönme girişinden, bir cümleyi buraya almadan da edemiyorum, şunları yazıyordu: "Bununla beraber bunların arasında kendilerini tıp ve hukuk gibi ilimler tahsiline verenler ve Mekteb-i Mülkiye'ye girerek, idare memurluklarından valilik ve müsteşarlığa ve siyasi surette mebusluk ve nazırlığa kadar yükselenler, hocalık mesleğiyle gazetecilikte muvaffak olanlar da olmuştur."[2]

1) Sadece bir örnek, İspanyol Papaz Anselmo "ulaştığı dini makamı hiçe sayarak teslisi terketmiş, tevhide yönelmişti, O, hicri VIII. Yüzyılda Tunus'a gitmiş ve kendisine Abdullah adını seçmiştir." İslam'a dönüşte başlangıç adı Abdullah'tır.
Samuel B. Yahya el-Mağribi, *Yahudiliği Anlamak*, İstanbul, 1995, s. 10.

2) M. Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, I, İstanbul, 1993, s. 475.

Öyleyse bu acımasız polisin eski adı Mekteb-i Mülkiye olan Siyasal Bilgiler Fakültesi'ne girmiş olmasını da not etmek durumundayız.

Bu not, şimdilik "dönme" demekte bir sakınca yok, bu acımasız polis Hiram'ın çözümlemesini aşan bir öneme sahip, bu noktada ise Hiram'ın da, Mekteb-i Mülkiye'ye girmiş olması nedeniyle, Pakalın'ın yıllar öncesinde yapmış olduğu tespiti doğruladığını görüyoruz. 1957 yılında buradan çıkıyor; Yalçın ve Yurdakul, yer yer yararlı araştırmalarında, çıkar çıkmaz gizli servislerde çalışmaya başladığını söylüyorlar ki, henüz yayınlamadığım bir eleştiri yazısında, bunun doğru olmadığını göstermiştim. Doğrusu şudur: Hiram, gizli servisler için yetiştirilmek amacıyla Siyasal Bilgiler Fakültesi'ne gönderilmişti ve öğrenciyken de gizli polislik yapıyordu, burada kuşku bulunmuyor.[1] Bu acımasız polis, istihbarat işine okul ve sınıf arkadaşlarını rapor ederek başlıyordu.

Eğer Yahudi kökenli ise, dönme ise, bunun üzerinde, çok kısa olsa da durmamız ve bütün mantığı geliştirmek için burada küçük bir digression yararlıdır. Sözü edilen dönem, soğuk savaşın en kızgın yılları oluyordu ve Sovyetler Birliği hem güçlüydü ve hem de 1956 Süveyş Krizi'nden itibaren, Mısır'ın büyük lideri Abdül Nasser ile başlayarak, Arap dünyası ile dostluk ilişkilerine giriyordu. Bu dostluk ilişkisinden dünya Yahudiliğinin çıkardığı tek bir sonuç olmuştur: "Sovyetler Birliği yıkılmalıdır." İsrail-Arap Savaşı varken, Sovyet-Arap dostluğu, dünya Yahudiliği açısından başta Sovyetler Birliği olmak üzere dünyanın her yanında solu ve özellikle Arap dostu solu ortadan kaldırmak, Yahudiliğin temel doktrini oluyordu. Bu işaret ettiğim tarihten birkaç yıl sonra, Amerika Birleşik Devletleri'nin genç ve katolik başkanı Kennedy, Sovyet sisteminin bir düzen olarak kabul edilebileceği anlamına gelen ünlü konuşmasını yaptığı zaman, acımasız bir Yahudi tepkisinden korkuyordu. Bunu o zamanlar Washington Büyükelçisi olan Gromyko'nun anılarında okuyoruz ve Sovyetler Birliği'nde Dışişleri bakanı ve daha sonraki yıllarda devlet başkanı Gromyko, Kennedy'nin vurulduğu haberi gelince hemen Beyaz Saray'daki bu konuşmayı hatırlıyordu.

Buradan bu acımasız polise dönecek olursak ve dilbilim veya isim-bilim

1) Fakültede Hiram bizi izliyor ve biz de Hiram'ı izliyorduk. Yalçın ve Yurdakul'un kitabında geçen Boksör Sami, Boksör Metin ve Boksör Hiram'ın üçünün de gizli servisten olduğu konusunda hiç kuşkumuz yoktu; o kadar öyle ki, vurulduğu zaman, Temren, "Yalçın Hiram'ı öldürmüşler" diye üzüntü ifade ediyordu, karşılıklı izleme nedeniyle sanki bir "aile" idik. Bu üçlüden Sami, Dışişleri'ne ve diğer ikisi MAH ve oradan da MİT'te yerlerini aldılar.

ile tarihi birleştirerek bir kimlik araştırma alanında kalırsak, girdiği gizli servislerdeki kariyeri ile kimliği arasında bir korelasyon aramak durumundayız. Burada ise, Türk gizli servisi üzerinde içinden alınan bilgilerle de yapılan ilk monografik çalışmada, aydınlatıcı bilgiler bulabiliyoruz. T. Özkan'ın çalışmasından şunları aktarmak mümkündür: "MİT içindeki askeri kanattan olduğu bilinen kişiler ellerine aldıkları kağıtlarla, gazeteci gazeteci gezer ve Hiram Abas'ın uyuşturucu işiyle ilgilendiğini, Yahudi kökenli olduğunu, MOSSAD'a ve Batılı servislere bilgi sızdırdığını, adının bir melanet anlamı taşıdığını anlatıp dururlar."[1] Önemli ve bu acımasız polisin, Türk gizli servislerinden daha çok CIA'nın hesabına çalıştığını yazmaktan da geri kalmıyorlar; böyle yazılarla, onomastique çözümleme birbirini tutmaktadır.

Eğer bana, yazma amaçlarım sorulursa, verebileceğim cevapların başında "doğru'yu yazmanın kendi halinde de doğru" olduğu düşüncesini sayabiliyorum; bu çıkarsız bir tutumdur. Bununla birlikte Türkiye insanına güven vermek, her zaman yaratıcılığına güvenmesini aşılamak, bunun karşılığının görünmediği zamanlarda yine güvenli olmak da durmadan yazmamın amaçları arasındadır ve bu çıkarı gözeten bir tutum oluyor. Kuşkusuz, kendine güven, Batı'ya ve emperyalizme güvensizlikle mümkündür ve bu yarara yönelik çabalarım aynı zamanda Batı'nın başarı göstergelerini yıkmayı gerektirmektedir. Bunu sürdürüyorum.

Bu çerçevede, Büyük Britanya Kraliçesi tarafından Türk kökenli bir tıp doktoruna asalet unvanı verilmesini hatırlıyoruz, haberden bir ayrıntı aktarmak istiyorum. Şunlar yazılıyordu: "Daha önce kraliçenin elinden asalet unvanı alan Türkler arasında orkestra şefi Cem Mansur'un babası Ali Mansur, modacı Rıfat Özbek ve Türkiye'nin Londra Büyükelçiliği sekreteri Renan Taşçıoğlu bulunuyor."[2] Bu üç ismi ele almak istiyorum. Ortaklık, Büyük Britanya Hükümeti'nin önerisi üzerine kraliçe tarafından asalet unvanına layık görülmelerinin dışında, ne olabilir? Soru, budur ve onomastique bir bulmaca sayabiliriz.

Daha önceki yazılarımda "Cem" ismi üzerinde durmuştum, Türkler tarafından da kullanılmakla birlikte, her dinden İslam'a dönenlerin, erkek çocuklarına verdikleri isimler içinde en çok seçileni olduğunu biliyoruz. Ayrıca, ek-

1) Tuncay Özkan, *Bir Gizli Servisin Tarihi*, İstanbul, 1997, s. 258.
2) Türk doktora asalet unvanı, *Milliyet*, 1 Ocak 2000.

te yeralan II numaralı modern mezar taşı, dönmemiş olan Türkiye Yahudiliğinin de bu ismi kullandığını belgelemektedir; Vitali Hakko'nun oğlunun adının "Cem" olduğunu, burada okuyoruz.

"Ali" adına gelince, hemen isim-bilimin sürprizlerle dolu olduğuna işaret etme gereği duyuyorum. Belki Araplar ile İbraniler'in politik olarak zıtlıkları, tarihte ve dilde birbirine çok yakın olduklarını unutmamıza yol açıyor; pek çok ismi ortak olarak kullanıyorlar veya aralarında pek az değişiklik var. "Halil" adı her iki kavmin de taşıdığı bir isimdir, Yahudiler "Halil" olarak veya "Chalil" biçiminde yazıyorlar ve bizim Türkçe'deki "bez" sözcüğü, çok az telaffuz farkıyla her iki lisanın malıdır. "-man" veya "-men" "-ar" ve "-er" türünden, Yahudilerin ve özellikle Eskanazilerin isim yapmada sık sık kullandıkları bir ektir; bir anlamı, "yapan" oluyor ve "bezmen" böylece tam bir Yahudi soyadı olmaktadır. Öyleyse onomastique araştırma, kovuşturma nedeniyle şimdi New York'ta yaşayan "Halil Bezmen" adlı Türk yurttaşının hem adının ve hem de soyadının İbranice olduğunu ortaya çıkarmaktadır.

Bu ek her zaman "yapan" anlamını vermiyor, bir de "sahibi" anlamı var; "Adel" Yahudi adı "Adelman" olduğunda, bu Adel'in kocası anlamına gelmektedir; "gutman" güzellik sahibi demektir, Türkiye'de bu "kutman" olarak da kullanılıyor ve böylece isimdeki hébraique renk gizlenmiş sayılıyor; şimdilerde "şarap kraliçesi" olarak bolca reklamı yapılan genç kızın, Sibel Kutman, adı ve soyadı judaique'tir.

Kraliçe tarafından asil yapılan isme geldiğimizde, "Ali", Anglo-Amerikan dünyasında, bir film oyuncusunun ünlendiği üzere, bir isim, Alice'in sevimli biçimi olmasının yanında, dünya Yahudiliği tarafından da kullanılan bir addır ve Yahudiler için hazırlanan isim sözlükleri kullanılabilir isimler arasında saymaktadır. İbraniler tarafından çok kullanılan "Eli" ile aynıdır ve bu konuda güvenilir sözlüklerde, "Eli" anlatılırken "akin to Ali" ifadesi de geçmektedir. "Eli", İbranice'de "yüksek" veya "yükseltilmiş" anlamına geliyor ki, "Ali" de bu anlamdadır.

Soyadı ise "Mansur" veya "Manzur" aynı zamanda tarihi bir isim olarak çıkıyor; burada tekrar hatırlatılması gereken bir nokta, diasporada yaşayan Yahudilerin bir de içinde yaşadıkları toplumdaki isimlerden birisini almalarının geçerli bir yol olmasıyla ilgilidir. Bu isim alışlarda İbrani isimlerine ses uyumu kadar, yalnızca anlam benzerliği de önemlidir; buna göre, Arap egemen-

liği altında yaşayan Yahudiler, Abraham için İbrahim ve Eliezer için de Mansur ismini alabiliyorlar.[1] Eliezer, Tevrat'ta yeri olan bu isim, "Tanrı yardım etti" demektir ve dünyanın her yerinde Yahudi komünitesinin "Mansur" adını teşhiste bir güçlüğü olmamaktadır.

Öte yandan Türkiye Yahudiliğinin apologetique tarihçisi Galante, Türkiye tarihinde önemli yer tutmuş Yahudileri sayarken Baltacı Mehmet Paşa'nın doktoru, Naftali Ben Mansur adını vermektedir;[2] İsrail Devleti'nin kuruluş aşamasında da bu soyadını taşıyan zevatın önemli roller oynadığı hep ileri sürülmektedir. "Mansur" soyadı, dünya ve New York Yahudiliği için çok yüksekte bir yerdedir. Bu yüksekliğin açıklayıcı olduğunu düşünmek için nedenler var; Londra'da elektrik mühendisliği okurken Türkiye'ye orkestra şefi olarak ihraç edilen oğul Cem Mansur'un, Türkiye'deki ilk konserini izlediğimde de çok şaşırmıştım, şef baguette'i ile tornavidayı karıştırıyordu; demek, şefliği soyadından geliyordu.

Asalet unvanı verilenlerden ikincisi, Rıfat Özbek'in ismi de Tevrat'ta geçmektedir ve hem Araplar hem de İbraniler'in taşıdığı isimlerin başında yeralıyor. Araplar daha çok "Rifa" olarak kullanırlar, üzerinde iki nokta olan "h" harfini böyle okumak mümkündür, ancak Osmanlılar kuvvet-kuvva örneğinde de görüyoruz, iki türlü ve çok zaman "t" ile söylüyorlar. İsmin "Rifat" olarak yayılması, Osmanlı etkisi sonucudur. Yahudilerimiz bu ismi seviyorlar; üç numaralı modern mezar taşı da ismin kullanımına tanıklık ediyor. Ayrıca özel ek var, Tansu Çiller'in dayısının adı da Rifat'tır.

Diaspora'da isim ve soyisim yapmak için, bir İbrani isminden, mümkünse tek heceli bir sözcükten hareket etmek bir kural olarak karşımıza çıkıyor; bu yolun pek çok örneğini biliyorum. "Tal", İbraniler'de, erkek çocuklara verilen bir isimdir[3] ve aynı zamanda "şebnem" demek oluyor; bundan bir isim türetmek mümkündür, "Talat" uygundur ve "Talat" adında birisini, New York Yahudi komünitesinin Yahudi saymakta hiç tereddüt etmeyeceğini düşünebiliriz. Talat Halman'ın bu nedenle, New York'ta iş bulması, kariyer yapması ve bir ömür yaşaması kolay olmuştur; başka örnekler de verebiliyoruz.

1) A. Kolatch, *English and Hebrew First Names*, op. cit., p. XIX.
Ters yönde bir işleyiş de görüyoruz, "Mansur", frankofon Hıristiyanlara, Müslümanlığa döndüklerinde verilen isimlerden birisidir. Vincent'e Mansour, Lucien'e Mounir, Adèle'e Karima, Amelie'ye, Amel, Alfred'e Farid adı veriliyor. Mansur, Münir, Kerime, Emel, Ferid olarak okuyoruz. *Le Livre des Prénoms Arabes*, op. cit., p. 21.
2) Avram Galante, *Türkler ve Yahudiler*, İstanbul, 1947-1995, s. 147.
3) B. C. Kaganoff, *A Dictionary of Jewis Names and Their History*, New Jersey, 1977-1996, p. 95.

"Or" İbranice bir isimdir ve "ışık" anlamındadır; dolayısıyla Or'dan, "Orhan" ismi yapılabilmektedir. Fakat buna da gerek kalmıyor, "Oran" da Arami kökten gelmekle birlikte, yine "ışık" manasını veren ve Yahudilerin taşıdıkları isimler arasında yeralmaktadır,[1] "Oran" ve "Orhan" nerede ise aynı telaffuza sahiptir.

Sonuncu örnek ise, Oz'dur; kuşkusuz, Batı'da "Öz", "Oz" olarak yazılmaktadır ve "Oz" İbranice "kuvvet" anlamını vermekle birlikte, tahmin edilebileceği üzere, başlı başına da bir isim olarak taşınmaktadır. Bundan bir isim yapmak ve "Özer=Ozer" ismine ulaşmak mümkündür; ancak ilgili kaynaklara baktığımızda buna da gerek kalmadığını görüyoruz, çünkü "Özer" ve "Ozar" doğrudan doğruya Yahudi isimleridir.[2] Böylece, isim-bilimde yürürken ve geçerken, Tansu Çiller'in dayısından başka kocasının da adının İbranice olduğuna ulaşmış bulunuyoruz. Diğer taraftan Türkiye Yahudi cemaatinin önde gelen isimlerinden Naim Güleryüz, "Ozer Dalim" adında pek çok fukaraperver dernek bulunduğunu haber vermektedir;[3] isim ararken, Çiller'in fukara kayınbabasının bu derneklerden esinlenmiş olması mümkündür. Şimdi hem bu dernekler ve hem de Özer Çiller'in bunlara ihtiyacı yoktur; gelişiyoruz.

Büyük Britanya Kraliçesi'nin asalet dağıtımına döndüğümüzde, böylece asalete kavuşan Rıfat Özbek'in, adının kesinlikle bir Yahudi adı olduğu ve soyadının da çağrıştırdığını netlikle söyleyebiliyoruz. Ali Mansur ve Rıfat Özbek ile birlikte asil yapılan Türkiye'nin Londra Büyükelçiliği sekreteri Renan Taşçıoğlu'nun ise hangi marifeti sergileyerek bunu hak ettiğini bilemiyorum. Fakat başvurduğumuz tüm Yahudi isimleri sözlükleri erkekler için "Renan" ve kızlarda "Renana" adı ve varyantlarını Yahudi adı olarak göstermektedir; "sevinç" demektir. Öyleyse, Büyük Britanya Hükümeti'nin, elçilik sekreterini, kraliçeye önerirken bu isme kanması ve belki de yanılmış olması mümkündür.

Devam ederken iki açıklığa ihtiyacımız var. Birincisi, bunların, hiçbir zaman bir ispat olmadığıdır. Onomastique, sadece, bazı bulmacalara, makul çözümler veya hipotezler önerebiliyor; isimlerde bir çakışma görülüyor, daha ötesi her türlü riske açıktır. İkincisi, bu araştırmayı yaparken kendime yakın duyduğum, nerede ise tek kaynak, bir Yahudi aydınımız, Rifat Bali'nin çaliş-

1) A. J. Kolatch, *English and Hebrew First Names*, op. cit. p. 178.
Ancak "Or" veya "Oran" Türkçe karşılığı "Işık" ile de kullanılabiliyor.
2) ibid., p. 181.
3) Naim Güleryüz, *Türk Yahudileri Tarihi I*, İstanbul, 1993, s. 208.

masıydı; Rifat Bali, Türk Yahudilerinin bu alanda çıkardıkları yayınların hemen hemen tümünü ikiyüzlü saymakta ve Türkiye Yahudileri isim değiştirmeye zorlandıkları ve her açıdan aşağılandıkları zamanlarda pek çok Türk aydınının bu ayıbımıza ortak olmasını kınamaktadır. Benim duygularım Rifat Bali ile birliktedir; bu ezilmiş insanlarımızın acılarını duyuyorum, fakat, her ülke ve toplumda olduğu üzere, bu acıların yarattığı tepki ve içgüdüleri kullanarak, hak etmediklerini almak isteyenlere de tepki duyuyorum. Yapılmış haksızlıklar, yeni haksızlıklara dayanak yapılmamalıdır; araştırmamın amaçlarından birisini de burada görmek yerindedir.

Rifat Bali'nin çalışması için söylenecekler hiç kuşkusuz bunlarla sınırlı değil; eklenebilecekler var. Rifat Bali'nin, Türkiye'de Yahudi oligarşisinin öncülüğünde, 1992 yılında kurulan "500. Yıl Vakfı" konusundaki tutumu bunlardan birisidir ve örnek sayılmak durumundadır. Avrupa'nın acımasız baskılarından kaçarak Osmanlı Türkiyesi'ne gelen Yahudilerin, bu hicretlerinin yüzyıl dönümlerinde kutlanılmasının bir âdet yerine geldiğini biliyoruz; dört yüzüncüsü kutlanmıştı ve yakın zamanlarda beş yüzüncü yılı bayrak şenlikleri içinde hatırlandı. Bu sonuncu kutlama bir de vakıf doğuruyordu; görünürdeki amaç, Türkiye'nin tanıtımı olmakla birlikte, Bali, asıl amacın "Amerika'daki Rum ve Ermeni lobilerinin Türkiye'ye karşı" faaliyetlerini etkisizleştirmek olduğuna işaret etmektedir. Bali'nin bu işareti çok yerindedir; artık sadece Amerika Birleşik Devletleri'nde değil, dünyanın her yerinde Türkiye ile ilgili her türlü eleştiriyi karşılamak, İstanbul'daki tekel sahibi Yahudilerin vakfı kanalıyla Amerikan Yahudi teşkilatlarına terk edilmiştir, bunu zaman zaman Türk yetkililerinin de çok doğal bir gelişme biçiminde ifade ettiklerini görüyoruz.

Eğer bu sadece bir tanıtım çerçevesinde ve olumsuz lobileri karşılamak düzeyinde tutulabilseydi, herhalde, Bali'nin de rahatsız olması düşünülmezdi; fakat Bali, bir de "500. Yıl Vakfı'nın tarih anlayışı da bu amaca uygundu" demektedir. Vakfın tarih anlayışının, Avram Galante'nin, kosmozu birisi Yahudi ve diğeri Türk iki melekten ibaret sayan ve bunları Türkiye adı verilen bir dünyada buluşturan dünya görüşünün daha da uç bir versiyonu olduğundan hiç kuşku duyamayız; kurucularının çok zenginleşmiş olmaları, böylesine childish vizyonlara bağlı olmalarının nedenidir. Vakfın tarih aklaması diyebileceğimiz bir iş için önemli harcamalar yaptığını düşünmek zorundayız.

Rifat Bali, sadece üç isim vermektedir; İstanbul'daki "şükran" vakfının Amerika Birleşik Devletleri'nde türkolog Prof. Stanford Shaw, Türkiye'de Yahudi kökenli yazar Naim Güleryüz ve Dr. Çetin Yetkin'e kitap yazarken maddi yardımda bulunduğunu Bali'nin kitabından öğreniyoruz.[1] Bu çok önemli bir bilgidir; yine de ben kitap yazmaya para yardımının daha kapsamlı olduğunu sanıyorum. Çünkü yakın zamanda Amerika Birleşik Devletleri'ndeki bazı ciddi yayınlarda, Türkiye Devleti'nin Amerika'da para ile "bilimsel" kitap yazdırdığı ileri sürülüyordu; devlet ile vakfın karıştırılmış olması ihtimal dahilindedir.

Bilim cephesinde istenen ve yapılanın ne olduğunu biliyoruz ve görüyoruz; Ortadoğu'da, biz Türkler'in dışındaki bütün kavimleri kötülemek ve biz Türkler'i ölçüsüz biçimde övmek esastır. Kuşkusuz bu övgü, bizim 1699 Karlofça Barışı'ndan beri açlığını duyduğumuz övülme ihtiyacımıza pekala cevap vermektedir; fakat bu yapılırken, bölgedeki diğer kavimler ve özellikle Araplar olabildiğince kötüleniyorlar. Bu ise Türkiye'nin bölge içinde dostluklar kurmasını zorlaştırıcı yönde etki yapmakta ve Türkiye'yi yalnızlaştırmaktadır; vakfın temel hedefinin de bu olduğundan hiçbir kuşku bulunmamaktadır. Vakıf, Türkiye-İsrail yakınlaşmasını kaçınılmaz ve mümkün olan tek yol haline getirmeye kararlıdır. Türkolog B. Lewis'in, Orta Doğu başlığıyla Türkçe'ye çevrilen kitabı tam bu söylenenlere uygun düşüyor;[2] *Sırlar* çalışmamda analizi var.

Bali'nin ipucunu verdiği süreç gerçekten kapsamlıdır; o kadar öyle ki, bazı Amerikan gazeteleri bunu "Ermeni-Yahudi Lobi Savaşları" olarak da niteleyebiliyorlar. Gerçekten de vakıf ile dünya Yahudi teşkilatının bu militan tutumu, Türkiye'nin her türlü rejim muhalifine karşı cephe almayı da aşıyor ve bütün müttefiklerini kucaklamaya kadar yönelebiliyor; Azerbaycan'a Amerika Birleşik Devletleri'nin yedi yıldır uyguladığı ambargoyu kaldırmak için Washington'a giden Azerbaycan Devlet Başkanı Aliyev'in oğlu İ. Aliyev'in, "artık bizim de bir lobimiz var: Yahudi lobisi" demesi çok öğreticidir.[3] Boş değil, çünkü güçlü Amerikan Yahudi teşkilatları yöneticileri, "Türkiye'ye desteğimiz bizi Azerbaycan'a taşıdı" demek suretiyle şemsiyelerini Azerbaycan'a kadar uzatacaklarını açıklıyorlardı; vakfın kurulmasından sonra netleşen bir

1) Rifat Bali, *Cumhuriyet Yıllarında Türkiye Yahudileri - Bir Türkleştirme Serüveni 1923-1945* İstanbul, 1999, s. 24.
2) Bernard Lewis, *Orta Doğu*, Sabah Kitapçılık, İstanbul, 1995-1996.
3) *The Washington Post*'tan aktaran *Sabah*, 10 Şubat 1999.

gelişmedir.

Paris'te yaşanan "Lewis Davası" ve bunu izleyen "Veinstein Meselesi" kısaca hatırlamaya değer; profesör ve Türkiye uzmanı B. Lewis, Türkiye'ye olan sevgi ve desteğini, tarihte bir "Ermeni Soykırımı" olmadığı noktasına vardırınca, Fransa'daki Ermeniler, mahkemeye başvurarak, tanınmış profesörü mahkum ettirmişlerdi; bunu, Veinstein Krizi izledi. Paris'te Profesör G. Veinstein'ın, prestijli Collége de France'de yeni açılan Türkoloji Kürsüsü'nün başına getirilmesi söz konusu olunca, Fransa'daki Ermeni kökenli akademik çevre ayaklanıverdi; Veinstein da, Ermeni soykırımı tartışmalarında, şu veya bu gerekçelerle ancak sonunda Türkiye'nin resmi görüşlerinin yanında yeralıyordu, kavga bundan çıkıyordu. Bilimsel anlaşmazlıklar var, ayrıca Veinstein'ın, Ankara'nın dostu olmayan hiçbir akademisyene sempati duymadığı da biliniyordu; kavgaya Türkiye basını da karıştı. Günlük gazetelerde fıkra yazarları Veinstein'ı destekleyen yazılar çıkardılar ve okuyucularını faks ile Veinstein yanında yeralmaya davet ettiler. Strasbourg'da öğretim üyesi Doktor S. Tanilli de bir fıkra ile bu kavgada ve Veinstein'ın yanında yerini aldı; ağırbaşlı bir yazıyla, Veinstein'ın neden tutulması gerektiğini, belki bilimsel meziyetlerini abartarak gözler önüne serdi, hakkında her türlü bilgiyi verirken, sadece Yahudi olduğunu belirtmeyi ihmal etti.[1] Halbuki Veinstein, Doktor Tanilli'nin Strasbourg'daki bölümünün başındaki Doktor P. Dumont örneği Yahudidir;[2] aslında Batı dünyasında hemen hemen her yerde Türkoloji, Yahudi kökenli öğretim üyelerinin elindedir.

Rifat Bali, çalışmasında verdiği bir ipucu ile, bizim böyle bir analiz yapmamızı kolaylaştırmıştır; fakat çalışmasının en acılı ve en değerli yanı, bana göre, Cumhuriyet döneminde, Türkiye Yahudilerinin karşılaştıkları zorluklar, baskılar, asimilasyon politikalarıdır, çok az biliniyor ve eğer diğer pek çok Türkiye Yahudisine bakacak olursak, bunlar, yoktur. Burada beni en çok ilgilendiren onomastique plan için de Bali çok değerli bir kaynak olmaktadır. Gerçi, Türkiye Yahudilerinin yazgısı, pek yüceltilen Osmanlı döneminde de, bugün pek moda sözcüklerle, "insan hakları" açısından yürek parçalayıcı idi; Müslümanlara benzer giyinemezler, önlerinden yürüyemezler, daha parlak kumaştan elbise diktiremezler ve asıl önemlisi, Müslümanların kullandıkları isimleri kullanamazlardı. Türkiye'de, "Yusuf" yerine Yasef, "Süleyman" yerine

1) S. Tanilli, Veinstein'ın Öğrettikleri, *Cumhuriyet*, 12 Şubat 1999.
2) Dumont, şimdi, İstanbul'daki Fransız araştırmacıların başındadır.

Salomon, "İbrahim" yerine Abraham isimlerini taşımak zorunda idiler. Her fırsatta aşağı olduklarının anlatılması ve anlamaları için kimliklerinin her çizgisinin ayrılması esastı.

İsim değiştirme politikası, Türkçe'ye dönüş akımı ile birlikte ortaya çıkıyordu; Türkiye Yahudilerinin İbranice bilgileri hep zayıf olmuştur, Eskaneziler, Yahudi Almancası olan Yidiş ve Seferadlar ise Yahudi İspanyolcası da denilebilen Ladino konuşuyorlar ve bunlarla dua ediyorlardı, bunların Türkçeleştirilmesi yolunda merkezi ve güçlü bir rüzgar estiriliyordu. Kuşkusuz burada bu acı getiren rüzgarın hikaye edilmesine gerek bulunmuyor ve ayrıca bunu R. Bali, çok güzel bir biçimde yapmıştır, elimizde var. Bali'nin bu yöndeki anlatımının belki iki eksik notunu saptayabiliriz ve bunlardan birincisi, Yahudilerin, yaşadıkları her yerde ve tarih boyunca isim sorunları oluyordu; bu konuda hep yasaklar ve direktiflerle karşılaşıyorlardı. Avusturya-Macar İmparatorluğu'nda, Prusya'da, kuşkusuz İberik Yarımadası'nda, işaret ettim, Osmanlı'da var, daima, bir tür isim despotizminin kurbanı oldular ve bu nedenle de söz uygunsa, isim yapmada uzmanlaştılar. İkincisi, Cumhuriyet döneminde karşılaştıkları, ayırma değil birleştirme yönünde oluyordu, bu yenidir.

Bali'nin saptamalarının dışında kitabında bir de, otuzlu yıllarda Türkiye'deki isim değiştirmelerinin, zamanında Yahudi araştırmalarına yansıyan listesi yeralıyordu, çok aydınlatıcı olduğu için aktarıyorum.[1] Tabloda seçilen Türkçe isimlerin belki ikisi hariç tamamı, kendilerini açıklayabilmektedir; belki sürpriz olan "Kemal" ve "Orhan" adlarıdır. Bunları da artık sürpriz sayamıyoruz, Türkiye ve dünya Yahudiliğinin Kemal Paşa'ya ölçüsüz bir sevgisi vardı ve hâlâ var; Bali de işaret ediyor, modern Türkiye'de yaşadıkları olumsuzlukları Kemal Paşa'ya rağmen İsmet Paşa'nın marifeti sayıyorlar ve burada çok uzun yıllar Türkiye Komünist Partisi'nin bakışı ile birleşiyorlar.[2] "Orhan" adına gelince, şimdiye kadar hem tarihsel ve hem de lenguistik analizlerim, umut ediyorum, Türkiye Yahudiliğinin bu isme eğilimini, bir sır olmaktan çıkarmaktadır; seviyorlar ve nerede ise öz isimleri sayıyorlar.

Burada herhalde dikkati çeken Türkçe isim yapılırken de "-ar" ve "-er" se-

1) R. Bali, *Bir Türkleştirme Serüveni*, op. cit, s. 289.
Barzilai Guiladi, *Le Judaisme Muet*, İsrael, 29 Ocak 1937.

2) Kuşkusuz, Yiddiş dilinde, "kemml", tarak, sözcüğünden yapılan "Kemmelman" veya"Kammalman" soyadlarına da rastlıyoruz.

sine duyulan eğilimdir; benim daha önceki yazılarımı bilenler[1] için bu da herhalde şaşırtıcı olmamaktadır. Bu fonemi, "-man" ve "-men" ile birlikte, yine de kripto bir işaret saymak yerindedir.

Bu eğilim için üç neden saptayabiliyorum. a) "Er" Ibranice'de başlı başına

Türkiye Yahudilerinde İsim Değiştirme

Yahudi ad ve soyadı	Türkçeleşmiş ad ve soyadı
İsrael Kohen	İsmail Kan
Dr. Behar	Dr. Bayar
Galimidi	Galin
Abraham Naon	İbrahim Nom
Moiz Kohen	Tekin Alp
Nesim Guerera	Orhan Girner
Kemal Levi	Kemal Leventer
İzak Ballı	İzak Barışsever
Alber Karaso	Alber Karasu
Kauzler	İzzet Kaya
Robert Sevilya	Raşid Sevil
Kamhi	Kabul

bir sözcük ve başlı başına bir isimdir ve "gardiyan", korucu, anlamına gelmektedir. "Er" adının Tevrat'ta, yeri var ve "Eri" bir varyantı olarak biliniyor. b) London-er, Londralı demektir ve Yahudiler, özellikle gentile isim ve soyadı üretirken, köklerinin bulunduğu topraklara çok önem veriyorlar ve çok zaman bunu soyadlarında taşıyorlar. Bu açıdan, genç yaşta göçtüğü kaydedilen Yahudi araştırmacı Leyla İpeker'in "soyadlarımız kıymetli anı hazinelerimizdir" saptaması çok yerindedir.[2] Gerçekten de, İberik Yarımadası'ndan Türkiye'ye göç eden Yahudilerin bir bölümü, yukarıda da görülüyor; "Sevilya", "Toledo", "Navaro" ve benzeri yerleri soyadı olarak taşıyorlar;[1] takı ola-

1) B. Erenus-Y. Küçük, *Aydınlık Zindan*, İstanbul, 2000.
2) Yusuf Besalel, *Osmanlı ve Türk Yahudileri*, İstanbul, 1999.
Leyla İpeker'in, *"Mosaic Genealogy – Research on the Jews of Turkey"*, adlı yayınlanmamış araştırmasından Besalel aktarmaktadır.

rak kullanıldığında "-ar" ve "-er" "-lu", "-li" anlamını vermektedir. Nitekim, Breslau kentinden bir Yahudinin, "Breslauer" veya "Bressler" soyadını aldığına tanıklık ediyoruz,[2] ir nedeni de budur.

Üçüncü neden olarak (c) bu fonem veya ek, aynı zamanda bir mesleği işaret ediyor ve Türkçe'deki "-ci" ve "-cı" ekiyle aynı işleve sahip bulunmaktadır. "Bodner", Eskanaziler'de bakırcı veya fıçı yapıcısı demek olmaktadır; "Besser", vergi memuru ve "Binder" ciltçi anlamını veriyorlar. Ekin önüne uygun sözcük seçmek çeşitli soyadlarına yol açabilmektedir.

Kuşkusuz bu çilekeş kavim çok yer değiştirdiği ve baskılarla karşı karşıya geldiği için bir yandan kendisini saklamak ve diğer yandan da kripto tanıtmak zorunda kalıyordu; çok yer değiştirmek, sözcüklerin de deforme olmasının nedeni oluyordu. Almanca ağaç "baum" burada çok öğreticidir. Eskanaziler bundan bir soyadı yapacak olsalar, "baumer" demek zorundadır, Litvanya'da ise "beymer" ve Polonya, Macaristan ve Rusya Yahudileri de "boymer" olarak taşımak durumundadırlar. Bu sonuncu ile Cem Boyner'in soyadı arasında sadece bir harf farkı var, eğer Yahudilikle bir bağlantısı varsa, bu çok normaldir.

Türkiye Yahudiliği ve dönmeler söz konusu olduğunda, bu ekin kullanımında, bir tereddüt saptayabiliyoruz. Eğer bir zamanlar Özal'ın yıldızı Cem Kozlu veya Boğaziçi Üniversitesi'nde felsefe okumasına karşın New York'ta "sihirli eller" sahibi bir piyanist olduğu keşfedilen Müge Hendekli, New York'ta adı "Muguet" olarak yazılabilir, eğer dönme aileden geliyorsa, ailelerinin "-lu" ve "-li" ekini tercih ettikleri anlaşılıyor.[3] Aynı tereddüdü, "-çi" olarak da görüyoruz; MMT14, Türkiye Yahudilerinin, "İpeker" soyadını taşıdıklarını bir kez daha göstermektedir. Fakat Abdi İpekçi ve İsmail Cem İpekçi, aynı dönme aileden geliyorlar, daha yerelleşmiş "İpekçi" soyadını taşıyorlar; bu, Sabetay Sevi'nin emirleri çerçevesindedir, sabetayistler, bulundukları yerlerde görüntüyle bir ayniyet için çok disiplinlidirler. Fakat bu özen, sadece, Türkiye için anlamlıdır; çünkü bu ekler, özellikle "-çi", Türkiye'den dünyaya yayılmış Ermeniler tarafından artık enternasyonalize edilmiş durumdadır.

1) Naim Güleryüz, *Türk Yahudileri Tarihi I*, İstanbul, 1993, s. 62.
2) B. C. Kaganoff, *Jewish Names and Their History*, op. cit., p. 120.
3) Daha önce de işaret ettim, bilimdeki büyük keşifler, tenha ve patika yolların ucundadır; ancak bunlar aynı zamanda uçuruma da yakındır, bir tek elemana bakarak bir sonuç çıkarmak çok tehlikelidir. a) Diğer ismin de, Müslümanlık dışı bir çağrışımı olmalıdır, "muguet" veya "cem" uygundur. b) Yeteneğin dünya Yahudilerinin yoğun olduğu New York veya Londra'da keşfedilmesi önemlidir. Mansur ve Hendekli'de bu da var.

İsim değiştirme tablosuna ve buradan da R. Bali'ye dönecek olursak, araştırmasının da ortaya çıkardığı değiştirme örnekleri olduğundan söz etmiştim; bu kampanya çerçevesinde Hukukçu İlyas Arditi'nin, "Arditi" İtalyan kökenli Türkiye Yahudilerine özgü bir soyadı idi, ad ve soyadını İlyas Hakarar'a çevirdiğini yazmaktadır. Burada iki adet "-ar" olması dikkat çekiyor ve Türkiye dışında, akarar-ekerer-eger-er olarak duyulması mümkündür, "eger" soyadını sözlüklerde buluyoruz.

Onomastique bulmaca mı? Magazin basınını izlediğimizde, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra üç Türk güzel kızının, katıldıkları uluslararası yarışmalarda çok büyük başarılar elde etmiş olduklarını görüyoruz. Bunlardan birisi Günseli Başar, diğeri Meltem Hakarar ve bir diğeri de Neşe Erberk oluyordu. Uluslararası yarışmalarda büyük başarı sahibi bu üç Türk kızının soyadlarında hep "-ar" ve "-er" bulunması çok şaşırtıcıdır. Hep tekrarlıyorum, şaşırmak düşünmenin başlangıcıdır ve bu nedenle çocuklar çok düşünebiliyor ve ihtiyarlar ise hiç düşünemiyorlar; düşündüğümüzde bazı ipuçları yakalayabiliyoruz. Bu incelemeyi yapmanın özel koşulları içinde henüz "Başar" hakkında biyografik bilgilere sahip değilim ve bunu, bu çalışmaları sürdürüp bir kitap boyutuna ulaşacağı zamana bırakıyorum. "Hakarar" soyadının ise, Yahudi isimlerinin Türkçeleştirilmesi sırasında icat edildiğini belirtmiştim; kuşkusuz, bu hiçbir zaman, tek başına bir sonuç ve yargı için yeterli sayılmamalıdır. Yalnız, bu çalışmanın arkasında, dünya Yahudiliğinin Türkiye'ye olmayan değerler soktuğu, yalnızca kendilerine bağlı olanları yukarı çektiği ve halk değerlerini yıktığı hipotezinin bulunduğunu saklamıyorum; görünen başarı ile soyadlarındaki -er'ler arasındaki korelasyonu inkar edemeyiz.

Bu tabloyu, Arabi / İbrani / Türki isimler seçkisini, yalnızca bir fikir verebilmek için hazırladım; ancak kullanırken bir küçük hatırlatmaya daha ihtiyaç var. İbranice "b" ve "v" aynı sese işaret ediyorlar; dolayısıyla "Abram" ve "Avram" yazılışları aynıdır, arada hiçbir fark bulunmuyor. Bu belki şaşırtıcı

c) Eski misyoner koleji, şimdi Boğaziçi Üniversitesi, bölüm başında işaret edilmişti, Rektörü'nün de söylediği üzere, bir hazırlık yeridir ve Hendekli de bu kurala uygun düşüyor. *Milliyet'te* Serdar Benli'nin haberine göre, Muguet, New York'ta Sara Davis Beuchner tarafından eğitilmektedir. Kuşkusuz, bu muhabirin adında iki "-er" bulunması ve "ben" sözcüğünün İbranice olması sadece tesadüftür.
Piyanoda sihirli eller, *Milliyet*, 6 Ocak 2000.

Arabi, İbrani ve Türki İsimler: Sınırlı Seçki

Arabi	İbrani	Türki
Bin	Ben F F	oğlu / zade
Abu / Ebu	Avi	Babası / Reis
Abd/Abdi	Abdi / Avdi / Obadiah	Abdi / Kul
Salam / Selam	Şalom	Selam / Barış
Sam / Sem	Şem	Cem? / Sem / İsmi
Umm	Uma	Kamu / Umum /Güven
Amine / Amina	Amine / Amina	Emine / Güven
Ali	Ali / Eli	Ali / Yüce
Rayhan	Rayhan	Rayhan / Reyhan
Hayat	Hayyim	Hayat / Diriak

gelebilir, ancak dilbilimde ne tür kurallılıkların olduğunu göstermesi açısından çok öğreticidir. a) Eski Türkçe'de "birdi" olan sözcük şimdi "virdi" veya "verdi" olarak söyleniyor. b) Kırmançi'de, su, "av" ve diğer diyalektte, Soranca, "ab" olarak söylenmektedir. c) "v", Rusça'da "b" işaretiyle gösteriliyor ve gerçi bu o kadar önemli değil, yalnız böyle bir mutasyonun yaygınlığını destekliyor.

"Ben" ve "bin" sözcüklerinin birbirine yakınlığı bir yana tarihte zaman zaman Yahudilerin de "ben" yerine "bin" kullandıklarını görüyoruz, "Bin Ezra" sadece bir örnektir. Ayrıca ilgili sözlüklerde hâlâ "ben" ile yapılmış pek çok isim bulunuyor ve bunların bir kısmı da birleştirmeler nedeniyle ilk planda fark edilmiyor. "Behar" bunlardan birisidir; sözcük değil, "Ben Harav", Rabbi'nin Oğlu, İmamın Oğlu, türünden bir lakabın acronym'i olmaktadır. Fakat Seferad Yahudileri, çok fazla Arap etkisinde kaldıkları için, buna, "Denizden Gelen" anlamını da yüklüyorlar.

Sabetay Sevi'nin on sekiz emrinden birisi ise, Türkler ve aynı anlama gelmek üzere, Müslümanlarla evliliği kesinlikle yasaklamaktadır; bu nedenle dönmeler arasında, ya kendi arasında veya açıkça Müslüman olmayan birisiyle evlenmek esastır. Cem Kozlu, eğer dönme ise bu emre uymuştur ve

uyanlar nerede ise bütünü meydana getirmektedir. Gazeteler, yakın zamanda, uluslararasında güzellik yarışı kazanmış M. Hakarar adındaki kızın, bir tekstilci ve İsrailli olduğu söylenen Avi Behar adında Yahudi ile evlendiğini yazdılar. Erol Simavi'nin *Hürriyet*'ten çekilmesinden sonra dönme propagandasını üzerine alan *Sabah* gazetesi ve grubu, bu evliliği nerede ise, Türkiye'nin en önemli olayı olarak gösteriyordu; yarım sayfa ayırdığını saptayabiliyoruz.[1] Haberden anladığımıza göre, gelinin baba ve annesinin adı, "Önder-Fügen Hakarar" ve Avi'ninki ise "Hayyim-Sultana Behar" idi; analizimize uygundur.

Dünyada yine büyük bir güzellik yarışmasını kazandıktan sonra hızla ve genç yaşında başarılı bir iş kadını olarak ortaya çıkan Neşe Erberk'e gelince, "Er" aynı zamanda İbranice koruyucu, muhafız anlamına geliyordu ve "berk" veya "berg" dağ demektir, "Rosenberg" adından da hatırlanabilir, çok taşınan bir soyadıdır. Ancak bir an için kraliçeyi unutacak olursak, "Berg" adının Tansu Çiller'in iki çocuğundan birisi tarafından da taşındığını hatırlamamız mümkün olabilecektir; böylece, Çiller'in dayısının adının Tevrat'ta geçen "Rifat", kocasının adının yine güçlü bir İbrani adı "Ozar" olduğunu gösterdikten sonra oğullarından birisinin de yine çok bilinen bir İbrani adını taşıdığını ortaya çıkarmış oluyoruz. Öte yandan "Özbek" soyadını incelemiştik, Çiller'in diğer oğlunun sözlüsünün soyadının "Özbek" olması çok önemli bir tesadüftür, bu genç kızın annesi ise "Süsen" ismini taşıyordu ve isimlerin tümü bizi bir sonuca doğru götürüyor.

Bilimde bütün bulgular bir ihtimaliyat hesabına tabidirler; her yeni eleman sadece ve sadece ihtimaliyat katsayısını yükseltmektedir. Kesin ispat söz konusu değil; DNA testinde oluyor mu? Fakat biz burada şunu hipotez olarak koymak durumundayız: Eğer Madam Çiller, gerçekten bir Yahudi kökünе sahipse, kocasının da, büyük bir aşkla evlenmediyse, öyle olması ve hatta çocukların da dönme bir aileden kız alması zorunludur. Bu açıklayıcı olduğunu sandığım digression'dan sonra tekrar Neşe Erberk'e döndüğümüzde, evliliğini "Ayk Gurdikyan" ile yaptığı, Hayk=Haig=Ayk, Ermeni adı taşıdığı ve üç çocuğuna da "Alin", "Lara" ve "Selin" isimlerini verdiğini netlikle görebiliyoruz; Sabah koleksiyonlarında var, bir Amerika dönüşünde resmedilmişlerdi. Demek, Erberk de kuralların içinde kalmaktadır.

1) Kraliçenin gözyaşları, *Sabah*, 24 Şubat 2000.

Rifat Bali'nin, Türkiye'nin yakın zaman tarihiyle ilgili bütün araştırmacılar tarafından incelenmesi gereken çalışmasını bırakırken[1] bir başka kitabı ele almak istiyorum; İstanbul'un tanınmış zengini Vitali Hakko'nun anılarının onomastique analizini yapmayı yararlı buluyorum.[2] Umut ediyorum, şimdiye kadarki örnekler, onomastique bulmaca çözümünün bilimsel ve politik açıdan da verimli olduğunu göstermiştir, böyle düşünürsek, devam edebiliriz.

Hakko'nun Hayatım Vakko kitabını isim-bilim açısından ele almak, buradaki sözcük oyunları açısından, insanı gülümsetiyor; Yahudilerin en yaygın isimlerinden "Hayyim" ile "Hayat" aynı anlama geliyorlar, bu yukarıdaki küçük tablodan da anlaşılıyor. Buna bir boyut daha eklemekte yarar var; bulundukları toplumda, İbrani isimlerinin tam çevirisi isimler taşıyabiliyorlar. "Or" ve "Oran", birisi İbrani ve diğeri Arami kökten taşınan ve "ışık" anlamına gelen isimdir; öyleyse Türkiye'de de "ışık" ismine yönelmeleri mümkündür, hem birey ismi ve hem de "Işık" Lisesi ve şimdi de "Işık Üniversitesi" olarak karşımıza çıkabiliyor. Fransa'da bir Yahudi, bu çerçevede "Mattityahu" yerine "Dieudonne", tanrının lütfu, ismini kullanabilmektedir. İtalya'da yaşayan bir Yahudi ise "Hayyim" için "Vita" ve Fransa'daki "Vital" ismini alabiliyorlar. Demek, Hakko'nun adı "Hayyim" demektir. Sondaki -i ise çok yaygındır; öyle ki İsrail'e yerleşen Yahudiler bir isim-bilim açısından temizliğe tabi tutuluyorlar ve başka dillerden ekler değiştiriliyor, Aronson ve Aronoviç, Aroni veya Abramsohn, Abrami yapılmaktadır. Ayrıca Türkiye'de yaşamış çok ünlü bir müzisyen aile olduğunu biliyoruz, "Algazi" soyadını taşıyorlardı; "gaz-i", Gazza'lı veya Gazza'dan demektir. Bu ek Türkçe'deki "-gil" veya "-oğlu" ekini karşılıyor; demek, Hakko, kitabına da bir kelime oyunu ile, kendi adını

1) Bali, Amerika Birleşik Devletleri'nin Ankara Büyükelçiliği'ni "Yahudi istasyonu" olarak niteliyor; İkinci Dünya Savaşı sırasındaki Büyükelçi Steinhardt'ın, öncekiler, O. Straus, A. Elkus ve H. Morgenthau'nun da hep Yahudi olduklarını ortaya çıkarıyor, demek, onomastique dışında da yararlı bir çalışmadır. Bunlara yakın zamandaki büyükelçilerden, öyle bilinen, Abramowitz ve Grossman'ı da ekleyebiliriz. *Aydınlık* dergisi de, 11 Haziran 2000, görevdeki Büyükelçi Mark Parris'in de Yahudi olduğunu haber vermektedir.
R. Bali, Bir *Türkleştirme Serüveni*, op. cit., s. 470.

2) V. Hakko'nun hatıraları politik tarih açısından da önemli notlara sahip görünüyor. a) Yetmişli yıllardaki iç savaşta ve solun önde olduğu bir zamanda "bir süre için yurtdışına çıkmak" Hakko'ya bir kurtuluş olarak gelebiliyor. b) Karısı Ketty, gece yarısı uyandırıyor, "Vitali, ihtilal oldu" diyor; Hakko, "yataktan derin bir nefes alarak kalktım" sözlerini yazıyor. c) Vakko'da grev var, Hakko başka bir yerde defile yapıyor, zamanın Başbakanı Demirel, telsizle Ankara'ya gelmekte olan bir bakanını buluyor, "dön" diyor, "fabrikaları grevde, ama onlar defile yapıyorlar, yanlarında olalım" emrini veriyor. Önemli ayrıntılardır.
Vitali Hakko, ***Hayatım Vakko***, İstanbul, 1997, s. 186-197-184.

ABD Dışişleri Bakanı, Cem'e İbranice ismiyle sesleniyor.

George ile İshmail

Aslı Aydıntaşbaş

İSMAİL Cem ve Papandreu'nun aldığı "Yılın Devlet Adamı" ödülü, Türk-Yunan dostluğunun dünya için ne büyük önem taşıdığının göstergesi. Vücuduna yapışan masmavi pullu elbisesiyle garip bir zarafet saçan Albright, "Bu ödülü gerçekten hak eden iki kişiyi selamlıyoruz. George ve İshmail!" diyordu heyecanla.

Radikal, 4 Mayıs 2000

Albright'tan Cem'e teselli

Üzülme, bir dahaki sefere cumhurbaşkanı sen olursun

DIŞİŞLERİ Bakanı **İsmail Cem**, Cumhurbaşkanlığı seçimi sürecinde bütün kamuoyu yoklamalarında tartışmasız birinci çıkmıştı.

Ancak kamuoyu desteği Cumhurbaşkanı seçilebilmesi için yeterli olmadı.

Diplomatik kulislerde anlatılanlara bakılırsa, Cem'i teselli etmek, yakın dostu ABD Dışişleri Bakanı Madeleine Albright'a düşmüş.

Albright, geçenlerde New York'ta yaptıkları görüşmede Cem'e şöyle demiş: "Az daha sizin gibi değerli bir meslektaşı kaybediyorduk. Cumhurbaşkanlığınızın olmaması bizim için daha hayırlı oldu...."

ABD Dışişleri Bakanı, ardından şöyle devam etmiş:

"Üzülmeyin Sayın Bakan, siyaset bu... Kimbilir, belki de diğer sefer de siz olursunuz."

Hürriyet, 21 Mayıs 2000

vermiş olmaktadır.

Vitali Bey, damadının adını "Erol Lodrig" olarak kaydetmektedir; 1, 5, 12, 13 numaralı modern mezar taşları da, "Erol" adının, Türkiye Yahudileri arasında çok yaygın olduğuna tanıklık etmektedir. Yahudiler ile ilgili tarayabildiğim isim sözlükleri "Erol" adına yer vermiyorlar; bu, yukarıda analiz ettim, "Er" İbrani isminden türetiliyor ve Yahudi isim yapma pratiği dünyanın her yerinde bu yolu da içermektedir. Kuşkusuz dönmeler de bu ismi pek seviyorlar; "Erol" adı bürokrasi içinde, ancak dar bir çevre tarafından bilindiği için, yükselmenin önünde engel olmamak bir yana belli destekleri de sağlamaktadır.

Bu tür kitapları okumayı hep çok yararlı buluyorum, pek sürprizli bilgiler veriyorlar; öykücü olarak tanınan Ferid Edgü'den Vitali Bey, "sanat danışmanımız" diye söz etmektedir, acaba bunlar çok mu, merak uyandırıyor. Edgü'nün, Vakko için sık sık Paris'e gittiğini öğreniyoruz, daha önce sözünü ettim, frankofon dünyada Ferid=Alfred özdeşliği kuruluyor, kendisini anlatmakta güçlük çekmeyeceği açıktır. Hayatım'da, buraya kadarki sayfalarda adı geçen "Rıfat Özbek" ve "Talat Halman" dost olarak görünüyorlar; fazla isim vermemeye dikkat ettiğini görüyoruz.

Hakko, kızının adının "Sima" olduğunu haber veriyor; İbrani isimler sözlüğü, "Sima" için Aramca kökenli bir İbrani ismi bilgisini kaydettikten sonra "Cyma" ve "Syma" olarak da yazıldığını ekliyor.[1] Elence kökenli "Seema" adını da, "Sima isminin benzeri sayıyor, söylenişleri aynıdır ve "Sema" da, Seema'nın farklı yazılışı olmaktadır; "Simona" da bir başka varyanttır. Öyleyse İbrani çevrelerde "Sima", dönme olarak "Sema" ve Batı'da "Simona" demek mümkündür.

Vitali Hakko, "Oğlum Cem'i, Türkiye'de terör olayları dolayısıyla ilkokulu bitirir bitirmez İsviçre'ye göndermiştik" diye yazmaktadır; bu yazış da bizi, "Cem" adının analizine getirmektedir. Kolay görünmüyor; taşınmasının tarihi çok eski yıllara gitmiyor, Türkiye Yahudileri ve özellikle dönmelerde çok yaygındır, bu ismin, hem bir gizlemeyi ve hem de bir işaret vermeyi amaçladığını sanıyorum. Bir yandan soyadı kanununun çıktığı ve diğer yandan da Yahudi yurttaşlarımızın isim değiştirmeye zorlandığı tarihten sonra doğanlara verildiğine hükmedebiliriz; ayrıca ismin taşınması, kelimenin dar

1) A. J. Kolatch, *English and Hebrew First Names*, op. cit, pp. 307-414-422.

anlamındaki "dönme" yurttaşlar arasında yaygın olmakla birlikte diğer dinlerden İslam'a dönenler tarafından veya anne-babadan birisinin Müslüman olmadığı zamanlarda da kullanılmaktadır. Kuşkusuz, belki de Cem Sultan'a nispetle, bu kategoriyle hiçbir ilgisi olmayanlar tarafından da taşınıyor; fakat bunlar az ve üstelik, Türkiye Yahudiliği ve özellikle sabetayist dönmeler asıl bunlara yöneliyorlar, gentile adları kendilerine uydurarak taşıyorlar. Bu da sorunu daha karmaşık yapmaktadır.

Fakat bir yanda, Türkiye'de zengin sınıflarla özdeş Vakko zincirinin varisi "Cem" Hakko ve diğer yanda ise "dönme" Dışişleri Bakanı İsmail "Cem" İpekçi bulunuyor;[1] bu nedenle ve ne kadar riskli olursa olsun "Cem" adını analiz etmemiz zorunludur. Bununla birlikte burada sadece bir deneme yapabilirim, asıl çözümün Türkiye Yahudilerine ait olduğunu kabul etmek durumundayız. "Cem" adı neden çekicidir; soru, budur.

Araştırmamızın sonuçlarını şöyle sıralayabiliriz: a) Kamus-i Türki'de Şemsettin Sami, "Hükümdar, Melik, Şah" dedikten sonra, aslının "Cemşid" türünden, Kadim İran'ın esatir ve hurafelerinde var olduğunu haber veriyor.[2] Buradan, bu ismin, İslam öncesine gittiğini öğreniyoruz; bu önemli kaynağımızda Sami, "Cem" adının, Yunaniler'in Bakus'u örneğinde olduğu üzere şarap ve işret de çağrıştırdığını eklemektedir. Sami'ye göre bir de Ayin-i Cem var ki, İraniler'de bu, işret ve cümbüş ile icra ediliyordu ve güya Cemşid tarafından vaz olunmuştu; Sami'nin kısa açıklaması bu çerçevede kalıyor.

Diğer yandan, Ferheng-i Ziya'da bulduğumuz bilgiler, bunu destekliyor; (b) burada, "cem, cemşaab, cemşid, cemşidün" aynı giriş olarak karşımıza çıkıyor. Buna göre Cem, "Pişdadiler sülalesinin dördüncü ve en büyük hüküm-

1) Daha önce, sosyalist hareketimizin güçlü olduğu sırada Türkiye'yi "az gelişmiş" ve zayıf bir ülke olarak nitelerken, eylülist darbeden sonra solun yıkıldığı bir zamanda, önü açılarak bakan olduğunda, "büyük devlet" demeye başlayan "dönme" sıfatına her bakımdan layık İsmail Cem'in yahudi kökenini açığa çıkartırken, cumhurbaşkanlığını önlemeyi amaçlıyordum; çünkü Washington açısından Demirel'den önce aday olduğu değerlendirmesini yapıyordum. Ne kadar Amerikan yanlısı olursa olsun, ne kadar sağa kayarsa kaysın, Türkiye'nin, kökenine ve İsrail'e böylesine sadık bir fıkra yazarını devlet başkanı seçmeyeceğini hesaplıyordum; hesabım doğru çıkmıştır. Cem ile birlikte, siyaset fiziğinde, en güçlü diğer aday, Dışişleri eski Bakanı İlter Türkmen idi; Ancak, Genelkurmay Başkanı ve Başbakan arasında cumhurbaşkanlığı seçimi için varılan mutabakatta "partisiz" koşulu ortaya çıkmıştı; 1995 yılında, MHP'den milletvekilliği adaylığı hatası, Türkmen'i cumhurbaşkanlığından yoksun ediyordu. Ecevit-Kıvrıkoğlu görüşmesinde bir de "ciddiyet" koşulu getiriliyordu ki, bu, Evren, Özal ve Demirel'e benzememek demekti, sonuç ortada dır.
Cem'in afişe edilmesi, 1999 yılı ortalarında, *Aydınlık* dergisindedir.
B. Erenus-Y. Küçük, *Aydınlık Zından*, İstanbul, 2000.

2) *Kamus-i Türki*, Dersaadet, 1318, s. 450.

dan" olmaktadır ve ayrıca "Hazreti Süleyman ile İskender'e Cem" denmektedir.[1] Birbirinden bu sıfatla ayrılıyorlar, Cem-i Ayine veya Cemayine, İskender ve Cem-i Div veya Cemdiv, Hazreti Süleyman olmaktadır; Ferheng-i Ziya, "div" sözcüğünün karşılığını "şeytan" olarak veriyorsa, İslam'da bile olmayan böyle bir söyleyişin İslam'dan binlerce yıl önce cari olduğunu düşünmemiz imkansızdır ve yanlıştır. Eski İran'da, "div" "Allah" sözcüğü ithal edilmeden önce, "Tanrı" anlamına geliyordu, v=u özdeşliği göz önüne alındığında, bugünkü Fransızca'daki "Dieu" ile aynıdır. Demek "Cem", bir gayri muslim için, eğer laik ise Alexandre ve dindar ise Saloman karşılığıdır ve böylece araştırmamızı sürdürüyoruz.

Onomastique güncel değil tarihsel sorular için de aydınlatıcıdır; Fatih Mehmet'in çocuklarını isimlendirmesinin işaretleri üzerinde de hiç durulmamıştır, c) Fatih çalışmamda, Mehmet'in en sevdiği şehzadesinin adının Alaettin olduğunu kaydederek, Amasya'da öldürüldüğünü belirtmiştim; idealist tarihlerin "soğuk aldı, öldü" diyerek geçiştirdikleri bu vakanın cinayet olduğu Amasya tarihini yazan Hüseyin'de de var. Bu isim her zaman Ali'yi çağrıştırıyor; diğerleri daha dikkat çekici görünüyor.

Mehmet'in diğer oğlu Bayezid'in, aslının Abazid veya Ebuyezid olması gerekmektedir; doğru söylenişi "Beyazid" değil, "Bayezid" olmalıdır. Yezid'in Babası anlamındadır. Ancak tam burada, İslam tarihinde ve Müslüman dünyada Yezid'in hoş olmayan şöhretini hatırlıyoruz, bu nedenle, Arap isimleri sözlüğünde, "certains ulama (savants dans la dornaine réligieux) déconseillent done ce prénom" ifadesi bizi şaşırtmıyor;[2] Müslüman Araplar bu ismi taşımayı sevmiyorlar ve taşımıyorlar. Demek, Fatih Mehmet, çocuklarına isim koyarken islamik ortodoksinin dışına çıkmakta ve hatta Müslüman dünyayı rahatsız edici isimler seçmekten çekinmemektedir.

Talihsiz şehzade Cem'in adı, İslam'a itibarsızlık ve hatta aykırılık açısından, tutarlı ve daha uçtadır; Müslümanlaşmadan ve arabize olmadan çok önceki İran efsanelerine dayanıyordu. "Melik" ve "Soleman" anlamı da var; bu sonuncu isim, hem Osmanlı öncesi hem de Osmanlı ilk zamanında Türk prensleri tarafından sıklıkla taşınıyordu, bunları biliyoruz. Fakat, Araplar ile İbraniler'de bir temel inanç var, konan isim yazgıyı da belirliyor; bu talihsiz şehzadeye verilen isim de, ne yazık, yazgısını belirlemiştir. Bu belirlemede,

1) Ziya Şükün, *Ferheng-i Ziya*, İstanbul, 1984, cilt I, s. 659.
2) *Le Livre des Prénoms Arabes*, op. cit., p. 149.

Fatih ile birlikte, Osmanlı Devleti'nin din cephesinde bir yol ayrımına gelmesinin önemi olmalıdır, kısaca üzerinde durmak istiyorum.

Avrupa'da "kralın dini halkın dinidir" ilkesi geçerli idi, Türko-Moğol dünyasında hep tam ters ilke egemen olmuştur; pek çok Moğol hanı İslam'a geçmiş, yalnız, halkın dini olmadığı için geri dönmüştür. İkinci Mehmet'e kadar Osmanlı halkı çok büyük ölçüde gayri müslim idi; Mehmet, Doğu'da da fetihler yapmakla birlikte bu açıdan niteliksel bir değişme olduğunu söylemek güçtür. Şehzadeleri Cem ile Bayezid arasındaki savaşa bir de bu gözle bakmak yerindedir; Cem, daima Hıristiyanlığa yakın bir yere konuyordu. Hatta talihsiz prensin Avrupa'da sürgünlüğünde Avrupalı güçlerin oyuncağı olduğu ve bu sırada Hıristiyanlığa döndüğü, teknik sözcükle "tenassur" ettiği kanısı çok yaygındır; bu talihsiz ve aydın prensin ismi verilirken Yahudi, dönme veya anne-babadan birisi gayri müslim ailelerin kanıtlanmamış bu iddialara kanmış olmaları ihtimal dahilindedir.

Bütün bunlar soruna önemli açıklıklar getiriyor, ancak yeterli değil, dilbilim ve onomastique planda da açıklama gereklidir. Ne yazık, burada önemli bir açıklayıcı elemana sahip değilim, Nuh'un büyük oğlu, İbraniler'in Şem, Arapların Sam veya Sem dedikleri isim mi; Cem'in Batı dillerinde "Sem" olarak telaffuz edilebileceğini kabul etsek de, Türkçe'de Sem'in Cem oluşunu açıklamakta güçlüklerimiz var. Belki "Cefi" adı bir ipucu sağlayabilir, Yahudilikten dönme bir aileden gelme ihtimali çok yüksek Tansu Çiller'in[1] bu isimde çok zengin birisini, 1995 yılında milletvekili yaptığını biliyoruz, bu, Yahudi olarak bilinen bir yurttaşın milletvekili yapılmasına çok uzun on yıllardan beri rastlamıyorduk, bu isimden yürüyebiliriz. Eğer "Cefi", bu çok zenginliğinin dışında hiçbir özelliği bulunmayan genç adamın adının, Joseph veya Yasef, sevimli biçimiyse, aslının "Seff veya "Sefi" olması gereklidir. Eğer Türkiye'de Sefi, Cefi'ye çevriliyorsa, Sem de Cem'e dönüşebilir; yalnız bu sadece bu bulmacaya çözüm önerisidir. "Yosef veya "Yasef" İbranice "Allah Arttırsın" demek olduğuna göre, başarılı bir çözüm olmasa bile, Cefi'ye uygun düşmektedir.

Eğer gerçekten böyleyse, Şem=Cem ise, Cem adının kullanılması da, Yahudilikte pek tavsiye edilmemektedir; Abraham öncesi isimler özendirilmemektedir. Fakat burada Otman=Osman özdeşliğine benzer bir kolaylık göre-

1) Bu konuda ayrı bir ek var.

biliyoruz, taşınmasının yaygınlığı belki de bu nedenledir. Öte yandan, Yahudi teorisyenleri arasında "İşmail" adının kullanılması konusunda da tarih içinde bir tartışma yaşanmıştır; İşmail, Sarah'nın cariyesi Hacar veya Hacer'in Abraham'dan edindiği çocuğun adıdır. Sarah, çocuğu olmayınca, cariyesi Hacer'i Abraham'ın yatağına itti ama, oğlan dünyaya gelince de bebeğe İbranice "Tanrı Duyar" anlamında "Yişmail" adı verildi, sonra buna çok canı sıkıldı; ayrıca Hacer İbrani soyundan sayılmadığı için, Yahudilerin bu ismi taşımaması gerektiğini savunan İbrani bilginler bulunuyor. Fakat, Yişmail veya İsmail'in sonunda tövbe ettiğini ileri sürerek aksini savunanlar da olmuştur; sonuçta bu ad, Batı'da da çok az taşınmaktadır.

Herhalde yukardaki paragraflarda "Yişmail" veya "İşmail" olarak yazışım dikkati çekmiştir; bunlardan ilki İbranice ve ikincisi, daha doğrusu "Ishmail" İngilizce yazılış biçimidir. Bu ikinci yazış, yakın zaman önce, Amerika Birleşik Devletleri'nde Cem ve Papandreu'ya verilen ödüller nedeniyle, Amerikan Dışişleri Bakanı M. Albright'ın hitabı nedeniyle de su yüzüne çıktı; bazı gazeteler, bunu, İsmail'in angilize edilmiş şekli olarak sundularsa da, bu iddianın gerçekle hiçbir ilgisi bulunmamaktadır.[1] İsmail'in İngilizce'si hâlâ İsmail'dir, gazeteler, televizyon alt yazıları ve bilimsel kitaplar hep böyledir;[2] ayrıca bir Yahudi ve bir tarihçi olan Albright bunu bilecek durumdadır. Diğer taraftan, böyle bir törende, Elen Dışişleri Bakanı'na "George" olarak hitap etmekte hiçbir sakınca görülmüyor; çünkü Yorgo Papandreu, babasının California Üniversitesi'nde iktisat profesörü olduğu zaman Amerikalı bir anneden Amerika'da dünyaya gelmiştir, çocukluğunda "Yorgo" değil, "George" olarak çağrılıyordu. Türk Dışişleri Bakanı'na "Ishmail" demek ise, diplomatik düzeyde olursa söz konusu kimsenin dönme karakterini kaldırmak ve İbrani olduğunu ilan etmek anlamındadır, oldukça cüretkar bir üslup olduğu kesindir.

Buna ihtiyaç var mıydı? Washington tarafından cumhurbaşkanı yapılmak üzere hazırlandığını ve çok büyük bir propaganda ağı örüldüğünü gördüğüm için, dönmelik yoluyla bu bağlantıyı, zamanında, ortaya çıkarmıştım; Alb-

1) Yasemin Çongar'ın haberi, *Milliyet*, 4 Mayıs 2000.

2) C. H. Melville, ed. London, 1996. Yalnızca bu kitabın endeksine bakmak yeterlidir, Şah İsmail dahil bütün İsmail'lere İsmail denmektedir. Diğer taraftan Batılılar, Doğu'daki s'leri ş yapmak yerine ş'leri s yapıyorlar; "haşişin" sözcüğü en çok verdiğimiz örnektir. Haçlılar, karşılarında bulduklan Hasan Sabbah'ın fedailerine "katil" diyorlardı, gözü kapalı ölüme gitmelerini "haşiş" almalarına bağlıyor ve "haşişin" diye bağınyorlar, "h" düşmüş, "ş" her ikisi de s'ye çevrilmiştir, "assassin" sözcüğü, Batı dillerinde "katil" anlamındadır, buradan çıkıyor. Bu nedenle İşmail'i, İsmail'in İngilizcesi olarak anlatmak, yanıltma amacı taşımıyorsa, sadece bilgisizliktir.

right'ın artık gizlemek için bir neden kalmadığını düşünmüş olması mümkündür. Burada bizim sorunumuz değil, ben şimdi, yine bu propaganda ağını onomastique açıdan ele almak istiyorum. Önce bir şiir var;[1] Talat Halman'ın bu şiirini, Serdar Turgut'un yazısı ile birlikte okumak objektivite gereğidir.

CEM'İN ZARAFETİ VAR

Talat Halman

Haşmeap önünde bir şaircik parçası
Tirtir titremektedir elinde madalyası
Öyle bir bakan ki, Cumhuriyet tarihinin en alası
Cem'in bir zarafeti var, kibar sözün ustası
Enteller dünyasında yoktur böyle başkası
Benzerini görmedi diplomasi dünyası
Klasik okumuştur, erdem dolu kafası
Fotoğraf virtüözü, internettir sofrası
Aynı zamanda çok iddialı bir köşe yazarı

* * *

Bayram etmeli artık Türk'ün diplomasisi
Şanlı dönem yaşıyor ülke Cem'okrasisi!

Türkiye'de ancak ıssız Anadolu köşelerine gönderilecek şekerleme kağıtlarına yazılabilecek bu ölçüsüz manzumenin sahibini analiz ettiğimizde şu saptamaları yapabiliyoruz: a) "Tal" sözcüğünün İbranice ve isim olduğunu, İbrani isim yapma düzeninde bir hecenin yettiğini belirtmiştim. Bunun ötesinde "Telat" adının kendisi İbranice bir isimdir;[2] kuşkusuz bunu "Talat" olarak da yazmak mümkündür. "Helman" veya "Halman" soyadı ise Yahudilik-

1) Methiye mi, yağcılık mı?, *Sabah*, 21 Şubat 2000.
2) A. J. Kolatch, *English and Hebrew Names*, op. cit., p. 428.

te çok yaygındır[1] ve hep biliyoruz.

Yeterli değil, ikinci olarak (b) bu tür insanlarımızın, "Işık" Lisesi veya misyoner okulu olarak kurulan Robert College'de okumalarını saptamıştım, Halman bizi yanıltmıyor. College çıkışlıdır. c) Bu kadarı New York'ta bir kariyer için yeterlidir; Türkiye Yahudiliğinin tarihçisi Avram Galante, New York'u dünya Yahudiliğinin başkenti olarak gösteriyordu, öyle olduğunu görüyoruz. d) Kızının adının "Defne" olduğu bildiriliyor, "Dafna" veya "Defne", doğrudan doğruya "Daphna" olarak yazılmadan, bir İbrani ismidir; demek bütün biyografik bilgiler aynı yönde işliyorlar ve ihtimaliyatı arttırıyorlar.

Bunun dışında, bir mülakatta, Cem'den ayrı olarak, sadece ve sadece üç insanımızı yüksek tuttuğunu öğreniyoruz;[2] bunları sıralamak ilginçtir. Halman, (i) "Orhan Pamuk, çok emin ve hızlı adımlarla Nobel'e doğru ilerliyor" buyuruyor. (ii) "Yaşar Kemal'in Nobel adaylığı için de hâlâ ümitliyim" diyor ve (iii) Tansu Çiller için de "bir Müslüman memleket olarak Türkiye için dil bilen, akademik hüviyeti olan, şık, zarif, cerbezeli bir hanımın cumhurbaşkanı olması çok iyi olabilirdi", duasını yapıyor; Türkiye'yi böyle bir sonuçtan, Çiller'in bazı ufak tefek hataları kurtarmıştır, işte Halman budur. Daha önceki yazılarımda işaret etmiştim, Pamuk ve Kemal, dünya Yahudiliğinin Türkiye'den çıkan büyük yıldızlarıdır ve üçüncüsü de yıldız olmakla birlikte bu bağlantıyı ilk defa burada ortaya çıkarıyorum.

Cem propagandistlerinin ikincisi, *Sabah*'tan Murat Birsel idi;[3] "Murat" adının aslında bir Ermeni adı olduğuna işaret etmiştim. Bu sadece teorik bir saptama değil, MMT8, bu ismin, Müslüman olmayan yurttaşlar tarafından taşındığını pratik olarak da gösteriyor. Kuşkusuz, Türkler'in de koyduğu isimler arasındadır; ancak onomastique açıdan yeri Cem'den farksızdır, ayrıca böyle bir incelemeyi zor ve çekici yapan, içinde olunan kavrmin de taşıdığı isimleri veya yakınlarını almaktır. Belki tekrar olacak, beni böyle bir araştırmaya yönelten, onomastique katkının tarih araştırmalarındaki ihmal edilmiş yerine işaret ile toplumumuzdaki rantiyeleri, kabiliyet ve birikimlerinin üzerinde

1) Peygamber veya ileriyi gören anlamındadır. Hilmen, Elman, Ellman, çeşitli biçimleri olmaktadır. Rusya Yahudileri, açıklamıştım, h'yi g'ye çevirerek Gellman veya Gilman olarak söylüyorlar. B. C. Kaganoff, *Jewish Names and Their History*, op. cit., p. 161.

2) Talat Halman Anılarını *Hürriyet*'e Anlattı, *Hürriyet*, 20-21 Mart 2000.

3) M. Birsel, Bülent Ecevit, Cumhuriyet'in Emanetçilerinin Gönlündeki İsmi Söyledi, *Sabah*, 24 Nisan 2000.
Birsel, bu sevinçli başlığı, Cem'in adının cumhurbaşkanı adayı olarak telaffuz edilmesi üzerine koyuyor; yazı da acemi bir Cem methiyesidir.

Katkı 7

ZAVALLI ADAMCAĞIZ!

Serdar Turgut

Bizim Dışişleri Bakanlığı[1]

Dünyada bizim Dışişleri Bakanlığı kadar ilginç bir kurum kesinlikle yoktur.

Tabii burada dünya derken bizimkilerin yeme, içme ve kokteyl verme konularında tıpatıp benzemeye çalıştıkları Batı alemini kastediyorum.

Yoksa gerçekten bütün dünyayı ele aldığımız takdirde, ne bileyim ben Papua-Yeni Gine'de veya Samoa Adaları'nda filan da en az bizimkiler kadar ilginç bir Dışişleri mutlaka vardır.

Ben bizimkilerin hayat tarzına hakaret etmemiş olmak için burada bir karşılaştırma yaparken sadece Batı'yı ele alacağım.

Normal ülkelerde herhangi bir kurum, dinamik olmak için durmadan yeni modeller, stratejiler düşünür.

Bu kurumlara Dışişleri bakanlıkları da dahildir.

Bizim Dışişleri Bakanlığı'nın var oluş temel felsefesi ise tamamen statik olmaya dayanır. Dinamik herhangi bir düşünce, hareket bu kurumda hemen negatif anlamda dikkatleri üzerine çeker.

Büyük düşünme diye bir kavrama sahip çıkılması, neredeyse bu bakanlığa personel olarak alınma nedenidir.

Bakın bizim büyükelçilik atamalarımıza.

Önemli ne kadar merkez varsa oraya her zaman statik çizgiden ayrılması mümkün olmayan, Dışişleri'nin durgunluğunu kendine yaşam biçimi olarak seçmiş, dış politikayla ilgili meselelere bakanlıkta her sabah tekrarlanan

anlamsız basın bültenlerinde yazılı olduğu gibi cevap veren, dinamik görüş oluşturmamaya yemin etmiş insanlar atanır. Bunun dışında yeralan, fikir tartışmalarını seven, ufuk açıklığına sahip, risk alma yeteneği olan, Dışişleri'nin yıllardır artık neredeyse küflenmeye başlamış tavırsızlığına karşı çıkıp aktif yeni tavırlar geliştiren insanlar ise ya mümkün olduğunca merkezde tutulur, ya da Türkiye açısından katiyen önemi olmayan, yenilik yapılması tanım gereği mümkün olmayan yerlere atanır.

* * *

İsmail Cem'in neden önceki gün Meclis'e gelip de dış politika açısından olan biteni anlatmaktan kaçındığını, Türk Dışişleri'nin bu üzülecek durumunu hatırlamadan anlamak mümkün değildir.

Dış politikamız yok ki, neyi anlatacak zavallı adamcağız?

Dış politika yerine, micromanagement, detaylarda günü kurtarmak, tepki vermek ve inisiyatifi katiyen ele almadan olayların arkasından durmadan koşuşturmak var.

Sadece bu nedenle İsmail Cem'in konuşma üslubu da bir tuhaf olmaya başladı.

Konuşması anormal derecede yavaşladı. Ayrıca ne kadar uzun konuşursa konuşsun, sonuçta ne dediğini düşündüğünüzde koca bir sıfır kalıyor ortada.

Bir şey demeden konuşma uzmanı olmuş durumda İsmail Cem. Bu açıdan aralarında kendisinin de bulunduğu bir tür köşe yazarı ekolünün gündelik yazıları ile onun konuşma stili arasında büyük benzerlikler var.

Ad vermiyorum, şimdi hemen ağlamaya, oraya buraya telefon etmeye, şikayetlere başlamasınlar diye, ama maşallah bizim gazetelerde öyle yazarlar var ki bakın son 20 yılına, adamın tek bir orijinal fikrini göremezsiniz yazıp ortaya çıkardığı.

Dışişleri o kadar uğraşıp adam yetiştireceğine, otomatikman bunları alıp önemli merkezlere büyükelçi atasa, her şey çok daha kolay olurdu yemin ediyorum.

Hem de biz, onların yazılarından kurtulmuş olurduk böylece.

* * *

Tabii Cem'in Meclis'ten

korkmasına, konuşmaktan çekinmesine bir başka önemli neden daha var.

İran meselesi... Bu konuya dikkat edin bakın, Türk Dışişleri'nin en büyük fiyaskolarından bir tanesi yaşanacak.

Zaten bu konu her açıldığında Cem'in dinsel kıvırtmalara, ıkınmaya sıkınmaya başlaması da bu nedenden dolayı.

Koskocaman açıklamalar yapıldı, cinayetlerin başında İran vardır, diye.

Ayıptır be!.. Madem öyle, neden Dışişleri gereken sert tavrı almıyor?

Acaba Dışişleri Bakanlığı, köşe başlarındaki İçişleri Bakanlığı'ndan çeşitli insanların yaptığı açıklamalara benim gibi "Bullshit" mi diyor da bize söylemiyorlar.

Onlar bu açıklamalara inanmıyorlarsa, o zaman biz, yani halk mı keriziz de bizimle böyle oynuyorlar.

Bu ne ciddiyetsizlik, bu ne laçkalık, bu ne saygısızlıktır.

Tabii gelemez Cem Meclis'e. Gelse de konuşamaz. Konuşsa da yine o insanı yoran kibar üslupla kıvırtır.

Mecbur buna, çünkü politikası olmayan ve ne yapacağını şaşırmış bir kurumun başında o.

* * *

Türkiye ne zaman azıcık değişmeye başlar biliyor musunuz?

Gazeteler işbirliği yapsa ve bizim içgüdüsel olarak palavra olduğunu zaten bildiğimiz resmi açıklamaları bir süre yayınlamasa.

Örneğin, Mumcu cinayetini çözdük diye ortaya çıkınca, gazeteler bunu yayınlamasa, otoritelerden ispat ve kesin kanıt beklese.

Onları, kanıtlarını sorgulasa...

Yani yabancı gazetelerin, "Cinayetlerin arkasında İran var" açıklaması yapıldıktan sonra Türkiye'ye yaptığını aynen biz de bizimkilere uygulasak.

Yemin ediyorum, iki-üç ay içinde siyasetçisi de, bürokratı da azıcık hizaya gelir, bilmem anlatabiliyor muyum?

1) Serdar Turgut, *Hürriyet*, 2 Haziran 2000.

toplayanları görmek ve göstermekti. Kendi bilincimde ne zaman birisinin kabiliyet ve birikiminin gerektirmediği yerde olduğunu düşünmeye başlasam, kısa zamanda, bu kimseyle ilgili geniş anlamda dönme karakterini açığa çıkaran bilgilerle karşılaşıyorum; toplum için son derece sağlıksız ve teşhis edilmesi gereken budur. a) Talat Halman'ın, Türkiye'de yetkili ve otorite sahibi olduğunu kanıtlayacak hiçbir işarete sahip değiliz. b) New York'ta bir kariyer yapmış olabilir, kariyeri kendisinindir. c) Fakat, bu, Türkiye'de bir değer sahibi olmak için hiçbir zaman gerekli ve yeterli olmamalıdır. Aynı şekilde, bu Murat Birsel adlı gazetecinin, kendisini Türkiye'nin en önemli gazetesi sayan bir yayın organında sütun sahibi olmasını sağlayan birikimi ve kabiliyeti nedir; hiçbir birikim ve kabiliyet görmediğimiz zaman, acaba dönme mi diye sormak zorunda kalıyoruz. Pratikte, sorun, bu kadar basittir.

Biyografisindeki bir not, Tayibe Gülek ile evlendiği üzerinedir; T. Gülek'in dönme bir aileden gelmiş olması ihtimali çok yüksektir, ancak, Yahudi bir aile içinde büyüdüğü ve büyütüldüğü ise kesindir.[1] Diğer yandan bir dönmenin, dönme olmayanla evlenmesine çok ayrık bir olay olarak rastlansa da, kural dışı olduğunu biliyoruz. Ayrıca, yakın zamanda, Ayşe Birsel adında bir Türk kızının klozet kapağı çizerek New York'ta büyük şöhrete ulaştığı haberlerini alıyorduk, yakında, Herman Miller'e bir oda çizerek ününe ün katan Ayşe'nin M. Birsel'in kardeşi olduğunu da *Sabah* yazmaktadır.[2] "Ayşe", doğrusu Aişa, kuşkusuz Türko-Arap adıdır, fakat Sabetay Sevi'nin sabetayistler arasında çok yüksek tutulan hatununun da adı idi.

Amerikan Dışişleri Bakanı, Yahudi kökenli Albright'ın hitabıyla İşmail Cem'in propagandasını üstlenen bir diğer gazetecinin de adının "Murat" olması herhalde yine bir tesadüf sayılmamalıdır; eylülist darbe öncesi Devrimci-Yol ve sonrasında Toplumsal Kurtuluş hareketleri içinde olan Murat Yetkin'in Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde mühendislik okumuş birisi olarak, internet kanalıyla kamu yoklaması yapılamayacağını bildiğinden kuşkumuz olmamalıdır. Türkiye'de işsiz insanlardan birisi tutulursa, herhangi bir internette her türlü anketten birinci çıkmak mümkündür. Böyle olduğu halde, Murat Yetkin'in, Cem'e Meclis'te cevaplaması istemiyle bir soru yöneltilmesine çok içerlediği ve hatta gazeteciliği unutarak çok kızdığı anlaşılmaktadır.

1) Bu konuda bir ek var.
2) Bu ofis çok konuşulacak. *Sabah*, 1 Haziran 2000.

Kızgın yazısını şöyle bitiriyor: "Ancak ortaya çıkan tablo, Türk dış politikasını tartışmak yerine, Türkiye'nin son yıllarda gördüğü en parlak, en çok kamuoyu desteğine sahip bakanlarından biri olan İsmail Cem'i adeta 'hırpalama' girişimidir."[1] Bu üslup, haber yazma kurallarının çok dışındadır ve ancak bir gizli parti militanına uygun düşmektedir. Ben de isim-bilim yardımıyla bunu da göstermeye çalışıyordum.

KOMPLO TEORİSİNE DÖNÜŞ MÜ?

İnsanlık "İkinci Orta Çağ" denebilecek bir döneme mi giriyor; yıllar önce bir çalışmamda, girdiğini ileri sürüyordum.[2] Şimdi, kuşkusuz benim işaretimden habersiz de olsa, her uç düşünceyi tartışma geleneğindeki Paris'te ele alındığını görüyoruz.[3] Benden habersiz olması beni hiç rahatsız etmiyor ve önemli olan bizim topraklarımızda da, başka dünyalıların arkasına takılmadan, insanlığın serüvenini her an ve en ucundan tartışabilmektir. Böyle olsa da, Paris'teki bir ucunda essayiste J. Attali'nin ve diğer tarafında zamanımızın en seçkin Orta Çağ uzmanlarından J. Le Goff'un bulunduğu tartışma sevindiricidir; Profesör Le Goff, l'histoire "ne se baignant jamais deux fois dans le même fleuve" diyerek, itidal tavsiye etmektedir, doğrudur, düşünce evreninde, aynı nehirde iki kez yıkanılmayacağını, antik çağdan beri biliyoruz. Fakat hem bazı benzerlikler çok zorlayıcıdır ve hem de, sadece kötülenmiş Orta Çağı daha soğukkanlı ele alarak günümüzdeki bazı mekanizmaları tahlil etmek de mümkündür.

Eğer Orta Çağı az sayıda aktörün, kütlenin bilgi ve bilincini kontrol ederek, karşılıklı siyaset oyunları sahnelemeleri olarak da algılayabiliyorsak, oligarşik, aynı anlama gelmek üzere, tekeller düzeni ile aradaki paralelizmi ih-

1) *Sabah*, Nisan 2000.
2) Y. Küçük, *Quo Vadimus*, İstanbul, 1985.
3) Le Moyen Age est a Tous, *Liberation*, 27-28 Mai 2000.
Burada tartışmanın çok kısa bir özeti var, diğerlerinin tarihleri yazılıyor.

mal edemeyiz. Üstelik son yıllarda, habercilik ve bilgilendirme ahlakının ayaklar altına alınarak, haber sanayiinin önce tekelleştiğine ve daha sonra da diğer büyük tekellerle bütünleştiğine tanıklık ediyoruz; bilgi ve bilinç kontrol imkanları Orta Çağdaki boyutları çoktan aşmış durumdadır. Öyleyse az sayıda aktörün olduğu ve bilgi ve bilincin denetlendiği her yerde mümkün ve muhtemel komplo senaryolarının yeniden çekici hale gelmesine şaşırmamalıyız; nitekim bugün komplo teorilerinin rehabilite edildiğini görüyoruz. Öyle değil mi? Daha çok yakın bir zaman öncesinde Moskova kaynaklı bu tür analizlere "bir yeni Sovyet komplo teorisi" diyerek dudak bükülürken, şimdi Putin'in bir seçim kazanarak devlet başkanı olmasını net bir komplo teorisi ile açıklayanlar çoğunluktadır. En azından benzeri çözümlemelerin, "komplo teorisi" denilerek küçümsenmediği ortadadır. Peki, Türkiye'de doksanlı yıllarda bir komplodan söz edilebilir mi, daha açıkçası bir "Yahudi Komplosu" veya "Yahudi-Dönme Komplosu" postüle edilebilir mi; bunun için analizlerimizde daha da ilerlememiz gerekmektedir. İlerlemek için de, bazı temel bilgilere ve başlıca tanımlara ihtiyaç var ve son derece kısa olmak zorundadırlar.

Yahudileri ikiye ayırmak esastır; bir tarafta "Aşkenazi" Yahudileri var, "Askenazi" veya "Eskanazi" de deniliyorlar ve bu daha yaygındır, Büyük Britanya, Fransa, Almanya, Polonya ve Rusya Yahudileri Eskanazi kategorisine giriyorlar ve Yidiş ana dilleridir. İspanya, Portekiz, Kuzey Afrika, İtalya ve Ortadoğu Yahudileri ise Seferad adını alıyorlar, konuştukları dile Ladino deniyor; Seferad Yahudilerinin yaşadıkları topraklar yüzyıllarca Araplar tarafından yönetildiği için bunlar önemli ölçüde Arap kültürü ile de yoğrulmuşlardı ve Türkiye'ye gelmeden "arabize" idiler. Türkiye'dekilerin büyük çoğunluğu Seferad idi ve Arap etkisi Osmanlı Türkiyesi'ne uyumlarını kolaylaştırdı; ancak Türk kültürünün Araplaşmasını hızlandırdığını da söyleyebiliriz. Bu, en çok "Klasik Türk Sanat Müziği" denilen sahada kendisini daha çok hissettiriyor; bu müzikte "Türk" rengi, İspanyol, Arap, Bizans damgasına göre çok daha belirsizdir ve ağır mistik havanın bir bölümü de Seferad Yahudi katkıdan kaynaklanmaktadır.

Seferad Yahudileri, insanlık tarihinin en büyük ayıplarından birisi olan engizisyon zulmünün kurbanı oldular; işkence ve yakılma tehdidi ile dinlerini değiştirmeye zorlandılar. Katolikliği kabul edenlere, "Konverso" veya

"Marrano" deniliyor, ar mahram Arapça sözcüğünden birincisi, Yahudiliği bıraktığını açıkça ilan edenlere verilen isimdir ve ikincisi, Arapça ar mahram, "yasaklanmış" sözcüğünden gelebilir ve sözcük olarak domuz anlamına gelse de, işkenceden kurtulmak için Hıristiyan olanları anlatmaktadır. Bu iki sözcüğün de Türkçe'deki ve Yahudi yazınında "doenmeh" olarak da gösterilen "dönme" deyimi ile doğrudan bir ilgisi bulunmamaktadır; birbirinin yerine kullanılması doğru değildir. Fakat yine de, dönmelerin hiçbir zaman Yahudilikten dönmedikleri kanısının güçlenmesinde, konverso ve marranizm pratiğinin de etkili olduğunu saptayabiliyoruz.

"Çift dinlilik" diyebilir miyiz; marrano'ların hiçbir zaman Yahudilikten dönmediklerini, görünüşte yeni dinlerini uygulamakla birlikte gizlice Yahudi dininin gereklerini yerine getirdiklerini gösteren pek çok acıklı episod biliyoruz. Portekiz'de marrano Nasi Ailesi'nin Beatrice de Luna adıyla vaftiz edilen kızlarının öyküsü çok öğreticidir; kocası Mendes ile birlikte başladığı bankerliğe, Mendes'in ölümü üzerine de devam etti ve Avrupa'nın büyük ticari kentlerinde bankerlik yaptı. Fakat Venedik'te yaşarken kız kardeşi Reyno ile arasında para sorunundan ihtilaf çıkınca, Reyno Gracia'yı, gizli Musevi olduğu gerekçesiyle Venedik makamlarına ihbar etti, yakalandı, tutuklandı, bütün servetine el konuldu. Ancak zamanın büyük devleti, Osmanlı İmparatorluğu'ndaki Yahudiler harekete geçtiler, Sultan Kanuni Süleyman'a haber verdiler. Kanuni, Gracia'nın Osmanlı yurttaşı olmak istediğini bildirdi ve özgürlüğünü sağladı. Gracia da, Venedik'i terk ettikten sonra gittiği Avrupa kentinde Musevi olduğunu açıkladı,[1] daha sonra da gerçekten İstanbul'a gelerek Osmanlı tebası oldu. Ailesinin diğer mensupları da Donna Gracia Nasi'yi izlediler, İstanbul'a geldiler, Museviliklerini açıkladılar ve erkekleri geç yaşlarında sünnet oldular. Bu, marranizm denilen pratiği çok güzel belirten bir episod olmaktadır; konservo veya marrano'nun Yahudiliğini açıklayacak bir yer buluncaya kadar dininden ayrılması ilkedir ve tekrar Museviliğe kabulünde hiçbir güçlük çıkmamaktadır.

Halbuki, dönmeler Yahudiliğe kabul edilmiyorlar, bunun pek çok nedeni olmalıdır ve burada bizi ilgilendirmiyor; bizi ilgilendiren yan, dönme ile sabetayist ilişkisidir ve şimdi çok kısa olarak bunun üzerinde durma zamanı gelmiş olmaktadır. Sabetayizm, XVII. Yüzyılda Osmanlı kenti İzmir'de ortaya

1) N. Güleryüz, *Türk Yahudileri Tarihi I*, op. cit, s. 90-91.

çıkan ve en büyük gelişmesini yine bir Osmanlı kenti olan Selanik'te yaşayan, Yahudilik içinde bir mesih hareketi idi, başlangıcı İslam'a dönüşle ilgili hiçbir iz taşımıyordu; mesih olduğunu ilan eden ve bir süre öylece kabul edilen Sabetay Sevi, idam ile İslam arasında bir tercih yapmak zorunda kalınca, ikincisini seçti ve taraftarlarının önemli bölümü, bunun ilahi bir tercih olduğuna inanarak, Mesih'i izlediler. Ancak İslam'a bu dönüşü de kabul etmeyen sabetayistler de var, Gazza'da peygamber Nathan bunlar arasında en ünlüsüdür; yine de sabetayistlerin çok büyük bir bölümü Mesih'i takip ettiği için, sabetayist, "dönme" ve zaman zaman da "Selanikli" sözcükleri birbirinin yerine geçebilecek biçimde kullanılıyorlar.

İslam'a geçtiğini ilan etmesine karşın, Sabetay Sevi'nin kendisinin de Yahudi kaldığı konusundaki kanı çok güçlüdür; bu yönde bazı tarihsel işaretler de var, ancak görünüşte düzgün Müslüman idiler. Fakat ikili yaşadıkları kesindir; bir de göstermedikleri hayatları vardı. Varlığını biliyoruz, nasıl olduğunu ise bilmiyoruz; çünkü bu alanda bilgiler son derece az, üzeri hep örtülüyor. Pek az sızıntı var, bunlardan birisi, yakın zamanlarda, İsrail'de yayınlanan Jerusalem Post gazetesinde yeralıyordu ve Türk basınına da yansıdığı için aktarma imkanı doğuyor. Bunu, T. Kıvanç bize duyurdu ve nakledebiliyoruz. Bir bölümü şudur: "JP'deki yazıda görüşlerine başvurulan Cohen Harounoff adlı Meşhed kökenli biri, atalarının Meşhed'de yaşadığı çifte hayatı anlatıyor; insanın içini sızlatan ayrıntılar var, anlatımında. Çocuklarına Müslüman ismi vermişler, ancak evde İbranice isimleriyle çağırmışlar. Etlerini Müslüman kasaptan almışlar, ama yemeyip, başkalarına veya köpeklerine vermişler; kendileri etlerini 'koşer' denilen dini usûlle kesip yemeyi sürdürmüşler. Kızlarına başkaları talip çıkmasın diye kendi gibi olanlarla 'beşik kertmesi' yapmışlar. Musevi dinine göre çalışmanın yasak olduğu cumartesi günü, şabat, dükkanlarını açık tutmuşlar, ama kapıya koydukları çocukları, müşteriyi, 'babam rahatsız' diye geri çevirmiş. Şabat'ı ilan eden mumu sadece cuma gecesi yakmaya korktukları için her gece yakma âdeti geliştirmişler."[1] Gerçekten son derece acı ve insanı utandıran bir hayattır ve buna hayat demek zordur.

Yalnız önemli bir nokta var; burada söz konusu olan, İran-Meşhed dönmeleri, istedikleri zaman, Museviliğe kabul ediliyorlar; buna mukabil Türki-

1) T. Kıvanç, Çifte Standardın Böylesi, *Yeni Şafak*, 28 Nisan 1999.

yeli dönmeler kesinlikle kabul edilmiyorlar. İlk bakışta bir çelişki olarak görülse de, Yahudilik burada tutarlıdır; çünkü Türkiye dönmeleri öncelikle sabetayist idiler ve dönmelik değil asıl sabetayizm, Yahudilikten ayrılma sayılıyor, sorun buradadır. Bu nedenle, Türkiye dönmelerini anlayabilmek için, mutlaka sabetayizm hakkında, çok az da olsa, bilgi sahibi olmak zorunlu oluyor, işaret etmek gereği duyuyorum.

Sabetayizmden başka söz edenler de bulunuyor, burada, iki kaynağı özellikle hatırlatmak isabetlidir; bunlardan birisi, G. Scholem'in *Encyclopedia Judaica*'daki klasik maddesidir.[1] Profesör Scholem'in Yahudi mistisizmi ve Sabetay Sevi üzerinde en yetkin isim olması bir yana, sabetayistlerin kayıp olduğu sanılan, sonra bulunarak İsrail'e götürüldüğü ileri sürülen özel ve değerli arşivini görmüş olması ihtimali de var, bu nedenle, yazdıklarının ayrı bir değeri olduğuna inanılmaktadır. Diğeri ise, İ. Alaattin Gövsa'nın "Sabetay Sevi" monografisidir;[2] Gövsa, bir süre, İstanbul'da dönmelere ait bir okulun müdürlüğünü de yapmıştı ve doğrudan gözlemlerin de sahibidir

Öte yandan dönmeler hakkında sır perdesinin nerede ise ilk kez aralanmaya başlaması, 1924 yılında, *Vakit* gazetesinde, Ladino "konyosos" da denilen, Türkçe "Karakaşlar" olarak bilinen, Türk dönmelerinin en geniş kolunun şeflerinden, Karakaşzade Mehmet Rüştü'nün, yaptığı ifşaatlarla başlıyordu; ifşaatın kendisi kadar, bir dönme olan Ahmet Emin Yalman'ın *Vatan* gazetesinde verilen cevapları, dönmelik hakkındaki bilgisizliğimizi gidermiştir. Hem Profesör Scholem ve hem de Gövsa, bu açıklamalardan önemli ölçüde yararlanmış durumdadırlar; ancak bu ifşaat için, "*Vakit* gazetesi muhabiri Hüseyin Necati'nin dönmelerden Karakaşzade Rüştü ile yaptığı" mülakat[3] diye de söz edilebiliyor, bir nebze üzerinde durma gereği duyuyorum.

Vakit gazetesinde dönmelerle ilgili bu büyük ifşaatı sağlayan gazeteci Necati, dikkat çekiyor; "Necat" veya "Necati", Türkiye Yahudilerinin isim değiştirecekleri zaman seçtikleri isimler arasında yeralıyor. Bunun tüm Ortadoğu'ya özgü bir yöntem olduğunu gösteren bir habere de sahibiz, İran'da, idam tehdidi ile yargılanan Yahudiler ile ilgili olarak Paris'te yapılan bir gösteride, taşınan isimler arasında "Nejat" ve "Javid" görünmektedir, bu da, ismin, Ya-

1) G. Scholem, Doenmeh, *Encyclopedia Judaica*, 1971, Vol. 6, p. 148-152.
Scholem için çok kısa bilgi için bakılabilir:
Yusuf Besalel, *Ünlü Yahudiler*, İstanbul, 1999.
2) İbrahim Alaattin Gövsa, *Sabetay Sevi*, İstanbul, tarihsiz.
3) M. Ertuğrul Düzdağ, *Yakın Tarihimizde Gizli Çehreler*, İstanbul, 1984, s. 333.

hudi veya dönmeler tarafından taşınabildiği konusunda hiçbir kuşku bırakmıyor. "Javid" ve varyantlarının bir Yahudi ismi olduğu ise ilgili sözlüklerde kayıtlıdır; Cumhuriyet'in ilk yıllarında asılan Osmanlı nazırı Cavit'in de dönme olduğu hep biliniyordu, bir rastlantıdır, araştırmalarımızdan, Karakaşzadeler'den ve önde gelenlerden olduğunu çıkarıyoruz.

Araştırmalarımızın ortaya çıkardığı bir işaret daha var; burada adı geçen Necati, büyük Yahudi zenginler tarafından "500. Yıl" adıyla bir vakıf kurulmasından bir yıl sonra, Uğur Mumcu, Orgeneral Eşref Bitlis suikastleri ve Cumhurbaşkanı Özal'ın ani ölümü sonrasında, cumhurbaşkanlığına çıkan Demirel'in yerine oturan Tansu Çiller'in babası olmaktadır. Çiller Ailesi'nin Yahudilikle bağlantısı alanındaki bulabildiğimiz en eski kayıt budur; ekte var, araştırmalarımız biraz daha gerilere uzanabiliyor, göreceğiz.

Necati, bu büyük ifşaattan sonra, belki ayrılmak zorunda kalıyor, bilemiyoruz, bildiğimiz işini bırakarak memleketi Milas'a döndüğüdür; Milas'tan ise dünyanın her yanına yayılan büyük Yahudiler çıkmıştır, Türk Yahudiliğinin tarihini yazan ve bir ara milletvekili de olan Avram Galante de, Milaslı bir aileden geliyordu. Ancak biz burada Necati'yi terk ederek Sabetay Sevi'ye geçmek zorundayız; Milas'ın da bağlı olduğu Aydın vilayeti içinde İzmir'de haham idi. 1699 Karlofça Antlaşması, Osmanlı Devleti'nin dışındaki görkeme karşın içinden ne kadar zayıflamış olduğunu da ortaya koyuyordu; bu yüzyılda, Osmanlı Yahudiliği de büyük bir çöküntü içine düşmüştü. İberik Yarımadası'dan sürülmelerine denk bir zamanda, dünya ticaret yollarının değişmesinin, bu tacir kavmi karanlık içine itmiş olması mümkündü. Bu nedenle dünya Yahudiliği, bir mesih bekleyişi içine girmişti, kendisini kırbaçlama, küçük yaşta evlenme, cinselliğin gösterişe dönüşmesi, bunlar her yerde çöküntü sendromlarıdır, Yahudilerde başgöstermişti. "Şabatay" ya da "Sabetay", Tvezi, veya Sevi, işte bu sırada Mesih olduğunu ilan etti, büyük Yahudi camiası tarafından da öyle kabul ediliyordu. Mısır'a ve Kudüs'e gitti, Nathan Peygamberi oldu.

Sabetay Sevi, Yahudiliği liberalize etti ve vergi ödenmesine karşı çıktı; mesih geldiğine göre, vergi ödemeye ne gerek var, bu mantıklı idi. Yahudilikte hahamlık, İslam'daki imamlık türündendir; ilahi bir güçleri yok, yerleri bilgi ve liderliklerine bağlıdır. Sevi, bunların etkisini kırıyordu, tepki doğurdu ve ölümden kurtulmak için Müslüman olduğunu söyledi; Mehmet Efendi oldu.

İran'da idamla yargılanan Yahudi sanıklar için Paris'te yapılan gösteride Yahudi sanıkların adları yazılı pankartlar taşındı.
Milliyet, 2 Mayıs 2000

Sokak kızı Sara, rüyasında bir mesihle evleneceğini görmüştü, bu da ilahi sayıldı ve evlilikten doğan çocuğa "İsmail" adı verildi. İkinci karısı "Aişa" adını aldı ve "İsmail" ve "Aişa" sabetayist dönmelerin hâlâ en sevdikleri isimler arasındadır. Bunlardan başka, çeşitli bölünmeler arasında bir ara güç kazanan "Derviş" veya yine önemli olan "Osman" dolayısıyla bu isimler de yüksek tutulmaktadır. Tanınmış aktivist ve dönme Sabiha Sertel'in aile soyadı "Derviş" idi, buraya kadar gidiyor.

Profesör Scholem de, "they were outwardly fervent Muslims" diyor, dış görünüşe göre bu ateşli Müslümanlığa karşın gerçek yaşamda, Yahudi-sabetayist dinini çok mutaassıp bir biçimde uyguluyorlardı, burada artık kuşku kalmamıştır. İlk ayrılma "İzmirim", İzmirliler ve "Yakuplar" olarak ortaya çıktı, bu sonuncudan Russo, sonraki adı "Osman Baba", yeni bir kol çıkardı, bunlara Karakaşlar deniyordu. Bu kol, dinsel kurallar içinde en serbest olanı ve ayrıca toplumsal katman olarak en yoksulları temsil ediyordu ve dolayısıyla, Karakaşzade Mehmet-Necati Çiller ifşaatında, savaştan sonra, Türkiye-Yunanistan arasında nüfus mübadelesinden pay alma niyetini de arayanlar oluyor, bizim dışımızdadır.

Gövsa ve diğer kaynaklarda da var, G. Scholem, for use in Turkish and Doenmeh society respectively, her dönme için, each doenmeh had a Turkish and Hebrew name, diye yazmaktadır; Meşhed dönme Cohen Harounoff da açıklamıştı, her dönme, birisi yaşadığı sosyete ve diğeri kendi sosyetesinde kullanmak üzere iki isme sahip olmak durumundadır. Bu kural, bütün dönmeler için geçerlidir; şimdiye kadar sürdürdüğüm çözümlemelerin bunun kullanılışını açımlamış olduğunu umuyorum, ancak yine de örnek gerekebilir. Tam bu sıradaki Türkiye Dışişleri Bakanı İpekçi'nin, İsmail Cem isminden ilkinin, "Yişmail", Tevrat'ta yeri olan ve İbraniler tarafından taşınan bir isim olduğunu tespit etmiştik. Diğer taraftan eğer analizlerimin bizi götürdüğü gibi, Profesör Çiller ve eşleri Özer Çiller de, dönme iseler, Özer Çiller'in de birisi gentile ve diğeri İbrani iki isminin olması kural gereğidir. Nitekim, haklarında yazılan bir biyografik çalışmadan, adının, "Özer Süleyman" olduğunu öğreniyoruz;[1] dönme sosyetede "Salamon" olarak çağrıldığını düşünmek mümkündür.

Böyle olmakla birlikte araştırmalarım, Türkiye dönmelerinin, Türk sosyetesi için taşıdıkları isimleri de, İbrani isimlerine benzettiklerini ortaya çıkarı-

1) "'Ramiz Bakkal' 14 Ocak 1937'de doğan ikinci çocuğuna 'Özer Süleyman' adını verdi." F. Bildirici, *Masheli Leydi*, İstanbul, 1999, s. 66.

yor; bu da, buradaki onomastique analizi, zaman zaman bir oyuna yaklaştırmaktadır. Bu bir yana, şimdiye kadar daha çok erkek isimleri üzerinde durduğum için, biraz da kız isimlerine dönmek istiyorum. Başlangıç için de Rahşan-Bülent Ecevit'i seçerek milletvekili olmasını sağladıkları Tayibe Gülek'in annesi ve teyzesi ile başlamak verimli olacaktır; önce Ayşe Kulin'in çalışması, ne kadar üzerini örtmeye çalışırsa çalışsın, benim için yeteri ölçüde ipuçları ile dolu olmuştur. Kulin, "çok tanınlı dinlerden Hıristiyanlığa geçiş yapmadan Müslümanlığı kabul etmiş" aile olarak tanımladığı Tayibe'nin anne tarafından soyu için şu bilgileri de vermektedir: "Oğullarına mutlaka yüksek tahsil yaptırır, ya hukukçu ya da devlet memuru yetiştirirlerdi. Ticaret yapmaktan ve dışarı kız vermekten hoşlanmazlardı."[1] Bunlar, yukarıda aktardığım Pakalın'ın kalıplarına ve Harounoff'un acılı açıklamalarına uygun düşmektedir.

Kulin tarihini vermemekle birlikte, Tayibe'nin anne tarafından soyunun dönme olduğu haberini getirmektedir; anne ve teyzesinin adları ise "Nilüfer" ve "Aylin" olarak geçmektedir. Her ikisi de birinci ekteki modern mezar taşlarında tespit edilebilmektir; "Nilüfer" İran üzerinden gelen Türkmenler tarafından da taşınmakla birlikte, belki de sözcüğün kendisinin Latin kökeni nedeniyle, Türkiye'de, gayri müslim olduğunu hemen belli etmek istemeyen aileler tarafından kızlarına tercihli olarak konmaktadır, şarkıcı Nilüfer buna örnektir. Ancak ismin, kendilerini gizlemeyen Yahudi yurttaşlar ve dönmeler arasında da, fakat, "Nil" veya daha çok "Nili" olarak kullanılışı çok yaygındır. Çünkü hem acronym olarak dinsel bir İbrani ismidir ve hem de Türkler'e karşı mücadele eden bir yeraltı örgütünün adının baş harflerinden meydana gelen isim, acronym biçimiyle çok modadır;[2] üstelik hem kızlar ve hem de erkekler tarafından taşınabiliyor. Bu arada kaydetmem gerek, Yahudilerde, isimlerde cins ayrımı çok zayıftır; çoğu iki cinse de konabiliyor.

Diğerine gelince, Aylin'in Türkçe ve Türk ismi olmadığında hiç kuşku bulunmamaktadır,[3] İbrani isimler sözlüğü, "Aylin", "Eileen" biçiminde kayıtla, Helen'e yakın olduğuna işaret etmektedir. "Işık" anlamına yakın düşüyor; kuşkulu bir Arap prensi ile macerasından sonra iki evliliğini de Yahudilerle

1) A. Kulin, *Adı: Aylin*, İstanbul, 1997-1999, s. 29.
2) A. J. Kolatch, English and Hebrew Names, op. cit., p. 173.
3) Aydil Erol, *Adlarımız*, Ankara, 1992, s. 44.
Türk-İslam Sentezi taraftarı olduğu anlaşılan A. Erol'un dil ve dilbilim bilgisi çok zayıf görünmektedir ve Aylin'in İngilizce olduğunu yazıyor. Ayrıca bakılabilir:
A. J. Kolatch, *English and Hebrew Names*, op. cit., p. 318.

yapan buradaki Aylin'den başka, magazin basınına göre, romancı Orhan Pamuk'un karısının adı da Aylin'dir ve daha fazla örnek için mezar taşlarını okumak gereklidir.

Demek erkek adlarında olduğu gibi, dönmeler, kız adlarında da, seçtikleri gentile isimlerde de, İbrani sözcük veya isimler ile bir bağ kurmaya veya çağrıştırmaya özen gösteriyorlar; "Nilüfer", daha doğrusu, sevimli biçimi "Nili" ile "Aylin" bunun için çok isabetli seçimlerdir. Bunun yanında, özellikle sabetayistlerin kızlarına isim koyarken "Elçin" adına özel bir eğilim belirttiklerini de görüyoruz. Gerçekten de, mezar taşında "Bezmen" veya "Edin" türünden geniş sabetayist aile isimlerini de okuduğumuz acar gazeteci Gülçin Telci'nin kız kardeşinin adının da "Elçin" olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca magazin basını, İsmail Cem'in hatunu için de "Elçin" adını veriyor; demek, böyle bir eğilimi netlikle ortaya çıkarabiliyoruz.

Böyle olmakla birlikte ben, hem bu isim ile İbrani isimler arasında sağlam bir bağ kurmada ve hem de bu isme eğilimin nedenini anlamada aciz kalmış

Mişel Radomisli ve Tayibe

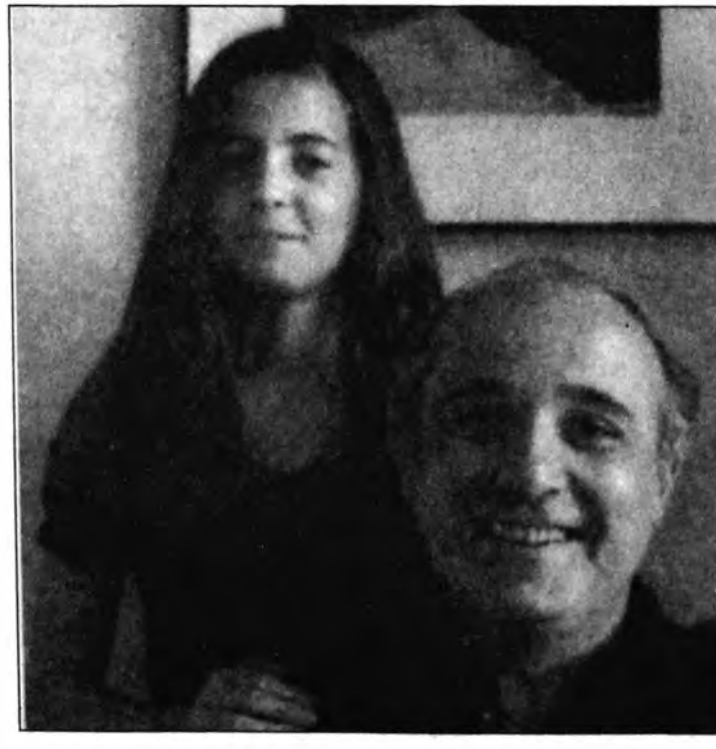

Ayşe Kulin, Adı: Aylin, İstanbul, 1998

durumdayım; saptayabildiğim tek ipucu, Profesör Sümer'in bize öğrettikleridir.[1] Profesör Sümer, Moğollar'da "-tay" ve "-çin" eklerinin "-li", "-lu" işlevine sahip olduğunu kaydediyor; "Moğoltay", "Moğollar"dan gelme, Moğollu, Elçin, daha doğrusu Alçin ise, aynı işlevi kızlarda görüyor ve Alçin ve Elçin, Moğollar'da bir isim olmaktadır. Mümkün mü, sabetayistlerin isim seçerken, İslam öncesi döneme uzandıklarını biliyoruz, nitekim, Gülçin'in kız kardeşi Elçin'in evlilik soyadı da Öngüt'tür; "Öngüt", Uzak Doğu'da Müslüman olmamış bir Türk boyunun adıdır; onomastique araştırmanın şimdiki sonucu buradadır. Fakat buna ek olarak bir İbrani ismi ile ses ilişkisi olabilir, göreceğiz.

Devam ederken bir uyarıyı tekrarlamak ihtiyacı duyuyorum; burada saptadığımız paralellikleri abartmamalıyız, bunların hepsi, sadece bir ihtimal unsurudur ve çabucak ulaşacağımız sonuçların yanıltıcı olması mümkündür. Nitekim, bu konudaki bazı araştırmalarımın ilk sonuçlarını önce yayınlayıp sonra da bir kitaba aldığımda, en azından bunlardan birisinin, doğru olmadığı yolunda bir uyarı mektubu almış bulunuyorum. Ertaç Tinar, Londra'dan bana gönderdiği mektubunda sabetayist olmadığını yazıyordu;[2] bu tür uyarıları memnuniyetle karşılıyorum. Burada yapmaya çalıştığım bilimsel ve kuşkusuz politik sonuçları olan bir analizdir; hem yanlış yapmak istemiyorum ve hem de şahıslarla ilgili hiçbir özel niyetim bulunmamaktadır. Madde, bana ne telkin ediyorsa, bunu geliştirmek durumundayım; yanlışlığı konusunda en küçük uyarı ise yanlış olduğunu kabul etmem için yeterlidir.

Benzer titizliğin sabetayistler tarafından da gösterilmesinde yarar var; sabetayistlerin de, kendilerine toplumda daha güvenilir bir yer sağlayabilmek için, açıkça olmasa bile, çok zaman ima yoluyla, mensuplarını çok genişlettikleri ve toplumun gözde bireylerini de kattıklarını biliyoruz. Bu tür kaygılar bazen açığa da dökülmektedir; yakın zamanlarda Karakaşzade'yi hatırlatan açıklamalara tanıklık ettik. Yalnız bu kez yapılan açıklamalarda yeni veya eski hiçbir bilgi olmaması önemli bir noktadır; üstelik amaç, Türkiye'den da-

1) Profesör F. Sümer, *Şahıs Adları I*, op. cit., s. 305.

2) Ertaç Tinar, 14 Nisan 2000 tarihli ve Londra'dan gönderdiği mektubunda, aile tarihi hakkında bilgiler veriyordu, Kafkas kökenli olduğu anlaşılmaktadır. Mektup aslında, önce dergide ve kısa yazma zorunluluğu ile ortaya çıkan, bir genel kusurumu açıklamama imkan veriyor; maksadım, tüm Türkik olmayan isimleri dönme kategorisi içine sokmak değildi, zaman zaman maksadımı aştığımı anlıyorum. Kuşkusuz Ertaç Bey konusunda yanılmamın bir nedeni de, adının hep İsrail'den silah alımıyla birlikte geçmesidir; fakat soyadı seçilirken, muhtemelen isim konurken, Hint-Avrupa dillerinin etkisinde kalındığını, Ertaç Bey de mektubunda açıklamaktadır. Yaptığım bu türdeki ilk araştırmadır, yanlışlarından dolayı, özür diliyorum.

ha çok, İsrail'de Yahudi olarak kabul edilmek olarak görünmektedir.

Genç sabetayist I. Zorlu, buraya giriyor; 1998 yılında yayınladığı kitapçığının, "Ben Selanikliyim" demesinin ötesinde hiçbir yeniliği içermediği kesindir. Bilinenlere eklediği yeni bilgi, analiz ve isim yoktu; adeta, Yahudi olarak kabul edilebilmek için, acıklı bir dilekçe yazıyordu. Bunun devamını, bir yıl sonra, bir günlük gazetede gördük; birinci sayfada "müthiş iddia!" büyük başlığıyla verilen haberde "sabetaycılık üzerine araştırmalar yapan Ilgaz Zorlu, Rahşan Ecevit, İsmail Cem ve Tansu Çiller'in sabetayist olduğunu açıkladı" diye başlıyordu.[1] Doğrusu, Zorlu'ya "araştırma" yakıştırmak abartmadır; bir yıl önceki kitapçığında olmayan bazı isimleri, bu kez, İsrail'de öne sürüyordu, hepsi budur.

Sabetayist bağları, yalnızca kripto sosyete içindeki söylentilere, onomastique ipuçlarına dayandırmak büyük risklere gebedir; benden etkilenenlerin, benim analize bunlarla değil, söz konusu bireylerin toplum içinde gelmeleri zor yerlere çıkmaları ve birer toplumsal rantiye olmaları saptamasıyla başladığımı not etmeleri yararlıdır. Bir hipotezi harekete geçiriyorum, bu, bazı çevrelerce desteklenip kollanmak, bir sonuca yürürken hesaba katılması gereken önemli bir faktör durumundadır. Cem'de, soyadından düşse de, inkar edilmesi mümkün olmayan Selanikli "İpekçi" Ailesi bağlantısı var; "Çiller" söz konusu olduğunda, geliştirdiğim "-er" veya "-ar" eklerine dayalı ve Türkçe'de anlamı çözülemeyen "çiller" sözcüğüne karşın, bir yargıya varabilmek için, daha pek çok karaktere bakmak gerekiyordu ve burada denendiği görülmektedir.

Rahşan Ecevit'in aile soyadındaki "Aral", "erel" olarak da okunabilir, düşündürücüdür; bunun ötesinde mistisizme yatkınlığı ve İsrail'e eğilimi de eklenebilir, fakat kesinlikle yeterli değildir. Çünkü Sabetay Sevi'nin on sekiz emrinden bir tanesi, bir Müslümanla evlenmesini kesinlikle yasaklıyordu. Bu, sabetayizmin en katı kurallarından birisidir ve dışına çıkmak, sabetayizmden ayrılmakla özdeştir. Bu nedenle, araştırmalarımda, bu koşulu, çok belirleyici tutuyorum.

Bu nedenle de, Zekeriya Sertel'in kendisinin dönme olmadığı yollu açıklamalarını kuşku ile karşılamayı öneriyorum. "Zakariya" adının, Tevrat'ta ol-

1) Ilgaz Zorlu, Evet, *Ben Selanikliyim-Türkiye Sabetaycılığı*, İstanbul, 1998.
Yeni Şafak, 22 Mayıs 1999. Zorlu, *Yeni Şafak*'ın aktardığı ifşaatını, İsrail'de yayımlanan *Jerusalem Report*'ta yapmış, gazete oradan aktarmaktadır.

ması bir yana "Sertel" soyadının da üstelik tam bu yazılış biçimiyle İbrani isimleri arasında olduğunu da saptayabiliyoruz.[1] Öyleyse hem isimdeki bu katı tutarlılık ve hem de Derviş Ailesi'nin sabatatayizme bağlılığı bizi, Zekeriya Bey'in hatıralarındaki açıklamaları yeniden gözden geçirmeye özendirmektedir.

Bir sabetayist için, eşin mutlaka sabetayist olması gerekmiyor, kesinlikle gayri müslim olması gereklidir, katı evlilik kuralı bulunmaktadır; dolayısıyla, Rahşan Aral'ın sabetayist olabilmesi için, Bülent Ecevit'in de en azından sabetayist olması kaçınılmazdır. Bu ise henüz kimsenin aklına gelmemiştir ve önce bir Yahudi kızla evlilik talebi ve daha sonra İsrail'de Yahudi olarak kabul edilme isteği reddedilen bu genç sabetayist de bunu ileri süremektedir; bu nedenle iddiasını, araştırılmadan ve bilgisizce saymak zorunluluğu var.

Bu genç sabetayistin, Yahudi sayılma konusundaki ısrarından, sabetayizm hakkındaki bilgilerinin de çok kıt olduğu sonucunu çıkartabiliyoruz; çünkü en az bilgi, bunun imkansızlığını göstermeye yetebilirdi. Sorun, dönme olgusundan kaynaklanmıyor; Sabetay Sevi, kendisinin mesih olduğunu iddia etmiş ve etrafında kalabalıklar toplamış ve on emir yerine geçerli olmak üzere on sekiz emir koymuştur, asıl neden buradadır. Müslümanlarla evlenmeme bu emirlerden birisidir; fakat bütün yorumcular, Sabetay Sevi'nin zina ile ilgili emrinin, yasaklamaktan çok, daha dikkatli olmaya çağırdığı konusunda birleşiyorlar. Daha açıkça söylenecek olursa Mesih'in zinayı yasaklamadığı ve dikkatli yapılmasını tavsiye ettiği anlayışı kabul görmektedir. Buna bir de "Hag ha-Kaves", Kuzu Bayramı ekleniyor; her yılın mart ayının 22. gününde, doğanın canlandığı bir zamanda, sabetayistlerin, yakın çiftlerin bir araya geldiği ve eğlendikten sonra mum söndürüldüğü iddiası var. Doğru veya yanlış, önemli olan Yahudi dinsel otoritelerinin bunu doğru kabul etmeleridir; bundan, doğan çocukların nesebinin sağlıklı saptanamaması sonucunu çıkartıyorlar. Bu durumda ise, bir insanın, Yahudi dinine kabul edilmesi imkansızdır; görülüyor. Sorun, salt dönme olmaktan değil, sabetayizmden ve sabetayizmin yasalarından kaynaklanmaktadır. Böylece, sabetayizm ile ilgili, uygulama ile desteklenen bu en az açıklamalarımızı tamamlamış oluyoruz.

Bir sonuç kendisini zorluyor; Sabetay Sevi'nin kişisel serüveni ve sabeta-

1) B. C. Kaganoff, *Jewish Names and History*, op. Cit., p. 195.

yizm üzerine yazgılar ne olursa olsun, "dönme" yaşamının, mensuplarının özgüvenini mutlaka aşındıran ve insanlık tanımlarını eskiten koşullar demeti olduğundan kuşku duymak mümkün görünmemektedir. Böyle olunca da, dünya Yahudilerinin ve güçlü örgütlerinin bunlara, acıma ve yardımseverlik duygularıyla yaklaşmalarını doğal karşılamak gerekiyor; burada bir insani ilgi var. Ancak yaklaşımın insani ilgi boyutunu çoktan aştığı bir parti faaliyetine dönüştüğünü anlatan işaretleri görmemek de mümkün değildir; sorun buradadır.

Sorunun boyutları konusunda bir düşünce edinebilmek için Paris'e ve Sosyalist Parti'ye değinmek isabetli olacaktır; son çeyrek yüzyılda, Paris'te kısa aralar dışında hep Mitterand'ın Sosyalist Parti'si yönetimde idi. Kültür Bakanı da Jack Lang'dı, Lang'ın zamanında Türk tiyatroculari, sineastları, ro-

Rahşan Ecevit - İsrail Başbakanı Ehud Barak

Ecevit'ten İsrail'e mersiye

- İsrailliler'in Adapazarı'nda yaptırdığı prefabrik konutların açılışında konuşan Başbakan Ecevit, Türkiye'nin İsrail hükümeti ile "gönül bağı" olduğunu ileri sürdü. Açılışa İsrail Başkanı Ehud Barak da yoğun koruma önlemleri altında katıldı.
- Başbakan Ecevit burada yaptığı konuşmada "Tarih boyunca İsraillliler derin acılar çektiler. Acı çektiklerinde bi hep yanlarında olduk 17 Agustos'ta bi de büyük acılar çektik. Bi de yanımızda İsrail hükümetini bulduk" şeklinde konuştu.

Haberi 5. sayfada

ÇEVİK BİR'İN İSRAİL TUTKUSU

Haberi 4. sayfada

ARTIK GİZLİ GELMİYORLAR

Türkiye'yi, "deprem" vesilesiyle bir İsrail Başbakanı ziyaret ediyor. Aceleden olsa gerek, bazı kanallar haberi "İsrail'in Başbakan düzeyinde ilk ziyareti" olarak veriyorlar. Bir anlamda doğru, zira bu İsrail'in Başbakan düzeyinde ilk ziyareti". Nasuhi Güngör'ün yorumu 4. sayfada

Yeni Şafak, 26 Ekim 1999

mancıları, Paris'te üst üste başarılar elde ettiler ve buradan bir bölümü, "dünyaca ünlü" Türk sanatçısı oldular, sevindiricidir.

Yalnız Paris gerçeği ele alındığında, Türkiye ile Paris arasında, ilericilik ve özelikle Arap dünyası söz konusu olduğunda açık bir tezat ile karşılaşıyoruz. Çünkü Paris'te hem Fransa Komünist Partisi ve hem de Sosyalist Parti, net bir biçimde, İsrail taraftarıdır ve Türkiye'den bakıldığında tutucu sayılan Gaullist partiler ise açık bir şekilde, Arap yanlısı politika izliyorlar. Bu durum, zaman zaman Fransa politikasında dramatik gelişmelere de yol açmaktadır, bunlardan birisine iki bin yılı şubat ayında tanık olduk.

Fransa'nın protestan ve aydınlar tarafından sevilen Başbakanı Jospin, iki bin yılının başlarında, Ortadoğu ve bu arada Filistin'i ziyaretinde, Hizbullah'ın İsrail'e karşı mücadelesi için görüşlerini açıklayacak en uygun yeri bulduğuna inanarak, "terörist" damgasını yapıştırmaktan çekinmiyordu, bu, her türlü diplomatik inceliği aşan açıklamanın üzerine Bin-Zeit Üniversitesi'ni ziyaretinde üniversite öğrencileri rafından taş yağmuruna tutuldu ve başından yaralandı. Fakat bu kadar değil, Fransa'nın Gaullist cumhurbaşkanı Chirac'ın tepkisinin daha yumuşak olmadığı hemen ortaya çıkıyordu; International Herald Tribune, "Şamatalı Orta Doğu gezisinden sonra Jospin'i Chirac da azarlıyor" diye yazdı,[1] iki büyük politik oluşumun bakışları zıttır.

Fakat Paris'te izleyen politik gelişmeler, Sosyalist Başbakan Jospin'in bu açıklamasının planlı olduğunu gösteriyordu; yakın zamanda cumhurbaşkanlığı seçimleri yapılacaktı ve Jospin aday oluyordu. Jospin, Ortadoğu gezisinden hemen sonra, hükümetinde çok önemli iki değişiklik yaptı; Maliye Bakanlığı'na, Mitterand'ın başbakanlarından L. Fabius'u ve Eğitim Bakanlığı'na da J. Lang'ı getirdi; her ikisi de çok büyük bakanlıklardır ve getirilenlerin her ikisi de Yahudidirler. Katolik Fransa'da Protestan Jospin, cumhurbaşkanlığı için, dünya Yahudiliğinin desteğine daha çok güveniyordu ve hem konuşması ve hem de atamaları bun görtermektedir.

Bu konuda daha önceki yazılarımda geliştirdiğim, son yıllarda, "dünyaca

1) Jospin, After Raucous Meideast Visit, Is rekubed by Chirac, *IHT*, February 28, 2000. Önce Hamas Sonra Chirac Vurdu, *Milliyet*, 28 Şubat 2000.

2) Doğan Hızlan, İsrail'de Orhan Pamuk okunuyor, *Hürriyet*, 19 Mart 1999. "Orhan Pamuk'un kitabını, *Encyclopedia Judaica*'yı basan yayınevi çıkarmış. Pamuk, kitabını Türk edebiyatını izledikleri için çevirdiklerini sanmadığını, kitaplarının Amerika'da, İngiltere'de yayınlandığını görünce bir Türk yazarına ilgi duyduklarını söylüyor." D. Hızlan, bunu da haber ediyor; ben de işaret etmiştim, Attila Ilhan da, Pamuk'un Türkiye'de okunmadığını söyledi, iç piyasaya sadece ihracat fazlasının verildiğini ekliyor.

3) Leyla Gencer ile ilgili ek var.

ünlü" dört Türk'ün, sırasıyla Cem Mansur, Orhan Pamuk,[2] Leyla Gencer[3] ve Yaşar Kemal'in biyografilerinde ciddi Yahudi çizgisinin bulunuşu analizi, herhalde, bu incelemeyle birlikte çok daha fazla güvenirlik kazanmış oluyor; bu konuya tekrar dönmek istemiyorum. Yalnız sadece sonuncusunu gözönünde tutarak bir soruyu ortaya koymak durumundayım; peki ne oldu? Yaşar Kemal, bu toprakların çıkardığı hem yetenekli ve hem de vaat dolu genç bir yazardı ve kendisini, dünya Yahudi lobisine teslim etmeye başlamasıyla birlikte tükenişi de başlamış oluyordu. Yazdığı *İnce Memet* yalnızca naif bir haberciydi, bir başlangıç sayılabilirdi, Kemal, bunu sonuç saydı ve artık isminin başına konan "dünyaca ünlü" veya "Nobel Adayı" sıfatlarıyla yaşamaya alıştı; her gün kendisini biraz daha Avrupa Dışişleri bakanlıklarındaki Türk masalarına teslim etti. Önce soldan ve sonra aydın düzeninden uzaklaştı ve Abdi İpekçi katledildiği zaman da "Abdi İpekçi öldü, bu ülkede yaşamam" sözleriyle dünya Yahudiliğine bir daha yaranma yollarını arıyordu; artık yazdıkları ele alınmayacak kadar kötüdür.

Kuşkusuz, böyle bütün bağımsız ve kendiliğinden yükselen değerlere düşman bir gizli parti örgütlenmesinin ülke içindeki kilit noktaları kontrol etmeden etkin olabileceğini düşünemeyiz; böyle bir denetim araştırması ise bu çalışmaların imkanlarını çok aşıyor ve daha ayrıntılı ve kapsamlı çalışmaları bekliyor. Böyle olmakla birlikte bu denetim ağı konusuna tümüyle uzak kalmak da mümkün değil; analizin eksik kalması demektir. Kısaca, kapsamlı iddiası taşımayan, sembolik değinmeler kaçınılmazdır ve basın ile başlamak uygun görünüyor.

Şu bilgi bana çarpıcı görünüyor, belki yarım yüzyıldan beri, basın dünyasında en önemli uluslararası örgüt, IPI olarak da bilinen, Uluslararası Basın Enstitüsü'dür; bu uluslararası kuruluşta ise, Türkiye'yi, bütün soğuk savaş boyunca, sırasıyla, Ahmet Emin Yalman, Abdi İpekçi ve Sami Kohen temsil ediyorlardı. Birincisi çok önceden göçtüğüne göre, ikincisi henüz mesleğinin başındayken bu stratejik pozisyona getirilmişti; bunlar sabetayist dönme idi-

1) Gerçekte Türk basınında dış politika yazarlarını pek gazeteci de saymamak kuraldır; bunlara, Osmanlı döneminde, büyükelçiler Beyoğlu'nda olduğu için "Beyoğlu Muhabiri"de deniyordu. İstihbarata çıkmazlar, kokteyllerden duyduklarını veya dil biliyorlarsa yabancı gazetelerde okuduklarını yazarlardı; gazeteciliğe babasının *La Boz de Türkiye* adlı Yahudi gazetesinde başlayan Kohen'in sık sık ödül aldığını da öğreniyoruz. 1995 yılında, Amerikada'ki "Türk-Amerikan Konseyi" ödülünü alan Kohen, yakın zamanda da, yine dış dünyada, "yüzyılın önemli insanları" listesine alınıyordu.
Milliyet, 28 Mayıs 2000.

ler ve Sami Kohen[1] kendisini saklamayan bir Yahudidir. Dünya tarihinin kritik bir döneminde Türkiye basınının temsilini, Yahudi bağlantısıyla sınırlamak, yine de çok şaşırtıcıdır.

İbranice isimler sözlüğüne göre, "Leyla", Laila, Leila ve Leilah olarak da yazılıyor; Araplar ve İbraniler de isim olarak kullanabiliyorlar ve "Doğu Güzelliği" ya da "Gece" anlamındadır. Batı'da bu ismin mutlaka bir Arap'ı çağrıştırması söz konusu değildir; Yahudi ismi olarak da biliniyor. İbranice sözcük olarak uma'dan ve kuşkusuz "-ar" ekinden söz etmiştim; dolayısıyla "Leyla Umar" adı, aslı ne olursa olsun, Batı'da bir Yahudi anahtarıdır ve gazeteci Leyla Umar'in dış temaslarda bu anahtardan yararlandığını düşünmek durumundayız. Aslında, şimdilerde *Sabah*'ta, Leyla Umar, sadece dış magazin haberleriyle ilgileniyor; dış dünyada kolay olmadığı bilinen randevuları sağlıyor, yardım gördüğünü varsaymak yerindedir. Umar, çok ender olarak iç gazetecilik de yapıyor ve bu zamanlarda iş adamlarını övmeye özel bir eğilimi var, bu "Erol Üçer" olunca da ölçüsüzlüğü seçiyor;[1] açıklayıcı buluyorum.

Aynı ölçüde açıklayıcı olan bir diğer "olay" da, Selin adında genç bir kızın, İstanbul Bağdat Caddesi'nde erkek arkadaşıyla birlikte bir trafik kazası sonucu hayatlarını kaybetmeleridir; Bağdat Caddesi'nin yeni zengin ailelerinin şımarık çocukları bu tür kazalara sık sık yol açıyorlardı. Fakat Selin'in başına gelenler, bütün "medya" ve özellikle Sabah Grubu tarafından tam bir kampanyaya dönüştürüldü; *Sabah*, nerede ise her gün, Selin'in fotoğrafını basıyordu. Bu kampanyada öğrendiklerimizi sıralamak istiyorum; 1) "Selin" adı Türkler'i çağrıştıran bir isim olmamakla birlikte yakın zamanlarda "modern" yurttaşlar tarafından kullanılıyor; tam bir İbrani ismi sayılamaz, fakat sözlükte "Celina" var, "Salina" olarak da yazılıyor. Ancak Fransız köklü Kanadalı şarkıcı "Celine" dolayısıyla biliniyor ve "Selin" olarak söyleniyor, burası nettir. 2) Annesinin adı "Işık", söz ettim ve daha söylenecekler var ve baba ise "Boray" adını taşıyor. "Boray" adı, kemalist geleneğe uygun olarak her türlü modernite işaretini asimile etmeye çalışan Püsküllüoğlu'nun isimler sözlüğüne bile giremiyor;[2] ne olduğunu bilemiyorum. 3) Avukatlarının adı da uygundur, *Sabah*'tan öğrendiğimize göre, Cem Murat Sofuoğlu, avukattır. *Sabah*'taki sürekli Selin haberlerini herhalde İstanbul haberleri sorumlusuna borçlu-

1) Leyla Umar, Erol Üçer, kimsesiz çocuklara sahip çıkmasıyla da tanınır, *Sabah*, 21 Şubat 2000.
2) Mayıs-Haziran ayları *Sabah* koleksiyonları.
A. Püsküllüoğlu, *Çocuk Adları Sözlüğü*, Ankara, 1987-1998.
11 numaralı mezar taşı, "Selin" adının Yahudiler tarafından kullanıldığına tanıklık etmektedir.

yuz ve yine bu haberlerin birinden öğrendiğimize göre bunun da adı Erdal Bilaller olmaktadır ve araştırmamıza uygundur. 4) Yine *Sabah*'tan öğrendiğimize göre Tansu Çiller, ayrı olan anne ve babayı ayrı ayrı ziyaret ediyor; bu, herhalde Çiller'in bir trafik kazasından sonra ilk başsağlığı ziyaretidir. 5) Ali Kırca, Selin için atv'de özel bir program yapıyor ve buraya, diğerleriyle birlikte, Sulhi Dönmezer de katılıyor. 6) *Sabah*, Selin'in Atina'da doğduğu sokağın adının da "Selin Sokak" olarak değiştirileceğini duyuruyor; demek, bir trafik kazasında hayatını kaybeden genç kız, onomastique açıdan ilgiye değer olunca, eski başbakanlar, ceza hukuku profesörleri, gazeteciler, özetle "-er" takılı isimler ilgilerini esirgemiyorlar.

Kuşkusuz buradaki yüksek korelasyon katsayısını yine de kuşku ile karşılaşmak istiyorum; çünkü aksinin doğru olması, bu açıdan da basın ve televizyonun çürüdüğü anlamındadır. Bunu, bu çürüme sendromunu, yine bir soru olarak kaydettikten sonra üniversiteye geçmek istiyorum; yalnız arada reklamcılık var. Burada da, Türkiye'de reklamcılığın bir Yahudi yurttaş tarafından kurulması, bizim ilgimiz dışındadır ve normaldir; ayrıca "Aciman" soyadının, Jimena'dan geldiği kaydediliyor, Seferad bağlantısı üzerinde hiçbir kuşku bulunmuyor. Bugün reklam şirketlerinin tümü, empeyalist dünyanın reklam tekelleriyle bütünleşmiş durumdadır; ortada bir sır görünmüyor. Fakat yine de, çok şifre kullanıldığı için deşifrasyonu gerektiren küçük bir vaka var; bu, reklam ahtapotunun serpilme sürecinde başlangıç şirket ile ilgilidir. Reklamcılıkta, Aciman'dan sonra ilk büyük ve başarılı reklam şirketinin adının "Ada" olduğunu hatırlatıyoruz; kurucularının isimleri veya herhangi bir acronym böyle bir ismi gerektirmemekle birlikte "Ada" veya "Adalı" sözcüklerinin, İbranice "süslü" veya "çok güzel" anlamlarına geldiğini ve özellikle kızlar tarafından taşındığını ilgili kaynaklardan çıkarabiliyoruz. Başkasını bilemiyorum, ben şaşırmayı sürdürüyorum.

Bu şirketin kurucu ortaklarından birisinin adı ise Ersin Salman oluyordu; Er'in İbranice isimler sözlüğündeki yerine işaret etmiştim, "uyanık" ve "korucu" anlamına geliyordu. "Salman" ise, sözlüklerde, "Salmon"un bir varyantı olarak kaydediliyor: ancak "Zalman" olarak da yazılabiliyor. Aslında Türkiye'de bu harfle ilgili olarak deklare Yahudiler ile dönmeler arasında bir tereddüt saptayabiliyoruz; Yahudiler, z'yi ve dönmeler s'yi seçiyorlar ve "zelda" ve "selda" burada tam örnektir ve ikisi de aynıdır. Öte yandan, asıl adı Yosef Sal-

mone iken daha sonra bunu Yusuf Salman'a çeviren bir politikacı yurttaşı da biliyoruz.

Reklamcılıktan büyük paralar kazanan buradaki Salman ise, ismini asıl eylülist cuntanın kendisini sürdürmek için General Turgut Sunalp liderliğinde kurdurduğu faşizan siyasi partinin, 1983 seçimlerinde, reklamcılığını üstlenerek duyuruyordu; önemli bir noktadır ve Yahudiler ve dönmeler, dünya ilerici hareketinde çok seçkin bir yere sahipken, bizde Şefik Hüsnü Değmer, Sabiha Sertel ilk akla gelen örneklerdir ve Fuat Baraner'in buraya girişi kuşkuludur, Sovyetler Birliği'nin Arap yanlısı bir tutum alması ve aynı zamanda Arap sosyalizminin yükselmesiyle birlikte, buradan hızla çekildiler ve dünya gericiliği içinde bir yeraldılar. Salman'ın reklamcılığı buraya uygundur ve yakın zamanda, kendisini "şair" olarak şifre ederek, bir zamanlar Türkiye Komünist Partisi'nin müfrit sempatizanı ve şimdi Susurluk ışıkçılığıyla tanın Ergin Cinmen ile yeni anayasa yapmaya teşebbüs etmesi de aynı uygunluk içindedir.

Üniversiteye geldiğimizde, Profesör Scholem, kısa ve ancak klasik ansiklopedi maddesinde, "among the Turkish intellegentsia, one of the professors at the University of Istanbul was widely regarded as the leader of the Doenmeh" diye kaydetmektedir. Konvoyos lideri olabilir, peki kimdi; Profesör Scholem'in arşivi görmüş olması ihtimaline değinmiştim, iç bilgiye sahip olduğundan kuşku duyulmuyor ve dönmelerin şeyhinin, 1960 yıllarında İstanbul Üniversitesi'nde bir profesör olduğunu haber veriyor, ayrıca Türk aydınları içinde de yaygın olduğu işareti var. Benim buradaki araştırma usûlüm şudur; ad ve soyadında Türk isimlerine yakınlıkla birlikte uyumsuzluklar bulunması ve kariyerinde, kabiliyetinin üzerinde, şişkinlikler olması başlangıçtır. Bu açıdan ben, iktisat tarihçisi Ömer Barkan'ın Batı yazınındaki abartılı yerini anlamakta hep güçlük çekiyordum ve şimdi de soyadını araştırmak istiyorum. Kuşkusuz, Profesör Barkan değerlidir; ancak bilim, bir ayrıntılar senfonisi, bir derecelendirme işidir, bir perdeleme, makam, sorunudur; Yaşar Kemal de Cem Mansur da nihayet romancı ve müzikle ilgili kimselerdir. Bunu tartışmıyoruz, tartışılan kabiliyet ve birikimlerinin üzerinde bir kazanımları oldu mu, araştırmamız budur. Profesör Barkan, bir iki Osmanlı defteri okumuştur; abartılı bir yer tanınıyor ve bu daha çok dışarıdadır. Kuşkusuz, hep dışarıdan içeriye gönderiliyor; Mansur, Pamuk, Gencer ve Kemal'in ün-

leri daha çok ithalata dayalıdır ve analiz açısından bu nokta daha önemlidir.

İbranice "Cohen" veya "Kahın", rahip anlamındadır ve h'nin düştüğü yerlerde "Kogan", "Kagan" ve "Kaplan" da olabiliyor; ayrıca, İbrani isim yapmada, ender olarak, Arapça "İbn" ve çoklukla İbranice "Ben" kullanılmakla birlikte Aramca "Bar" itibarlıdır. "Bar Kahn", "Rahibin Oğlu" anlamında bir isimdir ve "Barkan" olarak söylenmektedir;[1] umuyorum, bu da sadece bir rastlantıdır.

Ayrıca Profesör Scholem'in işaretinden yürümek için daha güçlü adaya sahibiz; İstanbul Üniversitesi'nde Ceza Hukuku Profesörü Sahir Erman'ı hatırlamamak ve bilmemek mümkün mü? Diğer Ceza Hukuku Profesörü Sulhi Dönmezer ile birlikte Profesör Erman, altmışlı ve yetmişli yılların "ünlü bilirkişisi" idiler; artık değil yazılara iki yaprağın kırıntısına bile "komünizm propagandasıdır" diye rapor veriyorlardı ve pek çok aydınımızı zindana sevk ettiler. Artık onomastique, "herman-erman" özdeşliğine de gerek kalmıyor; Profesör Erman herkes tarafından bir "dönme" olarak kabul ediliyor.

Üniversite ve daha doğrusu üniversite profesörleri üzerinde, şu sırada, daha fazla durmak istemiyorum; bir nokta, istatistik açıdan, ihmal edilemeyecek düzeydedir. Türkiye'de, ceza hukuku kürsüsünün, Hitler'den Türkiye'ye sığınan Profesör Honig tarafından kurulduğunu ve Honig'in bir Yahudi olduğunu biliyoruz, çok doğaldır ve bunun bir kazanç olduğuna işaret etmiş bulunuyorum. Fakat bundan sonra, İstanbul ve Ankara üniversitelerindeki kürsü yöneticisi ceza hukuku profesörlerine baktığımızda, Kunter-Taner-Erman-Dönmezer-Erem-Eralp ad ve soyadları ön plana çıkmaktadır; uyumlu başka isimler de akla gelmektedir. Bu istatistik gözlemler demeti analize muhtaçtır; sonuncusu, Eralp Özgen'in sadece ve sadece "Kürdistan" sözcüğünün bölücülük olduğu konusunda bilirkişi raporu verdiğini biliyoruz ve mahkumiyete yol açmıştır. Hakkında ayrıca böyle bir analizde ciddiye alınması gereken başka bilgiler de çıkmaktadır; Türkiye'de aydın özgürlüğü ile en yakından ilgili profesörlerdeki bu kümeleşme ayrıca analiz edilmeyi gerektiriyor; ileride ele alacağız.

İş çevrelerinin çok kısa analizine geçmeden önce iki üniversiteden söz etmek kaçınılmazdır, misyoner okulu Robert College'in yerine geçen Boğaziçi Üniversitesi bunlardan birisidir. Türkiye'de bir dönme profili çıkartılırken,

1) B. C. Kaganoff, *Jewish Names and Their History*, op. Cit., p. 24

onomastique ve Müslümanlarla evlenmemek kadar, eski adı Robert College olan şimdiki Boğaziçi Ünisitesi'nden geçmek esastır; bölümün başındaki epigraphe'ta Boğaziçi Üniversitesi'nin Rektörü Profesör Ü. Ergüder, buradan çıkanların da, bir kural olarak, New York'a gittiklerini kaydediyordu. Gerçekten de öyledir; Işık Lisesi ve / veva Robert Lisesi, sonra College ve / veya Boğaziçi Üniversitesi ve arkasından New York, tipik bir dönme kariyerinin basamaklarıdır. New York, dönmelerin, çevre ve etiketlere kavuşturulduğu yerdir; ayrıca burada tümüyle Yahudilerin olan bir de üniversite var ki, Türkiye dönmelerine her zaman kadro ve "ün" veriyor; sistem oldukça gelişmiş görünmektedir.

Burada, Profesör Ü. Ergüder'in çok kısa analizinin önemini belirtmek ayrıca isabetli olmalıdır; çünkü "ergüder", buradaki analizler açısından yeteri kadar ilgi çekicidir. Bu üniversite çıkışlı olması da ihtimal dahilindedir; Koç Vakfı Yönetim Kurulu üyeliği ve 1963 yılında Esther Hilda Dubler ile evlendiği bilinmektedir. Sözlükler, hem Hilda ve hem de Esther'in Yahudi isimleri olduğu konusunda hiçbir kuşkuya yer bırakmıyor; ilki "Esther" olarak da söyleniyor ve sözlük[1] İbrani karakterle de yazmakla birlikte İrani köklü olduğunu bildiriyor, muhtemelen İranca "Sitara" ve İngilizce "Star" ile bağlantısı var. Demek, evlilik bağlantısı, çözümlemelerde daha büyük bir belirleyici güce sahiptir.

Söz etmek durumunda olduğumuz ikinci üniversite ise "Işık Üniversitesi" adını taşıyor; Işık Lisesi'nin ve bu da, Fevziye Mektebi'nin devamıdır. Fevziye Mektebi, ilk önce, 1885 yılında, Selanik'te bir ilkokul olarak kurulmuştu ve sonra İstanbul'da genişledi, şimdi "Fevziye Mektepleri Vakfı" büyüklüğündedir ve vakfın başkanlığını Osman Erberger yürütmektedir. Sözünü ettiğimiz "Işık Üniversitesi", Fevziye Mektepleri Vakfı'nın kuruluşlarından birisidir; Yahudiliğin isim olarak kullandığı "Or" ve "Oran" sözcüklerinin de, "ışık" anlamına geldiğine daha önce işaret etmiş bulunuyorum.

Işık Üniversitesi'nin 1999-2000 akademik yılının açılışında Rektör Profesör S. Yarman, Emekli Orgeneral Çevik Bir'e bir plaket veriyordu.[2] *Aydınlık* dergisi, Çevik Paşa'nın ailesinin Selanik'ten geldiğini ileri sürüyor. Orhan Pamuk'un da katıldığı bu akademik günde, General Bir, ayrıca açılış dersini veriyordu; bu ders, Bir'in, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Ulusal Güvenlik İş-

1) A. J. Kolatch, *English and Hebrew Names*, p. 322-339.
2) *Cumhuriyet*, 12 Ekim 1999.

leri Yahudi Enstitüsü tarafından "ulusal liderlik ödülü" ile değerlendirildiği zaman kesitine denk düşmektedir.

Geçişleri, Türkiye toplumunun yeni oluşmaya başlayan mantık yapısına göre yapmaya özen gösteriyorum; bu nedenle, üniversiteden iş çevrelerine geçiş uygundur ve birbirinin içine girmiş durumdalar. Belki arada bir yerde ve yine içiçe, sanat sektörünü koyabiliriz; burada da çok durmak istemiyorum, sembolik dokunmalarımın yeteri ölçüde açıklayıcı olduğunu düşünmek istiyorum.[1] Sanat sektöründe de bir "Işık Lisesi" öğrencisi olan Sertab Erener'le başlamak yerindedir.[2] Işık Lisesi ve isim ve soyadında, "er" fonemine tutkunluk, neden bu sevimli genç hanımı ele aldığımızı anlatmaya yeterli olmalıdır. Öyle anlaşılıyor, bu sevimli şarkıcı da şimdilerde "dünyaca ünlü" sıfatı peşindedir.

Basın, hazır ve Erener Brüksel'de görünür görünmez "Sertab Brüksel'i salladı" başlığını basmakta hiç tereddüt edilmiyor; önce Amerika'yı sallayacaktı ve orada elde edilemeyince Avrupa'ya razı olunduğu anlaşılmaktadır.[3] Bu sallama haberde Erener'i, Sony'nin Belçika ve Türkiye genel müdürleriyle gösteren bir de fotoğraf var; sallamanın perde arkasındaki aktörleri olduklarını düşünebiliriz. Birisinin adı "Koen van Bockstal" ve diğerinin ise "Melih Ayraçman" olarak kaydediliyor; "Koen", Cohen veya Kahn türüdür ve İbranice Kohen'in, h'siz yazılış biçimi olmaktadır. Diğeri ise onomastique açıdan bir dönme yurttaşı çağrıştırıyor ve isim-bilimin açıklayıcılık gücü bir kez daha kendisini kanıtlamış oluyor.

Şöyle bir aktarma da yapabiliriz: "İngiliz Winsor and Newton'un düzenlediği '200 Yılında Ülkem' konulu Evrensel Resim Yarışması'na katılan, kanun sanatçısı ve İTÜ Türk Musikisi Devlet Konservatuarı Türk Sanat Müziği Anasanat Dalı Başkanı Erol Deran ilk 20'ye girmeyi başardı."[4] Demek, isim uygun olursa, Türk musikisiyle uğraşarak evrensel bir resim yarışmasını kazanmak mümkün olabiliyor; "Erol", Türkiye Yahudiliğinin pek çok kez taşıdığı isimler arasındadır, işaret etmiştim. Bir başka işareti de, Bilge Karasu ile

1) T. C. Musevi Cemaati'nin Cumhuriyet'in 75. yıl kutlamaları ile ilgili olarak şu ayrıntıyı verebiliyoruz. "16 Kasım akşamı AKM salonlarında Şef Cem Mansur yönetimindeki Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası ile devlet sanatçısı İdil Biret, Türk ve Yahudi bestecilerin eserlerinden çeşitli örnekler sundular."
Y. Besalel, *Osmanlı ve Türk Yahudileri*, op. cit., s. 317.
2) Erener, Işık Lisesi öğrencisi olduğunu *Radikal*'e söylüyor. *Radikal*, 19 Mart 2000.
3) *Hürriyet*, 17 Şubat 2000.
4) *Hürriyet*, 17 Şubat 2000.

verebiliriz; iyi bir insan ve özellikle tiyatro yazıcılığında son derece başarısızdı. Fakat yine de her fırsatta, "büyük" sanatçı kişiliği ön plana çıkarılmakta, seyircisiz oyunları oynanmaktadır;[1] bu bir bulmacadır ve bunu da onomastique yardımıyla çözebilmeyi umuyorum.

Babası Albert, Selanik doğumludur ve Le Journal d'Orient gazetesinin kurucusu olarak da bilinmektedir; soyadı Carosso idi ve bu soyadında, İttihat ve Terakki'de politikacı Emanuel Corasso'yu hatırlıyoruz. Fakat Albert, zamanı gelince soyadını "Karasu" yaptı; oğluna koyduğu "Bilge" adı ise İbranice'dir, "sevinç" anlamına geliyor, "Bilgah" ve "Bilgai" olarak da yazılabiliyor. Demek, sıradan insanın Müslüman saydığı Bilge Karasu'nun bir Musevi olduğunu isminden anlamak, özellikle Museviler için, kolaylıkla mümkündür.

Sanat çevresinden iş çevresine geçiş çok kolay ve ayrıca zorunludur, bu geçiş sırasında kompozitör Bülent Arel'den söz etmek yerinde olmalıdır. "Arel" sözcüğünü, İngilizce bilen bir kimse, "Erel" olarak okumak durumundadır ve her ikisi de mümkün, ancak İbranice "Erel", "Tanrıyı göreceğim" anlamına geliyor, sıklıkla taşındığını biliyoruz. Bülent Arel'in kompozitör sayılmayı ise, Ankara Radyosu'ndaki işini bırakıp gittiği New York'ta sağladığı kaydedilmektedir, Bülent'e gelince, Cem Kozlu'nun Amerikalı Anne'dan olma oğluna Bülent adını koyması da dikkat çekicidir.

İş çevresine geçerken de, "ABD pazarına girme fikrinin Boğaziçi Üniversitesi'nden mezun olduktan sonra yüksek lisans için gittiği New York'ta doğduğunu söyleyen Ersin Akarlılar"[2] ürettiği Amerikan işçi pantolonlarını Amerika'ya satabildiği için çok övülmektedir. Analizine gelince, (1) "Ersin" adı üzerinde durmuştum. (2) "Akarlılar" da uygundur ve (3) Boğaziçi yoluyla (4) New York'ta başarılı olma, hepsi, geliştirilen model çevresindedir. Evliliğini bilmiyoruz.

Fakat Sabah Grubu sayesinde Sibel Kutman'ın, herkesi inandırmasına ve birlikte yaşamasına karşın sürpriz bir kararla M. Edin'den ayrıldığı bilgisine sahibiz;[3] analitik açıdan evlenmiş olduklarını düşünebiliriz. "Adin" olarak da yazılan "Edin", İsrail'de çok gözde bir isim ve dolayısıyla soyadıdır ve Tür-

1) Seyirci bulamayan oyunlarından sonuncusunu Akbank sahneye koyuyordu ve rejisör Işıl Kasapoğlu idi, herhalde Paris'teki şükran borçlarını ödüyor.
Hürriyet, 6 Mayıs 2000, ilanlar.
2) ABD'yi fetheden Türk jean'ci, *Hürriyet*, 29 Şubat 2000.
3) *Sabah*, 12 Nisan 2000.

kiye'de de bilinen bir dönme ailesini anlatmaktadır. Bir Müslümanla evlenmeme katı kuralı burada da var; Sibel ise, "Sibly", "Sybella" ve "Sibil" olarak da yazılabiliyor. New York'ta ilki ile sonuncunun telaffuzunu aynı sayabiliriz. Kutman ise, Almanlar tarafından "Gutman" ve Anglo-Amerikanlar tarafından da "Goodmann" olarak yazılabiliyor; üçü aynı ismin farklı yazılışlarıdır. Böylece, *Sabah*'a göre, "Şarap Kraliçesi" bu genç kızın reklamının neden bu kadar çok yapıldığını da çözmüş oluyoruz.

Cem adını analiz etmiştim; "Kozlu" soyadını böylece veya İbrani usûlüne göre "Kozer" biçimiyle söylemek de mümkündür. Kuşkusuz, *Sabah*'ta verilen bilgiye göre "Orta ve Lise öğrenimini Robert Kolej'de tamamladıktan sonra üniversite için Amerika'ya gitti",[1] fakat, yine de lisans üstü çalışmalarını Boğaziçi Üniversitesi'nde yaptı. Bir Müslümanla evlenmeme kuralına uydu ve Amerika'dan Anne'ı gelin aldı ve şimdi Cola-Cola'nın bir bölge direktörlüğüne getirilişi, Türk basınında, ülkenin yeni bir başarısı olarak kutlanıyor. Daha ilginci, Amerikan Cola-Cola şirketinin bu çalışanı aynı zamanda Türk Hava Yolları Yönetim Kurulu Başkanlığı görevini elinde tutuyor ve 1991 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne milletvekili yapıldığını da kaydetmek gerekiyor ve gerçekten komplo teorisinin yeniden itibar kazanmasına tanıklık ediyoruz.

Öyleyse, benim, 15 Haziran 1993 tarihli basın açıklamamı hatırlamanın zamanıdır; 13 Haziran 1993 tarihinde yapılan kongre ile Tansu Çiller'in, başbakanlığa götüren DYP Genel Başkanlığı koltuğuna oturtulmasını "darbe" olarak niteliyordum. Dikkatlerden kaçabileceğini düşünerek, kongre günü, zamanın ABD Dışişleri Bakanı Warren Christopher'ın, bütün gününü İstanbul'da geçirmesine de işaret ediyordum; hep meşgul sayılan ABD Bakanı'nın bu gününü, Ankara'daki kongreyi denetleyerek geçirmiş olmasını düşünebiliriz. Çiller ile birlikte merkezi yönetimde önemli bir yere, emniyet işleri genel müdürlüğüne gelen bir isim var; bugün hakkında pek çok kovuşturma ve soruşturmanın olması, benim, o zamanki teşhisimin sağlığına işarettir. Bu isim Mehmet Ağar, pek çok siyasi cinayetin bugün ortaya çıkan kanun kaçağı faillerini korumak ve zaman zaman da yönetmekle suçlanıyor; silah ve özel pasaportla donattığı, iddiaları çok ve güçlü görünmektedir.

Bu iddialar ve bunların ciddiyeti, burada bizi hiç ilgilendirmiyor; ilgilen-

1) *Sabah*, 21 Ocak 2000.

diren "Ağar" sözcüğüdür, bunu da, isim-bilim açısından ele almak istiyorum. İlginç olan, bu ismin, sözlüklerde bulunmaması ve bu soyadı olarak hemen hemen Türkiye'de başka bir kimsenin bulunmamasıdır.[1] Böyle bir sözcüğe, "Derleme Sözlüğü" veya "Tarama Sözlüğü" çerçevesinde de rastlamıyoruz. Ayrıca Ağar'ın memleketi olan Elazığ'ı da içine alan yerel ağızlarla ilgili çalışmalar da böyle bir sözcüğe yer vermemektedir.[2] Peki nereden geliyor, araştırmak gerekmektedir.

Araştırdığımız ismin sahibi "Ağar", Ağın'lı olduğuna göre, bu bölgeye ve daha doğrusu bölgenin dil ve tarihine eğilmede yarar var; bu, aynı zamanda, araştırmamızın başına dönmemiz anlamındadır. "Ağın" ise Osmanlı döneminde Çemişgezek Sancağı sınırındaydı ve sancak üzerine bir monografiye sahibiz[3] ve başlangıçta bunu şansımız sayabiliriz.

Gerçekten de bu çalışma, önümüzdeki problemi çözmede işimize yarıyor, fakat aynı zamanda, yukarıda değindiğim tarihçiliğimiz ve tarihte ampirik çalışmalara kısaca yeniden değinme imkanını vermektedir. Prof. Dr. Ünal'ın kitabı gayet güzel tanıklık ediyor; Osmanlı düzeni, temelinde kaydetmeye ve deftere dayalıdır, vergi ve asker alma düzenleri, ancak çok düzenli kayıtlarla mümkün oluyordu. Bu defterler bugüne geldiği sürece, çoğu gelmiştir, bunları okuyup not etmek çok kolaydır ve ne yazık, şimdilerde osmanist tarihçilik bundan ibaret sayılıyor. Hiçbir başlangıç teorisi veya araştırma hipotezi olmadan, öncesini ve sonrasını bilmeden, dönemine bakmadan, bir veya iki defter okuyarak "tarihçi" olmak ve üniversitelerde öğretim kadrosu tutmak mümkündür; Ömer Lütfü Barkan, bu işe biraz daha önce başlamış durumdadır.

Osmanlı yazı karakterlerini öğrenmek de, öyle ileri sürüldüğü üzere, önemli bir çaba gerektirmiyor ve özel bir marifet de oluşturmuyor; birkaç haftalık çalışma işidir. Ayrıca bizim alfabe değiştirme kampanyamız, Arap karakterlerin zaafını ve Latin karakterlerin meziyetini abartmamıza yol açtı; aslında dil, öncelikle sözdür ve yazı, hiçbir zaman dilin sine qua non kılığı değildir, daha önemlisi de hiçbir karakter sistemine mükemmel diyemeyiz. Dilimiz için Latin karakterlerin mükemmel olduğunu ileri sürmek, her tür-

1) "*Tunceli-Dersim Coğrafyası*", İstanbul, 1940, kitabının yazarı, Ömer Kemal Ağar, var; yalnız bu soruyu çözmekten daha çok, araştırmayı bu bölgeye yöneltmemizi sağlamaktadır.
2) Prof. Dr. A. Caferoğlu, *Güney Doğu İllerimiz Ağızlarından Toplamalar*, Ankara, 1942-1995.
3) Prof. Dr. M. Ali Ünal, *XVI. Yüzyılda Çemişgezek Sancağı*, Ankara, 1999.

lü ciddiyetten uzaklaşmak anlamındadır.

Diğer taraftan, Dr. Ünal'ın kaynak listesinden ve referanslarından, Türkçe'den başka hiçbir dili kullanamadığı sonucunu çıkarmak zorundayız; bu, bugün ve özellikle Türk-İslam Sentezi militanı profesörler için genel bir özellik olmaktadır. Bu nedenle Profesör Ünal, Çemişgezek üzerine bir monografi yazmakla birlikte, kalın kitabından, bu ismin nereden geldiğini öğrenemiyoruz. Bunu öğrenme zahmetine katlansaydı, hem çalışması bir sağlam boyut kazanmış olurdu ve hem de dilbilimi alanına giren hoş bir değişme ile karşılaşarak bilimsel merakını arttırabilirdi; eksik olmuştur.

Sancağın kurucusu, Roma İmparatoru Birinci Jean Tzimiskés idi, kaynaklar Birinci Jean için, d'origine armenienne, diyorlar; İmparatoriçe Theophano'nun aşığı olarak ve İmparator Nicephore'u öldürerek 969 yılında Roma tahtına çıkıyor. Burada bir kent kuruyor ve adını kente veriyor; "Tzimiskés" sancağın adı idi ve hâlâ öyledir. Bizdeki bugünkü telaffuzuna dönüşmesi ise hoş bir hikayedir.

Buradaki fonem, Rusça'da "ц" ile gösteriliyor; "царЬ" Latin çeviri yazısıyla "tzar" olmakla birlikte Batı Avrupalılar bunu nasıl yazacaklarını bilemiyorlar. "Tzar" veya "czar" olarak gösterebiliyorlar; biz ise, doğrudan doğruya "çar" diyoruz. Bizim bu çeviri yazımız sistematiktir; "Tzurullan" olarak yazılanı "Çorlu" ve "Tzympe" olarak gösterileni de "Çimbi" olarak telaffuz ediyoruz. Birinci Jean Tzimiskes, bizim tarih kitaplarımızdaki, Birinci Ionnes Çimiskes denilen imparatordur. Kenti kuran Çimiskes adında ve Ermeni kökünden bir Roma imparatoru idi ve buraya ulaşmış durumdayız.

Bu sonuç yukarıdaki bir tartışmamızla ilgili olarak da ipuçlarına sahip görünmektedir; "tz" işaretini İbraniler "s" olarak okuyorlar ve burada kitaplarından yararlandığım Yusuf Besalel'in de Betzalel olarak yazıldığını sanıyorum. Demek, İbrani ağzıyla "s" sesini, biz "ç" olarak söyleyebiliyoruz, bu, belki de, Sem'in Cem olarak söylenişine bir yoldur.

Böylece İmparator Çimiskes'in, saltanat dönemine göre çıkarıyoruz, 970 yıllarında kurduğu bu kente artık biz "Çemişgezek" diyoruz. Profesör Ünal, Osmanlı döneminde sancak olan bu bölgeyle ilgili, 1518 yılından başlayarak XVI. Yüzyıla ait defterleri okuyup sonuçlarını bize aktarmış durumdadır. Köy köy ve son derece düzenli bilgiler içeren bu defterlere göre nüfusu bilmek de mümkündür; Profesör Ünal, XVI. Yüzyılda da, sancaktaki nüfusun

yarıdan fazlasının gayri muslim olduğunu aktarıyor. Ünal, "Anadolu'nun kadim ahalisi Hıristiyanlar" demekle birlikte bu sonuçtan çok hoşlanmadığını belli ediyor; Müslüman olarak gösterilen ahaliden "ekrad" tarif edilenler için de, "Ekrad kelimesinin buradaki anlamı da konar-göçer demektir"[1] ifadesiyle, bunların Türk olduğunu bize bildiriyor. Gayri müslimler ise alt gruplara ayrılmamaktadır.

Fakat bir yerde bunlarla ilgili olarak "cema'at-ı gebran", zerdüşiler ve "cema'at-ı Yahudiyan" tamlamalarını geçiriyor, demek, böyle tasnifler de bulunuyordu. Yine bu arada bir de şu ifadeyi kullanıyor: "Ancak cema'at-ı Eramine başlığıyla verilen isimlerin içerisinde 'Ahmed', 'Yusuf, 'Mehmet', 'Selçuk', 'Kutlu Şah', 'Devlet Şah' gibi Türk-Müslüman isimlerine dahi rastlanması durumu güçleştirmektedir. Yine de Rum, Süryani, Ermeni isimleri konusunda ihtisası olan bir araştırmacının bu hususta bazı sonuçlara ulaşabileceğini zannediyoruz." Buradan iki işaret çıkarabiliyoruz; demek, gayri müslimler arasında Türk ve Müslüman isimlerini alma pratiği daha o zamanlara kadar uzanıyor, bunlar hâlâ "Ermeni" tasnifi altında kaydedildiklerine göre, henüz din değiştirmediklerini düşünmek durumundayız. İkincisi, isim-bilim, tarih araştırmalarında önemlidir ve henüz bir eksiklik düzeyindedir.

Buradan "Ağar" adına geçecek olursak, Çemişgezek defterlerinde, yakın iki isme rastlıyoruz. Birincisi, "Ağyar-ı Süfla" ve "Ağyar-ı Ulya" yazılı, "Aşağı" ve "Yukarı" Ağyar köyü demektir; hâlâ büyük köyler, "aşağı" ve "yukarı" olmak üzere ayrılabiliyorlar. "Ağyar" köyü, Mehmet Ağar'ın memleketi Ağın'a çok yakın, Ağyar o zamanlar vergi ve hasılat kayıtlarından anlaşıldığına göre, çok zengin ve muhtemelen Ermeniler'in oturduğu bir köydür.[2] Zamanla y'nin düşebileceğini ve "ağar" olabileceğini düşünmek mümkündür.

Bir de "Tağar" köyü ve nehri var; nehir, Ağın'a oldukça yaklaşmaktadır. Söz konusunda soyadının t'nin düşmesiyle buradan veya b'nin düşmesiyle Abgar'dan, lu plus grand homme,[3] gelmesi de ihtimal dahilindedir. Kuşku-

1) ibid., s. 56.
Halbuki ekrad, اكراد Kürtler demektir.
F. Devellioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat*, s. 253.
2) Yıllar sonra bu köy isimlerinin Türkçeleştirildiğini görüyoruz; "Ağın", "Aykan" ve "Ağyar" da "Ayman" olmuştur.
Prof. Dr. T. Gülensoy, *Türkçe Yer Adları Kılavuzu*, Ankara, 1995, s. 57.
3) M. Ekmekdjian, *Les Prénoms Armeniens*, Marseille, 1992, p. 16.

suz bu, sadece ihtimaldir ve ayrıca böyle bir ihtimal sözü edilen zatın mutlaka Ermeni kökten yürüdüğü anlamına da gelmemektedir. Buradan çıkartılabilecek tek sonuç, tarih ve toprağın mutlaka kendisini zorladığıdır. Buradaki zorlama, bir kurallılık olarak, isimlere yansıyor ve bilim cephesinde de göstermek istediğim bu idi.

İkinci Bölüm İçin Birinci Ek:

MODERN MEZAR TAŞLARI

MMT-1

VEFAT

Çok değerli varlığınız

İSAK ANTEBİ'nin

vefat ettiğini derin teessürle bildiririz.

Cenaze merasimi 19.5.2000, Cuma günü (Bugün) saat 14.00'te Büyük Hendek Neve Şalom Sinagogu'nda icra olunacaktır

Eşi:	**ESTER ANTEBİ**
Evlatları:	**ROZA-BENJAMEN VARON**
	MORİS-NÜKET ANTEBİ
	VİTALİ-MİRİAM ANTEBİ
	CENİ-MİMİ ALÇEH
Kardeşleri:	**DONNA ABUAF**
	ALBERT-VİKİ ANTEBİ
Torunları:	**ETHEL-EDİ ANTER**
	DAVİD VARON
	AYLİN-EROL E. KOHEN
	İZZET ANTEBİ
	SANDY ANTEBİ
	DEBBİE ANTEBİ
	BERİL ALÇEH
	SEREN ALÇEH

ANTEBİ, HASON, VARON, KOHEN, BİLMEN, ALÇEH, NASSER, SUVEYKE, SFORMES, TOVİ, SABAN, HAZAN, GOMEL, TARANTO, KALAVRES, ABUAF Aileleri

Hürriyet, 19 Mayıs 2000

MMT-2

VEFAT

Merhume Münevver Telci ve merhum İbrahim Telci'nin kızı,
Elçin Öngür ve merhum Nadir Ergin Telci'nin kızkardeşi
İbrahim Öngür'ün baldızı, Alim Telci ve Ayşe Telci'nin halası,
Maita, Bezmen, Esen, Edin, Yonsel ailerinin kuzeni
Mehmet Öngür'ün sevgili annesi

GÜLÇİN TELCİ'yi

zamansız kaybetik.

Cenaze 8 Nisan 1999 Perşembe günü (yarın) Teşvikiye Camii'nde kılınacak öğle namazından sonra
Zincirlikuyu Aile Kabristanı'nda toprağa verilecektir

Allah rahmet eylesin.

AİLESİ

Hürriyet, 19 Mayıs 2000

MMT-3

VEFAT

Çok sevgili eşim, babamız, büyükbabamız ve değerli varlığımız

HAYİM FARHİ'nin

vefat ettiğini derin teessürle bildiririz.

Cenaze merasimi 30.4.2000 Pazar günü (Yarın) saat 14.00'te Etiler Ulus Mahallesi Yolundaki Arnavutköy Musevi Mezarlığı'nda icra olunacaktır.

Eşi: İDA FARHİ
Evlatları: HENRİ-KİT FARHİ (U.S.A.)
VERED-RİFAT KASAVİ
Torunları: JAMİE FARHİ (U.S.A.)
DALİT KASAVİ
ELİ KASAVİ
Kayınbiraderi: Dr. JACQUES-SANDY BOTTON (U.S.A.)
Dünürleri: MAZO-ELİ KASAVİ

FARHİ, BOTTON, KASAVİ, GÜLZARİ, MİTRANİ, OVADYA, MEŞULAM, RODRİG, ESKENAZİ, PUR Aileleri.

Hürriyet, 29 Nisan 2000

MMT-4

VEFAT

Merhum Mustafa ve Havva Arman'ın oğulları, merhum Ayten ve Gülten Arman'ın ağabeyi, merhum Nesrin Arman'ın babası, A. Cevdet Arun ve Melek Başara'nın kuzeni, merhum Mevhibe ve Selahattin Akduman'ın damadı, Güzin Arman'ın biricik eşi

İHSAN ARMAN

26 Nisan 2000 Çarşamba günü vefat etmiştir Cenazesi 28 Nisan 2000 Cuma günü Anadoluhisarı camii'nde kılınacak öğle namazına müteakip anadoluhisarı aile kabristanına defnedilecektir. Allah rahmet eylesin.

AİLESİ

Hürriyet, 28 Nisan 2000

MMT-5

VEFAT

Çok değerli varlığımız

RAŞEL MARGULİES'in

(Doğuşu ALMALEH)

vefat ettiğini derin teessürle bildiririz.

Cenaze merasimi 26.5.2000 Cuma günü (Yarın) saat 11.00'de Yüksekkaldırım Aşkenazi Musevi Sinagogu'nda icra olunacaktır.

Evlatları: İRVİN - Prof. Dr. NİL MANDEL
Annesi: SARA ALMALEH
Kardeşleri: EROL - NATHALİE ALMALEH
KLODY - FABİEN LEPİNE
Torunları: SELEN ve ROKSAN MANDEL
Dünürleri: ROZET - Dr. HAYİM MOLİNAS

ALMALEH, LEPİNE, ALBUKREK, ADUT, TARANTO, ŞUVEYKE, MOLİNAS Aileleri.

Hürriyet, 25 Mayıs 2000

MMT-6

VEFAT

Çok sevgili annemiz ve değerli aile büyüğümüz

Viktorya (Viki) BİÇER'in

(Doğumu Barzel)

Vefat ettiğini derin üzüntüyle bildiririz.

Cenaze töreni 13.04.2000 Perşembe günü (bugün) saat 12.30'da

Etiler Ulus Musevi Mezarlığında icra olunacaktır.

Evlatları: Violet Biçer
Rozi Biçer

Yeğenleri: Ceki - Raşel Peres

Biçer, Barzel, Sevilya, Gilzari, Aelyon, Katz, Peres

Elnekave, Atiyas, Benyakar, Motola Aileleri.

Hürriyet, 13 Nisan 2000

MMT-7

VEFAT

Sevgili eşim, biricik annemiz, ablamız

RAŞEL BENYAKAR

vefat etmiştir.

Cenazesi **13.4.2000** tarihinde **Holon**'da defnedilecektir.

Eşi: **AVRAM BENYAKAR**

YUDA-RONİT BENYAKAR - İSRAEL-RİKİ BENYAKAR

Evlatları: **BENO-EMİ BENYAKAR - TUNA-ELİ LEVİ**

Kardeşi: **KEMAL-FERYAL GÜLMAN**

Torunları: **AVİ-SAMUEL-LİRAZ**

Yeğenleri: **JÜLYET-RALFİ BENBASAT**

SHEİLA-MORDİ NİYAGE

LEMİ-REYHAN GÜLMAN

BENYAKAR, LEVİ, GÜLMAN, BENBASAT, NİYAGE AİLELERİ

Hürriyet, 17 Nisan 2000

MMT-8

AYİNİ-RUHANİ

Dul Bayan Arşaluys Gülmezgil, Bay ve Bayan Dikran-Nadya Gülmezgil ve evladı Bayan Melissa, Bay ve Bayan Levon-Silva Balcıoğlu ve evlatları Bay Nişan ve Bay Artun, Bay ve Bayan Murat-Ayda Tuncay ve evlatları Bayan Berna ve Serdar çok sevgili eşi, biricik babaları ve büyükbabaları,

herkesin sevip, saygı duyduğu

Bay Baruyr Gülmezgil'in

(Sıvaslı)

vefatının kırkıncı gününe tesadüf eden Cumartesi 27 Mayıs 2000 saat 15.00'de Şişli Ermeni Mezarlığı'nda merhumun kabri başında dini ayini-ruhani yapılacağından sayın akraba, dost ve sevenlerinin teşrifleri rica olunur.

(Organize ve bilgi Berç KAÇ 0532 431 83 33)

Hürriyet, 25 Mayıs 2000

MMT-9

ACI KAYBIMIZ

Girit Hanya Eşrafından merhume Lütfiye OTMAN, ve Selanik Eşrafından Merhum Mehmet OTMAN'ın oğulları, merhume Zafer PINARSOY ile merhum Haydar PINARSOY'un damatları, ÇİSKO, KASMAN, HELVACIOĞLU, SÖNMEZ VE DEMİRAĞ ailelerinin yeğenleri, Emel, Zeki, Rahmi KASMAN, merhum Ali OTMAN, merhum Doğan OTMAN, Muzaffer BAŞARAN, Lamia DEMİR, merhume Mediha HELVACIOĞLU, merhum Ahmet HELVACIOĞLU, Ali HELVACIOĞLU, merhum Orhan SÖNMEZ, Metin DEMİRAĞ, Muazzez İLGEN, merhum Hüsnü DEMİRAĞ'ın kuzenleri, merhum Bülent ERKMEN'in bacanağı Güler ERKMEN, Nurseli-Ergun KUZER'in enişteleri, Nihat OTMAN ve Haydar OTMAN'ın çok sevgili babaları, İnci ve Serra OTMAN'ın kıymetli kayınpederleri, Gözde, Serdar, Kerim Görkem OTMAN'ın biricik dedeleri, Diler OTMAN'ın 44 yıllık Sevgili Eşi,

HAYIRSEVER İNSAN

KERİM OTMAN'ı

kaybettik. Cenazesi 30.03.2000 Perşembe Günü Şişli Camiinde kılınacak öğle namazını takiben Zincirlikuyu Mezarlığı'nda toprağa verilecektir.

Allah Rahmet Eylesin.

AİLESİ

Hürriyet, 30 Mart 2000

MMT-10

ACI KAYBIMIZ

Merhume Nilüfer Baydur ve Merhum Cem Ergökmen'in oğulları, Gülgün Kalender'in ağabey'i, Yorgiya Dinamit'in ve Merhum Yorgi Dinamit'in damatları, Mualla Günaltay, Merhum Gültekin Günaltay, Sıdıka İğrek, Güher Erdemir, Cemal Erdemir, Haver Akbal'ın yeğenleri, Engin İğrek, Semih İğrek, Mehmet Günaltay, Banu Börekçi, Berna Akça'nın kuzenleri, Cem Kalender ve Cenk Kalender'in dayıları,
Atilla Ergökmen ve Alper Ergökmen'in biricik babaları ve Oya Ergökmen'in sevgili eşi

Yüksek Mimar

M. Fatih ERGÖKMEN'i

kaybettik.

Cenazesi 5 Temmuz 1999 Pazartesi günü Ankara'da Kocatepe Camii'nde kılınacak öğle namazını müteakip Karşıyaka mezarlığında toprağa verilecektir.

Hürriyet, 4 Temmuz 1999

MMT-11

ACI KAYBIMIZ

Çok sevgili annemiz, ablam, babaannemiz ve değerli aile büyüğümüz

İda Alsaid'in

(Doğumu Rodrik)

Vefat ettiğini derin üzüntüyle bildiririz.

Cenaze töreni 05.03.2000 Pazar günü (bugün) saat 14.00'te
Ortaköy Sinagogu'nda gerçekleşecektir.

Evlatları:	Melih - Şela Alsaid, Marsel - Coca Alsaid (Elad)
Kızkardeşi:	Ketty Hakko
Enişteşi:	Vitali Hakko
Yengesi:	Rozet Rodrik
Torunları:	Galia - Alp Arditi, Selin, Yasmin ve Karin Alsaid
Yeğenleri:	Sara - Maryo Rodrik, Sarika - Samuel Rosenberg (Şili), Sima - Erol Lodrik, Cem - Bettina Hakko, Rita - Jose Sperer (Şili)

Alsaid, Rodrik, Meşulam, Hakko,
Finzi, Gutniski (Arjantin), Arditi, Sisa Aileleri

Hürriyet, 5 Mart 2000

MMT-12

Vefat

Çok sevgili annemiz, ablamız, babaannemiz, halamız ve değerli aile büyüğümüz,

Bella Elhadef'in

(Doğumu Hakko)

Vefat ettiğini derin üzüntüyle bildiririz.

Cenaze töreni 10.04.2000 Pazartesi günü (bugün) saat 13.00'de Neva Şalom Sinagogu'nda gerçekleşecektir.

Evlatları:	Alberto - Fery Elhadef
Kardeşleri:	Vitali - Ketty Hakko,
	Albert - Vivette Hakko
Torunları:	Rıfat Elhadef ve nişanlısı Marina Stylianidi
	Ediz Elhadef
	Beril Elhadef
Dünürü:	Maggie - Teddy Danon
Yeğenleri:	Beto - Şeli Elhadef,
	Kora - Leon Paşarel,
	Sima - Erol Lodrik,
	Cem - Bettina Hakko,
	Jeff - Carole Hakko

Elhadef, Hakko, Danon, Lodrik, Paşarel Aileleri

Sabah, 10 Nisan 2000

MMT-13

VEFAT

Çok sevgili eşim, babamız, ağabeyim, büyükbabamız ve değerli varlığımız

SAMİ LEVİ'nin

ani olarak vefat ettiğini derin teessürle bildiririz.
Cenaze merasimi 31.3.2000 Cuma günü (Yarın) saat 11.00'de Büyük Hendek Neve Şalom Sinagogu'nda icra olunacaktır.

Eşi:	PERLA LEVİ
Evlatları:	VİVİAN YAHYA - LEVENT ARDAHAN
	CİNA - EROL NATAN
Kızkardeşi:	RAŞEL - ELİ BEHAR
Torunları:	ENİS YAHYA
	ZAFER NATAN
Yeğenleri:	VİVİAN - SAMİ MİZRAKLI
	NELİ - İZZET SİVA
Baldızları:	ESTER BEHAR
	SUZAN KAYAN
	ETİ SUZİN
Dünürleri:	RAŞEL - NESİM YAHYA
	BEKİ NATAN
	SEMA - YÜKSEL ARDAHAN

LEVİ, BENAROYA, ANAHMİAS, KAYAN, FRANKO, ROMANO, SUZİN, NAOR, KAİNO, YAHYA, NATAN, ARDAHAN Aileleri.

Sabah, 30 Mart 2000

MMT-14

VEFAT

Çok sevgili annemiz, büyükannemiz ve değerli varlığımız
Dul Bayan

ZELDA İPEKER'in

(Doğuşu KOHEN)

vefat ettiğini derin teessürle bildiririz.
Cenaze merasimi 3.8.1999 Salı günü (Bugün) saat 13.00'te
Büyük Hendek Neve Şalom Sinagogu'nda icra olunacaktır.

Evlatları: **MATİ - ALBER LEVİ**
Av. KEMAL İPEKER
Torunları: **LİKA - MUSA YENNİ**
METİN - LAURİE LEVİ
SİBEL İPEKER
EYTAN İPEKER
Yengeleri: **CENİ KOHEN**
BEKİ KOHEN
Eltisi: **SÜZİ İPEKER**

İPEKER, KOHEN, LEVİ, ALMALEH, TABAH, DANON Aileleri.

Hürriyet, 3 Ağustos 2000

MMT-15

Sevgili Arkadaşımız

Dr. Nihat Uzer'i

kaybetmenin derin üzüntüsü içindeyiz.
Ailesine ve tüm yakınlarına başsağlığı,
Canımız Nihat'a Allah'tan rahmet dileriz.
Arkadaşları: Bülent Bıçakçı, Arif Erten, Can Doğanay, İsmail Yüceer, Sinan Biber, Cem Arat, Halil Us

Hürriyet, 13 Mart 2000

MMT-16

VEFAT

Çok sevgili babamız, kardeşim, büyükbabamız ve değerli varlığımız

İZAK ZAKUTO'nun

vefat ettiğini derin teessürle bildiririz.

Cenaze merasimi 4.6.2000 Pazar günü (Yarın) saat 12.30'da Etiler Ulus Mahallesi Yolundaki Arnavutköy Musevi Mezarlığında icra olunacaktır.

Evlatları: SUZAN - MENAHEM BENŞUŞE
HAYATİ - SEVİM ZAKUTO
MORDO - ÇELA ZAKUTO
Ağabeyi: YAKO ZAKUTO
Torunları: TİNA - NİSO SALİNAS
RAFİ - LORA BENŞUŞE
İGAL - AYLİN ZAKUTO
GİLA ZAKUTO
SEVİM VE JÜDİT ZAKUTO

ZAKUTO, LEVİ, KANDİYOTİ, BENŞUŞE, HABİB, MİTRANİ, SUSAN, EMANUEL, İSTROTİ Aileleri.

Hürriyet, 3 Haziran 2000

İkinci Bölüm İçin İkinci Ek:

ÇİLLER'İN AİLESİ YAHUDİ Mİ?

Hüseyin Necati'nin taşıdığı "Necati" adının, "Necat" veya "Nejat" olarak da söylenebiliyor, az da olsa Ortadoğu Yahudileri ve sıklıkla da Türkiye dönmeleri tarafında kullanıldığını artık biliyoruz. Milas'ta 1895 yılında dünyaya gelen Necati'nin babası Nuri Efendi olup, "Nuri" adı da, Yahudiler tarafından hâlâ taşınıyor ve kardeşleri Zeliha veya "Zelia" ile Emin veya Amin adları da, bu biçimleriyle, Yahudi adlarıdır.[1] Necati, yönetici yetiştiren Mülkiye'yi, bugünkü Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bitirdikten sonra, Hakkı Tarık Us'un *Vakit* gazetesinde gazeteci oluyor ve bu mesleği neden seçtiğini bilmiyoruz.

Faruk Bildirici, Necati'nin *Vakit*'in Ankara temsilciliğinden ve gazetecilikten ayrılışının tarihini 1924 Ocak olarak vermektedir ve neden olarak da, milletvekili maaşlarının arttırılmasıyla ilgili bir haberin yarattığı tartışmaları gösteriyor;[2] başka nedenler de ileri sürebiliriz. Necati, bu kısa gazeteciliğinde, o zamana kadar dünyada bir sır olan dönmelerin gizli yaşamı ile ilgili bir ifşaatı gerçekleştirmişti; en çok İzmir çevresinde güçlü dönme-konvosos liderlerinden Karakaşi Mehmet'in açıklamalarını *Vakit*'te yayınlamıştı; asıl "olay" bu olmalıdır.[3] Bu büyük ifşaatın yarattığı tepkilerin işine mal olması mümkündür.

Siyasal Bilgiler mezunu, adı duyulan gazeteci Necati'nin, işaret edilen ocak ayında, birdenbire, küçük Milas kasabasına çekilmesi, adeta sığınması, önemli bir terslik habercisidir; fakat nedenini bilemiyoruz. Ancak yaptığımız araştırmalardan da Milas'ın ihmal edilemeyeceğini, Selanik ve İzmir kadar olmasa da, dünya Yahudiliği için önemli bir ocak oldugu sonucunu çıkarıyoruz, Y. Besalel, "Milas'tan bir çok ünlü serbest meslek adamı çıkmıştır"[4] bilgi-

1) A. J. Kolatch, *The Complete Dictionary of English andHebrew First Names*, N. Y., 1984, p. 15 ve 176.
2) F. Bildirici, *Maskeli Leydi-Tekmili Birden Tansu Çiller*, Ankara, 1999, s. 36 ve sonrası.
3) "*Vakit* gazetesi muhabiri Hüseyin Necati'nin dönmelerden Karakaşzade Rüştü ile yaptığı ve 8 Ocak 1924'te yayınlanan mülakat burada sona erdi."
M. E. Düzdağ, *Yakın Tarihimizde Gizli Çehreler*, İstanbul, 1984, s. 333.
4) Y. Baselel, *Osmanlı ve Türk Yahudileri*, İstanbul, 1999.

sini vermektedir, dünyanın her yanına yayılıyorlar. Necati'nin dört yaş küçüğü, Milas'ta doğan Albert Amateau'nun Amerika'daki başarıları her türlü övgüyü aşıyordu.

Bin dokuz yüz kırk İzmir doğumlu, şimdi İsrail'de öğretim üyesi Avner Levi, çocukluğunda, "Aydın si kimo", "Milas si kimo", "Aydın yandı mı, Milas yandı mı" oyununu oynadıklarını hatırlamaktadır;[1] önemliydi, araştırmacı Besalel'in verdiği bilgilere göre, Necati'nin tekrar dönüş yaptığı tarihlerde, 1926 yılında, Milas'ta 80 Yahudi ailesinden oluşan bir cemaat vardı ve bunlar iki sinagoga ve 130 öğrencilik bir okula, çeşitli kültür derneklerine sahiptiler. Dönme Yahudi ailelerinin sayısını bilmiyoruz; ancak 1356 yılına ait bir mezar taşı içeren Milas'ta Yahudi nüfus sürekli azaldığına göre, azalmayı göç ve dönmelik ile açıklamak zorundayız.

Türkiye Yahudiliğinin büyük isimlerinden Gad Franko da Milas'lıdır ve kuşkusuz, hepsinden önce, Türkiye Yahudiliğinin tarihçisi ve Cumhuriyet ile Yahudilik arasında toz pembe ilişkilerin şampiyonu Avram Galante, on yaşına kadar Bodrum'da büyüyor. Daha sonra milletvekili olan Galante, on yaşına kadar Bodrum'da Yahudi okulunda eğitim görüyor ve Necati'den iki yaş büyük Avram, bu yaşına kadar Türkçe öğrenmeden idare edebiliyor. Demek büyük ve dışa kapalı bir cemaat var; o kadar öyle ki, otuzlu yıllarda yeni rüzgar estiğinde Milas'taki Yahudilerin de, "Türkçe Konuşturma Birliği" kurduklarını, Rifat Bali'den öğreniyoruz.[2] Birlik kurucularından ve adını Kemal Beri yapan yurttaş çocuklarına da, Altay, Cengiz, Kaya adlarını veriyordu; herhangi bir İbrani bağlantısını göremiyoruz.

Faruk Bildirici, "Muazzez Hanım, Selanik doğumluydu" demektedir; bu, şimdiye kadarki bilgilerle tutarlıdır. Erkek kardeşinin adı "Rifat" olarak kaydedilmektedir ki. Tevrat"ta yeri olan bir Yahudi adıdır. Selanik'teki soyadının "Halley" olduğu, ancak nüfus memurunun yanlışlıkla "Halay" yazdığı ileri sürülüyor; aslının "Halevi" olması da mümkündür, böyle bir İbrani adı olduğunu biliyoruz ve herhalde "Halay" da, gayri müslim bir işarettir. Bildirici'nin Selanik'ten göçün Balkan Savaşı sırasında olduğu ve üstelik gelirken yanlarında para getirdikleri yollu hikayesini şüphe ile karşılamalıyız; belki Karakaşzade-Necati ifşaatları arasındadır ve bu zamanda Türkiye ile Yunanistan arasın-

1) Avner Levi, *Türkiye Cumhuriyeti'nde Yahudiler*, İstanbul, 1998, s. 15.
2) Rifat N. Bali, *Cumhuriyet Yıllarında Türkiye Yahudileri - Bir Türkleştirme Serüveni 1923-1945*, İstanbul, 1999, s. 161.

da nüfus değişimi vardı ve gelenlere de ev veriliyordu.

Muazzez Halevi veya Halay ile Necati'nin nasıl buluştukları ve nasıl evlendikleri bölümü, Bildirici'nin kitabının en zayıf ve karanlık yanıdır; üstelik Bildirici, bu "Çiller" sözcüğünün nereden çıktığı sorusunun farkında bile görünmemektedir. Bir cemaat dayanışması içinde büyük aile biçiminde yaşadıklarını, hamilelikten sonra evliliğin ortaya çıktığını okuyoruz. Sözlüklerde "Tansy" ismine rastlıyoruz. New York'ta, Tansu ve Tansy telaffuzları nerede ise aynıdır; ancak ayrıca "Sue" ismi var ve Tansu'nun ikinci hecesiyle aynı söyleniştir.[1] Bu tür aileler, çocuklarına, bir gün Amerika'ya gideceğini düşünerek isim koyuyorlar; "Sue" uygundur.

Sabetayizmin iki çok katı kuralı bulunmaktadır; sabetayist-dönme için bir Müslüman ile evlenmek dinden çıkmakla özdeştir. Öyleyse, Özer Uçuran'in da dönme olabileceği hipotezini kurmak zorunludur; aksi halde, Tansu'nun hipotezi çürümek durumundadır. İkincisi, dönmenin, birisi, Türk toplumu ve ikincisi kendi cemaati için olmak üzere iki isim taşıması esastır; Bildirici'nin damadın adını "Özer Süleyman" olarak vermesi son derece önemlidir. Ancak "Öz" veya "Özer" de tam Türk ismi olarak görünmekle ve aslında da öyle olmakla birlikte aynı zamanda tam İbrani adlarıdırlar; dönmelerde bu yol da gizli bir haberleşme kanalı olarak ısrarla kullanılmaktadır. Süleyman veya Soleman, İstanbul ve Anadolu yakasında bakkal babası tarafından yine aynı yerdeki Saint Joseph'te okutuldu, liseyi bitirdikten sonra, mühendislik okumak üzere, Anadolu yakasında kolayca geçilebilecek prestijli Teknik Üniversite yerine Robert College'e gitmesi dikkat çekicidir; dönmeler, bu okula özel bir eğilim gösteriyorlar ve buradan başta New York, Amerika'ya geçiyorlar.

Özer Soleman veya Süleyman'ın, Necati'ye, "evlenmemize izin verirseniz, kızınızın soyadını değiştirmem, ben de sizin soyadınızı alırım"[2] sözü, açıklamaya muhtaçtır; aksi, Tansu'nun da, "-er" ekiyle açık İbrani markası içeren "Çiller" soyadından mahrum olması demekti ve aileye, ilk bakışta bir Yahudi çağrışımı sağlayabilmek için gerekli oluyordu, evliliğin de soyadının da mantığa dayandığını düşünmek yerindedir. Dönmelerde, pek aşk evliliklerine rastlamıyoruz; evlilik sınırlandırmaları, her zaman bir özgürlük olan aşkı ortadan kaldırmaktadır.

1) B. C. Kaganoff, *A Dictionary of Jewish Names and Their History*, N. Y., 1996, p. 63.
2) F. Bildirici, *Maskeli Leydi*, op. cit, s. 67.

Bu ailenin küçük oğlunun adının "Berk" olduğu biliniyor; böyle veya "Berg" olarak, "Berkman" ve "Bergman" veya Rosenberg ve pek çok çeşitleriyle bir Yahudi adıdır. Diğer oğlu ise, bir manken ile evlenmek üzere olduğu magazinlerde yeralıyordu; bu mankenin babasının "Özbek" soyadını taşıdığını okuyoruz. İbranilere yabancı gelmemektedir. *Sabah* gazetesi, gelinin annesinin adının "Susen Erkuş" olduğunu haber vererek bizi meraktan kurtardı;[1] "Susen" ve varyantları İbraniler tarafından da taşınmaktadır ve soyadında da Çiller soyadında olan markayı, -er'i görüyoruz. Bunun ötesinde, Y. Besalel, "Ben Susen" soyadının da Yahudiler tarafından taşındığını yazmaktadır.[2] Öyleyse, gelinin de dönme olduğunda, onomastique planda, pek az kuşkumuz kalmaktadır ve gelinin uygun çıktığını kesinlikle söyleyebiliriz.

Özer ve Tansu Çiller'in yakın çevresinde de -er'li isimler saptıyoruz; Selim Oktar veya Erman Yardelen isimlerini kaydetmek yeterlidir. Ancak Çiller'in başbakanlığa hazırlanmasında Bilger Duruman'ın önemli rol oynadığı anlaşılıyor, Bildirici, "Bilger, Çiller'in istediği şirketi New York'ta buldu" diye yazıyordu, bu şirket, Çiller'in politik makyajını ve yeni ilişkilerini üzerine almıştı. Adı ve soyadı, buradaki onomastique düzene tam bir uyum içindedir; ayrıca, bu isimdeki bir zatı, yıllar sonra, Paris'te Türk büyükelçiliğinde, Sakıp Sabancı için verilen bir yemekte de buluyoruz. Büyükelçi Sönmez, Paris'e atanmadan önce MİT Müsteşarı idi; hatunu Filiz Akın da daha önce Paris'te lokantacılık yapan Yahudi ile evli görünüyordu ve aynı zamanda Emel Sayın da sonradan adresini bulamadığı David Tainos Younnes adında bir başka Yahudiyle evli idi; işte Türk Büyükelçiliği'nde Filiz Akın'ın evsahibeliğini yaptığı yemekte, Güher-Süher, Yahudi kökenli Kemal Gülman, Ertan Özerman, İsrail'in Paris elçisi Ben Elissar ile birlikte bir de bu Bilger Duruman oturuyordu.[3] Her türlü soğukkanlı araştırma için, fazlasıyla Yahudi ve istihbaratçı katılımıyla karşı karşıya geldiğimiz kesindir.

P.S.: Görülüyor, "Çiller" Ailesi ile ilgili bütün isimleri analiz edebilmekle birlikte Özer-Tansu Çiller'in diğer oğulları "Mert" veya "Merd" için bir çözümleme ileri süremiyordum. Ancak kitabı tamamladıktan sonra vuku bulan bir trafik kazasını izleyen ilanlar, bu ismi tekrar ele alma imkanını sağlamıştır; "modern mezar taşı" adını verdiğim bu ilanlardan ikisi, en azından Doğu

1) Çilleri'in müstakbel dünürü çok sert, *Sabah*, 28 Nisan 2000.
2) Y. Besalel, *Osmanlı ve Türk Yahudileri*, op. cit., s. 55.
3) *Sabah*, 15 Mart 2000.

Yahudilerinin "Mert" ismini kullandıklarını göstermektir. Böylece analizimiz biraz daha perfection kazanmış olmaktadır.

Kuşkusuz böyle bir işaret, bizi, lenguistik-onomastik araştırmaya yöneltiyordu; İbranice'de mart ayının birisi "mars" ve diğeri "merts" olmak üzere iki söylenişi bulunmaktadır ve diğer yandan, Fransızca "hôtel" ve "hostel", İngilizce "toast" ve Fransızca "töt", ikisi de aynı sözcüktür veya yine Fransızca "etre" ve Farsça "hastand" sözcüklerinden de gördüğümüz üzere, s'yi söylememek çok yaygın bir fonetik yasadır. Burada "mert" ile İbranice sözcükler arasında bir yakınlık kurabiliyoruz

Bir adım daha ileri attığımızda, İbrani isimler sözlüğünde, reş, dhalet karakterleriyle yazılan "Mered"[1] ismine rastlıyoruz, sesli olarak iki segal var ve bunları Fransızca açık e'ye benzer bir biçimde telaffuz ediyoruz. Demek, Mert Çiller, New York veya Connecticut'da Mered Tziller olarak yazılma imkanına sahiptir. "Mered", devrim ya da "ihtilal" anlamındadır ve Özer ve Tansu Çiller'e pek de uygun düşmektedir.

İbrani dünyasında isimlerde bazı karakterlerin değişmesi herhangi bir yadırgama doğurmamaktadır; bunun çok çeşitli nedenleri var, birisi ise tarihsel niteliklidir. İbraniler ilk sürgüne gittiklerinde, Babil'de Arami dilini kullandılar, aynı ailedendir ve tekrar döndüklerinde ise İbrani'yi unutmayı tercih ettiler; isimler İbrani-Arami karışımıdır ve bu karışıma daha sonra Elence ve Arapça da ekleniyordu. Tarihsel olarak bir bozukluk görebiliyoruz.

Tansu Çiller'in doktora derecesi aldığı Connecticut'a gelince, şu sırada Al Gore'un başkanlık yarışında yardımcı olarak Joseph Liberman'ı seçmesi nedeniyle yeniden ilgimizi çekiyor; çünkü Liberman, hem son derece mutaassıp bir Yahudi hem de Connecticut Senatörü'dür. Öyleyse Tansu Çiller'in, çok güçlü bir Yahudi topluluğunun bulunduğu Connecticut'tan doktora derecesi, öğrenci ve öğretim üyeleri arasında sabetayist-dönme yoğunluğunun yüksek olduğu Boğaziçi Üniversitesi'nden de profesörlük rütbesi aldığı sonucuna varıyoruz.

Kuşkusuz, bilimde ve özellikle lenguistik-onomastik araştırmalarda bir kesinlik iddiası olmamak gerekir; Çiller'lerin adlarını ve kariyerlerini saran İbrani işaretlerinin hepsi de rastlantı olabilir, mümkündür. Bu durumda kariyerist bir aile ile karşı karşıya olduğumuzu ve ileride Amerika'ya yerleşmek

1) A. J. Kolatch, *The Complete Dictionary of English and Hebrew First Names*, p. 159.

üzere bu isimleri seçtiklerini düşünebiliriz. Yalnız bu bir aşama idi ve şimdi geri kalmıştır; çünkü artık İbrani çağrışımlı isimler Türkiye'nin içinde de kariyer ve kâr yapmaktadır. "Laila" adıyla meyhane açılması, "gece" anlamına geliyor ve "Leyla" olarak da söyleniyor, bunu göstermektedir. "Leyla" Yahudilerin de kullandıkları Arabi-İbrani bir isim ve sözcük iken, "Laila" bunun saf İbrani biçimidir. Bundan ayrı olarak isimler üzerine yazılı tarih kitapları, "Sarah" sözcük ve isminin Doğu'da "Zara" olarak yazılıp söylendiğine de işaret ediyorlar;[1] taşralı kızların da artık şöhret avcılığında İbrani isimleri tercih etmeleri, Türkiye'nin İsrailleştirilmesinde büyük mesafeler katedildiğinin kanıtlarıdır.

ACI KAYBIMIZ

Sevgili eşim, babam, oğlumuz, kardeşimiz,
damadımız, enişte miz ve değerli varlığımız

MARKO OVADYA'nın

müessif bir trafik kazası neticesi vefatını derin teessürle bildiririz.
Cenaze merasimi 13.8.2000 Pazar günü (Yarın) saat 13.30'da
Büyük Hendek Neve Şalom Sinagogu'nda icra olunacaktır.

Eşi:	**TERİ OVADYA**
Kızı:	**MENDİ OVADYA**
Anne ve Babası:	**MERİ - MENAHEM OVADYA**
Kardeşi:	**BENO - SARİTA OVADYA**
Kayınvalide ve:	
Kayınpederi:	**ELVİRA - FREDY KANDİYOTİ**
Baldızı:	**VİRNA - ALPER VARON**

OVADYA, TOLEDO, MEŞULAM, PİNHAS, SAMUEL, KANDİYOTİ, VARON, DORLEVİ, YAKAR LEVİ Aileleri.

ABİ

Seni çok seviyoruz.
BENO-SARİTA-MERT OVADYA

Hürriyet, 12 Ağustos 2000

1) Charlotte M. Yonge, *History of Christian Names*, London, 1863-1884, p. 13.

İkinci Bölüm İçin Üçüncü Ek:

TAYİBE-AYLİN-MİŞEL

Türk dilinin en usta yazarlarından birisi Falih Rıfkı, bir yerde, anı yazanlar, portakalın içini sunarlar, kabuğunu kim bilir hangi çöplüğe atarlar, diye yazıyordu. Buradan baktığımızda Ayşe Kulin'in son derece beceriksiz olduğuna hükmedebiliriz, attığını sandıklarını, kitabında sağa sola serpiştirmiş durumdadır. Belki zekası yetmemiştir ve belki de, bir gün Tayibe'nin, Rahşan ve Bülent Ecevit tarafından seçilerek Meclis'e saylav olarak gönderilebileceğini akıl edememiştir; kuşkusuz, bu sonuncuyu akıl etmek müşkül idi ve bu nedenle özrünü kabul edebiliriz. Bütün bunlar ayrı, biz yine de, Tayibe'nin, Nilüfer'in değil de Aylin'in kızı olarak büyüdüğünü, yazdıklarından öğreniyoruz.

Kulin, Aylin için, (a) "onun büyüttüğü, yetiştirdiği, etkilediği, dertlerini paylaştığı sevgili Tayibe" demektedir. (b) Aylin de, Yahudi Mişel Radomisli ile evlilik planları yaparken "çocuğumuzu Musevi olarak yetiştiririz" diye konuşuyordu. (c) Öte yandan Aylin, bu kadar evlilikten sonra, neden çocuk sahibi olmadığı sorusuna, hep "sonra ablam, bana Tayibe'yi verdi" şeklinde Tevrat'ta da okuyabileceğimiz bir cümlecik ile cevap veriyordu. Çok hoş, soran ve bu cevabı alan da, Kulin'in yazdıklarına göre, "Tayibe'yi sana tanrı vermiş" diyordu. Bu kadarı açıklayıcı değil mi? Gerekirse Tayibe, Aylin'e gelince, Kulin, "Aylin kızına kavuşmuştu sonunda" yollu haber veriyordu; ekleyebiliriz.

Teyze veya anne, "Nilüfer" ve "Aylin", Yahudi yurttaşların ve Türkiye'deki dönmelerin tercihli olarak taşıdıkları iki isim olmalarının yanında, bir ailenin, ikisi de kız olan iki çocuğunun adlarıdır. A. Kulin, bu aile için "Müslümanlığı kabul etmiş" nitelemesini kullanıyor ki, bu, teknik anlamda "dönme" demektir.[1] Aile ile ilgili olarak "dışarı kız vermekten hoşlanmazlardı" ifadesini de kullanıyor, çok açık olmamakla birlikte, dönmelerin,

1) Ayşe Kulin, *Adı: Aylin*, 1997-1999, s. 13, 117, 166 ve 29.

Müslümanlarla evlenmeme kuralını çağrıştırmaktadır.

Söz konusu ailenin torunu Tayibe'nin adı ilgiye değer; Arap isimler sözlüğünde, "Tayip" adı olmakla birlikte "Tayibe" adı bulunmamaktadır.[1] Peygamber Hazretleri'nin Hatice'den olma "Tayip" adında kısa ömürlü bir oğlu var; "hoş" ve "mükemmel" anlamındadır. Arapça sözlük de, Tayip ve dişisi Tayibe'ye, "hoşnut eden", leziz ve yakın anlamlar veriyor; Arapların taşımayı pek sevmedikleri Tayibe adının sözlükten alınması mümkündür.[2] Yalnız, sözlükler bu konuda tereddütlüdür, Türkiye'de en çok kullanılan bir sözlük, bu isme karşılık olarak, "ayıplanma" demektedir.[3] Bir Arap için bu ikisi arasında ayrım çok kolaydır; ikincisi "ayın" ile yazılıyor ve telaffuzda kesme gerekiyor.

Farsça ve Osmanlıca'da ayın ve hemze aynı işlevi görmektedir. Yalnız, biz artık "Mes'ud" değil "Mesud" diyoruz ve hançere kapanmasından vazgeçmiş durumdayız; bu nedenle Türkler için bu iki Arapça sözcük arasında fark kalmamaktadır. Dolayısıyla bu saylav hatunun adının "ayıp" veya "leziz" anlamına geldiği konusunda tereddüde düşüyoruz.

Ailesi Toroslar'a yakın bir yerden gelmekle birlikte Ankara'da yaşıyordu ve Nilüfer ve Aylin ilk önce okula Ankara'da gittiler. Ankara, tarihin çok eski zamanlarından beri güçlü bir Yahudi cemaati barındırıyordu; ancak otuzlu yılların Türkleşme rüzgarını yediler ve pek güzel uyum gösterdiler. Ankara Musevileri de, Nilüfer'in çocukluk yıllarında, "Türk Kültürünü Tamim Birliği" kuruyordu ve R. Bali'nin aktardığına göre, bir analist, bunu, "kendi hallerinde tüccar veya komisyoncu olan Ankara Yahudileri pek muhtemelen ticari faayetlerinin tek ve en değerli müşterisi olan resmi makamların talepleri üzerine istemeye istemeye bir Türk Kültürü Tamim Birliği kurdular" mantığıyla açıklıyordu.[4] Makul, ancak o sırada Ankara'nın büyük balık komisyoncusu ve ihracatçısı ve daha sonra Kazım Taşkent ile Yapı ve Kredi Bankası'nı kuran Ali Tanrısever de bunlardan birisi miydi; bilmiyoruz, fakat düşünebiliriz. Çünkü Yeşua Leventer'in Yaşar Dertsavar veya İzak Ballı'nın İzak Barışsever isimlerine çevrildiğini biliyoruz; Ali böylece "Eli" olarak İbraniler'de taşınmaktadır ve Eskanaziler'in, Yidişçe, "Tanzer" soyadını taşıdığından da haberdarız. Çeşitli nedenlerle Musevi olmayan isimlere dönülürken, Jüdo-Al-

1) Younous et Néfissa Geoffroy, *Le Livre des Prénoms Arabes*, Casablanca, 1994, s. 60.
2) S. Mutçalı, *Arapça-Türkçe Sözlük*, İstanbul, 1995, s. 537.
3) F. Devellioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Lügat*, s. 1246.
4) Rifat Bali, *Cumhuriyet Yıllarında Türkiye Yahudileri - Bir Türkleşme Serüveni 1923-1945*, İstanbul, 1999, s. 175.

man veya Jüdo-İspanyol isimlere ve seslere benzetmek temel kuraldır.

Nilüfer, Ankara'nın büyük balık ihracatçısı Ali'nin İngiltere'de okuyan oğlu Aziz Tanrısever ile evleniyor; burada yürütülen mantık doğru ve ihtimal gerçekse, dönmelerin Müslümanlarla evlenmeme yasağına uygunluk saptıyoruz. Nilüfer'i bırakıp Aylin'e geldiğimizde ise, dönme profiline çok daha bağlı bir çizgi görüyoruz, Ankara'da İngilizce öğreten "millici" Maarif Koleji olmasına karşın, Robert Kolej'in kızlar için simetriği, Arnavutköy Amerikan Koleji'ne gidiyor, kural budur ve Paris'te ne olduğu anlaşılamayan bir Libyalı Arap prensi ile evlendiği kaydediliyor; buradaki kayıtların her satırı tutarsız ve kuşku davet edici niteliktedir. Bu evliliğin bir macera veya bir istihbarat işi olması mümkündür; çünkü Aylin, Amerikan Ordusu'nda albay rütbesine çıkmışken, ancak casusluk filmlerinde görülebilen bir biçimde, bir gün evinin önünde arabasının altında ölü bulunuyor. Bütün bunlardan ayrı olarak, tarikatçı Fethullah Gülen, tarikatı ile Washington arasındaki ilişkiyi bu Aylin'in kurduğunu bir kez açıklamıştı; dolayısıyla bu evlilik her türlü spekülasyona açıktır.

Asıl evliliğini, Fransa'da bir üniversitede asistan Jean-Pierre Egger ile yapıyor; "Aker" veya "Eker" olarak da yazılabilecek bu soyadının Yahudilerce taşındığı konusunda hiçbir kuşkumuz bulunmamaktadır. Egger'i, kendisine koca seçen Aylin, böylece Fransa'da üniversite tahsilini yaptıktan sonra, hemen bırakmak üzere Egger'i de yanına alıp, bütün Türkiye Yahudi ve dönmelerinin gerçek başkent olarak bildikleri New York'a geçiyor; sanki orada kendisini, yine Robert Kolej'de okuyup New York'a daha önce geçen İstanbullu Yahudi Mişel Radomisli beklemektedir. Mişel'in karısından boşanması ve bir sinagogta Aylin ile evlenmesi için çok zamana ihtiyaç duyulmadığını Kulin'in kitabından öğreniyoruz. Evlenme gerekçesiyle Aylin'in Yahudiliğini açıklamış bulunuyoruz.

Yeni kocaya geldiğimizde, zindan-aydınlığında yapabildiğimiz araştırma, Polonya ve Ukrayna'da pek çok "Radomysl" köy veya kasabası varolduğunu göstermektedir; "y" Rusça'da "u" sesine işaret ederken, İngilizce'de "ı" olarak okunmaktadır. Çokluğu, bir özel isim değil; kavram olduğunu düşünmemizi sağlıyor; Polonyaca ve Ukrayna dilinde sözlüklere sahip olmadığımıza göre ve bunların Rusça'ya yakınlığını hesaba katarak, "radost", sevinç ve "misi", düşünce, sözcüklerinden bir anlam çıkarmaya cesaret edebiliriz, risklidir.

Sondaki "-i" veya "-lı", İbranice veya Türkçe'deki nispet bildiren bir ek olabilir; İbranice "Aron-i" veya "Vital-i", ya da Türkçe "Kuz-lu" veya "Hendek-li" bildiğimiz örneklerdir; bunların yerine "-er" eki de kullanılabilirdi, fakat böylesi New York'ta aynı ölçüde geçerlidir. Yeni kocanın Slav halkların yaşadığı yerden İstanbul'a göç etmiş bir Eskanazi olduğunu düşünebiliyoruz. Buraya aldığımız fotoğrafı, bu düşüncemizi, kuvvetlendirmektedir.

Buraya kadar güzel, yalnız, Kulin'in, ısrarla "Mişel" demesi çok şaşırtıcıdır; çünkü böyle bir söyleyiş, Amerikalılara ve özellikle New Yorker'lere çok yabancıdır, bu ismin New York'ta böyle söylenmeyeceğini biliyoruz. Tevrat'ta yeri ve "Tanrı benzeri" demek olan bu ad, Amerika'da "Michael" olarak söyleniyor ve "Mike", Türkçe söylenişi "Mayk", Mickie, Micky ve benzeri sevimli söylenişleri de var.[1] Rusya'da, Mihail ve İspanya'da Miguel olarak taşınan bu isme Fransızlar "Michon", Türkçesi "Mişon" ve çoklukla Michel, Türkçesi "Mişel" diyorlar; biz Türkler de bu ismi söylerken Fransızlar'ı izliyoruz. Bu durumda, bu isim araştırmasından, birbiriyle bağlantılı iki sonuç çıkarmak durumundayız; Radomisli, İstanbul'dan New York'a gider gitmez, Amerika'da evlendiğine, hasta kabul eden bir psikolog olduğuna ve çocukları bulunduğuna göre, adını, mutlaka "Mike" ve "Michael" olarak söylemeyi öğrenmiştir ve Mişel'i unutmuş olması zorunludur. İkincisi, Aylin'in yine kolejli ve eski bir arkadaşı olan A. Kulin, "Mişel" demekte ısrar ettiğine göre, bunun, Aylin dahil bütün çevre tarafından böyle söylendiğini kabul edebiliriz, bundan, Aylin'in Mişel'i İstanbul'da tanıdığı sonucunu çıkarmak gerekmektedir. İsim koyma ve söylemenin sanıldığından katı kuralları var; öyleyse, Aylin ve Nilüfer, Mişel'i, İstanbul'dan tanıyorlar ve Kulin, bunun üstünü örtmeye çalışmaktadır.

Aylin ile Mişel'in evliliğinden önce bir evlilik daha var; Nilüfer, Tanrısever'den ayrılarak kendisinden çok yaşlı Kasım Gülek ile evlenmiş durumdadır, Kasım Bey'in Moon Tarikatı ile ilişkisi olduğu iddiaları burada sadece bir ayrıntıdır. Ancak anı yazarlığı da, eninde sonunda ayrıntılar demetidir; Kulin, bir ayrıntı düzeyinde tutarak, "Nilüfer bilinmez bir nedenle, Mişel'e karşı amansız bir savaşa girişti" diye yazıyor. Böyle bir lüksü yok, buna işaret ediyor ve yazıyorsa, "bilinmez" olanı bilinir yapmak zorundadır, fakat yapmıyor. Hem yapmamasından ve hem de daha sonraki gelişmelerden, Nilüfer-

1) A. J. Kolatch, *The Complete Dictionary of English and Hebrew First Names*, N. Y., 1984 p. 161.

Mişel-Aylin ilişkisinin gösterilmek istenenden çok daha karışık olduğunu düşünmeye yöneliyoruz. Çünkü, Nilüfer, Aylin ile Mişel'in evliliğine, görünürde, "Nilüfer Yahudi bir yeğene izin vermez" gerekçesiyle şiddetle karşı çıkıyordu; bu gerekçe tutarsızdır. Çünkü hikayenin gelişimi bir süre sonra, Nilüfer'in, yazıldığına göre kendisinin çocuğu olarak dünyaya gelen Tayibe'yi, evlat olmak ve yetiştirilmek üzere, yeniden Yahudi olmuş Aylin ile Yahudi Radomisli'ye teslim ettiğini göstermektedir.

Mişel'in, "Aylin nihayet bir evlada kavuştu" diye sevinmesine imkan verecek şekilde, Tayibe'nin bu Yahudi aileye teslim edilmesine gerekçe olarak, Kulin, sadece "Tayibe'nin içine kapandığını ve dolayısıyla sağlığının bozulduğunu" kaydediyor, bir üvey anne-mutsuz çocuk sendromu çağrıştırılıyor. Aylin ise sık sık hamile olmakla birlikte doğum yapamıyor ve hep düşürüyor; kitaptaki bilgilere dayanarak bu düşürmeler ile Tayibe'nin dünyaya gelişini karşılaştıramıyoruz, özenli bir bilgisizlikle karşı karşıyayız, sanki dezenformasyon var. Kulin'in, bu childish senaryosuna göre Kasım Gülek de, kızının Musevi çevresinde yetiştirilmesine "iyi ingilizce öğrenmesi" için razı olmaktadır; çocukların bunlara inanabileceğini sanıyorum.

A Kulin, Tayibe'nin, Murat Birsel adındaki gazeteci ile evli olduğunu da yazmaktadır. Bu gazetecinin hangi gazetecilik merdivenlerinden geçtikten sonra *Sabah*'ta gazeteci ve sütun sahibi olduğunu bilmiyoruz; böylesi füzeli sütunlar hep dikkatimizi çekiyor ve "Murat" adının, esasta bir Ermeni adı olduğunu ve İslam dışı bağlantıları olmuş olan aileler tarafından tercih edildiğini hep yazıyoruz. Türk tarihinde de "Murat" adının ilk kez saptanması, Orhan Bey'den sonradır ve birisi "Nilüfer" olmak üzere Orhan'ın üç hatunu da Hıristiyan idi. Bu adın, Araplar tarafından kullanılışı bizde "Cem" adının taşınmasına benziyor ve dolayısıyla ilk işaretlere göre, bu evliliği dönmelik kurallarına uygun buluyoruz.

İkinci Bölüm İçin Dördüncü Ek:

SESİ-YOK SOPRANO: LEYLA GENCER

Zeynep Oral, yazarlık iddiasında hiç kimseye layık olmayan kitabına "Leyla Gencer adını bana ilk duyuran, çocukluk ve ilk gençlik günlerimde bana bıkmadan usanmadan Müthiş Türk Kızımız'ı anlatan ve yaşayıp görebilseydi bu kitaba en çok sevinecek babaannem Seza Birsel'e" diyerek, ilk teşekkürünü Seza Birsel Hanım'a göndererek, başlıyor; bizim de başlamamız için en uygunu burasıdır. Şunları kaydedebiliriz: a) Hiçbir melomane, hiçbir opera tutkununun Leyla Gencer'e hayran olması mümkün değildir, çünkü çok sıradan bir sesin sahibesidir. b) Seza Birsel Hanım'ın Gencer'in sesini tanımış olması ihtimali de zayıf görünmektedir; çünkü, Gencer, korist olarak girdiği Ankara'daki Devlet Operası'ndan İtalya'ya transfer oldu ve soprano etiketini ülke dışında kazandı. Ayrıca bir opera tutkunu, Washington, Londra ve Paris'te yaşamış, hep plakçıları dolaşmış birisi olarak, Gencer'e ait hiçbir plak kaydı olmadığını da biliyorum. c) Seza Birsel ve özendirmesiyle Zeynep Oral Hanımlar'ın, Leyla Gencer düşkünlüklerinin nedenini başka yerde aramak yerindedir. Bilimsel olarak da çok verimli olduğunu taahhüt edebiliyorum. Bilim, çok küçük değişikliklerin senfonisinde gizlidir.

Öyle mi? Bilimde ilk iş, ideolojik sis bombasını yarabilmektir; bu sorabilmek ve görebilmek için vazgeçilmezdir. Gencer ile ilgili öylesine bir çığırtkanlık yaşandı ve Oral öyle bir methiye düzüyor ki, kitabını okuyanların, kitabına almak zorunda kaldığı gerçekleri görmesi imkansızlaşıyor, çarpıtıcı ideolojiyi düzelten bir ayrı gözlükle başlamak zorunludur. Kitaptan sıralayabiliyoruz; San Fransisco Operası'nın Yahudi kökenli müdürü ve Leyla promosyonunu üstlenmiş Kurt Adler, Leyla'yı San Fransisco Operası'na çağırdığında, ilk provada şef Lolinari-Pradelli, "ama sizin sesiniz çok

detone" diyordu. Bir başka eleştirmen, "sesi büyük değil", bir diğeri, "sesi klasik anlamda güzel değil", bir başkası, "sesi dahi güzel olmayan soprano", daha çok var, ama bununla yetiniyorum, bir başkası da "normal hatta sıradan bir ses" diye yazıyordu.[1] Bunların hepsini, şimdi düzelttiğim gözlükle okumak mümkündür ve Leyla'nın itildiği sırada B. Aran, A. Aydan ve M. Girginkoç türünden sopranolar vardı ve Gencer'in bunların eline su dökemeyeceği kesindir.

Operayı bir an için bırakıp isim-bilime dönecek olursak, şunları kaydediyoruz: a) Seza Birsel ile Tayibe G.'nin kocası Murat Birsel arasında soyadı özdeşliği görünmektedir. Dönmelerin ancak dönme veya gayri müslimler ile evlenebilecekleri kuralı ve "Murat" isminin, dönme çağrışımı burada tekrar hatırlanabiliyor. b) Yahudi kökenli araştırmacı Rifat Bali'nin kitabı bu alanda ve yakın dönem Türkiye tarihi açısından son derece yararlıdır; Bali de, kitabında eşi Beti'den başka çocukları Nedim ve Seza'ya teşekkür ediyordu.[2] Demek "Seza" adı, Yahudiler tarafından da taşınabilmektedir. c) "Or" İbranice "aydınlık" demektir ve çokça taşınan bir isimdir, eklerle türetildiğini görüyoruz, "Oral" ve özellikle "Oralee", bu "Orali" olarak da söyleniyor, isimleri de var.[3] Oral-i ve Vital-i, gramer açısından aynı kuruluştur. "Leyla", Araplar kadar ve belki daha çok İbraniler tarafından da taşınan bir isimdir ve "Leyla İpeker" adı buna tanıklık ediyor ve "Gencer" soyadı Türkçe izlenimi vermekle birlikte "ç" ile değil "c" ile yazıldığı için bu izlenimin yanıltıcı olduğunu biliyoruz ve İbrani veya dönme çağrışımına sahiptir.

Oral, Leyla'nın babasının adını "İbrahim" olarak veriyor, uygundur ve bektaşi ve sufi olduğunu kaydediyor; dönmeler, en çok bunlara yakın duruyorlar veya çok zaman içlerinde kayboluyorlar. Annesi, Alexandra Angela Minakovska'dır, koyu bir katolik olduğu izlenimini alıyoruz ve Leyla'yı öylece yetiştiriyor, pazar ayinleri ihmal edilmemektedir. Evlendiği kimse, İbrahim Gencer idi ve hem isim ve hem de soyadı bizi dönme teşhisine sevk ediyor; adeta görücü usûlüyle evlenmişler. Zeynep Oral'ın İbrahim hakkında belirleyici biyografik bilgi vermekten kaçınması da kuşkumuzu arttırıyor; ancak onomastique, çok yardımcıdır.

1) Zeynep Oral, Tutkunun Romanı *Leyla Gencer*, İstanbul, 1992-1999, s. 75-109-120-215-237.
2) Rifat Bali, Cumhuriyet, Yıllarında Türkiye Yahudileri – Bir Türkleştirme Serüveni 1923-1945, İstanbul, 1999, s. 32
3) A. J. Kolatch, *The Complete Dictionary of English and Hebrew First Names*, N. Y. 1967-1984, p. 178-393.

İbrahim ile Leyla'nın evliliğinin çok gevşek olduğuna, kitabı okuduğumuzda, kanaat getiriyoruz; yabancı bir bankada çalıştığı ve yıllarca ayrı kentlerde yaşadıkları kesindir. Bunun yerine, sesi olmamakla birlikte sahne performansı yüksek Leyla'nın hayatını en çok Maestro Gavazzeni'nin doldurduğunu Oral da hissettirmekten geri kalamıyor; Oral, Maestro'nun eşi için, "yakın takipte bulunan Bayan Gavazzeni" diyor ve Gavazzeni'nin kendisi de Leyla ile ilişkisini "yirmi beş yıllık bir yaşam" sözleriyle özetliyor.[1] İbrahim ile evliliği bir tür konvansiyonel evlilik olarak kalıyor; gerçi Leyla, Ankara'da kaldığı kısa bir zaman içinde, adının bazı büyükelçilerle dedikodu konusu yapılmasına da itiraz etmiyor, biliyoruz.

Leyla'nın İbrahim'den İbrani çağrışımlı "Gencer" soyadını almasının dışında[2] fazla bir kazanımı olmuyor, fakat Oral, İbrahim'in teyzeleri ve yaşıtları oldukları için de arkadaşları olan üç hanım ile çok yakın olduğu bilgisini veriyor, bu üç hanım, Leyla'yı adeta uçuruyorlar ve bunların ad ve soyadlarını da kılpayı okuyabiliyoruz. Fatma Cezzar, Sevim Moran ve Ayşe Kapana adlarındaki bu üç hanım bizim ipuçlarımızdır; "Ayşe" Sabetay Sevi'nin en çok sevilen sabetayist karısının adı idi ve "Kapancı" ise, dönmeler içindeki önemli bir kolun adıdır.[3] Bunlara, "İbrahim Ağa Partisi" veya "Papular" veya "Kapancılar" adları da verilmektedir; dönmeler içinde daha üst katmanları temsil ediyorlar. Demek, İbrahim Gencer'in dönme ailesini teşhiste yanılmıyoruz ve Leyla ile evlilik kurallara çok uymaktadır.

Türkiye ilginçtir, daha 1956 yılında, Müjgan Kutucular, "şayet, İtalya'ya götürülen Leyla olmayıp mesela Suna (Suna Korad, y.k.) veya bir başkası olsaydı o da hiç şüphesiz daha esaslı bir şöhret yapabilirdi" diye yazıyordu; hem doğru ve ne yazık, hem de yanlış görünüyor. Suna Korad, kuşkusuz, Leyla ile karşılaştırılamayacak ölçüde üstün bir sestir, ama arkasında Yahudi lobisi olur muydu, bu şüphelidir. "Bir insanı büyü ile öldürmek mümkündür, ancak kahvesine bir miktar arsenik koyarsanız" diyen filozof haklıdır; Yahudi lobisi olmadan, henüz "dünyaca ünlü" olmak imkansızdır. Bunu bir şekilde "Leyla Gencer, Amerika'da güçlü Yunan lobisinin, daha sonra Ermeni lobisi-

1) Z. Oral, *Tutkunun Romanı Leyla Gencer*, op. cit, s. 185-227.
2) Tansu-Özer evliliğinde de İbrani çağrışımlı "Çiller" soyadı saklı tutuluyordu.
3) İbrahim Alaattin Gövsa, *Sabetay Sevi*, İstanbul, tarihsiz, s. 72.
Leyla'nın, İbrahim'den önce, Hitler'den kaçan ve annesi Angela'nın evlerine aldığı Hilinski adında bir Polonya kökenli Yahudi ile de duygusal ilişkisi oluyor. Hilinski, İsrail'e gidiyor; katolikler ile Yahudiler arasındaki tarihsel husumet gözönüne alındığında, Leyla'nın ailesinin bu kategoriye girmediği ortaya çıkıyor.

nin kurbanı oldu"[1] sözleriyle, Oral da dillendirmiş olmaktadır; bu mantığı, Yahudi lobisinin gücü ancak bu kadar sonuç veriyordu, biçiminde anlamak gerekiyor. Her sıkıntıda, her şefin, "bu kızın sesi yok, rol vermem" dediği zaman yetişen Kurt Adler ve diğerleri, Metropolitan'a götüremediler, kastedilen budur.

Gerçeklere ve kendimize yiğitçe bakmayı öğrenemeyecek miyiz? Bu "dünyaca ünlü" sopranonun ününü kabul edelim, ama bir tek plak bile yapılmadığını nasıl açıklayacağız; benim bütün itirazım, "hak" duygularımızın ve estetik değerlerimizin ayaklar altına alınmasınadır. Sesi-yok bir sopranoyu böylesine övmek ayrıca ikiyüzlülük olmaktadır; Oral da, kitabında ne aktaracak, aktardıklarının hepsinde olumsuz yargılar var ve birisi, "plak şirketleri ona da nedense güvenmediler" diye yazıyordu ve Oral aktarmaktadır. Plak ticari iştir ve alıcısı, bütün plak mağazalarında, tanımıyorsa, önce dinliyor ve alıyor; dinledikten sonra hiç kimse Leyla'nın plağını almayacaktır, şirketler, adları üzerinde şirkettirler ve satmayacağını gördükleri için yapmazlar, bu nedenle hiçbir plağı ve kaydı olmayan bir soprano olarak kalmıştır. Acıdır ve hepsi üzüntü veriyor.

Oral, gençliğinde ve yıllarca önce bir kez Paris Operası'nda bilet kuyruğunda iken, kendisinin Türk olduğunu duyanların hayranlıkla Leyla'dan sözettiklerini aktarıyor, ne güzel masallar yazıyorlar! a) Ben orada, Palais Garnier'de, çok kuyruğa girdim, kuyruktakilerin çoğu turisttirler ve hiç böyle konuşmuyorlar. b) Plağı olmayan bir operacıyı kimse tanımıyor. Yazık!

1) Z. Oral, *Tutkunun Romanı Leyla Gencer*, op. cit., s. 79.

Üçüncü Bölüm

İSİM-BİLİM ÇÖZÜMLEMELERİ

But all science would be superfluous if the outward appearance and the essence of things directly coincided.
K. Marx, *Capital*[1]

Bu kitapla, *Tekelistan*, ilgili olarak sevindirici olan, halkımızın bilimselleşmesine katkıda bulunmasıdır; bununla iki saptamayı kastediyorum. Evlerde, iş yerlerinde, kahvelerde, yaygın bir biçimde, söz uygunsa "isim-bilim oynandığını" haber alıyorduk; ancak oyuncuların, sonuca, hızla ve ilk kanıtlarla koşmaktan da özenle kaçındıklarını duyuyorduk, bilimsellikte önemli bir adım ve mesafe olarak görüyorum. Bilim, eninde sonunda, var olan ancak gizli duranı ortaya çıkarma işidir; bunun için pek çok kanıta ihtiyaç duyuyoruz ve bilim yolunda ilerlerken, hiçbir zaman, tek başına duran bir kanıta güvenmemeyi de öğreniyoruz. Bütün kanıtlarımız probablistique'dir, ihtimali ancak bir kanıtlar sistemi içinde güç kazanıyor; öyleyse, bütününden ortaya çıkan ispatın kendisinin de ihtimali nitelik taşıması kaçınılmazdır. Gözlemle-

1) K. Marx, *Capital*, Vol. III, p. 817.
"Eğer dış görünüş ile öz doğrudan doğruya çakışsaydı, bilim, tümden gereksiz olurdu."

rim, bu anlayışın kazanılmakta olduğu yönündedir.

Her kanıt, ispata yönelen her bilgi, bir madde'dir; öyleyse, neden-sonuç ilişkisi, eninde sonunda bir maddeci bağlanma olmaktadır. Maddecilik yönteminin, buna materyalizm de diyoruz, marksizm ile özdeşleşmesi, marksizmin inatçı karşıtları açısından, bir talihsizlik olmuştur; halbuki bütün bilim adamları materyalisttirler ve çoğu, dar anlamda marksist olmayabiliyorlar. Bilim, her maddeden kaçınılmaz olarak bir sonuca yönelme çabasıdır; Fransız Aydınlanmacıları'nın yaptıkları sadece bu idi ve bir de bunu, Paris'in salonlarına götürdüler ve halklaştırdılar, "kütleleştirdiler" de diyebiliriz. En etkinleri, yol açıcıları, açıkça materyalist idiler, savunuyorlardı ve her yol açıcı türünden uçlarda dolaşıyorlardı; o kadar öyle ki, daha sonra gelen Marx, bunları, "kaba materyalistler" olarak eleştiriyordu. "İsim-bilim Oyunu", halkımızı, bu anlamda, maddeci ve bilimsel yapıyordu, ikinci ve sevindirici saptama da budur; bilim, maddeye göz kapayamamak ve mutlaka bir sonuca doğru yola çıkmak, demektir. Demek ki, bilim, hangi yaşta yapılırsa yapılsın bir gençlik işidir ve eğer bu düşünce doğruysa, bilim adamlarının takvim yaşları arttıkça daha da gençleşmelerinin sırlarından birini burada aramamız gerekmektedir. Gençlik, eninde sonunda, ihmal tanımayan ve maddeye kapanamayan bir akıldır; maddeyi, görmezlikten gelemeyen göz de diyebiliyoruz.

Burada, Einstein'ın Heisenberg ile yaptığı mülakatı hatırlamak yerindedir, bir aradan sonra devam ederken, Heisenberg, Einstein'ın konumunu, "siz, deneyin önce geldiğini söylediniz" yollu özetleyince, Einstein, "öyle mi dedim, öyle demişsem, yanlış söylemişim" diyerek konuşmayı tam ters bir yöne çekmişti; sözler mot-a-mot böyle değil, ancak bu anlamdadır ve Einstein, "teori önemlidir" sözleriyle bakışını, net bir biçimde formüle etmişti. Teori-pratik ikileminde önceliği olan teoridir; pratik için de, aynı anlama gelmek üzere deney ve kanıt toplama işi de bir teori ile başlamaktadır. Teori olmadan, deneyi ve toplanabilecek kanıtları bilmek imkansızdır. Biz de buradayız.

Aslında bütün bilimsel keşifler veya Kuhn'un yaygınlaştırdığı niteleme ile söyleyecek olursak, bütün bilimsel devrimler, eninde sonunda bir teoriler savaşıdır. Kuhn'un çalışmasının da vurgulamak istediği bu olmak gerekiyor; bütün yapmak istediğini de bir ihtilal çözümlemesini fizik bilimi tarihine uygulamak olarak anlayabiliriz.[1] Her "yeni" teori, var olan teori ile savaşmak zo-

1) Thomas S. Kuhn, *The Structure of Scientific Revolutions*, University of Chicago Press, 1962-1970.

rundadır; düzen, üniversiteler ve akademiya, her zaman var ve egemen olan teoriden yanadır ve bunu da normal saymak durumundayız. Çünkü yeni teorinin kazanması halinde, sadece mevcut teorinin değil bunun sahipleri ve taraftarlarının da eskimeleri ve hatta hurdaya çıkmaları mümkün ve çok zaman da kaçınılmaz olmaktadır. Sessiz ve dolayısıyla sahne altlarında çalgıcılarla takviyeli sinemaya son veren sesli sinemanın keşfinin sayısız çalgıcıyı, piyanist ve kemancıyı, işsiz yaptığını Marilyn Monroe ile Jack Lemmon'ın unutulmaz filminden de, "some like it hot", hatırlıyoruz. Demek, her türlü devrim, hem yaratıcı ve hem de hurdacıdır.

Hiç kuskusuz, teoriler savaşı, bilimsel arayışlarda, teorinin önem ve önceliğini çok iyi bir biçimde ortaya koyuyor; fakat daha iyi ortaya koyan ise A. Conan Doyle olmuştur. Doyle'un şaheseri olan Sherlock Holmes öykülerinin hemen hepsi, bir bilim yöntemi dersidir; bunların her birinde de iki "teori" olduğunu biliyoruz. Birisi, "resmi" teoridir ve arkasında devlet, Doyle'un öykülerinde ise, emniyet müdürlüğü, bulunmaktadır. Bir de bunun karşısına Holmes'un geliştirdiği teori çıkıyor ki, Doyle'un bütün öyküleri, aslında, bu iki teorinin savaşı olarak gelişmektedir; Holmes'un teorisinin hep kazandığını biliyoruz.

Doyle veya Holmes, ne yaptıklarının bilincinde görünüyorlar; öyküleri, daha sonra yardımcısı olan Doktor Watson anlatıyordu ve Watson, öykü dizisinin başlarında, ilk karşılaşmaları hakkında da, kuşkusuz fictif, bilgi vermektedir. Buradan anladığımıza göre Holmes, ilk görüşmelerinde Watson'a, "dedüksiyon kuralları, benim pratik çalışmalarımda sonsuz değerdedirler" demektedir ve buna bir de, "gözlem yapmak, benim ikinci kimliğimdir" bilgisini eklemektedir.[1] Holmes, burada, "dedüksiyon" sözcüğünü, benim verdiğim anlamda, maddeden sonuç çıkarma, olarak kullanıyor ve "Afganistan'dan geliyorsun, değil mi" sözleriyle de Watson'u şaşırtıyor; Watson, "size söylemişler" yollu çıkışsa da, Holmes'un çıkarımı özgün ve doğrudur.

Bu çıkarımda ilk ders var, anlatımına değiyor; Holmes, artık dedüktif adımları fark etmediğini kaydetmekle birlikte, potansiyel yardımcısına da, özetlemekten geri kalmıyor. Birinci gözlem, doktora benzediği ancak askeri bir hali olduğudur; bundan Doktor Watson'un askeri doktor olduğu sonucunu çıkarmaktadır. İkinci gözlem tenin esmer olmasına karşın, saatinin kayı-

1) A. Conan Doyle, *The Complete Sherlock Holmes*, Middlesex, 1984, p. 17

şının kenarından fark edilen tenden farklılığıdır; demek, tropik bir yerden gelmiştir ve yüzü yanmıştır. Üçüncü çıkarımı okuyoruz, yüzü bitkin ve yabanıldır; kötü zamanlar geçirdiği sonucunu çıkarmaktadır. Dördüncüsü, bir kolu hafif dik durmaktadır, yaralanmış ve ameliyat geçirmiş olması mümkündür; o halde, Doktor Watson, Afganistan'dan gelmektedir. Çünkü o tarihte Büyük Britanya sömürgecileri, Afganistan'a sömürge savaşı yapıyorlar ve gerçekten de Doktor Watson, Peşaver'den geliyordu. Yöntemi budur.

Buna bizim ekleyeceklerimiz var; araştırma bir savaştır ve savaşta, fethe gerekli olmayanları hesaba katmamak ve unutmak esastır. Komutan veya bilim adamı, sadece hedefe götüreceğini sandıklarını bilmek durumundadır ve hep "teori" ve istenirse "model" denebilir ile hareket etmek zorundadır. Benim "bilim adamı bilgi hamalı değildir" sözüyle de anlatmak istediğim budur. Bu bilgi ekonomisi, kanıt toplamada da geçerlidir; Holmes, resmi dedektiflerin, "araştırıcılar" da diyebiliriz, delil-oburu olmalarıyla hep alay etmektedir; Holmes hayranları olarak bunu biliyoruz. Holmes'un, normal kapıdaki ayak izleriyle ilgilendiği görülmemiştir; varsa, bahçeye açılan mutfak kapısındaki ayak izleri önemlidir, çünkü normal dışılığa bir işaret olmaktadır. Aynı şekilde Holmes, kül tablasındaki sigara külleriyle de ilgilenmemektedir, bunları toplamayı, hep resmi araştırıcılara bırakıyor ve varsa yataktaki sigara külünü, çok yol gösterici olarak kabul ediyor. Çünkü, yataktaki sigara külü, iki kişinin yakınlığını, muhtemelen bir cinsel ilişkiyi, ilişkiden sonra sigara içilmesini ve sigara külünün düşürülmesi de önemli ölçüde içki alındığını haber veriyor ki, bu bir model kurma işidir. Cinayet, bunun arkasındadır.

RANT VE BIYIKLI KÜMESİ

İsim-bilim, "onomastique" ve Rusça'da "onomastika", ne yazık ülkemizde hiç bilinmemektedir; Profesör Faruk Sümer'in emek ürünü çalışmasını ve Erk Yurtsever'in, tarihsel yazılardan kısa ancak değerli isim derlemesini, bir kena-

ra koyacak olursak, isimlerimiz üzerinde de ciddi çalışmalardan yoksun durumdayız. Bu, Türkiye'de dilbilimin ve bundan da öte tarihçiliğin ne ölçüde gelişmemiş olmasına acı ve önemli bir işaret sayılabilir; çünkü isim-bilim, tarih mesleğinin çok değerli araçlarından biridir. Bizimki, bir anlamda da, öncü çalışmadır; fazlalıkları ve eksikliklerini doğal karşılamak yerindedir. Çünkü her öncü, mevzun değildir; bunu yaşamın öğrettikleri arasında buluyoruz.

İsim-bilimin verimlerini tarihe uygulamayı, "osmanist kuruluş" çalışmama bırakıyorum; ancak bugünkü Muğla, Isparta ve Aydın'ı içine alan yöredeki Germiyanoğulları prenslerinin isimleri çok dikkat çekicidir ve çoğunun Tevrat isimlerini hatırlatması, şimdiye kadar hep ihmal edilmiştir. Hal böyleyken, isim-bilim tekniklerini ilk önce Türkiye Yahudi ve sabetayistlerine uygulamam, Türkiye Yahudiliği tarihini 1492 ile başlatmanın ve sabetayizmin coğrafyasını da İzmir ve İstanbul ile sınırlı tutmanın çok eksik olduğunu ortaya çıkarıyordu; tarih gerilerdedir ve coğrafya çok daha yaygındır. Hemen işaret edebiliriz, Muğla'da 1356 yılına ait Yahudi mezar taşı bulunduğunu biliyoruz ve bu yörede "Cıfıt Dağı"[1] var, ekleyebiliriz, Avram Galante'ye güvenecek olursak, "Menteş" sözcüğü, "Mordehay" yerine kullanılmaktadır; bu işaretler, ihmal edilmesi zor maddeler halindedir.[2] Ancak ifade ettim, bunlar, başka bir çalışmanın alanına giriyorlar ve burada duruyoruz.

Bu iki kategori, Yahudiler ve sabetayizm, bu araştırmada sık sık geçmekle birlikte benim çıkış noktam bunlar değil; sadece "rant teorisi" ile harekete geçiyorum ve rantiyeleri incelemeye alıyorum. Rant teorisi, çok kısa ve basit olarak söylenecek olursa, hakkından fazlasını elde etmeyi içeriyor; bu nedenle de, klasik iktisatta toprak rantı üzerine başlayan bu ilgi bugün tekel teorisi ile bütünleşmiş durumdadır, rant için mutlaka tekelli bir konum gereklidir. Başlangıcım rant teorisi olduğuna göre, rant için tekelin varlığı kaçınılmazdır, buradan tekel teorisine ve herhalde emperyalizm araştırmalarına bağlanıyoruz. Özünde, Yahudileri ve sabetayistleri değil, bir parti arıyoruz.

Güzel, öyleyse bu araştırmayı, bir başka açıdan, "rantiye avcılığı" olarak görmek de mümkündür. Bulunan rantiyelerin çok büyük bölümünün de sa-

1) Bu sözcüğün, "cıfıt", Yahudileri aşağılamak için kullanıldığı iddiasını doğru kabul etmemek gerekiyor, aslının "cıvıt" olduğu ve Fransızca'ya "juif" olarak buradan geçtiğini ileri süren İbrani uzmanlarını biliyoruz. İbrani'de "ibr" veya "heper" ya da "heber" olması da, bu nazariyeyi desteklemektedir.

2) Başbakanlar ve bir ara "baba-kız" sayılan Sami Süleyman Demirel ile Tansu Çiller'i de tarihsel Germiyan Yöresi'ne borçluyuz.

betayist olarak çıkması ise bir sürprizdir; dolayısıyla sabetayistleri aramasak da sabetayistleri buluyoruz. Buradan, uluslararası ilişkilere geçmek ve bir emperyalizm teorisi ve emperyalist bir pratikle karşılaşmak ise çok kolay ve kaçınılmaz olmaktadır.

Burası da güzel, ancak burada sanıldığından önemli bir güçlükle karşılaşıyoruz. "Hakkından fazlasını almak" eyleminin, söylemesi kolay olmakla birlikte tanımı zordur ve bu zorluk, alınanları, yalnızca parasal olarak ölçmediğimiz zaman daha da artmaktadır. Zorluğu, klasik ve neo-klasik bölüşüm teorilerinin dar labirentlerine girmeksizin, araştırmaya uygun "teori" veya model kurarak açmaya çalıştığımı belirtmekle yetiniyorum. Bunun haklı bir yol olduğunun kabul edileceğini umuyorum, çünkü hem Ricardo-Marx ve hem de marjinalist bölüşüm teorileri de, adı üzerinde teoridirler; demek, rant araştırmalarının öncülü de, teori olmaktadır.

Balzac, bir romanında, "teşrih" yönteminin gerçeğe en kestirme yol olduğunu anlatıyordu; yazık ki hâlâ pek çok doğru'ya adli tıp'ın yardımıyla ulaşıyoruz. Sanki otopsi'nin, gerçek arayışının, Balzac "Mutlak Peşinde" diyordu, ayrılmaz bir parçası olduğu bir dünyada yaşıyoruz. Aydınlıklara ölümlerden kapı açıyoruz.

Birincisi, Selin Uras üzerinde daha önce durmuştum; bu genç ve güzel kızımız, genç erkek arkadaşıyla birlikte, bir trafik kazası ile bu dünyadan göçmüştü, hep birlikte çok üzülmüştük ve bu normaldir. Ancak üzülmemiz, normal ölçülerini çok aştı, bir kampanya ile Selin Uras hemen bir azize haline getirildi ve nerede ise ülkedeki ilk trafik kazasıydı. Babası, babasından ayrı annesi, annesinin arkadaşları, babasının yürüyüşü ve Selin'e ait ne varsa matbuat ve kanal yıldızı oldular ve daha da ileri gidildi, kazayı yapan aynı semtin çocuğu ve oğluna sahip çıkan annesi de "milli düşman" ilan edildiler. Selin Uras, ölümünden sonra bir "rantiye" ve çirkin bir emperyalist oyunun aracı haline getiriliyordu ve benim, bu talihsiz kızımızı araştırma konusu yapmam bundan sonradır. Ancak bir sabetayiste böyle yüksek değer biçilir; beni harekete geçiren hipotez bu olmuştur. "Selin" ismi, kural olarak ve "Uras" büyük ihtimalle, sabetayistler tarafından taşınmaktadır.

Bu ülkenin yakın tarihinde köprüden ve damlardan intiharlar, bir şenlik haline getirilmişti; intihar olayları kameralarla evlere aktarılıyordu ve sanki, Roma'da ve Konstantinopl'de gladyatörlere veya aslanlara insancıklar atılıyor-

du, utançtan eğlence çıkarmaya çalışan bir matbuat ve televizyon vardı. Matbuatta, intihardan vazgeçenlere "yuh çekildiği" haberini de okuyorduk; intiharlar günlük yaşantımızın bir parçası ve İstanbul matbuatının kampanyasıydı. Ancak ilk planda çok sevindirici görünüyor, Lara Falay adındaki lise öğrencisinin intiharıyla birlikte bu kampanyanın tersine çevrilmesine tanıklık ettik; fakat üzülmek ve utanmak gerekiyor, çok acıdır. Sanki, Türkiye'de ilk intihardır; Türkiye'nin en yüksek tirajlı gazetesi olduğunu iddia eden gazete, Lara'nın intiharını, adının üzerine çıkararak bir kampanya haline getiriyordu; bütün toplum ayağa kaldırılmak istenmiştir. Sürekli mülakatlar alınıyor, kampanyalar açılıyor ve defterler tutuluyordu; bir genç kızın ölümüne üzülme gerekçesiyle aynı yaşta arkadaşları bir yandan şeytan ilan ediliyor ve diğer yandan da polis tarafından toplanıyordu, katil ilan edilenler de olmuştur. Daha çok yakın bir zamanda, intiharları kampanya haline getirmiş olduğu gerekçesiyle, intiharları özendirmekle eleştirilen bir matbuat ve kanallar kümesi, şimdi intiharları önlemek için milli seferberlik istiyor ve Lara'nın satanist olabilecek arkadaşlarını polise ihbar ediyordu. Çünkü, Lara, Yahudi idi ve buradaki teorik çerçeveye göre de, ailesi rantiye yapılıyordu.

Sabetayizm ve Yahudilik söz konusu olduğunda, matbuatta bir ölçü tutturmak ve "'normal" sınırları içinde kalmak imkansız olmaktadır; bu gazetenin yöneticisi, Lara Falay'ın intiharından sonraki matbuatın vaziyetini "basın devrimi" olarak nitelemekten de çekinmiyordu; bu eski doçente göre, bu talihsiz kızımızın Yahudi olduğunu yazmamak bir devrimdir. Sanki gerekiyordu, gerekmediğini bilmek durumundadır, kampanyadan pay çıkarmak istemektedir, çünkü intiharın bir kampanya haline getirilmesine karar verilmesiyle cenazenin kaldırılması aynı güne rastlamıştı; cenazenin bir sinagogtan çıkarıldığını görmeyen kalmamıştı, bütün kanalların bir milli matem inancıyla hareket ettiğini biliyoruz. Ayrıca "Lara" ve "Falay" isimleri Türkçe isim sözlüklerinde yeralmamaktadır. Gazeteler ve kanallar, kampanyaların dışında, kendilerini fuzuli hale sokabildiler, "redundant" haldeler ve üstelik artık, halkımızın, eski doçentlerden çok daha fazla isim-bilime aşina olduğunu biz biliyoruz. Artık matbuat ve tv'ler, apandisittirler.

Ölümün tuttuğu ışığı incelemeye devam etmek durumundayım, burada ise ayrıca ele almaya gerek görmüyorum ve yeteri kadar geliştirmiş olduğumu umut ediyorum; hem Selin Uras ve hem de Lara Falay kampanyalarını,

matbuatın sınırları içinde tutamayız, burada karşılaştığımız olgu, basın ve matbuatın ölçüsüzlüğünü çok aşmaktadır. Aslında basında ölçüsüzlük olarak görünen, oligarşi ve düzen açısından ölçüdür; bunu, tümüyle dünya Yahudi hareketine yaranma politikası olarak anlamak durumundayız. Yahudilik ve sabetayizm, ülkede birinci yerdedir; anlatılmak istenenin bu olduğundan kuşku duyamayız. Bir iktidar gösterisi ile karşı karşıyayız.

Bilim, normal dışı veya ölçü dışı olanı görebilmek ile başlamaktadır.

Görmek için ise, "normal" veya "ölçülü" teori veya modeller şart olmaktadır.

Teori'si olmayanın göremeyeceği önermesine dönmüş oluyoruz.

Tahmin etmek zor olmamalıdır; şimdi görüş alanımızda, Profesör Aykut Barka'nın ölümü ve cenazesi var. Maddelerden bir çıkarıma yöneleceğiz, bunun için önce iki saptama gerekli görünüyor. Birincisi, deprem bilimi de talihsiz bir alandır; yerin altındaki çatlaklar üzerinedir ve bu çatlaklarla ilgili tahminlerin bilimselliğini, ne yazık, çatlak yeryüzüne çıkmadan sınayamayız. Depremlerin deneme-patlamaları da yapılamadığına göre, 1999 Depremi'nden sonra popülarite giydirilen bazı jeoloji profesörlerini, halkımızın "tele-vole" iktisat profesörü nitelemesini layık gördüklerinden daha fazla önemli ve bilgin saymayı mümkün göremiyoruz, müteveffa Profesör Barka da bu kategoridedir. İkincisi, depremden duyulan acıları, anlaşılması zor tartışmalarıyla hafifleten bu deprem ünlüsü jeoloji profesörlerinin, tele-vole jeologları da diyebiliriz, yaşlarını ortalama elli beş olarak tahmin edebiliyoruz; demek, 1970 yılı çevresinde üniversiteye yazılmışlardır, hesap bunu gösteriyor. Bu dönemde parlak bir lise mezununun jeoloji bölümüne girmek istediğini ve bu nedenle üniversite giriş sınavlarına hazırlandıklarını düşünmemiz ise imkansızdır; deprem ünlüsü bu profesörleri, vasat öğrenciler saymak zorundayız.[1] Bunlar son derece vasat üniversite öğretim üyeleridirler; ne yazık, müteveffa Barka için daha parlak düşünceler ileri sürmenin maddi temellerinden

1) Müteveffa profesörü güzelleme sırasında "matematik öğretmeni annesinin izinden giderek pozitif bilimleri tercih etti" denmişse de, *Hürriyet*, 2 Şubat 2002, bu ifadede bilgisizlik göze batmaktadır. a) Jeoloji, bir matematik bilim değildir. Coğrafya ile madencilik karışımı bir disiplin olup matematiği bugünkü iktisat kadar bile kullanmamaktadır. b) Fizik veya elektrik mühendisliğine girmesi tutarlı olurdu. c) 1970 yılında üniversiteye girdiğini çıkarıyoruz, bu yılda sadece vasat veya vasat-altı öğrenciler jeoloji okuyorlardı. Profesörlüğe gelince, 12 Mart 1971 darbesinden sonra, üniversiteleri çökertebilmek için, üniversiteye sadece vasat olanları ve politik açıdan da mhp ve msp yandaşlarını alıyorlardı. En çok profesör milletvekili ve bakanın şimdi mhp'de olması, bu "devlet politikası" sonucudur.

yoksunuz.

Hiç gol atmamıştı, hiç tuş yapmamıştı, yakın zamanda depremler on binlerce insanımızı toprağın altına çekmeseydi yeryüzüne geldiğini bilenler bir avuç yakınını geçmeyecekti, sanki depremler, Prof. Işıkara ile Prof. Barka için tanzim edilmişti; ölümü kampanya haline getirildi, cenazesi pek çok kanaldan, bu arada kuşkusuz D. Bilgin'inkinden, naklen yayınlandı, bir cemaat lideri ve hatta bir din başkanı türünden kaldırılıyordu. Ölçü, ölçüsüzlük sayılacak biçimde aşılmıştı, *Hürriyet*, "Barka, ölümünü öngörmüş olabilir" büyük haberiyle bir divinite bile giydiriyordu; varolan hiçbir teori veya modele sığmıyordu, bize, araştırma düşmüştür.

Rantı, hakkından veya layık olduğundan fazlasına el koyma olarak tanımlıyoruz; Profesör Barka, ölümüne yakın iki senede ve ölümünde rantiye olmuştur, görmezlikten gelemeyiz ve incelemek durumundayız. "Sabetayist mi" hipotezi kaçınılmaz olarak ilk olarak aklımıza geliyor; bu hipotez için ise yeterli hazırlığımız var. Birincisi, rantiye pozisyonu ortadadır. İkincisi, Sabetay Sevi'nin Müslümanlarla ve özellikle Müslüman Türkler ile evliliği yasaklaması ve günah saymasıdır. Müslümanlarla evliliğin dinden çıkma sayıldığını ve sabetayistlerin aşırı ölçüde dindar olduğunu daha önce kaydetmiştim; "pozitif bilim yapma", yurtdışında okuma veya yaşama, her türlü modernite eğilimleri bu kuralı aşmaya yetmemektedir. Bu nedenle bu test, bizim araştırmalarımızda büyük önceliğe sahiptir ve son derece değerlidir, eklemiş oluyoruz.

Peki ne oluyor; sabetayizmde endogami başlı başına inceleme konusu olmalıdır, üçe ayrılmaları, kapani, karakaşi ve yakubi, birbirini maamin saymadıkları için kollar arasında evlilik olmaması, çok önemli sorunlar yaratmaktadır. Bir çözüm akraba evliliği oluyor ki, bunun yeni nesillerin zekaları üzerindeki olumsuz etkileri üzerinde durmak istemiyorum; zeka özürlüsü veya orta zekalılar çoğalıyor.[1] Bunun dışında bulunan yolları şöyle sıralayabiliyoruz: a) Sabetayistler arasında bekar kalma oranının çok yüksek olduğunu gözleyebiliyoruz, dinine bağlı sabetayistler, partner bulma sıkıntısı nedeniyle bekarlığı seçmek zorunda kalıyorlar. Bunun bir sonucu da boşanma oranının yüksekliğidir; kıtlıkta evlenme bir süre sonra uyumsuzluğu doğurmaktadır. b) Ani evlenmelere de çok rastlıyoruz. Sabetayistlerde Müslümanlarla değil

1) İsmail Cem İpekçi'yi orta zekalılara veya düşük IQ'lu olanlara örnek gösterebiliriz. Dışişleri bakanlığı genellikle sabetayistlere ait bir koltuk olmakla birlikte İpekçi'nin zekası bu işe yetmemektedir.

Milliyet
www.milliyet.com.tr
BASINDA GÜVEN
3 Şubat 2002 Pazar 200.000 TL

Hakkını helal et hocam!

Aykut Barka, dünya çapında bir bilim adamımızdı. Ama yaşamı boyunca ay sonlarını zor getirdi

PROF. Aykut Barka, ömrünü bilime adadı ve bizim gibi ülkelerde bilim adamı olmanın ağır güçlüğünü yaşadı. İki çocuğuyla ay sonlarını zor getirdi. Hemen hemen hiç tatil yapamadı. Yıllarca 60 metrekarelik lojman dairesinde yaşadı.

SONUNDA 3 yıl önce ailesinin yardımlarıyla bir kooperatif dairesi aldı. Ama aklı hep kiştan taksitlerdeydi. Otomobili 73 model Peugeot'ydu. Bir öğrencisine bilgisayar aldı ama kendisine hiçbir zaman yeni bir laptop alamadı. ■ 17'de

evlenme, cinsel ilişki de çok büyük günahtır ve bu nedenle, ilk karşılaşmalar sürpriz evlilikler doğurmaktadır.[1] c) Yurtdışından evlenilmektedir. İsmail İpekçi yakın zamanda bunun iki örneğini vermiştir;[2] oğlunu Latin Amerika'dan ve kızını da Kuzey Irak'tan evlendirmişti. Amerika'dan gelen üzerinde tartışma yok; damadının Kuzey Iraklı Türkmen olduğunu yaymışsa da inandırıcı bulamıyoruz. Çünkü, adı "İbrahim Sıvan" idi ki, "İbrahim" İbrani'ye

1) Televizyoncu Mehmet Ali Erbıl'in son sürpriz evliliği buraya girer mi; araştırmak gerekiyor. İzmirli kayınvalidenin soyadının "erkuvan" olduğunu ve daha önce boşandığını saptayabiliyoruz. Bunlar düşündürmektedir; ancak yöntem konusundaki uzun açıklamalarım bir veya iki maddeye dayanarak çıkarım yapmamamızı söylemektedir.

2) İsmail Cem İpekçi'yi "örnek olay" kabul etmem, biraz ileride göstereceğim, artık ülke dışında da sabetayizminin deklare edilmesi ve yazılması nedeniyledir. Bir netlik var.

uygundur ve "Sıvan" ise bizdeki "Çoban" karşılığı Kırmançi bir sözcük ve isimdir, Türkmenler taşımıyorlar. Bir örneğini, Erbil doğumlu Profesör Doğramacı'yı inceleyeceğiz; Kırmançiler arasında ve Doğu'da ve Osmanlı'nın Musul Vilayeti'nde Yahudi ve sabetayist sanıldığından çok daha fazlaydı ve hâlâ çoktur. Demek artık İpekçi ailesi de evlilik için dışarıya açılmaktadır. Bütün bunlardan sonra, müteveffa Profesör Barka'nın eşinin de yabancı olmasına şaşırmıyoruz. Profesör Barka'nın nikahlı eşi yabancıdır ve çocuklarına da yabancı isimler verdiğini, kampanya sırasında, öğrenmiş bulunuyoruz.

Böylece sabetayizm araştırmamızın bu iki sınamasını geride bıraktıktan sonra asıl ilgi alanımıza, isim-bilime gelmiş oluyoruz. Türkler'de ve Türkçe'de soyadlarını da isimlerden seçme yaygındır, yalçın, çetin, yılmaz ve benzerleri soyadı olarak da taşınmaktadır; öyle veya böyle, müteveffa profesörün soyadı Türkçe'yi çağrıştırmaktadır. Onomastique alanda yazdıklarımın bilindiğini varsayarak hemen soyadındaki "bar" hecesini ele almak istiyorum; Yahudi kavmi, ikinci sürgünde kuzeye çıkmış ve bugünkü Urfa çevresinde yaşamıştı, İbrani'yi unutup Arami konuşmaya başladığını biliyoruz. Arami, bugün de Yahudi kavminin dilinin bir parçasıdır; "bar", Arami'de İbrani'deki "ben" ve Arabi'deki "bin" karşılığıdır. Çok kullanıldığını biliyoruz ve pek çok ada "bar" olarak girmektedir. Daha önce "Barkan" soyadından söz etmiştim ve şimdi belki de "Baran" sözcüğünü de ekleyebiliriz.

İbrani'de "kohen" sözcüğü, İngilizcesi, "priest", din adamı ve "papaz" anlamına geliyor ve Arami karşılığı "kahana" olarak söylenmektedir; belli başlı Batı dillerinde "cohen" olarak kullanılmaktadır. Yalnız Yahudiler çok dağıldıkları için Yahudi isim-bilimi çok çeşitli söyleyişler ortaya çıkarıyor; "kahn" olarak da telaffuz ediliyor. Güzel de, bu, Rusyalılar'ın sorunlarını çözmüyor; Rusça'da gırtlaktan çıkartılan ve bizim artık, ne yazık, unuttuğumuz "h" sesi, "Hruşof bir örnek olmakla birlikte, diğer "h" yoktur, bu nedenle "hasan" değil, "gasan" denmektedir. Böylece Arami "kahana", Rusça'da "kagan" oluyor ki, Amerika'da Rusya kökenli Yahudiler bunu taşıyorlar ve biz, "kağan" veya "kaan" diyebiliyoruz ve böylece "kahn" adının bizde "kan" sözcüğüne dönüşmesini çıkarmış oluyoruz. Demek, İbrani "kohen" veya Arami "kahana", bizde "kagan" veya "kağan" veya "kaan" ve nihayet "kan" olarak söylenebilmektedir. Kuşkusuz, her "kaan" veya "kan" bu tür bir transformasyon anlamına gelmiyor; fakat "barkan" konstrüksiyonunu böyle anlamak yanlış sayılmama-

lıdır, bu anlayış benim, iktisatçı ve göçük profesör Lütfi Barkan'ın neden abartıldığı yollu soruma da bir cevap niteliğindedir.

Şunu da eklemem gerekiyor, Amerika Birleşik Devletleri'nde seferadlar üzerinde araştırmalar yapan ve sefardizmi yaşatmaya çalışan "Sephardic House" adlı kuruluşun internet yayınlarında, Osmanlı Yahudileri arasında bir "Isak Barki" adına rastlıyoruz; bunun müteveffa Barka ile ilişkisini ileri sürmüyorum; yalnız, Osmanlı'da ve Türkiye'de sabetayistlerden ayrı Yahudilerin de bulunduğunu ve bunların isim-bilim oynamış olduklarını biliyoruz ve bunu kaydediyoruz. Bazen aynı ismi icat ediyor ve taşıyorlar ve bazen de ayrı ayrı isimler keşfediyorlar; araştırmalarda dikkat edilmesi gereken bir noktadır.

Müteveffa[1] Barka'nın birinci adına geçmeden önce, sabetayist isim-bilim üzerinde çok kısa olarak, bir noktaya daha işaret etmek istiyorum. Yahudilerdeki şem hakodeş, "şem" Arabi'de "isim" ve "kodes" ise "kudsi", kutsal, demektir; sinagogta veya aile içinde mutlaka şem hakodeş kullanılmaktadır, zorunludur ve bir de "kinuy" var ki, buna "gentile" isim de diyebiliriz. Yişmail Cem İpekçi'de, birincisi şem hakodeş, aile içinde "Yişmail" denmesi gerekiyor, önceki Amerikan Dışişleri Bakanı, Yahudi kökenli M. Albright'ın İpekçi'yi bu isimle çağırdığına daha önce işaret etmiştim ve "Cem" ise, kinuy veya "gentile" isimdir. Bu isimler seçilirken, Yahudilik ve sabetayizm olağanüstü yollar yaratabilmiştir; İbrani fonetiğine yakın sesler bulduklarında doğrudan doğruya çeviriler yoluna gitmişlerdir; bunları incelemeyi ve hatta çözmeyi çok hoş bir oyun sayıyorum.

Eğer İtalya veya Fransa'da ise, Hayyim veya "Hayyam" karşılığı "Vital" olabilmektedir, tam çeviridir; "Vitali", hayatım demek oluyor ki, tanınmış zengin Vitali Hakko'dan hatırlıyoruz. Yahudilerde "Şahar" adı da var, Arabi'de karşılığı "Şahar", ancak biz çoğunlukla, a'ları "e" olarak söylüyoruz ve bu nedenle "barka" ile "berke" arasında fark görmeyebiliriz. Seher'in tam karşılığı ise dilimizde "tan" olmaktadır; bunu alabiliriz, yalnız bir sevimsizlik çıkıyor, "tan" İbrani'de "çakal" demektir.[2] Belki de bu nedenle biz Türkçe'de, "Tansu",

1) Türkiye'de galiba ilk ölen Turgut Özal'dır, "merhum" sıfatı kullanılmadan adı anılmıyor; buna karşın Mustafa Kemal hep "merhum" sıfatı olmadan anılıyor. Özal'dan sonra bu sıfatın çok yaygınlaştığını görüyoruz ve bu arada, örnek olsun, "merhum Churchill" denmesine bile rastlıyoruz, çok yanlıştır. Çünkü "merhum" dinsel bir sözdür ve tanrının rahmetine kavuşmak anlamına geliyor ki, İslamda bu sadece Müslümanların ayrıcalığıdır; Müslüman olmayanlara veya dinsel bir söylem tercih edilmeyen hallerde, eski dilimizde "müteveffa" diyorduk. Ben köy dilimizdeki "göçtü", sözcüğünden türeterek "göçük" sözcüğünü kullanıyorum.

2) Ecevitler'in partisinden milletvekili Ahmet Tan'ın babasının, bu soyadını alırken cesaretle hareket ettiğini ve İbrani bilmediğini, sabetayizmle bir ilgisi olmadığını düşünebiliyoruz. Ancak, ülkemizde eksikliğine ve önemine işaret ettiğimiz isim-bilim, her keşfin başlarında olduğu üzere

"Tansı", "Tansel", "Tanju" "Tanjuğ", "Tanla" ve hatta "Taner" isimlerine rastlıyoruz. Kuşkusuz, bu isim kümesinden isim taşıyanların hepsinin ve hatta çoğunun sabetayist olması gerekmemektedir, böyle bir düşünce ileri sürmüyoruz; böylesi, hem gerçek-dışı ve hem de sabetayist isim-bilime aykırı olurdu. Çünkü, kinuy isim alınırken içinde yaşanan toplumdaki isimlere benzetmek esastır; yaratıcılığı burada buluyoruz. Ancak aynı zamanda Yahudi ve sabetayistlerin fark edebileceği anahtar taşımalıdır; dikkati buraya da çekmek istiyorum. "Uzman" veya "Erozan" sözcüklerini analiz ederken buradaki yaratıcılığı daha iyi gösterebilmeyi umud ediyorum.

Peki bu anahtarı kim fark edecek; daha önceki bildirilerimde, Türkiye Yahudiliğinin dürüst, üretken ve bu topraklara bağlı araştırmacısı Avram Galante'nin, New York'un dünya Yahudiliğinin başkenti olduğu tespitinden hareketle, anahtarın New York için olduğunu kaydetmiştim. Bu tespit İsrail Devleti'nin kuruluşundan önceki zaman kesitinde çok geçerli idi ve hâlâ geçerlidir. İngilizce'de a'dan önceki "c", "k" olarak söyleniyor, "can" örnektir; fakat e'den önce ise, "certify" örnektir, "s" olarak telaffuz ediliyor; öyleyse, "Cem" adının New York'ta, "Sem" olarak okunabileceğini düşünmek durumundayız. Tevrat'ta yeri var.

Bu fark etme sürecinde bir nokta daha var, ister New York ve isterse Kudüs olsun önemlidir, kısaca işaret etmek gereği duyuyorum. İbrani, consanantique bir dildir; bunun anlamı, sadece sessizler ile yazılmasıdır, seslilerin yazılması çok ayrıktır ve daha çok noktalarla gösteriliyordu ve artık çağdaş İbrani'de noktalar da kullanılmamaktadır. Şöyle de söyleyebilirim; son zamanlarda sabetayist yurttaşlarımız "emre" adını çok kullanmaya başladılar; İbranice bunu iki karakterle, mem "m" ve reş "r" ile yazabiliyoruz, "mr" yeterlidir. Ancak bunu, "amir" veya "emir" olarak okuyabiliriz; Mısır eski Dışişleri bakanı Amir Musa'yı hatırlıyoruz; pek çok benzeri türünden Arabi isimlerin önemli bir bölümü İbrani'de de bulunuyor, en yakın akraba iki dil

çok büyük açıklıklar sağlamaktadır; bu bize bilme'nin unutulan verimini de hatırlatıyor. İbrani onomastik'te diminutif yapılırken bazen ismin başından bir veya iki hece atılıyor, "aleksander", dimunitif olarak "sander" veya "sandar" oluyor ki, bizim, İbrani'deki tsadik karakterini, translite rasyonu "ts" veya "s" ile, "ç" olarak söylediğimize işaret etmiştim ki, "çandar" ismine ulaşıyoruz. "Noya" isminden "oya" yapılıyor mu; "oya" ismini Türkiye Yahudilerinin ve sabetayistlerin çok taşıdıklarını saptıyorum ki, "güzel" anlamındadır ve güzel bir isim olduğundan kuşku duymuyorum. Fortuna'nın "for" hecesi kesildiğinde "Tuna" adını buluyoruz, çok taşınmaktadır. Peki, "Yişmail", "mail" oluyor mu, "Mail B. Erman" ile karşılaşıyoruz; ancak işaret ettiğim üzere bu bir "oyun" sayılmalıdır ve ben bile buna fazla ihtimal veremiyorum.

olduklarını biliyoruz. Rabin'i öldüren İsrael'linin adı Yigal Amir idi, "Amir" olarak kullanılmaktadır.

Onomastique adına, herhalde Cem Yılmaz adındaki televizyoncuya teşekkür borçluyuz. Adını, Latin karakterlerle olmak üzere, İbrani yazmış durumdadır; eğer bu televizyoncu Kudüs'e veya New York Yahudileri arasına giderse adı ve soyadı tam böyle, "cmylmz" olarak, yazılacaktır, İbrani'den haberdar olduğunu varsayabiliyoruz. Buradan "barka" adına geçtiğimizde, bunun İbrani yazımı, "brk" oluyor ki,. "berk" de böyle yazılmaktadır. Öte yandan dilbilimden, "g" ile "k" arasında, ilkinin titreşimli, "sonore" ve ikincisinin titreşimsiz, "sourd", olmasının dışında bir fark yoktur; Farisi'de "Buland" olan

Cem Yılmaz'ın İbrani yazımı

CMYLMZ ile bir magazin gecesi

Askerlik dönüşü yeniden gösterilerine başlayan ve mayıs ayına kadar gösterilerinin biletleri tükenen ünlü stan-up'çı Cem Yılmaz, Magazin Gazetecileri Derneği (MGD) için özel bir gösteri sunuyor. MGD'nın organize ettiği ve dernek yararına Cemal Reşit Rey Konser Salonu'nda 20 Şubat'ta sergilenecek olan "CMYLMZ ile Bir Magazin Gecesi" gösterisinin biletleri 30 ayrı Biletix noktasında satışa sunuldu. Cem Yılmaz hayranlarının "www.biletix.com" internet sitesi üzerinden de bilet alabileceği gösteri için yoğun bir talebin olduğu belirtiliyor.

Hürriyet, 19 Şubat 2002

sözcüğü bizim "Bülent" olarak söylentimize işaret etmiştim, "d" titreşimli ve "t" ise titreşimsizdir. "Berk" de "berg" olabilmektedir; Eşkenazilerin çok sevdikleri isimler arasındadır. Müteveffa Barka'nın soyadının analizini bitirmiş oluyorum.

Eşkenaziler, "kut" sözcüğüyle de çok isim ve soyadı yapıyorlar; daha önce bir şarap kraliçemizin soyadının "kutman" olduğuna dikkat çektiğimi hatırlıyorum; New York'taki tam karşılığının "goodman" olduğunu biliyoruz, "k" veya "g", bizde "sargut" isim veya soy ismine de çok rastlıyoruz;[1] "sar" İbrani'de prens ve bakan anlamındadır ve isim olarak kullanılıyor. Bizde "sar" soyadı, "sarhan" adı ve "sargut" ad ve soyadı ki "iyi prens" anlamına gelebiliyor, taşınmaktadır. Bu ise bizi, müteveffa Profesör Aykut Barka'nın onomastique analizinin sonuna getiriyor ve buradan yöntem araştırmamıza devam ediyoruz. Sabetayist onomastik ile uğraşanlar, "kut" ile pek çok isim yazabiliyorlar, "kutadgu" bile ileri sürülebiliyor, "kutlay" da dikkat çekiyor; ancak "sargut" her iki bileşeni bakımından da uygun düşüyor ve ben önemli bir onomastique icat olarak kabul ediyorum. Aynı karakterde bir de "Turgut" var, "tur" İbrani'de "sütun" anlamına geliyor, dolayısıyla "Turgut" ismini, iyi veya güzel sütun olarak anlayabiliyoruz,[2] belki de "sırım gibi" kastedilmektedir.

Ancak bu araştırmamızdan Barka'nın kesinlikle sabetayist olduğunu söyleyemeyiz; bizimki bir bilimsel araştırmadır ve burada, kurduğumuz teoriye, saptadığımız maddelerin uyum gösterdiğini görmüş oluyoruz. Fakat bizim elde edemediğimiz başka maddeler olabilir ve bunlar teorimize uymayabilir, mümkündür. Öte yandan, bütün Conan Doyle veya Agatha Christie öykülerinde, resmi teorinin de pek çok maddeye uyduğunu ve aslında bütün gerilimin de bu önemli ölçüde uyumdan doğduğunu göz ardı edemeyiz; uyumsuz birkaç madde başka ve "doğru" teorinin yolunu göstermekte ve açmaktadır. Yalnız bizim sabetayist hipotezimiz kanıtlanmış sayılmasa bile, bu Profesör Barka'nın yaşamının son iki yılında hiçbir zaman hak etmediği bir yükseklikte ve dolayısıyla rantiye olduğu gerçeğini ortadan kaldırmıyor; eğer ispat yoksa, yeni bir teori veya modele ihtiyaç var demektir.

1) K. Derviş, Ankara'ya geldiğinde, "arkadaşı" olduğunu söylediği bir ekiple tenis oynuyordu, onomastique teşhis ilginç telkinler yaratıyordu; birisi de "Selami Sargut" adını taşıyordu. İbrani'de "Şalom", Arabi'de "Selam"; hatırlatmakla yetiniyorum.

2) Tanıdıklarımız arasında "güzel sütun" ya da "sırım gibi" tanımına Turgut Sunalp ile Turgut Göle uysalar da Halil Turgut Özal kesinlikle aykırı düşüyordu; neye düşmüyordu ki?

Copernicus'u ve sorununu hatırlamak zamanıdır; bir din adamı ve bir bilim adamı olarak yıldızlarla ilgili gözlemleri ele alıyordu ve mevcut teoride yerlerine koyuyordu; Copernicus, bilim tarihinde özgün gözlemleri yok denecek kadar az tanınmıştır. Milyonlarca gözlem, mevcut İskenderiye kuramına uyuyordu; dünyanın merkez olduğu bu teori tüm kitabi dinlerin yaptırımına sahipti ve hâlâ sahiptir. Ölümüne çok yakın olmasına karşın Copernicus'u genç kılan uyumsuz birkaç gözlemi görmezlikten gelememesidir; dünyanın hareketini ve yeni teoriyi buna borçluyuz. Ancak Copernicus'un, adı bugünkü "devrim" sözcüğü, "revolution", ile başlayan kitabının ölümünden sonra yayınlanmasını vasiyet etmesine karşın, yine de önsözünde, dünyanın döndüğüne inanmamak gerektiğini kaydetmesi korku kadar bilimsel yönteme bağlılıkla da açıklanabilmelidir; yönteme özen bunu gerektiriyor.

Yalnız, ne yazık hepimiz, her açıdan, bir Copernicus olamıyoruz; bu ne-

BIYIKTA ORTAKLAR VE BAŞKA ORTAKLIK VAR MI?

Ayhan Işık
Kenan Işık
Kerem Alışık
A. Mete Işıkara
Aykut Işıklar
Aykut Barka
Mehmet Ali Birand
Cavit Çağlar
Danyal Oral Çalışlar
Osman Cengiz Çandar
Emin Çölaşan
Bülent Ecevit
Altan Erbulak
Orhan Gencebay
Emre Gönensay
Şükrü Sina Gürel
Nüzhet Kandemir
Ali Kırca
Levent Kırca
Şahap Kocatopçu
Yalçın Küçük
Ali Oraloğlu
Turgut Özakman
Yekta Güngör Özden
Ali Sirmen
Şarkıcı Tarkan
Hasan Bülent Tanla
H. Sami Türk
Cem Yılmaz
Ufuk Uras

denle ben şimdi, gözüme çarpan bir uyumsuz gözlemler kümesini sıralamakla yetinmek durumundayım. Bu gözlemler, çoğu göz önünde olan ve bıyık taşıyan zevat ile ilgilidir. Burada madde var, teoriden yoksunuz. Daha doğrusu yalnızca uyumsuzluğu saptayabilen bir ön-teoriye sahibiz.

Bu tablo genişletilebilir ve ilk bakışta yan yana gelmesi imkansız zevatı bir ortaklık ilişkisi içine koymaktadır. Bıyıkları ortaktır; ancak tek eksenli ortaklık, bilimsel çalışmada sadece bir başlangıç olabiliyor; en az, bir eğilim olarak, başka bir ortaklık bulunmadığı takdirde, bilimsel arayışın henüz daha başındayız demektir.

Tabloda adı yazılı olanların bir bölümünün aynı zamanda sakalı var; bu araştırma açısından, bunu çok önemsemiyorum. Çünkü sakalı bıyığın türevi saymak mümkündür. Peki öyle olsa da, bıyık nedir; bu soruya cevap vermek benim bilgi alanımın dışına çıkmaktadır. Erkeklerin güzellik makyajı diyecek olursak, bunun zamandan zamana değiştiğini ve şimdi pek öyle sayılmadığını biliyoruz; ayrıca, Washington'da öyle sayılmamasına karşın Washington sefiri N. Kandemir, bıyığını kesmemektedir. Demek, güzellik makyajı açıklaması yetmemektedir.

Pek çok roman ve filmde, gizlemeye yaradığını biliyoruz; tanınmak istemeyenler ilk önce bıyık makyajı yapıyorlar ve bu o kadar öyle ki, kadınlar bile tanınmamak için erkek olmak istediklerinde hemen bir bıyık yapıştırıyorlar. Demek gizlemeye yarıyor; ancak bu kadar saygın zevatın gizlendiklerini veya gizleyeceklerinin olduğunu düşünmemiz ise imkansızdır. O halde neden bıyıklılar; bu soru ortadadır. Duruyor ve çözemiyoruz.

Yalnız tabloda bıyığın kendisi bir uyumsuzluktur; bir kez her gün Avrupa'ya uyum yasası çıkarıldığı bir zamanda ve bir ülkede, Avrupa'nın en çok gözünün önünde olanların bıyık taşımaları tam bir uyumsuzluk görünümündedir. Fakat burası o kadar önemli olmayabilir; benim bu tabloya ilgi duymamın arkasında da bir uyumsuzluk var. Şöyle ki, bir model kurdum ve bu modele göre bu zevatın bıyıksız olmaları gerekiyor ve bıyık taşıyarak modele, teori de diyebiliriz, uyumsuzluk gösteriyorlar; asıl sorun budur. Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden mezun olmuş, Tire'li olmasına karşın İzmir'de büyümüş, coupure'lerimi incelediğimde annesinin şiir bile yazdığını görüyoruz, İzmir'de asistanlıktan sonra Siyasal Bilgiler Fakültesi'ne ve oradan da Ecevitler'in listesine sıçraması zor olmamış; asistanlığında olmasa bile bakanlık döneminde

çağdaş evlilikler yapabilen Ş. Sina Gürel'in bıyık taşıması teorik olarak imkansızdır. Levent Kırca'nın da, isim-bilim açısından adının doğrusu 'Levant" ve kuşkusuz, özgün olarak Türk isim sözlüğünde yeri olmamak durumundadır, temsil ettiği bütün tiplere bıyık giydirmesi de, teorik açıdan yanlıştır; uyumsuzluğu saptayabiliyoruz. Tek tek ele alma gereği duymuyorum, göçenleri listeye kaydetmedim, fakat A. Işık'ı hâlâ her gün gördüğümüz için dışarıda bırakmaya kıyamadım; teorik açıdan bıyık bunların hiçbirine yakışmamaktadır.

Bu sorunu çözebildiğimi söyleyecek durumda değilim; Copernicus olamamaya hayıflanmam bu nedenledir, ancak buna rağmen bu problemi ele almamın nedeni, yöntemin önemini belirtmektir. Bilimsel yöntem önce bir model kurmak ve hep normal olandan deviasyonlar üzerinde çalışmak ve mutlaka ortak değişmelere yönelmektir. Bizim somut bulgularımızdan daha önemlisi, izlediğimiz yöntemdir; buna inanıyorum ve bu nedenle ortaya çıkarmaya çalışıyorum.

Washington'da Türk Takımı: Bir bıyıklı - üç bıyıksız

Sabah, 18 Ocak 2002

PLANLI AÇILMA MI?

Bir planlı açılmadan söz edebilir miyiz; Şebeke'de[1] göstermeye çalıştım, sabetayizm ile masonluk arasında bir içiçelik var. Bu hem doktrin cephesinde ve hem de pratikte kendisini gösteriyor, masonizm, sufist ve esoterik özelliklerini, önemli ölçüde, kabala'ya ve daha sonra da sabetayizme borçlu durumdadır. Buna ek olarak, üyelerinin çoğunu ve bir ilke olarak da yöneticilerini sabetayistlerden çıkarıyor; masonların hepsi sabetayist olmasa da, olmadıklarını biliyoruz, yöneticileri, bir ilke olarak, sabetayisttirler. Masonların, sabetayistler tarafından yönetildiklerini netlikle saptayabiliyoruz. Yakın zamanlarda göçünceye kadar masonların başı olan Sahir Talat Akev de sabetayistti ve masonlar, Akev'in yönetiminde açılma kararı aldılar.[2] Sabetayizmin de benzer bir açılma kararı oldu mu ve bir adım daha atarak, Kemal Derviş'in hükümete sokulması, bir deklarasyonun veya gösterinin parçası mı, bu soruları sorma zamanı gelmiştir. Çünkü "Derviş" sözcüğü, sabetayizmde önemlidir ve herkesçe biliniyor; "dervish", İbrani sözlüklerde yer edinmiştir. Dünya Yahudiliği de Derviş Efendi'yi biliyor ki, bu alanda en güvenilir araştırıcıların başında gelen Scholem, Dervish Efendi'nin asıl adının Judah Levi Tovah olabileceğini ileri sürmektedir.[3] Ayrıca bir açılma kararından emin olmasak bile, bir güç veya iktidar gösterisinden kuşku duyamayız; benim çalışmalarım da, bunu teşhis, açıklama ve buna karşı bir mevzi tutma hedeflerine yönelmektedir. Sanki iktidar eldedir ve sırada ilanı var. Aslında bir karşılama ve karşılaşmadan da söz edebiliriz, buradayız.

Dünya Yahudiliği içinde hareket etmek isteyenler, hâlâ "Derviş" soyadına

1) Y. Küçük, *Şebeke*, İthaki Yayınları, İstanbul, 2002.
2) *Sabah*, 28 Nisan 1999, masonların resimli açılma ve Akev'in tanıtım haberi.
3) *Encyclopedia Judaica*, cilt 6, s. 149. Burada "Deverish Efendi" olarak yazılmakla birlikte ansiklopedinin indeks cildinde, "Dervish Efendi" denmekte ve buraya atıf yapılmaktadır. İndeks cildinde, "Dervish Efendi (doenmeh ldr.)" kaydına rastlıyoruz, parantez içindeki "dönme lideri" anlamına geliyor.

bağlı kalıyorlar; ancak ailenin bir kolu, "Deriş" sözcüğüne geçmiştir, demek, dinsellik çağrıştıran "derviş" sözcüğünün politik yararlarını önemsememektedir. Yalnız bu kol da çocuklarını, pek az ölçüde sabetayist olmayanların da gittiği, ancak sabetayizmin "İzmirim" veya "İzmirli" de denilen Kapani kolunun çocuklarının okuduğu Terakki Lisesi'ne gönderiyorlar; dolayısıyla, esasında bir ayrılık görmüyoruz. Belki, yazgılarını, bu topraklara bağlamışlar ve dünya Yahudi Partisi içinde olmak istemiyorlar; iyimserlikle böyle değerlendirebiliyoruz.

Mecburuz, çünkü belki de dünyanın en gizli cemaati veya partisi veya dini ile karşı karşıyayız; bu nedenle ancak çıkarımlar ve değerlendirmeler yapmak durumundayız. G. G. Scholem, bu alanda, çığır açan çalışmasında, "the sabatians were outwardly Muslims, but inwardly seeking an esoteric and in a way, concrete Judaism"[1] diyordu; dıştan Müslüman ve gerçekte esoterik, batını, ve somut bir Yahudiliği tatbik ediyorlardı. Ayrıca Scholem aynı yerde, sabetayizm için, "their double-faced existence" ifadesini kullanıyor ki, böylece "iki-yüzlü" oldukları iddia edilmektedir. Böyle bir durum da çözümlemeleri çok zorlaştırıyor. Fakat bilim, pek çok bilim adamının ve bu arada Marx'ın da tespit ettiği üzere, asıl bu durumlarda bir çaredir. Bir çare olmaya çalışıyoruz.

Zorluk, içeriden gelebilecek bilgilerle hafifleyebilir; uzun yıllar bu kapının da fiilen kapalı olduğunu biliyoruz. Fakat son zamanlarda, ürkek bir biçimde de olsa aralandığını görebiliyoruz; belki de dünya Yahudiliği açılmadan yana ve buna karşın, sabetayistler kararsız duruyorlar.[2] Belki de doğallıkla fark edilmesini bekliyorlar; iktidarda olduklarını düşünmeleri mümkündür. İktidar hissedilir ve hissettirilir; doğru önerme belki de budur, çıkarım yapıyoruz.

Talihli bir zamandayız, hareketin içinden açıklamalar gelmeye başladı, sevindiricidir ve bu yolda, benim başlangıç olarak gördüğüm katkı da, herhalde tesadüf olmamalı, yine bir Derviş'ten çıkıyordu. Derviş'ler sabetayizmin en güçlü kolu olan Kapanilerin reisi kapasitesindeler; dolayısıyla hem bu aileden birisinin, tepeden, hükümet üyeliğine indirilmesini ve hem de bir diğerinin,

1) G. G. Scholem, *Sabatai Sevi-The Mystical Messiah*, Princeton U.P., 1971, p. 836.
2) Yahudi kökenli gazeteci Liz Behmoaras'ın çalışmalarını açılmacı sayabiliriz. Mazhar Osman'ın sabetayist olduğu yollu açıklayıcı işaretleri tepki çekti; üzerinde durmamız gerekmektedir.
L. Behmoaras, *Türkiye'de Aydınların Gözüyle Yahudiler*, İstanbul, 1993.
L. Behmoaras, *Mazhar Osman*, İstanbul, 2001.

içeriden açılımı başlatmasını bir rastlantı sayamıyoruz. Reislik her iki gelişmeye de uygun düşüyor; demek, konumların da kuralları var.

Güvenilir kaynaklar, Dervish Efendi'nin, Fransız Devrimi'nin rüzgarı eserken İzmir'de ortaya çıktığını kaydediyorlar, asıl adının Yehudi Levi Tuva olarak tahmin edildiğini not etmiştim, "Levi" İbrani'de kutsallık anlatıyor, "Levi" ismi, soyunda din adamı olduğunu çağrıştırıyor ve burada "Derviş" çok uygun düşmektedir. Levi'nin "pet" biçimi ise "Lev" ki, İbrani'de "Kalp" ve Yidişçe ise "Aslan" demektir ve "Leon" veya Lionel" olarak da taşınıyor, Arabi'de "Esat", aslı "Asad" ve Farisi'de de Arabi kökenli bir sözcükle, "Haydar" olarak kullanılmaktadır; İbrani'de, "gur", bize "gür" olarak geçiyor ve "genç aslan" anlamına geliyor veya "arye" ve "ari", türünden doğrudan "aslan" isimleri de olmakla birlikte "Lev" de konuyor. Bizdeki "gürel" ve "arel" isminin dilimize uyan şekli "erel" de "Tanrı'nın Aslanı" anlamını veriyor. İyi bir şair olduğu, vaazlarının hâlâ beğeniyle okunup dinlendiği, hakkındaki bilgiler arasındadır; bir de sabetayizmde cinsel özgürlüğü ve özgür aşkı savunduğu konusunda netlik görüyoruz. Sabetayistler hep kızılbaşlara yönetilenlere benzer karalamalarla karşılaştılar, doğru mu; sabetayizm kendisini savunmayan bir harekettir, fakat bu karalamaları, Sabetay'ın, "temkinli zina" olarak yorumlanan emri ve Derviş'in vaazları tahrik etmiş olabilir, bilemiyoruz. Derviş'in de, Sabetay türünden, tekkeleri sinagogu saydığını biliyoruz; sabetayizmde de tarikatlarda olduğu üzere pir veya şeyhlere divinite yüklendiği için, nerede ise bir mesih kabul edilmesi normaldir, bu arkaik isimden vazgeçilmemesini buna da bağlayabiliyoruz.

Artık içeriden açılımlara gelebiliriz, ayrıntılı çözümlemeyi, sonraki alt-bölüme bırakıyorum; bu nedenle, A. Haluk Derviş'in başlangıç açılımının, burada, sadece bir yanına değinmek istiyorum. H. Derviş, "Sabetay Sevi Olayı" başlıklı bu çalışmasında, Sabetay öncesi dönemde, Yahudilerin durumunu ele alıyordu; "Yahudiler devlet tarafından sadık bir teba addedilmişler, neticede XVI. Yüzyıl boyunca tarihlerinin altın çağlarından birini yaşamışlardır" demektedir.[1] XVI. Yüzyılın ikinci yarısıyla sınırlı tutmak koşuluyla bu tespit, Şebeke'de geliştirdiğim düşünceler ile uyum halindedir; şu farkla, ben, Yahudiliğin o tarihte Türkiye'de iktidarda olduğunu ileri sürüyorum, gösterebildiğimi sanıyorum. XVII. Yüzyıl başında, katliamları da içeren yöntemler-

1) A. Haluk Derviş, Sabetay Sevi Olayı ve "Dönmeler", *Tarih ve Toplum*, 1986, cilt 5, s. 334.

le, iktidardan uzaklaştırıldılar; bunlar Şebeke'de gösteriliyor ve şu andaki düşünce açılımı için de daha fazlası gerekmemektedir.

Derviş'in, İngilizce yazdığı incelemesinin bir başka savı, öyle sanıyorum, daha da önemlidir; aktarmak istiyorum. "Türkiye Yahudileri on sekizinci ve XIX. Yüzyıllarda iyiden iyiye geri plana itilmiştir ve ancak XX. Yüzyılın başlarında –eski güçlerini asla kazanamamakla birlikte– biraz olsun kendilerini gösterebilmişlerdir." Doğrusu, içeriden olduğunu bilmesek, bu iddiaları ciddiye almamız ve üzerinde durmamız bile mümkün olmazdı; yazılandan fazlasının anlatılmak istendiğini varsayabiliyorum. Bir kez, Sultan Hamit'e halledildiğini tebliğ eden komitede olan Emanuel Karosso, Bilge Karasu'nun büyüğü, bir kenara bırakılacak olursa, XX. Yüzyılın başlarında Yahudilerin Türkiye'de güç kazandıkları iddiası kabul edilemez; Derviş'in sabetayistleri kastetmiş olması ve bunları da Yahudi sayması ihtimal dahilindedir. İkincisi, bu inceleme, Kenan Evren'in cumhurbaşkanı ve Turgut Özal'ın başbakan olduğu bir dönemde yazılmıştır; burada bir güce güven izlenimi alıyoruz. Demek Evren-Özal dönemini de bu açıdan incelemek kaçınılmazdır; işaretimiz, bu kaçınılmazlığı göstermek anlamına geliyor.

Bu incelemeyi kaleme alırken Derviş, on beş yıl kadar sonrasının ipuçlarına sahip mi idi, daha 1986 yılında, örnek olsun, 1586 yılındakine benzer bir iktidarı duyuyor muydu, söylemek zordur. Fakat yine de soru zorunludur, çünkü bu incelemeden tam on beş yıl sonra, 2001 yılında çıkan The Lost Messiah başlıklı kitap, oldukça düşündürücü görünüyor; bu kitabı içeriden açıklamalardan birisi sayamayız, ancak bir deklarasyonu olduğunu kabul etmek zorundayız. Ayrıca kitabı özgün veya bilimsel de bulmamız imkansız, daha çok, turistik kitaplar üzerinde uzmanlaşmış bir yazara ait ve verdiği en önemli bilgiler de başka kayaklarda bulunuyor.

John Freely, Sabetay Sevi'yi ve mezarını aramak için geziler yapıyor, gezi uzmanlık alanına giriyor, kuşkusuz Selanik'e de gidiyor; bir zamanlar Yahudiliğin ve sabetayizmin en gelişmiş bu kentinde, Yahudilere ve sabetayistlere ait, nerede ise hiçbir iz kalmadığını haber veriyor. Sabetayistlerden ya da Freely'nin diliyle, dönmelerden kalan tek anıt, 1890 yıllarında Ahmet ve Mehmet Kapandzi kardeşlerin yaptırdıkları Yeni Cami'dir; bu haberden sabetayistlerin en zengin kolu olan Kapancıların, Selanik'teki en büyük camiyi yaptırdıklarını çıkarıyoruz ki, sabetayistlerin cami yaptırmalarının çok yaygın

olduğunu biliyoruz. Freely'nin asıl aradığı mezar, ancak mezarlıklar kalmamış, 1924 yılından sonra yok edilmişler; yalnız Freely şanslı, çünkü bundan sonraki alt-bölümde sözünü edeceğimiz Nikos Stavroulakis'de, sabetayist mezarlıklarının çekilmiş fotoğraflarını buluyor, verdiği bilgiler bunlara dayanmaktadır.

Selanik'te üç kolun da mezarlıkları ayrı ayrı; ortak yanları şu, bu mezarlıkların çevresinde mevlevi ve bektaşi tekkeleri var, sayıları çok ve içiçe haldeler. Sabetayistleri, mevlevi veya bektaşi'den ayırmak imkansız; fakat dikkatli incelendiğinde, kendi içlerinde çok net ve katı bir ayrım ortaya çıkıyor, Kapaniler mutlaka mevlevi ve karakaşlar ile yakubiler de kesinlikle bektaşi'dirler. Fotoğraflardan anlaşıldığına göre en büyük mevlevihane, kapani mezarlığının hemen yanındakidir, Freely bunun için, "to which Dervish Efendi

Selanik'te mevlevi-sabetayist çocuk

Kaynak: E. Eden - N. Stavroulakis, Salonika A Family Cookbook, Athens, 1997

and other members of the Kapandsis sub-sect belonged"[1] demektedir; gayet açık, sabetayistlerin mevlevi veya bektaşi bağlantıları başından itibaren vardı. Dervish Efendi de mevlevi dergahında kendisini buluyordu.

Freely, gezilerinde ve Selanik'te, Sevi'nin mezarını bulamıyor, ancak üç din büyüğünün gömütlerinden haber veriyor. Fotoğraflar üzerine yaptığı araştırmalar sonucunda, karakaşlar mezarlığında Osman Baba'nın, yakubiler mezarlığında Sabetay'ın eşi Ayşe'nin ve kapaniler'in mezarlığında da Derviş Efendi'nin mezarlarını teşhis edebiliyor; yazdıklarından bunu anlıyoruz.[2] Öyleyse, Freely, sabetayizm konusunda yetkin olmasa da, bize önemli bilgiler sağlamış durumdadır.

Kuşkusuz, Freely'nin kitabı, çıktığı yılda, Washington'dan gelerek birdenbire Türkiye'de bakan olan K. Derviş ile Yahudilik arasında da, bilinmeyen çevrelerde, çağrışımlar yapılması imkanını da doğurmuş olmaktadır; acaba amaç bu mu idi, bu soruyu ortaya çıkarmak kaçınılmazdır. Yalnız, Yahudi dünyasının dışında da, Kemal Derviş ile Yahudilik arasında bir çağrışım herhalde önemlidir; "planlı açılım mı" sorusunu ortaya koyarken, bunlara dayanıyorum.

Öte yandan "Kemal" adının da çok yabancı olmadığını, geçerken tesbit edebiliriz. Profesör Galante, "Kemal est employé pour designer Samuel" demektedir;[3] Yahudilerin Türk ismi alırken "Samuel" yerine "Kemal" kullanma-

---

1) Bu inceleme kadar çıktığı yer de dikkat çekicidir; bu dergi, "İletişim" Yayınları tarafından çıkarılıyor ki, sahibinin Kavala Holding ve Osman Kavala olduğunu biliyoruz. a) Sabetayizmde, doğum yerleri, bazen bazı eklerle, soyadı olarak kullanılmaktadır. Bu çok eskiden gelen bir usûldür, Kavala'dan gelen bu ailenin tercih ettiği lise, Terakki Lisesi'dir. b) Kapaniler, ilk erkek çocuğa "Osman" adını veriyorlar ve Karakaşlar, Işık Lisesi'ni ve Kapaniler, Terakki'yi benimsiyorlar. c) İletişim'in başında Murat Belge var, "murad" adının isim-bilim açısından Türk ve Müslümanlara ait olmadığını belirtmiştim. "Marad" karşılığı olduğu ileri sürütebiliyor; böyleyse, bir New York'lunun, hem Murad'ı ve hem de Marad'ı "mırad" olarak telaffuz edeceğini söyleyebiliriz. d) Babasının adı B. Asaf idi ve "asaf" hem Tevrat'ta ve hem de *Yahudi İsimler Sözlüğü*'nde yeralmaktadır. e) "Belge", Türk isim sözlüklerinde yoktur, bizde soyadları, yer, meslek ve sülale bildirmedikleri, ayrıca sıfat olmadıkları hallerde, isimlerle aynı olmak durumundadır. "Belge", "Bir" türü bir soyadı olmaktadır. İsrail'in bundan önceki başbakanının adı "Ehud Barak" idi ki "Bir Şimşek" demektir. f) Buna karşın "bilge" veya "belge" olarak Yahudi isim sözlüklerinde karşılaşıyoruz. g) Belge, İletişim'i yönetmesinin dışında Bilgi Üniversitesi'nde öğretim üyeliği yapıyor; bu üniversitenin arka arkaya iki rektörü, Asaf S. Akat ile İlter Turan, Terakki Vakfı yöneticisidirler. Öyleyse, sabetayistlik iddialarına hiç girmeksizin, burada da bir içiçelik çıkarabiliyoruz. Bilim hep içiçelikler araştırmasıdır, ekliyoruz.

2) John Freely, *The Lost Messiah*, Penguin, 2001, p. 232.
Bu bilgiler, sabetayistler arasında "Osman" ve "Ayşe" adıyla ve "Derviş" soyadının önemini ve söz uygunsa divinite ve tarihsellik yüklü oluşunu açıklamaktadır. Yıllar sonra da, "Derviş" adı, İmf ile Türkiye arasında haber ağı kurma ve "Osman" adı İzmir Belediye Başkanı Osman Kibar nedeniyle, "Ayşe" de, Kıbrıs savaşında parola olarak tarihe geçtiler.

3) Avram Galante, *Histoire des Juifs de Turquie*, Isis, İstanbul, p. 87.

larına örnek olarak da Torlak Kemal'i göstermektedir. Mevlevi Nazım Paşa'nın torunu ve bir anlamda öğrencisi, Nâzım Hikmet'in, Şeyh Bedrettin'i çok abartılı ve önemli ölçüde yanlış sunduğu görüşümü burada hatırlatıyorum; bu kalkışma komünizan olmaktan daha çok, üç kitabi dinden bir din çıkarmaya yöneliyordu ve ayrıca bütün ilkel dinlerin, hem bir cinsel özgürlük ve hem de komünizan tenoru olduğunu bilmek durumundayız, bu kalkışmada Bedrettin'den daha çok Börklüce ve Torlak Kemal ya da Samuel önemli idiler. Ancak "Kemal" adının, "Samuel" yerine, "Kemmel" veya "Kemuel" adlarına tekabül ettiği de ileri sürülüyor; hangisi ise, Yahudi Ansiklopedisi, Harry Kemelman[1] girişine sahip olduğuna göre, burada da bir familiarité saptamış oluyoruz.

Bu verimli olduğunu sandığım digression'dan sonra, Freely'ye döndüğümüzde, John Freely'nin yazdığı fotoğrafa dayalı kitaplar listesi daha çok sipariş üzerine kitap yazdığı izlenimini veriyor, bu izlenim güvendiricidir ve bu kitap da birikimine uygun düşmemektedir; Freely, Selanik'ten çıkartılan sabetayistlerin Türkiye'ye yerleştiklerini, pek başarılı olduklarını, "iş çevrelerinde, akademili kuruluşlarda, basın ve hükümette" ön plana çıktıklarını da yazıyor. Bir de örnek veriyor, "the most recent notable example being Ismail Cem, Foreign Minister in the government of Prime Minister of Bülent Ecevit at the turn of the millennium"[2] ve böylece, Bülent Ecevit Hükümeti'nde Dışişleri Bakanı İsmail Cem'in sabetayizmi de açıklanmış olmaktadır. Bunlar, 2001 yılının tarihini taşıyorlar devamını görüyoruz.

Ne yazık, ölümlere üzülürken, bir de "modern mezar taşları" adını verdiğim ölüm ilanlarına dayalı bilimsel çalışma yapmak zorunda da kalıyoruz; iyi insan Turgut Göle'nin ölüm ilanları da bunlar arasındadır. Doğrusu, Zuhal-Raffi Portakal'ın ilanları her türlü hipotezi aşmaktadır; "Zuhal", pek çok ölüm ilanından da bildiğimiz üzere, Türkiye Yahudileri tarafından da taşınırken, "Raffi" Yahudiler tarafından da kullanılmaktadır. Burada Turgut Göle "değerli aile büyüğümüz" nitelemesiyle ilan edilmektedir, ilk kez karşılaşıyoruz.

Ailenin verdiği ölüm ilanından ise, ektedir, kardeşlerin bir bölümünün, "Göle" ve diğer bölümünün de "Kağan" soyadını aldıklarını anlıyoruz; bu, herhalde soyadı yasasının çıkarılmasından sonradır ve Göle'nin, Turgut'un

1) *Encyclopedia Judaica*, Vol.15, p. 1581.
2) John Freely, ibid., p. 237.

kaymakamlık yaptığı, Kars'ın Göle ilçesinden gelmesi ihtimali vardır. "Kaan", veya "Kagan" ya da "Kağan" üzerinde durmuştum; tekrara gerek yoktur. İlanda, "Göle, Bozer, Kağan, Alp ailelerinin değerli varlığı" ifadesi de yeralıyor ki, Raffi Portakal'ın "aile büyüğümüz" ilanına bir bağ kurabiliyor; sanki Raffi Portakal bir ihmali telafi etmeye çalışmaktadır, bunu çıkarabiliyoruz.

İlan büyük ve bilimsel açıdan pek zengin görünmektedir; "Erol-Destine Bükey ve merhum Sarım-Adalet Akat'ın dünürü" çok dikkat çekicidir, araştırmalarım, burada bazı eksiklikleri saptamıştır, işaret etmek durumundayız.

BAŞSAĞLIĞI

Değerli Aile Büyüğümüz
Sevgili

TURGUT AMCA'MIZI (TURGUT GÖLE)

Kaybettik.
Kendisine Allah'tan rahmet,
kederli ailesine ve
tüm sevenlerine başsağlığı dileriz.

ZUHAL VE RAFFİ PORTAKAL

Hürriyet, 3 Şubat 2002

Fakat önce bu ifadenin anlamını göstermemiz gerekiyor; kızı Nilüfer'i, Sarım Bey'in oğlu Asaf Bey'e verdiğini ve oğlu Celal Bey'e de Erol Bükey Bey'in kızı İnci'yi aldığını anlıyoruz. Güzel ancak, birincisi, hemen başvuracağım üç kaynakta,[1] "Sarım" adına rastlamıyoruz. Buna karşın, daha önce "Sar" üzerine bilgi vermiştim; Türk ve Müslüman isim sözlüklerinde eksiklik ve yapmış olduğum açıklamalar, "Akat" ve "Asaf" sözcüklerini daha da anlaşılır yapmaktadır, fakat bizim araştırmamıza devam etmemiz gerekiyor.

Diğer dünür Erol Bükey'i analiz edebilmek için de, çok kısa olarak, İzmir Mozaiğinde Belirgin Taşlar kitabından ve yazarı Melih Gürsoy'dan söz etmek durumundayız. Daha önce yayınladığım modern mezar taşlarında, Türkiye Yahudilerinin "Melih" adını taşıdıklarını göstermiştim; İbrani'de "Kral" anlamına gelen ve mem, lamed ve sözcüğün sonuna geldiğinde "he" olan "kaf" ile yazılıyor, "Meleh" okunuyor ki, Melih'in i'si yutulduğunda aynı telaffuzu bulabiliyoruz. Gür'e gelince, hep tekrar ediyorum, biz Buland'ı Bülent ve Gul'u Gül olarak söylüyoruz, aslı "Gur" olmak gerekiyor; değinmiştim, İbrani'de genç aslan anlamını veriyor, ancak bir de Yakup'un oğlunu sevgiyle çağırmak istediğinde "Gur" dediğini, Tevrat'tan öğreniyoruz. Pek çok türevi var, "Guri" veya "Guriel" bunlar arasındadır; ben yalnızca, Demokrat Parti bakanlarından ve daha sonra Hürriyet Partisi'ni kuranlar arasında yeralan Enver Güreli'yi[2] anmakla yetiniyorum, yaşamında Terakki Vakfı yöneticisi idi. "Soy" ise, sabetayist onomastique'de, "ata", "gil", "oğlu" türünden, İbrani "ben" ve Arami "bar" karşılığında kullanılmaktadır; dolayısıyla, "Gürsoy" sözcüğünü, "Aslanoğlu" olarak da anlamak mümkündür.

Peki gerçekten böyle mi; bunu kesinlikle ileri sürmek imkansızdır. Maddenin, ihtimali niteliğine işaret etmiştim, kitabından İzmirli Melih Gürsoy'un İstanbul'da Amerikan Koleji'nde okuduğunu anlıyoruz, şaşırmıyoruz; beklemediğimizi söyleyecek olursak şaşırtıcı oluruz. Bülent Ecevit'in sınıf ve takım arkadaşı, kuşkusuz o zaman Ecevit'ten başka herkes lider durumundadır, Ankara'da kamu görevi yaparken Selanik Caddesi'nde ikamet ediyor, uygun buluyoruz ve Rahşan ve Bülent Ecevit de Selanik Caddesi'ndeler, komşu ol-

1) Prof. Dr. Faruk Sümer, *Türk Devletleri Tarihinde Şahıs Adları*, iki cilt, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul, 1999.
Erk Yurtsever, *Türkçe Adlar Derlemesi*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul, 1997.
Aydil Erol, *Adlarımız*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Ankara, 1992.

2) Acaba Hürriyet Partisi'ne, Demokrat Parti içinde sabetayist bir fraksiyon hareketi olarak bakılabilir mi; bana ele alınmaya değer bir hipotez olarak görünmektedir.

duklarını söylemek gerekiyorsa da pek komşuluk yapmadıklarını öğreniyoruz. Rahşan Ecevit'in yasakladığı izlenimini ediniyoruz, Melih Gürsoy, "kolejdeki arkadaş canlısı Bülent Ecevit gitmiş, yerine bambaşka bir insan gelmişti" dedikten sonra, "eşlerin bir insanı bu kadar değiştirebileceğini ben Bülent'te görmüştüm" yollu yakınmaktadır.[1] Bülent ve Rahşan arkadaşlık yapmasa bile, Melih Gürsoy arkadaşsız kalmıyor; Naim Karaosmanoğlu, Metin Toker, Nusret Arsel ve Erol Bükey en yakın arkadaşlar; o kadar öyle ki bir ara, "men" adında, Melih-Erol-Nusret isimlerinin baş harflerinden bir firma bile kuruyorlar; demek, dünürler Destine ve Erol Bükey hakkında doğru kaynak üzerindeyiz.

Planlı açıklama mı; Melih Gürsoy'un kitabında Türkiye sabetayizmini araştıracaklara, kuşkusuz bir iktidar ağını anlamaya çalışanlara, yardım edecek pek çok ipucu var; bir ara "teyzemin kızı Nevhiz ve kocası Şahap Kocatopçu" diyor ve böylece askeri darbelerin değişmez bakanı ile akraba çıkıyorlar ve diğer yanda, bir başka yerde, eylülist cuntanın kurdurduğu partinin başına gelen Orgeneral Turgut Sunalp ile de, Alp'in karısı Suzan kanalıyla ve yine bir başka yerde de, eşi Gülen ile eylülist darbenin lideri General Kenan Evren'in eşi Sekine aracılığıyla, Evren'le akraba olduklarını öğreniyoruz.[2] Öğrendiklerimiz önemlidir; çünkü sabetayizmde akrabalık bağları hâlâ çok kuvvetlidir ve böylece eğer Gürsoy Ailesi sabetayist ise, eylülizmin şimdiye kadar görülmeyen bir yanına kapı açmış oluyoruz.

Bu zengin kaynağı deşmeyi bırakıp Erol Bükey'e dönecek olursak, Destine Masar ile evlendiğini, üç kızı olduğunu, kızlardan İnci'nin de Celal Göle ile birleştiğini haber alıyoruz; bunlara da, "İnci, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dekanı Profesör Dr. Celal Göle'yle evlidir ve halen babasının 'Celalettin Derviş Bükey' firmasını yönetiyor" bilgisi eklenmektedir.[3] Bu bilgi de bir eksikliği tamamlamaktadır; Nilüfer Göle, Asaf Akat ve Celal Göle, Derviş Ailesi'ne, bağlanmaktadır.

---

1) Melih Gürsoy, *İzmir Mozaiğinde Belirgin Taşlar*, Istanbul, 1999, s. 72.
2) ibid., s. 61-89-91.
3) ibid., s. 84.
Osman Nebioğlu'nun *Türkiye'de Kim Kimdir* ansiklopedisi, Celalettin Derviş Bükey'in 1986 Tokat doğumlu, babasının Derviş Paşa olduğunu haber veriyor; bir çocuğu var, adı "Erol Derviş" olarak yazılıdır. Demek, daha sonra "Derviş" soyadından sıkılmışlar, atmışlar, yerine koyuyoruz. Demek, Derviş Efendi'nin soyu, "derviş", "deriş" ve "bükey" soyadlarını kullanıyorlar; bu Türkiye'de yapabildiğimiz saptamadır.
Dr. O. Nebioğlu, *Türkiye 'de Kim Kimdir*, Istanbul, 1961-1962, s. 169.

KAYNAKLAR VE DOKTORLAR KOMPLOSU

İyi insan Turgut Göle'nin iki çocuğu ve bir damadında hiçbir pırıltı göremiyoruz, üçü de son derece sıradan kabul edilmek durumundalar, bu herhalde, endogaminin bir sonucudur; buna karşın kabiliyet ve birikimleriyle açıklanamayacak pozisyonlara çıktıkları kesindir. "Rantiye" tabir edebiliriz, bunu, hiç kuşku duymuyoruz, sabetayist ağa borçludurlar ve ne yazık, bağlarını uzun süre inkar ettiler, inkarı, akademik kariyere yakıştırmak herhalde mümkün olmamalıdır. Üçü de, Kemal Derviş'in geldiği andan itibaren propaganda kampanyasını üstlendiler ve dincilik sağlayabilmek için sabetayizm bir yana akrabalık ilişkilerini bile sakladılar; ben ise başından itibaren bu noktaya parmak basıyordum.[1] Çünkü, sabetayizmde takiye, kimlik ve akraba halinde yaşamak, yaşam anlamındadır. Biliyorduk, sırlı yaşamak esastır.

Sevinerek kaydetmek yerindedir, bunu aşanları, sır duvarlarını, bu kalıpları yıkanları da görüyoruz. Melih Gürsoy'un kitabını, Cemil İpekçi'nin demeçlerini, bu yönde atılmış adımlar olarak kabul edebiliriz; sağlıklıdır ve yaşadıkları toplumla sağlıklı bir biçimde kaynaşmanın da başka bir yolu olmamak gereklidir. Bu yolda ise, Gürsoy ve İpekçi'nin katkıları değerlidir, ancak öncülük iki sabetayist hanıma aittir; bilgilerimizi önemli ölçüde zenginleştiriyorlar.

Fatma Arığ, 1949 İstanbul doğumlu olmakla birlikte annesinin ailesi,

1) "Kemal, eşimin amca çocuğu." *Sabah*, 21 Ocak 2002. Ş. Türker'in Celal Göle ile röportajı. Profesör Göle'nin, artık Derviş ile akrabalık ilişkisini açıklamak zorunluluğu duyduğunu anlıyoruz; fakat aynı röportajdan Göle'nin dokuz yıla yakın bir zamandır, Siyasal Bilgiler Fakültesi Dekanı olduğunu da öğreniyoruz. Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde, başka bir fakülte mezunu olanlar ve ayrıca ticaret hukuku alanında çalışanlardan değil böyle ömür boyu, dönem için bile, dekanlık yapanlar yok denecek kadar azdır. Fakat bu fakültenin tarihinde sabetayistlerin dekan olmaları bir kuraldır. Rantiye kategorisinin çıkışında bu tespitlerin katkısını inkar etmiyorum. "Tekelistan" kategorisi, bunların toplamı demektir.

1913 Balkan Savaşı'nda, babasının ailesi ise 1924 mübadelesi ile Selanik'ten gelmişler fakat aile, fertlerine, değil "dönme" ya da "sabetayist" sözcüğünü telaffuz etmeyi' "Selanikliyiz" demeyi bile yasaklamış, Fatma Arığ bu baskı altında büyümüş, açıklaması bir isyan niteliğindedir. Kültürlüler, Fatma Arığ'ın, anneannesinin, Selanik'te Terakki Lisesi'nden mezun oluşundan iftihar ettiğini çıkarabiliyoruz.

Arığ'ın bize verdiği bilgiler miktarca fazla değil, ancak bilgi hiçbir zaman miktara gelmeyen bir değer'dir, bir nitelik diyebiliriz; burada da bunu saptıyoruz. Biri şudur: "Çocukluğumda ailem tamamen bir red havasındaydı. Bakıyorum, eniştem oruç tutuyor, ama ramazan ayı değil. Sorunca, 'üç ayları karşılıyor' diyorlar. Ama sonra Ramazan geliyor, aynı adam oruç tutmuyor. Yıllar sonra, bu orucun Yahudilikten gelme bir kuzu yeme yasağı öncesi orucu olduğunu anlıyorum."[1] Demek, açıklık mutlaka gereklidir; çünkü Scholem'in tespitiyle iki-yüzlü yaşam veya bizdeki yaygın ve uygun niteleme ile "takiye" insan kişiliğine çok aykırıdır, insana yakışmadığını söyleyebiliyoruz.

İkincisi şudur: "Küçükken annemin yatağına kaçtığımda, anneannem, benim boş kalan yatağımın Osman Baba'nın yatağı olduğunu söyleyip alay ederdi. Ben de bir şey anlamazdım. Sonradan, Sabetay Sevi'den sonra ortaya çıkan Osman Baba adında bir mesih beklendiği için evlerde bir yatak boş tutulduğunu ve başında daima bir kandil yakıldığını öğrendim." Ne kadar eğitimli olursa olsun sabetayistlerin bunlara inanmayı sürdürmeleri ve gereğini yapmaları çok şaşırtıcıdır; bu bilgilerin önemi buradan da geliyor.

Bir de şu var: "Anneannemin niye namaz kılmadığını sorguladığımda hep 'biz Atatürkçüyüz' cevabını aldım. Yani bu grup, Atatürk'ün arkasına sığınmış, laiklik kavramı kendilerini de rahatlatan bir kavram olduğu için, topluma karşı kendilerini Selanikli dönme değil, Atatürkçü laik diye tanıtarak bu külfetten kurtulmaya çalışmışlar." En dindar insanların en laik görünmeleri, toplumumuzun paradokslarından birisi olarak ortaya çıkıyor; Fatma Arığ, "görüyorum ki, benim büyükanne büyükbabamın nesli, bu kimliğin bütün kurallarını ve vecibelerini yerine getirmişler" görüşünü de ekliyor, çok yararlıdır. Bu açıklamaların, bu alandaki araştırmaları doğru ve verimli yöne kanalize edeceğinden kuşku duymuyorum.

Nicholas Stavroulakis'den söz etmiştim, Hellas'ta yayınlanan, *Cookbook of*

1) Leyla Neyzi'nin Fatma Arığ ile röportajı, "Selanikli Kim?", *Gazete Pazar*, 15 Ekim 1997.

the Jews of Greece ile tanınıyor; Esin Eden ile birlikte yazdıkları Selanik Yemekleri adlı değerli çalışmanın önsözünde de, "the very secretive inner life of Ma'min" diyor; bu son sözcük veya "maamin", Sabetay Sevi'ye inananlar, "dini bütün olanlar", anlamındadır, bunların özel yaşamlarının "çok gizli" olduğu saptamasına burada da rastlıyoruz. Fakat İstanbul'da tiyatro sanatçısı Esin Eden Hanım'ın da bu sırları, kısmen olsa da, açmaya çalıştığını görüyoruz.

Selanikliler, Esin Eden'in de büyükannesi Selanik'te Terakki Lisesi'nden, ailenin bir bölümü Terakki'de öğretmenlik de yapmış; Eden, annesinin de Selanik'te Terakki Lisesi'nde okuduğunu kaydettikten sonra, "where she had as one of her teachers Semsi Efendi, a teacher of Kemal Atatürk"[1] yollu eklemeden edemiyor, demek, aile Kemal Atatürk'ün öğretmeni Şemsi Efendi'nin öğrencisi olmakla övünmektedir. Hiç kuşkusuz hakları var.

Aile kökleri Selanik'te, fakat Almanya'ya göçüyorlar, Hitler'in ayak sesleri duyulmaya başlayınca Brüksel'e geçiyorlar, Hitler'in gestaposu Brüksel'e ulaşmadan İstanbul'a geliyorlar; Esin Eden Brüksel ve annesi Selanik doğumlu ve Selanik özlemiyle yaşayıp göçtüğünü, üzüntü ile, okuyoruz. Anlatıma bakacak olursak bütün aile bir arada yaşıyorlar, akrabalık bağları Kürt köylülerinden daha güçlü görünüyor, bir evde hep birlikte yemek yiyorlarsa ve tatlı ve kahve için yine hep birlikte diğer eve geçiyorlar; Esin Hanım, "I loved such get-togethers" diyor, öyleyse dışarıya kapanınca içeriye açıldıkları ve ilkinden rahatsız ve ikincisinden mutlu oldukları sonucunu çıkarıyoruz.

Selanikli olmakla birlikte kökleri yine de İzmir'dir, Sabetay'ın doğduğu yer bir anlamda ve belki de hâlâ, sabetayizmin beşiği durumundadır; Esin Eden, büyük büyük babası Ramazan Efendi'nin İzmir doğumlu olduğunu kaydediyor, Ramazan Efendi bir çok kez evlenmiş, bu, Mesih'e atfedilen ve sabetayist dualarda yeralan, "I am among them, I am not of them" ilkesinin, "onlar arasındayım, onlardan değilim" duasının, belki de tek istisnasıdır. Sabetay Sevi'nin, Müslümanlarla evlenmemek ve hatta cinsel ilişkiye girmemek emri kadar, onlar arasında yaşamak fakat onlara benzememek vaazı da var; yalnız çok evlilikte Müslümanlara uyduklarını biliyorduk ve Esin Eden'in anlatımı bunu doğrulamaktadır. Efendi, Selanik, İzmir ve Konya'dan, "Mevlana Celalettin'in kutsal kenti" deniyor, eş almış, bunları öğreniyoruz. Büyük De-

1) E. Eden & N. Stavroulakis, *Salonika - A Family Cookbook*, Athens, 1997, p. 30-31.

de'nin adı Ramazan olmakla birlikte, "not everyone fasted during Ramazan", ramazanda herkesin oruç tutmadığı yollu bilgimiz de desteklenmektedir.

Annesinin adı Nuriye, dayısı Abdi, Fevziye'yi iftiharla bitiriyor, Abdi, Nuriye'ye Ali Riza'yı layık görüyor, annesiyle babası kuzen oluyorlar; böylece akraba arasında evliliği bir kez daha saptamış oluyoruz. Esin Eden Hanım ile birlikte, önsözden ayrı değerli bir giriş yazan Stavroulakis, sabetayistlerin, Müslüman olsalar da, etnik açıdan İspanyol ve Yahudi olduklarını belirtiyor;[1] ve "gizli ayinlerini sıkı sıkıya saklıyorlardı", its closely guarded secret rituals, ifadesini de, bu önemli kitaba yerleştiriyor. Eden ve Stavroulakis'i, "but in the case of the Ma'min, the accusations were not different than those made (even today) against the Alevi (Turkish Shi'ites) or the bektaşi and other dervish orders and their followers" açıklamasından dolayı da kutlamak gerekiyor; kızılbaş veya bektaşi veya diğer tekkelere yöneltilen suçlamaların, sabetayistlere de yapıldığını cesurca yazabiliyorlar.

Burada önemli olan içeriden yazılmasıdır; bu suçlamaların neler olabileceği konusunda ise, Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun Nur Baba'sını hatırlayabiliriz. XX. Yüzyılın başlarında yayınlandığı zaman çok tartışılan bu romanı, sabetayizm üzerine yazılarımın ışığında, sabetayistlere yönelik bir eleştiri sayabilir miyiz; herhalde araştırmak gerekiyor.[2] Artık bu ve benzeri iddialar nedeniyle de açıklık zorunlu görünüyor. Nur Baba'nın 1924 Mübadelesi'nden hemen önce yayınlanması dikkat çekicidir.

Selanik yemek tarifleri başlığıyla çıksa da bu kitapta çok önemli bilgiler bulunduğu artık belli oluyor; 1924 Mübadelesi'nde Selanikli sabetayistlerin, İspanyol ve Yahudi kökenli olduklarını ileri sürerek Türkiye'ye gitmek istemediklerini anlıyoruz; ancak oradan zorlanıyorlar ve yeni Türkiye Cumhuriyeti de, hiçbir Türklük iddiasında bulunmamalarına karşın, bunlara kucak açıyor. Mübadelede giden Yunanilerin ev ve mülklerinden, gelen sabetayistlere verildiğini biliyoruz.

Daha önce değindiğim John Freely'nin önemli kaynağının Eden ve Stav-

1) "Though Muslims, the Ma'min were ethnically identifiable as Spanish and Jewish." ibid., p. 44.

2) Çok zaman, edebiyat tarihiyle ve eleştiri ile de uğraşmak zorunda kaldığım için eleştiriliyorum, meslekten iktisatçı ve plancı olduğum göz önünde tutulursa, bu eleştiride, önemli bir hak payı var. Ancak bunları yapıyorsam, yapılmadığı için el atıyorum; Murat Belge, hem edebiyat eleştirisinde üniversitede ders vermesi ve hem de Yakup Kadri dayısı olmasına karşın, böyle önemli soruları sorma cesaretini bile kendisinde bulamıyor. Fazlalık yok, eksiklik var ve eksiklik, Belge'nindir, belgelidir.

roulakis olduğunu çıkarıyoruz; Stavroulakis de sabetayistlerin Selanik'te yaptırdıkları cami hakkında bilgi veriyor ve mevlevilerle içiçe yaşadıklarını anlatıyor, daha önce kaydetmiştim. Bu mevlevihanelerden büyük şair ve besteciler çıkıyor, en ünlülerinden biri Esat Dede idi; Esat için, bu kitapta, "a Ma'min from Salonika" denmektedir, buradan, sabetayist olduğunu öğreniyoruz. Demek büyük mevlevi dedelerini bile sabetayistlere borçluyuz; borç, büyüktür ve açıklama bu nedenle de zorunludur. Öyleyse kabul etmek gerek, bizi, kendimiz ve tarihimizle ilgili pek çok kabulümüzü gözden geçirmeye zorlayan bilgiler elde etmiş durumdayız.

Artık Freely'nin kitabına dönebiliriz,[1] aslında fazla bir noktanın kalmadığını söyleyebiliriz. John Freely'nin, Sabetay'ın mezarını bulmak için yola çıktığına ve Balkanlar'da mezarlıkları gezdiğine işaret etmiştim, gezilerinin Freely'yi, Üsküdar'a ve sabetayistlerin gömüldüğü Bülbül deresine getirmesi kaçınılmazdı, burada soruşturma yapıyor ve gözlemlerde bulunuyor. Bir yaşlı kadının bir mezar başında dua edişini, mezar taşını öpmesini ve sağ eliyle, sevgiyle, sıvazlamasını not ediyor; yaşlı kadın en sonunda yerden bir küçük taş alıyor ve bunu da özenle mezar taşının üzerine bırakıyor ve Freely, bu kadının yaptıklarının, N. Stavroulakis'in, Selanik'te Yahudi ve derviş mezarlıkları üzerine fotoğraf kitabındaki yaşlı kadınların hareketlerine tıpatıp uyduğu-

1) Derviş'in makalesini de, içeriden bilgi verenler, arasına koymuştum, bu önemi nedeniyle iki paragrafını aktarmayı yararlı buluyorum.
"Dışardan görünüşleriyle ateşli Müslümanlar olmakla birlikte kendi aralarında 1670 ve 1680'lerde görünen cinsten bir mesihi Musevilik uyguluyor, Sabetay'a isnat edilen on sekiz emir'e göre hayatlarını sürdürüyorlardı."
"Dinin kuralları arasında, 'Müslüman dininin icaplarına ve geleneklerine uymak, örneğin kurban kesmek ve Ramazan'da oruç tutmak, erkek çocuklarını sünnet etmek, fakat Müslümanlarla evlenmemek' bulunmaktaydı."
A. H. Derviş, op. cit., s. 332.
H. Derviş'in işaret ettiği Müslümanlarla evlenmeme emrine uyulup uyulmadığını sınayabilir miyiz; Derviş'leri örnek alabiliriz. K. Derviş'in annesinin Müslüman olmadığını öğrenmiştik, amcakızı ve SBF Dekanı İnci Derviş'in annesinin de Destine ve dolayısıyla Müslüman olmadığını saptamış olduk. K. Derviş'in bir ara Neslihan ile evlendiğini, bakan olduğunda, magazin basınında okumuştuk; sevimli tiyatro oyuncusu, İbrahim'in oğlu, 1923 İstanbul doğumlu, Turgut Boralı'nın sabetayist olduğunu varsayabiliriz, 1930 Torino doğumlu Maritza ile evlenerek hipotezimize güç katmaktadır; işte Neslihan bu evliliğin mahsulüdür. Kemal ile evlilikleri iki yavrunun yer yüzüne gelmesine vesile olmuştu ki, şimdi büyümüş bu yavrulara er'li isimler verme tutarlılığını gösteriyorlar, artık Erdal ve Erol, tanıyoruz. Partner kıtlığı içinde, aceleci ilk evliliklerin pek yürümediğine de işaret etmiştim, boşanmış Kemal, Amerikalı Hanım Catherine ile evlenerek yine emre uygun davranıyor; Sabetay'ın emrinde mutlaka Yahudi ve sabetayist olması yok, yalnız müslüman olmaması var, fakat yine de Chaterine'in Polonya kökenli olmasından hareketle Yahudi olduğunu düşünebiliriz. Nesli'nin ikinci eşi Taki ise Murat Taki'nin oğludur ve Murat Taki Belma'dan, sonra L. Zon ile evlenmişti ve işte bu Taki dünyaya gelmiştir. Sabetay'ın Müslümanlarla evlenme yasağı, Ecevit ve Cem'in ağzından düşürmedikleri "Müslüman Ülke" lafına karşın sürmektedir; sadece, bu kadar ciddiyetle uyulmamasına şaşırıyoruz.
O. Nebioğlu, op. cit., s. 160.

nu kaydetmektedir.[1] Demek, usûller değişmiyor, yıllara karşı dayanıklılıklarını sürdürüyorlar; bu da sabetayizmin en belirgin özellikleri arasındadır. Kuşkusuz, muhafazakarlığı bir de değişmeyen usûllerde ısrar olarak tanımlayabiliyoruz; sabetayistlerin Türkiyenin modernizasyonunda inkar kabul etmez rollerini hatırladığımızda, tutuculuk içinde bir modernite vektörü buluyoruz.

Freely, Bülbülderesi mezarlığında yapmış olduğu gözlem ve araştırmalarını iki noktada özetliyor; birincisi, arkadaşı bir sabetayistin, "a dönme friend of mine" annesinin defin işlemini yapan imamın, "whom I learned to be a Mevlevi dervish" bir mevlevi dervişi olduğunu saptıyor ve bir usûlün bu olduğu sonucuna varıyor. İkincisi, bu bir Karakaş'ın defni üzerine yaptığı soruşturmaya dayanıyor ve önce bir Müslüman imam tarafından icra edildiğini ve ancak daha sonra, after he had left a Sabbatian funeral rite was conducted by a Dönme Hodja, bir dönme hoca aracılığıyla, sabetayist ayin yapıldığını öğreniyor; doğrusu, bunları yazmak da okumak da acıdır.[2] Fakat acı da olsa, bunların güvenilir bir biçimde yazılmaları bir aşamadır ve sevindirici buluyorum.

Sabetayistlerin, daha doğru bir deyişle pek de afişe olmaktan çekinmeyenlerinin, seçtikleri iki mezarlık var, biliniyor; bunlar, Feriköy ve Üsküdar'da Bülbülderesi mezarlıkları, ancak haklarında her türlü yazılı bilgiden yoksun durumdayız. Freely, İngilizce de olsa bu alanda ilk bilgileri veriyordu; Liz Behmoaras ise, Türkçe ve ihmal edilmesi zor, bilgi sağlamaktadır, sabetayistleri her fırsatta açıklığa çağıran bir tutum içinde olduğuna işaret etmiştim. Mazhar Osman üzerine biyografi denemesinden buraya aldığım sayfada, tam adı Yusuf Mazhar Osman Uzman olan ve "Mazhar Osman" olarak ünlenmiş olan doktorumuzun annesinin Bülbülderesi'ne gömüldüğünü yazıyor; küçük yaşta Mazhar Osman'ın da katıldığı bu defin sırasında, yaşlı bir adamcağızın, çocuk Mazhar Osman' Mesih'in, Sabetay Sevi'nin, mezarlıkta hep öten bu bülbüllerin sesine geleceğini haber verdiğini öğreniyoruz. Yaşlı adam, küçük çocuk Yusuf Mazhar Osman'a ve Liz Behmoaras da bize önemli bir sır vermektedir.

Doğrusu, Yusuf'un babası Osman Efendi'nin buna kızmasını anlıyoruz; ancak ruhiyat doktorlarının Behmoaras'a kızmalarını anlamak zordur; herhalde, tanınmış doktorun, ölümünden yıllar sonra da olsa, sabetayist olduğunun açıklanmasından rahatsız oluyorlar. Bunu, Mazhar Osman'ın ölümünün

1) John Freely, op. cit., p. 257.
2) Yazdıklarını okuduğumda ve çok sınırlı görüşmelerim sonucunda Ilgaz Zorlu'nun böyle durumlara isyan ettiği izlenimini alıyorum ve çabalarının içten olduğunu düşünüyorum.

ellinci yılında düzenlenen doktorlar toplantısına, L. Behmoaras'ın alınmamasından öğreniyoruz.[1] Demek, hâlâ açıklıktan korkulmaktadır; hem iktidar gösterisi ve hem de bu korku, hiç kuşku yok, çelişmektedir.

Halbuki L. Behmoaras, Bülbülderesi mezarlığıyla ilgili bu önemli episodu yazmasa bile kitabı, Mazhar Osman'ın sabetayizmi konusunda hiç kuşku bırakmamaktadır; babasının adı da Osman ve ilk erkek çocuğa "Osman" adı koymak bir usûl, bunu da görüyoruz. Gerçi Mazhar Osman bu kurala uymuyor, ancak erkek çocuklarına da Cührut, Lahut, Nasut türü isimler koyuyor; Lahut, daha doğrusu Lütf-u Lahut, tanrının lütfu anlamındadır, Terakki Lisesi'nde okuduktan bir süre sonra, Amerika'ya yol alıyor. Yusuf Mazhar'ı asistan alan Fahrettin Kerim Gökay'ın, sabetayist olduğu ileri sürülüyor; bunlar bir yana, Mazhar Osman'ın, soyad yasasıyla birlikte kendisine "Uzman" soyadını aldığını öğreniyoruz, isim-bilim "oyunu" yine karşımıza çıkıyor.

İbrani'de "uz" güç anlamındadır; sağlık eski bakanlarından Behçet Uz'da bu soy adına rastlıyoruz. "Uzan", bir türev mi, bilmiyorum; ancak aynı sözcüğün İbrani'de "oz" olarak da yazılıp okunduğunu biliyoruz. Bu sözcük ile yapılan "Migdal Oz", bilinen bir tamlamadır; çünkü Köprülü Ahmet Paşa, Osmanlı düzeninde isyan etmiş sayılan, Sabetay'ın başını vurdurmayıp zindana atmakla birlikte hemen rahat bir bölmeye geçirilmesine izin veriyor ve burada, Sabetay Sevi buraya taraftarlarını kabul edecek konfora kavuştuğu için "Kuvvet Kulesi" anlamında, "Migdal Oz" deniyor; "Oz" daha yaygındır.[2] "Oz" dilimizde, genellikle, "Öz" olarak biliniyor ve tek başına soyadı olabiliyor veya soyadına giriyor, "Özerman" soyadını biliyoruz. İbrani'deki başka bir sözcük olan, "Or", aydınlık ve ışık anlamındadır; bundan "Oral" türevine işaret etmiştim, "Özal" da bir türev mi, bunun da araştırılması gerekmektedir. Yusuf Mazhar Osman Uzman'a döndüğümüzde, "man" eki ile konstrüksiyonlarına alışmış bulunuyoruz; "Uzman", onomastik açıdan, sabetayizm

1) *Sabah*, 1 Eylül 2001. "Mazhar Osman'ın Hayatı Polemik Yarattı" haberi.
Bu haberden anlaşıldığına göre, Behmoaras, Mazhar Osman'ın, "özel hayatıyla" ilgili bilgiler vermiştir. Ancak sabetayist kültür hareketleri ve adamları hakkında benim en çalışkan muhabirim olan D. Hızlan'ın bundan rahatsız olduğunu ve daha sonra başka bir ruhiyat kongresinde, Prof. Dr. E. Eker ile birlikte, bu kitabın tanıtımını sağladığını okumuş bulunuyoruz.
Hürriyet, 3 Ekim 2001. D. Hızlan'ın, "Psikiyatrlar Mazhar Osman okuyacaklar" haberi.

2) Yahudi Ansiklopedisi, Köprülü Ahmet'in bu merhametli davranışından övgüyle söz ediyor, Köprülü için, "one of the Turkey's ablest statesmen" demektedir. Tarihimizde Köprülü Ahmet'in pek yüksekte tutulmasının buradaki tutumuyla bir ilgisi var mı ve ayrıca, Fuat Bey, karısına ait "Köprülüzade" soyadını kabullenirken bunu biliyor mu idi; araştırmak zorundayız.
Encyclopedia Judaica, Vol. 14, p. 1231.

Katkı 8

BÜLBÜLDERESİ

Çocuk, aynı günün akşamüstü, zaten uzun süredir beklediği haberi, okuldayken Müdür'den aldı: Annesi ölmüştü. Evine gitmesi lazımdı.

Atiye'yi Üsküdar'da, Bülbülderesi'ne gömdüler.

Defin sırasında mezarlığın yaşlı bekçisi, büyüklerin arasında pek ufak tefek kalan, bir köşeye sığınmış Yusuf'u süzüyordu. Sonunda ağır adımlarla yanına yaklaştı. Alçak sesle, adeta huşu içinde konuştu:

"Evlat, burasına neden Bülbülderesi derler bilir misin? Bülbüller 'O' gelinceye kadar ötecekler. İşte o zaman da, Basü-bad-el mevt zamanı olacaktır.

"Ne zaman?"

Osman Efendi, çocuğu kolundan tutup kendine doğru çekti, sonra sinirli bir sesle:

"Baba, çocuğun kafasını karıştırmasana! Ne anlasın o böyle şeylerden!" diye çıkıştı.

Yaşlı adam, müdahaleyi hiç duymamış gibi devam etti:

"Sen dua et de, bülbüller hep ötsün. Çünkü 'O' onların sesine gelecektir..."

" 'O' kim?"

"Mesih!... Sabetay Zvi."

Bu defa Osman Efendi, cidden öfkeli bir edayla adamı susturdu:

"Bunlar bizim inançlarımız değil baba, biz sizlerden değiliz..." diye sözünü kesti sert bir şekilde.

Küçük Yusuf, adamın söylediklerinden pek bir şey anlamamıştı, ama mezarlıktan ayrıldığında biraz daha huzurlu görünüyordu; bülbüller hep öterse... belki, kim bilir!

Liz Behmoaras, *Mazhar Osman,* İstanbul, 2001, s. 30.

çağrıştırmaktadır. Kuşkusuz bunun Türkçe "uzman" olduğu da ileri sürülebilir; ancak bütün Sherlock Holmes öyküleri böyledir, iki "teori" var, bunlardan birisi, bütün maddelere uyabilmektedir.

Tabii, sabetayist onomastik alanında yetkin olmayanların ve ortaya çıkarmayı sürdürdüğüm yeni bilgilerden şaşıranların ve ürkenlerin, bu soyadını, dilimizdeki "uzman" sözcüğü olarak anlamakta ısrar etmeleri muhtemeldir; fakat mümkün görmüyoruz. Liz Behmoaras, bu imkanı ortadan kaldırmaktadır; şimdiye kadar yaptığı ve benim aktardığım açıklamaların yetmediğini düşünmüş olabilir; bir de şu bilgiyi ekliyor: "1942'de, doktorlar arasında, operatör Mim Kemal Öke'yle birlikte 'Varlık Vergisi rekortmeni' olmuştu."[1] Varlık Vergisi'nin, eşitlik ilkesine göre uygulanması yasanın metninde var, ancak yalnızca gayri müslimlere uygulandığını biliyoruz; uygulayan Defterdar Faik Ökte'nin daha sonra yazdığı Varlık Vergisi Faciası, uygulamayla ilgili hâlâ en ve tek güvenilir kaynağımız durumundadır.

Güzel de, uygulayıcılar ve bu arada Faik Ökte, Y. M. Osman Uzman'ın sabetayist olduğunu nereden biliyorlardı; doğrusu araştırmaların mucizeler sakladığını, bu araştırma sırasında, bir kez daha öğrendim. Profesör Daniel Kazez'in, yayınlanan aile ağacından Türkiyeli olduğu anlaşılmaktadır, Danyal Kazaz diyebiliriz, Jewish Surnames of Turkey adlı çalışması, Osmanlı ve Türkiye Yahudilerini kapsıyor, bizim şimdiye kadar Türk-Müslüman bildiğimiz birkaç zevata da listede yer veriyor ki, bu, Yahudiler bunları Yahudi sayıyor, anlamındadır. Mutlak doğru kabul etmemiz gerekmiyor, ancak herhalde ciddiye almak icap ediyor; Faik Ökte, bunlardan birisidir. Demek, Varlık Vergisi'ni uygulayan ve bir "facia" olarak yazan bir vahudi idi; dahası var, o sırada Vali de Lütfi Kırdar'dı, adına spor salonu yaptığımız Kırdar'ın da en azından, sabetayist olduğunu gösteren işaretlere sahibiz.[2] Lütfü Kırdar'ın İstanbul Valisi ve aynı zamanda Varlık Vergisi'ni ayarlayan "Takdir Komisyonu Başkanı" ve Behçet Uz'un da yasayı teklif eden hükümet üyesi olduğunu da ekleyebiliriz. Demek, isim-bilim araştırmaları, mevcut bilgilerimizi çok sarsıyor; herhalde bu tür sarsıntılara sevinebiliriz.

1) Liz Behmoaras, Mazhar Osman, İstanbul, 2001, s. 378.

2) Türkiye Yahudileri, şu veya bu nedenle, isim değiştirmişlerdi, Türk-Müslüman adlarını alan ve kendi dinine bağlı kalanların varlığından haberdarız. Dolayısıyla, onomastik testten geçirerek, Türk-Müslüman olmadıklarını saptadıklarımızın hepsine sabetayist gözüyle bakamayız. Sabatayistleri, Yahudi kavminden, ancak artık başka dinden sayıyoruz. Bunu, isim değiştirmekle birlik te, özel yaşamlarında, din açısından da, Yahudi kalanlar ile karıştırmamak gerekiyor.

Kuşkusuz, "doktorlar komplosu" derken, Mazhar Osman Vakası'nı kastetmiyorum; bunda, rahatsız edici önemli bir yan görmüyorum. Hakkında yazılanlardan, Y. M. Osman Uzman'ın sabetayizmi sakladığı gibi bir izlenim bile edinmiyoruz; burada tüm doktorları da ele almıyoruz ve sırada İhsan Doğramacı var. Profesör İ. Doğramacı'nın ana dilinin İbrani olduğu, kendi ekibinden ve eski rektör Prof. Dr. M. Akman'ın anlatımına güvenecek olursak, doğrudan doğruya, Doğramacı'nın kendisinden çıkmaktadır. Doğrusu, böyle bir ifşaat ile yetinmek mümkündür; ancak bilimsel araştırmalarda tek kanıtla yetinmemek gerektiğinde ısrar ettiğimize göre araştırmayı sürdürmek zorundayız.

Eski Osmanlı toprağı Erbil'de Büyük Britanya'nın manda döneminde dünyaya geliyor; bu 1915 yılındadır. Büyük Britanya'nın Ankara Büyükelçisi'nin yazdığı kitaptan, annesinin babasının adının Mehmet Ali Kırdar, annesi İsmet Kırdar ve dayısının ise Lütfi Kırdar olduğunu öğreniyoruz.[1] Beyrut'taki Amerikan Üniversitesi'ne gidiyor, fakat Tıp Fakültesi'ni İstanbul'da tamamlıyor ve savaş sırasında, Ankara'da Sir Horace'ın "one of a number of German Jewish refugees" dediği, Almanya'dan sığınmacı Yahudi Doktor Albert Eckstein'ın yanında çocuk hastalıkları ihtisası yapıyor; bundan sonra, güçlükle karşılaşmadan sürekli tırmanıyor.

Sorunsuz yükseliyor, fakat bir küçük pürüz profesörlük aşamasında ortaya çıkıyor; ekibinden birisinin yazdığı övgü dolu bir kitapta, satırlar arasında, o zamanki gizli servisin, Doğramacı'nın "Müslüman olmadığı" ve karısının da "Türk olmadığı" için profesörlüğünü engellendiğini okuyoruz.[2] Bu sırada gizli servisin başında, daha sonra 12 Eylül Cuntası ile Dışişleri Bakanı olan İlter Türkmen'in babası Behçet Türkmen var, aşılıyor; müdahale ilginçtir. Daha da ilginç olan, hep Washington'a yakın ve gizli servisi, cia ile içiçe bir hale sokan, Türkmen'in başında bulunduğu bir servisten bu tür itirazın gelmesidir.

Ekibinden Profesör Celal Ertuğ, Doğramacı hakkında yazdığı kitabında, "İhsan'ı İhsan yapan, Ayser Doğramacıdır" demektedir;[3] Ayser de, Amerikan Koleji'nde okumuştur. Babasının adı Hikmet, annesinin adı Hacer ve soyadları ise Süleyman olarak geçmektedir; "Ayser" ismine, Türk ve Arap isim sözlüklerinde rastlamıyoruz, buna karşın, Hacer ve Süleyman, hem Tevrat'ta ve hem de sözlüklerde var. Doğramacı'nın kız kardeşinin adı Emel, iki oğlunun

1) Sir H. Philips, *İhsan Doğramacı: A Remarkable Türk*, York, 1997, p. 16.
2) Şinasi Özsoylu, *İhsan Doğramacı İle Kırk Yıl*, Ankara, s. 23.
3) Celal Ertuğ, *Türkiye'de ve Dünya'da İhsan Doğramacı Olayı*, İstanbul, 1996, s. 273.

Katkı 9

PROFESÖR DOĞRAMACI: ANA DİLİ İBRANİ

Hoca'nın çok akıcı konuşamadığını arzetmiştim. Ama, çok iyi yazar.. İmla kurallarını, basın-yayım işlerini, fevkalade iyi bilir.. Sadece Türkçe'de değil, İngilizce'de bile, mesleği 'Sekreterlik' olanların ve hatta Amerika'lı ya da İngiliz kökenli olanların hazırladıkları yazılardaki imla ve gramer hatalarını düzeltebilecek kadar bilir bu işleri!.. Yabancı diller konusundaki bilgisi, inanılır gibi değildir.. Size, birini bizzat yaşadığım, 2 olay aktarayım:

Hacettepe Tıp Fakültesi Dekanı Prof. Doğan Karan bir gün yanına hademe takmış olduğu genç bir adamı, Mikrobiyoloji Enstitüsü'ndeki odasına gönderdi. Telefonda demişti ki, 'Bu zat, İsrail'li bir Mikrobiyoloji Profesörü'dür, Amerika'dan vatanına dönerken Hacettepe'ye uğramış; saat 17.00'de İhsan Doğramacı Hoca ile randevusu var.. Aynı bilim dalından olduğun için, o saate kadar adamı oyala!.'

Oyaladım.. Oturduk, çay-kahve içtik.. Her şeyden konuştuk.. Benden, görüşeceği Doğramacı Hoca hakkında bilgi almak istedi.. Boyunu, bosunu, görünümünü, özelliklerini, dilimin döndüğü kadar anlattım.. 'Hangi dilde konuşabileceğini' sorunca da:

– İngilizce, Almanca, Fransızca, Arapça, Farsça bildiğini biliyorum, dedim.

Randevu saati gelince, birlikte, Dekan'ın makam odasına indik.. Hoca oradaydı.. Ben, İngilizce olarak, İsrail'li Profesörü Doğramacı Hoca'ya takdim ettim.. Hoca söze başladı ve ne olduğunu anlayamadığım bir dille, çatara patara birşeyler söyledi.. Yalnız ben ve Doğan Karan değil, misafir profesör de şaşkındı.. Ağzı bir karış açık, Doğrama-

cı'ya laf yetiştirmeye çalışıyordu.. Ben Hoca'ya 'hangi dilden konuştuklarını' sorunca:

– Hangi dil olacak; anadili, İbranice tabii!, diye yanıt verdi.. Misafir Profesöre sordum:

– Nasıl, Doğramacı Hoca İbranice'yi biliyor mu?

Adam, hayretler içindeydi:

– Benden daha iyi!, dedi..

Kaynak: Prof. Dr. Muvaffak Akman, *Yaşantımda Hacettepe ve Sonrası - Bir Emekli Rektörün Anıları*, Yalova, 1995, s. 193-194.

adının ise, Osman ve Ali olduğunu öğreniyoruz, uygundur.

İsim-bilim testlerini tamamlamış durumdayız; ana dilinin İbrani olduğunu, bir Yahudi doktorun yanında uzmanlık kazandığını öğrendiğimiz ve gizli servisin "Müslüman" demediği bir insanın yükselmesi herhalde çok kolay olmalıdır; Amerika ile içiçeliği belirtmeye gerek olmamalıdır, bir çocuk sağlığı kliniği kuruyorlar ve orada toplandıktan sonra, Türkiye'de ilk kez bir üniversitenin içinde ikinci fakülteyi, Hacettepe Tıp Fakültesi'ni açıyorlar, hedef üniversite kurmak olarak görünüyor. Bunun için önce Ankara Üniversitesi Rektörlüğü'nü elde etmek kaçınılmaz sayılıyor; kaynaklardan birinde, "seçim sabahı kapıları tutan iki Hacettepe'li, Doç. Burhan Say ve Doç. Abdullah Kenanoğlu, seçim için gelenlere, Prof. Doğramacı'nın adaylığı kabul ettiğini duyuruyorlar"[1] notunu okuyoruz, demek, kapılar tutularak bir sürpriz hücum yapılmış, böylece Doğramacı Ankara Üniversitesi Rektörlüğü koltuğuna oturmuştur. Hacettepe Üniversitesi, buradan çıkıyor ve yök için, bir askeri darbe şarttır.

Önüne çıkan tek pürüzün nasıl aşıldığı noktasına dönmüş durumdayız; mah veya mit'in profesörlüğe terfileri zamanında haber alarak görüş bildirdiğini öğreniyoruz, çok değerli ve gerekli bir bilgidir, Doğramacı'nın yaşamına hiç olmazsa bu açıdan teşekkür borçluyuz, çünkü belgelenmektedir.

1) Doğramacı'nın, dekanlık, rektörlük seferleri sırasında fedaileri olan Kenanoğlu ve Say'dan daha sonra haber alamıyoruz; bu dünyadan veya Amerika'ya göçmüş olmaları mümkündür. Bunlara, isim-bilim ışığında bakacak olursak, "Kenan" hem *Tevrat*'ta geçiyor ve hem de, Büyük İsrail sayılan coğrafyada bir bölgenin tarihteki adını hatırlatıyor, analizi kolay olmaktadır. "Say" ise zor görünüyor; Türk isim sözlük veya incelemelerinde yerini bulamıyoruz, fakat Işık Lisesi öğretmenleri arasında bir "Fazıl Say" olduğu bildiriliyor, B. Say'ın babası mı, bilemiyoruz. Bunun dışında, F. Hakkı Saymen, Yücel Sayman, Emre Gönensay soyadlarında rastlıyoruz.

Bertaraf edilmiştir, bütün adayların, bu ölçüde şanslı olmadığını biliyoruz; güçlülüğü aşma ile ilgili olarak, biyografisini yazanlardan Ş. Özsoylu, "Başbakan Rahmetli Adnan Menderes'in yerinde müdahalesi ile" engelin kaldırıldığını ve C. Ertuğ da, Menderes'in müdahalesini, üniversiteden önce Doğramacı'nın bildiğini, "Doğramacı, Menderes'in mit yazısını konu edip Dekanın bu ikiyüzlülüğünü" yüzüne vurduğunu yazarak, haber veriyor, gizli servisleri aşan bir emir var.[1] Belli çizgilerini özetlediğimiz biyografisinin, bu yüksek desteği anlamaya yardımcı olduğunu umut ediyorum.

Artık Doğramacı çözümlememizi tamamlayabiliriz; yalnız, Bir Emekli Rektörün Anıları kitabından söz etmezsek, hem önemli bir noktayı eksik bırakmış ve hem de anıların yazarı Prof. Dr. Muvaffak Akman'a haksızlık etmiş oluruz; gerçi, Doğramacı'nın ana dilinin İbrani olduğu bilgisini, bu değerli rektörümüze borçluyuz, fakat yine de sürdürmemiz yararlıdır. M. Akman, "bizim çalışma grubumuzun üyeleri, Prof. Dr. İhsan Doğramacı, Doç. Dr. Burhan Say, Doç. Dr. A. Kenanoğlu, Doç. Dr. Ali Ertuğrul, Doç. Dr. Doğan Karan, Doç. Dr. Nusret Fişek, Doç. Dr. Muvaffak Akman, Dr. Bozkurt Güvenç" diyor ve kaydetmiş oluyoruz. Bu Akman'ın, Doğramacı'nın çok yakını olduğu anlamına da gelmektedir.

Artık Menderes devrilmiş ve yerine C. Gürsel gelmiştir; 27 Mayıs 1960 ve Akman'dan okuyoruz: "İhtilalden birkaç gün sonra (tam tarihini hatırlamıyorum), Cemal Gürsel Paşa, yanında Fahri Özdilek Paşa ve tanımadığım diğer bazı yüksek rütbeli subaylarla birlikte, Hacettepe'ye geldi."[2] Menderes tutuklanmış ve ihtilalin güçlü lideri Orgeneral Gürsel, Orgeneral F. Özdilek ve diğer yüksek rütbeli subaylarla birlikte, Doğramacı'yı, odasında ziyaret ediyorlar; başlı başına önemlidir. Akman şunları ekliyor: "Hoca ziyaretçilerini uğurladıktan sonra, tekrar birlikte odasına girdiğimizde, göz yaşlarını tutamadı. Öğrendik ki, Cemal Gürsel Paşa, kendisine 'Başbakanlık' önermiş, Doğramacı Hoca, 'böyle bir şerefli göreve layık görüldüğü için' çok duygulanmış, ama yine de teşekkür ederek bu öneriyi kabul etmeyeceğini arzetmiş." Buradan, Gürsel'in, ziyaret amacının başbakanlık önermek olduğunu anlıyoruz. Daha sonra başbakan atanmadığını ve Gürsel'in devlet başkanlığı ile birlikte bu görevi de üzerine aldığını biliyoruz.

1) Ş. Özsoylu, op. cit., s. 23 ve C. Ertuğ, op. cit., s. 95.
2) Prof. Dr. Muvaffak Akman, *Yaşantımda Hacettepe ve Sonrası - Bir Emekli Rektör'ün Anıları*, Yalova, 1995, s. 31

Şunları saptayabiliyoruz, İhsan Doğramacı, o zamanlar kulislerin dışında tanınmazdı, sadece hırslı bir çocuk doktoru idi, Profesör Akman'ın da kaydettiği üzere konuşması çok zayıftı, bilimsel çalışması yok denecek kadar azdı, daha sonra bir Annenin Kitabı'nı çıkardı ama, altmışlı yıllarda bu kitap ile ilgili her türlü iddia ileri sürülüyordu; fakat bir başbakan emir veriyor, profesörlük barajı yıkılıyor ve bu başbakanı devirenler, koltuğunu ona öneriyorlardı, cevaplanması zor bir soru ile karşılaşıyoruz. Sorunun cevabından ayrı, bir cevabı açıklıkla yazabiliyoruz; Doğramacı'nın becerikli ve "iş yapan" birisi olduğu iddiası tüm inandırıcılığını yitirmektedir. Çünkü, işlerini hep başkaları yapmaktadır ve bir el var, gizli ve hep hazır, hep önünü açmakta ve arkasından itmektedir. Biz de, Netvork kitabımızda bunu ortaya çıkarmaya çalışıyorduk; uymaktadır.

Peki Doğramacı söz konusu olduğunda, Menderes ile Gürler'i birleştiren bağ nedir; bu soruya isim-bilim ışığında cevap verebilmek için, Menderes'in ismini çözmemiz bir ön koşuldur. Çünkü, bir yanı İzmirli olan Adnan Bey'in bu soyadını sonradan almış olması ihtimal dahilindedir. Cevap üzerinde çalışabilmek için önce bu araştırmayı yapmak zorundayız; önümüzde duruyor.

Doğramacı: Annenin Kitabı

'Aşırma kitap' iddiasından 10 milyar tazminat kazandı

YÖK'ün kurucusu Prof. Dr. **İhsan Doğramacı**, '*Annenin Kitabı*' isimli kitabının '**aşırma**' olduğunu iddia eden Prof. Dr. **Hasan Yazıcı**'dan 10 milyar lira tazminat kazandı.

Doğramacı 'nın, kitabı hakkında '**aşırma**' diyen İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi öğretim üyesi Prof. Dr. **Hasan Yazıcı** aleyhine açtığı, '**basın yoluyla, kişilik haklarına ağır saldırı ve hakaret**' davası sonuçlandı. Ankara 11. Asliye Hukuk Mahkemesi, yaklaşık bir yıldır süren dava sonunda, Prof. **Yazıcı**'nın, **Doğramacı**'nın, kişilik haklarına açıkça saldında bulunduğuna karar verdi. **Yazıcı**, 15 Kasım 2000'de Milliyet Gazetesi'nde yayımlanan, '**Önce Doğramacı'yı kınamak lazım**' başlıklı yazıda, Prof. **Doğramacı** 'nın '*Annenin Kitabı*' isimli kitabının, **Benjamin Spoken**'in '**Baby and Childcare**' adlı kitabından '**aşırma**' olduğunu söylemişti. **Doğramacı** da, 30 Kasım 2000'de manevi tazminat davası açmıştı.

Hürriyet, 28 Ekim 2001

SOL VE "S"

Bir özet gerekirse, İ. Doğramacı'nın en yakınında bulunanlar, ana dilinin İbrani olduğunu yazıyorlar ve en sevenleri tarafından yazılmış kitaplardan da, satır aralarında olsa da, mit'ten önceki gizli servis olan mah'ta, hakkında, "Müslüman olmadığı" yollu rapor düzenlenmiş olduğunu okuyoruz, başka işaretler de peki, kesin bir iddiada bulunabilir miyiz, geliştirmek istediğimiz yöntem açısından burası önemlidir. Her ne kadar "ana dili" iddiası Doğramacı'dan neşet ediyorsa da, övünmek istediğini düşünebiliriz, bilgisini abartmış olabilir ve mit veya mah raporlarına gelince inanmamaya alışmış durumdayız. Öyleyse madde derlemeye devam etmek gerekiyor ve şimdiye kadar, ancak ihtimalin büyüdüğünü söyleyebiliyoruz.

Hacettepe Üniversitesi, Türkiye üniversiter sistemine ne getirdi, herhalde üniversiteyi ve getirdiklerini önemsememek yerindedir. Fakat, ekte verdiğim "modern mezar taşı" ve diğer endikatörlere baktığımızda, kuruluşundan bugüne kadar Hacettepe Üniversitesi Rektörlüğü'nün sabetayizmin tımarlarından biri olduğunu saptayabiliyoruz. Böyle kurulmuş, öyle devam ediyor, diyebiliriz.

Asıl ele alınması gereken yök'tür, bir Doğramacı marifeti olduğunu biliyoruz ve İ. Doğramacı, başına geçtiği ve uzun süre kaldığı yök ile Türkiye üniversitelerini kurutabilmiştir. Bugün Türkiye üniversitelerinin kimliksizleştiğini ve üniversitelerin artık kişiliksizliği bir kimlik olarak kabul ettiklerini söyleyebiliyoruz ve eğer, Türkiye'de Türk üniversite sistemi artık çöktüyse, bu, bürokrat düzeyinde ve uygulamada, İ. Doğramacı'nın işidir.

Bu ise bizi çok önemli bir noktaya getirmektedir, şu şekilde formüle edebiliyorum: Eğer son otuz yılda, bir tarih de verebiliriz, 12Mart 1971 tarihinden başlayarak, Türk üniversite sistemi çökertildi ise, bunun tek sorumlusu, mimarı ve uygulayıcısı olan, İ. Doğramacı, en azından sabetayisttir. Eğer de-

gilse, üniversiter sistem, en azından kendini koruyorsa, İ. Doğramacı, demek maddeler yanıltmaktadır, kesinlikle sabetayist değildir; geliştirdiğimiz yöntem ve teori bizi buraya getirmektedir.

Teoremi şu şekilde dillendirebiliyoruz; sabetayistler, ülkenin modernizasyonuna önemli katkılarda bulundular. Bu arada modernizasyon ile sol'u özdeş saydıkları için solcu oldular ve sol'u geliştirdiler. Yalnız bütün bu dönemde hem bir İsrael Devleti yoktu ve hem de Türk modernitesi, anti-Arap bir tutum içindeydi. Zaman içinde ise hem İsrael Devleti kuruldu, gerçek kuruluşu, 1967 "Altı Gün Savaşları" iledir, hem de solda Arap dayanışması artıyor ve hatta "Doğu Birliği" hülyası güçleniyordu. Bu nedenle hem sol'un yıkılmasını ve sol için bir besleyici saydıkları moderniteyi yok etmeyi, özgür üniversiteyi, hedef seçtiler. Son otuz yılda, temel fonksiyon bu olmuştur.

Doğramacı'nın başkanlığında oluşturulan yök, Türk modernitesine karşıdır; temel pratiğin bugün de sürdürüldüğünü görüyoruz.[1] Bunu, Doğramacı pratiğinin hâlâ yök'ü yönettiği biçiminde de anlayabiliriz, ekip kendisini sürdürmektedir. Herhalde yök de bir tımardır.

Bu söylenenler ile, şimdiki yök başkanı Profesör Kemal Gürüz'ün armonik bir tablo çizdiğini tespit etmek zor olmuyor; Prof. Gürüz yükselişini, hep İ. Doğramacı'ya borçludur; ayrıca İzmirli olduğunu, arada yaş farkı olmasına karşın Rahşan Ecevit ile aynı mahallede büyüdüğünü, Nuriye Akman'ın, Müslümanlık ile ilgili sorusuna "sosyolojik olarak" cevabını verdiğini biliyoruz. Bizde soyadı sözlükleri yok, ancak yer, aile ve meslek veya sıfat bildirmediği hallerde, soyadlarının, isim olmaları gereğini hatırlarsak, sözlüklerimizde, "gürüz" girişine rastlamadığımızı söyleyebiliyoruz.[2] Şimdiki yök başkanı, onomastique açıdan sorunludur, saptamış oluyoruz.

Kuşkusuz aradaki yök başkanının adı ve soyadı bu açıdan hiçbir sorun yaratmıyor; fakat Hacettepe Üniversitesi'nde kooperatifçilik hocalığı yaptığını, İhsan ve Emel Doğramacı tarafından hep desteklendiğini, böylece rektör ve yök başkanı olduğunu, yök'ten sonra T. Çiller'in ekibine katıldığını çıkarabiliyoruz. Dolayısıyla, fonksiyonda bir aksama veya kesinti yoktur; özgür-

1) Türban yasağı kısa dönemde modernist görünsede, uzun erimden bakıldığında, modernite karşısındadır. Ayrıca, yök fonksiyonlarının tümüne sadece türban ile bakamayız, şu anda yök'ün türban ile ilgili tutumu, sadece, modernite cephesinde takiye yapması imkanını doğurmaktadır.

2) *Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü*, Kültür Bakanlığı, 1991.
Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu, 1969.
Hasan Eren, *Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü*, Ankara, 1999.

lüğü ve yaratıcılığı alınmış bir üniversite için ısrar ve uygun kadrolar var, demektir.

Türk üniversite sistemini çökertme hücumunun arkasında, Türkiye'de solun, üniversitelerden beslendiği inancı yatıyordu, bir anlamda balıkları ortadan kaldırmak için denizi kurutma reçetesi burada da uygulanıyordu; ancak doğrudan doğruya sola karşı acımasız bir hücumla birlikte yürütüldüğünü hatırlıyoruz. 1967 Altı Gün Savaşı ile, İsrael, Araplara karşı beklenilmeyen ve ancak çok önemli bir zafer kazanınca, bu artık bir Yahudi Devleti olduğu ve yaşayabileceği şeklinde değerlendirilmişti. Sol ile ilgili olarak üç gelişmenin izlediğini çıkarabiliyoruz; birincisi, içinden ve birdenbire kavgaların başlamasıdır. İkincisi, solda önemli bir yer tutan sabetayistlerin, solu, yavaş yavaş boşaltmasıdır. Üçüncüsü, dışından çok acımasız ve öldürücü bir baskı ile karşılaşmasıdır. Her üçünün da zamana yayıldığını ve 1973 İsrael-Arap Savaşı'ndan sonra da şiddetlendiğini görüyoruz. Teskin olması, bitirildiği değerlendirmesiyle birliktedir. Bu değerlendirmenin şiddeti ve konjonktürüne göre, ateşinin düştüğü ve yükseldiğini söylemek doğrudur.

Burada yine teorik bakma sorununa dönüyoruz, hücumun normal şiddetini formüle edebiliriz ve eğer içinde normal dışı kavgacı veya ayrılmada hızlı ya da gerekçesiz, daha da önemlisi dışarıdan hücumda kanunsuz ve ölçü dışı ise, bunun, sabetayist olduğunu düşünmek zorunluluğunu teşhis edebiliyoruz. Bu sonuncu kategoride, ilk akla gelen mitçi Hiram Abas olmaktadır. Buradayız.

Bir mit mensubunun, yasalar çerçevesindeki bir sola düşmanca davranmasını anlamak imkansızdır; kuşkusuz, şiddet kullanan sol ile yasalar çerçevesinde mücadele normaldir. Ancak, operasyon düzenlemek, pusu kurmak, teslim olanlara silah kullanmak ve işkence yapmak, normal dışıdır, artık hep biliyoruz. İstihbarat işinin tanımında bunlar yeralmamaktadır. Peki Hiram Abas, bunları yapıyor muydu; hakkında yazılanların binde birine inanacak olursak yaptıkları bundan çok fazlaydı. Üstelik, kendi mezhebine uymayan meslektaşlarına da normal dışı uygulamalar yaptığı yazılıyor; demek ki, hem içinde çalıştığı kamu kuruluşunun yasal çerçevesini ve hem de her türlü normalite tanımını aştığını tespit etmiş oluyoruz. Öyleyse, Hiram Abas, bir sabetayisttir; kurduğumuz teori, bizi, bu sonuca götürüyor.

Hakkında verilen bilgiler, sadece teoriyi doğrulamaktadır; annesinin adı-

nın "Roksan" ve kendisinin adının da, "Hiram" olduğunu artık hep biliyoruz.[1] Her ikisi de, Türk-Müslüman isimler arasında olmamakla birlikte Yahudi İsimler Sözlüğü'nde yeralıyorlar ve böylece sıklıkla taşınıyorlar. Hakkında yazılanlar, bu ismi uygun bulan dedesinin adının "Mübarek Galip" ve koyu bir mason olduğunu da ekliyorlar; şimdiye kadar ve ayrıca bu incelemede geliştirdiklerimizle uyum halindedir. Bunlara ek olarak, mit'in subay mensuplarının, Hiram Abas'a "Yahudi'dir" dediklerini de, Gazeteci Tuncay Özkan'ın kitaplarından öğreniyoruz.

Sol güçlendiği zaman en acımasız hücumlar, bir kamu görevlisi olarak, Hiram Abas'tan geliyorsa, 1960 yıllarında da, en yaratıcı döneminde Türk aydın hareketine ve gelişmekte olan Türk soluna, en ölçüsüz ve sıra dışı saldırılar da Fethi Tevetoğlu'dan çıkıyordu. "Komünizmle Mücadele Dernekleri" adı altında bilinçsiz yığınları topluyor, toplantıları sabote ediyor, her türlü iftirayı düzüyordu, bir ayağı burada ve diğeri Amerika'da gerçek bir Haçlı Seferi yapıyordu; 27 Mayıs'tan önce Menderes ve sonra Demirel ile birlikte politika ve yasama organında görev yapmıştı. Mit ile bir bağlantısı var mıydı; Türk sol tarihi üzerine kitabı, bütünüyle ve yalnızca gizli servislerde bulunabilecek arşivlere dayanıyordu,[2] düşmanca yazılmış olsa da uzun süre tek önemli kaynak sayıyorduk. Bunlarla da, bir hipoteze ulaşıyoruz; kurduğumuz modele göre, Tevetoğlu, sabetayist olmak durumundadır.

Cihat Fethi Tevetoğlu, 1916 yılında, Ali ve Zehra'nın oğlu olarak, İstanbul'da dünyaya gelmiştir; çocuklarına, Filiz, Nur, Aliye, Tolunay ve Tomris adlarını veriyor,[3] "Filiz", "Nur" ve "Aliye" isimleri, onomastique planda, son derece dikkat çekicidir. Yaşamının özetine göre, 1944 yılında, A. Türkeş ve V. Togan ile birlikte, Almanya yanlısı, ırkçı örgüt kurma nedeniyle tutuklanmışsa da orduda görevini sürdürmüş, doktor binbaşı olmuş, Genelkurmay'da çalışmış ve bu arada Texas'ta eğitim görmüştür. Hem İslam Ülkeleri Konferansı'nda görev almış, hem de "World Anti-Communist League" üyesi olmuştur; Nato'dan, Milliyetçi Çin'den ve Güney Kore'den madalyaları var. Bu bilgiler, bir ağa, söz uygunsa bir şebekeye, işaret ediyor; isim-bilim, sabetayizm çağrıştırıyor; fakat kabul etmek gerek, modelimizin istediği kesin ispatı ver-

1) S. Yalçın - D. Yurdakul, *Bay Pipo - Bir MİT Görevlisinin Sıradışı Yaşamı: Hiram Abas*, İstanbul, 2000, s. 25.
2) Dr. Fethi Tevetoğlu, *Türkiye'de Sosyalist ve Komünist Faaliyetler 1910-1960*, Ankara 1967.
3) *Who's Who in Turkey*, 1987-1988, İstanbul, 1987, s. 586.

mekten uzak kalıyor, durum budur.

Bu halde, acaba diyoruz, Türk aydınının ve solunun ölçüsüz karşıtlarından F. Tevetoğlu ile ilgili sabetayizm araştırmasını, şarkıcı Tarkan'ın sabetayist olup olmadığı sorusuna indirgeyebilir miyiz; sesi olmayan ve dansa hiçbir yeteneği bulunmayan bu genç adam da bir rantiyedir. Yöntem planında da, eksikli maddeleri birbiriyle tamamlama yoluna giriyoruz ki, bu benim verimine inandığım bir usûl olarak gelişmektedir; şarkıcı Tarkan da eksiklidir. Sanki Türkiye'ye fazla ve Türkiye bu rantiyeye yetmiyordu, "dünya starı" yapılmak üzere, Profesör Avram Galante'nin dünya Yahudiliğinin gerçek başkenti dediği, New York'a götürüldüğünü, İstanbul sabetayistlerinin, büyük bir kampanya ile, harekete geçtiğini, ancak bütün desteğe karşın, Yahudi gayretinin bile çaresiz kaldığını hatırlıyoruz. Ama Türkiye'de hâlâ şarkıcı sayılıyor; bizim geliştirdiğimiz teoriye göre, bugünkü Türkiye'de Yahudi veya sabetayist olmadıkça, kimseye böyle bir imkan verilmemekte ve dolayısıyla servet transferi yapılmamaktadır. Bu nedenle, bu indirgeme yerinde ve verimlidir.

Hakkında yayınlanan bir çalışmadan, bu şarkıcının, soyadının "Tevetoğlu" olduğunu öğrenmiş bulunuyoruz;[1] bu çok ayrık soy isimlerinin özdeşliğinden, şimdi göçük Tevetoğlu ile akraba oldukları varsayımına yöneliyoruz. Öte yandan, bu incelemede geliştirdiğimiz partner kıtlığını, genç Tevetoğlu'nda da teşhis ediyoruz; eğer sabetayizm hipotezinden ve karşı cins kıtlığı saptamasından hareket edecek olursak, sosyolog N. Aysun Yüksel'in üzerinde durduğu heteroseksüalite, homoseksüalite ve erotizm imajlarının, bir reklam malzemesi olduğu kadar, bir "takviye", bir gizleme, vasıtası olduğunu da düşünebiliriz. Başka bir yolu olmayabilir; kösnül, volüptuyö bir imaj ile sürekli cinsel orucu bağdaştırmak, "starlar" veya taklitçileri için zordur.

Tarkan Tevetoğlu'nun yakın zamanda bir partner bulması, doğrusu en çok beni sevindirdi; "Bilge" adında birisini partner seçtiğini okuyunca, hem çok sevindim ve hem de "uygundur" dedim, çünkü "Bilge" adının Yahudi isim sözlüğünde bir yeri olduğunu hep yazıyordum, haksızlık yaptığımı bile bile de, şimdi göçük Yahudi kökenli yazarımız Bilge Karasu'yu sık sık anmak

1) N. Aysun Yüksel, *Tarkan*, İstanbul, 2001, s. 12.
Fethi Tevetoğlu'nun soyadının, önceki "Tevet" idi, Özbekçe olduğu iddia edilmektedir. Ancak dilimizde "Nisan", "Temmuz" ayları var, İbrani kökenlidir ve İbrani'de "tevet" bir ay adıdır. Tam "tevet" olarak söyleniyor, ekliyoruz.

zorunda kalıyordum. Bu adı, sabetayistler de taşıyorlar; kaldı ki, Bilge'nin iki kız kardeşi daha olduğu ve bunların da "Berna" ve "Belda" isimlerini taşıdıkları da ileri sürülmektedir. Bu isimler de teorimize uygundur, "Berna" adını, kökeni Almanya olsa da sözlüklerinde ve ayrıca Terakki Lisesi mezunları arasında pek çok "Berna" buluyoruz, birisinin adı "Berna Müren", Adanalı Berna Müren'in, Mesut Yılmaz'ın eşi olup olmadığının araştırılması gerekir, şimdiki zamanda bilmiyoruz. Bu ayrı, Terakki Lisesi, arşivlerini internete yüklemiş durumdadır, bu nedenle çalışabiliyoruz, fakat ne yazık Işık Lisesi için henüz bu kolaylıktan yoksunuz; bununla birlikte, şarkıcı Tevetoğlu'nun partneri Bilge ve diğer iki kız kardeşinin hep Işık Lisesi mezunu olduklarını duyuyoruz, doğruysa, bizim modelimizin güvenilirliği artmaktadır.

Demek, Türk aydın ve sol hareketi ile, sabetayizm ilişkisi, 1967 İsrael-Arap Savaşı'ndan başlamak üzere yeni bir aşamaya girmiş olmaktadır, 1967 ve 1973 savaşları sonrasında, İsrael Devleti'nin yaşayabilirliğinin açıkça belli olmasını, dünyanın her tarafındaki Yahudiler ile Türkiye sabetayistlerinin konumlarında köktenci bir değişikliğin nedeni saymamız gerekmektedir. Sadakat, İsrael'e yönelmiş Arapları destekleyen Sovyet Sistemi'nin tasfiyesi gerekli görülmüş ve daha özet olarak da Türk aydın hareketinin kurutulması ve solun ortadan kaldırılması bir program haline getirilmiştir. Başka bir deyişle, İsrael Devleti'nin güvenliği, Türkiye'nin iç barışının ve gelişmesinin önüne geçmiştir. Ortaya çıkan madde, bu düşünce yönündedir. Bu fonksiyonda, aydının tüketilmesi ve solun çürütülmesi işinde, Hiram Abas veya muhtemelen Tevetoğlu bir yana, bir bütün olarak mit'in stratejik bir rol üstlendiğini söylemeye bile gerek bulunmamaktadır. Yaşananları ve yazılanları hep biliyoruz.

Kuşkusuz, burada, sol ve mit ilişkisini ele almamız söz konusu olmamaktadır, ayrıca inceleme alan ve ufkumuzu da isim-bilim sınırlıyor; öyleyse çözümlememizi, bu sınırlar içinde tutmak zorundayız. Burada da birtakım bulgular ve sonuçlar yerine araştırma konuları düzenlemekle yetinebiliyoruz; mah'ı veya mit'i düşündüğümüzde, aydın hareketinin yükseldiği ellili yılların ortalarından söndürülme operasyonlarının ilk sonuçlarının alındığı zaman arasında, yönetici olarak, Behçet Türkmen, Ziya Selışık, Celal Karasapan veya Nurettin Ersin isimlerini biliyoruz. Bu isimler ise, kendi hallerinde isim-bilim soruları davet ediyorlar; şimdilik bu daveti tespit etmek yeterlidir.

Belki "Karasapan" soyadının daveti kapalı kalıyor; "Sapan" veya "saban"

için, "p" titreşimsiz ve "b" titreşimli, fakat aynı karakterdir, tiyatro oyuncusu "Nedim Saban'ın soyadını biliyoruz. İlaveten, Şebeke çalışmamı okuyanların, artık "Kara" adının sırlarının bir bölümüne aşina olmaları ve tek, türev veya kompoze hallerine ilgi duymaları, normaldir; İbrani bu sözcük, sinagoglarda dua okuyanlardan ayrı, bunlara "hazan" veya bazen "hasan" deniyor, "kitap okuyan" anlamındadır, bir de mezhebi anlatıyor ki, Latin "-id" ekiyle "karaid" de tabir edilmektedir. Buna dilimizde "kara-i" diyebiliyoruz, "karay" okunabiliyor ve Refik Halit Karay'ın soyadında rastlıyoruz; yalnız rastlantıya işaretle birlikte, kuşkusuz, Refik Halit Bey'in soyadının buradan geldiğini söylemiyoruz. "Karatay" da bir türevi olabilir, buradaki "-tay" eki, "Berktay" sözcüğündeki "-tay" ekiyle özdeştir; "berk", sözcüğünde, "k" ve "g" titreşimsiz veya titreşimli aynı karakter olup "berg" pek çok Yahudi isim ve soyadında, yeralmaktadır ve "-tay" ekiyle yapılmış türevler biliyoruz. "Altay" bunlardan birisidir, Cengiz Han'ın oğlu Ögeday'a "oktay" desek de, "oktay", ayrıca böyle bir türev de olabiliyor.

Devam edersek, öte yandan, "Karaosman" benzer bir kompozedir ve Melih Gürsoy'un, daha önce değindiğim değerli çalışmasında, sözünü ettiği yakın arkadaşlarından birisi "Naim Karaosman" idi ve "Karaosman" araştırması ayrı, "Naim" İbrani ve sabetayistlerce taşınan bir addır.[1] "Harika" veya "tatlı" anlamına geliyor, 12 Mart 1971 Darbesi'nde, önce bakan ve sonra başbakan yapılan, Naim Talu'nun da adı idi; Naim Talu'nun sabetayist olduğunda hiçbir kuşku yoktur. Bilimsel açıdan da kuşku olmaması sevindiricidir, Merkez Bankası'nın bir masa memurunun, bir darbe hızıyla, başbakanlığa yükselişinin, varsa, arkasındaki sırrı, burada buluyoruz. Türkiye sabetayistleri, Ecevit sonrasında, Kemal Derviş Talu mu Özal mı olacak, tartışması yapıyorlar ki, bu hem yöntem ve hem de süreklilik arayışıdır ve bu çerçeveye oturmaktadır.[2] Böylece resim, daha belirgin hal almaktadır, anlaşılıyor.

Düşüncelerimizin geldiği bu nokta, bizi, önemli bir soru ile karşı karşıya bırakmaktadır; peki Türkiye aydını ve solu, hem ülkeyi ve hem de bir düzen olarak kendisini ilgilendiren böyle bir dinamikten neden habersizdir ve habersiz kalmaktadır? Bu soruya verilebilecek cevabı üç aşamada formüle ede-

1) Tam "Naim" yazılışı ve okunuşu ile bir Yahudi adıdır; fakat "Naom" olarak da biliniyor. A. J. Kolatch, *The Complete Dictionary of English and Hebrew First Names*, N. Y., 1984, s. 169.

2) Diğer yandan, oligarşinin, D. Baykal'a, Aydın Doğan Holding aracılığıyla, "Ecevit sonrası senindir" dedikleri anlaşılmaktadır; D. Baykal da bu nedenle chp'ye sabetaycist yığıyor ve Hasan Bülent Tanla'yı Arjantin'e göndererek K. Derviş'e destek devşiriyor, uyum var.

biliriz; birincisi, Türk aydını ve solunun, eylem planında, zaman zaman son derece yürekli olabilmesine karşın, düşünce düzleminde çok güvensiz olmasıdır. Hâlâ, bütün öğreti ve açılımları, dışarıdan ve önceden tanıdığı bir otoriteden bekleme eğilimindedir. Bu güvensizliğin bir de uzantısı var, kendisi yaratıcı düşünce dünyasında olmadığı ve bu nedenle de dışarıdaki otoriteye bir fener olarak baktığı için, uçurumun kenarında birisi misali, anti-semitizm çukuruna düşmekten kaygılanıyor; bu anlaşılır bir kaygıdır. Yalnız anti-semitizm kaygısı, solu, semitizm girdabına çekmemelidir, bunun fark edildiğini sanmıyorum.

Doğuştan gelen bir hassasiyet de sayabiliriz, Selanik'i Türkiye sosyalizminin doğum yeri olarak düşünmek doğrudur. Ş. Hüsnü Değmer, Türkiye sosyalizminin bihakkın kurucusudur ve sabetayist olduğunda kuşku duymuyoruz. Sosyalist mücadelenin yiğitliği ile namlı yöneticilerinden Reşat F. Baraner'in de sabetayist olduğu iddiaları var; romancı Suat Derviş ile evliydi ve Suat Derviş Hanım, ülke dışında, "Süzet Doli" adıyla romanlar yazmış ve Türkçe'yi daha sonra öğrenmiş idi, Derviş'in ilk şiirini Nâzım Hikmet'in yayınladığını biliyoruz. Sosyalist ve sol mücadelede çoktular ve terk ettiler.

İkincisi, sabetayistler, solu terk etmekle birlikte, hâlâ varlar[1] ve yaşlı ve bu topraklara bağlı sabetayistlerin bu tehlikeli yolu teşhis ederek yine sol parti aramaları, ayrıca son konjonktürün de etkisiyle, genç kuşaklarının sola eğilim göstermeleri doğaldır; bunları ürkütmek istemediklerini düşünebiliriz. Yalnız bu, bazı burjuvaların, sol partilere geldiklerini görerek, burjuvaziyi eleştirmekten vazgeçme politikasına, benzemektedir. Sol harekete gelenler içinde burjuvaların olması doğaldır; bu nedenle, burjuvazi eleştirisinden vazgeçmeyi, solun, varlık nedeninden uzaklaşması olarak düşünebiliriz. N. Chomski, bir Yahudidir ve Şebeke'de Batı'daki son ve tek aydın olarak anlatılıyor ve bugün Chomski'nin dünya Yahudiliğinin politikalarını eleştirenlerin en önünde olduğunu da biliyoruz. Öyleyse ülkenin somut koşullarında, sabetayist çözümleme yapmadan, emperyalizm analizinin eksik kalacağını söyleyebiliyoruz ve "11 Eylül" açıklamaları, bu eksikliği göster-

1) İslamcı harekette de yer tutuyorlar: "Sabetay Sevi'ye bağlı 'Yahudi Dönmeleri' konusunda hayli hassas olan hareket, nedense Nazlı Ilıcak'ın da anne tarafından önemli bir sabetayist kol olan Kapani'lerden geldiği iddialarını dikkate almamıştı."
N. Güngör, *Yenilikçi Hareket*, İstanbul, 2001, s. 63.
Başkaları da var, Ak Parti kurucuları arasında yerlerini aldılar, ancak bu ışıklı partideki asıl sabatayist parmağı, mali desteğinde teşhis edebiliyoruz.

miştir; açıklamaların çoğundan, sabetayizmi rahatlatma içgüdüsü çıkarabiliyoruz.

Üçüncüsünde, sonucun, yavaş yavaş, nedene dönüşmesini buluyoruz; hücumun yol açtığı zaafiyet, görme iradesini felce uğratıyor. Sabetayizmin, bürokrasi ve matbuat ile televizyonlardaki gücü, bu güç ile uyuşmayı da tahrik ediyor; ancak soğukta donma süreci anlatımından biliyoruz, uyuşma yayılma eğilimlidir.

Buradan basına geliyoruz; kuşkusuz kapsamlı bir basın çözümlemesi, bu incelemenin sınırlarını aşmaktadır ve ayrıca, burada, hep onomastique çerçeve içinde kalmaya özen gösteriyorum. Bu çerçeve içinde ve bu özenle, çok kısa da olsa *Cumhuriyet* gazetesine değinmek isabetlidir; aydınları ve kemalizmi etkilediği kabul edilmektedir. Bu kabul, değinmenin de nedenleri arasında yeralıyor ve önce bazı ayıklamalara ihtiyaç var.

Birincisi, bütün tarihi boyunca, belki çok kısa dönemler hariç, *Cumhuriyet*'i, sol ile özdeşleştirmemek yerindedir. Yunus Nadi'nin Zekeriya Sertel ile kurup sonra tek başına sürdürdüğü bu gazetenin, a) kırklı yıllarda, Naziler'e yakınlık gösterdiği konusunda yeterli belgeye sahibiz. b) Ellili yılların demokratizasyon ve özgürlük kampanyasında, ön planda hiç yeralmadı, Ahmet Emin Yalman'ın *Vatan*'ı, Bedii Faik ile Falih Rıfkı'nın Dünya'sı, hatta Sefa Kılıçoğlu'nun *Yeni Sabah*'ı ön plandaydı; basından hapse girenler, bunlardan çıkıyordu. c) Altmışlı yılların sol yükselişinde de, *Cumhuriyet*'in rolünü göremiyoruz; bu dönemde sol düşünceyi popülarize ederek geniş yığınlara götürenlerin, başta Aziz Nesin, Çetin Altan ve İlhami Soysal'dan hiçbiri ve hiçbir zaman *Cumhuriyet*'te yazmadılar, Mümtaz Soysal da ancak tanınmaz hale geldikten sonra *Cumhuriyet*'te yer bulabiliyordu, Soysal'ın solda ve solun Türkiye'de adının okunmadığına inanıldığı zamandadır. Buna karşın, İsmail Cem İpekçi, Mehmet Barlas, Rauf Tamer ve son zamanlarda Osman Cengiz Çandar ile Danyal Oral Çalışlar, günlük gazeteciliğe, *Cumhuriyet*'te başladılar. Altmışlı yılların sol yükselişinde günlük gazete denilince, Malik Yolaç'ın *Akşam* gazetesi akla gelmektedir; büyük tirajı vardı ve köylerde bile *Akşam* taşımak solcu olmak anlamına geliyordu. Buna zaman zaman ve çok arka sıradan, Ercüment Karacan'ın *Milliyet*'ini ekleyebiliyoruz ve ancak sol söz konusu olduğunda, *Cumhuriyet*'i çıkarıyoruz.

Cumhuriyet'in devrimci-demokrat kısa dönemi, Doğan Avcıoğlu'nun,

buna zaman zaman "Avcıoğlu-Madanoğlu Cuntası" da deniyor, etkisine girmesiyledir; altmışlı yılların hemen sonuna doğru, radikal bir askeri müdahale ihtimalinin yükseldiği zamanda, *Cumhuriyet*'in bazı fıkra yazarları da bu devrimci-demokrat hazırlığa katılmıştı ve *Cumhuriyet*, devrimci-demokrat yayın yapıyordu. Aslında, bu dönemde Türkiye'de taş ve toprak sol veya devrimci demokrat idi, Türkiye sola eğilmişti; *Cumhuriyet*'in sıraya girdiğini bile söyleyebiliriz. Müdahale yenilince, *Cumhuriyet* de cezalandırıldı ve 12 Mart karanlık aralığından çıkarken, yine kısa sayılabilecek bir dönem, özgürlükleri savunan sol bir çizgi tutturuyordu ve sonunda Bülent Ecevit ile özdeşti ve bu periyod da kapanıyordu. Demek, *Cumhuriyet* gazetesi, bir eğilim olarak solun dışında kalmıştır ve birinci ayıklama ile bunu kastediyoruz.

Aydınları etkilediği ise nettir; ikinci ayıklama, kurucusu Yunus Nadi ile ilgili iddialar üzerinedir. Yunus Nadi'nin de Yahudi dönmesi olduğu hep ileri sürülüyordu; ancak ben bilimsel alanda kalıyorum, geliştirdiğim yöntemler çerçevesinde bu iddialar inandırıcı olmaktan uzak duruyorlar. Onomastique, beni, bu alana el atmaya yöneltmiyor; bilimsel alanda kalıyoruz. Üçüncü ayıklama ise şudur, Yunus Nadi sonrasında, *Cumhuriyet*'te en etkin kişi Berin Nadi idi; bunu, benim de bir "iç bilgi" saymam mümkündür.

Bu ayıklamalardan sonra çözümlemeye başlayacak olursak, ölümün sağladığı ipuçlarının şaşırtıcı olduğunu yine tespit edebiliyoruz. Yakın zamanda *Cumhuriyet*'in sahibesi Berin Nadi'nin ölümü, bize yeni açıklıklar sağlamıştır; şimdi bunları sunmak istiyorum.

Birincisi, Berin Nadi'nin evlilik öncesi Berin Erozan, okumaya Fevziye Mektebi'nde başlamış olmasıdır. Hiç kuşku yok, bunu önemli bir materyal saymaktayız; fakat, hiçbir zaman, nihai ispat kabul edemeyiz. Okul eve yakın olabilir, şöhreti çekebilir, arkadaşları okuyabilir veya sabetayizm ile bağlantısı bilinmeyebilir; bu itirazlarımız, burada Terakki ve Işık Liseleri'nin her adının geçişinde geçerlidir. Mesut Yılmaz'ın eşi mi, henüz araştırmadım, Berna Müren'i Terakki Lisesi mezunu olması sabetayizm ile bağ kurmaya hiçbir zaman yetmemektedir; Adanalılar moda severler, etkilenebileceğini düşünebiliyoruz. İspat, kabul edemeyiz, fakat, araştırmayı ve sürdürmeyi özendirdiğinde de kuşku yoktu ve devam edebiliyoruz.

İkincisi, Berin Nadi'nin, "Halide Edip'in kucağında doğmuşum, kendi

göbek adı olan Rukiye adını, bana göbek adı takmış" dediğini, *Hürriyet*'te okuduk, "Rukiye", büyü demektir, bu tanınmış yazarımız, o sırada Robert Kolej'de hoca idi, çok ünlüydü, Adıvar'ın sabetayist olduğunu hep kaydediyoruz, ancak kendi göbek adı olsa da, bu adı neden verdiğini çıkaramıyoruz. Kuşkusuz, "Ruhiye", New York'ta, "k" veya "kh" ile söyleniyor, "han" hep "khan" yapılmaktadır, biz "hatun" sözcüğünü zaman içinde "kadın" yapmış durumdayız. "Ruhiye" mi, söylemek zordur. Üçüncü noktaya geliyoruz.

Berin Hanım'ın babası, şair Celal Sahir Erozan idi; "Sahir" büyüleyici anlamına geliyor ve bu nedenle, "Rukiye" adının Celal Bey tarafından konduğunu da düşünebiliriz. İsim-bilimi büyüleyici yapan bir yan da, aile içinde bir ismin kimin tarafından konduğu konusunda, çok zaman, birkaç "teori" ile karşılaşmamızdır. Bunlara ek olarak, İbrani'de tam "sahir" telaffuz edilen bir sözcük bulabiliyoruz, isim olarak kullanılabilir anlamdadır.

Soyadına ve İbrani'ye gelince "har" sözcüğü var, artık "hamrah" sözcüğünden biliyoruz, biz baştaki h'yi, bazen sondakini de, "yutuyoruz" ve "emrah" yapıyoruz; "har" sözcüğünü, önce "ar" ve sonra "er" yapıyoruz, "ar" olarak da kullanabiliyoruz, "arman" yapıyoruz ve bu arada televizyoncu Deniz Arman'ın soyadını hatırlıyoruz. "Berk", Almanya'dan ve Yidişçe kanalıyla isimlere giriyor; "Har", saf İbrani'dir, "ar" ve "er" oluyor ki, tanınmış ve şimdi göçük ceza profesörü, sabetayist ve büyük mason olduğunu biliyoruz, Sahir Erman aklımıza geliyor.[1] Kuşkusuz, "erozan" sözcüğündeki "er" yerini bulmak-

1) Kuşkusuz, Profesör S. Erman'ı, yine ceza hukuku profesörü Sulhi Dönmezer ile birlikte hatırlamamız isabetlidir; aydının ve solun yükseldiği dönemde profesörler Sahir Erman ve Sulhi Dönmezer, ceza ve sıkıyönetim mahkemelerinde sürekli bilirkişi oluyorlardı ve aydınlar sürekli, Ceza Yasası'nın 142'nci maddesinden mahkum edilirlerdi. Benim, İstanbul ve Ankara Hukuk Fakülteleri'nde ceza kürsülerinin, sabetayizme bir tımar olarak verildiği yollu önermem geçerliliğini korumakla birlikte, Sulhi Dönmezer Hoca hakkında böyle bir iddia ile karşılaşmadım, bende de bilimsel bir kuşku uyanmamıştı ve hâlâ yoktur. Sulhi Hoca'da sabetayizm ile tersinden ilintili tek işaret, "dönmeler dönmez" vecizesi ki, Yahudi kökenli, Bilderberg üyesi ve anglofon dünyada Atatürk'ü en çok tanıtan ve savunan, Profesör B. Lewis de bunu yazıyor, "dönmez-er" kuşkusuz, isim-bilimde ironidir. Şu anda, Profesör Hikmet Sami Türk'ün Bakanlığı'nda de facto bakanlık yaptığını da söyleyebiliriz, yeni yasaları ve buna af yasası da diyebiliriz, hep Sulhi Hoca hazırlıyor; adında "sulh", barış, anlamı olsa da, bu yasaları barışçı bulamıyoruz, aydından ve soldan korku süreklidir.
Prof. H. Sami Türk ise, sakin yaşamında, Ecevitler tarafından Trabzon milletvekili listesine konma şansına erişti; bu listede Eser Noyan Hanım da vardı, seçilemedi. İbrani'de "Noy" güzel ve "Eser" ise, "Aşer" olarak, "mutlu" demektir; kuşkusuz bu güzel hanım seçilebilseydi daha mutlu olurdu, talihsizliktir. Talih, başka bir Eser'e gülmüştür. Belki de bir iktidar gösterisi içinde Robert Kolej'den Eser Karakaş'ın talihinin birdenbire açıldığına tanıklık ediyoruz; nasıl hak ettiğini, ne bildiğini ve doğrusu herhangi bir bilgisi olup olmadığını bilemiyoruz, şimdi sürekli televizyonlardadır. Soyadı "karakaş", öyleyse, sabetayizmi düşündürmektedir ve artık D. Baykal'ın yanındadır

tadır ve "ozan" sözcüğünün "uz" veya "oz" ile çözümlemesini yapabiliriz; ancak gerekli görmüyorum.

Gerek kalmamakla beraber, bir gazete haberinden aktarma yapmadan tamamlamak istemiyorum, şunlar yazılıyordu: "Eve kadar gelen fırsatı kaçıran İshak Alaton ve Sahir Erozan'ın yıldığını sanıyorsanız yanılıyorsunuz. Bir ay sonra ABD'de Lieberman'la bir toplantı yapmak için Erozan ve Alaton harekete geçmiş bile. Ne olursa olsun Liebermen, ya Türk dostu olacak ya da Türk dostu olacak."[1] Kadak Hanım'ın bu çok heyecanlı haberinde geçen Lieberman, Amerika'da Yahudi lobisi'nin önde gelenlerinden, başkan yardımcısı adayı bir senatördür ve Alaton'u da Türkiyeli bir Yahudi olarak tanıyoruz. Bilmediğimiz bu "Sahir Erozan" ismi; haberden, Amerika'da yaşayan bir iş adamı olduğunu ve Yahudi lobisi içinde etkisi bulunduğunu öğreniyoruz. Türkiye'de de Yahudi Cemaati ile içli dışlıdır, peki, Celal Sahir Erozan'la bir ilgisi var mı; mümkündür, sabetayizmin bazı kollarında, yeni doğanlara, göçmüş aile büyüğünün adını vermek de kesin bir kuraldır. Sabetayist yeni kuşaklarda eski adların görece olarak sıklığını buna bağlıyoruz, "rukiye" adıyla da, normal dışı çoklukla karşılaşıyoruz.

Cumhuriyet gazetesine dönebiliriz; bazı servis şefliklerinin, genellikle, sabetayistler için tımar olarak işlediğini tespitte isabet var. Sanat ve edebiyatta, örnek veriyorum, sabetayistlerin eleştirilmesi, günah işlemek kadar istisnaidir ve övmek, ibadet yerine geçmektedir. Kemalist iddialara karşın, kemalizmin karşısında olduğu hep kabul edilen O. Pamuk'a tapınma da buraya girmektedir. Öyle ki, edebiyatla ilgilendiğini hiç bilmediğimiz Danyal Oral Çalışlar, O. Pamuk her kitap yazdıkça edebiyatı hatırlamakta ve *Cumhuriyet* tarafından Pamuk'a röportaja gönderilmektedir. Sabetayizm boyutu olmadan buradaki tutarsızlıkları açıklamamız zordur. Öyle sanıyorum, tutarlılığı bulunca, Türk aydını ve estetiğinin ifsat edilmesinde *Cumhuriyet* gazetesi ile sabetayistlerin rolünün büyük olduğunu da çıkarıyoruz.

Böylece, bu isim-bilim incelememin sonuna gelmiş bulunuyorum. Bir episod yararlı olabilir; *Cumhuriyet*'te ekonomi haber ve yorumları yazdığım bir dönem var, ayrıca haftada bir gün tam sayfa yazıyor ve hazırlıyordum. Çok ilgi çekiyordu, etkili olduğu, bu sayfa günleri tirajının ayrıca artmasından belli oluyordu. Sayfa yazıları, politika ile ekonomi pratik ve teorisinin sınırları

1) Ş. Kadak, Kar Fırtınası Alaton ve Erozan'ı Durduramaz, *Sabah*, 12 Ocak 2002

arasında gidip geliyordu ve ayrıca temel kavramları vermeye özen gösteriyordum. Bu nedenle de üniversite çevrelerindeki çalışma ve makaleleri izleyerek, mümkün olduğu zamanlar, özetliyor ve tanıtıyordum. Bu sayfa modelinin, daha sonra yayıldığını biliyoruz.

En çok işbirliği içinde olduklarım, o dönemin parlak iki yazı işleri müdürümüz Bülent ve Çetin idiler.[1] Büyük salonda, Nadir Nadi'nin odasının hemen önünde masaları vardı; bir gün kaygılı buldum, "Berin Hanım çok üzülmüş" diyorlardı, anlatmak istediğim budur. *Cumhuriyet*'in ekonomi sayfasında Kemal Derviş adında, tanınmamış ve genç bir iktisat hocasının bir çalışmasını da değerlendirmişim, özendirmek istediğim için eleştirmiyordum, ancak bu Kemal Derviş'in yine de rahatsız olduğu anlaşılıyor; doğrudan doğruya Berin Nadi'ye gitmiş, yazı işleri müdürlerimizin bana aktardıkları öyle ölçü dışı idi ki, hiç unutmadım; "Derviş, Berin Hanım'a ağlamış" diyorlardı. Berin Hanım, bu ağlama üzerine, ne istedi, bilemiyorum, kaygılıydılar; ben ise çok rahat karşılıyordum, "ne isterse yazsın, yayınlarız" dediğimi hatırlıyorum. "Dur" dediler, "bir de Nadir Bey'e anlatalım" yollu eklediler.

Nadir Nadi, sınıfının ve düzeninin dışına çıkabilen bir insanımızdı, böyle düşünmekle birlikte yakınlık kurmamaya dikkat ediyordum. Fakat zaman zaman şövalye davranışlarını biliyordum, "Ordu-Yardımlaşma Kurumu" ile ilgili bir yazımla ilgili gelişmeler üzerine tepkisi bu çerçevededir. Ordu-Yardımlaşma'nın büyük sermaye türü davranmasını eleştirmiş ve bunun muhtemel sakıncalarına dikkati çekmiştim; yönetimdeki paşalar, hemen *Cumhuriyet*'in ilanını kesmişler, *Cumhuriyet* yönetiminin, özür dilemek üzere, Sadun Tanju'yu Ankara'ya gönderdiğini ve Tanju'nun günah çıkaran bir yazı ile döndüğünü biliyoruz, yayınladılar. Fakat Nadir Bey'in, benim yazımdan sevinç duyduğunu ve kendisine kendi kemanıyla bir konser vererek kutladığını, bana aktardılar.

Her ikisi de gazeteciydiler, heyecanını duyuyorlardı, Bülent ve Çetin'in ve tabii başlarında Oktay Kurtböke'nin yönetiminde, *Cumhuriyet*, belki de tarihinin en yüksek tirajındaydı; herhalde Nadir Bey'in bu tür davranışlarını biliyorlardı, bu nedenle Kemal Derviş Vakası'nı Nadir Bey'e götürmek istiyorlardı. Bülent, Çetin ve Oktay'ı sevgi ile anmamız doğaldır.

1) Y. Küçük, *Bir Yeni Cumhuriyet İçin*, İstanbul, 1980.

Ben unutmuştum, aylar sonra sormak aklıma geldi, Nadir Bey'in cevabı unutulmaz olmakla birlikte tam olarak burada aktarmak istemiyorum: "Kemal'i severiz, amma babasını hiç sevmeyiz. Berin üzülmüş. Çocuk bizim, kollarız, destekleriz, ama boş verin." K. Derviş'i, Washington'dan ithal edilinceye kadar unutmuştum. Cevabı unutmam imkansızdı ve yerini bulduğunu sanıyorum.

Kollarız, destekleriz. Hep kollarız ve hep destekleriz.

İsim-bilim çözümlemelerimiz mesafe katetmiş durumdadır, bazı açıklıklara yaklaşmış bulunuyoruz. Fakat mesafe katettikçe, ilmi cazibenin gölgelendiğini hissediyoruz. Çünkü yukarıya, bütün partilerin içinde ve hepsinin ötesinde, kaba bir siyasi parti çıkmaktadır. Bu partide, en az üç bin yıldır eylemde katılaşmış bir öğreti, nerede ise bir madde gücü kazanmaktadır.

★ ★ ★

Cumhuriyet anasını kaybetti

Adını Atatürk'ün verdiği ve Türkiye Cumhuriyeti'yle yaşıt olan Cumhuriyet Gazetesi'nin imtiyaz sahibi Berin Nadi, çarşamba günü son yolculuğuna uğurlanıyor. Berin Nadi için, yaşamını adadığı Cumhuriyet Gazetesi bahçesinde yarın saat 10.00'da bir tören düzenlenecek. Nadi daha sonra, Bebek Camii'nde kılınan öğle namazının ardından, Edirnekapı Şehitliği'nde toprağa verilecek.

Berin Nadi, aydınlanmaya inanan devrimci bir Cumhuriyet kadınıydı. Sanata büyük önem verilmesini savunurdu.

Bir süredir Amerikan Hastanesi'nde tedavi gören ve pazartesi gecesi saat 23.05'te yaşamını yitiren Berin Nadi, gerçek bir cumhuriyet kadını olarak yetişti. Ünlü şairlerimizden Celal Sahir Erozan'ın kızı olan Berin Nadi, 1910 yılında İstanbul Gedikpaşa'da doğdu. "Halide Edip'in kucağına doğmuşum, kendi göbek adı olan Rukiye adını, bana göbek adı takmış" diyen Berin Nadi, İstanbul'un işgal edildiği yıllara rastlayan çocukluğunda, büyük sıkıntı çektiğini söylerdi. Baba evinde dönemin kültür adamlarının toplandığını, okumayı, şair olan büyükannesinden öğrendiğini vurgulardı Berin Nadi. "O zamanlar Sultanahmet'te üç tane öyle ev vardı. Biri Fuat Köprülü'nün, biri Ağaoğlu Ahmet Bey'in, biri de babamın eviydi" diye konuşur, öğrendiklerinin çoğunu bu evde öğrendiğini ifade ederdi. Küçükken evlerindeki Fransız matmazelden Fransızca öğrenen, önce Fevziye Mektebi'ne, sonra bir yıl Kandilli Lisesi'ne, ardından da iki yıl Saint Pulcherie'ye devam eden Berin Nadi, Jean Paul Sartre'ın "Kirli Eller" adlı eserini dilimize kazandırmıştı.

MESUT CEMİL'LE EVLİLİK

Dönemin ünlü müzisyenlerinden Mesut Cemil'le evlendiğinde 17 yaşındaydı. Berin Nadi'nin ailesi bu evliliğe karşı çıkmıştı, ama o "Tamburi Cemil Bey çalışıyor eski plakta" dizesindeki Tamburi Cemil Bey'in gelini olmaktan çok mutluydu. Kendi ifadesiyle "dostça bir anlaşma" ile 9 yıl sonra Mesut Cemil'le ile yollarını ayıran Berin Nadi, daha sonra 1944 yılında Nadir Nadi ile evlendi. Artık Yunus Nadi'nin geliniydi. Viyana'da tanıştıktan 8

LACİVERT GÖZLÜ ADAM'LA NASIL TANIŞTIM

Berin Nadi, Atatürk'le ilgili anılarını şöyle anlatırdı: "Atatürk'ü üç kez gördüm. İlk görüşümde çok küçüktüm. Ankara'da Çiftlik'te bir davete gitmiştik. Gözleri lacivertti. İkinci kez bir mebusun kızının doğum günü toplantısında gördüm. Afet Hanım'la geldi. Ben Kılıç Ali'nin yanına oturmuştum. Yanımdan geçerken bana o günlerde hasta olan babamın sağlık durumunu sordu. Kim olduğumu nereden biliyordu, hayret etmiştim. O büyük kurtarıcıyı üçüncü defa İstanbul'da İstinye İskelesi'nin yanındaki bir yalıda gördüm."

Üçüncü Bölüm İçin Birinci Ek:

Üçüncü Bölüm İçin İkinci Ek:

Lara'nın dramı

Sehpanın üzerinde gördüğüm ilaçlar sakinleştirici değilse, metin görünmeyi başaran bir anne babaydı karşımdakiler. Yosi ve Verda Falay'ın artık kızları Lara için yapabilecekleri bir şey yoktu. Ama başka gençleri bu intihar canavarının ellerinden çekip alabilirlerdi.

Böyle toplumsal bir hareketin başlangıcı olabilmesi için bu röportajı yapıyorlardı. Karşılarında olanın yenilmez olduğunu düşünmüyorlardı çünkü. Sekiz saat süren bu röportaj hem anlatan, hem de dinleyen için hiç de kolay olmadı.

En yakın 2 arkadaşı onu çok üzdü

Lara sizinle olan ilişkisinde size niye duvar ördü? Niye kin besledi?

Baba: Beyin yıkamanın en önemli parçası, çocuğu aileden soğutmak. 'Aile aslında senin düşmanındır, onlar seni manipüle etmeye çalışırlar, aileni düşman olarak gör' diye telkin alıyorlar. Bize karşı kini yoktu, kin ona aşılandı. Onlara göre, aileyi muhakkak devreden çıkarmak lazım. Oralara kabul görmelerinin baş şartı aileyle kesinlikle hiçbir şey paylaşmamaları. Böyle bir grup var ve bunun varlığını yok saymak o kadar büyük bir günah ki...

Niye bu tür etkilerde kaldı? Zayıf kişilikli miydi yoksa arayış içinde miydi?

Anne: Biraz güven eksikliği vardı. Bunu gidermeye çalışıyorduk. Her çocuğun arkadaşa ihtiyacı var. Okulda birkaç arkadaşı onu çok üzdü. Lara, sahip olduğu şeylerin dünyanın en normal şeyleri olduğunu düşündüğünden, kıskanılabilir olduğunun da farkında değildi.

Yakın iki arkadaşlarından

Kendini jiletle çiziyordu

Verda Falay

Bize karşı kırıcı ve sert olmaya başlamıştı. O zamandan itibaren kıyafetleri de değişti. Çok güzel saçları vardı. Saçlarını kestirdi. Tuhaf bir görünüme bürünmeye başladı. Ürkütücü makyaj yapıyordu. Adım adım değişimleri hissediyorduk ve kendimizce bunu yorumluyorduk. Şimdi düşünüyorum fark edemediğimiz bir şey olmamış. Ama zehirlemenin derecesinin ne kadar büyük olduğunu şimdi anlıyorum. Daha önce intihar teşebbüsünde hiç bulunmadı. Ama kolunu, bacağını maket bıçağı, jilet, basmalı kalem uçlarıyla çiziyordu. Derin çizgiler değildi bunlar. Dışarıya karşı ne kadar dayanıklı olduğunu ispata çalışıyordu. Ankara'ya voleybol için gitmişti. Boynunda bir kesik vardı. Kızım yapma, çok kötü oluyoruz, derdini anlat çözelim, ne istiyorsan yapalım, bunu yapma diyorduk ama ağzına fermuar çekmişti, kelime bile etmiyordu.

Bu düşmanı durduralım

En kolayyol olan susup bir kenarda oturmayı seçmiyorum ve diyorum ki, "işte ben ve alem ortadayız. Bu olay bizim alalım. Henüz çok yaygınlaşmamışken bu düşmanı durduralım. Dünyada hızla yayılmaya devam ederse 2-3 yıl

Yılın röportajı

GÜNDEM

Hürriyet

LARA HABERİYLE GELEN BASIN DEVRİMİ

Lara'nın intiharının ertesi akşamı, Türkiye'deki Musevi cemaatinin bazı önde gelen üyeleriyle yemekteydim.

Cemaat lideri **Bensiyon Pinto** **"Bugün bir şey dikkatinizi çekti mi Ertuğrul Bey"** deyip, ilginç bir gözlemini anlattı.

Aynen aktarıyorum.

"Dün cemaatimizin üyelerinden birinin kızı hayatını kaybetti. Bununla ilgili olarak bugün basında çıkan bütün haberleri okudum. Bir şey dikkatimi çekti. Gazetelerin hiçbiri Lara'dan söz ederken başına 'Musevi asıllı' **ifadesini koymamış. Böyle bir şeyi ilk defa görüyorum."**

Doğrusu ben o kadar dikkat etmemiştim.

GERÇEKTEN DE ÖYLE

Ama ertesi günü gazeteleri getirtip bakışımda **Bensiyon Pinto**'nun haklı olduğunu gördüm.

Sağcısından solcusuna, fanatiğinden liberaline hiçbir gazetede **Lara**'dan söz edilirken **"Musevi asıllı"** ifadesi kullanılmamıştı.

Bu, Türk Musevilerinin çok önem verdiği bir şeydir.

Bir örnekle anlatayım.

Geçen yıl **Cavit Çağlar**'ın ABD mahkemesi tarafından belirlenen tazminatını yatıran kişinin adını verdiğimizde bunun **"Musevi asıllı"** olduğunu yazmıştık.

Beni bazı Türk Musevileri aradılar ve neden bu gibi olaylarda **"Musevi"**, **"Ermeni"** veya **"Rum asıllı"** gibi ifadeler kullandığımı eleştirel bir üslupla sordular.

Hemen hepsi şu soruyu da sormadan geçmedi.

"Haberlerinizde kötü bir şey yapmış kişi Türk olduğu zaman, başına 'Türk asıllı' ifasedisi koymadığınıza göre, Musevi asıllı ifadesini niye koyuyorsunuz?"

Bu hassasiyeti haklı görmüştüm.

Ertesi sabah yazı işleri toplantısında tartıştığımız zaman öteki arkadaşlarının da aynı görüşte olduğunu gördüm.

O gün **"bir daha kullanmayın"** diye talimat verip vermediğimizi hatırlamıyorum.

DEMODE "AZINLIK"

Ama **Bensiyon Pinto**'nun gözleminden sonra bunu Haber Koordinatörümüz **Nurcan Akad**'a sordum.

Acaba böyle bir ifade vardı ve Nurcan mı bunu çıkarmıştı, yoksa haberi yazan muhabir mi böyle göndermişti?

Muhabir öyle yazmış.

Buna çok sevindim.

Demek ki, böyle yanlış alışkanlıklar artık mesleki jargondan çıkıyor.

O akşam yemekte uzunca zamandır kafamı kurcalayan bir konuyu açtım.

"Lozan"la birlikte gelen bu **"azınlık"** kavramı bana giderek batmaya başladı.

İKİ ÇOCUK

Yüzyıllardır bu toplumda yaşayan ve arada geçen bütün dramatik olaylara rağmen bu ülkede yaşamaya devam etmiş insanlara **"azınlık"** demek, bana biraz 20'nci Yüzyıl'da kalmak gibi geliyor.

20'nci Yüzyıl başında "azınlık" statüsü belki bazı hakların sağlama bağlanması bakımından önemliydi.

Ama Avrupa Birliği konseptine doğru yürüdüğümüz şu dönemde bana göre **"azınlık"** kavramı artık anlamını tamamen yitirmiştir.

Çünkü bu çağın hak kavramı, sadece kültürel ve dini hakları aşıp, çok daha ayrıntılı başka haklara doğru gidiyor.

Bu yeni zihniyet ikliminde artık herkes bir **"azınlık"**.

Her insan kendini **"farklı"** hissettiği bazı alanlarda azınlıkta olabilir.

Hatta azınlıkta kaldığı bu duygu veya farklı durum, 20'nci Yüzyıl'ın klasik **"azınlık"** alanını belirleyen dil, din ve ırktan çok daha önemli olabilir.

Nitekim birer yıl arayla intihar eden biri Müslüman, öteki Musevi iki genç kızın din ve kültür farklılığı, onları intahara sürükleyen aidiyet sorununun yanında çok küçük kalabiliyor.

O yüzden ben **"azınlık"** kavramını, eski haliyle 21'nci Yüzyıl'a taşımamamız gerektiğini düşünüyorum.

Çünkü kavram bu haliyle mutluluk değil, mutsuzluk getiriyor.

Bu olayı, 9'uncu Cumhurbaşkanı **Demirel**'in ortaya attığı **"Anayasal vatandaşlık"** çerçevesinde çözüp, azınlık kavramını hukuki bir statü değil, **"farklılık hakkı"** çerçevesine sokmak gerekir.

Tabii bunun için de Türkiye'de bugüne kadar **"azınlık"** sınırları içinde kalmış toplumların da açılmalarında yarar var.

AÇILIMA DEVAM

Nitekim **Bensiyon Pinto**, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan Musevilerin belli bir açılma politikasına doğru gittiklerini söyledi.

500'üncü Yıl kutlamaları ile başlayan bu açılma, sanıyorum giderek büyüyecek.

Kim ne derse desin, 1987 yılında Avrupa Birliği'ne tam üyelik başvurusu yaptığımız günden bu yana toplumda çok olumlu gelişmeler oluyor.

Hürriyet, 23 Ocak 2002

Üçüncü Bölüm İçin Dördüncü Ek:

Barka, ölümünü öngörmüş olabilir

AYKUT Barka'yı hastanede ziyaret ettikten sonra 'Depremleri önceden Tahmin Projesi'nde birlikte çalıştığı arkadaşlarıyla karşılaşmış ve hep birlikte evine gitmiştik. O sırada yaptıkları deprem sitesinde Aykut Barka'nın bir fotoğrafıyla karşılaştım. Göğsünde 'Reborn yeniden do uş' yazılı bir tişört. Şapkasının gölgesi altında gizlenmiş gleç bir yüz. Önünde güneş saati duran Barka. Çok anlamlı Arkadaşı Ehan Altunel, içini çekti ve "Gördüğünüz o foto rafı Knidos'ta ben çektim" dedi.

Olduğum yerde öylece kalakaldım. Önünde duran güneş saatine bakan bu poz, duygularımı harekete geçirdi.

"Öleceğini biliyordu" diye aklımdan geçirdim ve yeniden doğacak. Sanki güneş saatine bakarken ne zaman doğacağını hesaplamaya çalışıyormuş gibi geldi.

Evet, bu müthiş bir fotoğraftı ve geleceğini öngörmesinin resmiydi!

15 günlük arazi gezisini birlikte düzenlediği Erhan Altunel, "Şarköy'den başlayıp Truva, Assas, Bergama, Gediz Havzası, Sart, Pamukkale, Büyük Menderes, Efes, Kuşadası, Datça, Knidos"a gittiklerini anlattı. özü yine fotoğrafa takıldı.

"Bu sadece tesadüf" diyen Altunel, sözlerini sürdürdü: "Bütün Ege'yi Fethiye'ye kadar dolaştıktan sonra Di-

çalışırken, işlerini daha tamamlamamışken, birdenbire vazgeçmesini anlayamıyorum.

"İşini tamamlamadan bırakmaz" denilen Barka, acaba bir yıl önceden ölebileceğini mi, öngörmüştü? Neden olmasın? Üzerinde çalıştığı depremleri ön eden tahmin etmeye konsantre olduğuna göre, öngörü yeteneği gelişmiş

Büyük proje

Dünya çapındaki projenin 13 kişilik üyesinden biri olan Prof. Dr. Aykut Barka, aktif faylar üzerinde çalışmalarıyla bütün dünyanın dikkatini çekmişti. 'Depremleri Önceden Tahmin Projesi' olarak bilinen bu projeyle kullanılan yöntem, dünyanın başka hiçbir projesinde yok. Ölçme yöntemi ve diğer yöntemlere öre korelasyonunun daha yüksek olması en önemli farklılıkları. Farklı branşlarda uzmanların da yeraldığı bu grubun geliştirdiği proje için Rusya'da patent çalışmaları ve yöntem araştırması sürdürülüyor. Bu yöntemle, 4 ve üzerendeki şiddette olabilecek depremlerin önceden bilinmesi hedefleniyor. Hatta, Ruslar bazı depremleri bilebildiklerini de idd a etmişlerdi. Aykut Barka, proje için müthiş enerjisiyle Anadolu'yu gezmiş ve fayların izin sürmüştü.

Cenaze bugün

Hürriyet, 3 Şubat 2002

Üçüncü Bölüm İçin Beşinci Ek:

A. BARKA: İHALE VE O. TAŞANLAR

Mafya babalarına yakınlığı nedeniyle görevinden alınan eski emniyet müdürü ve vali O. Taşanlar'ın önünde ihale imzalanıyor.

Yakın arkadaşı Ayşe Katırcıoğlu, Barka'nın yaşadığı stresli olayı anlattı:

Barka'yı ağlattılar

"Aykut Barka, Bakü-Ceyhan boru hattından geçen fay hatlarını inceleme projesiyle ilgili geçirdiği 3 aylık süre içinde 'ölümüne' bir stres yaşadı"

ÖNAY YILMAZ İstanbul

Bir süre önce kaybettiğimiz değerli bilimadamı Prof. Dr. Aykut Barka'yı, üzen, ağlatan ve ölümüne sterese sokan olayı, çalışma arkadaşı Pr. Dr. Atıfe Batur'un, kızı, yüksek mimar Ayşe Kantarcıoğlu, arkadaşı Barka'nın geçen Eylül ayında Envy adlı bir firmayla sözleşme yaptığını, bu firmanın BOTAŞ'ın açtığı Bakü-Ceyhan boru hattından geçen fay hatlarını inceleme projesi ihalesine katıldığını belirterek, "Bu projeyle ilgili geçirdiği 3 aylık süre Barka'yı çok üzdü. Ona çok büyük stres yükledi, hatta ölümüne bir stresi bu" dedi.

Prof. Dr. Atıfe Batur'un kızı, yüksek mimar Ayşe Kantarcıoğlu'na kurtadai göre, Bakü - Ceyhan boru hattıyla ilgili araştırma, Barka'nın "hayatının en ciddi projesi yd

İmzalamak istemedi

Envy adlı şirketin başında bulunan Prof. Selçuk Yahşi'nin ihaleye girmeden önce Barka'ya teklif götürerek, onunla birlikte çalışmak istediğini anlatan Kantarcıoğlu, daha sonra gelişen olayları şöyle anlattı.

"Yahşi, BOTAŞ'a ihaleye katıldığına dair belgeleri verirken Barka'nın da onunla birlikte olmak istediğini göstermek istiyordu Barka, sözleşmeyi imzalamak istemedi. Ancak ikna ettiler. Olaya odada bulunan eski valilerden Orhan Taşanlar da tanık oldu. O da istemeye istemeye imzaladı."

Ancak firmanın ihaleyi kazanamadığını kaydeden Kantarcıoğlu şöyle devam etti.

"İLF adında Avusturya şirketi ihaleyi kazandı. Kazanan şirket de Barka ile çalışmak istedi. Barka bunu kabul etti. Ancak diğer firma, Barka'nın kendileriyle sözleşmeleri olduğunu, aksi takdirde mahkemeye vereceğini söyledi. Avusturyalı firma bunun üzerine ürktü. Selçuk Bey, Barka'nın şirkette çalışmasını bir şartla kabul edeceğini söyledi. O da Barka'yı kiralayabileceğini belirterek, diğer şirketten maddi bir pay istedi. Eylül, Ekim ve Kasım ayları işte böyle büyük bir stresle geçti."

Barka'nın bu proje için "hayatının en ciddi projesi" dediğini söyleyen Kantarcıoğlu, "Üç ay içinde Barka bu projeyi hazırladı. Ancak şirket parayı üniversiteye yatırmadı. Bu 40-50 bin dolarlık bir projeydi. İTÜ'den 14-15 kişilik bir ekip çalıştı. Ben de bu ekipteydim. Önce projeyi almak sonra parayı vermek istediler. "Biç parayı yatırırız, siz projeyi vermezsiniz" dediler. Barka, bunu hiç hazmedemedi, adeta yıklıdı. Gururu kırıldı" diye konuştu.

Projenin üniversitenin onayıyla yapıldığını hatırlatan Kantarcıoğlu, sözlerine şöyle devam etti. "Sonunda para alındı, proje teslim edildi. Bunun için 3 gün içinde 2 kez Ankara'ya gidip geldik. Bu teslimatı da ben yaptım. Selçuk Yahşi'nin bu olaydan bir pay alıp almadığını bilmiyorum. Ancak bu yaşananlar Barka'yı büyük bir strese soktu; hatta sıkıntıdan hüngür hüngür ağladığını biliyorum. Bir gün bana, 'Bu iş hayatımın 5 yılını aldı götürdü, bu

Milliyet, 24 Ocak 2002

Üçüncü Bölüm İçin Altıncı Ek:

"Cem Yılmaz'ı tek geçerim"

Tarkan, sevgilisi Bilge ile Yılmaz'ın gösterisinden çıkarken başındaki 'CMYLMZ' yazılı şapkayla poz verdi.

Popun yıldızı Tarkan, izlerken gülmekten kırıldığı Cem Yılmaz'ı komedinin yıldızı seçti

SEVGİLİSİ Bile Öztürk'le, önceki gece ünlü stand-up'çı Cem Yılmaz'ın 'CMYLMZ' adlı tek kişilik gösterisini izlemeye giden Tarkan, Yılmaz fanatiği oldu. Gösteris sonrası basının karşısına başında 'CMYLMZ' yazan şapkayla çıkan pop yıldızı, Yılmaz'a övgü yağdırdı.

YILMAZ'I izlerken kahkaha atmaktan 'karnına ağrılar girdiğini' ifade eden pop müziğin yıldızı Tarkan, "Uzun zamandır hiç bu kadar gülmedim. O bu işin en iyisi" dedi. Tarkan, bir süre sonra hem kafasını dinlemek hem de yeni albümünü hazırlamak için Amerika'ya gideceğini açıkladı. ■ DENİZ ALTUNTAŞ

Cem Yılmaz

Milliyet, 2 Şubat 2002

Üçüncü Bölüm İçin Yedinci Ek:

ACI KAYBIMIZ

Merhum Celal-Feryal Göle'nin oğlu, merhum Nedime Göle ve merhum Nerime Kağan'ın kardeşleri, merhum Münir Hüsrev Göle ve merhum Ahmet Kağan'ın kayınbiraderi, merhum Fevzi-Zehra Bozer'in damadı, Çetin-Mübeccel Göle, merhum Bulut-Gönül Göle, Güngör-Zeynep Göle, Pekcan-Emel Göle, Ayhan-Afife Kağan, Sevinç-merhum Timur Bozkurt'un dayıları, Prof. Dr. Ali-Nurten Bozer ve Prof. Dr. A. Yüksel-Ferihan Bozer'in enişteleri, Kemal Göle ve Şinasi Kağan'ın ağabeyi, Erol-Destine Bükey ve merhum Sarım-Adalet Akat'ın dünürü, Göle, Bozer, Kağan, Alp ailelerinin değerli varlığı, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Celal-İnci Göle ile Prof. Dr. Nilüfer Göle-Prof. Dr. Asaf Savaş Akat'ın aziz babaları, biricik torunu Zeynep Göle-Cengiz Benli'nin büyükbabası,

merhum Sevim Göle'nin sevgili eşi,

1954-1969 yılları arasında Kars Milletvekili
Kurucu Meclis Üyesi ve Senatörü

TURGUT GÖLE

31 Ocak 2002 günü vefat etmiştir.

Aziz naaşı 2 Şubat 2002 Cumartesi günü saat 11.00'de T.B.M.M.'de yapılacak töreni takiben Kocatepe Camii'nde kılınacak öğle namazından sonra Cebeci Asri Mezarlığı'nda toprağa verilecektir.
Allah'ın rahmeti üzerine olsun.

AİLESİ

Hürriyet, 2 Şubat 2002

Üçüncü Bölüm İçin Sekizinci Ek:

İhsan Doğramacı ailesi: Annesi ve babası

İhsan's father Ali Pasha

İhsan's mother İsmet Hanim

Hürriyet, 2 Şubat 2002

Ayser, annesi Hacer Hanım, babası Hikmet Süleyman Bey

Hürriyet, 2 Şubat 2002

Dördüncü Bölüm

-ELİ - ELİ - İSTAN

DOĞU-ELİ

Japonlar, yakın zamanlarda yeni anayasa yaptılar mı, izleyemedim; İkinci Dünya Savaşı sonunda yürürlüğe konan anayasanın Japonca'sının bozuk olduğunu biliyorduk. Çok basit bir nedeni var; anayasa, Amerikan işgal kuvvetlerinden, Japonca'yı öğrenmiş, japonolog bir subay tarafından yazılmıştı, dil yanlışlarını anlayabiliyoruz. Fakat anlamakta güçlük çektiğimiz bir başka yanlışlar dizisi var, sürgünde parlamento'nun Kürtçe adında da pek çok yanlışın olması çok ilgi çekicidir ve beni hep düşündürüyor. "-Eli -Eli -İstan" dizisinin ilk yaprağında kısaca bunun üzerinde durmak istiyorum; kuşkusuz

önce "gerçekten var mı" sorusuyla karşılaşıyoruz. Eğer varsa, ve benim tüm dillere özel bir tutkunluğum bir yana, Kürtlerimiz'in kendi dillerine bu özensiz ve hatta hoyrat tutumlarını nasıl açıklayacağız; bunlara, burada cevap aramasak bile sormak yararlıdır. Çünkü, sormak, özgürlüktür.

Sözcüklerin tarihi ise, bir anlamda, halkların tarihidir. "Emperyalist" sözcüğünün Türkçe'de olmaması ve Fransa üzerinden İngiltere'den ithal edilmesi son derece mantıki görünüyor; çünkü biz değil onlar icat ettiler. Sürgündeki parlamentonun Kürtçe adında ise, "derveyi welêt" kullanılıyor; kesinlikle yanlıştır. Türkçe'de "deruni" veya "enderun" sözcüklerinden de bildiğimiz "der" takısı, "içeri" anlamının yanında, "dışarı" veya İngilizce'deki "away" eklerinin işini de görüyor, "derveyi welêt", ülke dışı, "abroad" anlamına gelmektedir; anlatılmak istenenin bu olmadığını biliyoruz. Fransızca çeviride "en exil" ve İngilizce'de "in exile" kullanılması, sürgünde parlamentonun, kurulurken, işe yanlış başladığının kanıtıdır.

Peki bu sözcük yoksa? Var; burada yokluktan daha çok, kemalist savların Kürtlerimizi sanıldığından çok daha fazla etkilediğinin işaretlerini görüyoruz. Toplumsal Kurtuluş'un Londra temsilciliğinden sonra kendisini dil çalışmalarına vererek değerli verimler çıkaran Baran Rızgari'nin, Londra'da yayımladığı sözlükte, İngilizce "exile" girişinin karşısında "nefi" ve "sirgun" sözcükleri yeralmaktadır. Bu Kürtçeleşmiş sözlükler, mantıksal ve tarihseldir; Kürtlerimiz, sürülmeyi, Osmanlı Sultanı ile İran Şah'ından öğrendiler, Farsça'da "nefi balad kardan", sürgün etmek demektir. Doğrusu bunlardan birisi oluyordu.

Kuşkusuz, büyük gramer yanlışları olmasa, sözcük bozukluğu üzerinde durmazdım; parlamentonun tüm adı, meclisce değil gundice'dir. Bu çok iddialı arkadaşlarımızın henüz köylü Kürtçesini aşamamış olmaları çok üzücüdür; parlamentonun adındaki tamlama, gramer açısından ciddi bir yanlıştır. Ben bu yanlış üzerinde durmayacağım, sadece, Kürtçe Grameri'nde yol açıcı çalışma yapan Bedirhan'ın kitabından, "Tarihsel Açıklama" ara başlıklı paragraftan bir aktarma ile yetinmek durumundayım; "Kürt dilinin özgün yanlarından biri olan belirtme (tamlama) ve belgisizlik takıları, ye, ya, yen..." demektedir, gramer açısından, tamlamanın "-ya" ile yapılması zorunludur. Yapılmış olan yanlıştır; öte yandan Kemal Bey'in partisinin Kürtçe adı, gramer çerçevesinde doğrudur, karşılaştırma için önerebiliyorum.

Acaba, şimdi, yazdıklarımı duyup da, içinden, "Hocam, peki ama neremiz doğru ki" diyen çıkacak mı; ben bu sürgünde parlamento işini başından beri yanlış bulanlardanım, bilindiğini sanıyorum. Geçerken değiniyorum, aydın kimdir, çok tanımını yapıyoruz, sıkıldıkça ve sıkıştıkça yenisini çıkarıyoruz, belki de kendimi model alarak önerebileceğimiz bir güzel tarif olarak, üzerine vazife olmayan işlerle uğraşan adamdır, diyebiliriz. Ben böyle bir hazırlığı işittiğim zaman, gerçekten de üzerime hiç vazife değilken Paris'ten Brüksel'e sıktığım bir faks ile, özellikle "parlamento" adının yanlışlığı üzerinde ısrarla durmuştum; daha sonra ilk karşılaşmamızda Remzi Kartal, bana. "Hocam, notunuz etkili oldu, vazgeçiyorduk, ama sonunda..." diyordu. Sonunda Kürtlerimiz içinde nümayişperest kanat etkili oldu; devletler hukukuna aykırı olduğu için de, ortaya deve yerine uçaklarla realize edilen bir "göçebe parlamento" çıkıyordu. Türk devletini tahrik etmekten başka hiçbir işe yaramayan, üniter devlet angajmanına kuşku saçan, bu yararsız adımı yok saymak artık zamanlıdır.

Nova Ekonomiçeskaya Politika'yı hatırlatan bir Nova Politiçeskaya Politika'dan söz edilebilir mi; burada önce pek çok unsurun yeni olmadığını saptamak durumundayız. Son dört-beş yıllık konuşmalarının çoğunda Öcalan'ın, İmralı Discours'unu dillendirdiğini biliyoruz; İmralı'da pek az yeni var. Daha önce bu söylem çelişik açılımlarla birlikte görünüyordu; şimdi, kendi içinde bir duruşu var. Son dört-beş yıl, şiddeti tırmandırma yolu seçilmedikçe, kazanımları pekiştirecek bir yeni politika kendisini zorluyordu; Öcalan'ın, kendi hareketi içinde, şiddeti daha da tırmandırma eğilimlerine karşı çıktığı ve bu nedenle alttan alta ciddi bir biçimde eleştirildiğini söyleyebiliriz.

İki nokta var. Birincisi, Öcalan türünün, böyle bir zorunlu uçuşu tümden ihtimal dışı tutmadığını, tutmayacağını düşünmekle ilgilidir; romanesque bir sorun, ancak sonuçlar ortadadır. Kişisel yazgısı bir yana İmralı'nın, Öcalan'a fazla ters geldiğini artık düşünmek zordur. İkincisi, nova politiçeskaya politika, benim için sürpriz olmamaktadır; Öcalan ile her konuşmamdan veya panelden sonra, Türk solunun, "Yalçın Küçük Öcalan'ı kemalist yapıyor" yollu başlıklar ve yazılar yazmaları ve Kürtlerimizin nümayişperest kanadının sık sık "Yalçın Küçük kemalizmin ajanıdır" yollu homurdanmaları, haksız ve abartılı olmakla birlikte, dört-beş yıllık benim vizyonuma da işaret ediyordu.

Discours, dört-beş yıllık bir senaryo hazırlığının dramatik bir sergilenmesidir.

Bağımsız devlet notunun detoner edilmesini de bu çerçevede ele almak gerçekçi görünüyor; Kürt sorunu bölge halklarında yansıma buldukça ve uluslararası tartışmalara girdikçe, bu programdan dönmek kaçınılmaz oluyordu. Burada en önemli etki Arap Dünyası'ndan geliyordu; Arapların Kürt dostluğu, bölgede sınırların revizyonunun ciddi engelidir. Uluslararası toplulukta da, sınırlar açısından revizyonist bir politikayı yalnızca ABD savunmaktadır, bu nedenle, gerçekçi yaklaşım, üniter devlet programıyla gelmektedir.

Bütün bunlar İmralı'dan önce görülememişse, görülmek istenmediğindendir. Ben hâlâ görülmek istendiğinden de emin olamıyorum; düzen hâlâ PKK'ye muhtaç görünüyor. Bazı kesimlerde, "aman gitme" havası var; şaşırtıcı saymamak gerektiğini düşünüyorum. Düzen, şiddete bağımlılığını sürdürüyor, ancak aynı şiddet, ekonominin zorladığı açılımların da önüne çıkıyor; şimdi bu iki eğilimin çatışmasının ürünü tereddüdü görüyoruz. Şimdi her yerde eğilimlerin çatışması ve tereddüt var.

Kayıplarımız acılarımızdır; bir deprem, bir günde, fazlasını alıp götürüyor, düşündürücüdür. Ancak sadece kayıpların değil politikaların da muhasebesini yapmak durumundayız. Bir: Türkiye İşçi Partisi kapatılmasaydı, belki PKK olmazdı. Türkiye İşçi Partisi'nin dördüncü kongresini hazırlayanlardan belki de ayakta sadece ben kaldım; 1970 yılında kongre, "Türkiye'de Kürt halkı vardır" kararını aldığı için, Türkiye İşçi Partisi, Anayasa Mahkemesi'nce kapatılıyor ve başta Behice Boran lider kadrosu on beş yıla kadar zindana mahkum ediliyordu. Şimdi "Kürt halkı" sözü serbest ve muteberdir. İki: Eğer eylülizmin hapishane içindeki görülmemiş zulmü ve dışındaki polis baskısı olmasaydı, PKK, bu kadar rahatlıkla kadro bulamazdı; zulüm ve baskı, sanki PKK'ye çalışıyordu. Kamu vicdanı, kayıplara, bir de böyle bakmayı emretmiyor mu?

Yazılarında her zaman Genelkurmay'ın nabzını tutmaya özen gösteren Mehmet Ali Kışlalı, yakın bir zamanda, Türkiye'nin bir PKK politikası olmadığını ileri sürüyordu; haklı olabilir, haklıysa vahimdir. Bir politika oluşturulmasına katkıda bulunmak bizim sorumluluğumuzdur; ileri sürdüklerimin hepsinin kabulünü beklemiyorum, bir bölümü benim için de tartışmalıdır. Tartışmalı olanlardan birisi de şudur: Bana göre.Cumhuriyet'in kuruluşunu, 1925-1926 yılından başlatmak durumundayız. Bütün cumhuriyet kurumla-

rı, bu tarihten sonradır; bu tarihten önceki bilincin hâlâ osmanist olduğunu söyleyebiliyoruz. Bana göre kemalist cumhuriyet, 1965-1966 yılında sona ermiştir; Demirel'in hükümet başkanı olması ve bu arada gençlik liderlerinin öldürülmesi bu tarihte başlamaktadır. Bundan sonraki döneme çeşitli bakış açılarından çeşitli kavramlar öneriyorum; osmanist tarihte "fetret devri" olarak bilinen, interregnum, iki düzen arası dönem, burada uygun düşmektedir. Biz otuz yıldan fazla bir zamandan beri düzenler arası savaşı yaşıyoruz.

"Cumhiriyet" mi, Trakya'da Süleyman Askeri'nin denemesi var ve Kars'ta "Şura" adıyla daha önce de olduğunu biliyoruz. Yeni olan düzendir ve bunun temellerinin, 1925-1926 yılından sonra atıldığını görüyoruz. Kemal Paşa ve arkadaşları, Sait'in liderliğindeki Kürt başkaldırışından sonra yeni bir düzen kurmaya yönelebildiler.

Tekrarlayablir miyim? Otuz yıldır Türkiye'de düzenler savaşını yaşıyoruz ve bir tarafta kemalist düzeni yıkmak isteyenler var. Benim değerlendirmeme göre, kemalist eğitim iktidardan çok uzaklaştırılmış durumdadır; bir sığıntı diyebiliriz. Şimdi adım adım ülke, bir "tekelistan" yapılmak isteniyor; alınan mesafe ürkütücü düzeye ulaşıyor, ulaşmıştır. Ülkemiz "tekelistan" olmak üzeredir; ve bunun için şiddet gerekmektedir. Öyleyse artık şu aşamada Kürtlerimiz ile yaşanan şiddetin bir neden değil, sonuç olduğunu görebiliyoruz. Sanki eteğine yapışmışlar, "gitme, bizi bırakma" diyorlar; doğru, giderse, bu kadro nasıl yönetimde kalır, kendilerini herkesten iyi biliyorlar.

Önümüzde duran iş, Kürt halkımız ile yeniden kaynaşmak değil, çok daha yapıcıdır. Belki bizi bekleyen bir "Doğu-Eli" düzenleyebilmektir; şimdi bu noktadayız. Umutlu olmak için fazla nedenimiz var mı; bunu, "topraklarımızdan mucize beklemek, umut mu umutsuzluk mu" sorusuna dönüştürmekten başka çaremiz var mı, sorusuyla karşılayabiliyorum. Gerçekten de topraklarımız en çaresiz zamanlarda yeni düzenler çıkarmada eşsizdir.

Sözcüklerle aşk, uzun bir mahpusluk kariyeri için, belki de aşkların en tehlikesizidir; bende sık sık oluyor. Son zamanlarda bu "eli" sözcüğü ile aşk yaşıyorum; çok hoş bir serüveni var. Kaşgarlı, Türkçe olduğunu yazıyor, benim etütlerim Moğolca olması ihtimalini güçlendiriyor; aslında etimolojik açıdan çok zaman sözcükleri Türkçe ve Moğolca olarak ayırmakta güçlük çekiyoruz. Fakat bugünkü Batı Türkçemiz'de bu sesi tam çıkaramadığımız kesindir; "e" ile "i" arası bir ses'tir ve biz genellikle "il" diyoruz. Moğol "İl-Han-

lılar" devletini biliyoruz, sözcük, bizden başka, Farsça, Arapça ve Kırmançi'ye de girmiş durumdadır.

"Rumeli" ve "il" olarak, bugünkü Türkçemiz'de de kullanıyoruz. Bu kullanımda halk yığınları ve mekan anlamı var; ancak bu güzel sözcüğe benim bulabildiğim, en uygun kardeş, Rusça "mir" sözcüğü oluyor, aynı tarihsel anlama tanıklık ediyoruz. Rusça "mir" sözcüğünün de coğrafi mekan yanında bir de "barış" anlamı var; bu anlamı artık enternasyonal olarak bilinmektedir. "El" de bu anlamdadır ve ben de burada bu anlamda kullanıyorum; Kaşgarlı, bin yıl kadar önce yazıp bize bıraktığı mucizevi ansiklopedisinde, birinci cilt sayfa 49, el'in "barış" anlamına geldiğinde hiç kuşku bırakmıyor. Kaşgarlı burada "iki beg birle el boldı" örneğini veriyor; Besim Atalay bunu, "iki bey birbiriyle barıştı" şeklinde bugünkü Türkçe'ye yaklaştırıyor. Benim bu yaprağıma da uygun düşüyor; fakat bize gerekli olan bir "Doğu-Eli", bunu tekrarlamaktan çekinmiyorum. Hülyamız, daha büyüktür.

Bedri Baykam'ın babası Suphi Baykam ile, ben bir aktivist öğrenci lideri, Suphi genç bir milletvekili, dostluğumuz vardı; sonra ben Planlama'dan genç bir uzman, Suphi, CHP'de önde gelen bir yönetici devam ediyordu. Türkiye Ortak Pazar'a başvurmaya hazırlanıyordu; Suphi Baykam, Meclis'te konuşacaktı, yardım istedi, Ortak Pazar'ı red ile Doğu Ortak Pazarı'nı birlikte önerdik, Meclis tutanaklarında yeri var. Cezalar ve hapisler birbirini izliyor; ben hâlâ aynı türküyü çığırıyorum, bize gerek olan, bir Doğu Birliği ve bugünkü anlamda bir Doğu-Eli'dir. Bu bize düşer. Bu, aynı zamanda, Ankara'nın bugün izlediği politikayı tersine çevirmektir; yalnız tersine çevirmek bazen, değiştirmekten daha kolay olabiliyor, bu nedenle işaret ediyorum.

Nasıl mı, kolay mı? Önce, bu toprakları, üzerinde yaşayan Kürtlerimiz açısından bir derveyi wêlat görünümünden çıkarmamız gerekiyor; bu çok gerekli, ancak hiç zor görünmüyor. Asıl zor olan, İskender İmparatorluğu'nda, Doğu Roma İmparatorluğu'nda, Osmanlı İmparatorluğu'nda birlikte yaşadığımız komşu halklarla yine birlikte yaşamayı ve bir Doğu-El'i kurabilmeyi hedef olarak alabilmektir; ben devletin Avrupa Birliği yerine kendi aramızda erimesini hep tercih ediyorum.

Çok mu uzun erimli ve ne demek? Ülkemizde artık sağ da sol da sadece gününü yaşıyor; günü yaşamak ise tükenmektir veya yaşamamak anlamına geliyor. Ne yazık, ülkemizde herkes "misyon" ve "tarihsel sorumluluk" türün-

den, insanı ve toplumu yapan kavramların yeniden cahili olmuşlar; en büyük yoksullaşmamızı burada görüyorum.

Uzun erimli bir sorumluluk olduğu sürece günceli izlemek anlamlıdır; bu yaprağı iki güncel not ile tamamlamak istiyorum. Birincisi, yönetenlerin bir PKK politikası olup olmaması ayrı, Paris Üniversitesi'nde Kürdoloji de tahsil etmiş bir kürdolog olarak ben, yönetenlerin PKK hakkında bilgilerinin de çok kıt olduğunu görebiliyorum. PKK'nin elinde helikopter düşürecek füzelerin bulunduğunu bir helikopter düştükten sonra öğrenmek bunun trajik unsurlarından birisidir. Bu boşlukta şu iki uzman görüşümü kaydetmeden edemiyorum: İmralı politikasının realizasyonu sırasında herhangi bir taraftan ciddi hiçbir güçlük beklenmemelidir, bu ilk görüş oluyor. Diğer taraftan PKK bugün, önüne koyduğu işler için fazladır; bu nedenle bölünmesi ve küçülmesini, pozitif değil negatif bir gelişme saymak zorunluluğu var. Bu nedenle, PKK'nin bütününü hedefte tutmak daha değil tek gerçekçi olandır.

İkinci güncel not, 12 Eylül tarihli International Herald Tribune'ün birinci sayfasından geliyor; "Almanya, dikkatini Doğu'ya kaydırıyor" başlıklı ilginç bir haber-analizi okuyoruz. Bu önemli Amerikan gazetesi, Şansölye Schröder ile birlikte, Almanya'nın dış politikasında önemli değişikliklerin ortaya çıktığını haber veriyor, bazı eski Sovyetik ülkelerin birliğe alınması, Balkanlar'ın imarı için 30 milyar dolar ayrılması ve "a political initiative to and the ingrowing war beetween the Turkish Army and the Kurds", yeni politikanın üç temel unsuru olmaktadır. Tribune'e göre, Almanya bu bizim önemli iç sorunumuzu çözmeyi artık kendi sorunu ve görevi saymaktadır; bunu çok kaba bir açıklık saymak durumundayız.

Son bir nokta; bu yeni Alman kararlılığına, acaba Amerikan-eli değmiş midir; mümkün, ancak emin olamıyoruz. Soru çok geneldir; şimdi ülkemizde yeni bir anayasa tartışması başlatıldığına ve bu Meclis'ten ancak yeni yanları daha geri bir anayasa beklenebileceğine göre, olursa yeni anayasada, İngilizce mi Almanca mı kendisini daha çok gösterecek, güncel soru, budur Tartışacağız ve göreceğiz.

AMERİKAN-ELİ

Deniz Gezmiş ve arkadaşları, Amerikan Altıncı Filo bahriyelilerini, Dolmabahçe'den denize döktükleri zaman, en büyük çınlamanın, İzmir'in genelev kadınlarında olduğunu hatırlıyoruz; Deniz'in savunması, İzmir umum kadınlarına ulusal onurlarını hatırlatıyordu; kapılarını, Amerikan bahriyelilerine kapattılar. Bu emperyalizme kapanmadır; emperyalistlerle yatmanın, bir insanın alnına düşebilecek en büyük onursuzluk olduğunu kanıtlıyordu. O zamanlar, emperyalizmin ya askerlerle ya da ayemef'le gelebileceği düşünülüyordu; eskimiştir. O tarihte, emperyalizme karşı mücadele, başta İncirlik, Amerikan üslerine ve IMF borçları ya da heyetlerine karşı sürdürülüyordu; şimdi yetersiz kaldığını görüyoruz. O zaman dışımızdaydı ve içimize giriyordu; şimdi hep içimizdedir. Şimdi her yerimizde, emperyalist ya da Amerikan-Eli var; herhalde alıştık, herhalde artık acıtmıyor, en azından battığını bile duymuyoruz.

Duymuyorduk, son haftalarda, en az iki kez duyduk. Duyduklarından garip bir haz çıkaranların da olduğu kesindir; birincisi, deprem sonrasında, depreme çarpılmışlara yardımda, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin konumu üzerine, Türkiye televizyonları ve matbuatının yoğun eleştiri kampanyasıyla ilgilidir. Yüksek komutanların bu kampanyanın dış merkezler tarafından başlatıldığını düşündüklerini gösteren işaret ve açıklamalar var; işaretler ayrı, böyle bir değerlendirme, benim beklentilerime uygun düşmektedir. Ben, iki önemli nedenle, Washington'un, yeni sözcükle, bu stratejik ortağının en stratejik merkezleriyle görüş ayrılığını, artık kendi imkanlarıyla, gidermeye çalışmasını bekliyordum, beklentilerimin sürdüğünü söylemek durumundayım. Ancak burada önemli olan, sözü edilen önemli noktalardan daha çok, Amerikan-Eli'nin, artık ülke içinde, ülkeye ait olduğu sanılan pek çok manivelayı, doğrudan doğruya harekete geçirme imkan ve cesaretine kavuşmuş olmasıdır. Artık "medya", çok büyük ölçüde Amerikan manivelasıdır.

İkincisi, Akın Birdal'ın tahliyesinin sağladığı aydınlık oluyor; bu sevimli ziraat mühendisimiz hakkında benim değerlendirmelerimin bilindiğini varsayıyorum. Ülkemizde Amerikan hatt-ı siyasetini kabullenmiş sevimli aktivistlerden birisidir; yalnız, Vedat Aydın'ın ünlü huruç hareketinden sonra, Kürtlerimiz ile ilgilenmeye başlaması, şimşekleri üzerine çekmesine neden oluyordu. Bu çerçevede, Almanya hatt-ı siyasetini benimsemiş Yavuz Önen ile birlikte DGM önüne ve sanık olarak çıkartıldılarsa da, Alman ve Amerikan sefaret erkanının izlediği bir duruşmada serbest bırakıldılar; sevinerek hatırlatıyorum. Bunun üzerine ise, Birdal'a melun bir suikast tertip edilmiştir; zamanın başbakanı Yılmaz, Musa Anter dostumuzun katlinde olduğu üzere, bunu, PKK'lilere atmak istemişse de, bu kez, Washington'un sert tepkisiyle karşılaşıldığını da biliyoruz ve Ankara polisi, suikastçıları, elleriyle koymuşçasına, çıkarttı. Özetlemiş oluyorum, yalnız devamı var.

Marx'ın, devleti karışık ve Lenin'in, emperyalizmi eksik analiz ettiği yollu görüşlerimi tekrarlıyorum. Haymana Zindanı memur ve müdavimleri tanıklarımdır; ben Ecevit'in Washington gezisinden önce, Akın Birdal dahil, aydınların salıverilebileceğini ısrarla söylüyordum, ancak, bizleri içeride tutmak için gösterilen siyasi karar ve hukuk profesörü Hikmet Türk'ün büyük hukuk dehası sonucunda, eksiklik olmuştur ve sonuçta Sadi Baba'yı içeri tıkmak için *Cumhuriyet* gazetesinden Kayhan Sağlamer'in de hapsedilmesi üzerine İsmet Paşa'nın kullandığı bir sözü, "yazık oldu, Kayhancık'a", taklit ederek söylersem, "Akıncık" da içeride kalmıştır. Clinton'un bunu kabul edeceğini ve hoşgörü ile karşılayacağını düşünmek çocukluktur; yönetimin böyle bir çocukluktan uzak kaldığını görüyoruz. Ecevit ailesi, Washington'a uçmak üzere bavullarını toplarken, hükümet, Ulucanlar kapısından Birdal'ı çıkarıyordu; ne yazık, kendi yazdıklarımı kendim ihmal ederek, hemen orada bir katliamın realize edileceğini, o zaman henüz düşünemiyordum.

İki nokta çok nettir; benim Akın'a sevgim her türlü tartışma dışıdır ve yanlış olan çıkması değil, girmesidir; burada çok net olmak durumundayız. Hem hiçbir suçu yoktur ve hem de, devlet memuru uzatmalının biri tarafından ölümüne yaralanmıştır; Birdal'ın hapishanede bir hastalık kapmadığını biliyoruz. Ancak Birdal Vakası ya da İngilizcesi ile The Birdal Case, iki noktada son derece öğreticidir; öncelikle çıkartıldığı zamanı çok onur kırıcı buluyoruz. İkincisi, arkadaşımız Birdal'ı, hapse koyarken taş kesilenlerin, yargı

dahil tüm bürokrasinin, çıkarken saat düzenliliğinde işlemesi ve zamanlamada hiçbir kusurun olmamasıdır; içimizdeki Amerika ürkütücüdür. Zamanlamada hiçbir aksamanın olmadığını, yüksek Washington çevrelerinden değerli bilgiler alan ve bunları anlaşılır bir biçimde bize ulaştıran, *Milliyet*'ten Yasemin'in, Ecevit-Clinton sohbetinde, mahpusçulardan sadece Akın Birdal'ın adının geçtiğini belirtmesinden de anlıyoruz. Clinton, "I am grateful for your kind interest" demiştir; Ecevit'in, "estağfurullah, görevimiz" demiş olması ihtimal dahilindedir. Bu, emperyalizm teorisine giriyor ve emperyalizmin, sadece bir iktisat süreci olmadığını artık öğrenmemiz gerekiyor: Birdal'a yapılan suikastı ve üstelik Birdal'ın hapsedilmesini, Amerika'nın kendi alanına yönelik bir adım saydığını biliyoruz.

Benim başka bildiklerim de var ve çok kısa olarak sıralamak istiyorum.

a) Cumhuriyet Türkiyesi'nden ilk cumhurbaşkanı, burada Bayar, Amerika'yı resmen ziyaret edip dönünce, Türkiye'de o günü, bir bayram olarak kutluyorduk. Ben İstanbul'da, Kabataş Lisesi'nde okuyordum, okullar tatil oldu; öğrenciler ve memurlar, Bayar'ın dönüş yollarına dizildiler. Bütün gün bekledik; biz, Teşvikiye yakınında idik; bir ara geçer gibi oldu, ellerimizi salladık.

b) Türkiye'ye gelen ilk Amerikan Cumhurbaşkanı Eisenhower oldu; süresi bitmiş, veda etmeye geliyordu. O zaman ben Ankara'da Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde öğrenci idim, aslında biraz fazla öğrencilik yapıyordum; daha sonradan adı Fikir Kulüpleri Federasyonu ve daha sonra da Devrimci Gençlik Federasyonu olan, tek Fikir Kulübü'nün genel başkanıydım, Ankara Üniversitesi Öğrenci Birliği başkanı idim, Türkiye Milli Talebe Federasyonu Kongre Başkanı olarak, gençlik hareketini bağımsızlaştırmaya çalışıyordum. O sabah, yurda, çok erkenden polisler geldiler, beni uyandırdılar, Çankırı Caddesi'ndeki Birinci Şube'ye götürdüler, müdür sanıyorum, daha sonra bakan olan Nevzat Ayaz'dı, mahzene koydular, Eisenhower, Türkiye'de iken hep orada tuttular, "tedbirdir" diyorlardı. O zamanlar, biz Amerikan karşıtları azdık ve çok şükür, Eisenhower, veda ziyareti yapıyordu ve az kaldı.

c) 1991 yılında Başkan Bush geldi ve gelişi, İstanbul'da, aynı anda, on iki Devrimci Sol liderinin ve Diyarbakır'da Vedat Aydın'ın öldürülmelerine denk düşüyordu.

d) Kitaplarımda, çok daha önemli politik gelişmelerle bir yasa haline getirdiğim bu kutlama ve ayinleri hatırlamadığım için yanıyorum; hem 4 Ara-

lık 1945 Tan Terörü hem '51 Tevkifatı da buraya düşüyorlar, ayrıntıları yazılıdır. Ulucanlar ve izleyen açıklamalar, Washington'a hem tehlikelerin devam ettiğini ve hem de kararlılığını haber veren bir tatbikat ölçüsündedir.

Peki yasa ve bilim, bize geleceği de haber vermek içinse, böyle yasaları ne yapacağız? Öyle görünüyor, ülkemiz yönetenlerinin, Amerika cumhurbaşkanları ile temasları, mutlaka kutlanmaktadır ve çok zaman kan akmaktadır. Peki şimdi Clinton'un, kasım ayında ülkemize ziyareti kararlaştırıldığına göre, bu, kaçımızın öleceği anlamındadır; bir kişi mi, İmralı mı, bilemiyoruz, çünkü yasalar bir eğilim olarak var. Fakat yine de bildiğimiz, İstanbul matbuatı ve ekranlarının, sanki Başsavcı Çitici ile Baro Başkanı Sayman'ın, cezaevi temaslarından haberdar değilmiş gibi, herkesin elinde olan bir faksa dayanarak, cezaevlerindeki direnişin kansız sonuçlanmasına karşı bir kampanyaya başladıklarıdır. Özel Kuvvetler Komutanlığı'na yakın ve çok "araştırmacı" gazeteci ve ekrancıların, ölçüyü tümüyle yitirerek, direnişi bir "ayaklanma" olarak göstermeleri, yakın zamanlar açısından, çok ürkütücü ve ağır işaretler vermektedir.

Serdar Mutçalı'nın Arapça-Türkçe Sözlük'ü, "istiskal" sözcüğünün kökünün, "sakul" olduğunu işaret ediyor, ağır olmak demektir. Kelekyan'ın, Osmanlıca-Fransızca Sözlük'ü ise, bu sözcük için, "trouver lourd" karşılığını veriyor; Ecevit'le Clinton'un karşılaşması için, daha uygununun olmadığını düşünüyorum. Başkaları bir yana, şimdiye kadar, Çiller de dahil, tüm Türk başbakan ve cumhurbaşkanlarına göre, Ecevit'e yapılan muamele tam bir "istiskal" olmuştur; ne yapacağını bilemeyen meddah Türk medyası bile "sade" demek zorunda kalıyordu. Türk basınına bakılırsa, Türk Başbakanı Amerika'ya görüşmeye değil ders vermeye gitmişti; her yerde hakarete yakın sorularla karşılaştığını böyle haber ediyorlardı. Çiller'le bile basın toplantısı yapan Clinton, Ecevit'i kapıda bırakmıştır; Türkçe "istiskal"i dayatıyoruz.

Baş başa geçen on beş dakikada, ağır sözler telaffuz edilmesi mümkündür; Amerikan protokolünde ikinci sırada yere sahip Dışişleri Bakanı Albright'ın, Türk delegasyonunun kuruluşundan hoşnut olmadığını hemen belli etmesi çok dikkat çekicidir ve protokol dışı olduğunu söyleyebiliyoruz. Yasemin Çongar'ın, Albright'ın görüşmek üzere insan işleri bakanını çağırdığını haber vermesi, açık görüşmelerde, Amerikan tarafının ciddi konulara değinmemeyi tercih ettiğini göstermektedir. Cilinton, Kıbrıs için atadığı memuru çağırıp

Ecevit ile tokalaştırarak iradesini tebliğ etmiştir; Genelkurmay'ın itirazlarına karşın Kuzey Irak'taki Kürt televizyonu ihalesini alan İlnur Çevik de Clinton'un, Ecevit'e, Öcalan'ın açıklamalarını ilgiyle izlediklerini belirttiğini duyuruyordu. Bütün bunlar, Amerika tarafının, Clinton düzeyinde, iki önemli konuda istediklerini söylemekle yetindiği ve bir tartışmaya girmediklerini anlatmaktadır; bir eyalet valisine de yapılabilecekler bu çerçevededir. Bundan sonra hediye alışverişine geçebiliriz; yalnız, bizi ilgilendirmiyor.

Ecevit'in, görüşmeden, belleğini kaybedecek ölçüde rahatsızlıkla çıktığını gördük; çıkışta yaptığı açıklamada, "United States" sözcüklerini unutmasını anlamakla birlikte yerine, neden "Israel" sözcüğünü koyduğunu bilemiyoruz. Bu, nöroloji alanına giriyor; burada önemli görünen, giderken, Başbakan'ın, eylül ayını unutarak ağustos ayında yaşadığını sanması ve buna, matbuatın verdiği anlamdır. Ben Ecevit'in bu bellek kaybının neden şaşırtıcı etki yaptığını anlamakta güçlük çektim; çünkü Ecevit'in her on yılda bir kez belleğini yitirdiğini biliyoruz. Şimdiki söylediklerinin yetmişteki belleğiyle hiçbir ilgisi yoktur; seçimden önce yasa tasarısı olarak sunduğu af önerisinde, siyasilerle ilgili maddeler varken, şimdi bunlardan yokmuşçasına söz etmesi de ortadadır. Ecevit'te bellek silinmesi esastır; şimdi yeni olan belki de sadece bellek çevrilme süresinin kısalmasıdır.

Matbuat, belleği sık sık gidip gelen bir başbakanın daha iyi olduğunu anlamakta gecikmedi; bunu, kime borçlu olduğumuzu bilmiyorum. Ancak beyni ikide bir silinebilen bir başbakanla çalışmanın Amerika'nın kurduğu Türkiye'ye uygun geldiğinden hiç kuşku duymuyorum. Çünkü emperyalizm ve tekeller düzeni, en çok belleğe düşmandır; Amerika, bütün bellekleri silmek ve yerine "sivil toplumlar" koymak istiyor, bunlar belleksiz insanların başında oldukları, ayağı ve kafası olmayan yapılardır. Ülkeyi, Washington'dan yönetmek için, Türkiye'nin bir medüz tarlası haline getirilmesi şarttır; sivil toplumlar deniz analarıdır, medüz de diyoruz.

Belleğim beni yanıltmıyorsa, ben lisede okurken, Sirkeci'de köşede bir karaca kazakçısı vardı, kazakçı olarak hatırlıyorum; tezgahtarın Hayrettin Karaca olması ihtimal dahilindedir. "Sivil toplum" oldu, topraklarımızın erozyondan korunmasını şimdi buna bırakmış durumdayız. Kemik kanseri sorununu da, son depremin, küçük bir yanlışlıkla isevi takvimle, Kur'an'da haber verildiğini söyleyerek bizi teselli eden bir hastaya ihale ettik. Deprem, bize, Kı-

zılay'ın işe yaramaz olduğunu öğretiyordu ki, "AKUT" keşfiyle güvenimizi kazandık; Başbakan Ecevit ile içki alemlerinden haber masalarına gelen tivi-kızları bunlardan kıvanç duyduklarını söyleyerek hepimizin hislerine tercüman oldular. Fakat biz bu AKUT'çular hakkında çok bilgisiziz; gittikleri yerlere yine devlet uçağı ile gittiklerini biliyoruz.

Sivil toplumcuların, hepsinin yüzüne, bir ayemef gülüşü düşmüş, duruşlarında, içlerindeki kuruluğu örten bir yeşillik var; hepsi "Made in USA" damgalıdır, görüyoruz. Marx devletin ortadan kalkacağını haber veriyordu; bunu artık biz yapamadık, Amerikan-Eli'ne borçlanıyoruz.

Buradaki aczimizi kabul ediyorum ve bir açıklama yapmak istiyorum. Benim, Murat Belge'ye, "babanızla mücadele ediyordum, sizden sonra çocuklarınızla da mücadele edeceğim" dediğim doğrudur. Benim, Belge türünün hepsine "Damat Ferit soylu" dediğim ve yaptıkları işleri Damat Ferit'e bağladığım da doğrudur. Benim Murat Belge'nin babası Burhan Belge'nin karısı, gencecik Macar güzeli, daha sonraki yılların Hollywood yıldızı Zsa Zsa Gabor'un anılarında, Kemal Paşa ile yakınlık iddiaları nedeniyle, Murat'ın bunu namus meselesi yaparak kemalizm ile kavgalı olduğunu yazdığım da gerçektir. Bizim, "Menderes'in Borazanı" olarak bildiğimiz Burhan Belge'nin Yassıada'da yargılanması, Murat'ı, kısa bir süre için sola itmiştir; bu da en geri ideolojileri "sol" giysi ile savunmasına imkan veriyordu. Fakat ben bu giysinin ötesini görebiliyordum ve hiçbir zaman Murat Belge ile mücadele ettiğimi düşünmüyordum; karşımda hep Amerika'yı görüyordum.

Rastlantı mı, bizim, bundan yirmi beş yıl kadar önce çıkardığımız haftalık Yürüyüş dergimizin, hemen hemen bütün sayıları Belge ile "sivil toplum" üzerine polemiklerle doludur; Amerikan emperyalizminin sivil toplum programı o zamandan beri uygulamaya konulmak isteniyordu. Belge ve türü, bunu, Marx'a dayayarak Türkiye'de sevimli hale getirmeye çalışıyordu; biz de cevabımızı aynı noktadan veriyorduk. Politikleşmiş, örgütlenmiş bir toplumda, sivil toplum ucubelerini harekete geçirmeyi, kimyayı bırakıp simyaya ve astronomiyi bırakıp astrolojiye dönmek olarak görüyorduk ve bunun, sendika ve partilerin yerine, cami ve ticaret odalarını koymak anlamına geldiğinde ısrar ediyorduk. Marx hiçbir yerde kuşku bırakmıyordu; tartışmayla en çok ilgili "On The Jewish Question" yazısında, "sivil toplum üyelerinin haklarını", "egoist insanın, diğer insanlardan ve cemaatten ayrılmış", "of egoistic man, of

man sperated from other men and from the community" insanın hakkı olarak kaydediyordu. Marx hâlâ doğrudur; bu iş, kazakçı Karaca'nın, Adnan Hocacı Babuna'nın, hakkı ve oyunudur, Amerikan-Eli bunu döndürüyor.

Peki, şu anda ülkemizdeki en ünlü ve Amerika'nın en hassas olduğu "sivil toplum" örgütünün adı ne olabilir? Hepimiz, bunun, "İnsan Hakları Derneği" genel merkezi olduğunu biliyoruz. Dizinin bu yaprağını, bu alanda, üç kısa açıklama ile bitirmek istiyorum. Birincisi, benim daha önceki çeşitli yazılarımda da işleniyordu; ancak şimdi, Deniz Gezmiş ve kuşağını en çok besleyen Monthly Review dergisinin yakın sayılarından birisinden söz etmek istiyorum. Derginin Mart 1998 sayısındaki incelemelerden birisinin başlığı, "Human Rights Imperialism" idi; yazarları Hever ve Schirmer, insan haklarının artık emperyalizmin programı haline geldiğini yazıyorlardı. Bu, çok daha önceki yıllarda benim dillendirdiğim görüşlerden birisidir; Kissinger'ın başkanlığı sırasında, yetmişli yıllarda, "insan hakları programı", Amerikan dış politikasının aletlerinden birisi olmuştur. Washington, destabilize etmek istediği ülkelerde, insan özgürlüğü sorunları görüyordu ve diğer yerlere ise gözlerini kapatıyordu.

Sorun, şu anda, hepimizin yazdığından daha önemlidir; çünkü eylül ayında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, bu sorunu tartışmaya başlamış bulunmaktadır. Devletlerin ikiye ayrıldığını görüyoruz; bir bölümü, "insani müdahale" gerekliliğini savunurken, bir diğer bölümü, bunun ulusal egemenlik ile bağdaşmadığını ileri sürmektedir. İçerideki oluk oluk kanı büyük bir af ile dindiren ve şu anda çok popüler Cezayir Cumhurbaşkanı Buteflika, böyle bir doktrinin, zayıf devletlerin egemenliğini ortadan kaldıracağını savunuyor; Britanya Dışişleri Bakanı Cook ise, sadece jenosidi değil, aynı zamanda, mecburi göçlerin de müdahale nedeni olmasını istiyordu. Fransa Başbakanı Jospin de, Kosova'ya müdahalede Birleşmiş Milletler kararı olmamasının istisna olarak kalmasını istemektedir. Genel Sekreter Annan da, 22 Eylül tarihli Le Monde'a yazdığı "Deux concepts de la souveraineté" başlıklı incelemesinde, insani müdahalenin meşruiyeti için "üniversal" olmasını gerekli görüyordu. Annan da, insan haklarının, Amerikan diktasına dayanarak yapılmasından endişelidir.

Dayanaksız mı? Hatırlamamız gerekenler var; 1947 yılında, "Truman Doktrini" ile, Türkiye ve Elenler, Amerikan emperyalizminin şemsiyesi altına

sokulduktan sonra, ellili yılların ortasında, Eisenhower, iç ve dış kaynaklı düzensizlikleri, Amerikan müdahalesinin gerekçesi sayarak, Amerikan sorumluluk alanını genişletiyordu. Buna "Eisenhower Doktrini" adı verilmiştir: 6-7 Eylül İstanbul Olayları, düzeni bozuyordu ve Menderes Rejimi, kendi marifetini komünistlerin üzerine atmaktan geri kalmıyordu, Amerika bu doktrine göre müdahale edebilirdi. Gerekli görmedikleri için etmediklerini biliyoruz.

Şimdi "Clinton Doktrini" zamanıdır; buna göre, Washington, herhangi bir yerde insan hakları ihlali gördü mü, kendisinde müdahale hakkı bulmaktadır. Bu, hotzot kullanmaktan çekinmeyeceğini gösteriyor; Annan ve Jospin ise sadece Birleşmiş Milletler'e bağlamaya çalışıyorlar. Dünyanın milletleri, kendi zorbaları ile Amerikan zorbaları arasına sıkışmış durumdalar; zor bir zamandır.

Öyle görünüyor, özgürlüklerimiz, uçkuruna sahip olamayan Clinton'un merhametine kalmıştır. Belki de Hillary Bacı'ya, çünkü Amerikan tarihinde benzerlerini hatırlıyoruz. Ünlü Başkan Wilson, özellikle son zamanlarda, ancak öncesinde de, çok zayıftı, Amerikan başkanıydı, fakat içine sindiremediği her önemli kararından sonra kararın alındığı masaya başını koyup hüngür hüngür ağlıyordu. Sonra beyni tümden gitti; var sayılıyordu, uzun zaman, başkanlığı kuvvetli karısı yaptı, ayrıntısı kitaplarımda yazılıdır. Oluyor. Bacılar var.

Peki nasıl? Günahlarım çoktur; sonradan adı "IHD" olan kuruluş da benim marifetimdir. Hazırlığını, Karakusunlar Köyü ve Kazım Bayraktar, Hüsnü Öndül, Aykut ve hukukçu Albay İbrahim Açan'ın bürosundan yürütüyordum. Tüzüğü imzalayıp vilayete vereceğimiz gün, büro kalabalık, gergindi, anlaşıldı; Amerika el koymuştu, insan hakları adını hiç düşünmemiştik, değiştiriliyordu ve bir de, benim tasfiye edilmem isteniyordu. Hazırlık o zamandan başlamıştır.

Başta Hüsnü, sordular ve katılmalarını tavsiye ettim; daha sonra Ulucanlar'da, Toplumsal Kurtuluş davası nedeniyle beraber yattık. Ecevit'in Washington'a uçacağı sabah oradan on bir can alınmıştı ve Hüsnü oradan tünel açılamayacağını biliyordu ve IHD genel başkanı olarak susuyordu. Aynı bürodan, sonradan adı "IHD" olan kuruluşun kuruluş hazırlıklarını birlikte yaptıklarımızdan Kazım Bayraktar ise diğer avukatlarla birlikte, tarihsel ve kalıcı bir açıklama yaptılar. Ancak ben Hüsnü'nün konuşacağını biliyorum; ama ne

zaman ve nasıl, göreceğiz. O zamana kadar ise ben, İzmir'in umum kadınlarına sevgilerimi yazıyorum.

TEKELİSTAN

Türkiye'ye romanesk denebilirdi, sürprizlerle dolu ya da paradoksal saymak mümkündü; muhtemelen bu dönemin de sonuna yaklaştık. Herhalde son sürpriz ya da paradokslarımızdan birisi Güngör Uras'tır. Oligarşik dairede oturmasına karşın, en reformatör yazarlarımızdan birisi olabiliyor, belki de Hint Yazı'nı yaşıyoruz. Belki de artık bu sürprizlere de veda zamanı gelmiştir; yaz aylarında, "açık hava konserleri" üzerine yazdıkları, bana, bunu düşündürüyordu. Güngör, başta Sezen Aksu, Türk popçularına hayranlığını yazıyor ve bunların açık hava tiyatrosunu nasıl doldurduklarını öve öve bitiremiyordu. Güngör'ün zekası, merakı, dedikoduya çok düşkün oligarşik sosyeteye yakınlığı, yazdığının gerçeklerle ilgisi olmadığını görmesine yeterlidir, Sezen vesaire artık ölüdür ve bunların duman olmuş bir batakhaneden başka dolduracak yerleri kalmadığını biliyoruz. Artık açık havaları dolduranlar, Sezen, Candan, Bulutsuzluk Özlemi vesaire değil, "Sanatın Dostu Renault" oluyor ve tekellerdir. Artık burası Türkiye değil tekelistandır ve artık tekelistanda sadece cüceler ve cesetler yaşıyorlar; ipleri oligarşi tutuyor ve konumuz budur.

Paris'te, Quartier Latin'de XIV. Yüzyıldan kalma bir kilisede, dünyadan seçkin virtüözlerden bir klasik müzik konseri dinlemek mümkün mü; ben Doreya Awni ile gitmiştim, salon doluydu, hepsi seçkindi, hepimizin elindeki davetiyede, "societe generale" işareti bulunuyordu, bu konseri izleyebilen biz mutlu azınlık, hepimiz bu büyük tekelin müşterileri idik, konseri tekelimize borçluyduk. Güngör Uras'ın görmemiş olması mümkün mü, ben ölüm ve konser ilanları üzerinden de bilim yapmaya çalışıyorum, Sezen vesairin konser ilanlarının hepsinde, "Renault Sanatın Dostu" damgası bulunuyordu.

Açık havadakiler Renault işçileri, Renault bayileri, bunların hatırlı müşterileridir; artık Sezen vesaire'nin, bir zamanlar solcu tiyatrocu Genco'nun, sevimli Müjdat Gezen'in ne müşteri, buna seyirci de denebilir, ne de finansman sorunu var; çünkü ilanlarında ve arkalarında "Efes Pilsen" ya da "TOFAŞ" ya da "Renault" damgası var. Burası tekelistan ve tekelistanda izleyiciler bile kukladır. Sanatçılarımız ise, hepsinin kıçları damgalıdır. Acıyoruz.

Peki şair, felsefi türkülere düşkün bir dil kuyumcusu değilse nedir; öyleyse şair, Cemal Süreya'dır. Cemal, Sezen vesaire için, ömründe hep tek ve aynı şarkıyı söylüyor, diye yazıyordu; şaircedir ve çok doğru idi. Hep aynı şarkıyı yeni olarak sunabilmek bir ticari kabiliyet işidir; Sezen, daha taşralı bir kız iken, Türkiye İşçi Partisi'nin büyük bir rüzgar estirdiği sırada, TİP'den bir soyadı, "Aksu" alarak ticarete yatkınlığını göstermiştir. Aslında burada bu şeytan ve sevimli kızımızı ayrı tutmak istemiyorum, hep öyle oldular; hoş, çocukluğumda beni en çok "tüccar-terzi" sözcüğü güldürüyordu, şimdi, suyun üstündekilerin hepsinin, tüccar-yazar, tüccar-oyuncu, tüccar-romancı, tüccar-ihadeci, tüccar-gazeteci olduklarını biliyoruz ve başkalarını bilemem, ben çok gülüyorum.

Bu alanda, son günlerde, mutlu bir değişiklik oldu, bunu Birand'a borçluyuz, son bir medya töreninde, master of ceremonies rolünü üstlenen Birand, birdenbire "patron-gazeteci" dediği bir Amerikana tapınmaya başladı; bu tapınmanın ülkemizde de, patron-gazeteci modasının yayılmasına katkıda bulunacağını tahmin etmek zor görünmemektedir. Modanın etkisiyle yakında patron-şarkıcılarımız da olabilecektir; çok uygun düşüyor ve ben bu vesileyle vergi rekortmeni olduğu sırada, Çiller'in başbakanlığı ve Demirel'in cumhurbaşkanlığına denk bir zamanda idi, yol açtığı üzüntü ile beni ülkemi terk ile gönüllü sürgüne gönderen Patron-Sermaye Matild Manukyan Hanım'ı garip duygular içinde hatırlıyorum.

Filozofların da güzel sözleri var, birisi en çok sevdiklerim arasındadır; insanı büyü ile öldürmek mümkündür, diyordu, ancak kahvesine bir miktar arsenik koymak gereklidir, diye ekliyordu. Renault varsa, Sezen vesaire'nin açık havaları doldurması işten değildir ve Genco Erkal tiyatroculuğa, Müjdat Gezen güldürmeye devam edebilir, çünkü tekellerin sihirli damgası arkalarındadır. Yalnız Kırca'yı unutmayın, ben en çok Levent Kırca'ya güldüğümü söylemek durumundayım; zavallı Levent, paraları kendisi kazandığını sanı-

yor ve cebine konduğunu bile bilmiyor, halbuki tekeller önce, Levent'e cep oyuyorlar ve sonra da koyuyorlar, hissetmemesi hissettirmediklerindendir.

Bir soru daha formüle edebilir miyim; tekel düzenine, kapitalizmin arseniği olarak bakabilir miyiz, bunu çok ciddi olarak ortaya koymak istiyorum. Amerikan İngilizcesi ile "monopoly capitalism" ya da "corporate capitalism" denilen tekelli düzen, kapitalizmin bütün kazanımlarına düşman mıdır; eğer kapitalizmi, tarih planında, bireycilik ve iktisat platformunda değerin emekle belirlenmesi yasası olarak anlıyorsak, artık bunlara veda edildiğini görmek zorundayız. Kapitalizmle birlikte bireyin yükseldiği doğrudur; tekelli düzende ise sadece cüceler veya hareket halinde cesetleri görüyoruz. Kapitalizmle birlikte genel bir ilke haline gelen rasyonalizmin, tekeller ile birlikte kökünün kazındığını biliyoruz; Türkiye'de bugün, yayın ve basın araçlarının tümüyle tekellerin eline geçmesinden itibaren, akılcılığa karşı büyük ve kindar bir savaş açılmış durumdadır. Akıl, ancak iğretiliğin, korkunun, güvensizliğin olmadığı bir ortamda işleyebilmektedir; bu nedenle, ülkemizde, ölümün bir yaşam biçimi haline getirilmesi, tekellerin borazanlarının, ekonomik bir sorun olan enflasyonu, "enflasyon canavarı" veya plansızlığın bir sonucu olan trafik kazalarını, "trafik canavarı" olarak akıl-dışına çıkarmaları, hiçbir zaman tesadüfi ve sistemden kopuk gelişmeler ve mekanizmalar sayılamaz, saymıyoruz. Akılsızlığın olduğu yerde, tarikatlar kaçınılmazdır; çünkü istikrarı ortadan kaldırılmış ve rasyonalite ilkesi kovulmuş bir düzende, tarikatlar, sığınaktır. Yok ettiğimiz, cüceleştirdiğimiz insanların, beyinsizleştirdiğimiz yaratıkların, solucanlaştırdığımız canlıların, tarikatlarda rahatlamasına neden şaşıyoruz; tekeller, kendileriyle tutarlı televizyonlara sahiptirler. Tekeller düzeni var oldukça, kemalist laisizmi restore etmek, çocukça, ahmakça bir düştür; bu düzende ahmaklıktan kurtuluşumuz mümkün mü, asıl sorunumuz burada düğümleniyor.

Öyleyse, emperyalizmi, kapitalizmin en yüksek düzeyi sayan leninist formülasyona ne ölçüde bağlı kalmayı sürdüreceğiz; çünkü, emperyalizm ile tekelli düzeni, bir kağıdın iki yüzü olarak görmede bir büyük beraberlik var. Bir ülke tekelli düzene yaklaşmışsa, burada emperyalist heveslerin doğmasını beklemek kaçınılmaz oluyor; var olan emperyalist sistemle bu yeni emperyalist arayışların ilişkisine "üst emperyalizm" veya benim önerdiğim "hiyerarşik emperyalizm" tartışmalarına, burada girmek için zaman ve yerimiz yok,

kabul edileceğini sanıyorum. Ancak emperyalizmin, sadece ekonomik değil aynı zamanda siyasi ve hatta ahlaki bir düzen olduğu yollu görüşlerimi hatırlatmak gereğini duyuyorum.

Bir de benim hatırladıklarım var; Adalet Bakanı Profesör Türk, bütün sıfatları bir yana, bir hukuk profesörlüğüne yakışmaz bir anlayış kıtlığıyla, cezaevlerine hücre tipini zorlama sevdasında görünmektedir. Hücrenin ne olduğunu, Haymana Zindanı'nda, bana ve Doğu'ya sormalıdırlar; bizi, ayrı ayrı iki mezara koydular. Hatırladığım işte burada biz, Doğu ile ben, hiç eksik olmayan ve hiçbir zaman eksik olmayacaklarını düşündüğüm can'larımızın da yardımıyla, kağıt parçaları ile, tartışabiliyorduk, mezardan mezara birbirimize itirazlarımızı ulaştırıyorduk. Doğu ile en çok tartıştığımız konulardan birisi, benim bu emperyalizm analizlerim ve bunun bir çeşidi olarak sunduğum enverizm idi; aramızda büyük mesafeler vardı ve son başyazısından mesafenin kısaldığı sonucunu çıkarıyorum, sevindiricidir.

Doktor Perinçek, "Enver Paşa-Mustafa Kemal Paşa Seçenekleri mi?" başlıklı son yazısında, *Aydınlık* 10 Ekim, şöyle bir sonuca ulaşmaktadır: "Bugün Türkiye'nin önünde Enver Paşa-Mustafa Kemal Paşa seçenekleri değil, Damat Ferit Paşa-Mustafa Kemal Paşa seçenekleri bulunmaktadır." Bu sonucu ben memnuniyetle karşılıyorum ve iki görüşün yakınlaşması olarak yorumluyorum. Çünkü Enver Paşa'nın çıkarsız yurt sevgisine ve gözüpekliğine büyük değerler biçmekle birlikte, Kemal Paşa'nın temkinli, pan-turanist ve pan-islamist programlara sırtını çevirerek Ulusal-Ant coğrafyasında bir bağımsızlık peşinde koşmasına karşılık, Enver'in, Alman emperyalizmine dayanarak, imparatorluğu, İç Asya'ya aktarmak ve yaymak istediğini tespit ediyoruz. Yeni nüfuz alanları arayan tekellere, enverizmi, cazip hale getiren budur; ancak burada, Ferit Paşa ile Enver Paşa arasında, bir emperyalist güce dayanma noktasında bir beraberlik olduğunu da görmezlik edemiyoruz. Ferit, imparatorluğu, Büyük Britanya emperyalizmine dayanarak ve bunların izni çerçevesinde sürdürmek istiyordu ve Enver, revizyonist Alman emperyalizminin imkanlarından yararlanarak, yeni ve daha geniş bir alanda, turanizme göre bu aslında eski mekandır, imparatorluğu yaşatmayı hayal ediyordu. Şimdi dayanak Amerikan emperyalizmi oluyor.

Şu teoremi yazabiliriz; altmışlı yıllarda, Türkiye aydınları emekçilerle birlikte kemalist cumhuriyeti daha ileri götürmek istediler. Sermaye sınıfının

buna cevabı, kemalist cumhuriyeti yıkmak oluyordu; belki bunu bilinçle istemiyordu, fakat cevap olarak harekete geçirdiği mekanizmaların kemalist kazanımları kazıyor olmasında da bir sakınca görmüyordu, problematik buradadır. Tam bu sırada patlayan sanayileşme tutkusu, Türk'e özgü kurt içgüdüsüyle, tekelleşme olarak realize ediliyordu; tekeller, ihracat ve arkasından dış yatırım heveslerini beraberinde getirdiler, enverizmin canlanması, Enver'in kemiklerinin getirilmesi ve okullara Türk-İslam Sentezi ideolojisinin kitabı olarak konması işte tam bu sıradadır.

Peki tekelleşmenin hangi aşamasındayız? Bu bir beyhude sorudur ve bizler artık tekelistanda yaşıyoruz. İki gelişmeye işaret etmek zorunludur; Kemal Paşa zamanında parlementer sistemin çalışmadığını kabul edebiliriz, ancak biçimsel olarak formüle edilen sistemin bu olduğunda kuşku yoktur. Birinci nokta ise şudur; bir meclisin çok yavaş çalışması, kaldırılması için sadece bir gerekçe olabilir, fakat çok hızlı çalışan bir meclisin ortadan kalkmış olduğunu söyleyebiliriz. Geçen yaz, TBMM kendisini silmiştir, bunu görmek durumundayız.

İkinci nokta ise, başkanlık sisteminin, tekeller düzeninin politik mekanizması olması ile ilgilidir; Türkiye de facto başkanlık sistemine geçmiş bulunuyor; zaman zaman tereddütler, belirsizlikler, hatta geri adım sayılabilecek gelişmeler ortaya çıksa da durum budur. Türk sisteminde, bir cumhurbaşkanının bugün olduğu kadar işin içinde olması ve bu ölçüde konuşması, sistemin tahrip edilmesi ve yasaların çiğnenmesi anlamındadır. Bugünkü sistemde, bir cumhurbaşkanının ne zaman konuşacağı kanunlarda yazılıdır ve bunun dışında konuşmak kanunlara aykırıdır; Demirel, her gün kanunları çiğniyor. Türk anayasal sisteminde, cumhurbaşkanı, önüne gelen kanun ve kararları imzalarken konuşmuş olmaktadır ve bir de meclis açılışında sözü var; diğer zamanlarda politik olarak ağzını açması mümkün değildir, ancak şimdiki başkan, ağzını hiç kapatmıyor, görüyoruz. Üç ay önce imzaladığı bir vergi yasasını, servet düşmanlığı olarak nitelediği andan itibaren Türk Cumhurbaşkanı, yasal konumunu tehlikeye atmış olmaktadır; buradayız. Ecevit'in her zaman olduğu üzere, söylediklerinin tam tersini yapması olgusu ile karşılaşıyoruz; başkanlık sistemine karşı olduğunu söylerken, sistemi oturtmakla meşguldür, gözlerimizin önünde gelişiyor. Şu anda en çok darbe karşıtı sözü var, bana göre, her gün yaklaştırıyor; Ecevitçe budur.

İkinci gelişmeye geliyorum ve önce dünyadaki sevindirici bir süreçten söz etmek istiyorum. Dünya aydını, insanlığın önündeki tehlikeyi ve belki vebadan daha öldürücü olan hastalığı, tam teşhis etmiş durumdadır; Fransa'yı daha sonraya bırakıyorum, Ben Bagdikian'ın seksenli yıllarda çıkan ve pek çok baskısı yapılan pek değerli çalışması, The Media Monopoly, arkasından, Edward S. Herman ile Robert W. McChesney'in, 1997 yılında çıkan kitaplarının, 1999 yılında, iki baskı yapması, böyle kitaplar için Amerika ölçüsünde de şaşırtıcıdır. Beni izlemiş olanların Profesör Herman'ı tanıdıklarını sanıyorum, filozof Chomski ile birlikte, medyaya karşı savaş ilan etmişti ve biz bunu, kendi çalışmalarımızla birlikte, hep ve şükranla değerlendiriyorduk. Adı The Global Media olan Herman ve McChesney'in kitabının alt başlığı yeteri kadar aydınlatıcıdır; "Tekelli Kapitalizmin Yeni Misyonerleri", gerçekten son derece açıklayıcı ve şu sıralarda tam anlamında bir başucu kitabı ayarındadır. Biz on yıl önceki yazılarımızda, "bürokratlar" nitelemesini kullanıyorduk, belki bizimkilerin yabancıları, daha dinsel bir imaja sahipler, mümkündür.

Bu başucu çalışmasından telegrafik bir paragraf yazmama izin verileceğini umuyorum; globalleşme, seksenli yıllarda ortaya çıkıyor ve medya dünyası da bu dönemde büyük bir merger hareketi yaşıyor, birleşiyorlar ve bizim iktisatta oligopol piyasası dediğimiz, genellikle, tekeller, "coporate capitalism" olarak adlandırılan düzeni buluyorlar. Basın, televizyon, film, kitap basımı, cd ve video sektörleri aynı firmalarda birleşiyor ve aynı firmalar, otomotiv ve finans devleriyle bütünleşiyor; reklam şirketleri de sistemin içindedir. İki yazarın yazdıklarında, artık medyanın, bir din benzeri tutkuyla, piyasa mekanizmasını, globalleşmeyi savunmasını bir kenara bırakıyorum, haberin reklamın bir türevi olması süreci ön plana çıkıyor; film benzeri reklamlar yapmak, işte bu sürecin sonucudur. İki yazar, Profesör Schiller'in, artık global medyanın, Amerikan kültürel emperyalizmini değil, transnasyonal tekelciliğin kültürel emperyalizmini bir Amerikan vurgusu ekleyerek yaydığı tezini benimsiyorlar ve geliştiriyorlar; bunları okurken, herhalde Türkiye'yi anlamak kolaylaşacaktır, umuyorum.

Kuşkusuz, böyle bir kitapta CNN adı sık sık geçiyor, CNN-International'ın CNN'nin bir yavru şirketi olduğunu ve yakın zaman önce bütün dünyaya yayılma kararı aldığını öğreniyoruz. Globalizm çerçevesinde CNN-International, Fransızca, Japonca, Hinduca ve Arapça yayınlar planlamaktadır; At-

lanta'dan Latin Amerika'ya İspanyolca yayını başlamıştır ve programında biriki bölgesel dilde yayın da bulunuyor, muhtemelen Türkçe buraya giriyordu. Ve girdi, kısa bir süre gördüm, önce el-kol hareketine ve vücut diline bakarak Ciguli sandım, Mehmet Ali Birand imiş, yazık, dünyanın bütün akil insanlarının emperyalizm dedikleri bir girişi büyük bir şehvetle hikaye ediyordu; "devlet erkanı" eksiksiz oradaydı ve oligarşinin lideri, basın ve televizyonun neden tekellerin elinde bulunması gerektiği konusunda bir hürriyet hitabeti yapıyordu. Ey Yüce Gök, bu aziz ve emekçi halk bu hakaretlere layık değildir ve isyanımı yazıyorum.

Bu arada diğer oligarkları teselli etmemek elimden gelmiyor; Herman ve McChesney'den öğrendiğimize göre, medya piyasasında CNN türünden iki büyük tekel daha var, birisi, NBC-Microsoft ve diğeri ise Nes Corporation adlarını taşıyorlar. Nes Corporation Rupert Murdoch'a ait, Murdoch, yakında her türlü televizyon sistemini kurarak, Amerika'da, Avrupa, Asya'da her eve gireceğini açıklamıştır, CNN Başkanı Ted Turner belki de bu açıklaması nedeniyle Murdoch'u, Hitler'e benzetiyor; şimdi CNN dışında bu iki medya devinin de Türkiye'de işbirlikçi aradığını düşünmek gerekmektedir.

Fransa'da ise demokrasinin karşılaştığı en büyük tehdidin medya olduğu konusunda nerede ise aydınlar arasında bir ittifak oluşmak üzeredir; medyanın, aklı kovup duygusallığı egemen kılmak istediği artık ortak bir saptamadır. Bu arada, bu yaz başında, başta Kosova savaşı olmak üzere yaşamın her alanında medyanın tahrifat ve yalanlarını analiz eden bir kitap da yayımlandı; çok ilgi çeken bu kitabı henüz elde edebilmiş değilim, ancak üzerinde yazılanları biliyorum. Bu kitabın yazarı ve aynı zamanda Le Monde Diplomatique editörü Ignacio Ramonet, Diplomatique"in Ağustos 1999 sayısını bu konuya ayırdığı için, bazı örnek ve olgular hakkında bilgi sahibi olabiliyoruz; Londra'da yayımlanan Independent gazetesinin Kosova özel muhabiri Robert Fisk'in, "Kosova'da Savaş Yalanları" başlıklı incelemesi ibret vericidir. Batılı gazeteciler, Batılı gazetecilik ve haberciliğe isyan ediyorlar; benim burada bunları özetlemem imkansız, ancak gazetecilerin, kendi bulgularının televizyonlar tarafından en acımasız yalanlar olarak sunulmaları karşısındaki çaresizlikleri gerçekten pek acıklıdır.

Son zamanlarda Türkiye'de güncel olan Profesör Edward Said'in yazısının başlığı ise "Aydınların İhaneti" idi, çok bilinen bir başlıktır; Profesör Said de,

Kosova'daki Sırp ihlallerini görenlerin, dünyanın başka yerlerindeki ihlalleri, Said, Hırvatistan, Türkiye ve Filistin'i isim vererek sayıyor, görmemelerine isyan etmektedir ve "abandoner l'universalisme, c'est trahir" diyor, yerindedir. Batı mı, eğer isteklerinde evrensel değilse, ihanet içindedir ve en azından ikiyüzlüdür; medya, duygusal, gözyaşı akıtma yarışlarına tutkulu ve ikiyüzlü insan yaratma makinesine dönüşmektedir, dünyanın aydınları buraya yaklaşıyorlar.

Biraz önce andığım Amerikalı Profesör Herbert Schiller'in sözünü ettiğim Diplomatique'e katkısının başlığı "Decervelage a l'Americaine" oluyordu; "Amerikan Usûlü Beyinsizleştirme" anlamındadır. Medyanın tek işi, insanları beyinsizleştirmektir; olağanüstü bir duygu sömürüsü, beyinsizleştirmenin en kestirme yolu olarak görünüyor ve bizdeki otuz yıl savaşları ile yol açtığı acılar, insanlarımızı gözü yaşlı kedilere dönüştürmede son derece etkili olabiliyor, tekellerin egemenliği için son derece gereklidir.

Ben buraya önce, bu pek sayın Amerikalı profesörün, Fransızca'ya çevrilmiş şu sözünü aktarmak istiyordum, "la police des idees, c'est aussi l'art du mensonge par omission"; düşünceyi kontrol altına almak, asıl, ihmal yoluyla yalan söyleyerek yapılmaktadır, anlamına geliyor ve bunu saptayarak son derece önemli bir noktaya parmak basmaktadır. Profesör Schiller, burada, Time dergisinin, bir sayısında, Amerika'nın en etkin insanlarını sayarken bir golf oyuncusuna, bir televizyoncuya ve benzerlerine yer verdiğine ve bir tek oligarktan söz etmediğine işaret ediyordu, büyük bir yalan olduğunda kuşku yok, ancak ben bu incelemeyi, kendi örneklerimle tamamlamak istiyorum. Çünkü burada çok daha büyük ihmal ve çok daha kaba yalanla ve tekellerin zorbalığıyla karşı karşıya geliyoruz; çırılçıplaktırlar.

Bundan daha büyük bir ikiyüzlülük düşünülebilir mi? Bu ahtapotlar için, Türkiye'de Ahmet Altan, Zülfü Livaneli, Orhan Pamuk ve Yaşar Kemal'den daha büyük aydın, daha kahraman insan ve daha yüksek Türklük onuru yoktur, televizyon ve basın her gün bunlarla övünüyordu. Ama bunlar, belki de pek gönüllü olmadıkları, dünyanın tanınmış aydınlarının dışarıda hazırladığı bir bildiriyi imzalayarak, Türk aydınlarını "bulaştırmadan", İstanbul'da bir basın toplantısıyla açıkladılar; önemli ve çizgi dışı sözler ediyorlardı ve hiçbir televizyon bunu vermedi. Fakat bir gün sonra, çalışıyordum, lesbien sesli bir erkek spikerin ağlamaklı sesini duydum, atv imiş, Naim Hoca ölmüş, on da-

kika kadar ülkemizin bu acı kaybını anlatıyordu; ülkemizde gericiliğin kalesi Erzurum'da hem nakşi, hem hoca ve hem de Atatürkçü bir kaybı, lesbien bir ses dakikalarca övüyordu. Herhalde şimdiye kadar geliştirdiğim analiz ile tam tutarlıdır ve bu haberlerin başında benimle solculuk yapan ve pek sevdiğim Ayşenur'un olmasının ve haberleri, subay okulundaki cuntacılığından sonra gizlide Doktor Hikmet politikasını koşturan Ali Kırca'nın okumasının hiçbir önemi yoktur. Ayşenur ve Ali aldıkları paralara bakarlar, haberlere bakmazlar, çok iyi anlaşılıyor.

Başka ne anlaşılıyor? Paris'te iken, Şemdin Sakık'ın ilk ifadesinde, benim, Birand'ın, Çandar'ın, PKK'den para aldığımızı söylediğini, atv'den de öğrenmiştim. Şemdin sonra bunların doğru olmadığını söyledi, ancak Birand ve Çandar, kısa bir süre için işlerinden oldular. Nasıl mı oldu? Aynı medya grubundan Can Ataklı, *Öküz*'de anlatıyor, Ekim ve sayfa 37, neden anlatıyor, bilemiyorum, ancak aktarmam gerekiyor. Şöyle olmuş, öğreniyoruz: "Çok canım sıkıldı, tabii General'in bir tanesi bunu koyacaksınız, diyor. O general ki bugün İstanbul'un bütün sermaye çevreleriyle içli dışlı, her gece birinin davetinde, yerinde. Böyle bir general var ve bu general kendi oturup yazdığı metni, ekliyor ve buraya yolluyor; yayımlansın diye. O sırada çok hakim durumdalar ve yapacak bir şey yok." Bundan çıkarıyoruz, Ayşenur ve Ali Kırca'nın haberle ilgileri yoktur; bunlar, başka yerlerde bağlanıyor. Ve ben bunları yazarken utanıyorum.

Sadece atv mi? *Hürriyet*, bu Naim Hoca'ya birinci sayfada, fotoğraflı bir yer ayırıyor ve 14 Ekim tarihli sayısında, "Türkiye aydın bir din adamını kaybetti" diye ağlıyordu. Tekellerde aydın mı; artık aydın ise, din adamı olmalıdır ve bu düzende, bu tekeller medyasında, kemalizmi restore edebileceklerini düşünenler, eğer aptal değillerse son derece saftırlar, bunu anlıyoruz. Profesör Sechiller'in parmak bastığı ihmal ederek yalan söyleme sanatının ne kadar önemli ve öğretici olduğunu görüyoruz.

Hürriyet, CHP içindeki devrimci-kemalist muhalefetin toplantısını "darbe" olarak haber etmiş ve böylece, CHP çevresinde bir krizi körüklemişti; haberciliğini kutluyoruz. Yalnız CHP ile ilgili olarak asıl neyi ihmal ettiğini göstermek ve haber etmek de bana düşüyor; sıra bendedir. Sırada, global medyanın, canlanma işaretleri gösteren CHP'yi nasıl bir örümcek ağıyla kuşatmak üzere harekete geçtiğinin analizi var.

CHP, araştırma bürosunu kurdu ve harekete geçirdi, başına atadığı kimsenin, Günal Kansu olduğunu okuduk, kimdir bu Kansu, birinci soru budur. Ancak bu soruya gelmeden önce, bu büronun tarihinden söz etmek istiyorum. İlk önce İsmet Paşa kurmuştu. İtibari büro başkanı, Fethi Okyar'ın zamanına göre ünlü doçent oğlu Osman Okyar olmakla birlikte, asıl yöneten Doğan Avcıoğlu idi ve o sıralar çok parlak bir aydın olan Coşkun Kırca da büro uzmanıydı, bunlar hem teknisyen, hem tarihçi, hem uluslararası ilişkiler ve hem de politikada yetkindiler. Ben ve Hikmet, Hikmet Çetin, büroda asistandık; hem öğrenci politikasında çok aktif ve hem de araştırmaya meraklıydık. Paşa, sık sık gelir, Doğan'ın odasına kapanır, saatlerce bilgi alırdı; beraber çalıştığım Altan Öymen ve Tarhan Erdem'in Günal Kansu'dan öğrenecekleri yoktur, her ikisi de, Günal'ı iktisat dahil her konuda okuturlar, biliyorum. Öyleyse bu atama Amerikan-Eli ile yapılmadıysa, tam bir ikiyüzlülüktür ve devam ediyorum.

Günal, sıradan bir maliye memuru iken bize Planlama'ya geldi; birlikte, ayrı ayrı bölümlerin başındaydık ve biraz çalıştı, her plancı için mümkündü, Amerika'da bir iş buldu, herhalde emekliliğini almıştır. *Hürriyet*'te görmedim, CHP, bir yerde genel stratejisini belirlemek için seminerler düzenlemiş ve sunuşu, Günal Kansu ile Baran Tuncer yapmışlar; Baran ile de Planlama'da beraberdik. Günal da Baran da meslekten plancı değiller, bir süre Planlama'da çalıştılar ve Planlama, o sırada, isteyenler için emperyalizmin uluslararası kuruluşlarında iş bulmak için bir ara istasyonu idi, Baran da, Washington'da iş buldu, aynı sınıfa giriyorlar. Hepsi Amerika'da aynı sokak üzerinde iş tuttular.

Seminercilerden birisi de Merih Celasun imiş, Amerika'dan Adalet Partisi'nin bir ayrıcalıklısı olarak bize geldi, biz hemen "An American in Turkey" demeye başladık, yanında önemli konuları konuşmazdık; daha sonra, Türkiye'de, Washington'un, ekonomi istasyonu oldu, biliyoruz. Bir diğer seminerci ise Oktay Yenal imiş, İktisat Fakültesi'nden Planlama'ya geçici olarak gelmişti, anadan doğma friedmancıdır, kamu işletmeciliğinin bir amansız düşmanı olarak biliyoruz ve o da ayemef veya Dünya Bankası'nda iş buldu, gitti. Emekli olmuştur, sanıyorum.

Semineri Atilla Karaosmanoğlu yönetiyormuş, Planlama'da beraberdik, kendisine verilen işleri tepti, Dünya Bankası'na gitti, Mısır ve Yugoslavya'nın

emperyalist dünyaya dönüşünü sağlayan Dünya Bankası misyonlarına başkanlık yaptı; emekliliğini almıştır ve şimdi İstanbul Sanayi Odası müşavirliğini yapıyor ve *Hürriyet*, ihmal ediyor. Durum budur; bunlardan, ayemef önerilerinin dışında bir görüşün çıkması mucize ile bile mümkün değildir ve ben iki sonuca ulaşmış bulunuyorum. Birincisi, Washington, CHP'ye el atmış durumdadır ve Deniz Baykal'dan boşalan boşluğu daha yaygın olarak doldurmaya çalışmaktadır. İkincisi, ben hâlâ, Altan ve Tarhan'ın böyle bir sinsi oyunun dışında olduklarını düşünmek istiyorum.

İki nokta daha var, sevinçle kaydediyorum. Günal'dan Karaosmanoğlu'na kadar bunlara açık kapıların hepsi bana da açıktı ve ben, benim için hep büyüleyici bir hapishane olan bu topraklarda, aziz emekçilerimiz için, bir bekçi olarak kalmayı tercih ettim. İşte, birlikte çalıştığım arkadaşlarımı üzme pahasına da olsa, bunları yapmak zorundaydım ve yapıyorum. İkincisi, bu topraklarda romanın tükenmesi mi? Sanmıyorum, biz, hep ölmek üzere olduğumuzun düşünüldüğü zamanda meyve veren bir türüz ve sürprizlerimizin tükeneceğini hiç düşünmüyorum.

Beşinci Bölüm

GELECEĞİN TARİHÇİLERİNE KOPYA

MUSEVİ

Tarih öğretmenlerim anlatırdı, çok önem veriyorlardı, Sultan Süleyman, sefere çıkarken atın üzengisini tamir etme becerisini gösteren yeniçerinin boynunu vurduruyordu; anlattılar, ben hiç anlamıyordum, üzengi tamiri kötü mü, kendi kendime sorup duruyordum. Çok sonra kendi çabamla çıkarabildim, öyle sanıyorum, yeniçeri ayrı bir tayfa, tamirci ayrı bir tayfa idiler; daha sonraki yılların sözcükleri ile mülkiye, ilmiye ve seyfiye, tamiri de içine alan esnaftan, bugünkü dille, sermayeden ayrı olmak zorundaydı, bulaşanın boynunu vuruyorduk.

Peki şimdi, günlerini, parti merkezlerini ziyaretle geçiren medyatik olma meraklısı bir Yargıtay Başkanı, hafta sonlarını zengin kulüplerini ziyaretle elinde rakı bardağı ekranlarda seyrettiğimiz sansür meraklısı bir Cumhuriyet Başsavcısı, New York'ta Musevi kapılarını çala çala, "Musevilere karşıtlığa son" şarkısına başlamış bir Müslüman parti başkanı Kutan, sonunda, seyfiye sınıfında hizmetinin arkasından, Amerika'nın en güçlü Yahudi kuruluşundan liderlik madalyası alan bir Orgeneral Bir, ne oluyor; bütün tarifler yitirilmiş ve bütün çizgiler birbirine bulaşmıştır, görüyoruz. Ne oluyor, yazarken çok gözyaşı dökmüştüm, İstanbul surları içinde çaresiz son Roma İmparatoru, "beni öldürecek bir Hıristiyan yok mu" diye haykırıyordu ve ben de, bu acı karşısında, boynumuzu kim vuracak diyorum, mahkumuz.

Türkiye emperyal bir tarihe sahiptir, bunun anlamı dışa açık olması olarak ortaya çıkıyor; yalnız bir hastalığımız var, dışa çok çok açığız ve dış modalara çok zayıfız, göreceğiz. Nedenini, belki bu dizinin sonraki, "Ahtapot" föyünde, anlatabilirim, emperyalizmin mekanizmalarından askeri-endüstriyel kompleksin yerini "eğlence-malumat", entertainment-information, kompleksine bıraktığı bile ileri sürülüyor ve burada Yahudilik var. Moda; yeni ve tersine dönmeler bile çıkıyor, katolik Madonna ve o Oyuncu G. Paltrow'un Yahudi tarikatlarına girdikleri haber veriliyor. Michael Jackson ve Lionel Richie, şarkılarına başladılar ve ayinlerine katılıyorlar; modadır, bazen, Türkiyeli dönmelerin, kabul etmek gerek, büyük katkılarıyla gelişen Osmanlı musikisinden nağmeler döktüren Recai Kutan'ın da bu modaya katılmasını anlayabiliyoruz.

Bunları anlayabiliyorum, ancak bir yanım çok aptal, seyfiye sınıfından bir orgeneralin nasıl "uluslararası liderlik ödülü" almaya hak kazanabileceğini, bir genelkurmay ikinci başkanının, Dışişleri Bakanlığı'nın işi olduğuna göre, Türk-İsrail ilişkilerine ne yolla katkıda bulunabileceğini anlayamıyorum. Ayrıca, kendimi de Balzac ve da Vinci ölçüsünde meraklı sayıyorum, bu tür ödüllerin bir de okkalı para eki vardır, var mıydı ve varsa ne kadar dolar ediyordu, "medya" bu konuda bilgilendirmemeyi tercih etmektedir. Yine de merakımı sürdürüyorum.

Bir'in arkasından Kutan Misyonu'nun aynı yerlere gitmesi ve bu misyonda Nazlı Ilıcak'ın da bulunması bir şans olmuştur; Nazlı Hanım, tarihe kalacak bilgiler veriyordu. Çevik Paşa'nın, başbakanlara layık görkemli ödül tö-

reninde, Bir'in, bu güçlü Yahudi kuruluşu JINSA ile 1995 yılından itibaren tanıştığını ve "bu kuruluşun 1994'ten beri subaylarla bir program yürüttüğünü sonradan öğrendim" dediğini Nazlı Hanım'dan, *Yeni Şafak* 3 Kasım, öğreniyoruz. Tarihçilerin mutlaka üzerinde duracakları bu ifşaatın dikkatlerden kaçması şaşırtıcıdır ve üzücü buluyorum, ben kaydediyorum.

Nedir, nasıl bir ilgidir, sadece subaylarla mı; bu sorular ortadadır. Benim Gebze Mahpusu coupure dosyamda ise, bu sorulara ışık tutabilecek birisi var; Bir, İstanbul'da pıtrak türü biten üniversitelerden "Işık" Üniversitesi'nin açılışında açış dersini veriyor, *Cumhuriyet* gazetesi, 12 Ekim, ve bu üniversiteye bulunduğu katkılardan dolayı bir ödül de buradan alıyordu, katkı plaketi alanlar arasında başkaları da var ve bunlar üzerinde durmayı, bu dizinin "Gecekondu" föyüne bırakıyorum. Mahpusta da tv izlememeyi beceriyorum, ancak yazgıdaşlarım bana, açılışa katılanlar arasında Orhan Pamuk'un da bulunduğunu haber verdiler. Hatırlanacaktır, ben dönme bir aileden geldiğini, dönme isimleri almamakla birlikte karısının adının "Aylin" olduğunu, "Eileen" veya "Helen" demek olduğunu göstermiş bulunuyorum. Bir açılış dersi verdiren ve plaket veren "Işık" Rektörü'nün adı ise S. Yarman'dır; beni izleyenlerin "rastlantı değil" demeleri mümkündür.

Aydınlık'ta yazılanları, yakında çıkacak Bilgesu'nun heyecan verici kitabında yeniden yazılıyor, çok kısa özetlememde yarar görüyorum; "Pamuk", "İpekçi", "Mestçi" türünden normal soyadların dışında, Türkiye'de dönmeler, belli İbranice'ye kolaylıkla çevrilebilecek, içinde -er veya -man eklerinin bulunduğu isim veya soyadlar üretiyorlar veya kullanıyorlar, isimlerde de, bu ekler bulunan Türkçe isimleri seçiyorlar. "Erman", "Ekarman" bunlar arasındadır; "Tinar" veya "Keyder" türünden Türkçe'de hiçbir anlam vermeyenler de bulunuyor, diğerlerini de biliyoruz. Benim bunları yazdığım sırada Tel Aviv'den de bu tartışmaya katılanlar olduğunu öğreniyorduk; Tel Aviv'de, "Çiller" ve "Aral" soyadları da bu kategoride sayılıyordu. Doğrusu, Namık Zeki Aral Hocamız'ın, Rahşan Ecevit'in babasıdır, dönme olabileceğini hiç düşünmemiştim, çocuklarını İstanbul Robert Kolej'e gönderiyorlardı, Rahşan Hanım'ın yakın zamanda Türkiye'ye gelerek bize övünç veren İsrail Başbakanı Barak ile kucaklaşması çok duygusaldı, fakat benim bu yolda bir bilgim yoktu. Çilleri'in soyadı ise gerçekten yapay görünüyor ve başbakanlığı sırasında, "Türk Bilimler Akademisi", Amerikan kuruluşlarının bir uzantısı ola-

rak donatılıyordu; Pamuk'lardan Şevket'in ve Çağlar Keyder'in akademisyen yapılması bu çerçevededir. Bu bilgilere eklenecek ise "Işık" Üniversitesi Rektörü'nün soyadının Yar-man olmasıdır ve Selanik'teki dönmelere ait Fevziye Mektepleri'nin İstanbul'da "Işık" adıyla devam ettiğini de biliyoruz. Öyleyse, 1995 yılından beri, Amerika'daki güçlü Yahudi örgütü JINSA ile ilişkisi içinde olduğunu itiraf eden Çevik Paşa, İstanbul'da dönmelere ait bir üniversitenin kuruluşuna katkıda bulunabilmektedir, Çevik Paşa'nın emekliliği çok taze olduğundan bunun resmi görevi sırasında gerçekleştiğini düşünmek zorundayız. Yetki dışı ve vahim bir durumdur.

Birazdan bu "Musevi" föyünde, gelecek tarihe yayılan yepyeni bir stratejik senaryodan söz edebilmeyi umuyorum, yalnız, Le Monde'da Sophie Shihab'ın "Çeçenya, Ermenistan, Gürcistan: Rusya, Transkafkasya'nın Bağımsızlığına Karşı" başlıklı incelemesinde de kaydettiği üzere, son yıllar, komplo teorilerinin itibarını yükseltmiş durumdadır. Şimdi burada birisini çok hızlı olarak dillendirmek istiyorum, bir "komplo teorisi" üretmek yerindedir. a) A. Kulin, roman yazamaz ve "Adı: Aylin" roman değildir, çok acemi işidir. b) "Aylin", artık biliniyor, Amerikanca "Eileen" olarak yazılıyor. F. Gülen ile Pentagon ilişkisini sağlıyor, satış istatistiklerinde Vaiz Gülen'in nefesini görüyoruz. c) Aylin'in daha önceki dinini bilmiyoruz, ancak Musevi M. Radomisli ile evlenirken hiç gerekmeden Musevi olmuş ve öyle kalmıştır. d) Kasım Bey, Tayibe'yi, bu Musevi aileye gönderdi, Mişel, "Aylin nihayet bir evlada kavuştu diye seviniyordu." e) Aylin sürekli çocuk düşürüyordu ve bu sırada Nilüfer, Tayibe'yi doğuruyordu, ancak A. Kulin, Tayibe'nin doğduğu koşulları anlatmamaktadır. f) "Nilüfer" İbradalı Devrimsel'in diğer kızıdır; benim pek sevgili kızkardeşimin de adı olan "Nilüfer" ismini dönmeler de pek çok seviyorlar, "Lily" olarak kısalabiliyor. Emir Orhan'ın Hıristiyan karısı Roma Prensesi de "Nilüfer" idi ve dönmeler, yanlarındaki dönme olmayanlara "acı soğan" diyorlar ve "acı soğan" olmayınca İbranice isimleri kullanıyorlar. g) Kulin, çarpıtmayı seviyor, yine de Aylin'in babası İbradalı Devrimsel'in, "Hıristiyanlığa geçiş yapmadan Müslümanlığı kabul etmiş bir Roma" kabilesinden geldiğini yazıyor, demek bilinen tarihe göre, dönmedir. h) İbradalı "ticaret yapmaktan ve dışarıya kız vermekten hoşlanmazlardı". Tarihçi M. Z. Pakalın, dönmelerin dış evlilik yapmadıklarını, yapanların "kararmış" sayıldığını haber veriyor ve yine Selanik Belediye Başkanı dönme Hamdi Bey'i izleyenle-

de, ticarete değil, devlet hizmetine ve hukuka meylediyorlar. Bu arada başka bir incelemeye bırakıyorum, Prof. Uğur Alacakaptan hariç, Türkiye'de tanınmış ceza hukuku profesörlerinin çoğunun adında –er var. i) Musevi Eileen-Mişel Radomisli tarafından büyütülen Tayibe'nin, "Murat" adında bir gazeteci ile evli olduğunu okuyoruz, Püsküllüoğlu, "Murat" ismini, Türkçe isimler arasında saymıyor ve Merve ile beraber Tayibe'nin de Amerikan yurttaşı olduğunun ileri sürüldüğünü hatırlıyoruz. k) Tayibe, Rahşan Ecevit'in uygun bulması ile milletvekili olmuştur. l) MGK eski üyesi Dervişoğlu, Gülen'i savunan Ecevit'in yüzüne, Hüseyin Paşa'nın, belge uzattığını açıklamıştır. Demek, yeni bir Orta Çağa döndüğümüz bu tarihlerde, komplo teorilerini bir kenara atamıyoruz. Sedat Engin-Şenkal Atasagun ilişkisini, "Ahtapot" föyüne bırakıyorum, ancak bir zamanlar bizim çevremizde olan Ergin, 2 Şubat Yemeği'ni hiç unutmamalıdır. Biz, Doğu ile ben, bir mezarda, o gün, Atasagun'un işaretiyle daha da kuşatılıyorduk, Ergin yediği yemekleri, 3 Şubat tarihli *Hürriyet*'te çıkarıyordu, Rusya'ya inanılmaz yalanlarla hücum ediyordu. Zekası, Moskova'nın Atasagun'u Washington'a bağladığını ve Atasagun ile istihbarat görüşmeleri yapmayacağını bilmeye yeterlidir; Perinçek, Mumcu ve Kışlalı Arkadaşlarımızı göçüren ekibi MİT'e bağlayan açıklamayı yapınca, Ergin, 8 Kasım *Hürriyet*, Atasagun için apologetique yazıyordu, göreceğiz. Ecevit, Atasagun'u, Moskova'ya iç pazara yönelik "show business" olması için götürmüştür; Ecevit de biz de, Rusya'nın Öcalan'ı, Amerika'ya sattığını biliyoruz. Eldeki işaretler, güvenli bir yer bulamayacağını gören Öcalan'ın, Ruslar'dan kendisini Kürt dağlarına gitmek üzere serbest bırakmalarını istediğini, Ruslar'ın ise, bunun yerine, altı gün Tacikistan'da tuttuktan sonra Washington'a satmayı tercih ettiğini göstermektedir; Çeçenistan-PKK takası sadece bir vitrin süsüdür.

Şimdi gelecek tarihe geliyorum; Washington, Öcalan'ı çıkarması için Suriye üzerine baskı yaparken, Türkiye'yi mi, yoksa İsrail'i mi düşünüyordu, soru budur. Türkiye'de egemen çevreler, Öcalan'ın getirilmesinden ve benim yıllardır savunduğum bir yaklaşımı realize etmesinden çok rahatsız görünüyor, buna karşın, bu yeni durumdan İsrail'in çok rahatlamış olduğunu görüyoruz; Ehud Barak, Esad'a övgülerine sınır tanımıyor, Le Monde Diplomatique Ekim 1999, "Esad, güçlü bir lider, her vaadine harfine kadar bağlı şerefli bir insandır" diyor. Şimdi, İsrail için "barış", Suriye ile barıştır, artık sapta-

yabiliyoruz.

Tel Aviv için Filistin o kadar önemli sayılmıyor; Filistin'e Amerika ölçüsünde bir "devlet" statüsü vermeye razılar, dış politika ve savunma konularında son sözü elinde tutmaya kararlıdır, ancak bir konu daha var, bu da su'dur. "Su" önümüzdeki tarihin belki de petrolden daha stratejik maddesi olarak görülüyor; petrol yoksulu Türkiye, su zenginidir ve buralarda hem Kürtler yoğunlukta yaşıyorlar ve hem de savaş vardı. Kürtler'le yoğun bu topraklardan suların İsrail'e akması, ancak Suriye'den geçmesi ile mümkündür; bu topraklara "barış" gelmesi, çok daha önemli oluyordu, önemlidir.

Peki, Erivan'daki katliamı kim sipariş etti; ikinci soru budur. *Aydınlık*, Amerika'ya bağladı, Putin de bunu söylüyor, fakat Washington bir iddiada bulunmaktan kaçınıyor ve üzerini örtmeye çalışıyor; The Washington Post, Ermenistan-Azerbaycan barışının işlemeye başladığı ve Talbott'un ziyareti sırasında gerçekleşmesine esef etmekle yetiniyor, vaziyeti budur. Sophie Shihab, Le Monde'daki yazılarında, Bakü ve Tiflis'in bu işin, Rus işi olduğu konusunda hiçbir kuşkusu olmadığını belirtiyordu; hem öldürülen Başbakan Sarkisyan ve hem de Başkan Koçaryan'ın, iktidara geldikten sonra değiştirdikleri ve Amerikan politikası savunucusu konuma geçtiklerine inanılıyor, değerlendirmeler böyledir. Amerikan politikası, Ön-Kafkasya'yı Rusya'dan koparmayı amaçlamaktadır; eski Sovyet aparatçikleri Şevardnadze ve Aliyev ile büyük mesafe alındığını biliyoruz. Şevardnadze 1998 darbe teşebbüsünü Moskova'ya yüklüyor; Aliyev, her darbe kokusu alınca soluğu Ankara'da, Demirel'lerde alıyor; Erivan katliamından hemen sonra da Demirel'e misafirliğe gelmesi anlamlıdır. Erivan Katliamı'nın, Çeçenya Savaşı başladıktan sonra gelmesi de son derece açıklayıcıdır; Çeçenya, Hazar-Karadeniz ve Ermenistan, Hazar-Ceyhan güzergahı üzerindedir ve Rusya'nın Kafkasya'yı Amerikan etkisine bırakmak istemediğini görüyoruz. Fakat şimdi, Kafkasya İskenderun Körfezi'ne bağlanmaktadır.

Mao çizgisini bırakarak Amerika çizgisine geçen F. Tınç veya C. Çandar türü gazeteciler, daha 1994 yılında, Bakü-Ceyhan hattını imzalayarak şampanyaları patlatıyorlardı; biz "yavaş olun" diyorduk. Bölgede ateş söndürülmedikçe mümkün değildi ve nitekim, petrol tröstleri, Öcalan'ın açıklamalarındaki içtenliği gördükten sonra, Bakü-Ceyhan'a olumlu yaklaşmaya başladılar. Aynı zamanda Amerikan sermayedarlarının bölgeye hücum etmeye

başladığına tanıklık ediyoruz; keşif aşamasındalar ve bunu, 1950 öncesi, Amerikan sermayesinin Türkiye'nin tümüne gösterdiği ilgiye benzetebiliriz. Farkında değil, Ecevit, GAP bölgesini, Amerikan-İsrail sermayesine açmayı taahhüt etmiş durumdadır; bunun İsrail için önemini bilmiyor; artık öğrenme imkanı var.

İsrail'de yüz bin kadar "Kürt" var, böyle bir söyleyiş tartışmalıdır; ancak Paris'te Kürdoloji tahsilim sırasında bunlar hakkında oldukça bilgi edindim, evlerinde Kürtçe konuşuyorlar ve düğünlerini bile, hâlâ Kürt usûlü yapıyorlar, GAP bölgesinden göçtürler. Yatırımcı olarak çıktıkları topraklara gelmeleri mümkündür.

Son teknik noktaya gelince, ben, yıllar önce "zamanı geldiğinde Amerika PKK ile temas kuracaktır" kehanetinde bulunduğum için de yargılandım; PKK tarafından etkilenen coğrafya ile temas hızlanmıştır, dediklerim doğrulanıyor. Museviler, Türkiye ölçüsünde ve Amerika Kürtler planında bir sempati yatırımına başladılar; gözler önündedir. Öyleyse yeni Amerikan stratejisini yazabiliriz; Washington, İskenderun'dan Tiflis'e kadar olan bir hat ve çevresini koparmak istemektedir ve buna, Kuzey Irak ile İran Azerbaycanı'nın eklenebileceğini düşünmek doğaldır. Öyleyse hedonist Clinton'un tarihe geçmek türünden bir eğiliminin olduğunu düşünemeyiz; Kıbrıs ve Filistin'de acele, bu yepyeni bölgede at koşturmak üzere serbestleşme ihtiyacındandır, net olarak görebiliyoruz.

Peki Türkiye? Kesin cevap şudur: Önümüzdeki tarihte, Amerika'nın, bu hattın dışında kalan Türkiye'ye hiçbir ihtiyacı kalmıyor ve çok rahatlıyor. Doğru mu? Politika fiziksel ve maddi ağırlıkların hareketine bağlıdır; Türkiye bağlantı ve ağırlığından kurtulmuş bir Amerika'nın geri kalanlarla çok daha rahat ilişki kurabileceğini hemen görüyoruz. Peki önlemek mümkün mü; çok mesafe alınmıştır ve kolay görünmüyor. Ayrıca bugünkü nokta, Demirel-Ecevit ikilisinin mahsulü olarak ortada duruyor, sevgiyi bilmediler ve topraklarımıza ve çevremize sevgisizlik ektiler, zordur. Onlar ektiler ve biz biçiyoruz. "Olsun"; çünkü onlar, çocuksuz bir dünyanın babaları olabildiler.

Tablo karadır; ancak umutsuzluğa gerek görmüyorum, çünkü Ertuğrul Kürkçü'müz var. Böyle zamanlarda, insanlarımızın yeni bir yola düşmek üzere olduğu zamanlarda, "Kuruçeşme Kongreleri" ile ünlüdür; tarih açısından ikincisini Bolu'da Koru'da yapılar. Katılımcıları, Ahmet Türk, Can Dündar,

Avni Özgürel vesaire'nin çağırdığını okuduk, daha fazlasını okumaya içim yetmiyordu. Bunlardan Türk'ü, bu dizinin "Gecekondu" föyüne saklıyorum, Dündar, veremli kızların içini titreten sesiyle sevindirmeyi sürdürüyor; ben mahpusta tv izlememeyi öğrendim, ancak çalışırken duyuyorum. Dündar da kervana katıldı, MİT için bir Cüneyt Arkın filmini okuyordu, MİT'ten Yakup Cemil, herhalde Şenkal Atasagun'un takımındandır, Atina'da bir trende, ASALA'dan Agopyan'ı parça parça ediyordu, Dündar'ın romantik sesi beni çok duygulandırdı; biz ASALA'nın kendi iç kavgalarıyla ve doğal ölümle bittiğini sanıyorduk, meğer, Aslan-MİT yapmış, çok sevindik, zamanlama açısından herhalde Erivan katliamını üstleniyorduk. Avni Özgürel'e gelince, Aydın Doğan'a kapılanmadan önce bana, "Ağabey, beynimin bir yarısı MHP ve diğer yarısı Yalçın Küçükçü" diyordu ve Taha Akyol'dan selam getiriyordu. Benden kopardığı beyninin yarısını bu kez kime kiraladığını da yazarız; ancak HADEP-ÖDEP karma takımının, bundan böyle "Kürt" ve "Demokrasi" sorununu MHP ile Korkut Özal'a havale etmeleri, kendilerine ve bildirilerine uygun düşüyor, anlayabiliyoruz. Ayrıca Babıali'ye de çok uygundur ve Marx yine haklıdır, bilinçlerini geçim koşulları belirliyor, çünkü çoğu Babıali bataklığında besleniyorlar.

AHTAPOT

Acaba Aydın Doğan Tröstü'nün Atina temsilcisi kadın-kız, bir medyakrat mıdır, yoksa, bürokrat mı diyeceğiz; Atinalı gazetecilerin bürokrat saymalarına, "resmi" TRT'nin de istihdam etmesine bakacak olursak, bürokrattır, ancak yine sormak durumundayız. Yine acaba, Moskova'da Türk Başbakanı Ecevit ile resmi delegasyonlarda yeralan işadamı bey-adem bir oligark mıdır yoksa, plütokrat mı; devletin tanımı üzerine araştırma yaparken bu soru da yerindedir. Peki kağıt üzerine imzasını "Civaoğlu" ve ekrana "Sarar" olarak atan bey-efendi, medyakrat mıdır, yoksa yüksek bir bürokrat mı, soru ciddidir; çünkü devlet mensubunu artık maaşını bütçeden ya da Doğan'dan aldı-

ğına göre ayırmak imkansız olmaktadır. Ayrıca bu imkansızlık, Doğan'ın kasası ile devletin bütçesi arasındaki mesafenin zamanla kısaldığı bir durumda gittikçe büyüyor; Prof. Ben Bagdikian'ın başlı başına bir "bonne nouvelle" olan klasik çalışmasının *The Media / Monopoly*, bir kitabının başlığının da *The Private Ministery of Information* olduğunu hatırladığımızda ise teorik bir nitelik kazanıyor, artık dünyamızda "Özel Basın Yayın Bakanlığı" mümkündür, düşünebiliyoruz ve pek azımızın dışında fark etmeden birlikte yaşıyoruz. Pulitzer ödüllü gazeteci, itibarlı Berkeley'de Gazetecilik Fakültesi Dekanı, en azından ailesi bizim iklimlerden göç Bagdikian Bey-Efendi, Amerika'daki Özel Enformasyon Bakanlığı'nın şimdiye kadar hiçbir totaliter ülkede ulaşılamamış düzeyde bir sansür uygulayabildiğini gözler önüne sermektedir; bana düşen bu sergiyi Türkiye'ye uzatmaktır. Gelecek tarihçilerimiz için hazırladım bu dizinin bu föyü, bunun üzerinedir.

Tam hazırlayabildim mi; söylenemez, her savaştan sonra, Batı'da da medyanın ne ölçüde yanıltıcı ve yalancı olduğunu inceleyen kitaplar çıkıyor, bu kez Le Monde Diplomatique Genel Yayın Yönetmeni I. Ramonet, bu işi üstlenmişti, arkadaşlarım henüz bu kitabı ulaştıramadılar. Ayrıca, iki yıl kadar önce Panthios Üniversitesi'nde verdiğim konferansta, Washington'un artık Büyük Britanya, Tel Aviv ve Türkiye'ye bir eyaleti, 'state", türünden yaklaştığını haber veriyordum; doğrulanıyordu, ancak yöneticiler Washington'dan gelen işaretleri anlamamakta inat ediyorlardı. Panthios konferansım çok yankı yaptığı için George Town Üniversitesi'nde konferansa çağrılmıştım, "ben zindana gidiyorum, mümkün olursa, sonra" dedim; "George Town" önemli konferanslar yeridir, buralara gelmeden önce, Clinton son haberlerini oradan gönderiyordu. Neden yöneticiler bu kadar anlamak istemiyorlar?

Clinton, Osmanlı ve Sovyetler'in ayrı ayrı bir "düzen", birer "pax" olduklarını söylüyor, ikincisinin yıkılması, birincisinin yerine de bir düzen kurulamadığını göstermiştir, bunu ekliyor; "şimdi ben kuracağım" demek istemektedir.

Türkiye'ye, "ya benim verdiğim role razı olursun ya da parçalanırsın" demektedir, anlaşılmadığı bir kez daha anlaşılınca, güvenlik danışmanı Berger ile Bakan Yardımcısı Grossman, ikisi de Musevi olabilirler, bunu tekrarladılar; ben de "Musevi" föyü ile ve aceleyle bunu haber veriyordum, ne yazık, hemen arkasından Washington doğruluyordu. Ama yine de bu dizi, bir bütün olarak olgunlaşmamıştır, özürlerimle birlikte öylece kabul edilmesini di-

liyorum, sorumluluk her zaman bizimdir.

Monopol, tek satıcı durumudur, ancak pratikte çok az görülüyor; bu nedenle iktisatçılar Elence'den "olig" sözcüğünü aldılar, "çok az sayı" demektir, böylece, "oligopol" çok az satıcısı olan sektörü ve "oligarşi" de çok az kişinin yönetimini anlatıyor, "oligark" bunlardan birisidir. Bu bilgilerle Amerika Birleşik Devletleri'ne bakınca, medya sektörünün, hem oligopolist ve hem de "çüş" olduğunu görüyoruz, çüş'ü, çok ülkeli şirket, transnational corporation anlamında kullanıyorum. Bunu Bagdikian'a ve daha önce sözünü ettiğim Herman ve McChesney'e borçluyuz, bize bu aydınlığı getiriyorlar ve getirdikleri aydınlıkta bir ahtapotun kollarının, hapiste hücremize, evimizde yatağımıza kadar, hatta mezarda, bizi sardığını duyuyoruz; dünya medya devlerinin en devi, Time'a, Warner stüdyolarına ve CNN'e de sahip olan Time-Warner'dir. Büyük Britanya'da Thatcher'i, Birleşik Devletler'de Reagan'ı destekleyen R. Murdoch'un News Corparation'unun, Herman-McChesney'in verdiği en son bilgilere göre 132 günlük gazetesi, pek çok televizyonu ve Fox film stüdyoları bulunmaktadır. Arkadan "Disnay" geliyor, pek çok televizyon, stüdyo, gazete ve benzerlerini elinde tutuyor; bekleneceği üzere Microsoft da buraya girmiştir. Belki arkalarına bir-ikisini daha takabiliriz; ancak, merger komisyonculan, birleşmelerin daha da devam ettiğini ve edeceğini haber veriyorlar.

Ne demek, "oligopolist" sözcüğü, tekelli, monopolist, niteliği ortadan kaldırıyor mu; kesinlikle "hayır" diyoruz. Çünkü her bir tröst, mutlaka, çok sayıda gazete, çok sayıda dergi, çok sayıda tv, film stüdyosu, sayısız sinema salonu, telefon şebekesi ve yayınevine sahiptir. Her birisi, bir diğerinden hisse senedi alıyor ve asıl önemlisi, hepsi, sigorta şirketleri, otomotiv sanayii, sigara devleriyle de birleşmiş durumdalar; çok sıkı bir kenetlenme olduğundan kuşku duyulmamaktadır. Bu o kadar öyle ki, altmışlı yıllarda Amerikan emperyalizmini anlatırken, Eisenhower'ın moda ettiği, "askeri-endüstriyel kompleks" kavramı kullanılıyordu, şimdi "entertainmet-information" kompleks bunun yerini almıştır ve Amerikan emperyalizmi artık bir "eğlence-haber" süper gücüne dönmüştür ve bununla realize edilmektedir, Bagdikian Profesör Efendi bunu çok inandırıcı biçimde ve bir kabus türünden bize anlatmaktadır. Artık bu tröstün uygun görmemesi halinde dünyanın hiçbir yerine hiçbir haber verilmemekte, hiçbir film oynamamakta, hiçbir şarkı söy-

lenmemektedir; kayıtlı müzik piyasasının Poligram yüzde 19, Time-Warner yüzde 18, Sony 17, Emi 15 ve Bertelsman ise yüzde 13'ünü elinde tutmaktadır, bunlar da kompleksin içindedir.

Museviler mi, New York Times ve Washington Post'un sahipleri, ABC, NBC, CBS tv'lerinin en büyük hissedarları, Disney yöneticisi Eisner, medya patronu Annenberg, film yapımcısı Spielberg, modacı Calvin Klein ve diğerleri, borsacı Soros hep Yahudiler; "eğlence-haber" kompleksinin emperyalizmin büyük düzeni haline gelmesi, daha önce işaret etmiş bulunuyorum, Amerika'da bile bazı sanatçıları soylarında Yahudi bulmaya itmektedir. Böyle bir durumda da, İsrail Devleti'nin kurucusu bir aileden gelen Cem Mansur'u, Lale Mansur'u da böylece öğrenmiştik ve dönme olduğunu gösterebildiğim Orhan Pamuk'ın birdenbire "dünyaca ünlü" olmalarını anlamak kolaylaşmaktadır.

Bu kadar mı? Bu inceleme üzerime karabasan türü çökmüştür ve ne yazık burada kalmıyor, kaynak olarak gösterdiğim yazarlar, "info-mercials" sözcüğünü icat ediyorlar; haberden gelen "info" ile, burada reklam anlamında "commercials" sözcüğünden kalan "mercials" birlikte, "hab-reklam" denebilir, deneyebiliriz. Medya, artık tümüyle reklama dayalıdır ve Amerika'da 1995 yılında fert başına reklam 365 dolara ulaşıyordu, müthiştir; ancak hızla artıyor. Bu nedenle yayınlar tirajlarından çok aldıkları reklamlarla ölçülüyor, haber veya gazeteci, artık sadece reklam için bir yemdir; Bagdikian, ortacı The New Yorker dergisinin, 1966 yılında yılda 6100 reklam sayfasıyla çok parlak bir yerde olduğunu yazıyordu. Ancak, 1967 yılından itibaren iki-üç yıl içinde bu reklam sayfalarının, tam sayfa reklam demektir, yüzde kırkı uçuveriyordu; çünkü Vietnam'a turist olarak giden bir Harvard mezunu gördüklerinden çok etkilenmiş, bunları kağıda dökme cüretini göstermişti, The New Yorker'de yönetici bir aile büyüğü de bunu yayımlama gafletinde bulunuyordu. Vahşeti görüp yazmak, yazıldığı yer için reklam felaketi ve batmak demektir, akıllananlar batmıyorlar.

Amerika'da en çok reklam veren, bizde de, deterjan sanayiini eline geçirmek üzere olan Procter & Gamble Tröstü'dür; Profesör Bagdikian, bu tröstün, televizyonlara verdiği reklam talimatnamesini yayımlıyor; sabun tröstü, reklam verdiği televizyonlarda savaş filmlerinde dehşeti göstermeyi yasaklıyor ve üniformalı olanların kötü gösterilmesini ve hele cinayet işlemesini ke-

sinlikle sansür ediyor. Deterjan tröstü, filmlerde işadamlarının acımasız, sevgisiz, aşksız gösterilmelerini reklam yasağı için cürüm sayıyor; eğer bir iş adamı kötü film edilirse, diğer tüm iş adamlarının bundan nefret ettiği filmde yeralacaktır, talimatta bu da var. Bu talimat, yerli-yabancı televizyon dizilerini ve günlük basında oligark süslemelerini anlamamıza katkıda bulunuyor, görüyoruz.

Sigaracıların sansür talimatnamesinde ise sigaraların kül tablasında un edilmesi veya ayak altında ezilmesi yasaklanmaktadır; senarist ve rejisör, sigaraya aşkla yakmak zorundadır. İlaççıların talimatnamesinde ise, hap alarak intihar edenler film edilecek olursa; "tablet ve şişesi kesinlikle gösterilmeyecek" emri var; herhalde beni izleyenler, benim Amerika'yı değil, ülkemizi tasvir ettiğimi anlamak durumundadırlar. Ülkemizi anlatmak için şunu da ekleyebiliyorum; Herman ve McChesney'in bildirdiklerine göre, New York Sahne Sanatçıları Loncası, üyelerinin, reklamlardan, sinema ve tv filmlerinden elde ettiklerinin, toplamından, daha fazla kazandıklarını bildirmektedir. Herhalde ülkemizde, "sol" özel tiyatro ile halkçı filmlerin neden bittiğini daha iyi anlıyoruz ve ben bu vesileyle, Haymana Zindanı'nda, tek kişilik mezarda, bol bol izlediğim, zaman zaman mendil yetiştiremediğim, eski Türk filmlerinin yapımcı, senarist, rejisör ve oyuncularına şükranlarımı yazıyorum, bugünkülere görene kadar halkçılar ve biz ne kadar haklarını yedik, değerlerini bilemedik, bin lerce özürlerimi yazıyorum.

Bağlantı bu kadar mı? Bugün Türkiye, Amerika'dır ve Amerika içimizdedir, birini anlatmak diğerini yazmak anlamındadır. Türkiye solunun temel damarlarından birisi ise Amerikan karşıtlığı idi; bu nedenle biz *Yön*'de "coca cola içmeyin, yarısı zehirdir" kampanyası açıyorduk ve başyazarı Doğan Avcıoğlu, Amerikan çizgisini izleyeceğini tahmin ettiği Süleyman Demirel'e karşı, Adalet Partisi başkanlığına, taşralı ve komünizmle mücadele cemiyetlerinden gelen S. Bilgiç'i destekliyordu. H. Cemal, henüz bu sırada Avcıoğlu'nun yardımcılarından değildir; ben, daha çok Doğan'ı yazdığı son kitabındaki bilgilerin benimkilerine, esasında, uymakla birlikte Hasan'ı, kitabında Doğan'ın layık olduğu sevgiyi görememekle, eleştirmiştim. Şimdi Oktay'ın arkasından yazdıklarına bakınca, Hasan'ın da sevmeyi öğrenmeye başladığını görüyorum; son otuz senede *Cumhuriyet* gazetesinin en parlak döneminde yönetici olan Oktay Kurtböke, gösterişsiz, ancak, her türlü övgüye layık bir dürüst in-

sanımızdı, büyük sevgilerle hatırlıyorum. Tekrar Hasan Cemal'in kitabına dönüyorum, "bağlantı" ağı açısından çok öğreticidir.

Bu kaydı bilerek mi düştü, "kimse kızmasın" derken, yazdıklarını bir gün benim böyle kullanabileceğimi akıl ediyor muydu, bilmiyorum, Hasan Cemal'in kitabından, sayfa 35, aktarıyorum: "1998'in başlarıydı. Ankara'da Sedat Ergin'in evinde, büyükelçi olarak Paris'e tayin edilen MİT Müsteşarı Sönmez Köksal için veda yemeği vardı. O yemekte MİT'in müsteşar yardımcısı Mikdat Alpay'la tanıştım. Espri olsun diye MİT'teki dosyamın kalınlığını sorunca, iki eliyle işaret edip hayli kalın olduğunu söyledi." Amerikan filmlerinde böyle bir durumda "it can't be" diyorlar, yeni Amekaniş Türkçemiz'de, "olamaz" olarak geçiyor, gerçekten inanılması zor bir durumdayız. Sedat Ergin, şükretmelidir; Sultan Süleyman devrinde yaşamıyoruz.

Kısaca bitiriyorum; a) Sönmez Köksal ile biz fakülteden dönem arkadaşıyız, benim çok sevdiğim, entelektüel, daha sonra Dev-Genç olan Fikir Kulübü'nde, belleğim beni yanıltmıyorsa, benim yönetimimde idi. b) Sedat Ergin, on beş yıl kadar sonra, aynı yerde öğrenci, ikinci Türkiye İşçi Partisi ve Sosyalist İktidar'da bizim çevremizden, üye değil, bir dosttu; birbirini tanımaları imkansızdır. c) Şimdiki yargıçlar harika, diplomatlar da yalnızdır, kor diplomatik dışı ilişki zayıftır. d) İstanbul aydınlarımız dostluğu, Refik'te veya Arif'in yerinde, sandalye üzerinde realize ederler, bu açıdan çok köksüz ve zayıftırlar. Görgü kurallarına göre, ev yemeği çok yakın bir ilişkidir. e) Ancak böyle bir durumda, ayrılan bir müsteşara verilen yemekte, vekalet eden müsteşar yardımcısının bulunmasını açıklamak imkansızdır; bu, bir daire için yemek izlenimini vermektedir. Öyleyse sorabiliriz, Sedat Ergin, bir medyakrat mıdır, yoksa bürokrat mı; bu sorunun cevabını vermek, *Hürriyet* başyazarı ve Konsey Başkanı Ekşi ile Doğan bordrolularından Cemiyet Başkanı Güreli'ye düşmektedir. İkisinden de mesleğin kurallarına titizlik ve temizliğine özen bekliyorum; ancak açılacak bir soruşturmada, Sedat, bütün bunları, Filiz Akın filmlerine tutkunluğu nedeniyle yaptığını söylerse, makbuldür, bir daha yapmaması koşuluyla affedebiliriz.

Yalnız soruşturma için ek unsurlarımız var: 1997 yılında Avrupa'da bir araya gelip çeşitli konuları tartıştıktan sonra yazgımız bizi, Doğu ile beni, Haymana Zindanı'nda buluşturdu, ayrı yer istiyorduk vermiyorlardı ve aynı mezarda kalıyorduk. Ben, bir ölçüde de, Doğu Perinçek'in özendirmesiyle,

"Mesut Yılmaz Vakası" adı verilen açıklamaları yapmıştım, Mesut Bey'den daha çok MİT'in rahatsız olduğunu gördük. a) 2 Şubat tarihli duruşmada, yeni açıklamalar yapacağımızı, basına haber vermiştik; daha sonra, *Hürriyet* gazetesi Ankara Büro Şefi Ergin'in bu duruşmaya muhabir göndermeme kararı aldığını *Hürriyet*'in içinden öğrenmiş bulunuyoruz. b) 3 Şubat günkü gazeteler, Ergin'in duruşma saatini, Çölaşan ve Donat ile birlikte, MİT Müsteşarı Atasagun ile geçirdiğini gösteriyordu; Atasagun'un soğuk savaş edebiyatı ile Rusya'ya saldırılarını ve Öcalan konusunda sonra hepsi yanlış çıkan haberlerini *Hürriyet* 3 Şubat'ta yayımlıyordu. c) 2 Şubat'ta beni duruşmaya götürmediler, zindanda, gazete vermediler, avukat görüşünü kestiler ve Doğu ile ayırma kararını tebliğ ettiler. d) Daha sonra Öcalan ülkeye getirilince, Sedat Ergin, Ecevit'le yaptığı bir mülakata dayanarak, "yeşil ışık 4 Şubat'ta MİT'e geldi" haberini yazıyordu. CIA, bu bilgiyi, Genelkurmay kanalıyla da verebilirdi; bize düşmanlığı ve Rusya'ya soğuk savaş edebiyatı nedeniyle, Washington, Atasagun ekibini ödüllendiriyordu. e) Ecevit'in Moskova gezisi sonrasında, yeni bir istiskal operasyonunu örtmek üzere, Sedat Ergin, Atasagun ile Rusya Başkanı Putin'i karşı karşıya koyuyor, Atasagun'u övebilmek için her türlü ölçüyü bir kenara atıyordu; Ergin, Moskova'da Atasagun'la kimsenin görüşmediğini bildiği halde üstünü karartıyordu. Öyleyse soru şudur; medyakrat ile bürokrat arasında bir fark kalmış mıdır? Burada maaş bordrosunun nerede düzenlendiği hiç önemli olmamaktadır ve benim geliştirmeye çalıştığım teoriye göre de kimseyi MİT mensubu olarak itham etmemem gerekmemektedir. Hem devletin bu maaşları vermesine imkan bulunmuyor ve hem de, iddiaların tam aksine, devlet küçülmüyor, bunun yerine, pek çok özel sektör kuruluşu devletleşmektedir.

Sosyalizmi kurduğumuzda işimizi kolaylaştırmış oluyorlar. Şimdi ise önümde Orwell'in *Hayvan Çiftliği* var, yıllar önce bu ilkel romanı zorla okuyordum; aklınca Orwell, sosyalizmin insanları domuzlara benzettiğini söyleyerek, sosyalizmi hicvediyordu. Şimdi önümde, Huxley'in, *Cesur Yeni Dünya*'sı var; Huxley de sosyalizmde insanların kuluçkadan fabrikasyon usûlü çıkartıldığını, çıkartılırken şiddetli cereyan ile koşullandırıldığını yazıyordu. Şimdi o cereyanlar her gün, bıkmadan ve usanmadan verilmektedir; dünyanın tüm insanları domuza dönüştürülmektedir. Reklamlarla, her gün tıkınacağı bir çöplükten diğerine seyirten ve her çöplükte, kıskanmadan, birbiriy-

le çiiftleşen domuzlardan bir dünya kuruyorlar. Tiksiniyoruz.

Şimdi mücadele tüm domuzlar körfezinde, bir yanda insan kalmak isteyenler ve diğer yanda, başlarında domuzlar ile domuzlaşanlar var. Domuz tarafı, hain savaşlarında ahtapot düzeni kullanmaktadırlar. Ancak, ahtapotların kolları cereyanlı ve vantuzları ekranlıdır.

GECEKONDU

Bizlerin, Türkler'in, zapt edince iki işimiz kalıyor, kaleleri yıkıyor ve prens soyluları yerle bir ediyoruz; belki de birikime kastediyoruz. Ne kadar çok kale indirdik, ne kadar çok asaleti toz ettik, fakat nedendir, Ankara Kalesi'ne dokunmadık, bu benim için sevinçtir. Fırsat buldukça çıkıyordum, ancak kaleyi sevmiyordum, beni çeken ve büyüleyen kale değil, karşıda görünenlerdi, karşıda "Altındağ Gecekonduları" vardır, aslında ben konduları görmüyordum, gördüğüm bir yaşama tutkusudur, içgüdüsel ve bana müthiş direnç ve yaşama sevinci veriyordu. İnsanın duramayacağı bir uç'a bitiştirilmiş bir kondu, kayalardan fışkıran ağaçlar, birbiriyle savaşan renkler, daha çok çiğ çivitler, her birisi bir başka eskiciden alınmış pencere kanatları, bütün yapı elemanları birbirine düşman ve bundan dostoyevskiyen bir haz alan bir gecekondu millet ve müthiş dinamik bir Guernica tablosu; gece-kondu, çaresizliğin hoşgörüye dönüştüğü yerdir. Gecekondu, renkli ve güzelim basmaların üzerine, soysuz blue-jean bezinden eteklerin çekildiği bir ilkesizlik, en has acı ve sevinçlerin, boş türkülerle boşa çıkartıldığı bir diyar, bütün kitaplara arkası dönük bir yaşam inadıdır. Belki de biziz ve beklide Türkiye solunun bugünkü aşamasıdır.

Eleştiriyor muyum, övüyor muyum, bilmiyorum ve kızıyor muyum, seviyor muyum, bilincinde değilim; tek bildiğim parçası olmaktan kıvanç duyduğum ve hiç kopmak istemediğimdir. Bu dizinin bu üçüncü föyünde, bunu, Türkiye solunu irdelemek istiyordum, ne yazık imkanım yok; gelişmeler ilk

iki bölümün üzerine geldiler ve orada yoğunlaştılar, devam etmek zorunluluğu var. İlk iki föy, Clinton Türkiye'ye gelmeden önce yazılmıştı, bunu gittikten sonra yazıya döküyorum; başkalarını bilemem, ilk iki bölümde dillendirdiğim analizler beni ürküttü, gelişmeler aynı yöndedir. Görebildiğim, istikrarsız Türkiye'nin ciddi ve daha büyük destabilizasyon senaryolarının hedefi olacağıdır; Amerikan Başkanı'nın Türkiye'den büyük bir hayal kırıklığı ile ayrıldığı netlikle ortadadır, bugünkü üst siyasi kadrolarla bir sonuç alamayacağı değerlendirmesine ulaştığını saptayabiliyoruz.

Clinton, molotof kokteylleriyle karşılandığı Atina'da, Ege Sorunu'nu Ankara'nın tüylerini diken diken yapan Lahey Divanı'na götürmeyi kabul ve Kıbrıs'ta statükoyu kabul edilmez ilan ederek, ayrıca Avrupa Birliği'ne sokulmayı Atina lehine koşula bağlayarak, Türkiye'ye sırtını dönmekte gecikmemiştir: *Milliyet*'ten Yasemin Çongar da Atina'dan gönderdiği haberde, Türkiye gezisinin Clinton'u "düşündürdüğü" üzerinde duruyordu ve Beyaz Saray çevrelerinin "başarılı bir ziyaretin o kadar da başarılı sayılmayacak yönünü" hemen gördüklerine işaret ediyordu. Amerikan basını ise öncesinde ve sonrasında, Clinton'un Türkiye gezisini hiç önemsemedi; New York seçimlerinde Elen kökeninin çok büyük rolünü biliyoruz, bu nedenle bu seyahatin kırsal yerleri gezen ve Elen Patriği'ne arka çıkarak birlikte resim çektiren Bayan Clinton'un seçim kampanyası içinde önemli bir yeri olduğu kesindir, Bayan Clinton'un adaylığını bu geziden sonra kesinleştirmesi de buna işaret etmektedir.

Siyaset mi, seçim kampanyası mı, yoksa konferans turizmi mi, belki daha çok hepsidir; ancak Türkiye'nin buna layık olmadığı ise kesindir. Yüz yıl önce benzerini yaşıyorduk; "İslam'ın Koruyucusu" flamasını Clinton'dan önce taşıyan Alman İmparatoru Wilhelm geldiğinde, İstanbul'a zorla bayramlıkları giydiriliyordu; Kayzer de kutsal yerleri gezmişti. O zaman en kutsal Kudüs de bizde idi. Kudüs'ün yerini alan Efesus, fakat yine de, Abdülhamit zamanında bir İstanbullu'yu bir gün bir Türk Devlet Başkanı'nın, bir Amerikan kayzerini iki kez uçağının ucunda karşılayacağına inandırmak imkansızdı; "Küçük" Elenler Ülkesi'nde bunun bir kez daha yapılmadığını, medyakratların tüm karartma çabalarına karşın, öğrenebilmiş durumdayız. Ama Demirel, Johnson'dan deneyimlidir, bunun ve Danıştay kararına aykırı olarak, üstelik "yaptım, ne var" sözleriyle, Koç Üniversitesi'nin açılışını yapmasının ikinci başkanlık seçim şansını arttıracağını hesaplıyordu, azaltması da mümkündür.

Her ne ise, bir zamanlar, Almanlar "Enverland" diyorlardı, şimdi Amerikalılar "Clinland" olarak düşünmeyi hak ettiler; bunun dışında, artık şu "Büyük Devlet" sözüne öncelikle Demirel ve Ecevit'in inanmadıklarına yemin edebiliyoruz.

Eğer Çemişgezek mal müdürüne sorsalardı, "yapmayın" derdi; Demirel ve Ecevit'in, ayrı ayrı, iç borçları dolar olarak konsolide etmek için, Clinton'dan birisi on ve diğeri yirmi milyar dolar rica ettiklerini de öğrendik, bir de övünüyorlar. Bir iktisatçı böyle çocukça formüller karşısında donmak tehlikesiyle karşı karşıyadır, satır aralarından Clinton'un da donduğu belli oluyordu. Öyle görünüyor, bu yönetime, sorunları çözmek için bir uçan halı gerek; ayemef, son stand-by ile yüzlerine buzlu su serperek kendisine getirmeyi denedi, ama anlaşılacağını sanmıyorum.

Çünkü anlama kabiliyetlerini yitirdiklerine inanmak zorundayız, ayrıca bir de artık yönetimin tamahkar meddahlarıyla tam bir kapalı devre yaşadığını görüyoruz. Yönetim, ülkemizin üstünde tırnaklaşmıştır. Türk yönetenleri ve medyakrasi gerçeklere tümüyle kapandılar; Amerika'nın, artık bir lame-duck, topal ördek olan, çok kısa zaman sonraki seçimler nedeniyle Amerikan politikasında ağırlığını yitirmek üzere Clinton'dan bağımsız olarak, söylediklerini de anlamamakta ısrar ediyorlar. Söylenen şudur; birincisi Sovyetler de bir paks idi ve ikincisi, ancak Sovyetler'in yıkılmasıyla, Osmanlı Paksı'nın da yerinin boş olduğu anlaşılmıştır, bu kadar basit bir mesajı anlamak istemiyoruz. Washington, şimdi, boşlukları doldurma açılımı içindedir ve burada Kafkas Federasyonu ile Türkiye'nin doğusu ön plandadır. Ben şunu çok açık olarak formüle edebiliyorum: Washington, 1919 ve 1920 yıllarında reddettiğine, bu bölge için "manda" idaresine şimdi çok isteklidir ve bu analizi son derece ürkütücü sayıyorum. Ürkütücü olandan kaçmayı âdet haline getiriyoruz; hedonist Clinton gezide iken stratej Brzezinski, birisi New York Times ve diğeri Le Monde'da olmak üzere iki makale yayınladı ve bunlarda, başta Washington olmak üzere Batı'nın Çeçenya politikasını dramatik bir biçimde eleştiriyordu. Çeçenya'da oto-determinasyon'u vazgeçilmez görüyor; sert ve Kosova benzeri bir politika istiyordu; çünkü Brzezinski'ye göre, eğer Çeçenya Rusya'da kalırsa önce Şevardnadze'nin ve arkasından da Aliyev'in düşmeleri kaçınılmaz oluyordu. Bu ise, benim haber verdiğim ve şimdilik daha iyi bir sözcük bulamadığım için kullanıyorum, bu yeni Amerikan manda coğrafyasını tehlikeye

sokuyordu; durum bu kadar nettir. O kadar öyle ki, Aliyev de bu sonucu önlemek için arada bir ülkesinde NATO veya Amerikan üssü davetiyesi çıkarıyor ve danışmanlarına dillendirttiği bu davetiyelerin hemen arkasından Moskova yanlısı bir darbeden korkarak Ankara'da bir hastaneye yatıyordu; ülkesine, ancak sözünü geri aldıktan sonra dönebildiğini saptayabiliyoruz.

Peki bu yeni manda coğrafyasının fizibilitesi ne ölçüdedir; bu, bizi, emperyalizmin yeni aletlerinin irdelenmesine getirmektedir, artık partilerden, üslerden, kredi musluklarından başka manivelaları olduğunu biliyoruz ve burada şaşırtıcı bir titizliğe tanıklık ediyoruz. Clinton'un ziyareti sırasında yaşanan "enco skandalı" gerçekten çok öğretci bir vaka olarak karşımızda duruyor; Atina'da yaptıklarına ters olarak Türkiye'de Clinton'un Türk siyasal partilerini atlayarak, "non-govemmantal organization"larla görüşmesi, analiz edilmeden bırakılmamalıdır, ben hızla ve çok kısaca bir deneme yapmak istiyorum.

Tartışmak içindir. a) Oktay Ekşi, yıllar önce yazdığım ve kendisini yeteri ölçüde bağımsız gazeteci sayamadığım yazılarımdan dolayı ben Paris'ten zindana dönünce, hakkımda beş milyar liralık tazminat davası açmış bulunuyor; altı yıl önce yazılan yazılara tazminat davası açmak çok yakışıksız bir iştir ve ben bunu, yazılarının bir bölümünü beğendim Ekşi'nin, patronu A. D.'yi hoşnut etmek için yaptığını düşünüyorum. Ayrı, şimdi Clinton iletilmiş bir daveti geri almış durumdadır ve E. Özkök buna, gazetecilik çerçevesinde bir açıklama bulmakta aciz kalıyordu; peki bunu, Clinton'a son zamanlarda Ekşi'nin yeteri ölçüde non-governmantal olmadığı bilgisinin verilmesine bağlayacak olursak, Ekşi Clinton'dan da mı beş milyar isteyecek, ciddiyetten uzak bir durum karşısındayız. Ekşi'ye, bu kaygıları gidermek düşmektedir. b) İHD'den Hüsnü Öndül, içine düştüğü acıklı durum nedeniyle sağı-solu suçlamak yerine, bir "Anadolu çocuğu" olarak İHD sekreteri olur olmaz hangi ağır taşları kaldırdığı için Alman Devleti nişanlarına layık görüldüğünü düşünmelidir. Yoksa Clinton'un Beyaz Saray'da Ecevit'e, seleni Birdal'ı doktor raporu ile tahliye ettiği için teşekkür ettiğini biliyoruz; Washington yakınlıklara çok önem vermektedir ve ben bunu Arkadaşım Hüsnü'ye, polis rehberliğinde hedef olduğu saldırılardan duyduğum derin üzüntülerle birlikte hatırlatıyorum. c) Vakıftan Yavuz Önen'i Clinton, herhalde vakfında bazı Almanlar'ı istihdam ettiği için liste dışı bırakmıştır; vakfa karşı bir sui tefehhümü ol-

madığını göstermek için vakfın Diyarbakır temsilcisini huzura alması anlamlıdır. Buradan çıkarılacak sonuç ise, emperyalizmin merbutiyet'e çok büyük önem vermeye devam etmekle birlikte Clinton emperyalizminin burada çok daha titiz olduğudur, bunları görebiliyoruz.

Emperyalizmin küstah ve ağır eli ile yeni aletlerini büyük bir hassasiyet ile kullanmak istediği ortaya çıkıyor ve ben bu analizlerimin doğru olmamasını diliyorum, yalnız ortaya çıkan beni şaşırtmaktadır. Belki de bu nedenle, izin verilirse, şimdi, izleyenlerimi önce şaşırtmak istiyorum; Yılmaz Karakoyunlu'nun roman veya senaryo yazması imkansızdır, bu alanda hiçbir birikimi ve yeteneği olmadığını biliyoruz. Okul arkadaşımızdı, arada bir yanımıza uğrar ve bizi hep güldürürdü, özellikle Borçlar Kanunu'ndaki Osmanlıca terkiplere düşkündü, bunlarla başı ve sonu olmayan cümleler kurardı, şimdi Meclis'te kuruyor ve söyler geçerdi; birlikte fakültenin münazara takımındaydık, önce Yılmaz'ı sürerdik, anlaşılmaz sözlerle karşı ekibin aklını karıştırdıktan sonra ben çıkardım, kazanıyorduk. Yılmaz hep öyle kaldı, son olarak Kastelli'nin tasarruf bonolarını batırdığını duyduk, son seçimleri kaza namıyor ama Mesut Yılmaz tarafından milletvekili atanıyor; herhalde şimdi de M. Yılmaz'ı güldürüyordur, ihtiyacımız var.

Peki olur mu, öyle olsa, Karakoyunlu'nun Salkım Hanımın Taneleri filmi Antalya'da ödül alır mı; soru budur ve ben de bu Yılmazgil detayı bu soru için veriyorum. Sorunun cevabı, son zamanlarda, Clinland'e en uygun cevap, "ne utanmaz köpekleriz / kimi görsek etekleriz" dizelerindedir; şimdi yerli ve yabancı yayınlardan, Clinton'un her gittiği ülkede bir çocuğa sarılarak film çektirdiğini öğreniyoruz. Fakat unuttuklarımız da var; daha çok yakınlarda, Doğan Güreş Genelkurmay Başkanı iken, General Güreş'in şimdi adını ve yüzünü hiç hatırlamadığımız oğluna manken, yetiştiremiyor ve her gün oğulla yatıyor ve kalkıyorduk, nerede ise yüzyılın en büyük yıldızı idi. Bizim bir yanımız budur, "etekleriz"; yalnız hepsi bundan ibaret de kalmıyor. Bu arada Newton ve Marx örneklerine dedayanarak bilimin, en büyük ile en küçüğü birlikte ele alma sanatı olduğu yollu önermemi tekrarlıyorum, ayrıntıya bir tutkunluğum var; bu tutku ile, Salkım Hanımın Taneleri filminin günlük gazetelerdeki ilanlarını da dikkatle izliyordum, görünmez bir yerde, "WB" damgası ve "Türkiye sinema hakları sahibidir" işaretini okuyoruz. "Ahtapot" föyünü okuyanlar bilecekler, "WB", dünyanın en büyük eğlence-enformasyon

tröstü Time-Warner'e aittir; demek, Salkım Hanımın Taneleri, dünyanın en büyük tröstünündür. Öyleyse ödül alacaktır ve biz de, Osmanlı şairiyle birlikte, "maderle peder oldu bahane / sevketti kaza beni cihane" diyecek ve Karakoyunlu'nun bu işte sadece bir "bahane" olduğuna karar vereceğiz, bilgiler bunu gösteriyor. Artık ülkemizde, film sanayii ve sinema ekranları, ahtopotun kollarındadır ve kollarıdır.

Bir soru var, "Salkım Taneleri" ile Time-Warner'in yavrusu "WB" arasındaki anlaşma, ödülden önce mi sonra mıdır; hem feodalite ve hem de oligopol piyasaları analizleri çerçevesinde böyle bir soru yersizdir, gösterebiliyoruz. Bu gösteriş, en çok A. D. Töstü ile İlhan Selçuk ilişkisinde netlik kazanıyor; iki vakayı biliyoruz, a) Seçimler sonuçlanır sonuçlanmaz, İlhan Selçuk, birdenbire üstat kanser uzmanı kimliğini sergiledi ve MHP'nin, habis değil selim bir tümör olduğu teşhisini yapıverdi; bu teşhis, Selçuk'un solcu geçmişini bilenleri şaşırtırken, Aydın Doğan Grubu medyakratları arasında büyük bir memnuniyete yol açıyordu, Selçuk'a sonsuz övgüler yağdırdılar. "Karanlıkta yolumuzu açtığını" yazdılar; aslında açılan DSP-ANAP-MHP hükümetinin kapısıydı ve A. D. Tröstü bunu istiyor ve bunun için savaşıyordu, b) Uzan Tröstü, A. D. ile fiyat kırma savaşına girmiştir, kendisini uzun yıllar "bir ekmek" sayan *Cumhuriyet*'in bu savaştan rahatsız olması düşünülemiyordu; ancak yine de Selçuk, Uzan'a savaş açtı ve bu yine A. D. medyakratları tarafından büyük övgülere layık görüldü. Durum budur; bu durum ise feodalite analizlerinde kesin açıklamaya kavuşturulmuştur, çünkü vasal, lordun savaşlarına katılmak zorundadır. A. D. ile *Cumhuriyet* gazetesi arasındaki ilişki bir vasalite ilişkisidir; artık İlhan Selçuk, A. D.'nin savaşlarını yapmak ve eskiden ok attığı kalelerin okçusu olmak durumundadır. Sadece özlüyoruz.

Böyle bir analiz, bağıtın "önce mi sonra mı" yapıldığı sorusunu anlamsızlaştırıyor; çünkü var olan bir ilişkiler bütünlüğüdür. Selçuk, hem MHP için selim tümör teşhisine kayarken ve hem de Uzan Tröstü'ne savaş açarken bunun, A. D. medyakratları tarafından sevinçle karşılanacağını biliyordu ve herhalde de bunu istiyordu; önemli olan budur. Sistem çözümlemeleri içinde de kişiler, yeni kişilikler kazanmaktadır, Marx'tan bu yana biliyoruz ve Marx'ın sermayedarı kişilik kazanmış sermaye olarak tanımlamasını da böyle anlıyoruz. Ama yine de Gebze Mahpusu'nda tünel bulunduktan sonra yapılan büyük aramanın buluntularını haber yapan medya piyonlarının anlatımlarına

çok şaşırdığımı saklayamıyorum; mesleğin başındaki bu insanlıktan çıkış son derece düşündürücüdür. Bu medya piyonlarının aramayı yapan yüksek rütbeli subaylar ve bu arada öğrendiğim zaman beni hayretlere boğan tünel inşaatı ile ilgilenmemelerini anlamak da kolay olmuyor; yerin on metre altında yarım metre çapındaki demirleri kesecek ve elli metre uzunlukta tünel açacak inada hâlâ şaşırıyorum. Herhalde Türkiye solu şimdi sadece inada inmiştir.

Yalnız hem bütün kanallar ve hem matbuat, 27 Ekim tarihli *Radikal* gazetesi bunlar arasında, pek çok silah bulunduğunu ve bunlarla eğitim yapıldığını da yayabildiler; "tahta silahlar" ile eğitim yapıldığını söylediler. Birincisi, silahlar tahta değil, karton ve ikincisi, Türkiye dağlarında süngü savaşı mı yapılıyor ki, tahta veya karton tüfekle eğitim yapılabilsin, genç bir insanın bu kadar insafsız bir yalancı olmasını anlayamıyorum. Gebze'de, kanallar, televizyon kamerası bile bulunduğunu haber verdiler; bir genç gazetecinin, kartondan eğri bir kamerayı normal televizyon kamerası olarak haber etmesini de, insaf ve gazetecilik memuriyeti çerçevesinde yine kavrayamıyorum. Bir de nazi gamalı haçları vardı, bunlardan bile, doğruya yönelme ihtiyacı duymuyorlardı; sistemin, bu kadar genci paslı vida haline getirebilmesi çok hazindir.

Ne yazık, ülkemizde gerçek çok hazin ve aynı zamanda son derece sevindiricidir; İngiltere'de olduğum zaman bir İngiliz'e bir yol sorduğumda, hızlı hızlı anlatır ve sonunda "you can't miss it" derdi, kabaca, "eşek olsan anlarsın" anlamındadır. İsteyenler, tarihini verdiğim *Radikal*'e tekrar bakabilirler ve eşekler bile bunların tiyatro malzemesi olduğunu anlamakta gecikmez; gerçekten insanımızın bu tükenme noktasında şiir ve tiyatroya düşkünlüğünü gözlemek benim entelektüel dünyamda çok yeni kapılar açıyordu. Şiir ve tiyatronun insana en yakın, insanın en çok içinde, insanı her an yeniden yaratan ve yükselten sanatlar olduğunu bir kez daha görüyordum. Zindanda her şey, şiir ve tiyatro için bir bahanedir ve bunun için her zaman malzemeye ihtiyaç var; bunu anlamayan veya anlamak istemeyen farelere çok acıyorum. Zindandaki bütün tiyatroların "en kötü" adamı ise, elinde kamerası ile medyafaresi oluyordu; kartondan eğri büğrü televizyon kamerasına ihtiyaç buradan doğuyordu. Belki anladılar ve bunun için yalanları çaldılar.

Gecekondudaki kitapsız yaşam inadı, zindanda doğaçlama şiir ve tiyatro tutkusuna dönüşüyordu; arada bir tünel var, açığa çıkıyor. Ancak bu tünelin bir çıkışı görünmüyor, çünkü solcuların aydınlanmanın çocukları oldukları-

nı çoktan unuttuk. Ama hatırlamaya mahkumuz ve rönesansımızın buna bağlı olduğunu görmek zorundayız.

KARŞI-DEVRİM

Geleceğin tarihçilerinin işini üstlenmek, riskli ve aynı ölçüde zordur; yine de hoş, ancak belki de görevin en zor bölümü, gelecek tarihçilerin, Demirel ve Ecevit hakkındaki yazacaklarının formülasyonunda düğümleniyor ve yalnız bana bir başka açıdan pek çok kolay görünüyor. Geleceğin tarihinde iki dipnot görüyorum, isimler var, yanlarına doğum tarihleri ve Yüce Gök gecinden göçertsin, göçüş tarihleri yazılıdır ve hepsi budur. Çünkü tarihe bir iz bırakmıyorlar, önce birinin izini diğeri siliyordu ve şimdi her ikisi de büyük bir aceleyle kendi izlerinin tümünü kazımakla meşguller, geleceğin tarihçilerine zahmet bırakmıyorlar. Demirel, imam-hatip okulu açmakla övünüyordu ve şimdi kapatmakla övünüyor; Ecevit, işçi sınıfına grev hakkı bahşetmekle yüceltiliyordu ve şimdi işçinin emekliliğini gasp etmiştir ve bunun, artık karşılıksız hale gelen sosyal sigortalar sistemi ile sendikacılığın sonu olduğunu hepimiz biliyoruz. Bu iki iş, eskilerin deyişiyle, tadadi değil temsilidir, sembolize ediyoruz ve sanki disneyland'teyiz, el ele yaptıklarını silmenin telaşı içindeler, seyrediyoruz.

Hiç "iç savaş" okuduk mu veya Copernicus'un ancak 1543 tarihinde ölümünden sonra yayımlanmasına izin verdiği *De Revolutionibus* adlı pek ünlü çalışmasına eklediği notu biliyor muyuz? Copernicus, insanın kendisine bakışında devrim yapan bu çalışmasında, dünyanın sabit değil döndüğünü bulmuş olmaktan ne kadar korktuğunu, eklediği bu notla, belli ediyordu. Copernicus ulaşılması çok güç bir yüksekliktir, fakat korkusu çok hastır, biliyorum; çünkü ben de yazdıklarımın çoğunun doğru çıkmasından korkuyorum. Korkum savcılardan değil, artık bana korkmamı gereksiz kılalacak kadar hüküm yağdırdılar ve yazdıklarımın ceza kanunuyla bir ilgisi bulunmuyor; yi-

ne de doğru çıkmasından korkum var. İstemiyorum, ne yazık, doğru çıkıyorlar.

"Hamidizm" çözümlemesini yaptığımda günlerce daktilodan kaçtığımı hatırlıyorum; birinci "İnönü" Zaferi'nin yokluğunu ortaya çıkarırken, Eşref Paşa'nın uçağının düştüğü haftada "suikast" teşhisi yaparken, kongrede Demirel'in yerine oturmasından sadece iki gün sonra, Çiller'in cülusunu, bir basın açıklamasıyla "darbe" olarak nitelerken, öncesinde, Mumcu, Bitlis, Özal ölümleri ve hemen arkasında Sivas Katliamı yeralıyordu ve çok kanlı idi, doksan beş yıllarında Türkiye'nin bir "restorasyon" sürecine girdiğini haber verirken ben de bilimsel bir ürküntü içine giriyordum; "iç savaş" ilanlarım da bu cümledendir. 1806-1826 ve 1906-1926 ve Demirel'in başbakanlığından bir-iki yıl sonrasıyla başlayan dönemi, iç savaşlar olarak algılıyordum; Cumhuriyet'in gerçek başlangıcını 1925-1926 tarihine almam, bu düşüncelerle tutarlıdır. Bu sonuncu iç savaşta iki düzen çarpışıyordu; egemenler, yığınların özgürlük ve toplumsal talepleri karşısında, düzeni, ancak bozarak koruyabileceklerini anlamakta gecikmediler. Bu, bir iç savaş ve karşı-devrim başlangıcı oluyordu; üstte kalabilmek için kendini de bozmak zorunlu görünüyordu.

Bozmak, öncelikle ve son tahlilde, aklı bozmaktır; bu noktaya gelmek üzereyim, önce mekanizmalarını ele almak gereği var. Şimdi soru şudur: Çiller-Güreş-Demirel döneminde ortaya atılan "balıktan kurtulmak için denizi kurutma" stratejisi sadece dağlar için mi geçerli idi, buna bir kesin "hayır" cevabı vermek durumundayız. Bu, daha önce şehirde denendikten ve "başarı" saptandıktan sonra dağa taşınıyordu; Amerika'yı bir kenara bırakıyorum, Demirel- Ecevit otuz yılı, kentlerde bir denizi kurutma savaşıdır ve bir çaresizlik tespiti oluyordu; başından itibaren benim teşhis ve yaklaşımım bu merkezdedir.

Demirel-Ecevit, politikada, "deseleksiyon" usûlüne bağlıdırlar; bu, yetenekleri politikadan kovma anlamındadır. Türk politika piramidinde, artık Clinton'u bile önlem almaya zorlayan kıraçlık bu otuz yıllık usûlün doğal sonucudur; bütün kabiliyetleri politikadan süren Demirel'in Çiller ve Turgut Özal'ın dışında politikaya sadece ve sadece Erbakan'ı çağırdığını hiç unutamayız. Benim, 1980 yılının ilk haftasında okuyucuya ulaşan ve "askerler hükümete gelecekler, Erbakan'ı hapse koyacaklar ve Erbakan'dan daha çok Erbakancılık yapacaklar" haberini veren kitabımı da unutamayız; bu masum ki-

tabın bana sekiz yıllık bir hapis getirmesi de haberin doğru çıkmasıyla ilgili idi. Yapılanlar, eylülist cunta zamanında sistemleştirilmiştir; bunu şöyle özetleyebiliyoruz: a) Üniversiteler ile Kültür Bakanlığı MHP'ye ve b) İçişleri ile adalet cihazı, nakşibendi tarikatına bırakılıyordu. Bu geçiş döneminde İçişleri Bakanlığı'nın, O. Asiltürk ve K. Özal türünden meslekten olmayan tanınmış nakşibendilere verilmesi tesadüfi değildir; arkada, A. Aksu ve V. Gönül türünden aynı ekolden bürokratlar yeralıyordu. Sınıf arkadaşım, efendi insan Vecdi Gönül, meclis tutanaklarına göre, "William Jefferson Clinton meclisimize teşrif etmişlerdir" derken, hâlâ Türkçe öğrenemediğini kanıtlamaktadır; nakşibendi Aksu'nun ise daha sonra bakanlık koltuğuna oturması, bu analizler içinde, doğaldır.

Fransız araştırıcısı E. Copeaux'un, yeni sayılabilecek, *Espaces et Temps de la Nation Turque* başlıklı kapsamlı ve titiz çalışması önümüzdedir; Dr. Copeaux'un dünyası sola kapalı, büyük aydınlanma çabamızı inkara dayalı ve bu nedenle politikanın bir tepki olduğunu görmemesine karşın, çalışması değerli ve dokümante'dir. Burada, Dr. Copeaux, Türk-Islam Sentezi sav ve kadrolarının nasıl devleti ele geçirdiklerini, bunun nasıl bir devlet politikası olduğunu bize göstermektedir. Ekleyebileceğimiz, islamik parti için, sadece örgüt elemanı ve seminer kadrosu yetiştiren imam-hatip okullarıdır; bundan çıkarabildiğimiz tek sonuç ise, RP ile MHP'nin sadece ve sadece devlet tarafından yaratıldıkları olmaktadır. MHP'nin ayrıca ve moda sözcükle hükümete "taşındığı" zamandan itibaren şaşkınlığı ve aczi, RP'nin de, "pehlevi yolu" adını verdiğimiz bu yolda devletin bazı katlarında bir tereddüdün belirmesi anından itibaren ne yapacağını bilememesi, analizimi doğrulamaktadır; FP, şimdi ve yeniden parti olma çabası içinde görülüyor ve bazı sorunlarını zamana bırakabildiği ölçüde hükümet olmanın eşiğindedir.

Solu yenmek için kendisini yok eden veya "pehlevi yolu" ile humeynizm'e bırakan bir düzenle karşı karşıyayız; üniversitelerimizin hepsi kurudular. Sayıları artıyor, hiçbirisinden bir bilimsel tahlil çıkmıyor; rektörleri önlüklü, beyaz yakalı ilkokul öğrencilerine benzediler, bir düdükle, Erzurum'a gidiyorlar, Ermenistan'a ve bir başka düdükle Antakya'ya koşup Suriye'ye ders veren günlük-politik sert bildiriler okuyorlar, yazık olmuştur. İstanbul Üniversitesi'nin yeni eğitim ilkelerini desteklerken, Atina Üniversitesi ile bağları koparmasını eleştirmiştim; şimdi düdük yeniden mi öttü, Elen Dışişleri Bakanı Pa-

pandreu'nun ders vermeye çağrılmasının Sezen Aksu'nun konserlerine denk düşmesinden sadece utanmak durumundayız; üniversitelerin günlük politika cilvelerine bu kadar yakınlığı çok yakışıksızdır ve kurumadır.

Önümde bir coupure var, *Cumhuriyet* 12 Ekim 1999, Çevik Bir'in, Işık Üniversitesi'ndeki açış dersi ile ilgilidir; haberden üniversitenin "Fevziye Mektepleri Vakfı" malı olduğunu öğreniyoruz. Bu vakıf, dönmeleri çağrıştırıyor ve ayrıca başkanı O. Erberger, ismindeki üç -er ile beni hiç şaşırtmıyor, şaşırdığım yer haberdeki şu bölüm idi: "Törende daha sonra Işık Üniversitesi'ne katkıda bulunan İ. Ü. Rektörü Prof. Dr. Kemal Alemdaroğlu, Mimar Sinan Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Tamer Başoğlu, Yılsız Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Ayhan Alkış, Galatasaray Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Yıldızhan Yayla ve emekli Orgeneral Çevik Bir'e birer plaket verildi." "Hay Allah" demek zorunluluğu var, Çevik Paşa'ya "maşallah!", ayrıca adının sık sık Yıldız Üniversitesi ile beraber görünmesine de alıştık; yalnız, bir üniversite profesörü olarak, üniversiteler yasasında, üniversitelerimizin vakıf üniversitelerine yardımına imkan veren bir maddenin bulunmadığını biliyorum, Rektör Alemdaroğlu, hangi yardımı yapmıştır, bu soru haklıdır. Laik mücadele ayrıdır ve klik mücadelesi ise apayrıdır, kurumuşluk içinde unutuyoruz.

Üniversitelerimizin tükenmesini, hiçbir ciddi sorunumuza çare olamayışlarını, teoriyi talk show'lara, sosyolojiyi, önce reality show'lara ve daha sonra haber bültenlerine terk etmelerini burada bir "vaka" olarak ele aldım, ancak bu tükenişi en çok Prof. Dr. H. Sami Türk'ün hazırladığı ve imzalanmadığı için yürürlüğe giremeyen af yasasında görüyoruz; Yargıtay'ın önceki başkanı Mehmet Uygun, bu yasayı, "curcuna" ve sanıyorum Türk'le birlikte Ankara Hukuk Fakültesi'nde kariyere başlayan Prof. E. Özbudun da "ucube" olarak niteliyordu, her ikisi de çok yerindedir. Ben, Çemişgezek'ten herhangi bir terzinin bundan çok daha doğru, çok daha adil ve çok daha tutarlı bir yasa hazırlayabileceğine inanıyorum; şaşırtıcı olan ve inanılmaz görünen, bunun, bir üniversite profesörü tarafından hazırlanmasıdır. Tükeniş, her türlü ölçüyü aşmıştır.

Fakat Bakan Türk, bir profesör olarak bizi şaşırtmayı sürdürüyor, memurin muhakemat düzenindeki yeni yasayı "devrim" olarak nitelemesi de tam bir ölçüsüzlüktür; ben Türk'ü, bizim karşımızdaki fakültede iken asistanlığından hatırlıyorum ve sanıyorum, "devrim" ile "karşı-devrim" olanı karıştır-

maktadır. "Tahkim" ile ilgili değişiklikten sonra memurların yargılanma düzenindeki değişiklik de tam bir karşı-devrim düzenlemesidir ve bir program içinde gerçekleştiriliyor. Pek çok kişi bu düzeni kötülerken,Osmanlı'dan kalma olması üzerinde duruyordu; eskilik yasalara değer verir, insanlar mangacarta'nın eksikliğiyle övünüyorlar. Ayrıca, eğer "Osmanlı" kötü ise, son yıllardaki Osmanlı yılışıklığına ne oluyor; *Hürriyet*, 16 Ekim, birinci sayfasında boydan boya "88 yıl sonra ikinci baba" sevinciyle çıkıyordu, Sultan Reşat'tan sonra Demirel'in Kosova'ya gidişini bir devamlılık ve bir ikinci bayram olarak gösteriyordu, yasaları ikiyüzlü bir mantıkla savunamayız.

Tam bir demagojiyle bu bir karşı-devrim, mevcut düzenin işkenceci polisi koruduğu savına dayandırılmaktadır; işkence, görev içine alındığı takdirde, mevcut düzenin işkencecileri de koruması ihtimali vardır. Ancak Türkiye gerçeği, bugün işkenceci polisin, burada değil, mensuplarının çoğu Türk-İslam Sentezi kadrolarına bırakılan yargı mekanizması tarafından korunduğunu gösteriyor; yargı, kendisine getirilmiş işkenceci memur vakalarından sadece beşte birisini kovuşturmaya değer bulmaktadır. Ancak bu yeni düzenleme ile artık üç faşist velinin şikayeti ile her devrimci öğretmenin tutuklama yolunu ve kamu malını korumak için risk alan kamu görevlilerinin hepsini hapse atma yolunu açmış oluyoruz; karşı-devrim bizi, Osmanlı'daki kazanımlarımızdan da etmektedir. Tekelli diktatorya, bütün frenlere savaş açmış durumdadır.

Tek değil, tekelli diktatoryanın hukuki formu olan başkanlık sistemini, de facto ilan etmiş durumdayız; adım adım, önündeki bütün engelleri kaldırıyoruz. Milletvekili dokunulmazlığına yönelik tasarıları da tam bir karşı-devrim düzenlemesi saymak durumundayız; aynı demagoji burada da var, blokaj başka yerdedir. Sedat Bucak veya M. Ağar'ın dokunulmazlıkları kaldırıldı da ne oldu; şimdi meclisteler ve dokunulmazlıkları var. Fakat ellili yılların ünlü muhalifi O. Bölükbaşı'nın dokunulmazlığı kaldırıldı ve hapse kondu; doksanlı yıllarda HEP'li milletvekillerinin dokunulmazlıkları kaldırılır kaldırılmaz hapse konduklarını biliyoruz, oradalar. Öyleyse, dokunulmazlık muhalefetin düzenlemesidir ve bir muhalif, bugünkü gerçekler karşısında, dokunulmazlık düzenine karşı çıkıyorsa, ya akılsızdır ya da karşı-devrim düşkünüdür, açıklıkla görebiliyoruz.

Yeni değil, bu konu, "karşı-devrim", Türkiye aydını ve solunun pek sev-

diği analizlerin belki de başında yeralıyor; burada en önemli "sorun", ne zaman başladığıdır. Doğan Avcıoğlu, bu analizde, ayrı bir yerdedir ve 1950 yılını "karşı-devrim" tarihi olarak görüyordu. Türkiye Komünist Partisi'nde hizip liderliğinden gelen Mihri Belli'nin Avcıoğlu'nun bu teşhisini benimsediğini biliyoruz. Benimsemesinin önemi şuradadır; Belli, bir zamanlar etkileyebildiği THKP-C ve THKO lider kadrolarına, bu tarihi kakabilmiştir; böylece bu analiz ve tarihin, silahlı sola mal olduğunu görüyoruz. Ancak şimdi böyle bir durum yok, tam tersine bir anomali var, Türkiye solunun bu kolu, kemalist kadroların 1950 yılında hükümeti bırakmalarını bir karşı-devrim saymaktan başlayarak bugün kemalizmi, ülkenin en önemli sorunu olarak görme noktasına geldiler; iki uçlu bir abartma olduğunu söylemek durumundayız.

Ben bu görüşte hiç olmadım, Bayar-Menderes rejimini kemalizme karşı değil, kemalizmin restorasyonu olarak ele alıyordum. Şimdi karşı-devrim tarihi olarak geleceğin tarihçilerine önerimi, tartışmaya sunuyorum; eğer bir yıl seçecek isek, bu 1999 yılıdır. Bunun, Bayar'ın yerine geçen Demirel ile önce İsmet Paşa'nın koltuğuna oturan ve sonra tasfiye eden Ecevit'in ortak yönetim ve zamanında realize edilmesi çok ayrı bir anomalidir. Burada sadece not ediyoruz.

Pek çok neden var, yalnız, beni böyle bir çözümlemeye götürenlerin içinde en önemlisi ve belki de başlı başına belirleyicisi, sosyal sigorta düzeninin, emeklilik sisteminin yıkılmasıdır; başlı başına bu yasayı bir karşı-devrim olarak gördüğümü saklamıyorum. Emeklilik imkanının ortadan kaldırılmasıyla sigorta sisteminin gereksiz ve işlemez hale geldiği kesindir, ancak sadece bu nedenle değil; bununla çoktandır çökmekte olan sendikal sistemin de sonunun getirileceği kesindir, ancak sadece bu nedenle değil; fakat bunu bile çok vahim saymıyorum. Bence bu kont revolüsyoner düzenleme ile emekçi insanımızın geleceğe güvenle bakması ve dolayısıyla güvenle bakabilme yetisi elinden alınmaktadır; bu aklın işleyeceği alt-düzeni yıkmak anlamındadır. Görebildiğim kadarıyla sorun, bir gelir mekanizması değil, bütünüyle insan aklının çalışma dinamikleriyle ilgilidir; emekçi halkımızın yüzlerce yıllık mücadele ile kazandığı bir stabilizasyon düzenini ortadan kaldırmış oluyoruz. Bu akla ve aklın işleyişine karşı bir tertiptir; çünkü akıl, kendini güven içinde göremediği zaman çalışmamaktadır, bir zaaf, fakat gerçekliktir.

Daha fazla üzerinde durmaya imkanım bulunmuyor ve belki de bunu bir

kitap konusu olarak ele almam gerektiğinin bilincindeyim; fakat felsefi planda bu uğursuz girişimi cinayet, yangın, deprem, piyango ve loto türünden haberlerin birinci plana alınma politikasıyla birlikte ele almak, karşı-darbenin önemini anlamamıza yardım edebilecektir, umut ediyorum. Bunların hepsi sebep-netice zincirini, birikim-türev ilişkisini, tutarlılık bağlarını kırmaya yöneliktir; tekelli diktatorya için ise kaçınılmazdır. Soruna felsefi planda bakıyoruz ve tekelli düzenin akıl düzenekleri kırık insanların rejimi olduğunu hatırlatıyoruz.

Başkanlık sistemine tekelli diktatoryanın hukuk düzeni olarak bakmak gereğini tekrarlıyorum; artık gelmiştir. Açık değil mi, medyakratlar, Demirel'in 1975 yılında da AGİT toplantısında olmasıyla övünüyorlar; o zamanlar, Demirel'in başbakan olduğunu unutuyorlar. İtalya'da şimdi cumhurbaşkanı var, Elenler'in de olduğunu biliyoruz, ama İstanbul'a başbakanları geldiler; çünkü orada başkanlık sistemi bulunmuyor ve Amerika'da tam, Fransa'da yarımı bulunduğu için, İstanbul'u Clinton ve Chirac ziyaret ettiler. Ama 1975 yılında başbakan olarak AGİT'e katılan Demirel, şimdi cumhurbaşkanı olarak Türkiye'yi temsil ediyordu; durum ortadadır ve asıl ortada olan Ecevit'tir. Hep karşı çıktıklarını yapan bir politikacı olarak geleceğin tarihçilerine emanet ediyoruz.

Üniversite tükendi mi, tartışılabilir; ancak fıkra yazarlığının tükendiği kesindir. Meslekte tükenenleri, Dışişleri bakanı veya başbakan veya CHP başkanı yapıyoruz, Cem ve Ecevit ile Altan Öymen Dostumuz meslekten fıkra yazarı idiler; ben geriye kalan meslekten fıkra yazarlarının hiçbirisini kolaylıkla okuyamıyorum ve meslekten olmayanlara ilgi duyuyorum. İlter Türkmen ilgiyle okuduklarım arasındadır, bilgi veriyor veya yargılarını doğrudan yazıyor, diğerlerinin çok sibyllin ifadeleri tercih ettiği bir önemli konuda da "bu adamı asmayalım" diyerek net görüş bildiriyor. Bir başka fıkrasında da, *Hürriyet* 30 Kasım, Rahmi Koç'un kendisine Ecevit'i övdüğünü ve "şimdi artık ekonomiyi de öğrendi" dediğini aktardıktan sonra, "hepimiz gibi o da fena halde yanılmış" diyerek diplomatik nezakete sığınmadan Ecevit'i çizebiliyordu. Ekonomiyi öğrenmek mi, ben, iç borçları konsolide edebilmek için Clinton'dan dolar istemeye, Çemişgezek mal müdürünün de güleceğini yazmıştım; gelen haberler, Beyaz Saray, IMF ve Dünya Bankası'nın bulunduğu Washington'daki "H" Street'te de gülüşler olduğunu göstermektedir.

Fakat bu soru o kadar önemli görünmüyor, asıl önemlisi, Ecevit'in öğrenme kapasitesi ve beyninin konsantrasyona ne ölçüde dayanabildiği noktasındadır; ben şimdilik bunları soru olarak kaydediyorum. Ayrıca, tam bir karşıdevrim saydığım emeklilik düzenine indirilen darbenin de tümüyle, "H", eyç, Street'ten olduğunu saptıyoruz. Peki, Türk dış politikasını Ecevit veya Türkiye mi yönetiyor, asıl soru budur ve bu soru, bu dizide, benim analizlerimle yakından ilgilidir. Bununla bitirmek istiyorum.

Ancak bitirebilmek için hızla bazı hatırlatmalara ihtiyaç duyuyorum. a) "Manda", Lenin'in "ilhaksız ve tazminatsız" çözüm önerisine bir tepki olarak doğuyordu; Wilson, bunun etkisiyle ünlü noktalarını açıkladı, fakat sonradan yıkılan imparatorlukların yerine bağımsız devletler kurmaktan vazgeçildiği için, üzerini örtmek üzere, "manda" icat ediliyordu. b) General Harbord, Erzurum'a sadece bugünkü Türkiye için değil Ermenistan ve Güney Kafkasya'da bir Amerikan mandasının fizibilite araştırmalarını yapmak üzere geliyordu, reddeden Amerikan Senatosu'dur. c) Merkezi Kars olan bir "Güney Kafkasya Cumhuriyeti" kurulmuştur, bu konuda Türkçe'de, ne yazık, sadece benim çıkmış kitaplarımda ve *Sırlar*'da bilgi var. d) Foreign Affairs dergisi ile Amerikan dış politikası birbirinin aynı olmamakla birlikte önemli ölçüde birbirine yakın düşüyorlar. e) Profesör Brzezinski, daha önce Amerikan Başkanı'na güvenlik işleri danışmanlığı yapmış çok etkin bir stratej olarak bilinmektedir. f) Profesör Brzezinski'nin bundan iki yıl kadar önce FA dergisinde çıkan ve çıktığında geniş yankılar yapan "Avrasya İçin Bir Jeostrateji" başlıklı incelemesinin bizi ilgilendiren bölümünün arabaşlığı "Avrasya'nın Uçuşkan Güneyi" idi. Ve şimdi devam etmemiz mümkündür.

Şöyle özetleyebilirim; stratej Brzezinski, yeni yüzyılın, "Avrasya" yüzyılı olacağı inancındadır ve Amerika'nın burayı tutmasını önermektedir. Buradaki anahtarın biri, Avrupa'dır ve Amerika için genişleyen, ancak birlik olarak Amerika'nın karşısına çıkmayan, içinde ihtilafı olan bir Avrupa öneriliyor ve Amerika açısından Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne girişi bu nedenle önemli görülüyor. İkinci anahtar ise Kafkasya ve özellikle Güney Kafkasya olarak ortaya çıkıyor; bundan sonra, diğer araştırmacılar için İngilizce aktarıyorum, "to promote a stable southern Caucasus and Central Asia, America must be careful not to alienate Turkey" demektedir, "istikrarlı bir Güney Kafkasya ve Merkezi Asya için Amerika, Türkiye'yi kendinden uzaklaştırmamaya dikkat et-

melidir" anlamındadır. Hemen arkadan, Amerikan-İran ilişkilerinin iyileştirilmesini tavsiye ediyor; Brzezinski'ye göre İran ilişkileri, bazen Türkiye ilişkilerinin tamamlayıcısı ve bazen de rakibidir. Profesör, Türkiye'nin "Avrupa'dan dışlandığı" psikozuna kapılmasını çok tehlikeli buluyor ve Washington'a Türkiye'yi birliğe sokmayı şiddetle tavsiye ediyor; Avrupa içinde hep Pro-Amerikan çizgiyi izleyeceğinden emin görünüyor, bunu, ben ekliyorum.

Brzezinski, bir "stratejik ortaklık duygusu" için Merkezi Asya ve Hazar Havzası söz konusu olduğunda Ankara ile "regular consultations" önermekte ve "America should also support Turkish aspirations to have a pipeline from Bakü, Azerbaijan, to Ceyhan on its own Mediterranean coast serve as a major outlet for the Caspian sea basin energy reserves" demektedir, böylece çok net bir sonuca varıyoruz.

Öcalan'ın Suriye'den çıkartılarak Türkiye'ye getirilmesini Amerika'nın gerçekleştirdiğini artık hep biliyoruz ve buna ek olarak hem Avrupa Birliği'ne girişi ve hem de Bakü-Ceyhan boru hattının bütün yükünü de üstlenmiş durumdadır; geriye, Cem'in Dışişleri Bakanlığı ile Ecevit'e hiçbir iş kalmıyor, demek her yerde tükenme var.

Tanzimat'ın kazanımlarına bile kasteden bir karşı-devrim ile karşı karşıyayız, sonuçlanacak mı; sanmıyorum. Çünkü ve öncelikle asıl tükenme içinde olan yönetici sınıf ve kadrolardır, bu, yakın zamanda, karşı-devrim koalisyonundan Clinton'u da hayal kırıklığına uğratıyordu; yeni arayışlar başlamıştır. Öte yandan Türkiye solu ve aydını, en büyük darbeler karşısında bile, örnek olsun, Kürt Davası'nda büyük bir sorumluluk ve olgunluk sınavını geride bırakmış durumdadır; Kürt halkımızın kişilik mücadelesinde de sorunun tatminkar sayılabilecek bir sonuca ulaştırılmasında da solumuz, üstün bir yerdedir. Kuşkusuz bu, bugün motel ve otel koridorlarına sığınmış, boş zamanlarında yabancı bakan bekleyen Kürt politik kadroları yanında, emekçi Kürt halkımız için de bir umuttur; açıktaki Kürt politik kadroları, Kürt iddialarından sıyrıldıkça, özalist kılıklarını daha açık hale getiriyorlar, şaşırtmıyor. Ancak bu, ilk iş olarak görünmüyor; ilk iş anti-emperyalist, halkçı-devrimci ve aydınlanmacı bir dalga yaratabilmektir. Rönesansımızın anahtarı da buradadır. Hoş geldin karşı-devrim!

Altıncı Bölüm

KAYIPLARIMIZA AĞITLAR

TÜRKİYAT

Bu bir ağıt dizisidir. Her sözcüğünü acı ile yazıyorum. Daha kaç zaman oldu, Türk yönetenleri, en az dört yüzlük korumalarla, her cuma, bir cuma'ya seyrediyorlardı; artık namazlar değil bunların televizyonlarda gösterimi bir ayin oluyordu. Şimdi aynı yönetenler, cuma ayinlerini unutuverdiler, şimdi "devlet erkanı" artık kiliselerdedir, haberler okuyoruz ve izliyoruz, "falanca ilde, vali, FP başkanı, ANAP başkanı, CHP başkanı, savcı vesaire falan kilisede ayine katıldılar", şimdi yeni moda budur. Artık papaz ile imam birlikte ayin düzenliyoruz; devletin tepesinden, söz budur ve ben neresi olduğunu bilmiyorum, Noel kutlamaları çıkarıyoruz, artık "Abidin sen köksüzlüğün resmini

yapabilir misin?" diyoruz. Camilerden kiliselere bu ani ve topyekün geçiş nedir, bu, bizi anlamaya yönelik en bilimsel sorudur.

Hemen Tanzimat Fermanı'nı ve asıl Islahat Fermanı'nı hatırlamak durumundayız; yeni değil, biz Doktor Perinçek ile Haymana Zindanı'nda iken, Mayıs 1999 tarihinde açıklanan Türk Başbakanı Ecevit'in Alman Şansölye Schröder'e yazdığı mektubu, Alman Şansölye ve tüm düvel-i Avrupa, daha sonraki tartışma pürüzlerde sürekli bu mektuba dönüyorlardı, bir Islahat Fermanı taahhüdü olarak algılıyorduk; *Aydınlık* koleksiyonları tanığımızdır, yazılarda var. Ferman da, bir zaferden sonra Kırım Savaşı, yayımlanıyordu ve benim kitaplarımda yazılıdır, Sultan Mecit, bu fermandan sonra korse devrimini de ilan ediyordu; kadınlarımızın korse ile tanışmaları, erkeklerimizin yabancı elçilik resepsiyonlarına gitmeleri, Sultan'ın sarayından çıkıp elçilik balolarına iştirakı hep bu fermandan sonradır. Tarih kitapları, 1856 Islahat Fermanı ve Paris Konvansiyonu'nu Türk Devleti'nin Avrupa Topluluğu'na kabulü olarak yazarlar; abartma olduğuna işaret ediyoruz. Şimdi, 10 Aralık 1999 Helsinki Deklarasyonu'na atılan imzayı, bütün tarihlerden önce dayanarak ben açıklıyorum, Türk Devleti'nin sonudur.

Islahat Fermanı'nın en büyük marifetlerinden birisi, Osmanlı ikliminde, misyoner faaliyetlerini arttırmasıdır; misyonerler pıtrak türü çoğaldılar. Hedefleri, Müslümanlardan çok Ermeniler ve Yahudilerdi, din değiştirme adı altında amerikanlaştırıyorlardı; Kırım Savaşı günlerinin en becerikli misyoneri C. Hamlin'in, birden, Amerika'nın belki de en etkili misyoner kuruluşu olan Robert College'in kurucusu olduğunu biliyoruz, şimdiki Boğaziçi Üniversitesi'dir, öyle kendini sürdürüyor. 10 Aralık 1999 tarihli, Türk Devleti'ni sona erdirme deklarasyonunu kabul eden hükümetin başbakanı Ecevit ile Dışişleri Bakanı Cem'in Amerikan misyoner okulu Robert College'in mezunları olmaları, belki de tarihin, en acı ve bilimsel tokadıdır. Suratımızda şaklaması, acımız ve utancımızdır.

Ne oldu, Elenler'in, Türk Kurtuluş Savaşı ve Kıbrıs Çıkartması'nın revanını aldıkları söylenebilir, haklılığı var, ancak tartışmaya açıktır. Bunun ötesinde ben Türk Devleti'nin sona erdirilişinin tartışılabilir olduğunu düşünmüyorum, gösterebilmeyi umuyorum; ancak kaçıncısı sona ermektedir, işte bu tartışmalıdır. Burada söylenebilecekleri kısaca şöyle sıralayabiliriz: a) Türk devletlerinin sayısının on altı olduğunu söylemek, fazla inandırıcı görünmemek-

tedir. b) Türk köleler tarafından kurulduğu ve yönetildiği kesin, Gazneliler Devleti'ne "Türk" diyebilmek çok zor görünmektedir. Bilimsel açıdan zorluk var, yöneten dinastinin Türk olması, "Türk Devleti" demek için hiçbir zaman yeterli sayılmamaktadır. c) Yetse, İran Devleti'ni de Türk saymak zorunda kalacaktık; kurucusu Safa'lı ve sürdürücüsü Kaçar'lı katıksız Türk idiler, üstelik Türkmen olduklarını biliyoruz. Safa'lı İsmail'in, kendisine yazı ismi olarak, Türk yurdu ile Çin arasındaki, Rusyalılar ve biz Cumhuriyet Türkleri "Hatay" diyoruz, "hıtay", "hatayi" olarak alması ve kendisine Farsça yazan Birinci Selim'e Türkçe cevap vermesi tarihin ironileri arasındadır. Dahası var, köksüz Rıza, Kaçar'lı dinastisini deviriyordu, asalet peşinde "pehlev" soyadını alan Rıza Pehlevi'yi deviren İngiliz emperyalistleri yerine bir Kaçar'lı prensini şah yapmak istiyorlar; ancak Türkmen prensin Farsça bilmemesi üzerine vazgeçtiler. d) "Melik" Arapça, "şah" Farsça "kağan" demektir; bunun yerine "melikşah" adını almak, tarihin az kaydedeceği bir köksüzlük ve soysuzluktur; İran Devleti'ni, önceleyen İran Selçukluları Devleti'ni, İran'ın bir bölgesine "Kürdistan" adını veren Sencer Şah, bunlardandır, hiçbir tarihçi Türk Devleti saymamaktadır, "Rum Selçukluları" üzerinde bir tartışma ise bilimseldir. Öyleyse, bize "bilge'" veya "tekin" türü isimlerle, ulusal kimlik için ince bir ağıt olan Orhun Yazıtları'nı bırakanları bir kenara koyarsak, Cumhuriyet Türkiyesi, biz Türkler'in kurdukları ilk ve son, "tam teşekküllü" Türk Devleti'dir. 10 Aralık 1999 tarihi itibariyle bundan vazgeçtiğimizi ilan etmiş bulunuyoruz.

Tarih mi, belki de en cilveli kadındır. Bazen alayı övünç olarak da vermektedir. Bazen düşürmeyi yükseliş olarak gösterebilmektedir.

Ne kadar çok övünüyorduk; Lenin'in kurduğu yıkıldı, tek Mustafa Kemal'inki yaşıyor, diyorduk. Burada da görüyoruz Lenin-Kemal yakınlığı şimdi de ortaya çıkmıştır, ikisinin de sonunun ilanı, doksanlı yıllardır. Tekrarlıyorum, bunları yazarken derin üzüntülerim var ve anıyorum. a) "Solcular, devrimciler, devleti yıkıyorlar" diyorlar, insanlarımızı hapsedip öldürüyorlardı ve şimdi diyenler ilk ve son Türk Devleti'ni bitiren deklarasyonu imzaladılar. b) Silahlı ve yoksul Kürt köylülerinin devleti bölmelerinden korkuyorduk, şimdi bölünme korkusundan kurtulduk ve bu kurtuluşla ülkeyi Avrupa'ya katıyor ve devleti Avrupa içinde çözüyoruz. Üstelik hiç ağlamıyoruz ve bayramların en büyüğünü kutluyoruz; "Yüce Mavi Gök, bu aziz halk, buna layık değildir" diyorum.

Yoksa abartıyor muyuz? Bilim, antik çağdan kalma bir Elen vücudundaki vezindir; abartmadan uzaklaştığı ölçüde keskin doğrudur. Bildiğimiz şudur: Bu, başkaları bir yana Avrupa'da yaşadığımız ilk birlik değildir, birlikler devletlerin ve ulusal renklerin ortadan kaldırılması demektir. a) Alman Birliği'ni biliyoruz ve bütün ulusal renkler ile devletlerin yerine Alman Devleti geçmiştir. b) İtalyan Birliği'ni biliyoruz, bütün ulusal renkler ve devletler sona ermiş, yerine İtalyan Devleti gelmiştir. Başka yol yok, bir kez tercih yapıldıktan sonra, sonuçtan sakınamıyoruz.

Dünyanın en akıllısı veya en aptalı biz miyiz; İngilizler, renklerini ve devletlerini kaybedecekleri için uzun süre Avrupa Birliği'ni sabote ettiler. Çağımızın büyük yurtseverlerinden General de Gaulle, bu nedenle, böyle bir birliğe sonuna kadar karşı durdu, bugün Fransa'da Chirac ile birlikte golist parti kurucusu Pasqua, hâlâ ve partisini bölme pahasına, bu birliğe karşı çıkıyor ve Fransız renginin ve devletinin ortadan kalkacağı görüşü tek karşı çıkış nedenidir. "Son Komünist" Marchais'den sonra Fransa Komünist Partisi tümden kişiliğini yitirmiş durumdadır ve şimdiki yönetici Hue ile birlikte tümüyle Yahudi lobisi niteliğindedir; birlikçi çizgiye geçmesine şaşamıyoruz. Le Pen'in nasyonalist Ulusal Cephe'si ise hızla bazını genişletiyor; bunun bir nedeni göçmen işçilere karşı çıkması ise asıl nedeni net bir anti-birlik çizgisi tutturmasıdır ve bu yüzden hızla güçleniyor. Fransa'da ulusal renklerini ve devletini yüksek tutan pek çok yurtsever, başka bir anti-birlik hat bulamadığı için bu ırkçı partiye yöneliyor; gerçekten traji-komik bir tiyatronun önündeyiz. Bizde ise, en azından bu açıdan, sahne tümüyle ve sadece tokattır. Bizim ırkçı-faşist partimiz ile islamist-nakşibendi fırkamız tam bir birlik şehveti içindeler. "Türk-İslam Sentezi" samimiyetsizliğini ve bizim yıllardan beri bıkmadan yazdığımız üzere, sadece gizli servislerin uzantısı kimliklerini açığa çıkarmaktan korkmadılar. Bu başlı başına üzerinde durulması gereken bir durumdur; ortaya çıkan bu kristalize gerçeklikten hareketle kendimize bir daha bakmamızı öneriyorum. Burada, gücüm ölçüsünde ele almak durumundayım; ancak Ahmet Mithat Efendi'nin işaret etmekle birlikte tam göremediği decadence'ı anlayabilmek için emin olmak zorundayız. 10 Aralık 1999 tarihli deklarasyon ve altına atılan imzaların ilk ve son Türk Devleti'nin bitişi olduğundan kuşku duyanlara, bir de, 18 Aralık 1999 tarihli Economist dergisini salık verebiliyorum, konuyla ilgili yazının başladığı, "Is it adieu to Ata-

türk?" idi ve imzanın, "Türkiye'de Kemalizmin sonu" demek olduğundan kuşku bırakmıyordu. Ayrıca devletten söz etmemesi yabancıların, büyük bir yanılgıyla, hâlâ devlet ile kemalizmi özdeşleştirmesindendir; anlatımları ise devletin bitişi üzerinedir.

Ölüm! En büyük açıklayıcıdır.

Bitiş! Sihirli bir otopsidir.

Türklüğü bitirdiler ve ilk ve son Türk Devleti'ni öldürme kararını aldılar. Şimdilik bize kalan bilimdir ve fırsattan istifade ederek kendimize bakmamız gerekiyor. Gerçi en büyük köksüzlük ile en yakıcı dinsizliği ırkçı-faşist ve islamist-nakşibendi hiziplerde görüyoruz; fakat yanılmamalıyız, hem köksüzlüğümüz hem dinsizliğimiz daha yaygındır. Cuma ayinlerinden Noel ayinlerine hız karşısında şaşırmamak mümkün değildir; şaşırmak ise bilimsel olmanın başlangıcıdır, hep söylüyoruz.

Bunları yazarken acı mı çekiyorum, haz mı alıyorum; ikisi de var, ne yazık insanoğlu yazdıklarının doğrulanmasından haz alabiliyor. Yıllardır ve özellikle *Tezler*'de, büyük kederlerle, "biz Türkler köksüzüz" diye haber veriyordum; ne yazık ve işte yaşıyoruz. Ne yazık Avrupa Birliği'ni kuranlar ve katılanlar arasında toplumun hiçbir kesiminde hiç acı çekmeyen tek kavim biziz ve biz, bitişini bayram şenlikleri ve kutlamalarla karşılayan bir milletiz; gözlerimizin önündedir. Yıllardır haber veriyordum, belki kendi haberimi görüyorum, bu nedenle en çok acı duyuyorum.

Tezler belki yakın zamanda ülkemizde en çok okunan, solcuların dışında, ırkçılar ile islamistlerin başucu kitabı olan bir dizidir; şimdi türkologlar arasında da moda olduğunu görüyorum, her yerde var ve belki sadece dipnotlarda yoktur. Yazgısı, belki de H. A. Gibbons'un, 1916 yılında Oxford'ta basılan Foundation of the Ottoman Empire çalışmasını hatırlatıyor; "bilim" Gibbons'a, Köprülü'nün, Wittek'in verdiği cevapları biliyor da, Gibbons'u bilmez görünüyor, yakın zamanda sadece Osmanlı Türkçesi ile bir çevirisi yayımlanmış durumdadır. Gibbons, dikkatimi, çok eski bir Türk türküsündeki bir dizeye, "she whom I love has religion but not a bit of faith", çekiyordu; bilmiyordum, sonra burada mahpus'ta arkadaşım Hayri'den iki dizesini öğrendim, "şu karşıki dağda kar var duman yok / benim sevdiğimde din var iman yok" gerçekten müthiştir, çünkü, "benim sevdiğimde din var iman yok", işte bu biziz, biz, bizi daha iyi anlatamayız. Gerçekten biz Türkler'de din var, iman

yoktur ve hiç olmadığını söylemek zorundayız.

Öyle görülüyor, I. Mélikoff da "resmi" bilim kadınlarımız arasına girmiştir, bütün çalışmalarının çevrildiğine tanıklık ediyoruz, fakat yine de okuyanların Bayan Mélikoff'un nerede ise her çalışmasında tekrarladığı "Türkler tarih boyunca bir çok dünya dinini benimsemişlerdir" sözünü fark etmemeleri ihtimal dahilindedir. Görmek akıl işidir ve bir de türkü sevmekle mümkündür; benim de bu türkünün yüksek bilimsel işaretini fark edebilmem, aklımda yeni düşüncelerin olmasıyla ilgilidir. Osmanlı'yı, Osman'ın adının Ataman olduğu, belki Edebali'yi tanıyıncaya kadar henüz Müslüman olmadıkları ve hiçbir zaman da imanlı Müslüman sayılmadıkları yollu çerçeve ile yazmak üzere bulunmamdan kaynaklanıyordu; ayrıca bütün diller, Arapça, Farsça ve Türkçe'deki din-iman ayrımını İngilizce religion-faith, Fransızca religion-foi, Rusça religiya-vera olarak saklı tutuluyorlar. Din, bir yaratıcının varlığını kabul ile sınırlıdır ve iman ise, tam bir teslimiyetle birlikte bütün dogmaların yanılmazlığını ve yanıltmayacağını benimsemek demektir; biz Türkler her zaman bu ikisinden uzak olduk. Benim sevdiğimde din var iman yok; bu nedenle biz her dine geçebiliyoruz ve hepsine hoşgörülü olabiliyoruz. Halkımız böyledir, yönetenlerimiz ve zenginlerimiz ise çıkarları için bir günde imanlarını değiştirebiliyorlar, yaşıyoruz ve görüyoruz.

Peki Türklüğümüz? Hiç kuşku yok, aklımda kabul edilenleri tümüyle bir kenara atan şemalar olduğu için, Kaşgarlı Mahmut'un aktaracağım cümlesindeki altın değerinde saptamalarını fark edebiliyorum, şöyledir: "Türkler deve'ye 'tewey' Oğuzlar 'devey' derler. Bunun gibi 'delik' manasına gelen kelime Türklerde 't', bunlarda 'd' olur." Divan-ı Lugat-it Türk yazarı, demek oluyor, Türkler ile Oğuzlar'ı birbirinden ayırmaktadır; şüphe yok, burada bu ayrımın ayrıntılarına dalmam mümkün değil, ancak şu söylenebilir, "Türk", bir genel ad'dır. Tarih boyunca, "Türk" adı, Oğuzlar türünden gerçekten Türk olanlarla hiç de Türk olmayanları birlikte anlatıyordu; Türkler, Türk olmayanlarla birlikte bir konfederasyon halinde yaşıyorlardı, bu tarihleridir. Böyle bir durum, Türkler'i, başından itibaren hem "d,turquis" ve hem de en azından bilingue yapıyordu, bizler, tarihin bilinmeyen zamanlarından beri aynı anda birkaç dili konuşan ve hiç de Türk olmayan Türkler'iz.

Başa dönebilir miyim; "türkiyat" sözünü, hem türkçülük ve hem de Türkoloji anlamında kullanıyorum. Bu kullanışla, Türkler'de Türkçülük akımı-

nın, büyük bir imparatorluğun yıkılış döneminde ortaya çıkması hiç de şaşırtıcı olmamaktadır; Türk devletinin kuruluşu, aynı zamanda d,turquis, bir kavmin görkemli türkizasyon sürecine tanıklık ediyordu. Üstelik türkçülüğün doğuşu Türkoloji'nin şahlanışı ile eşzamanlıdır; şaşırtıcı olmadığını biliyoruz.

Burada Huxley'in *Brave New World*'unu hatırlamanın da zamanıdır; tüpbebekler, sistemli bir biçimde vahşi cereyana tabi tutuluyor ve bu sırada bebelere kitap gösteriliyordu, kitaptan nefret ederek büyüyorlar. Otuz yıldır aydınımıza yapılan budur ve ne yazık bugün aydınımız kitaptan ve teoriden korkuyor; bu nedenle ben de yeni çalışmalarımı yayımlamak için hiç aceleci davranmıyorum. Ama yine de *Sırlar*'ın bazı sırlarını özetleyebilirim: a) Türkoloji İngiliz emperyalizminin icadıdır ve daha çok, Rusya'nın iç Asya'yı kolonize etmesine bir çare olarak düşünülmüştür. Türkiyat'ın Türkiye'ye atlaması daha sonra gerçekleşiyordu. b) Rusya, buna karşı olarak, Kürdoloji'yi buluyor ve geliştiriyordu, karşı silahı olmuştur. c) Türkoloji'nin temellerinin Macar asıllı İngiliz istihbaratçısı Vambery ile Fransız Cahun olduğunu biliyoruz ve bugün en popüler temsilcileri ise, Anglo-Amerikan Lewis ile Fransız Dumont oluyorlar, *Sırlar*, bunların dördünün de Yahudi olduğunu tespit ediyor ve yeni türkünün adı, artık, "her yerde Yahudi var" olmaktadır. d) Şimdi Türkoloji, İngilizler'den Amerika'ya geçmiştir ve Washington, Kürdoloji'ye de damgasını vurmak üzeredir. e) Peki, Rusya, Kürdoloji'yi ya da Kürdiyat'ı da, Amerika'ya kaptıracak mı, Shakespeare tiradı ile "that is the question" diyebiliyoruz.

Rusya'ya geliyoruz ve bu incelemeyi, "Musevi" ve "Karşı-Devrim" incelemeleriyle birlikte ele almakta yarar var. Öte yandan Batı basını şimdi tekrar dönerek, 9 Ekim 1999 tarihli Krasnaya Zvezda'da yayımlanan yeni Rusya askeri doktrinini inceliyor; ne yazık, arkadaşlarım henüz Kızıl Yıldız'ın bu önemli sayısını bulup bana getiremediler ve ben Batı basınındaki yansımalarına dayanmak durumunda kalıyorum. Ancak bütün yorumcular, Çeçenya'da savaşın kızışmasını ve Putin'in Yeltsin'in yerini almasını, bu doktrine bağlamakta birleşiyorlar; benim de ekleyeceklerim var. a) Haydar Aliyev'in ikide bir Ankara'ya gelip Çankaya Köşkü'ne sığınması kaygılarındandır; Çeçenya'dan sonra düşmesi veya düşürülmesi beklenir olmaktadır. b) Devlet Başkanı Demirel'in ani Gürcistan ziyareti de bu doktrinin çerçevesine giriyor;

Şevardnadze, kuşkusuz, yüksek dereceli bir Amerikalı tercih ediyordu ve ancak Demirel'e razı olmak zorundadır.

Le Monde Diplomatique'in Aralık sayısında ehess'ten Doktor Sapir, bu konuları ele alan uzun incelemesinde, Rusya'nın, Amerika'nın, "directement ou par l'intermediare de la Turquie", Azerbaycan'a yerleşmesinden çok rahatsız olduğunu saptamaktadır. Moskova, artık ve yeni doktrin ile daha net bir biçimde, Demirel'in hareketlerini, Amerika'dan ayrı görmemektedir. Demirel, bu son gezisinde, Bağdat Paktı'nı, Bağdat'tan Bakü'ye kaydıran bir perspektif ile ortaya çıkıyordu; henüz işin başındadır.

Clinton'un son zamanlardaki Kemal Paşa hayranlığı ile Osmanlı'nın yıkılışına yaptığı atıfları, artık daha iyi anlayabiliyoruz; şöhretli Huntington, International Herald Tribune'de, Rusya'ya, çok açık olarak "kaybedilen Türk imparatorluğu alanındaki Mustafa Kemal'in realizmini taklit etme" önerisinde bulunuyordu; "kaybettiniz, Rusçası ile vse ruskiy, all-russian bir devlete razı olunuz" diyordu. Putin'i başkanlığa götüren yeni doktrin ise bundan çok uzaktır; Putin, "biz bir soğuk savaş kaybettik" demekle yetinmektedir. Rusya'daki yeni askeri doktrin, (a) Rusya'nın sadece bir savaş kaybettiği ancak tümüyle tahrip olmadığı noktasından başlamaktadır. Büyük savaş teorisyeni Clausewitz'in kavramlarını kullanacak olursam, Rusya'nın bir büyük güç olma iradesi esir edilmemiştir; üstelik, yeni doktrin, Batı'nın, 1991 yılından beri yapmak istediğinin sadece, Sovyetler'den kalan muazzam ve güçlü sanayii yıkmak olduğu konusunda nettir. b) Batı, Rusya'nın düşmanıdır; Rusya'nın yeni askeri doktrininin temelleri arasında önemli bir yer tutmaktadır.

Rusya'nın yeni askeri doktrinini dikkatli bir biçimde okuyan Amerikalı yorumcular, Clinton'a karşı çok sert eleştiriler yöneltmeye başladılar; CIA'dan iyi bilgiler alan W. Safire'ın New York Times'da, her türlü ölçüyü aşarak, Clinton'un tutumunu "an abomination" olarak ilan etmesi dikkate değerdir, "tiksindirici" buluyor. Öte yandan Türkiye'nin Washington eski Büyükelçisi Şükrü Elekdağ da, *Milliyet* 17 Ocakta, Demirel'in AGİT çerçevesinde pakt önermesini yetersiz bularak, "gerçeklik, bölgede istikrar sağlanmasının yolunun Washington'dan geçtiğini gösteriyor" demektir. Şevardnadze ve Aliyev de iktidarda kalabilmek için, direkt ya da Türk kisvesi altında Amerikan üslerini Bakü'de görmek istemektedirler; artık başa dönüyoruz. Soğuk savaşta Sovyetler'i kuşatmak için seferber ettiğimiz çabalarımızı, bu kez, Rus-

ya'yı daraltmak için kullanmanın eşiğindeyiz. Kemal Paşa övgüsü ve son pasifikasyonu artık çok iyi anlıyoruz.

Bir nokta daha var; bu yeni doktrine göre Rusya, dünyanın her yanındaki Amerikan karşıtları ile dost ve yakın ilişkiye girmek kararındadır. Buraya örgütler de giriyor ve biz gerçekten ilk ve son Türk Devleti'nin tarihten silinmesi deklarasyonu ve yüzeyde bir yumuşama ile birlikte, birdenbire, şiddet yuvaları ile karşı karşıya geliyoruz. Şiddetin birini gömmeye çalışırken diğerini ateşlemeye hazırlanıyoruz; gerçekten biz bu muyuz, göreceğiz ve devam edeceğiz.

FIRKA[1]

Paris'i kuşatan yola, peripherique boulvard diyorlar, çevre yolu demektir; acaba biz de Mina Urgan'a "periferik aydın" diyebilir miyiz; anılarını okuduğumuzda hiçbir işin içinde olmadığını, pek çoğunun kenarında yaşadığını görüyoruz, "peripherie", kenar mahalle de demektir, belki de kenar mahalle aydını sayabiliriz. Behice Boran, bana, "bunlar üç kızdılar" diyordu, uçünü de güzel bulmadığını çıkarıyordum, "üç erkeğin yanından ayrılmıyorlardı" diye ekliyordu, Abidin Dino, Nail Çakırhan ve Cahit Irgat, ilki mirasyedi, son ikisi çok yakışıklı idiler ve üçü üçüyle evlendiler. Şimdi Mina, medya güzelidir ve ben kitaplarının satmadığından hiç kuşku duymuyorum, ancak buna karşın, "sattı" denilerek, bizim Güney'in zengin ailelerinden Karamehmetler'in yüz milyar lira verdiği söyleniyor, inanmak durumundayım. Peki, neden? İşte soru budur, More'un *Utopia*'sının üstünde ismi, Sabahattin Eyüboğlu ve Vedat Günyol ile birlikte çevirmen olarak yazıyordu, ben bunu çevirmemiş olduğunu, muhtemelen bir filoloji öğrencisinin mezuniyet denemesini alarak üzerine imza attıklarını göstermiştim, bana özrünü haber salmıştı, şimdi ar-

1) Bu incelemeyi, Genelkurmay Başkanlığı'nın, ocak ayının son haftasında, Hizbullah ve Fazilet Partisi üzerine yaptığı açıklamadan önce tamamladım.

kasında Aydın Doğan var, kızdığını tahmin edebiliyorum, ancak kızmamalıdır; ayrıca bu soru, kızgınlıktan çok daha önemlidir. Bilimseldir; peki neden?

Bizde bir kavramın üç göstergesi var; Fransızca "parti", Farsça "fırka" ve Arapça, "hizb" diyoruz, Cumhuriyet'e, "Cumhuriyet Halk Fırkası" ile başlamıştık ve şimdi Allah'ın Fırkası ile yaşıyoruz. Cezayir ölçüsünde yaygın değil, ancak Cezayir ölçeğine göre çok daha derin bir vahşet, bunu görüyoruz; yalnız, örgüt planında muazzam bir başarı ile karşı karşıya olduğumuz kesindir. Jandarma hariç, nerede ise her yirmi kişiye bir polis düşen ülkemizde, müthiş bir esir ve ceset nakli var. Ülkemizde solcuların işkence gördükleri polis departmanlarına "garaj" da deniliyor, buraları biliyorum, işkencede bağıranların seslerinin duyulmaması için garajın yakınındadır. Hizbullah, ses kısmaya da gerek duymamıştır. Bir soru var, "devlet", bu vahşet ortaya çıkınca Türk polisini kutlama yarışına giriyordu, peki devlet ne demek istiyor, bu başarı polisin mi? Devlet üstelik, sözle yetinmeyerek, İstanbul polisini beş yüz milyarla da ödüllendiriyordu, ne için, Hizbullah, Batman'dan sonra Mersin'e yerleşti ve en büyük vahşetini, sessizce İstanbul'da icra ediyordu; Mersin ve İstanbul polis müdürü bir ve aynıdır, Hasan Özdemir diyorlar, bu para hangi başarının karşılığı olmaktadır? Elrom öldürüldüğünde, İstanbul Emniyet Müdürü ve yardımcıları görevden alınmıştı, yoksa şimdi Hizbullah'ı devlet içinde bir "devletçik" ya da "beylik" mi sayıyoruz; bu ise yeni bir teorik soru ve sorundur.

Düşünüyorum, acaba bu tekeller çağının temel çizgisi, hypocrisie mi, "ikiyüzlülük" veya "dalkavukluk" diyebiliriz, fakat herhalde en doğrusu, erdemsizin erdemli'yi oynamasıdır; en yaygın üretim şimdi budur. Şimdi en çok fazilet kırıntıları ile faziletsizliği gizlemeye çalışıyoruz; bu satırları yazarken önümde *Hürriyet*'ten bir kesik var, 15 Ocak tarihli, "Ankara Barosu Hukuk Kurultayı" yazılarının üzerine, "Aydın Doğan'a Teşekkür Plaketi" sözü bindirilmiş, bir de E. Özkök silueti görüyoruz. Eskiden "dayı" deniyordu, şimdi "sponsor" diyoruz, *Hürriyet*'in Ankara Barosu'nun bu faaliyetine dayılık yaptığını ve para verdiğini öğrenmiş oluyoruz; başlı başına bir olaydır ve nedenini sormak durumundayız. Ankara Barosu, daha önce de sık sık, *Hürriyet*'in Ankara'daki dava vekillerinin reklamını yapıyor, Aydın Doğan'ın medyakratlarına, sık sık ödül veriyordu, şimdi artık net görebiliyoruz, Ankara Barosu ile Aydın Doğan oligarşisi arasında bir pakt doğmuştur; "tımar" ilişkisi de diye-

biliriz. Artık büyük bir ekonomik yapı olan Aydın Doğan oligarşisinin, TÜSİAD nezdindeki yönetim kurulu üyesi Özkök ile Başkent Barosu, şimdiye kadar eşini bilmediğimiz bir ilişkiye girmiş durumdadır, önemli bir olgudur, kabul etmek zorundayız.

Tek olgu mu? Şöyle de sorabiliriz: "Meral Akşener'i tanıyor muyuz?" Bir marifeti vardı, *Sabah*, *Hürriyet*, *Milliyet*, *Cumhuriyet* ve bağlı televizyonları izleyenler tümüyle habersizdirler ve nedenini bilmeden, Akşener'e küfürleri hatırlamak durumundadırlar. Ne yazık, ÖDP Başkanı U. Uras da küfürlere katılmıştı, ne yazık, şimdiye kadar, oligarşinin bütün savaşlarında yeralmıştı, bundan sonra almamasını diliyoruz; Çakıcı, Yiğit ve benzeri kasetleri alkışlayan, *Sabah* ile ve-yet gazeteleri ve Uras, Akşener'in kaseti nedeniyle, olmadık hücuma geçtiler ve kasetin üstünü örttüler. Bu kasette, Özkök, "Eee, öyle oldu tabii ha... ha... haaa... ulan yine de ben koruyorum adamı, halen ben koruyorum, başbakan'a gideceksin, ana avrat küfredeceksin, sonra tekrar iyi adam olacaksın" diyordu; bir kenar mahalle ağzıyla yapılan konuşmalarına muhatap bir bakandı; Özkök, Doğan'ın bir ticari işinin geciktirilmesine kızıyordu, adı geçen başbakana da Mesut Yılmaz diyorlardı. Bu kadar değil, Akşener, bir başka kasette de, Aydın Doğan oligarşisinden birisiyle Yargıtay üyesi Ahmet Köksal arasında geçen konuşmayı açıklıyordu, burada Yargıtay üyesi Köksal, "allah allah, şimdi ben, senin bu enerji ile ilgili bu işinizi takip ediyorum, gerekeni yapıyorum, unuttuğumu zannetme, bugün görüşmeler sırasında konuştum, pazartesi gününüz müsaitse o dairenin başkanı ile görüşeceksiniz" diyordu. Yargıtay üyesinin biçeminde hep üstüne yaranma isteği seziliyordu. Bu özetleyebildiğim ikinci olgudur ve birlikte ele alınmak gerekmektedir, oligarşinin, Ankara'da hukukun kalelerini zaptetme gayreti içinde olduğunu görüyoruz. Peki, nedenini bilsek de, bunu nasıl açıklayacağız?

Tek başına her birini açıklamak yetmez, ben bu üçünün, bir ve aynı olduğunu seziyorum; nasıl açıklayacağız? Burada söyleyeceğim şudur; kaba marksist bilim ile ya da bulaşık liberalist yaklaşımla da, bunları açıklayamamak bir yana, gözleyebilmemiz bile imkansızdır. Açıklamaktan önce görebilmek için bile gözlüğümüzü değiştirmemiz zorunludur; bu nedenle burada yapacağım denemenin çok karanlık kalması her zaman ihtimal dahilindedir.

Şöyle başlayabiliriz: a) Feodalite dönemine mi dönüyoruz, hayır, ancak tekeller düzenini anlamada, feodalite çok daha imkanlıdır. b) Başka yerlere git-

meye gerek yok, Osmanlı'da Kürt Beyleri'ne "hükkam" da deniyordu, yönetiyorlardı ve Osmanlı'nın adı, Babıali, Yüksek Kapı idi, feodal dönemde kalelerin kapı önleri, yönetim yerleridir, yönetiyorlardı. c) Burjuva ihtilali, beylerin ve lordların hem yönetimine son verme ve hem de onları desarmer etme işidir, silahsızlandırıldılar ve yönetim merkezileşti, buna "merkezi devlet" diyoruz. d) Şimdi acaba tersini mi yapıyoruz, desetatiser mi ediyoruz, bu sözcük sözlüklerde vardı, ancak ben daha geniş anlamda, devletsizleştirme olarak öneriyorum, işaretler böyledir. e) Özkök dünyadaki şirket birleşmelerini, pornografik bir filmin karşısındaki şehvetle anlatıyor, devletlerden büyük şirketlerin ortaya çıkmasından şehevi bir haz aldığını görüyoruz. Yönetim bunlara geçiyor, encolar, ngo, ikiyüzlülük gereğidir, dev-tekellerin yönetimini gizlemek için sahneye komediler olarak sunuluyor; peki vurucu güç ne olacak, tekellerin asker ve polisi olacak mı, beylerin ve lordların olduğunu biliyoruz. f) İdam ederken, cellat ve imam bir aradadır, ancak buna bakarak şiddet kullanımı ile ideolojinin her zaman bir arada olması gerektiğini düşünemiyoruz. İdeoloji, eninde sonunda, birikmiş şiddettir, canlı şiddette olmayan bir de çok rahatlatıcı etkisi var. Sinema-müzik-televizyon-kitapçılığın tek şirkette toplanmasını, Türkiye'de bile, ve-yet gazetelerinin günde dört sayfalarını sinema ilanlarına ayırabilmelerini, satmayan kitapların yazarlarına telif hakkı adı altında milyarlarca lira ödenmesini, ateşli silah yerine ideolojik silahın kullanımı olarak anlamak yerindedir.

Peki, bu yeni model denemesinden ne çıkıyor; önce "piç olma" sözcüğünün teknik bir söyleyiş olduğunu, örnek olsun, çimlere iyi bakılmadığında, piçleştiklerini biliyoruz. Bu açıklamadan sonra bu modelin fırka düzeninin piçleşmesi vargısını da beraberinde getirdiğini hemen söyleyebiliyoruz; eskiden, örnek olsun, bir Falih Rıfkı'nın Dünya gazetesinin CHP'ye yakınlığından veya Ahmet Emin'in *Vatan*'ının DP'ye bağlılığından söz edebiliyorduk, şimdi tersidir. Üstelik, televizyon, kitap ve kenar mahalle aydınlarıyla ideolojik silahlarla donanmış, baroları ve Yargıtay üyelerini vasalları yapan dev tekellerin partilere ihtiyacı daha da azalmaktadır; artık oligarşi ile bütünleşme sürecinde bir Özkök'ün görevdeki bakanlara "ulan" demesi, bir Yargıtay üyesinin, Aydın Doğan'ın adamlarının birisi karşısında kusursuz bir memur izlenimi vermek için gösterdiği çaba, başbakanlara ana-avrat yaklaşım, ne yazık bu modellerle tutarlıdır.

Başka tutarlılık da var, gazetelerde, CHP'nin, mensuplarına devletle iş yapmayı yasakladığını okuyunca, pek güldüm; acaba, burada, modelin anlaşılmasındaki güçlük mü, yoksa piçleşme sureci mi, yoksa ikiyüzlülük karakterine mi daha çok uyuyor, tartışmalıdır. Yönetimin ve ideolojik silahın yeni feodale geçtiği, baroların, Yargıtay üyelerinin, sol periferik profesörlerin, bunların eline baktıkları bir zamanda, teknik sözcükle, bunlara kapılandıkları bir dönemde, devlet ile ilişkiyi yasaklamak, en azından bir ikiyüzlülüktür; fakat mükemmel uyum buluyoruz. Erdemsizliği saklamaya yarayan bir erdemlilik oyunudur; buna tam olarak hypocrisie diyoruz. Araştırma bürosu adı altında, yurt sevgisizliklerini ve halk sorunlarımız karşısında vurdumduymazlıklarını, H. Street, eyç caddesinde çalışarak geçiren, Dünya Bankası, IMF ve Beyaz Saray bu cadde üzerindedir, birtakım medyokr emeklileri toplayarak Washington'a yaranma gösterileri içinde bu oyunu daha da komik buluyoruz. Peki müteahhitler veya adamları?

Burada bir noktaya işaret etme gereği duyuyorum; kişisel değerlendirme planında, Öymen-Erdem ikilisini, pek çok *Aydınlık* yazarından ayrı görüyorum, belki ikisiyle de ayrı ayrı birlikte çalışmış olmamdandır. Ben, Altan'ın, (a) emanetçi olmasına ve (b) Aydın Doğan oligarşisine bağlanmasına hiç ihtimal vermiyorum; fakat ne yazık, (c) bir yaşam boyu fıkra yazarıdır, bu en kötü idare-i maslahatçılık demektir. Bana göre bugün, uzun çarşıdaki tenekeciler bile Babıali'deki fıkra yazarlarından daha ilkeli, devrimci ve bilimsel bakabilmektedirler; Öymen bununla maluldür. Ellili yılların ikinci yarısında birlikte devrimcilik yaptığım Tarhan ise, daha sonra bir teknisyencilik hastalığına yakalanmıştır; bu nedenle ne 30 Kasım ne de 10 Aralık kararlarını anlayabildiler. Ama yine yazık, anlamadan da olsa, "karşı-devrim" ve son Türk Devleti'nin tasfiyesi akıntısı içinde boğuluyorlar; gerçekten üzücü buluyorum. Kurtuluş Savaşı'nın bu Cumhuriyet Halk Fırkası'nın, devrimci geçmişi olan bu iki arkadaşımın elinde, sona ermesi ihtimali çok ciddidir. Halbuki, Türkiye solunun önü hiçbir zaman bu kadar açık olmamıştır.

Hem Türkiye solunun önü, Zafer Meydanı'na yönelen Champs-Elysee Bulvarı kadar açıldığı için ve hem de devletin oligarşi tarafından paylaşılması ve belki de, Gutenberg'in matbaayı icadından sonra en sürprizli teknolojik uygulama sayabileceğimiz internet'in tüm ideolojik hegemonyaları yıkma şansını taşımasının saldığı korkuyla oligarşinin çok büyük bir ideolojik saldı-

rıya geçtiğini ve yeni ideolojik duvarlar örme çabası içinde olduğunu görüyoruz. Devleti desetatiser eden, ideolojik açıdan desarmer etmeyi başaran tekeller cemaatinin ideolojik robotlar üretmeye hız verdiği anlaşılmaktadır; ve-yet gazetelerinin aydın sayfalarının arttırılması ve iş adamlarından sonra robot aydın adaylarının reklamlarına özen gösterilmesi bunların işaretidir.

Doğrusu Ankara Barosu'nun Dündar'a sık sık ödül vermesini hiç anlamıyordum; ikiyüzlü olmayacaksak, ödülleri, kasetleri arşivden çıkarıp getiren polis memuruna veya operatöre vermek gerekiyordu, şimdi anlıyorum. Buna kafa yoruyordum, birden Dündar'ın bir mucize olarak sunulan ve yıllardır beklenen babalık haberini okudum, sevindim, adını "Uğur" koymuşlar, insan kendi çocuğuna kendi adını koyar mı, yine de "uğurlu olsun" diyorum, aslında diyordum ki, *Hürriyet*'te büyük başlıklarla Hizbullah'ın ölüm listesinin başında Uğur Dündar'ın olduğunu okuyunca yine çok üzüldüm, Uğur çocuk babasız kalacak diye korktum ki, *Sabah*'ta mikroskobik büyüklükte bir yazıyla, İstanbul Emniyeti'nin liste işini tümden yalanladığını görerek yine sevindim. İşte durum budur, herkes sevinmelidir, halkımızı tutamayacaklarını yine de anlıyorlar ve Hizbullah ölüm ve bunlar yalan makinesi olarak çalışıyorlar.

Bu kadar mı? a) Önümde bir *Hürriyet* kesiği daha var, 23 Ekim 1999 tarihlidir ve "bir dinozor ticareti" başlığını taşıyordu. Nasıl olmuş, *Hürriyet*, Ekim ayında, Mina Urgan'ın kitabının, kasım ayında çıkacak on beşinci baskısının iç kapağını yayımlıyordu; halk alsın almasın, bir kez, çok sattığını yazmaya karar vermişler, elimizde kanıt var Herhalde ikiyüzlülük buradaki oyunu anlatmaya yetmemektedir; ancak Mina Hanım'a sevgimiz daha fazlasını söylememize imkan vermiyor.[1] b) "Batı" diye diye tepiniyorlar, Batı'da kitaplarla ilgili satış istatistiklerine bakılmıyor, ticaridir ve güven vermiyor, "citation index" var, diğer yazı ve kitaplarda ne kadar sözü ediliyor; önemli olan

1) Burada önemli olan ideolojik hegemonya kurma düzenleridir ve kabul etmek gerekir ki, tekeller düzeni yeni imkanlara kavuşmuştur. Artık "sponsor" olmadan hiçbir kültür faaliyeti yapılmaması çok öğreticidir; açıkhava tiyatrosu veya Hisar konserleri hep birden çok sponsor tarafından düzenleniyor. Bunun anlamı, davetiyelerin de, sponsor firmanın bayilerince veya acentaları tarafından müşterilere dağıtılmasıdır. Bilet veya kitap satışı problemi ile karşılaşmıyoruz.
Bazen terslikler oluyor ve sistemi daha iyi anlıyoruz, Say-Erguner caz konserinde öndeki on sıranın boş kalması çok öğretici olmuştur, bundan kendilerine davetiye verilen hatırlı müşterilerin piyano-ney konserine itibar etmediklerini anlıyoruz. *32 Büst* kitabı da başka bir örnektir; aydınların soyunduğu bu kitaba büyük reklama rağmen ilgi yaratılamaması üzerine gazetelerde haberler çıktı, öğreniyoruz: 2300 adet basılmış, bunun 1513 adedi "özel müşterilere" dağıtılmış, bunu yüksek fiyatla satılmış olarak anlamak gerekmektedir, geriye kalanları kitapçılara verilmiş, raflarda beklese de, kâr kârdır. Urgan'ın ikinci kitabında daha basılmadan on beşinci baskıların kalıplarını da görmüştük; satış sorunu bulunmuyor ve Karamehmetler'in bayileri, banka şubeleri ve müşterilerine gidiyor, durum budur.

budur ve Urgan'ın kitabından "hım müthiş tatlı" diyen birkaç reklamcıdan ve magazin haberinden başka söz eden olmuyor, büyük haksızlık saymak durumundayız.

Urgan'a da haksızlık, ancak kenar mahalle aydınlarını bir ideolojik sipahi birliği olarak kullanabilmeleri için bizleri aptallaştırmaları zorunludur ve aptallaştırma sürecine hız verdiklerini görüyoruz. Hiç kuşku yok, artık bütün dünya bir demir perdedir, bizimki en demirdendir; gazetelerimiz birdenbire Hizbullah'ın hunharca katlettiği Konca Kuriş'in kahramanca direndiği haberlerini, aynı musluktan, gür bir biçimde akıtmaya başladılar, nasıl öğrendiklerini biz öğrenemedik. Daha sonra, Hizbullah'ın Mersin temsilciliğinden döndüğü bildirilmiş olan bu genç hanımı yıkamaya ve ılımlı islamin bir martiri haline getirmeye çalıştılar; bu, hem oligarşinin ideolojik yönelişinin ve hem de Hizbullah beyliğinin parçalanmasının her çevrede memnuniyet yaratmadığının işareti oluyordu. Böyle durumlarda polisin elindeki kasetleri yayınlamakla tanınan Uğur Dündar'ın henüz hiçbir kaset döndürmemesi çok dikkat çekicidir; şimdi buradayız.

Görebildiklerimizi hızla sayabiliriz: a) Kosova'da bir tek gömülü cesedi bile büyük "olay" yapan uluslararası medya bu insanlık dışı sahnelere ilgi duymamaktadır. b) Böyle durumlarda olay yerlerine anchorman veya anchorwoman gönderen "milli" medya, işi, yerel elemanlarına bırakıyordu. Bu ikisinden Amerika ile oligarşinin, birdenbire patlak veren bu operasyondan pek de hoşlanmadığı sonucunu çıkarabiliyoruz; herhalde yaratacağı rüzgarın, otuz yıldır bir devlet politikası olarak estirilmiş şiddetli islamist rüzgarı durdurmasından endişelenmeleri mümkündür, yerinde bir endişedir.

Eklenecekler var, yaşamın kendisi diyalektiktir ve bu çerçevede, c) hükümetin üç ortağının, böyle bir operasyona, 12 Ocak tarihli toplantıda ve zorlanarak, karar verdiklerini düşünebiliriz. Eğer Öcalan'ın yaşamı sürecekse, Hüseyin Velioğlu'nunki bitecektir, diyalektik bize düşünmeyi öğretiyor. d) En olmadık durumda, çok ürpertici sahnelere, "sindiremedim" veya "yadırgadım" sözcükleriyle yaklaşan Ecevit'in, Velioğlu için "böylece bertaraf edil-

---

Eylülist yıllarda ansiklopedi ve tablo patlaması yaşamıştık; özalizm yeni bir zengin katmanı yarattı, kat yaptırdılar, artık oturma odasına kitaplık koymak istiyorlardı ve ansiklopedi, kitaplıkta daha iyi duruyordu; boş duvarları tablolarla kapatıyorlardı. Ne olduğu önemli değil, ünlü ressam aranıyordu ve bu sayede adlarını bildiğimiz, uzun yıllar parasız yaşayan ressamlarımızın bazıları seri imalata başladılar ve zengin oldular.

Satış rakamları kuşkuludur ve ayrıca satmak, okunmak anlamına gelmemektedir.

di" ifadesini kullanması şaşırtıcıdır; bunu, kendisinin olmayan sözcüklerin discours'una sızması olarak ele alabiliyoruz. Bertaraf edilmesi önceden düşünülmüş olmaktadır, diyalektiğe uygun düşüyor. e) Bu kadar çok tutsağın ülke içinde transportasyonu, işkence edilmesi ve tarlalara gömülmesi, güvenlik güçlerinin gözetimi olmadan yapılamaz; Oktay Ekşi haklı olarak bu noktaya işaret ediyor, ancak aldıran olduğunu söylemek zordur. f) Adana örneğinden taze olarak hatırlıyoruz, "polis", bir solcuyu ararken bütün mahalleye hücum edebilmekte, komşulardan bile can almaktadır; burada adeta soruşturma bile yapmamaktadır. Hizbullah mezarları, polis şeflerinin de televizyon ekranlarından kaybolması türünden olumlu bir işe yaramıştır; ancak hepsi bu kadar, bunun yerine rüzgar geçinceye kadar saklanan polisin Bakanı Tantan'ın tantanasının yapılmasına tanıklık ediyoruz. g) Kolay değil, Ecevit'in ilk hükümetinde İçişleri Bakanlığı'na mimar Asiltürk'ün, bundan sonra kurulan Demirel Hükümeti'nde inşaat mühendisi Özal'ın, Özal'ın hükümetinde Aksu'nun, hepsi nakşibendidir, getirilmelerini sormak durumundayız. h) Kuşkusuz bu atamalar, Martçı Darbe'nin lideri General Tağmaç ve Eylülist Darbe'nin lideri General Evren'in sürdürdükleri savunma doktrinine uyuyordu; fakat 28 Şubat'ta Karadayı, bu doktrinden ayrılıyor ve yerine Hüseyin Paşa bunu sürdürüyordu. Genelkurmay Başkanı Hüseyin Paşa, idaredeki nakşibendi ve aşırı dincilerin ayıklanmasında ısrarlıdır; Ecevit ise buna karşı duruyor, Hizbullah mezarların. Susurluk çatışması türünden geçiştirmek istediğini görebiliyoruz. Öyleyse açılan mezarlar, aynı zamanda, Washington'un ve Ecevit'in önüne yeni barajlar da kazmaktadır; Ecevit'te bunun rahatsızlığı var.

Fazilet mi; belli bir tereddütten sonra, şiddetin çocuğu olduğu bilincine yeniden doğuyordu, hem Öcalan konusunda ve hem de genel idamda akıldışı ısrar, cellat olmadan imama ihtiyaç duyulmayacağına inanmalarından ayrı olarak, şiddetsiz bir Türkiye'de islamist fırkanın hikmet-i vücudunun ortadan kalkacağını görmelerine de dayanıyordu. Öcalan'ın yaşaması Kürteli'nden başlayarak her yerde belki de şiddetin kuruması anlamına geliyordu ve bu nakşibendi fırkasının da kuruması demektir. Fazilet bunu görüyordu, ancak pek çok ahmak Kürt bunu anlamak istemiyordu; benim hümeynist vahşeti örnek vermem karşısında, ancak beni kemalizmin ajanı olmakla suçluyorlardı, fazilet fırkası ile birlikte bunlar, bunlarla birlikte bir yürüyen gaflet ve dalalet olan Birdal-Öndül misyonu da sona ermektedir. Artık Bonn-

Washington ekseninin kurtarmak isteyeceğini veya kurtarabileceğini sanmıyorum.

Son bir soru var: Türk yönetenleri şiddet üretmeyen ve kullanmayan bir ülke düşünebilirler mi? Buna, tarihin akışının diyalektik olduğu önermesiyle cevap vermek zorundayız; Öcalan'ın yaşaması kararının, zıtların birliği ilkesi uyarınca, Velioğlu'nun sonu anlamına gelmesi bir yana, Kürt-İlleri'nin pasifikasyonunun Kafkasya'da şiddet biriktirmeye denk düşmesi, son derece öğretici olmaktadır. Çok ilginç, artık Ecevit'in konuşmaları, niyetini aşan bir açıklayıcılık sağlıyor; Demirel'de ısrara gerekçe bulmaya çalışırken, "Türkiye'nin içinde bulunduğu sorunlu bölgede adeta ortak manevi lider konumuna geldi" diyordu, liderimize ortak olarak Aliyev ve Şevardnadze'yi görüyoruz ve birden bölgenin "sorunlu" olduğunu açıklamış oluyoruz. Tek başına bu değil, istihbarat servislerine çok yakın, *Hürriyet*'ten Sedat Ergin de, "Türkiye'nin arka bahçesi olan Kafkaslar" nitelemesini kullanıyor; bu söz, Washington tarafından, Latin Amerika için icat edilmiştir; şimdi emperyalist lügat öğrenmeye başlıyoruz.

Ancak bunu daha önce öğrenmiş olanlar da var; bu açıdan, ocak ayı ortasında Nezavisimoye Voennoye Obozrenie'de yayınlanan yeni Rusya doktrini bir yeni dönüşe işaret etmektedir. Doktrin, kuşkusuz henüz sosyalist-kapitalist ikileminde formüle edilmemekle birlikte, Batı'yı Rusya için sürekli tehlike olarak tanımlıyordu; bu 1987 yılında "agresif olmayan emperyalizm" formülasyonunu geliştirmiş olan Gorbaçov'dan net bir ayrılıştır ve Rusya, nükleer silahları ilk kullanan ülke olmama yönünde, Gorbaçov'un taahhütlerini de geçersiz ilan ediyordu. Buna ek olarak, Moskova, Kafkasya'da "ortak manevi lider" Demirel'in yeni pakt davetini doğrudan doğruya Washington'a bağlamaktadır. Türkiye, demek, yeni bir şiddet kapısı açarken, öncekini kapatıyordu ve belki de birincisi için ikincisini zorunlu görüyordu.

Behice Boran, nadir, ama yüzüne yakışan gülüşle anlatıyordu, sıkıyönetim mahkemesi kapısındalar, tutuklu, bir tutuklu öğrencisi yaklaşıyor, "Hocam beni tanıdın mı" diye soruyor, ısrar ediyor, "Nasıl tanımazsınız" diyor, daha da ısrarcı oluyor, "Hocam hani partiyi basmıştık ya" deyince, Behice Hanım, "Aman evladım o kadar çoktunuz, hangi birinizi tanıyayım" demek zorunda kalıyor; bu öyküyü çok seviyorum. Anlattığına göre genç solcu yumuşuyor, "Hocam bir sorum var, ben mihrici idim, polis mi hocam" diye yanıyor, bu-

na inanıyor; Hoca Hanım, kesin "hayır" diyor ve genç solcuya soruyu yanlış sorduğunu söylüyor, ben aynı yolda yürüyordum ve biraz da solcular arasında bu tür suçlamaların kökünü kazımak için kitaplarımda Beili'nin polis olmadığını ortaya çıkarmaya büyük özen gösteriyordum, böyle olmuştur. "Ama" diyor, Behice Hanım, "bana Türkiye'de sosyalist mücadeleye en çok zarar vereni soruyorsan bu Mihri'dir"; insanımız polis olmadan da zararlı olunabileceğini öğrenmek durumundadır. Belli, solda hiç kurmamış, hep karıştırmış ve hep yıkmıştır, şimdi yeni ideolojik duvar arayışında, Aydın Doğan oligarşisinin talebini görüyoruz. Ben Aydın Bey'e "hediyemiz olsun" diyorum, üstelik kelepir; çünkü bütün masraflarını İsveçya Krallığı karşılıyor, kelepirdir. Ve hediyemizdir, ve yol açmak, biraz da hediye vermektir.

ADALET

Belki de, kendisini "Çoban Sülü" olarak reklam etmese, Türk ilericiliği, taşeronluğunu yaptığı Amerikan Morrison inşaat firmasına nispetle "Morrison Süleyman" adını takmayacaktı, Devlet Başkanı Demirel'in Türkiye'deki ilk Amerikan bursiyeri olduğu nettir. Başbakan Ecevit'i ise, kemalist cumhuriyetin, misyoner okuluna rakip olarak kurduğu Ankara'daki Maarif Koleji dururken İstanbul'daki amerikanizm propagandası için tesis edilen misyoner okulu Robert Kolej'e sevk eden nedenler artık Türk araştırıcılarını ilgilendirmelidir, Ecevit'in, hiçbir ulusalcı eğitimden geçmemiş olması saptanması gereken diğer bir noktadır. Buna dönme halkımızın çıktığı, Fevziye-Işık Mektepleri, Robert Kolej ve ülke dışı eğitim merdivenlerini şaşmaz bir biçimde tırmanmış Dışişleri Bakanı İ. Cem'i ekleyebiliyoruz, rastlantı sayamıyoruz, Cem de en taze zamanlarında millici bir formasyon almadan bugünkü yerine gelmiştir, ne yazık şaşırtıcı olmamaktadır. Cem'den pek de farklı olmayan bir dökümden Madam Çiller'i biz değil kendisi ekliyor, bir "Nova Tanzimat" yıldızlar sistemi içine girebilmek için büyük bir hırs ve esneklik sergilemektedir, ülkemiz

şimdi de, "Yeni Tanzimat" dönemindedir ve çok acıdır.

Benimki bir inceleme yazısı değil, kaybolan adalete bir ağıttır. Tanzimat'ın bir adalet duygusu yakalama çabası olduğunu biliyoruz. Kitaplarımda, Tanzimat rüzgarının, erken bir modernizasyon programı ile askerlerini Kütahya'ya kadar göndererek Osmanlı tahtını tehdit eden Osmanlı eyaleti Mısır'dan estiğini gösteriyordum; ancak programı ve denetimi Batılı büyük devletlere ait idi. İlk Tanzimat, özünde, gayri müslim yurttaşlarımız Elenler'e, Ermeni ve Yahudilere, kamusal saygı ve hukuk güvencesi getirmeyi amaçlıyordu, hep biliyoruz. Şimdi Nova Tanzimat'ın hedefi ise Hint-Avrupa köklü Kürt halkımıza kimlik ve hukuk önünde eşitlik sağlamak olmaktadır, Washington ve Avrupa Birliği bu alanda çok kararlı görünmektedir ve önemli başarıları kaydedebiliyoruz.

Hızla not edebileceğimiz bazı gelişmeleri, gerekli düzeltmeler ile birlikte sıralamak durumundayım ve (1) cumhurbaşkanlığı seçimi ile başlıyorum. Demirel'in başbakanlığa, zamanın Amerikan Başkanı Johnson ile çektirdiği, uzun boylu Johnson'un koltuğunun altında görünüyordu, resimle geldiği çok yazılmış ve tartışılmıştır; bu nedenle Devlet Başkanı'nın yakın zamanda Washington gezisini ertelemesi benzer bir fotoğrafı engelleme olarak yorumlanıyordu, gerçek-dışıdır. Çünkü yakın zamanda Clinton, Demirel'i her gördüğü yerde kolunu uzatıp elini omuzuna atarak resimler çektirmeye itina etmiştir, vücut dili aynı zamanda politika dilidir; Clinton, Demirel'in omuzuna işaretini çoktan koymuştur. Ecevit'in müfrit demirelist tutumu bu işarete denk düşmektedir. (2) Sedat Ergin, *Hürriyet*'te, Fazilet Partisi'nin kapatılmasına yönelik ecevitist manevraları bir de, kapatılma halinde muhtemel bir ara seçimle CHP'nin parlamentoya girme ihtimalinden duyduğu korkuya bağlıyordu, ince ve yerinde bir analizdir. Ancak bilimsel doğruluk bir de ehemle mühimi birbirinden ayırmayı gerektiriyor, Washington'un Ortadoğu ve İç Asya'ya yönelik emperyalist stratejilerinde her türlü islamist hareketleri canlı ve etkin kılmak çok önemli bir yer tutuyor, ihmal etmemiz mümkün değildir. Ecevit'in şimdilerde sınır tanımaz Fethullah Gülen aşkını da böyle anlamakta yarar var; dolayısıyla, Ecevit'in hem Gülen ve hem de Fazilet Partisi korumacılığını Washington kaynaklı görmek zorunluluğundayız. Ecevit'in Blair'i gördüğünde Seyyar Vaiz Gülen'in okullarından "sizin dilinizle eğitim yapıyorlar" yollu yaranmacı bir tutum takındığını bilmiyor muyuz; Blair'in dili Clin-

ton'un dilidir ve bu dil misyoner okulu Robert Kolej'deki dildir.

Washington emperyalizminin yayılma gerekleri ile Ecevit'in, belki 31 Mart hariç, yüz elli yıllık en geri siyasal dengeyi koruma çabaları bir ve aynıdır; eğer Fazilet yaşamını sürdürürse bunu Washington'a borçlu olacağız, açıktır. (3) Kürt halkımızın yoğunlukla yaşadığı el'de, üç belediye başkanının tutuklanması ve dördünün görevden alınmasının hukuksuzluğunu görmeyecek insanımız kaldı mı, serbest bırakılmaları ve görevlerine iade edilmeleri çok iyi olmuştur. Pekiyi, ama nasıl olmuştur, hiç kuşku yok, eğer belediye başkanlarımızın böyle bir gerekçe ile görevlerinden alınması bir hukuk faciası ise tahliye olur olmaz Ecevit Hükümeti tarafından yerlerine iade edilmeleri de tam bir hukuk cinayetidir. Keyfince görevden alma ve keyfince göreve verme, Osmanlı sadrazamının bile tadamadığı bir iktidar şehveti idi; bu nedenle, *Hürriyet*'te Oktay Ekşi, 1 Mart, bu marifet ile "tutukluluk halinin kalktığı gün göreve iade edecek kadar duyarlı tutumu gözlerimizi yaşartmaz da ne yapar?" yollu alay ettikten sonra, "ama biliniz ki buna tek kelimeyle 'maskaralık' derseniz daha doğru olur" diyordu, tümüyle isabetlidir. Burada ben, bir idare mahkemesinden karar almadan başkanlarımızı göreve iade etmenin, görevden almak kadar hukuk dışı olduğunu ekleyebilir miyim; her yerde hukuksuzluk var.

Peki? Bir kez tutuklamalardan hükümetin haberi olmadığı biçimindeki Mesut Yılmaz iddiası, hemen bu sözden bir gün sonra, başkanların kendi partisine bağlı İçişleri Bakanı Tantan tarafından işlerinden uzaklaştırılmalarda yalanlanıyordu. Biz bu nedenle bu ani dönüşün nedenini yine Washington'da ve Koh-Çongar işbirliğinde aramak durumundayız. Amerikan Dışişleri Bakan Yardımcısı Koh'un Washington'daki sert açıklamaları, televizyon ve basında nakledilmelerine karşın, 28 Şubat tarihli sütunda Yasemin Çongar tarafından, alışılmışın ötesinde bir uzunlukta, tekrarlanıyordu. Bu tarih, Diyarbakır DGM'nin heyet halinde tutukluluğa itirazı ele alacakları gündür ve DGM heyetinin dosya kadar Çongar'ın yazısını da incelediklerini düşünebiliriz. *Milliyet*'te Çongar'ın naklettiğine göre, Koh, "ancak Güneydoğu'dayken onlarla yaptığım görüşmede, hem Güneydoğu'nun geleceği konusunda barışçı diyaloga girmek, hem de bölgenin siyasi ve iktisadi kalkınmasına ilişkin çok önemli sorunlarla uğraşmak konusundaki çabalarından etkilenmiştim" diyordu. Peki daha ne desin? Biz bu deyişin gücünü, Ecevit'in Beyaz Saray'da Clin-

ton'la görüşeceği gün, bir hükümet tabibi raporuyla, Akın Birdal arkadaşımızın hapisten salıverilmesinde de görmüştük, biliyoruz.

Kuşkusuz bildiklerimiz bundan fazladır, birinci Tanzimat'tan önce, Ed. Engelhardt bize haber veriyor, Fransa'ya yakınlığı bahane edilerek yirmi bin katolik Ermeni'nin hızla İstanbul'dan sürdürüldüğünü de biliyoruz, 1828 yılındadır, ancak "Fransız Hükümeti insanlık adına ve eski bir protektoraya dayanarak böylesine bir zulmü protesto etmiş", Ed. Engelhardt, *Tanzimat*, s. 42, ve sonunda Ermeniler dönmüşlerdir, ama biz şimdi, Nova Tanzimat eşiğindeyiz. Tam bir adaletsizlik girdabındayız, zavallı halkımız adaleti ya kendi imkanıyla ya da mafya kanalıyla arıyor; Türk yönetenler, Kültlerimiz'i moda sözcükle, sponsor aramaya özendiriyorlar ve düvel-i muazzama'nın aynı ölçüde istekli olduğunu görüyoruz.

Herhalde Osmanlı nazın, okullar olmasa, maarifi idare etmek çok kolay olurdu, sözünü, bugünleri düşünerek söylemiştir ve ben de, Yargıtay Başkanı Selçuk'u düşünerek aktarıyorum. Haymana Zindanı'nda, Doğu Perinçek ve ben, Selçuk'un Seyyar Vaiz Gülen'in yaranları arasında Abant'ta görünmesini, Amerikanca sözcükle, selfmade man'lerin yükselmek için her tarafa gülücük dağıtmasıyla açıklıyorduk, birbirimize gönderdiğimiz kısa notlarda soldan sağa gitgel'ini böyle değerlendiriyorduk, ben hâlâ aynı düşüncedeydim. Aynı düşüncelerle, adalet açış konuşmasını, içindeki tutarsızlıkları ve tüm eklektik yapısını saptayarak, özgürlüklere sahip çıkmasını heyecanla ve umutla karşıladığımı hatırlıyorum, şimdi ise hem içtenliğinden kuşku duyuyorum hem de hukuk düzenine ilgisizliği karşısında şaşırıyorum. Türk yargı düzeninin en üstünde, Osmanlı sisteminde şeyhülislama denk bir yerde bulunan Doktor Selçuk'un şimdiye kadar ettiği kelamın tümü ya hukukun dışında veya karşısındadır. Yazık, Yargıtay Başkanı, herhalde, matbuat ve kanallara yansıyacak konferans ve demeç hazırlamanın yorgunluğu içinde yargı ile uğraşmaya zaman bulamamaktadır. üslubunun yargı ilkelerine taban tabana zıt olduğundan kuşku duymuyoruz.

Sadece iki çıkışını ele almak yeterlidir: 1) Sevgili Arkadaşımız Kışlalı katledildiğinde, Yargıtay Başkanımız, "eyvah, Avrupa Birliği'ne girişimizi engelleyecekler" diye demeç veriyordu; burada çok büyük bir yetki aşımı var. Bir veteriner işleri genel müdürünün Kafkas Paktı üzerine görüş bildirmesi usûlsüzdür ve aynı şekilde Avrupa Birliği'ne giriş, ekonomik ve siyasi bir sorun

olup, hem formasyon ve hem de yetki açısından, Yargıtay Başkanı'nı çok aşmaktadır, Doktor Selçuk'un böyle bir demeç için gerekli hem bilgisi ve hem de yetkisi yoktur. 2) Doktor Selçuk, Öcalan ile ilgili AİHM kararı üzerine de "hukukun sözü bitmedi, lütfen siyaset konuşmasın" yollu bir fetva veriyordu; belediye başkanlarının görevden alınıp iade edilmeleri ölçüsünde hukuka aykırı bir kelamdır, çok şaşırtıcıdır. En üst yargı kurulumuzun hukuka yabancılaşması ve siyasete yaklaşması açısından ise çok üzücüdür, kısaca üzerinde durmak istiyorum.

Kısaca şudur; konu tartışılırken, bir tek uygulamacı hukukçu, bir tek hukuk profesörü, AİHM kararını bekleme yönünde hukuki bir gereklilik olduğunu ileri sürmediler, yalnız çok büyük bir çoğunluğu beklemeyi savundular ve bu tutum çok doğru ve sevindiricidir. Gerçekten de, AİHM'in bir üst mahkeme olduğu, anayasa ve ilgili yasalarda çok açık bir biçimde belirtilmediği sürece, bugünkü durum böyledir, dokuzuncu daire kararı ile bu davada hukukun sözü bitmiştir ve söz, siyasetçilere kalıyordu. Bu nedenle Selçuk'un sözü, hukuki değil tümüyle siyasidir; yüksek mahkeme başkanı, yargıda çözülebilecek ve çözülmesi gereken bir sorunu, Avrupa'ya atmaktadır. Benim "Nova Tanzimat" tanımımda bu da önemli bir yer tutmaktadır.

Geçerken değinmem gereken bir nokta var, bir yanlış anlaşılmaya yol açmak istemiyorum; benim için idam en örgütlü vahşettir. Haluk Kırcı ve arkadaşlarının aramızdan aldığı gençler, her zaman yanımdan ayırmadığım gençlerden bir buketti, güzel çocuğumuz Latif ve diğerleri her zaman gözümün önündedir; ancak insanlık felsefeme ve insana bitmez tükenmez inanç ve hayranlığıma göre, imkanımız olabilseydi, tam o sırada Kırcı ve arkadaşlarıyla konuşabilseydik, vazgeçebileceklerine hep inanırım, belki saflıktır, ama inanıyorum. Fakat idamda tam bunun tersini yapıyoruz, örgütlü ve düzenli olarak, pek çok aşamada konuşuyoruz ve hep öldürmek için birbirimizi ikna etmeye çalışıyoruz, sonra hükümete, sonra meclise, sonra cumhurbaşkanına ve sonunda bir gün ve saat veriyoruz, savcı ve imam huzurunda bir canı alıyoruz, hiçbir vahşi, bu kadar vahşi değildir. Bu, devam etmeden önce, gerekli açıklamalardan birisidir.

Öcalan yargılanmasına gelince, Ceza Hukuku Profesörü Uğur Alacakaptan, çok zamanlı bir biçimde, vukuf ve nezaketle, yürütülen 125. maddenin yersizliğine işaret ediyordu; dava, 125 üzerinden açılmış, yargılama 146 esa-

sına göre yapılmış ve hüküm yine 125. maddeye göre verilmiştir. Fakat beklemeden tartışabileceğimiz bir nokta olduğunu açıklayarak, *Hürriyet*, 10 Ocak 2000, yaşanan sıkıntıları Demirel'in idam cezasının kaldırılmasına karşı duruşuna bağlıyordu; inandırıcı olmaktan çok uzaktır. Yargıç Okyay, ceza yargılamasının bir makine düzeniyle çalıştığını ve bu nedenle idam hükmünün, yargı dışında ortaya çıktığı izlenimi vermektedir; çok yanıltıcı olduğunu söyleyebiliyoruz. Çünkü hukuk yargılaması belgeye ve ceza yargılaması ise takdire dayalıdır, önümüzdeki PERPA davası var, bu davada mahkeme beş polisi, "birden fazla kişiyi öldürmek" suçundan idama mahkum ediyor, *Milliyet*, 22 Aralık 1999, ve ancak çeşitli takdir hakkını kullanarak her birisinin cezasını üç yıla indirebiliyordu. Gazi Katliamı Davası ve pek çok davada, ceza yargısının çok büyük takdir yetkisi kullandığını biliyoruz. İmralı Dosyası'nda ben de vardım, Yargıç Okyay, ikna edici olmayan gerekçe ile dosyayı ayırdıktan sonra, müdafii hukukçuların tanık dinleme isteklerini de kategorik olarak reddetmiş ve sorunu, Avrupa'ya muhtaç olmadan çözecek, takdir hakkını kullanmamıştır. Burada benim itirazım, kendimizi çaresiz gösterip Avrupa'ya kapı açmayadır; Yeni Tanzimat, bir eter türü içimize işliyor, acıdır.

Peki gerçek gerçekten böyle mi, ya da yargı gösterildiği kadar çaresiz mi? Bu soruyu başka türlü de sormak mümkündür: Ne oldu da, bazı çevrelerce yüksek sesle dillendirilen hem Terörle Mücadele Yasası'nın ünlü 8. maddesinin yetersizliğinden ve hem de İslam'a karşı ünlü 163. maddenin ilga edilmiş olmasından kaynaklanan şikayetler, birdenbire, bıçakla kesilmişçesine, durdu verdi? Bu soruya cevap bulmak durumundayız. Ne yazık, şikayetlerin durması ile Selçuk'un başkanlık koltuğuna oturması eşzamanlıdır; başkanın dayanaksız ve artık rutin olan özgürlük discours'ları buradaki anayasal düzeni altüst eden gelişmeyi gözlerden uzak tutmaya yaramıştır, şimdi buradayız. Çünkü yargı ve Yargıtay, Meclis'ten geçirilmeyen bu yasaları, bir tür kanunlaştırmıştır, yargı ve Yargıtay'ın yasa çıkarmaya başlaması son derece vahim bir gelişmedir, üzerinde durmak zorunluluğumuz var.

Önce sol taraf ile başlayabiliriz: 1) Yargı, yasak düşünceye, TMY sekizinci maddeye göre verilen bir yıllık cezayı az gören icradaki kaygıları haklı bularak bunu, beş yıla çıkarmanın yolunu bulmuştur; artık düşünceye de, "milli madde" haline gelen TCK 169. maddesini, "yardım ve yataklık" maddesi olarak da biliniyor, uyguluyoruz. Bu büyük bir icat ve yeniliktir ve maalesef, (a)

benimle başlamıştır ve bu nedenle çok iyi etüt etmiş durumdayım, aktarıyorum. Ne yazık, yine Ankara DGM / 2 ve başta değerli yargıç Turgut Okyay, bir panelde yaptığım, 1993 yılındadır, ve diğer iki sanık ve benim 8. maddeye göre yargılandığımız, diğer iki sanık 8. maddeye göre birer yıl hüküm almıştır, davayı, ben kendi isteğimle Paris'ten dönünce ve Öcalan'ın getirilmesinin sıcaklığı içinde, birden TCK 169. maddesine çıkartmış ve beni, Kürtler ile hiçbir ilgisi olmayan bir panelde yaptığım konuşmalarla, çeteye ekmek, su ve yatak veren insan durumuna sokarak bana beş yıldan fazla ceza kesmiştir. Heyette, askeri savcı olduğu sırada, beni, Aziz Nesin'in konuşmalarıyla tutuklatan ünlü savcı Ülkü Coşkun da, bu kez yargıç olarak bulunuyordu, kitaplarımda da var, bu büyük hukuk faciasında ilk celsede serbest bırakılmıştım. Değerli Yargıç Okyay, benim üzerimden, yeni bir yasa arayışına giriyordu ve bir yol açılıyordu. (b) Yakın zamanda, on sekiz HADEP yöneticisinin yine Okyay başkanlığındaki Ankara DGM / 2 tarafından, açlık grevi yaptıkları gerekçesiyle, milli madde 169 ile ağır cezalara çarptırıldığını okuyordum, burada küçük bir düzeltmeye ihtiyaç var. Hüküm alanlar içinde, o zamanki HADEP Başkanı Murat Bozlak, açlık grevi yapmadığı için bundan yargılanmıyordu, parti başkanı olarak çok masum bir basın açıklamasından, milli madde 169 kanalıyla ağır ceza almıştır; burada da görüş açıklamaya, eskiden uygulanan 8. madde yerine çok ağır ve ilgisiz, 169. maddenin tatbik edildiğini görüyoruz. Ben her zaman yol açıcı olduğumu söylüyorum, ancak buradaki hoş değil ve artık yargı, Meclis'in bir yasa çıkarmasına ihtiyaç duymamaktadır.

İslamcı yazarlar, at gözlükleriyle yazmayı sürdürüyorlar, panel ve diğer konuşmaları, basın suçlarının ertelenmesi yasasının dışında tutmayı Tayyip Erdoğan'a bağlıyorlar, çarpıttıkları kesindir; Erdoğan da Washington'un himayesindedir ve özgürdür, politikasını yapıyor, görüyoruz. Bu, benim içindir ve nitekim, erteleme yasasının çıkışından bir hafta sonra, benim hapisten çıkmam söz konusu olduğu bir zamanda, aniden, hem Malatya DGM bana 8. maddede arttırılmış bir ceza veriyor, üstelik tutukluyor ve hem de, Yargıtay 9. Dairesi, ansızın, Okyay kararını ele alarak kesinleştiriyordu. Kuşkusuz, ben bütün bunları hesaba katarak dönmüş bulunuyorum. Öte yandan 9. Daire'nin beş üyesinden ikisinin DGM yargıçlarından ve birisinin de savcılıktan gelme olduğunu biliyoruz, çoğunluk böyledir ve burada, geçen yılın anayasa gününde, Anayasa Mahkemesi Başkanı Sezer'in işaret ettiğini, "kesin ve belir-

gin olmayan, kişiye ve zamana göre değişen, göreceli kavramlarla belirtildiğinde suç olanla olmayan eylemin" saptanamaması sendromunu hatırlatıyorum, en çok DGM yargıçları ve savcılarımızda rastlanmaktadır.

Diğer bir yasalaştırma çabasında, ayrıntılı bilgilere ihtiyaç var, ancak (2) 3 Şubat tarihli *Hürriyet*, "devlet ilticaya savaş açtı" haberini veriyordu ve "irticai vakıflara", TCK 313. maddesinin uygulanması konusunda Yargıtay Ceza Kurulu'nun karar aldığını bildiriyordu. Eğer doğruysa, artık, yasama organının kaldırılan TCK 163. maddesini yeniden çıkarmasına gerek kalmamaktadır; Yargıtay buradaki boşluğu da doldurmuş olmaktadır. Artık sağ düşünce de çetedir.

Daireleri biliyoruz, genel kurullar daha anonimdir ve bu tür kararlar buralardan çıkıyor, (3) gazetelerden öğrendiğimize göre, *Hürriyet*, 11 Şubat, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, "Mizgin" adını, "Türk dilinde bulunmayan, birbiri ile zıt anlamlar içeren, milli kültüre, ahlak kurallarına, örf ve âdetlere uygun düşmeyen isimleri çocuklarına veremeyecekleri" gerekçesiyle yasaklıyordu, Türk-Moğol dilinde "yasaklamak", kanun yapmaktır. Ben bu inanılması zor, kodifikasyon denemesi üzerinde durmak istiyorum: a) Konunun Farsça ile ilgili yanını bırakıyorum. b) "Aylin", "İdil", "Sibel" Türkçe değildir ve daha çok dönme veya dönmeyi planlayan aileler tarafından serbestçe kullanılmaktadır. "Cem" ve "Murat" isimlerinin, Türkçe isimler sözlüklerine girmediğini de, başka incelemelerimde, göstermiş bulunuyorum, fakat bunları önemli saymıyorum. c) Yalnız tarihimizi de mi bilmiyoruz, bizim tarihimizde "Köpek" adlı büyük vezirler vardır, çünkü biz Türkler, hayvan isimlerini severiz. En çok kullandığımız "aslan", vahşi, hunhar bir hayvandır ve "tuğrul" ya da "çağrı" da, tarihimizde büyük yer tutmakla birlikte vahşi kuş adlarıdır. Yazık, başka ne denebilir?

Yine de güzel, ben bu incelemeyi tamamlarken, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun birden görüş değiştirdiğini, *Hürriyet*, 5 Mart, öğrendik, güzel, ama bu çok hızlı ve beklenmedik değişikliği neye borçluyuz, sormamak mümkün değildir. Koh, tutuklanan belediye başkanlarımızla ilgili çok zamanlı çıkış yapmıştı, ancak bunu düşünmek bana çok ağır gelmektedir. Öte yandan, *Sabah*, 2 Mart, "Selçuk'un fikirleri Batı'nın hoşuna gitti" başlıklı haberini veriyordu; kuşkusuz, "müjde" demek olan "mizgin" yasağı, Batılılar'ın hoşuna gitmez ve Yargıtay'ın başında da Selçuk bulunduğuna göre imajına

terstir ve Tanzimat, ne de olsa, bir imaj işidir. Düşünmek ise, bazen, kurşun kadar ağırdır, içimize oturuyor.

Peki kendi kendimizi neden yalanlıyoruz, her gün dünyadaki bir başarımızla ve ne kadar yükseldiğimiz haberleriyle yatıp kalkıyoruz, samimiysek, neden bu kadar korkuyoruz? Cezalardaki şiddet, korkunun ölçüsüdür, her gün artmaktadır. Sol ve sağ düşüncenin cezalarını bir yıldan beş yıla çıkardık, peki neden? 141 vardı, 168 vardı, eylülist cunta geldiğinde her ikisi de beş yıllık hükümdü; şimdi 141 yok ve diğeri on beş yıla çıkmıştır, mahallesinde arkadaşlarına uyarak yarım yamalak bir örgüte katılan bir gencin cezasını, on beş yılda üç kat arttırmış durumdayız, neden bu kadar korkuyoruz? Yoksul on beş yaşında bir çocuk, mahallesinde bir gasp yapınca on beş yıl veriyoruz, kurbanın gözlüğü varsa, kırılmışsa, her iki milyona üç yıl ekliyoruz, bu düzen böyle mi sürecek ve biz korkusuz yaşayamaz mıyız? Toplumumuz Apo korkusundan çıkarken Hizbullah'ı bulduk, alçak tonda tutuyoruz, ama tam bu sırada yeni bir canavar icat etmemiz, toplumu cezaevi korkusuyla titretmeye çalışmamız bir tesadüf mü, kesinlikle tesadüf değildir, son olarak bunu ele almak istiyorum.

Cezaevi Canavarı konusunda bir polemiğe ihtiyaç var, peki, kiminle? Yargıtay'ın önceki başkanı M. Uygun kısa bir süre, Profesör E. Özbudun uzun süre, Profesör Bakan Türk ile kariyerde bulundular, hazırladığı af yasasını, "curcuna" ve "ucube" sözleriyle anlatıyorlardı, bundan bakanın dengim olmadığı sonucunu çıkarıyorum. Ayrıca Hacı Bakanımızın bu sıra her hafta bir öbek gazeteciye yemek vererek, H. Kırcı'nın yedi hükmünü bire indirerek salıvermek için bulduğu mucizevi formülün kerametini anlatmakla yorgun düştüğünü sanıyorum, bu nedenle, bırakıyorum, belediye başkanları ve "Mizgin" konusunda içaçıcı yazılarını okuduğum Oktay Ekşi'yi seçiyorum. Cezaevi konusunda çok büyük bir yanılgı içindedir, yakışmamaktadır.

Cezaevlerinin bir eğitim yuvası olduğu iddiası, (a) gerçeklerle kesinlikle yalanlamaktadır. Ekşi'nin yakınında Mümtaz Soysal, İlhan Selçuk, Cengiz Çandar, Nuri Çolakoğlu, hükmü kesinleşmiş affa uğramış, Hasan Cemal var, buna şu günlerde Aydın Doğan matbuatının gülü Mihri Belli'yi de ekleyebiliriz; bizde, siyasiler, bir kez hapse girdikten sonra siyasetlerini bırakıyorlar. Behice Boran, Aziz Nesin, Doğu Perinçek, Yalçın Küçük, istisnadır ve sürekli girip çıkıyorlar. (b) Reel solda, şiddeti araç olarak seçenlerde, hapisten çı-

kanların nerede ise yüzde doksan dokuzu politikayı terk ediyorlar, içeride eğitim olsaydı, böyle mi olurdu; varsa politikayı bırakma yönündedir. (c) Paris'ten döndüğümde, on yazgıdaşımızın öldürüldüğü Ulucanlar'da kaldım, şimdi Gebze'deyim, kimse beni solcularda silah olduğuna inandıramaz ve bunu önceden yazdığım için tekrarlamıyorum. (d) İBDA-C'nin konumu Hizbullah'tan ayrıdır, ancak yine de islamcı ve idarenin her kesimine islamcılar egemen oldukları için yardım almaları mümkündür, şimdi solcular, ülkemizin zencileridirler. (e) Avukatlık, adaletin realizasyonunda, yargıçlar ve savcılar derecesindedir; Fransa'da yazılı ve sözlü basın, "maitre", bunu "üstat" veya "efendi"' olarak çevirebiliriz, sözcüğünü başa koymadan bir avukattan söz etmemektedir. Hacı Bakan'ın MHP'li danışmanlarına dayanarak yaptığı suçlamalara itibar edemeyiz.

Son üç nokta kaldı, numaralamak istiyorum: 1) Meral Akşener, bir Yargıtay üyesinin, medyanın yargı içinde randevularını düzenlediğini ortaya çıkartan telefon kayıtları yayımlamıştı, Tuncay Özkan, *Radikal*, 24 Aralık 1998, DGM yedek yargıcı Albay Ülkü Coşkun'un, İçişleri Bakanlığı komisyonunda, şaibeli isim Ertaç Tinar'ın firması tarafından finanse edilmek üzere, Avrupa gezisine çıktığını belgelemişti, Profesör H. Ökçesiz'in İstanbul Barosu adına yaptığı kapsamlı araştırma, avukatların nerede ise tümü için yargıda yolsuzluk olduğu kanısını ve yolsuzluğun arttığı saptamasını ortaya çıkarıyordu; bunlara dayanarak yargıçların tümüne yönelik önlemler almayı kimse düşünmemektedir. 2) Oktay Ekşi'nin telefonu anlayacağını umuyorum, telefon sadece ve sadece hızlı bir iletim aracıdır, şimdi yaygınlaşan, "e-mail", elektronik posta, bunu çok açık olarak gösteriyor; eğer tutuklu ve hükümlünün mektup hakkı ise, telefon çok normaldir. Ekşi'ye ceza ve tutuk evlerine telefon kulübesi konmasını savunmak düşmektedir, mektupların denetlendiği gibi bunların da dinlenmesine kimsenin itiraz edeceğini sanmıyorum. 3) İki-üç kişilik koğuşlara kimsenin itirazı yoktur, ama on beş yıla mahkum birisini, yarım sahada top ve voleybol oynamaktan mahrum etmek, insanımızı diri diri mezara koymaktır, buna toplu katliam adını verebiliriz. Bu tür havalandırmalara açılan kapıların anahtarları hep idaredeedir; bunun dışında Hacı Bakan'ın projesi, toplu katliama teşebbüstür. Ben Oktay Ekşi'nin bunları tezekkür etmesini bekliyorum. Canavar uydurmadır.

En sonunda romanlarının pek tutkunu olduğum Yakup Kadri Bey'e bir

düzeltme yapabilir miyim? Biz Ahmet Celal'ler, Türk aydınları, artık "yapayalnız" değiliz, çoğaldık ve ama şimdi ülkemizin zencileriyiz. Nova Tanzimat'lar bize değmiyor ve değmemesi, belki de onurumuz olmaktadır. Bizler ilk Tanzimat'ın çocuklarıyız ve yenilerinin karşısındayız.

DAR-ÜL-FÜNUN

Kadınlar, önce, tekstil hangarlarında mekanik iğnelerin arkasına yığıldılar; itaati öğrenmenin, yaratıcılıktan kopmanın bir mekanıdır. Sonra, Eczacıbaşı ilaç fabrikalarında, önlerindeki konveyörlerde koşan ilaç paketlerinin arkasından etiket yapıştırmak için koşuşturdular; sessizce baş eğmeyi talim ediyorlardı. Sonra banka tezgahlarını doldurdular, sonra Türkiye, kadın gazeteci-yazar fabrikasına dönüştü, en soysuz yazıları yazmak için yarışıyorlardı; kadın diye kadın diye kadınlar, kadınlığı tepeliyorlardı. Firmalar büyüdükçe, tekeller çıktıkça, en çok insanımız ve daha çok kadınımız küçülüyordu, herhalde tekeller dünyası en ikiyüzlü dünyadır. İsmi de hoş, Osman Gazi Üniversitesi'nden Profesör Muammer Kaya'nın araştırmasından öğreniyoruz, kadın profesör oranı, Hollanda'da yüzde üç, İngiltere ve Almanya'da yüzde beş ve Amerika Birleşik Devletleri'nde yüzde on dört iken, Türkiye'de bu oran yüzde yirmiye çıkıyordu, herhalde "hanım hanımcık" üniversite olgusunun sırrı buradadır. Yalnız bu kadar değil, Profesör Kaya, bize, Türkiye'de doçentler arasında kadın nüfusunun yüzde kırk ikiye vardığını haber veriyor, demek, yakın bir gelecekte üniversiteler de, ecza dükkanlarına dönecekler, paketlenmiş-etiketlenmiş dersler akarken kadın profesörlerimiz de hırka örecekler, anlaşılan yakındır.

Peki ne anlama geliyor? Kaybolan üniversiteye ağıt düzüyorum, üniversitenin yok oluşu ile üniversitelerde kadın oranının artması süreçlerini aynı zamanda saptıyoruz; ürkütücü, ancak durum budur. Gerçi her birlikte değişmede neden-sonuç ilişkisi kurmak eleştirilebilir, fakat kadının renginin ege-

men olduğu kurumların mutlak ve tanımsal niteliklerini yitirmeleri, Türkiye'de bir bilimsel yasa kesinliği kazanmak üzeredir, matbuat ve televizyon önümüzde duruyor. Kuşkusuz burada belirleyici olan kadın sayısının artması değil, iradesini yitirmiş kurumlarda kadın payının arttığını görüyoruz; karı-koca Ecevitler'in tek bir ulak ile idare ettikleri DSP'de de en çok kadın saylav bulunması, bu yasanın, başka bir kanıtıdır; yasamız sağlam görünmektedir. Ülkede artık tarifelerine uygun üniversite kalmamıştır, her birimiz önemi ölçüsünde, ağlayabiliriz.

Bu yasanın, kadınları olmasa bile feminist hareketi ilgilendiren bir yanı var, feministler, "aşk oldu mu dalarım" diyen temsilcilerinin külhanbeyi dilinden utanmasalar bile bu olgu üzerinde düşünmek zorundadırlar, yalnız şu anda benim konum, üniversiteler ve kadınları burada bırakıyorum. Ayrıca burada, doksanlı yılların başında Genelkurmay Başkanı Güreş tarafından dillendirilen "denizi kurutma" doktrininin ilk önce dağlarda değil kentlerde ve üniversitelere karşı harekete geçirilmiş olduğu yollu görüşümü hatırlatmakla yetiniyorum; gerçekten de, altmışlı yıllarda Başbakan Demirel'in üniversiteleri kişiliksizleştirme politikasını, Martçı Darbe'de Başkan, Orgeneral Tağmaç ve eylülist darbede Orgeneral Evren, fütursuz bir tarzda gerçekleştirdiler. Eylülist darbede Evren ve ekibi, bir yandan sıkıyönetim yasasıyla üniversitelerin en parlak ve yurtsever elemanlarını üniversite dışına çıkarırken, diğer yandan da, Ankara Üniversitesi'ne Somer, İstanbul'a Demiroğlu, Orta Doğu'ya Gönlübol, Gazi'ye Akça türünden faşist ya da faşizan rektörler atıyordu; bunlardan Şakir Akça eleştiriler karşısında, "ne var, bana en çok MHP'li diyebilirler" diyecek kadar açık olabiliyordu. Öte yandan güvenlik soruşturması adı altında estirilen terör havasında yeni kadrolar da ancak erbakancı veya türkeşçilerden seçilebiliyordu; bugün şeriatçıların en çok üniversitede yuvalandıkları iddiaları, faşistlerle birlikte alındığında, çok doğrudur. Bu sonucu en çok genelkurmay başkanları Tağmaç ve Evren'e borçluyuz.

Erbakan başkanlığındaki hükümet, islamist siyasetin, Ecevit-Bahçeli yönetimi de, faşist bakışın Türkiye'de hiçbir misyonu olmadığını çok açık olarak ortaya çıkardı ve bu açıdan altmışlı yıllarda Çetin Altan'ın ve doksanlı yıllarda İlhan Selçuk'un, şeriatçı ve faşist siyasetlere yaranmacı yaklaşımlarını da iflas ettiriyordu; fakat biz bunları üniversitede hep ve çok daha kabaca yaşıyorduk. Bunlar, hep, otoriteye bağımlı, hep riyakar, bilime ve yeni düşünce-

ye hep kapalı, hem okur ve hem de yazar olmayan, mecbur oldukları için kravat takan mollacıklar oldular ve öyle kaldılar, üniversitede kadın sayısının artmasıyla sanıldığından daha derinde ve hiç kuşkusuz ikiyüzlü bir ahenk içindeler. Her ikisi de kariyerist ve tabidirler.

Bütün yazılarımı tamamlayınca, başlarken yeni bir gerçeği görmenin şaşkınlığı, biterken böylesine bayağı, herkesin gözü önündeki gerçekleri yazmış olmanın şaşkınlığına dönüşüyordu, herhalde şimdi bu durumdayım. Bana şimdi üniversitenin kaybının herkes tarafından görüldüğü ve bilindiği duygusu yerleşiyor; bir kez daha tekrarlıyorum, son yıllarda üniversite rektörlerini, ilkokul önlüklü beyaz sakallı bir sınıf olarak görüyordum, Dışişleri müsteşarı düdüğünü çalınca, Antakya'ya, Erzurum'a veya İzmir'e ya da Edirne'ye koşuyorlar, bir komşu ülkeye, Dışişleri Bakanlığı'nda genç bir memurun yazdığı metni okuyup, dönüyorlardı. Bunun dışında üniversiteler ne kurum olarak ne de tek tek profesörler düzeyinde, ülkenin hiçbir sorununda yoklar; bu yokluğa, üniversiteler de alıştılar; ne fikirlerini açıklıyorlar ve ne de kendilerinden fikir sorulmaması karşısında bir rahatsızlıkları var. Daha on yıl öncesinde, her önemli sorun karşısında gazeteler üniversite profesörlerinin fikrini alırlar ve yazarlardı; anlaşılan fikirleri kalmamıştır. Üniversiteler mi? Küçüldüler, kendilerine güvenlerini yitirdiler ve cüceleştiler; acı, ancak gerçeğimiz budur. Demek, kadınlaştıkça yitişi bir de sayıları arttıkça kaybolma olarak yaşıyoruz.

Cüceleştiler ve bir boşluk ortaya çıkmaktadır. Bunu ben, şimdi, sadece üç olgu ile göstermek istiyorum; ancak önce sayıları ne kadar artarsa artsın, Türkiye'de şu anda üniversite düzenini İstanbul Üniversitesi ile Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nin temsil ettiği yollu görüşümü de hatırlatıyorum, şimdi en yüksek ve seçkin olan bu ikisidir. 1) Quo vadis, Rektör Alemdaroğlu; üniversite yönetimi sadece eşarp disiplini değildir, önce bunu saptamak zorundayız. İstanbul Üniversitesi'nin, herhalde Dışişleri memurlarının işareti üzerine, Atina Üniversitesi ile ilişkilerini kesmesinin yakışıksızlığını yazmıştım; ancak Atina Üniversitesi Rektörü ile buluşmak için inşaatçı Şarık Tara'nın komisyonuna ihtiyaç duyulması çok daha yakışıksızdır. Rektör K. Alemdaroğlu'nun, Atinalı Rektör ile aralarına inşaat müteahhidi Tara'yı alarak çektirdiği fotoğrafı bir utanç belgesi olarak saklayacağız, İstanbul Üniversitesi'ne bir lekedir ve cüceleşmenin kanıtı sayıyoruz.

Her yere utanç yağıyor, bu utançtan bizim aileye de pay düşüyor. 2) İlana göre, "Orta Doğu Teknik Üniversitesi-İstanbul Sanayi Odası-Dünya Bankası-Ankara Ofisi" bir araya geliyorlar, demek bir konsorsiyum; ülkenin en seçkin eğitim kurumu, ODTÜ öylesine cüceleşmiş ki, bir yarışma açabilmek için İstanbul Sanayi Odası'na ve emperyalizmin Ankara Ofisi'ne muhtaçtır, utancımız gerçekten ölçüsüzdür. Rektör Süha Sevük üniversite yaşamı ile projeciliği karıştırma zaafını bu noktaya uzatmış görünüyor; ilana göre ödül dolar üzerinden ödeniyor ve jürinin başında ise "Dünya Bankası-İstanbul Sanayi Odası" bağımlısı Atilla Karaosmanoğlu var. Doları, uzun yıllar, Amerikan emperyalizminin reçetelerini, Mısır'da, Çin'de, Yugoslavya'da mazlum emekçi halklara enjekte eden misyoner Karaosmanoğlu'nun başkanlığında toplanıyor, peki ODTÜ burada nerede; en seçkin üniversitemizin, "Dünya Bankası-İstanbul Sanayi Odası" katibesi haline düşürülmesi utanç vericidir. Gerçekten öyledir, ideoloji, içe ve dışa doğru rahatlatıcı bir kabuller düzenidir; en seçkin iki üniversitemiz ve kadroları, inşaat müteahhitleri veya sanayi odaları ile böylesine tabi bir ilişkiye girmekten hiçbir rahatsızlık duymuyorlar, bu ülkede, yepyeni bir durumdur.

Eğer İstanbul ile Orta Doğu, ülkemizin en seçkin iki üniversiter kurumu ise, hiç kuşku duymuyorum, Bülent Tanör de, bunlara en çok yakışan pek az hocamızdan birisidir; Bülent'te gördüğüm zaman zaman bir ilkokul öğretmeni hali, benim için ilkokul öğretmenliği çok yücedir, ve zaman zaman gözlediğim filozof hali beni hep sevindirmiştir. 3) Ama Profesör Tanör'ün tüm özgürlük özlem ve söylemini, 12 Mart Darbesi'nin açık ve 12 Eylül Darbesi'nin efektif mimarı TÜSİAD çerçevesinde realize etmeye çalışması gerçek bir dramdır. Bülent bu yolu seçmekle hepimizi cüceleştirmektedir, bilmemesi mümkün mü? Aydın düzenimiz, "tabi değil metbu" olmak durumundadır.

Hiç kuşkumuz yok, ortaya çıkan durum, iradidir; otuz yıllık iç savaşta, oligarşik taarruzun hedeflerinin başında aydın ve üniversite düzenleri geliyor, birbirinden çok ayrı düşmemektedir. Tekrarda sakınca yok, Orgeneral Güreş'in "denizi kurutma" dediği öncelikle işte budur, aydın alanını çöle ve üniversiteleri cüceler tarlasına çevirmek istiyorlardı; bir boşluk yaratıldığı kesindir. Ancak doğa ve toplum boşluk tanımıyor; biz, bu nedenle, hem boşluk yaratılmasına ve hem de doldurulmasına birlikte tanıklık ediyoruz. Süreçlerin korelasyonu burada da karşımıza çıkıyor.

Şimdi buradayız; yalnız, devam ederken, daha önceki bazı saptamalarımı hızla sıralamak zorunluluğunu duyuyorum, gereklidir. a) Dünyanın yeni bir Orta Çağa girdiğini, sanıyorum; ilk önce seksenli yıllarda, Quo Vadimus, çalışmamda yazmıştım; benzer tespitlerin daha sonra, Batı'da da yàpıldığını biliyoruz. b) Tekeller düzeni ile feodalite arasında paralellik verimlidir. Firmalar büyüyüp tekeller ortaya çıktıkça, bireyler cüceleşmektedir. c) Orta Çağda ve hatta kapitalizm öncesi bütün süreçlerde, ideoloji, çok daha kapsayıcı ve baskıcıdır; tekeller düzeninde de ideolojinin acımasız bir silaha dönüştüğünü görüyoruz. Bu nedenle de boşluk kabul edilmiyor, aydın ve üniversite düzeninin yıkılmasının yeni bir ideolojik ve teolojik sistem yaratmak için gerekli olduğunu söyleyebiliyoruz, sıralama burada bitmektedir.

Ancak bir de hatırlatmaya ihtiyaç duyuyorum: Kendisini mitolog olarak tanımlıyor, karşılaştırmalı dinler üstadı diyebiliriz, Dumézil'i bir daha anmak ve Fransızlar'ın bu büyük bilim adamını tanıtmak istiyorum. İnanılması güç sayıda dil biliyor, fakat Kafkas dilleri, özel alanıdır, bunların çoğunu da, Kafkasya'da değil Türkiye'de öğreniyor; muhtemelen Kafkas kökenli bir Fransız araştırıcıdan öğrendiğimize göre, İstanbul Üniversitesi'nde görev alması Mustafa Kemal'in daveti üzerindedir ve Paşa'nın, bu Hint-Avrupa dinlerinin büyük araştırıcısını bütün dinlerden, bize göre yeni bir din çıkarması için çağırdığı da ileri sürülmektedir; doğru mu, söylemek zor fakat, tarihimize uygundur. Bunlar ayrı, bütün bunların ötesinde, biz, Dumézil'e, Roma'nın üç büyük tanrısı, jupiter-mars-quirinis ile Hindistan'ın, üç büyük tanrısının mitra ile varuna-indra-nasatya, bir ve aynı olduğu bilgisini ve bir de teolojik düzeni aslında bir ideolojik sistem olduğu saptamasına borçluyuz, borcumuz büyüktür. İsa'dan üç bin yıl önce, Hint-Avrupa kavimleri çok katı ve baskıcı bir ideolojik düzende yaşıyorlardı; bu nedenle de Dumézil, çok haklı olarak; "ilkel" sözcüğünün yanıltıcı olabileceğine işaret etmektedir.

Bir kez daha söz ettiğimi sanıyorum, bizim "dev" dediğimiz İranca "div", tanrı demektr, öte yandan fazıl/fadıl veya kadı/kaza örneklerinden de "d" ve "z" alternanslarını biliyoruz, "div", Latince'de "deus" iken Elence'de "zeus" oluyordu; jupiter'deki "ju" işte bu "div" veya "zeus" olmaktadır ve "piter" ise, İranca'dan bize "peder" olarak geçer, pedar, baba, anlamındadır. Roma'da "jupiter" en büyük ve yönetim tanrısıdır ve rahip henüz ayrıdır, bu nedenle "mitra-varuna" olarak tanrılaştırılıyordu, "mars" ve "indra" savaş, "quirinis"

ile "nasatya", emekçilerin ve üretenlerin tanrısıdırlar. Bunları ortaya çıkaran Dumézil bize, bir de satır arasında, tanrı yaratma sanatının beş bin yıldan beri değişmediğini de söyleyiveriyor; çok basittir ve sembolleştirip yukarı çıkarmaktan ibarettir.

En yukarıda biz hep bayrakları biliriz, son zamanlarda televizyon ve gazeteler, Kürtlerimiz'den söz ederken, "ellerinde renkli bezleri vardı" diyorlar, gerçekten de renkli bezlerle bayrak arasındaki fark, ikincilerinin yükseltilmeleridir. Ne kadar ilginç değil mi, dünyada büyük imparatorluklar kurmuş, Fransalılar'a, Büyük Britanyalılar'a ve Rusyalılar'a bakıyoruz, hepsinin bayrakları, beyaz, kırmızı ve mavi olmak üzere üç renklidir; bunlar, Amerika veya Avustralya adalarına gittiklerinde de sadece bu üç rengi götürüyorlar, bu üç renk, Dumezil'in, üç parçalı ideolojik düzen dediği, Hint-Avrupa teolojik sistemlerinin yansımasıdır. Eğer mavinin yerine yeşili koyacak olursak, hiçbir sakıncası yoktur, böylece İran ve Hindistan bayraklarını elde ediyoruz; üç düzenden, üç tanrıdan her birine şaşmaz bir biçimde aynı renk düşmektedir.

Burada "tanrı" diyoruz, yalnız böyle bir söyleyiş, hem sayıları azaldıkça ve hem de cezalandırma ile rahatlatma gücüne ulaştıkları zamanlar yerindedir; aksi takdirde, "tanrıcık" ya da ikon veya put sözcükleri uygun düşüyor, Türkiye şimdi bu aşamadadır. Aydın düzeninin yıkıldığına, üniversitelerin cüceleştirildiğine inanıldığı bir zamanda, devletin pek çok işlevinin büyük tekeller tarafından gasp edildiği bir dönemde, plak-kaset, kitap, matbuat ve televizyon imkanlarını eline geçiren ve bunları bir ahtapotun kolları örneği kullanan tekellerin hızlı bir tanrıcılık ya da put yaratma işine koyulduklarını da gözlüyoruz. Hiç şaşırtıcı değil, hiçbir teolojik veya ideolojik düzen bir putlar sistemi kurulmadan ortaya çıkamıyor; burada tanığı olduğumuz şehevi ikon yaratma işini, oligarşinin hem sevinç ve hem korku, aynı zamanda hem destekli ve hem de yalnızlık komplekslerinin yansıması olarak algılıyorum. Yıkımdan sevinç duyarken anlarından korkuyorlar; dışlardan destekli içlerinden yalnız olduklarını anlayabiliyorlar, şaşkın putçuluk bu nedenledir.

Son zamanlarda yalnızca putçuluk değil aynı zamanda yeni üretimde bir kalite sıçraması da var; Kibariye-M. Keser-Ciguli üç put sistemlerinden neden vazgeçildiğini anlamakta güçlük çekiyorum, ama yerine konmak istenen, M. Urgan-M. Belli-Y. Karakoyunlu üçlüsü, hiç kuşkusuz, daha cazip görünmektedir. Bu üçlü put düzeneği, ayrıca, put fabrikasyon teknikleri ile ilgili de

ipuçları veriyor; bu açıdan da bu sıçrama iyi olmuştur, üzerinde durmak istiyorum.

Amerikan ideolojik ürünlerini incelediğimizde temel sırrının, temeldeki büyük yanlışlara, acı doğrulara, muazzam haksızlıklara, acımasız katliamlara kör ve sessiz kalırken, tavandaki basit kırık-çıkıkları, düzeltilebilir yanlışlan, sevimli yanılgıları, hoş iğvalleri büyük sorun ve yaşamsal teori tartışmaları haline getirebilmek olduğunu görüyoruz, şimdi biz de bu yoldayız. Burada tarihten, kökten, topraktan, birikimden koparmak esastır; yakınlarda aynı zamanda göçen Özay Gönlüm adında bir halk sanatçısı ve topraklarımızın rengi bir insanımız ile İskender adında bir hiç'e yakılan ağıtlar, yapılmak isteneni çok iyi gösteriyor ve ben Yüce Gök'ten hiçbir kavme bu kadar sahte gözyaşı döktürmemesini diliyorum. Gönlüm'ü nerede ise ıssız gömdük ve aslan ağzından daha kısa ömürlü İskender'e, Mustafa Kemal'leri kıskandıracak cenazeler düzenledik; bu ikiyüzlü utanmazlığımızdan kimse utanmadıysa, ben utanıyorum. Fakat Amerika'da da böyle olduğunu biliyorum.

Mina Urgan, yer yer "sapına kadar kemalistim" veya "sapına kadar sosyalistim" yollu ve Duygu Asena'ya layık bir Türkçe ile yazdığı anılarında, Behice Boran ile yakın olmakla övünüyordu; ancak Boran'ın, ellili yılların başında barış derneği önerisini reddettiğini ve hapishanede bir gün bile ziyaret etmediğini yazmaktan da geri kalmıyordu; ben bu yiğit kadınımız ile en aktif olduğu on beş yıl hep diz dizeydim. Urgan'ı bir tek gün yanında görmediğim kesindir. *Ütopya* çevirisinin üzerinde başkalarıyla birlikte imzası vardı, "ya İngilizce bilmiyor ya da kendisi çevirmemiştir" diye yazdım, önce kızdı ama yeni baskılardan ismini sildirdiği anlaşılıyor, yerindedir. Hiç kuşkusuz, bu tekeller düzenine ve yetmiş öncesi Türkiye sol tarihine kompleksli reel sola pek uygun bir ikondur; reklam yıldızı yapıldığı da söyleniyor, normaldir, ikon yaratma, satışı arttırmanın yollarından birisi olmaktadır.

Türko-Moğol fetih üslubunda, kaleleri yıkmak ve ırsi asalete son vermek esastır; Türk tekelci düzeninin put yaratma pratiğinde bu üsluba sadık kaldığını Karakoyunlu vakasında da görüyoruz. Yılmaz benim fakülte arkadaşımdı, galiba mezuniyet Kazgan'ına biyografisini de ben yazdım, galiba hoşafla arasının iyi olmadığını da kaydetmiştim, çok kızdığını hatırlıyorum; şimdi Yılmaz'ın edebiyatla uğraşması bizim için hoş bir sürprizdir ve daha sonra Planlama döneminde de bilmiyorduk. Ya Kastelli'nin gaybubetinde servetini

batırdığında ya da Mesut Yılmaz'ın karşısında edebiyata merak salmıştır, seviniyoruz; böylece ülkemiz, tiyatro, senaryo ve roman sıkıntısından da kurtulmuş olmaktadır. Ancak put fabrikatörlerinin Yılmaz'ı bulmuşken müzik sorunumuzu da çözmek istediklerini anlıyoruz, 11 Ocak tarihli *Hürriyet*, büyük resimlerle, MHP'li Gül'ün bir şaheserini, Yılmaz Karakoyunlu'nun hemen bestelediğini ve DSP'li Cengiz Güleç'in de uduyla icra ettiğini haber veriyordu; doğrusu çok sevindik. Fakat ne yazık, bir gün sonra, 12 Ocak *Hürriyet*, Cengiz Güleç, "mümkün değildir, çünkü ud çalmasını bilmiyorum" diye tezkip ediyordu; put Karakoyunlu'nun sanatı budur ve bu düzene çok layıktır.

Belli'yi bırakıyorum, üçlü düzeneğe uygundur, gençliğinde bir kez TKP'ye katılmış, daha sonra, TİP için, Dev-Genç için, TKP için hep dağıtıcı olmaya çalışmıştır; seçimin uygun olduğunu tekrarlamakla yetiniyorum. Ayrıca benim buradaki ilgim putlardan çok ihtiyaca ve fabrikasyon tekniklerinedir; denemelerin bu üçlü veya altılı ile sınırlı olmadığını biliyoruz. Başkaları ve bir de stok liste var; 31 Aralık 1999 tarihinde, *Hürriyet* gazetesi, "*Yeni Bin*yıl'a 42 mektup" adında bir kitapçıkla, Aydın Doğan Grubu'nun putlarını ve adaylarını yayımlıyordu, ilginçtir. Bu listeyi görememiş olanlar için özetliyorum: E. Özkök, S. Atasoy, F. Terim, O. Pamuk, A. Mardin, N. Şen, K. Şahin, Ç. Altan, E. Mumcu, E. Batur, Ç. Bir, İ. Kuçuradi, İ. Erşahin, G. Estefan, M. Bardakçı, D. Dikmenoğlu, F. Şensoy, Y. N. Öztürk, Y. Erdoğan, S. Duman, S. Turgut, P. Mağden, S. Ortaç, A. Alatlı, N. Mahruki, C. Akaş, A. Arman, A. Kırım, Ö. İnce, A. Mumcu, M. Öz, A. Aytuna, O. Erol, C. Duna, C. Özdemir, K. Köprülü, N. Pope, Z. Atikkan, A. Ertegün, İ. Ortaylı, E. İnan, C. Çapa. Bu listeyle ilgili genelleme yapacak olursak ephemere, ve herca-i, günlük her yere uygun, diyebiliriz; hepsi değil, ancak çok büyük bölümü, köksüzdürler.

Bu listeyi incelemek herhalde abesle iştigal etmekle eş anlamlıdır, böyle niyetim yok, ancak fabrikasyon amacı ve metodu açısından sadece ikisine değinmek yerindedir. Öyle anlaşılıyor, bir Fransızca öğretmeninden, yetmişli yıllarda İ. Bilen ve şimdi A. Doğan sempatizanı Özdemir İnce'den göklerde bir filozof çıkarmak isteniyor; *Hürriyet*'in bu 31 Aralık 1999 tarihli 42 mektupluk büyük keşfine katkısının başlığı tam filizofçadır, "kadınlarla ne zaman yatacağım / iki bin yılını görebilecek miyim?" başlık budur. Şu zamanlarda tekelcilerin akılları bacaklarının arasına sıkıştığı için filozof özlemleri de buradan çıkıyor, layıktır. İkincisi ise, ses tonu ve fiziğiyle tarihçi olmaya pek layık

arkadaşımız İlber Ortaylı'dır; İlber de Mina Hanım örneği televizyon reklamlarına çıkma hafifliğinden uzak kalamamıştır. Gerçi muazzam cüssesini *Hürriyet* reklamlarında göstermek İlber'e, *Hürriyet*'ten "görülmemiş tarihçi", bir çırpıda salonları dolduran adam, "zekası ve espri yeteneğiyle" tüm halkımızı kırıp geçiren, türünden Mahmutpaşa övgüleri kazandırdıysa da, ben, özel sohbetlerimizden pek iyi bildiğim İlber'in zekasını, çalışmalarında görememenin üzüntüsü içindeyim; İlber'in iki çalışması da, "Osmanlı İmparatorluğunda Alman Nüfuzu" ve "İmparatorluğun En Uzun Yüz Yılı", içerdikleri malzemeye göre gereksiz ölçüde uzun ve gerçekte ise, ilber'e hiç yakışmayan son derece sıradan çalışmalardır. Diller bilgisi ve tarih sevgisi ile tarihçi olabilecek İlber'den bu rüşvetleri reddetmesini ve tarihçi olmasını beklemek hakkımızdır.

Bizim işimiz kolay görünmüyor, ancak tekeller düzeninin, putlar sistemini yerleştirmesi ise çok daha zordur; yalnız çok hırslı oldukları ortadadır. İki gözlemle bunu ortaya koyarak bu incelemeyi tamamlayabilirim; birisi, hiç kuşkusuz 42'ler listesinde yeralan ancak büyük bir nankörlükle bu liste dışında bırakılan Fethi Naci'nin de pazarlama gücüne hayranlığını yazdığı Orhan Pamuk ile ilgilidir. Her zaman şansı güçlü Pamuk, Mesut Yılmaz'ın "uygarlığın kapısı Diyarbekir'den açılır" yollu manzumesinden sonra Diyarbakır'a giderken bir kazaya uğruyordu, biliyorsunuz, Belediye'de konuşacağı saatte, uygarlık kapısı kapatılıyordu ve belediye başkanı gözaltına alınıyordu; talihsizliktir. Haberlerden anlamıştık, Pamuk, bu kaza karşısında, heyecanlı kalabalığa, "siz Kürtseniz ben de Türk, sizin diliniz var benim yok mu" tarzında son derece heyecanlı ve milli bir konuşma yapmayı tercih ediyordu; salon boşalmıştır. Gelişmelerin heyecanı ile ilk gün kanallar ve matbuat bu hoş olmayan durumu haber ettiler; bunun bir "ikonoklast", put kırma, işi olduğunu anlamamışlardı. Fakat sonra hemen anladılar ve bütün "büyük" gazeteler önemli sayfalar ayırarak Diyarbakır insanlarının Pamuk'u ne kadar çok sevdikleri konusunda bize güvence yazdılar; böylece putumuzu put olarak koruyorduk.

Diğer yanda ise, putumuzu hoyratça ve acımasızca kırıyorduk; bu "Emre Kongar Vakası" demektir. Ben Emre'yi, her gördükçe, her düşündükçe, Darwin'in, karanlık mağarada uzun yıllar kalan bir canlının görme yeteneğini kaybetmesi gözlemini hatırlatıyordum, Emre, zekasına yakışmayan bir alanı,

sosyolojiyi seçtiğinde başına gelecekleri çoktan hazırlıyordu. Marx'ın yüzeydeki olgularla derini anlamaya yönelik bilimini karşılamak için Comte'un icat ettiği sosyoloji, zeka kullanımına gerek göstermeyen bir disiplindir. Ama zekaya gerek olmasa da Emre burada ısrar etti, yazdığı kalın kitaplara *Hürriyet* gazetesinden sürekli ödül aldı, ödüller çok paralıdır ve ayrıca bir ara *Hürriyet*'in akıl hocalığını da yapıyordu; tam biz Emre'nin putunu beklerken, ne oldu bilmiyoruz, Emre gitti, sanki cami duvarına yaslandı. Bir put kırılıyordu.

Profesör Kongar, İstanbul Ticaret Odası'na yaptığı bir anket çalışmasında, İstanbul'da en çok okunan gazetenin *Sabah* olduğunu buluyordu; demek zekası artık tümden körelmiş, bunu yayımlamak basiretsizliğini de gösteriyordu. Ne oldu? Önce Aydın Doğan grubunun tetikçileri başladılar, sonra arkasından *Hürriyet*'in kendisi geldi, yıllar yılı ödüllere boğduğu büyük bilim adamımızı, Emremiz'i *Hürriyet*, 26 Şubat, "fos" ve "çarpık" ilan ediyordu, put imalatçılarının put kırmada ne kadar acımasız olduğunu görüyoruz. Türk tekelci düzeninde yaratılan tanrıcıklar, tekellerin kölesidirler; bunu bir kez daha öğreniyoruz. Acıdır, ancak daha da acısı, bu hoyratlığa, bu düşünceye saygısızlığa, bu ikiyüzlülüğe, bir tek üniversiteden, Kongar'ın ders verdiği üniversiteden, arkadaşları profesörlerden, öğrencisi profesörlerden, bir tekinden ve birisinden bir tepki bile yükselmemesidir; nasıl olabilir, kayıptan ses gelir mi, işte üniversiteler budur.

Şunlarla tamamlıyorum: a) Yıllar önce, Mustafa Ekmekçi de ağzımdan alıp yazmıştı, biliniyor, bu hapishaneler, Hacı Adalet Bakanı çok yanılıyor, örgütlere dayanmıyor; onlara kalsa içerdekiler çoktan ölürler, ama biliyorum, bu direnç, analara, bacılara, eşlere, nişanlılara, sevgililere, sadece ve sadece kadınlarımıza dayalıdır; sadece şükran yazabilirim. b) Ancak sübyan koğuşlarındaki küçücük koğuş ağalarının, büyüklerinden çok daha acımasız, ırz ve mal düşmanı oldukları hep biliniyor; iş, basın, üniversite dünyasındaki kadınlarımız da, bir eğilim olarak, en kötü erkekten daha kariyerist, daha ilkesiz, daha obur ve daha vahşidir, buralarda nüfuslarının artması, bozulmanın artışı ile eş anlamlıdır. c) Şimdilik, yerlerde iseler biz de göklerde egemeniz, put imal etmek onlarınsa, kırmak da bizim işimizdir.

Yedinci Bölüm

RECAPITULATION

Bir "bayram yazısı" ile başlayabilir miyim? Hasan Cemal'in, "bir bayram sabahı içime sindiremediğim..." başlıklı günlük yazısından uzunca bir aktarma yapmak durumundayım, şöyle yazıyordu: "Yalçın Küçük'le 1970'li yıllarda yakınlaştığımız bir dönem yaşamıştık. Ağabey derdim, ona. *Cumhuriyet*'e ekonomi yorumları yazarken, ben muhabirdim. Sonra yollarımız ayrıldı. O hep 'aykın' kalmayı yeğledi! Şimdi Gebze Cezaevi'nde yatıyor. Hapishane günlüğüne düştüğü notlardan geçenlerde yeni bir kitap daha çıkardı: *Aydınlık Zindan*..."[1] Gerçekten çok yakın olduğumuz bir dönem var. Hasan Cemal, bana, o sıralarda Çamlıca Tepesi'ne çekilmiş Doğan Avcıoğlu'nun emanetiydi, Doğan istemedi, ben öyle bir sorumluluk duyuyordum, verimli ve özgürlükçü bir işbirliğimiz olmuştur; bir bayram sabahında hatırladığı için teşekkür ve sevgilerimi kaydediyorum. Fakat Hasan'ın, "O hep 'aykırı' kalmayı yeğledi" sözü, benim için, büyük bir haksızlıktır; çünkü "aykırı" olmak "ayrı düşmek" ile özdeştir ve "aykırı" olmayı ve bunun kaçınılmaz sonucu olan sevdiklerimden ayrı düşmeyi hiçbir zaman istemedim ve hep korktum, genel ka-

1) Hasan Cemal, Bir Bayram Sabahı İçime Sindiremediğim.., *Milliyet*, 16 Mart 2000.

bullere aykırı bir yeni buluşum olduğu zaman nasıl korktuğumu, daktilomun başından nasıl kaçtığımı, pek çok kez yazdığımı hatırlıyorum. "Genel doğrular" dışında o kadar çok doğrum ve bu nedenle öylesine sık korkularım oldu ki, kendi içimi iyi bildiğim için, insanlarımızın beni cesur saymalarına hep şaşıyorum; ama annem ve babam, beni sadece doğrular peşinde koşmak için büyüttüler, bu nedenle, eninde sonunda hep aptallığı yeğledim ve doğrulara düşkünlüğüm nedeniyle sevdiklerimden ayrı düşmeye mahkum oldum; buradayım. Beni buraya getiren, bütün korkularımı yenebilen ve bütün duyduklarımı örterek, etkisine aldığı sürece beni bir tür aptallaştıran, sorumluluk hücumudur.

Yakınıyor muydum? Olmuştur, ancak şimdilerde "genel" olmaya başlayan benimkiler ve "aykırı kalanlar" ise eski genel doğrulardır, bunu, görebiliyorum. Başlamak için sadece birisine değinebiliriz, belki bugün bayan Profesör Çiller'in DYP Başkanlığı ve buradan da başbakanlık koltuğuna oturuşunun yarattığı genel euphorie'yi pek azımız hatırlıyoruz ve bunu, bu kendinden geçişi, körükleyenlerin çoğunun da o günlerini hatırlamak istemediklerini tahmin edebiliyoruz. Hasan Cemal'in de bunların içinde olması mümkündür ve bunların önemli bir bölümünün uygar ve genç bir hanım ile ülkenin özgürlük ve kalkınma yolunda büyük adımlar atacağına içtenlikle inandıklarını ve bu inanç ile böylece hareket ettiklerini kabul etmekte de hiçbir sakınca görmüyorum. Fakat ne yazık, ben böyle düşünmüyordum; ben Çiller'in çıkarılışında özgürlük değil "darbe" görüyordum ve gördüğüm andan itibaren de bunu açıklamanın ateşi içinde yanıyordum.

Çiller'in, DYP Başkanlık sandalyesine oturtulduğu tarih, 13 Haziran 1993 oluyordu ve ben, birinci ekte verdiğim, 15 Haziran 1993 tarihli bir basın açıklamasıyla bunun (1) darbe olduğunu aziz halkıma duyurdum; bir basın açıklaması dağıttım ve bunun hiçbir yerde yayımlanmayacağını biliyordum ve buna hiç önem vermiyordum. Önemli olan toplumdan çıkan doğrunun toprağa düşmesidir ve doğrunun kendisini yürüteceğinden hiçbir zaman kuşku duymuyordum. Bugün, 3 Kasım 1996 tarihinde Susurluk'taki kamyon-otomobil çarpışmasından fışkıran faşist örgüt bilgileri, 1999 sonbaharında Çiller'in emri ve usûl dışı finansman sağlaması üzerine Batman'da kurulan faşist paralel "ordu" ve güvenlik kuvvetleri tarafından korunup gözetildiğine inanılan humeynist Hizbullah darbe örgütü, bu konuda, artık hiçbir kuşku bırakmamak-

tadır. Fakat yine de kuşku kalması ihtimaline karşı, "tak şak paşa"[1] olarak bilinen Çiller-Demirel döneminin Genelkurmay Başkanı Orgeneral Güreş'in gazeteci Y. Donat'a yaptığı ve "şecaat arz ederken merd-i kipti sirkatin söyler" sözünü haklı çıkaran açıklamasını da ek olarak sunuyorum. Orgeneral Güreş, darbeyi, "memleket elden gidiyordu" teşhis ve savunmasına dayandırmakta ve "Sayın Demirel önce başbakandı, sonra cumhurbaşkanı, Sayın Demirel, Sayın Çiller ve ben çok iyi bir üçlüydük" demektedir.

Emekli Orgeneral Güreş'in açıklaması, Batman'da kurulan faşist paralel orduyu savunma amacını güdüyordu ve Güreş, mümkün olabilen açıklıkta, nasıl mevcut legalitenin dışına çıkıldığını anlatmaya çalışıyordu; bu çerçevede, "bak ne diyeceğim, terör bir ara kuzeye yöneldi, ama orada OHAL yok ki, Sayın Demirel ile konuştum, sorumluluğu ikimiz de sırtımıza aldık ve yürüdük, başka ne yapabilirdik?" diyebilmektedir. Bütün bunlar benim hem "darbe" açıklamamla ve hem de bu alanda geliştirdiğim görüş ve teorilerimle tam tutarlıdır.

1993 DARBESİ

Burada çok kısa olarak darbe analizini özetlemek istiyorum; ancak, 15 Haziran 1993 tarihli basın açıklamasında da belirtmiştim, pek çok gözlemcinin dikkatinden kaçtığını biliyordum, sandık günü, ABD Dışişleri Bakanı W. Christopher'ın hiçbir resmi temas yapmamak üzere Türkiye'ye gelmesi ve İstanbul'dan oy atılmasına nezaret etmesi önemli bir noktadır. Bu, Demirel'in görüşünün aksine hem Çiller'in seçilmesini kolaylaştırmasını; hem Cindoruk'un adaylığını önlemesini ve hem de, diğer iki adayın, ilk turdan sonra birleşmek yerine seçimden çekilmelerini açıklamaya yeterli-

1) *Milliyet*'ten G. Önal'a Güreş, "Genelkurmay Başkanlığı döneminde kendisine atfedilen 'Çiller tak diye emreder, şak diye yaparım' sözünü söylemediğini belirterek, 'hoşuma gitti, sesimi çıkarmadım, çünkü demokratik bir görüş veriyordu'" diyordu.
Güreş: Tak Şak Hoşuma Gitti, *Milliyet*, 3 Aralık 1999.

dir; yalnız, çok önemli siyasal kadro değişikliklerinde Washington'un bu tür doğrudan müdahalesi ne ilk ve ne de sondur, başka örnekleri de biliyoruz.[1] Müdahale, Çiller'i başbakanlık koltuğuna oturtan darbenin, tekelli oligarşi ile Washington'un ortak marifeti olduğu konusunda son derece açıklayıcıdır.

Tarihçinin avantajı, bir tekil olayı, önceleyen ve izleyen olaylar sistemi içinde çözümleme imkanına sahip olmasıdır; kuşkusuz benim günü gününe teşhislerim çok büyük risk taşıyordu, buna karşın, Çiller'in seçildiği günü izleyen günde "darbe" açıklaması yazmam, aşırı bir sorumluluk baskısından kaynaklanıyordu. Fakat böyle olmakla birlikte, eğer önümde bir teorik çerçeve olmasaydı, benim bu darbeyi görmem ve teşhis etmem mümkün olamazdı; doğaya ve topluma kavramlarla ve pek teorik bir gözle baktığım doğrudur. Yaşadığımız yıllara, bir "iç savaş" (2) kategorisi ile bakıyordum; darbe iç savaştan çıkış kapısını kapatmak ve savaşı kızıştırmak amacını güdüyordu, görebilmeyi, bu bilimsel kategoriye borçlu olduğum kesindir.

Şu saptamaları yapabiliyoruz: a) 1991 yılı yaz ayında, Diyarbakır'da Kürt politikacısı Vedat Aydın'ın kaçırılıp işkence ile öldürülmesi ve aynı tarihte, ABD Başkanı Bush'un kısa Türkiye ziyaretine denk bir zamanda, Devrimci Sol harekete mensup önde gelen kadroların ondan fazlasının tasfiye edilmesini, altmışlı yılların ikinci yarısından bu yana süren ve zaman zaman külle-

1) Eylülist darbe sonrasındaki ilk seçimde, askeri cuntanın, Özal'ı ve partisini veto etmesi bekleniyordu; veto edilmemesi, izinli adayların açıklanacağı tarihten bir gün önce, 22 Haziran 1983 tarihinde, Ankara'ya gelip General Evren ile görüşen ABD eski Dışişleri bakanlarından H. Kissinger'ın işidir.
Öte yandan, Demirel'in cumhurbaşkanlığını uzatacak anayasa değişikliğinin oylanacağı zamanda, Amerika'nın eski Ankara Büyükelçisi Abramowitz ve Kıbrıs Koordinatörü Ledski'nin de içinde bulunduğu bir heyet Ankara'da temaslar yapıyor ve MHP yöneticisi Yahnici'nin evinde Dışişleri Bakanı Cem, Dışişleri'nden Ü. Dinçmen ile pek çok politikacıyla buluşuyordu; bu buluşma, cumhurbaşkanlığı seçimine Amerikan müdahalesi olarak değerlendirilmiştir.
S. Yalçın - D. Yurdakul, *Bay Pipo*, İstanbul, 1999, s. 379.
Amerika Demirel için nabız yokladı, *Sabah*, 1 Nisan 2000.
İlaveten, yıllardır, hiçbir pratik bilgiye dayanmadan, Cindoruk'un başkanlık ve başbakanlığının Demirel tarafından engellendiğini ileri sürüyordum; bilgi her zaman pratik değil, öncelikle teoriktir. Cindoruk, daha sonra bu teorik bilgiyi doğrulayan imalarda bulunduysa da açık konuşmuyordu, yukarıdaki satırları yazdıktan sonra ve bu bölümü tamamlamadan önce, Cindoruk'un tanıklığına kavuşmuş olduk, *Cumhuriyet* gazetesinin aktardığına göre, bir radyo konuşmasında şunları söylüyordu:
"Cindoruk, 1993'te Demirel'in Cumhurbaşkanı seçilmesiyle boşalan DYP genel başkanlığına aday olmasını Süleyman Demirel'in önlediğini açıkladı.
Hüsamettin Cindoruk, engellenmesinin nedenine ilişkin soruya karşılık olarak da, 'bilemiyorum, belki partinin başına kendisine daha yakın ve daha bağlı birini getirerek kontrolü elinde tutmayı düşünmüş olabilir' dedi.
Cindoruk: Demirel Masondu, *Cumhuriyet*, 13 Nisan 2000.
Eksik, çünkü Cindoruk, yalnızca kontrolü zor değil aynı zamanda ulusalcıdır.

nen iç savaşta, yeni ve yüksek bir aşama olarak değerlendirmek yerindedir. Bu, anayasa sisteminin dışına çıkmak ve en azından Tanzimat'tan beri ülkede oluşturulan hukuk egemenliği ilkesini ortadan kaldırmak anlamına geliyordu. b) İşte tam bu sırada rahat bir parlamento çoğunluğu olmasına karşın ANAP Başkanı ve Başbakan Mesut Yılmaz'ın erken seçim kararı almasını, darbe sırasında Genelkurmay Başkanı olan Orgeneral Güreş'in daha sonraki kendisiyle ilgili bir nitelemeyi "sorumsuz sorumlu", hatırlayacak olursak sorumsuz'luğu kabul etmeyerek sorum'dan kaçınma olarak görebiliriz. Gerçekten de, c) 1991 yılı sonbaharında yapılan genel seçimler, ANAP ile Yılmaz'ı sorumluluktan uzaklaştırırken, bir iç savaş politikacısı olan Süleyman Demirel ile anlayışı biraz daha yüksek olabilseydi, muhafazakar bir Amerikan politikacısı sayabileceğimiz Erdal İnönü'yü, hükümet kurabilecek bir güce kavuşturuyordu. Bugün yakın tarihin uzak merceğinden baktığımızda, Cumhuriyet'in kurucularından İsmet İnönü'nün oğlunun, d) Türkiye'den bir numaralı Amerikan bursiyeri olan ve "Morrison Süleyman" olarak da bilinen bir politikacıyı önce başbakan ve sonra bir zamanlar babasının oturduğu cumhurbaşkanlığı koltuğuna çıkarması ve bu yetmiyormuş gibi, aksine açıklamalarına karşın, Amerikan yurttaşı olduğu iddia edilen ve şimdi "Demirel-Güreş-Çiller" darbesi olarak adlandırılabilen bir darbenin bilinçsiz aktörlerinden birisini, Profesör Çiller'i[1] başbakan yapması son derece hazindir. Böyle bir misyonun, İnönü'ye ısmarlandığı veya kendisinin talibi olduğu sorusu, bilim açısından, herhangi bir önem içermiyor; önemli olan ve gördüğümüz, Erdal İnönü ve partisi SHP ve CHP, eğer darbe analizimiz doğruysa, içindedir ve akan kanlar bir yana, ülkemizi yazısız anayasalar dönemine götüren bu büyük irticadan sorumlu olduklarıdır.

Turgut Özal'ın kişi planındaki en önemli çizgilerinden birisi, kendi yeteneklerini ve gücünü abartması idi; bunun yanında, siyasette beklemediği yükselişler, daha önce, Türkiye pazarının en fazla yetersiz göründüğü sırada madeni eşya sanayii işveren sendikası, MESS'te, yöneticilik yapması ve Dünya Bankası'nda belirli süre çalışması, ülkedeki ekspansiyonist-emperyalist

1) Erdal İnönü, sanki Demirel ve Çiller'i yüksek sandalyelere getirmek ile görevlendirilmişçesine, bunları yaptıktan sonra, politikadan ayrılırken yerine de Murat Karayalçın'ı destekliyordu. Bildirici'nin kitabında Tansu-Murat ilişkisiyle ilgili imalar var; Murat'ın, başbakanlık konutuna çok erken gittiğini, "Tansu Hanım kalktı mı?" diye sorduğunu, fakat erkenci Tansu ise, "genellikle erken uyanan Çiller, o gün henüz kalkmamışsa Nalan Kozan'ın odasında oyalanıp bekliyordu" sözlerinden anlıyoruz, Murat'ı gece elbiseleriyle karşılıyordu.
Faruk Bildirici, *Masheli Leydi*, Ankara, 1998, s. 266.

eğilimlere en uygun politikacı sayılmasına yetiyordu, Körfez Savaşı öncesinde, savaşa katılarak Musul'u ilhak etme senaryoları boşa çıksa da, bu çerçevededir. Ancak hem Güney'e ve hem Doğu'ya ekspansiyon, Kürt gerginliğini yumuşatmayı ve içerideki oldukça zayıflamış solu da tümüyle evcilleştirmeyi gerektiriyordu; şiddeti politika aleti olarak kullanmayı ve Silahlı Kuvvetler'e paralel ve ulusalcı-devlet saplantıları olmayan bir yapıyı geliştirmeyi reddetmemekle birlikte mümkün olduğu ölçüde teskin yöntemini içeriyordu. İşte tam darbe hazırlıkları yapıldığı sırada böyle bir figürün cumhurbaşkanlığı koltuğunu boşaltması herhalde son derece "ilahi" bir gelişmedir; fakat ne yazık, akılcı akıl, ilahiyata dayalı açıklamalarla dememektedir.

Elimizde Turgut Özal'ın, tarih açısından çok zamanlı gaybubetini, doğal olmayan bir düzene bağlayacak hiçbir ipucu bulunmamaktadır; ancak Özal türünden son derece vezinsiz bir iç dünyaya sahip bir kimseyi, büyük umut bağladığı ve büyük hayal kırıklığıyla döndüğü İç Asya gezisinden hemen sonra, çok özen isteyen kalp hastalığında kural dışı davranmaya itmek de zor olmayabilirdi, bunu da düşünmek mümkündür. Kuşkusuz, tarihi roman ve korku filmlerine uygundur; ancak Özal'ın ortadan çekilmesi de çok güçlü bir korku rüzgarının estirildiği zamanda oluyordu. e) Popüler ve büyük gazeteci Uğur Mumcu, Alman Akademisi'nde eğitim görmüş, ulusalcı Orgeneral Eşref Bitlis,[1] Jandarma Genel Komutanı Eşref Paşa sınırları çok iyi koruyan ve içeride şiddeti sadece silahlı Kürtler'e yönelten bir politikanın savunucusuydu, işte bu zaman ortadan kaldırıldılar ve aynı zaman diliminde Sivas'ta bir otelde, Sivas'a bir festival için gelen çok sayıda aydınımızın yakılmasına da, büyük acı ile, tanıklık ediyorduk.[2] Eğer bu ölümler olmasa, Özal'ın ölümünü "tanrının takdiri" olarak düşünebilirdik; bununla birlikte, daha başka bir analiz için de elimizde hiçbir ipucu bulunmadığını kabul etmek durumundayız; araştırılması geleceğin tarihçilerinin omuzlarındadır.

1) Eşref Paşa, 17 Şubat 1993 tarihinde, bir uçak kazası ile, göçürülmüştü; askeri bilirkişinin hemen kaza açıklamasını yapmasına karşın ben, 17-24 Şubat 1993 tarihli *Yeni Ülke*'de "Vezir Düşürmesi" yazımda suikast olduğunu haber veriyordum. Aradan geçen zamanda bu doğrultuda dava açıldığını biliyoruz ve *Aydınlık* koleksiyonlarından da, genelkurmayda genel kanının bu yönde olduğunu öğreniyoruz. "Aykırı" olmak, bu mu?

2) Bu kundaklamadan bir tesadüf sonucu sağ olarak çıkan Aziz Nesin, o sırada Başbakan Yardımcısı olan Erdal İnönü'nün ilgisizliğini ve duyarsızlığını hep anlatmıştır.

İÇ SAVAŞ

Daha sonraki gelişmeler ve özellikle Susurluk ve Batman skandalları, günü gününe yapılmış bu "darbe" teşhisini doğruluyordu; ancak buna fazla değer biçmek gerekli görünmemektedir. Çünkü, "iç savaş" kategori ve teşhisi çok daha üretken ve aydınlatıcı idi ve gerçekten de, yaşadığımız zamana böyle bir kavramın imkanlarıyla bakmamış olsaydım, darbeyi de görmem imkansızdı, doğaya ve topluma teorik bakış, tek bakıştır. Bu nedenle, iç savaş analizi üzerinde, biraz daha durmayı uygun görüyorum.

İç savaş, eninde sonunda, yenişemeyen iki düzen durumudur. Marx'ın, okunması her zaman verimli *Fransa'da Iç Savaş* çalışması, iç savaş sürecinin kapsamlı bir teorisini sunmasa da, en can alıcı boyutlarına işaret etmekten de geri kalmamaktadır; Marx, burada, Ikinci İmparatorluğun, Düzen Partisi Cumhuriyeti'nin doğal dölü olduğunu, "The natural offspring of the 'Party-of-Order' / Republic was the Second Empire", İmparatorluk'un doğrudan anti-tezinin Komün olduğunu, "The direct antithesis to the empire was the Commune", belirtiyordu.[1] Benim iç savaşların düzen savaşları olduğu yollu saptamam da buradadır.

Komün, Ulusal Koruculara, National Guards, egemen durumdadır; korucuların çok büyük bir çoğunlukla işçi olduklarını biliyoruz ve kamu görevlerine seçimle atama yapılması ve ödeneklerin işçi aylıklarını geçmemesi türünden pek çok toplumsal ve komünizan önlemi uyguluyordu ve Paris'teki hükümeti çalışamaz yapıyordu; geri düzen, Paris yakınındaki Versailles'da mevzilenmiş idi, tam olmasa bile Fransa'ya sözünü geçirebiliyordu. Demek iç savaş, egemenlik coğrafyasında, sözünü her noktada geçer yapabilen bir otoritenin olmaması ile özdeşti; bu saptama da, birisi teorik-kalıcı ve diğeri tarihsel-geçici iki sonucu da beraberinde getirmektedir. Öyleyse, demokrasi, kav-

1) K. Marx-F. Engels, *Selected Works*, p. 290.

ramsal planda, kansız bir iç savaş eşiğidir; teorik sonucu burada görüyoruz ve bunun dışındaki bir demokrasi discours'unu teorik sayamıyoruz. Tartıştığımız durumda ise, ister cumhuriyet ve isterse imparatorluk amaçlı olsun, Düzen Partisi için zorunlu olan, Ulusal Koruculan silahsızlandırmak olarak görünüyordu ve bunun karşısında Marx, edebi bir üslupla, "And Paris was now either to lay down her arms", Paris ya silahları bırakacak, ya da feda eden savunucuları olarak ileriye atılacaktı, diye yazıyordu; Paris proletaryası, kendi düzeni adına, kendisini kurban etmiştir.

Altmışlı yılların ikinci yarısından itibaren Türkiye'de yaşanan, bir düzenler savaşı ve bir uzun iç savaştır; artık bugün herkesin malumu olan 1993 yazındaki "Demirel-Güreş-Çiller" Darbesi, bu iç savaşı, tekelli-bürokratik düzen lehine bitirme hamlesiydi, büyük mesafeler katettiği kesin olmakla birlikte bitirebildiği tartışmalıdır. Bunu, iç savaş önermesini, kabul edebilmek için, bir sürekli ideolojik saplantımızı bırakmamız ve öte yandan da, eşitsiz gelişme yasasını, alanı geniş bir ilke olarak benimsememiz gerekli olmaktadır, bunları hep tekrarlayarak sıkıcı görünmekten kaçınmıyorum.

Öncelikle, (a) biz Türkler'in ticaret ve sanayiden uzak ve ilgisiz oldukları iddiası, tam bir yanılsamadır. Zaptettikleri topraklarda vergi gelirlerinin azalması halinde Hıristiyan nüfusun Müslümanlığa geçişini durduranlar biz Türkler'iz ve Anadolu fethinde önemli rol oynadığı kabul edilen ahilik örgütünün ne ölçüde dinsel ve ne ölçüde ticari bir birlik olduğunu söylemek de çok zordur, içiçeliği görebiliyoruz. Türko-Mongol imparator Cengiz, zaptettiği kentlerde, sadece, zanaatkar ve tüccarın canına kıymıyordu; Türkler'in tarihin kaydettiği ender tüccar kavimlerden birisi olduğunu söyleyebiliriz. Öte yandan (b) Amerika Birleşik Devletleri'nin İngilizlerden, Sovyetik yöntemlerle Rusya'nın Amerika'dan ve Japonya'nın da neredeyse her ikisinden daha hızlı sanayileşerek kalkındığı çok ilginç ve önemli bir saptamadır. Sovyetler Birliği'nde Sosyalizmin Kuruluşu 1925-1940 bu analizlerin yanında, devrimin hemen öncesinde Rusya'nın, dünyanın en büyük işletmelerine de sahip olduğunu aktarmaktadır; sanayileşmeye geç giren ülke, eşitsiz gelişme yasasının zembereği içinde, hem daha yüksek bir hız tutturmak ve hem de çok büyük işletmeler kurmak zorunluluğundan kurtulamıyordu. Altmışlı yılların ikinci yarısından itibaren Türkiye'yi analiz ederken bu iki açının hiç ihmal edilmemesini öneriyorum.

Ayrıntılı ekonomik çözümlemelere girmeden, eğer ellili yıllar Türkiye'sinde baskın ekonomik düzen ile siyasal formasyonun büyük toprak sahipliği ile ticaret burjuvazisi olduğunu kabul edersek, altmışlı yıllarda bunun hızla sanayi sermayesi lehine değiştiğini eklemek durumundayız ve üstelik Türkiye'de, tüketim araçları üretimi ile başlayan sanayileşme ortaya çıkarken çok yüksek bir tekelleşmeyi de beraberinde getiriyordu. Bunun anlamı, İkinci Dünya Savaşı ile hızlanan, 1960 yılı 27 Mayıs öncesinde çok yüksek boyutlara ulaşan burjuva demokratik muhalefetin kabul ettirdiği demokratik ve hukuki normların, yükselen egemen düzene dar gelmeye başlamasıdır, yeni düzenin hayal kırıklığı bir yana buradaki hız son derece şaşırtıcıdır. 1961 anayasa düzeni ile 1970 yılına girerken çok büyük mahreçler bunalımına giren ve bundan kurtulabilmek için hem içeride ve dışarıda yeni pazarlar aramak ve hem de emperyalizme bağımlı yeni tekeller yaratmak zorunda kalan egemen düzen çatışmaya girmiştir. İç savaşı tutuşturan ateş buradadır.

Bir noktanın dikkatlerden kaçmadığından eminim, buraya kadar, bu kısa analizde, sosyal muhalefet yeralmamaktadır; bu eksiklik, altmışlı yıllarda büyük bir sosyal muhalefet patlamamış olsa da, iç savaşın kaçınılmazlığına işaret etmektedir, ancak potansiyel bir savaş durumu olduğunu eklemek gereğini duyuyorum. Savaşı efektif yapan, gerçekten, Türkiye İşçi Partisi liderliğindeki toplumsal muhalefettir; bugünden bakıldığında bu muhalefetin yayılma hızı, temmuz sıcağında sapsarı olmuş bir ekin tarlasına çakılmış bir kibritten başlayan yangının yayılma hızını andırıyordu, gerçekten müthiştir.

Öyle bir hız içindeydik ki, Türkiye İşçi Partisi'nin sosyalizme kazandırdığı kuşaklar belki de henüz sosyalizmi öğrenmeden, Türkiye İşçi Partisi'ni yetersiz bulmaya başlıyorlardı; parti, yarattığı kuvvetleri hem yönetemiyor ve hem de disipline edemiyordu ve bunlar da, kuşlar filmindeki kuşlar örneği, düzene hücumlarını sürdürürken, arkalarına dönüp, içinden çıktıkları Türkiye İşçi Partisi'ni de tahrip etmekten geri kalmıyorlardı, bunaltıcı bir durum olduğu kesindir. En çok bunalan da, 1965 yılı sonbaharında yapılan seçimi, iç ve dış gericiliğin tamamının desteğini alarak kazanan Süleyman Demirel ve hükümeti oluyordu.

Otuz yılı aşan bu iç savaşta, mutlak ve kalıcı bir zaferden söz etmek mümkün olmasa bile, özellikle '93 Demirel-Güreş-Çiller Darbesi'nden sonra Türkiye'nin her türlü tarifini yitirmiş bir yığın haline geldiğini görebiliyoruz. Bu-

gün ülkemizde yazılı ve görüntülü basın yalnızca "ben döndüm" diyenleri alkışlamakta ve medya tröstleriyle bütünleşmiş eğlence dünyasında ise yalnızca, skandal kraliçeleri ve mafya temasları yükselebilmektedir; toprakla hiçbir bağı olmayan övünme ve övme, artık temel ahlaktır. Tekelli düzen, bir zamanlar "slogancı" olarak suçladığı soldan, hem slogancılığı almış ve hem de medya ve reklam dünyasının üst kadrolarını devşirmiştir; artık Türkiye'de aklın tek imalatının propaganda olduğu bir döneme girmiş bulunuyoruz. Öyle ki, iki bin yılının nisan ayı başında, bu dünyadan "untouchable" bir makamda iken göçebilmek için her türlü fiyatı ödemeye hazır Demirel'in, ön sahnede "biz kapı kulu değiliz" diyen bazı milletvekillerinin göründüğü bir huruç hareketi ile saf dışı edilmesi üzerine bile, medya tröstleri, ağız birliği içinde, "son kırk yıla damgasını vuran adam" propagandasını yoğunlaştırıyorlardı; bunu, alışılmış akıl ile anlamak gerçekten zordur.

Ne, gerçekten daha uzak olabilir? Bu iddia, bütün tarihlerle çelişmekte ve her türlü tahlil ile taban tabana zit bir konumdadır. Bir kez, Demirel, (a) 1965 ve 1969 seçimlerini çok büyük bir çoğunlukla kazanmasına karşın, 6 Mart 1970 tarihinde partisi parçalanarak kendi partisi içinden ve 12 Mart 1971 tarihinde de ordu ültimatomu ile hükümetten düşürülmüştür; her iki vakada da, düşürenin, toplumun çok derinindeki muhalefet dalgası olduğunu düşünmek yerindedir.[1] Çünkü, Demirel'in çok büyük çoğunlukla hükümet olduğu zaman da, Türkiye'ye damgasını vuran, Demirel değil Türkiye solu idi ve bu, Demirel'in politik kariyerinin ilk büyük sırrı oluyordu. Çok ilginçtir, 12 Mart Darbesi de, Demirel'in vizyonu ve programına uygun bir yönde, 1961 anayasa düzeninin üzerine şal örtüyordu, ancak bunu Demirel'i görevde tutarak yapma cesaretini gösteremiyordu; bu da, Demirel'in damgasız olduğunun kanıtıdır. Yetmişli yıllarda, Türkiye'de damga, başıbozuk da olsa, Türkiye solunun elindeydi ve bu nedenle de, (b) bu on yılda yapılan iki seçimde de, Demirel, birinciliği, demagojik ancak çok şiddetli bir sol edebiyat ile kullanan Ecevit'in Cumhuriyet Halk Partisi'ne kaptırıyordu. Sokaklarda, günlük cinayet istatistiğinin yirmiye ulaştığı bu on yılda, Demirel'in ancak dört yıl başbakanlık yapabildiğini biliyoruz. Fakat daha önemli bir nokta var, (c) bu dört yılın tamamı, iç savaşın sokak savaşlarına dönüştüğü, yurttaşların

1) Katedilen çok önemli mesafeye karşın, tekelli-bürokratik düzenin, mutlak zaferini ilan edemediğini ileri sürerken, Demirel'in tasfiye edilmesini de düşünüyorum; bu, çok derine atılmış toplumsal muhalefetin işidir.

mahalle ve yollarını ayırdıkları, barikatlardan girilen mahallelerin "direniş komiteleri" ile yönetildiği yetmişli yılların ikinci yarısında idi. Demirel'in bu başbakanlıkları da, (d) birer iç savaş örgütü olan, Erbakan'ın Milli Selamet Partisi ile Albay Türkeş'in parlamentoda minyatür Milliyetçi Hareket Partisi desteğiyle realize olabiliyordu; Demirel'in aşırı sağcı, islamist-faşist yönelimli Milliyetçi Cephe Hükümetleri'ni kurarak başbakan kalabildiği tarihlerimizde kayıtlıdır. Bunu izleyen dönemdeki sıkıyönetim mahkemeleri ve önde gelen ülkücülerin doksanlı yılların sonlarına doğru ölü veya diri olarak yakalandıklarında netleşen açıklıklar, cinayetlerin bir yanında sağcıların olduğunu çok açık olarak gösterirken ve o zaman da en güçlü iddia olmasına karşın, Demirel'in, "bana sağcılar suç işliyor dedirtemezsiniz" sözü belleklerdedir; bunlardan başbakanlıklarının gizini çok iyi anlayabiliyoruz. Altmışlı yıllarda da, yetmişli yıllarda da, Demirel hükümetleri, (e) askeri darbeleri davet etmiştir; eylülist darbe ile 1980-1991 yılları, Demirel için, zaman zaman konuşması dahil yasaklı bir dönem olmuştur, damga göremiyoruz.

Demirel'in yeniden başbakanlığa dönüşü, 1991 seçimi sonucunda, başında misyoner gülüşlü Erdal İnönü'nün bulunduğu CHP-SHP'nin desteğiyle oluyordu; 1993 yılında ise, Demirel-Güreş-Çiller Darbesi oluşumu içinde, Özal'ın boşalttığı cumhurbaşkanlığı makamına yine, Profesör İnönü'nün omuzlarına basarak çıkıyordu, (f) hepsi budur. Zayıf koalisyon hükümetlerinin iktidar boşluklarında bazı inisiyatifler alsa bile Türk düzeninde, cumhurbaşkanları, yetkisiz ve etkisizdir ve bunun birinci dönemi, yerine çıkardığı Bayan Başbakan Çiller'in siyasal kaprislerini gemlemek ve ikinci dönemi de, 28 Şubat 1997 itibariyle Türk Silahlı Kuvvetleri'nin ülkeyi uçurumdan döndürebilmek gerekçesiyle yürürlüğe koyduğu 28 Şubat rejimi altında geçiyordu, demek Demirel, bir damga vuramayacak kadar acz içindeydi. Öyle değil mi, iki kez başbakanlığında ve bir kez cumhurbaşkanlığında inisiyatifi ve mührü, Türk Silahlı Kuvvetleri'ne vermek zorunda kalan bir politikacının damgasından söz etmek, gerçekten, akıl ile alay etmektir ve ben de bunu ileri sürüyorum.

Yalnız çok teorik bir soru var; eğer iç savaş kategorimiz gerçeği anlatıyorsa, iç savaşta, damga vuran bir politikacı olabilir mi, mümkün olmadığını kabul etmek zorundayız. Uzun bir iç savaş döneminde batıp çıkabilen bir politik lidere damga vuran değil, pek çok damga taşıyan birisi olarak bakmak

gerçekçidir. Demirel, bu damgalardan hangisidir; başta imam-hatip okulu açmakla övünen mi, yoksa, sonda imam-hatip kapatmakla sevinen mi? Başta, siyasi rakiplerini iktisadi kamu kuruluşu kuramamakla suçlayan mı, sonra bunların pazarlamasını yapan mı? Başta Atatürk sözcüğünden korkan mı, sonda bunu ağzından düşürmeyen mi; nerede uzun bir iç savaş varsa, siyasi kişiliklerin altüst ve pek çok damga ile boyalı olmalarına tanıklık edebiliyoruz, analizimin önemli derslerinden birisi de budur.

Söylemeye gerek yok, "iç savaş" sözünü sadece ben telaffuz etmiyorum, pek çok yerde kullanıldığını biliyoruz; eylülist cunta lideri, darbesini, iç savaş haline bağlıyordu. Benim yaptığım bunu, politik bir itham olmaktan çıkararak tarihsel-bilimsel bir kategori haline getirmektir; sınırlarını çizmek ve içeriğini netleştirmeyi kastediyorum. Çeşitli çalışmalarımda ve en son olarak Nova Tanzimat'ta sınır önerilerim var; bu zaman sınırları içinde, Türkiye sınırları dahilinde, her zaman egemen tek bir güçten söz etmek imkansızdı. Daha göreve gelişinin başında Demirel, güvenlik kuvvetlerinin ve bu arada hükümet iradesinin üniversitelere girememesini, bir iç savaş olarak görüyordu; Türkiye solunun alanını çok genişlettiği yetmişli yıllarda, solcu polislerin oluşturduğu çok güçlü ve yaygın Pol-Der'in de böyle görüldüğü kesindir. Eylülist cuntanın, yönetime el koyduktan sonra, üstteğmen rütbesine yükselmiş bir harbiye sınıfını toptan tasfiye etme gereğini duyması çok öğreticidir, bir güç toplanması hali olan devletin parçalandığının işaretleri idiler. Bu dönemde en yaşlı üniversite profesörlerinin bile sosyalist olduklarını ilan etmeleri, kültür adamlarının bu yöne eğilmeleri ve yargının etkilenmeye başlaması, hep iç savaş kategorisine maddesel bir öz kazandırmaktadır; analizin bilimsel ve kalıcı olduğunu tekrarlayabiliyoruz.

Demek, 1961 Anayasası'nda ifadesini bulan özgürlük düzenine son vermek isteyen diktatoryal parti, kendisi açısından, daha vahim bir düzenin her gün bir yeni mevzi kazandığını görerek ürkmeye başlıyordu; Türkiye solunun, yaygınlığıyla bağdaşmayan plansızlığı ve söz uygunsa başıbozuk durumu, kabul etmek gerek, büyük mülk sahiplerini terörize ediyordu. Yetmişli yılların ortasından itibaren dünya yatırım dergileri, Türkiye'den dışarıya şaşırtıcı bir servet transferi haberi veriyorlardı; daha sonraki yıllarda realize edilen şiddette bu ürküntünün payı çok büyüktür. Türkiye solu, perspektif ve gücünün çok ötesinde bir ürküntü kaynağı olmuştur;[1] mevcut legalitenin tah-

rip edilmesinde, mülk sahibi sınıfların terörize olmalarını gözardı etmek mümkün görünmemektedir.

Terörize olmuş yeni düzen partisi, karşısında gördüğü tehdide karşı, önce iki araç geliştiriyordu; bunlardan birisi, Profesör Necmettin Erbakan'ın Milli Selamet Partisi ve diğeri ırkçı Albay Alparslan Türkeş'in Milliyetçi Hareket Partisi'dir, her ikisini de iç savaş örgütleri olarak görmek uygundur. Başında, bunlardan ikincisi, şamanist ve birincisi, ümmetçi anlamında enternasyonalist ise de, sonra her ikisi, Türk-İslam Sentezi'nde birleştiler; bu iki iç savaş örgütünü, zaman zaman birleşik kaplar olarak da algılamak mümkündür. "Aydınlar Ocağı" ve "Milli Türk Talebe Birliği" her ikisinin de ortak fidanlıklarıydı; gençlik kolları, ülkücü ve akıncı olarak ayrılsa da, bu, şekil planını aşmıyor ve eylemde birlikte hareket ediyorlardı.

"Devlet", tüm öğrenci örgütlerini kapattığı hallerde Milli Türk Talebe Birliği'ne dokunmuyor, askeri darbelerden sonra kilit yerlere, Aydınlar Ocağı mensupları getiriliyor ve Milli Eğitim Bakanlığı ders kitapları, yine bu Aydınlar Ocağı mensupları tarafından yazılanlar, hepsi Türk-İslam Sentezi içeriklidir, ders kitapları olarak kabul ediliyordu. Bunun dışında, Adalet ve İçişleri Bakanlıkları'nın erbakancılara ve Kültür Bakanlığı ile üniversitelerin de, türkeşçilere bırakıldığını görüyorduk; otuz yıllık iç savaş, aslında bir kadrolaşma hareketidir.

1) Sol entelektüel dünyaya ait olanlardan, basında Çetin Altan, teoride Profesör İdris Küçükömer, romanda Kemal Tahir, islamizm ile flört ederek, Erbakan'ın tarikatçı politikalarında, sol ve düzen karşıtı sistemler keşfetmeye çalışıyorlardı; bu tandans, bir yerde, Profesör S. Divitçioğlu'nun moda ettiği "Asya Tipi Üretim Tarzı" edebiyatı ile de birleşiyordu. Sınırlı kaldılar, en çok etkilediklerinden birisi, çok zaman "tahiri" veya "idrisi" olarak adlandırılan eski fıkra yazarı, şimdiki Dışişleri Bakanı İ. Cem idi; biz, Cem'in, Yahudi-sabetayist formasyonu nedeniyle böyle bir etkilenmeye çok açık olduğunu, o zamanlar, bilemiyorduk.

İÇ SAVAŞIN SONLARINDA RESTORASYON

Burada, tartışılması gereken iki nokta var, işaret etmek gereğini duyuyorum; birincisi, (a) görünürdeki kemalist söyleme karşın, eylemde, kemalizm ile ilgisiz, ırkçı-türkçü ve arabist-islamist bir dünya görüşünün savaş ideolojisi olarak kabul edilmesi paradoksal olmaktadır. Burada bunu saptayarak, bunun, kemalizmin bir çelişkisi mi, yoksa iç savaş kurallarının bir zorlaması mı olduğu tartışmasına girmek istemiyorum. İkincisi, (b) Türkiye sol hareketinin yükselmesinin, o zamana kadar, kemalizmin asimile etmeyi başardığı kürdist ve islamist hareketleri de serbest bırakmasıdır. Burada, kürdizmin, yükselen sol hareketin planlı ve islamizmin ise istenmeyen çocukları olduklarını[1] kaydettikten sonra, bu ikili gelişmenin de, başında, büyük mülk sahiplerini terörize ettiğini eklemek durumundayız. Ancak diktatoryal parti, islamizmin, Türkiye solunu kurutmada, önemli bir araç olabileceğini keşfetmekte gecikmiyordu; çıkış, bu keşfin sonudur.

Çıkış arayışlarına denk düşen kavram, (3) restorasyon olmuştur; bugün fıkra yazarlarından parti genel başkanlarına kadar her çevrenin kullandığı bu kategoriyi, ilk kez hangi tarihte öne sürdüğümü, elimde kaynaklarım olmadığı için, belirleme imkanım yoktur. Fakat 3 Kasım 1996 gecesi, Susurluk yakınında, bir kamyonla bir otomobilin çarpışmasından çok önce olduğu kesindir; o sırada, Paris'ten Türkiye'ye bir restorasyon hipotezi ile yaklaştığım için, bunu, bir planlı kaza olarak kabul ediyordum. İçinden çok aranan ve 1970 yıllarının sonlarında, Beşevler'de Türkiye İşçi Partisi mensubu gençlerin toplu katliamını gerçekleştirdiğine inanılan ülkücü katil başı, bir krupye kız ve bir polis şefinin cesetleri çıkarılıyordu, iktidar partisine mensup bir

1) 1991 ve 1992 yılında Kürtler ve 1996 yılında islamistler, güçlerinin çok ötesinde ürkütücü oldular.

Kürt-korucubaşı milletvekili ise yaralıydı; sadece parçalanan otomobil, saçılan cesetler ve bulunan silahlar, uzun bir iç savaşın pek çok gizini açıklayabiliyordu. Hiç kuşkusuz bu tüyler ürpertici kaza, çok daha önce formüle ettiğim için, benim, restorasyon kavramına güvenimi arttırmıştır; pratikle desteklenme olarak görüyordum.

Bilimsel çözümlemelerle kavramlar ne kadar yol açıcı olurlarsa olsunlar, açılan yolda yürüyebilmek için yeterli olmaktan uzaktırlar; peki neden restorasyona ihtiyaç duyulduğu sorusu ortadadır. Bu soruya henüz ve en azından beni tatmin eden bir cevabım bulunmamaktadır; Türkler'de tükenme kompleksinin mucizevi hareketlenmelere neden olduğunu biliyoruz, belki buna referans yapılabilir, fakat yine de güçlü bir açıklayıcı olmadığı kesindir. Belki de açıklamamaktır, çünkü "mucizevi" sözcüğünün kendisini, çok zaman, açıklamada çaresiz kaldığımız gelişme ve patlamalar için kullanıyoruz.

Türkler'de, "tükenme kompleksi" kadar, "bölünme korkusu" da ürkütücüdür; "sürüden ayrılanı kurt kapar"[1] atasözü hem bu korkuyu haber veriyor ve hem de anti-demokratik bir damarı açığa vuruyor, biz Türkler'de bu damar var. Bu atasözü, kuşkusuz anti-demokratik bir vurgu demektir; daha önce işaret ettiğim üzere, demokrasi, mutlaka, kansız bir iç savaş eşiğini işaret etmenin yanında, bölünme korkusundan uzak olmayı da gerektirmektedir. Gerçekten de, bu gerek realize edilmediği takdirde, her ayrı düşünme veya örgütlenmeyi, bölünme saymak doğaldır; bizde bölücünün en büyük günahkar sayılması bu analiz ile tutarlıdır.

Böyle bir korkuyu veya tersinden söylendiğinde, "birlikten kuvvet doğar" sözüne uygun olarak, birlikten güven çıkarmayı, tarihte ve şimdiye kadar başarısız kalabilen "Asya Tipi Üretim Tarzı" analizinde aramak yerindedir. Uzun süre içiçe veya yan yana yaşadığımız Ermeni ve Kürt kavimlerinde birlik isteğinin çok zayıf ve bölünme korkusunun ise az olduğunu görüyoruz; yaşadıkları, dağlık ve vadilerle birbirinden ayrılan, doğal korumalı coğrafyada, bölünmüş yaşamanın hiçbir tehlikesi yoktur. Buna karşın, Türkler, hem İç Asya bozkırlarında korumasızdırlar ve hem de tek üretimleri olan hayvanlarına otlak bulmak için ıssız bozkırlarda açılmak ve akın yapmak zorundadırlar; bu, birlik için, çok büyük bir tahrik anlamındadır. Türkler'in komşu

1) Aksoy, "sürüden ayrılan kuzuyu kurt kapar" olarak da kullanıldığına işaretle, bunun yanında "yalnız kalanı kurt kapar-yer" sözünü de veriyor.
Ö. Asım Aksoy, *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü I*, Istanbul, 1993, s. 435.

kavimlerle ve özellikle Moğollar'la içiçe yaşamaları, tarihlerinde çok zaman bileng, iki dilli, olmaları bunu gösteriyor; bu nedenle bölünmeyi, yok olma ve tükenme sayabiliyorlar.

Tarihin derinlerinden yakın zamana geldiğimizde, iki iç savaş örgütünden birisinin, islamist siyasal hareketin, vasalite ilişkisini yırtarak yönetici pozisyonunu elde etmek ve bunu tüm fincancı katırlarını ürkütecek bir üslupla gerçekleştirmek istemesinin, egemen düzende önemli bir korku kaynağı olması ihtimal dahilinde görünmektedir. Bu ihtimale karşı önlem alınmak istendiğinde, İçişleri ve Adalet Bakanlıklarının harekete geçirilmesinin imkansızlığını görmek ve hatta Silahlı Kuvvetler içinde yandaşlarını saptayabilmek, herhalde, daha uyarıcı oluyordu; buna, islamist politikanın, Almanya'daki yandaşlarını kollayabilmek için bedelsiz ithalat yoluyla ve Uzak Doğu'dan ise doğrudan ithalat ve arkasından montaj programlarıyla, aslında krizde olan otomotiv tekellerini ürkütmesini de eklemek durumundayız.

Sosyalist muhalefetin ve bu gerekçe ile Türk aydın hareketinin kurutulduğu ve Kürt silahlı hareketine karşı inisiyatifin elde edildiğine inanıldığı bir zamanda, bunlara karşı geliştirilen, islamist siyasi hareketin iktidarı tehdit etmesi, çok uyarıcı oluyordu; daha önemlisi, üniversiteler başta toplumu yaratan bütün organlar, tüm reflekslerini ve verimliliklerini yitirmiş görünüyorlardı. Bu kaygıların, diktatoryal partinin, restorasyon refleksine uygun ve denk düştüğünü görüyoruz; otuz yıla yakın bir iç savaş döneminin sonlarında tekelli-bürokratik tarafın, zaptettiği, ancak tutması için bir zorunluluk olmayan bazı ileri mevzileri bırakmasını normal sayıyoruz ve dar anlamda restorasyon sözcüğünü de bu süreç için kullanıyoruz.

Bu sözcüğü, (4) kir teorisi, (5) TİT çözümlemesi ve (6) İttihat ve Terakki türü bir hareketlenme haberleriyle birlikte ele almayı öneriyorum; iç savaşın siyasal örgütleri, bunlardan birincisinin özel hali durumundadır. Sorun sadece paramiliter örgütlerle iç savaşın bir tarafını güçlendirmek ve devleti, Türk-İslam Sentezi kadroları ile donatmak değildi; kuşkusuz bu var, ancak bundan çok ötedir. Burada Senatör McCarthy Vakası'nı hatırlamak uygun düşüyor; bir dönem Amerika Birleşik Devletleri'ni sarsan bu engizisyon histerisini, bir senatörün aşırılıkları olarak ele almak imkansızdır. McCarthyizm, bir sistem tepkisi ve önlemi idi; Amerikan aydın ve halkını, İkinci dünya Savaşı'nda totalitarizme karşı kazanılan zaferden coşarak insanlığın yeni sınırlarına doğru

yönelmekten caydırmak amacını güdüyordu. En masum insanların komünistlikle suçlanması ve olmayan inançlarından dönmeye zorlanmaları, sosyalizmin de büyük başarısından etkilenerek, sosyalist ütopyaları benimsemelerinin önünü kesmek içindi; Amerika, toplumunu kirletmek ve insanını küçültmek zorunluluğunu duyuyordu, yapılan budur.

Otuzlu yılların sonlarında sahnelenen ve bugün hep bir ağızdan "hukuk hatası" dediğimiz, tarihimizin büyük çocuğu Nâzım Hikmet için kaynatılan cadı kazanı[1] da tam bu yerdedir; düzmece Harbiye ve Donanma Davaları, Nâzım'dan daha çok asker-sivil genç aydınları hedef alıyordu. İstanbul'daki "Tan" ve Ankara'daki Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'ne yönelik sağ terörist yürüyüşleri, aydınımızı ve insanımızı küçültme ve kirletme olarak anlamak durumundayız. Nitekim, bu terörist tertipler, başını Orhan Veli'nin çektiği, adı pek çok uygundur, "Garip" akımını doğurmuştur; ayağındaki nasırından başka derdi olmayan, "öyle de yatılmaz ki" sözüyle hazzını dışa vuran bir entelijansiya ve arkasından halk yaratılmak isteniyordu. İnsanımıza "transformasyon" zorlanıyordu ve küçük insanlı kirli bir toplum hedef olarak gösteriliyordu; kir teorisi ile bunu anlatmak istiyorum.

Bu transformasyon düzeninin kalıcı bir etki yapmasını, izleyen ellili yılların ortasından başlayan ve altmışlı yıllarda çok yüksek noktalara çıkabilen bir aydınlanma dönemini yaşamış olmamızdan çıkarıyoruz; asıl kirletme tertipleri de işte bunun üzerinedir. İçinden geçtiğimiz otuz yıllık iç savaşın eninde sonunda temel programı budur; yeni düzen, ancak kirlenmiş ve cüce insanlar yığını üzerinde huzura kavuşabileceğini biliyordu. Kir teorisi, budur.

Yeni mi? Bu söylenenlerin, Hobson-Hilferding-Lenin emperyalizm teorisi ışığında hiçbir yeniliği bulunmamaktadır, Lenin, net bir biçimde, "it is precisely the parasitism and decay of capitalism, chracteristic of its highest historical stage of development, i.e. imperialism" diye yazıyordu.[2] Eğer dışarıda emperyalizm olarak görünenin içeride tekelli düzen olduğunu hesaba katarsak, bu düzende, asalaklık, parasitism, ve çürüme, decay, kaçınılmazdır. Toplum yapısındaki, firmalar büyürken insanın küçülmesi zorunlu olmaktadır; evrenin en harika yaratığı olan insanı, bir kez yükselmişse, ne yazık, pisletmeden küçültmek imkansız oluyordu, kir imalatı bu nedenledir. Başka ül-

1) Bu davaları duyabilmek için Miller'in tarihi vakalara dayanan *Cadı Kazanı*, en uygunudur. A. Miller, *The Crucible*, Penguin, 1952-1972.
2) V. İ. Lenin, *Selected Works*, p. 677.

kelerde daha uzun bir zamana yayılan bu kirletme ve kirlenmenin, ülkemizde, çok kısa bir zamanda olması, bizde tekelleşmenin de çok hızlı ve bir tür ansızın gelmesinden kaynaklanıyordu; bunun için savaş koşullarında realize edilmek istenmesinden, övünç çıkarabiliyoruz. İnsanlıktan çıkarılmaya direnç hep övünçlüdür.

Kabul etmek gerek, büyük mesafe alabildiler; şimdi insanımızın bütün referans sisteminin tahrip edildiği düşüncesi yaygındır ve bunun doğruluğundan kuşku duymuyoruz. Bu nedenle, daha önce de pek çok kez geliştirmeye çalıştığım kirlenmeyi yeniden göstermek zorunluluğunu duyuyorum; bazı yeni olgularla kısa bir hatırlatma yeterli görünmektedir. Günlük basından bir haberle başlayabiliriz, "Adliyede şöhret oldular" başlıklı resimli büyük haber dört genç hanımı göstermektedir. Verilen bilgiler artık sadece kirlenmeyi değil kiri taç saydığımızı da gösteriyor;[1] dört genç ve süslü hanımın fotoğraflarının altında yazanları aktarmakla yetiniyorum. a) "Kumkapı'da, İsmail Kızılkaya'yı bıçaklayarak öldürmekten yargılanan Zeynep Uludağ hapse girdi. Uludağ, serbest kalınca soluğu sahne ve sinema dünyasında aldı." b) "Kocası İsmail Kızılkaya'nın öldürülmesi üzerine çocuklarıyla birlikte adliye koridorlarına taşındı. Genç kadın, cinayet davası bitince sahneye çıkıp şarkıcılığa başladı." c) "Eşinin, kendisini erkeklere pazarladığını öne süren Gonca Uyanık, Çankaya Köşkü önünde soyundu. Adliyeden çıkan Uyanık, kendisini magazin dünyasında buldu." d) "Adliye koridorlarında ünlü olanlar kervanına eski hostes Nilay Gönnü de katıldı. Eski sevgilisiyle mahkemelik olan Gönnü, dizilerde ve reklam filmlerinde oynamaya başladı." Bunlar sadece dördüdür; artık ülkemizde "yıldız" olabilmek için, kadın veya erkek, mutlaka skandallara karışmak, eroin veya kokain yakalatmak, eskilerde "yüz kızartıcı" denilen suçlardan hapse girmek gerekmektedir. Bu sınavlardan geçmeyenler, eğer "yıldız" iseler, pozisyonlarını koruyabilmek için, bunlara muhtaçtırlar, günlük gelişmeler bunu gösteriyor ve zaman zaman büyük bir tiksinti ile yaşıyoruz.

Bir insan topluluğunu alçaltmak, onu sürü ve her türlü alçaklığın alıcısı haline getirmek için, bütün tariflerini yıkmak yeterlidir; artık gazetelerde, yüksek bir binanın tepesine çıkıp intihar denemesi yapan bir zavallıyı "atla atla" diye yüreklendiren ve atlamadığı zaman "yuh" diye bağıran halkımızın

1) Adliyede şöhret oldular, *Hürriyet*, 8 Nisan 2000.

fotoğrafını ilgisiz ve tepkisiz izleyebiliyoruz. Bütün tarifleri yıkılmış ve sürü haline getirilmiş insan topluluğunu ise etkilemek ve denetlemek imkansız olabilmektedir; bu herhalde, en çok tarif kırıcıları için acıdır. Yakın zamanda çevrilmiş bir film, Kahpe Bizans, bu açıdan son derece öğretici ve aynı ölçüde acı bir örnek oluşturmaktadır.

Bu film için, Türk sinema eleştirmenlerinin şeyhi Atilla Dorsay, "dağ fare doğurdu" diye yazıyordu; seyircinin gülmek için sinemaya gittiğini, "ama gülemiyor" sözüyle, gülemediğini ekliyordu.[1] Toplumda sanat ve sinema alanında otoritesi olanlar arasında filmi beğenen ve tavsiye eden çıkmadı; ancak ilanlara göre bu film bütün zamanların gişe rekorunu kırmıştır. Bunu belki de, bu düzende, tekelli-bürokratik olandan başka hiçbir otorite kalmadığı şeklinde yorumlayabiliriz; bu kadar olduğunu sanmıyorum, fakat yine de, tarif kırıcıların otoritelerinin kırıldığı kesindir.

Bunun, en çok filmin prodüktörünün farkında olduğunu görüyoruz; çünkü, yapımcı sürekli olarak, filmi mahkum eden eleştirilerden alıntılarla ilanlar veriyor ve her ilandan sonra, filmin seyircisi artıyordu. Sanki bu ilanlarla tarifsizlik, tüm tariflere karşı mutlak bir zafer elde etmeye çalışıyordu ve zaferinden emin olduğunu anlıyoruz. Filmin sahibinin verdiği ilanlardan anlaşıldığına göre, çok zaman bağımsız yargılarını okuduğumuz Yalçın Pekşen, bu film için, "eğer zeka yaşınız 5 ve 6 ise kesinlikle anlıyor ve gülüyorsunuz" demektedir; ben de, toplumumuzun zeka yaşının beş veya altıya indirildiğini tahmin ediyordum. Aziz Nesin'in mutlak sözlerle ifade ettiği ve benim "aptallaştırma süreci" olarak düzelttiğim saptaması da işte budur ve doğrudur. Bir başka gazete, zaferi, daha tartışmasız bir ilana dönüştürüyordu; buna göre, benzer zamanlarda gösterilmeye başlanan Kahpe Bizans filmi, 2 milyon 210 bin izleyiciye ulaşırken Yılmaz Güney'in bir zamanlar çok ünlü Sürü filmi, ki ilk kez vizyona giriyordu, 26 bin 500 izleyicide kalıyordu;[2] son derece çarpıcı bir karşılaştırma olduğunda kuşku yoktur. Karşılaştırma, kirlenmenin ve daha uygun sözcükle transformasyonun ulaştığı düzeyi göstermesi açısından, kısaca, üzerinde durulmaya değer görünmektedir.

Eğer bu karşılaştırmalı istatistiği temel alacak olursak, artık yepyeni bir yığın ile yaşıyoruz, demektir; Yılmaz Güney filmlerine bu ilgisizliği, artık, yoksul halkın acılarına, sıradan insanın yiğitliğine, ahlaklı olmaya tümüyle sırtı-

1) A. Dorsay, Dağ Fare Doğurdu, *Sabah-Cumartesi*, 28 Ocak 2000.
2) Kahpe Bizans gişede Güney'i tuşa getirdi, *Hürriyet*, 5 Nisan 2000.

nı çevirmiş, böyle bir dünyadan hepten kopmuş, genç yaşta yorgun, beyinleri domuzlaşmış bir kütlenin yaratılmış olduğunun kanıtı olarak değerlendirmemiz gerekmektedir; eksiklik Güney'de değil yeni yığındadır. Ben de "kir teorisi" ile bunu göstermeye çalışıyordum, şimdi gösterimimin daha kolay olduğunu görüyoruz.

Kolaylıkla kabul edileceğini düşünüyorum, kuşkusuz, kirlenme kendiliğinden olan bir süreç değildir, kirleteni olmalıdır. Yalnız kirleten, kirlenenden bağımsız ve kirden bağışık değildir, bunu düşünemeyiz. Bazı Amerikan filmlerinde dünyaya öldürücü mikrop sıkan ve kendileri temiz canlılar oluyorsa da, bunlar, Amerikan filmlerindedir; ülkemizde, başta medya ve tüm oligarşik düzenin, kirletirken kirlendiğini de görüyoruz. Bunu bozanların bozulması veya falsifikatörlerin tasfiye olması olarak tanımlamak yerindedir. Bu, kirletenlerin kirlenmemesinden daha kötü bir durumdur ve ülkemiz daha kötü bir aşamaya girmiş bulunuyor; Hobson-Hilferding-Lenin emperyalizm kuramında, Lenin, "en yüksek" derken, Hilferding "son" aşama diyordu. Bana göre "aşama" sözcüğünü bırakıp ayrı bir düzen araştırması yapmak verimlidir. Çürütenlerin çürümesinden söz etmek de üretkendir.

Belirlenme durumunu reddetmemekle birlikte belirlenen ve belirleyen arasındaki net ayrımının kaybolmaya başladığını düşünebiliriz; eğer bir çürüme süreci olarak alırsak, özalizmi Özal mı yaptı, yoksa, Özal'ı özalizm mi yarattı sorusu, ortadadır ve sanıyorum, kolay cevaplardan uzaktır. Turgut Özal, bunun bir kültürsüzlük olduğunu bile bilemeden, yaşamında bir edebiyat türü olarak sadece Red Kit okuduğunu söyleyebiliyordu; halefi, Süleyman Demirel'in, Red Kit bile okumadığını biliyoruz. Son iki cumhurbaşkanının formasyonları, öyle görünüyor, buradaki analizleri zenginleştirmektedir.

"TİT" SEKTÖRÜ KİR VE TERÖR

Kirlenmenin, "tit" sentetik sektörü ile bağlantılı olduğuna hep işaret edi-

'Atla atla' diye tempo tuttular

Hürriyet, 3 Ocak 1999

yordum; tekstil-inşaat-turizm sektörlerinin kaynaşmasından ortaya çıkıyordu ve bir iktisatçının böyle sentetik bir sektörü kabul etmesi kolay olmamaklabirlikte, sosyolojik olarak varlığı egemendir. Bunu yeniden ele almak durumundayım, ancak geçerken burada, Demirel'in de, cumhurbaşkanı olurken Washington'un da işaretlerine bakarak yerine bıraktığı Bayan Profesör Çiller'i de, sosyolojik açıdan, sentetik "tit" sektörü içine koymak kaçınılmaz olmaktadır;[1] çünkü politikaya girerken inşaat sektörü ile geçimini sağlıyordu, Çiller de aynı kategoridedir.

Türkçe'yi düzgün konuşamaması ve Amerikan yurttaşı iddialarını inandırıcı bir biçimde yalanlayamaması nedeniyle benim "Madam Çiller" dediğim, Profesör Çiller de profesör görünmekle birlikte asıl mesleği, belediye müfettişliği yapan babasının bıraktığı çok geniş arsalarda inşaat yapıp satmaktı ve hükümete geldikten sonra bunu, Türkiye'de ve Amerika Birleşik Devletleri'nde pansiyonculuk ve otelcilik ile takviye ediyordu; "'tit" saymak durumundayız. Bu dönemin başbakanlarından Mesut Yılmaz da, bütün yaşamında, geçim için, sadece tekstil pazarlaması yapmıştır; ne ölçüde yaptığını bilemiyoruz, kardeşi, tekstil pazarlaması zenginidir ve kendisi burada çalışmış görünmektedir, bu nedenle, Avrupa'ya tekstil pazarlamanın sorunları ile forme olduğunu kabul ediyoruz.

Bildirici'nin, Tansu Çiller biyografisi çok açıktır, Çiller'in son derece cılız bir iktisat profesörü ve terfi için yazdığı bir-iki tezin yanlışlarla dolu olduğu, bazı raporlarını başkalarının yazdığı inandırıcı bir biçimde gösterilmektedir; burada Madam Çiller'in herhangi bir roman okuduğuna dair hiçbir işaret bulamıyoruz; Çiller için sanat, olmayan bir dünyadır. Kuşkusuz, uzun iç savaş döneminde, bu tür profesörler, ayrık bir durum değil kural oluyordu; yalnız, bunlardan birisinin başbakan seçilmesi çok açıklayıcıdır. Aynı şekilde, Mesut Yılmaz'ın Siyasal Bilgiler Fakültesi'nin en iyi ürünler verdiği bir zamanda mezun olmasına karşın, kamuda görev alabilmek için girdiği hiçbir sınavı kaza-

1) 27 Mayıs 1960 Darbesi'nin ardından siyasete atılan Süleyman Demirel hakkında uzun yıllar hem masonluğu hem de ABD bağlantılı olduğu yönünde yayınlar yapıldı. Demirel'le ilgili olarak Uğur Mumcu, Ahmet Kahraman, İlhami Soysal gibi yazarlar kitaplarında, mason locasına kayıtlı olduğunu iddia etmişler, ayrıca ABD'li Morrison Şirketi'nin Türkiye Temsilciliği'ni yapması nedeniyle kendisine "Morrison Süleyman" lakabını takmışlardı."
"Morisson Süleyman", *Yeni Şafak*, 12 Mayıs 1999.
Morrison, bir inşaat şirketi idi ve Demirel, taşeronluğunu yapıyordu; Türkiye solu, Süleyman Bey'i, "mason" ve "Morrison Süleyman" olarak biliyordu ve Demirel, masonluğunu hep inkar etti, bugün kanıtlıdır.

namadığı ve kamuya ancak Turgut Özal'ın arta kalanlardan politikacı çıkarmak istediği bir dönemde ve bakan olarak girdiğini biliyoruz.

Bu son dönemin üst yöneticilerini çözümlemede, kuşkusuz, bunlardan önemli bir bölümünü tanımış olmamın ayrı bir yararı var; 27 Mayıs Devrimi, bizi, henüz üniversiteyi bitirdiğimiz aylarda, yeni ve çekirdek bir anlayışla kurulan Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı'na götürürken, Özal ve Demirel türünden yıkılan düzenin yüksek bürokratlarını da, erteledikleri yedek subaylıklarını yapmak üzere celp ediyordu. Kısa bir süre sonra, Demirel ve Özal da, yedek subaylıklarını uzman olarak yapmak üzere Planlama Teşkilatı'na alındılar, bizler genç fakat yetkili, onlar deneyimli ancak yetkisiz statülerde, bir süre birlikte çalıştık, yargılarımda bu beraberliğin izlenimlerinin etkili olduğu kabul edilmelidir.

Söz konusu dönemin başbakanlarından Erbakan'ı da, bu dönemden hatırlıyorum; İstanbul Teknik Üniversitesi makine profesörü olan Necmettin Bey, ilginç tasarılarıyla bizi bombardımana tabi tutuyordu ve o zamanın bu son derece prestijli müsteşarlığında çalışabilmek için kendisini beğendirmek istiyordu. Ben, nakliyat, ulaştırma ve komünikasyon sektörüne bakıyordum ve otomotiv sanayii de buraya giriyordu, bu nedenle Erbakan'ın projelerini biliyordum; adı "gümüş motor" skandalıyla birlikte geçiyordu ve Erbakan'ın projeleri, deneyimli mühendislerde hep gülümseme yaratıyordu, ismi de aynı etkiyi yapıyordu. Kuşkusuz islamizm ve tarikatları hiç çağrıştırmayan, hep at gözlüğü takan, ayakları havada projelerle dolaşan ekzantrik genç bir profesör olarak duyuyorduk; bütün yaşamı boyunca, yabancılar bir yana Türk yazarlarından da bir tek roman okumadığı ve bir tek kez bile konsere gitmediği konusunda herkes iddiaya girebilmelidir, kazanacağından kuşku duyamayız. Başbakanlığı ile birlikte yayımlanan evlilik resimleri de göstermektedir; Erbakan'ın karısının örtünmesi ve kendisinin tarikat bağlantıları, hepsi hepsi, iç savaş döneminde, su yüzüne çıkmıştır, daha önce tarikatçı olabilir, fakat açıklaması iç savaştadır. Aşırı kültürsüzlüğü başlangıçtandır, dolayısıyla "ümmi" sözü, "anadan doğma" demektir, uygun düşüyordu; ama tarikatçılığı, talep üzerinedir.

Bu dönemin, yazım tarihine göre, en son başbakanı Bülent Ecevit'in kültürlülük tahlili, daha paradoksaldır; kültürlü olduğunu her nasılsa kabul ettirebilmişti ve bunun ne kadar sarsılmaz olduğunu, 1980 Eylül ayının ilk hal-

tasında çıkan, sonra yasaklanan ve hâlâ yasaklı olan bir kitabımın giriş bölümünde kültürsüzlüğünü yazdığım zaman gördüğüm tepkilerden biliyorum, tepki gösterenler içinde, siyasal muhaliflerinin de olması ayrıca ilginçtir.[1] Fakat şimdi daha iyi görüyoruz ve belki de artık "kültürlü" nitelemesi aynı tepkiyi çekmek durumundadır; Kuzum Bülent kitabı, milletvekili babasının tek çocuğu Bülent'i üç kez üniversiteye koyduğunu ve birinci sınıfı bile geçemediğini gözler önüne sermektedir.[2] Bülent Ecevit, liseyi bitirdikten sonra, konduğu, Ankara'daki Hukuk ve arkasından Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'ni okuyamamış, milletvekili oğlu olarak, tek parti döneminin imkanlarından yararlanarak gönderildiği Londra'da, herhalde kaydını yaptırdığı Londra Üniversitesi'ni de birkaç dersten sonra bırakmıştır, bunların başbakan olmasına engel sayılmadığını görüyoruz. Burada Ecevit'in ünlü Sanskritçe eğitimi ve propagandasına da değinmek durumundayım; doğrusu, Ecevit'in Sanskritçe ile ilgili en küçük bir bilgisi olduğunu gösteren hiçbir işarete, hiçbir yerde rastlamıyoruz, lisede yaptığı Tagore çevirisi İngilizce'dendir. Durum muhtemelen şudur; o tarihlerde linguistique çok itibarlı bir disiplindi ve henüz, F. Saussure'ün kısırlaştıran darbesi yayılmamıştı; okutulan, Saussure'ün senkronik değil önceki diakronik dilbilimi idi. Buna karşılaştırmalı dilbilimi de diyoruz ve bu disiplin, tümüyle, Hint dininin kutsal kitabı Veda'nın yazıldığı dil olan Sanskritçe ile daha sonra Hint-Avrupa dilleri adını alan geniş dil topluluğu içindeki şaşırtıcı benzerlikleri konu alıyordu. Sanskritçe "pitar", Farsça "pedar", Latince Jupiter'deki "piter", "p" ve "f" alteransı ile, Farsça "pay", Fransızca "pied", İngilizce "foot", ayak dizisinde olduğu üzere, İngilizce baba, "father", karşılaştırmalı dilbiliminin başlangıç derslerinin sürprizleridir ve ilk gün, Sanskritçe ile ilgili bir merak oluşturmaktadır. Okumayı sevmediğini artık öğrendiğimiz ve hatta lisede tembele yakın olduğunu kendisinden duyduğumuz Ecevit'in de bunları işitince heveslendiğini anlıyoruz; heves olarak kaldığı fakat propagandasını hep yaptığı kesindir.

Tek yapabildiği iş, başında babasının arkadaşı Profesör Nihat Erim'in bulunduğu CHP'nin resmi yayını *Ulus*'ta çalışmasıdır; ellili yılların ikinci yarısında ben bir öğrenci lideri, Bülent Bey *Ulus*'ta fıkra yazarı, karşılaşıyorduk, *Pazar Postası*'ndaki "sanat" yazıları da "dilettante" hevesli sıfatına en çok uy-

1) Yalçın Küçük, *Bir Yeni Cumhuriyet İçin*, İstanbul, 1980.
2) Faruk Bildirici, *Kuzum Bülent*, İstanbul, 2000, s. 18-19.

gundur ve en ilkel sanat eğitiminin bile izlerini taşımıyordu; Bildirici'nin minyatür kitabında bunun bazı örnekleri var, oradadır. Ortada olan ne? Ecevit, partisinin son büyük kongresine tek sanatçı olarak "Işık" tarikatı ile bağlantılı TGRT televizyonunun programcısı Urfalı halk türkücüsü İ. Altınmeşe'yi çağırıyordu ve seyyar vaiz Fethi Gülen'le buluşmaları eleştirildiği zaman da, "felsefe tartışmaları yapıyorduk" diyebiliyordu; Gülen'in gizli sohbetlerinin kayıtları, bir ara, televizyonlarda sürekli gösterildiği için, Gülen'in felsefe ile yakınlığını artık biliyoruz, Ecevit'in Sanskritçe'si ölçüsündedir. Artık, Ecevit'in kültürsüzlüğü çıplak gözle görülecek ölçüde ortada ve açıktır.

Eğer kültürsüzlüğün çıplak iktidarını bu kadar netlikle görebiliyorsak, kişilerin değişmesi karşısında koltukta sürekli kültürsüzlüğün iktidarı varsa, bunu arızi sayamayız, sistematik demektir ve öyleyse mutlak bir açıklaması olmalıdır; sentetik "tit" sektörü, bizim bulabileceğimiz ve açıklayıcı gücüne inandığımız mekanizmadır. Kuşkusuz, "tit" sektörü, bu iç savaş döneminin sonunda bile Türkiye ekonomisinin, en güçlü bölümünü oluşturmamaktadır; fakat en sürükleyici, en hırslı ve ölçüsüz sömürücü sektörü olduğu açıktır. İnşaat ile tekstili yan yana getiren, her ikisinin de doğrudan doğruya döviz sağlaması, her türlü teşvikle donatılması ve her türlü denetimin dışında kalabilmesidir; dışarıdan alınan taahhütler ayrı, fakat Almanya'daki işçi dövizlerini çıkabilmenin en kestirme yolu, benim uzaktan Hıristiyan mezarlığına benzettiğim, çimento yığını mahalleler yapmak ve satışa arz etmektir. Tekstil de, Uzak Doğu ve Kuzey Afrika ülkeleriyle rekabet halinde olsa da, ülkede, sigortasız, kalifiye olmayan işçilere, çoğu kendi izbelerinde, fason imalat yaptırarak bunu, legal ve illegal kanallardan Avrupa'ya pazarlayabilmek anlamına gelmektedir. Her ikisi hem emekçileri ve hem de pazarlayıcıları açısından hiçbir birikimi gerektirmemektedir, bu nedenle, kültürsüzlük, yukarıdaki kültürsüzlüğü sürdüren bu sektörün de temel çizgisidir. Susurluk Çarpışması'nın etrafa saçtığı bilgiler, siyasal cinayetten aranan ülkücü katil başlarının da inşaat ve tekstil işine el attıklarını gösteriyordu; "tit" analizinde mükemmel bir tipoloji çizen Cavit Çağlar da, hem inşaat ve hem tekstil yapıyordu, "Nergis Tekstil" ve "Nergis İnşaat", herhalde değinmemiz gerekli "Nergis Televizyonu", NTV, bilinmektedir. İnşaat sektörünün otelciliğe ve turizme kayması çok kolaydır ve bütün örnekler bunu teyit ediyor; ayrıca manken ajansları ve tümüyle manken sektörü, artık tekstil sektörünün, mankenler de, baş-

ta tekstilciler ve sonradan inşaatçıların türevi olmuş durumdadır.

Şöyle söylenebilir; 24 Ocak 1980 tarihinde açıklanan kararlar, başbakan olarak Demirel, ilgili müsteşar olarak Turgut Özal ve Genelkurmay Başkanı olarak Kenan Evren bulunuyordu, bunların mührünü taşıyordu, bu üçlü, analiz etmeye çalıştığım bu uzun iç savaşın ikinci yarısında sırayla, Evren-Özal-Demirel, cumhurbaşkanı oldular, öğreticidir; "24 Ocak" ulusal ve yönetilebilir bir ekonomi anlayışına son veriyordu. 24 Ocak, yabancı paralar karşısında, Türk Lirası'nın, sanayi ürünleri fiyatları karşısında tarım ürünleri fiyatlarının, karlar karşısında işçi ücretlerinin serbest bırakılması ve ihtilal sınırına kadar düşürülmesine izin verilmesi demektir. Türkiye'yi, çokça ve haklılıkla söylendiği üzere, birisi Belçika ve diğeri Bangladeş olarak ikiye bölmek anlamına geliyordu; ihracatın, Türkiye-Belçikası'nda yaşayanların doğrudan ve içeride üretimin hammaddesi olarak ithalat harcamalarını karşılaması imkansızdır, bu nedenle, ekonomi döviz getirmeye son derece bağımlı hale geliyordu. Döviz getiren sektörün en yüksek değer olması ve bunların Hindistan'ın kutsal inekleriyle bir tutulması ve ineklerden farklı olarak her türlü suistimalleri ile ahlaksızlıklarına göz yumulması bu nedenledir. Ülkemizde tekstil-inşaat-turizm sektörünün birleşerek "tit" olması ve bunun da fuhuş sektörü ile birleşmesi, 24 Ocak kararlarının ve eylülist darbenin doğal sonucudur.

Öyleyse, yukarıdaki analizime paralel olarak, sentetik "tit" sektörünün tekelli-bürokratik düzendeki parazitizm ve çürüme ile özdeş olduğunu söyleyebiliyoruz; "tit" oldukça, çürüme ve kokuşma var, demektir. Bunu, "tit" sektörünün en gelişkin tipi olarak ileri sürdüğümüz Cavit Çağlar'ın arada bir "vergi rekortmeni" ilan edildiği Bursa'yı incelediğimizde daha açık görüyoruz. Bursa, söz uygunsa, Çağlar'ın iktası ve tımarı durumundadır; yalnız, yakın zamanların en önemli ekonomik cinayetlerinden biri sayılan "tefeci" Malki burada öldürülmüştür ve Bursa'nın hem emniyet müdürü hem de valisi, en inanılmaz skandal iddialarının aktörlerinden ikisi olarak gösterilmiştir, her ikisi de bu iddialar zinciri içinde görevlerinden uzaklaştırıldılar. Titçi Çağlar'a yurt olarak verilen Bursa, Amerikan siyaset coğrafyasına göre Teksas oluyordu; tablo, tamamlandıkça zenginleşmektedir, görüyoruz.

Analizimizin, tam bu noktasında "Laleli Sektörü" diye bilinen pislik, ahlaksızlık ve mikrop kaynağını hatırlamaya mecburuz; ilişki, çözülen sosyalist

ülkelerden güzel kızların Türkiye'ye gelmeleri, Laleli denilen İstanbul semtinde fuhuş yaparak kazandıkları paralarla bavullarını Türk tekstilleriyle doldurup, Polonya veya Rusya'da satmaları üzerinedir. Hem fuhuş, hem tekstil işi dolar üzerinden yapıldığı için bir transfer operasyonuna gerek olmamaktadır; kuşkusuz, bu kızları getiren simsarların kendi ülkelerinden döviz getirmeleri de söz konusudur. Aslında fuhuş yapan kızlar zaman içinde taşıyıcı rolüne indirgendiği için, tahmini zor ve hiçbir zaman güvendirici olmamakla birlikte, yılda on milyar dolara yakın bir ihracatın Laleli sektörü tarafından realize edildiği hep ileri sürülüyordu, hacim büyüktür.

Burada önemli olan, bu pislik yuvasını kurutmak için ülke içinde hiçbir çaba harcanmamasıdır; Laleli Bataklığı da, bu iç savaş döneminde ülkenin kutsal inekleri arasına giriyordu ve "untouchable" oluyordu. Bu sözcük, Amerikan İngilizcesi'nde hem Hindistan'ın kutsal inekleri ve hem de mafya babaları için kullanılıyordu, burada da uygun düşmektedir. Ahlaksızlık ve çok zaman AIDS türü hastalıklar yayan, polis teşkilatını kemiren bu sektörü temizlemek için hiçbir adım atılmaması ayrı, Moskova'nın kendi ekonomisini düşünerek Türkiye'den bavul ticaretini imkansızlaştıran kararlar alıp yürürlüğe koyduğu zaman, Türk yetkililerinin buna karşı çıktığını ve başbakan düzeyinde Moskova'da müzakerelere girerek bu kararı yürürlükten kaldırmaya çalıştıklarını gördük; artık tümüyle kir ve kirlilik kavramını yitirdiğimizin kanıtı sayabiliriz.

Şunu da görüyoruz; iç savaş içinde doğan ve savaş kızıştıkça büyüyen islamist partinin böyle bir pisliğe ve ahlaksızlığa hiçbir itirazı olmadığı ortaya çıkmıştır. Bu parti, altmışlı yıllarda hükümet ortağı olup da İçişleri Bakanlığı'nı eline aldığı zaman bahçelerde bira satışını yasaklıyordu veya erkek ve kadın dergilerinin örtülerek satılmalarını zorluyordu; bu zaman geçmiştir, çünkü hem islamist sermaye tit içinde önemli bir yeralmıştır ve hem de bu partinin vurucu gücünü oluşturan palazlanmış esnaf, bu sektörün alıcısı olmuştur. Bu açıdan bakıldığında, islamist partinin bütün propagandasını Kur'an kursları ve üniversitelere türbanla giriş sorununa yoğunlaştırması aydınlatıcı görünüyor; bununla kendisinin transformasyonunu örtebileceğini ve görünmez yapacağını düşünmektedir, böyle bir değerlendirme yapabiliriz. Yine de tesettür var, fakat bu kez pisliğe icazet verişi örtmek içindir.

Diğer iç savaş örgütünün konumunun da farklı olmadığını görüyoruz;

halk gerçekliğini en çok bozan dışarıdan ithal edilen ahlaksızlıktır ve bunu her gün yaşıyoruz. İktidar ortağı olarak anayasa değişikliği ve "tahkim" düzenlemesinin ithalatını savunan bu iç savaş örgütü de, yargılama hakkının, büyük devletlere devrinde hiçbir sakınca görmemiştir; meclis dahil kamu ihalelerinin, ödüllerin, bazı belediyelerde maaşların bile büyük devletlerin paraları ile yapılıp ödenmesi de, bunlara göre, ulusal onura halel getirmemektedir, ülkede tam bir "deturquisation" yaşanmaktadır, bu her türlü ahlak düzeninin temel direklerinden en önemlisinin yıkılması anlamındadır. Bu da, bu partinin, hep iddia edildiği üzere, kurucusu Albay Türkeş'ten başlayarak dışa bağımlı olduğunu bir kez daha kanıtlamaktadır; her ikisinin de "tit" sektörüne hiçbir itirazlarını göremiyoruz.

Kendi içinde tutarlıdır; ikisi, iç savaşın sürdürücüsü örgütlerdir ve tit ise sürükleyicisidir. İç savaşın bitmesi, bunların bitmesi veya karakter değiştirmesi ile özdeştir; tit ise hem ürettiği ahlaksızlıkla ve hem de, kendi yolsuzluklarını kamufle edebilecek bir hedefe olan ihtiyacı dolayısıyla, toplumdaki şiddetin motoru ve körüğüdür. Bunu, yakın zamanlardaki tüm gelişmelerin çözümlemesinde bir boyut olarak saptayabiliyoruz.

İLERİ YÜRÜYÜŞ: BANKACILIK ve MEDYA

Fakat burada "tit" sektörünü statik olarak düşünemeyiz, ekonomide ve toplumda bir titleşme dinamiğinden söz etmek durumundayız. Bu nedenle inşaat ve turizm ve aşağıda ele alacağım, tit'in bir forward linkage yürüyüşü olarak kabul edebileceğimiz bankacılık ve medya, ekonomide çekici alt-sektörler haline gelmiş haldedir, buna değinmek için zamana ihtiyacım var.

Peki toplumsal çürümenin besleyicisi olan bu ekonomik çürümeyi durdurabilmek için ne yapılabilir? Bu soruya verilecek cevapta, herhalde, tam bir ittifak olduğunu varsayabiliriz, vergi denetimi kaçınılmazdır. Öte yandan Türkiye, Amerikalı iktisatçı-sosyolog Thorstein Veblen'in, XX. Yüzyıl başı Ame-

rikan ekonomi ve toplumunun incelenmesinden çıkardığı "leisure class" ve conspicous consumption, gösteriş tüketimi, hastalığına da öldürücü yükseklikte yakalanmış görünmektedir; Veblen'in analiz ettiği, XX. Yüzyılın başında, nouveau riche, görmemişler, bin dolar ile purosunu yakıyordu, bu sadece bir örnektir. Şimdi Türkiye, bununla karşılaştırılamayacak pahalılıkta bir tüketim ve gösteriş girdabı içindedir ve bu işe yarar bir vergi denetiminin de ipuçlarını vermektedir.

Böyle gösteriş tüketiminin çok yüksek olduğu bir toplumda, harcama ile gelir arasında bir ilişki kurmak ilk akla gelen denetim yoludur; ama bunun bugünkü koşullarda işlemesi imkansız görünmektedir. a) Çünkü vergi yükümlüsünün hamiline yazılı hisse senedi olduğunu söylemesi ve gelirinin buradan geldiğini iddia etmesi durumunda, yapılacak bir işlem bulunmamaktadır. Demek, hamiline yazılı hisse senedinin olduğu bir ekonomide, harcamadan hareketle vergi denetlemek söz konusu olamıyor; yalnız, bu tür değerli kağıtların yol açabileceği bozulma burada kalmamaktadır. Çünkü eğer hamiline yazılı senetlerin geliri istendiği zaman gösterilebiliyorsa, bu istenmediği zaman da gösterilmediği anlamındadır; asıl sorun burada toplanıyor. Bir ekonomide hamiline yazılı senet varsa, ilke olarak bundan gelen geliri vergilemenin mümkün olmadığı sonucunu çıkarıyoruz.

Bu yolla bozulma burada da durmuyor; dürüst tüm vergi uzmanlarının ve ahlaklı kamu görevlilerinin yıllardır ileri sürdükleri üzere, hamiline yazılı kıymetli kağıtlar, bir toplumdaki çürümenin önemli kaynaklarından birisidir. Vergi denetimi ayrı, yüksek bürokratlara rüşvet vermenin en tehlikesiz yoludur ve bunları tekelli-bürokratik düzene bağlamanın da zinciri durumundadır. Kuşkusuz, bu yolla, büyük şirketler arasındaki birleşmeleri ve bu yolla kartel düzeni kurmayı da saptamak imkansızdır; tit düzeni ile yakın ilişki halindedir.

Fakat belki de iyice bilindiği için "Muazzez Çiller Vakası" diyebileceğimiz olgu daha önemlidir; Madam Çiller'in, hastabakıcılıktan emekli annesi göçtüğü zaman, yastığının altından, altın, dolar ve benzeri somutluklarda önemli bir servet çıktığını gazetelerde okumuştuk. Bildirici, bütün zenginliğine karşın, Madam Profesör Çiller'in veraset ve intikal vergisini ödemekte zorlandığını ve taksit yaptırdığını yazıyordu; kuskusuz, bu "helal" servettir, ancak bunun hiçbir garantisinin olmadığını biliyoruz. Herkesin ve her zaman, böyle

bir bahane ile, kaynağı bilinmeyen veya şüpheli bir serveti, oldukça düşük olan veraset ve intikal vergisini ödeyerek meşrulaştırması mümkündür. Ayrıca gelir, emekçiler hariç, servetin türevi olduğu için, böylesine kontrolleri zayıflatılmış bir ekonomide, en az vergi denetimi için serveti bilmek kaçınılmaz oluyordu ve b) halk arasında "mali milad" olarak adlandırılan düzenleme işte bu amaca yöneliyordu. 1999 seçimlerinden önce, TÜSİAD'ın da baskısıyla, meclisten geçirilen servet bildirimi bu idi; vergilendirmek için değil, vergi denetimi için gerektiğinde bakılmak üzere, yükümlüler servetlerini bildirmek yükümlülüğü altına sokuldular.

Biliniyor, yasalar, cumhurbaşkanlarının imzası ile yürürlüğe giriyor ve bu yasa da o zamanın cumhurbaşkanı Demirel tarafından imzalanmıştı ve o zamanın başbakanı bu yasayı çıkardıkları için seçim meydanlarında çok övünüyordu, biliyoruz. Fakat seçimden sonra tit sektörü ve titleşmiş medya çok güçlü bir kampanya başlatıyordu, Türk iç politikasında "dün dündür bugün bugündür" sözüyle de tanınan Demirel, bu bildirimi "servet düşmanlığı" olarak niteliyor, TÜSİAD desteğini çekiyor ve seçimden daha güçlenmiş olarak çıkan Başbakan Ecevit, övündüğü büyük "reform" üzerine şal örtmekte hiçbir sakınca görmüyordu; yeni bir yasa ile kaldırıldığı hatırlardadır.[1] TÜSİAD, direnmedi ve tekelli-bürokratik düzende, kirlenme ve çürümeden dönüş yolunda çok mütevazı bir kapı yeniden kapatılmıştır.

Bunu restorasyon sürecinin zikzaklarından birisi olarak kabul etmek durumundayız; ekonomik planda "tit" ve titleşme olarak ortaya çıkan, siyasal planda, kovuşturulmayan siyasal cinayetler, mafya liderlerinin kahramanlaştırılması, polis şeflerinin yıldızlaştırılması, mafya-polis bağlantılarının kutsallaştırılması olgularıdır. Demek, "tit" ile "terör", bir kağıdın iki yüzüdür, Türkiye pratiği bize bunu öğretmektedir. Titleşmenin musluklarının sıkılmasından vazgeçilmesine paralel olarak, 1996 yılı sonbaharında, Susurluk'ta kam-

1) Atılan geri adımın vergi kaçırmayı daha da özendirdiği hemen ortaya çıkmıştır. Gelir vergisi bildirim üzerinedir ve buna göre yükümlülerin 1999 Yılı için 326 trilyon vergilik gelir bildirdikleri gazetelerde haber olmuştur; önceki yıl, 454 trilyon olduğuna göre, gelir vergisinden alınacak vergi mutlak olarak azalmış olmaktadır. *Hürriyet*, bunu, "gelir vergisi yüzde 39 azaldı" başlığıyla haber ediyordu; falsifikasyon değilse cahilliktir. Çünkü aynı yıl fiyat artışı da yüzde 68.8 idi ve dolayısıyla hesap yaparken deflatör kullanmak zorunluluğu var. Bu şu demektir: Vergi hasılatının hiç artmaması için, 1999 yılı vergi tahakkukunun 326 değil 777 trilyon lira olması gerekiyordu, çünkü fiyatlar atmıştır. Halbuki bildirilen gelire denk düşen muhtemel hasılat 326 trilyon liradır; demek, reel olarak vergi hasılatı, bir yılda yüzde yüz çevresinde azalmış olmaktadır. Demirel-Ecevit'i kutlamak gerekiyor.
Gelir vergisi yüzde 39 azaldı, *Hürriyet*, 20 Nisan 2000.

yon-otomobil çatışmasının saçtığı bilgilerle kesinlikle göz önüne serilen siyasal cinayetlerle mafya-güvenlik kuvvetleri ilişkilerinin üstü, zamanın başbakanı Erbakan marifetiyle örtülmüş ve 1999 sonbaharında humeynist Hizbullah örgütünün evlerde açtıkları mezarlıklarla birlikte açığa çıkan, Batman'da zamanın Batman Valisi Salih Şarman'ın liderliğinde, zamanın başbakanı Çiller'in emriyle kurulan illegal "özel ordu" kovuşturması da, zamanın başbakanı Ecevit tarafından engellenmiştir. Türkiye'de, tit'ten de, şiddetten de kopuşun kolay olmadığını görüyoruz; her ikisinin de maddesel ve organik bir yapı kazandığı sonucunu çıkarıyoruz.

Bu yapının tümüyle çizilebilmesi için iki türevinden veya forward linkage uzantısından söz etmem gereklidir; burada, ilk önce, bu iç savaş sürecinde Türkiye ekonomisinin artan ölçüde borca dayandığını hatırlıyoruz. Klasik, büyük yatırımların ithal komponentleri için kredi ile borçlanma dönemini çoktan arkada bırakmış durumdayız; doğrudan doğruya bütçedeki cari harcamaların finansmanını da, vergi ve kamu mülklerinin gelirleri yerine artık borca dayandırıyoruz. Bu, bankalardan borçlanma yoludur; hazine çok yüksek faizle bankalardan kısa veya uzun vadeli kaynak edinmektedir. Bankalar sistemi, yeni ekonomik düzende, ihracatın ithalatı karşılayamaması nedeniyle, gerekli döviz rezervini tutturabilmek için de önemli olmaktadır; reel yüksek faizle dünyanın çok çeşitli yerlerindeki serseri dövizlerin, Türkiye'ye akıtılması söz konusudur. Burada "tit" sektörü kilit durumundadır; çünkü daha önce de işaret ettiğim üzere, tit'in tutkalı döviz getirmek ile birikimsiz ve kültürsüz olmaktır. Tit, hem, artık her türlü kontrolün dışında olan, tekstil, turizm ve inşaat yoluyla elde edebildiği dövizler ve hem de her türlü yolla toplayabildiği dövizlerle, hazinenin en büyük finansörü olmuştur.

Bütçenin borçla finansmanı, hazinenin, tahviller ve büyük firmaların hisse senetleri yoluyla kaynak toplamaları ve bunun büyük hacimlere ulaşması, ülkede, tit sektörünün yanında faiz gelirleriyle yaşayan ve "rantiye" tabir edilen bir katman da yaratmış olmaktadır; iki iç savaş örgütünden birisinin, "faiz haramdır" sloganıyla çıkanının bundan ve diğerinin tüm emekçi söyleminden vazgeçmesi işte bu nedenledir. Artık ülkede islamist ve faşist discours emekçi tonunu terketmek zorunda kalıyordu ve bütün dünyadaki benzerleri türünden, IMF ve Washington yandaşı bir çizgiye gi-

riyorlardı; maddenin egemenliğine bir kez daha tanıklık ediyoruz. Asalak yaşam toplumun içine bir pis su misali akıyor ve her tarafı çürütüyor; kirlenme temel yasadır.

Geçerken burada bir parantez açarak şunu kaydetmek gereğini duyuyorum; maddenin egemen olduğu bir bakışta, her iki iç savaş örgütünün seçim başarılarına da bu açıdan bakmak gereklidir. Hem Erbakan'a ve hem de Albay Türkeş'e bir siyasi marifet yüklemekten kaçınmak doğrudur; her ikisini de rejisör değil aktör olarak, iç savaşın araçları kapasitesinde değerlendirmek zorunluluğundayız. Toplum çürütüldükçe, insanlarımız kirletilince, çürüme ve kirliliğin artması ölçüsünde, bunların oy bazlarının arttığını görüyoruz; çürüme ile oy hacmi arasında, çok yüksek bir korelasyon olduğu için, normaldir. Ayrıca asıl artışın, bu iki iç savaş örgütünün toplam oylarındaki görülür yükselişin, 1991 yılında Demirel'in yanına Bayan Profesör Çiller'i de alarak politikaya yeniden döndükten sonra görülmesi de şaşırtıcı olmamaktadır; çünkü kirlenmedeki niteliksel sıçrama bu tarihten sonradır. Bu iki iç savaş örgütünün aldıkları oyları hep toplayarak analiz yapmak hep daha üretkendir ve bu nedenle, bunlarla ilgili olarak, (7) birleşik kaplar teorisini göz önünde tutmayı öneriyorum. Analizlerimde bu var.

Parantezi kapatıp bankaları açabiliyoruz; ulusal bütçe borçla finanse ediliyor, ithalat tit sektörünün sağladığı dövizler ve buna ek olarak reel yüksek faizlerle davet edilen serseri dolarlarla sürdürülüyorsa, halkın önemli bir bölümü bankalar kanalıyla rantiye ve borsa oyuncusu olarak kumarbaz yapıldıysa, "tit" sektörünün bankalar açması da kaçınılmazdır. Nitekim, resmi biyografisine göre Mahmutpaşa'da tezgahtarlıkla başlayan ve bizim sentetik tit'in en gelişmiş tipi saydığımız Çağlar ve yine sentetik tit'in gelişmiş tiplerinden Bayındır Holding sahibi Kamuran Çörtük ile inşaatçı Korkmaz Yiğit'in banka satın aldıklarını ve bankalarını çoğalttıklarını saptıyoruz; tit, finans sektörüne akmaktadır.

Ekonomik temeli var, maddesel bir tabana oturuyor, fakat bütün bunlardan ayrı olarak, tit sektörünün, bankacılık ve bununla birlikte, menkul kıymetler spekülasyonu ve sigortacılık alanlarına kayması, en azından, marksist iktisat çerçevesinde, kaçınılmaz görünmektedir; çünkü marksist iktisat bilimi, bu alanları, üretici saymıyor ve parazit kabul etmektedir. Öte yandan, Avrupa Birliği merkez banka çevrelerine göre Türkiye "kara para" cennetidir ve

kara paranın aklanmasında veya kirli paranın temizlenmesinde Türkiye başlıca havuz durumundadır. Öyleyse, tablonun, kendi kendisini tamamlamasına tanık oluyoruz.

Böyle bir tablo karşısında, ülkede temel dinamiğin kirlenme ve temel çözücünün şiddet olmasına şaşamayız; basın ve televizyon ise kir püskürtücüsü ve şiddet körükçüsü rolündedir. Şöyle de söyleyebiliriz: Eğer basın ve televizyon bu meşum rolü üstlenmese, transforme olmak zorunda idi, ancak bizim aylık Toplumsal Kurtuluş dergisinde yaptığımız ve Amerika Birleşik Devletleri'nde N. Chomski ile E. S. Herman'ın kitaplarda, en azından on beş yıldır işaret ettikleri üzere, hem medya çok teşnedir ve hem de büyük bir transformasyon geçirmiştir. Bu dönemde medya (a) hem tekelleşiyor, (b) hem kendi coğrafyasında medya dışı tekellerle bütünleşiyor ve (c) hem de globalleşiyordu;[1] Türkiye'de tam bu olmuştur. Seksenli yılların ortasından itibaren biz bunu, ülke için, büyük bir felaket olarak teşhis ile sürekli mücadele ettiysek de, önleyemedik; ancak bu medyanın güvenilirliğini kırdığımız da kesindir.

Bu evrensel basın ve televizyon strüktürüne, Türkiye'de bir ilave görüyoruz; "tit" kaçınılmaz olarak, basın ve televizyon alanına giriyordu. Gerçekten de, tit sektörünün en gelişmiş tip'leri saydığımız Çağlar, kendi tımarında. Bursa, gazete ve televizyondan başka, İstanbul'da da, ülke ölçüsünde yayın yapan NTV kanalının, Çörtük, BRT'nin sahibi oldular. Yiğit ise, Kanal 6 televizyonundan sonra ülkenin en eski gözdelerinden *Milliyet*'i aldı; bunun, "tit" açısından çok cüretkar ve tehlikeli bir démarche olduğunu, oligarşinin bunu bir savaş ilanı saydığını, çok geçmeden anladık; ancak öncelikle, tit'in medya alanına girişinin mantığını bulmak zorunluluğundayız.

Tit'in gazete ve özellikle televizyon alması, yaptığı işin, başka bir sözcükle tit ekonomi politiğinin bir gereğidir; fakat daha da önemlisi basın ve televizyonun, kazanmış olduğu niteliği ve yeni fonksiyonları çok net bir biçimde gözler önüne serebilmektedir. Şöyle ki, (a) politika çevreleri ile kenetlenme imkanı vermekte, (b) Chomski ve Herman'ın ilk ortak çalışmaları Manufacturing Consent kitabında mükemmel bir biçimde gösterdikleri üzere, iktidar-

1) Profesör Herman, çalışma arkadaşı McChesney ile, son kitaplarında, bunu mükemmel bir biçimde ortaya, yeniden, serdiler.
E. S. Hreman & R. W. McChesney, *The Global Media, The new missiaonaries of corporate capitalism*, London, 1999.

ların her türlü ve ne kadar tesadüfi olursa olsun, ileriye doğru, ne kadar küçük olursa olsun, adımlarını geriye püskürtmeye yaramakta, bir şantaj silahı işlevi görmektedir; dolayısıyla, (c) böyle bir alete en çok tit sektörünün muhtaç olduğundan artık kuşku duyamıyoruz.

Fakat yine de şöyle bir soru, tit sektörünün en gelişmiş üç tipinin, geriye püskürtülmesi, dar bir restorasyon gereği midir, yoksa bunların, oligarşik düzenin en önemli silahı olan basın ve medyaya el atma tedbirsizliğine bir tepki midir, bu soruyu sormak yerindedir. Tit versus "TÜSİAD" savaşından söz edebilir miyiz; TÜSİAD'ın, halk arasında "mali milad" tabir edilen vergi denetimi düzenlemesinden vazgeçilmesinde ürkek ve idare-i maslahatçı yaklaşımının, daha açık sözcüklerle, yenilgisinin refleksini de düşünebiliriz. Buradaki hukuk ve yargı teknikalitesini de analizimin dışında tutmakta sakınca yoktur; çünkü medyanın tekelleştiği ve tekellerin bütünleştiği bir dönemde yargılama, çok zaman önce, gazetelerde ve televizyon kanallarında yapılmaktadır. Böyle yaptığımızda, hukuk yargı düzlemini ihmal ederek sadece siyaset sosyolojisi perspektifinden baktığımızda, Yiğit'in, *Milliyet*'i satın aldığının ortaya çıktığı 1998 sonbaharı itibariyle, çok kısa bir zamanda görebildiğimiz gelişmeler herhalde spektakülerdir.

Bunlar içinde (a) TÜSİAD üyesi Çörtük, bu oligarşik kulüpten kovulmuştur, (b) şu anda her üçü de, basın ve televizyon alanındaki tüm varlıklarını terk etmişlerdir, (c) NTV, Koç Sermaye Grubu'nun siyasal liderliğini kabul etmiş görünen Doğuş Grubu'na devredilmiş, *Milliyet* sahibine iade edilmiş, BRT, başındaki Çörtük'ün damgası "bayındır" sözünün yerine "basın" sözcüğünü alarak el değiştirmiştir ve (d) her üçünün de yargı önüne çıkarıldıklarını biliyoruz. Burada, tıpkı, devletle bağlantılı olduğuna inanılan paramiliter ve mafyöz örgütlenmelerde olduğu gibi, yapısal ve kurumsal bir temizlik yerine bazı sonuçlarına ve özellikle sembol aktörlerine hücumla yetinilmek istendiğini saptayabiliyoruz.

Tit sektörünün bu en gelişmiş üçlüsünden, üçü de yargı önüne çıkarılmakla birlikte, sadece Korkmaz Yiğit'in tutuklandığı bilinmektedir; bu çerçevede, oligarşik medyada çok büyük eleştiri konusu olan bir fotoğrafı hatırlamamız gerekmektedir Yiğit'in eski sahibine iade etmek zorunda kaldığı *Milliyet* gazetesi, 1999 yaz ortasında, "yakışmadı" başlığıyla birinci sayfasının tamamını ayırdığı bir fotoğrafta, zamanın cumhurbaşkanı Demirel'i, kendisi

de sık sık yolsuzluk iddialarıyla karşılaşan bacanağının evinde, Çağlar ve Çörtük ile tatil yaparken gösteren ve "bizim aile fotoğrafımız" dediği, bir fotoğraf yayımlanıyordu; bu fotoğrafın daha sonra pek çok kez yayımlandığını hatırlıyoruz. Çörtük ve Çağlar, Demirel'in siyasal yasaklı olduğu zamanlarda Demirel'e moral ve maddi destek vermiş, fakat bu zamanlarda ismi duyulmamış iş adamlarıydılar; büyük zenginlikleri, banka ve televizyon sahibi olmaları, Demirel'in önce başbakan ve sonra cumhurbaşkanı olarak siyasete dönmesinden sonradır. Şimdi Demirel, bu iki titçi'ye, en çok muhtaç oldukları bir zamanda, yakınlığını göstermekten geri kalmıyordu; fakat her ikisinin kaybetmesini önleyememek bir yana, bir daha cumhurbaşkanı kalabilmek için, Bülent Ecevit ile birlikte kurdukları her türlü siyaset oyununu da kaybetmekten kurtulamadı. Hangisi hangisini etkiledi; bu soruyu siyaset bilimcilerine bırakıyorum.

P.S. Emniyet'ten ayrıldığında Çağlar'ın koruma polisi olan Necdet Menzir, İstanbul Gazi Mahallesi'nde 17, arkasından Ümraniye'de 5 insanın katledildiği tarihte İstanbul Emniyet Müdürü idi, adı geçen Kozakçıoğlu İstanbul Valisi idi Katliamdan dolayı bazı polisler, sembolik cezalarla mahkum edildiler. Çağlar'ın inşaat ve tekstil dışında otelleri de vardı.

Siyası Yaşamda "Yavşak Mesut" sözüyle Türkiye'yi karıştıran Çağlar, Interbank'ı aldığı zaman Necdet Menzir, Hayri Kozakçıoğlu, Mehmet Sağlam gibi isimler yönetim kurulunda yeralmıştı.

Şirketleri

- Nergis Holding
- Nergis Tekstil
- Yeşim Tekstil
- Sifaş İplik
- Olay Basın Yayın A.Ş.
- Polylen İplik
- Nergis İnşaat
- İnterbank
- İpek Leasing
- Bis Enerji
- Yeşilşehir
- NTV

Yardım gelmedi

Cavit Çağlar sıkıntıdan çıkabilmek için geçtiğimiz haftalarda Ankara'da yoğun temaslar yaptı. Son durağı ise Başbakanlık binasıydı. Yılmaz'a İnterbank'ın ve diğer şirketlerin sıkıntılarını anlattı.

Başbakan Mesut Yılmaz Çağlar'a rakamın büyük-

Radikal, 3 Ocak 1999

İÇ SAVAŞTA MEDYANIN ROLÜ

Görülüyor, çözümlememin kendi mantığı içinde, medya analizi ön plana çıkıyor; bu nedenle, daha önce işaret ettiğim (6) İttihat ve Terakki türü bir parti teşhisiyle ilgili saptamaları, daha sonraya ertelemek zorunluluğunu duyuyorum. Kuşkusuz, burada kapsamlı bir matbuat ve kanal değerlendirmesi değil, sadece, iç savaş kategorisini ilgilendirdiği ölçüde bir değinme söz konusudur; bu, iç savaşın başlangıç tarihi ile başlamak mecburiyetindedir. Bu sırada, basın dünyasında, armatör Malik Yolaç'ın, siyasette çok atak, birinci sayfasında, büyük gazeteci İlhami Soysal'ın bir çığır açan günlük fıkralarını ve iç sayfasında Türkiye İşçi Partisi'nin kalemşoru Çetin Altan'ın çok etkili günlükler yazdığı *Akşam* gazetesi ile totaliter geçmişinden sola açılan ve teorik devletin aydınları etkilemeye yönelik organı *Cumhuriyet* ve daha başkaları olmakla birlikte, damgayı vuran gazeteler, *Milliyet* ve *Hürriyet* idi; her ikisi de Osmanlı'nın son zamanlarında gazeteciliğe başlamış iki gazetecinin Ali Naci Karacan ve Sedat Simavi'nin çocukları tarafından çıkarılıyordu, çıkaranlar da basın dünyasına doğmuşlardı. *Hürriyet*, teorik devletin, vülger ve pratik yayını idi; devletin temel eğilimlerinin, Kıbrıs Politikası'nda olduğu gibi önüne düşmekle birlikte, hiçbir zaman dışına düşmüyordu; *Milliyet*'i ise bu sırada, zaman zaman legal marksizm ile flört etse de, sanayi sermayesinin görüşlerini yansıtan bir gazete olarak sınıflandırmak gerçekçidir. Bu ikisine müdahale etmeden, Türk basınının niteliğini değiştirmek imkansızdı; nasıl müdahale edildiği sorusunun şimdiye kadar ihmal edilmesi çok şaşırtıcıdır.

Halbuki ilk planda toplayabileceğim gözlemler, bu soruyu mutlaka ele almayı davet etmektedir; bunları sıralayabilecek durumdayız. a) Babaları da gazeteci ve kurucu olan bu gazetenin sahipleri umulmadık zamanlarda gazetelerini satmışlar ve başka bir iş yapmamışlardır. b) Gazetelerin satılmasından kısa sayılacak zamanlar öncesinde gazetelerin en yüksek yöneticileri öldürül-

müşlerdir. c) Cinayetler hâlâ meçhuldür, fakat her iki gazeteyi de bir kişinin aldığını biliyoruz. d) Alan kimsenin gazetecilikle hiçbir ilgisi olmadığı, o zamana kadar, ağırlıkla Koç Sermaye Grubu'nun bayiliğini yaptığı da hep kaydedilmektedir. e) Türkiye'nin en eski ve en etkili iki gazetesinin de böyle bir kimsenin portföyüne geçmesini o kadar şaşırtıcı bulmamak mümkündür, halbuki çok şaşırtıcıdır, fakat daha da şaşırtıcı olan, bu gazetenin birisinin, gizlice, bir başkasına, tit sektöründen Yiğit'in eline geçmesi üzerine, belki de Türk ticaret-siyaset tarihinin en karışık skandallarından birisinin açığa çıkartılarak, gazetenin iade edilmesinin sağlanmasıdır. Bütün bunlar, bu soru üzerinde düşünmemizi gerektirmektedir ve şimdiye kadar, benim bilgime göre, hiçbir ciddi düşünme olmamıştır; herhalde düşündürücü saymak durumundayız.

Burada, devam etmeden önce, iki açıklama uygundur; birincisi, a) bu cinayetlerle her iki gazeteyi de alan Aydın Doğan arasında en küçük bir ilişkiden söz edilmemektedir; A. Doğan'ın, satın aldığı gazetelerin genel yayın yönetmenlerinin bir süre önce katledildiklerinin bilincinde bile olmaması mümkündür. b) Hukuki sahipliği ayrı, ben hâlâ, bu gazetelerin efektif sahibinin A. Doğan olduğu konusunda, kendi kendimi ikna edebilmiş değilim; *Milliyet*'in sahip değiştirmesinden hemen sonraki yazılarımda, bunlardan birisi, Bir Yeni Cumhuriyet İçin adındaki 1980 tarihli çalışmamda da yeralıyordu, sahibini Koç Sermaye Grubu olarak gösteriyordum. Daha sonra yanıldığımı kaydettim, şimdi ise yanılmış olduğum noktasında kuşku duyuyorum. Devam ederken, çözümsüz "Abdi İpekçi Cinayeti" davasının burada çözülmesinin beklenmemesi gerektiğini yine de kaydetmek tedbirliliğini ifade ediyorum; yalnız, son zamanlarda, bazı önemli açıklıklar ortaya çıkmıştır. Bunları iki gruba ayırabiliyoruz; birincisi, İpekçi Davası ile ilgilidir. Bir kez bu davada İpekçi Ailesi'nin avukatlarının beceriksizlikleri, acemilikleri beni çok şaşırtıyordu; zaman zaman sergiledikleri safça çıkışları nedeniyle oyunun içinde olup olmadıklarından kaygılandığımı da belirtmem, yargıya saygı gereğidir. Fakat İpekçi Davası, sonuçsuz olarak kapandığı zaman ortaya çıkanlar, bunu, çok aşıyor; *Hürriyet*, bunu "skandal içinde skandal" olarak görüyor ve "devlet, suikastle ilgili belgeyi İpekçi Davası'na göndermedi" haberini veriyordu. Aynı değerlendirme, *Hürriyet*'in rakibi *Sabah*'ta da vardı;[1] *Hürriyet*, "gaze-

1) Skandal içinde skandal, *Hürriyet*, 24 Ocak 2000.
Çatlı'nın ifadesi geç geldi, *Sabah*, 20 Ocak 2000.

teci-yazar Abdi İpekçi suikasti davasında devlet mahkemeden delil sakladı" dedikten sonra, "Mahkemenin aylar süren ısrarlı istemlerine rağmen MİT ve Emniyet'in 'imha edildi' yanıtı verip göndermediği Yalçın Özbey'in Almanya'daki sorgu metnini *Hürriyet* ele geçirdi" diyor ve yayımlıyordu. Bu haber, aslında sadece o zamana kadar var olan kuşkuları doğruluyordu; ayrıca yakın bir zamanda yayımlanan bir başka çalışma, Aydın Doğan tarafından yayımlanmıştır, MİT'in, İpekçi'ye pek sempatiyle yaklaşmadığını da gösteriyordu.[1] Oldukça ilginç bir bilgi ile karşı karşıya bulunuyoruz.

İkinci grup açıklıklara geldiğimizde, biraz daha şaşırmak kaçınılmazdır; burada, gasp suçundan Ünye Cezaevi'nde yatan Y. adlı birisinin savcılığa başvuru ile İpekçi Cinayeti ile ilgili yeni açıklamalar yaptığını görüyoruz. Kuşkusuz, cezaevlerinden bu tür açıklamalar çok gelmektedir; yalnız, Y.'nin verdiği bilgiler çok ayrıntılıdır ve Y. cinayete katıldığını bildirmenin ötesinde, bu cinayette adları geçenleri ve rollerini inandırıcı bir biçimde tasvir etmektedir. Kuşkusuz bunları da okuyarak düzmesi ihtimal dahilindedir; fakat Y., cinayete neden olarak, İpekçi'nin elinde mafya-siyasetçi girdabı içinde çok önemli bir dosya olduğunu ve bunu yayımlamamaya ikna edilemediğini ileri sürmektedir. Peki yayımlamaktan vazgeçmediğine göre satmaz mı? Y. bundan sonra şöyle devam etmektedir: "İş ortağı ve hemşehrim Kemal Derinkök aracılığıyla gazeteyi alma girişiminde bulunduk. Ancak İpekçi satın alma fikrine karşı çıktı. Bu konuda gazete patronu Ercüment Karacan ikna edilemedi."[2] Y. bunun üzerine öldürme kararı alındığına işaretle cinayeti pek ayrıntılı olarak tasvir etmektedir. İpekçi'nin dul eşi Bayan İpekçi'nin, o sıralarda bir satış konuşmasını hatırladığını söylemesine karşın, Milliyet-Hürriyet Grubu'nun bunun haber olmasından bile rahatsız olduğunu gözlüyorduk; halbuki, bunları anlatan bile, burada satın almak isteyenin, mafyöz ilişkileriyle de tanınan iş adamı Kemal Derinkök olduğunu ifade ediyordu, çekinmek için bir neden göremiyorum.

1) Birkaç yıl sonra "sol mafya" babası Dündar Kılıç, Ankara'da, MİT tarafından sorgulanırken, bir yerde, sorulanlar şöyledir:
" - Daha önceleri Emel Sayın'la Semiramis Pekkan'la dost hayatı yaşayan Abdi İpekçi sonraları bu yaşantısını şarkıcı Hümeyra ile sürdürmeye başlamıştır. Böyle bir şey var mı?
- Vallahi hiç duymadım efendim.
- Bu ilişkiden haberdar olan Hümeyra'nın kocası kimdi? Fikret Hakan mı?
- O da ..... biri efendim."
S. Yalçın-D. Yurdakul, *Bay Pipo*, İstanbul, 1999, s. 391.

2) İpekçi cinayetinde şok itiraf, *Sabah*, 22 şubat 2000.
Mektup bomba gibi düştü, *Sabah*, 23 Şubat 2000.

Demirel: Bu, bizim aile fotoğrafımız

Milliyet'te dün yayınlanan görüntü... Yer, Nazmiye Demirel'in kardeşi Ali Şener'in Büyükada'daki evi... Koltukta Cumhurbaşkanı Demirel, eşi Nazmiye Hanım ve Şener'in iki oğlu. Arkada (sağdan) Cavit Çağlar, Nursel Çağlar, Fisun Şener, Ali Şener, Bayındır Holding'in sahibi Kamuran Çörtük, Emine Çörtük... Demireller, adaya Çörtük'ün yatında, SAS komandolarının korumasında geldi (yanda). Fotoğraf: Murat Düzyol

Milliyet, 16 Ağustos 2000

Milliyet el değiştirmeden önce Abdi İpekçi ve *Hürriyet* satılmadan önce de Çetin Emeç cinayeti var; bunları görmezlikten gelemeyiz. Şimdiye kadar görülmemiş olması, ülkemizi, soran ve gören bir toplum olmaktan çıkarma programlarının bir sonucudur; fakat biz, hep buna karşı çıkmak durumundayız. Ayrıca her iki cinayet de, Türkiye matbuatını belirleyen iki hanedanı tahtlarından kovma anlamına geliyordu; tahtı zaptedenlerin hiç kuşkusuz cinayetlerle en küçük bir ilgisi bile akla getirilmemektedir. Kuşkusuz, her iki tahta da, Koç Sermaye Grubu'nun bayiliğinden gelme A. Doğan'ın oturtulması, rahatsız edici bir ayrıntı görünümündedir.

Simavi Ailesi'nin basından ayrılışları için net bir tarih vermek zordur; Erol Simavi'den önce, kardeşi Haldun Simavi'nin kurduğu küçük basın imparatorluğunu dağıttığını biliyoruz. Neden; bunun üzerinde de bugüne kadar durulmamıştır ve dağılmadan önce Koç Ailesi ile ticari olmayan ve hatta ailevi

sayılabilecek bir ihtilafın olduğunu biliyoruz, etkisini ölçmek kolay görünmemektedir. Erol Simavi'nin tahtından feragat etmesinin ise zamana yayıldığını düşünmek daha makuldür; bunun da nedenleri var.

Bu konuda bendeki bütün bilgileri buraya dökmek gereksizdir; bir bölümünü daha önce yazmış bulunuyorum ve bir bölümü zamanla yayımlanabilir, burada kuş bakışı bir işaret yeterlidir. a) Eylülist cunta döneminde, iç savaş stratejilerine uygun olarak, "sol mafya" eradikasyonu ve yerine ülkücü-faşist mafya plante edilmesi programı uygulanıyordu. b) Bu sırada İstanbul Emniyet Müdürü Şükrü Balcı ve yardımcıları, Ünal Erkan ve Mehmet Ağar'dır; Balcı ismi, aynı zamanda, Washington bağlantısına işarettir. c) Fakat ne kadar merkezi olursa olsun, tek başına, MİT ve polis marifeti ile bu eradikasyon ve plantasyon programını sonuca ulaştırmak imkansızdı ve basın mutlaka gerekiyordu. d) Benim bilgilerim Erol Simavi'nin bu işe zorlandığı yönündedir; böyle veya değil, bu dönemde *Hürriyet*, "sol mafya" bilinenlere, birisinin adını verelim, Dündar Kılıç'a karşı, ölçüsüz bir kampanya başlatmıştı. Kılıç ve benzerleri Ankara'da ünlü Mamak Hapishanesi'ne götürüldüler. e) Yukarıda İpekçi vesilesiyle aktardığım sorgu, bunun mikroskobik bir örneğidir; Kılıç çok ağır işkenceler gördüğü iddiasında idi ve uzun süre hapis yattığı bilinmektedir. f) Dündar Kılıç da, benim başından beri izleme ve araştırma sonucu edindiğim izlenimleri, kesin bir kanı olarak ileri sürüyordu ve bütün bunlardan, *Hürriyet*'i ve Simavi'yi sorumlu tutuyordu. Üstelik bunu saklamadı, hapisten çıktıktan sonra, zaman zaman tehdit dozuyla birlikte bunları açıkladı ve *Hürriyet* gazetesi ile Erol Simavi, kendilerini savunmak zorunda kaldılar.

Hürriyet gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Çetin Emeç'in öldürülmesini hiçbir zaman, Emeç'in laik veya basın özgürlüğünden yana kişiliğine bağlamadım, sanıyorum bu ikinci bağlantı sadece ikiyüzlülüktür; fakat her nasıl ve kimler tarafından öldürülmüş olursa olsun, 1990 yazında Çetin Emeç'in katledilmesini, Erol Simavi'nin üzerine aldığını düşünebiliriz ve bana göre, böyle bir değerlendirme isabetlidir. Bu cinayetten sonra Simavi'nin nerede ise Türkiye'ye hiç gelmemesi ve İsviçre'de bir şatoya kapanarak aşırı koruma ile yaşaması, buradaki analizlerle, tutarlıdır. Bu analiz, Emeç cinayetinin de İpekçi türünden neden çözülmediği ve neden çözülemeyeceğinin anahtarını da içermektedir; yeteri kadar açık olduğunu sanıyorum.

Peki, Simavi, tahtını bırakacağı kimseyi kendi iradesiyle mi seçti, danıştı

mı, MİT'in veya Koç Ailesi'nin ya da aynı anlama gelmek üzere TÜSİAD'ın onayını aldı mı; henüz bilmiyoruz. *Hürriyet*'in ortaya çıkışı ile Türkiye'de şimdi adı "Özel Kuvvetler Komutanlığı" olan organın kurulması, aynı zamana denk düşmektedir; zamanın Bayar-Menderes iktidarı, Türkiye için bir Kıbrıs Sorunu'nun varlığını kabul etmezken, *Hürriyet* bunu "milli mesele" yapıyordu ve Özel Kuvvetlerin ilk ciddi, sınır dışı ve "gayri nizami harp" tarzı faaliyeti Kıbrıs'ta gerçekleşiyordu, bu nedenle böyle bir danışmayı zorunlu saymak makuldür. Ayrıca MİT ile *Hürriyet* Ankara büro şefliği arasında her zaman samimi bir dayanışma vardır; İpekçi Cinayeti Davası ve bazı konulardan doğan kopukluklar hariç, bu dayanışma, her zaman merkeze de yansıyordu, bu nedenle, tahtın yeni sahibinin pek sevilen bir sözcükle "geniş consensus" sonucu seçildiğini düşünebiliyoruz.

Peki, Doğan, *Hürriyet*'i ne zaman eline geçirdi; bunu da kesin olarak belirlemek, en azından şimdilik imkansızdır. Çünkü sahip değiştirmesi, okuyu-

TOPLULUKLARDA ÖN PLANA ÇIKMAYI BİLİRDİ

Topluluk içindeki etkisi nedeniyle patronluk, Simavi'ye yakışan bir sıfattı, dostları da onunla olmaktan hoşlanırdı. Bu sohbetlerinden birinde (soldan) Feyyaz Tokar, Berna Tokar, Rahmi Koç ve Ertan İlman ile.

cuda tereddütler yaratabilmektedir ve bu nedenle, değişiklik zamana yayılarak duyurulmaktadır, *Hürriyet* de bu yolu izlemiştir. *Hürriyet* koleksiyonlarını incelediğimizde, Doğan'ın gazeteyi ele geçirmesi, okuyucularına, söz uygunsa taksit taksit duyuruluyordu ve artık sahibin değiştiği gazete künyesinde de açıklandığında, öyle anlaşılıyor, bir apologie'ye ihtiyaç saptanıyordu, yapılmıştır. Gazetenin yöneticisi Özkök, "şimdi bazıları, 'halkı bilinçlendirme' görüntüsü altında *Hürriyet*'in imajını karalamaya çalışıyorlar" dedikten sonra şöyle bitiriyordu: "*Hürriyet*'in sahibi değişmiştir. Ama bu gazeteyi bugüne taşıyan ilkeleri değişmemiştir ve hiçbir zaman değişmeyecektir."[1] Herhalde *Hürriyet*'in değişmemesini, bütün yazar ve çalışanlarının aynı kalmasına değil, burada geliştirdiğim mekanizmalara bağlamak durumundayız.

Kuşkusuz, *Milliyet*'i almadan önce, Sirkeci'de buzdolabı türü dayanıklı tüketim araçları pazarlaması yapan Doğan'ın hızla büyümesi merak uyandırıyordu; Özkök'ün birinci sayfadaki açıklaması asıl buna cevap oluyordu. Özkök, alış ile ilgili olarak "bunun sonucunda 70 milyon borcu oluşmuştur" diyor ve "sekiz yıla yayılmış böyle bir borcu önemsemiyoruz" diye ekliyordu; gerçekten aradan on yıl bile geçmeden telaffuz edilebilen rakamlar yanında bu, son derece önemsiz kalmıştır. Öte yandan, Doğan'ın, Simavi'nin ve Çiller'in Demirel'in koltuklarına oturma süreçleri de benzer tarihlidir ve bu dönemde, *Hürriyet*'in, Çiller'in en ölçüsüz destekçisi ve methiyecisi olduğunu hep biliyoruz. Ayrıca şimdi *Hürriyet* kadrosunda Bildirici'nin Çiller biyografisi bunun utandırıcı örnekleriyle doludur; bu da bütün analize ayrı bir boyut ekliyor, zenginleştirmektedir. *Hürriyet*'in ve daha doğrusu Doğan medya tröstünün Çiller'e desteğinin Doğan'ın büyük bir sermaye grubu haline gelişi üzerine sona erişi ayrıca kayda değer; çok kısa zaman içinde realize edilmiştir.

Artık basın ayrı bir sektör olmaktan çıkmıştır; eğer bu grubu bir "vaka", işletme disiplininin yaydığı sözcükle "case" sayacak olursak, pek çok gazete, dergi ve televizyon ve radyonun ötesinde, elektrik dağıtımı, petrol dağıtımı, telefon yatırımları yapmakta veya planlamakta, kuşkusuz mümkün olduğu ölçüde çok banka edinmektedir. Aynı şekilde bütün bu işlere girerken, ülke içindeki ve dışındaki büyük tekellerle ortaklık kurabilmekte ve böylece bütünüyle bir sınıf aleti haline gelmektedir. Öyleyse, bundan böyle, basın ve televizyona, oligarşik düzenin ateşsiz silahları gözüyle bakmamız kaçınılmaz-

1) *Hürriyet* Okurlarına, *Hürriyet*, 14 Ağustos 1994.

dır; ideolojik hegemonya kurmak için titizlikle elde tutulması zorunlu olmaktadır ve bu zorunluluk, tit sektöründen Çağlar, Çörtük ve Yiğit'in, çeşitli fırsatlar ve kolaylıklarla girebildikleri, medya alanından, perişan edilerek kovulmalarını da anlatmaktadır, anlayabildiğimizi umut ediyorum.

Oligarşinin (8) çıplak iktidarı diyebilir miyiz; bunu, ancak, depolitize edenlerin depolitizasyonu (9) diyebileceğimiz bir süreçle birlikte ele almak anlamlıdır. Çünkü, uzun iç savaşın, eylülist darbe ile başlayan geniş yığınları depolitize etme politikası, sonunda, politik kadroların depolitizasyonu noktasına gelmiş olmaktadır; bugün Türkiye'de siyaset yapabilen siyasi partinin kalmadığını görebiliyoruz. Yalnız görmek ayrıdır, çözümlemek apayrıdır; bu zor problemin analizi de zordur ve bunu tatmin edici bir biçimde yapabileceğimizi, ne yazık, söyleyemiyoruz. Fakat burada medyanın ayrı bir yeri var, bunu görebiliyoruz.

Reklamları bir kenara bırakabiliyoruz, matbuatın çizgisini belirlemede, reklamın ve reklam şirketlerinin baskısı yeteri kadar işlenmiştir ve ayrıca bir vurguya gerek kalmamaktadır. Bu var, buna ek olarak işletilen üç yeni mekanizmadan söz etmek durumundayım; birincisi, "sponsor" ticari ahlakıdır. Ahlak mı, değil mi, tartışılabilir, buna göre, televizyonlarda her görüntü (a) ayrıca satışa çıkarılıyor; Doğan Grubu'nun televizyonlarından Kanal D Pazarlama Müdürü Neslihan Hanım, bu satış fiyatlarını, açıklamış durumdadır. Kibarca "sponsorluk" denilen bu mekanizma aslında, programın ahlakını satmak demektir; sinemaların birisinin gösterimi için bir sponsorun 2.500 ile 10.075 dolar arasında bir ödeme yapması gerekmektedir. Bu ödemenin ne anlama geldiğini, Amerikan örneklerinden biliyoruz, reklam veren veya bir programın sponsoru olan eğer sigara üreticileriyse, programlarda herhangi bir oyuncunun, sigarayı ezerek söndürmesini bile yasaklamaktadır. Eğer ilaç firmasıysa, bir filmde, birisi intihar ediyorsa, intihar sırasında elinde bir ilaç kapsülü görüntüsünü kesinlikle sansür edebilmektedir; sponsorlar bu ölçüde hassas davranabiliyorlar, ideolojik alınganlıklarının çok gelişmiş olduğuna tanıklık ediyoruz. Neslihan Hanım'ın verdiği fiyat listesine göre bir firma, 400 bin dolar ödeyerek altı ay için Doğan Grubu'nun haber programlarının sponsoru veya Türkçe söylenirse, dayı'sı olabiliyor ve bir yıl için belli bir indirimle 600 bin dolar ödemesi yetiyor; demek, bu fiyat ödendiği zaman, bu firma ideolojisine aykırı bir haberin çıkmamasını, en az bir yıl için garanti etmiş olmaktadır, yeni "ahlak" budur.

İkincisi, (b) haberle reklam ayrılmaz olmuştur, daha doğrusu, reklam, haber ve bilgilendirme biçimine dönüşmüştür. Haberlerin firmalar açısından bu kadar övücü olması veya artık pek çok iş adamı veya büyük firma yöneticisinin resimlerine, mankenlerden daha çok rastlanması bu yüzdendir. Bu, kuşkusuz, gazetecilerin ahlakını, reklamcılardan daha çok tartışılır hale ve gazeteciliği, Le Monde Diplomatigue'in Genel Yayın Yönetmeni Ignacio Ramonet'nin nitelemesiyle, utanç duyulan bir meslek durumuna getiriyor, şimdi yeniden ayağa kalkmaya başlayan dünya aydınları, medyayı, özgürlük ve akıl düzenlerine karşı inquisiteur olarak görmektedir.

Üçüncüsü, ticaret ile politikanın karışımına işaret ediyor; (c) kendi işinde bir okuyucunun fark etmediği bir biçimde, ticari-politik sonuçlar için haber icat edildiğini görüyoruz. 15 Mart tarihli *Hürriyet*, birinci sayfasından, en büyük haber olarak "Kıbrıs'a Köprü" müjdesini veriyordu; Ahmet Vefik Alp adında bir mimar, Türkiye ile Kıbrıs arasında bir köprü projesi çizmiş ve bu ülkenin en büyüğü olduğunu iddia eden gazetenin birinci sayfasını kapatmıştır, çocukça bir projenin ve daha doğrusu çizicisinin reklamına tanıklık ediyorduk.[1] Haberde proje yok, fakat birinci sayfada MHP'li olduğu da belirtilen bu mimarın eşiyle birlikte resmi var. Bir gün sonra ise[2] CHP Sekreteri Tarhan Erdem'in yaptığı araştırmaya göre, MHP'nin birinci parti haline geldiği haber veriliyordu; bu da birinci sayfa haberidir. Erdem'in büyük bir sondajcı[3] olduğu bilgisi ihmal edilmiyor; bu iki haberi MHP finansörü bilinen bir tül fabrikatörünün bir iç savaş firması olarak tanınan fabrikasının şimdiki sahibi olan oğlunun birinci sayfa reklamı ve bir zamanlar Çiller için yazılmış başyazıların, Çiller'in adının silinip yerine Bahçeli'ninki konarak, yeniden yayımlanması izliyordu. *Hürriyet*, mart ayının ortasından iti-

1) Kıbrıs'a köprü, *Hürriyet*, 15 Mart 2000.

2) "CHP Genel Sekreteri Tarhan Erdem'in açıkladığı ankete göre, uygulanan sıkı enflasyon politikasına rağmen, DSP, MHP ve ANAP oy oranlarını korudu. Ancak MHP ile DSP yer değiştirdi, MHP birinci parti oldu."
CHP anketinden güven oyu çıktı, *Hürriyet*, 16 Mart 2000, s. 1.

3) Doğan Sermaye Grubu'nda fıkra da yazan Erdem için, "son seçim sonuçlarını en iyi tahmin eden tek araştırmacı Tarhan Erdem" nitelemesi, istatistik disiplini açısından çok tartışmalıdır. Çünkü Erdem'in daha sonra yayınlanan tahminleri, Erdem'in, uzun bir zamandan beri MHP'yi en yüksek gösterdiğini belli ediyordu; bu ise, MHP'nin tahmin ve bekleyişlerine bile aykırıdır. MHP'nin barajı bile aşması kuşkulu iken tahminlerin yükselmesi seçimlerden bir ay önce Fazilet Partisi ile ilgili kapatma davası açılması ve çok yoğun bir baskının başlatılmasıdır; Demirel'in Milliyetçi Cephe Hükümetleri'nde birlikte yeralan ve '91 seçimlerine birlikte giren bu iki parti için birleşik kaplar düzenini önemle göz önünde tutmak kaçınılmaz olmaktadır. Tarhan Erdem'i yakından tanıyanlar, zaman zaman ekzantrik inatları olduğunu bilirler ve bu arada bir rastlantı ile tutmuştur, bununla yetinmek durumundayız.
Öte yandan, kendisine ait ticari bir anketi CHP Genel Sekreteri olarak açıklaması ise, Türk politika tarihinde az görülür bir uygunsuzluktur. İnanmak zor, fakat Erdem'in hâlâ, Doğan Grubu'nda çalıştığını varsaydığı sonucunu çıkarıyoruz.

baren MHP sponsorluğunu çok yüksek tutuyordu; bir nedeni olmalıdır.

Cumhurbaşkanlığı seçimi mi, Ecevit sonrasında, MHP hükümetini hazırlamak mı; her ikisini de düşünebiliriz. Fakat doğru olanı, sonradan anlıyoruz, bu yayınlardan yaklaşık bir ay sonra, MHP'li bir politikacının başında bulunduğu Ulaştırma Bakanlığı'nın mobil telefonlar için yeni imtiyazları ilan ile satışa çıkarmasıdır. Gerçekten, ayrı bir medya tröstü oluşturan Uzan Grubu ve ayrı bir medya tröstü oluşturmak üzere olan Karamehmetler'in Çukurova Grubu, burada önce davranarak mobil telefon imtiyazını almışlar ve hem tröstlerini entegre bir hale getirmiş ve hem de kârlı bir alana girerek ileri bir adım atmışlardı; Doğan Grubu'nu kıskandıran bir durumdur. İşte bu nedenle aşırı ticaret kokan MHP propagandasının, mobil telefon imtiyazı sağlamaya yönelmiş olması büyük ihtimaldir; fakat şanssızlık, görünmez bir elin, İş Bankası'nı öne sürerek bu kapıyı kapattığına tanıklık ettik. Yine de mekanizma ortaya çıkmıştır.

Programların sponsorluk fiyatları
(bölüm / dolar)

Program Türü	**Fiyat**
Sinemalar	2.500 - 10.075
Yerli diziler	**10.000 - 20.000**
Yabancı diziler	3.500 - 5.000
Spor	**5.000**
Magazin-Aktüel-Belgesel	3.500 - 9.500
Yarışma ve eğlence	**3.500 - 12.000**
Ev hanımları için programlar	4.500
Çocuk programları	**1.500 - 12.000**
Müzik Programları	4.500

Finans programları

Ana haber	**Brüt (dolar)**
6 ay	400.000
12 ay	600.000

Kaynak: *Hürriyet*, 6 Ocak 2000.

OLİGARŞİNİN ÇIPLAK İKTİDARI

Bu durumda önümüzdeki soru şu olmalıdır: Tekelli oligarşinin çıplak iktidarından söz etmenin teorik imkanı var mıdır, bu soruya olumsuz bir cevabı reddetmeden ilerlememiz mümkün görünmemektedir. Kolay değil, ancak yine de, teorideki "Bonapartist Durum" hatırlanabilir, sınıflar arasındaki dengenin yarattığı inertia'ya dayanıyordu. Temel sınıflardan birisine dayanmayan geçici bonapartist diktatoryal öncülük, böyle bir akıl yürütmenin sonucudur; öyleyse, oligarşinin çıplak iktidarını, böyle bir akıl yürütmenin özel veya uç hali sayabiliriz. Bizim tarihimizde yalnızca bir kez ve "fetret devri" adıyla kullanılan, aslında interregnum dediğimiz, durum da diğer bir uç hali olmalıdır ve demek, herhalde geçici olduğunu kabul ediyoruz.

Tekelli oligarşinin çıplak yönetimini, yönetenlerin depolitizasyonu olgusuyla birlikte ele alıyorum; bu nedenle önce, bunun da olabilirlik tartışmasını yapma gereği ile karşılaşıyoruz. Böyle bir tartışma, emperyalizm teorisi alanına girmeden yapılamaz: çünkü tekrarlamak hiçbir zaman fazla sayılmamalıdır, tekelli düzen ile emperyalizm, bir kağıdın iki yüzü ölçüsünde birbirine yakın ve bağlıdır. Bu alanda da, çok kısa ve verimli tutabilmek için, tartışmaya Magdoff'tan "informal empire" nitelemesini ödünç alarak başlayabiliriz; kuşkusuz "formel olmayan tutuş" varsa, "formel tutuş" da var olmalıdır. Geçerken işaret edilebilir, "empire", "imparatorluk"u, bir "tutuş" durumu olarak telaffuz etmek, demistifiye etmek amacına yöneliyor; yararlı olacağına inanıyorum.

Hem kolonyalizm ve hem de, XIX. Yüzyılın sonlarına doğru tarih sahnesine çıkan ve bir çok uzmanının "new", "yeni" nitelemesiyle ayırdıkları "emperyalizm" de bir tutuş halidir, fakat, analitik ve teorik planda bunları birbirinden ayırmak zorunludur.[1] Kolonyalizmde, colonialism, considered as the

1) "Any attempt to stretch the leninist theory to fit both topics the 'new' imperialism of monopoly capitalism and the 'old' imperialism of early and adolescent capitalism - leads to confusion." H. Magdoff, *Imperialism: From the Colonial Age to the Preseni*, N. Y., 1978. p. 95.

direct application of military and political force, askeri ve siyasal güç kullanımı, olmazsa olmaz, sina qua non, bir çizgi iken[1] emperyalizmde, the absence of political control, siyasal kontrolün yokluğu[2] ile sık sık karşılaşılabilmektedir. Bu tarihsel-teorik ayrım, bundan sonrası için önemlidir, XX. Yüzyılın sonlarına doğru, tutuş durumunda yeni gelişmelere tanıklık edebiliyoruz.

Sonuçta "sömürge" denilen ülkelerde hammadde ve diğer tüm zenginliklerine el koymayı anlatan kolonyalizmin, o topraklarda koloniler kurmayı ve yeterli ölçüde askeri birlik bulundurarak yönetimi kontrol etmeyi gerektirmesi doğaldır; sanayi kapitalizminin mahreçler kıskacı çerçevesinde, sanayi malları ve sermaye ihracını anlatan emperyalizmde ise, çok zaman, nüfuz eden ekonomik mekanizmalar, asker kullanmayı ve yönetimi denetlemeyi gereksiz hale getirebiliyordu. Kuşkusuz bu analitik ve teorik bir ayrımdır; pratikte emperyalist ağlar örülmeden bir kolonyalist dönemin yaşandığını biliyoruz. Yalnız ayrım, teorik geliştirmeler için son derece önemlidir.

Önemli bir boyut da, Hobson-Hilferding-Lenin emperyalizm kuramının, Sovyet Devrimi'nden önce geliştirilmesidir; İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Amerika Birleşik Devletleri tarafından ilan edilen soğuk savaş, iki düzen arası çatışmayı, dünya ekonomisi ile siyasetinin en belirleyici süreci haline getiriyordu. Bu nedenle artık emperyalizmin clientile ülkeleri siyasal kontrolden uzak tutma lüksü olamıyordu; soğuk savaşta, Dünya Bankası-Uluslararası Para Sandığı ile ekonomik-mali idarenin ve askeri üslerle savunmanın, yatkın parti ve siyasal şeflerle politikanın ciddi boyutlarda yönetildiğini saptayabiliyoruz. Fakat bu yönetimin etkinliğinin Sovyetler Birliği'nin yıkılması ve sosyalist blokta kapitalizmin restorasyonundan sonra ortaya çıkan resim karşısında çok cılız kaldığını ancak şimdi anlayabiliyoruz. Bugün, artık, Washington'un yönetsel etkisinin, Büyük Britanya, İsrail ve Türkiye bir yanda, Amerika Birleşik Devletleri'nde bir "state", eyalet, Texas diğer yanda, ne tarafta daha güçlü olduğu sorusunu ortaya atmak durumundayız; hemen, Texas'ta daha güçlü olduğunu söyleyemiyoruz, düşünmek gerekmektedir.

Her yerde tekellerin daha da büyümesi, uluslararası planda merger birleşmeler, komünikasyon sektöründeki yeni açılım ve uygulamalar, Washington'un merkezden yönetme kabiliyetini arttırıyordu; ancak bunun sadece teknolojik-ekonomik bir sonuç olduğunu ileri sürmek imkansızdır. Sovyetler

1) ibid., p. 139.
2) ibid., p. 27.

Birliği'nin henüz yıkılmadığı ve hatta daha sonraki tüm discours'un aksine, Washington'da yıkılmayacağı inancının çok güçlü olduğu bir zamanda, seksenli yıllarda, Washington'da formüle edilen "discrete deterrent", seçmeli caydırıcılık doktrini ve bunun bir parçası olan, düşük yoğunluklu savaş, "low-intensty war", politik ve yeni bir yönelişe işaret ediyordu. Buna göre, Washington, bağımlı ülkede, bankaları, tarımcıları, basını ve benzerlerini, kendi savaşında kullanabilecek biçimde etkilemeyi ve düzenlemeyi kabul ediyordu; bu, tutuş durumunda, söz uygunsa, kolonyalizm döneminin mekanizmalarına benzer mekanizmalar yaratmak demektir. Artık "yeni" emperyalizmde, yeni olan siyasal kontrolden uzak kalma dönemi tarihe karışıyordu; emperyalizmin doğrudan yönetme dönemine giriyorduk, bu, "yeni" olanı eskitmiştir.

Yine tekrar abartma sayılmamalıdır; kuşkusuz önceleyeni vardı ve "yeni" rengi, nicel değil nitel bir değişmeyi anlatmaktadır. Yoksa Türkiye siyaset ve düşün tarihinde, yetmişli yılların ortasından sonraki dönemi, bir açıdan Yürüyüş ve Birikim dergileri arasında bir ideolojik savaş olarak da algılamak mümkündür; pek çok muharebemiz vardı, birisi "sivil toplum" kuruluşları oluyordu. Birikim'in bu Amerikan senaryosunu Türkiye'ye transplante etmek için Marx'ı tanıklığa çağırmasına karşın, biz buna karşı çıkıyorduk ve bunun, hem bir Amerikan senaryosu ve hem de örgütlü mücadeleye karşı olduğunu ileri sürüyorduk. Birikim, bir yandan depolitik olduklarını söyleyerek, camiler ile odalar birliği türünden "sivil toplum" merkezlerini harekete geçirmeye çalışıyordu; doğrudan bir ilgisi olmamakla birlikte "sivil versus militer" çağrışımından da yararlanmaya özen gösteriyordu, dürüst değildir. Aradan geçen yirmi beş sene içinde, (a) "yeni" emperyalizm yeni çıktığında Alman emperyalizminin koruyucusu olduğu İslam'ın bugün koruyucu değiştirdiğini ve artık Amerika Birleşik Devletleri'ne bağlandığını, (b) camilerin ve sadece ticaret, sanayi ve borsalar birliği değil TÜSİAD türünden tekeller kulübünün de hem çok aktif hale geldiklerini ve hem de (c) başlıca siyasal aktör düzeyine çıktıklarını görüyorduk; Yürüyüş teoride, Birikim pratikte kazanmış oldular. "Sivil toplum" artık, emperyalist bir mekanizmaya dönüştükten sonra Marx ile bağlantıya ihtiyaç duymayabilmektedir; bu nedenle şimdilerde daha çok, enco, ngo, non-govermantel organization, hükümet-dışı örgütler olarak anılıyorlar, uygundur. Ayrıca bunlar ile kolonyalizm dönemindeki komprador-

lar arasında paralellikler kurmak kaçınılmaz olmaktadır.

Bunlardan biri üzerinde çok kısaca durulabilir: Bu da, "Ekin-Bilar" veya "Özgür Üniversite" benzeri, sadece iki isimle yetiniyorum, benim kafamdan çıkmıştı ve seksenli yıllarda eylülist cuntaya karşı büyük reziztans hareketimizin ürünlerinden biri idi. Fakat biz buna, "İnsan Haklan Derneği" adını vermeyi hiç düşünmüyorduk, o zaman da, bu adın, Kissinger'ın Dışişleri bakanlığı döneminde Amerika Birleşik Devletleri"nin bir dış politika programının adı olduğunu, Sovyetler Birliği'ni destabilize etmek için geliştirildiğini biliyorduk. Çalışmalarımızı, şu andaki İHD Genel Başkanı Hüsnü Öndül ile arkadaşlarının hukuk bürosunda yürütüyorduk; insan onurunu savunan, işkenceye karşı çıkan, genel af programını ön plana çıkartan bir hazırlık içindeydik, belgelerimiz var, böyle bir ad hiçbir zaman söz konusu olmamıştır. Fakat tüzüğü resmi makamlara vereceğimiz son gün, kurucu olması söz konusu olanlardan bir grubun "ya biz ya Yalçın Küçük" dediklerini öğrendik, ad böylece değiştirilmiş oldu ve ben bunun Washington'un ültimatomu olduğundan o anda da kuşku duymadım;[1] Öndül ve diğer arkadaşlarımdan katılmalarını rica ettim, isim değiştirmesi böyle olmuştur. Bu kısa tarih, "sivil toplum" kuruluşlarını parti yerine kullanma hazırlığının geriye gittiğinin işaretlerinden sadece birisidir.

Kuşkusuz hepsinin böyle dramatik tarihleri bulunmuyor; bunların önemli bir bölümü, Türk devletinin kendisini çözme senaryoları içinde, bir tür komprador statüsüne razı olmaya itildiklerini teşhis edebiliyoruz. Özgürlükten büyük korku içinde, "Özgür Üniversite" adlı son derece masum ve her yerde kıvanç konusu olması gereken bir girişimi yasaklamak ve girişimcilerini cezalandırmak için yapılanları anlatmak için herhalde bir kitap gereklidir, her türlü dernek hazırlığını en ağır ceza kovuşturmalarıyla karşılıyor ve ayrıca bütün finansman kaynaklarını kurutuyordu; örgütlü bir biçimde özgürlük

1) Bir dönemin siyasal tarihimizde önem kazanan bu kuruluşun kuruluşu ile ilgili bu bilgileri, aktörlerinin çoğunun sağlıklı ve bellekleri yerindeyken kaydetmeye önem veriyorum; benim belleğimin yanılmış olması da mümkündür, bu durumda düzeltilmesi kapısı açıktır. Ayrıca kişisel planda kimseyi eleştirmiyorum; kaldı ki Akın Birdal arkadaşımız, bu gelişmelerden hemen sonra, bunları onaylamadığını bana söyledi, hatırlıyorum. Fakat ortada nesnel gelişmeler de var, büro şefi Sedat Ergin, 26 Eylül 1999 tarihli *Hürriyet*'teki yazısında bunlardan birisine şöyle işaret ediyordu: "Birdal'ın tahliyesinin Ecevit'in, bugün başlayacak ve beş gün sürecek ABD ziyaretinin öncesine rastlaması ilginç bir tesadüf oluşturdu. Siyasi kulislerde, Birdal'ın tahliyesinin insan hakları açısından ABD'ye Türkiye'de bu yönde olumlu adımlar atıldığını göstermeye yönelik olduğu yorumları da yapıldı." Demek, insanların, kendi kişiliklerinin ötesinde verdikleri bir sinyal de olabilmektedir ve kuşkusuz bu da zamanın ürünüdür.

alanını geliştirmek ve topluma hizmet etmek isteyenlere, büyük devletlere sığınmaktan başka bir yol bırakmıyordu. Sığınanlar hem büyük devletlerin korumasını kazanıyorlar ve hem de finansman sorunlarını aşıyorlar; herhalde Mustafa Kemal'in gaflet ve dalalet hali olarak nitelediği olumsuzluklardan birisi de budur.[1] Devlet, emperyalizme, kendi yerine kullanabileceği organlar hediye etmekten geri kalmamaktadır.

Kemal Paşa'nın "dalalet" sözcüğüyle anlattığı bu doğru yoldan ayrılma sendromu üzerinde kısaca durmak istiyorum; bunun artık ülkemizde strüktürel bir nitelik haline geldiğini söyleyebilecek durumdayım. Nasıl aksini düşünebiliriz; eğer ahir zaman Türk yöneticilerinin, Erdal İnönü, Tansu Çiller, Mesut Yılmaz, Yıldırım Akbulut'un bu kadar örnekle yetiniyorum, doğru cümle kurmalarına veya normal hızla anlayabilişlerine şaşan bir hale geldiysek, artık sosyolojik bir saptama var, demektir. Ne yazık, en yakın zamanda, bu listeye Bülent Ecevit'i de eklemek zorunluluğu doğmuştur; geçirmekte olduğu bir hastalığa bağlansa da, Ecevit'in, tarihleri karıştırmasına, Moskova Belediye Başkanı'yla olduğu üzere Rusça'yı Türkçe sanmasına, oy kulübesinde oy pusulasını unutmasına fazlasıyla tanıklık eder olduk. Bu gözlemler, bende, ülkemizde, "uygun olmayanların yukarı çıkışı" olarak formüle edebileceğimiz anti-darwinist bir yasanın işlemeye başladığı düşüncesine yol açmaktadır; büyük bilim adamı Darwin, en uygunu sürekli seleksiyon ile en yetkin olarak anlatıyordu, bizde tam tersini görüyoruz. Bu listeyi kolaylıkla zenginleştirebiliriz, ama yeterlidir; ülkemizde işleyen deseleksiyon mekanizması ile en uygunsuzun en yükseğe çıkışının bir yasa haline geldiğini ileri sürebiliyoruz.

Yasalar, açıklama değildir; Newton'un yer çekimi yasasının hâlâ nedensel

1) Ancak "Akın Birdal Vakası" olarak anlatabileceğimiz arkadaşımız Birdal'ın başına gelenler çok öğreticidir; Birdal'ın yönetiminde İHD Kürt kökenli yurttaşlarımıza yönelik hak ihlallerine de yöne lince, cezai kovuşturmaya uğruyordu ve burada, Amerikan ve Alman büyükelçiliklerinin korumasını görmüştür. DGM önünden tutuklanmadan çıkan Birdal, yılmayınca, muvazzaf bir uzatmalı çavuşun başkanlığında, bilinen bir suikast örgütünün hain saldırısına uğruyordu; zamanın başbakanı M. Yılmaz, bu cinayeti, PKK'lilere yıkmak istediyse de, Washington'un ikna olmadığı ortaya çıktı. Katiller yakalandı ve Birdal çizgisini değiştirmedi; bu durumda hapse girmekten kurtulamıyordu. Ancak daha sonraki Başbakan Ecevit, Washington'da Başkan Clinton ile buluşacağı gün, Birdal'ın hapiste olmasını, iyi ilişkilere aykırı görerek, vücudundaki kurşun yaralarını hanrlayıp çıkarılmasını sağladı. Peki devam ederse? Şu anda hapistedir, çünkü tekrar konmuştur ve Washington ve Strasbourg'tan tepkileri duyuyoruz.
Burada ayrıca önemli ve zor bir nokta var; kuşkusuz Türkiye'de özgürlük mücadelesi ve derneklere açıklık ölçüsünde ihtiyaç var. Zorluk, bunların ancak emperyalizme dayanılarak yapılabilir hale getirilmesidir. Fakat zorluklar ne kadar büyük olursa olsun, her türlü mücadelede, emperyalist bağlardan uzak durmak esastır.

çözümlemesi tam olmaktan uzak duruyor. Bizim ortaya çıkardığımız bu yasayı açıklayabilmek için önerebileceğimiz dinamikler var; birincisi, (a) herhalde tekelleşmedir. Tekel düzeni, yeteneklere düşman bir düzendir; firmaların büyümesi, insanın küçülmesi ile birlikte ortaya çıkıyor ve insanın küçülmesi ise önce beyninin küçülmesidir. Tabii, "kuş beyinli" sözü, mutlak değil metaforik bir anlatıma sahiptir; bununla, beynin beyin olmaktan çıkışını anlatıyoruz. İkincisi, (b) iç savaş bir seçkinler kırımıdır ve bu haliyle cephe savaşından niteliksel olarak ayrılıyor. Gerçekten de şu otuz yıllık iç savaşta yitirdiklerimize baktığımızda, nerede ise tümüne yakınının hem zeka ve hem de birikim planında, ortalamanın çok üstünde olduklarını hemen tespit edebiliyoruz. Sadece öldürmek değil, tasfiye edilenleri de eklemek gerek; daha da önemlisi, zekayı ve birikimi cezalandırma alanına giriyoruz. Üçüncüsü, bu iç savaş döneminde, döneme damgalarını vuramamakla birlikte, (c) Demirel ve Ecevit'in de çevrelerinde darwinist anlamda uygun olanlara karşı bir savaş halinde oldukları çok netlikle söylenebilmektedir. Altmışlı yıllar büyük aydın canlanması içinde Ecevit'in de "beyin takımı" adıyla propaganda ederek etrafına Deniz Baykal, Ahmet Yücekök benzeri bazı öğretim üyeleri topladıysa da, bunun kısa sürdüğünü ve hepsini aforoz ettiğini hatırlıyoruz. Her ikisi de, yetkin, uygun, inanç sahiplerini veba sayarak yanlarından uzaklaştırıyorlardı; Demirel'in isteyerek ve ısrarla yanına davet ettiği Bayan Çiller ve Ecevit'in uzun zaman yanında tuttuğu ise Hüsamettin Özkan oluyordu. Darwin, bize, karanlık bir mağarada uzun süre kalan gören bir yaratığın gözünü kaybettiğini öğretiyordu; eğer Demirel ve Ecevit'te de zaman içinde bir gerileme saptanıyorsa, Darwin hâlâ açıklayıcıdır.

Bu saptamaların yanında, hiçbir zaman kapsayıcı ve çözümleyici iddiasını taşımadan, tümüyle sembolik olabilmek için bir sayım yapmak istiyorum; bununla oligarşinin çıplak iktidarını düşündürebilmeyi umut ediyorum. Sabık Cumhurbaşkanı Demirel, a) Bursa'da, Danıştay'ın aksine kararına karşın, Çağlara ait ruhsatsız bir konut inşaatının açılışını yapabilmiştir. b) Koç Sermaye Grubu'nun bir yatırımı için seçilen İzmit'teki inşaat alanının yasalara aykırı olması nedeniyle itirazları göğüslemek için tarihsel Çankaya Köşkü'nün bahçesini önermiş ve böylece Koç Sermaye Grubu, istediği yeri elde etmiştir. c) Koç Üniversitesi için orman içinde bir yer verilmiştir; yasalara kesin aykırıdır ve Danıştay kararı bu aykırılığı saptayarak üniversite binalarının

yıkılmasına karar vermiştir. Başbakan Ecevit hem bunu uygulamamış ve hem de, ilgili mevzuatta değişiklikler yaparak, yasasızlığa kılıf uydurmuştur. d) Şarık Tara adında bir müteahhit, Cumhuriyet Başbakanı Ecevit ile birlikte Moskova'da heyetler arası görüşmelerde yeralabilmiştir. e) Aynı müteahhidin, Atina ve İstanbul üniversiteleri arasındaki işbirliği görüşmelerine katıldığının fotoğrafları yayımlanmıştır. f) TİT sektörünün sözcülerinden Okan Oğuz adında bir tekstil ihracatçısı, DSP Grubu'na girerek, enflasyonu önleme yolları konusunda konferans vermiştir. Bu konferanslarını, Meclis'teki gruplarla da sürdürdüğü anlaşılmaktadır. Tekstil ihracatçısı Oğuz, bütün üniversitelerin iktisat bölümlerinin yerini alabilmektedir. g) Türk Kültür Bakanı Talay, iş adamı Sakıp Sabancı'nın Paris'te açtığı sergileri gerçekleştirmeyi resmi görev bilmektedir. h) Mersin saylavı Talay, Adana çıkışlı iş adamı Sabancı'nın sipariş üzerine yazdırdığı, propagandasını amaçlayan bir oyunu, emirle Devlet Tiyatroları'nda oynatmaktadır. Bütün sanat çevrelerinin son derece ilkel bulduğu ve geniş tepkiler çeken böyle bir oyunun galasında iş adamı Sabancı'nın yanından ayrılmamaktadır. Talay, iş adamı Sabancı'nın kültür işlerinden sorumlu bakanı izlenimini vermekten çekinmemektedir.

Ünlü dizilerden biliyoruz, şecaat arz ederken merd-i kipti sirkatin söyler, bunların çoğu artık utandırmak için değil methetmek için yayımlanıyor ve öyle anlaşılmaktadır. Bu, oligarşinin çıplak ve cüretkar iktidarı olgusunun medya tröstünden ayrı düşünülemeyeceğinin de işaretidir; dolayısıyla, basın ve televizyonlara kısaca tekrar dönmemiz kaçınılmaz olmaktadır. Ekleyebileceklerimiz var: a) İç savaş dönemi içinde basın, sendikasızlaştırılmıştır ve böylece 27 Mayıs'ın getirdiği kurumlardan birisinin daha üstünün örtüldüğünü görüyoruz. Türk basınında, daha önceden sendikalı olanların pek çoğu istifa etmeyi kabul ettiler ve yeniler sendikaya girmemek koşuluyla işe başlıyorlar; televizyonlarda ise durum evveliyat ile böyledir. b) Daha da ileri gidilerek, sosyal sigorta düzeninin de dışına çıkılmaktadır; televizyonda, her türlü sosyal güvenliği reddetmek esastır. Bu haliyle medya çalışanlarının çok büyük bir bölümünü, orman alanlarındaki "geçici işçi" statüsünde düşünmek zorunludur. c) Birikimsizlik ve gençlik, çalışanların başlıca karakteristiği olmak üzeredir; televizyonlarda bu çok açık olarak görülüyor, Ankara'daki birkaç genç kız, dış politika, adliye, ekonomi haberlerini izleyebilmekte ve hatta yorum yapabilmektedir. Bunların her biri, ayrı uzmanlık ve birikim istiyor-

du, artık söz konusu olmamaktadır. d) Tekstil işçiliği, eczane çalıştırma, telefon-bilinmeyen numaralar servisinden sonra, gazetecilik ve televizyonculuk da kadın mesleği olmuştur. Spikerler, televizyonların minyatür Ankara büroları, otomobil, borsa dahil uzmanlık isteyen sayfalar, "grand reporter" denilen mülakatçıları, sütun sahipleri, çoğu, ne için seçildikleri anlaşılmayan, bilgisiz ve yılışık kızlar olarak görünmektedir. e) İtaat, kısırlık ve kopyacılık temel çizgileridir.[1] Tekellerin çıplak yönetimi ile medyanın her köşesinde çalışanlar içinde kadın oranının artışı arasında net bir korelasyon görebiliyoruz; bir uyum var.

Artık medya tröstleri ile diğer tröstler bütünleştikleri için reklam ve haberi birbirinden ayırmak imkanı tümüyle ortadan kalkmış durumdadır; gazeteler ve kanallar, haber görüntüsü içinde sürekli olarak büyük sermaye gruplarını, sahiplerini ve üst yöneticilerini reklam ediyorlar; kuşkusuz, burada, bu re'capitulatif inceleme çerçevesinde, buradaki methiye sayfalarından örnekler vermem imkansızdır, ayrıca buna çok ihtiyaç olduğunu da sanmıyorum. Çünkü kuşku duyanların okudukları günlük gazete veya izledikleri kanalları bu gözle değerlendirme imkanı her zaman mevcuttur; pek çok zaman kadın gazeteciler "diziler" halinde, oligarşinin ne kadar insanlık sever olduklarını, ne çok hayır yaptıklarını, sanata düşkünlüklerini, sürekli gözler önüne seriyorlar, denetlemek imkan dahilindedir.

Fakat bu denetimi yapmak imkanı olmayanlar için, burada ben, çok kısa bir deneme yapmak durumundayım; Koç Grubu Başkanı Rahmi Koç'un, babası Vehbi Bey'de olmayan bir ekshibisyon merakına ve hatta hastalığına yakalandığını görüyoruz. Koç, bunlardan birisinde, Amerika'da pahalı bir kayak merkezinde kayarken düşmüştü; bunun üzerine tanığı olduğumuz püblisite her türlü ölçüsüzlükten daha aşırı idi ve gerçekten şaşırtıcıdır. Basın ve kanallar, a) Koç'un kayarken kaymasını ülkenin başına gelebilecek en büyük felaketlerden biri olarak sergilemeye özen gösteriyordu; adına "ürküten kaza" dediler. b) Burada, Kennedy Ailesi'nden bir kişi olmak üzere büyük adamların öldüğünü haber yaparak, alışık olduğumuz aşağılık kompleksi ile üstünlük kompleksinin karışımı bir üslupla övündüler; fakat yine de ulusça atlattığımız tehlikenin büyüklüğünü kavramamıza yardımcı oldular. c) Hem kay-

1) Karşılaştırmak öğreticidir; ikincisi birincisinin kısaltılmışıdır.
A. Frachon-D. Vernet, *La Russie de Vladimir Putine*, *Le Monde*, 29 Aralık 1999.
Z. Atikkan, Çarın İstifası, *Hürriyet*, 2 Ocak 2000.

ma pistinin zor olduğunu haber verdiler ve hem de oligarşik aile kızlarından "cehennem bile düz kalır" yollu demeçler alarak, Rahmi Koç'un kayıcılığından kuşkulanmamızın önüne geçtiler. d) Yatacağı hastanenin dünyada en iyi olduğunu özel muhabirlerle saptayarak bizi teselli ettiler ve Rahmi Bey'in omuzuna ceketinin üzerinden protez takarak da, her işin yolunda olduğundan güven duymamızı sağladılar. Daha ne bekleyebiliriz; Abdülhamit veya Mustafa Kemal'in sağlığı konusunda bile böyle bir titizlik bilmiyoruz ve herhalde üzerinde çok düşünmemiz gerekmektedir.

CÜRET VE KORKU

Cüret mi? 24 Ocak 1980 kararları, toprak sahipliğine dayalı sınıfın ekonomik çöküşünü hızlandırmıştır ve dolayısıyla ister kapitalist, isterse feodal kalıntıları temsil eden büyük toprak sahipliğinin siyasi güç ve muhalefetinin kıymet-i harbiyesinin kalmadığını biliyoruz. İşçi sınıfı ise geriletilmiş, altmışlı yıllarda kazandığı mücadeleci kimliğini kaybetmiş ve artık yeniden kendi halinde bir sınıfa dönüşmüştür; bunu da görüyoruz. Türk tarihinde her zaman önemli bir misyon sahibi olan aydınlara ise misyonu unutturulmuştur; kuşkusuz, unutmayanları var ve kökü kurutulamamış, ayrıca iradesi kırılmamıştır, ancak eski etkinliğinde olmadığını saptıyoruz. Böyle bir güçler dengesinde, tedbirliliği unutmak normal olabilmektedir; nitekim, uzun on yıllar kendisini gizlemek için çok gayretli olan masonlar örgütünün gizliliği terk ederek açtığı çıktığını ve aynı biçimde, zaman zaman darbe senaryolarında adı geçen, eylülist cuntanın başbakanı Amiral Ulusu'nun veya emekli Orgeneral Çevik Bir'in de mensubu olduğu, Cercle d'Orient, Büyük Kulüp'ün de üyelerini saklamaktan vazgeçtiğini gözleyebiliyoruz. Bütün bunları, bir demokratizasyon değil, bir zafer gösterisi olarak anlamak mümkündür.

Fakat tam tersine, mezarlık yakınından geçen çocukların korkudan ıslık çalmalarını da hatırlayabiliriz; saptadığımız cüreti kişisel değil düzene sinmiş

bir korkuya da bağlayabiliriz ve en azından irdelemek durumundayız. Çünkü, eğer "korku" yerine precarite, iğretilik, sözcüğü ile açıklayacak olursak, Reagan-Teatcher döneminin en temel amacının, bütün dünyada, insanlara iğretilik kompleksini içselleştirmek olduğunu söylemek çok yerindedir. Bunda büyük başarılar kaydettiklerini kabul etmek zorunluluğundayız.

Batı, hem 1929 Büyük Bunalımı'na ve hem de Sovyet Devrimi ile yaygınlaşan sosyalist cazibeye karşı, bazen Lord Keynes'e bağlı olarak keynesian düzenlemeler ve bazen de Roosevelt'in politikalarından hareketle New Deal denilen ve siyasette ise refah devleti tedbirleri olarak bilinen bir önemler demetiyle çıkıyordu; işsizlik korkusunun bunlarla aşıldığını Yalnız bu kadar değil, Wellfare State, kapitalist toplumlarda bile, önemli ölçüde, yarın baskısından kurtarıyordu; eğitim yardımları, ucuz kütle taşımacılığı, ücretsiz sağlık hiz-

İSTEMİHAN TALAY VE RAFİ PORTAKAL DA AÇILIŞTAYDI

Fransa'da büyük yankı uyandıran hat koleksiyonu sergisinin dün sabah yapılan basın açılışına Sakıp Sabancı ve Güler Sabancı'yla

Elçilik davetinde ünlüler geçidi

FRANSA Büyükelçimiz Sönmez Köksal ve eşi Filiz Akın'ın verdiği özel davete çok sayıda ünlü isim katıldı: Türkan-SakıpSabancı, Güler-Sevil Dilek-Özcan ve Ömer Sabancı, İstemihan Talay, M. Güngör Sipahioğlu, Rafi Portakal, Ender Mermerci, İbrahim Kefeli, Güher Süher Pekinel, Z. Abidin Erdem, Bilger Duruman, Ali Talip Özdemir, Mehmet Gazioğlu, Kemal Gülman, İhsan Doğramacı, Metin-Zeynep Fadıllıoğlu, Mustafa Taviloğlu, Peker Sandalli, Yılmaz Ulusoy, Hale Tan, Gülden Burget, Dilek Yalçınkaya, Rulo Happal, Hüseyin Yalçınkaya, Aysel Madra, Osmanlı Hanedanı'ndan Bülent Osman ve eşi, Kenize Murad, Gülsin Onay, Ertan Özerman, Metin Toker, Melike Hasefe, İsrail Büyükelçisi Ben Elissar, Pierre Cardin

Paris'te Sabancı rüzgarı

Sabah, 15 Mart 2000

Notlar:

a) Talay'ın simetriğindeki Portakal, müzayede işletmecisidir.

b) Davette işadamları, Osmanlı hanedanı, Dönmeler- Yahudiler çoğunluktadır.

c) Bilger Duruman, Çiller'in Amerika'daki iş ortağı idi.

d) Tek yabancı büyükelçi İsrail'den.

e) Filiz Akın, daha önce Paris'te bir Yahudi ile evli görünüyordu.

metleri, sendikaların yaptırımıyla iş güvencesi, makul bir emeklilik beklentisi, "Refah Devleti" tanımı içindedir. Reagan-Thatcher vahşi bir saldırıyla bunları yıkabildiler; sendikalar küçültüldü ve zaman içinde etkisizleştirildiler. Dünyanın en gelişmiş ekonomileri kabul edilen topraklarda, ortalama insan çaresizleşti ve kendisini, Kafka'nın metamorphose'undaki böcek gören satıcı durumuna düşmüş sayıyordu. Buna komünikasyon teknolojisindeki yeni uygulamaların da yardımıyla yayılan "esnek" üretimi de eklemek gerekiyor; çalışanın, toplumsallaşmasını kıran bir karşı eğilim de var. İşsizlik terbiye edici tehdittir.

Türkiye, kendi iç savaş dönemine denk düşen zamanda, büyük ekonomilerde ortaya çıkan bu deformasyonları, sadece daha büyük şiddetle mass etmiştir; daha önce işaret ettiğimiz hız, şimdi bozulmaların daha büyük hacimlerde realize edilmesi demek oluyordu. Aylak sınıflardaki çürüme, ahlaki çöküntü, matbuat ve kanalların deformasyonu, gelir dağılımının bozulması ve benzerleri, Türkiye'de bütün ölçüleri anlamsızlaştırıyordu; iğretilik göstergesi de çok yükseklere çıkmıştır. Buna, yaşam ve ölüm arasındaki mesafeyi her gün daha da kısaltan bir pratik ve propaganda, intiharların günlük ulusal ayin haline getirilmesi ve özendirilmesi, şiddet ve duygusallığın çok yüksek dozajlarda enjekte edilmesi, şans oyunlarının bir yaşam yolu olarak sunulması, sesi olmayandan şarkıcı, yüzü olmayanlardan yıldız çıkarmanın bir üretim prensibi haline getirilmesi, olmayan kazalarla işlenmeyen cinayetlerin "az daha" girişi ile olmuşçasına yayılması ve benzerleri eklenmelidir; hepsi, yaşamın pamuk ipliğine bağlı olduğunu anlatmak içindir. Animizmin, her ikisi de doğrudan doğruya tekelli düzenin bir sonucu olan, enflasyon ve trafik kazalarının, "canavar" olarak sunulması, bir anlatım dili haline getirilmesi de bu çerçevededir.

Üretilen korkunun, üreticilerini de pençesine alacağını düşünemez miyiz? Çalışan, mülksüz insan, korkudan nasıl kaçabilecek? İşte bu nedenle, benim "karşı devrim" adımlarından en önemlilerinden birisi olarak gördüğüm, sosyal güvenlik düzenini, normal bir emekçi için emekliliği imkansız hale getirebilecek biçimde tahrip etmeyi, ekonomik boyutlarının çok ötesinde ve layık olduğu kapsamda değerlendirmek zorunluluğundayız. Bu yolla emeklilik pek çok emekçinin ufkundan çıktığı için ve taşeron ve esnek üretimin de yaygınlaşmasıyla, işsizliğin bir ömür boyunca temel kural olduğu bir ekonomi-

de, emekçilerin, sosyal sigorta düzeninden kaçınmaya yatkın hale getirildikleri kesindir; bu, sendikalaşmayı, sadece tekel işletmeleriyle sınırlamakla aynı anlama gelmektedir. Demek, sendikalaşmaya, iş güvencesine, ayrı ve yeni bir darbe önündeyiz.

Bu durumda güvenin kaynağı ne olabilir? Altmışlı yılların hemen başında, iç savaşın eşiğinde, işçi sınıfına sendika ve grev hakkını bağışlamakla övünen ve övülen bir politikacı, sendikalaşma imkanını yok etmek bir yana, daha öncesinden beri var olan, emekçinin emeklilik düzenini de facto ortadan kaldırırsa, çalışanların kendilerini büyük bir güvensizlik uçurumunda hissetmelerini yadırgayabilir miyiz?[1] Dolayısıyla geniş emekçi yığınlarının sinmekten de öte güvenecek bir dal aradıklarını kabul etmek kaçınılmaz olmaktadır.

Bu durumda halkçılığa ne kadar aykırı olursa olsun, Koç Sermaye Grubu'nun başkanının kayarken kayması sonucunda geçirdiği kazayı, nerede ise, ulusal bir felaket olarak ve günlerce propaganda etmede böyle bir motif de tespit etmek mümkündür; ayrıca bu anlayışı destekleyen başka işaretlere de sahibiz. Bunlardan birisi, yine çok yakın bir zamanda, sanki Adam Smith'in gizli eliyle, birdenbire, üç zengin çocuğu genç adamın her gün matbuat ve kanallarda boy göstermesidir. Verilen bilgilerden derleyebildiğimize göre bu üç genç adam, her gün teneke teneke cola içmeyi seviyor, yemeklerden hamburger'i beğeniyor ve bir tenis topunu duvara saatlerce vurmak demek olan squash oyununa bayılıyorlar; yüzleri ve gözleri, pek çok zengin çocuğundan bildiğimiz gibi, zeka sinyalleri vermiyorlar, ortalamanın altında olduklarını varsaymak doğaldır. Matbuat ve kanallar, bunlar için, sürekli "veliaht" veya "prens" sıfatını kullanıyorlar;[2] anlaşılan bunlar, Doğuş, Sabancı ve Koç gruplarında ve belki de böylece ülkede, geleceğin güvencesidirler. Fakat Cumhuriyet Türkiyesi'nde böylesine yoğun bir hanedan edebiyatı dikkat çekicidir; ihmal etmememiz gerekmektedir.

Abartıyor muyuz? Marx'ın Düzen Partisi'nde cumhuriyetçilik ile hanedana dayalı imparatorluk arasındaki mesafenin çok kısa olduğu yollu işaretine

1) 27 Mayıs'ın Çalışma Bakanı Profesör Cahit Talas, bu tasarıları hazır halde, izleyen koalisyon hükümetlerinde Çalışma Bakanı olan Ecevit'e bıraktığını, yakın zamanlarda, açıkladı; yasalaştığında, 27 Mayıs'ın etkisi sürüyordu. Şimdi geriye bakarak, Ecevit'in yetmişli yıllardaki başbakanlığını, Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun CHP'ye bağlanarak evcilleştirilmesindeki üstün rolünün ve son başbakanlığını da emeklilik düzenini tahrip edişinin karşılığı olarak anlayabiliriz. İşlevi bitti mi; muhtemeldir. Tarih Ecevit'e belki de "Kerenskiy en reserve", ters yönde Kerenski, rolünü sipariş etmiştir; düşünülebilir ve tartışmaya değer görünmektedir.

2) Sadece bir örnek veriyorum.
Prenslerin GSM rekabeti, *Sabah*, 5 Nisan 2000

Aspen'den kayarken omzu kırıldı

Kaza haberini alan Koç Holding Yeni İş Geliştirme Koordinatörü Ali Koç, hemen ABD'ye gidip babasını yalnız bırakmadı. Korkuya kapılan aile, Rahmi Koç'un durumunun iyi olduğunu öğrenince rahatladı.

Koç'un ürküten kazası

■ Koç Holding Yönetim Kurulu Başkanı Rahmi Koç, ABD'nin Co-

■ Ambulans uçakla New York Columbia Presbiterian Hasta-

24 cm'lik protez omuz

Rahmi Koç'a, 2 saat süren bir ameliyat sonrası son teknoloji ürünü 24 cm uzunluğunda protez bir omuz kemiği takıldı.

Sağ omuzundaki kemiklerden bazıları kırılan Rahmi Koç'un ameliyatını, New York Presbiterian Hastanesi'nin Ortopedi Bölümü Başkanı Dr. Bigliani yapmış ve suni omuz takmıştı.

15 Mart 2000 itibariyle Hürriyet, Sabah ve diğer gazeteler

Koç, dünyanın en zor pistinde düştü

ABD'de kayak Çok hızlı kayıyordu

Aspen pistini çok iyi tanıyan iki ünlü anlatıyor:

'Cehennem' bile dümdüz kalır

TÜRKİYE'DEN Aspen'e giderek kayan ünlülerden bazıları pistin ne kadar tehlikeli olduğunu anlattı. Halis Toprak'ın kızı Ayfer Toprak Özumutlu ve Zoltan Boronkay'ın kızı Selin Boronkay'a göre Aspen'in özellikleri şöyle: "Çok dik, uzun ve engebeli bir pist. Özellikle bu aylar yılın en soğuk dönemi. Bellı

Selin Boronkay

New York'un en iyi hastanesi

Rahmi Koç'un ameliyatının yapılması için Aspen'den özel uçakla götürüldüğü New York Columbia Presbiterian Hastanesi dünyanın en büyük sağlık kuruluşlarından biri. Columbia ve Cornell Tıp Fakülteleri'nin olanaklarının ortak olarak kullanılması klinik bakım, araştırma ve eğitim alanlarında benzersiz bir güç yakalanmasını sağlıyor. Amerika'nın saygın US News and Report dergisi tarafından New York bölgesinin en iyi hastanesi seçildi. Dünyanın en kapsamlı hastanesinde tam 6 bin 217 doktor ve 13 bin 978 çalışan görev yapıyor.

Michael Kennedy ve Sonny Bono da Aspen'de öldü

Aspen'in dik, engebeli ve ağaçlıklı pist birçok kazaya sebep oldu. Ünlülerin uğrak yerlerinden biri olan Aspen'de birçok kişi de kayak yaparken hayat verdi. Özellikle 1998 yılbaşında birkaç gün arayla iki ünlü birden Aspen'de kaza geçirerek öldü.

15 Mart 2000 itibariyle Hürriyet, Sabah ve diğer gazeteler
***Not:** Şu iyi hastaneyi işaret eden Sabah'ın Amerika temsilcisidir.*

daha önce değinmiştim; tekelli-bürokratik düzende böyle bir mesafenin olmadığını bile söylemek uygundur. Türkiye'de Demirel'in körüklediği başkanlık sistemine geçiş tartışmalarıyla aynı zamanda, Osmanlı dinastisinin de hatırlanması ve matbuatın, ölçüsüz ve sınırsız bir Osmanlı hanedanı propagandası yapmasına da tanıklık ediyoruz; ikiyüzlülük, her türlü tanımı zorlamaktadır. Artık tekelli medya, her biri bir Rus petruşkasına dönmüş, Osmanlı hanımsultanları ile beyzadelerinin fotoğraflarını yayınlamaktan şehevevi bir haz almaya başlamış görünüyor; bunlar da herhalde umulmadık bir zamanda unutulmuşluktan çıkmayı ve bu kadar önemsenmeyi henüz hazmedememiş olmalıdırlar. Kuşkusuz içlerinden birisinin Osmanlı Sultanlığı'nın restorasyonunu ve Topkapı Sarayı'na oturmayı düşünmesi için vakit erkendir.

Fakat ülkede büyüklük iddiasındaki bir gazetenin, Kosova'yı ziyaret eden sabık Cumhurbaşkanı'nı, Sultan Reşat'ın ikincisi olarak göstermesi, bizi uyarıcı niteliktedir; sorun, petruşka turizminin çok ötesindedir. Çünkü uzun süre yasa çıkarmayan meclis, halk egemenliğini ne kadar sarsarsa, yasa çıkarmayı bir seri üretim haline getiren bir meclis de, aynı ölçüde halk egemenliği ile alay ediyor, demektir. Ayrıca söze başlarken ne kadar "yüce meclis" dense de, (a) yüzde 9.999 oranında oy alan bir partiyi, bu elliden fazla milletvekiline eşittir, mecliste temsil dışında tutan, (b) yıllardır, kendi yerel örgütlerinin aday saptamasına bile güvenemeyen ve meclise girecekleri parti diktatoryasının kaprislerine bırakan, (c) istibdat idaresi ve tek parti dönemindeki standartları bile ayaklar altına alarak, Devlet Bakanı İrtemçelik'in sözleriyle, "kapı kulu" adaylarına yönelen bir düzende halkçılık ilkesinin sözde kalması normaldir; her yerden halkçılık düşmanı hücumlar beklemek durumundayız. Washington'un özendirici şemsiyesi altında emperyalist yönelişler ve bununla paralel osmanist propaganda, aslında ve özünde, halkçılık karşıtı taarruzlar olmaktadırlar; bunlar ise, iç savaş döneminde ve iç savaş politikaları içinde bir devlet politikası olan "Türk-İslam Sentezi" ideolojisi ile tam bir uyum halindedir.

ATATÜRK MERKEZLERİNİN İŞGALİ VE KARŞI ÖNLEM

Burada "Türk-İslam Sentezi" adı verilen, kuluçkası tarikatçı ve ırkçı üniversite öğretim üyeleri ile bürokratları birleştiren "Aydınlar Ocağı" olan ve Arabistan'dan hareketle İç Asya'ya yönelen totaliter-ekspansiyonist ideoloji üzerinde tekrar ve ayrıntılı bir açıklamaya gerek duymuyorum, referans olarak kullanılabilecek çalışmalar var; bizde etkisiz ölçüde her zaman var olan bu eğilimin güç kazanması, 1980 tarihli, eylülist cunta ile birliktedir. Genelkurmay Başkanı Orgeneral Evren, diğer kuvvet komutanları ile birlikte, yönetime el koyunca, "Türk-İslam Sentezi" ideolojisini resmi ideoloji haline getirdi, hep biliyoruz. Milli Eğitim Bakanlığı'nın ders kitapları, "Aydınlar Ocağı" kadroları marifetiyle, "Türk-İslam Sentezi" ideolojisine uygun olarak değiştirildi[1] ve Fethullah Gülen adında bir nurcu vaizin vaazları da eğitim programlarına yardımcı kitaplar olarak resmileştirildi; Kültür Bakanlığı kadro ve programları da buna göre düzenlenirken, halkçı laik elemanlara tümüyle kapatılan üniversiteler, "Türk-İslam Sentezi" akıncılarına, tımar olarak verildi, iç savaş dönemindeki seferlerden biri de budur.

Genelkurmay Başkanı Evren ve işbirliği içinde olduğu kuvvet komutanları, devam eden iç savaş şartlanması içinde, Türk Dil Kurumu ve hatta Türk Tarih Kurumu'nu, düşman mevzileri olarak görüyordu; bunları işgal etti ve doğallıkla, "Türk-İslam Sentezi" kadrolarına bıraktı. İlk anda bu kadrolar, hem bu ideolojinin kurucuları Sovyet devrimi öncesi Rusya üniversitelerin-

1) Türkiye'de büyük sol yükselişi ve aydınlanmayı tümüyle görmek istemese de, "Türk-İslam Sentezi" buna karşı bir silah olarak geliştiriliyordu, Doktor Copeaux'un çalışması, "Türk-İslam Sentezi" ideolojisinin resmileşmesinin mükemmel bir dokümantasyonunu sağlamaktadır ve bu açıdan çok yararlıdır.
E. Copeaux, *Espaces et Temps de la Nation Turgue - Analyse d'une Historiographie Nationaliste 1931-1993*, Paris, 1997.

den geçmiş ve bilim metodu almış kimseler oldukları ve hem de Türk üniversitelerinin altın çağında yetişmiş oldukları için, yine de bilim-dışı yönelişlerini frenleyen bilimsel süzgeçlerin etkisinde idiler; dolayısıyla her geçiş sürecinde olan bulanıklıkla karşı karşıya bulunuyorduk. Halbuki arkadan gelen "Türk-İslam Sentezi" kadroları ve özellikle üniversitede kariyer yapanlar, her türlü bilimsel yöntemden habersiz, bir yabancı dil dahi bilmeyen, doğru cümle kurmaktan aciz ve söz uygunsa, tam iç savaş vaizi değerindeydiler; şimdi "Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Kurumu", işte bunların elindedir.

Bu ideoloji, halkçılık ilkesine ve kuşkusuz cumhuriyet düşüncesine tümüyle düşmandır; açıklamalarında milli mücadeleye sahip çıkmaları, çok zaman, net yönelişlerinin üstünü örtebilmektedir. Doğal, çünkü islamist yaklaşıma göre, milli mücadele, Sultan'ı ve ancak Sultan'ın şahsından ayrılmayan halifeliği kurtarmak için ve "cihad" ilan edilerek yapılmıştır; islamist düşünce, ulusal kurtuluşu yalnızca Müslümanların marifeti olarak görüyordu. Gasbedilmiştir; bunlar, Cumhuriyet'i bir gasp olarak anlıyorlar ve kemalistleri, tedbirsiz ve cüretli oldukları zaman, siyonistleri de çağrıştırarak, buraya koyuyorlar. Orgeneral Evren, kemalizmi ve yüksek bilim kürsülerini, bunlara teslim etmiştir; şimdi buradayız.

Ne yazık, göstermek zorunluluğunu duyuyorum ve bunun için, "Atatürk Yüksek Kurumu" çerçevesindeki "Atatürk Kültür Merkezi" aracılığıyla ve pek büyük mali imkanlarla yapılan yayınların birkaçına değinmek durumundayım; yeterlidir. MHP'li ilahiyat profesörü Abdurrahman Küçük'ün, "Atatürk Kültür Merkezi" yayını olarak Atatürk kültürüne katkısıyla başlayabiliyoruz; MHP'li ilahiyatçı, kendisine konu olarak, Türkler'in Anadolu'da hep gösterdiği dinsel hoşgörüyü almakta ve bizi aydınlatmaktadır. Ben burada, Küçük'ün çiğnene çiğnene sakız olmuş sözleri, hiçbir bilimsel sistematiğe değer vermeden sayfalarca tekrarlamasını göstermenin gerekli olduğunu düşünmüyorum; sadece sonuç bölümünden birkaç aktarma çok aydınlatıcıdır. Profesör A. Kücük, "sonuç" bölümüne, "Türkler, tarihleri boyunca hep düşenin dostu olmuş; dini ve ırkı ne olursa olsun herkese Allah'ın mukaddes bir yaratığı gözüyle bakmış, ayrım gözetmeden hoşgörü göstermiş ve adaletle muameleyi şiar edinmiştir"[1] demektedir. A. Küçük, bu muamelenin Türkler'in

1) Abdurrahman Küçük, *Türklerin Anadolu'da Azınlıklara Dini Hoşgörüsü*, H. Güngör-A Küçük *Asya'dan Anadolu'ya Taşınanlar*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1997, s. 59.

"yönetimleri altındaki hem Yahudilere hem de Hıristiyanlara" aynen sergilendiğini eklemektedir; buradan, MHP'li Küçük'ün hâlâ ülkemizdeki gayri müslimleri yurttaş olarak göremediğini, yönetim altında, zımmi[1] saydığı sonucunu çıkarıyoruz ve "hoşgörümüzü", onları, "Allah'ın mukaddes bir yaratığı" olarak görmemiz ile açıklamaktadır. İlkel ancak devamı var.

Şu da yazılıdır: "Türklerin bütün bu iyi niyetlerine ve hoşgörülerine rağmen, ister gayri müslim azınlıklar (Ermeni, Rum, Bulgar, Yahudi) olsun, ister bazı Müslüman azınlıklar (Araplar gibi) olsun, Türkler harplerle uğraşırken, dört taraftan saldırıya uğramışken, bu azınlıkların görevi, Türklere yardım etmek olacakken, onlar, tam tersini yapmış, düşmanın işini kolaylaştırmış ve hatta içlerinden bazısı Türklere karşı düşmanlarla işbirliği edebilmiştir." MHP'li ilahiyatçının kendisini hâlâ Osmanlı döneminde varsaydığı bu satırlardan açıkça belli oluyor; artık her birisi ayrı devlet sahibi Ermeni, Elen, Bulgar ve Arapları hâlâ Türkler'e yardıma mecbur azınlıklar olarak görmektedir. Osmanist ideoloji, ancak, Abdülhamit bile bu darlığı aşmıştı, yönetimin ortağı olarak görmeye yöneliyordu.

Bir emperyalist, her zaman büyük tehlike ile yatıp kalkandır; MHP'li ilahiyatçı bu tanımın dışına çıkmıyor ve tehlikeye işaret etmekten geri kalmıyor, okunmaktadır. "Hatta bütün onlar karşısında bugün bile, önemli mevki ve makamların açıkça 'Türküm' diyemeyenlerin, Türk milletinin bir ferdi olduğunu söylemekten kaçınanların elinde olduğu tartışılan konulardır." Demek, hâlâ tehlike içinde yaşıyoruz ve MHP'li ilahiyatçıya göre, tehlikenin kaynağında, Türklerin fazla iyi niyetli olmaları yatmaktadır. "Atatürk Kültür Merkezi" tarafından yayımlanan bu risale şöyle sona ermektedir: "Türk, iyi niyetin ve samimiyetin timsalidir. Onun bu iyi niyetini ve samimiyetini istismar edenler, Türk'ün temiz ve saf duygusundan yararlanmak isteyenler, 'onmamışlar'dır, onmayacaklardır." Zaman zaman "unmak" olarak da yazılan bu son sözcük, en kibar olarak, "dertten kurtulmayacaklar" anlamına gelmektedir; ilahiyatçı MHP'linin "Atatürk Kültür Merkezi" tarafından yayımlanan vaazını beddua ile tamamladığını görüyoruz.

Devam ederken mistisizm üzerine çok kısa bir hatırlatmanın yararlı olaca-

1) Sami, "zımmi" için, *Kamus-i Türki*'de, "Araplar zamanında kullanılıp "elyevm pek müstamel değildir" dedikten sonra, "devlet-i islamiyetin taht-ı tabiyeti ve himayesinde gayri müslüm" karşılığını vermektedir.
Ş. Sami, *Kamus-i Türki*, Dersaadet, 1318, s. 649.

Cenazeden cenazeye

Mihrimah Sultan'ın cenazesinde Neslişah Saffet Sultan, Neslişah Sultan, Rana Eldem Hanımsultan, Perizat Hanımsultan ile Neslişah Saffet Sultan'ın oğlu Salih Osmanoğlu bir araya geldiler.

Katılan tek şehzade

Çağdaş Gözle Mirasımıza Bakış Sergisi'ne Osmanlı padişahlarının erkek soyundan gelen ve "şehzade" unvanını taşıyan tek kişi katıldı. Sultan Abdülhamid'in en büyük oğlu Selim Efendi'nin torunu Harun Osmanoğlu (solda) sergiyi düzenleyen Adile Nami Osmanoğlu'nun babası Osman Nami Osmanoğlu'yla (sağda) sohbet etti.

11 Mart 2000 ve 2 Nisan 2000 tarihli Hürriyet gazeteleri

88 yıl sonra ikinci 'Baba'

Cumhurbaşkanı Demirel, Sultan Reşad'dan tam 88 yıl sonra bir Türk devlet başkanı olarak Kosova'ya gitti.

16 Ekim 1999 tarihli Hürriyet gazetesinin birinci sayfası

Osmanlı sergisinin açılışını Cumhurbaşkanı Demirel yaptı.

eserler kadar Osmanlı hanedanının torunları da zarafetleriyle dikkat çekti. Osmanlı torunlarından Adile Nami Osmanoğlu'nun evsahipliği yaptığı geceye Osman Nami Osmanoğlu, Nilüfer Sultan, Kenize Murat, Sultan Abdulhamit'in torunları Ayten Nami Kunter Osmanoğlu, Fethi Nami Osmanoğlu, 5. Murat'ın torunları Resan İris ve Serra Devecı de katıldılar.

BAHÇELİ'YE İLGİ

Osmanlı hanedanın ev sahipliği yaptığı gecenin konukları arasında yeralan MHP Genel Başkanı ve Başbakan Yardımcısı Devlet Bahçeli'ye ilgi büyüktü. "Çağdaş gözle mirasımıza bakış" sergisini, gecenin ev sahibesi Osmanlı torunlarından Adile Nami Osmanoğlu ile birlikte gezen Bahçeli, bütün eserleri dikkatle inceledi.

Fotoğraflar: CELAL YILDIZ

Sabah, 11 Mart 2000

ğını düşünüyorum; mistisizm de, tıpkı rasyonalizm türü bir gerçek arayışıdır, ancak taban tabana zıt olduklarını biliyoruz. Rasyonal olan akıl yürüterek, mistik ise tanrıya yürüyerek, tanrıya ulaşarak, tanrı ile özdeşleşerek, doğruyu bulduğuna inamıyorlar; mistisizm'de, sevgi, aşk, aşk ateşinde yanarak temizlenmek esastır. Kökü Platon'a kadar uzanan mistisizmin sanat dünyasındaki en bilinen temsilcilerinden birisi Rusyalı romancı Dostoyevski ve diğeri de İrani asıllı olmasına karşın, eserlerini, Sultan-ı Rumi, Roma Sultanlığı demektir, başkenti Konya'da veren Büyük Mulla[1] Celalettin-i Rumi idi; bektaşi veya kalenderi dervişlerinde de, Yunus bunlardan birisidir, entelektüel düzeyi düşük de olsa, mistisizmin etkilerini buluyoruz. Sufizm, islamik mistisizmdir ve doğruya yürüyüşün sonu "kamil insan" olmaktadır ve nitelikleri açısından tanrıya yakındır; böylece özeti tamamlamış oluyorum. Şöyle devam edebiliriz; muhtemelen nurcu tarikat şeyhi Fethullah Gülen'e yakın ilahiyatçı Mehmet Aydın'ı da, "Atatürk Kültür Merkezi" risalecileri arasında görmek şaşırtıcı sayılmamalıdır, iç savaş ülkeyi böyle mevzi tutuşlarıyla karşı karşıya bırakabiliyor. Muhtemelen İlahiyat Fakülteleri'nin birisinin elemanı M. Aydın'ın Atatürk kültürüne katkısını göstermek için kısa bir paragrafın yeterli olacağını sanıyorum, açıklayıcıdır. M. Aydın, her İlahiyat Fakültesi'nde öğrencilere ders-teksiri olarak dağıtılabilen risalesinde şunları da belirtmektedir: "Mevlana'nın insanın manevi yücelişi hakkında söyledikleri, bir çeşit tekamül fikrini hatırlatmaktadır. Fakat bu fikrin, Darwin'in sunduğu evrim fikri ile bir yakınlığı olmadığı açıktır."[2] Herhalde Aydın'in pek sıradan risalesinin yalnızca bu paragraf için yayımlandığını düşünmek yerindedir; böylece, Türk-İslam Sentezi mücahitlerinin anti-Darwin seferi, Atatürk Kültür Merkezi'ne de taşınmış olmaktadır. "Hayatta en hakiki mürşit ilimdir" diyen bir kurucuya yönelik daha büyük bir samimiyetsizlik düşünebilmek zor olmalıdır; belki de "karşı devrim" daha uygundur.

İki risalecisinden örnekler verdim, herhalde "Atatürk Kültür Merkezi" başkanını tanımak da aydınlatıcıdır; bu açıdan bir hazine sayabiliriz. Bu tanışmaya vesile, Atatürk Kültür Merkezi'nin "Türk Kültüründe Karakeçililer" şöleni olmaktadır; Urfa'da yapılıyordu. Türkler ve Kürtler, uzun yıllar bir ara-

1) Farisi'de, "mulla", Türkçe "molla", Kırmançi "melle" ya da "mevla" bir ve aynı sözcüktür; Arap karakterleriyle bunların tümü aynı şekilde yazılmaktadır. Sonundaki-na, "bizim" anlamını veriyor "mevlana", üstadım, bilginimiz, mollamız, anlamına gelmektedir. "Rumi", Romalı demektir.
2) Mehmet Aydın, *Türklerin Felsefe Kültürüne Katkıları*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1997, s. 39.

da yaşadıkları için, Kürtler'den türkleşen ve Türkler'den kürtleşen aşiretler olduğunu biliyoruz; Kuzey Irak'taki Zengiler ve Türkiye'nin her yanına yayılmış olan Karakeçililer kürtleşmiş Türk aşiretleri arasında en çok bilinenlerden ikisidir. Atatürk Kültür Merkezi'nin bunu öğrendiğini ve Karakeçililere türklüklerini hatırlatmak istediğini görüyoruz; güzel, fakat bunun olağanüstü bir gerilik içinde tam bir "Türk-İslam Sentezi" şölenine çevrilmesi yine de şaşırtıcıdır.

Bir üniversitede profesör olması gereken Sadık Tural, toplantıyı açış konuşmasına, şöyle başlıyor, okuyoruz: "Aziz Valim, aziz milletvekilim, sayın belediye başkanımız, değerli rektör bey, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu'nun değerli başkanı aziz Reşat Hocamız, Atatürk'ün kurduğu Türk Tarih Kurumu'nun başkanı aziz Yusuf Halaçoğlu, Türk dünyasıyla kucaklaştıkça içimizi ısıtan, bizim soydaşımız diplomat ağalarımız, kardeşlerimiz, toplantımıza hoş geldiniz!" Açılış çağrısı da bir aşiret toplantısı havasını vermektedir. Ancak konuşmanın asıl havası şuradadır: "Biz milattan sonra 820 yılında Müslüman olduk; kader bize bu imkanı böyle verdi. O vakte kadar başka dinlerin içindeydik. Adeta tarihin verdiği bir görevle, Asya'dan buralara doğru yürüyüp, burayı bir iman coğrafyası haline getirmeyle görevlendirildik."[1] Atatürk Kültür Merkezi Başkanı Profesör Tural'ın konuşmasının ruhani havası çok etkileyicidir; Atatürkçü Başkan, (a) geç Müslüman olduğu için kaderine üzülmekte ve aynı şekilde (b) İç Asya'dan göçü, tarihi ve bilimsel nedenlere bağlamak yerine, ilahi, "burayı bir iman coğrafyası haline getirme görevi" ile açıklamaktadır. Atatürk adına Atatürk adına, Atatürk'ün ilkeleri ayaklar altına alınmaktadır.

Artık Türk üniversitelerinde, bilimsel bakışın, akıl yürütmenin, neden-sonuç ilişkilerini araştırmanın hiçbir iz bırakmadan silindiğini düşünmek zorundayız. Tekeller, biyolojik olarak beyni korumakla birlikte beyinle özdeş olan insan aklını kırmayı bir zorunluluk biliyorlar; en çok üniversite öğretim üyelerinin aklını kırdıkları sonucunu çıkarıyoruz. "Denizi kurutma" dedikleri bu olmalıdır; üniversite profesörlerinin aklını uzun yolda taş yemiş bir otomobil camı türü bir kırıklar mozayiği haline dönüştürüyorlar. Atatürkçü başkan, "şu kürsüden size bir şey söylemek isterim" dedikten sonra, ilahi sırrını, "biz çok daha önce, dalgalar halinde, Allah'ın bize verdiği, bu toprakları iman

1) Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı, *Türk Kültüründe Karakeçililer*, Ankara, 1999, s. 6.

coğrafyasına dönüştürme görevini tamamlamak üzere geldik, buralara" sözleriyle bize aktarmaktadır. İnanmak zor, bir profesör, Türklerin İç Asya'dan Horasan'a, İran ve Anadolu yaylasına göçlerini, sadece ve sadece "Allah'ın bize verdiği" bir Müslümanlaştırma görevi olarak kavrayabiliyor ve bunu, Atatürk Kültür Merkezi yayını olarak yayabiliyor; ölçüsüz bir regresyon var.

Bu öğretim üyesinden yapabileceğimiz son aktarma şudur: "Bizans'tan Selçuklu'ya, Selçuklu'dan Osmanlı'ya, Osmanlı'dan 1923'e, bugünkü ölçülerle, şehir adını taşıyabilecek yerleşim merkezi manasına tam 29 şehir teslim edildi." Güzel, bu bilim adamına göre, bin yılda şehir sayısı değişmiyor; fakat bu o kadar önemli olmayabilir ve daha önemlisi, "Bizans", "Selçuklu", "Osmanlı" adları rahatça telaffuz edilirken, Cumhuriyet, sadece "1923'e" şifresiyle ifade ediliyor, buradaki analiz açısından önemli olan budur. Çünkü, "Türk-İslam Sentezi" militanları, cumhuriyet karşıtıdırlar.

Atatürkçü başkanda bir şifre ile kendisini açıklayan bu cumhuriyet düşmanlığı, Karakeçili aşiret günündeki diğer açılış konuşmalarında çok daha açık olarak beliriyor; Şanlıurfa Belediye Başkanı, yaptığı konuşmada, Türkiye'yi, "Türk Dünyasının ve İslam Dünyasının lideri" olarak ilan ediyor ve bunu dileği olarak anlıyoruz. Açılış konuşmasını yapanlar arasında bir de Urfa saylavı var, muhtemelen Karakeçili aşiretindendir, "1991 yılında Söğüt'te gerçekleştirilen Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Şenlikleri'ne katılmıştım" dedikten sonra, Söğüt'te bir sabah pek çok Karakeçili ile karşılaştığını anlatıyor ve "niye geldiniz" diye sorunca, "devletimizi yeniden kurmaya geldik" cevabını aldığını bize haber veriyor; çok sevinmiş, okuyoruz. Bu saylav, Atatürk Kültür Merkezi yayınından öğrendiğimize göre, "işte, o devleti kuran bu aşirete, bugün minnet borçluyuz, şükran borçluyuz" da diyor; halbuki bize, tarih derslerinde Osmanlı'yı kuran aşiretin Kayı olduğunu öğretiyorlardı ve böylece hem düzeltiyoruz ve hem de Osmanlı "devletimizi yeniden kurmaya" kararlı olanların bulunduğunu öğreniyoruz. Demek, Atatürk kültürü ilerlemektedir.

Fakat en çok ilerletenin de, Şanlıurfa Valisi Sahabettin Harput olduğu kesindir; Vali Harput, açılış konuşmasında, Karakeçili bayramının amacının, "Karakeçili, Urfa ve Osmanlı'yı en güzel örnekleriyle" anlatmak olduğu konusunda bizi aydınlatıyor ve bu cumhuriyeti anlatmak, kapsam dışındadır. Vali Harput'un ikibuçuk sayfalık konuşmasında, "cumhuriyet" ve bir kez "Cumhuriyet Türkiye'mizin en büyük eseri olan GAP" GAP nedeniyle geçmektedir. Bu-

na karşın, "Osmanlı" dört kez karşımıza çıkıyor; bayramın, aslında bir Osmanlılık bayramı olduğunu bile düşünmek mümkündür. "Büyük Osmanlı" veya "bize Osmanlı'yı bağışlayan o büyük ecdad" veya "kuruluşunun 700. yılında o şanlı ecdadın büyüklüğünü bir kez daha iliklerimize kadar" hissedeceğimiz "Osmanlı" veya "Osmanlı'yı kuran bu şanlı ecdadın sahip olduğu ruh, inanç ve fikir yapısı", Genelkurmay raporlarında tarikatçı olarak kaydedildiğini okuduğumuz Urfa Valisi'nin Osmanlı süslemeleri arasındadır.

Bütün bunlar, osmanist süslemenin, sadece gazete başlıklarında kalmadığını göstermektedir; eylülist cunta lideri Genelkurmay Başkanı Orgeneral Evren'in kurduğu Atatürk merkezleri şimdi, cumhuriyet karşıtı, osmanist mücahitlerin elindedir, bunu saptayabiliyoruz. Fakat tam bu sırada günlük bir gazetede, daha sonra yalanlanmayan, "önemli" olarak niteleyebileceğimiz küçük bir haber yayımlanıyordu; bunu aktarmak durumundayım. Şu şekilde başlamaktadır: "Genelkurmay, son dönemde Atatürkçülüğe yönelik kavram kargaşalarına son noktayı koymak ve bir standart sağlamak amacıyla, tüm Türkiye'den askeri ve sivil akademisyen ve uzmanları bir araya getirecek dev bir girişim başlatıyor."[1] Haberin devamında şunlar var: "Genelkurmay, bu amaçla ilk olarak Türk Silahlı Kuvvetleri'nde Atatürkçü düşüncenin yaygınlaştırılarak etkinlik kazanması ve ardından da bu hususlara yönelik ülke çapında bir standardın oluşturulması amacıyla, kısa adı Atarem olan Atatürkçülük Eğitim ve Araştırma Merkezi oluşturdu." Demek, şimdi Genelkurmay, eski Genelkurmay Başkanı Evren'in kurarak, "Türk-İslam Sentezi" çizgisindeki cahil mücahitlere teslim ettiği Atatürk merkezlerini yeterli görmüyor ve muhtemelen de bunları kavram kargaşasının yaratıcıları sayıyor; böyle anlamak kaçınılmazdır.

Habere göre bu yeni merkez, "çok sayıda sivil ve askeri akademisyenlerden" oluşmaktadır, bunlardan üçünün ismi, profesörler Ö. Ozankaya, M. Tunçoku, E. Aybars, açıklanıyor; bunlara bakarak, seçilenlerin, yüzleri halkçılığa bakmasa da, sırtlarının, ırkçılık ile tarikatçılığa dönük olduğu sonucunu çıkarabiliyoruz. Buna ek olarak, Türk ordusunda yeni bir endoktrinasyon programının başlatıldığı haberleri de gelmektedir;[2] sözü edilen program, hem seminerler ve hem de benzerleri yoluyla sürdürülmektedir. Bu açılımı, Türk ordu tarihinde benzerleri olmakla birlikte, Cumhuriyet döneminde oldukça yeni sayabiliriz.

1) Atatürkçülüğe Genelkurmay Standardı, *Hürriyet*, 13 Nisan 2000.
2) E. Özkök, Brifing salonunda 104 komutan, *Hürriyet*, 14 Nisan 2000.

Bunlar benim, kaynaklarım yanımda olmadığı için tarihini kesinlikle saptayamıyorum, muhtemelen ilk telaffuzunu 1995 sonu ve 1996 başı olmalıdır, daha önce teşhis ve yukarıda işaret ettiğim (6) İttihat ve Terakki türü bir yaklaşımı andırıyorlar; fakat aradan geçen zamanla, bu yaklaşımın çok aşıldığını söylemek uygundur. Çünkü bu arayışları, 28 Şubat 1997 tarihli, "28 Şubat Doktrini" izliyordu; öyle sanıyorum, bu doktrini, bir partiye karşı veya sadece tarikatların kamu yaşamındaki aşırı etkisini kırmak olarak anlamak, çok dar bakmaktır. Görebildiğime göre, "28 Şubat Doktrini" esasında, bir tükenme saptamasından başlıyordu; iç savaş olmasa da iç savaşta yürürlüğe konan başlıca mekanizmaların, Türkiye'yi tüketerek bir sona yaklaştırdığı tespiti, buradaki hareket noktasıdır. Dolayısıyla, yeni doktrin, benim daha önceki teşhislerimle birleşiyordu; aynı kapsamda olmamakla birlikte aynı yöneliştedir.

Daha sonra, Türk Silahlı Kuvvetleri adına yapılan çeşitli açıklamalarda bir "perspektif planı" kavramının kullanılması ve 28 Şubat Doktrini'nin kalıcılığının doğrulanması, kurulan yeni okulların habercisi oldu; şimdi ortaya çıkan okulları okuyarak haberi anlayabiliyoruz, tarihçilikte yöntemlerden birisi de budur. Öyleyse gerçekten yeni bir yöneliş var, demektir ve bu ise, sadece dominant sınıftan ve emperyalist baskıdan uzaklaşmakla realize edilebilir; işaretleri görüyoruz, fakat yine de tam bir analiz için yeteri ölçüde güvenilir olmadıklarını kabul etmek durumundayız. Ayrıca yeni bir bonapartist durum, çok daha zordur; yalnız Demirel-Güreş-Çiller Darbesi'nde kilit isim, eski Genelkurmay Başkanı Güreş, bunu, "memleket elden gidiyordu" gerekçesine dayandırıyordu. Bugün bu teşhisi yapmak daha kolaydır.

BİR CANLANMAYA DOĞRU

Belli başlı sınıfların harekete geçmesinden önce, güçlü bir aydın canlanması olmadan, bütün bu saptama ve analizlerin havada kalacağını ileri sürebiliyorum; bizim, yenilik ve kurtuluş tarihimizin en önemli derslerinden bi-

risini burada görüyoruz. Aslında aydınlar söz konusu olduğunda her canlanma bir yenilenme veya yeniden doğuştur; aydın tarihinde kuşak hareketi hep yeni bir sorumluluk itişinin sonucunda ortaya çıkıyor, her yeni kuşak bir yeni misyondur.

İç koşulları ayrıca ele almak gereğini görmüyorum, ama dış koşullarda elverişli değişiklikleri kaydetmek zor olmamaktadır. Bunlardan birisi, a) Putin Doktrini, yepyeni bir kapıdır ve çok yakın çevrede Amerikan emperyalizmine karşı bir yelin etkisinin mutlaka duyulmasını bekleyebiliriz. Kuşkusuz kendisini sürdürebilirliği hâlâ tartışmalıdır; bununla birlikte, Rusya'nın Sibirya ve merkezi Asya'yı kolonize etmesinin, Türkoloji ve türkist politik hareketleri doğurduğu kesindir. Doktrin, çevre topraklarda anti-amerikan eğilimleri dost ilan etmesinin yanında, Amerika'nın doğrudan doğruya veya Türk renkleriyle, Kafkasya ve İç Asya'ya ekspansiyonunu durdurmayı hayati sayıyor; bu kez ne doğuracağı sorununa girmeden çok tahrik edici olduğunu saptamak yeterlidir. b) Çin'in, aktif bir Ortadoğu ülkeleri politikasını açıklaması ve yürürlüğe koymak için harekete geçmesi dikkate değer bir durum oluşturmaktadır. c) Elenler, Türkiye'ye karşı, 1920 ve 1974 savaşlarının yenikçi psikozundan kurtulmak üzere oldukları izlenimini veriyorlar; bunun yarattığı imkanla yakın zamanda genel seçimi kazanan "sosyalist" hükümetin, Avrupa'ya, Avrupa'nın Türkiye'ye anahtarını elinde tuttuğu düşüncesini kabul ettirmesi ihtimal dahilindedir. d) Dünya entelijansiyası, soğuk savaş ve izleyen Sovyet çöküntüsünün fantastik "teorilerini" geride bırakmışa benzemektedir; medya tröstlerinin insanlığı çürüten etkilerine karşı durmak türü daha down to earth, ayağı yerde, düşünce alanlarına kayıyorlar, etkilemesi kaçınılmazdır. e) Amerika Birleşik Devletleri'nde Seattle'da başlayan ve başkent Washington'da, Beyaz Saray ile IMF ve Dünya Bankası'nın yan yana bulundukları "H" Street'te devam eden gösteriler, bir kıvılcım etkisi yapabilecek türdedir, zamanla yayılması mümkündür.

Teori, canlanma ve yeni kuşak ile yeni misyonun habercisidir.

Fakat teori, bir kural olarak, güncel ve görünür olana göre hep aykırıdır; bu yüzden ben, görüntü ile öz aynı olsaydı bilim olmazdı önermesini sık sık tekrarlıyorum. Öyleyse, teorik bakmak, bir süre yalnız kalabilmeye razı olmak cüreti ile mümkündür; tersinden bakıldığında sürü içgüdüsünün yüksek olduğu toplumlarda teorinin zayıf olduğunu ve öyle kaldığını söyleyebiliriz.

Peki bu durumda çok mu talihsizler; tam tersi, çok talihli olduklarını düşünmemiz ödünlendiricidir. Çünkü teori, aynı zamanda, ışıktan daha hızlı akabilmektedir; ne kadar idealist olursa olsun Descartes'ın felsefesinin büyüleyici özü burada olmalıdır, doğruya engellenemez ve durdurulamaz bir yayılma gücü yüklüyordu. Marx, bunu kütleye içerilme haliyle, daha da uç noktaya çıkarıyordu; bu, bir başka düşünme ve insan türüdür.

Öte yandan, ne kadar güçlü ve büyüleyici olursa olsun, teorik doğrunun çok büyük bir zaafı olduğunu gözden uzak tutamayız; kendinde sınama mekanizmasından yoksundur. Teorik doğrunun, son çözümlemede pratikten ve aynı anlama gelmek üzere tarihten başka bir doğrulayıcısını bilemiyoruz; bu ise ışığın akışının sonunu beklemek demektir.

Bu incelemeyi bitirirken benim teorik doğrularımın arkasından gelen üç pratik-sınayıcıdan söz etmek istiyorum. Daha önce, Nova Tanzimat'ta var, (a) Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne aday üye olarak davet edilmesini belirleyen Helsinki Kararları'nın, Elenler açısından, Kurtuluş Savaşı ve Kıbrıs'taki yenilgilerinin etkisini karşılayan bir gelişme olarak görüldüğünü kaydetmiştim, bana göre, son derece teorik ve cüretkar bir saptamadır. Bunun böyle olduğunu veya olması gerektiğini gösteren bir pratik olmaması bir yana, benim özel konumum da, bir işaret almama engeldi; tümüyle teorik planda bir öneme idi. Yalnız iktidardaki PASOK hükümeti uzun süre iktidarda kalması, Öcalan Sorunu'nda ne İsa'ya ne Musa'ya yaranamayan politikası Avrupa Birliği'nin para birimine katılmak için uyguladığı deflasyonist ekonomik önlemler nedeniyle çok yıpranmıştı, herhalde zamanında yapılacak bir seçimle iktidarı kaybetmesi bekleniyordu; erken seçim kararı olduğuna göre, böyle bir değerlendirme yapıyordu. Seçim, benim teorik doğrumu doğrulamıştır; bu erken seçimde PASOK'un elde ettiği seçim başarısını bu şekilde anlamak zorunludur.[1] Elen halkı Türkler karşısında tarihsel utançtan kurtardığı için, bu hükümeti, görevde tutuyordu; başka bir açıklama görünmemektedir.

Yine daha önce, (b) "bütün propagandaya karşın ve Moskova'nın kararlı bir politika izlemesi halinde, Türkiye'nin İç Asya'daki şansının sınırlı olduğunu" ileri sürüyordum; hem tarihsel bağların zayıf olması ve hem de Sovyet

1) "Türkiye'nin AB'ye katılım adaylığının kabul edildiği Helsinki Zirvesi'ndeki sonuçları da, Kıbrıs'a AB üyeliğini garantileyen ve Ege sorunlarında Türkiye'yi 'Avrupa Kuralları'na bağlayan bir başarı olarak takdim etmişti."
Dışişleri eski bakanı ve Atina eski büyükelçisi İlter Türkmen de bu görüştedir.
1. Türkmen, Güzel Bir Seçim, *Hürriyet*, 11 Nisan 2000.

döneminde Rusya ile kurulan çok güçlü ve maddesel ekonomik bağlar, böyle bir sonucu zorlamaktadır. Fakat güncel propaganda hep bunun karşısında idi; yalnız Putin Doktrini'nin formülasyonundan sonra yapılan, Türkçe Konuşan Ülkeler Altıncı Devlet Başkanları Zirvesi'nin tam bir başarısızlıkla sonuçlanması, bu teorik önermeyi de, pratikte doğruluyordu.[1] Altı katılımcı ülkeden ikisinin devlet başkanı zirveye itibar etmediler ve katılan altı temsilciden Demirel ve Aliyev dışındaki dördü, türkofon ülkeler zirvesinde Rusça konuştular. Başarısızlığın yanında bir de ironi var.

Üçüncüsünü, edebiyat dünyasından seçebilir miyim; Orhan Pamuk'un romancı olduğu iddialarının ilk çıktığı zamanlarda, romana çok önem verdiğim için, bir veya ikisini alıp okumaya çalışmıştım, okunması imkansızdır. Buna karşın, yazıp gösterebilmek için birisini, Yeni Hayat, sonuna kadar okuyabilmek için direndim, notlarım var ve henüz yazmadım; vardığım net sonuç Orhan Pamuk'un romancı olmadığı ve asla roman yazamayacağı idi. Bunu çok önceden yazdım, sanıyorum *Aydınlık* dergisi kolleksiyonlarındadır ve Türkiye'de okunmayacağını, birkaç diğer örnekte olduğu üzere, dünya Yahudi lobisi tarafından dışarıda propaganda edildiğini, bu propaganda ile Türkiye'ye bir romancı olarak zorlandığını ileri sürüyordum; hep bilinmektedir. Benim bilgime göre de bu görüşlerim ilk çıktığında "ilk" idi; demek "aykırı" idi, diyebiliriz. Şimdi çoğalmaktadır.

İki bin yılı nisan ayı başında, Attila İlhan'ın da benzer görüşleri dillendirdiği nerede ise bütün gazetelerde yeraldı;[2] Attila İlhan'ın benim daha önce yazdıklarımı okumamış olması ihtimal dahilindedir ve daha doğrusu, buradaki yöntem açısından, ben daha önce görmemiş olmasını tercih ediyorum. Çünkü, teorik doğrular için, görmek hiç gerekli değildir; teorik dünyada görülmemek, aynı zamanda, doğruyu saklamak anlamındadır. Görmüş olabilir, ancak görmemişse, bu yazdıklarım daha anlamlıdır.

Atilla İlhan, "Orhan Pamuk, pamuk, O'nun okunduğunu sanmıyorum" diye başlıyor ve "ihraç fazlasını Türkiye'ye satıyor" dedikten sonra, "onun gibi birkaç yazarımız var, onlardan bir şey olmaz" sözleriyle hükmünü tamamlıyor; adil bir hükümdür. Atilla'nın bu çıkışıyla, Yahudi lobisiyle donatılmış

1) "Türkmenbaşı ve Kerimov'un zirveye katılmaması Rusya'nın Orta Asya'ya yönelik yeni baskı politikasının bir göstergesi olarak yorumlanıyor."
Dede Korkut Zirvesi, *Yeni Şafak*, 9 Nisan 2000.
2) *Sabah*, 10 Nisan; *Hürriyet*, 12 Nisan; *Yeni Şafak*, 16 Nisan; *Sabah*, 17 Nisan 2000.

emperyalizmin, estetik dünyamızı da tahrip etmek üzere olduğunu ve bu alanda çok büyük mesafeler kaydettiğini daha iyi anlıyoruz. Hiçbir yazarlık mayası olmayan bir genç insanın Türkiye'ye yazar olarak kakılması çok acıdır.

Fakat şimdi gelmiş olduğu aşamada, "Orhan Pamuk vakası" çok öğretici olmaya başlıyor; birkaç noktaya değinmek mümkündür. a) Ülkede Orhan Pamuk propagandistlerinin suskunluğu ürkütücüdür; dünyanın en büyük romancısı yaptıkları bir insanı böylesine savunmasız bırakmalarını anlamak gerçekten zordur. Bu sürprizli gelişmenin Pamuk'un sinirlerini bozduğunu anlıyoruz; çünkü, İlhan'ın değerlendirmelerine tepkisi sorulduğunda, *Yeni Şafak*'ın yazdığına göre, "şimdi bu ülkede gazetecileri neden dövüyorlar, daha iyi anlıyorum" diye cevap vermektedir. b) Pamuk'u göklere çıkaran emperyalist dünyanın gazetecileri ise ya samimiyetsiz ya da estetik değerlerden habersizdirler; ben, ikincisini tercih ediyorum. Çünkü c) bu, bizi, kendi estetik değerlerimize güvenmeye davet etmektedir. Çünkü, bağımsızlık, sadece ekonomik bağımsızlık değil, asıl değerlerin bağımsızlığıdır. En çok buna ihtiyacımız var. d) Görülüyor, doğru yayılmaktadır.

Teori, yine de ve hâlâ, en güçlü silahtır.

Yedinci Bölüm İçin Birinci Ek:

BASIN AÇIKLAMASI: ÜÇÜNCÜ DARBE GERÇEKLEŞTİ

YALÇIN KÜÇÜK

15 Haziran 1993
Karakusunlar Köyü

13 Haziran 1993 tarihli DYP kongresi 12 Mart 1971 ve 12 Eylül 1980 türü bir darbeye sahne oldu. Üçüncü darbedir. Önceki iki darbe gibi, görünüşte Süleyman Demirel'e karşıdır, özünde İstanbul- Washington diktatoryasıdır. ABD Dışişleri Bakanı Christopher, bu darbeden hemen önce geldi ve Ankara'dan daha çok İstanbul'da darbenin son hazırlıklarını yönetti. Profesör Çiller, Profesör Nihat Erim ve Amiral Ulusu kan grubundandır.

13 Haziran 1993 tarihinde Ankara'da toplanan Doğru Yol Partisi Kongresi'nde, 12 Mart 1971 ve 12 Eylül 1980 ile aynı türde ve aynı karakterde bir darbe gerçekleştirilmiştir.

13 Haziran 1993 darbesinin, ilk ikisine göre, tanksız-askersiz yapılmış olması sadece görüntüdedir. Bugün Türkiye'de tanklar kullanılmaktadır ve süreklidir. İstanbul ve Ankara'da silah kullanılmasını gerektiren bir devrimci sosyalist hareketin olmaması bir yana "infaz" sistemi ile sürekli bir yok etme politikası zaten uygulanmaktadır.

12 Mart 1971 ve 12 Eylül 1980 darbeleri Süleyman Demirel'e karşı gerçekleştirilmiştir. Bu görünüştedir. Bugünlerde gerçekleştirilen darbe de görünüşte Demirel'e karşıdır. Ancak özünde, darbeler dışında yumuşayan İstanbul oligarşisi-Washington diktatoryasını yeniden pekiştirmek girişimidir.

Tansu Çiller türünden tamamıyla politika dışı, belediye müfettişi babasının edindiği arsa spekülasyonu ile bugün Amerika ölçüsünde de zengin ol-

muş bir hanım, ancak bir darbeyle başbakan koltuğuna oturtulabilirdi. Bu darbe DYP Kongresi'nde yapılmıştır.

Profesör Çiller, 12 Mart 1971 darbesinin başbakanı Prof. Nihat Erim ve 12 Eylül 1980 darbesinin başbakanı emekli amiral Bülent Ulusu kadar politikanın dışındandır ve her ikisinin karakter ve rollerini üstlenmiştir.

13 Haziran darbesinin hemen öncesinde ABD Dışişleri Bakanı W. Chistopher'in Türkiye'ye gelişi dikkat çekicidir. Bakan Christopher'in Ankara yerine zamanını İstanbul'da geçirmesi, darbenin karargahının İstanbul olmasından kaynaklanmıştır. Bu darbe Washington'un olduğu kadar İstanbul sermayesinin darbesidir.

Demirel başbakanlığında ekonomik yönetim, Yaşar Holding aracılığıyla Ege ve Çağlar holding vasıtasıyla da Bursa sermayesine verilmiştir. Çiller ile İstanbul karşı darbesini yapmıştır. Ayrıca Demirel Amerikancı olmakla birlikte zaman zaman yan çizen bir çizgi izlemektedir. Çiller, Özal'ın ölümüyle eksilen Amerikan diktatoryasını tamamlamak üzere başbakanlığa oturtulmaktadır.

İsmet Sezgin ve Köksal Toptan'ın ilk turdan sonra adaylıktan çekilmeleri şaşırtıcı ve ilginçtir. Herhangi bir örgüt tabanı olmayan Çiller'in ikinci turda perişan olması ihtimal dahilindeydi. Sezgin ve Toptan, politik üslup gereği değil, Washington ile bağları tümden koparmamak ve Washington diktasına karşı çıkmış görünmemek için adaylıktan çekilmişlerdir.

13 Haziran darbesinin öğrettikleri üç noktadadır:

Bir: Demirel türünden politikacılar, kütleyi ve partililerini öylesine yozlaştırıyorlar, öylesine sürü haline getiriyorlar ki, sonunda kendileri de kontrol edemiyorlar. Bu tür politikacılar bütün onur kalelerini bir bir yok ederek diktatörlüklere kapı açmaktadırlar.

İki: Ben bir süredir, Özal'ın ölümünden önce de, bu tür politikacıların, '90'lı yıllarda politika sahnesinden temizleneceğini ileri sürüyordum. Tahminim, tahminimden de önce gerçekleşiyor.

Bu arada Türkiye'nin en yıpranmış politikacılarından olan Demirel'i Türkiye'nin en sığ ve kökü en dışarıda profesörlerinden birisi tasfiye ediyor.

Üç: Her tür görüntü ve gerekçe, ortadan kalkmıştır. Hükümet ortağı olarak bu üçüncü darbeye bir "sosyal" bir "demokrat" bir "halkçı" partinin iştiraki ancak adına ihanet etmesi demektir. Gerçekten de SHP için artık ihanet

edebileceği sadece ismi kalmıştır.

Kongre, artık DYP delegelerinin Demirel ya da parti yöneticilerinden değil, ticaret, sanayi ve borsa odaları birliği karargahından emir alan bir sürü, topluluk olduğunu ortaya çıkarmıştır. Sergilemiştir.

★ ★ ★

Yedinci Bölüm İçin İkinci Ek:

"SORUMSUZ SORUMLU"

Yavuz Donat / Vitrin

SÖZ PAŞA'DA[1]

Herkes konuştu... Ve şimdi söz Genelkurmay eski Başkanı, DYP Kilis Milletvekili, emekli Orgeneral Doğan Güreş'te.

- Paşam... Nedir bu silah... Kayıp silah işi?

- Önce şunu belirteyim... Ben Vali'yi tanımıyorum. (Salih Şarman'ı) Ayrıca, silah alımına hükümet izin vermiş... Onun da dışındayım.

- Neden dışındasınız?

- OHAL böyle işliyor... Genelkurmay ile ilişiği yok.

- Karar mekanizmasında Genelkurmay'ın hiç mi yeri yok?

- Mekanizma Hükümet... İçişleri... OHAL.

ZİNCİR

- Sayın Güreş "devreye" siz hiç girmediniz mi?

- Girmez olur muyum?

- Nasıl girdiniz?

- OHAL'e rağmen, bu işte rol almamın sebebi şuydu... Sayın Demirel çok iyi bilirler... Memleket elden gidiyordu.

- Sizin "girişiniz" nasıl oldu?

1) *Sabah*, 12 Şubat 2000.

- Dedim ki... Madem, böyle bir mücadele var... Bari, eğitim benden geçsin... Stratejiyi, taktiği ben belirleyeyim... Denetimi ben yapayım.

- Ve "zincire" siz de girdiniz.

- Zincirde yasal olarak yerim yok... Ama Sayın Demirel, Başbakan'dı... Sonra, Cumhurbaşkanı oldu... Konuyu birlikte göğüsledik.

- Konuyu "birlikte" göğüslerken... Silah alımı işi...

- Hayır. Alımdan haberim yok... Zaten alım işinde Sayın Demirel de yok... Çankaya'da idi.

JANDARMA

- Hükümet... Veya OHAL... Size hiç "silah alımı" diye bir konu açmadı mı?

- Hayır.

- Size sorulsaydı ne derdiniz?

- Hayır diyecek halim yok.

- TV'ler gösterdi... Silahlara ne diyorsunuz?

- Ağır silahlar değil... Kaleşnikof... 400-500 metre atar... Bizim G-3 daha iyidir.

- Başka?

- El bombası... Bildiğin bomba.

- Başka?

- RPG-7 roketi... Bizim, lav silahının karşılığı... İşin içine bakıyorum, Jandarma da girmiş... "Zimmetimde" diyor.

ZİMMET MAKAMI

- Doğan Paşam, Jandarma, "silah alımında" var mı?

- Sanmıyorum.

- Jandarma, size rağmen... Sizden habersiz... Bu konularda rol oynayabilir mi?

- Jandarma, İçişleri ile çalışıyor... Tabii... Olabilir... Tabii, konu silah olunca... "Başka yerden" gelenler de var.

- Nereden?

- Irak'ta yakalanan silahlar... Hep kullanıldı.

- Başka?

- Doğu Almanya'dan dünyanın Kaleşnikofunu aldık.

- Siz mi aldınız?

- Doğu Almanya dağıldı... Onların Genelkurmay Başkanı ile konuştum... Aldık.

- Alıp, ne yaptınız?

- Köy korucularına dağıttık.

- Zimmet?

- Devlete giren, devletten çıkan her şeyin zimmeti vardır... Ama bu konularda zimmet makamı ben değildim.

HİZBULLAH

- Sayın Güreş... O dönemde, büyük bir mücadele verilirken... Hizbullah'ı hiç duymadınız mı?

- Duydum.

- Nasıl duydunuz?

- Iki, üç kez kulağıma geldi... Ama tehlike olarak PKK yüzde 99 ise... Hizbullah, binde bir ölçüsündeydi... O şekilde duydum.

"BİLEMEM"

- Efendim, gelelim yine şu silah işine.

- Bilgim yok ki.

- Hiç mi?

- Vali "hükümetten emir... Yetki aldığını" söylüyor.

- Konu size uzaktan, yakından... Dolaylı da olsa... Hiç gelmedi mi?

- Eğer OHAL bana sorsaydı... "İhtiyacım var, alacağım, ne diyorsunuz" diye... Hayır demezdim.

- Paşam, bazı silahlar kayıp.

- Günlerdir yazılıyor. Ben de okuyorum.

- Silahlar nerede?

- Bilemem.

"HAREKETE GEÇTİK"

- Doğan Paşam... O günlere dönecek olursak...

- Dönelim. Sayın Demirel, başbakanlık görevini Sayın Mesut Yılmaz'dan aldılar... Sayın Demirel ile oturup konuştuk... Ve harekete geçtik.

- Demirel ile neler konuştunuz?

- Terör tırmanıyor... Terörle mücadeleyi kim yapıyor?

- Polis... Jandarma... Paşam.

- Doğru... Bunu konuştuk... Ama nasıl konuştuk?

- Nasıl konuştunuz?

- Polisin toplam sayısı (bölgede) 12 bin... 13 bin... Bazı kazalarda polis de yok... Ayrıca... Polisin, dağa çıkacak eğitimi yok.

- Jandarma'nın?

- Jandarma'nın sayısı... Zaten, Türkiye'de kaç Jandarma var?.. Şimdi, sayı söyleyemem yanlış olur... Yani, o da az.

- Sayın Güreş, siz "Başbakan Demirel'e ne dediniz?.. Demirel size ne dedi?

- Şunu konuştuk... "Diğer kuvvetlerden" destek verelim... Askerimizi yani... Onları, özel mücadele eğitiminden geçirelim.

- Sonra?

- Sayın Demirel "ihtiyacınız" diye sordu... Helikopter istedim... Derhal Skorsky'ler alındı.

- Sonra?

- Bölgedeki 20 bin... 30 bin güç, bir anda 200 bine çıkarıldı... Yani, alanın her yerine dağıldık... Timler, en iyi şekilde eğitildi... Asker, attığını vuruyordu... Yoksa... O tarihe kadar... Dağlar, onlarındı. (PKK'nın)

- Ve mesafe alınmaya başlandı.

- Taktik ve strateji ile... Yoksa... Çok kötü durumdaydık.

SORUMSUZ SORUMLU

- Doğan Paşam... Konuştuğumuz dönemde, asker ile siyasetin... Siyasetçi-

nin ilişkisi?

- Herkes, askere destek verdi... Medya verdi... Siyaset destekledi.

- Sizin "konumunuz" neydi?

- Sorumsuz sorumlu.

- Ne demek o?

- Sayın Demirel ile konuştuk... Ben dedim ki, Sayın Başbakan... Sıkıyönetim ilan ederseniz, ben daha rahat hareket ederim... Fakat, biliyorum... Sıkıyönetim istemezsiniz... Ayrıca, Meclis'ten geçirmeniz de kolay değil.

- Sonra?

- Başbakan Demirel'e bunları söyledim... Yani durumum şu... Hem sıkıyönetim yok. Ve hem de ben, devredeyim... Kendime "sorumsuz sorumlu" unvanını yakıştırdım. Değilse, sorumlu olabilmem için sıkıyönetim gerekliydi.

- Doğan Paşam, yani durumdan vazife çıkardınız.

- Elbette.... Vatan tehlikeye girince, ne yapacaksın? Yetkili olan OHAL... Fakat ben Jandarmanın yanı sıra Kara Kuvvetleri'ni de devreye soktum... Hatta, ilk defa Hava Kuvvetleri'ni.

- Sayın Güreş... Silah alınıyor, bilginiz yok... Sonra kayboluyor.

- Gerçekten bilgim yok... Ben duysam... Anında Milli Güvenlik Kurulu'na götürürdüm... Başka maksatla kullanıldığını bilsem... Anında harekete geçerim.

- Paşam... Bunca yıl, bu işlerin içindesiniz. Silah nasıl kaybolur? Nasıl "başkasının" eline geçer?

- Köy korucusu... Tabii hepsi değil... Çatışmada, silahı bırakıp, kaçıyor... Veya satıyor... Duyduk...

- Ne yaptınız?

- Derhal mahkemeye.

ZİRVE

- Paşam, o dönemde "zirve" nasıldı?

- Sayın Demirel önce Başbakan'dı... Sonra Cumhurbaşkanı... Sayın Demirel, Sayın Çiller ve ben... Çok iyi bir üçlüydük... Bazen dörtlü... Beşli...

- Dört kim?

- İçişleri Bakanı İsmet Sezgin.

-Beş?

- Dışişleri Bakanı Hikmet Çetin.

- Devletin zirvesi uyumluydu yani?

- Hem de nasıl...O uyum olmasaydı, bu sonuç alınır mıydı? Ben dört Başbakan'la çalıştım... Akbulut, Mesut Bey, Tansu Hanım ve şimdiki Cumhurbaşkanı ile çalıştım.

- Bunun bir döneminde "sorumsuz sorumlu" sıfatıyla.

- Bak ne diyeceğim... Terör bir ara "kuzeye" yöneldi... Ama orada OHAL yok ki... Sayın Demirel ile konuştum... Sorumluluğu ikimiz de sırtımıza aldık... Ve yürüdük... Başka ne yapabilirdik?

MEVSİM

Emekli Oreneral Güreş biraz rahatsız. "Mevsim rahatsızlığı."

"Hasta haliyle" ne sorduysak, yanıt verdi. Ve sonunda...

Dedi ki:

- Yeminle söyleyeyim, silah satın alınmasından haberim yok... Ama sorulsaydı... İtiraz etmezdim.

İKİNCİ KİTAP

"... 1998'in başlarıydı. Ankara'da Sedat Ergin'in evinde, büyükelçi olarak Paris'e tayin edilen MİT Müsteşarı Sönmez Köksal için bir veda yemeği vardı. O yemekte MİT'in Müsteşar Yardımcısı Mikdat Alpay'la tanıştım."

Hasan Cemal, Kimse Kızmasın Kendimi Yazdım, İst., 1999, s. 35.

* * *

"26 Eylül 1990 günü sabah saat 10.30 sularındaydı. Büromun telefonu çaldı. Büyük bir gazetenin istihbarat şefi olan arkadaşım bir solukluk aradan sonra, 'kötü haberim var' dedi. Herhalde yine gazetelerde aleyhimizde bir haber çıktı, diye düşündüm. 'Hiram ağabeyi vurdular' diye devam etti. Dondum kaldım. Bir an kelimeler aklıma gelmedi, kısa bir sessizlikten sonra sordum, 'öldü mü? ' 'Maalesef' diye cevap verdi. Dostum, olayın 15-20 dakika kadar önce Hiram Bey'in evi civarında olduğunu, arabasında iken çapraz ateşe aldıklarını ilave etti. Henüz herhangi bir örgüt üstlenmemişti."

M. Eymür, Bir MİT Mensubunun Anıları, İst., 1991-97, s. 159.

* * *

"(Başbakan) Yılmaz'ın 9 Aralık 1997'deki bir günlük Londra gezisi (Şenkal) Atasagun'un önünü açtı. Başbakan'ın gezisini izleyen gazetecilerden biri, Atasagun'un yakın arkadaşıydı. Yılmaz'a Atasagun ile görüşmesi için ısrar etti. Onu kıramayan Yılmaz, Atasagun'u kaldığı otele çağırdı. Önce uzak davrandı, ama 1.5 saatlik görüşmede Atasagun'a ısındı. Atasagun, Mit'in 72 yıllık tarihinde teşkilat içinden gelen ilk sivil müsteşardı."

F. Bildiri, Siluetini Sevdiğimin Türkiyesi, İst., 2000, s. 191-2.

* * *

"Yayımladığı Forum Dergisi'nde Menderes Hükümeti'ni sürekli eleştiren Siyasal Bilgiler Fakültesi Dekanı Burhan Feyzioğlu'nun 1 Aralık 1956 tarihinde görevden alınması Mülkiye'nin karışmasına neden oldu. Öğrenciler okulu boykot etti. Boykotçu öğrencilerin lideliğini bugünün ünlü isimlerinden Yalçın Küçük ve Oktay Ekşi yapıyordu. Gösteriler sonucu 300 öğrenci gözaltına alındı. Hiram Abas, ne gözaltına alınan öğrenciler arasındaydı, ne de boykota katılanlar..."

S. Yalçın - D. Yurdakul, Bay Pipo, Bir MİT Görevlisinin Sıradışı Yaşamı: Hiram Abas, İst., 2000, s. 53.

Birinci Bölüm

MİT VE MATBUAT

Bilimsel arayışın başlangıcının bilimsel olmadığını ileri sürmek şaşırtıcı olsa da mantıklıdır. Çünkü bilimsel arayış, her yerde bir kurallılık olduğunu varsayarak başlıyor; ancak bakılan ve yaklaşılan her yerde bir kurallılık veya değişmelerde düzenlilik postüle etmek, herhalde bir önyargı sayılmalıdır, çünkü sonunda arananı bulmak, bakışın bilimselliğinin değil, bakanın sezgi gücünün ölçüsü olmaktadır. Öte yandan, bilimsellik içerilmiş toplumlar, tekil olguların ve bireysel iradelerin ötesinde, kurallılık olduğuna inananlardır.

Kabul etmek gerekir ki, kurallılıklardan ve yasalardan hoşlanmıyoruz. Bunu, bilimsellik de eklenebilir, bilimsel dünyanın vazgeçilmez önceleyeni olan sezgi gücü açısından, yoksul bir toplum oluşumuz anlamında ileri sürüyorum. Belki en büyük yoksulluğumuz, bilimselliği, sadece "bilim adamı" olarak tasnif ettiğimiz bir insanlar alemi ile sınırlandırmamızdır; bilim adamı kümesinin önemini inkar etmek mümkün değildir, ancak bunu abartmanın, cehalete açılan en büyük kapı olduğunu söyleyebiliriz. Bilimsellik toplumsaldır; halka içerilmiş bir haldir ve burada pek zayıfız, acı ama kaydetmek zorundayız.

Bilimsel yasalar ve kurallılıklar, önce, doğada ve toplumda varlar; çıkarıl-

maları gerekmektedir. Bunları çıkarabilenlere "bilim adamı" demek yerindedir, ancak bunlar çıkarılmadan ve formüle edilmeden önce de varlar; öyleyse, kütlenin bunu öncelikle duymasını beklemek durumundayız.

Bilimsel yasaların, insan yapısı yasalardan güçlü olduğunu, okullarda hep söylüyoruz, fakat, söyleyenlerin de söylediklerinden emin olduklarını pek söyleyemiyoruz. Türkiye'de kaç bilim adamı, bazı pozisyonlara atamalarda, insan yapısı yasa ve kuralların çok ötesinde yasa ve kuralların bulunduğunu ileri sürüyor; bunu bırakabiliriz, kaç bilim adamı, böyle bir formülasyona, sempati ile bakabiliyor, bu soruların cevapları son derece umut kırıcıdır.

S. Yalçın ve D. Yurdakul, acımasız MİT görevlisi Hiram Abas'ı etüt ettikleri çalışmalarında, bu arada, eski solcu, şimdi MHP'den devlet bakanı, iktisat Profesörü Tunca Toskay'ın da, Abas'ın çalışma arkadaşı olduğunu da açıklıyorlardı, kısaca üzerinde durmamız yararlıdır.[1] Burada soru şudur: Bir iktisat profesörünü TRT Genel Müdürü koltuğuna oturtabilen motif nedir? MİT'e yakınlık veya burada "çalışma" ile bu göreve atanma arasında bir neden-sonuç ilişkisi kurabiliyor muyuz ve kuşkusuz, bir tekil olgudan önemli genellemelere ulaşmak çok risklidir, ancak, ilk bakışta şaşırtıcı bu açıklığı bakarak, bu genel müdürlük sandalyesinin MİT kontenjanı olduğunu söyleyebilir miyiz? Kuşkusuz böyle bir sonuç için daha çok gözleme ihtiyacımız var, ama bir soru ve hatta bir hipotez olarak ortaya atmak mümkün ve yararlı görünüyor. Diğer örneklere, zaman zaman bu sandalyeye vekalet eden Nedim Tekin'e, tiyatro yazarlığından bu göreve gelebilen T. Özakman'a, General M. Öğün'e, Kasaroğlu'na bakmak, ayrı ayrı durumlarını incelemek, gerekmektedir. Henüz bunları yapmış olmaktan uzağız, ancak Amerikan akademik vokabüler'i ile söylenecek olursa, "The T. Toskay Case" ihmal edilememelidir ve bir bilgi ortaya çıktıktan sonra, bunun çıkmamış olduğunu kabul etmek, toplumları cehalete götüren bir başka kapı durumundadır. Çünkü her yeni bilgi, bir yeni sorudur ve soramayan toplumlar, cehaletin karanlığındadırlar. Bilimsel sonuçlara yol alırken, önümüze çıkan gözlem eksikliği sorununu aşmada, zaman zaman, anlamlı sorulardan yarar umabiliyoruz; bu çerçevede, A. Baransel Vakası'nı ele alabiliriz. Baransel'i, 12 Eylül öncesinde Cumhurbaşkanı F. Korutürk'ün atamasıyla, Cumhurbaşkanı basın danışmanı olarak tanıyoruz, adını duyuşumuz bu yolladır. Ancak. a) askeri cunta döneminde

1) S. Yalçın-D. Yurdakul, *Bay Pipo-Bir MİT Görevlisinin Sıradışı Yaşamı: Hiram Abas*. İst., 2000, s. 23

de yerini koruyabilmiştir ve b) askeri yönetimden sonraki "sivil" cumhurbaşkanları zamanında da Çankaya'da kalabiliyordu. Bütün bunlar, Baransel'de, cumhurbaşkanlarının üstünde bir kurallılık ve süreklilik olduğunun işaretidir; c) daha da dikkat çekici olan, bu görevden ayrıldığında, Radyo Televizyon Üst Kurulu türünden son derece önemli ve hassas bir kurulun başına geçmesidir. Ancak The Baransel Case'deki ham, bununla birlikte yine de zengin, bilimsel işaretler, burada tükenmiyor; d) Baransel'in buradan TGRT'nin başına geçtiğini görüyoruz. Türkiye gazetesi, rejimin, Türkiye soluna topyekün bir savaş açtığı yetmişli yılların başında ve sola karşı tarikatları güçlendirmenin bir "devlet politikası" olduğu zamanda, iddialara göre, resmi gizli servislerin büyük desteğiyle, kurulmuştu; televizyon, finansman ve sanayi kuruluşlarıyla, İHA bu kaynaktan türediler.[1] Baransel'in, bir tanınmamışlıktan başlayarak, kendisini hiç kanıtlamadan ve yeteneklerini hep gizli tutarak, böylesine sorumluluk yüklü ve hassas pozisyonlarda bulunmuş olması, düşündürücüdür ve bizi düşündürebildiği için de, A. Baransel'e teşekkür borçluyuz, Baransel Vakası, bize, şu çok önemli soruyu formüle etme imkanını vermektedir; Cumhurbaşkanları, basın danışmanlarını seçmekte özgür müdürler ve buna özel kalem müdürlerini de ekleyebiliyorum, devletin en yüksek noktasında olanlar, basın danışmanlarını veya özel kalem müdürlerini seçebilecek kadar güçlü müdürler? Bu sorulması zor soru, birazdan ve çok kısa olarak gösterebileceğimi umuyorum, ilk bakışta görüldüğü kadar saçma değildir ve tam tersine, verimlidir.

Bu soruyu, daha felsefi bir planda da, ele alabiliriz; Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'in basın danışmanı olarak Metin Yalman'ı seçtiğini biliyoruz. Metin Yalman hakkındaki bilgimiz ise çok sınırlıdır; gazeteciliğe, *Vatan*

1) Albay Hilmi Işık tarafından kurulan bu tarikata "Işıkçılar" adı da verilmektedir, şu anda, Albay Işık'ın damadı E. Ören tarafından yönetilmektedir. Bir gazeteden büyük bir finansal-endüstriyel kompleks ortaya çıkmıştır; "İHA" da bunun içindedir. "İHA", Türkiye'deki her trafik kazasına, yangına, her kent içi baskına, en ıssız dağdaki silahlı çatışmaya yetişebilen ve bunları kamerayla saptayabilen tek haber ajansı durumundadır. Görüntülü tespitleri röportajlarla zenginleştirebilse de, çok zaman röportajları görünmemektedir; bu nedenle, ben, hep kameralar ile kameramanların kamusal olmalarından kuşkulanıyorum. Kamusal destek olmadan hiçbir haber ajansının kamera ve kameraman açısından böylesine zengin olabileceğine ihtimal veremiyorum; ancak bu hassasiyetimi zaman zaman dillendirmekle birlikte, N. Güreli'nin başında bulunduğu İstanbul Gazeteciler Cemiyeti veya O. Ekşi'nin başkanı olduğu Basın Konseyi, benim hassasiyetimi hiç umursamamaktadır. Halbuki, bunun son derece küçük bir ihtimalle doğru olması, haber kaynaklarında bağımsızlığın yitirilmesi demektir. Kuşkusuz, bağımsızlığın yitirilmesi karşılığında da, son derece ucuz ve muhtemelen parasız, kanlı trafik, canlı yangın, ateşli vuruşma görüntüleri gelmektedir, eğer bir kazanç ise, bunu görebiliyorum.

gazetesinde başladığı, belki de Ahmet Emin Yalman'ın akrabasıdır, basın ataşesi olarak Almanya'da görevli iken, Kıbrıs Sorunu'nun alevlendiği bir zamanda, hızla Atina'ya nakledildiğini öğrenmiş bulunuyoruz, bu son noktayı istihbarat alanında tecrübesine güvenildiğini öğrenmiş sayabiliriz. Fakat yine de, bu bilgilere karşın ve bu bilgilerle birlikte, M. Yalman'ı, gerçekte, Sezer'in seçmemiş olduğunu düşünebiliriz.

Böyle düşünmemiz için haklı nedenlerimiz var, bunlardan birisi, MİT Müsteşarı Atasagun'un, gazeteci M. Birsel'in bir sorusuna verdiği cevapta gizlidir. Ş. Atasagun, gazetecinin, "MİT milli çıkarlar açısından Cumhurbaşkanı'nı dinlemeyi hiç düşünmez mi" sorusuna, "MİT'in hedefi olmuş birinin Cumhurbaşkanı olması imkansızdır" cevabını verebilmektedir.[1] Doğrusu böyle bir cevabı, "maksadı aşma" veya "haddini bilmeme" ya da "ulusal egemenliği hiçe sayma" olarak kabul etmek mümkündür; yine de daha soğukkanlı olarak ele almak yerindedir. Doğrudur, MİT, son zamanlarda, matbuatın sürekli ve ısrarlı övgü ve desteğinden güvenli bir hale gelince, maksadını aşmaktan daha çok çekinmez olmuştur; ama bu ifadeyi, MİT'in, bir cumhurbaşkanını, birtakım düğmeler yerleştirerek ayrıca dinleme ihtiyacı olmadığı biçiminde anlamak eğilimindeyiz. Çünkü, her cumhurbaşkanının, göreve geldiğinde ve atamaları yaparken, MİT'e olan güvenini göstermesi, belki de, bir bilimsel yasadır.

Diğer bir neden olarak, Cüneyt Arcayürek'i analiz edebiliriz; *Hürriyet* gazetesinin Ankara büro şefliğini yaptıktan sonra, başarılı bir gazeteci kariyerini arkasına almış bir biçimde, Cumhurbaşkanı Demirel'e basın danışmanı olmuştu. Cumhurbaşkanları, bir kural olarak, gazeteciliğe bağlı ve haber tutkusu şiddetli kimseleri basın danışmanı almaktan çekiniyorlar; bir esnaf kadar hesap bilen Demirel'in, Arcayürek'i Köşk'te istihdam etmesi açıklamaya muhtaçtır. Arcayürek'in bu görevden ayrıldıktan sonra yazdığı her kitabı, Demirel'in yalanlamak zorunda kalması, açıklamaya duyulan ihtiyacı, sadece arttırmaktadır. Demirel türünden, kendi kendisinin basın sözcüsü olan bir politikacının, Çankaya Köşkü'nde, Arcayürek türünden deneyimli bir gazeteciye, basın danışmanı olarak ihtiyaç duymayacağını, en azından şimdi, kesinlikle söyleyebiliyoruz. Öyleyse, Demirel'in de, Çankaya'daki görevlilerin hepsini, kendisinin seçmediği sonucuna varabiliriz; en azından bunun tartışılabi-

1) *Sabah*, 11 Ağustos 2000, "Özal'ı kim dinledi?" başlıklı haber.

lir bir düşünce olduğunu kabul edebiliriz.

Demek, TRT Genel Müdürlüğü, Cumhurbaşkanlığı Basın Danışmanlığı, Özel Kalem Müdürlüğü, *Hürriyet* gazetesi Ankara büro şefliği, "hassas" sözcüğüyle ifade edebileceğimiz, önemli pozisyonlardır. Bu değerlendirmede, *Hürriyet* gazetesinin büro şefliğini en sonda yazmak, önem açısından da en sonda olduğu anlamına gelmiyor; bu, sadece argümantasyonun dizilişi ile ilgilidir. Burada, hassas pozisyonlarda, bir derecelendirme yapmıyoruz.

MİTMAT

Diğer yandan, *Hürriyet* gazetesi Ankara büro şefi S. Ergin'in, büyükelçi olarak Paris'e ayrılan MİT Müsteşarı Sönmez Köksal'a evinde veda yemeği vermesini de, hiçbir ölçü ile açıklayamıyoruz; açıklanması çok zor bir durumdur. Açıklanması çok zor bu haberi, Hasan Cemal'e borçluyuz; Cemal, anılarının bu bölümünde, aynı yemeğin konukları arasında bulunan MİT Müsteşar Yardımcısı M. Alpay'dan, MİT'in, tarihteki adıyla "Avcıoğlu-Madanoğlu Cuntası" mensupları ve hazırlıklarını nasıl izlediği konusunda bilgi aldığını da kaydediyordu, aslında, tarihle ilgili bir bilgi alışverişi demek daha doğrudur.

Müsteşar-Büyükelçi Sönmez Köksal, benim, fakülteden arkadaşımdı, entelektüel eğilimliydi, Fikir Kulübü'nde[1] yanımdaydı; S. Ergin ise on yıldan uzun bir zaman sonra aynı fakültenin öğrencisiydi, ikinci Türkiye İşçi Partisi ve özellikle bizim sempatizanımızdı, ciddi ve akıllı bir genç arkadaşımız

1) "Fikir Kulübü", Profesör Turhan Feyzioğlu ve arkadaşlarının, İngiltere'den, Siyasal Bilgiler Fakültesi'ne ithal ettikleri bir kurum idi, öğretim üyeleri ve öğrenciler birlikte üye olabiliyorlardı; İngilizce "panel discussion" denilen açık oturumlar, Türkiye'ye, Fikir Kulübü ile gelmiştir, daha önceleri münazaralar yapılıyordu. 27 Mayıs öncesinde, benim genel başkanlığımda, diğer fakültelerde Fikir Kulüpleri kurmak için çaba sarfettik, fakat başarılı olamadık; 27 Mayıs'tan sonra patrak yollu çoğaldığını biliyoruz. Önce Fikir Kulüpleri Federasyonu, sonra Türkiye İşçi Partisi'nin yakınında Sosyalist Fikir Kulüpleri Federasyonu olduysa da, ilerici gençliğin İşçi Partisi'ne karşıtlığıyla birlikte ve özellikle E. Kürkçü ve D. Perinçek'in çabalarıyla, İşçi Partisi'nden uzaklaştılar ve adını "Devrimci Gençlik" ya da kısaca "Dev-Genç" olarak değiştirdiler. Bizim Fikir Kulübü'müz, zaman içinde, başkalarıyla birlikte, "THKP-C" oluşumunu da doğurmuştur.

olarak hatırlıyorum. Tek başına, özet olarak sunduğum bu bilginin bir sonucu var; yaşları, yakın bir dostluğa imkan vermemektedir. Öte yandan Dışişleri mesleği, geniş bir dost çevresi edinmeye elverişli değildir ve bir zamanlar bir seminerde ifade ettiğim gibi, tıpkı İstanbul'un Musevi komünitesi türünden kapalı oldukları için, boşandıklarında da, endogami kurallarına uymak zorunda kalıyorlar. Ayrıca S. Ergin, kariyerinin bir bölümünde, İstanbul matbuatını Washington'da temsil ediyordu ve Köksal ise İngilizce gerektiren ülkelerde görevlendirilmiyordu; dolayısıyla özel yakınlık her açıdan imkansız görünmektedir.

Eğer çok yakın dostluk yoksa, görevden ayrılan bir MİT müsteşarına, bir gazetenin Ankara büro şefinin, evinde veda yemeği düzenlemesi, hiçbir protokol kuralında yeralmamaktadır; bir an için, bilmediğimiz nedenlerle bir yakın arkadaşlığın ortaya çıktığını kabul etsek bile, bu durumda, evdeki veda yemeğine, MİT Müsteşarlığı'na vekalet eden müsteşar yardımcısının da çağrılmasını düşünemeyiz, çünkü veda yemekleri ya resmi-iş ya da dostane olabilmektedir. Burada ölçünün kaçırıldığını görüyoruz; çünkü bir önemli kamu kuruluşunun en üst düzey bürokratlarını çağırarak bir evde veda yemeği tertiplemek ancak, aynı kamu kurumunun çok yakın çalışan üst düzey görevlileri için, protokol ve kurallara uygundur; bu ise imkansızdır. H. Cemal, kendisini anlatırken, S. Ergin'i çok zor bir duruma itmiş olmaktadır.

Sedat Ergin'in ayrılan MİT müsteşarına evinde tertiplediği veda yemeğini ölçüsüzlük olarak değerlendirmek, benim açımdan, ancak eski bir sempatinin yansımasıdır; fakat acımasız MİT görevlisi Hiram Abas'ın bir suikasta uğradığı haberi, tanınmış MİT yöneticisi Mehmet Eymür'ün nitelemesi ile, "büyük bir gazetenin istihbarat şefi" olan kimseye ulaşır ulaşmaz, Aydın Doğan Holding'e ait bir gazete olması ihtimal dahilindedir, bu istihbarat şefinin, Kontrgerilla Şefi Eymür'ü arayarak "Hiram Ağabeyi vurdular" sözleriyle haber vermesi, ölçüsüzlük ölçüsünü çok aşmaktadır, bu, hem duygusal ve hem de iş planında, çok içiçe bir ilişki demektir.[1] a) Kontrgerilla şefi bir yana, MİT'in santralına bile pek az gazeteci telefon edebilmektedir ve sekreterler, istihbarat şefini, kontrgerilla şefine, sormadan bağlayabildiklerine göre ilişki çok ya-

1) Eymür'ün "dostum" dediği bu istihbarat şefinin bir hanım olması muhtemeldir ve eski bir solcunun eski olduğu da düşünülebilir. Eymür'ün kendi kitabındaki anlatımı ile Soner Yalçın'a anlatımı arasında küçük farklar saptayabiliyoruz.
M. Eymür, *Bir MİT Mensubunun Anıları*, İstanbul, s. 159.
S. Yalçın - D. Yurdakul, *Bir MİT Mensubunun Sıradışı Yaşamı: Hiram Abas*, İst., 2000, s. 20.

kındır. b) Eymür, bu telefonun kendisine, suikasttan "15-20 dakika" sonra bağlandığını kaydediyor ki, bunu, suikast haberinin, "büyük" gazeteye ulaştığı an kabul edebiliriz. c) Eymür'ün anlatımından bunun, bir haber verme ve üzüntü paylaşma telefonu olduğunu anlayabiliyoruz. Demek, "mitmat" bir durumla karşı karşıyayız.

Burada küçük bir paranteze yer olmalıdır; "MİT'çi" veya "MİT mensubu" nitelemelerine bir açıklık getirmek durumundayız. Bu sözler, Başbakanlık'a bağlı bu kuruluşun, maaşlı ve sicille çalışanı olmayı anlatabilir; ancak mutlaka böyle olması gerekmemektedir. Devlet, bugünkü parametrelerle, örnek alabiliriz, hiçbir çalışanına, bir büyük gazetenin istihbarat şefinin aylık gelirini sağlayamaz ve bizim, Eymür'ün anlatımında adı geçen istihbarat şefi bey veya hanımı, MİT'in sicilli ve kayıtlı memuru olarak görmemiz için hiçbir neden bulunmamaktadır. Fakat "MİT mensubu" saymakta hiçbir tereddüdümüz olmamalıdır; belki MİT'in sicilli memuru olmaması MİT içindeki terfilerden mahrum kalması sonucunu doğurabiliyor, ancak, buna karşılık MİT'in desteğiyle içinde bulunduğu alanda çok daha hızlı ve çok zaman hak edilmeyen terfiler sağladığını düşünebiliriz ve bunu doğrulayan pek çok örnek biliyoruz. Şunu da yaşayarak biliyoruz; iki bin yılının sonlarında Müsteşar Ş. Atasagun, yardımcısı ve kendinden önce müsteşarlık için adı geçen müsteşar yardımcısını Washington müşavirliğine tayin edeceğini ilan etmiş ve kararname başbakan tarafından imzalanarak Cumhurbaşkanlığı makamına gönderilmişti, imzalanmayarak reddedildiği hatırlardadır. Atasagun, bu görevlendirmenin önemli bir kamu görevi, buna karşın, M. Eymür de, emeklilik öncesi, bir teselli ödülü olduğunu ileri sürmüşlerdi; fakat realize edilememiştir. Halbuki bir gazetecinin, Washington temsilcisi olarak Washington'a atanmasının önünde böyle engeller bulunmamaktadır ve bu gazeteci, eğer geniş anlamda "MİT mensubu" ise, bu görevlendirmenin çok daha kolay olacağı tabiidir.

Artık "devlet fonksiyonu" yerine getirmenin, bir anlamda kamu ajanı olmanın, sınavla kamu hizmetine girmek, usûlüne göre terfi etmek ve sadece ve sadece bütçeden maaş almakla sınırlı olduğu dönemi geride bırakmış bulunuyoruz. Kamu hizmeti tekellere dağıtılmaktadır ve ne yazık, biz bunun henüz mekanizmalarını ve teorik sorularını incelemekten çok uzağız.

Faruk Bildirici'nin, MİT Müsteşarı Atasagun'u, çok sevip sayarak yazdığı sayfalardan öğrendiğimize göre, Atasagun, müsteşarlık makamını, bir gazete-

ciye borçludur; Büyükelçi C. Duatepe ile Mikdat Alpay'ın en güçlü aday oldukları bir zamanda, zamanın başbakanı M. Yılmaz'ı, Londra'da sürgündeki MİT mensubu Atasagun ile buluşturan, Başbakan Yılmaz'ın, Atasagun'a, önce husumetini ve sonra tereddütünü ortadan kaldıran aktör bir gazetecidir. Bildirici, bunun, "başbakanın gezisini izleyen gazetecilerden biri" olduğunu kaydediyor; o tarihte, izleyen gazeteciler, en azından Ankara büro şefi düzeyindeydi ve ancak "büyük" gazeteler, izleyici gönderebiliyorlardı.[1] Büyük bir gazetenin yüksek rütbeli bir mensubu olsa da yapılan iş de çok büyüktür; kısaca analiz etmemiz gerekmektedir.

Emekli edildikten sonra yerleştiği Washington'da, internet üzerinden, şimdiki MİT yöneticilerine muhalif neşriyat yapan M. Eymür'ün yayımladığı fotoğraflar, Hiram Abas, Mehmet Eymür ve Şenkal Atasagun'un çok uzun yıllar, MİT içinde bir ekip olduğunu göstermektedir. Başka bilgiler de bunu teyit ediyor; F. Bildirici, Atasagun'a hayranlık dolu olsa da, bir yerde, Atasagun'un "bir sabah aniden istifaya karar" verdiğini kaydettikten sonra, hemen, "Hiram Abas da aynı saatte emeklilik dilekçesini vermişti" diye ekliyordu.[2] Birbirinden kopmamak için aynı anda teşkilattan ayrılma dilekçeleri vermeleri çok dikkat çekicidir.

Bu üçlüyü bir ekip olarak düşündüğümüzde, bu ekibe karşı, Genelkurmay'ın yaklaşımını analiz etmemiz yerindedir; geçmişte sevildiklerini varsayabiliriz, ancak, daha yakın zamanlarda sevginin nefrete dönüşünü gösteren işaretlere sahibiz. Bunlardan birisi, MİT'in "gayri resmi tarihi" sayabileceğimiz, T. Özkan'ın kitabında var; T. Özkan, "MİT içindeki askeri kanattan olduğu bilinen kişiler ellerine aldıkları kağıtlarla, gazeteci gazeteci gezer ve Hiram Abas'ın uyuşturucu işiyle ilgilendiğini, Yahudi kökenli olduğunu, Mossad'a ve Batılı servislere bilgi sızdırdığını, adının nasıl bir melanet anlamı taşıdığını anlatıp dururlar" haberini vermektedir.[3] Askeri cihetin, Hiram Abas'a yönelik bu antipatisini bu ekip için genişletebiliriz; öyleyse, sevginin nefrete dönüşümü ciddidir. Bu dönüşümde, doktrin değişikliğinin rolünü saptayabiliyoruz, F. Bildirici'nin, "askerler başlangıçta Mikdat Alpay'ı istiyorlardı" yol-

1) Mesut Yılmaz'ın yine Başbakan olarak Balkanlar'a yaptığı kısa bir gezi sırasında bir trafik kazasında, *Milliyet* gazetesi Ankara büro şefi Fikret Bila'nın çok ağır bir biçimde yaralandığını biliyoruz; ancak, aynı geziyi izleyen *Hürriyet* gazetesinin Ankara büro şefi S. Ergin'in yazısından, hareketten önce ölçüsüz ölçüde şarap tüketttiklerini öğrenmiştik, buradaki ölçüsüzlüğe ve üzüntüme işaret eden yazı yayınladığımı hatırlıyorum.

2) F. Bildirici, *Siluetini Sevdiğimin Türkiyesi*, İst., 2000, s. 182.

3) T. Özkan, *Bir Gizli Servisin Tarihi*, İst., 1997, s. 258.

lu bir bildirimi var; Bildirici, Alpay'ın belki de buna dayanarak, Demirel'e çıkıp "mutlaka Teşkilat'ın içinden olmalı" biçimindeki ısrarı ile, Demirel'in desteğini aldığını bildirmemekle birlikte böyle düşünme mantıklıdır. Yılmaz ise bu dönemde, kendi kadrosunu kurma hevesinde idi ve kadrosunu MHP'den devşirmeyi planlıyordu; demek, Ş. Atasagun kimsenin aklına gelmiyordu. İşte bu nedenle bu gazetecinin yaptığı atama önemli olmaktadır.

İki yasa veya karşılıklı işleyen bir yasayı formüle edecek durumdayız; devlet fonksiyonları, tekellere parsellenmektedir ve tekeller, devlet kurumlarını aralarında paylaşmaktadırlar. Matbuat ise "medya tekeli" olma aşamasını geride bırakmış, endüstriyel-finansal tekeller olmuşlardır; ancak görüntülü ve basılı medya, hem devlet hizmetlerini parsellemede ve hem de kamu organları ile görevlilerini ele geçirmede ayrıcalıklı bir konumdadır. Bu nedenle bütün tekeller medya kuruluşlarını kurmakta ve "TİT" olarak kısalttığımız, tekstil-inşaat-turizm türünden, hem ihaleler ve hem ihracat ve döviz kurları ile teşvik sistemi açısından devlete bağımlı işletmeler, daha büyümek ve henüz tekel değilse bu aşamaya geçmek için, daha çok medya alanına girme eğilimindedirler.

Bu girişin sonuç ve uzantılarını irdelemek bu bölümün sınırlarını çok aşmaktadır: burada sadece MİT ve matbuat sektörlerinin kesiştiği alandaki etkiler üzerinde durabiliriz. Bunlardan birisi, son zamanlarda, matbuata hakim olan görülmemiş MİT güzellemesidir. Gerçi bu güzellemenin, tüm güvenlik güç ve kurumlarını kapsayacak bir yaygınlık kazandığına da tanıklık ediyoruz; daha önceki dönemlerde, yalnızca Türk Silahlı Kuvvetleri söz konusu olduğunda, çokça zaman içten, bir övgü dalgası estiriliyordu. Önce Emniyet Teşkilatı'na övgü, Silahlı Kuvvetler'e duyulan sevgiyi geride bıraktı ve daha sonra da, MİT güzellemesi hepsinin önüne geçti. Artık MİT'e değmiş "her şeyi" güzel saydığımız bir çağa girmiş bulunuyoruz.

Profesör Mahir Kaynak, burada çok öğreticidir; Kaynak, iktisat profesörüdür, ancak hiçbir gazete veya televizyon kanalı, bir iktisatçı olarak, Kaynak'ın görüşlerine başvurmuyor, bu alanda mediocre olduğu konusunda genel bir kabul görüyoruz. Fakat her gazete veya kanal, profesörü olduğu iktisat dışında ve hemen hemen her konuda, Kaynak'tan görüşünü sormakta ve bunları önemle yayınlamaktadır; bir zamanlar, Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı'nda benim danışmanlığımı yapan, o sırada deşifre değildi, ve daha sonraki

yıllarda Gazi Üniversitesi'nde birlikte iktisat öğrettiğimiz Mahir Kaynak, şu anda, bütün kanalların gülü olmuş durumdadır.[1] Kaynak'ı her konuda büyük bir otorite yapan ve her eve sokan, deşifre edilmiş bir MİT mensubu olmasıdır. Kaynak'ın, üniversite asistanlığı sırasında, çok atak bir solcu olarak görünmesi ve arkadaşlarını izleyerek onların dosyalarını tutması, son zamanlarda, Kaynak'a büyük bir sevgi ve otorite sağlamıştır. Profesör Kaynak, bunu, tanıklık ettiğimiz MİT güzellemesi dalgasına borçludur.

Kaynak'ın ve Ş. Atasagun'un, matbuatın temel karakteri haline gelen MİT güzellemesinden ziyadesiyle yararlandıklarını görüyoruz; ancak ülke de yararlanıyor mu, asıl önemli olan budur. Matbuattaki bu MİT güzellemesinin iki nedenini saptıyoruz, bunlardan birisi, nouveau riche, tekellerin korku sendromudur, "ideolojik" diyebiliriz ve buna daha sonra değinmek istiyorum;[2] diğeri ise, MİT-matbuat içiçeliğidir, çok kısa olarak değinmiş bulunuyorum. Şimdi, MİT güzellemesinin ülkeye maliyetinin analizi sıradadır.

En büyük zarar, MİT'in soğukkanlılıkla ele alınmamasıdır. "Ne alıyor, ne veriyor", bu hiç tartışılmıyor ve sürekli olarak MİT ve yöneticileri övülüyor; yöneticilerinin, son zamanlarda, birer "televole" yıldızı haline getirildiklerini de görebiliyoruz. Kabul etmek gerekir ki, Başbakan Ecevit'in ülkeyi, kuyruklu yıldızlarla donatmak ve mümkünse yönetmek eğilimi vardır, bu hastalığın, başbakanlığında nüksetmesini de bir rastlantı sayamıyoruz.

Artık "sansür", Türkiye'de matbuatın temel karakteridir ve ne yazık, burada, sansürün genel analizini yapmam imkansızdır; yalnızca, MİT'i ilgilendiren yanlarıyla yetinme zorunluluğu var. Bütün sansüre karşın, çok zaman,

1) Üniversitede, sabah kahvelerini içerken, Mahir ile yaptığım sohbetlerde MİT'in bilgisizliğine yine de şaşırıyordum; Profesör Kaynak, General Cemal Madanoğlu'nun yakını olarak Avcıoğlu-Madanoğlu cuntasının içine sızıp istihbarat yaptığı sırada nasıl fark edildiğini, benim anlatımımdan öğrenmişti. Doğan Avcıoğlu, *Devrim* bürosunda otururken KGB'den olduğunu tahmin ettiği bir Sovyet gazeteci, masasının üzerindeki bir kağıda ve ters olarak, "aranızda ajan var" diye yazıp gitmişti. Doğan bunu, bana, anlatmıştı. Bahçelievler'de, cunta toplantısını, bir mensubu olarak izleyen Mahir Kaynak, tuvalete giderek bir dolmakalem tipindeki vericiyle, merkeze haber veriyordu, bu sohbetimizde bunu da Mahir aktarmıştı ve Sovyetler Birliği ajanları, cunta toplantısının yapıldığı bölgeye elektronik ağ örmüşlerdi, Mahir'i bilememekle birlikte, gönderdiği istihbarat dalgalarını kaydediyorlardı. O sırada Sovyetler, Doğan'dan, Türkiye'de nasırist bir rejim bekliyordu. Doğan Avcıoğlu Cuntası, bunun dışında da içlerinde istihbaratçı olduğunu biliyorlardı; çünkü MİT'e, Kaynak'tan yazılı da, istihbarat raporları geliyor ve MİT içindeki cunta mensupları da bunu cuntaya aktarıyordu, bununla birlikte "Mahir Kaynak" ismini deşifre etmeleri sonra olmuştu ve Mahir'in de, bunun, nasıl tespit edildiğini öğrenmesi benim anlatımım üzerinedir. Mahir, bunu, daha sonraları MİT'in istihbaratı olarak aktarmaya özen gösteriyordu, doğru olmadığını burada kaydetmiş oluyorum. Burada aktarmak istemediğim başka örneklerden de biliyorum, MİT istihbaratı çok zayıftır.

2) "Sezer ve Matbuat" başlıklı çok kısa eke bakılmasını öneriyorum.

yetkili ağızlardan çıkan ve ancak satır aralarına sızabilen, "MİT iç istihbarattan çekilmelidir" sözlerini görebiliyoruz. Daha doğrusu, ancak benim buradaki analizime yakın bir değerlendirme sahipleri, satır aralarındaki bu anlamı okuyabilmektedirler, önemlidir. Bu, MİT'in iç istihbarat alanında sıfır olduğunun, siyasi ve bürokratik anlatımıdır.

Hürriyet gazetesinin, "Yolsuzluk 1. tehdit" başlıklı haberinden söz etmek durumundayım;[1] bu haberde önemli bir sansür var. Çünkü, İçişleri Bakanı S. Tantan'ın, "Kasırga Operasyonu" nedeniyle yaptığı bu basın toplantısında, Bakan Tantan, Hizbullah ve Uğur Mumcu operasyonlarında, MİT'in, hiçbir katkısı olmadığını açıklıkla belirtiyordu. Eğer bir İçişleri Bakanı, Uğur Mumcu cinayeti sanıklarıyla, Hizbullah örgütü üyelerinin yakalanmasında, merkezi istihbarat örgütünün hiçbir katkısı olmadığına işaret ediyorsa, bu, çok büyük bir haberdir ve ne yazık sansür edilmiştir. Gerçi haberde, "Tantan, Kasırga operasyonunda başarılı olmalarının sırrını da şöyle açıkladı" denilerek, Bakan Tantan'ın, "son operasyonlarda, Bankalar Üst Kurulu, DGM Savcısı, polis birlikte çalıştı" sözüne de yer verilmiştir. MİT'in adının geçmediğini görüyoruz, ancak gazete okuyucusunun bilim adamı olmadığını da biliyoruz, kaldı ki bilim adamlarının bile buradaki sükutu göremedikleri bir ülkedeyiz; Tantan, en önemli cinayet ve katliamların soruşturulmasında, MİT'in en küçük bir katkısının olmadığını çok daha açık ve her okuyucunun anlayacağı cümlelerle de söylüyordu, sansür edilmektedir.

Aydın Doğan Holding'e bağlı, *Radikal* gazetesinde başka bir haberden söz etmek yerindedir; haber, "Emniyet Genel Müdürlüğü'nün Milli İstihbarat Teşkilatı'yla (MİT) birlikte İslami terör örgütü Malatyalılar Grubu'na karşı..." diye başlamakta ve "Emniyet'in MİT ile birlikte..." sözleri, alt başlığı da süslemektedir.[2] Bu haber yazımı, MİT açısından abartılı olmakla birlikte doğrudur, çünkü Bakan Tantan, bu basın toplantısında, MİT ile işbirliğini söylüyordu; demek, Tantan'ın, MİT'ten yardım alındığına işaret ettiği açıklamaları, MİT başa çıkartılarak haber yapılmakta ve aynı Bakan Tantan'ın, MİT'ten hiçbir yardım alınmadığını açıkladığı konuşmaları ise sansür edilmektedir. İki sonuç var; sıradan okuyucuya, MİT'in abartılı olarak başa çıkartılmasıyla, MİT'in iç istihbarat yaptığı inancı kakılmakta ve ikinci olarak, asıl önemli olan

1) *Hürriyet*, 5 Eylül 2000, "Yolsuzluk 1. tehdit" haberi.
2) *Radikal*, 5 Ekim 2000, "Malatyalılar hedefte" haberi.

ESKİ MİT'Çİ KAYNAK'TAN KADINLARA 'CİLVE' DERSİ

MİT usulü tavlama

Kaynak kadınların kulağına küpe olacak öğütler verdi: Erkeğe 'Hoş bir beyefendi' deyin. Bu kapının aralandığı anlamındadır

MAHİR Kaynak... Türk solunun en 'itibarlı' isimlerinden biriyken MİT ajanı olduğu açığa çıkan ve örgütüyle köprüleri yıkılan ancak bugün yine en 'itibarlı eski MİT'çi unvanını elinde tutan bir kişi. Komplo teorisyeni olarak siyasi analizlerine sık sık başvurulan eski MİT'çi Mahir Kaynak, bugünlerde anılarıyla tabiri caizse kamuoyuna yeniden 'bomba' gibi düştü.

İSTİHBARAT DERSİ

Kaynak'ın tahlilleri ve öngörülerini biraz hayranlık biraz da heyecanla okuyan okurlar, önceki gün satır arasında ilginç öğütlerle karşılaştılar (özellikle kadınlar). Bu da Kaynak'ın kadın ajanlara verdiği istihbarat dersiydi. Ancak Kaynak, ajanlara istihbarat dersi verirken, bütün kadınları da 'erkek-kadın ilişkisi' konusunda uyardı.

Kaynak, kadın ajanlara verdiği istihbarat dersinde, 'hedef' erkeğe nasıl davranmaları gerektiğini öğütlerken kilit sözcüğü de veriyor. Kaynak şöyle akıl verdi: "Hedef için övücü söz söylemeniz şüphe etmesini engeller. Ona 'sevimli' demeyin. Bu kelime erkeklik içermez. 'Yak şıklı' demeyin fazla ileri gitmiş olursunuz. 'Hoş bir beyefendi' kapının aralandığı anlamındadır."

İŞTE KAYNAK'IN AĞZINDAN ALTIN ÖĞÜTLER

GEÇEN yıl bir MİT mensubunun nikahında 'eş' rolünü oynayan kadın memurla karşılaştım. Sohbetten sonra 'Evli ve çalışmayan kadınlar, işim uzadı diye annesine haber vermez. Bu hatayı istihbaratçılığa yakıştıramadım' dedim. Kız hala bekardı. İstihbaratçı olmayı düşünen hanımlara annelerine 'gecikeceklerini' nasıl haber vereceklerini anlatmak isterim. Şöyle bir konuşma fena olmaz: 'Anneciğim akşama yemeğe biraz geç kalabiliriz. Eşiniz rolündeki erkeği kasterek, 'Ahmet burada sohbete daldı. Çok hoş bir beyefendi ile tanıştık, laf uzadı...' Hedef için övücü söz söylemeniz şüphe etmesini engeller. Sizi beğenen bir insanın 'sahtekar' olmayacağı yargısı, şuuraltının herkese oynadığı bir oyundur. Ondan 'sevimli' diye söz etmeyin. Bu söz erkeklik içermez, 'yakışıklı' demeyin fazla ileri gitmiş olursunuz. 'Hoş bir beyefendi' sözü, kapının aralandığı anlamındadır...

Sabah, 31 Ocak 2001

Uğur Mumcu Cinayeti, Bahriye Üçok Cinayeti, Ahmet Taner Kışlalı Cinayeti ve Hizbullah Örgütü alanında, hiçbir işe yaramadığı unutturulmaktadır.

Böylece, çok önemli bir açıklığa ulaşmış oluyoruz; matbuatın tüm güzellemesi bir yana, MİT, iç istihbarat alanında bir hiçtir. Bu nedenle, İçişleri Bakanlığı'nın, bu bakanlıkta birisi Emniyet Genel Müdürlüğü ve diğeri Jandarma Genel Komutanlığı olmak üzere iki iç istihbarat düzeni bulunmaktadır, Başbakanlık Milli İstihbarat Teşkilatı'nı iç istihbarattan men önerisi mantıklı görünmektedir ve ciddiye alınmaya değer durumdadır. Canlılar dünyasında fonksiyonsuz organizmaları ortadan kaldırmak esastır; Darwin'e göre bu kaçınılmaz ve otomatik olmaktadır.

Dış istihbarat mı; bu alanda kapsamlı ve ikna edici bir analiz için hazırlıklı olmadığım kesindir, bu nedenle, yalnızca bazı gözlemlerle yetinmek durumundayız. Üç alanda söyleyeceklerimiz olabilir; birincisi Türk merkezi istihbarat örgütünün, Alman istihbarat örgütü ile ilişkisi üzerinedir. Çok gergindir ve her türlü işbirliğine kapalı olduğunu saptayabiliyoruz; Türk ajanlarının, Almanya'da beceriksiz ve kaba hareketlerinin, iki ülke arasındaki genel siyasi ilişkileri tehdit ettiğini görüyoruz. *Sabah* gazetesinin, haftalık Der Spiegel dergisinden aktardığına göre, Alman tarafı, "Türk casus diplomatların, burada yaşayan Türk ve Kürtler arasındaki sürtüşmeleri körüklediklerinden" şüphelenmektedir ve bu nedenle, diplomat pozisyonu ile Almanya'da görev yapan bazı MİT mensuplarının Almanya'yı terk etmelerini istemektedirler ve isteklerinin yerine getirildiğini öğreniyoruz. Ayrıca, pek çok alanda pek güvenilir istihbarata sahip haftalık *Aydınlık* dergisi de, Almanya'daki MİT mensuplarının tarikat eğilimli olduğunu kaydediyordu ki, iki haber, birbirini doğrulamaktadır; *Aydınlık*, çok sayıda MİT mensubunun Almanya'dan çekildiğini kaydetmiştir.

Alman ve Türk merkezi istihbarat örgütleri arasındaki güvensizlik bir kriz düzeyinde iken, matbuat bunu, Ş. Atasagun lehine bir kahramanlık öyküsüne çevirmekten geri kalmamıştır. Benzer bir durumu, Rusya istihbaratı ile ilişkiler açısından da görüyoruz; Rusya merkezi istihbarat şefleri, bir resmi heyette olmasına karşın, Moskova'da, MİT Müsteşarı ile görüşmeyi kabul etmediler; *Hürriyet*'ten S. Ergin bunu da bir kahramanlık hikayesi olarak nakledebiliyordu. Rusya tarafı, Türkiye merkezi istihbarat teşkilatının Amerika ile yakınlığından, daha yerinde bir sözcükle, CIA ile içiçe çalışmasından ve

Atasagun'un soğuk savaştan kalma bir üslubu sürdürmesinden şikayetçidirler; kuşkusuz istihbarat örgütleri birbirine karşı ve birbirinin aleyhine çalışırlar, ancak, bunun, kaba ve beceriksiz olması her türlü işbirliği imkanını ortadan kaldırabilmektedir ki, bu da büyük bir eksiklik sayılmaktadır.

Tam burada, MİT Müsteşarı Ş. Atasagun'un, 2 Şubat 1999 tarihinde, *Sabah* gazetesinden Yavuz Donat, *Hürriyet*'in Ankara büro şefi Sedat Ergin ve aynı gazeteden fıkra yazan E. Çölaşan ile, müsteşarlıkta yedikleri öğle yemeği ve burada yaptığı konuşma, bir gün sonraki *Sabah* ve *Hürriyet* gazetelerinin birinci sayfası, fotoğraf ve haritalarla bu yemeğe ve görüşmeye ayrılmıştı, girme cesareti gösterebileceğimiz üçüncü alanı oluşturmaktadır. Burada, MİT Müsteşarı, soğuk savaş döneminden kalma cümlelerle, "sıcak sular" ve "güneye sarkma" türünden malum edebiyatla Rusya'yı, iki ülke arasındaki ilişkileri sarsıcı düzeyde, suçladıktan sonra, "Apo'yu Rusya'ya kilitledik" vecizesini buyuruyordu. Matbuattan bu üç isim de, bu yemeği, bir yandan MİT'in saydamlaşması ve diğer yandan müsteşarın kehaneti olarak sunuyorlardı; yanlış çıkmıştır ve sonra düzeltmek cesaret ve dürüstlüğünü[1] de gösteremediler.

Hızla şunları kaydedebiliyoruz; a) Öcalan'ın Türkiye'ye getirilmesinden sonra, Öcalan'ın açıklamaları, Atina'daki tartışmalar ve daha önemlisi Washington'daki resmi ifadeler, Öcalan'ın, Suriye'den çıkmaya zorlandığı 1998 Ekim ayından sonraki ilk ay hariç, Rusya'da hiç olmadığını ortaya koyuyordu. b) Öcalan ise Türkiye'ye getirilmesinde en çok Rusya'yı suçluyordu; bu, Şenkal Atasagun'un Rusya'yı suçlamasıyla taban tabana zıt bir tablo yaratmaktadır. Öcalan, Moskova'dan, Kafkas Dağları üzerinden Kuzey Irak'a dönmek için serbest bırakılmayı istediğini ve Moskova'nın, kredi karşılığında kendisini Washington'a satmak uğruna, buna izin vermediğini de ileri sürmektedir. Demek, Türk merkezi istihbaratı bunlardan tümüyle habersizdi ve

1) Öcalan'ın İtalya'da olduğu zamanda, Dışişleri Bakanı L. Dini idi ve Dini, yakın zamanlarda, o günleri anlattı ve bunlar, *Hürriyet*'te aktarıldı, Dini şöyle söylüyordu:
"(Öcalan) Tek başına karar verdi. Gönüllü ayrılış operasyonunu bizzat Başbakan, gizli servislerin yardımıyla yönetti. Tıpkı Rusların yaptığı gibi... İstikamet bir transit ülkeydi. Ben Apo'yu alması için Primakov'u ikna etmeye çalıştım, ama, kabul etmedi. Hatta Rusya'dan transit geçişini bile kabul etmedi. İtalya'dan sonra Apo, şimdi açıklayamayacağım bir ülkeye, sonra da Yunanistan'a gitti. Yakıt yetersizliğini gerekçe göstererek Yunanistan'a indi ve böylece Yunanlılar, şaşkın vaziyette, Öcalan'ı kendi evlerinde buldular. Sonra Pangalos onu Kenya'ya gönderdi. Kenya'da İsrail Gizli Servisi bulmuş, Türkler, İsrail sayesinde Apo'yu yakaladı."
Hürriyet, 9 Mart 2001.
Buna karşın, S. Ergin ve diğerleri yanıldıklarını ve yanıltıklarını hiç yazmadılar.

"kitabi" bir biçimde ve soğuk savaş kitaplarından alınan cümlelerle, Rusya'yı suçluyordu. c) Atasagun'un, Donat-Ergin-Çölaşan triosuna, "Apo'yu Rusya'ya kilitledik" dediği ve bu trionun da bunu sevinçle yayınladıkları zamanda Öcalan, Nairobi'de idi, daha sonraki gelişmelerin bunu netlikle ortaya çıkardığını biliyoruz.

Şimdi, 19 Şubat 1999 tarihli *Hürriyet* gazetesini ele alabiliriz; Büro Şefi Ergin'in, Başbakan Ecevit ile yaptığı görüşme, bütün gazeteyi ve sayfalarını işgal etmiş durumdadır, Öcalan'ın Türkiye'ye getirilmesinden birkaç gün sonraya denk düşüyordu. İç sayfadaki haberin büyük başlığı "Yeşil ışık 4 Şubat'ta yakıldı" idi;[1] sözünü ettiğim yemekli görüşme 2 Şubat'ta yapılmış, 3 Şubat tarihli gazetelerde yayımlanmış ve 4 Şubat tarihinde, Washington, bu önemli haberi, Genelkurmay veya Dışişleri Bakanlığı'na değil, belki de ödüllendirme niyetiyle, MİT'e bildirmişti. Ecevit, Ergin'e, şunları söylüyordu: "Öcalan'ın Afrika'da olduğu bilgisi bize 4 Şubat'ta intikal etti. Bu tarihte bize Öcalan'ın Afrika'dan alınabileceği haberi geldi. Onun üzerine bir mekanizma harekete geçmiş oldu." Tekrar görmüş oluyoruz, MİT Müsteşarı'nın Rusya'yı suçlamalarının hiçbir temeli yoktur, "Apo'yu Rusya'ya kilitledik" vecizesi boş bir övünmedir ve Öcalan'ın yakalanarak Türkiye'ye getirilmesinde, Türk merkezi istihbaratının hiçbir katkısı olmamıştır. 4 Şubat tarihinde CIA, MİT'e, Öcalan'ın Nairobi'de kontrol altına alındığı ve Türkiye'ye teslim edilebileceği haberini gönderiyordu, bunu artık kesinlikle biliyoruz. Zamanın İtalya Dışişleri Bakanı L. Dini, asıl istihbaratın İsrail Gizli Servisi tarafından yapıldığını yazıyorsa da, ikisi arasında bir çelişki yoktur; böyle konularda, İsrail ve Amerikan gizli servisleri işbirliği içinde hareket etmektedirler.

Yine kesinlikle bildiğimiz, Washington'un, Öcalan'ın sığınmayı düşündüğü her ülkeye baskı yaparak, Öcalan'ı kolayca derdest edilebilecek bir yere sürüklediğidir ve bu, Amerikan basınında sıklıkla yazılmıştır;[2] bunu da normal karşılamak gerekiyor, çünkü dünyanın tek jandarması iddiasında Was-

1) *Hürriyet*, 19 Şubat 1999, "Yeşil ışık 4 Şubat'ta yakıldı" başlıklı haber.
Burada, Ecevit'in, Ergin'e söylediği şu sözleri de aktarmak yararlıdır: "Bence Rus Hükümeti, bize, Öcalan'ı himaye etmeyeceği güvencesini verirken samimiydi, ama kontrol edemediği güçler vardı. Onlara yeteri kadar söz geçiremiyorlardı. Bu işe bulaşmak istemediklerini belirttiklerinde samimiydiler. Samimi olduklarına inanıyorum. Çünkü Başbakan Primakov bu hususu çok sık vurguluyordu. Rus Hükümeti'nin bu tutumunu memnuniyetle karşıladığımı söyleyebilirim." S. Ergin, bunları naklediyor, ancak, iki hafta önce, Müsteşar Atasagun'a atfen yazdıklarını düzeltme gereği duymuyordu.

2) *Milliyet*, 21 Şubat 1999, "The New York Times: Washington operasyonda kilit rol oynadı" haberi.

hington'un bu büyük operasyonu kotarma işini başkasına bırakmasını bekleyemeyiz. Böylesi, emperyalizm teori ve pratiğine aykırı olurdu; Washington, teori ve pratiğe aykırılığa izin vermemiştir, şaşırmıyoruz. Buna ek olarak, Fransız Ortadoğu uzmanlarının, Öcalan'ın Suriye'den çıkarılma projesinin, Hafız Esad'ın ölümünden çok önce, yerine geçmesi beklenen Beşar Esad ile geliştirildiği yollu iddialarını da kaydetmekte yarar var; Suriye-Israil detante'i için gerekli görülüyordu. Ben de, daha önceki bir incelemede, Kafkasya'nın çatışma merkezi oluşuna dikkati çekiyordum; bölgede, şiddet alanlarında kayma bekleniyordu. Bütün bunlar, bu işe çok daha geniş bir çerçeveden bakmamızı ve Washington'un, Öcalan'ın Türkiye'ye teslim edilmesi sırasında, yaşamı konusunda bir taahhüd peşinde olduğu haberlerini ciddiye almamızı özendirmektedir.

Fakat insan, evrende yaşadığını bilse de yine de küçük bir noktadadır; üç gazetecinin, bir öğle yemeği ve sohbet için MİT Müsteşarlığı'na doğru yol aldıkları saatlerde, 2 Şubat 1999 tarihinde, ben de daha önce bağıtlanmış bir randevuya gidemiyordum. Bu tarihte, Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi'ndeki duruşmaya, daha önceden bildirilmiş olmasına rağmen, götürülmüyordum; Haymana Zindanı'nda idim ve 27 Ocak tarihinde, Değerli Yargıç Turgut Okyay başkanlığındaki Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi'nde bazı açıklamalar yapmış ve bu açıklamalara 2 Şubat tarihinde devam edeceğimi, avukatlarım vasıtasıyla, basına duyurmuştum.[1] Açıklama konusu, 1995 Seçimleri öncesinde, MİT tarafından A. Öcalan'a bir suikast tertip edilmesi ve bunun, Öcalan'ı ortadan kaldırmak üzere timlerin Suriye'ye geçtiği sırada sızdırılması idi ve bu açıdan, ister istemez, MİT'i ilgilendiriyordu. İkisi, bir yanda, benim sürpriz bir biçimde duruşmaya götürülmememem ile diğer yanda, MİT Müsteşarı'nın sürprizli bir zamanda üç gazeteciyi yemekli sohbete çağırması arasında bir korelasyon aramaya, insan aklı eğilimlidir. Bunu, aklın zaafı ya da gücü saymak mümkündür.

Burası, bu önemli tertip ve sızma işinin ele alınacağı yer olmamak gerekiyor,[2] buna, burada, sadece "mitmat" çerçevesinde değinmek zorunluluğunu duyuyorum. Fakat geçerken eski başbakan Mesut Yılmaz'ın bu açıklamalar-

1) Daha sonra, kendi imkanlarımızla, *Hürriyet* gazetesi içinde yaptığımız araştırmadan, *Hürriyet* Ankara Bürosu'nun o gün Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi'ne muhabir göndermediğini tespit etmiş bulunuyoruz.

2) Bu iş, çok daha ayrıntılı olarak ve belki de bir kitap bir kitap boyutunda ele alınabilir, zaman sorunudur.

dan neden bu kadar rahatsız olduğunu anlamakta güçlük çektiğimi belirtmek durumundayım. Bir devlet adamının, böyle bir durumda yapacağı ve talep edeceği, bir idari soruşturma olmalı idi ve hâlâ da budur. Çünkü böyle bir hazırlığın olduğu ve amacına ulaşamadığı pek çok bağımsız kaynak tarafından doğrulanmıştır.

"Başbakan Tansu Çiller'in dönemin Milli İstihbarat Teşkilatı Müsteşarı Sönmez Köksal'a verdiği talimat açıktı: 'Sizden Apo'nun kellesini istiyorum. Ne yapıp yapıp Apo'yu imha edeceksiniz...' Çiller bu talebini MİT'e her fırsatta tekrarlıyor, süratle sonuç almak istiyordu. Çiller, MİT'in arzuladığı tempoda hareket etmemesinden şikayetçiydi; bu şikayetini zaman zaman gazetecilere aktarmaktan da geri kalmıyordu. MİT, Başbakan'ın ağır baskısı altındaydı. Çiller'in talimatı, örgüt içinde de büyük tartışmaya ve ikiliğe yol açtı. MİT'in doğrudan, kendi mensuplarıyla bu operasyonun gerçekleştirebilme kabiliyeti sınırlıydı. MİT'in bir kanadı, bu yetersizliğe dikkat çekip, ihtiyatla davranılmasını telkin ederken, ikinci kanat iyi planlandığı takdirde pekala sonuç alınabileceğini savunuyordu.

MİT Müsteşarı Köksal, tercihini ikinci gruptan yana kullandı. Operasyonun sorumluluğunu MİT'in o dönemde kontr-terörizm merkezi yöneticisi Mehmet Eymür üstlendi. Tarih 1995 yılı sonbaharıydı ve Türkiye seçime doğru yol alıyordu."[1] Bu çok önemli yazının, *Hürriyet* gazetesinde imzasız olarak yayınlanmış olması ayrıca dikkat çekicidir.

Öcalan'a MİT tarafından düzenlenen suikastlar konusunda tam bir falsifikasyonla karşı karşıyayız; sızdırılan budur.[2] Eğer *Hürriyet*'teki bu çok önemli açıklama tekrar okunursa, görülüyor, MİT bu konuda ikiye ayrılmış durumdadır. MİT'in bir kanadı buna karşıdır, düzenlenmesini ve uygulamaya konulmasını istememektedir; ayrıca, operasyonun başarılı olması halinde ya-

1) *Hürriyet*, 6 Ekim 1998, "Yeşil'in elinden iki kez kurtuldu" yazısı. Ben açıklamalarımı yaparken bu yazıdan haberdar değildim, bu coupure'u bana, Haymana Zindanı'nda aynı mezarda kaldığımız Doğu Perinçek verdi, teşekkür ediyorum. Üzerinde Doğu'nun el yazıları var.

2) Geride bıraktığımız dönemde, önemli bütün davalar, Ankara 2 Numaralı Devlet Güvenlik Mahkemesi'nde ele alınmıştır. T. Okyay başkanlığındaki bu mahkeme İmralı'da Öcalan'ı da yargılıyordu ve Yargıç Okyay, konuyu bildiği için, Öcalan'a ısrarla soruyordu, gördük. Öcalan'ın cevabı şudur: "Bu konuda Yalçın Küçük'ün söyledikleri doğrudur. Yani bu olayı kendisine haber veren kaynaklar konusunda söylediklerinin doğru olması gerekir. Benim izlenimlerime göre bu haber Yalçın Küçük'e ANAP çevresinden sızdırılmış olup elbette ki genel başkanlarının bilgisi tahtında olmuştur."
T. Özkan, *Operasyon*, İst., 2000, s. 222.
Ne yazık, Değerli Yargıç T. Okyay, soruyu daha sonraki bir tarih itibariyle formüle ediyordu; bu hazırlık, 1995 Kasım ayındadır ve bu tür düzenlemelerin ilkidir.

kında yapılacak seçimlerde, yazıda "Tarih 1995 yılı sonbahanydı ve Türkiye seçime doğru yol alıyordu" denmektedir ki, kesin doğrudur, Çiller'in şansının çok yükseleceğini tahmin etmek de zor görünmüyor ve bu yüzden, pek çok siyasi liderin de bu operasyona, başarılı olma şansı karşısında, muhalif olduklarını tahmin edebiliyoruz. Demek, boşa çıkarılmasında çıkarı olan politikacı, yalnızca M. Yılmaz değildi; çıkar ortaklığını saptayabiliyoruz. Bende, İstanbul matbuatının da karşı olduğunu gösteren bilgiler var; çünkü hem Aydın Doğan ve hem de Dinç Bilgin grupları, hem 1995 ve hem de 1999 seçimlerine, Mesut Yılmaz'ı destekleyerek ve seçim sonrasında başbakan olarak görme umuduyla giriyorlardı. Artık Çiller'e karşı idiler; matbuat da Çiller'in adıyla özdeşleşecek bir operasyon başarısının karşısında yeralıyordu. *Milliyet*, Çiller'in ısrarı ile yapılan hazırlıkları, hemen zamanında, "çılgınlık" olarak nitelemişti; burada da siyaset ile matbuatın içiçe girişine tanıklık ediyoruz.

Burada önemli olan iki noktayı saptayabiliyoruz; en ciddi bir biçimde ve bir DGM önünde bu açıklamayı yaptığım zaman, Öcalan Suriye'den çıkmaya zorlanmıştı, çeşitli ülkeler, idam etmeme güvencesi karşısında Türkiye'ye iade etmeye hazır olduklarını bildirirken, siyasi kadrolar burada isteksiz davranıyor ve ülkeyi bir "Apo Maniası" içine sokuyordu, ben birinci planda, bu mania'yı ortadan kaldırabilmek için bu açıklamayı yapıyordum. M. Yılmaz ise, sorunu böyle görmedi ve 1999 seçimlerinden hemen önceydi, 27 Ocak 1999 tarihinde başlamıştı, açıklamanın, muhtemel başbakanlığına bir engel olduğu değerlendirmesiyle, hem sansür ettirmeye ve hem de bana husumet tahrik etmeye yöneliyordu. Önce yakın kadrosundan Bülent Akarcalı, çeşitli kanallardan bana küfre varan hakaretler yağdırdı[1] ve arkasından M. Yılmaz da, Yalçın Küçük'ün "akli muvazenesinin ölçülmesini" istediğini ilan etti; bunları, sadece iki örnek olarak sayıyorum.[2] Çok önemli bulmuyorum.

İkinci ve daha önemli nokta, M. Yılmaz bir kenara, bu tertibin, MİT'in dışına nasıl sızdığıdır. Ben, hep bu noktanın araştırılmasının önemli olduğunu işaret ediyordum ve burada da bir cezai soruşturma yerine,[3] benim hukuk bilgim çerçevesinde bir cezai soruşturmanın hukuki dayanağı bulunmamak-

1) İstanbul'da ön seçimi kaybeden Akarcalı'nın daha sonra Yılmaz tarafından listede kazanabileceği bir yere konmasında bu küfürlerin etkisini görmek gerçekçidir. Bunlara dava açmayı hiç düşünmedim.

2) *Sabah*, 4 Şubat 1999, "M. Yılmaz Rus ve Yunan Elçilerle görüştü" haberi.

3) Öcalan'ın aktardığım açıklamasından sonra Ankara DGM Başsavcılığı inceleme başlatmıştı, sonucunu bilmiyoruz.
Hürriyet, 7 Nisan 1999, "Yılmaz ve Sezgin'e 'Öcalan' incelemesi" haberi.

tadır, idari soruşturmanın mutlaka gerektiğini ileri sürüyordum. Artık tertibin, zamanın başbakanı Çiller'in ısrarı üzerine olduğuna ve MİT içinde, hukuki ve başka gerekçelerle çok ciddi bir muhalefet olduğunu bildiğimize göre, böyle bir idari inceleme hem imkanlı ve hem de kaçınılmazdır. Öte yandan, F. Bildirici'nin çok sempatik bir yaklaşımla kaleme aldığı Atasagun biyografisinden şu şekilde bir aktarma yapma imkanına da sahibiz: "1995 temmuzunda Atasagun, MİT'te operasyon daire başkanlığına atandığında Eymür, aynı dairede 'Kontrterör Merkezi' başkanıydı. Eymür, altı ay kadar Atasagun'un yardımcısı idi."[1] Burada iki uyum saptıyoruz; Bildirici de *Hürriyet* kadrosundadır ve araştırma haberleri yazmaktadır ve buna ek olarak, *Hürriyet*'in bu çok önemli tertiple ilgili verdiği tarihle, Atasagun'un, tam bu operasyon sırasında, operasyonla görevlendirilen Eymür'ün amiri olduğu ve tarihleri birbirini tutmaktadır. Bir ek uyum veya uyumsuzluk ise, uzun yıllar MİT içinde yazgı birliği yapan Eymür ile Atasagun'un bundan sonra, yollarının ayrıldığı ve birbirinin keskin muhalifleri olduklarıdır.

Peki sansür başarılı olabildi mi; bu soruya, netlikle "hayır" cevabını veriyoruz. a) İslamcı ve MHP medyası, açıklamaları, kampanya haline getirdiler. b) Çiller, barışçıl görünmeye özen gösterse de, bağlı gazete ve televizyonları öne sürüyordu, bunlar da hem bana ve hem de Yılmaz'a ağır hücumlarla, kin kustular, yaydılar. d) Fısıltı gazetesi en güçlü yayın aracı olduğunu bir kez daha kanıtlıyordu. e) Mesleğinin onuruna düşkün olanlar, Yalçın Bayer, Hakkı Devrim, satır aralarından haber verdiler; Aktüel "iyi ki yalanladılar" diyerek, Yılmaz, Atasagun ve benim fotoğraflarımla düzenlediği bir sayfa ile, Atasagun'un yalanlamaları sayesinde haberdar olduklarını haber veriyordu. Bedri, *Milliyet*'te, birinci sayfadan çizdiği karikatürle, mesleğine bağlılığını gösteriyordu; bana küfür ölçüsünde hakaret etmeleri, yaymalarını sağlıyordu, küfürler, aydınlığın kapıları oluyordu.

Aydın Doğan Grubu gazeteleri, benim açıklamalarımı vermedikleri için, Atasagun'un bana hakaretlerini de yayınlamama nezaketini gösteriyordu. O sırada, Aydın Doğan Holding ile bir vasalite ilişkisi içinde olan *Cumhuriyet*[2] ve sadık muhalifi *Sabah*, benim açıklamalarımı yayınlamadıkları halde, MİT

1) F. Bildirici, *Siluetini Sevdiğimin Türkiyesi*, op. cit., s. 186.
2) *Cumhuriyet*, Aydın Doğan Grubu gazetelerin haberlerinden öğrendiğimize göre, Bayındır Holding sahibi K. Çörtük ie ortaklık kurarak bu vasalite ilişkisinden kurtulmuş görünmektedir; bu, Aydın Doğan Grubu gazetelerinden ayrı haber politikası izleyebileceğinin de habercisidir.

ANAP lideri Mesut Yılmaz, "Yunanistan'ın Apo ile ilgili tavrından memnunuz" dedi.

Rus ve Yunan elçilerle görüştü

ANAP lideri Mesut Yılmaz, "Bölücüba ı, nereye giderse gitsin Türkiye'nin pe ini bırakması mümkün değil" dedi

Ankara ANAP lideri Mesut Yılmaz, dün Nene Hatun Caddesi'ndeki evinde Yunanistan'ın Ankara Büyükelçisi Dimitrios Nezeritis ve Rusya Federasyonu'nun Ankara Büyükelçisi Aleksandır Lebedev'le görüştü. Görüşmeden sonra Apo sorununda iç politikaya kadar çeşitli konularda soruları yanıtlayan Yılmaz, Nezeritis'le görüşmesi ile ilgili olarak şunları söyledi:

"Yunanistan Başbakanı Sayın Simitis, bana PKK'ya destek vermeyecekleri konusunda güvence vermişti. Bütün baskılara rağmen muhalefetin bütün çabalarına rağmen bu yönde hareket etmelerinden memnun olduğumuzu söyledim. Yunan Hükümeti'nin, bundan sonra da Türk-Yunan ilişkilerine zarar vermeyecek şekilde hareket etmesi dileğini ilettim.

Rus Büyükelçisi ile görüşmesinde de Apo krizinin ele alındığını belirten Yılmaz, "Sayın Primakov'un bana verdiği yazılı güvencenin tersine hareket edeceğini düşünmemiz için herhangi bir neden yoktur. Rusya, köklü bir devlettir. PKK elebaşının Rusya'da bulunmadığı ve Rusya'da ikametine izin verilmeyeceğini söylediler" diye konuştu.

Yalçın Küçük'e tepki

Yılmaz, "Türkiye, Apo'nun izini kaybetti mi?" sorusuna ise, "Nereye giderse gitsin, Türkiye'nin peşini bırakması mümkün değildir' yanıtı verdi. *Yılmaz "Apo'nun kaçmasına yardımcısı olduğunu iddia eden Yalçın Küçük'ün "aklı muvazenesinin ölçülmesini" istediğini de açıkladı. Yılmaz, iki türlü seçimle ilgili olarak da,* "partilerin oyları açısından değil, demokrasinin gelişmesi için önemli olduğunu" söyledi.

ANAP lideri Mesut Yılmaz, "Yunanistan'ın Apo ile ilgili tavırlarından memnunuz" dedi.

Sabah, 4 Şubat 1999

MİT Müsteşarı Atasagun

'Yalçın Küçük'ün iddiaları saçma'

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) - MİT Müsteşarı **Şenkal Atasagun**, **"bölücü terör örgütüne yardım ve yataklık"** suçundan tutuklu olarak yargılanan Prof. Dr. **Yalçın Küçük**'ün teşkilatı ve kendisi hakkındaki iddialarını **"deli saçması"** olarak niteledi.

MİT Müsteşarı, Prof. Dr. **Küçük**'ün bazı basın organlarında yeralan açıklamalarıyla ilgili olarak dün yazılı açıklama yaptı. Atasagun, Küçük'ün uzun yıllardır PKK'nin ve elebaşısının **"uşaklığını, dalkavukluğunu"** yaptığını, kaçtığı ülkelerde barınamayınca Türkiye'ye dönmek zorunda kaldığını ileri sürdü. Atasagun **"Gerçekte bu kişinin beyanları, hedeflerimizin canını yaktığımızın bir delilidir. Başında bulunduğum MİT, ülkemize ve insanlarına zarar veren tüm hedeflerin daima peşinde olacaktır. Bu hedefler kaçabilir, ancak saklanamazlar. Ve mutlaka Küçük gibi Türk adaletine teslim olacaklardır"** dedi.

Cumhuriyet, 4 Şubat 1999

MİT'ten Yalçın Küçük açıklaması

Ankara- MİT Müsteşarı Şenkal Atasagun, Ankara 1 No'lu DGM'de "bölücü terör örgütüne yardım ve yataklık" suçundan tutuklu olarak yargılanan Prof. Dr. Yalçın Küçük'ün MİT ve kendisi hakkındaki iddialarını "deli saçması" olarak niteledi. Atasagun, "Senelerdir PKK'nın ve elebaşının usaklığını yapan, kaçtığı ülkelerde barınamayınca Türkiye'ye dönmek zorunda kalan ve kendisini yargı karşısında bulan bu kişinin teşkilatımız ve şahsımla ilgili beyanları, deli saçmasıdır" dedi.

Sabah, 4 Şubat 1999

Müsteşarı'nın bana çok ağır hakaretlerini haber yaptılar ve ben de buradan öğrenmiş oluyordum. Yılmaz'ınkine benzer benim deliliğim üzerine iddialara, Emin Çölaşan'ın ikide bir yazdığı ve daha sonra "andıç" adıyla da bilinen Çevik Paşa Emirnamesi'nde yeralan Yalçın Küçük karalamaları ekleniyordu; ancak özü, çok derin bir husumeti yansıtmasıdır. Bu derin husumetin kaynağına inmek çok verimlidir.

Şunları kaydedebiliyoruz: a) Ben, ülkedeki bazı gelişmeleri aydın onuruma yediremediğim için üniversite profesörlüğünü iterek gönüllü sürgüne gittim ve tepkim amacına ulaşınca, tarihimizde, iki büyük şairimiz, sağda Mehmet Akif Ersoy ve solda Nâzım Hikmet'in yapamadığını yaparak, hakkımda kesinleşmiş hüküm ve pek çok ceza kovuşturması varken dönme yürekliliğini gösterdim. Tereddüt etmedim mi, mümkün mü; ancak, bunu, hem Ersoy ve hem de Hikmet adına da yaptığım kesindir. Dönüşümü, bir 29 Ekim tarihine denk getirdim; çok sonra gördüm, matbuatın "PKK sözcüleri" dedikleri kimseler, benim dönüşüm üzerine, beni, Kürtler içinde bir Türk ajanı ilan etmişler, *Hürriyet*'in birinci sayfa haberi ektedir. Ben hem kemalizmin ajanı ve hem Türk Ordusu'nu tutan işe yaramaz birisi olarak lanetleniyordum. b) Açık veya gizli, Türk Solu'nun pek çok yayını, Atılım bunlardan birisidir, beni, "Öcalan'ı kemalist yapan" kimse olarak şiddetle kınamaktadır. c) Öcalan'ın İmralı'daki avukatlığından Washington güvence vermediği için çekilen Ahmet Zeki Okçuoğlu ve pek çok Kürt, Okçuoğlu kendi dergisi Serbesti'de ve islamcı Selam'da dile getiriyordu, Öcalan'ın, İmralı'daki Türkiye ve Kemal Paşa yanlısı açıklamalarını, Yalçın Küçük'ün düşünsel etkisine bağlıyordu. d) Ekte yeralan *Hürriyet*'in haberi, 1 Kasım 1998 tarihlidir ve ancak ilk formülasyonları burada da var; daha sonra S. Bucak veya Y. Kaya veya bir başkası tekrar tekrar, ısrarla, Öcalan'ın Şam'dan çıkarılmasını ve Türkiye'ye getirilmesini, Y. Küçük'le bazen "bacanak" ve bazen da "kayınbirader" olarak ilişkilendirdikleri, "Büyükelçi C. Duatepe - Y. Küçük Komplosu" ile açıkladılar. 2001 Şubat ayında, İstanbul'da yayınlanan gazetede de bunu tekrarladılar. Herhalde, MİT Müsteşarı'nın husumeti, bu çok kısa özetten kaynaklanmaktadır; hep, parçası olmaktan onur duyduğum Türk aydınının bir keşif kolu, bir ileri gözetleyicisi[1] bilinci ile hareket ettim; daha doğrusu hep Türk aydını olmanın sorumluluğu ve Türkiye solcusu olmanın onuru, beni harekete ge-

1) Kıbrıs Savaşı'nda "ileri gözetleyici" kadrolu Topçu Subayı idim, bu nitelemeyi bilerek kullanıyorum.

çiriyordu. Ne yazık, şimdi bile, henüz tarih yazılmadan önce de, bütün propagandaya karşın, Öcalan'ın Türkiye'ye getirilmesinden MİT'e ve bu sırada en üst yöneticisi Atasagun'a hiçbir pay düşmemektedir; Amerika, payların tümünü kendine ayırıyor ve Kürtler ise, bütün payları, Y. Küçük'e yüklüyorlar, belki de husumetin nedenlerinden birisi buradadır. Herhalde ciddi saymamak gerekmektedir.

Ciddi olma zorunluluğu var; en ciddi sorunları bir magazin haberi haline getirmek, gazetecilik sayılmamalıdır, ne yazık bu aşamadayız. Herkesin bildiği, MİT'in, Ankara Yenimahalle semtindeki binasına bir tabela asmayı, MİT'in kamuya açılması veya saydamlaşması olarak sunan bir matbuat ile karşı karşıyayız. Benim burada özetlediğim sızma sorununu, kimseyi suçlamadan, en yüksek denetleme kurullarınca inceletmeden, açılmadan ve saydamlaşmadan söz etmek, kendimizi aldatmaktır; şimdi bu noktadayız.

Buradan devam etmek istiyorum ve yalnızca, üstelik tümü, Aydın Doğan Holding tarafından yayımlanmış malzemeyi kullanarak devam edebilmeyi umut ediyorum. Bir tablo var; üzerinde ciddiyetle düşünmek zorunludur.

1) Mehmet Eymür, anılarında, kendisininki kadar Hiram Abas'ın yaşamını da anlatmaktadır; H. Abas'ın, ilk görev yeri, Sovyetler Birliği zamanında, Bakü idi ve bu görev Amerikan istihbaratı için son derece önemli sayılıyordu. Soğuk savaş döneminde, Amerikan memurlarının hareketi sınırlandığı için, MAH ve MİT memurlarının Amerika hesabına istihbarat yaptıkları; Sovyet tarafının değişmez inancı idi. Eymür, Hiram Abas'ın Bakü'de görev yaparken, aynı yerde çalışan ve Hiram'dan kıdemli MİT mensubu N. Ç. ile ihtilafa düştüğünü yazmaktadır. Eymür'ün anlatımından, Abas'ın bu ilk görevinin yeteri ölçüde parlak geçmediği izlenimini alıyoruz.

Bu ön bilgilere eklenecekler ikidir. a) "Batum'daki operasyon hasılasını değerlendiren Amerikalılar, Batum'dan dönüşünden sonra N. Ç.'nin Sovyetler'ce angaje edilmiş olabileceğini belirterek MİT'e sorgulanmasını teklif etmişler, o zamanki yönetim herhalde Teşkilat'ı yıpratır gerekçesiyle bunu uygun görmemişti."[1] Bir Türk memuru için soruşturma önerisinin Amerikalılardan gelmesi şaşırtıcı; ancak Amerikalılar haklı olabilirler ve N. Ç.'nin Sovyetler hesabına çalışmış olması mümkündür. Fakat N. Ç.'nin dürüst bir Türk ajanı olarak Hiram Abas'ın bir Amerikan ajanı türünden hareket etmesini en-

1) M. Eymür, *Bir MİT Mensubunun Anıları*, Milliyet Yayınları, 1991-97, s. 51.

gellemek istemiş olması da ihtimal dahilindedir. Hangisi? Daha önce, T. Özkan'ın, yine Aydın Doğan Holding tarafından yayımlanan bir kitapta, asker kökenli MİT mensuplarının Hiram Abas'ı Amerikalılar ve Mossad hesabına çalışan birisi olarak gördüklerini yazdığına işaret etmiştim. Demek ortada bir soru var. b) Zamanın MİT yöneticilerinin, Amerikan tarafının bu teklifini ciddiye almadıklarını, yine, Eymür'den öğreniyoruz. Üstelik, bir süre sonra, N. Ç., "güneydeki büyük illerimizin" birisinde Bölge Daire Başkanı olarak görevlendiriliyor ve Eymür, bundan hemen sonra, "bir süre burada başkanlık yapan N. Ç, daha sonra bir trafik kazasında hayatını kaybetti"[1] diye yazmaktadır. Kayıp mı etti, yoksa kaybettirildi mi; bir tek CIA filmi izlemiş birisi bu soruyu sormak zorundadır.

2) Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk, göreve gelir gelmez, MİT'in başına kendisi gibi amiral, Bahattin Özülker'i getirmiştir; Ecevit'in ilk hükümetine, 1974 yıllarına denk düşmektedir. Bahattin Paşa, kemalist ve aynı zamanda "MİT'in olayların kaynağında hep solcuları gören tutumunu beğenmeyen" bir müsteşar idi.[2] Paşa, çok kısa zamanda, teşkilat içinde kendisini sevdirdi ve hakim oldu; ancak görevi çok kısa sürdü. Paşa, MİT'in o zamanki tutumunu eleştiren bir rapor yazdıktan bir hafta sonra "26 Eylül 1974'de, bir denetleme için gittiği otel odasında ölü bulundu"; Paşa'nın eşi, S. Yalçın ve D. Yurdakul'un yazdıklarına göre, "kocasının bir cinayete kurban gittiğine emindi" ve Binbaşı E. Mütercimler, zehirletildiğini ileri sürüyordu.[3] Gerçekten ne oldu biz dünyadaki, başta Mossad ve CIA, pek çok istihbarat örgütünün iz bırakmayan zehirler kullandığını biliyoruz. Bu işte dış zehir var mı, araştırılması zorunludur.

3) Albay S. Savaşman'ın başına gelenleri ise ayrıca yazmamıza gerek görmüyorum. MİT'in bu önemli yöneticisi, MİT'in eski müsteşarlarından General Behçet Türkmen'in, Dışişleri eski Bakanı ve şimdi *Hürriyet* gazetesi yazarı İ. Türkmen'in babası, memurların maaşlarının bile CIA'den geldiğini söylediği MİT'te, Hiram Abas ve ekibi tarafından Amerikalılar hesabına casusluk yaptığı gerekçesiyle, yakalanmış ve arkasından, ağır hapse mahkum edilmişti; bütün kaynaklarda yazılıdır. Albay Savaşman, uzun hapislik döneminde, bunun, bir komplo olduğunu, asıl Amerikan tarafının başını Hiram Abas'ın

1) ibid., s. 51.
2) S. Yalçın - D. Yurdakul, *Bir MİT Görevlisinin Sıradışı Yaşamı*, Doğan Kitapçılık, 2000, s. 262.
3) ibid., s. 263.

çektiğini ileri sürdü; Amerikalılar'ın, MİT'in bir Amerikan teşkilatı olmasına karşı çıkanları, "Amerikan Ajanı" olarak tasfiye ettirdiğini de düşünebiliriz.

4) Eymür'ün anılarından bir paragraf daha aktarıyorum; "Fabrikatöre, el altından bilgi veren ve yazılar hazırlayan bir Emekli Hava Kurmay Albay, 16 Mart 1983 tarihinde Istanbul'da CIA mensubu ile gizli buluşma sırasında suç üstü yakalandı."[1] Eymür'ün "fabrikatör" kod ismiyle anlattığı, Doğu Perinçek'tir; 12 Mart'ta ve öncesinde, devrimci yönde önemli roller üstlenmiş bu Kurmay Albay'ın, Amerikan casusu olarak yakalanmasının, *Aydınlık* dergisine bilgi verişi ile aynı paragrafta yazılması, tesadüf mü yoksa bir mantığın yüze vurması mıdır, bu soruyu önemsiz sayamayız. Kurmay Albay'ın dinamik ve zaman zaman tutarsız bir kişilik sahibi olduğunu inkar etmek mümkün görünmüyor; ancak Amerikan casusu olarak yakalanmasının asıl nedeni, Perinçek'in *Aydınlık* dergisi ile işbirliği yapması mıdır, akla gelmesi gerekiyor.

Eymür, tutuklanan bu Kurmay Albay için şu bilgileri de eklemektedir: "Bir müddet sonra gazeteler A. T.'nin cezaevinde kalp krizinden öldüğünü yazdılar. Em. Hava Kur. Alb. A. T. gazetelerde çıkan birkaç ufak haberle kaldı ve unutulup hafızalardan silindi." Bu iddia kısmen doğrudur; Kurmay Albay Turan Çağlar'ın, yakın zamanlarda göçen Barış Manço'nun kayınpederi ve dolayısıyla Lale Manço'nun babası olduğu bile, yakın zamanlara kadar, matbuat tarafından, gizleniyordu. Bir "yaslı dul" idolü yapılmak istenen Lale Manço'nun babası olduğu hatırlatılarak Albay'a sempati duyulmasından ve muhtemel soruların ortaya çıkmasından kaygılanılıyordu; "mitmat" ilişki bu ölçüye varmıştır.

T. Özkan'ın yazdıklarını yararlı buluyorum, fakat, aktaracağım şu anlatımın objektif olduğunu söyleyemiyorum: "Ancak ünlü sanatçı Barış Manço'nun kayınpederi de olan Çağlar, uzun süre tartışılır. Çünkü MİT içindeki bazı gruplarla büyük çatışma içinde bulunan *Aydınlık* gazetesi ve etrafındaki siyasi oluşum Çağlar'ı haber kaynağı olarak kullanmıştır. Bu olay üzerine de komplo teorileri üretilir. Oysa olay son derece açık ve nettir. Ama MİT yine kendisini anlatamaz. Hele Turan Çağlar'ın rahatsızlığından kaynaklanan ve intihar olarak nitelendirilebilecek ölümünün ardından MİT, yine hedef tahtası olur. Sıkıntı, ne yaptığını anlatamamaktan ve yıllarca yanlış kullanım-

1) M. Eymür, op. cit., s. 127.

dan kaynaklanan, güvensizlik bunalımından doğmaktadır."[1] Özkan, Kurmay Albay Çağlar'ın intihar etmediği ve bir cinayete kurban gittiği yollu iddialar olduğunu dolaylı olarak yazmakta, burada, MİT'in kendisini savunamamasından yakınmaktadır; bu bilgi önemlidir.

Eymür de Özkan da, Albay Çağlar'ın ölümünden bir hafta önce, kendisini sorgulayan iki kişiye teşekkür içeren bir mektup yazdığını kaydediyorlar; sorgulayanlardan birisi, Ş. Atasagun idi ve T. Özkan, Çağlar için, "eski bir asker casus olarak MİT'i kutlar" diye yazmaktadır. Ancak hem Eymür ve hem Özkan'ın, bu mektubu, Çağlar'ın intiharının kesin kanıtı olarak sunduklarını görüyoruz; halbuki Özkan'ın zekası, bu mektubun tam ters bir kullanımının olabileceğini görmeye yeterlidir. Çünkü Çağlar, masum olduğuna inanmaktadır ve kısa bir süre sonra bırakılacağı inancındadır; bu inançta bir kimsenin, teşekkür mektubu yazması normaldir. Öte yandan Çağlar, kalp hastası idi ve sürekli tablet alıyordu; ölümü tabletini almamasına bağlanmış ve bundan intihar sonucu çıkartılmıştır. Halbuki yanlış ilaç aldığını veya kendi tableti niyetiyle başkasını aldığını da düşünmek mümkündür; CIA filmlerinden, ilaç değiştirmenin, hiç de zor olmadığını öğrenmiş bulunuyoruz. CIA'yı düşünmek durumundayız.

5) *Hürriyet* gazetesi, Yılmaz Güney'e olan sevgiyi yıkabilmek için, Mahir Kaynak'ın anılarına dayanarak, Yılmaz Güney ile MİT mensubu bir Necati arasındaki yakınlıktan söz ediyordu; Güney'in MİT bağlantısı kanıtlanmak isteniyordu. Bir kez, Mahir Kaynak'ın bu konuda hiçbir bilgisi olmamak gerekmektedir ve bu, çok daha önceden de yazılmıştır. Eymür, anılarının "Yılmaz Güney" başlıklı bölümünde, "olaylarla ilgili şubenin başında Necati adında bir arkadaşımız vardı" demekte ve temcit pilavı türünden ikide bir sürülen Yılmaz ile Necati yakınlığını anlatmaktadır.[2] Öyle anlaşılıyor, MİT'de Şube Müdürü Necati, Yılmaz Güney'e dostça yaklaşıyor; bu dostluğu, Yılmaz'ın eşi Fatoş Güney, "Yılmaz, Necati'yi devrimci yaptı" sözleriyle abartılı bir biçimde doğruluyordu. Ancak hem M. Kaynak ve hem de F. Güney, Eymür'ün anılarında yeralan önemli bir paragraftan habersiz görünüyorlardı, aktarmak gereğini duyuyorum. "Necati bu olaydan sonra Teşkilat'tan ayrılmaya mecbur bırakıldı" diyordu ve şöyle sürdürüyordu: "Sonraki yıllarda kendisinin Adana'ya yerleştiğini öğrendik. Birkaç yıl sonra aldığımız habere göre Necati,

1) T. Özkan, *Bir Gizli Servisin Tarihi*, Milliyet Yayınları, 1996.
2) M. Eymür, op. cit., s. 87.

evinde banyo yaparken düşüp ölmüştü. Teşkilat'ta istikbali olan ve hızlı yükselen bir memur beşeri hırslarına mağlup olmuştu." Eymür'ün üslubundaki "ders verdik" tonunu ve "işte böyle olur" havasını sezmemek imkansızdır.

6) Bu listeye bir de Yargıç Akman Akyürek'i ekleyebiliriz; Tuncay Özkan, internette, F. Altaylı ile yaptığı tartışmada, "Akman Akyürek benim dostumdu, ben dostumu savundum" diyordu. Biz Yargıç Akyürek'i, Susurluk Komisyonu'ndaki çalışma ve konuşmaları nedeniyle tanıyorduk ve Özkan, Susurluk Komisyonu raporları için, "bütün bu belgeleri bir araya getiren, toparlayan kişi Akman Akyürek'tir" diyordu. Gerçekten Yargıç Akyürek, gerçek peşinde bir kamu görevlisi izlenimini veriyordu, istihbarat örgütleriyle ilişkisi olduğu düşünülebiliyordu, dürüst tutumu rahatsız edici olabilirdi ve İstanbul'da kuşku davet eden bir trafik kazası sonucunda, bu dünyadan göçüyordu. "Trafik Canavarı", belki de sandığımızdan daha canavardır ve gizlidir.

Bütün bunları bir kenara bırakarak, sadece, binaya bir tabela asarak, eski yöntemlere ek olarak bir de siyaset planlama teşkilatı rolünü benimseyip, matbuatı yönlendirmekle, gizli servislerin saydamlaştığını yazabilmek, burada işaret ettiğim içiçeliğin, sanıldığından daha girift olmasıyla mümkündür. Ayrıca bu sorun, hem basının tekelleşip diğer tekellerle bütünleşmesi ve hem de özgürlüklerin önüne büyük bir engel olarak çıkışı ile ilgilidir.

Basının bozulması, bizim, yıllardır en hassas olduğumuz sorunların başında geliyordu. Çeşitli dergi ve yayınlarımızda, bunu irdelemeye çok büyük öncelik veriyorduk ve pratiğiyle uğraşırken teorisini ihmal etmiyorduk. Başkaları da vardır, ancak bizim bu titizliğimiz, ülkemizi, en azından bu konuda, diğer ülkeleri izleyen, dış dünyanın teşhis ettiği problemleri anlamaya çalışan bir duruma düşmekten kurtarıyordu. Dış dünya dediğimizde aklımıza, profesörler E. S. Herman ile Noam Chomski, öncelikle gelmektedir. Herman-Chomski'nin Konsensüsü İmal Etme başlığıyla ve medyanın siyasal iktisadını geliştirmek üzere yayınladıkları çalışma, gerçekten öncüdür;[1] biz, hem bu çalışmayı duyuruyor ve hem de bağımsız analizlerimizin benzerliğine dikkati çekiyorduk. Öte yandan, I. Ramonet'nin, yakın zamanda büyük medya bozukluklarını inceleyen Komünikasyonun Zorbalığı çalışması da,[2] Batı'da da, kütle haberleşmesinin nasıl zorbalık haline geldiğini gözler önüne seriyordu. Bunlar,

1) E. S. Herman - N. Chomski, *Manufacturing Consent-The Political Economy of The Mass Media*, N. Y., 1998.
2) I. Ramonet, *La Tyrannie de la Communication*, Paris, 1999.

titizliğimizin çağdaş olduğunu göstermesi açısından, bizi yüreklendiriyordu.

Bu titizlik çerçevesinde, "mitmat" ilişkilerine hassas davranıyorduk. Bu hassasiyet ile, daha 1992 yılında, *Hürriyet* gazetesi Başyazarı Oktay Ekşi'nin MİT ile bir ilişkisi olup olmadığını, zamanın başbakanı Demirel'den soruyor ve açıklık istiyorduk; O. Ekşi, *Hürriyet*'teki başyazısında, görülmemiş sertlikle tepki göstermişti, şaşırdığımızı söylemek durumundayım.[1] Bu yetmedi, Ekşi, aradan yıllar geçtikten ve ben, yazı ve kitaplarımdan kesinleşmiş hükümleri çekmek üzere, Paris'ten, gönüllü sürgünden döndüğüm ve zindanda olduğum bir zamanda, bana karşı tazminat davası açıyordu; gerçekten şaşırtıcı ve deneyimli bir gazeteciye yakışmayan bir haldir.

Fakat olumsuzlukların olumlu yanları olmalıdır. Bu dava, sorunumuzu, daha bilimsel ve derli toplu olarak ele almamız imkanını da doğuruyordu. Yargıtay, bunun için uygun bir mekandır; çünkü Osmanlı'da yargıçlar da üniversite öğretim üyeleri de, aynı sınıftan, "ilmiye" sınıfından sayılıyorlardı. Yargıtay, tartışmanın yapılacağı, bilimsel bir kürsüdür; öyle düşünmek istiyoruz.

YARGITAY'DA

Anayasa Mahkemesi önceki Başkanı A. N. Sezer, 26 Nisan 1999 tarihinde, Anayasa Günü'nde yapmış olduğu konuşmada,[2] yargı kararlarının, "kesin ve belirgin olmayan, kişiye ve zamana göre değişen, göreceli kavramlarla" verildiğini saptamıştı; önünüzdeki karar bu tanımlamaya uygundur. a) Ülkemizde bir kişinin MİT ile bağlantılı olduğunun araştırılmasını istemek veya ima ya da iddia etmek suç veya hakaret sayılmamaktadır. b) Hakaret davalarının açılmasında bir yıllık zaman aşımı süresi vardır ve bu dava açılırken buna uyulmamıştır.

Bu durumda aleyhimize bir karar kurulmuş olması yersiz ve hukuka aykırıdır. Bozulması doğal ve yerindedir.

1) Bu aşırı sert başyazıyı, ekte sunuyoruz.
2) *Hürriyet*, 27 Nisan 1999.

MİT - ŞEREF İLİŞKİSİ ÜZERİNE O. EKŞİ'NİN SAMİMİ GÖRÜŞÜ

1) *Yeni Şafak* gazetesi yazarı Fehmi Koru, aynı gazetede Taha Kıvanç imzasıyla kaleme aldığı, 24 Mayıs 2000 tarihli fıkrasında, *Hürriyet* gazetesi başyazarı O. Ekşi'nin, kendi gazetesinde, 14 Eylül 1992 tarihinde yayınlanan başyazısını söz konusu ediyor ve uzun bir paragraf aktarıyordu; buraya alıyorum[1] ve ayrıca ekte sunuyorum.

"Bizim inancımıza göre önemli olan bir insanın hangi işi yaptığı değil, işini iyi ve dürüstçe yapıp yapmadığıdır. O nedenle bir kimse, ister MİT'te çalışsın, ister MİT'le ilişkili olsun, bizi ilgilendirmez. Yani bunlara bakarak kimsenin, ne daha 'şerefli' olduğunu düşünürüz, ne de kimseye 'şerefsizlik' atfederiz. Ama bazı işlerin ötekilerle uyuşmadığını biliriz. Örneğin 'açık istihbarat' yapan gazetecinin, 'kapalı istihbarat' dünyası ile, bu arada MİT ile bağlantı kurmasını çok büyük bir meslek ayıbı sayarız."

Çok doğrudur. Değerli O. Ekşi'nin dile getirdiği bu görüşlere tümüyle katılıyoruz. Fakat işte bu nedenle de bir dava açılamayacağını ve karar kurulamayacağını ileri sürüyoruz.

2) F. Koru'nun yazısından aktarmamız gereken bir paragraf daha var.

"Oktay Ekşi'nin 'meslek ayıbı' tepkisini vermesine sebep olan olay 1992 yılında yaşandı. Yalçın Küçük haftalık 'Yeni Ülke' gazetesinde, *Hürriyet* başyazarı için 'Demirel Ekşi'nin MİT ile ilişkisini, varsa görevinin derecesini araştırmak zorundadır, acaba *Hürriyet* gazetesi Oktay Ekşi'nin ikinci adresi mi oluyor?' diye sordu. Oktay Ekşi'nin tepkisi gerçekten sertti. Yalçın Küçük'e noter kanalıyla bir ihtarname gönderdiği gibi, kendi sütununda da zehir zemberek bir cevap verdi."

---

1) *Yeni Şafak*, 24 Kasım 2000, T. Kıvanç'ın yazısı.

Doğrudur. Artık hatırlıyorum. Bana hakaretler yağdırıyordu, benim dava açmak âdetim yoktur ve sadece üzülüyorum. Ve burada, basın tarihine geçmiş bu tartışmayı, üstelik solcu olmayan, bir üçüncü şahsın kaleminden tespit etmiş bulunuyorum. Göz önünde tutulmasını diliyorum.

MİT AÇIKLAMALARI - O. EKŞİ TUTUMU

3) MİT Müsteşarı Ş. Atasagun, yakın zamanda, ülkenin en temelli sorunları üzerine bir açıklama yapmıştı; ülkede Kürtçe televizyon yayını ve Kürtçe eğitimi savunan bu açıklamaların çok çeşitli tepkilerle karşılaştığını biliyoruz. Genelkurmay Başkanlığı'nın bu açıklamalardan çok rahatsız olduğu da malumdur. Önce O. Ekşi'nin tutumunu açıklamayı yararlı görüyorum[1] ve ekte de sunuyorum.

"MİT'in başındakilerin sözleri Türkiye'nin çıkarları ile birebir örtüşmektedir... Artık insanlara 'şu dilde yayın yapman yasak' demenin başını kuma gömmekten farkı olmadığını, mütedeyyin (dinine bağlı ama bunu şeriat özlemi içinde kullanmayan) insanları 'mürteci' diye rahatsız etmemek gerektiğini kabul edelim. Çünkü bu yasakçı ve olumsuz yaklaşımlarla kimseyi kazanamadığımız bir yana, çok şeyi kaybediyoruz."

4) O. Ekşi'nin bu görüşlerinin yeni olduğunu görebilmek için herhangi bir kanıta ihtiyacımız olduğunu sanmıyorum. MİT yöneticilerinin manifestosuna kadar hep bunların tersini savunduğunu biliyoruz. Şimdi görüş değiştirmiştir.

Öte yandan O. Ekşi, beni sürekli kürdofil olmakla suçluyordu. Kürt insanımıza sevgi dolu olduğum, kişilik sahibi yurttaşlar olmalarını istediğim, ağaların ve şeyhlerin, boyunduruğundan kurtulmaları için çaba harcadığım doğrudur. Fakat hem O. Ekşi ve hem de Avukatı H. Bıyıklı, benim bu konumumdan, benden, bir "doğuştan suçlu" tipi yaratmaya çalıştılar ve davalarını

1) *Hürriyet*, 30 Kasım 2000. O. Ekşi'nin MİT'e desteği.

İçinden troleybüs geçen yazı

Bir yakınım, ***"Aşk olsun, Oktay Bey'e haksızlık etmişsin"*** diye beni kınadı. ***"Kafası karışık"*** demekle Hürriyet başyazarının ileri yaşına telmihte bulunmuşum. ***"Sen de 25 Yıl sonra onun yaşına geleceksin"*** dedi o yakınım.

Haksız bir azarlama; dünkü yazımı yazarken ***"Oktay Bey yaşlı da kafası ondan karışık"*** diye hiç düşünmemiştim. 'Kafası karışık olmak' **Oktay Ekşi**'nin de içinde bulunduğu çevreler için bir övünç kaynağı şu sıralar... Önce, **Millivet**'te **Hasan Cemal**, Bilkent Üniversitesi'nde karşılaştığı gençlerden hareketle, ***"Kafam karışık, ne güzel"*** diye bir yazı yazdı, ardından **Hürriyet** yönetmeni **Ertuğrul Özkök**, **Hasan Cemal**'i takdirle ***"Benim de kafam karışık"*** diye dünya aleme ilan etti. Her kafası karışık olan yaşlı değil sizin anlayacağınız...

KULİS

TAHA KIVANÇ
tkivanc@yeniasir.com

Sonra, ben, ileri yaşında yazmaya devam eden meslektaşlara gıpta ederim. 20 Mayıs tarihinde, ***"Sezer acele etmiyor mu?"*** başlıklı yazısının son paragrafı olan, ***"İyi anımsarız... 1950'de cumburbaşkanı seçilen Celal Bayar, Kızılay'dan Ulus'a troleybüsle gelince pek sevinmiştik, ama iştibahımız kursağımızda kalmıştı"*** cümlesini ben yazabilmek isterdim. Ama nerde; onun gazeteci olarak gözlemde bulunduğu o olay sırasında ben doğmamıştım bile. **Oktay Bey**'in mesleki geçmişi benim yaşımdan fazla...

Yine de, ***"Sürç-i lisan ettikse, affola"*** diyorum.

Beni esas tedirgin eden, **Basın Konseyi** başkanı sıfatını da taşıdığı halde, **Oktay Ekşi**'nin, başyazarlığını yaptığı gazetenin 'ajan gazeteciler' tartışmasının ekseni olmasına ses çıkartmaması... Bilebilecek durumdaki biri, bir **Hürriyet** yazarı için, ***"MİT'in numaralı ajanı"*** iddiasında bulundu; ardından o yazarın MİT tarafından medyaya sızdırıldığı yazıldı. Suçlanan yazar, o da neden sonra, ***"Beni medyaya MİT soktuysa, çok okunan bir yazar olmamı da MİT mi sağladı?"*** cümlesi dışında bir tepki vermedi. Bütün bu tartışmalar olurken, **Hürriyet** başyazarı susmayı tercih etti...

Oysa, **Oktay Bey**'in bu konuda hassas olduğunu iyi biliyorum. Böyle bir ilişkiyi 'çok büyük bir meslek ayıbı' sayar **Hürriyet** başyazarı... Ancak, nedense, kendi sütununda veya başında bulunduğu kuruluş adına bu kanaatini şimdilerde tekrarladığını görmedim. Benim üzüntüm bundan.

Oktay Ekşi'nin 'meslek ayıbı' tepkisini vermesine sebep olan olay 1992 yılında yaşandı. **Yalçın Küçük**, haftalık 'Yeni Ülke' gazetesinde, **Hürriyet** başyazarı için, ***"Demirel Ekşi'nin MİT ile ilişkisini, varsa görevinin derecesini araştırmak zorundadır; acaba Hürriyet gazetesi Oktay Ekşi'nin İkinci adresi mi oluyor?"*** diye sordu. **Oktay Ekşi**'nin tepkisi gerçekten sertti. **Yalçın Küçük**'e noter kanalıyla bir ihtarname gönderdiği gibi, kendi sütununda da zehir zembelek bir cevap verdi.

O cevabın konuyla ilgili bölümü şöyle: ***"Bizim inancımıza göre önemli olan bir insanın bazı işi yaptığı değil, işini iyi ve dürüstçe yapıp yapmadığıdır. O nedenle bir kimse, ister MİT'te çalışsın, ister MİT'le ilişkisi olsun, bizi ilgilendirmez. Yani bunlara bakarak kimsenin, ne daha 'şerefli' olduğunu düşünürüz, ne de kimseye 'şerefsizlik' atfederiz. Ama bazı işlerin ötekilerle uyuşmadığını biliriz. Örneğin 'açık istihbarat' yapan 'gazetecinin, 'kapalı istihbarat' dünyası ile, bu arada MİT ile bağlantı kurmasını çok büyük bir meslek ayıbı sayarız."*** (**Hürriyet**, 14 eylül 1992).

Konuyu kendi sütununa taşımanın doğru olup olmadığını epey düşünmüş **Hürriyet** başyazarı ve neticede ***"Okuyucunun yazılarını izlediği kişi hakkında tam ve doğru bilgi alma hakkı olduğuna"*** karar vererek 'okur huzuruna' getirmiş... Ancak **Oktay Ekşi** ve ***"Okurun öğrenmeye hakkı var"*** diyen **Hürriyet** sorumluları, aynı hakkı şimdiki okurlara sağlamıyorlar...

'MİT ajanlığı' onun üzerine pek oturmuyor. O daha yukarıdan bakabilen bir gazeteci. Kendisini ***"Devlet gibi adam"*** diye anmayı yeğlemişimdir hep. Bu tespitim. ***"Üstelik bu olayla ilgili olarak devletimize ve polisimize yönelik kuşkuları zihnimizden atacağımız için memnunuz"*** (8 mayıs) türü ifadelerinden kaynaklanmıyor; her dönemde üzerine görevler düştüğü için de 'devlet gibi adam'dır Oktay Bey... 27 Mayıs darbesi ardından **Kurucu Meclis** üyesi olmuş, 12 Eylül darbesinden sonra SODEP saflarında siyasete atılmış, **Kenan Evren**'in özendirmesiyle **Basın Konseyi**'ni kurmuştur...

Oktay Ekşi'nin bir devlet görevi daha vardır geçmişte: Türkiye'nin Londra büyükelçiliğinde 'mahalli katip' olarak hizmet vermiştir... Kendisinin ***"Ben, MİT ile şu veya bu şekilde ilişkili olmak bir yana, adı ve gazetelerde yayınlanan bilgiler dışında bu teşkilat hakkında hiçbir bilgisi olmayan bir gazeteciyim"*** açıklaması doğrudur...

Oktay Ekşi için ***"Kafası karışık bir başyazar"*** dememin ileri yaşıyla ilgili bir telmih olmadığını açıkladım. MİT ile ilişkisi bulunmadığına dair tepkisini de buraya taşıdım. Herhalde, 'ajan-gatezeci' tartışmasına neden katılmadığı, ***"MİT'in numaralı ajanı"*** olduğu bilinen bir yazarla aynı gazete çatısı altında nasıl bulunabildiği konularında bilgilenmeyi hak etmişimdir artık... **Hürriyet** 'te sorun varsa, göndersin, burada yayımlayayım.

Telmih ne kelime, **Celal Bayar** cumhurbaşkanı seçildiğinde (mayıs 1950) gelişmeleri izleyip 50 yıl sonra hiç aksatmadan görevini yapmaya devam eden **Oktay Ekşi** gibi gazetecilerimiz olduğu için mutluyum bile... Başka türlü 1950'de Ankara'da troleybüs çalıştığını nasıl hatırlayabilirdim ki?

Hürriyet — Dizi

Farklı gazetelerin yazarları köşelerinde MİT Müsteşarı Atasagun'un açıklamalarına destek verdiler.

Basından MİT'e tam puan

MİT Müsteşarı Şenkal Atasagun ve yardımcısı Mikdat Alpay'ın [illegible] son bir yıl içinde süregiden gündeminde olan sorunlarına ilişkin yaptığı açıklamalar büyük yankı uyandırdı. Farklı gazetelerin yazarları, Öcalan'ın idama komşundan Kürtçe TV'ye, inançlı insanların rencide edilmemesinden demokrasinin tüm kurallarının işlemesi gerekliliğine uzanan bu açıklamaları köşelerinde yorumladılar. Fatih Altaylı MİT'in basına açıklama yapmasına doğru bulmazken, Emin Çolaşan Kürtçe televizyon konusundaki kaygılarını dile getirdi. Geri kalan yazarlar ise MİT açıklamalarına tam destek verdiler.

Oktay Ekşi (Hürriyet)

Çıkarlarımızla örtüşüyor

MİT'in basınla ilgilenmesinden kaçınılmalıdır. Ama bugün bu, Türkiye'nin çıkarları ile birebir örtüşmektedir. Artık insanlara "Bu dikey yayın yapmam yasak dermenin bu yayın kuruluşu gönmekten farklı olmadığını, müteşebbisin inisiyatifine bağlı olan ama bunu şeriat ölçüsü için kullanmayanı insanları 'mürteci' diye rahatsız etmemek, gerektiğini kabul edelim. Çünkü bu yasaklı ve olumsuz yaklaşımlarla kimseyi kazanamadığımız bir yana, çok şeyi de kaybediyoruz.

Sedat Ergin (Hürriyet)

Güdülen politika isabetli

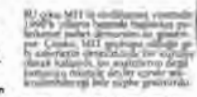

Fatih Altaylı (Hürriyet)

MİT basına konuşmamalı

DEVLETİN bir memuru olarak bu açıklamaları yapmasını yadırgadım. Çünkü Atasagun, görüş bildirecek bir mekanda ama o görüşleri halka değil, Başbakan'a veya Başbakan aracılığıyla MGK'ya Milli Savunma Bakanlığı'na bildirmeli, basına değil.

Ertan Çolaşan (Hürriyet)

Sonrası nasıl gelecek?

MİT'in görüşü Kürtçe televizyonlardan yanadır ve bu görüşü hükümetle bütünleşmiştir. İşte bütün sorun bu aşamada çıkıyor. Nasıl bir Kürtçe televizyon? Bunu kim yapacak? Bu ya TRT tekeline mi verilecek, yoksa onunla gelen herkes radyo ve televizyon kurup Kürtçe yayın yapabilecek mi? Yolu açtığımız takdirde sonrası nasıl gelecek? Kürtçe haricinde, örneğin Arapça yayına da serbest olacak mı?

Güneri Civaoğlu-Milliyet

Yararlı bir süreç

MİT'in Türkiye'nin yaşamında çok önemli bir yeri olduğu kesindir. MİT ülke sathına kurumdan her ülkede önemlidir. Ülke kaderlerini etkileyen sistemler bile çıkarır. MİT'in aşı sistemiyle geçerli ve tıkanık olan sistemlerde dönüşümün güvenli süreçlerin mümkün olduğuna inanmıştır ve kurumsallaşması Türkiye için yararlı bir süreçtir.

Hasan Cemal (Milliyet)

Demokraside dönüm noktası

MİT'in bir ve iki numaralı Atasagun'la Alpay'ın önceki gün yaptıkları açıklamalar Türkiye'nin demokratikleşme sürecinde bir dönüm noktasıdır. MİT yetkililerinin açıklamalarını okuduktan sonra görüşlerini bir kez daha gözden geçirmelerinde yarar olabilir.

Oktay Gönensin (Yeni Binyıl)

Siyaset hep geride

MİT Müsteşarı Atasagun "ülkeyi sevmek" ifadelerini gerçekçi ve ilerici dönük çözümler, gerçek özgürlükler hem açık ifadelerini hem de uygulamaları "bir şeyler" bekleyenlerine çok açık anlatıyor. Ve bunu da anlatıyor siyaseti bu çok önemli meseleyle de geride kalmıştır.

Tufan Türenç (Hürriyet)

'Mütedeyyin vatandaş'masalı

TEPSİM imzalı muhaddirde mütedeyyin vatandaşlar tehdidi yaratıyor. Türkiye'de 1950'den beri yolsuzlukların ifşalarında bu sözler [illegible] MİT Müsteşarının ve yardımcısının 'mütedeyyin vatandaş' masalına kanılmasını anlayamadım. TEPSİM'in mesajının kazanılması gerekir' sakla yanı doğrudur. O da şu açıdan. Emniyetçilerin en aşırı İslamcıların propagandalarından, onların kanıtlarına kanmak kurumsal

Teha Akyol (Milliyet)

Sosyal bilimsel bir bakış açısı

MİT Müsteşarı Şenkal Atasagun ve Müsteşar Yardımcısı Mikdat Alpay'ın yaptığı açıklamalar fevkalade önemli ve fevkalade olumlu idi. Başbakan Bülent Ecevit'in desteğini de çok olumlu buluyorum. MİT güvenlik sorumlularından da yeni bir dil ve sosyal bilimsel bir bakış açısı ortaya koymuştur.

Zülfü Livaneli (Sabah)

DGM'lik olacak mı?

BEN'İN görüşlerin bazısı ya da bir kısmını ifade eden kişiler yıllar boyunca "Yalap haini" idan edildi ve bir kısmı Devlet Güvenlik Mahkemesi'nde yargılandı. Bu fikirler yüzünden Yaşar Kemal gibi 3 yıl hüküm giydiler bile oldu. Sonra... Bundan böyle MİT'in en üst yöneticileri çıkıp bu fikirleri dillendirdikleri 'Şemdi ne olacak' DGM savcıları MİT yöneticilerinin de mi peşine düşecek?

Hakkı Kılınç (Star)

Gerçek bir dönüşüm

MİT Müsteşarı Şenkal Atasagun'un açıklamaları tek kelime ile devrimci diyebiliriz. Türk Tarihinde gerçek anlamda bir dönüşüm özelliği taşıyan gelişmelerden biri olarak bu önem taşımaktadır. İlk kez bir bürokrat grubu Türk Kamuoyunun önünde Türkiye Cumhuriyeti Devletinin stratejisinin [illegible] gerektiği hususunda somut yakın tehditler sıralıyor. MİT'in bu tarihi çıkışının sakat olduğu yönünü olarak kabul edilebilmesi bu devrimin hemen kalıtsallaşmasının hükümetlerden MGK'dan sorumluluğu açıklamalar bekliyoruz.

İzzet Sedes (Akşam)

Sorunlar çözülür

MİT Müsteşarının oldukça [illegible] açıklamalarda söylediklerin yanlış değil. Eğer bunları yapmışsa hayırlısıyla başka ABD ve Avrupa ile insan hakları anlaşmamız konusunda

Erhan Başyurt (Zaman)

MİT artık ara kurum değil

ATASALUN dönemi MİT de ilgili olarak dikkat çeken bir nokta MİT'in yeni politikalar ile artık Genelkurmay Başkanlık arasında bir ara kurum olmaktan çıkarak [illegible] ve aynı bu kurum C.U. MÜSİAD gibi kamu merkezi[illegible] etkili bir kurum olarak yükselmesi. Bu durumun Başbakanlık Genelkurmay ilişkilerine nasıl yansıyacağını ise zaman gösterecek

BULMACA

Hürriyet, 30 Kasım 2000

Hürriyet PAZAR, 20 Şubat 2000

Süleyman Seba'dan Bernard Shaw alıntılı sitem

Dostlarım, dostlarım ben en çok onlardan korkarım

Bir halk takımının eski başkanı. Ama aynı amanda inanamayacağınız kadar soylu. Duygufu ve gururlu. Artık, yok öyle adamlar. Çok sevdim. Karar verdim: Beşiktaş'lı ola ağım! Seba olsa da, olmasa da...

■ Ayşe ARMAN

Uzgun musunuz?

– Yoo

Hani insan bir "yok"ten kurtulduğu zaman önce sevinir, ama aynı zamanda bedenin bir organı haline gelmiş "o şey" den ayrılmak zorunda kaldığı için üzülür ya. Sizde bu hissi de var mı? Yoksa sadece bir binyıl mı, başbakanınız...

Üzüntü çünkü son iki senedir hem sahsıma hem de yönetim kurulundaki arkadaşlarıma ve futbolcularıma çapılmayan kalmadı! Yapanlar da yaptıranlar da bir gün gelecek vicdanlarında bunu kendilerine soracaklar! Sevinç, çünkü Beşiktaş daha kötü bir ortama itmemek için "Bu işin sonu gelsin" dedim. Benim Beşiktaş'la beraberliğim 43 yaşında başladı. Kuytun seyredeyecek kadar uzun bir süre. Ayrılma kararını vermeye kadar çok üzüldüm. Gerçi Beşiktaş'tan kopmam diye birşey söz konusu olamaz. Burada oturuyorum ben "Geri" desem sesimi duyarlar.

Hayatınızdaki bir dolu boşluğu Beşiktaş mı doldurduyordu?

– Aşağı yukarı öyle

Peki şimdi kendinizi "Eski dostlar" tarafında ihanete uğramış gibi hissediyor musunuz?

– Ben hep dostlarımdan yana olmuşumdur da Bernard Shaw un dediği gibi "Dostlarım dostlarım, ben en çok onlardan korkarım"

Bu kadar sıradışı bir bağlılık bir sadıkların göstergesi, değil mi? Hayatınızı bütün bilebiliyoruz de öyle misinizdir?

Başarılı olabilmek için mümkün mertebe bir noktalar orta-

mında yaşamak gerekir. Ama Türkiye'nin şartlarında bu çok zordur. Özellikle spor camiasından bahsediyorum. Bir spor yöneticiliğinin mantıklı bir yönü olduğunu düşünüyorum. Çünkü yönetici sizi sürekli sizi sevdiğiniz için değil, hatta gönül rahatsızlığı olduğu ortamlarda bile, bir noktaya getirmeye çalışır. Mesela ben Beşiktaş'ın başkanı olduğum dönemde bir sürü insanla çalışmak zorunda kaldım. Bu insanların bir kısmını sevmiyordum. Ama bu insanlarla çalışarak Beşiktaş'ın bugünlere gelmesini sağladım. Bu bir başarıdır. Ama bu başarıyı yaparken, çağdaş yönetimlere girmemiz için bu insanlarla çalışmak zorunda kaldığım için üzülür ya. Sizde bu hissi de var mı? Yoksa sadece bir binyıl mı, başbakanınız...

yalnızca bu vehme dayandırdılar. Başlangıç dava dilekçeleri, bu görüşümün tanığıdır. Dosyadadır. Kararınızdan önce tekrar bakmanızda ve Ekşi'nin yeni görüşü ile karşılaştırmanızda büyük yarar vardır.

Yalnız ben, Paris Üniversitesi'nde Kürt sorunları ve dilbilim etüt etmiş birisi olarak, bir kürdolog kapasitesiyle, hem MİT Müsteşarı Atasagun'un açıklamaları ve hem de Ekşi'nin MİT'e desteğiyle aynı yerde olmadığımı belirtmek durumundayım. a) Bunları, acil istekler olarak, ülke çıkarlarıyla bağdaştırmıyorum. Önce MİT'in bir istihbarat örgütü olduğunu ve bilimsel analiz ile politika üretmek için donatımlı ve hazırlıklı olmadığını biliyoruz. MİT, adı üzerinde, istihbarat için kurulmuştur, politika tavsiye etmek ve açıklamak yetkisi dahilinde olmamaktadır. Sonra, Türkiye'deki Kürt insanımızın izleyebildiği bir televizyon mevcuttur ve artık güvenlik kuvvetleri bunların alıcı antenlerini kovuşturmamaktadır. Ek olarak çok çeşitli ülkelerin deneyimlerine bakarak söyleyebiliyoruz, Kürtçe eğitime Kültlerimizin itibar etmeleri ihtimali yok denecek kadar azdır. b) Genelkurmay Başkanlığı, MİT açıklamalarından ayrı doktrin ve politikadadır. c) MİT açıklamaları ve Ekşi desteği "Avrupa Teftişi" için dayanak hazırlayıcı ve provokatif niteliktedir. Demek, Düvel-i Muazzama müfettişlerinden başka kimsenin bu tür acil talepleri olmadığını netlikle saptayabiliyoruz; öyleyse MİT yönetimi ve buna uyum gösteren O. Ekşi yanlış yerdedirler.

5) O. Ekşi'nin MİT manifestosundan sonra birdenbire müfrit bir kürdofil olması şaşırtıcı ve dikkat çekicidir.

ÇAPRAZ TİŞ

Gazeteci mi, bankacı mı?

Esra Yener

Akşam Gazetesi Yazarı Deniz Gökçe ile Hürriyet Gazetesi Yazarı Enis Berberoğlu'nun sert tartışmaya dönüşen atışmaları bir anlamda, basın ile bankacılık sektörünün iç içe geçmesi noktasında, ekonomi yazılarının bassasiyetini de ortaya çıkarıyor. Gökçe, Akşam Gazetesi'ndeki yazar kimliğinin yanısıra aynı gruba bağlı Yapı Kredi Bankası'nın da yönetim kurulu üyesi. Gökçe'nin 2 Kasım'da, Enis Berberoğlu için şu cümleleri kullanması tartışmayı alevlendirdi: "Biz uzman olarak konuştuk mu, 'sermayenin tosunu, bankaların prensi' oluyoruz. O ise gazeteci! Onun her sözü kutsaldır!" Bunun üzerine Berberoğlu da Gökçe'ye, dün köşesinde, "Deniz Gökçe ve banka fedailiği" başlıklı yazısıyla sert bir cevap verdi.

▼ Hürriyet Gazetesi Yazarı Enis Berberoğlu

Gazeteci banka fedailiği yapmaz!

Deniz Gökçe başka bir gazetede çalışırken, yönetim kurulu üyesi olduğu bankanın patronunun satın aldığı gazeteye geçmek zorunda kaldı. Soruyorum. O bankada yönetim kurulu görevi devam ederken, başka bir gazetede yazı yazabilir mi? Ben gazeteci olduğum, o ise bankacı olduğu için yazarlık yapıyor. Maaş bordrosunun sadece medya patronundan alınması önemlidir, özgürlüğü getirir. Diğeri ise esaret. Şu anda iş değiştirme konusunda bir esareti varsa Deniz Gökçe'nin, bu daha sonra başka türlü sansürlere de yol açabilir diye korkuyorum.

Ercan Kumcu, Asaf Savaş Akat da bankacı ve yazı yazıyor. Ama uzman sıfatıyla yazı yazıyor. Ben Gökçe'nin yaptığı gibi, bankacılık yapıp banka fedailiği yapan ve bunun için gazeteci kimliğini kullanan yazarlara karşıyım. Deniz Gökçe, "Benden başka hiç kimse banka konusunda yazı yazmasın" diyor. Mesele, bazı uzmanların gazetecilere meslek(ler)ini yaptırmama noktasına kadar gidiyor. Ben buna itiraz ediyorum.

Gökçe banka fedailiğine soyundu. Kendini haklı olarak, "Medya patronlarının başka işi olup olmadığının tartışılması gerekiyor" diyor. Evet, medya patronlarının başka bir işi olmaması gerektiğini ben de düşünüyorum. Ben de öyle bir patron isterim. Ancak, şimdi tartıştığımız bu değil. Bugüne kadar, bankalar, sanayi kuruluşları, inşaat şirketleri gazete sahibi oldu. Gazeteleri kullandı. Ya da reklam yoluyla etkiledi. Ancak, Intibank, Sabah Gazetesi olayında, bir gazete kullanılarak bankanın içi boşaltıldı. En azından iddialar böyle. Şimdi tartışılması gereken bu. Bu aşamada banka fedailiğine soyunulmasına karşıyım ben.

Bir gazeteci bir kurumu tabu olarak tanıtamaz. Tanırsa buna bankacı olduğu halde, gazetecilik yaparak rant sağlamak denir.

▼ Akşam Gazetesi Yazarı Deniz Gökçe

Gazeteci ekonomi ve finans bilmez!..

Deniz Gökçe'nin 2 Kasım tarihli Akşam Gazetesi'ndeki "Enis Berberoğlu ve Gazetecilik" yazısının özeti

" Enis Berberoğlu tutuş, sekiz milyar dolar banka rezaleti memur maaşlarının ilk altı aylık tutarı diye ortalığa fırladı.

Bunu da devlet ödeyecek diye saçmaladı. Biz de kendisini düzeltik. Zaten üç dört milyar dolar Mevduat Sigorta Fonu'nda vardır. Bunu diğer bankaların mevduat sahipleri öder. Geri kalanın bir kısmı bankaların yeniden satışından, bir kısmı da geri kalan banka aktiflerinden karşılanır, devlete sekiz milyarın üçte biri kadar yük bakı kalır. Bunu da memur ödemez, devlete vergi verenler öder dedik. Memur da zaten gelir vergisi ödemez dedik. Enis bey saptırmalarını gündeme getirdiğimize çok kızmış. Hemen hücuma geçti.

Birinci tezi Deniz Gökçe banka danışmanı imiş, bu nedenle bankaları kollarmış, bu nedenle yanlı yazı yazarmış. Bu nedenle yazmamalı imiş. Bu kocaman bir yalan. Deniz Gökçe hiçbir bankanın danışmını hiçbir zaman olmadı. Sadece bir bankanın yönetim kurulu üyesidir. Bu da ayıp, günah ve ya yasak değildir. Deniz Gökçe hayatını haftanın her günü ders vererek kazanır.

Peki Deniz Gökçe'nin bankalar ile ilişkisi olduğu, bu nedenle taraflı konuştuğu iddiasını ortaya atan Enis Berberoğlu ne yapar? CNN Türk'te bankacı Salih Başağa ve gene bankacılık uzmanı, yönetim kurulu üyesi veya danışmanı Ercan Kumcu ile beraber ekonomi programı yapar. Eğer ben banka uzmanı ve öğretmeni olarak çıkar çatışması içinde isem, sen yanında oturan iki bankacı -ikisiyle beraber aynı benim yaptığım tür yorum yapmıyor musun? Senin sütununun yanında Ege Cansen (ki çok saygıdeğer bir insandır) banka yönetim kurulu üyesi ve işadamı değil midir? Peki Enis neden iki banka uzmanı iktisatçıyı yanına alıp televizyona çıkar? Çünkü o ve onun gibi daha bir sürü 'Ben gazeteciyim' diyen kimse de ekonomi ve finans bilmez! Anlamaz yani!..

Milliyet, 4 Kasım 2000

MİT BAĞLANTISININ AÇIKLANMASI - HAKARET İDDİASI

6) Kamunun başka bir kimlikle ve saygınlıkla tanıdığı bazı zevatın MİT mensubu oldukları, daha sonra iddia edilmiş veya ortaya çıkmış ya da çıkarılmıştır. Yeterli örnekler, söz konusu zevatın MİT bağlantısının açıklanmasını hiçbir zaman bir şerefsizlik ya da hakaret isnadı saymadıklarını göstermektedir.

a) S. Yalçın ve D. Yurdakul tarafından yazılan, MİT eski yöneticisi Hiram Abas'ın yaşamını işleyen kitapta, Abas'ın cenazesine katılanlar hakkında şu bilgiler de verilmektedir.

"Cami avlusunda üst düzey MİT görevlileri ve bir dönem birlikte çalıştığı Süleyman Saba, Tunca Toskay, Mehmet Eymür, Korkut Eken gibi arkadaşları vardı." Burada dikkatimizi çeken Profesör Tunca Toskay'dır; çok satıldığı ileri sürülen bu kitaptan,[1] üniversite asistanlık yıllarında solcu ve şimdi MHP'li devlet bakanı Toskay'ın çeşitli kamu görevlerindeyken aynı zamanda MİT'te çalıştığını öğreniyoruz. Profesör Bakan Toskay, MİT mensubu oluşunun açıklanmasını hakaret saymamaktadır.

b) O. Ekşi'nin de çalıştığı *Hürriyet* gazetesinden F. Bildirici, yeni bir kitabında, mafya şefi A. Çakıcı'yı anlatırken, "MİT elemanı Süleyman Saba'nın Beşiktaş'a başkan seçildiği kongrenin güvenliğinin Çakıcı'ya emanet edilmesi işbirliğinin somut örneklerinden sadece birisiydi" diyordu.[2] Böylece kamunun Beşiktaş Başkanı ve inşaatçı olarak bildiği S. Saba'nın asli görevinin MİT'te olduğu anlaşılmaktadır. Saba, bunu hakaret saymamıştır.

c) Aynı Saba, *Hürriyet* gazetesinde kendisiyle yapılan bir röportajda, "Ne ben, ne de teşkilatta çalışanlar hiçbir zaman kendimizi afişe etmedik. Ama bir gün geliyor, karşınıza çıkıyor" diyordu ve MİT ile spor kulübü ilişkisi üzerine de

1) S. Yalçın - D. Yurdakul, *Bir MİT Görevlisinin Sıradışı Yaşamı*, op. cit, s. 23.
2) F. Bildirici, *Siluetini Sevdiğimin Türkiyesi*, op. cit, s. 224-5.

"Hiçbir alakası yok. Orada çalışırken de kulüple beraberliğim vardı" yollu ek bilgi veriyordu.

Röportajın bütünü okunduğunda S. Saba'nın MİT'te çalışmayı hakaret saymamak bir yana kıvanç duyduğu izlenimini de alıyoruz.[1] Ek olarak sunuyorum.

7) Demek, Devlet Bakanı Toskay, öğretim üyeliği ve TRT Genel Müdürlüğü yaptığı zamanlarda MİT mensubu olmayı hakaret saymamaktadır. Demek, popüler bir kulüp başkanı S. Saba, bu dönemlerde asli görevinin MİT'çilik olduğunu açık gönüllülükle kabul etmektedir, hiçbir utanç duymamaktadır.

Burada dikkat çekici olan nokta, gönüllü olarak gittiğim sürgünden "fikir suçlusu" olarak hapse girmek üzere kendi irademle gelmemden ve aynı zamanda ünlü Çevik Paşa Emirnamesi'nden önce, O. Ekşi'nin de böyle düşünmesi ve bir gazetecinin aynı zamanda MİT mensubu olmasını şerefsizlik saymamasıdır. Yine görüş değiştirmiş olmaktadır.

Hakaret konvansiyonel ve toplumsaldır.

Sadece O. Ekşi için ve sadece belli bir tarihle sınırlı bir hakaret iddia ve tanımı olamayacağının kabul edileceğini umuyorum.

MESLEK TİTİZLİĞİ VE KANUNİ

8) Kanuni Sultan Süleyman'ın sefere giderken atın özengisini tamir eden yeniçerinin boynunu vurdurması hep yanlış anlaşılmış ve yazılmıştır. Bu, Sultan'ın kaprisi olarak gösterilmiştir; halbuki Sultan, sınıflar ayrımını yüksek tutuyor ve ordunun bağımsızlığını korumaya çalışıyordu. Özengi tamiri, esnafın ve aynı anlama gelmek üzere, o günlerin ekonomik gelişmişlik düzeyinde sermaye sınıfının işi idi; bir ordu mensubunun özengi tamirini realize edebilmesi, sermaye kesimi ile ilişki kurduğu anlamına geliyordu, Sultan Kanuni bunu böyle anlamıştır ve zamanın cezalandırma düzeni içinde, yeniçerinin

1) *Hürriyet*, 20 Şubat 2000, S. Saba ile röportaj.

Fatih Altaylı MİT AJANIDIR

Fatih Altaylı'nın, babası hakkında yaptığı yorumlara kızan eski MİT'çi Mehmet Eymür, web sitesinde Altaylı'nın 'MİT ajanı' olduğunu iddia etti.

■ İdris ÖZYOL

Fatih Altaylı'nın Radyo D'deki radyo programında, babası Mazhar Eymür hakkında yaptığı yorumlara kızan eski MİT'çi Mehmet Eymür, hazırladığı web sitesinde Altaylı'nın 'numaralı bir MİT ajanı' olduğunu iddia etti. Altaylı'nın "sol örgütlerle ilişkilerini belirterek MİT'e yanaştığını" söyleyen Eymür, "Zaman zaman Ankara'ya, karargâha, daha üst seviyede bilgi vermeye ve hareket tarzı için talimat almaya geliyordu" dedi.

Eymür'ü bunları söylemeye yönelten sebep ise, Altaylı'nın Radyo D'de yaptığı programda, kendisi gibi MİT'çi olan babası Mazhar Eymür hakkında sarfettiği sözlerdi. Altaylı, sözkonusu programda Eymür Ailesi için, "Eymür'ün babası da MİT'çi imiş. O da Amerika'dan maaş alırmış. Bunlar ailece Amerika'dan nemalanırlar zaten" demişti.

'Karargâha gelip talimat alır'

Kulislerde 'Siyah' kod ismiyle anılan medya mensubunun Fatih Altaylı olduğunu söyleyen Eymür, "Altaylı, görevli olduğum yıllarda MİT İstanbul Bölge Başkanlığı'nın numaralı ajanıydı. Teşkilata yanaşması, bazı terör örgütleri ile özel ilişkilerini belirtmesi suretiyle olmuş. Ancak bu konuda kayda değer hiçbir faydası olmadı. Hangi konularda faydası olduğu zaten ortada" dedi. Altaylı'nın kendileri için de, "Cehaletle cüretin buluştuğu kompleksli biri" olduğunu belirten Eymür, zaman zaman Ankara'ya, karargâha, daha üst seviyede bilgi vermeye ve hareket tarzı için talimat almaya geldiğini iddia etti.

"Bu gelişlerinin birinde ben araba yollayıp havaalanından aldırmıştım" diyen Eymür, Altaylı'nın telefonlarının bu sebeple cep defterinde kayıtlı olduğunu söyledi. Altaylı'ya ait iki telefonun numarasını veren Eymür, telefonların kayıtlarına bakılıp, "Siyah" kodlu gazetecinin kimlerle temas ettiğinin tespit edilebileceğini belirtti.

'Ben MİT'sem Eymür de

Mehmet Eymür'ün iddialarını cevaplayan Fatih Altaylı, "Ben MİT'sem, Eymür de İT'dir" dedi. MİT'e sadece 1997 Mart'ında gittiğini söyleyen Altaylı, Apo ile yaptığı röportajdan dolayı çağırıldığını ve röportajın kasetini verdiğini kaydetti. Eymür'ün oğlunun bir arkadaşını vurduğunu ve bu olayın üstü örtülmediği için herkese düşmanlık beslediğini belirten Altaylı, kendisine de Ataç Eymür-Çakıcı ilişkisini ortaya çıkarttığı için husumet beslendiğini kaydetti. Eymür'ü iddialarını ispat etmeye çağıran Altaylı, eski MİT'çinin çıkarları için hareket eden birisi olduğunu savundu.

Eymür, son olarak web sitesinde 'Siyah' kod ismiyle anılan medya mensubunun Fatih Altaylı olduğunu ve 'zaman zaman Ankara'ya talimat almaya geldiğini' iddia etti.

EYMÜR'DEN YAYLIM ATEŞİNE DEVAM

Eymür, son olarak web sitesinde 'Siyah' kod ismiyle anılan medya mensubunun Fatih Altaylı olduğunu ve 'zaman zaman Ankara'ya talimat almaya geldiğini iddia etti.

Yeni Şafak, 1 Nisan 2000

boynunu vurdurmuştur.

9) Bu saygıdeğer bir kaygıdır ve bizimki de hep aynı yönde olmuştur. Ben, Ekşi'nin varsa MİT bağlantısını bir şeref ve şerefsizlik sorunu olarak düşünmedim, basın mesleğinin ve tarafsız haber ve yorumculuğun bir gereği olarak ele aldım; hem yapılması gereken budur.

Bunu hep yaptım, hem basındaki tekelleşmeyi, basının basın dışı ellere geçişini, hem de gazetecilerin basın dışı bağlantılarını hep izledim, bozuklukları açıkladım; başka türlü doğru bilgilendirmeden söz etmek imkansızdır. Kuşkusuz benim kutsal saydığım ve cılız omuzlarıma yüklediğim bu kamusal görev, (a) benimle Aydın Doğan Holding'i karşı karşıya getirmiştir ve (b) sürekli olarak basının bağımsızlığını savunmam, Aydın Doğan Holding'in bana topyekün savaş açmasını da doğurmuştur. Bu dava, Aydın Doğan Holding'in, bana, topyekün husumetinin bir parçası ve işaretidir.

10) Her zaman işaret ediyorum, basının bağımsızlığı açısından, bir gazetecinin TÜSİAD yönetim kurulu üyesi olmasıyla MİT'te çalışması arasında hiçbir fark yoktur belki de tek fark, birisinin açık ve diğerinin gizli olmasıdır. Fakat her ikisi de haber ve yorumun tarafsızlığına aykırı ve basın ahlakı dışıdır.

Hürriyet gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Özkök'ün veya N. Çolakoğlu'nun TÜSİAD yönetim kurulu üyesi olmaları kabul edilemez bir durumdur ve üstelik bunlardan birisinin bir hayali ihracat davasının sanığı haline getirilmesi, bozulmanın boyutlarını göstermesi açısından çok daha vahimdir. Ancak aynı kategori içine girmektedir. Yargının bu irdelemeyi kendi alanı içinde sayması, herhalde bozulmanın sürmesi ve artamısını özendirici bir etkiye sahiptir.

11) *Hürriyet* gazetesi yazarı E. Berberoğlu ile *Akşam* gazetesinden D. Gökçe arasındaki tartışmayı, *Milliyet* gazetesine yansıdığı biçimiyle,[1] ekte sunuyorum. Berberoğlu, gazetelerde yazdığı zaman bir banka yöneticisi de olduğu ortaya çıkarılan D. Gökçe için "banka fedaisi" nitelemesini uygun görmektedir.

Doğrudur. TÜSİAD yöneticiliği, banka yöneticiliği, banka yöneticiliği, gazetecilik mesleği ve özgür basın kavramı ile bağdaşmazlar ve MİT ile bağlantı da aynı ölçüdedir ve sadece gizlidir.

1) *Milliyet*, 4 Kasım 2000. "Gazeteci mi bankacı mı" tartışması.

Konvansiyel ve toplumsal olarak hareket içermediği ölçüde basındaki MİT bağlantılarını araştırmak bir kamusal görevdir. Yargının alan ve yetkisinin dışına düşmektedir. Bu araştırmayı yapmak, benim kamusal ve aydınsal sorumluluğumdur.

MİT'Çİ GAZETECİLER TARTIŞMASI

12) Yargıtay Dördüncü Hukuk Dairesi üyelerini talihli saymak durumundayız. Çünkü Alt Mahkeme'nin talihsiz kararından sonra basın "MİT'çi gazeteciler" sorunu, çok yeni açıklama ve bilgilerle zenginleşmiş ve açıklık kazanmıştır. İki sonucu hemen kaydedebiliyoruz; i- basında "MİT'çi gazeteciler" sanıldığından da çoktur ve ii- bu, tartışmasız ve kesindir.

Yargının bu alana girmemesi gerekmektedir. Girildiği takdirde çıkılması zorunludur.

13) Amerika Birleşik Devletleri'ne yerleşmiş olan MİT eski yöneticisi M. Eymür, "MİT'çi gazeteciler" tartışmasını alevlendirmiştir. İnternet sitesinde bir MİT yetkilisi olarak, basında çok sayıda ajanları olduğunu açıklamıştır.

a) M. Eymür, basındaki MİT ajanlarından birisi için, "eski solcu genel yayın yönetmeni" ifadesini kullanmıştır ve akla, doğallıkla, E. Özkök gelmiş ve ismi yazılmıştır.

E. Özkök, MİT mensubu olmadığını açıklamış, ancak bir hakaret davası açmayı hiç düşünmemiştir. Doğrusu budur.

b) M. Eymür, ayrıca, *Hürriyet* gazetesinden Fatih Altaylı'nın "Siyah" kod adlı MİT ajanı olduğunu iddia etmiştir. Aydın Doğan Holding basını ve uyduları, bu iddiayı sansür etmekle birlikte yine de yeterli ölçüde basına yansımıştır,[1] ek olarak sunuyorum. Tartışma, Altaylı'nın MİT ile bağlantısının, çok daha önce, Tuncay Özkan ve Haluk Şahin tarafından da iddia edildiğini su yüzüne çıkarmıştır, Kanal D genel yayın yönetmeni T. Özkan'ın istihbarat ör-

1) *Yeni Şafak*, 1 Nisan 2000, "Fatih Altaylı MİT ajanıdır" haberi.

gütleri ve MİT üzerine kitapları vardır, konusunun uzmanı sayabiliriz; Aydın Doğan Holding'in sansürü nedeniyle tartışma internet sitelerine kaymıştır.

c) Tartışma büyümüş ve bekleneceği üzere E. Çölaşan dışında kalamamıştır; fakat Çölaşan, bağlı olduğu Aydın Doğan Holding gazetecileriyle ilgili yaygın iddiaları görmezlikten gelerek, *Yeni Şafak*'tan F. Koru'nun MİT ajanı olduğunu, hakaret dolu yazılarla, ileri sürmeyi tercih etmiştir.[1] Bunlardan birisinin coupure'ünü ekte sunuyorum.

F. Koru, MİT ile ilişkisi olmadığını yazmakla yetinmiş ve çeşitli gazete ve dergilere verdiği demeçlerde herhangi bir hakaret davası açmayı düşünmediğini belli etmiştir. Doğrusu budur.

d) Uzun yıllar *Hürriyet* gazetesi Genel Yayın Yönetmenliği ve İstanbul Gazeteciler Cemiyeti Başkanlığı yapmış olan Nezih Demirkent'in açıklamaları, "MİT'çi gazeteciler" sorununa çok büyük bir açıklık getirmiştir. N. Demirkent'in açıklamaları arasında, şu satırlarda bulunuyordu. "Bazı üst düzey gazete yöneticilerinin de MİT'le yakın ilişkisi olduğu yolunda güçlü söylentiler vardı. Bütün bunları inkara gerek var mı? Nitekim *Hürriyet*'te genel yayın müdürü olduğum günlerde ben de aynı saflıkla 'olmaz böyle şey' demiştim, buna karşılık MİT müsteşarı 'zamanı gelince açıklarım' demişti. Yıllar sonra da sözünü tuttu. Yakın çalıştığım bazı kişilerle işbirliği içindelermiş..."

Basında "MİT'çi gazeteciler" konusunda bir karara varmadan önce N. Demirkent'in bu önemli açıklama-yazısının tamamı okunmalıdır, ekte veriyorum.[2] *Hürriyet* gazetesi Genel Yayın Yönetmeni N. Demirkent'in, MİT için, "yakın çalıştığım bazı kişilerle işbirliği içindelermiş" sözünü, *Hürriyet* gazetesi Başyazarı ve Davacı O. Ekşi'nin irdelemesini beklerdik, yapmamıştır.

e) *Hürriyet* gazetesi yazı işleri müdürlerinden Tufan Türenç, "Bildim bileli aramızda MİT ajanları vardır" başlıklı fıkrasıyla, soruna açıklık getiren gazeteciler arasında yerini almıştır. Türenç bu yazısında, ayrıca, gazeteciliğe başladığı zaman kendisine de ajanlık önerildiğini açıklıyordu,[3] ekte görülmektedir.

13) Bu tartışmalardan hemen çıkartılabilecek sonuçlar bulunmaktadır, ikisini kaydetmek yeterlidir. a) Basın Konseyi Başkanı ve Davacı O. Ekşi, bu önemli tartışmanın dışında kalmayı tercih etmiştir ve yadırganmıştır. b) Tar-

1) *Hürriyet*, 22 Haziran 2000, E. Çölaşan'ın "Takke Düşüverdi" yazısı.
2) *Medya*, 25 Nisan 2000, N. Demirkent'in, "Medyada MİT'çiler de holiganlar da var" yazısı.
3) *Hürriyet*, T. Türenç'in "Bildim bileli aramızda MİT ajanları vardır" yazısı.

Takke düştü kel göründü!

KAMUOYUNDA takkeli liboş olarak bilinen ve dinci gazetede yazarlık yapan Fehmi Koru isimli şahıstan geçenlerde burada söz etmiştim. İşi gücü önüne gelene iftira atmak, yalan yazmak, dedikodu üretmektir. Bunu da çoğunlukla **Taha Kıvanç** ismi altında yapar. Gerçek ismini bile kullanmaktan korkan biridir.

Şimdi diline **MİT**'e çalışan gazetecileri dolamış, bazı arkadaşlarımıza bu doğrultuda ifrita atıyor. Oysa geçmişte kendisi **MİT**'e çalışan ve bu olumlu çabaları sonucunda **"devlet arşivinde"** ismi bulunan bir kimse.

Zamanında **Suriye**'ye gidiyor ve esrarengiz ilişkilere giriyor. Hayatının en karanlık dönemi. Kendisine göre, oraya **"Arapça"** öğrenmek için gitmiş! Siz hiç Arapça öğrenmeye Suriye'ye giden ikinci bir kişi duydunuz mu? Hem de o sırada Suriye'de kan gövdeyi götürüyor

Suriye'de elde ettiği bilgileri **Türk yetkililere** verdiğni kendisi de doğruluyor. **14 Haziran 2000** tarihli yazısında bakınız ne diyor:

"Darüsselam'da Arapça kurslarına devam ettim. Ortalık çok karışıktı. Okulda Türk büyükelçiliğinde memur olan öğrenciler de vardı... Bütün bunları (orada yaşadıklarımı) **okuldaki çevremle, tanıdıklarımla paylaşıyordum."**

★

Bu adamda herkesi **MİT**'e bulaştırma hastalığı var. Size **2 Mart 1989** günü **Fethullah**'ın gazetesi Zaman'da çıkmış yazısında örnek vereyim. İslamcı yazar **İsmail Nacar** için şöyle yazıyor:

"Eski bir tanıdığı, Faruk Sükan'ın İçişleri Bakanlığı döneminde (Nacar'ın) **bir ara MİT'te çalıştığını söylüyor."**

Sonra **Nacar**'dan açıklamayı yiyince, **9 Mart 1989** tarihli yazısında şöyle yazıyor:

"MİT'te çalışmanın doğrusu bu kadar ayıp bir şey olduğunu düşünememiştim."

Şimdi adamın yalanına bakınız! **Sükan 1969** yılında İçişleri Bakanı... Ve **İsmail Nacar** o sırada lise ikinci sınıf öğrencisi!

Takkeli liboş'un hayatı böyle palavralar üretmekle geçiyor.

Ama taaa **1989** yılında, bundan **11** yıl önce bile, hoşlanmadığı kimselere **"MİT'çi"** damgası vurmaktan utanmıyor. Böyle bir **klinik vaka** bu!

★

Aynı **takkeli liboş** 1997 yılında **Bilkent**'te **MİT**'in en üst düzey yetkililerinden birinin de katıldığı, diğerlerinin izlediği toplantıda boy gösteriyor ve orada şöyle diyor:

"Bizde ise (gazetecilikte) **hepimiz ister istemez birer MİT uzmanı olma ihtiyacındayız..."**

"Burada yaptığımız toplantıyı çok önemli bir adım olarak gördüğümü ifade etmek istiyorum..."

"Netice itibariyle ikisi de (MİT ve gazeteciler) memleket hizmeti yapıyor..."

Fethullah'ın Zaman Gazetesi'nde **10 Ocak 1997** tarihli yazısında ise **MİT-gazeteci** ilişkileri konusunda şöyle diyor:

"MİT bunun sonucuna katlanmaya hazır olduktan sonra, bir de ilişkiye girenler bunda bir sakınca görmüyorsa, bence hiçbir sakıncası yok... Mit istihbarat toplasın, değerlendirsin, sonucu ilgili mercilere sunsun, kamuoyuna maledilmesi (aktarılması) **gereken hususlar varsa, bunları da basına usûlünce maletsin."**

Bunun hangi söylediğine inanalım?

★

Ben bu adamın **MİT** saplantısının ve yalanlarının herhangi bir tarafında değilim. Ama insanlara bu doğrultuda attığı iftiralar, ürettiği iğrenç yalanlar yüzünden midem bulanıyor.

Bazı gazeteci arkadaşlarımızı **MİT**'le işbirliği içinde olmakla suçlayan bu adam, bundan bir süre önce Amerika'da, **MİT**'in geçmişteki en üst düzey yetkililerinden biri olan **Mehmet Eymür**'ün evindeydi. **Kanal 7** orada çekim yaparken dinliyor, sorulan yönlendiriyor, ama kendisini ekran da göstermiyordu!

Dün **ak** dediğini unutup bugün **kara** diyen takkeli liboş **Fehmi**, yazarı olduğu dinci gazetenin Ankara temsilcisi.

Bu nasıl temsilcidir ki, gazete bürosuna genelde hiç uğramaz, arada sırada günde yarım saat gelir. Turan Güneş Bulvarı'nda kendi özel bürosunu kullanır. Orada sekreteri, yardımcısı yoktur. Tek başına ilişkilerini kurar. Gelen giden ısrarla gizlenir. Oraya gazete çalışanları bile kabul edilmez! Neler oluyor o **"çok özel"** büroda?

Yılda birkaç kez **Amerika**'ya gider ve belli kişilerle görüşür. O görüşmeler de gizlidir. **Fethullah** cemaati ile para yüzünden kavga etmiş, onlardan ayrılıp diğer dinci gruplara trasfer olmuştur.

Suri e dönemi tamamen karanlıktır. Tek bilinen, **MİT**'e orada **Müslüman Kardeşler** örgütünün içinden istihbarat toplayıp verdiğidir ki, yaşamı boyunca kutlanması gereken tek husus da budur.

★

Bu adamın şimdiye kadar attığı yalanın, ürettiği iftiranın haddi hesabı yok. O kadar ki, **Uğur Mumcu**, **Teoman Erel**, **Bekir Coşkun**, **Melih Aşık** ve ben, bir gece Ankara'da birlikte yemek yemiştik. **Uğur** öldürüldü, hemen ardından **"Bunlar o gece bir araya gelip çete kurdular, silah üzerine yemin ettiler"** diye yazmaktan utanmadı.

Suudi Arabistan kralının, kendi ülkesi lehine bir yazı dizisi hazırlaması için bu **takkeli liboşu** özel uçağıyla Mekke'ye götürdüğünü, kendisinin **MİT** ve **CIA** ajanı olduğu konusunda söylentilerin yoğunlaştığı yıllar önce **Haluk Şahin** yazmıştı. Aynı konuya üç gün önce **Hikmet Çetinkaya** değindi ama **Fehmi**'de tık yok!

Şimdi anlıyor musunuz bu din tüccarının herkese niye bulaştığını?

Seni gidi uyanık Fehmi seni!

Hürriyet, 17 Haziran 2000

Takkesi düşüverdi!

BİRKAÇ günden bu yana Türk medyasına çöreklenmiş bazı kimselerle ilgili yazılar yazıyorum. Bunlardan biri, **dinci** basında yazan **Fehmi Koru** isimli **takkeli liboş**. Sürekli yalan yazıp dedikodu üreten, iftira atan, onu bunu karalamaya kalkışan, Suriye'de geçen karanlık yıllarında MİT'e çalıştığı halde bazı gazeteci arkadaşlarımızı **"MİT ajanı"** olmakla suçlayan bu haddini bilmez adamın takkesini birkaç belgeyle düşürdüm.

Önceki gün burada kendisine somut sorular sormuş ve yanıt vermesini istemiştim. İlk sorum şuydu:

"Suriye'de ne işin vardı? Orada kan gövdeyi götürürken, Arapça öğrenmek bahanesiyle niçin o ülkeye gidip aylarca yaşadın? Hangi yolla gittin, nerede kaldın, paranı kimler verdi? Niçin geri döndün?"

Dün sütununda verebildiği yanıt aynen şu kadar.

"Suriye'de geçirdiğim yedi ayda Emin Çölaşan'ın vehmettiği heyecanlar hiç olmadı. Ben o tip rollerin adamı değilim zaten."

Evet, hepsi bu! Adamın karanlık bir dönemi ortaya çıktı ve ağzını daha fazla açamıyor.

İkinci sorum şöyleydi:

"2 Mart 1989 tarihli Zaman Gazetesi'nde, İslamcı yazar İsmail Nacar'ı da 1969 yılında MİT'le çalışmakla suçlamıştın. Nacar o tarihte lise ikinci sınıftaydı. Buna açıklık getir."

Bu soruya yanıt yok! Yalanı ve iftirası ortaya çıkmış, susmak zorunda kalıyor.

Gelelim üçüncü soruya:

"Kanal 7 ekibi birkaç ay önce Amerika'da eski MİT görevlisi Mehmet Eymür'le çekim yaparken aynı evde miydin, değil miydin? Görüşmeyi örgütleyen, ekibi oraya götüren sen değil miydin?"

Dünkü yazısında verdiği yanıt aynen şöyle:

"Mehmet Eymür'ün evine ben de gittim. Ama programa hiçbir katkım olmadı. Kanal 7'nin yorumcusuyum ben, neden gitmeyeyim ki?"

O **takkeli liboş** ki, içtiği bir bardak suyu bile yazılarında anlatır, bu konuya nedense hiç değinmemiş ve kendini gizlemişti.

Oysa **16 Haziran 2000** tarihli **Yeni Şafak** Gazetesi'nde şöyle diyordu:

"Hayatımın hiçbir döneminde 'eski MİT Müsteşarı Teoman Koman'ın MİT'teki yemekli toplantıları dışında istihbaratçı olduğunu bilerek, hiçbir kişiyi, hiçbir biçimde, doğrudan veya dolaylı temasım olmadı."

Gö dünüz mü, **yalanları** nasıl ortaya saçılıyo ! Yoksa taa Washington'da evinde ziyaret edip günlerce konuştuğu ve televizyon çekimi yaptığı **Mehmet Eymür**'ü **istihbaratçı** değil de, toptancı halinde kabzımal mı zannediyordu?

Dahası var, **1997** yılında **MİT** tarafından düzenlenen, **MİT** 'in en üst düzey yetkililerinin katıldığı ve baştan sona **MİT** tarafından kameraya alınan toplantıya da **konuşmacı** olarak katılan kendisiydi!

***

Bu şahsa önceki gün burada sorduğum 5. ve 6. sorular ise şöyleydi:

"1997 yılında MİT tarafından düzenlenen toplantıda 'Gazetecilikte hepimiz bir MİT uzmanı olma ihtiyacındayız. Bu toplantıyı çok önemli bir adım olarak görüyorum. Netice itibariyle MİT ve gazeteciler memleket hizmeti yapıyor' **dedin mi demedin mi?**

10 Ocak 1997 tarihli Zaman Gazetesi'nde çıkan yazında 'MİT, kamuoyuna mal edilmesi gereken hususlar varsa, bunları basına usülünce mal etsin' **diye yazdın mı, yazmadın mı?"**

Bu sorulara hiçbir yanıt veremiyor. Tık yok!

Bakınız, ben burada yalan ve iftira üretmiyorum. Sadece ve sadece belgeleri konuşturuyorum.

Bu yazdıklarım, **Fehmi Koru** isimli takkeli liboşa ve bunun Fethullahçı çömezlerine ders olsun. Suriye'de **MİT**'e çalışan ve ismi bu nedenle **devlet arşivinde** yeralan bu şahıs, bir daha gazeteci arkadaşlarımızı ve hiç kimseyi **MİT ajanı** olmakla suçlamasın.

Fehmi Koru isimli bu adama ileride **vatana hizmet** tertibinden maaş bağlanması gerekir!

***

Basında **"Müslümanlık"** adına yola çıkan din tüccarlarının attıkları yalan ve ürettikleri iftiranın haddi hesabı yok. Ben hayatımda bu kesim kadar **yalancıya** rastlamadım.

Fazilet Partisi'nin yayın organı olan **Milli Gazete**'de birkaç gün önce biri, yine desteksiz sallamıştı. Bir ateist olan **Mina Urgan** vefat etmiş ve cenaze namazı kılınmıştı. Adam şöyle yazıyor:

"Türkiye'de hiç kimse cenaze namazı kılınmadan defnedilemez, buna izin vermezler demekte ısrar edenler varsa, onlara Mustafa Kemal Paşa'nın cenazesini hatırlatırım.

Bilindiği gibi Mustafa Kemal Paşa, cenaze namazı kılınmadan defnedildi."

Bu adamlar ya hiçbir şey bilmeyen cahiller, ya da işlerine her zaman yalan üretmek geliyor.

Palavrasını da **"Bilindiği gibi"** diyerek güçlendirmeye çalışıyor!

Atatürk'ün cenaze namazı kılındı.

Dolmabahçe sarayında kalabalık bir cemaatin katıldığı ve dönemin Diyanet İşleri Başkanı Şerafettin Yaltkaya tarafından kıldırılan cenaze namazının ayrıntıları içi açsınlar Hürriyet Gazetesi'nin 10 Kasım 1998 tarihli nüshasını ve okuyup öğrensinler.

Müslümanlık adına bu kadar yalan atmak, soysuzluktur.

Hürriyet, 22 Haziran 2000

SALI YAZILARI

Medyada, MİT'çiler de holiganlar da var

Galatasaray-Leeds maçı öncesi yaşanan olaylar, medyamızın sorumluluk anlayışını bir defa daha ortaya çıkardı. Heyecan dolu bir millet olduğumuzu biliyoruz. Her büyük maç öncesi gerilimi yaratanlar, maç sonrası atılan kurşunlarla insanların can vermesine sebep olduklarını hala öğrenemediler. Müsabakalarda tribünlerden yükselen çirkin çığlıkların ses çıkarmadığımızdan, holiganların ülkemizde de çoğaldığına önem vermeyenler, bu kişilerin bazı kulüp yöneticileri tarafından beslendiğini bildikleri halde açıklama gereğini duymadıkları gibi birkaç spor yazarı dışında hiçbiri suçlamayı akıl edemiyorlar.

Taksim'deki olaylardan sonra UEFA'yı hedef seçen medyamız, Dışişleri'ne yüklendi ve ardından İngiltere'ye hep birlikte gitme kararları alındı. Stadlara girmek için akredille edilmek gerektiği unutuldu. Galatasaray Kulübü zorlandı. Spor Yazarları Derneği güç durumda bırakıldı ve Hürriyet'in başlattığı sefere, Sabah ve Milliyet de katılma kararı aldı. Gidenler, gazeteci kimliğinden daha çok, taraftar olarak yola çıkıyorlardı. İçlerinde ellerinde sopalı bayrak taşıyanlar vardı. Aralarında ilk defa maça gitmelerini söyleyenler bulunuyordu. Bu yüzden habercilik ihmal edildi.

Galatasaray antrenörü Fatih Terim'in sözleriyle aleşlenen medya, Dışişleri'ni yerle bir etti. Pısırık insanlar, onursuz kişiler, köle ruhlu adamlar sıfatlarıyla yazılanlar, "bu kişilerin yüzlerine tükürmek gerekir"le noktalandı. Allah'tan maçı Galatasaray kazandı da fazla olay yaşanmadı. Ancak bu arada Londra'da çalışan gazeteciler dahil kimse büyükelçi ile konuşmayı düşünmedi. Yeni gelmiş büyükelçi, kötü kişi ilan edildi. Olur olmaz sözlere yer verildi ve hardaltuki su taşıtıcı dışişleri, bazı yazarlar hakkında dava açılacağını duyurdu. Bu sözlerin ertesinde Sedat Ergin, "Holiganlar sadece sokaktalar" diye yazdığı yazıda Fatih Terim'in kamuoyunu yanlış bilgilendirdiğini ileri sürerek "Dışişleri'nden özür dilenmesini" talep etti. İnsafsız yapılan yayınlarını, medyanın en büyük sorunu olduğuna değindi. Daha önceleri Serdar Turgut, kendi arkadaşlarıyla dalga geçti, mizah üslubu içinde Leeds'e yapılan seferle alay etti. Çünkü yola dökülenler, gazeteci kimliğini kullanarak taraftar olarak gitmişlerdi. Halbuki medyanın kuralları içinde, şiddete karşı çıkmak vardı.

Doğrusunu söylemek gerekirse spor yazarları bir süredir farklı bir anlayış içinde, daha önceleri de belirttiğimiz gibi müsabakalardan daha çok tribünle meşguller, seyirciyi kışkırtanlar maç sonrası eleştiri yaparak kendilerini avutuyor. Holiganlık kendiliğinden oğmuş olamaz. Onları besleyen kulüpler ve medya kurulu ları var. Bu yüzden sporcular baskı altında oynuyor. Sporun güzellikleri kayboluyor. Sporun ostluk olduğu çoktan unutuldu. Eskiden Namık Sevik gibi sorumlumüdürler Abdi İpekçi gibi spordan gelme yöneticileri bile kendi sayfalarına müdahale etmezlerdi. Şimdi sporu bilmeyenler, alanlara çıkıyorlar. Maç öncesi ve sonrası akılda neler kaldı? Hangi ünlü köşe yazarının görüşlerinden faydalandınız? Stadlarda kendilerine yer bulunmayanları konuşmak nedense yansıtmadı. Sürekli olarak bir olay çıkmasına alışanlar, beraberlik sonrası mutluluğa yenindiler. Toplumsal bir histeri yaratılmış oldu. Fikir gazetesi diye tanımlanan büyük gazetelerimiz dahil sarı-kırmızı renklerle çıkan gazeteler, dakikalar boyu müsabakayı naklreden televizyon kanalları spora ne katkıda bulundular? Bu soruları sormak gerekiyor.

Bu arada bir başarıdan söz etmek gerekiyor. O da gazetelerimizin geçen hafta çok sanıkları, televizyonlarını fazla izlendiğidir. Önümüzdeki günlerde yapılacak final maçında bir benzeri gelişmeye daha tanık olamamız doğal. Çünkü biz gerçek sorumluluğumuzu bilmiyor, öğrenmek de istemiyor. İngiliz bulvar basınıyla atay eden meslektaşlarımız, onlara benzediklerini görmelidir. Medyanın başarısı da aslı bulvar yayıncılığı ile doğmamaktadır. İnsanları popülizmle bir yerlere taşıyabilirsiniz ama orada her zaman başarı olmaz.

MİT, medyanın içinde mi?

Galatasaray maçı dışında gündemde bir de MİT mensubu gazeteciler var. Milli İstihbaratçı, Eymür, "medyada yirmiden fazla MİT mensubu var" deyince telaş başladı. İnsanlar birbirlerinin yüzüne değmedik bakar oldular. Bu arada İçişleri Bakanı da polisle işbirliği yapan gazetecilerden söz etti ve hemen ardından Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Başkanı Gürcan, ilgili makamlara başvurarak açıklama istedi. Bilgi ve belge talep etti. Kendi yönünden haklı ama söylenenlerin bir bölümü yanlış değil.

Bildiğim kadarıyla yıllardır gazetelerde MİT mensubu insanlar vardı. Onlar ya bilgi aktarır veya kamuoyu oluşmasına katkıda bulunurlardı. Afişe edilmiş değillerdi ama tanınanlar olduğunu hatırlıyorum. Bazı üst düzey gazete yöneticilerinin de MİT'le yakın ilgisi olduğu yolunda güçlü söylentiler vardı. Bütün bunların ortaya gerek var mı? Nitekim Hürriyet'te genel yayın müdürü olduğumu günlerde ben de aynı sahlıda olmaz böyle bir şey demiştim, buna karşılık MİT Müsteşarı, zamanı gelince açıklarım demişti. Yıllar sonra da sözünü tutmu. Yakın çalıştığım bazı kişilerle işbirliği içindelermiş. Şaşırıp kalmıştım, kaç para aldıklarını veya ne karşılığı böyle bir görev üstlendiklerinin hala öğrenemedim ama bazı olayları değerlendirirken söylenenlerini doğrulugu ortaya çıktı.

Yine MİT'in bir tarihlerde ünlü bir ajansa sahip olduğunu hatırlıyorum. Onda verilen özel haberler oldukça ilginçti, hem bazı ajanslardan verilen fotoğraflar anlamı taşıyordu. Yine bazı foto muhabirlerinin polisle işbirliği içinde olduğunu çok kişi bilir özellikle 1960 sonrası çekilen filmlerin arşivlerden polise verildiğini unutmayalım. Bir tarihde Ermeni casuslara yönelik haberler özel olarak bazı gazetelere aktarılırdı, bu ilişkileri de inkar etmeyelim. Yur dışı bazı muhabirlerin ilişkileri veya Kıbrıs'ta çalışan gazetecilerin işbirliği malum değil mi?

Medyanın MİT'le ilgisi yok diyenler Doğu ve Güneydoğu'da bu yolda ölen bazı gazetecileri ne çabuk unutmuşlar. Güneydoğu'dan özel haberler verenler hangi kaynaklardan bu haberleri alıyordu. Öcalan'la konuşanlara kimler rehberlik etmişti, bütün bunlar yakın tarihlerde tartışıldı ama somut sonuç elde edilemedi. Çünkü örgütün gizlilik şeffaflığı aşabilmeye şansı yoktu, herhalde olmayacak da. Bilmen bir gerçek var. MİT kendi ölçüleri içinde istihbarat yaparken zaman zaman bazı gazetecilerle karşılaşır, onlardan yararlanır, yine kamuoyu oluşturmak için medya elverişli bir ortamdır. Şimdi kalkıp böyle bir şey yok demek yerine geçmişi karıştırmamak daha doğru. O kadar ki, bütün dünyada gizli örgütlerin medyayı kullandığını kimse inkar edemez.

Hükümetlerle içiçe olan medyanın yakın ilişkilerden uzak kalması zor olur. Bir tarihlerde haber alıp vermek şeklinde olan işbirliğinin yanı sıra bazı gazetelerin üst kademelerinde de MİT mensuplarının çalıştığını inkara kalkışmayalım. Önemli olan bu işin profesyonelce yapılmasıdır. Kimin ne menfaat sağladığının yıllar geçse de ispatlanmak mümkün olmayacaktır. Ortaya bazı isimler atılmış olsa da doğruluğunu ispatlamak mümkün olmayacaktır. Çünkü gizli örgütler bazen de bilerek insanları suçlar, deşifre ederler. Bazı olaylara karışanları süzgeçten geçirmeye kalkışanlar, çıkınız sokaklarda kalırlar. Gerçekleri inkar etmeyelim. Bazı kuruluşlardan uzak kalmayı hedefleyelim.

Özal ve basım

Hafta içinde merhum Cumhurbaşkanı Özal'ın ölüm yıldönümüydü. Kanal 6'da bir program yapıldı, bazı gazeteciler Özal'ın gazete patronlarıyla olduğu kadar, gazetecilerle de birlikte olduğunu söylediler. Özal'ın basına nasıl müsamahakar davrandığını anlattılar. Çok yakın günlerde yaşanan olayları nedense çarpıtmak istediler. O tarihlerde rahmetli, bir nasıl toplantısında "sizlerden aldığım tazminatlarla geçiniyorum" dememiş miydi? İki buçuk gazete kalacak diye söylememiş miydi? Nitekim söylediklerinin büyük kısmı olmadı mı? Özal dönemi gazetecilığı adına farklı bir düşünce yapısı oluşmadı mı? "Özal, bana dedi ki" diye yazılanlar ne çabuk unutuldu. Özal'ın medya alanındaki en büyük kaygısı, gazetelerin sayısını azaltmasını sağlamak ve bir de yasaları çiğneyerek özel televizyon yayıncılığını başlatmak olmuştur. Bugün meslegimizde 1980'li yıllarda görevi başlayanların yanlış bilgilenmesini önlemek gerekir. YAŞ çıkmadan yayına geren Star, bir tarihlerde Özal adresinin sermayeler olarak yer aldığı bir gruptu, daha sonraları ortaklar arasında ihtilaf çıkınca ayrı yöntemle Kanal 6 kuruldu. Hafıza kaybına uğramamışsak gazetelrin bugün yaşadığı sorunların önemli bölümü o tarihlerde başladı. Bazı gazetelere ambargo uygulandığını, bazılarına akıl almaz teşvikler sunulduğu ne çabuk unutuldu. Yoksa konuşanlar herkesi apaul ın sanıyor. Özal'ı sevabı ve günahıyla tarihe mal etmek varken, yeni Özal benzerlerine ufuk a mak nesilsek yönünden yararlı olmaz. Nitekim şu günlerde onun sancılarını yeterince çekiyoruz. aramızdan kaç kişi Tercüman'ın nasıl batırıldığını hatırlıyo. Asıl Nadir'i biliyor?

Cumhuriyet'in geleceği

Bu arada Sabah onbeşinci yaş yılını sessiz sedasız kutladı Türkiye, onuncu yaş yılını kendi mensupları arasında ödüller dağıtarak idrak etti ve Cumhuriyet, halka açılanın nasıl olacağını kamuoyuna duyurdu. Beş milyon dolar değer biçilen yani bugünkü kurla üç trilyon olarak kabul edilen sermayenin oluşması için okurlar, en az elli milyon lira vererek Yeni Yüzyıl Holding'e ortak olacaklar. Bu para ile önce gazete kendini yenileyecek, sonra radyo projesi hayatiyet kazanacak ve ardından televizyon yayıncılığına girilecek. İlhan Selçuk, yapılan açıklamada ısrarla Deniz Nadir'in başkanlığını yapığ vakfın çalışmalar tarafından kurulduğunu açıkladıktan sonra gazetenin Yeni Yüzyıl Haber Ajansı'ndan yayınlandığını duyurdu. Vakıf, holding ortağı olacak ama gazetenin imtiyaz hakkı konusu herhalde aşağıda kalacak. Sermayenin belli kesimini elinde bulundurma özen gösterilecek ama bunun nasıl sağlanacağı henüz belli değil. Umarız yakında daha açıklayıcı bilgi gelir, beş milyon dolarlık sermayenin oluması sanıldığı kadar kolay olmayacaktır. Çünkü hedef kitlenin, ekonomik gücü fazla görünmüyor. Buna rağmen bağımsız yayıncılık konusunda başlatılmış girişimin olabildiğince sağlıklı olmasında zarurat var. Çünkü Cumhuriyet'e bir şeyler olursa bir kale daha yıkılmış olur.

Bu arada MHP kanadının gazetesi görülen Ortadoğu'da sermaye el değiştirdi. Zeki Sarıçoğlu, ikinci planı çekildi. MHP'li Milletvekili Ahmet Çakar, İleri Gazetecilik A.Ş. adına sahibi oldu. Mevcut parti yönetimine karşı olanların önümüzdeki günlerde ayrılacakları ileri sürüldü.

Bilgi noksanlığı sürdüğü müddetçe toplumun aydınlanması güç olacaktır. Bu sebeple bağımsız ve tarafsız medyaya gerek duyulmaktadır. Bu alanda yeterli gelişmenin olmayışı insanları üzmektedir. Kimin doğruları söylediği bilinememektedir. Birey olarak bilgi açlığımızı gidermek uğruna ne gerekiyorsa yapmaya mecburuz.

Nezih DEMİRKENT

Bildim bileli aramızda MİT ajanları vardır

TUFAN TÜRENÇ

BEN meslege girdigim günden beri, aramızda MİT'e çalışan gazeteciler olduğunu duyardım.

Hatta bazılarının adları ağızdan ağıza dolaşırdı.

Bu tiplerin yanında hepimiz temkinli davranmak zorunda kalır, ama ajan olduklarını kanıtlayamadığımız için bir tepki gösteremezdik.

Ancak onlarla arkadaşlık yapmamaya da aşırı özen gösterirdik.

Daha sonraları Türkiye her şeyin normal karşılandığı bir ülke haline geldiği için, gazetelerdeki MİT ajanları üzerinde de durulmaz oldu.

Son günlerde konunun yeniden alevlenmesi, bir zamanların hızlı MİT'çisi **Mehmet Eymür**'ün açıklamaları nedeniyle oldu.

Eski MİT'çinin, sahip olduğu sırları açıklamayı göze alarak medyada en az 20 gazetecinin ajan olduğunu söylemesi ortalığı karıştırdı.

Bir insanın MİT'te çalışması son derece olağan, hatta onurlu bir olaydır. Kabul edilemeyecek olan o kişinin aynı zamanda gazetecilik yapmasıdır.

Meslek etiğine ve ilkelerine ters olan ve bizi bu nedenle rahatsız eden budur.

Durumun bir an önce açıklığa kavuşturulması yaşamsal bir önem taşımaktadır.

★ ★ ★

Aynı duyarlılık içinde olan Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Başkanı **Nail Güreli**, MİT'in bu konuya açıklık getirmesini istedi.

Basın Konseyi de MİT'e çalışan gazeteciler olayının üzerinde duyarlılıkla durulması ve gereğinin yapılması için bildiri yayınladı.

MİT Müsteşarı **Şenkal Atasagun**, kamuoyunda beliren tepkiler üzerine bir açıklama yapmak gereğini duydu ve MİT'in basında ajan kullanmadığını, bunların basına sızmış örgüt üyelerinin iftiraları olduğunu iddia etti.

Atasagun'un ajan adlarını açıklamamasını ve basında ajan kullanmadıklarını söylemesini doğal karşıladım.

Ama başımdan geçen bir olay nedeniyle doğru söylemediğini gayet iyi biliyorum.

Meslektaki ilk yıllarımda yaşadığım bu olayı size de anlatmak istiyorum.

Sanırım 1970 yılı başlarıydı.

Bir gün kapıda görevli hanım, iki konuğum olduğunu bildirdi. İsim sordum. Gelen bizim sokakta oturan ve MİT'e çalıştığını duyduğum emekli bir albaydı.

"Gelsinler" dedim ama üç beş kez ayaküstü konuştuğum albayın ne amaçla ziyaretime geldiğini de anlayamadım.

★ ★ ★

Emekli albayın yanında "yardımcım" diye tanıttığı, uzun boylu, son derece şık giyinmiş, yakışıklı, 35-40 yaşlarında birisi daha vardı.

Oturduk. Çay, kahve söyledim. Albay konuşmaya başladı.

Önce uzun uzun ailemi ve beni çok iyi tanıdığını, ne kadar dürüst, yurtsever bir insan olduğumu bildiğini filan anlattı.

Sonra da lafı dolaştırmadan, aklımda kaldığı kadarıyla şöyle dedi:

"Ben MİT Trakya istihbarat sorumlusuyum. Senden bize yardımcı olmanı istiyoruz."

Ben şaşırdım, ne gibi bir yardım istediklerini sordum.

Bu yardım, bazı önemli bilgiler gazeteye ulaşır ulaşmaz, onlara haber vermek şeklinde olacaktı, bunun karşılığı da doğal olarak ödenecekti.

Teklifi duyunca elimin ayağımın titrediğini anımsıyorum. Ama hemen kendimi toparladım ve hiç unutmam, aynen şöyle bir yanıt verdim:

"Kusura bakmayın ama bize ulaşan bir haber gazetede yayınlanmadan ben bunu değil size, babama bile söylemem. Zaten bize gizli bir haber de gelmez."

Sonra teleks odasını göstererek, şöyle dedim:

"Bakın orada tam 8 tane teleks var. Bütün haberler bize oradan gelir. Bu makineleri bedelini ödeyerek siz de büronuza kurdurabilirsiniz. Böylece merak ettiğiniz bütün haberleri bizimle aynı anda öğrenebilirsiniz."

Bu yanıt üzerine albayın suratı asıldı, yardımcısına öfkeli öfkeli, **"Hadi kalkalım"** deyip allah ısmarladık bile demeden çıkıp gittiler.

Ismarladığım çaya da teşekkür etmediler. Albayı da bir daha görmedim.

Başımdan geçen bu olay Atasagun'un açıklamalarının gerçekle uzaktan yakından ilgisi olmadığını gösteriyor.

MİT bilgi almak için herkese kanca atar. Bu nedenle **"Basın MİT ajanları yok"** masalı inandırıcı değildir.

Önemli olan basının kendi içindeki her türlü ajanı ayıklama duyarlılığını ve refleksini göstermesidir.

Hürriyet, 1 Mayıs 2000

PERİN O GÜNÜ ANLATIYOR

MİT yaptırdı diyorsa Gökşin teşkilattan

SESSİZLİĞİNİ SABAH'A BOZDU

Mithat Perin 45 yıl sustu. O gün yaşadıklarını bunca zaman sonra Tayfun Gönüllü'ye anlattı.

ASIL SIRT ÇEVİRDİ?

ı İzmir'de ayrıldı

Adnan Menderes, olaylardan sonra İstanbul'da.

platforma taşıdı. 29 Agustos 1955'de Kıbrıs sorununu görüşmek üzere Londra Konferansı düzenlendi. Türkiye'yi, Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu, Milli Savunma Bakanı Ethem Menderes ve 3 general ile diplomatlardan oluşan bir heyet temsil ediyordu. Ama anlaşma sağlanamadı.

Tam bir hafta sonra Selanik'te patlayan bomba Mithat Perin'in gazetesinde özel bir baskıyla manşet yapıldı. Ardından infial. Rum, Ermeni ve Yahudi vatandaşlara ait ev ve işyerleri birkaç saat içinde yakılıp yıkıldı. 3 kişinin öldüğü 30 kişinin yaralandığı saldırılarda 73 kilise, 1 fabrika, 8 ayazma, 2 manastır, 5 bin 538 gayrimenkul tahrip edildi.

Olayın arkasında MİT olduğunu söyleyen Sipahioğlu'na Perin'in yanıtı: O zaman Gök in MİT'çi

PEKİ o haber nasıl manşete çıkmıştı?

■ **Gerçekten de nasıl oldu Sayın Perin?**

■ Gazete, Tan Maatbası'ndaydı. Ben Merkez Han'daydım. Gökşin (*Sipahioğlu*) bana telefon açtı. Böyle böyle bir haber var dedi. 'İkinci baskı yapalım' dedi. 'Yapmayalım' dedim. 'Hava da kötü, elde kalıyor' dedim. 'Peki' dedi. Biraz sonra bayii telefon açtı. Gazetelerin parasını peşin vereceğim dedi.

■ **Anlaşılan bayii sizin bu haberi basmanızı istiyordu. Kimdi bayii?**

■ Fuat Büke... Başbayii... Matbaaya girdiğimde 180 bin basılmış bile... Haberim yok. 'Kağıt nereden buldunuz' dedim. 'Bulduk' dediler. Kağıdımız çok kısıtlıydı. Anormal bir şey olduğunu anladım. Gittim prototipte kağıdı kestim. 'Ne yapıyorsun' dediler. Kağıdı kestim ama kalıpları kesmek aklımagelmedi. 'Bundan sonra basmayın' dedim. 'Peki' dediler. Ben oradan çıktıktan sonra yine bağlamışlar kağıdı.

■ **Sonrasındaysa çok kötü şeyler oldu.**

■ Evet iş döndü dolaştı benim başıma yıkıldı. O olaylarda 7 Eylül günü tutuklanan ilk insanımdır.

■ **Dönüp baktığınızda ne düşünüyorsunuz?**

■ Bazı iddialar oldu. MİT yaptırdı diye. Gökşin Bey bunu televizyonda söyledi. Eğer bunu MİT yaptırdıysa sen MİT'in adamı olarak yaptın derim.

■ **Bir hata mı var sizce?**

■ İdrak ve izan hatası, Gökşin'in burada kendini öne çıkarmak için alet olduğu anlaşılıyor.

■ **Peki bu işi tezgahlayanlar Sipahioğlu'nun böyle bir oyuna gelebileceğini nasıl hesap ettiler?**

■ Tertip yok. Zaten öncesinde bir miting vardı.

Oysa, Orgeneral Sabri Yirmibeşoğlu, o dönemde Özel Harp Birimi'nde görevli bir subaydı. Ve bir röportajında gazeteci Fatih Güllapoğlu'nu şimdi tarahi belge niteliğindeki şu diyalogla şaşırmıştı:

Yirmibeşoğlu-(...) 6- 7 Eylül olaylarını ele alırsak...

Güllapoğlu- Pardon paşam, pek anlayamadım.

Yirmibeşoğlu- Tabi... 6- 7 Eylül de bir Özel Harp işidir ve iyi bir örgütlenmeydi. Amacına ulaştı. Sorarım size bu muhteşem örgütlenme değil miydi.

■ **Evet, sayın Perin...**

■ Gökşin MİT işi diyor. O, (*Sabri Yirmibeşoğlu*) Özel Harp Dairesi'nin müthiş örgütlenmesi diyor. Neyse, o oyuna gelmiş. Ama ben suçlanıyorum.

Sabah, 1 Temmuz 2000

tışmalar, MİT'in ajans bile kurdurduğunu ortaya çıkarıyordu, şimdi Paris merkezli "Sipa Ajansı" ve sahibi Gökşin Sipahioğlu'nun adı MİT ile bağlantılı olarak yazılmıştır. Sipahioğlu ile ilgili olarak, başkaları arasında, M. Perin'in iddialarının kopyasını[1] ekte sunuyorum..

MİT BAĞLANTISINI YALANLAMANIN DEĞERİ

14) Bir gazetecinin MİT bağlantısının MİT Müsteşarlığı tarafından yalanlanmasının bir değeri var mı? Bu soruya iki cevabımız var:

i) F. Altaylı, kendisiyle ilgili ısrarlı "MİT'çi" iddiaları üzerine, MİT Müsteşarı Ş. Atasagun ile yaptığı bir görüşmeyi, bir internet sitesinde, şöyle anlatmaktadır:

"Onun dışında da son bu gelişmeler üzerine bir kez beni aradı. Dedi ki, Fatih istiyorsan sana bir yazı mazı falan. Yok ağbi, böyle bir şeye ihtiyacım yok benim. Çünkü vereceğiniz bir yazının da bir anlamı yok. Yani ben şimdi sizin adınıza çalışıyor olsam beni deşifre etmezsiniz, çalışmıyor olsam da bir şey ifade etmiyor. Ne diyeceksiniz, yani herhangi bir anlamı yok. İyi peki dedi."

Altaylı'nın MİT Müsteşarı Atasagun'un yalanlama yazısı önerisini anlatımı budur.[2] Hem bu tür yalanlamaların hiçbir anlamı olmadığını ve hem de Altayı'nın gerçekçi olduğunu göstermektedir.

ii) Aynı internet sitesinde, "MİT Müsteşarı Şenkal Atasagun 'yok' diyor ama, 'duayen' Nezih Demirkent çabuk yalanladı. 'EVET AJAN GAZETECİ VAR HEM DE PEK ÇOK!" başlıklı haberi ekte sunuyorum.[3] Çok öğreticidir.

15) Demek, O. Ekşi'nin, bana, "ispatla, ispatlamazsan..." yollu hakaret

1) *Sabah*, 1 Temmuz 2000, "MİT yaptırdı diyorsa Gökşin Sipahioğlu teşkilattan" haberi.
2) Dördüncü - Özgür Gazeteciler Platformu, http:= WWW. dördüncü kuvveti medya. com/fort 1. htm. 02/07/2000, page 2 of 6.
3) Dördüncü - Özgür Gazeteciler Platformu, internet sitesi, op. cit, N. Demirkent'in, 02.07.2000 tarihli demeci.

Dördüncü
Özgür Gazeteciler Platformu

AKTÜEL
Medyascope
Medyajans
Yazarlar
Röportaj/Sohbet
Tirajedi Raporu
AKADEMEDYA
Araştırmalar
Medya Studies
Medya Kitaplığı
Media Net Link
Köşelerde Medya
Meslek İlkeleri
KO'MEDYA
Tezcanlık
Karikatür
Meslek İlkeler
Medya Razzi
FORUM
Sizden Gelenler
Medya Kritik
Chat/Sohbet
Tekzip-Açıklama
MESLEK ÖRGÜTLERİ
TGC
TGS
Basın Konseyi
Örgütlerden
İLETİŞİM
E-Mail Adresimiz
atezcan@bir.net.tr

Ev Sahibimiz

TEŞEKKÜRLER

MİT Müsteşarı Şenkal Atasagun "yok" diyor ama "duayen" Nezih Demirkent çabuk yalanladı:

"EVET, AJAN GAZETECİ VAR, HEM DE ÇOK!"

***** Türkiye Gazeteciler Cemiyeti eski Başkanı Nezih Demirkent, MİT ajanı gazetecilerin varlığının yıllardan beri bilinen bir gerçek olduğunu söylüyor. Nezih Demirkent ile bir söyleşi yapan gazeteci Mehmet Güç'ün Yeni Binyıl Gazetesi'nde yayınlanan söyleşinin önemine binaen iktibas ediyoruz.**

***MİT Müsteşarı Atasagun'un "MİT'çi gazeteci yok" diye açıklama yaptığı gün, siz de "Var, bana açıkladılar" diye yazdınız. Kim bu gazeteciler?**

1969'lardan itibaren Hürriyet'te çalıştım. O zamanlar Milli Birlik Komitesi üyesi Orhan Erkanlı ile birlikte Hürriyet'e gelmiş insanlar var. Bir ekip gibi gelip çalışmış insanlar bunlar. O dönemde Hürriyet'te çalışan yöneticiler bunu biliyor, kim inkar edecek ki."

***Bu insanların MİT'le ilişkileri saptanmış mıydı?**

Tabii, tabii. Bu biliniyordu.

*** Peki bu insanlar afişe olduklarında da çalışmaya devam ettiler mi?**

Kim ne diyecekti ki? Uzun süre çalıştılar.

***Siz Hürriyet'te yöneticilik de yaptınız, bu duruma müdahale ettiniz mi? Bu ilişkileri nedeniyle işten çıkardığınız oldu mu?**

İşten çıkarttığımız değil de istifaya davet ettiğimiz insanlar oldu. Mesela 1971 yılında, yurt dışında çok önemli bir olaya karışan bir arkadaşımız vardı. Gazeteclik görevi dışında bir olaya karıştığının ortaya çıkması üzerine, bu arkadaşımızı çağırdım ve istifa etmesini istedim. İstifa etti.

***Nasıl bir olaya karışmıştı?**

yüklü yazılarının hiçbir anlam ve değeri bulunmamaktadır. MİT Müsteşarlığı'nın ajanlarını saklamak için yalan belgeler düzenlemeleri esastır ve Ekşi'nin de bunu bildiğinden kuşku duyamayız.

Demek, a) ülkemizde, MİT bağlantısı iddiası hiçbir zaman hakaret sayılmamaktadır. b) Ancak basın etiğine ve bağımsızlığına çok aykırıdır. c) Kamu yararı anlayışım ve aydın sorumluluğum, çok duyarlı olmamı gerektirmektedir. d) Yapılabilecek olan, Başbakanlık Milli İstihbarat Müsteşarlığı'nın bağlı

M. Ali Yalçındağ'ın Yargıtay Üyesi ile konuşması

Aydın Doğan'ın damadı Mehmet Ali Yalçındağ ile Yargıtay Üyesi Ahmet Köksal arasında geçen konuşmalar:

- **Yalçındağ** : Merhaba nasılsınız?
- **Köksal** : Sevgiler saygılar siz nasılsınız?
- **Yalçındağ** : Ben cebinizi aradım cevap veren olmadı,
- **Köksal** : Ben aşağı kadar inmiştim. Cep sekreterdeydi.
- **Yalçındağ** : Ben aradım da kız benim kim olduğumu anlamayınca telefonu kapattı her halde.
- **Köksal** : Allah Allah! Şimdi ben, senin bu enerji ile ilgili bu işinizi takip ediyorum. Gereken yapıyorum, unuttuğumu zannetme. Bugün görüşmeler sırasında konuştum. Pazartesi gününüz müsaitse o dairenin başkanı ile görüşeceksiniz.
- **Yalçındağ** : Birinci daire başkanı ile değil mi?
- **Köksal** : Estağfurullah. Ben ayarlarım siz merak etmeyin. Siz ne zaman müsaitsiniz peki?
- **Yalçındağ** : Pazartesi sabahtan olabilirse yapabilirim bu görüşmeyi.
- **Köksal** : Sabahtan mı?
- **Yalçındağ** : Ama onların da sabahtan toplantıları oluyor değil mi?
- **Köksal** : Ben istiyorum ki; geniş bir platformda görüşebilelim. Öyle sıkışık 5 dakika 10 dakika 'haydi ben toplantı başladı gideyim' deyip ayrılsın değil. Geniş bir zamanda görüşelim. Geniş bir zamana yayalım diye düşündüm.
- **Yalçındağ** : Dur dur bir dakika, bir dakika. Sen akşamı 4 mü dedin?
- **Köksal** : Yok 16.30 dedim.
- **Yalçında** : Peki
- **Köksal** : Bak canım sen kendini sıkma her zaman için ayarlarım bu görüşmeyi.
- **Yalçındağ** : Bu bizim için hayati önemli. Sen de gelir misin bu toplantıya?
- **Köksal** : Gelirim ya ne demek? Senle her yere gelirim ya.
- **Yalçındağ** : Gel beraber gidelim o zaman Ahmet Bey!
- **Köksal** : Tamam anam olur! Ne zaman geliyorsun?
- **Yalçındağ** : Pazartesi 4 5'la.
- **Köksal** : Tamam! Pazartesi 4.5'la ben Danıştay'da olacağım.
- **Yalçındağ** : Birinci Daire Başkanlığı'nın orda buluşalım.
- **Köksal** : Harun Çetin Çelebi'nin odasında olacağım.
- **Yalçındağ** : Tamam efendim.
- **Köksal** : Saygılar, sevgiler, sağol sağol...

Akit, 18 Aralık 2000

olduğu siyasi otoriteyi, o zaman başbakan Demirel idi, açıklamaya çağırmaktır. Sadece bunu yazmış olduğum dava dilekçesinde ve F. Koru'nun sekiz yıl sonra arşivden çıkararak sütununda açıkladığı ve bana Ekşi'nin ağır küfürlerine mal olan yazımda kayıtlıdır.

1992 yılında Başbakan Demirel'i açıklamaya çağırdığımda hiçbir hakaret kastım yoktu. O zaman MİT çağrışımının hakaret sayılacağını hiç kimse düşünmüyordu. Ayrıca Alt Mahkeme'nin kararında ne benim hakaret kastımla ve ne de bunun hakaret yüklemesi ile ilgili hiçbir işaret bulunmamaktadır.

Buna karşın, Alt Mahkeme, O. Ekşi için, "ajan" dediğimi veya MİT bağlantısını böyle bir anlamda kullandığımı hükmüne almıştır; bu hem hukuk dışıdır ve hem de Alt Mahkeme'nin önyargılı oluşunun açık işaretidir. Çünkü, bu "ajan" sözcüğü davacı tarafın Mahkeme'ye sunduğu hiçbir yazı ve belgede yoktur; Mahkeme'nin, davacı tarafın aklına bile getirmediği bir isnadı, hükmüne dayanak yapmasını, ancak kendisini baskı altında hissetmesiyle açıklayabiliyoruz. Alt Mahkeme, önyargılıdır.

YARGI VE HOLDİNGLER

16) Bu davayı duyduğum anda, O. Ekşi'nin buna, isteyerek taraf olmayacağını düşündüm. Görüşümü değiştirmedim. Dosya içeriği tanıktır.

Peki neden, O. Ekşi, 1992 yılında, benim, "O. Ekşi'nin MİT ile ilişkisi var mı yok mu, bunu Başbakan Demirel açıklamalıdır" yollu yazıma, kızmasına karşın, bu yazının hiçbir hakaret içermediğini bildiği için dava açmayı aklına bile getirmezken, yıllar sonra böyle bir davaya taraf olmayı kabul etmiştir, bu soru beni hep düşündürmüştür. Bu soru davanın kendisinden de önemlidir.

17) Verilebilecek cevapların ilki, içinden geçtiğimiz uzun iç savaş koşullarında bazı duyarlılıklarımızı yitirmemiz ve yargının sermaye kesimi ile içiçe görünmekten çekinmez olmasıdır.

a) Yargıtay Başkanı S. Selçuk'un, Amerika Birleşik Devletleri'ne yaptığı ge-

ziyle ilgili olarak, gazetelerde, "ABD'nin en zengin Türklerinden Ali Rıza Bozkurt tarafından organize edildi" haberinin verilmesi çok şaşırtıcı ve bu haberin yalanlanmaması ise ürkütücüdür.[1] Doğru ise, kabul edilemez bir durum ile karşı karşıyayız ve bu, bu davadan vahimdir.

b) Bir cumhuriyet başsavcısının kızını, kızının istediği ve kendisinin uygun gördüğü kimse ile evlendirmede özgür olduğu kuşkusuzdur; fakat Başsavcı V. Savaş'ın kızının bir holdingzade ile yaptığı evlilik töreninin yüz milyar liraya mal oluşunu gizlemesini ümit ederdik, kamu yönetimi gelenekleri de bozulmuştur. Öte yandan Yargıtay Başkanı S. Selçuk'un da bu zengin düğününü devlet töreni sanarak kendisine ayrılan masaya küsüp düğünü terk etmesi de, artık üst yargıda bile kamusal olan ile özel olanın ayrımına özen gösterilmediğinin işareti olmaktadır.

i) Cumhurbaşkanı Sezer'in şartlı salıverilme yasasını iade ettiği gün, Başsavcı Savaş, anında takdirlerini ifade ediyordu. Savaş, tv kameralarının karşısına bir işveren kulübünün iftar yemeğinde çıkıyordu.

ii) Sezer, birkaç gün sonra, Savaş'ı yeni başsavcı seçmedi ve açıklandı, Savaş bu kez öfkeli tepki gösteriyordu, fakat, yine bir işveren odasının iftar yemeğinden TV kameralarına hitap ediyordu.

Bunların, yargının bağımsızlığına gölge düşürdüğünün fark edilmemesi çok üzücüdür. Kuşkusuz, sadece özensizlik diyebiliriz ve bu tablonun arkasında hiçbir maddi çıkar bağının bulunmadığından eminiz, fakat bu rezerv-ler, bu korelasyonun artık hiçbir rahatsızlığa yol açmadığını gösteriyor ki, bizi daha çok ürkütmektedir.

c) İstanbul DGM Başsavcısı'nın geçirdiği trafik kazasında yanındaki otomobil sahibi ve sürücüsünün, zengin bir işadamı ve kanun kaçağı olduğunun ortaya çıkması da, yargı ile sermaye sınıfı ilişkisi açısından çok kötü bir haber olmuştur.

d) Artık Aydın Doğan'ı bir gazeteci veya patronu sayamayız; gerçeklere ve iktisat bilgisine aykırıdır. Çünkü A. Doğan'ın basın ve televizyona bağladığı sermaye, bütünü içinde çok küçük orandadır; A. Doğan, bankaları, petrol ofisi, enerji dağıtım ağı olan, otomobil dağıtımı ağı bulunan, pek çok enerji ve telefon ihalesine giren bir büyük holding sahibidir. A. Doğan, holding sistemi içindedir ve birbirine kenetlidirler.

1) *Yeni Binyıl*, 13 Mayıs 2000, Aslı Altıntaşbaş'ın haberi.

Basın, A. Doğan Holding'in sadece vitrini ve söz uygunsa "halkla ilişkiler" aracıdır; aslında bu deyiş de anlamını yitirmektedir, siyaset ve devlet adamları ile ilişki ağı demek, yerindedir. A. Doğan, devletle ve şahıslarla pek çok davası bulunan bir büyük sermaye grubunun sahibidir ve önünüzdeki davanın da gerçek tarafıdır. O. Ekşi'nin bu davada avukatlığını yapan Ş. Mengü - H. Bıyıklı avukatlık bürosunun da, O. Ekşi'nin şahsi avukatı değil, A. D. Holding'in Ankara'daki davalarını takip eden büro olması, bu görüşümüzün kanıtlarından sadece birisidir.

i) İçişleri eski Bakanı M. Akşener'in, yasa dışı yollarla elde edilse de, bir kez açıklamış olduğu telefon konuşmaları çok ürkütücü ve moral bozucudur. A. Doğan Holding yayınları bu açıklamaları sansür ettiler, doğruluğunu reddetmediler.[1] Burada, A. Doğan Holding yöneticilerinin birisinin bir Yargıtay Üyesi ile konuşma kayıtları ibret vericidir, ekte sunuyorum. Yargıtay Üyesi, bu holdingin davalarını takip etmektedir.

ii) A. Doğan Holding gazeteleri, merkezleri İstanbul'da olmasına karşın, kutlamalarını bir de Ankara'da yapıyorlar[2] ve bu kutlamalara katılan yüksek yargı mensuplarını başköşeye oturtarak çektirdiği fotoğrafları gazetelerinde basıyorlar. Bu basın değil baskıdır ve yargıya baskıdır. Örnekler ektedir.

19) Yargıtay Üyesi'nin holdingin davalarını izlediği, en yüksek yargı mensuplarının sık sık holding sahibinin yemek masasına oturduğu bir ülkede, bir alt mahkeme yargıcının, hukuka ve adalete uygun karar verebilmesi için herhalde bir Don Kişot olması zorunludur.

1) *Akit*, 18 Aralık 1999, A. Doğan Holding telefon konuşmaları kaydı.
2) Aydın Doğan'a ait kutlama ve yemek fotoğrafları.

Milliyet
www.milliyet.com.tr
BASINDA GÜVEN
10 Haziran 2000 Cumartesi 100 000 TL

Milli Piyango
9 Haziran çekilişi
500 MİLYAR: 533941
Ankara Yam Bileti
AMORTİ: 3 - 6
SIRALI TAM LİSTE SAYFA 21'DE

ARMAGANLI BULMACA
Çok fonksiyonlu ÇAKI
70 Ekran Televizyon 17 KAMPANYASI

Onurlu 50 .yıl

Milliyet'in 50. yaşı başkentte görkemli bir törenle kutlandı. Gecede siyaset, bürokrasi ve basın dünyası buluştu

Demokrasiyle eş anlamlı

ANKARA'NIN gündemindeki zirveler gün Milliyet vardı. Gecede davetlilere hitaben bir konuşma yapan milliyetçi Sıbel Asena Doğan, "Milliyet ve demokrasi eş anlamlı iki sözcüktür" dedi.

Cumhurbaşkanı'nın mesajı

CUMHURBAŞKANI Sezer de bir mesaj [illegible] ■ 18-19'da

Milliyet farkı

DİLE kolay, genç Cumhuriyet'in 77 Milliyet'in 50 yılında. Dimdik onurlu, demokrasiden yana, insan haklarını savunarak ayakta. Hem de Türkiye gibi bir ülkede.

YALÇIN DOĞAN'ın yazısı 17'de

Memura ek zam

BAKANLAR Kurulu'nda memura enflasyon farkı artı iki puan refah payı verilmesi kesinleşti. 15 Haziran maaşı zamlı olacak ■ 7'de

Hükümet ve muhalefet aynı masada yer aldı

Bülent Ecevit, Deniz Baykal, Tansu Çiller, DYP Genel Başkanı Tansu Çiller, Anayasa Mahkemesi Başkanı Mustafa Bumin ve eşi, Aydın Doğan ve eşi Semra Doğan, Başbakan Yardımcısı Hüsamettin Özkan, TBMM Başkanvekili Vecdi Gönül ve eşi, Tarım Bakanı Genç Başkanı Recai Kutan, Hürriyet Doğan *Fotoğraf Mustafa Istemi*

Futbol günleri başlıyor

EURO 2000

AVRUPA Futbol Şampiyonası'nda bugün ve yarın oynanacak karşılaşmalar

BUGÜN

Belçika - İsveç
21.45 TRT naklen

YARIN

Türkiye - İtalya
15.30 TRT naklen

Fransa - Danimarka
18.00 TRT naklen

Hollanda - Çek Cum.
21.45 TRT naklen

Işıkara, Deprem Konseyi'nde yok

TÜBİTAK Başkanı "Deprem Öncesi Tahmin Konseyi'nin görüşmesinde Yüksek mahkeme yetkilisi" diye anılan [illegible]

GECEDEN NOTLAR

Milliyet meşalesi altında siyaset

İki eski arkadaş: Ecevit ve Tansu Çiller [illegible]

Milliyet gazetesinin yarım asırlık geride bırakmasına tanıklık eden siyasetçiler, iş insanları ve haberciler, başkent kulislerini kaynamanın yapıldığı Bilkent Otel'de toplandı. Gecede sohbet başlıklarını DP'nin kapanma davası, Yüce Divan kararı ve hükümetteki gerginlik oluşturdu.

Gecenin simgeleri

■ Bilkent Otel'inde Yakko tarafından özel olarak dizayn edilen salonda konuklar yine özel olarak düzenlenmiş masalarda ağırlandı. Her masa milliyetçi yönü çağrıştıran semboller halinde. Gelen konuklar ve geçmişten beri gelen Milliyet geleneğini yansıtan meşale şeklinde düzenlenen mumlarla süslendi.

Çiller'e domates suyu

■ Konuklara yemek öncesi verilen kokteylde içki servisi sırasında siyasetçilere ilk önce yine dikkat çekti. DP Genel Başkanı Recai Kutan meşale suyu içerken DYP Genel Başkanı Tansu Çiller domates suyu bulan vazgeçmediğini gösterdi.

Çiller'in işareti

■ Meclis bahçesinde gazetecilerin sorularına genellikle yanıt vermeyen Çiller, bu kez muhabirlerin kendisini konuşmak için Yüce Divan kararını uzun

Kokteyl, bürokratlar, dostlar kahvaltıda Anayasa Mahkemesi Başkanı Mustafa Bumin ile Yargıtay Başkanı Vusal Sayar, eşleriyle birlikte

Devlet Bakanı Tarçın Ercan ve Başbakan Yardımcısı Hüsamettin Özkan gecede hazırlıklı bir sohbete dalıdılar

Söylemez aracı oldu küskünler el sıkıştı

Milliyet Gazetesi Müdürlüğü Ünsal ve yazarı

2 Cuma 13 Ekim 2000
GÜNCEL
Milliyet

NESLİHAN CUYAR İstanbul

CNN TÜRK 1 YAŞINDA

Türkiye'nin haber kanalının başarılarla dolu ilk yılını kutladığı gecede Aydın Doğan'ın mesajı şöyleydi: RTÜK GÖLGE ETMESİN

Doğan Medya Grubu ve Time Warner ortaklığıyla 11 Ekim 1999'da yayın hayatına başlayarak ve kısa zamanda önemli başarılara imza atarak dünyayı ve Türkiye'yi ekranlara taşıyan CNN TÜRK, görkemli bir davetle birinci yılını kutladı.

Çırağan Sarayı'ndaki koloseyin ardından Kempinski Balo Salonu'nda süren, siyaset ve medya dünyasından çok sayıda ünlünün katıldığı davette, Doğan Holding Yönetim Kurulu Başkanı Aydın Doğan da bir konuşma yaptı.

'RTÜK siyasi araç'

Konuşmasında, Avrupa Birliği'ne tam üyelik için yürüyen Türkiye'nin hala RTÜK gibi bir yasası olduğunu vurgulayan Doğan, medyası güçlü ve bağımsız olmayan bir ülkenin sesinin de çıkamayacağını dile getirdi.

Aydın Doğan, sözlerini, medyanın önündeki en büyük engelin RTÜK yasası olduğunu belirterek sürdürdü.

"Maalesef RTÜK yasası, ülkemizde medya üzerinden siyaset yapma aracı haline gelmiştir" diyen Doğan, uluslararası standartların eksikliğinin medyanın önünü tıkadığına dikkat çekti ve medya önündeki bu engellerin kaldırılmasını istedi.

Bir başarı sembolü

Hürriyet, demokrasi, laiklikten yana ve teröre, bağnazlığa karşı olan CNN TÜRK'ün çalışmalarının, Atlanta'daki merkez tarafından da takdir edildiğini vurgulayan Doğan, konuşmasını, davetlilerden alkış alan şu sözlerle bitirdi:

"Konuşmamı daha da uzatmak istedim, ancak CNN kuralları dört dakikadan fazla konuşmaya izin vermiyor."

Aydın Doğan'ın ardından söz alan Genel Müdür Taha Akyol da, CNN TÜRK'ün başlangıçta hedeflenen pazarın yüzde 30'unu yakalamayı başardığını ifade eden ve "bir iki yıl sonra Azerbaycan dahil Türk dünyasına açılacağız. CNN TÜRK başarı sembolüdür" diyen Akyol'un ardından, CNN News Network Başkanı Nan Richards da bir konuşma yaptı.

Gece, Sezen Aksu ve Uğur Yücel'in şovunun ardından sona erdi.

CNN TÜRK'ün gecesinde yetkilileri Aydın Doğan ve Taha Akyol, Devlet Bahçeli ve Hüsamettin Özkan'la bir süre sohbet etti (Üstte) Mehmet Ali Yalçındağ da, CNN'in ünlü sunucusu Riz Khan'ı yalnız bırakmadı.
■ Fotoğraf: OKTAY ANKIN

Kimler katıldı?

CNN Türk'ün muhteşem davetine katılan siyaset ve iş dünyasının ünlü isimlerinden bazıları şöyle. TBMM Başkanı Yıldırım Akbulut, Başbakan Yardımcısı Devlet Bahçeli, Mesut Yılmaz ile eşi Berna Yılmaz ve Hüsamettin Özkan, Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk, Ulaştırma Bakanı Enis Öksüz, Bayındırlık ve İskan Bakanı Koray Aydın, Turizm Bakanı Erkan Mumcu, Çalışma Bakanı Tayyar Düzgün, Devlet Bakanı Tuncay Toslalı, Fazilet Partisi Lideri Recai Kutan, İstanbul Valisi Erol Çakır, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Ali Müfit Gürtuna, İMKB Başkanı Osman Ataman, Doğuş Holding Yönetim Kurulu Başkanı Ayşe Doğan ve eşi Sami Doğan, Doğan Medya Grubu Başkanı Mehmet Ali Yalçındağ ve eşi Ayşegül Yalçındağ, Milliyet Gazetesi Murahhas Üyesi Doğan Hızgör, Genel Yayın Koordinatörü Cüneyt Tatlı, Genel Yayın Yönetmeni Yalçın Doğan, Başyazarı Güneri Civaoğlu, İcra Kurulu Başkan Yardımcısı Dinç Bilgin, Hürriyet Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Ertuğrul Özkök, işadamı Sakıp Sabancı ve eşi Türkan Sabancı, Halit Cingillioğlu, Cem Boyner, Selahattin Beyazıt, Osman Mazlum, Adnan Polat, Aydın Ayaydın, İbrahim Bodur, Cafi Kanıtlı, Hüseyin Bayezıtoğlu, Cem Hekimoğlu, Erol Aksoy, İçişleri eski Bakanı Murat Akşener, Recep Kemal Zeybek, Nezihi Menteşe, Tevfik Yılmaz ve Çevre eski Bakanı Ali Ekrem Özkaynak...

Hürriyet, 13 Ekim 2000

ÇEVİK PAŞA EMİRNAMESİ

20) Kuşkusuz, bu davanın açılmasını açıklayan en önemli belge, "andıç" adıyla da bilinen Çevik Paşa Emirnamesi'dir. Dava, Emirname'den sonra açılmıştır. Yasalarda kesin olan dava açma süresinin aşılmasına itibar etmeyen Alt Mahkeme kararı samimiyetten çok uzaktır. Alt Mahkeme'nin Ekşi'nin, yasal süreyi, yazılarımı görmeyerek geçirdiği savını kabul etmesi ve bizden, Ekşi'nin yazıları, yayımlandığı zamanda, gördüğünü ve bildiğini ispat etmemizi istemesi, hukukta yeri olmayan bir örnektir. Fıkralarda yeri var, bir Hıristiyanın, iki bin yılında bir Yahudiyi, döve döve öldürmek istemesi ve "İsa'mızı öldürdü, ben yeni duydum" demesi hoş bir fıkradır, fakat sağlam bir yargı kararı olamayacağı kesindir.

Demek bu Emirname'ye güvenilerek yasa hükümlerinin aşılabileceği hesabı yapılmıştır. Bu hesap şimdilik doğru çıkmıştır, ama ben yanlış hesabın Bağdat'tan döneceği umudumu koruyorum.

a) Emirname veya "andıç", listesi yapılan bazı gazeteci ve yazarların "vatan hainliklerinin sergilenmesi" amacına yöneliktir; "psikolojik harekat ve basın uygulamaları" alanında ayrıntılı bir planlamadır.

b) Emirname'de, uygulayıcılar olarak, "etkin köşe yazarları", "televizyonlar", başta "yargıtay cumhuriyet başsavcısı" olmak üzere yargı kurumu seçilmiştir.

c) Andıç'ın aslını sürmemiz mümkün değildir, gazetelere yansıyan kopyalarına göre,[1] hedef listesi, i- M. Ali Birand, ii- Cengiz Çandar, iii- Yalçın Küçük olarak tespitlidir ve öylece devam etmektedir.

21) Şemdin Sakik'ın güvenlik kuvvetlerine verdiği ifadelerin tahrif edilmesi yoluyla yürütülen bu psikolojik savaşta, yukarıda adları yazılı üç kişi-

1) a- *Yeni Şafak*, 21 Ekim 2000, "Çevik Bir Eylem Planı" başlıklı haber.
b- *Hürriyet*, 3 Kasım 2000. "Genelkurmay: Belge doğru" haberi.

den mağdur edilen sadece Yalçın Küçük'tür. Birand ve Çandar, bir süre sonra ödüllendirildiler. Birisi, Amerikan CNN televizyonuna yönetici yapıldı ve ikincisi, çok cömert Amerikan bursuyla Amerika'da yaşamaya layık görüldü.

Ben ise Şair Mehmet Akif Ersoy'un ve Şair Nâzım Hikmet'in yapamadıklarını yaptım. Hiçbir yasal zorunluluk yokken özgür olarak gittiğim gönüllü sürgünden, kitabım ve yazım ile ilgili kesinleşmiş hüküm varken, bir 29 Ekim'de geldim ve cezaevine girdim. Fakat 1999 sonbaharında çıkarılan düşünce suçlarıyla ilgili ceza ve kovuşturmaların ertelenmesi yasasında, benim değerlendirmeme göre benim için, düşüncenin sözle açıklanması kapsam dışı tutulduğundan damda kaldım ve benzeri hükümlerin arttırılmasına tanıklık ettim. Bu eşitsizliği ve bana yapılan haksızlığı Anayasa Mahkemesi düzeltti, karşınızdayım.

22) Bu dava bu çerçevededir. Emirname'den sonra açılması bunda kuşku bırakmaktadır.

a) Emirname'nin en başta O. Ekşi'ye ulaştırılmış olmasından kuşku duyamayız.

b) A. Doğan Holding'e bağlı *Radikal* gazetesinden, İsmet Berkan, andıç açıklandıktan sonra Andıç'ın kendisine de gönderildiğini açıklıyordu.[1] Ekşi'ye de gönderildiğini ve görev verildiğini düşünmek zorunludur. Aksi, Ekşi'nin, ekte örneği sunulan, Aktüel dergisine yaptığı, kendisine gönderilmediği yollu beyanına çıkar ki, kabul edemeyiz. c) Andıç'ı Gazeteci-Milletvekili N. Ilıcak ortaya çıkarmıştır. gazetesinde bu konuya ayırdığı bir sayfayı ekte sunuyorum.[2] Bu sayfada, Emirname ile birlikte bize yönelik psikolojik savaşın *Hürriyet* gazetesinin coupure'ü de yayınlanmıştır, bu psikolojik savaşın kurbanı olduğum görülmektedir. Öte yandan aynı sayfada, belge açığa çıkarıldıktan sonra, bu belgeden dolayı, Ekşi'nin Genelkurmay Başkanlığı'nı kınayan demecine de yer verilmiştir. Bu andıç'ın açıklanmasından hemen sonraya denk düşüyor; Ekşi, samamiyetten uzak ve kendi gerçeklerine aykırı konuşuyordu ve mutlaka hafıza-i beşer nisyan ile maluldür, biçiminde düşünüyordu.

23) Başka yere gitmiyoruz, *Milliyet* gazetesi yöneticilerinden Umur Talu'nun "Açıl tarih açıl!" başlıklı yazısını ekte sunuyorum.[3] Belge açıklandıktan

1) *Radikal*, 4 Kasım 2000, İsmet Berkan'ın "Andıç" yazısı.
2) *Yeni Şafak*, 4 Kasım 2000, "Politika" sayfası.
3) *Milliyet*, 4 Kasım 2000, Umur Talu'nun "Açıl tarih açıl!" başlıklı yazısı.

ve Genelkurmay Başkanlığı tarafından doğruluğu kabul edildikten sonra, Umur Talu şunları yazıyordu:

"O gün *Hürriyet* bu haberi verirken Oktay Ekşi belki de mesleki hayatının en büyük yanlışlarından birini yapıp 'içimizdeki alçaklardan'dan bahsetti."

Ekşi, Çevik Paşa Emirname'si kendisine ulaşınca, bize ve bana ağır hakaretler içeren yazısını kaleme aldı, vatan haini olduğumuzu ilan etti, kulaklarımızdan tutulup hapse atılmamızı istedi ve sonra da bu davanın açılmasına razı oldu. Böyle bir emirname olduktan ve böyle bir kampanya açıldıktan sonra, hedef listesinde üç numarada Y. Küçük de varsa, yasaların süre sınırlamaları aşılabilirdi ve haksız bir davanın kazanılması işten değildi; böyle düşünülmüştür, kuşku duyamayız.

24) Fakat bugünlerin de gelebileceğini hiç düşünemedi.

Kendisini savunmak için Aktüel dergisine verdiği demeci, Aktüel'in "Devlet bizi kullandı" başlığıyla yayımlaması yeniden öfkelenmesine neden oldu,[1] ekte sunuyorum. 2000 yılına ait 488 sayılı Aktüel dergisi, Ekşi ile yaptığı mülakata, üst başlık olarak da,"Şemdin Sakık olayında Genelkurmay'in 'etkin yazarı' Oktay Ekşi miydi? O 'hayır' diyor ama itiraf da ediyor" ifadesini seçiyordu, çok öğreticidir. O. Ekşi, sonradan açıklandığına göre tam "andıç" tarihinde, içinde benim de bulunduğum yazarları ve gazetecileri hedef alan, hakaret ve iftiralarla dolu yazıyı kaleme alan tek başyazar olmuştur. Acıdır ve ibret vericidir. Şimdi bu duruma düşmek istemezdim. Kuşkusuz önünüzdeki kararı imzalayan Değerli Yargıç'ın yerinde olmak da istemezdim. Kuşkusuz olduğum yerde olmaktan hayli memnun durumdayım.

Öyle anlaşılmaktadır, O. Ekşi kullanıldığını değil aldatıldığını ileri sürmektedir, fakat Türkçemiz'de bunlar arasında önemli bir fark bulunmamaktadır. Ben de Ekşi'nin aldatılarak kullanıldığını düşünüyorum, özgürsüz her günümde Ekşi'nin başkalemşor olduğu bu kampanyanın rolü tamdır. Bunun ötesinde her açıdan haksız ve acıklı bu davayı açmaya, hukuk normlarının bir kenara itilmesine, bu talihsiz Emirname'ye güvenerek razı olduğunu düşünüyorum ve inanıyorum. Durumu, benim zindandaki günlerimden, çok daha zordur.

Öyle ki, mülakat verdiği Aktüel dergisine, "devlet bizi kullandı" sözünü

1) A) *Aktüel*, yıl 2000 sayı 488, O. Ekşi ile mülakat, "Devlet bizi kullandı".
B) *Aktüel*, yıl 2000 sayı 490, O. Ekşi üzerine yazı, "Özür dilendi, bitti, öyle mi!"
C) *Hürriyet*, 24 Kasım 2000, "Ekşi'den Aktüel'e 100 milyarlık dava" haberi ve başyazı.

Genelkurmay: Belge doğru

Genelkurmay Başkanlığı, iki yıl önce Orgeneral Çevik Bir tarafındanonaylanan ve FP, HADEP, İHD ile bazı siyasetçiler ile gazetecileri hedef alan belgeyi doğruladı.

Ancak açıklamada, FP milletvekili Nazlı Ilıcak'ın soru önergesiyle yönelttiği bu iddiaların sadece "taslak olduğu" "hiçbir zaman için" uygulamaya konulmadığını bildirildi.

Açıklama, yapılanın normal ve uygun olduğunu söylüyor

● **EMEKLİ** Orgeneral **Çevik Bir**, Genelkurmay Başkanlığı'nın FP milletvekili Nazlı Ilıcak'ın önergesi ile ilgili yaptığı açıklama için, **"Aynen katılıyorum. Birbuçuk sayfalık bu açıklamada, yapılan çalışmaların normal ve uygun olduğnu söylüyor"** dedi.

Çevik Bir, açıklamada, alınan duyumların, içte ve dışta röportajlar yapıldığının bilindiğini ortaya koyduğunu belirterek, şöyle konuştu: **"Çok güzel bir açıklama. Olayın böyle duyumlara dayandığını, bu çalışmaların da normal olduğunu belirten bir açıklama. Bunların yapılması lazım geldiğini ve yapılacağını söylüyor. Ciddi ve sağduyulu çalışmaları hangi amaçla çarpıtılmak istendiği de ortaya çıkmıştır. Vatandaşlarımız nelerin nasıl olduğunu gayet iyi takdir etmektedir. Tekrar söylüyorum, ben bu açıklamaya aynen katılıyorum."**

GENELKURMAY, FP Milletvekili Nazlı Ilıcak'ın Başbakan'a soru önergesiyle yönelttiği ve basın toplantısı ile köşe yazılarında da ortaya koyduğu "Güçlü Eylem Planı" başlıklı andıç belgesini doğruladı.

Genelkurmay Genel Sekreterliği'nde yapılan açıklamada, andıç bir emir dokumanı olmaktan ziyade bilgilendirme olduğuna dikkat çekilerek, iddiaları ortaya atan Ilıcak'a da net bir mesaj gönderildi ve "bir milletvekili tarafından illegal yollarla temin edilen ve basına dagıtılan belge de bu kapsamda bir belgedir" denildi.

KARARGAH İÇİ FORMAT

Ilıcak'ın basına dağıttığı "Andıç" başlıklı belgeye de atıfta bulunan Genelkurmay, "Basına dagıtılan belgede de görülebileceği gibi dökumanın b şında 'Andıç' kelimesi yer almaktatır. Andıç, karargah içi çalışmalarda da kullanılan, bir emir ve uygulama dökumanından ziyade, karargah içi ve dışı bilgilendirme faaliyetini ongören bir format durumundadır" dedi. Terörle mucadele kapsamında uzun yıllar boyunca teroristlerin sorgulamaları sonucu elde edilen bilgilerin degerlendirmeye tabi tutulduğunun belirtildiği açıklamada, bunların teyidi mutekiben kesin istihbarat haline getirilerek yasal yollara başvurulduğu veya teror örgütüne karşı operasyonlar duzenlendiği kaydedildi.

Ancak, Genelkurmay açıklamasında, "bazen de teyit edilemediği için bir soru işareti olarak sorgulamalarda kalmıştır" dedi.

İFADELER DEĞİŞİR

"Unutulmaması gereken bir diğer husus ise birçok sanığın güvenlik kuvvetlerinde verdikleri ifadelerini savcılık ve mahkeme ifadelerinde tamamen reddetmeleridir" denilen açıklamada, "Bunun bu durumlarda, gözardı edilmeyecek diger bir konu da, teror örgütünün yurt içinde de uzun yıllar maddi ve manevi destekçi bulduğu gerçeğidir" şeklinde ifadelere yer verildi.

ÖRTÜLÜ RAHATSIZLIK

Genelkurmay yın ede terorist PKK'nin başı Abdullah Öcalan ile görüşme veya röportaj yapanlara da gondermede bulunarak, "Binlerce şehit verilmesi karşılığı çokuş surecine giren orgutun sozde lider kadrosu ile röp rtajlar yapılarak, orgute ve yandaşlarına moral ve toparlanma imkanı veren yayınlar, kanlı teror örgütünün başı ile Suriye'de müteaddit defalar görüşerek bir tur pazarlık yapan kişiler televizyon arşivlerinde ve toplumun hafızasında tazeliğini korumaktadır" dedi.

KARANLIK GÜÇLER

TSK'nin tüm faaliyetlerini, yasalarını kendisi ne verdiği yetkiler çerçevesinde ve yüce ulusunun emrinde yürüttüğünü belirten açıklamada, "Tüm gayretlerini, meç'un emellerini gerçekleştirmelerinde en büyük engel olarak gördukle ı TSK'nı yıpratmak yönünde yoğunlaşıran bazı karanlık düşünce sahibi kişi ve kurumların heyhute çabaları, dun olduğu gibi bugun, bugun olduğu gibi yarınlarda da sonuçsuz kalacaktır" denildi.

İHTİYACIMIZ YOK TSK'nin görevlerinin ilasında bu tur kötu emel sahiplerının yo göstermesine de ihtıyacı bulunmadığını dile getiren açıklamada şöyle denildi:

"TSK, canı pahasına ülkesine hizmetten başka bir duşuncesi olmayan mensuplarını kendi durum ve geçmişlerine bakmaksızın tahkir etmeye kalkan kişi ve kurumlara karşı, kararlı, ciddi, sağduyulu ve yasalara saygılı mucadelesini her zaman olduğu gibi bundan sonra da azımle yürutmeye ve bu hassasiyeti göstermeyenleri uyarmaya devam edecektir."

■ ANKARA

Ilıcak ne demişti?

NAZLI Ilıcak, bir sure önce Yeni Şalak Gazetesi'ndeki köşe yazısında konuyu gündeme getirmişti. Aynı gazetenin manşetinde de yer verilen iddiada, 28 Şubat surecinde, HADEP, FP ile birlikte **Cengiz Çandar, Mehmet Ali Birand, Yalçın Küçük** gibi gazetecilerle siyasilerin yıpratılmasına yönelik bir palim uygulamaya konulduğu belirtiliyordu. Ilıcak, basın toplantısında da emekli Orgeneral **Çevik Bir**'in görevi sırasında PKK'li terorist **Semdin Sakık**'ın ifadeleri üzerine HADEP, FP ile birçok siyasetçi, gazeteci ve bilim adamının isimlerinin PKK ile ilişkilendirilerek yıpratılması planı hazırlandığını ileri sürmüştü.

Hürriyet, 3 Kasım 2000

Bir'in eylem planı

Orgeneral Çevik Bir'in, Nisan 1998'de, yakalanan PKK itirafçısı Şemdin Sakık'ın iddialarını kullanarak FP, HADEP ve İHD ile bazı gazeteci, yazar ve milletvekillerini "yıpratma" planı hazırladığı ortaya çıktı.

Orgeneral Çevik Bir'in imzasını taşıyan, Nisan 1998 tarihli bir eylem planı ortaya çıktı. İstihbarat Başkanlığından komuta kalına gönderilen planda, **Genelkurmay Başkanlığı'nın 21 Nisan 1998 gün ve Gelecek sel 3050-212-98/Ictrn SB. direktifi, Genelkurmay Başkanlığının'ın 15 Nisan 1998 tarihli ve 313 sayılı emri üzerine hareket geçildiği** bildiriliyor.

Planda konu teshis aşağıdaki gibi yapılıyor:

"Konu: TSK'nın başarılı bir operasyon ile yakalanan dağ düzey teröristlerinden biri olan Şemdin Sakık'ın sorgulanması sonucu alınan ifadelerin, psikolojik harekat ve basın uygulamaları açısından değerlendirilmesi maksadıyla, ilgili (a) emirle çalışma grubu teşkil edilmiş ve bu grup tarafından uygulama zamanlarını ihtiva eden bir eylem planı hazırlanmıştır."

Planda Şemdin Sakık'ın ifadesinde, örgüt ilişkilerinin bolluksel değerlendirmelerin çok yeni ve çarpıcı bilgiler ihtiva etmediğine dikkat çekildikten sonra şu tavsiye yapılıyor:

"... Ancak, Türkiye'de demokratik ortamdan istifade ederek bölücü terör örgütünün uzantısı olarak faaliyet gösteren siyasiler, gazeteler, HADEP ve İnsan Hakları Derneği gibi kuruluşlar hakkında elde edilen bilgilerle önce kamuoyu oluşturulması, müteakiben yasal sürecin başlatılması..."

İstihbarat Başkanvekili Tümgeneral F. Türken ve Kurmay Albay İç İstihbarat Şube Müdürü Bülent Dağlı'nın imzalarını taşıyan "Andiç'ta evlenem, Genelkurmay İkinci Başkanı olan Çevik Bir'in de olduğu var

Eylem Planının detaylandırılmış bölümünde kimin neyahu hangi kuruluşun ısaıd yıpratılacağı anlatılıyor

Gazeteciler, Milletvekilleri ve İşadamları

Eylem planına bu bazı gazetecilerin, milletvekillerinin ve işadamlarının da isimleri geçiyor

Planın 6. Fıkrı sayfalarında sıralanan adlar şöyle

"Siyasiler: Milletvekilleri: Selim Ensarioğlu (Diyarbakır-DYP), Fethullah Erbaş (Van-FP), Seğbetullah Seydaoğlu (Diyarbakır-Anap) Muhittin Mutlu (Bitlis) Abdulmelik Fırat (Erzurum-DYP), Leyla Zana (Diyarbakır-DEP)

Diğer siyasiler: Mehmet Mengi (HADEP Diyarbakır İl Başkanı), Turgut Atalay (Diyarbakır eski Belediye Başkanı), Murat Bozlak (HADEP Genel Başkanı), Dicle ve Lice Belediye Başkanları

İşadamları: 1992 yılında Hazro'da su kanalı inşaatını yapan müteahhit, Cantürk ailesi, Diyarbakır'da Demir Otel sahibi, Batman Petrolleri,

Gazeteciler: M. Ali Birand, Cengiz Çandar, Yalçın Küçük, Yaşar Parlak, Mahir Kaynak, Mahir Sayın. İlave edilmesinin fayda sağlayacağı değerlendirilen gazeteciler (Yavuz Gökmen, Altan kardeşler gibi)"

Hedefin, milletvekillerini, işadamlarını ve gazetecileri yıpratmak olduğunu belirten Andiç'ta kullanılacak yöntemi de şu şekilde ortaya koyuluyor:

"Maksat: Adı geçen milletvekilinin PKK ile ilişkilerı anlatılarak, siyasi platformda yıpranmalarının sağlanması

Yöntem: Mevzu ifadeden elde edilen bilgilere çeşitli ilaveler yaparak, parti içerisinde yıpranmalarını sağlayacak kampanyanın başlatılması. Siyasi kariyerlerini etkilemek üzere bir bilgi notunun hazırlanması

İlgili Cumhuriyet Başsavcısına Dicle ve Lice Belediye Başkanları hakkında suç duyurusunda bulunulması Bu belediye başkanlarının görevden alınması için İçişleri Bakanlığı nezdinde teşebbüse geçilmesi "

Gazetecileri yıpratmak için kullanılacak yöntem de şu şekilde izah ediliyor

"Örgütün, parayla, her şeyi, kendine müzahir gazetecilere yaptırdığının, gazete sahiplerine, seçilen köşe yazarlarına ve televizyonlara aktarılması. Televizyonlarda Basın Ahlak Yasası açısından konunun tartışılmasının sağlanması. Bazı basın mensuplarının terör örgütünün oynacağı oldukları ilişkin bir bilgi notu hazırlanması. Mektup kampanyası."

HADEP aleyhine yayın

İç kamuoyuna yönelik faaliyetler: **"... Elde edilen bilgilerden istifade edilerek, yarı içinde örgütle bağlantılı siyasilerin, gazetecilerin, işadamlarının, partı ve derneklerin deşifre edilmesi suretiyle, örgüte sağladıkları destek ve yaşan bağlılıklarının sergilenmesi; bu kişiler ve dernekler, hakkında bilgi ve belgelerin ortaya konulması suretiyle yasal işlerin başlatılması."**

"... HADEP'in Türkiye'deki demokratik ortamdan istifade etmek suretiyle PKK'nın siyasi uzantısı olarak faaliyet gösterdiğinin ortaya çıkarılması Bu partinin il ve ilçe teşkilatının örgüte eleman temin etti ğini öne süren bir bilgi notu hazırlanması

Etkin köşe yazarlarından seçilen birine, Şemdin Sakık'ın ifadesinden HADEP'le ilgili bilgilerin aktarılması.

Televizyonlarda, HADEP ve gayrisi ile ilgili haber programlarının yayınlanmasının sağlanması. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı nezdinde girişiminde bulunarak, 1996 yılında yapılması düşünülen genel ve yerel seçimlere bu partinin girmemesinin sağlanması

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına gerekli belge ve bilgilerin gönderilmesi "

İnsan Hakları Derneği ve Fazilet

Eylem planı, HADEP'in yanında, İnsan hakları Derneği ile Fazilet Partisini de hedef alıyor

İnsan Hakları Derneğinin PKK'nın gudumunde olduğunu belirten plan, kullanılacak yöntemi de şu şekilde açıklıyor:

"Psikolojik Savaş Harekat Daire Başkanlığınca elde edilen bilgilerin uygun bir şekilde düzenlenerek basına verilecek bilgi notu haline getirilmesi. İHD Başkanı Akın Birdal ve İHD hakkında bilgi notu hazırlanması, etkin köşe yazarlarından birine ve televizyonlara İHD ve Akın Birdal ile ilgili bilgilerin aktarılması. İHD'nin kapatılması için, Dernekler Kanunu'na aykırı faaliyet gösterdiği konusunda, İçişleri Bakanlığı nezdinde girişimde bulunulması."

Güçlü eylem planını özetleyen Andiç, Fazilet Partisi'nin de yıpratma amacını ve yöntemini şu şekilde özetliyor:

"Maksat: Refah Partisi'nin PKK ile ilişkilerini ortaya koyarak, FP'yi yıpratmak

Kullanılacak yöntem: FP'nin, muvazaalı seçim döneminde PKK ile işbirliği yapacağı tezi üzerine bir bilgi notu hazırlanması. RP ile bölücü örgütün, amaç için etik hareketlerini açıklayan ifadeler dayanarak, benzer bir ilişkinin Fazilet Partisi ile bölücü terör örgütü arasındaki mevcudiyetinin ilişkisi istihbarat istegmen. Mit ve Emniyet Genel Müdürlüğü'ne bildirilmesi Etkin köşe yazarlarından birine ve televizyonlara Şemdin Sakık'ın ifadesinden Refah partisi ile bölücü terör örgütü arasındaki ortak amacı gösteren kısmın aktarılması Fazilet Partisi ile bölücü terör örgütü arasındaki ortak amacı gösteren kısmın aktarılması Elde edilen bilgilerin, maksada uygun tarzda düzenlenerek bilgi notu hazırlanması

İcra ve koordine edecek makamlar: Harekat Başkanlığı-Genkur."

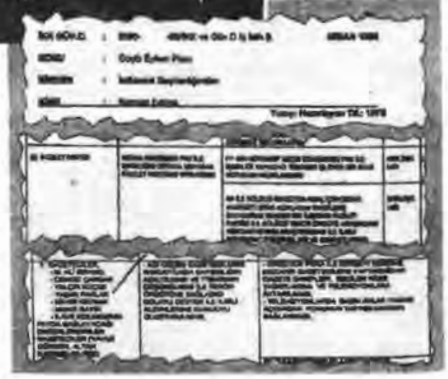

Bir'in hazırladığı plan, bir terörüste dayanarak insanları katalanmasını emrediyor

Yeni Şafak, 21 Ekim 2000

Sabah, muhabbet kart ve Genelkurmay'a cevap

Sabah gazetesine ve yeni patronu Turgay Ciner'e yazık oluyor. Gazete Dinç Bilgin'in avukatlığını yaptıkça, süratle itifa kaybediyor. "Müthiş ödeme planı" denilen, borsadaki hayalî kârlara dayanarak borçlu bir şirketin Fon'a devrinden ibaret.

'Temiz eller' operasyonu, adaleti ve meşruiyet zemininde yürütülmeli. Evvelki gün, ifadesine başvurulmak üzere Nail Kocaeli'nin gözaltına alındığını duyunca, uygulamanın demokrasi ve insan hakları kalbinin oturmadığını düşündüm. Keçili, hasta olduğu için çıkmaz ifade vermek istediğini söylemiş, ama bu talebi geri çevrilmişti.

Talimat verilse kendi ayaklarıyla gider, her bildiğini emniyete veya savcıya anlatırdı.

Ama öyle yapılmıyor; Marmaris'teki evine baskın düzenleniyor, Keçili'ye yaka paça Ankara'ya getiriliyor. Yurt dışına çıkma yasağı olduğuna göre, zaten kaçamaz.

Nail Keçili, bankanın sahibi de değil, sadece reklamcısı. İş biraz şova dönüşüyor gibi.

***

Öte yandan, bir başka ciddiyetsizlik ve adaletsizlik de şu: Diğer bankaların sahipleri, serbestçe dolaşırken, sadece Egebank sebebiyle Murat Demirel'in tutuklu kalması.

Eğer "servet farkı" diyorsanız, hukuk devletinde bu da olmaz.

Muhabbet kartı

Evvelki gün, Sabah'ın "**ödeme planı**" ortaya çıktı. Dinç Bilgin, **borçlu bir şirketi, hayali kârları öne sürerek devlete sokuşturmak istiyor**, anlaşılan.

Muhabbet kartı, 0535'li ve sınırlı konuşmaya açık bir kart. Peşinen ödenilen para kadar konuşabiliyorsunuz.

Bu işin uzmanı birinden muhabbet kartı sisteminin 400 milyon dolar edi etmeyeceğini sordum. İşte cevabı:

"**Bunlar, gazetelerinde, işi pompalayacaklar ve halka ilk defa açılan bu şirketin hisselerini yüksek karla satacaklardı. Tabii vurgunu takiben hisse senetlerinin değeri düşecek, genç vatandaş kazıklanacaktı. Mehmet Emin Karamehmet önce Gemspa'ya kart işini teklif etmiş; Gemspa, iş zarar eder diye bu teklifi geri çevirmiş.**"

-Niçin zarar edeceği düşünülmüş?

Muhatabı mizahatını söyle sürdürdü:

"**Birinci sınıf kartlar, 0532 veya 05421'li, yani, sürekli kullanı n kartlardır. Şirketin değerlendirilmesinde, bu kartları kullanan abone başına, 2 bin dolar bir kıymet biçilebilir. Ama muhabbet kartlarını kullananlar, daha ufak gelirli olanlar; onların harcamaları da sınırlı. Bu yüzden 0535'lik kartlı abone sayısı büyük gelir sağlamıyor. Karamehmet, Gemspa'ya teklifi yaptığında, her bin kartın pazarlanması için Türkcell'in 50 mark katkıda bulunacağı belirtilmiş. Gemspa'dan 65 markalık pazarlama desteği istenmiş. Bu 65 markalar için kredi açılabileceği de söylenmiş. Gemspa'dan sonra, Karamehmet Sabah'a gitti. Dinç Bilgin şartları kabul etti. Bankadan krediyi de aldı. Muhabbet kartının pazarlaması için Sabah'ın vereceği 65 markalık destek, Karamehmet'in bankasından alınan kredi ile sağlandı. Piyasada, bu şirketin 78 milyon mark borcu olduğu konuşuluyor.**"

Sabah gazetesine ve yeni patronu Turgay Ciner'e yazık oluyor. Gazete Dinç Bilgin'in avukatlığını yaptıkça, süratle itifa kaybediyor. "Müthiş ödeme planı" denilen, borsadaki hayali kârlara dayanarak borçlu bir şirketin Fon'a devrinden ibaret.

***

Bu sistem, siyasetçilerin ağzından girip burnundan çıkarak, kah tehdit edip, kah onlara yağ çekerek, yürüyordu. Ama artık, Türkiye tanımıyor. Bankalar Kanunu'na aykırı işlemler, 11'inci madde yasağına rağmen kendilerinin Sabah ve yan işlerde kullanılması, back to back uygulamaları, en hafifinden Türk Ceza Kanunu'nun emniyeti suistimal suçu tarifine giriyor.

Kanun maddeleri

Madde 508: Her kim başkasına ait olup da ade veya muayyen surette istimal etmek üzere kendisine tevdi edilen veya her ne namla olursa olsun teslim olunan bir şeyi, kendisinin menfaatine olarak satar rehneder

şikayet üzerine iki aydan iki seneye kadar hapis cezasına mahkum olur.

Madde 510: Bu cürüm meslek ve sanat veya ticaret veya hizmet sebebiyle veya emaneten sıfatıyla kendisine teslim edilen şeyler üzerinde yapılırsa, fiali hakkında bir seneden beş seneye kadar hapis cezası tertip olunur ve şikayete gerek kalmadan takibat yapılır.

Ayrıca Bankalar Kanunu'nun 14'üncü maddesi 2 yıldan 4 yıla kadar ağır hapis cezası öngörüyor.

Banka içini boşaltanların yukarıdaki maddelere göre yargılanmaları daha doğru. Her yönetim kurulunu, çete gibi muamele etmek, sanırım işi biraz sulandırıyor ve esas sorumlu banka sahiplerini kısmen gölgeliyor.

Genelkurmay'ın açıklamasına cevap

Orgeneral Kıvrıkoğlu, Meclis Başkanını ziyarete geldiği sırada temiz toplumu da önem verdiklerini söylemiş. Temiz toplum, şeffaflaşmayı gerektirir. Gazeteciler, siyasi partiler, milletvekilleri ve sivil toplum örgütleri aleyhine iftira kampanyaları düzenleyenler varsa, hiçbir ayrıcalık yaratmadan, tenipcilerin, yargı önünde hesap vermeleri gerekir. Temiz toplumu ancak bu şekilde ulaşılır.

***

Şimdi Genelkurmay'ın açıklamasını inceleyelim:

"**Elde edilen analiz ve istihbarata dayalı olarak, karargah içi taslak ve çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmalar, istihbaratın kesin teyidine bağlı olarak uygulama planına dönüştürülmekte veya uygulanmaya sokulmamaktadır...**"

Dikkat edilirse Genelkurmay belgenin doğruluğu kabul etmekle birlikte, birlikte, bir uygulama yapılıp yapılmadığı hususunu açıkta bırakıyor.

Aslında uygulanmasa dahi, eski Genelkurmay Başkanı ve 2'nci Başkanı'nın, **bazı vatandaşların itibarını nasıl düşüreceği, onların kamuoyunda ne şekilde yıpratılacağı planını yapması** kabul edilemez. Her demokratik ülkede bu bir suçtur.

Uygulama oldu

Kaldı ki eylem planı uygulanmıştır.

"**Güçlü eylem planında**" icra günü başlığı altında 23-24 Nisan ve tarihleri verilmektedir.

25 Nisan gecesi Kanal D'de,Uğur Dündar, söz konusu gazetecileri teşhir etmiş, ertesi gün Sabah ve Hürriyet, sözde Şemdin Sakık'ın ifadesine dayanarak, Cengiz Candar, Mehmet Ali Birand gibi isimleri manşete taşımıştır.

Can Ataklı, Ökuz dergisinde olayın perde arkasını anlatarak "**Bir general bu haber yayınlanmadığı takdirde, Sabah'ı batıracağını söyledi; patronu ve idarecileri tehdit etti**" demişti.

O generalin Çevik Bir olduğu belgesiyle ortaya çıktı.

Temiz bir toplum, ancak, psikolojik savaş yaftası altında yürütülen iftira kampanyaları son bulduğunda ulaşabiliriz.

***

Eylem planının uygulandığının ikinci işareti, Hadep'in seçime sokulmaması için, Yargıtay Başsavcısı'nın Anayasa Mahkemesi'ne müracaatıdır.

Andıç'tan klediyorum:

"**Konu: Hadep / Kullanılacak yöntem: Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı nezdinde girişimde bulunularak, 1999 yılında yapılması düşünülen genel ve yerel seçimlere bu partinin girmemesinin sağlanması.**"

Nitekim -herhalde bu uyarı üzerine- Vural Savaş, Anayasa Mahkemesi'ne Hadep'in seçimlere sokulmaması için müracaatta bulundu. Anayasa Mahkemesi üyelerine, malum mühürlardan ne kadar baskı geldiğini biz biliyoruz. Necdet Sezer, dönemin Anayasa Mahkemesi Başkanı'ydı; bu baskıları belki bugün açıklayabilir.

Yargı organlarına telkinde bulunmayı bile Anayasa yasaklamışken, tehdidin hukuki durumunu varın siz değerlendirin.

Kimse PKK ile mücadeleyi, vatandaşına iftira atmanın bir vesilesi saymasın. Hiçbir kurum ve kimse, milletten üstün değildir.

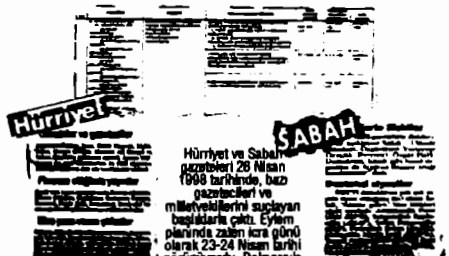

Hürriyet ve Sabah gazeteleri 28 Nisan 1998 tarihinde, bazı gazetecileri ve milletvekillerini suçlayan başlıklarla çıktı. Eylem planında zalim icra günü olarak 23-24 Nisan tarihi görünüyordu. Dolayısıyla karargâhta hem iftira kampanyası tertip edilmiş, hem de icraya sokulmuştur.

Genelkurmay'ın iddiası

Genelkurmay'ın bir iddiasının altını çizmek istenir. "**Tüm gayretlerini meşrûm emellerini gerçekleştirmek için en büyük engel olarak gördükleri Türk Silahlı Kuvvetleri'ni yıpratmak yönünde yoğunlaştırma bazı kanunlık düşünce sahibi kişi ve kuruluşların beyhude çabaları, dün olduğu gibi bugün, bugün olduğu gibi yarınlarda da sonuçsuz kalacaktır.** Ayrıca Türk Silahlı Kuvvetleri'nin görevlerinin ifasında bu tür kötü emel sahiplerinin yol göstermesine de ihtiyacı bulunmamaktadır. Türk Silahlı Kuvvetleri, canı pahasına ülkesine hizmetten başka bir düşüncesi olmayan mensuplarını, kendi durum ve geçimlerine bakmaksızın tahkir etmeye kalkan kişi ve kuruluşlara karşı kararlı, ciddî, sağduyulu ve yasalara saygılı mücadelesini her zaman olduğu gibi azimle yürütmeye ve bu hassasiyeti göstermeyenleri uyarmaya devam edecektir."

***

Bu aşağılayıcı sözlere işte cevabımız:

"**Bizim mazimiz tertemiz. İlgili olan üzerine alınsın: Bir elimiz Susurluk'ta, diğer elimiz batık bankalarda değil. Arkamızda da, yürüttüğümüz darbeler yok. İdam sehpaları, tutuklama politikacılar, kapatılan partiler, işkenceler, baskılar ve zulüm... Çok şükür, yıllardır hep bunlara karşı çıkmış, demokrasi mücadelesi vermişiz. Türk Silahlı Kuvvetleri'ne karşı daima sevgi ve saygı beslemişiz. Onları temsil edenlerden de aynı saygıyı ve itinayı bekliyoruz. Kimse emin olmasın, bu ülkenin bazı evliatlarını kavramak için bulluğumuzu. Vatan sevgisi birilerinin tahsisatında değildir.**"

Bu işin Meclis'te takipçisi olmaya devam edeceğiz.

Andıç medyayı böldü

Genelkurmay'da, PKK'lı Sakık'ın ifadesine dayanılarak bazı parti ve gazetecileri yıpratma operasyonu başlatıldığına ilişkin belgenin Genelkurmay'ca doğrulanması basını böldü.

Orgeneral Çevik Bir'in bazı gazeteci, yazar ve siyasetçileri yıpratmak için Genelkurmay İstihbarat Başkanlığı tarafından hazırlanan bir eylem planını onayladığını içeren belgenin yankıları sürüyor.

21 Ekim'de Yeni Şafak tarafından yayımlanan belge hakkında FP İstanbul Milletvekili ve gazetemiz yazarı Nazlı Ilıcak, Milli Savunma Bakanı Sebahattin Çakmakoğlu'na bir soru önergesi verdi. Ancak önergesine cevap alamayan Ilıcak 1 Kasım'da Parlamento'da bir basın toplantısı düzenleyerek Başbakan Bülent Ecevit'in ve Genelkurmay Başkanlığı'nın bir açıklamada bulunmalarını istedi. Önceki gün Genelkurmay Başkanlığı tarafından yapılan açıklamada ise sözkonusu belgenin varlığı doğrulandı, ancak "Güçlü Eylem Planı'nın karargah içi ve dışı bilgilendirme notu olduğu ve uygulamaya konulmadığı belirtildi.

Gazeteciler: Plan uygulandı

İsmi geçen gazeteciler ise yaptıkları açıklamalarda "Güçlü Eylem Planı"nın uygulandığını doğruladılar. Çünkü, haberlerden sonra M. Ali Birand Sabah'tan kovulmuş. Cengiz Çandar'ın yazılarına kısa bir süre son verilmiş, İnsan Hakları Derneği Genel Başkanı Akın Birdal ise silahlı bir saldırı sonucu ağır yaralanmıştı. Birand ve Çandar, PKK itirafçısı Şemdin Sakık'ın ifadesine sonradan sokuşturularak, Ankara DGM Savcılığı'nda ifade vermişlerdi.

Milliyet ve Sabah'tan çarpıtma

Genelkurmay Başkanlığı tarafından yapılan açıklama basında farklı çeşitlerde yer aldı. Etibank'a el konulmasıyla birlikte zor duruma düşen Dinç Bilgin'in patronu olduğu yarı-resmi Sabah gazetesinde sözkonusu açıklama "Askerden sert tepki" başlığıyla yer alırken, haberin spotunda belgenin Genelkurmay tarafından doğrulandığı belirtildi ancak açıklama "Karargah içi çalışmayı gösteren belgelerin illegal yollardan elde edildiği" ibaresinin kullanılması dikkat çekti. Milliyet gazetesinin haberi verme biçimi ise çok daha ilginçti. Gazete açıklamayı, Nazlı Ilıcak'ın resminin yanında "Karanlık düşünceli kötü emeli" başlığıyla vermeyi tercih etti.

Hürriyet gazetesi ise açıklamayı "Genelkurmay: Belge doğru" başlığıyla verildi Hürriyet'in yayın yönetmeni Ertuğrul Özkök de, "Andıç yeni bir dönemi açabilir" başlığıyla yazdığı köşesinde, "Genelkurmay bu belgenin sahte olduğunu iddia edebilirdi. Öyle yapmadı "Bence doğru olanı yaptı" dedi.

'Gökmen çok üzülmüştü'

Hürriyet gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Ertuğrul Özkök, Şemdin Sakık'ın ifadesinin Hürriyet'te de yer aldığını, ancak bunun ifadede ismi geçen gazetecilere kötülük yapmak niyetiyle yapılmadığını ileri sürdü. Özkök, Yavuz Gökmen'in o günlerde çok üzüntü çektiğini ifade etti. Çevik Bir'in kendisine, "Yaptığım her şeyden dolayı için son derece rahat" dediğini belirten Özkök, "Bu tür uygulamalar olmasaydı içi daha rahat olabilirdi" dedi. Cumhurbaşkanı Sezer'in 29 Ekim davetine Milli Gazete ve Yeni Şafak'ı da çağırmasını olumlu bulan Özkök, "Genelkurmay'ın belgeyi reddetmemesi tarihinde önemli bir adımdır" diye yazdı

'Genelkurmay karışamaz'

Basın Konseyi Başkanı ve Hürriyet gazetesi başyazarı Oktay Ekşi de Genelkurmay açıklamasına tepki gösterdi. CNN Türk'e konuşan Ekşi, gazeteciler tarafından yapılan röportajların hedef gösterilmesini eleştirerek, "Biz gazetecilik görevimizi yapıyoruz. Kimseye moral vermek gibi bir amacımız olamaz. Zaten yapılan röportajlardan böyle bir izlenim çıkmıyor. Gazeteciler gazeciliğini, Genelkurmay da Genelkurmaylık görevini yapmalıdır. Gazetecilerin görevine Genelkurmay karışamayacağı gibi Genelkurmay'ın görev alanına da gazeteciler karışamaz. Gazetecilerin röportajlarına karışmak kimsenin haddi değildir" dedi.

Yeni Şafak, 4 Kasım 2000

umur.talu@milliyet.com.tr Tel: (0212) 505 66 45 Faks: 505 66 22

Açıl tarih açıl!

Ne çok sayfa açılıyor... Ve açıldıkça **"tarih"** yeniden yazılıyor.

Çünkü **"tarih"**, yamuk, buruşuk, delik deşik yazılıp durdu.

Şimdi en azından **"tashih"** süreci!

●●●

Bir tarafından medyayı da içine alan bankalar kasırgası arasında, yine medyayı ilgilendiren ve medya üstünden yürümüş bir mevzu daha gündeme geldi.

"Bir önceki" Genelkurmay kadrolarının, bazı gazetecileri de **"PKK işbirlikçisi"** gösteren bir **"andıç"** hazırladıkları meselesi.

"Şimdiki" Genelkurmay da bunu dürüstlükle kabul etti, bir **"taslak"** olduğunu belirtti ama uygulama değilse bile, **"bakış açısı"** olarak o çizgiyi savundu.

●●●

Birçok yönleriyle zaten bilinen ama şimdi teyit edilen bu olayın birkaç yönü var.

Bir tanesi, açıklamada **"sağduyulu ve yasalara saygılı mücadele"** denilirken, geçmişteki karalama, hedef gösterme kampanyasının, o manipülasyonun, sübjektif bir niyet olan **"sağduyu"** bir yana, objektif bir kavram olan **"yasalar"**a da aykırı olduğu.

İftirayla amaçlanan sindirmenin sağduyu ve yasa ile herhangi bir ilgisi olabilir mi?

"Terörle mücadele" hassasiyeti elbette anlaşılır ama...

Bir **"hukuk devleti"** varsa; hukukun çiğnendiği yer burası.

●●●

Diğer yön, bizim meslekle ilgili ve müthiş vahim.

"Uygulanmadı" denilen o **"andıç"**ın uzantısının, bir Genelkurmay açıklaması özelliğini ve imzasını taşımasa da, **"Sakık ifadesi"** şeklinde bazı gazetelere **"faks"** yoluyla ulaştırıldığını biliyoruz.

Bir hazırlık soruşturması olduğu, yani **"yayını yasa dışı"** olduğu halde, bunu alan birtakım **"gazeteciler"**, nereden nasıl geldiğini bilerek aynen kullandılar.

Kullandılar ve başkalarının yanı sıra, kendi meslektaşlarını, hatta kendi yazarlarını da iftirayla **"teşhir"** ettiler.

Bugün başka bir belgenin **"gerçek olup olmadığını araştırmak üzere"** titizlenenler, o gün **"gerçek olup olmadığını araştırma"** zahmetine bile katlanmadılar.

Adeta, talimatla gazetecilik yaptılar.

Olan biten **"gazetecilik refleksi"** değil, **"refleks gazeteciliği"** idi.

O gün Sabah gazetesi, hiçbir araştırma yapmadan, kendi yazarlarını da **"hain"** diye duyurdu...

O gün Hür yet bu **"haber"**i verirken, **Oktay Ekşi** belki de meslek hayatının en büyük yanlışlarından birini yapıp **"içimizdeki alçaklar"**dan bahsetti.

Birçokları hala yüzsüzlükle malulken, yine de **Oktay Ağabey**, epey sonra da olsa bunun için özeleştiri yaptı, özür diledi. Nitekim önceki akşam da NTV'de, **"Gazetecilerin işine karışmak Genelkurmay'ın hakkı değildir"** dedi.

Kısacası, kendi durumunu değerlendirmek önce Genelkurmay'a düşer elbette ama, bunlar, gazetecilik açısından **"kapkara"** sayfalardı.

●●●

Bu vahametin arkasında bir de garabet vardı.

"İtham"ın, **Öcalan** ile röportajlardan kaynaklandığı söyleniyordu.

Tamam!

Ama hiçbir gazeteci, kendi röportajını kendi eliyle gazete sayfalarına yahut TV ekranlarına yerleştiremez. Bu kararı yöneticiler, editörler verir.

Oysa, öyle örnekler vardı ki, röportaja onay veren, onu yayınlayan da, daha sonra röportajı yapanları **"hain"** ilan edenler de aynı refleksçilerdi.

"Hainlik" söz konusuysa, **"hainler"**i o yöneticilerden başlayarak tüm kadrolardı.

Tabii ki, işin özü, hiçbiri **"vatan haini"** filan değildi

Ama mesleki açıdan **"hainler"** çıktı!

●●●

Bir noktayı daha anmak isterim, **"andıç"**la ilgili olarak.

O andıçın bir şekilde uygulanması bir yana, içinde anılan gazeteciler dışına yayılmış olması da söz konusuydu.

En azından yayılmak istenmesi.

Bunu **"kendimden"** de biliyorum; başka isimlerden de. Hepsinin gerekçesi **"röportaj"** olamayacağı için (çünkü isimlerin çoğu öyle röportaj da yapmamıştı!), andıçın müelliflerinden **Çevik Bir** her birine, her birimize **"bir bahane"** bulmuş, **"bir kulp"** takmıştı!

Neyse mi demeli?

Umarım, sağduyu ve yasalara saygı herkesin kaygısı, **"otomatik refleksli"** birilerinin de gazeteciliğe her daim saygısı olur.

Milliyet, 4 Kasım 2000

ŞEMDİN SAKIK OLAYINDA GENELKURMAYIN 'ETKİN YAZAR'I EKŞİ MİYDİ?
O "HAYIR" DİYOR AMA İTİRAF DA EDİYOR

"Devlet bizi kullandı"

Aktüel, Sayı: 488

OKTAŞ EKŞİ'YE BİR AKIN BİRDAL SORUSU...

ÖZÜR DİLENDİ BİTTİ, ÖYLE Mİ!

Hürriyet yazarı Ekşi'nin, ünlü "andıç"a dayanarak "alçak" ilan attiklerinden biri, Akın Birdal, Ekşi'nin yazısından bir süre sonra vurulmuştu. Ama Ekşi'nin içi rahat; olayda alet olduğunu itiraf eden bir özür yazısı var nasıl olsa... Aşağıdaki yazı Ekşi'nin ellerini o kadar kolay yıkayamayacağını hatırlatmak için yazıldı...

Hürriyet gazetesinin başyazarı, Basın Konseyi'nin başkanı Oktay Ekşi, 24 Kasım 2000 tarihli yazısını okurlarının affına sığınarak Aktüel'e ay rdı. Yazı başlığı daha önceki bir yazısında da kullandığı "Haysiyet cellatlığı", konu ise Aktüel'in 15 gün önce piyasaya çıkan 488. sayısında kendisiyle yapılmış olan röportajdı.

Ekşi, Çevik Bir imzalı "Andıç skandalı" ile ilgili olarak muhabirimiz Tuncay Opçin'e bir röportaj ve miş, Aktüel de bunu "Devlet bizi kullandı" başlığıyla yayımlamıştı hatırlarsanız. Ek i'nin kö esinde yazdığına göre Tuncay Opçin, aralarında geçen mülakatı "hemen hemen aynen aktarmış"tı. "Ona bir diyeceği yoktu" Hürriyet başyazarının. Aynı gün Hürriyet'teki bir haberde, Ek i'nin bu röportaj nedeniyle Aktüel'e 100 milyar liralık tazminat davası açtığı duyuruldu.

Muhabiriniz onun söylediklerini neredeyse aynen yazdığına göre sorun neydi o halde?

O yazının başlığına takılmıştı. "Maksat belli" diyordu, Oktay Ek i ve devam ediyordu. "Başlıkları ve Sabah gazetesinde yayınlanan (Aktüel'in) ilanını gören, 'Vaay be!.. Biz sadece Abdullah Çatlı, Alaattin Çatlı, Yeşilgibileri devlet kullandı sanıyorduk. Bakın Oktay Ek i'yi de kullanıyorlarmış da haberimiz yoktu' diyecek... O ne demektir? Devlet veya onun adına birileri bana talimatveriyor -veya rica ediyor- ve ben de onun dediğini yapıyor ve böyle bir yazı yazıyorum. Hemen burada ilan ediyorum: Bugüne kadar bize kimse böyle bir şey yaptırmaya cesaret dahi edemedi."

"Cesaret dahi edemeyenler'in neler yaptığını en acı şekilde tecrübe edenlerden biri kendisi olduğu halde bunları yazabildi.

Meselenin aslına gelmeden önce, Oktay Ekşi'nin "bitmeyen öfkesi"nin devamında neler söylediğini özetleyelim.

Ek i hızını alamayıp birkaç gün sonra Hürriyet Dergi Grubu'nda Tempo'da yayımlanan bir röportajda bizi "fahişe"likle suçladı. Soruda ve cevapta Aktüel'in ismi geçmiyordu gerçi ama, "genel anlamda" söylenen sözlerin bir adresinin de Aktüel olduğu anlaşılıyordu. Basın Konseyi Başkanı'nın iddiasına göre "Basında temiz insanların dışındakiler, mitolojideki 'Kasandra kompleksi'ni yaşıyor"du. "Hatırladığım kadarıyla Kasandra bir fahişedir."

Haysiyet cellatlığı...

Bu sütun sizin... Biz burada size hizmet etmek koşuluyla yazı yazıyoruz. O nedenle burada ancak **sizinle ilgili** veya **sizi ilgilendiren** konuları işleyebiliriz. Bir başka deyişle size **şahsi meselemiz** gibi gelebilecek hiçbir konuyu buraya getirmeye hakkımız yok. ■ 29'da

GÜNÜN YAZISI

OKTAY EKŞİ

Ekşi'den Aktüel'e 100 milyarlık dava

BASIN Konseyi Başkanı ve Hürriyet Gazetesi Başyazarı **Oktay Ekşi**, Aktüel dergisinin son sayısında yayınlanan ropjrtajda, **"Devlet beni kullandı"** dediğinin ileri sürülmesi üzerine, sözkonusu dergi hakkında 100 milyar liralık tazminat davası açtı.

Ekşi, "Şemdin Sakık'ın **yakalanmasını izleyen günlerde basına dağıtılan ifadesine gerçeğe aykırı şekilde bazı gazetecilerin isimlerinin ilave edildiği ortaya çıkınca, bunu yaparak hem kendisini, hem de genelde basını aldatanları en ağır şekilde kınadığını"** anımsatarak, bu açıklamaya yönelik sözlerini, **"devlet tarafından kullanılma"** şeklinde sunanların tam bir **haysiyet cellatlığı** yaptığını söyledi.

Ekşi, yayınla ilgili olarak Aktüel dergisi İmtiyaz Sahibi **Ercan Arıklı**'ya da bir mektup gönderdi.

GÜNÜN YAZISI
OKTAY EKŞİ

Haysiyet cellatlığı...

■ Birinci sayfadan devam

Velakin güncel olaylar bizi bugün bir istisna yapmaya zorladı.

Zorlandık, çünkü sizin güveninize layık olabilmek için size her an hesap verebilecek kadar titiz ve temiz olmakla yükümlüyüz.

Gelelim konuya

Dünkü Aktüel Dergisi'nde bizimle yapılmış ir mülakat yayınlandı. Mülakatı yapan meslektaşımız, aramızda geçen konuşmayı hemen hemen aynen aktarmış. Ona bir diyeceğimiz yok.

Ama hem dünkü **Sabah** Gazetesi'nde yayınlanan bir ilana, hem de derginin kapağında kullanılan anonsa göre biz -daha doğrusu ben- meşhur ANDIÇ skandalıyla ilgili soruları yanıtlarken "Devlet beni kullandı" demiştim. Yazının yay nlandığı sayfalardaki başlıklar da şöyle:

"Şemdin Sakık olayında Genelkurmay'ın 'etkin yazar'ı Oktay Ekşi miydi? O 'hayır' diyor ama, İTİRAF da ediyor: DEVLET BİZİ KULLANDI."

Altı başlıklarda ise, **"Yeni Şafak yazarı Taha Kıvanç 'O etkin yazarın' Oktay Ekşi olabileceğini yazdı. Çünkü, Sakık'ın ifadeleri basına yansıdığı gün, 'Alçakları tanıyalım' başlıklı en sert makaleyi kaleme alan ilk ve tek kişi Ekşi idi" demişler.**

Maksat belli:

Başlıkları ve Sabah Gazetesinde yayınlanan ilanı gören, "Vaay b !... Biz sadece Abdullah Çatlı, Alaattin Çakıcı, Yeşil gibileri devlet kullandı sanıyorduk. Bakın Oktay Ekşi'yi de kullanıyorlarınış da hab rimiz yokmuş" diyecek.

O ne demektir?

Devlet veya onun adına birileri bana talimat veriyor -veya rica ediyor -ve ben de onun dediğini yapıyor ve böyle yazı yazıyorum.

Hemen ve burada ilan ediyorum: Bugüne kadar bize kimse böyle bir şey yaptırınaya cesaret dahı edemedi.

Nitekim mülakatın "A"sından "Z"sine kadar, **"Şemdin Sakık olaynda devletin basını, bu arada bize de aldattığını"** söylüyorum. Bunu yapanları yani basını **aldatıp** (bu eğer kullanmak kelimesiyle ifade edilirse, **kullanıp**) bazı meslektaşlarımızı da hedef alan bir yazı yazmama sebep olanları en ağır sözlerle kınıyorum. sasen daha önce, yani 12 Aralık 1998 ve 28 Şubat 1999 tarihli yazılarımda da Şemdin Sakık olayını örnek vererek **basını aldatanları** en ağır sözlerle kınamışım.

Bu gerçeği ne iki elinde yağlı karayla ortalıkta dolaşan **Taha Kıvanç** kod isimli dedikoducu dikkate alıyor, ne de Aktüel Dergisi'nin başlığını atanlar... Tam tersine **"Oktay Ekşi itiraf etti"** kurgusu üzerine yayın yapmayı, böylece **bir ismi daha kirletebilmiş olmanın keyfini sürmeyi** gazetecilik sayıyorlar.

Bu meslekte bunca yıl geçirdikten sonra, bu tür tuzakları bize kurmazlar sanıyordum. Nitekim **Aktüel'e** mülakat verdiğimi bilen arkadaşlarımız beni uyarmışlardı da önemsememiştim.

Meğer haysiyet cellatlarının son kurbanı olmak bizim kaderimizmiş.

Hürriyet, 4 Kasım 2000

başlığa çıkardığı için, yine bir A. D. Holding yayınında, "fahişe" demektedir; 2000 tarih ve 490 sayılı Aktüel'in sayfalarını ekte sunuyorum. Bununla öfkesini dindiremediğini görüyoruz, ağır bir başyazı ile 100 milyar liralık da tazminat davası açtığını haber etmektedir, O. Ekşi'nin yargının lehine karar vereceğinden bu kadar emin olması şaşırtıcıdır. Ama bu kez karşısında bir başka holding var; kaybetse de, avukat ve mahkeme masraflarının holdingce karşılandığını biliyoruz.

PRESTİJ VE HAKARET

Bu davayı ciddi bulmak mümkün müdür?

Başta Davacı'nın başyazar olduğu gazete, her gün MİT'i övüyorsa, MİT yöneticileri film yıldızlarıyla eş tutuluyorsa, ülke çıkarlarını savunmada Genelkurmay'dan da önde bir yer tutuyorsa, Genelkurmay'ın karşı olduğu görüşler MİT tarafından dillendirildiğinde Davacı ikircikiz olarak bu görüşleri destekliyorsa, MİT ile ilişkilendirilmek, zamanın başbakanını bu konuda açıklamaya çağırmak nasıl hakaret olur? Herkes MİT'i övüyorsa ve uzun yıllar başka görev ve kimliklerle tanınan "tanınmış" kimseler MİT'te çalıştıkları açıklandığında kıvanç duyuyorsa, burada bir hakaretten söz etmek imkansızdır.

"Hakaret" mi, mutlaka ve mutlaka toplumsaldır, mutlaka ve mutlaka amme'de yansıma bulmak zorundadır. Bir insan, eğer, amme'de, bir itibar kaybı, bir aşağılanma etkisi doğmamışsa, kendisinin tahkir edildiğinden söz edemez; Alt Mahkeme'nin ihmal ettiği "tahkir" eyleminin hukuktaki anlamı ve yeri budur. Karar bu açıdan da çok çürüktür; Y. Küçük'ün, "Ekşi'nin MİT bağlantısı zamanın başbakanı tarafından açıklanmalıdır" sözünün, kamu nezdinde veya Ekşi'nin çevresinde fiilen veya mantiken O. Ekşi'nin itibar kaybına yol açtığı gösterilmeden böyle bir karar kurulması imkansızdır.

Ekte sunuyorum, 24 Ocak 2001 tarihli *Hürriyet* bu karar açışından çok

öğreticidir; başyazarı davacı O. Ekşi olan *Hürriyet*, adının da üstünden, "MİT ajanı aktör Yılmaz Güney mi" başlıklı haberi yayımlamaktadır. Haberin kaynağı, MİT eski mensubu M. Kaynak'ın *Yeni Şafak*'ta yayımlanan anılarıdır.[1] Kaynak'ın anılarında isim vermediği anlaşılmaktadır; Yılmaz Güney'in ismini açıklayan ve yanına "MİT ajanı" sıfatını koyan *Hürriyet* gazetesidir.

Buradan hemen çıkartılabilecek iki sonuç bulunmaktadır: a) Demek, *Hürriyet* gazetesi Y. Güney türünden çok sevilen bir sanatçının MİT ajanı olabileceği haberinin hakaret içermediğine inanmaktadır. İçerdiğine inansaydı, böyle bir haber yapmayacağı tabiidir. b) Mahir Kaynak'ın bir iktisat profesörü olduğunu kimse bilmemektedir, benim bilmem, birlikte hocalık yapmamızdan kaynaklanıyor; Profesör Kaynak, bir iktisatçı olarak isim yapamamıştır. Fakat M. Kaynak, D. Avcıoğlu-C. Madanoğlu ihtilal hazırlığına bir MİT mensubu olarak sızıp afişe edildikten sonra ün sahibi olmuş ve söz uygunsa itibar kazanmıştır. Yalnızca MİT menbusu olmak M. Kaynak'a her alanda konuşabilecek bir otorite kimliği getirmiştir; her türlü tv kanalında arandığını biliyoruz. M. Kaynak Vakası da göstermektedir, MİT ile bağlantı itibar kaybettirmemektedir. Demek, MİT ile bağlantı iddiası üzerine bir tahkir hükmü kurmak, hukuk dışıdır. Bunu, 25 Ocak 2001 tarihli *Hürriyet* gazetesinde yine görüyoruz, ekte var. *Hürriyet*, bir gün sonra, aynı yerde, Güney'in eşinin, "Yılmaz MİT'çiyi devrimci yaptı" ve "o MİT ajanı dostumuzdu" açıklamalarına yer veriyordu, Güney'in eşi Yılmaz Güney'in MİT ile ilişkisi olmadığını ileri sürerken, anılarda adı geçen ve aile dostu MİT mensubunun devrimciliğe yaptığı yararları da saymaktadır. İşte hepsi budur; MİT ile bağlantı, *Hürriyet* sayfalarında da, son derece muslihane bir biçimde tartışılabilmektedir ve kapanmaktadır. MİT ile bağlantı tartışmalarının yargıyı ilgilendiren hiçbir yanı yoktur ve olmamıştır.

Yargıya burada bir rol düşmemektedir.

Davacı'nın MİT ile bağlantılı olduğunu da olmadığını da net bir biçimde kanıtlamanın mümkün olmadığı anlaşılmıştır.

Ayrıca Davacı O. Ekşi'nin, bu alanda bir aydınlığı ve bunun için de MİT'in saydamlığını istemediği anlaşılmaktadır. O. Ekşi; MİT'in, bizim ülke çıkarlarıyla bağdaştıramadığımız, malum açıklamalarına tam destek verdiği

1) A) *Hürriyet*, 24 Ocak 2001, "MİT ajanı aktör Yılmaz Güney mi" haberi.
B) *Hürriyet*, 25 Ocak 2001, "Yılmaz MİT'çiyi devrimci yaptı" haberi.

günkü başyazısında MİT'in saydımlaşması sorununu ele alıyor ve "kaldı ki, böyle bir örgüt neden saydam olsun" diyerek, saydamlaşmaya ve bu çerçevede basındaki ajanların açıklanmasına net bir biçimde karşı çıkıyordu. Bu ibret verici başyazıyı[1] da ekte veriyorum. Gerçek, devletin ve Genelkurmay'ın dosyalarındadır.

Bir gün Alt Mahkeme'nin kararını cerh eden bir aydınlık mümkündür. Şimdi Yargı, basında bağımsızlığı savunan, bunun için çaba harcayan ve titizlik gösteren benim yolumu kesmemelidir ve basının kirlenmesine karşı mücadelemde büyük sermaye gruplarını ilzam edici konuma düşmemelidir. Dileğim budur.

8 PAZAR, 26 Kasım 2000 Hürriyet Güncel

Eski MİT'çi Mehmet Eymür, Çirkin Kral'ın ajan olduğu iddialarına son noktayı koy

Yılmaz MİT'çiye daire aldı

Yeşilçam'ın "Çirkin Kral"ı ünlü aktör Yılmaz Güney'in MİT ajanı olduğuna ilişkin tartışmalara, eski MİT mensubu Mehmet Eymür, internetteki sitesinde "Son günlerde gündemde olan Yılmaz Güney tartışmasına biz de katılalım. Ne Yılmaz Güney MİT ajanıydı, ne de onunla yakın ilişkisi olan MİT mensubu Necati karşı devrimci oldu. İkisinin arasındaki ilişki, sadece menfaate dayalı bir ilişkiydi" görüşünü

Fatoş Güney'in rahat etmesini sağladım

EYMÜR, ünlü aktörün eşi Fatoş Güney'in de o tarihlerde Birinci Şube Müdürü ile konuşarak "İki büklüm olduğu yerden çıkartılıp rahat etmesini sağladım" iddiasında bulundu. Eymür, Fatoş Güney'le konuşarak bildiği şeyleri kendisine anlatmasını istediğini söylediğini ve daha sonra yanından ayrıldığını da yazdı. Eymür, ihtilal hazırlığı içinde olan üst rütbeli subayların da Güney'le aynı dönemlerde Ziverbey'de sorgulandıklarını açıkladı. Eymür, şöyle devam etti.

"Ziverbey'de sorgular bazen sonra da devam etti. İkisi hazırlığı içinde olduğundan şüphelenilen bazı üst rütbeli subaylar bu devrede Ziverbey'den geçtiler. Yine bu devrede iki örgütsel kitap okuyup örgüte daha yeni yönelen, herhangi bir eyleme girişmemiş kişiler dahi Erenköy'de sorguya alındı."

MEHMET Eymür, üzerinden yaptığı açıklamalarda Yılmaz Güney ile ilişkisinde olduğu MİT ajanı arasındaki ilişkinin bilinmeyen yönlerini ortaya koyuyor. Eymür, Yılmaz Güney'in MİT mensubu Necati'ye Eylül'de daire aldığını iddia etti. Eymür'ün açıklamaları şöyle:

KARŞILIKLI ÇIKAR

"Yılmaz Güney'e temmuz Eylül'de yan yana iki daire almıştı. Biri kendi için, diğeri de Necati'ye. Ayrıca Necati, yine teşkilatla beraber çalıştığı ve Emniyet kadrosuna geçen bir arkadaşı ile devamlı olarak Yılmaz Güney'in kardeşinin işlettiği bir kumar kulübüne gidiyor ve burada devamlı para kazandırıyorlardı. Daha da çoğunu kazandırılıyor ve kendilerine bu şekilde ödeme yapılıyordu. Necati de buna karşılık Yılmaz Güney'i MİT'in elemanıymış gibi göstererek güvenlik güçlerinden gelebilecek her olumsuzluğa karşı koruyordu."

GÜNEY'İ SORGULADIK

Yılmaz Güney'in İHKPAC liderin Mahir Çayan'ı evinde sakladığına ilişkin iddialara yer veren Eymür, daha sonra ünlü aktörü Behiç'teki bir kumarhanede gözaltına aldıklarını ve sorguladıklarını açıkladı. Bu olaydan 10 yıl önce başlan "Amalia" isimli kitapta söz ettiğini vurgulayan Eymür, kitabın "Kumarhanede Bir Devrimci" başlıklı bölümünde şu bilgileri verdiğini hatırlattı:

HER ŞEYİ SÖYLEYECEĞİM

"Yılmaz Güney'i Behiç'teki meşhur bir kumarhanede bulup kumar oynarken gözaltına aldık. Vicdanını yarım fırlamak mecburiyetinde kaldı. Şaşırmıştı. Herhalde Necati'nin kendisine verdiği güvenlerden pek geçerli olmadığını düşünüyordu. Acaba beni, kendisine kafir edilmemesini ve kötü muamele yapılmamasını isteyerek, bildiği her şeyi söyleyeceğini mi bekliyor Arabalı yapıyla karşıya geçerken Hıram Bey'le arabada beş lafı bıraktık. Necati'ye yeni bir ev aldığını ve döndüğün 3. aynı apartmanda yeni yarısı dairede oturduğunu söylemiş."

SORGUDA HATIRASI

Yılmaz Güney'in gözaltında tutulduğu Ziverbey'de büyük itibar gördüğünü iddia eden Eymür, şöyle devam ediyor.

"Temsil çağrıları, temsil kiraları ve gayet yumuşak bir muamele. Hatta kendisi ile hatıra fotoğrafı çektirenler bile vardı. Sorgusuna katılmamakla birlikte, daha önce bilmediğim dışında bir şey anlatmadığını öğrendim. Güney, sevilen bir aktör olmasının avantajını Ziverbey'de de kullanabilmişti."

NECATİ'NİN ÖLÜMÜ

Eymür, Güney'in ilişki olduğu MİT ajanı Necati'nin daha sonra teşkilattan ayrıldığını ve Adana'ya yerleşti sonra öldüğünü açıkladı. Eymür, eski MİT'çinin "ölümünü ile ilgili olarak 10 yıl sonra aldığı haberi şöyle anlattı:

Necati, evinin bahçesinde çalışırken bir silahlı saldırıya uğrayarak öldürülmüş. Teşkilatla ilişkisini kesmiş olan Necati'nin, bir takım ilişkileri ile memuru bulunduğu bankanın soygunlarına karıştığı ve bu soygunlardan birinde polislerle girdiği çatışmada yaralandığı ve bu yaralanmanın ölümüne neden olduğu ileri sürülmüştür."

GÜNÜN HABERİ

MİT ajanı aktör Yılmaz Güney mi

Eski MİT'çi Mahir Kaynak, 1970'li yıllarda ünlü bir sinema oyuncu-

MİT'çi artist Yılmaz mı

Eski MİT'çi Mahir Kaynak'ın anılarında tarif ettiği 'MİT ajanı artist'in Yılmaz Güney olup olmadığı tartışılıyor. Kaynak, "Ben kişi açıklamam. Olayı anlatıyorum" dedi.

ESKİ MİT'çi Prof. Mahir Kaynak'ın Yeni Şafak Gazetesi'nde yayımlanan ve 1970'li yılları anlattığı anılarında, "MİT'le ilişkisi olan şöhretli artist" tarif'inin ünlu sinema oyuncusu Yılmaz Güney'i işaret ettiği iddiaları ortaya atıldı. Kaynak'ın anıları, Ankara'da büyük ilgiyle izlenmeye başlandı. Kaynak, anılarında "Solun kahramanı olan MİT'le ilişkili artist" diye anlattığı kişinin Yılmaz Güney olup olmadığı şeklindeki soruya ise şu karşılığı verdi:

"Siz tahmin edersiniz. Ben de ne doğru, ne de yanlış derim. Ben kişi açıklamam. Ben teşhis yapmak istemiyorum. Önemli olan bir olaydır. Ben olayı anlatıyorum."

Eski MİT'çi Kaynak, anılarında olayı anlatırken artistle temas için görevlendirilen MİT elemanının, zamanla bu artistin kontrolüne girdiğini belirtiyor. Anılarında MİT'le ilişkili artisti "solun kahramanı şöhretli artist" diye tarif eden Kaynak, ayrıca bu artistin hediye silahı dağıtan ve kumar oynamayı seven birisi olduğunu da belirtiyor.

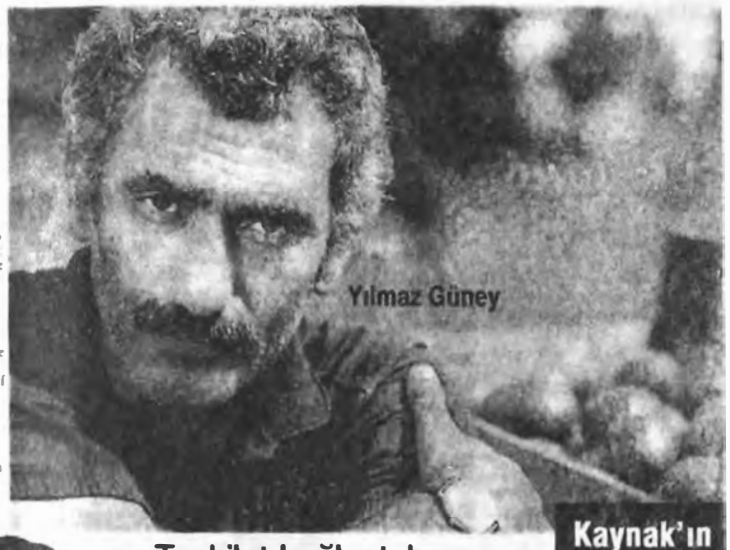

Yılmaz Güney

MİT AJANI, KÖSTEBEK OLMUŞ

Kaynak'ın tarif ettiği MİT'le ilişkili bu artistin "Yılmaz Güney olduğu konusundaki kanaat", yayımlanan anıları daha da ilgi çekici kıldı.

Kaynak'a göre; artistle ilişkiyi sürdürmekle görevli Mit elemanı, bu artist tarafından zaman içinde angaje edilerek MİT'e karşı köstebek haline getirildi. MİT'in operasyonları Cemal Madanoğlu cuntası tarafından öğrenilince, teşkilatta sızmanın bu artistle temas eden MİT görevlisinden kaynaklandığı kanaatine varıldı. Bunun üzerine elemanın MİT'le ilişkisi kesildi. MİT elemanının bir süre sonra da evindeki banyoda ölüsü bulundu.

Şaban SEVİNÇ / ANKARA

Mahir Kaynak, anılarının dünkü bölümünde Madanoğlu Cuntası'na dönük yürütülen Balon Operasyonu'nun MİT'le ilişkili bir artist nedeniyle bir arıs tehlikeye düştüğünü anlattı. Kaynak, bu olayla ilgili olarak dün şunları yazdı:

"Operasyon sürerken, alt kademede bir çatlak oluştu ve bu çatlak bir oduna giren kama gibi bütün operasyonu tehlikeye soktu.

O günlerde ve daha, sonraki yıllarda **"solun kahramanı" kabul edilen** şöhretli bir film artistinin "Teşkilat"la ilişkisi o dugundan haberdardım.

Benimle ilişki kuran bir MİT mensubu, aynı zamanda onunla da görüşüyordu ve bana bu kişiden söz etmişti. Istihbarat ilkelerine aykırı olmasına rağmen "aileee" dostlukları da vardı.

Mahir Kaynak

Teşkilat bağlantı kurmuş

Eski MİT ajanı Mahir Kaynak, bir süredir Yeni Şafak Gazetesi'nde yayımlanan, "Ben bir ajandım" başlıklı yazı dizisinin dünkü bölümünde isim vermeden Yılmaz Güney'i tarif ederek, ünlu sanatçının teşkilatla olan ilişkisini anlattı. Kaynak, 12 Mart'ta MİT'ın Ordu'yu kullanarak sol darbe yapmak isteyen ve içlerinde İlhan Selçuk, İlhami Soysal, Hasan Cemal gibi isimlerin yer aldığı Madanoğlu Cuntası'nın içine soktuğu ajan olarak görev yapmış ve cuntanın en muteber isimlerinden biri gibi gözükürken bütün faaliyetleri teşkilata rapor etmişti.

Kaynak'ın tarifi:

- Solun kahramanı çok ünlü bir artist
- Arkadaşlarına hediye silahı dağıtıyor
- Kumar oynamayı seven biri

Kod adı 'Eleman'

AJANDAKİ DEĞİŞİM

Muhbir sonrası günlerde adından "eleman" diye söz edeceğimiz bu kişide belirli değişiklikler göze çarpmaya başladı. MİT'in bulunduğu cephenin başarılı olamayacağına inanmaya başlamıştı. Daha önce parasal açıdan sıkıntıda olmasına rağmen gidererk, rahatlamıştı. Belirgin çok pahalı bir silah vardı. Söylediğine göre artist hediye etmişti. Daha sonra çeşitli kanallardan öğrendiğime göre, elemanın eşi kumara düşkündü. Artistin çevresinde önceleri kazanmış, ama daha sonra babadan kalma evini satacak ölçüde kaybetmişti. Bu sıkıntılarının artısı tarafından hafifletildiği anlaşılıyordu. Bu olaylarla birlikte Teşkilat'ın İstanbul karakolunda belirli bir tedirginlik göze çarpıyordu.

KÖSTEBEK OLDUĞU ANLAŞILDI

Operasyonlardan önceden haber alıyor ve yakalanacak kişiler kaçıyordu. Bir köstebeğin varlığı muhakkaktı ve şüpheler artistle ilişki olan "eleman" üstünde yoğunlaşıyordu. Teşkilat içindeki en yakın amiri, aynı zamanda benim de temas ettiğim kişi, çok çalışkan ve becerikli bir istihbaratçı olan "eleman"ın karşı tarafça ele geçirildiğine bir türlü inanmak istemedi.

Ama sonuç olarak durumu sabit görüldü ve Teşkilat'la ilişkisi kesildi. Eleman, Madanoğlu'nun hakkında bilgi toplamamı istediği kişiydi. Belki de kimliği tespit edildikten sonra kendisine böyle bir operasyon düzenlendi. Artistin Teşkilatla ilişkisine rağmen karşı tarafla sadık olduğu ve operasyonu Teşkilat'a karşı yaptığı da anlaşılmış oldu.

CUNTA ŞÜPHE ETMEDİ

Son güne kadar "cunta"nın benden şüphe etmemiş olması, elemanın hakkı olabileceği ihtimalini de güçlendiriyordu. Elemandan, onları benden söz etmemişti. Bu olay kimliği tespit edilen bir istihbaratçının, aynı operasyonda kullanılmasının ne kadar "sakıncalı" olduğunu, görev yerinin hatta faaliyet konusunun değiştirilmesi gerektiğini ortaya koyuyordu. Bu hem operasyon açısından hem de görevlinin güvenliği açısından gerekli idi. Eğer kişinin zaafları tespit edilemezse, sonra başvurulabileceğini hesaba katmak gerekiyordu.

Hürriyet, 24 Ocak 2001

O MİT AJANI AİLE DOSTUMUZDU

■ Yılmaz'ın ilişkisi yok

Fatoş Güney, eski MİT'çi Mahir Kaynak'ın, Yılmaz Güney'in MİT'e çalıştığı iması yanıt verdi. "Yılmaz Güney'in MİT'le ilişkisi yok. Ama 12 Mart'ta bir MİT elemanı Yılmaz'ı sorgularken, 'Beni tanıdın mı' diye sormuş."

■ MİT'çiyi devrimci yaptı

"Yılmaz, onun Necati adlı çocukluk arkadaşı olduğunu hatırlatmış. Onunla eşiyle sonra ailece görüştük. Yılmaz, defalarca 'Sen koylusun, durduğun yer, yaptığın iş yanlış. Sınıfına ihanet içinde sun' dedi, o da etkilendi. ■ +2c

Yılmaz MİT'çiyi devrimci yaptı

Sinema dünyasından ilginç yorumlar

BEN DE MİT'Çİ TANIRIM

Edia Hun

EŞİ FATOŞ BİLE BİLEMEZ

Kadri Yurdatap

1968'DEN SONRASINI BİLEMEM

Nebahat Çehre

KAYNAK NE BİÇİM MİT'Çİ

Tanju Gürsu

KESİNLİKLE YALAN

İrfan Atasoy

GİZLİYSE BEN ONU BİLEMEM

Göksel Arsoy

Eski MİT'çi Mahir Kaynak'ın, Yeni Şafak Gazetesi'nde yayınlanan anılarında MİT'le ilişkili diye tanıtılan Yılmaz Güney'in eşi Fatoş Güney, ölüm öncesi açıklamalar yaptı. Fatoş Güney, Kaynak'ın anılarında geçen "Yılmaz Güney'le ilişkili MİT elemanı" olayını doğrulandı, ancak bunun MİT'çi olmak anlamına gelmediğini bildirdi. Fatoş Güney, özü itibarıyla bir görevli olan bu MİT elemanının tanıdığı Necati olduğunu ve ailecek görüştüklerini söyledi.

12 Mart döneminde diğer sol aydınlar gibi Yılmaz Güney'in de gözaltına alındığını anımsatan Fatoş Güney, sözü edilen MİT elemanı ile Yılmaz Güney'in gözaltında yapılan sorgu sırasında tanıştıklarını bildirdi.

Fatoş Güney, sonrasında dost olduklarını MİT'li Necati'nin kendisini de gözaltından kurtardığını açıkladı. Fatoş Güney'in yaptığı çarpıcı açıklamaları şöyle:

ÇOCUKLUK ARKADAŞI

"Mahir Kaynak'ın sözünü ettiği MİT elemanı bu kişi. Yılmaz'ın doğduğu Adana'nın Yenice Köyü'nden çocukluk arkadaşı. Adı Necati ve üst düzey bir MİT görevlisi. 12 Mart döneminde Yılmaz'ın ilk kez gözaltına alınmasında karşılaşıyorlar. Onu sorgulayan kişi olarak karşısına çıkıyor. Beni tanıdın mı diye soruyor Yılmaz'a. Bunun üzerine Yılmaz'ın gözünde 'kara sahrarlı cüce bir çocuk sihirli canlanıyor. Yani çocukluk arkadaşı olduğunu anımsıyor.

Tutuklanması için bir delil bulunmadığından Yılmaz serbest bırakılıyor. Daha sonra o kişi ve eşiyle ilişkilerimizin dostça sürdü. Ailece görüşmeye başlıyoruz. Ancak Yılmaz ile sıyasi olarak aynı konumlarda bulunmaları sorun oluyordu. Çünkü 12 Mart'ta gözaltına alınan devrimci aydın ve sanatçılara baskı ve şiddet uygulayan kesimin başında görevli. Teşkilatın en üst düzeyindekilerden birisiydi. Yılmaz ise devrimci sanatçıyız alan birisi.

SINIFINA İHANET ETME

Kendisinin de bir köylü çocuğu olduğunu, durduğu yer ve yaptığı işlerin yanlış olduğunu ve sınıfına ihanet ettiğini aile sohbetlerinde Necati'ye defalarca söyledi. O da Yılmaz'ın bu konuşmalarından etkilendi. Zaten çok sıcak dost ve duygusal yanları olan birisiydi. Ben de inanarak kendisine yakınlık duyuyordum.

Daha sonra görevinden alınıp Adana'ya gönderildiğini ve bunyada düşüp olduğunu öğrendik. Necati olduğunda Yılmaz cezaevindeydi.

Bu haze son derece kuşkulu gözüktü. Çünkü ayağı kayıp bunyada ölecek bir tip değildi Necati. Bir

YILMAZ'IN ÖRGÜTÜ YOKTU

Yılmaz, herkesin bildiği gibi son derece bağımsız ve hiçbir örgüte, gruba ve partiye mensup olmayan birisiydi.

Bence, devrimci ve yurtsever düşüncelere mensup, düşüncelerinden ötürü yüzlerce yıl hapis cezası alıp bundan dolayı ülkesini terketmek zorunda kalan, kendisini halkının özgürlüğüne adamış bir insandı.

Yılmaz o kişiyi ideolojik olarak dernekten etkilemiyor. Çünkü ülkemiziyi yönetim bir mekanizmanın başındaydı, etkilendiğini görmüyorum. Ancak daha sonra ne olduğunu bilemem."

MİT'çi Necati Abi beni tabutluktan çıkarttı

YILMAZ hana birgünyaşı- le demiştir. "Sen benim ilişkilerim hakkında bilgi sahibi olursun. Beni tutuklandıktan sonra polisin ilk olarak sen kapısını ve beraberinde yönetimiyle sen de konuşturma yöntemleriyle sen de konuşturmaya çalışırlar. Bir süre kişiyi ele vermek zorunda kalırsın ve bu yüzden hayal hayıp acı çekersin.

Bu yüzden ben onun devrimci ilişkileri konusunda fazla bilgiye sahip değilim.

Aynısı bende. Yılmaz ilkinci kez gözaltına alınmıştı. Herhangi bir Necati'ye, "Eğer ben yoksa bir gün bu şekilde tutuklanıp işkence yapacak olurlarsa lütfen beni kurtar" dedim. Daha sonra da Yılmaz'ın tutuklanmasının ardından ben de gözaltına alındım. Beni tabii bakıcıye kışlıyolar. Saatler kalıdım orda.

Sonra bir gün kapı açıldı. Necati'nin sağ yakın sağ kolu olan bir kişi bana elini uzattı ve çekerek kahvaltı çıkarttı. "Sen Necati Abi'nin gönderdiği" dedim ama hiçbir şey söylemedi. Arabaya kişi götürmüştü. Beni herhangi sorgu odasına aldılar ve aynı gün de bırakıldım.

İki gün gözaltında kalmıştım. Örgütü ile Necati Abi, dokuz gün sonda olduğunu haber almıştı.

Hürriyet, 25 Ocak 2001

Konu saydamlaşma ise...

GÜNÜN YAZISI

Oktay Ekşi

YINE tuhaflığımız tutmuş olmalı ki Milli İstihbarat Teşkilatı'nı saydamlaştırmaya kalktık.

Herkes bilir ki her devletin bir "istihbarat örgütü" vardır. Bu örgüt "gizli istihbarat" yapar. Amacı kendi ülkesinin güvenliğine yönelik tehditleri, tehlikeleri önceden öğrenip devletin en üst kademe yetkililerini uyarmaktır. 27'de ■ 29'da

GÜNÜN YAZISI

OKTAY EKŞİ

Konu saydamlaşma ise...

■ Birinci sayfadan devam

Söylenenlere ve yazılanlara bakarsanız bu örgütlerden bazıları sadece **istihbarat yapmakla** kalmaz, **pis işlere** de bulaşır. Yani **adam öldürür** ya da **öldürtür**.

Şimdi siz söyleyin bakalım.

Böyle bir örgütün **saydamlaşması** söz konusu olabilir mi?

Bir yanlış anlamaya yol açmamak için belirtelim.

İster böyle bir teşkilat ister başkası... Hepsinin **hesap vereceği** makamlar, merciler olur, zaten olmalıdır da... Bunların başında da **kamuoyuna hesap verme** zorunluluğu gelir. Aksi halde o teşkilat, bir süre önce Güneydoğu'da görevlendirilen **Terörle Mücadele Özel Timlerine** mensup bazı polislerin yaptığı gibi, kendi hesaplarına çalışma, adam öldürme, uyuşturucu işine karışma, kaçakçı koruma gibi en adi işlere bulaşır ve devletin başına bela olur.

Taa ki yeni bir **Susurluk** vakası olup da bu rezillikleri ortaya çıkıncaya kadar.

"Böyle (MİT gibi) bir örgütün saydamlaşması söz konusu olabilir mi?" sorusuna tekrar dönüp de yanıt arayalım.

Anlaşılan olabilirmiş ki **MİT Müsteşarı** ile **yardımcısı** bildiğiniz gibi geride kalan pazartesi günü, bizim başka bir yerde örneği varsa da bilmediğimiz, eşini menendini görmediğiniz açıklamalar yaptılar, görüşler ileri sürdüler.

Açık söyleyelim:

Sayın Başbakan'ın **"Onlara ben izin verdim"** demesi, yapılan yanlışı ortadan kaldırmaz. Bu örgütü saydam hale de getirmez. Olsa olsa yanlışın adresini gösterir.

Kaldı ki... Böyle bir örgüt **neden saydam olsun?**

Eğer saydamlık gerçekten arzu ediliyorsa ki **demokrasimizin gerçek bir demokrasi niteliğini kazanması, öncelikle kamu kurumlarının saydamlaşmasına bağlıdır**- o zaman bu hükümetin yapacağı çok basit bir şey var:

Mesut Yılmaz'ın son başbakanlığı sırasında hazırlığına başlanan ama **bürokratların kendi iç iktidar kavgaları yüzünden çarpık bir metre dönüşen** Bilgi Edinme Özgürlüğü Yasa Tasarısı tekrar ele alınır. Bu tasarı **"Yetki bende olsun"** yaklaşımıyla değil, **"Kurumları saydamlaştırmak için yapılması gereken en doğru şey nedir?"** sorusuna yanıt arayarak hazırlanır... Şimdiye kadar 17 ülkenin yasalaştırıp yürürlüğe koyduğu bu temel hak. Türkiye'de uygulamaya konur. Olay biter.

OTO-SANSÜR

Yargıtay için hukuk savunmasını, Ankara'daki hukukçularımız Dursun Ermiş ile Şahap Örsal hazırladılar; bu hazırlığı, İstanbul'daki hukukçu dostlarımız Gülçin Çaylıgil ve Osman Ergin'e gönderdik, görüşlerini aldık. Bu eksiksiz hukuk mantığını, hukuk ve ikna gücünü eksiltmemeye özen göstererek, metne içermeye çalıştım; kuşkusuz, hukuki görüşlerimiz ayrıca sunulmuştu. Yargıç Bilal Kartal'ın başkanlığındaki Yargıtay Dördüncü Hukuk Dairesi, MİT'in bir kamu kurumu olduğu ve bu nedenle bir gazetecinin MİT bağlantısının araştırılmasını istemenin hakaret sayılamayacağı yollu görüşlerimizi yerinde buldu; dört Yüksek Yargıç, tümüyle basının bağımsızlığına titizlikten kaynaklanan yazılarımızda, bir aşağılama niyeti ve tazminat nedeni bulmuyorlardı, bir karşı oy yazısı çıktı.

Bu ne demek? Bu karardan, açtığı davayı Yargıtay'da kaybeden, Değerli Gazeteci Oktay Ekşi'nin MİT mensubu olduğu sonucu mu çıkıyor; bu sorunun cevabı kesinlikle "hayır" olmak gerekmektedir. O. Ekşi, haksızlıkla davayı kazansa da, bu soruya bir cevap alınmış olmayacaktı; Ekşi, bu tartışmayı, mahkemeye intikal ettirmek ile çok büyük bir yanlış yapmış oluyordu. Ancak kaybetmesi, O. Ekşi'nin MİT ile bir bağlantısı olduğu sonucunu doğurmamaktadır; en azından bizim anlayışımız bu yöndedir. Biz, bu sorunun yargıyı ilgilendiren bir yanı olmadığını hep iddia ettik ve hâlâ ısrarla savunuyoruz, işkence ve benzeri ithamlardan uzak kalabildiği ölçüde, MİT ile işbirliği yapmanın bir şerefsizlik kaynağı olduğunu da düşünmüyoruz. Ayrıca O. Ekşi, bu tartışmayla ilgili olarak ne söylüyorsa, doğru kabul etme eğilimindeyiz ve yazılarımdan dolayı üzüntü vermişsem, her zaman özür dilemeye hazır olduğumu ifade edebiliyorum. Bununla birlikte, Ekşi'yi, konumunu daha açık bir biçimde ortaya koyma davetimizi de sürdürüyoruz.

a) Matbuat, bugün, vahşi kapitalizmin en çok at oynattığı sektörlerin ba-

şındadır. Basında bütün sendikalar dağıtılmıştır; emekçi ve bağımsız olmanın olmazsa olmaz koşulu olan sendikacılık, matbuat aleminde ve Ekşi'nin çalıştığı tröstte yok edilmiştir, biliyoruz. Pek çok basın emekçisinin, asgari ücretle ve sosyal sigortası yapılmadan işe alındığı ve yıllarca çalıştırıldığı da malumdur. Tam faşist bir ekonomik organizasyon görüyoruz; tepedeki bir avuç parazit "emekçi", bunlara biz "medya bürokratları" diyoruz, çok yüksek maaşlar alırken, çoğunluk sefalet düzeyinde istihdam edilmekte ve vahşice sömürülmektedir.

Bu parazit medya bürokratları da, işten çıkartılırken, Orta Çağda cüzzamlılara uygulanan yöntemlere benzer usûllere muhatap oluyorlar; binalarının ve odalarının kapılarını açan elektronik kartlarının şifrelerinin değiştirildiğini, kapılar açılmadığı zaman anlıyorlar, önce şaşırıyorlar ve bozulduğunu sanıyorlardı ve artık matbuat aleminde yazar ve yöneticilerin böyle kovulduğunu herkes öğrenmiş durumdadır. Bugün medya bürokratları, kendilerine "kovuldunuz" denmeden kovuluyorlar ve şifreli anahtar-kartların, matbuat aleminde, sinir bozukluklarına ve kabuslu bir yaşantıya neden olduğu ileri sürülmektedir. O. Ekşi bunları çok iyi bilmekte ve razı olmaktadır.

b) Daha düne kadar birinci plandaydılar, bir "önemli" olay olduğunda, hep birlikte izliyorlar ve resimleri birinci sayfalarını süslüyordu; Aydın Doğan bunlarla övünüyor ve bunlar Aydın Doğan'a methiye düzüyorlardı, birdenbire kovuldular. O. Ekşi'nin çalıştığı tröstte, genel yayın yönetmenleri, yazı işleri müdürleri, yazarları, yorumcuları, bir gecede, ansızın işlerinden atıldılar;[1] atılanların hiçbirine, okuyucularına veda yazısı imkanı tanınmadı ve her iki tröst de bunların işlerine son verildiğini haber yapmadı.

Atılmayanlar istiskal edildi, yazıları veya maaşları kesildi; Orta Çağda veya şimdiki barlarda bile emekçilere böyle davranılmadı. Şimdi küçük sanayilerde bir çırak bile bundan daha onurlu bir biçimde işinden çıkarılmaktadır; "Basın Konseyi" Başkanı O. Ekşi de, hepimize hakaret anlamı taşıyan bu muameleden habersiz görünmektedir. Ne konseyi ve ne de kalemini harekete geçirmektedir;[2] basının onurunu koruyabildiğini, hatta basının onuru için

1) *Aydınlık*, "yüzlerce gazeteci atıldı" haberini veriyordu. Umur Talu, Yalçın Doğan, Bedri Koraman, Turhan Selçuk, Şahin Alpay, Duygu Asena, Yalım Eralp, Zeynep Oral, Nilgün Cerrahoğlu, Kurthan Fişek, Seçkin Türesoy, atılanların arasındaydı. Başka tröstlerde ve başka isimler de vardı. *Aydınlık*, 4 Mart 2001, s. 18.

2) Basın Konseyi Başkanı O. Ekşi gibi, Gazeteciler Cemiyeti Başkanı N. Güreli de dokunulmayanlar arasındadır; her ikisinin başında bulunduğu cemiyet ve konsey, sessiz kalmıştır. Kovulmama ile sessizlik arasında bir ilişki var mı, sormak yerindedir.

hassasiyeti olduğunu söylemek bile zordur.

c) Bir dava var; matbuatın martirleri arasında yeralan Abdi İpekçi'yi ilgilendiriyor ve ben bu davayı izliyorum. Bu bilinen ve Ağca'nın baş aktör olduğu İpekçi Cinayeti'nden ayrıdır; hapiste olan Yusuf Çelikkaya'nın itirafı üzerine açılmıştır. Fakat itiraf ortaya çıkar çıkmaz, Aydın Doğan Tröstü'ne bağlı gazetelerin yazarlarının ve avukatlarının bu itiraftan ve bu yönde bir dava açılmasından rahatsız olduklarını görüyorduk. Davayı sansür edemediler, ancak haberi magazinleştirdiler; en önemli kısmını ise hiçbir zaman haber yapmadılar.[1] Bu davanın en önemli yeniliği, itirafçının, cinayetin, *Milliyet*'in satılmasıyla ilgili olduğunu ve o zamanki sahibi Ercüment Karacan'ın satmak istemesine karşın Abdi İpekçi'nin bu satışa karşı çıktığını iddia etmesidir. İş adamı Kemal Derinkök, *Milliyet*'i almak istiyordu, sahibi satıyor ve İpekçi engelliyordu; iddia budur ve İpekçi'nin dul eşi Sibel İpekçi, o zamanlarda bir satış tartışması yapıldığını hatırladığını söylüyordu. Kuşkusuz acılı eş bunu, itirafçı ortaya çıkar çıkmaz söylemişti; söylemeyi sürdüreceğini sanmıyorum, çünkü şu sırada büyük bir sansür görüyoruz.

Milliyet'in şimdiki sahibi A. Doğan'ın bundan neden rahatsız olduğunu anlamak zordur; fakat, bu tröste bağlı bütün gazeteler ve gazeteciler ile hukukçular, böyle bir davanın açılmasını kızgınlıkla karşıladılar, davayı patronlarına karşı bir husumet tevcihi olarak değerlendirdiler ve davanın özünü sansür ettiler. Ne yazık, O. Ekşi de sansür edenlerin başındadır.

d) Tröste bağlı CNN kanalında, İçişleri Bakanı S. Tantan ile yapılan bir mülakatta, Bakan Tantan, yolsuzluk nedeniyle tutuklu bankacıların A. Doğan'a ait Dış Bank ile ilgili iddialarına değinince, programda olmadığı halde, A. Doğan'ın, sinirli bir biçimde ve artık televizyon izleyicilerinin alıştığı, "ispat ederseniz Taksim'de kendimi asarım" vecizesinin sık sık geçtiği bir hitapta bulunduğu ve kızgınlığını yenemeyerek bunu tekrarladığı görüldü ve duyuldu;[2] ne yazık, incir çekirdeğini doldurmayan televizyon tartışmalarını, hangi kanalda olursa olsun, haber yapan A. Doğan'ın sahibi olduğu gazete ve diğer kanallar bunu da görmemeyi tercih ettiler. Sadece bu değil; yolsuzluk nedeniyle tutuklu bankacıların bu çok önemli iddiasını da duymazlıktan ve bilmezlikten gel-

1) Savcılık iddianamesinin tamamlandığı, 30 Ekim 2000 tarihli *Milliyet* ve *Hürriyet* ile davanın başladığı 30 Ocak 2001 tarihli *Hürriyet*'e bakılabilir; haberlerde esas unsur yeralmamaktadır.

2) "Programa telefonla katılan Doğan, kimsenin kendisi üzerinden siyaset yapmaya hakkı olmadığını yapılacak araştırmalar sonrası bir şey çıkması halinde kendisini asacağını söyledi." *Aydınlık*, 11 Mart 2001, s. 14.

diler; O. Ekşi'nin de duymadığını ve bilmediğini, üzülerek, görüyoruz.

e) Haymana'da, Doğu Perinçek ile aynı mezarda kaldığımızda, Doğu, bana, Özer Çiller'in, Almanya'da gayri meşru işlerin büyük ismi Hüseyin Duman ile görüşme yaparken çekilmiş fotoğrafını elde ettiklerini, ancak çeşitli nedenlerle, fotoğrafın tamamını yayımlamadıklarını söylemişti, eksik kalan üzerinde birlikte değerlendirmeler yaptığımızı hatırlıyorum. Şimdi, bu bilginin devamı olarak, şu aktarmayı yapma gereğini duyuyorum: "Şu sıralarda Internet'te adres adres dolaşan mesajlarda, fotoğrafların *Aydınlık* tarafından sansür edilmemiş hali görülüyor. İki kişi daha varmış, Almanya buluşmasında, fotoğraflarda tabak gibi görünüyor: Aydın Doğan ve o sıralar Doğan Grubu'nda çalışan eski deniz kuvvetleri komutanı Oramiral Orhan Karabulut."[1] Burada önemli olan şudur; bunların hiçbiri doğru olmayabilir, ancak Türkiye'nin en büyük gazetesi olma iddiasındaki bir günlüğün başyazarının ve ülkede basın etiğini savunma iddiasındaki bir konseyin başkanının, bütün bunları görmemesi, çok ürkütücüdür. Herhalde, tarafsız gazetecilik anlayışının zıddına düşmektedir.

En kıdemli gazeteciler ve tirajı en yüksek olan gazeteler bu duruma düşmüşse bütün gazeteciler MİT mensubu, ve bütün MİT mensupları gazeteci olsa önemi haiz olmayacağı açıktır; çünkü bu durum, kanserojen hücrelerin bütün vücudu sardığı anlamındadır. Bu nedenle, hem bizim, MİT bağlantısıyla ilgili duyarlılığımız eskimiştir ve hem de "MİT'çi gazeteciler" tartışması çok geç geldiği için etkili olamamıştır. Bu artık bütün vücudu kanserli bir hastaya, sağ ayağının baş parmağının çift tırnaklı olduğunu söylemekten farksızdır; söylenmiştir, daha çok büyük gazetelerin "büyük" gazetecileri söylediler ve yine de iyi ettiler. Çünkü, otopsi, otopsidir ve tam yapılmak durumundadır.

Bu incelemeyi bitirirken, tartışmayı, yalnızca, matbuat ve MİT'e ve bunların kesiştiği alanda yoğunlaştırmaya özen gösterdiğimi tekrarlamak gereği duyuyorum. Başka bir sözcükle bütünü değil, parçayı ele almaya çalıştım; yöntemsel olarak, zaman zaman kaçınılmaz ve çok yararlı, fakat aynı zamanda, eksikli ve çok sakıncalıdır. Çünkü, bütünü analiz etmeden parçayı görmek, çok zordur; bu nedenle, bütünü analiz etmemekle birlikte, bir rengini vermek yerindedir. Bu renk şudur; matbuat, artık ulusal ve uluslararası tekel-

1) *Yeni Şafak*, 5 Mart 2001, Taha Kıvanç'ın yazısı, s. 3.
Bunları arttırmak istemiyorum, *Aydınlık*'ın 14 Ocak 2001 tarihli sayısının kapağındaki "Aydın Doğan: Beyaz Enerji Sanığı Arabul'un Ortağı" başlığını da kaydederek tamamlıyorum. Örnekler yeterlidir.

lerle bütünleşmiş bir tekeldir ve sadece ve sadece tekellerin ideolojisini yansıtmaktadır. Matbuat, bugün, tekelli bürokratik yapının en vahşi ucudur. Şunları sıralayabiliyoruz: a) *Hürriyet*'in mutfağında kalarak "dizi" haberler çıkaran F. Bildirici, 8 Ocak 2001 tarihinde, *Hürriyet*'te, Bakan Şükrü Sina Gürel'i, DSP'nin muhtemel "yeni lideri" olarak gösteriyordu. b) On gün sonra, Gürel, evlilik dışı aşk yaşadığı için tüm matbuat ve kanalların ve bu arada *Hürriyet*'in hedefi olmaktadır.[1] Üstelik Bakan Gürel'i hedef alan bu kampanyada, akıllarınca büyük bir kurnazlık bulmuşlardı; gayri meşru ilişki içinde bakan kampanyasını başlattıklarında, bildikleri halde, bakanın adını vermiyorlardı. Bakan'ın önce saklanacağı ve böylece "rezil" olacağı hesapları vardı; Gürel, hemen ortaya çıkıp "o bakan benim" açıklamasıyla bu oyunu bozdu, becerili ve açık davranmıştır.

Burada problemin çözümü zor görünmemektedir, i- Ecevit'ten sonra, DSP'nin başına uygun görünen İ. Cem İpekçi yerine, Ş. Sina Gürel, tercih edilmemektedir.[2] ii- Gürel, kabine içinde, vahşi özelleştirmeye karşı çıkan pek az bakandan birisidir ve kendi yetki alanında olduğu için, bor madenlerinin özelleştirilmesine karşı direnmektedir, iii-Bu kampanyadan az önce, TÜSİAD, görevdeki hükümete ve bakanlarına tarihinin ikinci büyük hücumunu başlatmıştı. Yapılan toplantılarda, TÜSİAD yöneticilerine, suçlamalarını, fazlasıyla iade eden tek bakan Gürel oluyordu.

Öyleyse, Gürel'e tertip planlanması gerekiyordu ve anlaşıldı ki, Gürel, eşinden ayrılmak için iki yıl öncesinde mahkemeye başvurmuştu ve ayrı yaşıyorlardı, tertibi bozabildi. Ancak tertip tertip olarak kaldı ve bu, matbuatı topyekün anlatmaya yeten bir episoddur.

Matbuat, tekelli bürokratik düzenin, en acımasız, en tutarsız, en tamahkar ve en miyop cephesidir. Bu nedenle burada, MİT'in insanlar değil kolonlar bulması mümkün ve çok kolay görünüyor ve bunun ortaya çıkarılması da, eskisi kadar önemli görünmüyor. Demek, yaklaşım ve araştırmalar da eskimektedir.

---

1) *Hürriyet*, 8 Ocak 2001, "Gerekirse Ecevit'ten önce ben giderim" dizi yazısı.
Hürriyet, 17 Ocak 2001, "O Bakan benim" haberi.

2) Belki de asıl aday, Kemal Derviş, Amerika'dan ithal edilerek, rekabet çözülmüştür. Burada, Hürriyet'in, 20 Mart 2001 tarihli sayısının birinci sayfasını kaplayan "süper patron seferberliği" başlıklı habere ayrıca işaret etmek yerindedir. Bu habere göre, ülkenin en büyük patronları, gizlice toplanarak K. Derviş'i destekleme kararı almışlardı; destekte, geleceğin politik lideri tonu netlikle yeralıyordu. Haberden, Koç, Sabancı, Karamehmetler arasına Aydın Doğan'ın da girmiş olduğunu öğreniyoruz. Demek, bundan sonra, basında değil bir eleştiri, K. Derviş'in müstakbel liderliğine gölge düşürücü en küçük bir işaret bile göremeyeceğiz; O. Ekşi'nin bu karara en titizlikle riayet edeceğini tahmin edebiliyoruz.

Birinci Bölüm İçin Birinci Ek:

SEZER VE MATBUAT

Matbuat'ın cezaevleri ve af konularındaki yeni yaklaşımı ile sermayesinin büyümesi ve matbuat dışı sermaye ile bütünleşmesi olguları arasında bir ilişki kurmak gerekiyor; bundan önce, matbuat, cezaevleri ve af sorunlarına genellikle kader kurbanları üslubuyla ve olumlu olarak bakıyordu. Şimdiki bakışı ise, artık tarihe karışmakta olan acımasız gardiyanı aratmıyor; nerede ise cezaevlerinin toprağın altına gömülmesini istiyor ve affa karşı olmanın yanında sürekli cezaların arttırılmasını savunuyor, bu, basındaki ve toplumdaki en yeni gelişmelerden birisidir. Bunu, sahipliğinin basın dışı ellere çıkması, sermayesinin en büyük tekellerle ölçüşecek düzeye erişmesi ve iş alanlarını çeşitlendirerek, inşaat, bankacılık, sigorta başta olmak üzere diğer sektörlere el atmasına veya satışlar ya da merger'ler yoluyla medyanın bunların eline geçmesine ve varolan diğer tekellerle ortaklık yoluyla entegrasyonuna bağlamak durumundayız. Medyanın şiddet bağımlısı bir ideoloji kazanması ve tekellerle entegrasyonu, karşılıklı iki süreç olmaktadır ve buradan tekelli bürokratik bir yapı çıkmaktadır.

Büyük bir matbuat tröstü haline gelen Aydın Doğan Holding, 1980 yılına girerken, Koç Holding'in beyaz eşya ürünlerini taksitle satan mütevazı bir firma idi. Bugün entegre bir devdir. Sabah Grubu'nun da, çok yakın zamana kadar, İzmir'de, başarılı ve kendisini sürdüren düzeyde ancak bir taşra gazetesi zenginliğinde olduğunu biliyoruz. Her ikisi de şu anda çok zengindirler ve Türkiye'nin hâlâ istikrarsız hukuk ve siyaset ortamında, elde ettikleri büyük mülklere, güvenle bakamamaları mümkündür. Realist Fransız edebiyatının korkak ve gülünç ölümsüz tipleri hep gözümüzün önüne gelmektedir; hep güvensizdirler. Bu güvensizlik içinde, cezaevlerini tahkim etme ve içeriden kimsenin çıkamayacağı bir düzen, güven verici olarak görünebilmektedir; başka nedenleri de bulabiliriz, bütünleşmiş olan tekeller düzeninin veya oli-

garşik ekonomik yapının, her türlü hümanizma ve insanı yaşatma, yeniden yaşama kazanma türünden, insanlığın büyük kazanımlarına sırtını çevirmiş olması etkilidir. Fakat bu ve diğeri, birbirinden çok ayrı düşmüyorlar; hızla zenginleşmiş matbuat patronlarının güvensizlik psikozu, bu nedenle, yeteri kadar açıklayıcı olmaktadır.

Bunu anlayabiliyoruz, fakat Cumhurbaşkanı A. N. Sezer'in, af ve şartlı salıverilme yasaları karşısındaki politikasını hiç anlayamıyoruz, benim için, anlaşılmaz durumdadır. Hukuk, anayasa hukuku ve siyaset teorisi içinde, açıklanması çok zor bir tutum ile karşı karşıya bulunuyoruz.

a) Üçlü koalisyon hükümeti, bir af veya şartlı salıverme yasasına angaje durumdadır. Bu angajmanın, söz uygunsa, fiyatını, en ağır bir biçimde ödemişlerdi; MHP Genel Başkanı, partisinin ve kendisinin gözde bir milletvekili tarafından, bu yasa projesi nedeniyle, en sert bir biçimde eleştirilmişti, yasanın MHP'ye maliyeti yüksekti. Diğerinin Genel Başkan Yardımcısı ve Başbakan'ın eşi de, belki de siyasi hayatının tatmadığı ağır hücumlarının hedefi olmuştu, matbuat, husumet yazıyordu. Bir cumhurbaşkanının, bir koalisyon hükümetine bu kadar yüksek maliyetli bir tasarıyı geri göndermesi, siyaseten düşünülmez bir adımdır ve koalisyon hükümetinin, cumhurbaşkanını kendi muhalifleri arasında görme ihtimalini yaratıyordu.

b) Hükümet NATO'ya girişinden bu yana, yaklaşık elli yıldır, ilk kez, NATO içinde aykırı bir ses çıkarıyor ve en yakın müttefiki Washington'un baskılarına direnerek Avrupa güvenliği ile ilgili bir düzenlemeyi bloke etmeyi deniyordu. Bu kadar istisnai bir durumda, cumhurbaşkanının, hükümetin siyasi otoritesini tartışmalı hale sokacak bir adımını, reel politik içinde, açıklamak güçtür.

c) Kaldı ki, cumhurbaşkanının önündeki yasa, bir şartlı salıverme yasası idi ve Anayasa Mahkemesi, daha önce çıkartılmış bu tür yasaları, iki kez inceleyip, bazı maddelerini iptal etmekle birlikte, pek çok maddesini, isteğe aykırı biçimde anayasaya uygun sayarak, bu yolun anayasal olduğunu karar altına almış olmaktadır. Demek, şartlı salıverme tertipleri anayasa içindedir.

d) Her af yasası, Meclis'ten çelişik hükümlerle çıkmaktadır; 1974 Af Yasası'nın çelişkilerinden bazılarının, Anayasa Mahkemesi tarafından giderilmiş olduğunu hatırlıyoruz. Şartlı salıverme yasalarında çelişik hükümlerin daha fazla olması normaldir; bunların, sayısız istemle, mahkemenin önüne getiril-

meleri de bunun işaretidir.

Kaldı ki, yasayı hazırlayan Adalet Bakanlığı, hukuki ve ayrıntılı bir açıklama ile,[1] hazırladığı tasarıdaki çelişkilerini kamuya duyurmuştur. Cumhurbaşkanının geri gönderme yazısının, bu açıklamadan daha ileri olduğunu söylemek mümkün görünmemektedir; üstelik daha çok çelişik ifadelere yer verilmektedir. Adalet Bakanlığı, Anayasa'nın af kapsamı dışına çıkardığı maddelerle ilgili olarak, hazırladığı salıverilme yasasında değişik tertiplere gidilmesini, önemli bir çelişki olarak göstermiştir. Cumhurbaşkanı'nın geri gönderme yazısında da[2] bu konuya değinilmiştir; Cumhurbaşkanı, idamla ilgili TCK 125. maddesinin kapsam dışında tutulmasına karşılık, Terörle Mücadele Yasası'nın kapsam içinde olmasını, çelişik bulmaktadır. Doğrudur; fakat Cumhurbaşkanlığı'nın yazısında, birinciyi katmak veya ikincisini çıkarmak konusunda bir işarete rastlamıyoruz. Bu eksiklik, kamu yönetiminde yepyeni bir durumdur; çünkü, geri gönderme yazısının, yasama organına bir yol göstermesi esastır.

e) Yüksek makamlar akademik yerler değildir; geri gönderme yazısının, açık bir seçimi içermesi gerekirdi. Ayrıca bu çelişik yasanın içinde, rejimin önünü açabilecek, bekleyen idam hükümlerinin tümünü müebbete çevirecek mekanizmalar sakladığı, herkesin bildiği bir sırdır. Her fırsatta idamın toptan kalkmasını savunan cumhurbaşkanının bu mekanizmaları görmemesi veya önemsememesi hem üzücü ve hem de düşündürücüdür. Bu tutumu ile Sezer, rejimin önünü açabilecek bir kapıyı tıkamış olmaktadır.

f) Sezer'in geri gönderme gerekçeleri, hem Adalet Bakanlığı'nın kendi yasasında bulduğu çelişkilerden ve hem de yasanın kendisinden çok daha fazla çelişki yüklüdür; burada kaydedilen çıkan yasanın "toplum vicdanını incitecek içerikte" olduğu değerlendirilmesi ise bilimsellikten uzak durmaktadır. Toplum vicdanının nasıl teşhis edildiği veya edileceği ayrı bir tartışma konusudur; ayrıca, matbuat ve kanallar, Aydın Doğan ile Dinç Bilgin'in elinde olduğuna göre, tespit ettiğimiz vicdanın, Doğan ve Bilgin'in bize göstermek istedikleri vicdan olması ihtimali çok yüksektir. Sezer "vicdan" teşhisinde de yanılmaktadır. Eğer ülkede sadece TRT ve özgür basın olsaydı, Cumhurbaşkanı Sezer'in saptadığını ihsas ettiğinin tam aksi bir "toplum vicdanı" ile karşılaşacağı tabiidir.

1) *Milliyet*, 22 Kasım 2000.
2) *Hürriyet*, 16 Aralık 2000.

g) Sezer'in geri gönderme yazısının haber olduğu *Hürriyet* çok öğreticidir. "*Hürriyet*" başlığının üzerine "halkın sesini dinledi" ve altında da "iş adamları esti kükredi" iri yazılarını okuyoruz. Sezer, hükümetin büyük önem verdiği bu yasayı, tekellerin başka bir Ecevit Hükümeti'ni devirdikleri yetmişli yıllardan beri, bir hükümete en sert hücumu yaptıkları gün geri göndermiştir; eğer rastlantı ise, böyle bir rastlantının önlenmesi gerekiyordu.

Cumhurbaşkanı Sezer, şartlı salıverme yasasının geri gönderilmesi ile başlayan, anayasa doktrini ve siyaset teorisi ile bağdaşmayan çizgisini sürdürmek kararında görünmektedir. Ocak ayı içinde yapmış olduğu bir konuşmadan şu cümleleri aktarıyorum: "Bununla birlikte affın, toplum vicdanını incittiği, adalet anlayışıyla bağdaşmadığı, yargıya ve giderek devlete olan güvenin yitirilmesine neden olduğu bir gerçektir. Bu nedenle TBMM'nin af yetkisinin Anayasa'dan çıkarılması konusunun tartışılmasının zamanının geldiğine inanıyorum."[1] Önce Cumhurbaşkanı'nın bu sözleri ve mantığı tartışılmalıdır, kısaca ele almak gereği var.

1) Genel olarak "af" türünden son derece insani bir kurumun "toplum vicdanını incittiği" iddiası, çok ürkütücüdür. Bu, giderek, affetmeyi bilmeyen ve affedemeyen bir topluma açılan kapıdır; Sezer'den beklenmeyen bir düşünce olarak görüyoruz.

2) Cumhurbaşkanı, af kurumunun, "giderek devlete olan güvenin yitirilmesine neden olduğu da bir gerçektir" demektedir. Bunun tersini daha doğru kabul etmek zorunluluğu var; eğer, toplumda bugün devlete güven sürüyorsa, bunda, belli aralıklarda çıkartılan af yasalarının olumlu rolü inkar edilmemelidir. Af, belli periyodlarla, toplumsal ve hukuk planında, yapılan adaletsizlikleri, kısmen telafi ederek, devlete güveni tazeliyor, doğru olan budur. Demek, bu ortamda, devlete güven önerenler, aftan yana olmak zorundadırlar.

Sezer, Anayasa Mahkemesi Başkanı olarak ceza yasalarını ve yargı kararlarını eleştirirken, "kesin ve belirgin olmayan, kişiye ve zamana göre değişen, göreceli kavramlarla belirtildiğinde suç olanla olmayan eylemin saptanamadığına"[2] dikkati çekiyordu. Yüksek Mahkeme Başkanı'nın bu yargıya, teorik olarak varması mümkün değildir, ancak pek çok yargı kararından sonra böy-

1) *Hürriyet*, 10 Ocak 2001.
2) *Hürriyet*, 27 Nisan 1999.

lesine önemli bir sonuca ulaşılabilmektedir; demek, pek çok yargı kararı kesin ve belirgin olmayan, zamana ve kişiye göre değişen niteliktedir. Bu ise adaletsizlik demektir. Nitekim Sezer, aynı konuşmasında, ülkede "suçların yasallığı" ilkesinin, ünlü "kanunsuz suç ve ceza olmaz" prensibinin ihlal edildiğine de işaret ediyordu. Öyleyse, böyle bir durum varsa, yargı sistemi, yasalar ve kararlarıyla, sistematik olarak adaletsizlik üretiyorsa, bu sistem düzeltilinceye kadar, sistematik olarak af kurumuna ihtiyaç vardır. Bunun dışında, Sezer'in, kendisine ün getiren bu konuşmasıyla çeliştiği hükmüne varmamız kaçınılmazdır. Adaletsizlik, nicelik değil nitelik sorunudur. Adalet, cüz'ü, küll'ü olan bir mefhumdur.

Az adaletsizlik tam adaletsizliktir ve mutlaka giderilmek durumundadır.

c) 1980 yılında, gizli bir örgüt üyeliği beş yıllık ceza getiriyordu ve iki yıl yatılıyordu. Şimdi, on beş yıllık ceza getirmekte ve dokuz yıla yakın bir hapisliği ilzam etmektedir. Aydın Doğan veya Dinç Bilgin'in korkuları dışında, cezalardaki böyle bir şiddetlendirmeyi haklı kılacak bir neden bulmak zordur. Bugün Yargıtay Ceza Kurulu'nun bir kararı ile Meclis'in hiçbir yasa çalışması olmadan, düşünce suçlarına, TCK 169 uygulanır olmuştur ve bir söz veya yazıya, beş yılın üstünde ceza hükmedilebilmektedir. Kanun koyucunun, bu maddeyi vazederken, böyle bir kapıyı sımsıkı kapatmasına karşın, "kanunsuz suç olmaz" ilkesi ihlal edilerek, yargı kararı ile kodifikasyona gidilmiştir. Gasp suçlarında, zarar verilen gözlük üç milyondan değerli ise, cezaya üç yıl eklenmektedir. Böyle bir ceza düzenlemesinde, Meclis'in yetkisinden af kurumunu çıkarmayı önermek, Türk geleneklerinde devlet başkanlığı kurumuna layık görülen "kerim" ve "rahim" nitelemeleriyle çelişmektedir.

d) Meclis'in af yetkisini kaldırmak değil, sınırlamak, 12 Eylül'de cunta döneminde yapılan Anayasa'nın düzeneklerinden birisidir. Ancak bu düzeneği pek çok anayasa bilgini, anayasa hukuku tekniğiyle bağdaşmaz sayıyorlar ve kaldırılmasını istiyorlar; şimdiki Adalet Bakanı da bu sınırlamanın kaldırılmasını isteyenler arasındadır.

Sezer'in bütün hukuk kariyerinde hususi hukuk ile ilgilenmiş olması, burada kendisini belli etmektedir; anayasalar, ister yazılı ve isterse yazısız, yürütmenin yetki ve eylem alanlarını sınırlamak içindir. Anayasa tekniğinde, halk egemenliğini temsil ettiği varsayılan yasama organının yetkilerini kısıtlamak yoktur. Cunta dönemine ait Anayasa'daki af yetkisine getirilen bazı sı-

nırlamalar anayasa hukukuna aykırı iken, bunların mutlak bir yasak haline çıkarılmasını talep etmek, daha özgürlükçü anayasa vaadlerinin inandırıcılığını zedelemektedir.

Ayrıca, anayasa tekniği açısından, eğer "meclis af çıkartamaz" biçiminde bir hüküm formüle edilmiyorsa, yasama organının af yetkisini almak mümkün değildir; böyle bir hüküm ise, düşünülemez, yasama organı, en yüksek takdir yeridir. Bunu kabul etmeyerek, böyle bir ibare koymak ise, eninde sonunda, af yetkisini oligarşiye ve bir parçası olan matbuata teslim etmek anlamındadır.

Sezer'in şartlı salıverme yasasını geri göndermesi, matbuat tarafından alkışlanmıştır. Matbuatın, Sezer'in bu adımını, hükumete karşı terbiye edici ve matbuata karşı teskin edici nitelikte görmesi mümkündür. Eğer böyle bir anlayış varsa, N. Demirkent'in ölümü üzerine gönderilen mesaj, bunu, güçlendirici türdedir.

Mesajında Sezer şunları yazıyordu: "Uzun yıllarını gazeteciliğe adayan ve Türk basınında bir çok ilki başlatan Sayın Demirkent, basınımızın gelişerek, bugünlere ulaşmasında önemli bir rol üstlenmiş, ekonomi gazeteciliğinin de ülkemizdeki öncüsü olmuştur."[1]

Cumhurbaşkanı'nın bu cümlesi, maalesef yanılgılar içermektedir.

a) Cumhurbaşkanı güzel Türkçemiz'e titizdir ve bu çok sevindiricidir. Ancak bizim dilimizde sıfatın isim olarak kullanılması kural olarak yoktur ve çok ayrık durumlarda rastlayabiliyoruz. Güzel Türkçemiz'de "ilki başlatmak" yoktur, bu televizyoncuların bozuk Türkçe'sidir; "ilki başlatan" veya "ilke imza atan" türünden söyleyişleri, yadırgamak durumundayız. Şinasi, Agah Efendi, Kemal Bey, ülkemizde pek çok yeniliği başlatmışlardı, ancak hiçbir kitabımızda bunlar için "ilki başlatmak" sözcüklerini kullanmıyoruz.

b) Basınımızın gelişerek iyi bir düzeye geldiği düşüncesi gerçekçi olmaktan çok uzaktır. Başta göçük Demirkent, pek çok basın mensubu, basınımızın bugün içinde olduğu düzeye kan ağlıyordu. Matbuatta yazanlar ve basın kuruluşları yöneticileri içinde basının içinde bulunduğu durumu eleştirmeyen yoktur. Basının ulaşmış olduğu yer, hem basın ve hem de ülke esenliği için çok tehlikelidir ve bu genel kanıdır.

Uygarlığın bir ölçüsü olan sendikalar, bugün basından kovulmuştur. Ça-

1) *Hürriyet*, 12 Şubat 2001.

lışanların çoğunun sosyal sigorta kayıtları dahi bulunmamaktadır. Basının temel niteliği düzeysizliğidir; ülkemiz, kendi görüntüsüne tapan alıklar memleketi haline getirilmek üzeredir, yazarlık kovulmuş, televizyon spikerleri yazar yapılmıştır. Şimdi bunlar da kovuluyor ve mankenler, yazar oluyorlar. Hüseyin Cahit'i, Falih Rıfkı'yı, Yakup Kadri'yi çıkarmış bir meslekte, şimdi yazar olarak, manken Deniz ile manken Demet kaldılar. Aklın yerini görüntü almaktadır ve bunun motoru ve kulvarı olan bir yeri, Sezer, övmektedir.

Gelişme, birikimdir; birikim olmadan gelişmeyi görmemiz ve birikime değer vermeyen bir toplumun gelişebileceğine inanmamız zordur. Hal bu iken, matbuat ve kanallar, birikimsizliği put yaptılar; ülkede her türlü birikimi reddeden, ilkesi, tanımları, ekseni olmayan bir sürü yaratmanın jeneratörü olmak istiyorlar ve burada duramadılar. Kendileri için de birikimsizliği inanç haline getirdiler; emekli büyükelçileri, spikerleri, şarkıcı ve mankenleri gazeteci ve yazar yaptılar. Bunun bir bitiş, bir kendini red ve yozluk ile intihar olduğunu göremediler; ancak gerçek şimdi yüzlerindedir. Bir gece öncesine kadar başlarında taşıdıklarını, haber bile vermeden kovmaları, kendi putlarını hoyratça ayakları altına almaları, kalanların kovulanlara gözyaşı bile dökememesi, yozluk değilse nedir; bugün varlığımıza karşı bu büyük tehdidi görmek, hepimizin sorumluluğudur.

c) Basının bu noktaya gelişinin sorumlusu olarak birkaç kişi aranacak olursa, bunlardan birisi de, göçük M. Demirkent'tir. Basının lideri *Hürriyet* gazetesinin yöneticisi ve Gazeteciler Cemiyeti Başkanı olarak bozulmaya en çok katkıda bulunanlar arasındadır; bozma mekanizmalarını harekete geçirmiş ve ancak daha fazla bozamadığı için atılmıştır. Bu, lehinedir.

Demirkent'in asıl lehine olan, atılmasıyla uyanmasıdır. Bundan sonra, kalemini, basındaki bozulmayı eleştirmek için kullandığı doğrudur. Bu sevindirici olmakla birlikte basını bozucu rolünü unuttu onarmaktadır. Daha uzun ömürlü olabilseydi basına verdiği zararları telafi edebileceğini düşünebilirdik, kaybına bu nedenle de, üzülüyoruz.

d) Demirkent'in, ekonomi gazeteciliğinin öncüsü olduğu değerlendirmesi ise gerçeklerle açık çelişki halindedir. Demirkent, *Hürriyet* gazetesinin başında basının dekadansına katkıda bulunurken, Türkiye'de ekonomi gazeteciliği modern ve bilimsel bir yapı kazanıyordu. Bunda 12 Mart'ın işsiz bıraktığı solcu kadroların rolü büyüktür; "ANKA" ve "ista" ajansı ile *Cumhuriyet* gaze-

tesi, çağdaş ekonomi habercilik ve gazeteciliğini başlattılar. Demirkent, Erol Simavi tarafından, görevinden uzaklaştırıldığında, bu ajanslarda yetişmiş kadrolarla, bu işi sürdürdü.

İki nokta var; birincisi, cumhurbaşkanının basın danışmanının bilgisinin çok kıt olmasıdır.[1] İkincisi, basının yapısı ve ülke esenliği alanında işlevinin yanlış değerlendirilmesidir.

Cumhurbaşkanı Sezer'in, af ve basın değerlendirmesi ve görüşlerine katılmak imkansızdır; ama basın bunları beğenmiş ve büyütmüştür. Fakat Sezer'in, Milli Güvenlik Kurulu'nda, Ecevit ve Özkan'a yönelik eleştirilerini ise. Aydın Doğan Holding matbuatı reddetmiştir ve burada, Sezer'in karşısında bir yeraldılar. Demek, tutarlılık yerini tamahkarlığa ve miyopluğa bırakmış olmaktadır. Öyleyse bozanlar bozulmuşlardır. Diğer taraftan bozulmuşlar, eninde sonunda, güçsüzdürler.

1) Çanakkale Zaferi nedeniyle, Çankaya'dan gönderilen, 2001 yılı mesajı da, Çankaya'daki danışmanlarla ilgili bir başka bilgi eksikliğini ortaya çıkardı; Çanakkale Zaferi, Çanakkale Boğazı'ndan geçmek isteyen düşman gemilerini durdurma ile ilgili ve Gelibolu Savaşı ise, kıyı çıkarması yapan düşman kuvvetlerini püskürtme ve karada tutundurmama mücadelesiydi. Birincisi "deniz" ve "ikincisi" kara savaşıdır. Danışmanların bu ayrımı da ihmal ettikleri anlaşılmaktadır.

Birinci Bölüm İçin İkinci Ek:

KÜRT İDDİASI: "Y. K. KEMALİST AJANDIR

Türkiye'ye döndü diye PKK 'hain' ilan etti

- Fransa'da yaşayan ve Turkiye'den kaçıktan 5 yıl sonra Cumhuriyet Bayramı'nda tekrar yurda dönen Profösör Dr. Yalçın Küçük, terör örgütü PKK tarafından kara listeye alınarak "Hain" ilan edildi.
- Sık sık Med TV'ye konuk olan Prof. Küçük, 2 yıl hapis cezası nedeniyle Edirne Cezaevi'ne konuldu. Yaşar Kaya, Prof. Küçük cephesindeki kulağı" sıfatını kullandı. Yazısı 32. sayfa

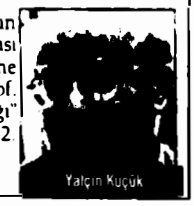
Yalçın Küçük

PKK yurda dönen Küçük'ü 'hain' ilan etti

TÜRKİYE'den kaçıktan sonra 5 yıl Fransa'da yaşayan Prof. Dr. Yalçın Küçük, Cumhuriyet Bayramı'nda yurda dönmesinin ardından, PKK tarafından 'hain' ilan edildi.

Geçen haziran ayına kadar sık sık Med TV'ye konuk olan, PKK lideri Abdullah Öcalan'ın yanı sıra birçok Kurt politikacı ve aydını ile tartışma programlarına katılan Prof. Küçük, dönme kararı ile birlikte kara listeye alındı. Yunanistan üzerinden İpsala Gümrük Kapısı'ndan yurda dönüp, hakkındaki kesinleşmiş 2 yıl hapis cezası nedeniyle Edirne Cezaevi'ne konulan Küçük, PKK'nın Avrupa'daki günlük yayın organı konumundaki Özgür Politika gazetesinin ağır eleştirilerine maruz kaldı. Gazetenin dünkü sayısında Yalçın Küçük'e yöneltilen tepkiler geniş biçimde yer aldı. Küçük ile ilgili yayınlanan görüşler şöyle:

Yalçın Küçük

▸ Yaşar Kaya (Surgunde Kurt parlamentosu başkanı): Yalçın Küçük'ün Türk solu içinde bir yeri yoktu. Kurt ulusal hareketi olmasaydı, o da isimsizler arasına karışıp gidecekti. Kurt ulusal hareketine dayanarak biraz kendini yazıştı. Dönmesi normaldir. Bunların hepsi cumhuriyetin çocuklarıdır. Ben daha önce kendisi hakkında yazmıştım. Bunun Kurt ulusal değerlerine, dostlarına saldıran adamdır. İnşallah devletin Kurt cephesindeki kulağı tamamen ortadan kalkar, ben de bu konuda yanılmış olurum.

▸ Serhat Bucak (Surgunde Kurt parlamentosu üyesi): Küçük, aslında sol Kemalist bir aydındır. Zaten Suriye Türkiye krizinde rol oynayan Şam Büyükelçisi Cemi Duatepe, Yalçın Küçük'ün bacanağıdır. Krizde Küçük'ün de bilgisi vardı. Ozan Polmika'da ve Med TV'de Türk ordusu içinde ilerici bir kesimin olduğunu söyleyip ordunun bir restorasyona uğrayacağını belirtmişti ve bunun Kurt sorununu çözeceğini söylüyordu. Aslında bununla Kurt halkının beynini dumura uğratıyordu. Küçük'ü tanımak lazım. Tanırlı olsun, sevdiklerine kavuşsun. Sovyetlerin dağılıp çıktığı bir anda Türkiye'ye gidişi anlamlıdır. Hep birlikte izleyeceğiz.

▸ Cemil Gündoğan (Yazar-analist): 1990'ların dünyasında Doğan Avcıoğlu olmaya özendi. Kı hüsranla bitmişti. Küçükünkine sadece acınabilir. Bu kadar birikimi olan bir insanın yıllar sonra tekrar orduya ilişkin umutlere katılması, bir sol cinnetin beklenmesidir.

İhsan DOĞRAMACI'ŞI, hha

Hürriyet, 1 Kasım 1998, 1. ve 2. sayfalar

Birinci Bölüm İçin Üçüncü Ek:

AKTÜEL'DEN HABER

aGündem

Prof. Yalçın Küçük'ün iddiasını MİT yalanlayınca öğrendik

İyi ki yalanlandı

Her gün sadece bir gazete okuyan ya da haberleri tek bir televizyon kanalından izleyen pek çok kişi, 3 şubat günü üç aşağı beş yukarı aynı şaşkınlığı yaşadı: Gazetelerde "MİT Yalçın Küçük'ü yalanladı" mealinde bir haber vardı ve MİT Müsteşarı Şenkal Atasagun, PKK'ya yardım ve yataklıktan tutuklu olarak yargılanan Prof. Dr. Yalçın Küçük'ün "kendisi ve teşkilatı hakkındaki" iddialarını "deli saçması" olarak niteliyordu.

Gazete ve televizyon izleyicisi çoğunluğu bir merak sardı: Prof. Dr. Yalçın Küçük DGM'ye yazılı bir ifade verdi ve şunu iddia etti: 1995 seçimleri öncesinde Başbakan Çiller, Abdullah Öcalan'ı ölü ya da diri ele geçirmek için operasyon başlattı, bunu bugünkü MİT Müsteşarı Şenkal Atasagun ve ekibinden öğrenen ANAP Genel Başkanı Yılmaz ise bir yakını vasıtasıyla bana, bu yolla da Öcalan'a önceden haber vererek, DYP'nin oya tahvil edeceğinden korktuğu bu operasyonu engelledi..."

İşte MİT'in "deli saçması" olarak tanımlayıp yalanladığı iddia buydu. Ve ortaya atılalı bir hafta olduğu halde, bir iki gazete ve televizyon kanalı dışında hiçbir yerde yer almamıştı. İşte MİT Müsteşarı Atasagun'un da adını karıştırmasa, Prof. Dr. Küçük'ün iddialarından kimsenin haberi olmayacaktı...

Pekiyi, bu, "Okur ya da izleyici bilmese de olur" denebilecek kadar "sıradan" bir iddia mıdır?

İkinci soru: Dava dosyasına bile belge olarak giren bu iddanın haber sayılmaması ve yayımlanmaması, Mesut Yılmaz'ın kendini savunma hakkını da fiilen ortadan kaldırmaz mı?

Birinci Bölüm İçin Dördüncü Ek:

BEDRİ: "BİRİLERİ GEVEZEDİR"

Birinci Bölüm İçin Beşinci Ek:

MİT - YEMEK

akit

Ecevit

Ecevit, "ABD, Kürt devletini yok etmeye çalışıyor... Türkiye'nin bazı hazırlıkları gerçek Türkiye'nin özünü yansıtmıyor" diyerek Türkiye'nin özüne döndüğünü itiraf etti.

MİT'te yemek sıkıntısı

MİT Müsteşarı Şenkal Atasagun'un kartel yazarlarıyla MİT binasında başbaşa yemek yemesi, gerek teşkilât içinde gerek devlet kademelerinde rahatsızlığa yol açtı.

MİT Müsteşarı Şenkal Atasagun'un kartel yazarlarıyla ve şöh "Gizli bilgiler verdiği" iddiasıyla yemek yemesi...

MİT'teki Üçlü

Emin Çölaşan, Yavuz Donat ve Sedat Ergin'in MİT'in gelişi [illegible]

ÖZRÜ KABAHATİNDEN BÜYÜK

Sirmen: Kahve olmadığı için camide konuştum

CHP'li İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı Sefa Sirmen'in, sarıyerde bir grup vatandaşla toplantı yapmasının yankıları sürüyor. FP İzmir İlçesi Yönetim Kurulu Başkanı Yaşar Yunan, "CHP, dini siyasete alet etti" derken, Akit'e konuşan Sirmen, "Dini alet etmedim. Camide siyasi toplantı yapmadık, vatandaşlarımızla kahvaltı yaptık" dedi.

HABERİ SAYFA 9'DA

Kartel, CHP rezaletini

2 SAAT NE GÖRÜŞTÜLER?

● Yılmaz'ın Mit tarafından Apo'ya yapılacak suikast, Öcalan'a kendisi aracılığıyla iletildiği öne sürülen Prof. Dr. Yalçın Küçük, dönemin Başbakanı Çiller'in, Mit'e verdiği söz konusu emri Yılmaz'a ulaştıran kişinin de Mit Müsteşarı Şenkal Atasagun olduğunu iddia ettiği gün, yani geçtiğimiz salı günü, Müsteşar Atasagun da apar topar Hürriyet Ankara temsilcisi Sedat Ergin bürosuna çağırdı. Ergin bürosuna gelen Emin Çölaşan ve Sabah yazarı Yavuz Donat'ı Yenimahalle'deki MİT karargahına götürerek, 2 saati aşkın bir süre görüşme yaptı.

ÖRTBAS MI?

● Akit'e konuşan Mit eski Daire Başkanı Prof. Dr. Mahir Kaynak "Apo suikastı iptal, Şenkal'ın başına patlayacak. Çok büyük ihtimal, Şenkal açığa alınacak" diye konuşurken, İstihbaratçı ve emekli hava albayı Ferruh Saygın de "Şenkal Atasagun'un mason olduğu dedikoduları var. Mehmet Eymür'ün de Amerikancı olduğu söyleniyor. Peki, MİT'in milli tarafı nerede? MİT'in milli hedefleri giderek zayıflıyor" diye konuştu. HABERİ 3'DA

GÜNÜN İÇİNDEN

Atasagun'dan Prof. Küçük'ün iddialarına cevap: Deli saçması!

● Milli İstihbarat Teşkilatı (MİT) Müsteşarı Şenkal Atasagun, Ankara No'lu DGM'de "PKK'ya yardım ve yataklık" suçundan tutuklu olarak yargılanan Yalçın Küçük'ün, MİT ve kendisi hakkındaki iddialarını "deli saçması" olarak nitelendi. Atasagun, "Bugünden itibaren bu MİT, silkinmesi ve önümüzdeki zaman zarfında yeni hedeflerin dahilinde yapılmış olacaktır. Bu hedefler kaçabilir, amaçlar ulaşılamaz" dedi.

● "Bu arada, Cumhurbaşkanı Demirel, MİT eski Müsteşarı Sönmez Köksal ile dün Küçük'ü görüştü. Görüşmenin içeriği ile ilgili bu hangi bir açıklama yapılmadı. Küçük'ün tahliyesi için [illegible] etkiliyor. • İ.P.DA

Birinci Bölüm İçin Altıncı Ek:

BİR MÜFTERİYE YANIT...[1]

Oktay Ekşi

Kendi aramızda tartıştık: "*Hürriyet*'in sütunlarını böyle bir nedenle kullanmak doğru olur mu?" diye sorduk. "Değer mi?" sorusuna yanıt aradık.

Sebep çok basit: Bu sütun bize verilmiş, ama onu kendimiz için kullanmaya hakkımız yok.

Oysa bir olay bizi zorladı: Haftalık bir gazetenin yazarı Yalçın Küçük 23-29 Ağustos 1992 tarihli gazetedeki sütununda bizi, "Milli İstihbarat Teşkilatı ile ilişkili bir gazeteci" olarak tanıttı. Hatta aşağıda okuyacağınız gibi daha da ileri gitti.

İşte bunu, yani "Acaba bu yazıya *Hürriyet* sütunlarında yanıt vermeye değer mi, değmez mi?" sorusunu tartıştık.

Neticede "Okuyucunun, yazılarını izlediği kişi hakkında tam ve doğru bilgi alma hakkı olduğuna" karar verdik ve konuyu huzurunuza getirdik.

"Yalçın Küçük de kim?" derseniz; bildiğimiz şu: Yazılarında PKK lideri APO hariç herkese saldıran bir kişi. APO'ya da "kardeşim" diyor.

Devam etmeden bir noktaya açıklık getirelim: Bizim inancımıza göre önemli olan bir insanın hangi işi yaptığı değil, işini iyi ve dürüstçe yapıp yapmadığıdır. O nedenle bir kimse ister MİT'te çalışsın, ister MİT'le ilişkisi olsun, bizi ilgilendirmez. Yani bunlara bakarak kimsenin, ne "daha şerefli" olduğunu düşünürüz, ne de kimseye "şerefsizlik" addederiz. Ama bazı işlerin ötekilerle uyuşmadığını biliriz. Örneğin "açık istihbarat" yapan "gazetecinin, "kapalı istihbarat" dünyası ile, bu arada MİT ile bağlantı kurmasını çok büyük bir meslek ayıbı sayarız.

Konuya gelince:

1) *Hürriyet*, 14 Eylül 1992.

İşte bu Yalçın Küçük, yukarıda sözünü ettiğimiz makalede bize saldırınca, İstanbul 13. Noteri Bekir Kılyar aracılığıyla kendisine 27 Ağustos tarihinde aşağıdaki mektubu tebliğ ettirdik:

"Gazetenizin 23-29 Ağustos 1992 tarihli nüshasındaki "taş devri" başlıklı yazınızda benden:

"Peki bizim arkadaşlarımız gazeteci değil de Oktay Ekşi mi gazetecidir? Yani Demirel, Ekşi'nin MİT'le ilişkisini, varsa görevinin derecesini araştırmak zorundadır. Bu araştırma için yardımcı olabilirim. Oktay Ekşi, bizim arkadaşlarımızın öldürülüşlerini incelemek için gittiği Diyarbakır'dan, Genel Vali Ünal Erkan'a ölçüsüz övgüler yazarak dönüyor. Bu bir devlet görevi mi? Erkan, Türkiye Cumhuriyeti'nin sakladığı, İstanbul'daki infazlar ve zenginliği nedeniyle ünlü 12 Eylül'ün İstanbul Emniyet Müdürü Şükrü Balcı'nın yetiştirmesidir. Ünlü MİT raporunda da ayrı bir yeri var; acaba *Hürriyet* gazetesi, Oktay Ekşi'nin ikinci adresi mi oluyor?" diye söz etmişsiniz. Sizin gibi cezai ehliyete sahip bulunup bulunmadığı şüpheli bir kimsenin, herkes hakkında her konuda, her şeyi yazmasında yadırganacak bir şey yoktur. Ama yine de "hukuk" sistemine göre "gerçek kişi" muamelesi görmeniz gerektiği için, sizi kamuoyu önünde benim "MİT ile ilişkim" var ise bunu -mümkünse- ispata, mümkün değilse bu iftiranıza kılıf olarak bulabileceğiniz gerekçe ne ise onu açıklamaya davet ediyorum. Ben Milli İstihbarat Teşkilatı ile şu veya bu şekilde ilişkili olmak bir yana, adı ve gazetelerde yayınlanan bilgiler dışında bu teşkilat hakkında hiçbir bilgisi olmayan bir gazeteciyim.

Bu mektubum size tebliğ edildiği andan itibaren 15 gün içinde iddianızı ispat edemez yahut size o sözleri yazdıran makul bir gerekçeye sahip olduğunuzu ortaya koyamazsanız sizi insanların şeref ve haysiyetlerine hayasızca saldıran bir müfteri olarak tescil ve kamuoyu önünde ilan edeceğim.

Oktay Ekşi"

Mektupta sözünü ettiğimiz süre 11 Eylül 1992 günü doldu. Yalçın Küçük, bugüne kadar ne iddiasını ispat etti, ne de bu iddiaları yazmasını makul gösteren bir gerekçe gösterdi. Sadece tehdit dolu bir ifadeyle sütununda, "benimle sonra görüşeceğini" söyledi. Buna karşılık ben de sözümü tutuyor ve Yalçın Küçük'ü bir müfteri olarak kamuoyu önünde tescil ve ilan ediyorum.

Bitirmeden ifade edeyim: Kahpece olmamak kaydıyla istediği yerde, istediği tarihte, istediği koşulda kendisiyle "görüşmeye" hazırım.

Birinci Bölüm İçin Yedinci Ek:

MATBUAT VE CEHALET

İlk planlamacılar bilirler, Müsteşar Osman Nuri Torun umuyorum, afiyettedir, Turgut Özal'ı ve hatta Demirel'i anlatmalıdır; her ikisi 27 Mayıs 1960 Devrimi ile askere alındılar ve yedek subaylıklarını, Planlama'da, yanımızda yaptılar. Plancılar, daha sonra da bu yedek uzmanlara, o zamanlar prestijli Planlama'da kalıcı görev öneriyorlardı ve bir tek Özal'a önermediler; biz o gün de bu gün de Özal'dan daha bilgisizini hiç düşünemeyiz. Daha sonra yaptıklarının tümü cehaletten gelen bir cüret olarak algılayabiliriz, sadece ve sadece Red Kit okumakla övünüyordu. Yerine geçen Demirel'in böyle bir övüncü bile olmadı, ders kitaplarının dışında bir tek kitap okuduğu konusunda hiçbir kayda sahip değiliz. Herhalde birbirine çok benzedikleri için artık yalnızca numaralarıyla ayrılıyorlar ve yeni numara, Picasso'nun ressam olmadığını ispata çalışıyordu ve şimdiki başbakanın da, numarası 59 olmalı, babasının yerleştirdiği ikisi Ankara'da ve biri Londra'da üniversitelerin ikinci sınıfına bile geçemediği biyografisinde tescillidir. Öğrenmeye çok dirençliydi, başarısızlıktan liseden atılıyordu ve şimdi hiç bilmediği ve hiç öğrenmediği bir Sanskritçe ile bir kariyer sahibidir. Acıdır, bir cahilleştirme dönemini yaşadık, içinden geçtiğimize "karanlık siyaset" diyebiliriz.

Tencerelerde yuvarlanma ve kapağını bulma eğilimi var; eğer siyaset karanlık ise, basın, kapkaranlıktır. Bir Mehmet Kemal, parlamento muhabirliği yaptığında, meclis başkanından daha çok iç tüzük bilirdi veya bir Doğan Katırcıoğlu ya da Vasfiye Özkoçak, savcılar kadar usûle hakimdiler. Şimdiki cahiller, tek mahkemeli Türk adaletinde daha DGM'lerde "nöbetçi hakim" olmadığını bile öğrenemediler; bunları yazmak benim için çok daha acıdır. Star'dan Fatih Çekirge'nin tek okulu TİP ve bizim Sosyalist İktidar idi, artık gazetecilik mesleğini bıraktığını varsaymak yerindedir ve *Hürriyet*'ten S. Ergin, TİP ve bizim sempatizanımızda şimdi, MİT'i, Ş. Atasagun'u parlatmayı ve

ordu-siyaset ilişkisinde dezenformasyonu gazetecilik sanıyor, yazıktır. *Milliyet*'ten F. Bila, benim doktora öğrencimdi, gazeteciliğe olağanüstü yatkın ve çok terbiyeliydi ve şimdi Ecevit'in sır katibi oldu ve ne yazık, sırları ancak on iki saat tutabiliyor. *Sabah*'tan Murat Yetkin, Dev-Yol'u bırakıp bize yapıştı ve şimdi de içerde İ. Cem'e ve dünyada Yahudi lobisine yapışmış durumdadır. Öte yandan şu anda tanrılar O. Ekşi'yi aforoz etmişler, ne isterse, siyasette tersi olmaktadır ve E. Özkök kendisini yalanlamaktadır ve Hasan Cemal, herhalde "yine değiştim" yollu bir kitap için, tekrar değişiyor ve belki de sağa dönüldüğünde "sağcılığın sınırı yoktur" ispatı peşine düşüyor, hayırlıdır. G. Civaoğlu'na gelince, hâlâ yazıyor mu; iyi bir tüccar olduğunu kanıtlamış olan A. Doğan'ın bunların hepsini emekli edeceği günler yakındır.[1] Bir canlı organizmanın tükenmesi ise herhalde böyle olmaktadır.

* * *

Cehalet varsa tahrifat vardır.

Ecevit'in son "imza devrimi" kanun hükmünde kararname oyununda, hem bilgisizliği ve hem de falsifikasyonu görüyoruz, buna hükümeti ellerine geçirmiş "üç artı bir" komitesinin çok çocukça bir oyunu gözüyle de bakabiliriz. 1) Başbakanlar, bakanlar, müsteşarlar, önlerine gelen dosyaların pek çoğuna kendileri imza atmazlar, aynı imza çıkaran bir mühürleri vardır, müsteşar yardımcıları ve çok zaman özel kalem müdürleri bunları basarlar. Ancak bunun için bakan veya başbakanın müsteşarına ya da özel kalem müdürüne güvenmesi gerekir, Ecevit, orada bulduklarıyla çalışır ve hiçbirine güvenmez, sorun buradadır. Ecevit'in, ne kendisine değerlendirme notları verecek partisi ne de bürokrasisi var, sadece kendisi var; kendisinin de herkesin de sorunu işte budur.

Ne yazık, bu "üç artı bir" ekibinin hiçbirisinin bile bir tek gün yürütme organında çalışmadan yürütmenin başına gelmiş olmaları artık bir ulusal felakete dönüşüyor; bilmeden gelmişler ve her gün bilmemekte yükseliyorlar. 2) Türk esas hukukunda cumhurbaşkanı yönetimin başıdır ve bir bakan, ancak cumhurbaşkanı kararnamesini imzalarsa bakan olmaktadır. Öte yandan

1) Bu incelemenin yazılış tarihinin üzerindeki kayıt, 19 Eylül 2000 göstermektedir. Çokça zaman "Yalçın Küçük'ün bir kehaneti daha" deniyor, altı ay sonra A. Doğan, pek çok fıkra yazarını kovarak beni doğruladı. Ancak bu "kehanet" değil, bilimsel bakıştır; işe yaramaz olduklarını görüyordum. Güzeldiler, limon türü sıkılıp atılmaya razı oldular. Üzülüyorum.

hukukun temel ilkesi, hem vekilin aslın bütün yetkilerine sahip olması ve hem vekili ancak aslı atayan makamın tayin edebileceğidir. Dolayısıyla, bakanları ülke dışında görevlendirme ve içeride vekilini atama ancak cumhurbaşkanının imzasıyla mümkündür; Ecevit, Yılmaz, Bahçeli ve Özkan'ın zor olmakla birlikte biraz idare hukuku tedris etmeleri gereklidir. 3) Büyükelçiler, valiler ve kaymakamlar, bulundukları yerde iş yaparlar, ancak aynı zamanda devleti ve cumhurbaşkanını temsil ederler ve demek, kaymakamların atanmasında cumhurbaşkanlığı imzası kaçınılmazdır. Öyleyse bu ekibin imza kaçırma devrimi, mevcut anayasal düzeni yıkmak anlamındadır.

* * *

Gazetelerde bir haber okuyucuya ulaşıncaya kadar, yazanın dışında, pek çok süzgeçten geçiyor, düzeltiliyor, zenginleştiriliyor ve gerekirse sansür ediliyor; televizyonlarda ise çokça zaman, ham bir biçimde, "canlı" izleyiciye ulaşmaktadır. Öte yandan televizyonlar muhabirlerini genellikle asgari ücrete razı çocuklardan ya da kızlardan seçiyorlar; "al çocuktan haberi" usûlü, ilk haberler ham fakat genellikle sansürsüz olabilmektedir. Kuşadası'na sokulmayan Amerikan homoseksüeller gemisiyle ilgili haber de böyle oldu; ilk televizyon haberlerine göre gemi Türkiye'yi terkederken Amerikan Büyükelçiliği'nden gelen bir telsiz emriyle İstanbul'a döndü, İstanbul'da kırmızı halılarla karşılanıyordu. Sonradan bu döndürme işi, İçişleri Bakanı Sadettin Tantan'a mal edildi ve tam bir falsifikasyon olmalıdır, Türk idare pratiğinde mümkün olmadığını söyleyebiliyoruz.

Üstelik şimdi hepsinin "cepleri" var, mobil telefona bu adı veriyorlar; Kuşadası'nda karaya çıkabilen Amerikan homoseksüellerini toplama operasyonu başlar başlamaz, Tantan'ın ve Ecevit'in haberdar olduğundan hiç kuşku duyamayız. Gazeteler sonradan, aynı anda, gemideki bir homoseksüel senatörün Clinton'u haberdar ettiğini de duyuruyordu ve homoseksüeller gemisinin Amerikalıların emri ile ve Tantan'ın önceki emrinden dönmesiyle İstanbul'a girdiğinden hiç kuşku duyamayız. Türk sistemi böyle işlemektedir ve karanlık siyaset içinde kapkara cahil gazetecilerin de yardımıyla tam bir yanıltma, falsifikasyon, yaşanabilmektedir; ancak yaşadığımız hem başı ve hem de sonu itibariyle utanç vericidir, Türkiye'de Amerikan telsizleri hükümdardır.

İşçi Partisi, Yargıtay Başkanı S. Selçuk hakkında suç duyurusunda bulun-

du, ancak okuyabildiğim kadarıyla bir nokta eksik kalmıştır. Çünkü, gazeteler, "Yargıtay Başkanı'nın gezisi, iş dünyasındaki faaliyetlerini bir kenara bırakarak Harvard'da siyaset bilimi araştırması yapan ABD'nin en zengin Türklerinden Ali Rıza Bozkurt tarafından organize edildi"[1] diye yazıyordu. Peki bu gezi masraflarının, Amerika'da bir yerden diğerine uçuşun, konferans tercüme harcamalarının da zengin Bozkurt tarafından verildiği anlamına mı geliyor; bu soru, idare açısından çok önemlidir. Öyleyse, S. Selçuk, devletten de harcırah aldı mı ve eğer "resmi" bir geziyse, almaması, idare kurallarına göre imkansızdır. Bu çok önemli bir sorun oluşturuyor; çünkü 27 Mayıs komisyonları benzer durumlarda bir çok yüksek memurun masraflar başkası tarafından karşılandığı halde bir de harcırah aldığını ortaya çıkarıyordu; çok büyük bir suçtur. Kuşkusuz Yargıtay Başkanı'nı bunlardan tenzih etmek durumundayız; ancak haberler kötüdür ve Türk devletinin Amerika'da konferans turuna çıkması için harcırah vermesi usûlünde yoktur. Daha da önemlisi, Selçuk, Avrupa Birliği türünden, kamusal olarak kendi yetki alanına girmeyen alanlarda konuşmayı sevmektedir ve bu nedenle, bu turlara, hiçbir kamu otoritesinin müsaade etmesini de düşünemeyiz. Öyleyse S. Selçuk'un kendisi hakkında bir soruşturma açılmasını talep etmesi yerindedir. Benim şimdiden görebildiğim ise, Yargıç Selçuk'un böyle bir tura ancak yıllık izninde çıkabileceği idi, ama yine de hiç yakışmamaktadır.

Hürriyet'ten S. Ergin'in her daim ve *Sabah*'ın son zamanlarda tüm parlatma gayretlerine karşın, Ş. Atasagun'un yönetiminde MİT'in durumu hiç de parlak görünmüyor; pek çok başarısızlığa, son zamanların pek yılışık bir deyişi ile "imza atmaktadır". 3 Ocak 1999 tarihli gazeteler ortada, bir gün önce, S. Ergin, Y. Donat ve E. Çölaşan'ı toplamış, övünmüş övünmüş ve soğuk savaş ağzıyla konuştuktan sonra, Öcalan'ın Rusya'da olduğuna yemin etmişti; sonradan öğrendik, 4 Şubat günü, Washington, o tarihlerde Nairobi'de olduğunu haber veriyordu. Öcalan'ın getirilmesinde en küçük rolü olmadığı artık kesindir. İstanbul'da yakalanan hizbullahçılardan, ne MİT ve ne de İstanbul Emniyeti hiçbir ipucu çıkaramadılar ve mezarların yerini, İstanbul'da yakalanan sanıklar, Diyarbakır'a giden Nuh Mete Yüksel'e söylemeyi tercih ettiler. Biz o zaman *Aydınlık*'la, bu durumun, İstanbul Emniyeti'nde tepeden tırnağa arındırmalara yol açacağına işaret etmiştik, olmuştur. Ş. Atasagun ise şim-

1) *Radikal*, 13 Mayıs 2000.

di çok huzursuz olmalıdır, konuşmalarını bu huzursuzluğa bağlayabiliyoruz; "MİT'in hedefi olmuş birisinin Cumhurbaşkanı olması imkansızdır" sözü, *Sabah*, 11 Ağustos 2000, ancak böyle bir ruh hali ile açıklanabilir ve kuşkusuz boyunu aşan sözlerdir. Henüz kimsenin tepki göstermemesi, ülkenin koyu bir karanlıkta olmasından ileri geliyor.

O kadar değil, ancak, TRT genel müdürlüğü ya da *Hürriyet* gazetesi Ankara temsilciliği veya Cumhurbaşkanlığı özel kalem müdürlüğü ve kuşkusuz basın sözcülüğü MİT Müsteşarı'nın tarifine uygun yerlerdir; buralara ancak MİT ile yakın işbirliği içinde olanlar veya mensupları getirilebilmektedir. Sezer tarafından basın sözcülüğüne atanan M. Yalman'ı da bu çerçevede analiz etmek durumundayız. Almanya'da basın ataşesi iken Kıbrıs Savaşı çıkar çıkmaz Atina'ya alınması haber alma yeteneğine işaret ediyor ve T. Özal ve Demirel'den sonra Sezer'e basın sözcüsü olması da kalıcılığının kanıtıdır, kutluyoruz.

Ancak benim dilbilim ve isim-bilim alanında yöntem geliştirmelerim hatırlandığında bu analizi genişletebiliriz; çünkü M. Yalman adında bir de sabetayist çağrışımı var ve Esad'ın cenazesine katılarak dünya Yahudiliğini kızdıran Sezer'in, dünya Yahudiliğinin gerçek başkenti New York'a gitmeden önce "Yalman" adını öne çıkarması çok anlamlıdır. Yalnız bir nokta var, ben sadece isim-bilim ile yetinmiyorum, -man eki başlı başına sadece bir ihtimaldir ve başka noktalara bakmak gereğini duyuyorum. Şöyle, Halide Edip Adıvar sabetayist idi, fakat sabetayistler Müslüman-Türk ile evlenmiyorlar ve öyleyse ünlü matematikçi Salih Zeki Halide Hanım'ın kocası olduğuna göre? Şimdilik şunu söyleyebiliyoruz: Salih Zeki'nin oğlu, "Sayar" soyadını almıştır ve -ar ekiyle karşılaşıyoruz; F. Sayar'ın İrene Mélikoff ile evlenmesi de yeni bir bilgi getiriyor, demek, ihtimali arttırıyoruz. Yöntem budur. Sezer'in basın sözcüsü M. Yalman'ın, tanınmış sabetayist Ahmet Emin Yalman'ın *Vatan* gazetesinde işe başlaması, *Hürriyet* 2 Eylül 2000, analizimizi sürdürmemiz açısından özendiricidir. Fakat öyle olmasa bile, Sezer'in tam New York'a giderken bu ismi öne çıkarması politik içgüdüden yoksun olmadığını göstermektedir.

Şunu aktarmak yerindedir; "şu anda Türkiye medyasının en büyük ve müessir kısmı sabetayistlerin kontrolündedir!" (*Hürriyet*, 17 Eylül 2000) Bu değerlendirmenin *Hürriyet*'te yayımlanması yeni bir başlangıçtır ve bu arada

belirtmekte yarar var, *Hürriyet*'teki Arda Kayar'ın bu haberinde önemli yanlışlıklar var. M. Tekinalp'in adını Alp Er olarak yazmak ayrı, Yahudiler ve sabetayistleri aynı saymak çok büyük yanlıştır. Cumhuriyet döneminde isim değiştirmiş pek çok Yahudi yurttaşımız oldu ve tanınmış kemalist Moiz Kohen bunlardan biriydi. Bu düzeltmeden sonra Cumhuriyet döneminde sabetayistlerin önce Ahmet Emin'in *Vatan*'ında, sonra Abdi İpekçi'nin *Milliyet*'inde toplandıklarını kaydediyoruz ve şimdi Bilgin'in *Sabah*'ında birikiyorlar. İncelememizi sürdürüyoruz.

Sabah, Sibel Yeşilmen'in haberine "Barak rüzgar gibi geçti" başlığını koyuyordu, 29 Ağustos 2000, ve İ. Cem, Barak'ın yanındaydı. Aynı yerde Murat Yetkin, Barak'ın, İ. Cem'i, Clinton'u överken kullandığı sözlerle süslemesini aktarıyor ve Sezer'in New York gezisiyle ilgili olarak, Dışişleri Bakanlığı mensupları tarafından yapılan tanımlamayı kullanarak, "Sezer'in ilk sınavı cemaatlerle", *Sabah*, 5 Eylül 2000, haberini yazıyordu. Fakat iki gün sonra, 7 Eylül 2000, "ilk sınavdan tam not" başlıklı haberi okuduk; Türk cumhurbaşkanı Amerikalı Yahudilerle görüşmüş ve bunlardan tam not almıştı, isteyen sevinebilir ve isteyen ağlayabilir, ağlayanlar, halk onuru olanlardır.

Gazeteciydi ve Türkiye'nin "azgelişmişlik süreci" içinde ezildiğini yazıyordu, sonra Türkiye İsrail'e bağlandı ve Dışişleri bakanı oldu; bundan sonra İsmail Cem İpekçi ne sorulsa, "Türkiye büyük devlettir" cevabını vermeye başladı. Güzel, biz de inanmak istiyoruz ama şu her cumhurbaşkanının New York'ta Yahudi hahamları ve zenginleri önünde sınava çıkması ve bir de Cottarelli'nin gelip herkesle konuşup herkese ekonomik politika dikte etmesi olmasa. Demek, bunlar artık ülkeyi ne hale getirdiklerini göremeyecek kadar koyu bir karanlıktalar. Ama biz sabetayistlerin en çok Dışişleri Bakanlığı'nda toplandıklarını görüyoruz.

O zaman *Hürriyet*'teydi ve biz Yürüyüş'te Cüneyt Arcayürek'i çok taciz ettik; kabul etmek gerek, şu anda siyasi tarihe dayalı yorum yapabilen tek fıkra yazarı Arcayürek kaldı. Ertuğrul Özkök'ün isim babasıydı, Ertuğrul'un Köşk bağımlılığı nedeniyle "Özköşk" diyordu ve biz ise "Elveda Ertuğrul" adını takmıştık, solcuydu, ayrılmak için bir kitap yazmıştı. Özkök'ün, şeklen üye olmasa da bir TİP'li ve bir Aybarcı olduğu konusunda en küçük kuşkumuz bulunmuyor ve bunu, solcu ve sosyalist olduğunu, pek çok kez yazmıştı, hepimiz biliyoruz. Şimdi kapkaranlıkta ve TÜSİAD yönetim kuruluna da

girince kendisini "CHP'li" ilan ediyor, *Hürriyet*, 14 Eylül 2000 ve bunu pervasızca yapıyor, acıdır. Bir insan neden bunları yapar; çok çok acıdır.

Ama falsifikasyon kendi kendini büyütüyor; Özkök, hiç sıkılmadan, 12 Eylül'den sonra Ecevit'in mücadele için aydınları çağırdığı ve kimsenin gelmediğini de yazabiliyor. a) Necdet Uğur, umarım, sağlıklıdır, Hikmet Çetin hayattadır, yazdıklarını düzeltebilir; Ecevit, hiçbir yakın arkadaşının duruşmalarına gelmesini istemiyor, engelliyor ve daha sonra da "gelmediler, beni yalnız bıraktılar" yollu yayın yapıyordu. b) Hükümeti kaybetmesinin sorumluluğunu kendinde değil, sol aydınlarda ve CHP'de görüyordu ve ortadan kaldırmak için savaş açmıştı. c) Ertuğrul'un sözünü ettiği dergiciklerde, aydın değil, kul arıyordu ve birkaç iyi niyetlinin dışında sadece azaplar yanına uğruyor ve yanında kalamıyordu. d) İnsan yazarken sıkılır, o zaman yanında H. Özkan mı, G. Saray mı, T. Gülek mi, A. Halıcı mı vardı; insan sıkılabilen yaratıktır, tarif veriyoruz.

Aydın Doğan'ın genel yayın yönetmeni yazıyor; aydınlar, aydınlar bildirisini, "askeri dönemin ucu göründüğü" zaman hazırlamışlar, böylesi karalama az görülmüştür. Korkaklar, imza atmayanlar, tirtir titreyenler, Özköşkler böyle yazıyorlar; a) A. Doğan'ın gedikli ödüllüsü A. Ağaoğlu, hazırlanan belgeyi Çankaya Köşkü'ne götürmeye söz vermişti, vazgeçti. b) *Hürriyet*'in baştacı İlhan Selçuk basın toplantısıyla duyuracaktı ve vazgeçti ve Aziz Nesin, İlhan'ı "korkak" ilan etti. c) O belgeyi hazırlayanlar ve Evren'e verenler, yanlarında hapishane giysilerini taşıyorlardı ve cunta lideri Evren, bunları "vatan haini" ilan etmişti, Mamak'ta ve İstanbul'da Selimiye'de yıllarca yargılandılar. d) Öyle bir terör estirildi ki, bir kısmı, Fikret Hakan örnektir, "kooperatif kağıdı sandım" dedi ve imzasını geri aldı. Biz biliyoruz, bizde kaydı var, Ertuğrul Özkök korktu, imzalayamadı ve şimdi pişmanlıkla saldırıyor; çok ayıplıyorum. Bu, Türk aydın hareketinin doruklarından birisidir ve şanlıdır; hepimiz, o sırada başımızda duran Aziz Nesin'e şükran duyuyoruz, bize aydın onuru kazandırmıştır.

Hasan Cemal, olsa olsa, "üç artı bir" ekibinin akıl almadığını görmüştür, çünkü, şimdi Avrupalı başbakanlara akıl öğretmeye başladı, görüyoruz. Amerika, ekonomik kuralları tümden kaldırıyormuş, işçi çıkartmayı daha da kolaylaştırmış, şimdi buna "flexibilisation" deniyor ve çok başarılı olmuş, Avrupa krizler içinde kıvranıyormuş, Amerika yolunda gevşetmeliymiş; şimdi bu

noktaya gelmiştir, okuduk. Güzel, ancak biz üniversitelerde iktisat derslerimizde böyle vaaz veren öğrencilerimize, güzel ama, Almanya savaştan sonra çok daha disiplinli bir ekonomiyle "Alman mucizesi" yaratmıştı, güzel ama, Fransa, planlı bir kapitalizmle, savaşın yıkımından çıkmıştı, bunlar ne olacak, diye sorarız. Biz sorarız Hasan nereye, quo vadis?, bir adım sonrası uçurumdur.

Avcıoğlu'ndan feyz aldı, eskiden dünyada olan bitenlere meraklıydı, soran bir kafası vardı, zaman zaman ağır yazmakla birlikte yine de içimde bir büyük sevgi duyuyorum, bu nedenle sıralıyorum: 1) Hasan Cemal, bu uğursuz vaazları için, Amerikan ekonomisinin şimdiki monarkı A. Greenspan'a dayanıyordu, fakat Greenspan, Amerikan ekonomisti Schumpeter'in, "creative destruction" dediği bir sürecin pençesinde olduğunu söylüyor. "Yaratıcı yıkıcılık" demektir. Amerika'da şimdi, 1950 yılında vefat eden bu Viyanalı iktisatçı modadır; zaman zaman "Schumpeter Çağı" deniyor ve Harvard'lı bu iktisatçı, "iniş ve çıkış peygamberi" ilan ediliyor, International Herald Tribüne, June 10-11 2000, günlük basında da Schumpeter var. Kitapları yeniden okunuyor, ben de, derslerde okuduğumuz ve okuttuğumuz Schumpeter Külliyatı'nı yeniden inceliyorum; sınıf analizi yapan tek Batılı iktisatçıdır ve Marx'ı öve öve bitiremiyor. Bir kitabında büyük düşünürlere, they sufer eclipses but they coma back, diyor; kayboluyorlar ve tekrar gelirler, anlamındadır ve buraya Marx'ı koyuyor. Hasan Cemal, şu anda Amerika'da yaratılanları görüyor ve yıkılanları görmüyor; Schumpeter görmeyi vaaz ediyor, aktarıyorum.

Hasan Cemal, Çin'e meraklıydı ve 2) Çin'deki gelişmeler çok düşündürücüdür; Çin, yakın zamanda kapitalizmi, düzen yıkıcılığı olarak ilan etti ve yeni türeme çok büyük zenginleri, mahkum etmeye başladı, Çin'in dünyaca tanınmış en büyük kapitalisti şu anda müebbede mahkum olarak hapistedir. 3) Bazen, "Ankara'da putinist rüzgarlar mı" diye soruyorum, komşuların birbirini etkilemesi normaldir. Putin, daha önce kamuya ait olan iki televizyonu eline geçirmiş iki oligarktan, her ikisini de almak üzeredir; bazen tutukluyor, bazen yolsuzluklarını ortaya çıkarıyor ve Yahudi kökenli bu iki oligarka Rusya'da televizyonlardan el çektiriliyor, Rusyalılar da özel televizyonları özgürlüğün düşmanı saymaya başladılar. 4) Fransızca okuyamayanlar için, Le Monde Diplomatique tarafından çıkarılan, Maniere de Voir, 52. Sayısını şiddetle salık veriyorum; çizgiler Selçuk'a ait ve Selçuk, mükemmel çizgileriyle,

yazılanları ayrıca anlatıyor. Fransalı düşünürler bu düzene ad bulmakta güçlük çekiyorlar, fakat şiddetle mahkum etmekte tam bir birlik içindeler; ne marksist ne de sosyalistler, sadece bu dünyada yaşarken boğulduklarını haykırıyorlar. a) Medya ve tekeller bütün özgürlükleri almış ve bireyi ortadan kaldırmıştır. b) Dünya çok zengin olmuş, ancak fakir ülkeler ile aradaki uçurum, görülmemiş ölçüde artmıştır. c) Her ülkede, başta Amerika'da, zenginler ile fakirler arasındaki uçurum görülmemiş boyutlara ulaşmış ve fakirlik sınırı altında yaşayanlar hızla artmaktadır. İşte dünyada esen rüzgarlar budur. Demek, bu şenaat devrinin sonunu gösteren işaretler çıkmaktadır.

Yazık, Türkiye'de politikacılar ve medyakratlar bütün canlılıklarını ve raison d'etre'lerini yitirdiler; içlerine öyle kapandılar ki karanlıklarını bile fark edemiyorlar. Yazık, herhalde Türkiye'de, Schumpeter'in ibaresinin tersiyle, destructive creation, yıkıcı yaratıcılık, dönemine giriyoruz. Politik ve basın kadrolarını tümüyle yenilemedikten sonra bu karanlıktan çıkamayacağız.

İkinci Bölüm

BÜROKRASİ VE SABETAYİZM

Bilim, somut'ta gizli soyut'u görebilmek değilse nedir; herhalde "zahiri" olanla değil "batını" ile ilgilidir. Mutlaka, bilim, eninde sonunda bir görüş ve "bakış" hüneri olmalıdır; bunun için pek çok somut olguyu yan yana getirebilmek gerekiyor. Yan yana getirmenin de, aslında, bir seçme işi olduğunu kabul etmek zorundayız; öyleyse, büyük bilim adamlarında, zeka kadar sezginin de yüksek ölçüde bulunmasını, bir rastlantı sayamıyoruz, büyük alimler, büyük seçicidirler. Bununla birlikte, bazı zaman kesitleri var, tekil somut olgu bile, çok büyük soyut kavram ve ilişkileri, derhal haber verebiliyorlar; sanki somut olgu ile yepyeni bir kavram, bir ve aynıdırlar. Böyle zaman kesitlerine, "bilimin üzerimize yıkılması" diyebiliyoruz.

Bilimin üzerimize geldiği zamanlarda, verimli ürünlere kestirme yoldan gidebiliyoruz; ancak bu zaman kesitleri, genel olarak, tarihin lütuflarıdır ve irademizin dışında kalıyorlar. Böyle olmakla birlikte, bu yoldaki denemelerim bana, belki de sui generis kestirmeler kazandırmış bulunmaktadır; pek çok zaman yoğun haber veya ipucu taşıyıcılarını teşhis edebiliyorum. Bunlara bakıyorum; bana, zamandan ve çok sayıda araştırma asistanı kullanmaktan tasarruf imkanı sağlıyorlar. Yoğun haber taşıyıcılarım, araştırmadan araş-

tırmaya değişiyor; sabetayist ilgide, *Sabah* gazetesini seçmiş bulunuyorum ve zengin bir haberci olarak kullanıyorum. Bu gazetenin, övdükleri, yücelttikleri, kampanya haline getirdikleri, sabetayist özü zengin zevattır; bunları ele alıyorum ve *Sabah* gazetesi, fıkra yazarları, röportajcıları, beni pek az yanıltıyorlar ve başka bir deyişle, maliyeti çok düşük, araştırma asistanlarım oldular. Haberci bana ipuçlarını gönderiyor ve bunların zenginliklerini kanıtlayarak yeni kavramlara yol açmaları halinde, haberciye güvenim artıyor; başka bir söyleyişle, haberciyi de, kavramlardan hareketle bulmak, bilim tarihine uygundur.

MİSTİKLER

Gerçekten de, *Sabah* gazetesinin, "ünlülerin doktorundan çarpıcı itiraflar" başlığıyla[1] bir psikiyatrist için açtığı kampanya, bu açıdan ve her açıdan, son derece öğretici olmuştur; ikincisi, bu kampanyanın, *Sabah* gazetesi tarafından başlatılması başlı başına ilginçti. İkincisi, hastaların tevdi etmek zorunda oldukları bilgileri açıklamak, doktorluk ahlakına çok aykırıdır, buna karşın bir kampanya şaşırtıcı oluyordu. Üçüncüsü, bu psikiyatristin anıları esas alınarak yürütülen kampanyada adları geçenlerin çoğu, "ünlüler", bu doktoru hiç tanımadıklarını söylediler, tanıdıklarını kabul edenler ise iddia edilen hastalıkları yaşamadıklarını ifade ediyorlardı. "Ünlüler" kampanya süresince çıktıkları pek çok kanalın "canlı" yayınında, bunları, doktoru, hiç tanımadıklarını, doktorun yüzüne karşı da açıkladılar; izleyebildiğim kadarıyla, doktor, söylenenleri kabul ediyordu.

Bu kampanyayı ayrıntısıyla ve mümkün olduğu ölçüde izlemem, *Sabah* gazetesinin haberci-araştırma asistanım olmasından ileri geliyordu; çünkü bu doktor, daha önce sabetayizm ile ilgili olarak geliştirdiğim onomastique ve sosyolojik ölçütlerin hepsini karşılıyordu i- *Sabah* gazetesi tarafından, başka

1) *Sabah*, 2 Şubat 2001.

sözcük bulunmadığı için kullandığımdan dolayı özür diliyorum, "şişirilen" ve birdenbire "ünlü" yapılan doktorun adı, "Ergon Mengi" idi ve Türkiye'de sabetayistlerin isimlerinde -er veya -ar ya da-men veya -man sesleri almaya özen gösterdiklerini, daha önce geliştirmiştim. ii-Sabetay Sevi'nin, kendisini izleyenlerin, bunlara "isevi" veya "Musevi" modellerine uygun olarak "sabetavi" demek yerindedir, bir Müslüman ile evlenmelerini dinden çıkma ölçüsünde günah saydığını daha önce belirtmiştim ve bu dinin mensupları, Türkiye'de sabetayist eş bulmada artan güçlükler nedeniyle, dışarıdan gayri müslimlerle evlenmektedirler. Biz burada sadece "gayri müslim" demekle yetiniyoruz, çünkü, Sabetay'ın emirlerine göre, bu kadarı yeterlidir; ancak Yahudi olmaları da ihtimal dahilindedir. *Sabah*'ın verdiği haberden seçtiği eşin adı "Eva Gothe" ki, geliştirdiğimiz ölçütlere tam uygundur. iii- Bir çocuğunun adının "Ilker" ve diğerinin "Eren" olması da, sabetayizmi teşhis için, pek çok somut olgunun incelemesinden çıkardığımız normları tutmaktadır; ayrıca "Eren" bir İbrani ismidir. iv- Bunun dışında[1] *Sabah*, Doktor Ergon Mengi'nin mason olduğunu, "Türk Yükselme Derneği Üyesi", haber vermektedir; bu da masonların yakın zamanda aldıkları kendilerini açıklama kararının gereğidir, ileride göreceğiz, bunun, bu bölümün argümanları arasında bir yeri var. Fakat burada da kaydetmek yararlı olabilir; masonların açığa çıkma kararı sırasında üstad-ı azam olan Talat Sahir Akev'in[2] de sabetayist olduğunu ileri sürebiliyoruz.

Artık sıra, sabetayist cemaatin bir diğer önemli karakteristiğinin analizine gelmiş bulunmaktadır; eğer bu karakteristik netlikle ortaya çıkarılmazsa, hem sabetayizmi hem de Türkiye siyasetindeki önemini koruyan tarikat siyasetlerinin mahiyetini anlamak mümkün olmamaktadır. Çünkü ülke tarikatlar siyasetinde büyük bir paradoks var; bazı tarikatların islamist değil sabetayist desteğe sahip olmaları ve bunların bilinmemeleri, siyasi analizlerde çok büyük bulanıklıklara neden olmaktadır. Şöyle de söyleyebiliriz, "takiye" yalnız-

1) Bu doktorun soyadının *Sabah*'ın başyazarı Güngör Mengi ile uyuşması ayrı bir noktadır ve burada bizi çok ilgilendirmemektedir; başyazarın da sabetayist olabileceğini çağrıştırmakla beraber hem doğal ve hem de önemsiz buluyoruz. Çünkü, bir kaynak, Mengi'nin, Bilgin Ailesi'ne ait, İzmir'de yayımlanan, *Yeni Asır* gazetesinin genel yayın yönetmeni ve Dinç Bilgin'in mutemet adamı olduğunu ve diğer bir kaynak da, *Yeni Asır*'ın, Selanik'te yayın hayatına girdiğini haber veriyor ki, yeterlidir.
Metin Münir, *Sabah Olayı*, İstanbul, 1993.
Türkmen Parlak, *Yeni Asır'ın Selanik Yılları*, Yeni Asır Yayını, İzmir, 1986.

2) *Sabah*, Akev'den "Büyük Üstat Akev" olarak söz ediyor ve Akev'in fotoğrafı ile birlikte bu açılışı büyük bir haber yapıyordu. *Sabah*, 28 Nisan 1999.

ca nakşibendi türü tarikatların tekelinde kalmamaktadır; şimdi, burada işaret edeceğimiz olgular, bu esoterik dinin mensuplarında intrinseque olarak mevcut olan "takiye" mekanizmasını son derece kolaylaştırmakta ve dünya Yahudi partisinin desteğini almaya önem veren yerli politik kadroların da "takiye" yapabilmeleri için yeni imkanlar hazırlamaktadır. Bu nedenle de üzerinde durma zorunluluğunu duyuyoruz.

Somut olgularla başlamak verimini hep kanıtlamış bir yoldur; daha önce, soprano Leyla Gencer'in evlendiği İbrahim Gencer'in bir sabetayist ve bunun, bir operacı eğitimi almadan ve çalışmaya bir korist olarak başlayan Bayan Gencer'in, Türkiye'de sağlayamadığı ünü ülke dışında kazanmasını açıklamada önemli bir yere sahip olduğunu göstermiştim. Buna, ticaretle uğraşan Leyla'nın babasının, "ailenin büyük bir bölümü gibi bektaşi" tarikatına bağlılığını ekleyebiliyoruz.[1] Bu önemli vaka, bize, sabetayizmin Kapani kolundan İbrahim Gencer'in, yalnızca annesinin dindar bir katolik olduğunu bildiğimiz ve baba yanını araştırmadığımız, araştırılması gerekirdi, çünkü sofu bir katolik olduğu kaydedilen bir annenin evine pansiyoner olarak Polonya'dan kaçan bir Yahudiyi kabul etmesi tuhaftır, ancak şimdi "bektaşi" bağlantısını gördüğümüz bir aile ile evlilik ilişkisine girdiğini göstermektedir.

Daha önce analiz ettiğimiz, sabetayist ve muhtemelen de Yahudi olduğunu ortaya çıkardığımız Aylin'e gelince, kitap, son sayfasında, Aylin'in Calverton Cemetery'deki mezar taşının resmini basmıştı; Aylin'e layık görülen işaret ise "sufi" sembolüdür. Bu kitabın yazarı, Aylin'in akrabası A. Kulin, bu sembolü, resmen Yahudiliği kabul eden Aylin ile Yahudi kocası Mişel Radomisli'nin kızı olarak büyüyen Tayibe'nin bilinçsiz olarak seçtiğini ve bunu, mezarcının "sufilerin amblemini seçmişsiniz" demesi üzerine fark ettiğini ileri sürüyorsa da bu hikayeye inanmak için bir neden görmüyoruz.[2] Çünkü, Aylin'in kız kardeşi Nilüfer Gülek Tayibe ile birlikte, kız kardeşini bıraktığı bu Cemetery'den, "kulaklarında bir Mevlevi müziği ve yüreğinde Mevlana'dan dizelerle" çıkıyordu; bu büyük sufiye böylesi bir batıni bağlılık varsa, Kulin'in, sufi ambleminin bilinmeden seçildiği iddiası gerçek-dışı ve falsifikasyon amaçlıdır.

Öyleyse bir özet sıradadır; sürprizli bir biçimde, Gencer ile Aylin'in sabetayist bağlantılarını ortaya çıkarmıştık ve burada, ailelerde, bir bektaşi ve

1) Zeynep Oral, *Tutkunun Romanı Leyla Gencer*, Istanbul, 1992-1999, s. 16.
2) Ayşe Kulin, *Adı: Aylin*, Istanbul, 1997-1999, s. 16 ve 326.

mevlevi karakter saptıyoruz, hem bektaşilik ve hem de Mevlevilik, İslam tasavvufunun en yaygın ekolleridir ve bunlara "sufi" de diyoruz. Peki, gün ışığına çıkardığımız bu korelatif olgular rastlantı mı; hal-i hazırda bu soruyu ele alıyoruz.

Analitik çözümlemelere geçmeden önce, ortaya çıkardığımız bu olguların hiçbir zaman rastlantı olmadıkları saptamalarımızı sürdürmek durumundayız; G. G. Scholem'in, Sabetay Sevi üzerinde en yetkin bilim adamı olduğunu artık biliyoruz. Öyleyse, "Gizli Yahudi Cemaati: Türkiye Dönmeleri" adlı önemli makalesinden, Türkçe'ye çevrilmiştir, şu aktarmayı yapabiliyoruz: "Bununla beraber, dönmeler, İslam'ın mistik çevreleriyle, özellikle bazı dervişlerle münasebete girişmişlerdi. Sabetay Sevi, daha o zaman, din değiştirip Müslüman olmasını takip eden yıllarda, İstanbul'u ziyaret ettiği zaman, derviş tekkelerine uğrama alışkanlığını edinmiş ve mutasavvuf şair Mehmet Niyazi ile dostane ilişkiler kurmuştu. Hiç şüphesiz, çok erkenden, dönmelerle bektaşi tarikatları arasında gizli bağlar olmuştu. Bektaşi tarikatlarında rahat bir şekilde 'takiyye' prensibinin uygulandığı bilinmektedir."[1] Profesör Scholem'in bu tarihsel saptaması çok önemlidir; ancak ben, sabetayistlerin, endogamiye sıkı sıkı bağlılıkları nedeniyle, İbrani ırkı saflıklarını korumakla birlikte, bunları Yahudi dininin dışında sayan Yahudi din otoritelerinin görüşüne meylediyorum. Bunları, Yahudi ırkından, ancak sabatevi dininden saymak gerekmektedir, geçerken, kaydetmek gereğini duyuyorum.

Bu konunun Türkiye'de çok az bilinmesi ve bilindiği yerlerde ise çok çarpıtılması, belki de, uzun aktarmalar yapmamızı bir ölçüde mazur gösterebilmektedir; Gad Nassi'den aktaracaklarımız var. Birincisi şudur: "Şiilik'teki mevcut takiye anlayışı, yeni kişinin güvenliğini korumak amacıyla inanç ve düşüncelerini saklayarak bunların aksini iddia etmesi davranışı, Sabetaycılar tarafından da uygulanmıştır. Dışa karşı Müslüman gözüken bu toplum, saklı olarak kendi vecibelerini yerine getirmiş, kendi araların da Musevice konuşmağa, Musevi isimler kullanmağa devam etmiştir."[2] İkincisi şudur: "Sabetaycı akımın başlangıç yıllarında Sabetaycıların, ayinlerinde kullanılan semailerin bir kısmının İbrani harfleriyle yazılmış bektaşi dervişlerinden alınma Türkçe semailer olduğunu bilmekteyiz. Derviş, ağa, baba gibi bektaşilerde re-

1) G. G. Scholem, "Gizli Yahudi Cemaati: Türkiye Dönmeleri", *İlahiyat Fakültesi Dergisi*, cilt XXX, ayrı basım, Ankara, 1988, s. 226.
2) Gad Nassi, "Sabetaycılık ve Osmanlı Mistik Geleneği", *Tarih ve Toplum*, Mart 1990, Sayı 75, s. 18-145.

vaçta olan lakaplar, Sabetaycıların ileri gelen kişilerine de verilmiştir." Sonuncusu ise şöyle ifade edilmektedir: "Selanik'teki dönme mezarlığının bektaşi mezarlığına ve bir bektaşi Dergahı'na bitişik olması belki de tesadüfi değildir." Herhalde, sabetayist bağlantılı Leyla Gencer ve Tayibe Gülek-Aylin Radomisli ailelerinde saptadığımız Osmanlı mistisizmi işaretleri de rastlantı olmamaktadır.

Aktarmalarımız Selanik'e gelince, Profesör Ortaylı'nın da söyleyecekleri olduğunu görüyoruz ve aktarıyorum: "Selanik Sabetaycılarının elimizde bilinen ilk periodik organı 'Gonca-i Edeb' adlı bir onbeş günlük mecmuadır. İlk nüshası 1 Mart 1299 (1882) de çıkmıştır. Asıl redaktörü Fazlı Necib Bey'di. Bu risalede sabetaycılığa ait bir telkin ve bilgi yoktur. Gençlere hitap eder, fakat dinden söz etmez. Daha doğrusu kozmopolit bir Türk tarikatı olan Mevlevi tarikatı (mensupları arasında Yahudi ve Hıristiyanlar vardı) çok övülür, Selanik Mevlevi dergahındaki ayinler ve dergahın duvarlarındaki yazılardan sözedilir."[1] Profesör Ortaylı'nın yorumsuz olarak ilettiği bu saptamalar,[2] diğerleriyle pek çok tutarlıdır.

Sadece olgusal tutarlılık değil, tarihsel ve teorik yakınlıktan da söz etmek mümkündür. Yahudi tasavvufu veya mistisizmine, "Kabala" adı verilmektedir ve İbrani "gelenek" anlamındadır. Kabalistik mistisizmin, arabize olmuş bir İspanya'da doğduğunu biliyoruz ve bu konudaki bütün kaynaklar, ilk Yahudi mistiklerin, İslam mistiklerinin tekkelerinin müdavimi olduğunda hem fikirdirler. Ancak mistisizmin her türünde, ister islamik, ister Hıristiyan ve isterse Yahudi mistisizmi olsun, doğuşunda, kriz ve yok olma kaygısı esastır. Anadolu'daki bektaşi ve mevlevi mistisizminin geliştiği dönemde, Mevlana'nın yüksek entelektüelizminin yanında Yunus Emre'nin dizelerinde bunun naif ifadelerini buluyoruz, Moğol işgal ve zulmü karşısında, Anadolu'nun yok olma tehlikesiyle karşı karşıya bulunması, düşündürücü ve öğreticidir. Dolayısıyla Yahudi mistisizminin çok genişlemesi için tehlikenin artması gerekiyordu ve nitekim patlaması, İspanya'dan türlü işkencelerle kovulmalarından ve Osmanlı topraklarına sığınmalarından sonraya denk geliyordu.

1) İlber Ortaylı, "Osmanlı Modernleşmesi ve Sabetaycılık", *Tiryaki*, Mayıs 1998, Sayı 24, s. 13-14.

2) Ünlü sabetayist, *Vatan* gazetesinin kurucusu, Ahmet Emin Yalman, anılarında, Fazlı Necib'in akrabası olduğunu yazıyordu. *Yeni Asır*'ın tarihinden ise, aynı zamanda, *Yeni Asır*'ın kurucusu olduğunu öğreniyoruz; bu, *Vatan* ve *Sabah* gazetelerinin aynı aile tarafından kurulmuş olduğu anlamındadır.
T. Parlak, *Yeni Asır*'ın Selanik Yılları, op. cit, s. 122.

Kabalistik öğretinin Yahudiliği sarması, yine de, Sabetay'dan öncedir ve esas, Osmanlı Filistini'nden yayılıyordu. Sabetay da, mesihliğini ilan etmeden önce, kabalacı olmuştu; Sabetay'ın en güvenilir biyografisini yazan G. G. Scholem, görgü tanıklarının verdiği bilgilere dayanarak, "Sabatai studied kabbalah by himself, without teacher and mentor and at first, even without colleagues"[1] diye yazmaktadır, Sabetay da kabalistik bir mistik idi. Tasavvufun her çeşidinde bu yola girmek için mutlaka bir mürşid, bir öğretmene ihtiyaç varken, Sabetay'ın, kendi kendine kabalist olduğunu Scholem'den öğreniyoruz; kuşkusuz, kabalistik öğreti, mesihlik iddiasını kolaylaştırıyordu. Çünkü böyle bir iddianın toplumsal olarak hazırlığı da, bir kurtarıcı beklentisini ön koşul olarak zorlamaktadır; ayrıca, tam Selçuklular'ın Moğollar'a yenildiği zaman ortaya çıkan Türkmen isyanının şefi Baba Resul'un tanrısallığı ve Şii mistisizmindeki "mehdi" kurumunu hatırlamak yararlıdır. Öyleyse, sabatevi dini mensuplarının aynı zamanda kabalist ve dolayısıyla mistik olduklarını tespit etmiş oluyoruz.[2] Bu, toplumsal araştırmalara yeni bir bakış sağlayacak güçtedir.

İslamik ve Yahudi ve bu arada sabetayist mistisizmin yakınlığını sınamak çok kolaydır;[3] Scholem'in, mistik tanımı, "un mystique est quelqu'un a quj il a ete donne une experience immediate, et sentie comme reelle, de la divinite"[4], her ne kadar Musevi mistisizmini hedef alıyorsa da, her tür mistiğe uygun düşmektedir. Bir mistiği, bir sufiyi, bir mutasavvufu, kitaplı dinlerin mensuplarından ayıran en önemli kurum, mistiklerin, tanrı ile buluşabilme-

1) G. G. Scholem, *Sabbatai Sevi - The Mystical Mesiah*, Princeton University Press, 1971, p. 114.

2) Bunun pek çok yeni analiz ve verimli sonuçlara gebe olduğunu görmemek mümkün değildir; dış ve dünya Yahudi lobisinden aldığı destek nedeniyle ve ithal ün sahibi olduğu için, ilgimi çeken ve sabetayist olabileceğini ileri sürdüğüm Orhan Pamuk'un yazılarını kabalistik ideoloji açısından incelemeyi öneriyorum, yazılarının obscurantiste atmosferi ile kabala arasında bir bağ kurulabilir denemek gerekmektedir.
Öte yandan az bilinen ve bir rivayeti aşamayan Edeb Ali ile Yunus Emre aynı dönemin insanlandırlar, yaşadıkları dönem ve yerlerde, bütün dinlerden sentetik bir din arayışı yaygındı ve her ikisi de, geniş Anadolu tasavvufu içinde mistiktiler. Yıllar önce, sağda ve solda denendiler; Türkiye marksistleri, kemalist ve köylü aşamalarında Yunus'a bir revolüsyoner-sosyalist şair rütbesi de vermek istediler, karşı çıkmıştık. Tasavvuf her zaman akıl yoluna karşıdır; ancak Deniz Baykal'ın, bunları son zamanlarda keşfetmesini, değerlerini yeni anladığı düşüncesiyle açıklamak zordur. Bunu, dünya Yahudi partisi'nin, Türkiye'de cumhurbaşkanları, başbakanlar, bakanlar atayacak ve deneyecek ölçüde güçlenmelerine ve Ecevit'ten kadro ve destek transferi hesaplarına bağlamak daha doğrudur.

3) Türkçe yayınlanmış şu iki kitabı birlikte etüt etmek yeterlidir:
Abdülbaki Gölpınarlı, *Tasavvuf*, İstanbul, 1969-1985.
Perle Epstein, *Kabala-Musevi Mistiklerinin Yolu*, İstanbul, 1998.
P. Epstein'in "Sabetay Sevi (sonunda kendisi de Müslüman oldu), mistik kurtarıcılık adına Musevi mistisizmini neredeyse yoketmeyi başarıyordu" yargısı, s. XXVII, kaydedilmeye değer görünmektedir.

4) G. G. Scholem, *La Kabbale et Sa Symbolique*, Paris, n.d., p. 12.

yi düşünmeleri ve böyle bir deneyimleri olduğuna inanmalarıdır. Halbuki kitaplı dinlerde bu mümkün değildir; Helen mitolojisinde, insanlarla içiçe tanrısallık anlayışı, daha sonra ortadan kayboluyordu ve tanrılar, insanların erişemeyeceği yüksekliğe çıkarılıyordu, mistik, burada ayrı yoldadır. Kitaplı dinlerde, tanrı, sadece seçilmiş birisini, buna, Türkçe "savcı", Farsça, "peygamber" ve Arapça "resul" diyoruz, muhatap almaktadır; halbuki mistisizmde yalnızca yakın bir deneyim "une experience immediate" değil, tanrıya benzemek de, Epstein, "tanrıyı taklid eden kabalacı" demeyi uygun buluyor, mümkün ve esastır. Bütün mistiklerde gördüğümüz üzere, kabalistik sufi de, acıyla yandıkça, vücudunu arındırdıkça, tanrıya benzeyeceği inancındadır; yolu, akıl ile değil, acı ve aşk ile döşenmiştir.

Epstein'ın, "Kabala, bilgiye dayalı bir öğreti değildir" saptaması da kısa, ancak, yerindedir. Mistik, tanrısal olan ile buluşmasının bilgisini bile tam vermemektedir; agnostik değil, gnostik görünse de, her türlü anlatımı karanlık ve eksiklidir. Bununla bağlantısı kurulabilir, mistisizmde, aklın kavramları yerine, büyük deneyimlerin içinde sıkıştığı varsayılan semboller, işaretler, önemli oluyor; hem islamik ve hem de Musevi mistisizmde, bu nedenle, isimler ve harfler, harflerin şekilleri, batını anlamlar taşıyorlar; bu, kabul edilmektedir. Kabalist, gelenekçilik iddiasıyla birlikte, hem tanrısal deneyimlerinden ve hem de isim ve harflerde okuyabildiği batını anlamlar nedeniyle, kabul edilmiş öğretiden ayrılmaktadır; Scholem'in saptamasıyla, hem tutucu ve hem devrimci olması bu nedenledir.

Scholem'in kabalistik mistisizm için kullandığı, "le monde secret de la divinite est un monde du langage, un monde des noms divins" değerlendirmesi ile, islamik, Yahudi ve sabetayist mistisizm ile ilgili bu kısa açıklamalarımızı tamamlayabiliriz; tanrısallığın gizemli dünyasının, bir dil ve kutsal isimler dünyası olduğuna işaret ediyor ki, bundan sonraki somut olgularla ilgili analizlerimize bir kapı olmaktadır. Bu kutsal sözcükler ve isimler arasında, kutsal metinlerin birisinde, ilk günün yaratılmasının anlatımında beş kez geçen, Fransızca "lumiere" adı[1] var; İbrani karşılığı "or" oluyor ki, Türkçe'de olmayan "oral" isim ve soyadlarını açıklayabilecek kapasitede görüyoruz ve Türkçe'ye "ışık" olarak çevrildiğini biliyoruz. Türkiye sabetayizminin "ışık" adına bağlılığını açıklayabilmektedir ve hemen "Işık Lisesi" veya "Işık Üniversitesi"

1) ibid., p. 49 ve 52.

aklımıza geliyor, kuşkusuz başka açıklamalar veya örnekler de bulmak mümkündür.

Buradan *Sabah* gazetesine dönüyoruz; L. Tüzemen'in yazdığı "Bir Futbol Devrimcisi" başlıklı dizi, "Mustafa değil, Işık benim ismim" diye başlıyordu.[1] Mustafa Denizli, her ne kadar "hem kız, hem de erkek ismi olduğu için bana bunu koymaya karar vermişler" yollu absürd bir açıklamaya ihtiyaç duyuyorsa da, öyleyse "şükran" da diyebilirlerdi, biz bu ismi uygun buluyoruz. Eşinin gayri müslim olması, iş adamı ve kulüp yöneticisi sabetayist Alp Yalman'ın "konuşmadan anlaşırdık"[2] demesi, Denizli'nin kızının adının, Yahudi veya sabetayist kızların, "aylin", "elçin", "nilüfer", "ayşe" isimlerine göre son zamanlarda artan ölçüde taşıdıkları "Selin" olduğunu, yine *Sabah*'tan, öğrenmemiz, "Işık" adı ile tutarlıdır. Antrenör olarak yıldızı, sabetayist Alp Yalman'ın Galatasaray'ında ve Alman antrenör Derwall'ın yardımcılığı sırasında parladığına göre, Derwall'ın da bir Yahudi bağlantısı olup olmadığı araştırmaya değer görünmektedir. Kuşkusuz, yine *Sabah*'ta yeralan, İsrailli futbolcu Revivo'nun "Denizli'nin F. Bahçe için büyük şans olduğunu" belirttiği haber de[3] tamamlayıcı niteliktedir. Adı, bu İsrailli Yahudi futbolcunun da sefardik, İspanyol kökenli, olabileceğini düşündürmektedir, ancak bu ayrı, fakat futbol tarihi bilgimizin sınırlılığına sığınarak, M. Denizli'nin, İsrail'den futbolcu transferini başlatan direktör olduğunu düşünmeye cüret ediyoruz.

Bir kez daha belirtmek istiyorum, F. Terim'in mafyöz davranışları karşısında benim M. Denizli'ye büyük bir sempatim var ve bunları yazmakla sempatimin azalmadığı kesindir ve belki de Denizli'nin açıklamak isteyip açıklayamadığı bir sırrını duyurarak yardımcı olduğumu da düşünebiliyorum; ancak buradaki kaba destek, bu vakadaki, iş dünyası-*Sabah*-İsrail üçgeni beni çok rahatsız etmekte ve bu da, bu ilişkileri daha büyük bir doğrulukla öğrenmek ve öğretmek için araştırma yapmaya zorlamaktadır.[4] Bu alandaki araştırmalarımda *Sabah* gazetesi, röportajcıları, hiçbir yardımı esirgememektedir.

1) *Sabah*, 10 Şubat 2001
2) *Sabah*, 12 Şubat 2001
3) *Sabah*, 27 Şubat 2001
4) "O sırada Tansu Çiller Başbakan, Emre Gönensay da başbakanlık başdanışmanıydı. Emre Gönensay, kendi mezun olduğu okuldan masteri olan bu üstün zekalı, parlak genç kızı elinden kaçırmak istemedi. Üstelik Tayibe onun dalında ihtisas yapmış, ekonomi okumuştu. Onu kendine asistan olarak Başbakanlığa aldırdı. Böylece Dışişleri'nin kaybı, Başbakanlığın kazancı oldu." Ayşe Kulin, *Adı: Aylin*, op. cit, s. 301.

BAKANLAR

Eskiden röportajlarını, Abdi İpekçi'nin *Milliyet*'inde okuduğumuz Leyla Umar'ın hiçbir haberini ihmal etmiyorum, bana sabetayist alemden haberler veriyor. *Sabah*'ta çıkan "eve döndüler" büyük haberi, ki bunu daha sonra atv'de de kampanya haline getirmişti, Amerika'da doğup büyümüş genç kızların Türkiye'ye gelişlerini dert ve konu ediniyordu.[1] Bunlar, öyle anlaşılıyor, Kemal Derviş'in habercileri oldular, Derviş'ten biraz daha önce, Türkiye'nin kurtuluşuna katkıda bulunmak üzere geldiler, sevindirici olarak değerlendirmek mümkündür. Fakat çoğu, L. Umar'da olduğu gibi,-er veya -ar ya da -men veya -man ekli isimler taşıyordu; böyle olmayanlar ise sabetayist olarak bilinen aile soyadlarını kullanıyorlardı. Hemen hemen hepsinin bekar olduğu anlaşılıyordu; bir dönüş kararı olmalıdır.

Leyla Umar'ın, Ali Nur Velidedeoğlu'nun kırk gün kırk gece haber edilen nikahı ile ilgili yazdıkları, benim araştırmalarım için, son derece uyarıcı oldu; "Türkiye'nin Geleceği..." başlıklı bir bölüm de içeriyordu, bundan, Bülent Eczacıbaşı'nın cumhurbaşkanı ve Uğur Bayar'ın da başbakan olarak planlandığı veya sipariş edildiği anlaşılmaktadır.[1] Bu durum, beni, sabetayistlerin bürok-

Güzel de, daha sonra Rahşan-Bülent Ecevit tarafından milletvekili yapılan Tayibe'nin, üstün zekalı olmaması bir yana zekasının varlığını kanıtlayacak bir söz veya hareketini göremedik; üstün zekalı ise gizlidir. Yalnız biz, şunları gösterebilmiştik; i- T. Çiller'in ailesi, Selanikli ve Milaslı'dır, en azından sabetayist olma ihtimali son derece yüksektir. ii- Tayibe, Gülek soyadını taşımakla birlikte, yahûdiliği seçen Aylin ile Mişel Radomisli'nin evinde ve New York'ta Yahudi sabetayist bir çevrede yetişmiştir. iii- Üçüncü isme, Emre Gönensay'a gelince, A. Vatandaş, kitabında, Impact International dergisinin Mart 1997 sayısında, başını "dönme" olduğuna inanılan Orgeneral Çevik Bir'in çektiği bir askeri müdahale haberi verildiğini kaydetmekle, "bu generaller müdahale ederlerse Çevik Bir'in başbakan adayı Emre Gönensay olacaktır" denilerek, "Gönensay'ın da dönme olduğu iddia edilmektedir" ifadesi eklenmektedir. Demek, bu gayri meşhur şöhreti, hiçbir deneyimi olmadan başbakanlıkta görevlendiren motifin üstün zeka yerine sabetayist bağlar olması da ihtimal dahilindedir.

A. Vatandaş, *Armagedon: Türkiye-İsrail Gizli Savaşı*, İstanbul, 1999, s. 128.

1) *Sabah*, 29 Ocak 2001.

2) Bu konuda bir ek var, bakılabilir.
Ancak geçerken not edebiliriz, reklam sektörünün büyük ölçüde sabetayistlerin elinde olduğunu söyleyebiliyoruz. Daha önce bunların bir bölümüne işaret etmiştim, bir dedesi, İzmir Suikastı ne-

➡

rasiye verdikleri önemi incelemeye sevkediyor; burada yalnızca bir başlangıç yapmak durumundayım.

A. Kulin, Aylin'in ailesini İbradı'ya bağlıyor ve "tuhaf insanlardı İbradılılar" diyor; söylediğinin ne anlama geldiğini bilip bilmediği tartışmalıdır. Çünkü, Akseki yakınındaki bu yerleşim alanında, çok eskiden beri bir Yahudi komünite olduğunu tespit edebiliyoruz; bu tespitten sonra, Kulin'in yazdıklarını aktarıyoruz: "Oğullarına mutlaka yüksek tahsil yaptırır, ya hukukçu ya da devlet memuru yetiştirirlerdi. Ticaret yapmaktan ve dışarı kız vermekten hoşlanmazlardı." Bu yazım, yüzyılları aşkın bir zamandan bu yana, sabetayist yurttaşlarımızı anlatabilmek için çok yerindedir. Ancak Aylin yazarı, yakınlarına da bakarak, "hukukçu" sözcüğünden daha çok, "Siyasal Bilgiler Fakültesi" veya Osmanlı Dönemi'ndeki adı olan "Mülkiye" diyebilseydi, daha isabet ederdi, önemli bir eksiklik olmadığı kesindir.

Bu eksikliği, Profesör İlber Ortaylı'nın "Son Devirde Osmanlı Musevileri" adlı önemli incelemesinden uzunca bir aktarma ile giderebiliriz; Ortaylı şu tespitleri yapmaktadır: "Aynı durum başka yerlerde, örneğin Aydın Vilayeti'nde de görülüyor. İzmir'de Musevi ilk tahsil kurumları yaygınken, rüşdiye sayısında azalma görülüyor ve o yıllarda daha yüksek eğitimi Musevi cemaati kendi düzenlemiyor, gençler başka okullara ve Mekteb-i Mülkiye, Hukuk, Tıbbiye gibi kurumlara gidiyordu."[1] Profesör Ortaylı, bu bilgiye, Osmanlı nazırları, sefir ve valileri arasında Musevi seçkinlerinin bulunmamasına karşılık daha alt kademelerde Musevi memurların varlığına işaretle tamamlıyordu; doğruluğundan kuşku duymuyoruz.

İ. Ortaylı'nın yazdıklarını destekleyen bir bilgi de, bir zamanlar, Kudüs ve New York dahil dünyada Yahudilerin en çok ve yoğun olarak yaşadıkları kent olan Selanik ile ilgili ortak kitaba katkıda bulunan Profesör P. Dumont'tan gelmektedir; Dumont'a göre, XIX. Yüzyılın sonları ve XX. Yüzyılın başların-

deniyle asılan Naili Bey, diğeri Nasuhi Baydar ve annesi Semra Baydar olan Nail Keçili üzerinde de araştırma yapılabilir; bir gazete haberinden, ayrıldığı eşinin soyadının "Gençeren" olduğunu öğreniyoruz ki, *Milliyet*, 28 Ekim 2000, "Eren" soyadı bilimsel teşhislere uygun düşmektedir. Ali Nur Velidedeoğlu'na gelince' "Eli"' Ali olarak da yazılabilmekte,' "Nur" İbrani'de de kullanılan bir isimdir ve "veli" ya da "dede" veya "derviş" türünden bektaşi çağrıştıran soyadlarının sabetayistler tarafından taşındığını artık öğrenmiş durumdayız. Bir dedikodu haberi, Ali Nur'un, "Siren Ertan" adlı İzmirli klip yıldızı bir hanım ile aşk yaşadığı ve başarısız olduğuna işaret ediyor, *Sabah*, 9 Mart 2001, "Siren" Yahudilerimiz ve sabetayistlerce taşınıyor; bu durumda, partner bulmakta zorlananların New York'a koştuklarını biliyoruz. Düğünün günlerce tefrika edilmesi ve daha çok sabetayist olarak bilinen ailelerin katılması ek bir işarettir.

1) Prof. Dr. İlber Ortaylı, *Osmanlı İmparatorluğu'nda İktisadi ve Sosyal Değişim* Ankara 2000, s. 301

da, Selanik Yahudilerinin, çocuklarını, iyi Türk okullarında okutmaya başladıkları görülmektedir, daha doğrusu, Türk okullarına giden Yahudilerde bir artış gözleniyordu.[1] Burada dikkati çeken, Yahudi ileri gelenlerinin, bunu bir kampanya haline getirmeleri ve öğrencileri finanse edebilmek için bir fon kurmaya çalışmalarıdır; bu çabaları, herhalde, bürokraside daha çok yer kazanma isteğine bağlamak gerekmektedir.

Bu işaretleri, canlanan siyonist akımlar karşısında, Osmanlı Yahudiliğinin, bağımsız bir İsrail devletine sempati duymaması şeklinde anlayabiliriz ki, gerçekçidir. Ancak biz sorunun bu yanıyla ilgilenmiyoruz; önemli olan, eğer Yahudi Osmanlı yurttaşlarında böyle bir eğilim gözlüyorsak, görünürde Müslüman olan sabetayistlerde, bu eğilimin daha güçlü olmasını bekleyebiliriz. Üstelik bu, Osmanlı kamu yönetimi açısından da talep edilen bir durumdu.

Kısaca şu noktaları saptayabiliyoruz; Elenler'in Türkiye'den bağımsızlığını elde ettikleri tarihe kadar, başta diplomasi olmak üzere seçkin kamu pozisyonları daha çok "Rum" denilen Elen kökenli Osmanlı yurttaşları tarafından tutuluyordu. Bağımsızlık bu kapıyı kapatmıştır, bu bağımsızlıkla birlikte gelen "Tanzimat" yabancı dil bilen memur ve aydın yetiştirmeye çok büyük öncelik vermekle birlikte ürünlerinin hemen alınamayacağını tahmin edebiliriz. Gerçi, o tarihe kadar bağımsız bir devleti olmayan ve Avrupa'dan hep kovulmuş, Rusya'da pogromlara hedef olmuş Yahudiler ile yine bağımsız bir devleti olmayan ve "Sadık Millet" tabir edilen Ermeniler'e, Osmanlı devlet idaresinde hep güveniliyordu; yalnız bir yandan Türko-Rusya savaşlarında Ermeni militanlarının aleyhte tutumu ve diğer yandan Osmanlı toplumu içindeki ulusalcı eğilimler, yine de, bu güveni azaltıyordu, boşluk doldurulmamıştır.

Böyle bir durumda, ortaya çıkan boşluğu, sabetayistlerin doldurması çok doğaldır; Maliye nazırı Cavit veya Doktor Nazım, bir yanda, Halide Edip Adıvar, diğer yanda ve Şefik Hüsnü Değmer sol uçta, Sabiha Derviş Sertel ortada, en seçkin aydınlarımızdan düzenlenebilecek bir yelpaze, bu analizin doğruluğunun işareti sayılabilir.[2] Üstelik, bu analizi çok daha geri tarihlere doğru uzatmak gerekli ve haklıdır; Osmanlı geleneği, devşirmelere teşne ve dön-

1) G. Veinstein, ed., *Salonique 1850-1918 - La "ville des juifs" et le reveil des Balkans*, Paris, 1992, p. 213.

2) Zekeriya Sertel'in anılarından, "dönme" olduğunu yazdığı Sabiha Derviş ile evliliği ve Halide Edip Adıvar'ın, Sabiha ve Zekeriya'ya, Kurtuluş Savaşı sırasında, Amerika'da burs buluşu ile ilgili iki küçük ek var.

melere ise, görünüşte islami ritüellere uydukları ölçüde hoşgörülü idi. Ayrıca, "çift dinli" olanlar veya "gizli din ile yaşayanlar"[1] sabetayistler ile sınırlı değillerdi; belki de böylece çift dinlilik ahlakımızı da etkiliyordu, düşünmek gerekmektedir.

Geçerken kaydedeceğimiz bir nokta daha var, bu analizlerimiz için de ayrıca önemli olmaktadır; çünkü burada geliştirmeye çalıştığımız düşünceler göstermiş olmalıdır, bir insanın soyunda, bir Osmanlı paşası veya yüksek memuru olması, bu kimsenin, sabetayist olmadığı anlamına gelmemektedir. Tam tersine, olasılık hesaplarının mantığına başvuracak olursak, Osmanlı elitlerinde, sabetayist kök daha yüksek bir ihtimaldir. Daha da önemlisi, sabetayizmi hem İzmir ve Selanik ile sınırlamamak ve hem de bugünkü halinden hareketle dar bölgeli düşünmemek zorunludur. Diğer taraftan, Jesus'un adına bağlı, bugün İsa'dan isevi veya Hristo'dan Hıristiyan bir din olmasına bakarak, İsa'nın, Yahudilik içinde beklenen bir "mesih" olduğunu ve Yahudiliği reforme etmeye çalıştığını unutamayız. Mesih beklemek bir Yahudi öğretisi ve içgüdüsüdür, üstelik biliyoruz, İsa, çok sert bir muhalefet ile karşılaşmıştı; Sabetay da beklenen bir mesihti ve ilk yazgısı, İsa'nınkinin tam tersi oldu, çok büyük kabul gördü. Şöyle de söyleyebiliriz, sabetayizm, bir zaman kesiti için, Yahudiliğin yerini almıştı ve Yahudiliğin olduğu her yerde büyük bir sevinçle karşılandı. Ancak Sabetay'ın, zahiri olarak da olsa, Müslümanlığı kabulü dindarları için bir yıkım oldu ve geriye dönüş başladı; unutulmamalı, yine de güçlü bir dindar kütlesi kendisini devam ettiriyordu, Yahudiliğin evrenselleşmesi için, Sabetay'ın böyle bir adım atmasının gerekliliği savunuluyordu.

Nerelerde? Bunu tam bilmiyoruz ve hiçbir zaman da bilmek imkanımız bulunmuyor; bugünkü Türkiye'nin dışında, Kuzey Afrika'da, ayrıca Trablus'ta ve özellikle Yemen'de çok sofu sabetayist cemaatlar olduğunu biliyoruz. Bu nedenle, bir ailede yakın kökün Arap topraklarında bulunduğunu söylemek de sabetayist bağlardan masun olunduğu anlamına gelmemekte-

1) Yorgo Andreadis'in anlattığı ve bizi inandırdığı gizli dinle yaşama serüvenlerini çok şaşırtıcı ve çok acıklı bulmamak mümkün değildir; bütün gündüz imamlık yapanların gece papaz olmaları veya Müslüman düğünü ile evlenenlerin bir de yeraltında Ortodoks düğünü yapmaları, insanı hem çok üzmekte ve hem de, ne olursa olsun gerçek imanı korumadaki inadına hayran bırakmaktadır. İnsanlar, Osmanlı yurttaşı olarak, uzun yüzyıllar böyle yaşamışlar; tam bir insanlık serüveni, ancak, belki de yönetenler fark ediyor ve anlamamış görünmeyi tercih ediyordu.
Yorgo Andreadis, *Gizli Din Taşıyanlar*, İstanbul, 1999.

dir; bizim geliştirdiğimiz bilimsel yöntemler var ve bizim uzmanlığımız dışında olmakla birlikte uzmanları olmalıdır, sabetayistler endogami disiplinine çok sıkı bağlı kaldıkları için, semitik vizajlarını koruyorlar, bu da bir işarettir.

Bu digresyondan sonra, Osmanlı'dan beri sabetayistlerin hem siyasette ve hem de idarede etkili olmak istedikleri sorununa dönebiliriz; bu yöndeki eğilim, sabetayistlerin bu ülkede kalıcı olmak isteklerinin de bir göstergesidir. Kalmak istemeleri, ülkenin modernizasyonu yönünde katkıda bulunmalarıyla da tutarlıdır; yıkılmak üzere olan bir yapıda kalamayacaklarını bilecek kadar akıllı ve burjuva idiler. Kaldı ki, İzmir'den çok Selanik, hem Yahudilik ve hem de sabetayizm ile incarne olmuştu; başka tarihsel olgulara ihtiyaç duyulacağını sanmıyorum, Selanik, bir yandan, İkinci Meşrutiyet'in motoru ve diğer yandan da 31 Mart İsyanı ile karşılaştığında, bastırmak için tertiplenen Hareket Ordusu'nun çıkış noktasıydı. Ayrıca, XX. Yüzyıl başındaki Büyük Aydınlanma hareketimizde çok büyük katkıları olduğunu varsaymak durumundayız. Bütün bunlar bir yana, Kurtuluş Savaşı'nın lideri Mustafa Kemal de Selanikli'dir ve sabetayist gazeteci Ahmet Emin Yalman, anılarında, babası Osman Bey'in, Mustafa Kemal'e öğretmenlik yapmasıyla övünmektedir, bunu ihmal etsek de, öğretmeni Şemsi Efendi'nin, modern ve idealist bir eğitimci olduğunu gözardı etmemiz mümkün değildir. Artık Sabetayist olduğu kanıtlanan Şemsi Efendi'nin, inanmış ve yenilikçi bir eğitimci olduğu ve bu nedenle, gericilerin hücumuna uğradığı, Osman Ergin'in Türk Maarif Tarihi'nde yazılıdır.

Kurtuluş Savaşı'nda ve Türkiye'nin modernizasyonunda sabetayizmin yeri, henüz yapılmamış bir araştırmadır; bunu burada tespit ile yetiniyoruz. Ancak, sabetayizmin Türkiye'nin modernizasyonuna bağlılığının hep tek yanlı ve pozitif olduğunu düşünmek de yanıltıcıdır ve geçerken, bunu not etmemek, tek yanlı bir anlatıma razı olmak anlamına geleceği için, değinmek zorunluluğunu duyuyorum. Türkiye'nin yeni ve sabetayist Devlet Bakanı K. Derviş'in, gelir gelmez ve bilinçsizce, "Türkiye'nin 1453 yılından beri Avrupalı olduğu" savını tekrarlaması önemlidir; "tekrarlama" sözcüğünü bilerek kullanıyorum, çünkü ülkenin sabetayist Dışişleri Bakanı İ. Cem de bu kalıbı her fırsatta dile getiriyordu. Her ikisinin, diğerinin bu kalıbı söylediğini bildiğini sanmıyorum; bu nedenle de bunu sabetayizmin gizli tarihinin bir öner-

mesi olarak kabul ediyorum. "Gizli Tarih" nitelemesini, aile içinde öğretilen ve genellikle yazılı olmayan tarih anlamında kullanıyorum, buna göre, sabetayistler, kemalist olmaktan daha çok osmanisttirler; Cem'e, fıkra yazarlığı döneminde, kemalizmin tutarsız eleştirmeni Profesör İdris Küçükömer'e nisbeten "İdrisi" veya Osmanlı medhiyecisi romancı Kemal Tahir'den dolayı "Tahiri" denmesi de bunu doğrulamaktadır. Bu, Osmanlı'nın sui generis ve dolayısıyla sistematize edilmesi zor olduğu anlamına yakın düşüyor ki, kabalistik bakışla uyumludur. Buna, tarihsel yazgı eklenmektedir; sabetayistler, İspanya ve Portekiz'de engizisyon işkencelerinden sonra, Avrupa'da her taraftan kovulduktan sonra, İstanbul'un fatihinin sofu oğlu Sultan Beyazıt tarafından Osmanlı topraklarına kabul edilmelerini, burada bazı aşağılayıcı sınırlandırmalar içinde görece bir rahat ve refaha kavuşmalarını, sabetayizmin burada doğup yayılmasını, Osmanlı İmparatorluğu'nu benimsemek için yeterli görüyorlar. Belki de, "Avrupalı olmak" sözünden kasıtları budur. Söylemek zor, fakat gerekçesi ne olursa olsun, her sabetayistte şaşmaz bir biçimde bir osmanist angajman teşhis ediyoruz.

İki dinli oldukları kadar iki bağlılıkları vardı; ancak Müslümanlıkları türünden kemalist angajmanları da zahiridir. Modern Türkiye'nin kuruluşuna katkıları var.ve önemlidir; yalnız zıddı da önemlidir, kemalizmin yıkılmasına seyirci kaldıklarını ve kemalist kazanımları yerle bir etmek isteyenlerle ittifak kurduklarını biliyoruz. Buna bir de şunu ekleyebiliyoruz; İsrail devleti kurulduktan, Arap halkları üzerinde ardarda askeri başarılar elde ettikten sonra ve bilhassa, güçlü Sovyetler Birliği'nin, başta Nasır Mısırı ve Esad Suriyesi olmak üzere Arap halkları ile dostluklar kurmasından itibaren, dünya ve Türkiye solundan çekildiler, karşısına geçtiler ve Türkiye'den ayrı kendi politikalarını izlemeye başladılar. Bu tarihten itibaren modern ve bağımsız bir Türkiye angajmanlarının sona erdiğini görüyoruz. Washington-Ankara-Tel Aviv ekseninde bir parti olup, yönetmek istiyorlar; görünen budur.

Böyle bir siyasal-tarihsel çözümleme, dikkatlerimizi, Osmanlı döneminde adı "Mülkiye" ve şimdi Siyasal Bilgiler Fakültesi olan eğitim kurumuna çevirmemizi zorlamaktadır; bu eğitim kurumu, modernizasyon içindeki Türkiye'nin yönetici ihtiyacını karşılamak fonksiyonu ile yüklü idi. Hem Osmanlı ve hem de ön Cumhuriyet döneminde, vali ve büyükelçiler ile akademisyenlerin çok büyük bir çoğunluğunun buradan çıktığını biliyoruz; şimdi et-

kisi azalmış olmakla birlikte hâlâ ihmal edilemeyecek düzeydedir. Dolayısıyla yönetimde etkili olmak isteyen "azınlıklar"[1] için Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde öğrenci ve öğretim üyesi olmak çok önemlidir. Demek "kilit" bir kurumdur ve yönetimde kilit yerlere gelerek, "azınlık" gücünü çok aşan etkinliklere ulaşma stratejisinde kaçınılmaz ve çok stratejik bir yere sahiptir. Kuşkusuz bu açıdan Mülkiye-Siyasal Bilgiler Fakültesi etüdü de yapılabilir; bu yapılıncaya kadar sadece düşündürücü örneklerle yetinmek zorunluluğu var. Şimdilik sadece iki örnek ile yetineceğim ve ikisi de nötr özelliğini taşıyor; uzun yıllar, burada akademik kariyere girmek zordu. Dr. Cem Sar örneğini seçmem, bu genç öğretim üyesinin şimdi yaşamaması nedeniyledir; bu fakültenin mezunu olmamasına karşın kolaylıkla kariyere alındığını biliyoruz. Muhtemelen hakkıdır, ancak, bu kurum, uzun dönemler hakkı olanları kariyere almamakla da ünlü idi ve biz, daha önce yazdıklarımıza göre, "Cem" adının, ülkemizdeki Yahudi yurttaşlar ve özellikle sabetayistler tarafından tercihli olarak taşındığını hatırlatıyoruz ve "Sar" ise İbrani'de prens anlamına gelip, isim olarak taşınması yaygındır. İki olgu arasında ilişki kurma eğilimindeyiz. İkinci olgu, Profesör Cumhur Ferman'dır; bu fakülteden mezun olmuş, kariyerde kalarak profesörlük derecesine kadar yükselmiştir. Özelliklerini şöyle sıralayabiliriz; i-Öğrencileri ve yaşamda tanıyanlar, vasat ve belki de vasat altında birisi olduğu konusunda hemfikirdirler. ii- Çağdaş görünümlü tutucu ve apolitik bir kişiliğe sahiptir. Fakat bu haliyle, Türkiye'nin bütün ağaçlarının şiddetli bir sol rüzgar ile eğildiği bir zamanda önce Siyasal Bilgiler Fakültesi'ne dekan ve daha sonra da, Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden öğretim üyelerine hep esirgenen Ankara Üniversitesi Rektörlüğü'ne seçildiğini görüyoruz. Kutlamaya değmekle birlikte şaşırtıcıdır.

Şunları da sıralamak durumundayız: a) İsminde, bir ölçüt olarak geliştirdiğimiz, -er ve -man fonemlerini tespit ediyoruz. b) Bir sabetayist eğitim kurumu olan Şişli Terakki Lisesi Vakfı yöneticisi olduğunu öğreniyoruz. c) Bunlar yeterli olmakla birlikte, son zamanlarda artan sabetayist incelemelerde, "sabetayist" olarak tarif edilmektedir. Öyleyse, mediocre insanımızın böylesine önemli yerlere gelişini, bu tarif ile açıklamak durumundayız.

Bu açıklama yeterli mi; hiç sanmıyorum. Bir azınlığın, üstelik küçük oldu-

1) Burada "azınlık" sözcüğünü genel anlamda kullanıyorum. "nakşibendi" tarikatı mensuplarının, buradan mezun olduktan sonra, İçişleri Bakanlığı'na egemen olmaları ve bir diğer "Işık" tarikatının lideri F. Gülen'in, mensuplarını, Siyasal Bilgiler Fakültesi'ne girmeye özendirmesi, "azınlık" sözcüğünü seçmemde etkilidir. Buradaki kullanım, bunları da içine alacak kadar geniştir.

gunu bildiğimiz bir azınlığın, zaman zaman seçimle kazanılan pozisyonları elde etmesi, açıklamaya muhtaçtır; seçici kolejlerde çoğunluk bir yana anlamlı ağırlıkta bir azınlıklarının olduğunu bile tahmin etmiyoruz. Öyleyse? Açıklama zorunludur.

Beni tatmin eden bir açıklama bile bulabildiğimi söylemem imkansızdır; makul unsurları şu şekilde derecelendirmeyi önerebiliyorum. 1) Ülke, bir deseleksiyon hastalığı ile maluldür. Yeteneklilerin değil, yeteneksizlerin ve en iyi ihtimalle de ortalama insanların seçilmesi, bir kural olmuştur. 2) Yukarıda değindim, bütün sabetayistlerin mason ve bütün masonların sabetayist olduğu iddiası saçmadır; ancak Türkiye masonluğunun sabetayistler tarafından yönetildiği konusunda, ittifak olduğu görülmektedir. Bundan önceki üstad-ı azam Sahir Talat Akev'in ve masonluk hareketinde önemli bir yer tutmuş R. Atabek'in sabetayist olduklarını biliyoruz; S. Demirel'e mason olmasına karşın mason olmadığı yollu belge veren yönetici-mason N. Egeran'ın da sabetayizm ile ilişkisini düşünebiliriz. Bu, sabetayizmin gücünü birdenbire arttırmaktadır. 3) Sabetayist-mason bloku, bir tarikat bağlılığı içinde hareket ettiği ölçüde, pozisyon kazanma şansı yüksektir. 4) Yakın zamanlarda sabetayistlerin solu terkettiklerini biliyoruz, masonların da bu yolu izlemeleri mümkündür; ancak daha önceleri sabetayist-masonlar, sol ve sağ bütün partiler ve çıkar gruplarına dağılmışlardı, bu da, manivelalarının hareket alanını genişletmektedir. Bir açıklamadır, bütünüyle açıklayıcı olduğunu sanmıyorum; belki iç ve dış politik entegrasyonu eklemek yerindedir.

Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden Dışişleri Bakanlığı'na geçmek istiyorum; Siyasal Bilgiler Fakültesi mezunu diplomatları araştırmak yerine bakanlar üzerinde düşünmek tamamlayıcı olabilir. Şimdilik, Dışişleri Bakanlığı'nın, sabetayistlerin en çok toplandıkları ve en etkili oldukları bir yer olduğunu belirtmek yeterlidir; belki, AİHM'deki Türk yargıcı, diplomat kökenli Rıza Türmen adı düşündürücü ve yararlıdır. Dışişleri bakanları üzerinde düşünmek, bu konsantrasyonu da açıklayabilecektir; verimli olduğuna inanıyorum.

Elimizde olgular var ve bunlara, Amerikan akademik çevrelerinin sevdikleri bir sözcükle "vaka" diyebiliriz, İngilizce "case" karşılığıdır, bunları tartışmalı olarak sunabiliriz. a) Menderes Dönemi'nin son Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu'nun bir sabetayist olduğu iddia ediliyorsa da, benim böyle bir

1) Zorlu için, sempatiyle yazılmış, Günver'in kitabı var.
Semih Günver, *Fatin Rüştü Zorlu'nun Öyküsü*, Ankara, 1985.

bulgum yoktur.[1] b) *Tezler*'de, 27 Mayıs 1960 Askeri Müdahalesi üzerine, açıklanan hükümette, Dışişleri bakanının daha sonraki cumhurbaşkanı Amiral Fahri Korutürk olduğunu, fakat altı saat sonra Selim Sarper'e değiştirildiğini yazmıştım; Sarper için başka bulgularım vardı. i-Klasifikasyonu kaldırılarak açıklanan Amerikan gizli belgeleri, 1945 yıllarında Moskova sefiri Sarper'in Türkiye'den çok Amerikan yanlısı bir diplomat önemli görüşmeleri, kanıtlıyordu; Sarper, Dışişleri Bakanı Molotov ile yaptığı çok önemli görüşmeleri, önce, o sırada Amerikan Büyükelçisi A. Harriman'a anlatıyordu. Sanki, Moskova'da, Washington'un iki temsilcisi var ve Türkiye'nin yoktu. ii- Soğuk savaşın öncesinde, sağduyu dışı manevralarını tespit etmiştik. iii- Gizlilik süreleri dolduğu için yeni açıklanan Amerikan diplomatik belgeleri, bu saptamaları, fazlasıyla doğrulamaktadır. 27 Mayıs'tan sonra Ankara'daki Amerikan Büyükelçisi F. Warren, Washington'a gönderdiği gizli bir yazıda, yeni hükümetin uluslararası politikaları konusunda bir kaygıları olmadığını ve bu nedenle Sarper'e teşekkür etmeleri, gerektiğini kaydediyordu.[1] iv- Bu gizli belgede, Amerikan Büyükelçisi, 29 Mayıs günü, Sarper'in, kendisine, Devlet ve Milli Birlik Komitesi Başkanı Orgeneral Cemal Gürsel için, halk arasında "Cemal Ağa" olarak biliniyordu, "kafasız", "that Gursal was not a great brain", dediğini kaydediyor ve hatta buna tepki duyduğunu belli ediyordu. v- Artık Sarper'in ülkesine, bağnaz bir Amerikan gözüyle baktığında kuşku kalmamıştır; "Selim" adının, Yahudilerimiz ve sabetayistlerimiz tarafından kullanıldığını ve postüle ettiğimiz -er takısını bulduğumuzu ekleyebiliyoruz. Daha çok olağanüstü zamanları ele alıyorum, bu dönemlerde, atanmış bir bakanı değiştirerek bir başkasını yerleştirmek daha kolay olabilmektedir. Olağanüstü zamanları azınlık ve komite güçlerinin etkili olabilecekleri zaman kesitleri olarak da niteleyebiliyoruz; c) 12 Mart 1971 Müdahalesi ile birlikte, NATO nezdinde büyükelçi Osman Olcay'ın Dışişleri bakanı olmasındaki nedeni görememekle birlikte, Olcay'ın da sabetayist olduğunu duyuyoruz. d)

1) Cüneyt Akalın, der., *U. S. Documents on Turkey 1950-1960*, Galatasaray Üniversitesi, çoğaltma, s. 869.
Bu önemli derlemeyi bana gönderdiği için C. Akalın'a teşekkür ediyorum.
"We did not have worries regarding the intirnational policies which the Provisionol Government said it had in mind following. For this fact I think we can thank Selim Sarper, the Secretary General of Foreign Office who became ne new minister of Foreign Affairs."
Büyükelçi, yeni hükümette yeralan, Koper için de, "sağlam dost" ve "Amerika hayranı" nitelemesini yapmakta ve hükümet içinde Amerikan çıkarlarını savunduğunu belli etmektedir. Başbakanlık'taki yeni göreve başlamış bizler, o zamanlar, D. Koper'in mason olduğunu çıkarabilmiştik, sabatayizm bağlantılarını henüz araştırmıyorduk.

12 Eylül 1980 Askeri Darbesi sırasında Ankara Büyükelçisi A. Spain, anılarında, o sabah, Dışişlerinden, Siyasal Bilgiler Fakültesi mezunu, Büyükelçi Ilter Türkmen'in Dışişleri bakanı olacağını, Türkmen ile konuştuklarını yazmaktadır. General Behçet Türkmen'in oğlu ve diplomat kardeşi Güner Türkmen'i, Menderes'in sağ kurtulduğu uçak kazasında kaybeden I. Türkmen, onomastique planda zengin bir case sunmakla birlikte, bu konuda benim ayrıntılı bir araştırmam olmamıştır. e) Tansu Çiller'in, DYP başına geçtiği kongreyi, anında, bir "darbe" olarak nitelemiştim ve bu nedenle, Çiller'in atayabildiği Dışişleri bakanlarını da olağanüstü zamanlar içinde düşünme eğilimdeyim, analizlerimle tutarlıdır. Çiller'in kendisinin sabetayist bağlantıları ortaya çıkmış bulunmaktadır. f) Koalisyon içinde olduğu SODEP veya CHP kontenjanında olmadığı zaman, Çiller'in bir dış bakanının, Profesör Emre Gönensay olduğunu biliyoruz. Daha önce kaydettiğim International Impact dergisinin Mart 1997 sayısına göre, hakkında sabetayist iddiaları bulunmaktadır. Bir haberden[1] Boğaziçi Üniversitesi'nin Robert Kolej olduğu zamanki mezunlarından olduğunu öğreniyoruz; valilik ve büyükelçilik düşünmeyen sabetayist aile çocuklarının en çok rağbet ettiği okul olduğunu tespit etmiştik. Eşinin de aynı okuldan "Aylin" olduğu yine *Sabah*'ta yazılmıştı; testlere uygundur. Çiller'in kurduğu ve güvenoyu almayan hükümetindeki Dışişleri bakanı ise

Büyükelçi Coşkun Kırca idi. g) Kırca, sabetayizm konusunda çok hassastır ve Türkler tarafından yöneltilen ilgili soruları reddetmektedir. Bir zamanlar, Dışişleri Bakanı Fuat Köprülü'nün kızı Beyhan Köprülü ile evli ve kısa süre de, Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde asistanlık yaptığını biliyoruz; Köprülü ailesinin sabetayizm ile ilgisi yoktur. Ancak daha sonra evlendiği, uzun ve mutlu bir yaşam kurduğu eşi Bige Ergüder ve "Bige" yalnızca sabetayistler tarafından taşınan bir isim olduğuna göre, evlilikteki bu gençlik ve belki de kariyer yanlışının düzeltilmiş olması ihtimal dahilindedir. İbrani'de vadi anlamına gelen "Bika" ismi var, İbrani kızlar taşıyorlar[2] ve "k" ile "g" veya "p" ile "b" arasında ikincilerin sonore olmalarının dışında bir ayrılık olmadığını linguistique'ten biliyoruz, ayrıca pek çok dildeki "a" sesini Türkçe'de "e" olarak söylüyoruz; demek, Kırca Ailesi'nin misyon şefi olarak görev yaptığı New York'ta "Bige" ile özdeş sayılması mümkündür. h) Türkiye'de sabetayist olduklarını kabul etme-

1) *Sabah*, 3 Kasım 2000.
2) A. J. Kolatch, *The Complete Diclionaıy of English and Hebrew Names*, N Y., 1984, p. 292.

yen bazı seçkinlerin, Amerika'da güçlü Yahudi örgüt ve grupları önünde, daha ileri giderek kendilerine, Yahudi oldukları için, Türkiye'de kötü davranıldığını iddia ettiklerine dair duyumlarımız var, bunlar arasında, Türkiye'de ön planlarda olanların da adı geçiyorsa da, herhalde inanmamak gerekmektedir. Buna karşın şimdiki Dışişleri Bakanı Ismail Cem İpekçi'nin ailesinden sabetayizmi kabul eden ve üstelik Sabetay Sevi'nin soyundan geldiklerini açıklayanlar bulunmaktadır. İpekçi Ailesi, konuyla ilgili bütün kaynaklarda, tanınmış bir sabetayist aile olarak nitelenmektedir; burada tartışma görmüyoruz.

Bütün bu vaka ve bunlara dayalı analize bakarak, buna, sabetayist olmadığı bilinen Dışişleri Bakanı İhsan Sabri Çağlayangil'in, MİT tarafından, Sovyet yanlısı ve "güvenilmez" olarak nitelenmesini de ekleyebiliriz,[1] Dışişleri Bakanlığı koltuğunun da, yazılı olmayan anayasalar gereğince, bir sabetayist kontenjan olup olmadığını sorabiliriz. Bu sorunun cevabı ne olursa olsun, bu bakanlığın, sabetayizmin nüfus yoğunluğu en yüksek yer olduğu yollu saptamamızın doğru olduğu ortadadır. Bakanları, nerede ise bir kural olarak, sabetayistlerden seçilen bir bakanlıkta, sabetayistlerin çok ve ön planda olmalarını anlamak kolaydır, bunu çıkarmış oluyoruz. Bunun da bürokrasi araştırmalarında önemli bir açıklık olduğunun kabul edileceğini umuyorum.

Kısaca mali bürokrasiye değinerek bu bölümü tamamlayabiliriz; stratejik Özelleştirme İdaresi Başkanı Bayar'a işaret etmiştim. Yakın zamana kadar Hazine Müsteşarı Yener Dinçmen ile ilgili olarak yalnızca onomastique hipotez kurabiliyoruz; Türk ismi veren adlardaki -er ve -men fonemlerine hep dikkat ediyoruz, ancak, ayrıca bir araştırma yapılmadığı takdirde, sadece isim-bilim göstergelerinin yeterli olmayacağını hep tekrarlıyoruz. Merkez Bankası Başkanlığı'ndan, gerici 12 Mart Müdahalesi içinde, önce Ticaret Bakanı ve daha sonra Başbakan olabilen Naim Talu son derece öğreticidir; Cumhuriyet Türkiyesi'nde Başbakanlık koltuğuna oturabilmiş ilk sabetayist mi, belki de önceleyeni vardır, bilemiyoruz. Daha yukarıda da işaret etmiştim, burada bir kez daha görüyoruz, olağanüstü dönemler, azınlık kadrolarının çok kilit pozisyonlar elde edebilmeleri için çok elverişli ortam yaratıyorlar. Sabetayist kökenli bir sıra memurunun böyle önemli noktalara çıkabilmesi, sosyal bilimler açısından, son derece ilgi çekici olmaktadır; yalnızca masonik bağ ve destekler, bu yükselişi açıklamada yetersiz kalıyorlar.

1) T. Özkan, *Bir Gizli Servisin Tarihi*, İstanbul, 1996, s. 33.

Tekrar, burada, yararlıdır; *Sabah* gazetesinin Gazi Erçel övgüleri, ünlü spekülatör Soros'un, "Yaşar" Bank eski genel müdürü Merkez Bankası Başkanı Erçel'in, Yaşar Holding'i hâlâ koruduğu yollu suçlamaları ve Türkbank yolsuzluğunda ihmali gazetelere intikal ettiği halde görevden ayrılıncaya kadar kovuşturma yapılmaması,[1] beni hep düşündürüyordu. Bu araştırmaya tahrik anlamındadır; sonuçlarını, Merkez Bankası Başkanı Süleyman Gazi Erçel'in sabetayist olabileceğini daha önce yazdığım için, ayrıca yazmakta bir yarar görmüyorum. Mali bürokrasi ve Merkez Bankası'ndaki bu sabetayist yoğunluğun ortaya çıkarılmış olması şimdilik yeterlidir.

Yalnız bir boyutu eksik kalmamalıdır; yine *Sabah* gazetesinin bir haberinden, "Merkez Bankası Danışmanı" olduğunu öğrendiğimiz Amerikalı Profesör Dani Rodrik, enflasyon ile mücadale için, "toplumsal uzlaşma şart" demektedir. Başkalarını bilemem ancak bu tür ifadeler, bizim türümüzden meslekten iktisatçılar için son derece şaşırtıcıdır; çünkü bu tür sözler, kasaba politikacılarına bırakılmalıdır ve bir insanın bunu dillendirmek için, Amerika'dan gelmesine gerek yoktur. Bu, benim, Profesör Dani Rodrik ile ilgilenmemin nedeni oldu, bir önemli kitabının Türkçe'ye çevrilmiş olduğunu sevinerek gördüm, bunu[2] ve diğer yayınlarını inceledim; Profesör Rodrik, böyle konuşmada haklı görünüyordu. Çünkü, bankacılık, faiz, teknik deyimle, para-banka iktisatçısı değil, genel kalkınma profesörüydü; kısa dönem ekonomik dalgalanmalar ve enflasyon sorunlarının son derece yabancısıdır. Öyleyse bu durum, son derece şaşırtıcıdır; Merkez Bankası'nın Amerikalı profesör danışmanının, merkez bankacılığı, bankacılık ve kıymetli kağıtlar sektörü ile hiçbir ilgisi ve bilgisinin olmaması, mevcut analizlerimiz çerçevesinde, Yahudi bağlantısını sormayı zorlamaktadır. Eğer öyleyse, bir uluslararası kenetlenmeden söz etmek mümkün oluyor ki, bu kenetlenmeden kuşku duyamıyoruz. Gazi Erçel'in, görevinden ayrılabileceği haberinin çıktığı günkü *Sabah* ve *Hürriyet* gazeteleri, yerine Kemal Derviş'in düşünüldüğünü haber veriyordu; ancak Dr. Derviş'de, Dr. Rodrik türünden, konjonktür analizleri ve merkez bankacılık konusunda hiçbir birikimi bulunmayan bir uluslararası memurdur. Planlama modelleri ve kalkınma sorunları üzerinde doktora yaptığı daha sonra yazılmıştır; bu alanda bilgi-

1) "Harika" Başkan, "Eli Kırbaçlı" Başkan, "İki Ödüllü" Başkan, *Sabah*'ın övgü dolu başlıklarından sadece birkaçıdır. *Sabah* 26 Eylül 2000 ve *Sabah* 11 Ekim 2000. Soros'un Erçel'i suçlamasıyla ilgili olarak, *Hürriyet*, 9 Agustos 2000.

2) *Sabah*, 8 Ekim 2000.
Dani Rodrik, *Küreselleşme Sınırı Aştı mı?*, İstanbul, 1997.

sizliği, sonuçta, çareyi Dr. Rodrik benzeri, "siyasal destek" ile kilitlemesinden de anlaşılmıştır. Neden ve nasıl getirildiği, bu nedenle, ilgi konusu olmaktadır.

Bu çerçevede, Başbakan Yardımcısı M. Yılmaz'ın, M. Sarıkaya'ya yaptığı şu açıklamaları, üzerinde durmaya değmektedir: "Biz evvela Sayın Derviş'in ismi gündeme gelmeden önce yeni dönemdeki ihtiyaçlarımızı ve bunları en iyi karşılayacak olan şablonu belirledik. Sayın Derviş o şablona en uygun kişi olduğu için kendiliğinden gündeme geldi."[1] Güzel, ama daha koltuk boşalmadan önce, Derviş'in adının, gazetelere fısıldanmış olması, M. Yılmaz'ın, "önce şablon hazırlandı" iddiasına inanmamızı çok zorlaştırmaktadır. Gelişmeler ise Yılmaz'ın inanılmazlığını güçlendirmektedir; çünkü siyasette, uzak kıtalardan ansızın gelecek siyaset dışı bir bakan için şablon hazırlaması usûlden değildir ve eğer şablon, Merkez Bankası'na göre hazırlanmışsa uymadığı ortaya çıkmıştır. Derviş'in, en azından Yılmaz'ınkine eşit bir koltuk hevesi ile Türkiye'ye döndüğü, ancak bakanlığa razı olduğu da daha sonra anlaşılmıştır; ancak davranışından, Derviş'in, kendisini, yine de başbakan yardımcılarının da üstünde gördüğünü teşhis edebiliyoruz.

Peki bu "mesih" neden geldi; M. Sarıkaya'nın bu sorusuna "Türkiye, ailemin iyi yaşaması için çok şey yaptı" cevabını verdiğini okuyoruz.[2] Türkiye'de iyi yaşatılan ailesi için bizim yaptığımız araştırmalardan bulduğumuzun birisi şudur; Scholem, "Gizli Yahudi Cemaati: Türkiye Dönmeleri" başlıklı önemli araştırmasında, şunları da yazıyordu: "1800'lerde İzmirliler'in lideri Derviş Efendinin yalnız büyük bir kabalist değil, aynı zamanda açıkça kadın değişmenin mistik doktrinini ve zina ayinini savunmuş olduğu, 1900'lerde dönmeler arasında hâlâ söylenmektedir. Hatta o, bu uygulamaya, Zohar ve Kabbala'da temel bulmaya çalışmış olmalıdır. Neşretmiş bulunduğumuz manuskritler, bize, Derviş Efendi ile ilgili olarak söylenenleri doğrulamak imkanı vermektedir."[3] Burada kullanılan "İzmirliler" sözcüğü, sabetayist dinde teknik bir anlama sahiptir; sabetayizmin üç kolundan en büyüğü olan Kapani'lere "İzmirliler" de denilmektedir; Derviş Ailesi'nin, Kapani'lerin lideri olduğu iddialarını biliyoruz.

Bu "aile" ile ilgili olarak bulabildiğimiz ve aktarmak istediğimiz ikinci kaynak, bizim "Sabiha Sertel" olarak bildiğimiz ve büyük aydınımız saydığımız Sa-

1) *Hürriyet*, 9 Mart 2001.
Sabah 25 Şubat 2001 ve *Hürriyet* 25 Şubat 2001, Erçel'in istifa ettiğinin tahmin edildiğini haber verirken, yerine K. Derviş'in geleceğini yazdılar.
2) *Hürriyet*, 4 Mart 2001.
3) G. G. Scholem, "Gizli Yahudi Cemaati: Türkiye Dönmeleri", *İlahiyat Fakültesi Dergisi*, cilt XXX, s. 238.

biha Hanım'in evlenmeden önceki adının "Sabiha Derviş" olduğudur; *Sabah*'ın iktisadi kurtuluş savaşı komutanı ilan ettiği ve her gün resmini bastığı en son "mesih" K. Derviş'in halası olmaktadır. Sabiha Hanım ile biz, kökü ve ufku bu topraklarda olan bütün sabetayistlere sevgimizi dillendiriyor ve yaşatıyoruz.

SABAH diyor ki...

Savaşan general

Koalisyon partilerinin liderleri kendilerinden beklenmeyecek kadar parlak bir seçim yaptılar dün. Kutlarız...

Dünya Bankası Başkan Yardımcısı Kemal Derviş'e teknik değil siyasal bir görev verdiler. O'nu Ekonomiden Sorumlu Bakan sıfatıyla Bakanlar Kurulu'na aldılar.

Kemal Derviş'in ekonominin patronu sıfatıyla hükümete girmesi, inanıyoruz ki parlak bir başlangıç olacaktır.

Ancak yeni bir hükümetle elde edilecek değişim fırsatları kullanılacak, içte ve dışta umut, güven ve heyecan uyandırılacaktır. Ayrıca bu şans, hükümet bunalımı bedeli ödenmeden kazanılacaktır.

Devalüasyona teslayan ekonomik programın en büyük talihsizliği, siyasi bir sahipten yoksun oluşu idi.

"Ekonomik kurtuluş savaşı" adı verilen mücadele 14 ay komutansız yapıldı.

Artık bu kritik boşluk dolmuştur.

Kaybettik, çünkü...

Elli yıldır liderlik öğreten Peter F. Drucker "Geleceğin Lideri" adlı kitapta, bizim durumumuza çok benzeyen bir anısını yazıyor.

1920'li yılların ortalarında Drucker lise öğrencisi.. Tarih öğretmenleri sınıfa, I. Dünya Harbi ile ilgili kitapları okuyarak her esin bir kompozisyon yazmasını istemiş.

Kompozisyonlar tartışılırken bir öğrenci "Kitaplar bu harbin tam bir askeri yetersizlik olduğunu söylüyor, niye?" niye diye sormuş.

Öğretmen duraksamadan cevap vermiş:

"Çünkü yeterince **general öldürülmedi.** Generaller cephe gerisinde kaldılar ve askerlerin savaşıp ölmesini seyrettiler."

Artık bizim "Ekonomik Kurtuluş Savaşı"mızın da cephede askerleriyle omuz omuza savaşacak bir komutanı olacaktır.

Liderlik en çok bu savaşta gerekiyor.

Çünkü ekonomik programın başarıyla yürütülmesi, öncelikle toplumda kabul görmesine ve fedakarlığa değer bulunmasına bağlıdır.

Ayrıca bu davaya kendini adamış kariyer sahibi, saygın bir öndere sahip olmasına

Kemal Derviş bu birlikme sahiptir.

Toplumsal karar

Hazine'yi iktidar partilerinin kasası, devlet kadrolarını partizan çıkarları gören gençlik, Kemal Derviş'in önüne cehennem zebanileri gibi çıkmayacak mı?

Çıkacaktır kuşkusuz.

Ama bu yağmacı zihniyete yönelik toplumsal muhalefet Kemal Derviş'in şahsında siyasi bir icracı bulacağı için değişim süreci liderini de kazanacaktır.

Dün dikkat ettim, Derviş'in gazetecilere verdiği cevaplardaki dikkatli üslup, Peter Drucker'ın **lider tarifindeki niteliklerle şaşırtıcı bir benzerlik** taşıyordu.

- Herkes sizi kurtarıcı olarak görüyor...
- Kimse kendi başına bir şey yapamaz. **Başarı takım işi, toplumsal karar işidir...**

Drucker de şöyle diyor:

"Bazı kimseler fikir üreticisi, bazıları ise mesihtir. İkisi de önemlidir ve her ikisine de ihtiyaç vardır. Ancak arkasından gelen insanlar yoksa, liderlik diye bir şey de yoktur."

Önce IMF ve Dünya bankası'nın, sonra hükümetin destegini alan Derviş, asıl desteğin toplumdan gelmesi gerektiğini biliyor.

Muhakkak şunu da biliyordur:

"Popüler olmak liderlik değildir. Önemli olan sonuçlardır..."

Bir çöküşten yepyeni bir fırsat yakaladığımıza inanıyor z. Hayırlı olsun.

GÜNGÖR MENGİ

Sabah, 3 Mart 2001

İkinci Bölüm İçin Birinci Ek:

SEZER VE SABETAYİSTLER

İkili hükümet durumuna mı gidiliyor; henüz cevabı verilmese de böyle bir sorunun zamanıdır. Sezer'in cumhurbaşkanı olmasıyla birlikte bu yöndeki kurumlaşmalarda yeni adımlar atıldığını gözleyebiliyoruz. Kuşkusuz, Sezer'in adımlarının tümünü, Genelkurmay Başkanlığı ile ilişkilendirmek haklı ve doğru görünmüyor; ancak yine de paralel yönelişlerde yoğunlaşma var.

Sezer'in Çankaya'da göreve başladıktan sonra, dış politikada gözlenen kırılmaları şöyle sıralabiliyoruz: i- Göreve yeni başladığı bir sırada Tahran'da yapılmakta olan bir İslam Konferansı'na katılması yönünde büyük baskı ile karşılaşmıştı; baskı daha çok matbuattan geliyor görünmekle birlikte, çıkış noktasının Washington olduğunu biliyorduk. Clinton yönetimi, son dönemlerinde, İran ile bir yumuşama arayışına girmişti ve buna hem Ankara'yı alet etmek istiyordu ve hem de Ankara'nın sondaj yapmasını yararlı görüyordu. Sezer, bu baskıları hesaba katmamıştır. ii- Hafız Esad'ın ölümü üzerine, tersi baskıların hedefi oluyordu ve Sezer, bu baskılardan etkilenmeyerek, despotik bir modernizatör olan ve Suriye halkı tarafından çok sevilen Esad'ın cenaze törenine katılmıştır. Her ikisinin de dünya Yahudiliğinin hoşuna gitmediğini tahmin etmek zor olmamaktadır.

Sezer'in, iii- Ankara'ya iş gezisi yapan Arafat'ı içtenlikle kabul ederek, arkasından gelen, Barak'ın temsilcisi Bakan Ben-Ami ile görüşmemesi de aynı yönde idi. iv- İç Asya gezisinde, İç Asya devletlerinin tepkisine yol açan F. Gülen okullarına karşı tutum alması ve bunların yerine laik-kemalist okullar vaad etmesi, henüz vaad aşamasında kalsa da, iç ve dış politikada yeni bir kırılma niteliği taşıyordu. F. Gülen ile Washington, İç Asya'ya Amerikan kontrolünde yeni misyonerler gönderdiğini düşünüyor ve Tel Aviv de, arabist islamdan kopan her İslam'ın destekçisi olmaktan geri kalmıyordu. Amerikan Dışişleri Bakanlığı ile Amerika'daki Yahudi lobisinin F. Gülen'e ortak destek-

lerinin arkasında böyle bir yönelim yatmaktadır.

Bir araştırıcı, U. Mumcu'nun, Mossad'ı Kürt devleti kurmakla suçlamasından 17 gün ve Demirel'in Şam'a gidişinden 5 gün sonra öldürülmesine dikkati çekmektedir. Sezer'in realize ettiği bu politik kırılmaların ve hükümetteki düalite işaretlerinin daha kansız bombaları harekete geçirmesini beklemek gerekiyordu. Birkaçı hariç, istisnasız bütün sabetayist matbuat mensuplarının, Sezer'i bombardımana tutmaları gecikmemiştir; not ediyorduk.

Bunlara burada işaret etmek imkansızdır; sayılmayacak kadar çok olduklarını belirtmekle yetiniyorum. Fakat yine de, tam bu sırada, *Sabah*'ın, birinci sayfasına tümüyle yayılacak bir biçimde. "YETKİSİ YOK imzalayacak" başlığını atması ve Sezer'i, eline kelepçe vurulmuş imza atarken karikatürize etmesini, bütün ölçüsüzlüğü içinde, not etme gereğini duyuyorum. Birkaç gün sonraki *Sabah*'ta, deprem bölgesini gezerken bir bebeği kucağına alan Clinton ile kıyaslayarak, Sezer için, tam sayfa "Can sıkan fark" başlığının layık görülmesi de öğretici ve yeterlidir.[1] Sabetayist matbuat ve çevrelerin Sezer'i hedef alarak ağır bir bombardımana tabi tuttuklarını görüyorduk.

Fakat kanun hükmünde kararname konusu, Türkiye'de çok tartışılmıştır; hukukçuların hemen hemen tümü, genel olarak bu mekanizmaya karşıdırlar. 12 Mart gerici müdahalesinin Türkiye'ye hediyesidir ve şimdiki başbakan Ecevit'in de bu mekanizmayı reddettiğini biliyoruz. Nitekim, pek çok hukuk profesörü, hem genel olarak ve hem de bu sırada tertiplenen bu kanun hükmünde kararname tartışmasında Sezer'i destekliyorlardı. Anayasa Mahkemesi ve hatta Yargıtay'ın da, böyle olduğu varsayılıyor veya biliniyordu.

İşte tam bu sırada, Danıştay Başkanı Erol Çırakman'dan "Cumhurbaşkanı, Kanun Hükmünde Kararname'yi adli cezalarla ilgili yasalar noktasından ele alarak yanlışa düştü" demeci çıktı.[2] Danıştay, hükümetlerin kanunlara aykırı kararname çıkarmalarını denetlemek ve icra kararlarıyla, memur ve fertlere yapılabilecek hukuk dışı işlemleri düzeltmek ve yargılamak üzere var olan bir kurumdur; şimdi Danıştay Başkanı, "Cumhurbaşkanı'nın Bakanlar Kurulu kararına karşı bir tavır edinmesi pek uygun gelmiyor" diyebiliyordu. Hükümetin Sezer'i en güçlü olduğu düşünülen yerden "vurduğu" anlamına alınabilecek bu açıklamayı, Danıştay'ın varlık nedeni ile bağdaştırmak zordur. Üs-

1) *Sabah*, 13 Ağustos 2000.
Sabah, 18 Ağustos 2000.
2) *Milliyet*, 10 Ağustos 2000.

telik, eninde sonunda bir yargı kurumu olan Danıştay'ın, yürütmenin iki uzvu arasındaki bir ihtilafta taraf olmayı denemesi de yadırgatıcı idi.

Ne olabilir veya ne olmuştur; önemli sorular, ancak, dışımızdadır ve biz yalnızca onomastique alanda saptamalarımızı hatırlıyoruz. a) "Erol" adının sabetayistlerimiz tarafından da taşındığını defeatle göstermiş bulunuyoruz. b) -man ekini Farsça'dan zaman zaman Türkçe'ye geçen anlamıyla, "benzeri", veya "gibi", alacak olursak, "çırak benzeri" anlamlı olamamaktadır. -man eki, bir Türkçe isim veya soyadı için, açıklamasız kalıyor ve biz, bu isim-bilim analizlerinin bizi götürdüğü hipotezin doğru olmamasını temenni ediyoruz. Bununla birlikte, sabetayistlerin Sezer'i hedef alan tutumlarıyla ilgili analizlerimiz, bu "temenni" ile de geçerliliğini korumaktadır.

Türkiye'nin en iyi gazetesi
SABAH
PAZAR 13 AĞUSTOS 2000 FİYATI: 125 BİN LİRA

YETKİSİ YOK imzalayacak

Kararname savaşında Ecevit son sözünü söyledi: Köşk'e tekrar göndereceğiz, Sezer'in **imzalayacağını umuyorum**

Hükümette hava

İlk adımı SEZER ATMALI

MURAT YETKİN

SEZER'İN Ecevit'le görüşme hazırlığı yok, ama Başbakan isterse hayır demeyecek. Etkili bir bakan ise Ecevit cephesindeki havayı şöyle anlattı: "Sezer iptal etti. Yenisini de o belirlesin .." 29'DA

BİLDİRİ SAVAŞI

ECEVİT, Sezer'in önümüzdeki hafta yeniden göndericek Memur Kararnamesi'ni "İmzalamadan yollama yetkisi bulunmadığını" bildirdi ve ekledi: "Ancak Anayasa Mahkemesi'ne başvurabilir

ECEVİT'TEN 4 YALANLAMA

ECEVİT randevu krizi konusunda Köşk kaynaklı bilgileri yalanladı.

ÇANKAYA, 10 Ağustos'ta yapılacak görüşmenin iptal edildiğini bildirdi ve başka tarih vermedi.

17 AĞUSTOS Perşembe günü de görüşme yapılamayacağı belirtildi, yine başka tarih verilmedi.

SEZER'İN görüşme önerdiği, ancak benim bunu kabul etmediğim iddiası doğru değil.

ÖZEL Kalem Müdürünün Çankaya'ya çağrıldığı haberi de doğru değil.

BİLDİRİLİ CEVAP 29'DA

Can sıkan fark

Sezer'in, Körfez gezisindeki soğuk ve mesafeli tavrı depremzede halkta hayal kırıklığı yaratttı

Oysa aynı bölgeyi gezen Clinton sempatik ve sıcak tavrıyla moral vermişti

İLK TEMAS SIKINTISI
CUMHURBAŞKANI Sezer, 17 Ağustos felaketinin 1'inci yıldönümü nedeniyle depremzedelerin acısını paylaşmak için Körfez turuna çıktı. Ancak, Sezer'in alışık olmadığımız bir hayli mesafeli tavrı hemen dikkat çekti.

GÖNÜLLERİ FETHETTİ
12 KASIM'DA yaşadığımız ikinci büyük depremde 4 gün sonra felaket bölgesine giden Clinton rahat ve sempatik tavrı ile depremzedeye moral vermişti. ABD Başkanı çadırkente ziyaretinde halkı rahatsız etmemek için yanına az sayıda koruma almıştı. **18'DE**

Sezer'in gezisi

KUCAĞINA ALIR DİYE BEKLEDİ

Sezer, deprem gezisi sırasında sanki bir fabrikayı teftiş edermiş gibi davrandı. Yetkililerden sorunları dinledi ama halkla pek temas kurmadı. Küçük bir kızın uzattığı karanfil de işte böyle havada kaldı.

Clinton'ın gezisi

BU FOTOĞRAF TARİHE GEÇTİ

Türkçe bilmemesine rağmen depremzede ile kısa sürede kaynaşan Clinton, çadırkenteki insan seli içinde kaybolduğu ABD Başkanı, binlerce kişi arasında gördüğü Erkan bebeği sevgiyle kucakladı.

Sezer FARK edilmedi

16 KASIM 1999. Clinton, İzmit'te sicim gibi yağan yağmur altında, tüm dünyanın kalbini fethediyor. Hava soğuk, ilişkiler sıcak...

Bengüç ÖZERDEM

HABER MERKEZİ

Tarih 18 Kasım 1999. Yer İzmit Doğukışla çadırkenti. Düzce'yi yerlebir eden 12 Kasım depreminden birkaç hafta sonra 4 gün geçmiş. Meteoroloji'ye göre O gün çadırkentte aynı bir hareket var. Çünkü önümüzdeki günlerde dağılmaya başlayacak depremzedeler: ABD Başkanı Bill Clinton.

Hava yağmurlu ve soğuk. "Başkan ziyaretini iptal eder mi" sorusu merakla bekleniyor depremzedeler. Bir süre sonra Clinton, eşi Hillary ve kızı Chelsea ile geliyor. Doğukışla'ya, tur sürerken çevrilen "Yüz kere yaşasın seviyoruz" diye tezahüratlar yapıyor.

ÇADIRDA ÇAY

PROGRAMDA Clintonlar'ın ziyaret edeceği bir çadır da var. Ziyaretten bir gün önce ABD Ulusal Güvenlik Danışmanı Sandy Berger ve Clinton'ın özel danışmanı Douglas Sosnik'in de aralarında bulunduğu Gençler Ailesi'nin çadırına geliyor Clinton. Kendisine ikram edilen çayı büyük bir keyifle içiyor. Clinton'ın arkadaşları kendileri için hazırlanan kahveye gelip, depremzedelere bitap düşerler. Yoğun korumaya rağmen depremzede insanlarla kaynaşmaya çalışıyor. Sanki sohbet edeyim diyor halkla.

YAĞMURA RAĞMEN

KONUŞMADAN önceki manzara tam halka hafızalarda. Barbara Bir ellerin çadırlarının meydanındaki kalabalığın arasına bırakıyor. Kendilerine ulaşılan ellere büyük bir sıcaklıkla sıkıyorlar. Sicim gibi yağan yağmur bile bu sıcak dostluğu engelleyemiyor.

O sırada Başkan'ın gözü bir depremzede kadın ve kucağındaki çocuğa takılıyor. Doğukışla'da her hareketi yarımda kendi imkanlarıyla bir çadır kurup barınmaya çalışan benzine ilgili ve kucağındaki minik Erkan'a. Polis başkanın ısrarının anne-çocuğun yanına gitmesine neden oluyor. Başkan eşine "İşte o baby-the bir bebek" diyor ve 7 aylık minik Erkan'ı kucağına alıyor. Erkan anne sarıyor, sonra eline uzanarak Başkan'ın burnuna dokunuyor. Bir o kişi dünyanın pek çok gazetesinde birinci sayfadan yayınlanıyor.

Doğukışla'da büyükannesi gibi. Bu kısa ziyaret sırasında irmaklar cebeğiye acıların sarsıyor. Başkan "We love Clinton" yazılı pankartı görünce yüzü keyifleniyor. Adını taşıyan eşinin bu sempatik davranışına hüsnüzan besliyor. Oysa "Sezer'in Anaerkilik çocuklarını selâmını getiren Kılıçlı'ya sitemli. Bir an önce erkeğiniz depremzedeyi ziyaret" mesajını veriyor.

O büyük dakikalar sanki sanıyorlar gibi hızla akıp geliyor depremzedeler için. Başkan Doğukışla'dan ayrılıyor. Ayrılışta onu gönderen de kalabalıktır.

VE SEZER BÖLGEDE

TARİH 17 Ağustos 2000. Yer, depremden en ağır hasarı gören yerlerden birisi Gölcük. Saat 12.00'de Ata uçağıyla önce İzmit Körfez Tepel Havaalanına Oradan bir helikopterle Karamürsel'e yöne geçiyor. Küçük Kumsal ve babasının Mehmetçik çadırkentinde dakikaları sayıyor. Beyaz yıldız Clinton'ın ziyaretinden sonra Sezer'in ziyaretine. Dr. Ö.Ata'nın Çadırı birkaç günlüğü gelmiş. Küçük Kumsal'ı elçi gülüyor. Adres, Sezer'i taşıyan helikopterin inmeği alan. Küçük Kumsal her ayrıntı, hâlâ protokole dahil olmuyor.

Bir süreden sonra Sezer'in helikopteri inmiyor. Yine aynı protokol Kumsal ailesi kaynıyor. Beklenen inişlerin gerçekleşmiyor. Durumu İzmit Valisi el koyuyor ve Kumsal'ın çadırına gönderilmesini talimatını veriyor. Kumsal "yabancılarla" tanışmasının yasına gönderiliyor.

KURU SOHBET

ZORUNLU protokol gereklerı tamamlandıktan sonra Sezer Mehmetçik gadırkentini gezmeye başlıyor. Yolu Kumsal'ın yaşadığı çadıra da düşüyor. Kendisine durdu SABAH'ın muhabirlerini küçük kızın bu çadırda yaşadığı bilgisi veriliyor. Cumhurbaşkanı çadıra doğru yöneliyor. Tabii korumaları, yerel yöneticiler ve basılıya da onu izliyor. Sezer, ondan Kumsal ve babasınınkinin hatırı sorarken, hatırı ve protokol gözleri vatandaşı sanki yeni bir depreme olmuş gibi hırsa ediyor.

Sezer kısa ve kuru sohbetler arasından bahsediyor içinde 50 milyon lira olan bir zarf fırsatıp çıkıyor.

Hava on sıc 10 derece. Ama ortam o kadar soğuk ki. Depremzedeler, iki çift tatlı söz, sıcacık bakışlar ve ilgiyi arıyor. Clinton'ın ziyaretlerindeki gibi... Maalesef bulamıyorlar.

VE KÜÇÜK KUMSAL. Çadırı korumalarca sıkı kontrolden geçirilen Kumsal heyecanla bekliyor. İki çift tatlı söz için. Bulamıyor...

● ZİYARETTE PROKOL

● ERKAN BEBEK'LE DÜNYAYI FETHETTİ

● HELİKOPTERLE GEZDİ

● ÇADIRA KONUK OLDU, ÇAY İÇTİ

Sabah, 18 Ağustos 2000

Birinci Bölüm İçin İkinci Ek:

SABETAYİST KOMPLO MU?

Ne yazık, polisiye roman okuma ve yazma damarımız son derece zayıf, çocukluğumdan beri okuyorum, Conan Doyle'un yarattığı Sherlock Holmes'ler harikadır, mükemmel bir bilim metodu veriyor, böyle düşünüyordum, Einstein'ın da böyle düşündüğünü öğrendiğimden beri daha büyük bir ciddiyetle okuyorum ve okurken, olaydan çok Sherlock Holmes'un nasıl mantık yürüttüğüne dikkat ediyorum. Holmes için kül tablasında kül hiç önemli değildir, ama yatakta kül varsa üzerinde düşünmek gerekiyor veya antredeki çamurlu ayak izi de önemsizdir, fakat mutfakta varsa, bahçeden gizlice birisinin girdiğinin işareti olabilmektedir. Okuduk, arkada Mustafa Kemal portresi ile desteklenmiş iktisadi kurtuluş savaşı komutanı haberlerini okurken, kafamın arkasında hep Holmes vardı; planlama modelleri üzerinde doktora yapmış ve öğrendik, hep Dünya Bankası'nda çalışıyormuş, bu tahsil ve birikimin, para-banka işleri veya merkez bankacılığıyla hiçbir ilgisi olmadığını da biliyoruz. Dünya Bankası uzmanları, tarım işleri, sulama projeleri ve genel kalkınma, daha doğrusu kalkındırmama, sorunlarıyla uğraşıyorlar, merkez bankası işlemleri ile faiz hareketlerini her gördüklerinde dut yemiş bülbüle dönerler; Kemal Derviş'in de hazine muamelelerini öğrenmesi için yıllara ihtiyacı olduğu kesindir. Öyleyse, Gazi Erçel'den boşalan Merkez Bankası Başkanlığı için nasıl akla geliyor, buradan başlayarak başbakan yardımcılığına sıçratılmak istenmesi ve sonunda birkaç devlet bakanının yetkileriyle donatılması, nasıl oldu; yoksa bir sabetayist mi ve bir komplo mu var, bu soruları düşünmek zorundayız.

Bütün iyi polisiye romanlarında, bir resmi polis şefi vardır, buna bağlı hep bir senaryo ile karşılaşırız, ikna edicidir, ancak Holmes'unkini beklemeye alışıyoruz; Holmes, çok küçük ipuçlarını yan yana getirerek bir mimari kuruyordu ve senaryosu, resmi olanı alt ediyordu. Merkez Bankası'nın giden baş-

kanı Gazi Erçel hakkında da pek çok senaryo vardı, birdenbire dünyanın en iyi merkez bankası ödüllerini almaya başlamıştı, şaşırdım. Çünkü Merkez Bankası'na biz derslerimizde "bankaların bankası" diyor ve böyle öğretiyorduk, ancak Türkiye'de bankaların içi boşaltılıyor, bankaların bankacısının haberi olmuyordu ve ekonomi bir krizden çıkıp diğerine dalıyordu ve Gazi Erçel'in dış dünyadan aldığı ödüller artıyordu. Ben şaşırıyordum, Gebze Mahpusu'nda şaşırdıkça senaryo kuruyordum,.Gazi Erçel'in sabetayist olabileceği senaryosu işte bu şaşkınlıkla aklıma düşmüştü.

Okuyucularımız, daha önce *Aydınlık*'ta yazdıklarımızı hatırlıyorlar mı; "Gazi" adının, biz Türkler'de çok az taşındığını, İbraniler'de olduğunu, ancak daha çok "Gaazi" olarak yazıldığını ve buna ek olarak isimlerdeki -er veya -men veya -man eklerinin, Yahudi ve sabetayist yurttaşlarımızca tercih edildiğini belirtiyordum. Kuşkusuz, Merkez Bankası Başkanı olarak Türkiye'yi batırmadan önce genel müdür olarak batırdığı bankanın adının "Yaşar" olması da bir faktördü; pek doğru çıkmasa da, İbrani'de "dosdoğru" anlamındadır. Bir de Yahudi ve sabetayist yurttaşlarımızın, soyadlarından başka iki isimleri olduğuna işaret etmiştim, birinci isme, "şem hakodeş" deniliyor, İbrani'deki "ş" fonemini Arabi'de "s" olarak düşünürsek ve ha'nın, İngilizce'deki "the", Fransızca'daki "le", Farsça'daki "i" ve Arapça'daki "el" olduğunu hatırlarsak, bunun "sem", isim ve "kados", kudsi, sözcükleriyle "kutsal isim" olduğu sonucuna varırız. Demek, sabetayistlerimiz bir kutsal ve bir de, yaşanılan ülkeye göre isim alıyor, İbrani'de buna "kinnui", İngilizce'de ise "gentile" isim diyoruz; bizdekiler, bunda da bir İbrani çağrışımına özeniyorlar. Özer Çiller'in ismindeki Özer'in, İbrani'de de bir isim olduğunu göstermiştim ve kutsal ismi de "Süleyman" idi; ama Çiller ispatlanmıştı, diğeri eksikti ve bilim tutkusudur, Gebze'den doğru, Erçel'in okuduğu Siyasal Bilgiler Fakültesi'ne gittim. Fakülteye girerken bildirdiği isimler arşivlerde var ve Ali Çankaya'nın, Mülkiyeliler Tarihi'nde, dördüncü cilt, s. 4736, aktarılıyor; Erçel'in adı, gerçekten tahmin ettiğim gibi, "Gaazi" olarak yazılıyor ve ilk isminin de "Süleyman" olduğunu görüyoruz. Buna "kutsal isim" ya da tevratik isim de diyoruz ve doğru, ama, beni asıl şaşırtan, Gazi Erçel'in Merkez Bankası'ndan istifa edeceği haberinin, bir rivayet olarak çıktığı, *Hürriyet* ve *Sabah* gazetelerinde, aynı haberlerde, yerine Kemal Derviş'in geleceğinin de yazılmasıdır. Bu işin eğitimini almamış, Türkiye'de bir dakika bile kamu görevi yapmamış bir insan;

nasıl oluyor da akla geliyor, kim kulaklara fısıldıyor, bir komplo mu var, sormak zorundayız.

Kimse bizi yanlış anlamamalıdır, bizim sabetayistlere hiçbir karşıtlığımız yok, çok sevdiklerimiz var, kadife kalpli dostumuz Emil Galip Sandalcı'yı hep sevgi ve özlem ile anıyoruz; Sevgili Emil'imiz de sabetayist idi ve kızına İbrani "Defne" adını koymuştu, pek çok başka sevdiklerimiz de var. Ancak ODTÜ'den öğrencim, Hazine Müsteşarı S. Demiralp ayrıldığında yerine vekaleten Ferhat Emil'in bulunması da çok dikkat çekicidir; ben hâlâ, bu Emil'in sabetayist olabileceğine ihtimal vermek istemiyorum, henüz araştırmadım ve büyük bir şaşkınlıkla, "hayır, olamaz, bu kadarı da fazla" diyoruz. Ve biz sadece beynelmilel fenalık zaviyesi'de olanların peşindeyiz, ekliyoruz.

Araştırma mı? Bu çok esoterik din üzerinde araştırma çok zordur; Ilgaz Zorlu'nun cemaat içinden bilgi topladığı veya sabetayist mezarlıklarda mezar taşlarını okuduğunu biliyoruz. Ben ise önce, yaşam merdivenlerinde rantiye olmalarına bakıyorum, Batı başkentlerinde sürekli övülmelerini hesaba katıyorum, sonra onomastique, isim-bilime ve burada geliştirdiğim yöntemlere ve sabetayistlerin Müslümanlarla evlilik yasağı olduğu için, ölüm ilanlarındaki evlilik bağlarına dönüyorum. Fakat hiç kuşkusuz benim için çalışanlar ve bana haber verenler var; *Sabah* gazetesi, *Sabah*'ın röportajcıları ve özellikle Leyla Umar'ın katkılarına şükran duyuyorum, bana araştırma asistanlığı yapıyorlar.

Sarah-Ali Nur Velidedeoğlu'nun Savarona Yatı'ndaki düğünlerini, bütün gazeteler güzel yazdılar; ancak en güzeli *Sabah*'ta Leyla Umar'ın yazdıklarıydı. Bu düğünü, sabetayistlerin düğünü saymak yerindedir, bunu başka bir yere bırakıyorum, ancak bu düğünle ilgili olarak, Leyla Umar'ın bir yabancı gazeteciye atfen aktardığı, "keşke 5 yıl sonra Bülent Eczacıbaşı ve eşi Çankaya'ya, Uğur Bayar ve eşi de Başbakanlık Konutuna çıksa, düşünebiliyor musunuz böyle bir Türkiye'yi" sözü, *Sabah*, 11 Aralık 2000, büyük önemdedir. Bu bir işarettir, sabetayistlere ait Şişli Terakki Vakfı yöneticisi B. Eczacıbaşı Ailesi'nin yaygın kolonyasının adının "Selin" olduğunu biliyorduk ve ben, Eczacıbaşı Ailesi'ni inceliyordum, burada işaret görüyoruz. Öte yandan, 22 Ağustos 2000 tarihli *Sabah*, "sahte Amerikalı yakalandı" haberinde, Ethan Bayar adlı İzmirli'nin İzmirli bir levanten ailenin oğlu olduğunu bildiriyordu, demek, levantenler, Yahudilerimiz, "bayar" soyadını kullanabiliyorlar ve

Uğur Bayar'ın eşinin adının da "Selin Kibar" olduğu bilgimiz dahilindedir. 13 Ocak 2001 tarihli *Hürriyet*'te yayınlanan Bige Özgener'e ait büyük ölüm ilanı, Selin-Uğur Bayar'ın, Ulya-Osman Kibar'ın yeğenleri olduğunu göstermektedir ki, Osman Kibar, zaman zaman "ville des juives" de denilen Selanik Belediye Başkanı Hamdi Bey'den sonra bir büyük kentte, bu kez İzmir'de, belediye başkanı olabilmiş ikinci sabetayist idi. Öyleyse, S. Demirel'in protejesi ve Kemal Derviş'ten önce, *Sabah* gazetesinin müstakbel başbakan adayı Uğur Bayar'ın da sabetayist olduğunu düşünebiliyoruz.

Ne önemi var, soru budur; 27 Eylül 2000 tarihli *Milliyet*'e göre, DSP'li Hazine Bakanı R. Önal, Telekom'un yabancı ortaklara blok satış payının yüzde 29'a çıkacağını açıklıyor, fakat MHP'li Ulaştırma Bakanı E. Öksüz ise "yüzde 29'a çıkmasını henüz kabul etmedim" diyerek direniyor, her ikisi de bakandırlar ve siyasi otoriteyi temsil etmektedirler. Ancak gerçekte de öyle mi? Çünkü, aynı yerde, Özelleştirme İdaresi Başkanı Uğur Bayar'ın, bu oranın yüzde 34'e çıkartılmasını isteyen, istenirse, "emreden" denebilir, açıklaması da yeralmaktadır. Öngörülen oran henüz yüzde yirmilerde iken ve MHP kanadı henüz yüzde 29'a razı olmamışken, sabetayistlerin müstakbel başbakanı, yüzde 34 emrini vermektedir. Burada "emreden" demek uygundur; çünkü bir süre sonra, Türk Hükümeti bu oranı yüzde 34'e çıkartmıştır; demek, Uğur Bayar, Türk siyasi otoritelerinin üstündedir ve uluslararası finans çevrelerinin görüşlerini dikte edebilmektedir. Hâlâ bir komplonun varlığından kuşku duyabilir miyiz, sanmıyorum.

Ilgaz Zorlu'nun Selanikliler ve Şişli Terakki Yolsuzluğu broşürü bugün daha çok okunmaya değer; sadece, "Derviş" soyadlı sabetayistlerin bu sabetayist kuruluşu yaşatmak uğruna çabalarını takdir etmek için değil, kuşkusuz bunu öğreniyoruz. Fakat Zorlu, 1970 yıllarında Ecevit'in çevresinde, Turan Güneş ve Deniz Baykal'ın ismini verdiği bir gruptan söz ediyor ve bu grubun, kamu yönetimine sabetayist yerleştirdiğini ileri sürüyor; bu iddianın önemi, o dönemde Ecevit'in bütün atamalarında Baykal'ın sözünün geçtiğinin benim de bilgim dahilinde olmasıdır. Zorlu'nun bu iddiası karşısında, Ecevit Hükümeti'nin, TRT'nin başına İsmail Cem ile Mehmet Barlas'ı getirmesini daha iyi anlayabiliyoruz. Cem, ne kadar reddederse etsin, aileden Cemil İpekçi'nın "Sabetay Sevi'nin torunuyum" başlıklı açıklamalarını, Aksiyon, 18 Eylül 1999, biliyoruz. Barlas'ın eşi Canan ile kardeşi Can Paker'in de sabetayist ola-

bileceğini, *Tekelistan*'ın birinci baskısında, ileri sürmüştüm, Araştırmacı Zorlu hem bunu teyit etmekte ve hem de Can Paker'in, Baykal ile yakınlığını haber vermektedir. Ben de, Baykal'ın, CHP'nin başkanlığını yeniden aldığı kongrede yanında sabetayist gezdirdiğine, çok önceden, *Aydınlık*'ta işaret etmiştim; benim işaretlerim Zorlu'nun kaydettikleri değil, aynı, fakat ortaya çıkan tablonun beni de şaşırttığını söylemek durumundayım.

Baykal'ı başka zamana bırakıyorum, sabetayistler, Yahudi mistisizmi diyebileceğimiz kabalistikdirler; Baykal'daki Edeb Ali ve benzeri yeni modaları da, Yahudi lobisinin gücünü tekrar görmesi ve sabetayist mistisizme yaklaşma manevrasıyla açıklamak mümkündür. Gazetelerde, yeni mesih Kemal Derviş'in D. Baykal ile ilişkilendirilmesi, bu açıdan, çok daha anlamlı olmaktadır. Ayrıca, gazetelerde Derviş'e en çok desteğin, Baykal'ın yakını olduğunu öğrendiğimiz ve iktisatçı olmadığını bildiğimiz bu C. Paker'den gelmesi de ilgimizi çekmektedir. Şimdi anlaşılıyor, ilişkileri, Cem'in, TRT'nin başına getirildiği tarihe denk düşüyor; Cem, o sırada bir yandan TİP sempatizanı ve diğer yandan yazıları kabalistik bir obskurite içeren Kemal Tahir'in tilmizi olarak duruyordu, CHP'den uzaktı, demek atanmasını sabetayist ilişkilere borçludur. Haber Dairesi de, Barlas'tan daha çok eşi, sabetayist Canan'a bırakılmıştı, uyum tamdır. Öyleyse, bazılarına göre yeni bir mesih, *Sabah* gazetesine göre iktisadi kurtuluş savaşı komutanı Kemal Derviş'in, kısa İstanbul gezisinde, bir otelde İ. Cem ile buluşarak fotoğraf vermelerini de, kamusal bir gereklilikten çok, bir "aile fotoğrafı" çektirme işi saymak yerindedir. Yerinde olan bir de, artık tasfiye halinde bir parti ve tek dişi kalmış bir kurt olan MHP'ye, "sayenizde hükümette kaç sabetayist bakan var" diye sormaktır; iki mi, bana göre, ihtimal yükseklerdedir.

"Derviş" ailesi ve soyadının, sabetayizm içinde yeri çok önemlidir; Mesih Sabetay Sevi alanında en yetkin isim olan G. G. Scholem'in bize öğrettiğine göre, Derviş Efendi, 1800'lü yıllarda, İzmir'de büyük bir kabalist olarak ismini duyurmuş ve sabetayist mistisizme yenilikler getirmiştir. Bu arada küçük bir parantez ile, Scholem'in Sabetay'ı bütün dünyaya tanıtan çok önemli kitabının İngilizce'sini de, Derviş'in doktora aldığı Princeton Üniversitesi'nin bastığını kaydediyoruz. Aile çok yaygındır, isim itibarlıdır; bununla birlikte ailenin bazı kolları, "v" harfinden tasarruf ederek "Deriş" soyadını kullanmaya başlamışlar; fakat bu aile ve soyadına, bir başka açıdan biz de büyük de-

ger veriyoruz. Zekeriya Sertel, anılarında, dönmelerden gelin alabilen ilk Müslüman erkek olduğunu söylüyor ve İttihatçıları çok sevindirdiğini belirttiği bu düğünden önce, Sabiha'nın ağabeyi Celal Derviş ile konuşmasından söz ediyor. Öyleyse, Türk aydınının her zaman yüksek yıldızı Sabiha Sertel, yeni kurtarıcı Kemal Derviş'in büyük halası olmaktadır; demek, Yıldız Sertel de kuzinidir. Zekeriya'nın anlatımına inanacak olursak, Sabiha ile evlilikleri istisnadır; Sabetay Sevi, Müslümanlarla evliliği dinden çıkma olarak gösteriyordu, bilinmektedir. Üstelik, sabetayizmin üç kolu, Yakubi, Kapani ve Karakaşi'lerde birbirinden kız alıp vermiyorlar, partner kıtlığı çıkıyor, New York'a ve dışarıya açılıyorlar; öyleyse Kemal'in babası Rıza'nın bir Alman ile kendisinin bir Amerikalı ile evlenmeleri, Sabetay Sevi emirlerine bağlılıklarının işaretidir. Bu da, sabetayistlerin çok dindar oldukları yollu bilgilerimizi doğrulamaktadır.

Derviş, Türkiye'de öğretim üyeliği yapmayı denemiş, başarısız ve mutsuz olmuştur; Princeton Üniversitesi'nden doktora derecesini alan tek insan olmadığını biliyoruz, fakat bunlar, Dünya Bankası'na giremiyorlar. Çünkü, Dünya Bankası, ülkesinde ve pratikte pişmeden pek uzman almamaktadır, ancak sabetayistlerin, güçlü Yahudilerin önünde Türkiye'de kötü muamele gördüklerini söylediklerini biliyoruz, kayrıldıkları kesindir. Ayrıca bize gelen bilgilere göre, Dünya Bankası Başkan Yardımcısı değil, Dünya Bankası'nın pek çok dairesinden birinin başkan yardımcısıdır; babasının, ithalatın spekülatif özelliklerinin çok yüksek olduğu zamanda, ithalattan servet biriktirdiği anlatılmaktadır. Eğer spekülatif yöntemler değişmemişse, bu, getirildiği görev için tek önemli birikimi olmaktadır.

Potansiyel Özal mı; şimdilik sadece "reel" Naim Talu olduğunu söyleyebiliyoruz.

Naim Talu, 12 Mart Dönemi'nin Merkez Bankası Başkanı idi, bize o sırada Ermeni kökenli olduğu fısıldanıyordu; şimdi sabetayist olduğunu öğreniyoruz. "Naim", İbrani'de "hoş" demektir, Türkiye Yahudileri tarafından isim olarak kullanılıyor, Beş Yüzüncü Yıl Vakfı İkinci Başkanı Naim Güleryüz'ün bir Yahudi yurttaşımız olduğunu biliyoruz ve "Talu" soyadı, sabetayistlerce taşınmaktadır. Naim Talu, 12 Mart yönetiminin karışık günlerinde, bütün ileriye dönük ekonomik önerilere karşı çıkıyor ve uluslararası sermayenin diktelerini dillendiriyordu; reformistlerin yerine önce Ticaret Bakanı ve son-

ra da Ferit Melen'in yerine Başbakan oldu. Kemal Derviş, şimdilik, ülke değerlerine bağlılığı güvenlik güçleri himayesinde çıkılan dağlarda cirit atmaya indirgeyen MHP'nin sevgileriyle, bakan olmuştur, daha sonrasını çok parlak göremiyoruz.

Yatakta sigara külü mü; *Akit*, Derviş'i "IMF ajanı" ilan etti ve sabetayizmi ön plana çıkarıyordu. *Yeni Şafak*, Derviş'i destekliyor; Cengiz Çandar, Derviş'in sabetayist olmadığına yemin ediyor ve ben, "kelin merhemi olsa..." diyorum. Bana, sabetayistlerden, Çandar'ın da kendilerinden olduğu haberleri geliyor ve Yahudice diyaleklerinin uzmanı Haim Vidal Sephiha'dan öğrendiğime göre, Selanik Yahudiliğinin "ç" okuduğunu, İstanbul "s" olarak söylüyor, öyleyse, anne tarafı Selanikli Çiller, "Siller", Gelibolu doğumlu Erçel, "Ersel" ve Çandar da "Sandar" olmak gerekiyor, anlamlıdır. Fakat benim dosyalarımda, bu eski asistanımız ile ilgili bu tür bir bilgi yok; ayrıca, ilgilenmiyorum, çünkü, Çandar çok kez dönmüştür ve artık Amerikan muhibbi olarak biliyoruz, daha ne? Yalnız benim önce şaşırdığım ve sonra şaşırmadığım Nazlı Ilıcak oldu; çok destekliyor ve "bence Kemal Derviş'e hak ettiğinin çok daha azı verilmiştir" diyor, okuduk. Nazlı Hanım şimdi, çok eleştirdiği ve sabetayistlerin toplandığı *Sabah* gazetesi ile aynı yerdedir. Bu ise yatakta sigara külü işaretidir; bununla birlikte Holmes'un burada yapacağı bir iş göremiyoruz; burada açıklayıcı rehber materyalist bakıştır. Çünkü, *Akit* küçük ve orta sermayenin yerel İslam'ını, *Yeni Şafak*, büyük sermayenin ve Amerika'nın güdümündeki İslam'ı temsil ediyor; öyleyse, bu kül, Mesih Derviş'i de çok güzel anlatıyor, derstir.

Birinci Bölüm İçin Üçüncü Ek:

SABİHA DERVİŞ'İN EVLENMESİ[1]

Günlerden bir gün, Selanik'te hukukta okurken evinde kaldığım pansiyon sahibi kadın geldi. Hoşbeşten sonra evlenip evlenmediğimi sordu. İhtiyar kadınların önüne geçilmez merakıdır bu. Gençleri evlendirmek isterler. Sanki kendileri evlilik hayatında mutlu olmuşlar gibi, başkalarının da başını yakmaktan zevk alırlar. Hâlâ bekar olduğumu öğrenince, şöyle yüzüme baktı.

- Sen, dedi, vaktiyle Selanikli bir kızı istemiştin, bugün o kızı bulsam, onunla evlenmeye razı mısın?

Bu damdan düşer gibi yapılan teklifi beklemiyordum. Zaten ben o kızı çoktan unutmuştum. Aradan seneler geçmişti, şimdi onun nerde olduğunu, ne yapıp ne ettiğini bilmiyordum, merak da etmiyordum. Meğer Selanik'in Yunanlılar tarafından işgalinden bir süre sonra onlar da ailece İstanbul'a göçmüşler, şimdi buradaymış. O da hâlâ evlenmemiş.

Bu bilgiyi verdikten sonra,

- Eğer istersen bir aralık soruşturayım, dedi. Önem vermeyerek "olur" deyivermişim.

Üzerinden bir hafta geçti geçmedi, bizim "anne hanım" (Bu kadına biz bütün pansiyonerler anne derdik) çıkageldi. Büyük bir iş yapmış gibi sevinçli bir hali vardı.

- Müjde, dedi, kız hazır!

- Yani? dedim.

- Yani kızla görüştüm, o seni hâlâ unutmamış. Senden söz açılınca heyecanlandı, sevindi, kızardı. Sonra fikrimi açtım önce utanıp önüne baktı, sonra boynuma sarıldı. Şimdi söz senin.

Şaka derken iş ciddiye binmişti. Düşündüm. O zaman İstanbul'da bekarlık canıma tak etmişti. Ben derli toplu bir adamdım. İçkiye düşkün değildim.

1) M. Zekeriya Sertel, *Hatırladıklarım*, İstanbul, 1977, s. 71-81.

Küf kokan yabancı pansiyonlarda sürünmekten bıkmıştım. Yalnızlık ve bekarlık çekilir şey değildi. İşte önüme bir fırsat çıkmıştı, bu fırsattan yararlanmalıydım. Fakat ben daha kızı görmemiştim. O zamanki koşullar da buluşup görüşmemize pek elvermiyordu. Piyango çeker gibi tanımadığım bir kızla evlenmek de hoşuma gitmiyordu. "Anne hanım"ın verdiği bilgiye göre kız güzeldi, okumaya meraklıydı, babası annesinden ayrıldığı için ağabeylerinden birinin yanında yaşıyordu.

- Anne hanım, dedim, bu kızı görmek, görüşüp tanışmak mümkün değil mi? Sen böyle bir buluşma sağlayamaz mısın? Kadın güldü:

- Öyle şey olmaz, namuslu bir aile kızı tanımadığı bir erkekle görüşmez. Ama sen kızı istersin, ağabeyleriyle temas edersin. Belki onlar sizi buluşturmaya razı olurlar.

Gene önemsemeyerek, "pekiyi" demişim.

Bizim anne hanım gidip kıza müjdelemiş, benimle evlenmeye razı olduğunu bildirmiş.

Günün birinde telefon çaldı:

- Ben avukat Celal Derviş, sizinle görüşmek istiyorum.

- Buyrun efendim, dedim.

- Yok, sizinle çok önemli bir meseleyi konuşmak zorundayım. Bugün saat beşte filan yerde buluşabilir miyiz?

- Hay, hay...

Telefon kapandı. İş ilerliyordu. Celal Derviş, genç kızın büyük ağabeyi idi. Demek işe o el koymuştu.

Kararlaştırılan saatte buluştuk. Karşılıklı oturduk. Ben görücüye çıkmış bir kız durumundaydım. Celal Derviş bir yandan beni süzüyor, bir yandan da yüzünden tebessümünü eksiltmeyerek konuşuyordu:

- Siz kızkardeşimle evlenmek istiyormuşsunuz. Bu konuda ne dereceye kadar ciddi olduğunuzu öğrenmek istiyorum.

Meğer hakkımda bilgi toplamışlar, bir defa da benimle görüşmeye ve beni yakından görmeye karar vermişler. Çünkü verecekleri karar çok önemliydi. Hatta tarihi bir nitelik taşıyordu. Kız bir "Dönme" ailesine mensuptu. Dönmeler Orta Çağda İspanya'daki engizisyon zulmünden kaçarak Osmanlı İmparatorluğuna sığınan ve Selanik'e yerleşen bir avuç Yahudi idi. Bunlar Osmanlı İmparatorluğuna döndükten sonra Müslüman olmuşlardı. Dinlerini

değiştirmekle beraber, Müslümanlığı da tam benimsemiş sayılamazlardı.

Çevrelerinden de mukavemet görmüşlerdi. Islamlığın hiçbir kuralına uymazlardı. Namaz kılmaz, oruç tutmaz, Islamlarla ve Türklerle kaynaşmazlardı bir kast halinde yaşarlardı. Zeki, çalışkan, becerikli ve sevimli insanlardı. Fakat kendi kabukları içinde yaşar, Türk topluluğuna girmez, Türklerle kız alıp vermez, kendi dar varlıklarını öylece sürdürüp giderlerdi. Daha çok ticaretle uğraşırlardı. Bu nedenle Avrupa ile sıkı ilişkileri vardı. Bu durum, onların yaşayışları üzerinde de etkisini gösteriyordu. Kazançları iyi, yaşama düzeyleri öteki topluluklarınkinden yüksekti. Selanik'ten Istanbul'a göç ettikten sonra da çoğunluğu Nişantaşı ve Şişli semtlerine yerleşmiş, yine kendi topluluk hayatların kurmuşlardı. Çocuklarını da Türk okullarına vermemiş olmak için "Fevziye Lisesi" ve "Şişli Terakki Lisesi" adında iki okul açmışlardı. Çocuklarını resmi okullara göndermez, bu okullarda okuturlardı.

Işte benim evlenmek istediğim kız, bu topluluğa mensuptu. Ailesi razı olursa, ilk kez bir dönme kızı bir Türkle evlenecekti.

Celal Derviş Istanbul'da hukuk öğrenimi yapmış, ufku genişlemiş, bu eski geleneklerin gereksizliğini anlamış bir adamdı. Zaten Istanbul'a göçtükten sonra da "Dönme" topluluğunda sarsıntılar başlamıştı. Kast, birliğini az çok yitirmişti. Şimdi Türklerle karışmaya karar vermeleri, kastın kabuğunu kıracak ve bu toplumun birliğini tamamıyla bozacaktı.

Görüşmemizden bir hafta sonra, Celal Derviş, beni evine yemeğe davet etti. İleride ömrüm boyu hayat arkadaşım olacak kızla ilk defa o gün tanıştım. Önce fotoğrafını bile görmemiştim. Nedense siyahlar giyinmişti. Ona pek de yaraşıyordu. O gün beraber yemek yedik. Bu bir biçim nişanlanma sayıldı. O günden sonra haftada bir ziyaretine giderdim fakat bizi asla yalnız bırakmazlardı. Yanımıza mutlaka aileden bir kadın takarlardı. Benim bir "Dönme" kızıyla evlenmek üzere bulunduğumu "Ittihat ve Terakki" genel merkez komitesine duyurmuşlar. Bir gün bu komitenin ünlü üyesi sayılan Doktor Nazım beni çağırdı. Tebrik etti. Yaptığım işin önemini bilip bilmediğimi sordu,

- Sen belki farkında değilsin, dedi, fakat yüzyıllardan beri birbirine yan bakan iki toplumun birleşip kaynaşmasına yol açıyorsun. Dönmelik kastına ölüm yumruğu indiriyorsun. Biz bu olayı gereği gibi değerlendirmeli ve Türklerle "Dönmeler"in birleşmesini bu vesile ile kutlamalıyız. Bunu milli ve tarihi bir olay gibi değerlendirmek gerek.

Şaşırdım.

- Yani ne yapalım, efendim, dedim.

- Yani, nikahınızı biz kıyacağız. İşi gazetelere duyuracağız. Bu nikahı bir aile olayından çıkarıp milli olay haline getireceğiz.

Nikahımız Şehzadebaşı'nda Suphi Paşa Konağında yapıldı. O vakit yalnız dini nikah yapılırdı. Nikahı bir hoca kıyardı. Nikah sırasında dahi kızla erkek yanyana gelemezdi. Nikah için iki taraf kendilerine birer vekil seçerlerdi. Bizim nikahımızda kız tarafının vekili zamanın başbakanı ve "İttihat ve Terakki"nin en nüfuzlu adamı Talat Paşa idi. Benim vekilliğimi de Atatürk'ün Dışişleri bakanlığını yapan Tevfik Rüştü Aras üzerine almıştı. "İttihat ve Terakki"'nin belli başlı kodamanları da nikahta hazır bulunuyordu. Kız harem dairesinde, ben erkeklerin yanındaydım. Talat Paşa gülerek ve şakalaşarak,

- Biz kızımızı bedava vermeyiz, bin lira isteriz, dedi.

O vakit nikah için böyle bir ağırlık (para) vaat etmek âdetti. Bana sordular. "Kız tarafı bin lira istiyor ne dersin?" O dakikada cebimde 10 lira bile yoktu. Bütün nikah masrafını İttihatçılar görmüşlerdi. Bol keseden "veririm" dedim. İmam duasını okudu. Bizleri tebrik ettiler. Lokumlar yendi, resmen nikahlanmış olduk. Ertesi gün bütün gazeteler bu haberi önemle verdiler. O günden sonra da bizim evlenmemiz "Dönme" toplumu arasında bir örnek oldu. Arkamızdan kız-erkek Türklerle evlenenler çoğaldı. Ve böylece dönmelik kastı yıkılıp tarihe karıştı.

Birinci Bölüm İçin Dördüncü Ek:

HALİDE-SABİHA DAYANIŞMASI[1]

Ben "Bekirağa Bölüğü"ndeyken eşim Sabiha, Halide Edip ile ilişki kurmuş ve onun yanında gizli faaliyete başlamıştı. Halide Edip o zamana kadar siyasetle uğraşmamıştı, ama artık o da herkes gibi kendini siyasete vermişti. Bir yandan gizli mukavemet hareketleriyle ilişki kuruyor, bir yandan da Amerika'nın yardımını elde etmeye çalışıyordu.

Onun düşüncesi şuydu: "Ordumuz kalmamıştı. Düşman kuvvetli, biz ise zayıftık. Dağınık ve perişan bir hale düştük. Bu durumda İngiltere, Fransa, İtalya gibi büyük düşmanlara karşı duramayız ve onları memleketten çıkaramayız. Bu kuvvetleri ancak Amerika'nın yardımıyla memleketten kovabiliriz."

Halide Edip, Amerika'nın emperyalist bir devlet olmadığını sanıyor, Washington'un iyi niyetine inanıyordu. Türkiye'yi düştüğü felaket uçurumundan kurtarmak için, Amerika, bizden bir şey istemeyecekti. Yalnız işgal kuvvetlerine karşı Türkiye'yi koruyabilmesi için Türkiye'nin Amerikan mandasına girmeyi kabul etmesi gerekiyordu. Biz Amerikan himayesine girerken, iktisadi yardım da görecek ve böylece hem işgalden kurtulmuş olacaktık, hem de bağımsızlığımıza kavuşarak kalkınma olanakları bulacaktık.

Oysa Amerika, İngiltere'nin harp yorgunluğundan yararlanarak Ortadoğu'ya girmek istiyordu. Bunun için de Türkiye'yi seçmişti. Memlekette bir de Amerikan mandacılığı örgütü kurulmasına yardım etmişti.

Halide Edip'in bu çocukça hayaline inananlar, onun etrafında toplanıp bu örgütü kurmuşlardı. Kurucular arasında gazeteci Ahmet Emin Yalman ve o sıralarda Kızılay Derneği Başkanı olan Hamit Bey de vardı.

Bu işte Halide Edip'in samimiyetinden ve iyi niyetinden şüphe etmek kolay değildir. Çünkü Halide Edip, romantik bir kadındı. Siyasetten anlamazdı;

1) M. Zekeriya Sertel, *Hatırladıklarım*, İstanbul, 1977, s. 93-95.

bütün hayatında temiz ve namuslu kalmıştı; son derece vatanseverdi. Bu düşüncesinde de vatanı kurtarmak kaygısından başka bir neden aramak doğru olmaz. Kızılay Başkanı Hamit Bey de öyleydi.

Halide Edip, "Büyük Mecmua"da bize katılmış ve derginin başyazılarını üzerine almıştı. Her hafta birinci sayfadaki başyazıyı o yazıyor, derginin genel havasını da o vermeye çalışıyordu. Gariptir ki, dışardaki faaliyetinde Amerikan mandası işleriyle uğraştığı halde, "Büyük Mecmua"da bu konuya hiç dokunmuyor, sadece edebiyatla uğraşıyordu.

Halide Edip o vakit birkaç cephede birden çalışıyordu. Bir yandan mitinglerde ve toplantılarda ateşli nutuklar vererek halka ümit aşılamaya uğraşıyor, işgal kuvvetlerine çatıyordu. Bir yandan Amerikan mandasını savunuyordu. Aynı zamanda çocuk doktoru Esat Paşa tarafından yönetilen örgütle işbirliği yapıyordu. Memleketi kurtarmak için çalışan gizli örgütlerle de ilişkiler kurmuştu. Bize daha çok Mustafa Kemal hakkında bilgi veriyor, cesaret ve azmimizi arttırıyordu.

Halide Edip Hanım'la hemen her gün görüşüp talimat alırdık. O sırada İstanbul'da Sultanahmet meydanında İzmir'in Yunanlılar tarafından işgalini protesto için büyük bir miting yapıldı. Bu, İstanbul halkının işgal kuvvetlerine karşı isyanını bağıran ilk büyük toplantıydı. Kadın erkeği, çoluğu çocuğu, ihtiyarı ile bütün İstanbul oradaydı. Halide Edip bu mitingte son derece heyecanlı bir nutuk söyledi. Halide Edip, iyi ve kudretli bir hatipti. Konuşurken halkı ve karşısındakileri büyülemesini bilirdi. Fakat halk zaten o kadar heyecandaydı ki, en basit hatip bile onları harekete getirebilirdi. O gün bu mitingte bütün şehrin kalbi çarpmış, halk gözyaşları dökmüştü. Halide Edip Hanım kürsüden inip yanımıza geldiği zaman gözlerinden yaşlar akıyordu. Hayatının en heyecanlı gününü yaşamıştı.

Biz de o gün "Büyük Mecmua"yı matem havası veren siyah bir kapak içinde çıkardık, mitingte bedava dağıttık.

O günden sonra Halide Edip Hanım'la temaslarımız sıklaştı. Biz de uzaktan uzağa, bilinmeyen bir asker gibi mukavemet hareketine yardım ediyorduk. Bir gün Halide Edip'i Beyazıt'ta, Fevziye Mektebinde ziyarete gitmiştik. Sevinçliydi. Gülüyordu. İlk sözü, bize şu müjdeyi vermek oldu:

Bugün Mustafa Kemal, Anadolu'ya geçmek üzere Samsun'a hareket etti. Artık milli mukavemet hareketi önderini buldu. Bundan sonra ümit verici ha-

berler bekleyebiliriz.

Birkaç gün sonra Halide Edip Hanım bizim de Amerika'ya öğrenim için gitmek isteyip istemediğimizi sordu. Altı genç, öğrenim için Amerika'ya gönderilecekti.

Bu beklenmedik teklif önce bizi şaşırttı. Fakat sonra düşündük; benim Paris'teki öğrenimim savaş yüzünden yarım kalmıştı. Eşim için de bir yüksek öğrenim yapma olanağı ortaya çıkmıştı. Bu fırsattan yararlanmaya karar verdik ve Mustafa Kemal Samsun'a çıktıktan bir iki ay sonra biz de Amerika yolunu tuttuk.

Birinci Bölüm İçin Beşinci Ek:

SABETAYİST POLİTİKALAR

"*Aydınlık* gazetesinde Yalçın Küçük,
Selanik dönmeleri hakkında bilgi verip duruyor.
Bunca malumatı hangi kaynaktan elde ediyor?"

M. Ş. Eygi, *Sabetaycılar*, İstanbul, 2000, s. 199.

Sevgili Hocam Profesör Seha Meray, Hacettepe'de, amansız denilen hastalıkla pençeleşiyordu, son günleriydi, gittim, her zaman neşeliydi, fıkra anlatmayı çok seviyordu, bir gün bir tatil köyünde çok yakın arkadaşı Haldun Taner'le yaklaşık sekiz saat hiç kesmeden karşılıklı fıkra anlatmalarına tanık olmuştum, sırayı birbirlerinin ağzından çalıyorlardı. Küçükken Çemberlitaş'ta tiyatroya giderlermiş, parasız içeri sızarlarmış, sahnenin dibinden seyrederlermiş, Hocam anlatıyordu, Naşit karşısındaki oyuncuya fısıldıyormuş, "bana şunu söyle, sana bir tokat atacağım" diyormuş, seyirciler duymuyor, Hocam Seha duyuyormuş, Hocam, bunu bana, o zamanki CHP yöneticilerini kastederek tekrarlıyordu; fakat, Ş. Eygi'nin sabetayistler tarafından yayımlanan kitabına daha çok uymaktadır. Öyle anlaşıldı, ülkemizin Yahudi-sabetayist lobisi, sanki, çok zayıf, bilimsellikten uzak, tartışmaya hiçbir yenilik getirmeyen bu kitabı bekliyordu; birden "engizisyon, ırkçılık, anti-semitizm, kıyım" türünden çığlıklar göklere çıkıverdi, her tarafı inletti. Herhalde sabetayizm üzerine başlamış bu sağlıklı ve yol açıcı tartışmayı, arabist-islamcı yazar Eygi'nin zayıf vücudunu hedef alarak durdurmayı hesapladılar; kolay olmadığını haber vermek durumundayım. Çünkü ister bir ayrı din ve isterse bir tarikat sayılsın, sabetayistlerce izlenen politikalar, hem tüm estetik değerlerimizi ve hem de sağlıklı dış politika yönelişlerimizi bozmaktadır. Ayrıca sabetayizmin, Türkiye'de en örgütlü ve en güçlü tarikat olduğu yollu değerlendirme

büyük ölçüde doğrudur; doğru olan bir de bu alandaki bilimsel araştırmalarımızın henüz başında olduğumuzdur.

BÜYÜLEYİCİ ONOMASTİQUE

Beni izleyenlerin, televizyonu insanlığın başına gelebilecek büyük felaketlerden biri saydığımı bildiklerini sanıyorum; dolayısıyla Ş. Eygi - N. İpekçi tartışmasını izlemediğimi tahmin etmek zor olmamalıdır. Fakat *Y. Şafak*'tan M. Barlas, D. Cündioğlu ve A. Taşgetiren ile *Cumhuriyet*'ten O. Çalışlar'ın yazılarından haberdar oldum; *Y. Şafak* ve *Cumhuriyet* yazarları, Eygi'yi ve yayını yapan televizyonu lanetlemekte birbiriyle yarış ediyorlardı, doğrusu Barlas, Cündioğlu, Taşgetiren ve Çalışlar'ın enternasyonalist çizgileri gözlerimi yaşarttı, söylemek gerekiyor. *Y. Şafak*, artık gözle görülür dozajda, Washington-Tel Aviv çizgisinde bir yayın politikasına sahip, dolayısıyla, Yahudi-sabetayist lobisini sevindirici tutumuna şaşırmadım; Çalışlar'a, "nefesine yazık" diyen *Sabah*'tan İlker Sarıer de şaşırtmıyor, ancak Oral Çalışlar'ın tutumunun bende sürpriz etkisi yaptığı kesindir. "Sürpriz" bende "araştırma" tahrik eden bir reflekstir; *Sabah* yazarında iki, *Cumhuriyet*'te bir -er veya -ar eki görünüyor, araştırma zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. Türkiye'de sabetayistlerin, çok zaman, isim ve özellikle soyadlarına, -man, -men veya -ar, -er ekleri koyduklarını ortaya çıkarmıştım; Türkçe'deki -ci veya -lı eklerinin yerini tutuyor. "Bezmen", bezci demek oluyor, Halil Bezmen'in Amerika'da sabetayizmini açıkladığını biliyoruz; öte yandan "İpeker" veya "İpekçi" soyadları da çok taşınmaktadır, birincisi ikinci ile aynı anlamdadır. Bu arada devam etmeden, burada hemen not etme gereğini duyuyorum, "Özer" veya "Ozar" ya da "Ezer", Türkiye'de sabetayist yurttaşlarımız tarafından sıklıkla taşınan isimler arasında yeralıyor; ancak bunlar ekleme yoluyla bulunmuyorlar, tam tersine, net İbrani isimlerdir ve zaman zaman Türk isimlerle özdeşleşiyor, özellikle seçilmelerini bu özdeşliğe bağlıyoruz.

Ne yazık ülkemizde "isim-bilim" olarak türkçeleştirdiğimiz onomastique disiplini el değmemiş durumdadır; halbuki büyüleyici olduğunu söyleyebiliyorum. Herhalde Yahudi onomastique'i en zor olanıdır; çünkü Babylon sürgününden sonra İbrani'yi unuttular, İbrani isimleri Arami telaffuz etmeye başladılar, daha sonra da, milattan önce III. Yüzyıldan itibaren elenizasyon ile birlikte isimlere Yunani ekler koydular, Ezra'nın, Esdras olması ve bize "Esra" olarak gelmesi örnektir, çok zaman isimler bizim gecekondu evleri türünden eklemli bir durumdadır. Diasporada ise birisi İbrani ve diğeri yaşadıkları yere uygun iki isim almayı âdet edindiler; bu nedenle bütün sabetayistler de iki isimlidir. Ancak bazen diasporada, İbrani ismi, çevirerek bulma yoluna da gittiklerini görüyoruz; "Hayyim", İbrani'de, "hayat" anlamındadır ve İtalya'da "Hayyim" yerine "Vital" kullanıldığını görüyoruz ve bunlardan "Vitali" ismine ulaşıyoruz, "hayatım" anlamındadır ve Hakko'nun adıdır. "Eliezer" çok kullanılan bir İbrani adıdır; fakat Arap ikliminde bunun tam karşılığı "Mansur" olmaktadır ve aynı anlama geliyor ve artık Yahudi dünyasında aynı ölçüde taşınıyor, böylece Cem Mansur'un soyadına gelmiş oluyoruz.

Peki, yakın zamanların ünlü sanatçısı Suzan Yakar sabetayist miydi; benim böyle bir iddiam yok, fakat eğer öyleyse, isim-bilim alanındaki yaratıcılığına hayranlık duymamız gerekiyor. Bir kez "Suzan" adının Türkçe olmadığını ve Türk İsimler Sözlüğü'nde yeralmadığını biliyoruz. Böyle bir durumda, büyük saflıkla benim ilk başvurduğum dil Farsça olmaktadır; gerçekten de Farsça'da "suzandan" fiili var ve geçmiş zaman partisipi "suhte", "yanmış" ve Osmanlı'da medrese öğrencisi anlamına geliyordu. Bu fiilin şimdiki zaman partisini ile "suzan" olmaktadır, "yakan" veya "yakar" demektir; güzel, ancak bu sanatçımızın yakıcı olduğunu hatırlamakla birlikte, kendisine isim olarak "yakar yakar" almasını kabul edemiyoruz. Bu nedenle araştırmayı sürdürmek gereğini duyuyoruz; İbrani isimler sözlüğüne baktığımızda ise aradığımızı bulmakta gecikmiyoruz, has İbrani "Susan" ismi var ve bu "Suzanne" olarak da yazılıyor ki, tam söylenişi Suzan'dır. "Suzan" İbrani'de "zambak" anlamına geliyor, bu sanatçımıza pek uygun düşüyordu; buna "yakar" sözcüğünün yine İbrani'de ve en küçük bir telaffuz farkı olmadan "sevimli" veya "sevilen" anlamına geldiğini ekleyebiliyoruz, uygundur. Devam edecek olursak, bilenler, bu sahne sanatçısının "Rutkay"

soyadını hatırlıyorlar ve Amerikan filmlerinden de "Ruth" adını bildiklerini sanıyorum. Bu son ismin İbrani aslı tam olarak "Rut" idi ve son derece önemlidir; şöyle ki, Müslümanlar Müslümanlığa geçenlere baba adı olarak "Abdullah" verirken Yahudiler, "Avram" diyorlar ve kız ise "Rut Bat Avram" adını takıyorlar, "Avram kızı Rut" anlamındadır. Böylece sarı zambaklar kadar güzel, mücessem ve sevimli sanatçımızın üç isminin de, Türkçe izlenimini vermekle birlikte, İbrani isimler sözlüğüne uygun düştüğünü saptamış oluyoruz.

Bu sahne sanatçımız hakkında böyle bir iddiada bulunmuyorum; sadece sabetayistlerin ve hatta Yahudilerimizin isim koyma yollarına işaret ediyorum. İsrail'de Adin/Edin adı çok modadır ve bunu, Türkiye'de "Edin" biçimiyle ve yaygın bir soyadı olarak görüyoruz. İsrail'de isimler transseksüel olmakla birlikte kızlarda "Defne" adının çok taşındığını biliyoruz; Türkiye'de de yayılmaktadır. Bizde sabetayistler "Nilüfer" adına da düşkündürler, "Nili" olarak kısalıyor ve böyle söyleniyor; bu ad da İsrail'de çok seviliyor; "Eren", kuşkusuz, bizde, Türk mistiğinde önemli bir yere sahiptir; Eran/Eren olarak şimdi Yahudi dünyasında çok tutuluyor ve ülkemizde de ithal edildiğini saptıyoruz. Diğer yandan İttihat ve Terakki'de önemli isim olan E. Caraso, soyadını "Karasu" yapmıştı; oğlunun adı Bilge Karasu idi, Yahudi olarak tanınmıyordu, ancak "Bilge" aynı zamanda Tevrat'ta geçen ve "sevinç" anlamında bir isimdir. Bilge Karasu, hem düz yazıda ve hem tiyatro yazarlığında, iyi niyetli, fakat son derece kabiliyetsiz bir yazarımızdı; yine de her zaman övülmüştür, ölümünden sonra da övülüyor, boş koltuklara olsa da oyunları sahneleniyor. Bunu Yahudiliğine bağlıyorum ve Yahudi-sabetayist lobisinin estetiğimizi kemirmesiyle bunu kastediyorum; şimdi buradayız.

Eğer rantiyeyi, bir biçimde tanımlanmış hak ilkesinin üstünde getiri elde edenler olarak tanımlayacak olursak, beni isim-bilime yönlendiren dinamiğin pek çok rantiye gözlemem olduğunu söyleyebiliyorum; araştırmalarımın sonucunda pek çok rantiyenin arkasında, Yahudi ve sabetayist bağlantıları bulabildim. Demek sabetayist araştırmalarından rantiyeye değil, rantiyeden sabetayizme bir yol çiziyorum. Ve burada, ne yazık tekrarlamam gerekiyor, Yahudilik ile sabetayizmi ayırmak durumundayız; sabetayistler Yahudi kavmindendirler, çok büyük bir disiplinle izledikleri, Müslüman-

larla evlenmeme yasası nedeniyle kavmin antropolojik çizgilerini koruyorlar, fakat Musevilik, sabetayizmi kesinlikle Museviliğin dışında saymaktadır. Bununla birlikte, sabetayistleri dünya Yahudiliği desteklemekte ve sabetayistler de dünya Yahudiliğinin politikalarını izlemektedirler; bu nedenle sabetayistleri, Musevi dininden olmayan ancak Yahudi partısi içinde ayrı bir din saymak durumundayız. Dünya Yahudiliğinin sağlam desteği Türkiye sabetayistlerinin çoğunu bir rantiye haline getirmektedir, buradan devam ediyoruz.

Pek çok kez ortaya çıkardım, ne yazık, özetlemek zorunluluğu var: 1) Leyla Gencer, sıradan bir korist idi, annesinin katolik, babasının bektaşi olduğu kayıtlıdır, sabetayistler en çok bektaşi ve mevlevi çevrelerde rahat edebiliyor ve saklanabiliyorlar, araştırmalarım sonucunda, sabetayizmin "Kapani" koluna mensup olduğunu sandığım, İbrahim Gencer adında biriyle bir tür marriage de raison yaptıktan sonra yıldızının parladığını görüyoruz. Ben öğrenciliğimden beri opera severim, Ankara'da dinledim, sesi yok ve Avrupa'da, Amerika'da hep plakçıları gezerim, doldurulmuş bir plağı yok, sesi olan bütün sopranoların plak doldurduklarını biliyoruz; Yahudi lobisi geldiği yere getirmiştir. "Leyla", "Laila" olarak da taşınmakla birlikte bir İbrani adı olarak da kabul ediliyor ve "İbrahim", "Abraham"ın Arapça söylenişidir, fakat İbraniler de bu söyleyişi kabul ediyorlar, soyadı, Türkçe olsa "ç" olurdu ve -er ekini görüyoruz. 2) "Cem", Cem Boyner, Cem İpekçi, Cem Özer örnekleriyle bildiğimiz bir isimdir; "Mansur" soyadı, dünya Yahudiliğinde çok saygındır ve Cem'in babası Ali Mansur, yakın zamanlarda, kraliçe tarafından asalet unvanına layık görüldü, nedenini bilemiyorum. Londra'ya elektronik tahsiline gitmiş, Yahudiler sanatta güçlüdürler, orkestra şefi olarak Türkiye'ye ihraç ettiler; bir rastlantı Ankara'daki ilk konserini izledim, baguette'i tutmasını bilmiyor ve orkestranın önünde sallanıyordu; sanatta bir diğer rantiyedir. 3) Orhan Pamuk'u yazdım, Atilla İlhan, "ihraç fazlasını Türkiye'ye pazarlıyor" diyerek çok güzel anlatıyordu; Tel Aviv ve Londra'da çok beğeniliyor ve Türkiye'de beğenen bir tek kimse çıkmıyor, bunu, değerler sistemimize bir suikast saymak zorundayız. Adını, Abdi İpekçi'nin *Milliyet*'inden aldığı bir ödülle duyurdu, bunun perde arkası çok dedikoduludur; ödülü Mehmet Eroğlu kazanmıştı, sonradan, ortak yaptılar, belleğim beni yanıltmıyorsa, jüride A. İlhan vardı, biliyordur. 4)

Yaşar Kemal, Yüce Gök ömrünü uzun etsin, tek romanlı yazardır; tüm yazdıkları içinde roman sayabileceğimiz *İnce Memet* var. Karısı Tilda'nın çevresi ve Paris'te Abidin Dino'nun Yahudilerin çok etkin olduğu Fransız Komünist Partisi ile kurduğu ilişkiler sayesinde parlamıştır; hâlâ "Nobel Adayı" rantının üzerinde oturmaktadır. Demek, Türkiye'nin bütün değerleri ülke dışında yaratılıyor ve Yahudi eli değmedikçe, değer değer olamıyor; buna isyan etmek durumundayız.

Peki biz hâlâ, Karlofça'dan beri kimlik yaptığımız aşağılık kompleksinden hiç kurtulamayacak mıyız, peki biz bu toprakların çocuğu olmaktan hiç kıvanç duymayacak mıyız, peki bu M. Gazi Yaşargil kimdir, ne yaptı da, bir çırpıda fahri doktora veriyoruz, Çankaya'da "üstün hizmet madalyası" takıyoruz, bizde hiç benlik bilinci yok mu, belki İsviçre'ye ameliyata gidebilecek üçbeş zenginin dışında, Profesör Yaşargil, hangimize hangi hizmeti yaptı; bu sorulardan sonra herkesi birlikte utanma seansına çağırıyorum. "Ey Türk halkı, kimleri yükselterek seni alçaltıyorlar", bunu haykırmak zorunludur. Peki cerrah Yaşargil çok yüce de, cerrah Göksel'in ne eksikliği var; Profesör Hüsnü Göksel, cenazesi Missuri ile getirilen Washington Sefiri Baydur'un damadı, tanınmış lobist Ahmet Ertegün'ün enişte sidir, New York'ta doktora yapmıştır, istese kalabilirdi, eksikliği ülkesine dönmesi mi, demek, biz, Türkiye'de değer olmaz, demek istiyoruz. Hüsnü Bey'den randevu alabilmek için hastalarının altı ay beklediğini biliyorum ve bir de, cerrahlığın, hâlâ bir bilim olmadığını, bir zanaat, bir sanat ve bir sezgi işi olduğunu biliyorum; anlaşılan Profesör Yaşargil de dünyadaki on binlerce mahir cerrahtan biridir ve bin dolarlık bir reklamla Amerika'da bir dergiye kapak yaptırıp sonradan bayram kutluyoruz. Bu durum isim-bilim açısından incelenmeye alınmasını gerektirmektedir; bulgularımı sıralıyorum: 1) Püsküllüoğlu'nun Türkçe isimler Sözlüğü'nde "Gazi" adı yeralmıyor; 2) buna karşılık, Türk-Islam Sentezi çizgisinde A. Erol'un Adlarımız kitabında var, yalnız örnek olarak "Gazi Yaşargil" verilmektedir. 3) Profesör Sümer'in, emek ürünü, Türk devletlerinde isimleri kapsayan çalışmasında da "Gazi" ismine rastlayamıyoruz. 4) E. Yurtsever'in Türkçe Adları Derlemesi çok yararlıdır ve burada da, Türkler arasında bu ismin taşınmadığını görüyoruz. 5) Fakat, Le Livre des Prenoms Ar abes, "Gazi" ve "Razi" olarak, bu isme yer veriyor; yine de az taşınan isimlerden olduğunu çıkarıyoruz. Demek Türkler'de ve hatta Kürtler'de bu isim, unvanın dı-

şında, bilinmiyor; gerçi Kürtler'de "Gazi Muhammed" var, yalnız, bu "Kadı" veya "Kazı" sözcüğünün bozulmuş biçimidir ve demek, ilk sonucumuz, bu büyük Türk'ün adının Türk olmadığıdır.

GAAZİ VE YAŞAR

Buna karşın (6) Anadolu Yahudiliğinin yazarı Avram Galante, İzmirli, S. El-Gazi ve İ. El-Gazi'den söz etmektedir, Türkler ve Yahudiler, s. 14, bunlar Türk müziğine büyük katkılar yapmış iki Yahudi yurttaşımızdı; "Gazi" Yahudilerde isim ve soyadı olarak taşınıyordu. "Gazi" Gazza'lı demektir, gerçi İbrani'de "Gaza", İbrani "ayın" karakteriyle yazılıyorsa da, "Gaza" ve "Gazi" de geçerli oluyordu. Buna ek olarak da, (7) Kolatch'ın kapsamlı İbrani isimler sözlüğü, "Gehazi" girişini veriyor; bu yazımı "Gıazi" olarak telaffuz etmek yerindedir ve bizdeki "Gazi" ismine denk düşüyor. 8) "Yaşar" adına gelince, eski tarihli İbrani İsimler Sözlüğü'nde kaydına rastlamıyoruz, fakat Oxford Hebrew Dictionary, sözcüğün İbrani olduğu konusunda hiç kuşku bırakmamaktadır; İngilizce "upright" ve Türkçe dosdoğru, tam, anlamındadır. Türk Yahudi ve sabetayistlerin sevdikleri bir isimdir, çokça taşındıklarını saptamış bulunuyorum, belki bu yolladır, yeni çıkan İbrani isimler sözlükleri, Gross'un, 1999 baskılı Jewish First Names örnektir, yod, şin, reş karakterleriyle yazılan ve tamıtamamına "yaşar" olarak söylenen bu sözcüğü isim olarak kaydediyor. 9) "Gil" ise İbrani "sevinç" demektir ve başlı başına bir isimdir; "Gila" bunun dişili olmaktadır. Böylece yeni keşfimiz ve sevincimiz bu gaipten gelen Türk büyüğünün üç isminin de İbrani olduğunu ortaya çıkarmış bulunuyorum; öyle mi, böyle bir iddiada bulunmam mümkün değil, çünkü isim-bilim tek başına bir ispat değil bir hipotez demektir. Ancak, bütün dünya Yahudiliğinin "Gazi Yaşargil" ismine bakarak, aksi söylenmedikçe, Yahudi olduğunu düşünecekleri kesindir; bunu ileri sürebiliyorum.

Ne eklenebilir; Alamancı işçilerimiz evlenecek çağa gelince Türk-Eli'nden gelin ithal ediyorlar, Profesör Yaşargil'in "Dianne" ile evlenmeyi tercih ettiğini magazin basınından öğrenmiş oluyoruz. Modele uygundur ve kızının adı "Leyla" imiş, burada da tam isabet kaydediyoruz, ayrıca oğlunun adı da "Can" olarak magazine geçiyor; bu isim, Fransızca "Jean" ve İngilizce "John" isimlerinin Türkçe simetriği sayılıyor ve İbrani'de Yohanan olduğunu biliyoruz. Demek, isim-bilim de bilimdir, bu sonuca ulaşıyoruz.

Öyleyse bir Gazi'den diğer Gazi'ye geçebiliriz; bu da, bir dergi ödülünün sahibidir ve bununla da kıvanç duyuyoruz. Şunları sıralayabiliyoruz; a) Gazi Erçel, Yaşar Bank'ı batırmış olmakla suçlanmaktadır. Batık banka, İzmirli'dir ve onomastique açıdan "yaşar" sözcüğü üzerinde yeterli ölçüde durmuş bulunuyorum. İzmir ise sabetayizm vatanıdır, burada sabetayistler, bir belediye başkanı, Osman Kibar, milletvekili, Osman Kapani, bir gazete, *Yeni Asır*, çıkardılar ve ben yıllardır, ilk kurşunun Hasan Tahsin tarafından atılmadığını yazıp duruyorum, Hasan Tahsin de, asıl adı "Osman Nevres" olan bir sabetayist idi. b) Merkez Bankası Başkanı G. Erçel, Türkbank ihalesi sırasında gizli servislerden kendisine gelen ihaleye fesat karıştığı yollu yazıyı da işleme koymamakla suçlanıyordu ama yerinde durabiliyor. c) Yakın zamanda annesi ve teyzesini kaybetti, gazeteler adlarını, Hazime Erçel ve Akiye Argıcı olarak haber verdilerse de, *Sabah*, 1 Ekim 2000, daha sonra bazı küçük değişiklikler yapıldı. Ancak her iki soyadında da -er ve -ar ekleri dikkat çekiyor; bunlar değiştirilmedi. d) Bir ara Yahudi kökenli spekülatör Soros'un, yine Yaşar Holding'i içine katan bir nedenle, Erçel'i ağır bir biçimde suçladığı haberleri geldi; Erçel yerindedir ve daha doğrusu sürekli geziyordu. e) En sonunda Soros ile Erçel'in barıştıklarını öğrendik, Erçel, "benden özür diledi" diyordu ve belki de Soros, bir finans dergisinden yılın bankacısı seçilmesini sağlayarak özür dilemiştir, bilemiyoruz.

Bildiğimiz, Türk hükümetinin bile Cottarelli'nin direktiflerinin dışına çıkamadığı bir zamanda, Erçel'in adının okunmayacağıdır. Öyleyse, ülkenin bu en yüksek maaşlı memurunun, daha doğrusu seyyahının bir rantiye olduğu hükmüne varabiliriz. Bunu da isim-bilime borçluyuz.

ORAL'A SEVGİLERLE

Artık sırada Oral Çalışlar var; sabetayizmi böylesine cengaverane savunmasına bakılırsa, artık *Sabah*'a transferi hak etmiştir. Yazık, son haftalarda, Sabah Grubu ile *Hürriyet* Grubu, bu son gruba *Cumhuriyet*'i mutlaka katmak gerekiyor, bir konuda daha ayrı düştüler; *Hürriyet-Cumhuriyet* Altan Öymen'i ve *Sabah* ise D. Baykal'ı destekliyordu. Deniz Baykal'ın değişmeyen bir üslubu var; karşısındakileri silahsızlandırmak için sürekli onların silahını alıyor ve sürekli sağcılaşıyor, nadas döneminde, Washington'dan gelen Arap olmayan İslam rüzgarını ve rüzgarın arkasındaki Yahudi-sabetayist desteğini teşhis etmiş görünüyordu. Baykal da artık arabist olmayan islamcı düdüğü öttürmektedir ve bu *Y. Şafak* yazarları arasında sevinç yaratmıştır; bunu belki de *Sabah* ile ittifakını tazelemek için yapıyordu. Tribünlere sadece *Sabah* yazarlarıyla değil benim teşhis edebildiğim sabetayist zevat ile de çıkmayı tercih ettiğini görüyorduk; demek, Dışişleri Bakanlığı ve basından sonra şimdi iç politikada da önem kazanıyorlar, öyleyse Oral Çalışlar'a geçebiliriz.

Aslında bu tür çığırtkanlıklara yabancı değiliz, yetmişli yılların başından itibaren İ. Bilen, Türkiye'de bir "atılım" için zamanın elverişli olduğunu düşünüyordu, önce N. Yağcı, S. Coşkun ve V. Sarısözen adlarında üç komiser göndermişti. Bank-Sen'e yerleştiler ve bütün yapıları yıkmaya, yıkamadıklarını Ecevit'e devretmeye başladılar; DİSK bu çerçevede, bunların eliyle, CHP'lileştiriliyordu. Bizim Radyo'dan legal parti kurmak isteyenleri, "provokatör" ilan ediyorlardı ve bunları durdurmak isteyenlerin partileriyle ilgili en küçük imaları karşısında çığlıklar atıyorlar, "ihbarcı" diye bağırıyorlardı, bunları biliyoruz. Artık bir Yahudi lobisi olduğu Türkiye'de resmen kabul ediliyor, artık dürüst Yahudi araştırmacımız Rifat Bali, Beş Yüzüncü Yıl Vakfı'nın parayla, kimlere ve nasıl kitaplar yazdırdığını açıklıyor, Amerika'da Yahudiler, Çevik Bir'i, Türkiye'ye cumhurbaşkanı biçiyorlar; demek, Türkiye'de güç-

lü bir semitist politika var ve varsa, bunun en azından afişe edilmesi doğaldır. Çalışlar'ın çığlıklarını eski ve yersiz sayıyoruz.

Bu tartışmada en büyük yanlış, Yahudi-sabetayist partisinin, İslam'a karşı olduğu savıdır; kesinlikle yanlış olduğunu belirtmek durumundayız. Bu parti, İslam'a değil, arabist İslam'a karşı ve hatta bunun düşmanıdır; bunun anlamı da, Arap dünyası ile bağlarını kesecek her türlü dine ve özellikle İslam'a tümüyle destek olmaktır. Bu nüansı saptamadan, sabetayizm tartışmasının Türkiye'de islamcı akımları ikiye bölmesini anlamak mümkün olmamaktadır; tekellerin güdümünde ve Washington'a bağlı İslamcı kalemlerin Oral Çalışlar[1] ile birleşmesini, ancak bu ayrımla açıklayabiliyoruz, birleşenler, Amerikan çizgisini izleyenlerdir. Aynı zamanda bu nüansı kabul etmeden, Amerika'nın Fethullah Gülen'i bu kadar desteklemesini anlayamayız; Gülen, islamizmi ve Washington'u ve Araplardan uzak olmasıyla da Tel Aviv'i hoşnut ediyor ve sabetayistlerin hepsinin Gülen'in arkasında dizildiklerini görüyoruz.

Belli merdivenleri, Fevziye Mektepleri ve yerini alan Işık Lisesi ile misyoner okulu Robert Kolej ve yerini alan Boğaziçi Üniversitesi idi, hep biliyoruz. Ancak bunun yanında Galatasaray Lisesi ve Mekteb-i Mülkiye en işlek merdiven oluyordu; bu çizgi, bürokrasiye ve özellikle Dışişleri Bakanlığı'na kadro sağlamaktadır. Bu nedenle Siyasal Bilgiler Fakültesi'nin hocaları ve mezunları arasında pek çok sabetayist teşhis edebilecek durumdayız; Dışişleri Bakanlığı, sabetayizmin en örgütlü olduğu bakanlık idi ve hâlâ da öyledir.

DIŞİŞLERİ POLİTİKALARI

İç Asya'daki Gülen okullarına Dışişleri desteğini yalnızca Yahudi kökenli Amerikan Dışişleri Bakanı'nın "İsmail" olarak hitap ettiği, İbrani'de "Yışmail",

1) O. Çalışlar'ın, ilk adının "Danyal" olduğunu bu incelemeyi yazdıktan sonra öğrendim. Eşi İpek'e ve solu kötülemediği ölçüde Oral'a sevgi duyuyorum.

Albright, Tevrat'taki bu ismin angilize edilmiş formunu kullanıyor, İsmail Cem'e bağlamak hem haksızlık ve hem de gerçek-dışıdır; bu bir bakanlık politikasıdır. Bunun böyle olduğunu, bakanlık eski müsteşarı ve Londra Sefir-i Sabık'ı, Özdem Sanberk'in açıklamalarında görüyoruz; "berk" veya "berg", Berkman veya Rosenberg örneklerdir, İbrani'de dağ anlamına geliyor ve çok taşınıyor. Bu arada kaydetmemde yarar olabilir; Madam Çiller'in oğlunun da adıdır ve *Tekelistan*'ın birinci baskısında analizi yapılmıştır. Sefir Sanberk, Avrupa Birliği genel sekreterliğini reddederek bir vakfın başına geçti; İç Asya ve Ortadoğu'yu alan sayıp, seminerler yapıyor ve bu arada F. Gülen'i savunuyor, vakıfları, resmi daire olarak kullanmanın yeni bir yol olduğunu tespit edebiliyoruz. Dışişleri Bakanlığı'nın içeride ve dışarıda gülenist çizgisi, sabetayist kadroların ağırlığından kaynaklanıyor; hatırlanacağını umuyorum, Irak'a büyükelçi atanmasını, Washington durduramayınca, *Sabah*'tan S. Sertoğlu, sabetayist tarifine uyan bir diplomatı harekete davet etmişti, artık ertelendiğini söyleyebiliriz.

Bu partinin Türkiye'deki politikalarını üç noktada özetleyebiliriz: a) Kuşkusuz Türkiye'nin Araplar ile sorunları var, ancak sorunların büyütülmesi ve çözümsüzlük sınırına çekilmesi esastır. B. Lewis'in, Sabah Yayınları arasında çıkan Ortadoğu kitabının tam amacının bu olduğunu söyleyebiliriz; analizi, *Sırlar* kitabımda var. b) Kuşkusuz Türkiye'nin Yunanistan ile sorunları var, ancak sorunları çözümsüz hale sokmaya çalışmak, bu partinin programında yazılıdır. c) Türk-Ermeni ilişkisinde ise Yahudi partisi yakın zamanda bir çizgi değişikliği yaşıyor; Ermeni krizi başlar başlamaz, bu çizgi değişikliğini eski haline restore etmek için İsrail'e giden *Sabah*'tan S. Sertoğlu, umutsuz olarak döndü. Gerçi Washington'dan Y. Çongar, Yahudi lobisinin yine aslanlar gibi Türkiye'nin yanında olduğunu haber verdiyse de, inandırıcı olamıyordu; Türkiye'yi yeteri kadar kendisine bağladığına inanan Tel Aviv'in Kafkasya'da yeni dostlar edinmek için Ermenistan'a yaklaşması daha güçlü ihtimal olarak görünüyor, gelişmeler bu yöndedir.

Kepler'in başına gelenler beni çok etkilemiştir; Kepler, dünyanın güneşin çevresindeki hareketinin matematik formülü peşindeydi, sonradan on bir yılını heba ettiği anlaşıldı. Çünkü o zamanın estetik hegemonyasına uyarak Kepler, hareket ise daire olmalı diye düşünüyor ve elipsi akıl edemiyordu. Ben de çok dikkatli bir göze sahip olmakla birlikte, sonra yollarımız ayrılsa

da, birlikte bir süre yürüdüğümüz için, Oral Çalışlar'ın adındaki anlamsız -ar ekini hiç göremiyordum; doğrusu, daha da anlamsız, "Engizisyon" ve "Münferit" yazıları gözümü açtı, sonuçlarını özetlemek istiyorum. Kemalist Püsküllüoğlu'nun, Türk İsimler Sözlüğü'nde bile "Oral" adı yeralmıyor, buna karşılık "Ural" adı var. Püsküllüoğlu, dilbilim ve tarihsel kaynaklara itibar etmiyor; bu nedenle Türk isimleriyle ilgisiz "Selin" adını bile kaydediyor, bir televizyon kanalının Tel Aviv muhabirinin ve şarkıcı Celine Dion'un adıdır, bu nedenle Oral'ı almaması, son zamanlarda uyarlanmış isimlerden bile sayılmadığını gösteriyor. Diğer kaynaklarda da rastlamıyoruz ve ben Dedem Korkut'ta geçen isimleri, bu açıdan etüt ettim, demek, Çalışlar'ın adı, kesinlikle Türkler'e ait değildir. İbrani'de ise "Or" bir isimdir ve "Işık" anlamına geliyor ve ayrıca Yahudiler "Oral" adını taşıyorlar; fakat İbrani kökenli olmadığını biliyoruz. İbrani kökenli "Orali" var, "ışığımız" anlamına geliyor ve kuşkusuz bu bulgular, beni şaşırtıyor. Ancak belleğim beni yanıltmıyorsa, misyoner Amerikan kolejlerinden yetişmiş Çalışlar'ı şaşırtmayabilir, ayrıca Washington islamını savunan yazılarına da denk düşmektedir.

Sabetayist araştırmalarımda isim-bilim bulguları benim için sadece bir ipucudur; tek başına hiçbir sonuca götürmeyeceğini tekrarlıyorum. Sabetayistler arasındaki endogami kuralı ve özellikle Müslümanlarla evlenmeme yasası, çok daha önemlidir; bunun da istisnaları olabileceğine inanmak istiyorum. Eğer Mehmet Barlas'ın karısı Canan'ın kızlık soyadı Paker ise ve Can Paker'in kardeşiyse bu evliliği aradığımız istisnalardan biri sayabiliriz. Ben, Yişmail Cem'in kızkardeşi Alev İpekçi'nin büyük karikatüristimiz Ali Ulvi Ersoy ile evliliğini de istisna olarak kabul ediyordum; yalnız yıllar öncesine ait bir polis raporu, Ali Ulvi'nin "Selanikli" olabileceğini kaydediyordu, bu da bir sürprizdir. Ama ne çıkar, böyle olması, bizim bu karikatüristimize olan sevgimizi azaltır mı? Değmer'in, Adıvar'ın, Sertel'in sabetayist olduğunu biliyoruz ve sevgimiz azalmıyor, yıllar yılı artıyor, bunu söyleyebiliyoruz. Kimse, Einstein'ı, Rosa Luxembourg'u vermiş bir kavme ve adını saydığım Türk aydınlarını çıkarmış bir cemaate, Türk aydınından, sevgiden başka bir duygu beklenmemelidir; yazdıklarımızın, bu acılı cemaati, rahatlatmasını ve özgürleştirmesini diliyorum. Ayrıca Sabetay Sevi'nin Yahudiliği çok libere ettiğini de kabul etmek gerekiyor; bir ara Yahudiliği silmiş ve yerine geçmişti, bunu bilmek durumundayız. Museviliğin, sabetayizmi kendinden saymamasının

bir nedenini burada arayabiliriz.

Kimsenin Abdi İpekçi'nin kızıyla bir sorunu olduğunu da sanmıyorum, kendisini hedef haline getirmesi bir talihsizlik olmuştur. Ancak Abdi İpekçi'ye gelince, önemli işler yaptığını biliyoruz ve her önemli amel sahibi türünden her zaman değerlendirmek durumundayız; bu aradaki ilk bilgi, "Avdi" olarak da yazılıp söylenebilen isminin, kesinlikle bir Yahudi adı olduğudur. İbrani'de, "b" ve "v" aynı karakter oluyor, arada bir nokta farkı vardı, fakat, modern zamanlarda bu da kullanılmıyor; "Avram" ve "Abram" birbirinin yerine kullanılabilir. "Benim kulum" anlamına geliyor ve bizde ancak tanrının kulu olabilir ve "abd" sadece tanrının adları olan sözcüklerle birlikte kullanılabiliyor, demek, İpekçi, İbrani adı taşıyordu.

Evlilik testini, kardeşine uygulayabiliriz; yakında vefat eden kardeşi ile ilgili ölüm ilanını, *Milliyet*, 28 Eylül 2000, ben, tarihçilerin okumayı sevdikleri bir mezar taşı kabul ediyorum. Abdi'nin kardeşi, "Ali Ü. İpekçi" iki isimlidir ve bu postüle ettiğimiz modele uygun düşüyor; İbrani dünyası için "Eli" ile "Ali" aynı isimdir, yükselmiş, anlamına da geliyor, İsrail Hava Yolu, "El Al", "yukarıya doğru" anlamındadır. "Nesim" Yahudi yurttaşlarımızın kullandığı isimdir, İbrani'de -e veya -a feminen takısı oluyor; Ali İpekçi'nin kayınvalidesinin adı "Nesime" ki, teoriyi desteklemektedir. Maliye nazırı Cavit, Karakaşi ve Ali Ü. İpekçi'nin kayınpederinin adıdır. Öyleyse bu İpekçi'nin bir iç evlenme yaptığını düşünebiliyoruz; ilandaki "Aylin", "Sezerman", "Cem", "Leyla" isimleri de Ali Ü. İpekçi'nin henüz sabetayizmden ayrılmadığına işaret ediyor, yeterlidir.

Abdi İpekçi'ye gelince, ben sadece üç soru formüle etmek istiyorum. 1) 27 Mayıs Devrimi'nin hemen arkasından ülkede bir sol uyanış başlayınca, *Cumhuriyet* gazetesi, bir yarışma açmıştı ve Şadi Hikmet Alkılıç da "kurtuluş sosyalizmdir" yazısıyla katılıyordu. Önce normal karşılandı, sonra *Milliyet*'in "İnsanlar ve Olaylar" köşesinde bir ihbar çıktı ve sonunda, Nâzım Hikmet Harp Okulu Davası sanıklarından da olan Şadi Baba, altı yıl hapse mahkum oluyordu. İhbarı yapan kimdi, bunun, Abdi İpekçi olduğuna inanılıyor, doğru mu, daha sonra bu köşeye sahip olan Hasan Pulur ve Şadi Baba'nın damadı, Ceza ve Tevkif Evleri eski Genel Müdürü Veli Devecioğlu dostumuz, peşini bırakmamak durumundadır. 1956 yılından sonra Arap-Sovyet dostluğu ile birlikte dünyadaki Yahudi partisi, dünya solculuğuna karşı savaş açtı; bu

araştırmanın önemi buradadır. 2) Türk basın tarihinde "Ali Gevgilili Olayı" denilen bir kriz vardır; İpekçi, Gevgilili'yi tutabilmek için, o sırada genç olan Doğan Heper dışında *Milliyet*'in bütün yazar ve çizerlerinin gazeteyi terk etmelerine razı oluyordu. Bu bir sabetayistler ve karşısında olanlar çatışması mıydı; İpekçi hakkında karar vermek için bilmemiz gereklidir. 3) Ayrılanların yerlerine kimler alınmıştır, bunlar sabetayist miydi; bilmeden hüküm veremeyiz. Bunları bilmeden Abdi'nin kızının savunmaları, sadece kendisini üzer; bu acılı ailenin üzülmesinin de hepimizi üzeceği tabiidir. Bunun dışında, madem ki, Washington-Ankara-Tel Aviv ekseni var ve madem ki Yahudi partisi içleştirilmiştir, öyleyse, yakın tarihimize de yeniden bakacağız ve buna mecburuz.

Herhalde gericilik, bakamamaktır ve herhalde gericilik, bilimden korkmaktır. Herhalde gericiliğin kaynağı artık Batı'dadır ve herhalde isim-bilimden bunu da öğreniyoruz.

Üçüncü Bölüm

YERALTI REFLEKSİ

Acaba yeraltı refleksinden söz edilebilir mi; cevabı, öncelikle, ampirik planda aramak yerindedir. Ahmet Necdet Sezer'in, eğer Türkiye siyaset tarihinin şifreleri kullanılacak olursa, "555K" veya "555M" denilebilecek bir işaretle cumhurbaşkanı seçilmesini düşündürücü bulabiliriz, tümüyle bir rastlantı da sayabiliriz. Analiz etmek yararlıdır.

Sezer'in adını değil de yüzünü hatırladığım zaman, Anayasa Mahkemesi Başkanlığı'na seçilişi idi ve sonra soruşturduğumda, 1962 yılında Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu olduğunu öğrendim ve demek, üniversite yıllarından hatırlıyordum. Ankara'da Siyasal Bilgiler ve Hukuk fakültelerini sadece bir sokak ayırmaktadır; arada bir rekabet olmakla birlikte bizler "dost ve kardeş" fakülte tabir ediyorduk. "29 Nisan 1960" tarihinde her iki fakülte öğrencileri, birlikte ve özgürlük için ayaklandık; ben önce ve söz uygunsa liderlerden birisi kabul ediliyordum.

DÖNEM VE KUŞAK

"Bayar-Menderes İstibdadı" diyorduk ve Cumhurbaşkanı Bayar ile Başbakan Menderes yönetimini, hem kemalizmden, hem laisizmden uzaklaşmış ve özgürlüklere karşı amansız bir rejim sayıyorduk; ben bugün, söz konusu rejimin kemalizm ve laisizmden sapmasını abarttığımızı düşünüyorum, diğerleri haklıdır. Ayaklanmamızın, "Federasyon Olayları" denilen bir hazırlık dönemi vardı, birkaç ay geriye gidiyordu; bu hazırlığın yöneticilerindendim ve bu nedenle, gençlik içindeki devrimci lider kadrosunu hem tanıyordum ve hem de bu kadrolar beni başkanları sayıyordu. "28 Nisan 1960" tarihinde önce İstanbul Üniversitesi gençliği harekete geçti, Teknik Üniversite onu izliyordu, Turan Emeksiz yaşamını yitirdi, fakat bize Ankara'ya haberler daha abartılı geliyordu. 29 Nisan 1960 tarihinde biz başlattık; iki fakülte merkezdi, ancak tam bir halk hareketiydi. Cebeci halkı ve yaşlı kadınlar eteklerinde bize taş taşıyorlardı ve halk ile aramızda polis ve 229. Alay birlikleri vardı.[1] Polis ilerliyor ve asker bekliyordu. Hukuk Fakültesi'nin bahçesi caddeye daha yakındı; orada toplanıp slogan söylüyorduk ve "ordu-gençlik elele" en çok söylediğimizdi. Hâlâ nasıl olduğunu ve nereden duyduğumu bilmiyorum, sadece, Menderes'e itiraz eden Kara Kuvvetleri Komutanı Cemal Gürsel'in, zorunlu izne ve İzmir'e gönderildiğini duymuştum; birden "ya ya ya şaşa şa, Cemal Paşa çok yaşa" sloganını başlattığımı hatırlıyorum. Paşa'nın adının gençlik tarafından bilinmesi bu nedenledir; daha sonra Milli Birlik Komitesi Başkanı ve Devlet Başkanı olduğunu ise hep biliyoruz. Öğleden sonra her iki fakülte de işgal edildi.

Ben gizlenmeye başladım, devrimci gençlik, ilk buluşması için, bir şifre icat etmişti; "555K", beşinci ay, mayıs ayı, ayın beşi ve saat beş ve Kızılay'da

1) Alay komutan vekili, tesadüfen, Albay Sabri Süer'di ve Hukuk ve Siyasal Bilgiler fakültelerinde okuyan iki kızının ayaklananlar arasında olduğundan kuşku duymuyordu. Devrim'in dedesidir.

anlamına geliyordu. Daha sonra tarihler değişmesine karşın, bu şifre kullanılıyordu; asker gençliğin buna cevabı, 20 Mayıs 1960 tarihinde oldu. Bu tarihte Harp Okulları öğrencileri, üniformalarıyla, Kızılay'da yürüyüş yaptılar ve özgürlük isteklerini dillendirdiler. Bu 27 Mayıs'ı haber veriyordu ve bugünkü yüksek komutanların önemli bölümü, bu tarihte, Harbiye'den çıkanlardan oluşmaktadır.

Bu tarihte Hukuk Fakültesi'nde sakin öğrenci Ahmet Necdet Sezer'in yine bir beşinci ayın beşinci gününde saat beşe doğru cumhurbaşkanı seçilmesi bir gecikmiş ve belki biraz yorgun, yeraltı refleksi mi; mümkündür. Tümüyle rastlantı olduğunu da düşünebiliriz. Bu nedenle devam etmek daha verimlidir.

27 Mayıs'a karşılık, 12 Mart 1971 tarihi geliyordu. Doğan Avcıoğlu'nun ideolojik ve programatik liderliğindeki radikal, bir tür baasist iktidar girişimi boşa çıkarıldı ve radikal cuntanın lideri Orgeneral Faruk Gürler'in cumhurbaşkanlığında anlaşıldı; iradi olmasa bile fizik planında, bu, solun bastırılmasını dengelemek anlatımına geliyordu. Parlamento feshedilmediği için seçim yine orada yapılacaktı ve sözler alınmıştı; Demirel, başarılı bir manevra ile, söz verilen Faruk Paşa'nın cumhurbaşkanlığını önledi. Peki şimdi, bunun rövanşı mı yaşanıyordu; tıpkı Faruk Paşa Vakası'nda olduğu üzere, imzalı söz verildiği halde, Demirel evine gönderiliyordu. Bunu da bir yeraltı refleksi saymayacak mıyız?

Uğur Mumcu, 12 Mart döneminde, ünlü Mamak Cezaevi'nde iki yıl geçiren arkadaşımızdı. Demirel, nesnel olarak, Uğur'un katliyle başlayan bir siyasi cinayetler zincirinin sonunda, cumhurbaşkanı olmuştu; bu sırada başbakandı ve arkasından Jandarma Genel Komutanı Eşref Paşa'nın suikaste uğraması geldi. Cumhurbaşkanlığı makamındaki Özal'ın ansızın göçmesi, Demirel'in cumhurbaşkanı olmasını sağlıyordu; merdiven budur. Peki tam bu sırada, Demirel'in tam Çankaya'dan indiği günde, katillerin yakalanması gerekçe yapılarak toplumun her kesiminde çok güçlü bir biçimde Mumcu'nun hatırlanması ne demektir ve bunu nasıl anlamamız gerekmektedir? Bir hatırlatma kampanyası sayabiliriz; peki, kime ve ne hatırlatılıyor? Demirel'e bir cinayet mi, Sezer'e güçlü bir aydın hareketi mi, hatırlatılıyor; kim hatırlatıyor ve bu soruya bakarak yine yeraltı refleksinden bahsedebilir miyiz?

Cumhurbaşkanlığı genel sekreterliği görevine atandığında, resimlerinden, Kemal Nehrozoğlu'nu da hatırlayabildim; aynı dönemde ve Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde ileriye eğilen güleç yüzlü bir öğrenci idi. 29 Nisan ve 27 Mayıs tarihlerini, o zamanlar Türkiye'de en ileri aydın keşif kolu olan Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde yaşamıştı; hem Sezer ve hem Nehrozoğlu, yaşanan iç savaş döneminde, çok şiddetli geri rüzgar yediler. Dışlarından bunlardan çok fazla etkilenmediklerini anlıyoruz; ancak bu yanıltıcıdır, geri rüzgarı insanlar, içlerine alıyorlar ve görmek durumundayız. Bu geri rüzgara dayanmak kolay değildir; çünkü ülkenin toprağını geriye kaydırdılar. Kütle bu kadar sağa eğilince, sadece sağ partilerin oy toplamasına nasıl şaşarız ve bu kıran rüzgardan etkilenmemek başlı başına bir iç gücü gerektirmektedir.

TARİH ÖĞRETMEN

Hangi etki, nasıl etki ve hangisi etkili; bu sorular demeti karşısında biri tarihsel ve diğeri biyografik iki notu eklemek durumundayız. Tarihsel olarak altmışlı yıllar Türkiye İşçi Partisi rüzgarının estiği zamandı ve damga vuruyordu. Biyografik planda, Teoman Yazgan, sanata eğilimliydi, karikatürlerimizi çizerdi; Sezer'in ilk kamu görevinde, Nejat Yardımcı ile birlikte Dicle'de buluştuklarını haber vermektedir. Teoman da Nejat da, bizim ocaktandırlar, biz Siyasala "ocak" deriz ve bunları da, yine bizim ocaktan Melih Aşık'ın sayfasında okuyorduk. Nejat, o sırada Dicle'de kaymakam, ocakta benden öndeki sınıflardandı, Halide Edip Hanım, Kurtuluş Savaşı'nda tek pilotun küçük uçağında, Paris'te yayımlanan Le Temps okuduğunu yazıyordu, Nejat bu türdendi, öğrenciliğinde yabancı dilini zorlar ve dünyanın her yerindeki aydın dergilerini okurdu; kaymakamlığın verdiği imkanlardan da yararlanarak Ahmet Necdet Bey'e öğretmenlik yaptığından kuşku duymuyorum. Nejat hep solcu kaldı, hep beraber olduk, emekli olduğunda İşçi Partisi'nden milletvekili adayıydı; Sezer'i zaman zaman bıktıracak ölçüde dol-

durmuştur. İçinde kalmış mıdır, doğruyu sağlayabilecek bir iç sağlığı var mı, zamanla göreceğiz.

Cemal Paşa, cumhurbaşkanlığına geçtiği zaman İzmir'den Nasır Zeytinoğlu'nu genel sekreter olarak yanına almıştı ve Sezer'in de, genel sekreterini, İzmirli değilse bile İzmir'den çıkarması, yine bir tesadüf sayılabilir; her ikisinin de ortak özelliği, yakın zamanlarda izlenen politikanın dışında ve sorumluluklarından uzak olmalarıdır.

Yeni bir yol için, uygulayıcıların eski yolun yolcuları olmamaları esastır.

"Eski olan" ise nedir ve dışına ne ölçüde ve nasıl çıkılabilir? Abdülhamit, 1876-1909 arasında sultandı ve ilk dönemlerinde reformatör bir kral olarak biliniyordu; İsmet ve Kemal Paşalar kuşağını etkilemediğini düşünebilir miyiz, önceki çalışmalarımda hep ve çok etkilediğini yazıyordum. Kuşakların en büyük öğretmenleri gördükleri pratiklerdir; bugün yönetime gelebilen kuşakların ise üç cumhurbaşkanını, etkilenebilecekleri çağlarda yaşadıklarını kabul etmek durumundayız. a) Çocuklukta bir İsmet Paşa vardır, az konuşan ve belli belirsiz gülen, kitabı ve aydını özendiren bir imaj idi. Kim ne derse desin, Kemal Paşa, tehlikeli virajları alabilen bir Osmanlı reformatörü ve İsmet Paşa, bir cumhuriyet düzenleyicisi idi ve formalist olduğunu söyleyebiliriz. b) Lise ve üniversite yıllarında, perde arkasında güçlü bir cumhurbaşkanı olarak Celal Bayar'ı görüyoruz. Bayar, özgürlüklerin üzerine başkalarını süren, hem bir senarist ve hem bir rejisördü; Yassıada duruşmaları bu imajı daha da koyulaştırıyordu. c) Cemal Paşa, yakın zamanların belki de en halkçı imajlı tek cumhurbaşkanı oluyordu; kamu yönetimine tasarrufu ve gösterişten kaçınmayı getirmek istiyordu. Gürsel, etkili olamadı, fakat, o sırada genç kamu görevlilerini etkiliyordu ve mütevazı "Cemal Ağa" çok seviliyordu. Çünkü güven veriyordu. Sezer veya kuşağındaki bir diğeri, eğer kendinden çok uzaklaşmamışsa, bunların etkisinde olmak durumundadır. Sezer'in çıkışını, Putin'in yükselişine benzetmek mümkün mü? Çizgileri daha az belirli yapmak koşuluyla böyle bir benzetme yararlıdır. Demirel'i, eninde sonunda, Türkiye ilericiliği ve emekçi sınıflar uzaklaştırmıştır; bu tarafın zayıf olmasına karşın Demirel çok yıpratılarak çok daha zayıf düşürüldüğü için, uzun ve inatçı bir mücadele sonunda başarıya ulaşıyordu. Güçlü adaylar İsmail Cem ile İlter Türkmen idi; bunlar önlenebilmiştir. Türkmen, ideoloji ve eğilim olarak MHP'li olma-

makla birlikte bir dönem buradan aday olması, MHP için görünüşü kurtarmaya yetebilirdi; bu yüzden, MHP, ortaya çıkan sonuç ile çok sallanacaktır, görüyoruz.

Politika, bir güçler sanatıdır ve yenilgiye, özellikle de güçsüzlüğe uzaktır. Daha ileri giderek politikanın güçsüzlük görüntüsüne bile fazla tahammüllü olmadığını söyleyebiliriz. Bu nedenle ülke politikasında bir toprak kayması gözlemeyi normal karşılamak gerekmektedir.

Evren dönemini, analizi daha karışık olduğu için, bir kenara bırakabiliriz; Özal-Demirel dönemi, "tekeller için iyi olan, Türkiye için iyidir" doktrini çerçevesinde bir yönetim idi. Bu nedenle tekeller ve basın, son derece sağlıksız bir güçlülük psikozu içine girmişti; Özal-Demirel döneminde oligarklar, hadlerini aştılar ve ölçüsüzlüğün girdabına düştüler, farkında bile olamayacak kadar kendilerinde değillerdi.

Yeraltı refleksi mi? a) Tekeller ve basın, denetimindeki Dışişleri Bakanlığı ile birlikte, Sezer'e, İran'a, ekonomik kalkınma örgütü toplantısına gitmesini tavsiye ettiler, anlattılar, uygun haber çıkardılar ve en sonunda empoze ettiler. Sezer gitmedi. b) Tekeller ve en çok Washington tarafından yönlendirilen basın, Sezer'in, Esad'ın cenaze törenine katılmayacağını empoze ettiler ve emin görünerek bu yönde haberler çıkardılar. Sezer, Şam'a gitti. c) Benim değerlendirmeme göre her ikisi de doğru yönde kararlardır.

Ancak akıl düzlemi, her hareket veya eylemi, kavramlaştırmak demektir. Sezer'in, (1) genel sekreterlik için akıl verilerek ve haber çıkartılarak yapılan telinleri, (2) İran'a gitme direktiflerini, (3) Esad'ın cenazesine katılmayı sansür eden haber ve yazıları, görmemesi ve tam tersini yapması, tekeller tarafında bir güçsüzlük şırıngası işlevine sahiptir. Bunun, tekelleri kötümserliğe iteceği ve "büyük" basının başyazarlarını sinirlendireceğini tahmin etmek zor değildir;[1] örneklerinin gecikmediğini görüyoruz.

1) "Böyle bir şeririn –bizce mevcut olmayan– manevi huzurunda eğilmek Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı'nın yapması gereken bir hareket midir? Protokol gereği Şam'daki Türkiye Cumhuriyeti Büyükelçisi'nin cenaze töreninde bulunması, Suriye'nin neyine yetmiyordu?" O. Ekşi, İki Konu, İki İtiraz, *Hürriyet*, 14 Haziran 2000.

REFLEKS VE MİSYON

Öyleyse, bir yeraltı refleksinden söz edebiliriz; kütlenin ve tarihin kayması olarak da anlamak mümkündür. Peki, önemli mi; yakın zamanda ve hızla güçlü bir aydın hareketi ve sol yükseliş gerçekleştirilmediği sürece, şimdiye kadar izlenen politikalardaki Özal-Demirel abartma ve kuralsızlıklarını tamir etmekten başka bir sonuç doğurmaması büyük ihtimaldir. Başka bir biçimde söylenecek olursa, çevre ülke ve halklar üzerinde nüfuz kurmak, hiçbir zaman, yalnızca ekonomik ve askeri bir açılım değildir; aynı zamanda ideolojik olduğunu biliyoruz. Avrupa ve arkasından Amerika, sadece ekonomik gücüyle ve askeri imkanlarıyla değil, aynı zamanda "uygarlık misyonu" ile nüfuz kuruyordu. Türkiye yönetimi nesnel olarak bunu anlamış olabilir; anlamamış olsa bile en azından bunun nesnel koşullarını görebiliyoruz.

Refleks mi? Eninde sonunda kendiliğinden salınımdır. Beklemek mi, mutlaka iradi olmak zorundadır. Bu ise soldadır.

Dördüncü Bölüm

CANDARLI HALİL PARTİSİ: CHP

Batı dillerinde daha açıklıkla görüyoruz, "parti", taraf olmak demektir, bir görüşe, bir fikre, bir tarafa ayrılmak, bu tarafı çoğaltmak, güçlendirmek ve iktidar yapmak anlamındadır ve bu işe de "siyaset" diyoruz, Arapça "seyis" kelimesiyle aynı kökten geliyor, alıp götürmeyi içermektedir. Öyleyse "parti" olmak mutlaka ve mutlaka, kendinin olan görüşlerini açıklayıp taraftarlarına saf biçimde iletilebileceği mekan ve imkanlara sahip olmakla mümkündür; bu nedenle bir particilik dehası olan Lenin, bir partinin gücünü, yayınlarının tirajı ve topladığı aidatın miktarı ile ölçüyordu. Öyleyse, bu tanıma göre, İşçi Partisi, bir partidir; çünkü bazıları çok etkin olmak üzere yayınları var ve şu anda da televizyonunu yaymak üzeredir. Fakat bu tarife göre, tam karşıda, Fazilet de bir partidir, çünkü gazetesi ve kendisinin diyebileceği televizyonu olduğunu biliyoruz. Demek, bu tarife göre, Cumhuriyet Halk Partisi, kesinlikle parti değildir ve olsa olsa, bir Candarlı Halil Partisi'dir.

Siyasetçi, görüşü olan ve bir karar ve hatta bir kararlılığı açıklayan kimse-

dir; kuşkusuz buna ulaşıncaya kadar pek çok sorular formüle eden, tartışan, araştıran biridir, ancak, siyasetçide biz bu aşamaları göremeyiz ve karşımızda, sadece ve sadece bizi kararı etrafında toplamaya çalışan bir önder ve bir sürükleyici vardır. Bu nedenle eğer birisi, "Galiba Demirel'i seçecekler..." veya "bunlar Sezer'i düşürmek mi istiyorlar?" ya da Ecevit'in bir "höt" demesiyle özür diledikten sonra, aynı Kürt yoğunluklu illere MHP'li Bahçeli'nin giderek Kürtler ile sarmaş dolaş olduğunu görünce, "bakalım başbakan bize yönelttiği eleştiriler gibi MHP'yi kınayacak mı?" türünden sorularla konuşuyorsa, bu, aynı anlama gelmek üzere Altan Öymen, hiçbir zaman politikacı değildir, ancak ve ancak bir fıkra yazarıdır. Sormak, söylenene tereddütlü yaklaşmaktır, Öymen, kendisinin inanmadığına başkalarının inanmasını beklememek zorundadır ve hâlâ Aydın Doğan Holding'in bir fıkra yazarı olarak hareket etmektedir. Herhalde bunu kurucu bir partinin tükenme arazı sayabiliriz; çünkü Türkiye'de, Aydın Doğan Holding, Dinç Bilgin Holding, Uzan Holding'te fıkra veya başyazarlık, yazanlarıyla birlikte, can çekişiyordu, son üç-dört ay içinde gözlerimiz önünde tükenmiştir.

CİM KARNINDA BİR NOTA

Çağdaşı kaynaklar "Çandarlı" değil, "Candarli" olarak kaydediyorlar ve "cim karnında bir nokta" ile yazıyorlar; Arap harfleri arasında "ç" yoktur, "c" var, ve bunu İraniler icat ettiler, biz onlardan aldığımız için, iki tür yazımını normal sayabiliyoruz. Halil, bu vezir ailesinin sonuncusudur; İstanbul'u fethetmek isteyenlerin değil İstanbul ile uyuşma partisinin lideriydi ve genç ve hırslı, aynı zamanda hülyalı Sultan İkinci Mehmet'e karşı sürekli babası İkinci Murat'ı ileri sürüyordu. Bu "iki partili Osmanlı" çözümlemesi benim Fatih Sultan Mehmet çalışmamın temel dinamiğidir, orada var. Candarlı Halil'in, İstanbul'u fethe hazırlanan Mehmet'in planlarını Bizans'a bildirdiği konusunda pek az kuşku olmalıdır; bu vezir ailesi hakkında tek monografinin sahibi

Uzunçarşılı'nın da, "Halil Paşa Bizans İmparatoru ile dost geçinmek taraftarı idi" demesi, Prof. İ. H. Uzunçarşılı, Çandarlı Vezir Ailesi, s. 90, bunun aynı bir kanıtı olmaktadır. Bu döneme ait en güvenilir tanık olan iki Bizans tarihçisi, Çandarlı Halil'in, Bizans'tan rüşvet aldığına dair kayıtlara sahiptir; Mehmet, Bizans'ı alır almaz, Candarlı'nın boynunu vurdurmuş ve ölçüsüz servetine el koymuştur, hep biliyoruz. Bu Candarlı Halil Partisi'nin sonuna işaret ediyordu, tükendiler.

Şu sırada Amerika başkanlık seçimlerine hazırlanıyor ve iki partinin başkan ve yardımcılarının seçilmesine tanıklık ettik. Usûl şudur, eğer biri deneyimsiz ise, Bush, diğeri politik deneyimli seçiliyor, Cheney, ve aynı şekilde biri, Gore, uçkur hikayelerinden lekelenmiş ise, diğeri, uçkuru muhkem olanlar arasından bulunuyor; demek bir ve iki numaranın aynı damgayı yemiş olmamaları esastır. Fakat Çandarlı Halil Partisi'nde buna hiç bakılmadığını görüyoruz; hem A. Öymen ve hem de T. Erdem, Aydın Doğan Holding damgasını taşımaktadırlar, buraya getirilmeden önce, Aydın Doğan'dan maaş alıyorlardı. Bu iki arkadaşımızın, Aydın Doğan için yazı yazmaları ve partileri için ellerine kalem almamaları çok büyük bir ayıptır. Aydın Doğan'ın *Milliyet*'in kırk gün süren Lale Devri eğlencelerinde A. Öymen'i parti başkanları arasında değil de, kendisinin fıkra yazarları masasında misafir etmesi gerçekten çok kabadır. CHP tabanının buna hâlâ isyan etmemesini ihanet saymasak bile nefret olarak görmek zorundayız. Demek, taban da, holding ile özdeşleşmeye karşıdır.

Moğollar'da "inal" adı, annesi asil, babası sıradan çocuklara veriliyor; "batu" ise Türkleşmiş Moğollar'ın kurduğu, Tatar Altın Ordu Devleti'nin gerçek kurucusunun adı idi. Eski arkadaşımız İnal Batu'nun babası, yirmili yılların *Aydınlık* çevresinde çalışmış bir komünist ve daha sonra seçkin bir hümanist tiyatro yazarımızdı, ancak İnal'ın bir zamanlar Ali Şen'le adını duyurması yetmiyormuş gibi bir de kızının Yeşilçam serüvenlerinden popülarite aramasına bakacak olursak, bir "hayırsız evlat" olduğuna karar verebiliriz. Getirildiği CHP dış politika sözcülüğünde yaptığı açıklamalara gelince, tek sözcükle "skandal" demek zorundayız. 1) Ecevit, Hindistan'ı ziyaret ederken, Pakistan'a gitmesini isteyen tek parti, CHP ve tek sözcü Batu oluyordu; bundan kısa bir zaman önce aynı seyahati yapan Clinton da Pakistan'a uğramaya zorlanmıştı. Bu, bir Washington çizgisidir. 2) Laik Türkiye'nin, İslam Ülkeleri

Örgütü'ne üye olmasına anayasal engeller var; bu o kadar öyle ki, seksen öncesinde Demirel-Erbakan, bütün istemelerine karşın, anayasayı çiğnemek suçundan korktukları için bu örgüte giremediler, sokan eylülist cunta olmuştur. Sezer cumhurbaşkanı olduğu zaman, Tahran'da bu örgütün bir toplantısına katılmak sorunu ile karşılaşıyordu; İran ile iyi ilişkiler başkadır, islamik bir örgütün toplantısına, ilk iş olarak, katılmak bambaşkadır. Washington ve bütün uyduları, CHP sözcüsü Batu, Sezer'i bu toplantıya katılmaya zorluyorlardı, Sezer'in reddetmesi isabetlidir. 3) Şimdi daha açık, biz yazdık, bir tereddütten sonra netlikle kabul edildi, Sezer'in Esad'ın cenazesine katılması, bölgemizden önemli bir devlet adamına gerekli saygıdan daha çok, İsrail-Washington eksenini "distancer" etme anlamına geliyordu; Candarlı Halil Partisi'nin Sezer'i bu adımdan caydırmak istemesi gafletin çok ötesindedir ve Batu, bu yönde açıklamalar yapıyordu. Öyleyse, dış politika sözcüsü Batu'nun açıklamalarına bakarsak, CHP gerçekten bir Candarlı Halil Partisi'dir ve Washington ile İstanbul oligarşisinin sözünden çıkamıyor; acıklı, vurulması gerekli net bir tablodur.

TURUVA ATI

Bu partinin araştırma bürosunda, Truva atı yollu kadrolaşmadan daha önce söz etmiştim; Öymen-Erdem'in çok gerilerde kalması üzücü olmakla birlikte fıkra yazarlığının insanı gerileten bir mekanizma içerdiğini saptadığımız için fazla da şaşırmıyoruz. Anlamaları için belki daha çok büyük ve çok hayırlı bir transformasyon yaşanıyor, bunu "gericiler batıcı oldular, batıcılar gericidirler" biçiminde de söyleyebiliriz. Batı'da çalışmak mı; "iyi" bir iş olsaydı ben yapardım, gidenlerin hepsinden önce, hepsinden çalışkan, bazılarına göre ise daha yetenekliydim, reddettim. Batı'da "büyük" sayılan A. Marshall'ın hep tekrarladığımız bir sözü var, iktisatçı, her soruya "arz ve talebe bağlı" cevabını veren bir papağandır, diyordu. Batı'da çalışmak mı; eninde sonunda

hepsi Cottarelli türü bir papağana dönüşmek zorundadırlar, öyle oluyorlar ve ne sorulursa, "ücretleri dondurun" veya "nemalarını kesin" ya da "işten çıkarmayı yumuşak yapın" ya da "hepsini kısın" sözcüklerini tekrarlayabiliyorlar, tüm bildikleri bundan ibarettir. Zavallılar, clientale ülkeye gittiklerinde kendilerini kral sanırlar, ama Washington'daki "H" Street'teki odalarında sıkıntıdan boğulurlar; bu nedenle çoğunun ruh sağlıkları da bozuktur. İşte Öymen-Erdem ikilisi Türkiye'den Batı'ya sığınıp da bir ömür, "H" Street'te gericileşen, papağanlaşan birtakım zevatı, CHP'nin araştırma bürosuna doldurdular ve bu açıdan da Candarlı Halil Partisi olmaya hak kazandılar. Ayrılmalarından önce çoğuyla beraber çalışıyordum, içlerinde imam bayıldı'yı andıranları vardı, hepsi patlıcan olarak döndüler; artık Türkiye'de olanları anlayabildikleri bile kuşkuludur. Zorlandıkları zaman ağızlarından dökülecekler Cottarelli'ninkilerle aynıdır ve bu nedenle CHP, ekonomik söylemi açısından da, bir Candarlı Halil Partisi'dir. Avrupa Birliği'ne iman etmiştir, özelleştirmeye taraftardır, istikrar politikası adı altında büyük kütleleri daha da yoksullaştırma politikası karşısında sadece gevezelik etmektedir; IMF patlıcanlarından başkasını bekleyemeyiz. Bu durumdalar, öyle bir durumdalar ki, artık Mesut Yılmaz bile bunlarla dalga geçebiliyor ve bunları yok sayabiliyor ve ne yazık, bunu bile anlayamıyorlar.

Reagan-Thatcher politikasının ilk ve en büyük hedefi, sendikaları ortadan kaldırmak, olmazsa zayıflatmak idi ve böylece işçi piyasasını flexibil yapmak istiyorlardı, yaptılar. Artık iki yüzyıllık bir mücadele ile iş güvenliğine kavuşmuş Batılı emekçi de çıplaktır ve durumunu anlatmak için bilimselleştirilen yeni bir sözcük kullanılıyor, precarite, "iğretilik" demektir; Batılı emekçi artık kendisini precaire duyuyor, "iğreti" anlamındadır ve bu durum, herhalde Batı'da stress hastalığının yaygınlaşmasının önemli bir nedenidir. Şimdi kamu kesimini mürtecilerden arındırma tartışmaları içinde Ecevit hükümetinin izlediği stratejide, asıl amacın, bunu bir adım daha ileri götürmek olduğunu sezebiliyoruz. Bu, flexibilisation alanını genişletmek, şu anda IMF'nin dogmaları arasında baş yerdedir; arındırma bahanesiyle bir kariyer temeline bağlı kamu hizmetini de gevşek ve yumuşak hale çevirmek, hedef olarak ortaya çıkmaktadır. İşçiler için sigortalılık yaşını, Türkiye ölçüsünde, istatistik ömrün sonuna yaklaştırmak, çalışanları, sigorta sisteminden ve dolayısıyla sendikal düzenden uzaklaştırmak demek oluyordu; bu nedenle ben, Ecevit'in bu

düzenlemesini tam bir "karşı devrim" olarak nitelemiştim, burada sadece hatırlatıyorum. Şimdi sırada memur düzeni var.

İki tekrara izin verileceğini umuyorum; birincisi, bir arındırmaya kesin ihtiyaç olduğudur. Otuz yıllık iç savaş döneminde, kamu yönetimi, güvenilmeyen sol ile en iyi mücadele edeceklerine inanılan tarikatçı ve faşistlerle doldurulmuştur ve Kürt kalkışmasından sonra bu doldurușa hız verilmiştir. Fonksiyon bu olunca, tarikatçı ve faşistlerin en çok İçişleri ve Adalet bakanlıklarına yığılmalarını anlayabiliyoruz; hiçbir liyakatları olmadığı ve sadece kinleri bulunduğu için polis polislikten ve yargı yargı olmaktan çıkma tehlikesiyle karşılaşıyordu. İkincisi ise şudur; bu hiçbir zaman bir sızma değildi, Tağmaç'tan Güreş'e kadar Genelkurmay Başkanları'nın takip ettikleri bir "devlet politikası" idi, bilerek yapılıyordu. a) Ecevit, 1974 yılında İçişleri Bakanı olarak Oğuzhan Asiltürk'ü seçiyordu, bunu izleyen MC Hükümeti'nde Demirel, Korkut Özal'ı buluyordu ve bunu izleyen Özal zamanında Abdülkadir Aksu İçişleri Bakanı oluyordu.. İkisinin idare ile ilgileri yoktur ve her üçü de tarikatçıdırlar ve İçişleri Bakanlığı bunların zamanında mürteci vali ve kaymakamlarla doldurulmuştur. b) Bu politikada, kamu yönetimi içinde, Vecdi Gönül, Galip Demirel, Bekir Aksoy, İçişleri Bakanlığı'nın tarikatçılarla doldurulmasının uygulayıcıları oldular. c) O. Sungurlu, Ş. Kazan, M. Ağar, "Türk-İslam Sentezi" Adalet Bakanları idiler ve bunlar zamanında bakanlık, hukuka ve kemalizme en küçük bağlılığı olmayan yargıç ve savcılarla doldurulуyordu. Bunlara her iş, çetelerle bağ kurmak dahil, serbestti ve tek, solcu ve Kürtlere yüksek ceza vermeleri isteniyordu. El hak, isteneni yaptılar.

Burada devam ederken, Şair-i Azam Abdülhak Hamit'in bir sıkıntılı halinden söz etmeme izin verilmesini de diliyorum; üstadın aile meclisinde başlıyor. Makber yazarımızın etrafında toplanmış aile ileri gelenleri bir gün sıkıntıdalar, söyleyemiyorlar ve sonunda biri cesaret ediyor ve "Şair-i Azam, Lüsyen Hanım sizi aldatıyormuş" diyor, zor, ancak söylemek gerek, çünkü dedikodu var. Hamit, beklenenin aksine kızmıyor, sakin "peki" diyor ve anlaşılıyor, tahkik edecektir, umutlanıyorlar. Bir süre sonra Şair-i Azam, aile meclisini topluyor, vakur bir halde, "tahkik ettim, aslı yokmuş" diyor, herkesi sevindiriyor ve "Lüsyen'e sordum, aslı yok dedi" diye tamamlıyor. Ben bu hikayeyi, üstad Adalet Bakanı Profesör Türk'e adıyorum; Türk, mürteci yargıç ve savcılar ile ilgili iddiaları müfettişlere incelettiğini ve hepsinin asılsız çıktığını

ilan ediyordu. Güzel, ama Lüsyen Hanım'a inceletse de olurdu; bu müfettişler, genellikle itham edilen savcı ve yargıçlar arasından çıkmıyor mu, yoksa IMF'den mi geliyor, bir bakanın bu kadar basit mantık hataları yapması hem düşündürüyor ve hem de güldürüyor.

SEZER-ÖZKAN TARTIŞMASI

Hâlâ yalanlanmadığına göre doğru kabul etmek zorunluluğu var, Sezer ile Ecevit'in yardımcısı H. Özkan arasındaki tartışma öğreticidir; Cumhurbaşkanı önüne getirilen valiler kararnamesinde Fethullahçı valiler olduğunu tespit ettiğinde, Özkan, inkar etmemiştir. Bu, Ecevit Hükümeti'nin arındırma konusunda en küçük bir samimiyet sahibi olmadığının son kanıtı sayılabilir ve öyleyse yapılması gereken açıktır. 1) Kamu çalışanları, eline bir de balta verilmiş, Ecevit Hükümeti'nin insafına bırakılamaz ve bu iki yüzyıllık memur düzeni bozmak için hiçbir neden bulunmamaktadır. 2) Arındırma düzeni, altı ay veya en çok bir yıl olarak düşünülebilir, normaldir. 3) Arındırmada temel mekanizma kaydırma olabilir, tarikatçı savcı ve yargıçların imam hatip okullarında hukuk ve fıkıh öğretmeni olmalarında hiçbir sakınca görmemek gerekiyor. 4) Kaymakamların, emekli oluncaya kadar il hukuk işleri müdürlüklerinde çalıştırılmalarının pek çok örneğine sahibiz. 5) Üniversite profesörlerinden tarikatçıları İlahiyat Fakültelerinde istihdam etmek mümkündür. 6) Ancak bunları veya kamu yönetiminden çıkarılabilecekleri müfettişlere veya Lüsyen Hanım'lara bırakmak, gereksiz bir oyun olarak görünmektedir; özel bir "arındırma kurulu" isabetlidir. 7) Kuşkusuz hem 12 Mart'ta ve hem de 12 Eylül'de uygulandığını biliyoruz. Her ikisinde de ne tarikatçıların ve ne de ülkücülerin bir itirazı olmadığını biliyoruz. Nereden mi biliyoruz; ben, 12 Mart'ta Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nden, 12 Eylül'de Gazi Üniversitesi'nden arındırılmıştım, bayram yapıyorlardı.

CHP kurucuymuş, memur partisiymiş, CHP'siz Meclis olmazmış, hepsine

İsmet Paşa'nın vecizelerinden birisiyle cevap vermek mümkündür, "hadi canım sen de..." Halk Partisi'nin uzun yıllardan beri bir çadır bile kurmadığını hep görüyoruz. Ayrıca uzun yılları, Aydın Doğan Holding'te veya Washington'da Beyaz Saray, Dünya Bankası ve IMF'nin yan yana dizildiği "H" Street'te geçirmek, çadır kurmayı bile unutmak anlamındadır; daha da önemlisi, uzun yıllarını, halkının iyiliği için mücadeleye ayırmamış olanların önümüzdeki gelişmelerin binde birini bile anlaması imkansızdır, şimdi bunları yaşıyoruz. Ne gazeteleri ve televizyonları var, bunun yerine A. Doğan'ları, D. Bilgin'leri, K. Uzan'ları var, huzurları yerindedir.

Bu partide araştırma bürosunu, İsmet Paşa kurdu; başına, Fethi Okyar'ın oğlu Doçent Osman Okyar'ı getirdi, ama Osman Bey'den yararlanamayacağını biliyordu ve hem iktisatçı ve hem de siyaset bilimci olan, böylece ülkeyi çok iyi bilen Doğan Avcıoğlu, araştırma bürosunun gerçek yöneticisiydi. Turan Güneş ve Coşkun Kırca oradaydı ve ben hem öğrenmeyi severdim ve hem de nereden öğreneceğimi iyi biliyordum, CHP'li hiç olmadım, fakat, Doğan'a yardım etmek gerekçesiyle, onlardan öğreniyordum. Şimdiki Gima'nın arkasında o zaman güzelce bir binaydı, Paşa gelirdi, Doğan'la bir odaya kapanır, dört saat beş saat tartışırdı ve biz belki de bir sözcük kaçırmamak için neredeyse kulağımızı kapıya dayardık. Demek bir borcum var, bu yazdıklarımı, o günlerden kalma bir borcumun karşılığı kabul edebilirler ve isterlerse malları türü kullanabilirler, aslında orta malıdır.

Cumhuriyet Halk Partisi'ne, herhalde "kaybettik-hükümsüzdür" yollu bir ilanın zamanıdır. Yerinde Candarlı Halil Partisi var, boynu vurulmayı beklemektedir. Ve herhalde Türkiye ilericiliği kendi göbeğini kendisi kesmek ve CHP'siz politikalar keşfetmek zorundadır.

Beşinci Bölüm

TEKELLERİN DEVLETLEŞMESİ

Birinci Süleyman'a "muhteşem" denmesine karşılık bir de "kanuni" adı neden veriliyordu; düşünmeyi unutmuş görünüyoruz. Sultan, savaşa giderken atın özengisini tamir eden yeniçeriyi çok ağır bir biçimde cezalandırmıştı; yoksa Kanuni deli miydi, bunu sormak durumundayız. Eğer asker özengi tamir edebiliyorsa, o zamanda sermaye sınıfının bir bölümü olan esnaf ile içiçedir; Süleyman bunu yasa dışı buluyordu, kızgınlığı buradan kaynaklanıyordu. Peki şimdi, ülkede hukuk çok gerilediği için mi, yargı tepeleri sermaye ile düğün yapıyor, yoksa, sermaye ile birlikte eğlenmeye başladığı için mi, bugün kanun diye kanun diye kanunu çiğniyoruz, soru budur. Gözlemler bizi düşünmeye zorluyor ve ben sayıyorum: a) Yargıtay Başkanı Sami Selçuk'un, Türk kökenli Amerikan zengini A. R. Bozkurt'un davetlisi olarak Amerika'da konferans turuna çıktığını artık biliyoruz; hukuk tarihimizde böyle bir anomaliyle ilk kez karşılaşıyoruz. b) Önceki Yargıtay Başkanı M. Uygun, yargıçların cüzdanlarıyla vicdanları arasında sıkıştığını söylemişti ve bizi çok üzmüştü. Fakat şimdi Yargıtay Başsavcısı militan demokrat V. Savaş'ın zenginler mektebi Bilkent'te okuyan kızını bir holdingzade ile yüz mil-

yarlık bir düğünle evlendirdiğini okuyunca üzüntüden kurtulmuş bulunuyoruz. c) Bu düğünde holding tarafının tanıklığını, son zamanlarda memur aleyhine kararlarıyla yeni bir kodifikasyon gerçekleştiren Danıştay'ın başkanı E. Çırakman'ın yaptığını okuyunca hiç şaşırmadık. d) Anayasa Mahkemesi'nin yeni başkanı M. Bumin, yargıçlar kararlarıyla konuşurlar diyordu, seviniyorduk, ancak anayasa ve siyasi partiler düzeni ile ilgili en önemli görüşlerini, Ankara Ticaret ve Sanayi Odaları başkanları ile ayrı ayrı yaptığı sohbetler sırasında telaffuz etmiş olduğunu, sızan haberlerden ittila kesbettik ve yine de şaşırdık. e) Ankara DGM savcılarından N. M. Yüksel'in, Ankaralı işadamları tarafından tertip edilen bir geziyle Atina'ya uçtuğunu okuyunca derin acılar duyduk, Yüksel'in, Atina meyhanelerinde masa üzerinde sirtaki yapmasının, dünyaya DGM yargıç ve savcılarının insani yanları olduğunu da göstermesi açısından büyük yararları var, fakat böylesi ülkemizin gelenekleri içinde yoktur. Peki ne oluyoruz; bunların normal sayıldığı bir ülkede bağımsız hukuktan söz edebilir miyiz ve daha acısı ülkede, hukukçulara ve Hukuk Fakültelerine içerilmiş olarak bir hukuk kalmış mıdır, bunu, sormak durumundayız.

ZAVALLI YÖK

Cumhurbaşkanı Sezer, rektörler atanmasında, YÖK ile arasındaki yönetim pürüzünü istediği yönde çözerek sonuçlandırmış bulunuyor; atamalar yapıldı ve peki biz "iş bitti" diyebilir miyiz, tam tersine şimdi başladığını bile söyleyebiliriz. Bu kriz sırasında YÖK, artık düzen için bete noire olduğundan hem sağdan ve hem soldan sert bir biçimde eleştirildi, bu nedenle işin YÖK tarafını bırakabiliriz; ama Sezer'in konumu hukuk ve öz açısından yerinde miydi, bunu tartışmak istiyorum. 1) Bir kez, Sezer'in, üniversiteden bildirilen altı ismi, üniversitenin seçimi olarak değerlendirmesi, hukuk açısından hiçbir zaman savunulamaz; bir yüksek hukukçunun bu değerlendirmesi çok

umut kırıcıdır. İrade, seçmektir ve bu, bir kişidir; bugünkü sistemde, üniversitede yapılanı, bir isim saptaması olarak düşünmek zorundayız. 2) Sezer, Anayasa Mahkemesi deneyiminden bilmek durumundadır, ilk turun hiçbir anlamı yoktur; seçim, ancak belli nisab ile ve turların sonunda yapılandır. 3) Yasa, YÖK'e, üniversitelerdeki sıralamayı ve Cumhurbaşkanlığı'na da YÖK'ün sıralamasını gözardı etme imkanı tanımaktadır; böyle bir durumda, YÖK ve Cumhurbaşkanlığı'nın sadece itiraz edilenleri değil, itiraz edilmeyen kararları da, üniversitelerin saygınlığına ve üniversite hocalarının onuruna darbedir. Bugünkü sistem, Kenan Evren başkanlığındaki cuntanın, üniversite öğretim üyelerine aşırı güvensizliğinin ortaya çıkardığı ve neresinden bakılırsa bakılsın, bilim adamına hakaret içeren bir düzenlemedir; bir üniversitede, üniversite tarafından seçilmemiş, ancak eğilim saptamasında öne düşmüş bir profesörü, YÖK'ün makasından kurtarmanın üniversite özerkliği, üniversite iradesine saygı ve bilimsel özgürlükle hiçbir ilgisi bulunmamaktadır. Üniversite özerkliği ve bilim adamının onuru söz konusu olduğunda Sezer ve Gürüz düzenlemeleri arasında bir fark göremiyoruz.

Peki, tevhid-i tedrisat ne demektir? Şu içinde yaşadığımız Türkiye'de bu soruyu bu yüksek hukukçunun akıl edememiş olması şaşırtıcı olmasa bile son derece üzücüdür. Kemalist "Öğretim Birliği" ilkesi, bu ülkede, aynı eğitim kuruluşlarının aynı hukuk ve yönetim rejimine tabi olması anlamındadır; din eğitimi veren okullarda da öğretmenlik, yöneticilik ve bunların atanması bir ve aynı rejim içinde olmak zorundadır. Ama öyle mi; şimdilerde ülkede bir rektör ataması tartışması var, ancak görüyoruz, Başsavcı Vural Savaş'ın bir holdingzade ile evlenen kerimesinin okuduğu Bilkent Üniversitesi'nin rektörünün atanması bunun dışındadır. Daha açık söyleyebilir miyiz, Gürüz ve Sezer, bir üniversitenin rektörünün atanmasında ihtilafa ve yetki çatışmasına giriyorlar; ancak hem Gürüz ve hem de Sezer, Bilkent Rektörü'nü atama yetkisinin olmadığını unutuyorlar. Sezer'in, Ankara Üniversitesi'ni ve Cumhuriyet Başsavcısı'nı atama yetkisi var; fakat Başsavcı V. Savaş'ın kızının okuduğu üniversitenin rektörünü atama yetkisi bulunmamaktadır, çelişkiyi bile göremiyoruz.

Kabul edelim, Tevfik Fikret'i hatırlayalım, kanun diye kanun diye, ülkede tevhid-i tedrisat ayaklar altındadır. Gazetelerde boy boy ilanları var, okumak için on beş bin dolar, yurt için dört bin dolar, harçlık için şu kadar bin dolar

ödeyebilen ailelerin çocuklarının okuyabildikleri holding üniversitelerinde, rektör seçimi serbesttir ve biz buna kamusal skandal veya rezalet demek durumundayız. Artık ülkede iki hukuk ve iki rejim olduğunu açıklıkla söyleyebiliyoruz; "tekelistan hukuku" ve diğer hukuk; son tartışmalar, teferruat da sayılabilecek diğer hukuk alanında oluyordu. Sabancı Ailesi, bir başka açıdan da ilgi çekicidir; hızla biriktirilen serveti dağıtmamak için akraba evlenmesi, ailede zeka özürlülerin çoğalmasına yol açıyordu ve bu öyle bir boyuta ulaştı ki, aile, Çamlıca'da Doğan Avcıoğlu'nun evinin karşısında bir zeka özürlüler hastanesi açmak zorunda kaldı. Sakıp Bey de herhalde bu aile hastalığının üzerini örtmek için konuşmasını değiştirdi, şimdi konuşurken hep zeka özürlüsü taklidi yapıyor ve biz şimdi ülkemizde, ODTÜ hocası Prof. Tosun Terzioğlu'nu, ODTÜ hocaları olarak rektör seçemiyoruz, ancak, Sakıp Sabancı bizim Tosun'u ailesi adına kurduğu üniversitede rektör yapabiliyor ve burada ne öğretim üyelerinin ne Gürüz'ün ve ne de Sezer'in sözü geçmektedir, bu bir kamusal rezalettir. Sabancılar'ın üniversitesinden mezun olanlar ODTÜ mezunları ile aynı hakka sahipler, ayrıca devlet bu üniversitelere bütçeden cömertçe yardım yapıyor; ODTÜ kendi ormanını kendisi kurarken, Koç'un kurduğu üniversiteye bir orman bağışlıyor ve bu kanunsuz uygulama daha sonra Danıştay genel kurulunun kararı ile kanuni yapılıyor; bu yurttaşlık onuru ile bağdaşmayan bir alandır. Bu ülkede şimdi, Fatih Üniversitesi'nde Seyyar Vaiz Fethullah Gülen rektör atayabiliyor, bir başka yerde dokuzlu telefonlarda seks satarak kazanılan paralarla üniversite kuran bir muhterem, rektör atayıp gönlünce değiştirebiliyor; ancak üniversitelerde, öğretim üyeleri, sağcısı ve solcusu, bu ülkenin zencileridirler. Üstelik şimdi, eylülist cunta ile üniversiteler tarikatlara ve ülkücülere teslim edildiği, hocaların çok büyük bir bölümü tarikatçı ve faşist olduğu için de, en çok tarikatçı ve faşistler ülkenin zencisi olmak yolundalar.

Ancak asıl bölücülük işte budur. Çünkü bu ülkede solcusu, ülkücüsü, tarikatçısı, Koç'un, Sabancı'nın, Has'ın, Gülen'in, Dalan'ın üniversitelerinin öğrencileriyle karşılaştıramayacak ölçüde bu ülkenin çocuklarıdırlar; çünkü kavgaları, eninde sonunda ülkeye sahiplik üzerinedir. Halbuki üniversite öğrencileri üzerine yapılan yeni anketler bunların yarısına yakınının Amerikan yurttaşı olmayı istedikleri ve planladıklarını ortaya çıkarıyordu; holding üniversitelerinde bu oranın yüzde yüze çıktığını düşünmek zorundayız. Buralar-

da para dolar, meşrubat kola, yiyecek hamburger, dil Amerikanca'dır; Amerika'ya bağlanmalarından başka ne bekleyebiliriz ve burada kolonizasyon hukuku geçerlidir.

TEKELİSTAN HUKUKU

Artık detay hukuku diyebileceğimiz hukuk ile tekelistan hukuku birbirinin zıddı oluyorlar; birinde meşru olan diğerinde gayri meşrudur. Örnek arıyorsak önümüzde Koç bursları var ve ben bu bursun mekanizmasını, yüksek yargıçların sermaye temsilcileri ile sohbetlerinde yardımcı olabileceği düşüncesiyle şematize etmek istiyorum. a) İslam'da cenazeye çiçek atmak yoktu, ama güzel olduğu için halkımız benimsedi, sevdiklerimizi son yolculuklarına çiçek demetleriyle gönderiyoruz. b) Camiler, kamunundur, bakımları ve çalışanların maaşları devlet tarafından üstlenilmektedir. c) Çiçeksiz çelenk tahtaları putlara benziyorlar, çirkindirler, siyah ve aynı zamanda korkutucudurlar. d) Cenazelerin önüne bu çirkin tahtaları sıralamak bir devlet kuruluşu olan Diyanet İşleri Başkanlığı'nın izni ve müsamahası ile olabilmektedir. e) Bir kamu alanı olan camilerde para toplamak da ancak devletin izni ile mümkündür; cenazelere bu siyah putları koyarak bir harç alınmaktadır. f) Ancak her haliyle kamusal bir yerde ve kamusal irade ile toplanan bu harçlar, hazineye değil, Koç Ailesi'nin bir kuruluşuna akmaktadır. Koç Ailesi'nin günlük harcamalarını bu paralarla yapmadıklarını biliyoruz, ihtiyaçları yoktur, ancak yaptıkları daha usûlsüz ve yerleştirilen din-ideoloji söz konusu olduğunda çok daha tehlikeli ve zararlıdır. Çünkü böylece toplanan paralarla öğrencilere burs verilmektedir; burslu öğrenciyi seçen Koç Ailesi'dir ve kamu imkanlarıyla yaratılan fonun adı da Koç Bursu olmaktadır. Bu devlet babanın silinip yerine tekel babanın konması anlamındadır; alanı her gün daralan mer'i hukuka göre gayri meşru, ancak tekel hukukuna göre meşrudur.

Burada hukuk alanı ile dinsel alanın birbirine ne kadar yakın olduğunu

bir kez daha görüyoruz ve örneklerimiz her gün artıyor. Birisine, *Aydınlık*'ta Burçak Anger çok güzel bir biçimde değindiği için, benim tekrarlamama gerek kalmadı; ancak yine de anmadan geçemiyorum. Bir öğretmen çocuğu ve bir öğretmen eşi olan, bana göre özellikle ilkokul öğretmenliği peygamberliğe en yakın meslektir ve bu nedenle Sezer'in biyografisindeki bu ayrıntılar benim için çok değerlidir, Cumhurbaşkanı'nın bu "Zeugma Girişimi" takımını kabul etmesi ve hatta bu işin başında olduğu izlenimi yaratması çok yanlış olmuştur. Bunlar, oligarklar, toplumumuzdaki bütün iyilik kaynaklarını havaya uçurup yerine sadece kendilerini koymak istiyorlar; ülkemizin tarihsel değerlerine sahip çıkmayı, güncel değerlerini tahrip edenlerden beklememiz mümkün değildir. Bu, bir yanıyla ülkede "devlet baba" anlayışını bırakıp yerine "tekel baba" dinini yerleştirmektir ve diğer yanıyla "girişim" bahanesiyle Sezer'i çevreleyenler arasında bulunan, Özal'ın Çankaya'da olduğu zaman kendisine bir "ş" farkıyla, Ertuğrul Özköşk denilen, TÜSİAD yöneticisi ve *Hürriyet* yazarının bir gün sonra "Cumhurbaşkanı Sezer'le ilk defa dün karşı karşıya geldim" sözünden de anlaşılacağı üzere, bir ilişki kurma yoludur. Anger'in Cumhurbaşkanı makamına uyarıları yerindedir.

Neden ölümden sonra otopsi yaparlar; çünkü ölüm, otopsi yoluyla, son derece öğreticidir ve gerçeğin ipuçlarını taşıyor. Susurluk'ta ilahi çarpışma olmasa, İstanbul DGM Başsavcısı Çakır'ın taksi arkadaşı trafik kazasında ölmese, bu müthiş ilişkiler ağını göremeyecektik; oligark Eczacıbaşı-Bakan Talay kavgası çıkmasa bir kamusal rezaletten daha habersiz kalacaktık. Ülkemizdeki yeni dinleri ve dinler savaşını da bilemeyecektik; biz, oligarkların lütfedip ülkemize ve İstanbul'a bir Kongre Sarayı armağan ettiğini sanıyorduk ve ne oldu bilemiyoruz, oligarşinin sevgilisi Kültür Bakanı İ. Talay, birdenbire, bu inşaat için şimdiye kadar otuz milyon dolardan fazlasının devletten çıktığını ve oligarkların ceplerinde akrep olduğu için kuruş katkıda bulunmadıklarını açıklayıverdi. Neden, Ankara'da putinist rüzgarlar mı esiyor, bunları bilemiyoruz, bildiğimiz Talay'ın oligarşinin kovanına çomak soktuğudur. Bu yüzden Sabancı için oyun emreden İ. Talay birdenbire oligarşinin la bete noire'ları arasına giriverdi; *Milliyet* basın toplantısını, "basını çağırıp sustu" başlığıyla vererek açık bir düşmanlık sergiliyordu ve bununla da kalmıyordu, yazıldığına göre, oligarşinin üç asenası, D. Asena, N. Cerrahoğlu ve A. Atikoğlu, sorularıyla Talay'ı perişan etmişlerdi, haberden okuduk. Gerçekten de,

"erkek gördüm mü bodoslama atlarım" diye yazan D. Asena, bu kez Talay'ın üzerine atlayıp parça parça edecek bir asenayı andırıyordu; haklıdırlar, çünkü ortaya çıkan skandal, Koç Bursları'ndan daha ürkütücüdür. Çünkü, öyle anlaşılıyor, para devletten, yer devletten, içindeki saraylar devletten; ancak işi oligarşi yapmış görünüyordu ve kuşkusuz bütün yönetim de ellerine geçiyordu.

Bir yanıyla devletin parsellenerek tekeller arasında dağıtılması ve diğer yanıyla yeni bir dinin yaratılıp yayılması süreçleriyle karşı karşıya geliyoruz. Kuşkusuz yolu Orgeneral Evren açtı, ancak "tekeller için iyi olan Türkiye için de iyidir doktrini" Özal-Demirel yönetimine aittir. Ne yazık, bu doktrinin yayılmaya ve kendine özgü hukukunu kurmaya başladığını görüyoruz; olabilir, fakat, bunun karşısında, "tekellerin istediği ve tekellerin övdüğü halk için en kötüdür" dini de mutlaka çıkacaktır ve yazılar bunun habercisidirler. Biz bunu seziyoruz ve Sezer'e işaret ediyoruz.

Altıncı Bölüm

PUT KIRMA - PUT KURMA

İnsanoğlu çaresiz olunca mı tanrıya dönüyor? Bu soruya, "Tanrı zayıflıktan mı çıkıyor" sorusuyla cevap verebiliriz. Öyleyse yönetmek için midir? Peki yönetmenin zorlaştığı zamanda putların çoğaldığını, put kurmanın önemli bir üretim kolu olduğunu görmüyor muyuz? Gerçekten, hem feodal ve hem de tekeller düzeninde, putçuluk en önemli yaratma kolu değil mi? Bu soruların hepsi, birbirinin cevabıdırlar ve biz, ayrıca put kırma ile put kurmanın birbirinden ayrılamayacağını biliyoruz.

Şu saptamaları da sıralayabiliyoruz: i-Ülke bugün tarihinin en "yönetilemez" dönemlerinden birisini yaşıyor. ii-En çok put imal ediyor. Bu iki süreç birbiriyle ilişkili mi; eğer yaşanılan uyumsuzlukların tamamını, tekelli bürokratik devlet düzeninin yerleşmesinin sıkıntıları sayarsak, put imalat sektöründeki bu "görülmemiş" gelişmeyi anlayabiliriz.

Tanrı bir yana, put kurma, eninde sonunda güvensizliğin işaretidir; bu, bireyler açısından, eğer bireyler oluşmuşsa, görebildiklerimizdir. Put, kendine güvensiz organizmanın, embriyon halindeki güvenini de elinden alabilmeye yarıyor ve bunu, bireyselleşmesini durdurmak olarak da algılayabiliriz.

Ancak bu zaman kesitinde, yönetimi gasp edecekler için, put, yönetim mekanizmasıdır. Bu nedenle, yalnızca oto-jestiyon halinde putlara ihtiyaç kalmayacağını düşünebiliyoruz.

Hem bildiğimiz ve hem de yakından bilebildiğimiz tanrı, Elen tanrılarıdır. Bu anlatımda, büyük bir çelişki var; Elen tanrıları, bize benziyorlardı, âşık oluyorlardı, oğulları ve babaları vardı, kıskanıyorlardı, bir yanları aşırı güçlü, bir yanlarıyla kördüler, daha sonraları bulduğumuz tanrılara hiç benzemiyorlardı. Çelişki iki noktadadır; a) Daha sonra tanrılar, insana benzemiyorlar ve b) insanlar, tanrılarını bilemiyorlar. Çok ilginç; bütün dinlerde mistisizm kolları çıkıyor ve buna "tasavvuf" diyoruz yolu, tanrı ile buluşabilme ve tanrısal olanı bilebilmedir. Fakat mistik ya da sufiler de, buluşmalarını ve bildiklerini iddia ettiklerini, tam olarak, anlatamıyorlar. Bu, kısa anlatım, öyle sanıyorum, put imalatının sırlarını açmaktadır.

Put yapmada, müphem olmak, bunun için, uzaktan doğmak, esastır. Öyle mi? Son zamanlarda "veliaht" veya "sultan" türünden sözcükleri pek cömertçe kullandığımızı görmüyor muyuz? O kadar çok kullanıyoruz ki, artık bunun, Cumhuriyet felsefesine bir küfür olduğunu bile idrak edemiyoruz. Ne yazık burada da duramıyoruz; içine girdiğimiz büyük yönetim bunalımında, artık öne çıkardığımız her insanı, bir Osmanlı Ulu'suna bağlıyoruz.[1] Bu bağlayanlarla karşılaştırıldıklarında, eski çağlardan bildiğimiz büyücüler, çok büyük bilim adamı sayılmalıdırlar; put kurma sanayiinde, bir ekmek kırıntısına ve yemek artığına susamış büyücülere iş verilmektedir Ancak ister tarihsel ve isterse coğrafi uzaklık, put yapmada çok önemlidir; çünkü "bilinmezlik" kuralını yerine getirmek mümkün olmaktadır. Bu nedenle, son zamanlardaki putların çoğu ithaldir veya Türkiye dışında üretiliyorlar. Put üretiminin kökünün dışarıda olması, bundan ayrı olarak, Karlofça'dan beri sürekli yenilgilerin artık kişiliğimizin önemli çizgilerinden birisi haline getirdiği kendimize güvensizlik veya aşağılık kompleksine de uygun düşüyor ki, putları sürme işini kolaylaştırmaktadır.

1) "Ekonominin kaptan köşküne bir Osmanlı torunu daha oturdu. Ekonomideki performansı nedeniyle öldürülen Derviş Paşa'nın torunu Devlet Bakanı Kemal Derviş'ten sonra, BDDK Başkanlığı'na atanan Engin Akçakoca'nın da Osmanlı Imparatorluğu'nun kurucusu Osman Bey'in silahtarkadaşlarından Akçakoca'nın torunu olduğu ortaya çıktı."
Sabah, 18 Mart 2001. Haberde, Osmanlı tarihinden resimler de yeralıyor.
Hürriyet, 18 Mart 2001. Derviş'in gelişi ile gölgelendiği düşünülen DSP'li Başbakan Yardımcısı H. Özkan'ın da bir Osmanlı büyüğünün torunu olduğunu haber vererek, dengeleme işini üstleniyor.

Bu teorik modeli sınayabilir miyiz; "Fatih Terim" Vakası sınamak için çok uygun düşmektedir. Terim'i seçmemdeki bir neden, iki bin yılına girerken, *Hürriyet* gazetesinin 42 zevatı seçerek bunlardan kısa birer vaaz-mektup yayımlamasıdır ve ben, bunların hepsini, *Hürriyet*'in, matbuatın ve oligarşinin, putlaştıracağını bir hipotez olarak ele ve incelemeye almıştım, kuşkusuz içlerinde F. Terim de vardı.[1] Burada vaaz-mektup sahiplerinden, basın ve özgürlükle hiçbir ilişkisi olmamış lonna Kuçuradi Hanım'a "basın özgürlüğü" ödülü verilmesini daha önce irdeledim, hatırlardadır, şimdi sırada Terim var.

Bayan Kuçuradi, put imalatında çok zengin bir örnektir; ülkemizde, özgürlük ve üstelik basın özgürlüğü denilince, hapse girmek gerekli sayılmakla birlikte, biz, bir kez, bir cezaevi kapısına kadar gitmeyi yeterli kabul edebiliyoruz. Bayan Kuçuradi, hiçbir hapishanenin yerini bilmeyen ve hiçbir ceridede yazısı basılmamış, bu açıdan son derece temiz bir yurttaşımızdır; seviniyoruz, ama "basın özgürlüğü" ödülü için çok yoksul kalmaktadır. İşte bu nokta çok zengin ve önemlidir; tekelli bürokratik düzen, bütün putlarını, alanının en yoksullarından seçmektedir. Sesi olmayandan şarkıcı, yüzü olmayandan oyuncu, dili olmayandan spiker yapması bu nedenledir. Putların, tabi olmaları, başkaldırı gücünden yoksun olmaları ve imalatçılarından kopamamaları esastır; ancak köksüz putlar üretilebilirse, bunlar, oligarşinin emirtaşıyıcıları olabilirler, bunu biliyorlar.

"The Fatih Terim Case", çok daha zengin görünmektedir. Galatasaray'ı Avrupa Şampiyonu yapmasının hemen arkasından bir İtalyan Takımı'na teknik direktör olarak gitmesi büyük bir hünerdir. Çünkü, Galatasaray'ın içeride ve dışarıda şampiyon olmasının, kendi katkısıyla olup olmadığının sınanması gerekirdi, bu görevinde kalmasıyla mümkündü; çünkü, başarının hazırlığı kendisinden önceki ekiplere ait olabilirdi ve bir de başarı, tanımı gereği, "kalıcı" olmak zorundadır. Put üretiminde, tesadüf olabilecek bir başarıyı, teknik sözcükle, kapitalize etmenin önemini kabul ediyoruz. Fakat bizi, futbol ve tarihi yetki alanımızın dışında olmasına karşın, Terim'i bir "Vaka" olarak ele almamıza özendiren de işte buradaki aceleciliktir; ayrıca, Terim'in, İtalya'ya ayak basar basmaz, "İmparator" ilan edilmesi de, analizin verimli olacağını gösteriyordu.

İlk günler, Terim'in İtalya'daki zafer haberlerini o kadar çok aldık ki, ger-

1) *Hürriyet*, 31 Aralık 1999. "*Yeni Binyıl*'a 42 Mektup" adlı ek.

çekten hipotezimizin yanlış olduğuna üzülmekle birlikte yine de seviniyorduk. Ancak çok kısa zaman sonra, *Hürriyet*, spor sayfasına, "Terim Depremi" ve *Sabah* da, "Terim Finito" büyük başlıklarını koymuşlardı, "bitti" demektir.[1] Gazeteler, Terim'in çalıştırdığı takımın maç istatistiğini de yayınladılar; tam bir fiyasko vardı. Terim, 1 milyon dolarlık tazminatını almadan, işini bırakıyordu; böyle bir paradan vazgeçebilmesi için, takımının kentinde yaşamasının bile zorlaşması gerekmektedir. Demek, imparator kovulmuştu, anlaşılan budur.

Peki içeride? Galatasaray Kulübü'nun Terim zamanındaki başarılarını nasıl değerlendireceğiz; bu soru önemlidir, çünkü, Terim'den sonra, Galatasaray bir mağlubiyetten diğerine koşuyordu, bu seri mağlubiyetleri, Terim'in ayrılmasına bağlamak mümkündür. Böyle düşünmeye yatkın iken, yakın zamanda bir başka ve önemli bağın daha ortaya çıktığını gördük, ayrı bir senaryodur.

Gazetedeki birinci sayfa haberi, "Bu ikili gitti, cimbom bitti" başlığını taşımaktadır ve haberi, Terim ile Ağar'ın fotoğrafları süslemektedir.[2] Bir hakem, önemli bir ifşaatta bulunuyor ve "hakemler Terim ve Ağar ikilisinden korkuyorlardı" diyordu; Susurluk Cinayeti ve pek çok yasadışı işlemin sanığı, Polis Şefi M. Ağar'ın Terim'in çok yakını olduğu bilinmektedir ve iddiaya göre, bu ikili, hakemleri tehdit ediyorlardı ve başarılarda bu tehditlerin payı büyüktü. Artık M. Ağar'ın, İçişleri Bakanı S. Tantan'ın, emniyet teşkilatındaki atamalar nedeniyle, müdahale gücü ortadan kalkınca ve Terim de ülke dışına çıkınca, hakemlerin, bu mafya kokan baskılardan kurtulduğu anlatılıyordu. Hakemler, mafya baskısından kurtulunca, mağlubiyetlerin birbirini izlediği ve gerçek durumunun bu olduğu iddiası ile karşı karşıyayız. Çok ciddi bir anlatımdır; doğru mu, doğru'dan daha inandırıcı olduğunu söyleyebilecek durumdayız. Bizans zamanında Hipodrom olan şimdiki Sultanahmet Meydanı'nda, Bizans'ta, halkın yeşiller-maviler kanlı kavgalarıyla avutulduğunu ve kendisi olmaktan çıkartıldığını biliyoruz. Futbol, şimdi ülkede, bu roldedir. Polis bir yandan esrar ve kokain baskınları yapıyor ve yönetenler, futbolu, bir din haline getiriyor; halkın yeni afyonudur ve buna, putlar eklenmektedir. Putlar, kütleleri şabanlaştırmak içindir. Bize bu putları kırma düşmektedir.

1) *Hürriyet*, 27 Şubat 2001
Sabah, 27 Şubat 2001.
2) *Sabah*, 13 Mart 20001.

Çakar'ın iddiası ortalığı karıştırdı

Bu ikili gitti Cimbom bitti

ESKİ hakem Ahmet Çakar, "kutsal ittifak" tartışmasını alevlendirdi: Hakemler Terim ve Ağar ikilisinden korkuyordu. Terim'den sonra resmen intikam alıyorlar. Hakem Komitesi'nde köstebek var.

FATİH TERİM: Hiç onlarla ilgim yok. Cevap vermeye bile gerek yok.

MEHMET AĞAR: İddiasını ispatlamazsa Çakar'a dava açacağım.

MEHMET CANSUN (G.S. İkinci Başkanı): 7 golümüz sayılmadı, 8 puanımız gitti.

MAHMUT USLU (F. Bahçe Asbaşkanı): Kupa maçında 92. dakikada G.Saray'a penaltıyı kim verdi, 19'DA

SALI 13 MART 2001

KUTSAL İTTİFAK TARTIŞMASI

SPOR SAYFA 15

AHMET ÇAKAR'DAN İNANILMAZ İDDİA

Terim-Ağar gitti G.Saray'ın şansı bitti

FIFA kokartlı eski hakemlerden Ahmet Çakar, TV'de yaptığı yorumda 'Terim-Ağar ikilisinin gitmesiyle, bazı hakemlerin G.Saray'a cephe aldığını' iddia etti

Tayfun BAYINDIR
ANKARA

FIFA kokartlı eski hakemlerimiz ve TV yorumcusu Ahmet Çakar, önceki akşam yayınlanan bir spor programında, yok sözlerinde bulunduğu Galatasaray Başkanı Faruk Süren'in "Beni durdurmak için kutsal ittifak kurdunuz" şeklindeki sözlerinden doğrulayan Çakar, şunları söyledi:

'Kamuoyunda Galatasaray'ın kazandığı 2. 3 ve 4'lüğe antrenörlüklerde' tahrikler tertiplenen konuşmalara dair bazı sözler vardı. Bunlar futbol camiasında büyük bir sayka oluşturdu. Ama Faruk Süren'den korkuyorlardı. Ayrıca bakanlık yapmış bir isim Ağar'ın Terim'le yakın dostluğu vardı. bu dört dörtlük bir başka, yapmamalarına rağmen, üzerleri ha-

KÖSTEBEK SERDAR ÇAKIR

KUTSAL İttifak'ın bakanlığının arasında 6-7 hakemi ihraç olduğunu söylemiş Çakar. "Sonra G.Saray'a karşı hareketi eziyor. Ama bu iddiaları hakemlerin ve Merkez Hakem Kurulu'nun haberi yok. Bir kategoriden, eziklenebilirsiniz ve aynı zaman da spikeri yakmış olursunuz. Mesela Fuat Ersoy (hoca G. Saray's maçlığı yönetti. Ayrıca Merkez Hakem Komitesi'nin içinde bir de köstebek var. Bunu Hakem Ayrıma Komitesi Başkanı Sabri Çelik de biliyor. Sen de biliyorsun" sözü konusu. Ahmet Çakar'ın elde ettiğine 'MHK içindeki köstebeğin Serdar Çakar olduğu' sonucu çıkı.

YANKILARI TEZ GELDİ

Fatih Terim (G. Saray eski teknik direktörü): Hiç onlarla ilgim yok. Cevap vermeye bile gerek yok. Zaten o programı da izlemedim.

Mehmet Ağar (Uzun Bağımsız milletvekili): Programın kaydını izledim. Sayın Çakar'ın bu iddiasını ispatlamaya başlıyorum. Aksi halde mahkemeye başvuruyu düşünüyorum. Çakar'ı ve değişen, hem tanıdı Cumhuriyet'in yanı.

Ahmet Çakar (Programdan sonra): Konuşmayı yaptığım zaman Sabri Çelik söylendi. Cümlelerimi kullanmadım. Ben sadece bir gözlemciyim. Bu konuşmaların sonuna dualbeniyim hatırlıyor.

Sabri Çelik (MHK Hakem Atama Başkanı): Programı izledim ama o bölüme, konuşmaya, Ahmet'in ne söylediği? Ama bu konuda bir yorum yapmak istemiyorum.

Sabah, 13 Mart 2001

ŞABANLAŞTIRMA

Kemal Sunal filmlerinin izlendiği konusunda elimizde hiçbir bilgi bulunmuyordu ve hâlâ bulunmamaktadır; bildiğimiz yalnızca bunların, nerede ise tüm televizyon kanallarında ve kanalların boş zamanlarında döndürüldüğüdür, bu bilgi, izlendikleri sonucuna varmak için yeterli olmaktan uzaktır. İzleyenler olabilir, ancak, bunların yaş ve toplumsal statüleri hakkında da tam bir bilgisizlik içindeyiz; çocukların, gecekondu halkının ve kapıcı dairelerinin izlediğini düşünebiliriz, gerçekçidir. Fakat bunlara "bütün Türkiye" demek imkansız ve büyük bir abartmadır. İzleyenlerin de gördüklerine güldükleri ise tam bir varsayımdır; gülmemeleri ve hatta sıkılmaları ihtimal dahilindedir. Bununla birlikte düşük zekalıların, mongoloid çocukların veya yaşlılar yurtları sakinlerinin gülmeleri normaldir; şakalar bunlara uygun düşmektedir. Öyleyse, sinema oyuncusu Kemal Sunal'ın ölümü üzerine günlerce sürdürülen ulusal ayinlerin hiçbir maddi dayanağı bulunmuyordu; demek oligarşi, Kemal Sunal'ı mumyalayarak tekeller panteonuna koymak istemiştir ve bunu yaptığını görüyoruz, hepsi budur.

Şunlar da kesindir; Kemal Sunal son derece terbiyeli bir insandı ve gösterişten uzaktı, ben de tanıklık ediyorum, zamansız kaybına üzüntüm büyüktür. Ayrıca bilgisizliğimiz konusunda en büyük tanığımız yine Sunal'ın kendisiydi, ölümüne yakın, hakkında en küçük bir araştırma bile yapılmadığını söylüyordu ve bu, tekeller düzeninde, bütün kutsallıkların yalnızca cehalet üzerine ve içinde kurulduğu yollu tezlerimizi doğrulamaktadır. Sunal'ın ayinlerine fırsatçı bir iki politikacının dışında sadece çocukların ve kapıcıların seferber edilmesi, çok doğallıkla yakın ve oyun arkadaşlarının koşmaları da bu söylediklerimize uygundur. Bütün seçkin aydınlar, estet ve eleştirmenler, Kemal Sunal'ın kaybını neredeyse duymadılar; Başbakan Ecevit'in, Sunal'dan dersler çıkardığını söylemesini ise, hem samimi ve hem de burada yazılanla-

ra denk buluyorum. Çünkü, 1980 yılının eylül ayı ilk haftasında yayımlanan Bir Yeni Cumhuriyet İçin kitabımın girişinde, o zamanki tüm iddiaların aksine Bülent Bey'in son derece kültürsüz olduğunu ileri sürüyordum, o sıralarda kuşkusuz yadırganıyordu, fakat şimdi kabul gördüğünü düşünmek durumundayız; partisinin kongresine tek sanatçı olarak türkücü İzzet Altınmeşe'yi çağırıyor ve zaman zaman seyyar vaiz F. Gülen ile buluşup felsefe tartıştığını itiraf ediyor, kültürsüzlüktür.

Yaşadığı sürece Sunal, hiç kimse tarafından övülmemiş, hiçbir eleştirmen tarafından sanatçı kabul edilmemişti, hakkında çıkmış ve Sunal'ı sanatçı olarak değerlendiren bir tek yazıya bile sahip değiliz; bu nedenle ölümünden sonra, Sunal'ı, Nasrettin Hoca olarak takdim etmek topluma karşı büyük bir ikiyüzlülük ve Hoca'ya karşı da büyük bir ayıptır. Hoca, "absürd" felsefe ve tiyatrosunu belki 600 yıl önce ortaya çıkarmış, her öyküsünde bin zekalı, bölgemizin insan tepelerinden birisiydi; Nasrettin'in yanında Sunal, bir taşra komiği düzeyindedir. Bugün ülkemizde Sunal'ı yüceltmek halkımızı alçaltmaktır; yapılmak istenen de budur. Sunal, alçaltıcı darbe ve karşısında yılışıklık tarikatını yayıyordu ve şimdi övülmesi bundandır.

İzlendiği çok kuşkuludur; öyleyse, şu soruyu sorabiliriz: Peki televizyonlar neden döndürüyorlardı? Bu soruyu sormak yerindedir. Sorunun cevabı bir başka sorudadır ve şöyle anlatabiliriz: Eskiden, İstiklal Caddesi'nde de vardı, hatırlıyorum, güzel, kadife vitrinli, tertemiz, bomboş işyerleriydi, sadece vitrinde, bedava, ortada güzel bir saat dururdu. Adamın birisi içeri girmiş, saati satın almak istiyor, mağaza sahibi, satılık olmadığını söylüyor; adam inatçı, birkaç gün sonra yine geliyor, bıkmıyor ve sürekli gelip saati almak istiyor, "satılık değil" diyorlar, vazgeçmiyor. Israr, sinirleri bozuyor, adam, "git be adam, satılık değil, hem burası saatçi dükkanı da değil" deyince, alıcı, daha çok sinirleniyor, "saatçi değil, peki ne" diye bağırıyor; öykü böyledir. Mağaza görevlisi daha da sinirleniyor, "git be adam, burası saatçi değil, git, burası sünnetçi" diye bağırınca, inatçı müşteri bu kez delirecek oluyor, "peki sünnetçi de vitrinine neden saat koyuyorsunuz" diye bağır bağır tepiniyor; cevap ise sakinleştiricidir, "peki siz ne koymamızı tercih edersiniz", cevap budur ve susturuyor. Peki bu kanallar, Sunal döndürmeyip de ne döndüreceklerdi; Sunal, sinemalarda tükenmişti ki, özel televizyonlar çıktılar ve yirmi dört saat yayına başlayınca Sunal'ı yeniden buldular. Diğer-

lerinden biraz daha çok döndürüldüyse, bu tekeller ideolojisine en uygun olmasındandır.

Kemal Sunal terbiyeli, filmleri terbiyesizdi ve küfür doluydu. Çocukları zeka özürlü yapması bir yana, pek çok ailenin küfre alıştıracağı, bozuk konuşmaya özendireceği için Sunal'ın filmlerini sansür ettiğini düşünebiliriz. Bugün pek çok ailenin kızlarına Duygu Asena okumayı yasakladığını tahmin edebiliyorum, "erkek buldum mu, bodoslama atlarım" türünden yazılarını, fark etmeden okuduğum zaman ben bile utanıyorum, "seks için seks" tarikatının misyoneri durumundadır; Sunal da "küfür için küfür" filmleri çeviriyordu ve tümüyle ezikliği, hakaretlere gülmeyi, edilgenliği, itirazda bile fırsatçılığı propaganda ediyordu. Rıfat Ilgaz-Aydın Ilgaz'a, Baba-Oğul Ilgazlar'a borçlu olduğumuz Hababam Sınıfı filmlerinin bir ikisini çocukların ve diğerlerini kapıcıların seyrettiğini kabul etmek yerindedir; Sunal bir "kapıcı ahlakı" yayıcısı idi ve tekeller bu yüzden ölümünde ayinler düzenleyip borçlarını ödediler.

Bu ahtapotlar, bu güzel topraklarda hepimizi kapıcı yapmaya çalışıyorlar ve önce ahlakını kurmak istiyorlar; ne zor bir sanattır kapıcılık! Tatminsiz kadınların sabah çığırtkanlıklarına yılışarak karşılık vermek ve daha sonra uzattıkları bir artık ile mutlu olmak veya alışverişteki küçük hilelerle intikam almak; Sunal'ın felsefesi bu idi. Bana terbiyeli, iyi kalpli, orta yetenekli bir insan, toplumuna nasıl zararlı işler yapar, diye sorulursa, hep Kemal'i cevap olarak veririm; iyi'nin kötü yapmasıdır. Görüyoruz, Kemal bunu biliyor ve aşmaya çalışıyordu; on bir yılda liseyi bitirdikten sonra üniversiteye kayıt olup çıkması, bu Kahpe Felek'in kendisine biçtiği yazgıdan kurtulma çabası olarak anlaşılmalıdır. Tipik "Şaban" rollerinden kaçmak istemesi de aynı yönde çırpınışlardır; kalbi yetmedi. Üstelik bu ayinlerden anladığımıza göre, bu ahtapot düzenin buna izin vermeye de niyeti yoktu; çünkü, ahtapotlar, iyi insan Kemal'i "Şaban" olarak mumyaladılar. Yarın unutulurlar.

PUT SAVAŞI

Kuşkusuz, put imal etmek bir yol, ancak put almak, daha masrafsız ve daha pratik bir yol olarak her zaman cazibesini koruyor ve sıklıkla bu yola başvurulduğunu biliyoruz. Burada, "sol" panteon dediğimiz yer her zaman bir hazinedir; bununla, solcuların ulularının bulunduğu yeri anlatmak istiyoruz. Somut bir mekana bağlı olmamakla birlikte, sol panteonun zenginliği kıskandırıcıdır.

Tekelli bürokratik düzeni yerleştirmede ortaya çıkan yönetim krizi içinde oligarşinin, sol panteon karşısında üçlü bir yaklaşım içinde olduğunu tespit ediyoruz. a) Mustafa Suphi, Şefik Hüsnü, Hikmet Kıvılcımlı, Mehmet Ali Aybar ve Behice Boran'ı ve bu zinciri, almak bir yana, bunları unutturmak eğilimindedir. Bu anlaşılır bir tutumdur; hepsi değerli idiler ve yolları ayrı olmakla birlikte, hepsi düzenle kavgalı göçtüler. Buraya koymak eğilimde olduğum, ancak aynı ölçüde anlaşılır olmayan Aziz Nesin var; Aziz Bey'in, örgütlü bir parti mücadelesi olmamakla birlikte, umulmadık dönemlerde ve beklenmedik anlarda başkaldırıları ya tek başına götürmesi ya da liderlik yapması, herhalde, oligarşiyi itiyor, böyle düşünmek yerindedir. b) Yılmaz Güney'in anısını bile ortadan kaldırmak için sürekli ve acımasız bir gayret içinde olduklarını da görüyoruz. Bunu çok tutarlı bulduğuma işaret etmiştim; soldan şöhret ve zenginliğe kavuştuktan sonra ihanet edenleri veya sırtını dönenleri biliyoruz. Yılmaz'ın geldiği yere gelmesinde solun hiçbir katkısı yoktu, Yılmaz solcu idi ve solun desteği olmadan büyük bir güç olabildi; ancak bu andan itibaren bütün güç ve şöhretini, emekçi halkı için kullanmayı bir yol seçti. Bu nedenle Yılmaz, oligarşi için son derece tehlikeli bir Ulu'dur ve dolayısıyla sürekli husumetle karşılaşmasını anlayabiliyoruz. c) Nâzım Hikmet'i asimile etmek için büyük bir çaba var ve kendi içinde tartışıyorlar. Bu durum, anlaşılması zor olmakla birlikte imkansız olmayan bir problem demektir; anahtarlarının, Nâzım Hikmet yazılarımda olduğunu düşünüyorum. Nâzım, hiçbir kitabı ve yazısı yasak olmayan, ürünleri-

nin bir bölümü Türkiye gericiliği tarafından benimsenen, fakat Türkiye'de "adı yasak" çok az aydınımızdan birisi olmuştu ve ürünlerinden daha çok hülyalı yaşam kesitleri ve örnek hapishane direnci ile bayrak-aydın idi. Gençlik ülküsünün yenik düşmesi belki de oligarşiyi, asimilasyona cesaretlendirmektedir.

Öyleyse, bir "put savaşı" kaçınılmazdır.

Bu yalnızca sol panteonu saldırılardan korumak için değil, aynı zamanda, tekelli bürokratik düzene geçişi önlemek için de zorunlu görünmektedir. Çünkü put imalatı, yönetimin aleti durumundadır. Putlarla yönetim, en kolay ve masrafsız olanıdır ve bu nedenle de hem put kurma ve hem put kırma gündemdedir.

Çiçek Bar, Türkiye'nin sol aydınlarının uğrak yeri olarak biliniyor; Yaşar Kemal de buraya uğrayanlar arasındadır. Anlatılan öykü şudur; Kemal, bir gün, sesi güzel, besteleri eşsiz, romanları rakipsiz, dünyanın büyük adamlarının en yakın arkadaşı bir ünlümüz ve Ankara'da tiyatro yaptıktan ve bunu batırdıktan sonra, kendisini oligarşiye kabul ettirmek üzere, İstanbul'a göç eden bir sanatçımız ile birlikte Çiçek'tedir. Sesi güzel ve besteleri eşsiz olanı, bir ara masadan ayrılıp bara gittiğinde, barın sandalyeleri yüksektir, Yaşar Kemal'in tiyatro sanatçısına ve sanatçının da, hayretle, arkadaşlarına söyledikleri ise şöyle idi: "Bak, şu sandalyenin üzerine çıkmış olanı görüyor musun, bir hiçtir, ne türkü söyleyebilir, ne film çevirebilir, O'nu ben şöhret yaptım, altındaki sandalyeyi çektiğim an, düşer, bunu iyi bil." Düşer mi, putluğunu yaptıktan sonra önemli mi? Ülkeyi bozuk seslere talim ettirdikten sonra düşse ne olur? Bazen sorular cevaplarından değerlidir.

Peki bu anlatılan öykü doğru mu; olmayabilir ve uydurma olabilir ve belki de ben uyduruyorum. Bilimde zaman zaman kullanılan bir söz var; "uydurma, ancak gerçekten çok daha gerçek", bu öykü bunlardan birisi sayılabilir. Bu sözlerin, Yaşar Kemal'e izafe edilmesi, doğru olmasa bile, çok gerçekçidir; çünkü Kemal, Çukurova'nın beylerini ve beylik düzenini, büyük bir sempati ile yazan yazarımızdır. Sandalyeye oturtma ve sandalyeyi çekme, bu beylik düzeninin temel hüneri ve Yaşar Kemal'in romanlarının da başlıca motifi oluyordu. Uygundur. Putların dayanaksız ve temelsiz olduklarına gelince, burada teorisini yapmaya çalıştım ve Yaşar Kemal'in, engin iç ve dış pratiğinden bunları çıkaracağından kuşku duymuyoruz. Bizimki yapılanları anlamaya ve anlatmaya çalışmaktır. Gerçi anlatımdan çıkan sorumluluklara da değiniyoruz; bu da bir sorumluluktur.

Yedinci Bölüm

BİR MÜNKİRİN HALİ-PÜR MELALİ

Ankara TV Uzmanı Necati Noyan'ın Raporu, Mahkemeniz'in daha önce verdiği karara göre, bir televizyon kanalında, televizyon programcısı Hulki Cevizoğlu'nun yönettiği talk show'da, *Kimse Kızmasın, Kendimi Yazdım* kitabının yazarı, gazeteci Hasan Cemal ile sözü edilen kitapta, hakkında pek çok açıklamalar yapılan Davacı Uluç Gürkan arasında geçen canlı ve sert tartışmaların, söz uygunsa, deşifrasyonunu içermektedir. Deşifrasyonun tümü çok açıklayıcı ve yararlıdır; bu raporda, o sırada TBMM Başkanvekili olduğu anlaşılan ve konuşmalarından, bu kapasitesiyle, zaman zaman Cumhurbaşkanına da vekalet ettiğini hatırlatmayı faydalı gören Davacı U. Gürkan'ın, kendi geçmişini tümden reddettiği açıklıkla ortaya çıkmaktadır. Rapor, Davacı U. Gürkan'ın, en azından bu konudaki, her kabul veya red sözüne inanmamızı güçleştirmekte ve hatta imkansız hale getirmektedir.

İncelememizin biraz uzun olması, bilirkişi raporundan aktarmalar yapma zaruretindendir. Bu, Değerli Mahkemeniz'in tetkikini de kısaltabileceği için, bir ölçüde yararlıdır. Mahkemeniz'in değerli zamanını israf etmemek için, ak-

tarmalar, daha siyah veya ayrı paragraflar halinde yazılmıştır. Sadece bu bölümleri okumak da yeterlidir ve bu takdirde, incelemenin, göründüğünden kısa yazıldığı tespit edilecektir, umut ediyorum.

Ayrıca bu incelememizin sonuna doğru, Davacı Gürkan'ın, "bombacı" olduğunun, basında tekrar tekrar yazıldığını, Gürkan'ın açılmış bu davayı unutmuş olarak, "bombacı" olmayı kabul ettiğini ve bununla övündüğünü, *Sabah* ve *Milliyet* gazeteleri coupure'leriyle görüyoruz ve gösteriyoruz. Bu itirafın da bir kısaltma olmasını umut ediyoruz.

RAPOR: "ULUÇ GÜRKAN İNANCIDIR"

a) Doğan Avcıoğlu, Türkiye'nin Düzeni, Milli Kurtuluş Tarihi, Türklerin Tarihi gibi, her birisi klasik olmuş eserlerin yazarı, bir kuşağın formasyonunda, bunlar ve çıkardığı *Yön* ve *Devrim* dergileriyle çok önemli bir yere sahip, seçkin ve yakın tarihimizin en önemli aydınlarından birisiydi. Kitap yazarı Hasan Cemal ile Davacı Uluç Gürkan, Avcıoğlu'nun çıkardığı *Devrim* dergisinin iki yazıişleri müdürü ve Avcıoğlu'nun, Siyasal Bilgiler Fakültesi mezunu, iki genç yol arkadaşı idiler. *Devrim*, parlamenter düzeni devirerek Türkiye'de nasırist ve baasist bir askeri rejim kurmayı amaçlayan Avcıoğlu-Madanoğlu cuntasının yayın organıydı, iktidara yürüyorlardı; 9 Mart 1971 tarihinde, ordu içinde dengeler altüst oldu, güçlerini kaybettiler ve 12 Mart 1971 Muhtırası ile mensupları önce gözaltına alındılar ve sonra tutuklandılar. Avcıoğlu ve Davacı Gürkan da tutuklananlar arasındaydı; Türk siyasi tarihinde bunlara genellikle "cuntacı" deniyordu, Davacı Gürkan da, çok zaman "Cuntacı Uluç" tesmiye ediliyordu.

Bilirkişi Noyan'ın deşifrasyonunu yaptığı tv tartışması, H. Cemal'in kitabında yaptığı açıklamaları konu almaktadır; Cemal, cuntacı geçmişini eleştiren bir konumdadır ve Avcıoğlu'na sevgisini korumakla birlikte, bir zamanlar yanında yürüyüşünü yanlış bulmakta ve bir bölümü önemli olan tarihsel açıklamalar yapmaktadır. Gürkan, kendisini zor duruma soktuğunu düşün-

düğü bu açıklamaları reddetmekte ve sözü edilen tv programında sert bir savunma yapmaktadır.

Rapor, s. 7, şu sözlerin Davacı U. Gürkan'a ait olduğunu göstermektedir: "Ben *Devrim* gazetesinde çalışmaya başladığım zaman zaten bir gençlik lideriydim. Türkiye'de Ortanın Solu sloganıyla, gruplaşmayla, öğrenci grupları arasındaki öğrencisi olduğum Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde bütün öğrencilerin oylamasına katıldığı bir dernek seçimini kazanarak gelmiştim." Gürkan'ın bu sözleri, esasında doğrudur; ancak küçük eklemelere muhtaçtır. i) Gürkan bu sözleri doğuştan "Ecevitçi" ve *Devrim* dergisinde yazışleri müdürlüğü yaptığı zaman da, aynı yolda olduğunu kanıtlamak için ileri sürmektedir. Ancak, Ortanın Solu programının lideri o zamanlar Ecevit değil İsmet Paşa idi. ii) Gürkan'ın, sosyal demokrat olduğu zamanda, gençliğin çok büyük bir kısmı Türkiye İşçi Partisi yandaşı idiler ve Türkiye İşçi Partisi, tedricen ve parlamenter yoldan sosyalizme geçişi öneriyordu; Deniz Gezmiş, Mahir Çayan gibi gençlik liderleri, TIP üyesiydiler ve Avcıoğlu'nun zaman zaman "kestirmeci" denilen ideolojisinin etkisiyle, TIP'ten ayrıldılar, karşı oldular ve silahlı eyleme yöneldiler. Gürkan da, Ortanın Solu'ndan ayrılarak, Gezmiş-Çayan türünden halkı silahlandırarak, yine de zor bir yoldan değil, Silahlı Kuvvetleri ikna ederek, içeride komiteler kurarak, bunlara siyaset literatüründe "cunta" deniyor, iktidar arayışını savunan Avcıoğlu Partisi'ne katılmıştı. İnkarı yerinde görünmemektedir.

Raporda, s. 9, Davacı Gürkan'ın şunları söylediği de kaydedilmiştir: "Ben geçmişimle ilgili bütün sorumlulukları üstlendim. Yaptığım bir şeyin, eğer bir mağduriyeti varsa onu çektim. Cezaevine girdim, askerliğimi sakıncalı piyade olarak yaptım." Doğrudur, ancak eksik görüyoruz; *Devrim* çevresinden şimdi göçük sevgili arkadaşımız Uğur Mumcu da tutuklanmıştı, askerliğini er olarak yapmıştı, Avcıoğlu Hareketi başarılı olsaydı, gençlik ve spor bakanı olacağını biliyoruz. Davacı Gürkan'ın tutuklanması ve askerliğini subay olarak değil er olarak yapması, ordu içinde darbeci girişimleri olduğuna inanılmasındandır; yaşamının bu döneminde, Ortanın Solu ve Ecevit ile düşmanlıktan başka hiçbir ilişkisi bulunmuyordu. Demek ki bu iki ifadesi birbiriyle çok çelişiktir, ayrıca, 12 Mart Dönemi'nde CHP'li veya Ortanın Solu veya Ecevit yandaşlarının tutuklanmadığı, yedek subaylık hakkından yoksun edilmedikleri malumdur.

Bu çelişkili beyanını ve inkarcılığını, tv tartışmasında, H. Cemal, yüzüne vurmaktadır ve bilirkişi raporunda, s. 20-21, H. Cemal'in şu sözleri yeralmaktadır: "Bak dinle (Uluç Gürkan gülüyor), Biz niçin hedef olarak karşımıza o tarihte 1969-71 tarihleri arasında Bülent Ecevit'in Ortanın Solu hareketini aldık? Tek bir nedeni vardı o zaman. Çünkü Bülent Ecevit ve o zamanın Halk Partisi çok partili demokratik sistemin yolunu açabilir diye şey yapıyorduk. Allende (raporda okunuşuyla Ayende yazılıyor, y.k.) seçildiği vakit Allende'yi bile *Devrim* dergisinde, Şili'de 'sandıksal sosyalizm' diye, 'sandıksal demokrasi' diye alaya almıştık." Davacı Gürkan'ın, canlı bir yayında, yüzüne vurulan bu çelişkiler karşısında, raporda kaydedildiği üzere, sadece gülmesi içler acısıdır. Raporda belirtildiği türden, Cumhurbaşkanı makamına, vekaleten de oturabilen bir insanın, bu duruma düşmesi çok üzücüdür.

Raporda yazıldığına göre, s. 18-19, H. Cemal'in şu sözleri de Davacı U. Gürkan'ın yüzüne söylenmiştir: "...ama surda şunu kabul et ki biz 1969-71 döneminde *Devrim* dergisinin yazıişleri müdürleriyken bizim görevimiz bir yerde çok inandığımız, sonuna kadar inandığımız, Doğan Avcıoğlu'na, elimizden geldiği kadar, yardımcı olmaktı ve o zamanlar çizdiğimiz çizgi çok partili demokratik düzen değildi. Ne Doğan Avcıoğlu'nun kitaplarında bu böyle geçer ne de bizim *Devrim* dergisinde, (biz) seninle birlikte oturduk, çok partili düzenlerin neden Türkiye gibi ülkelerde geçerli akçe olmadığını haftalar boyu yayınladığımız manşet yazılarla aktardık." Bir genç politikacının, hem kendisini ve hem de gücü yettiği ölçüde ülke gerçeklerini, bugünkü liderine hoş görünebilmek için böylesine cüretle tahrif etmeye kalkması bir ülke açısından da umut kırıcıdır. Ayrıca, H. Cemal'in, "bizim görevimiz bir yerde çok inandığımız, sonuna kadar inandığımız, Doğan Avcıoğlu'na, elimizden geldiği kadar yardımcı olmaktı" ifadesi de önemlidir. Biz de o zamanları biliyoruz ve Gürkan'ın Avcıoğlu'na bağlılığının bir tür tapınma düzeyinde olduğunu hatırlıyoruz. Gürkan'ın bana anlattığı ve benim bir tarihsel gerçek olarak, bir bilimsel yazıda yer verdiğim, bomba koyma işi, bu tapınma haliyle çok yakından ilgili ve tutarlıdır.

Uluç Gürkan ile ortak tarihlerini "yanlış" bularak eleştiren ve eleştirilerini itiraflarıyla destekleyen Hasan Cemal, Gürkan'ın, görüş değiştirmeye gençlik yıllarında başladığını, canlı tv programında, bilirkişi raporu s. 12, şöyle pekiştirmektedir: "Uluç Gürkan Ortanın Solu hareketinin bir lideri olarak Siya-

sal Bilgiler'de, o dönemde öğrenci birliği başkanlığı yapmıştı, o doğru, ama o Öğrenci Birliği Başkanlığından sonra, *Devrim* dergisinde çalışmaya başladıktan sonraki dönemde herhalde o dönemdeki görüşlerini ve Ortanın Solu görüşlerini aynen devam ettirdi mi, *Devrim* dergisinde, ona pek ihtimal veremiyorum. Çünkü bizim *Devrim* dergisinde, en çok eleştirdiğimiz hareket, Ortanın Solu hareketi ve Bülent Ecevit'in liderliğini yaptığı hareketti." Ne yazık ki, bu doğrudur ve bir de, U. Gürkan'ın olgun döneminde, ancak CHP Milletvekili iken, en çok eleştirdiği, çok ağır hücumlara layık gördüğü siyasetçinin yine Bülent Ecevit olduğu doğrudur.

b) Raporda yazılıdır, s. 14, tv programında, canlı yayında, Hasan Cemal, "şu var, Deniz Gezmiş'lerin banka soygununu, 'banka soymadı' diye vermişiz" demektedir; "demek" sözü hafif kalıyor, U. Gürkan'ın yüzüne haykırmaktadır. Programın sunucusu ve tartışmayı geliştiren H. Cevizoğlu, burada sözü H. Cemal'in ağzından alarak, kitabından okuyarak, H. Cemal'in adına şöyle sürdürüyordu: "Türkiye hızla bir askeri müdahaleye doğru gidiyor. Ankara'da bir banka soyuldu. Adımız gibi biliyorduk ki bu bankayı Deniz Gezmiş'ler soymuştu. ODTÜ'de saklanıyorlardı. Ama biz *Devrim*'e manşet çekmiştik. Deniz Gezmiş, O'nun ağzından, 'banka soygunuyla ilgim yok' diye. Bu manşetin de burada resmi var zaten, renkli fotokopisi, şurda şöyle gösterebiliriz." Hasan Cemal, söz konusu edilen banka soygununu Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının yaptığını kesinlikle bilmelerine karşın, *Devrim* dergisinde, Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının bu soygunu yapmadıklarını, büyük başlıklarla ilan ettiklerini ve bunu, derginin iki yazışleri müdürü, Cemal ve Gürkan'ın birlikte ve bilerek yaptıklarını söylemektedir. Yalan haber veriyorduk, diyor ve bunu, Uluç Gürkan ile birlikte yaptıklarını önce kitapta yazıyor ve daha sonra da bir televizyon programında açıklıyor; Davacı işte budur.

Çok zor durumdadır ve bunu kabul etmek zorundadır; kabul ya da tevil yollu ikrarı, raporda ifadesini bulmaktadır, s. 15, ve U. Gürkan şu şekilde kekelemektedir: "Peki Sayın Cevizoğlu. Benim hâlâ anlayamadığım. Adım gibi bilmek konumuna doğrusu ben katılamıyorum... Eee, Deniz Gezmiş adına 'benim soygunla ilgim yok' yazınca onları nasıl kışkırtmak planlamış olabilir." Davacı Gürkan, bu bozuk Türkçe ile bir televizyonun canlı programında, gazeteciliği sırasında bile bile yalan haber yayımladığını kabul etmektedir ve ancak kendisini, bunun "kışkırtma" olmadığını ileri sürerek savunmaktadır.

c) Davacı Gürkan, "kışkırtıcı" ithamından kurtulabilmek için, yalan haber yazdığını kabul etmiştir. Bilirkişi raporu, bu "kışkırtıcı" sorununa da açıklık getirmektedir ve Cevizoğlu, s. 16, şöyle itham edici bir soru formüle etmektedir: "Şöyle söylüyorsunuz kitapta, 'Devrimci Ordu Gücü bildirileri askeri kışkırtmak için kaleme alınırdı.' Yani siz kaleme alıyordunuz. Ya da Doğan Avcıoğlu kaleme alıyordu, siz yayınlıyordunuz." Buradaki "siz" sözcüğü H. Cemal ile U. Gürkan'ı anlatmaktadır. Hasan Cemal'in buna cevabı, s. 17, çok nettir: "Öyledir öyledir, orda hiç kuşkum yok. Çünkü yazılırdı, hatta rahmetli İlhan Soysal, (İlhami olmalıdır, y.k.) bir tanesini yazmıştı. O ... (kitapta, olabilir, y.k.) bütün ayrıntılarıyla var. Ama Uluç Gürkan'a bu konuda çok fazla soru sorduğunuz vakit belki rahatsız oluyor, olabilir." Demek, Davacı, orduyu kışkırtma için sahte olduğunu bildiği bildirileri, yazıişleri müdürü olarak, yayımlayabilmiştir.

Canlı tartışmanın bu bölümünü, bilirkişi raporundan, s. 17, aktarmak yararlıdır.

"H. Cemal: Ama şimdi Uluçcum, bir (biz olabilir, y.k) kelime üzerinde oynamıyoruz. U. Gürkan: Ama yani ben kendi yerimde oynamıyorum.

H. Cemal: Devrimci Ordu Gücü bildirilerinin nasıl yazıldığını, nereden çıktığını sen benim kadar biliyorsun.

U. Gürkan: Şimdi bi dakka...

H. Cemal: Onun yorumuna ben girmek istemiyorum, çünkü, bunu, kuvvetlerin içinde bir güç var, o güç bunu yayınlıyor, o değil, öyle değil. Öyle olmadığını ikimiz de biliyoruz."

Hasan Cemal, hayali "Devrimci Ordu Gücü" yazdıklarını ve bunu, kendisiyle Davacı Gürkan'ın sorumlu yazıişleri müdürü oldukları *Devrim* dergisinde yayınladıklarını, Gürkan'ın yüzüne karşı ısrarla söylemiş ve önce inkar ettiği bu gerçeği de kabul etmek zorunda kalmıştır. H. Cemal, U. Gürkan'a bunların, home made, evyapımı olduğunu, Gürkan'ın da bildiğini kabul ettirmiştir.

Uluç Gürkan, Deniz Gezmiş'in yaptığı banka soygununu bilerek "Deniz Gezmiş banka soymadı" şeklinde ilan ettiklerini, "kışkırtıcı" ithamından kurtulabilmek için yapmıştı ve sonunda bunu da kabul etmiştir. Çok acı ve üzücü bir durumdadır.

KİTAP: "ULUÇ GÜRKAN KIŞKIRTICIDIR"

Bilirkişi Raporu ile deşifrasyonu yapılan konuşma, tekrarlamamız gerekiyor, bir televizyon tartışmasıdır ve bu tartışma, Hasan Cemal'in kitabı üzerine idi.[1] Bu kitaptan çok kısa aktarmalar yapmadan, bilirkişi raporunu ve tartışmayı irdeleyebilmek imkansızdır.

a) "Bir tek amacımız vardı: askeri kışkırtmak... Darbe süreci bu kışkırtma ve provokasyonlar sayesinde hızlanacaktı."

b) "Devrimin bu kadar çabuk geleceğine değilse bile, darbenin eşikte olduğuna inanıyordum. Bu konuda Doğan Bey de, Uluç da, ben de herhangi bir kuşku duymuyorduk. Cici demokrasi bitiyordu! Devrimci gençler açısından bu, sonun başlangıcı olacaktı. Darbeyle devrim yolu açılacaktı."

c) "Gençliğin çengellenmesi, kışkırtılması da Uluç'un görevleri arasındaydı."

d) "Hatırlıyor musun o günü? 1970 sonu, 1971 başı olmalı. Ankara'nın göbeğinde, Sıhhiye'deki Ankara Orduevi'nin önünde patlayacaktı bombalar...

İki yandan iki bomba!

Dil-Tarih Coğrafya Fakültesi'nin bahçesindeki miting bittikten sonra gençler yürüyüşe geçecekti. Orduevine yaklaştıkları sırada atılacaktı iki el bombası da..."

Bu yazım ve aktarmaların, bilirkişi raporuyla ilişkisi açıktır; program yöneticisi Cevizoğlu, bir yerde, s. 2, Hasan Cemal'e, şöyle hitap etmektedir: "Kitabın bir bölümünde 'biz askeri kullanarak darbe yapacaktık' diyorsunuz. Ama bir tarafta askeri kullanarak darbe yapmayı düşünürken Ankara'da Sıh-

1) Hasan Cemal, *Kimse Kızmasın, Kendimi Yazdım*, Doğan Kitapçılık, İstanbul 1999. Aktarmaları sırasıyla, 26, 31, 213 ve 25. sayfalardan yaptım. H. Cemal, zaman zaman, kendisiyle konuşan bir biçemi izlemektedir; "hatırlıyor musun" dediği zaman, bugünkü Cemal dünkü Cemal'a hitap etmektedir.

hiye'deki Orduevi önünde bomba patlama planlarınız vardı. Bu planların (planlayanların, olabilir, y.k.) arasında siz de vardınız." Tartışma işte bu noktadadır; Hasan Cemal, kitabında, "biz kışkırtmak için bomba da attık" diye yazmaktadır. Artık Hasan Cemal'in "biz" dediği her yerde, bunu, H. Cemal ve U. Gürkan olarak anlıyoruz ve böyle anlaşıldığı için de, U. Gürkan, bunu reddetme çabası içine giriyordu.

Öte yandan Hasan Cemal'in "gençliğin çengellenmesi, kışkırtılması da Uluç'un görevleri arasındaydı" demesi ve Hasan Cemal'in tutuklanıp hapse konmamak bir yana askerliğini de yedek subay olarak yapmasına karşın, U. Gürkan'ın tutuklanması, o zamana göre uzunca hapis yatması ve yedek subaylık hakkından yoksun bırakılması, "bomba" işlerinin daha çok Uluç Gürkan'ın ihtisasına girdiğini düşündürmektedir.

Televizyonda, H. Cevizoğlu'nun, U. Gürkan'ı suçlaması üzerine, karşılıklı ifadeleri, buraya aktarmak, bilirkişi raporu s. 8, son derece yararlıdır.

"U. Gürkan: Hayır. Kışkırtma fonksiyonu varsa... Örneğin o bombalama, bahsettiği, birtakım duyumlar olabilir, oradan buradan alınmış. Ama ben Hasan'ın da gidip Sıhhiye'de 'kim bomba atacak' diye seyirci konumunda olduğunu sanmıyorum.

H. Cevizoğlu: Seyirci konumunda değil, planlayıcı konumunda, diyor. 'Biz planlamıştık, bombalamayı' diyor. Ama o bölümü konuştuk, ben sizinle ilgili bölümü rica ediyorum.

U. Gürkan: Ben bir planlama eylemi içinde filan, yani 'şu şuraya bomba atsın' diye bir bombalama eylemini arkadaşlarımla konuşmadım. Yani özellikle silah, bomba, bu tür işlerle hayatım boyunca ciddi bir ilgim, uzaktan görmenin, tanık olmanın dışında, planlamasının içinde olmadım. Zaten yani böyle planlama olayları filan yoktu.

H. Cevizoğlu: Yok muydu Sayın Cemal?

H. Cemal: Vardı.

H. Cevizoğlu: Varmış, efendim.

U. Gürkan: Yani, birlikte ortak arkadaşlarımız var. Biz oturup Hasan'la konuşuruz."

Ne söylenebilir, bu kadar ağır suçlamalar karşısında, "biz Hasan'la konuşur, hallederiz" demek durumunda kalıyor ve çok üzücüdür.

D. AVCIOĞLU - Y. KÜÇÜK YAKINLIĞI

Demek, yakın tarihimizi ilgilendiren önemli bir tartışma ile karşı karşıyayız.

Gerçeği bulmaya yöneldiği ölçüde bu tartışma bilimseldir ve bilimsel bir tartışmaya katkıda bulunmak, herkesin, aydın sorumluluğu gereği ve iyi yurttaş olma koşuludur. Bu nedenle, bu dönemi yaşamış bir kimse olarak, bilgim ölçüsünde, benim bu tartışmaya katılma sorumluluğum vardı; bunu yerine getirmem gerekmiştir.

Bunun ötesinde de bazı gereklilikler ve haklılıklar saptayabiliyoruz.

a) H. Cemal, Avcıoğlu'na adadığı bu kitabın bir yerinde şunları da yazıyordu: "12 Mart'tan sonra, yenilginin de verdiği ruh haliyle iyiden iyiye içine kapandı. Çok az insanla görüştü."[1] Ancak kitabının başka bir yerinde, benden yaptığı bir aktarmanın arkasından şunları da belirtiyordu: "Doğan Avcıoğlu, Yalçın Küçük'ü severdi. Birlikte rakı içip sohbet ettiği, ciddiye alıp tartıştığı az sayıdaki yakın dostlarından biri sayardı. Bir keresinde Yalçın Küçük için bana şöyle dediğini anımsıyorum, Doğan Bey'in: 'Dehayla delilik arasında çok ince bir çizgi vardır. Bazı insanlarda bu çizgi fazlasıyla oynaktır.'"[2] Demek oluyor, ben, Doğan Avcıoğlu'nun yakınıydım ve pek çok sırrı biliyordum; bu nedenle böyle bir tartışmaya katkıda bulunmak en çok benim omuzlarıma düşüyordu. Burada, ben "bilirkişi" durumunda idim.

Özür dileyerek, bu dostluğu tarif etmem gerekiyor, dosya ile ilgilidir; sevginin ötesinde, karşılıklı eleştiriye dayanıyordu. Benden çok büyüktü; yıllar aramızdaki yaş farkını kaldırdı, araştırma yapmak için İngiltere'ye gitmiştim, dönüşümde, 1970 Haziran ayında ziyaret ettim, herkesin iktidara geleceği, yakında başbakan olacağını kesin saydığı günlerdi, "yanlış yapıyorsun, ikti-

1) Hasan Cemal, ibid., s. 266.
2) ibid., s. 357.

darı alsan bile tutamazsın, Doğan" dedim, kızmadı, kızdıysa belli etmedi, çok terbiyeli bir insandı ve bana "sen de git, TİP'i kurtar" dedi, küçümsüyordu, herhalde artık TİP'in kurtulamayacağını biliyordu. Biz ayrı yolların yolcusu, iki tutkulu dosttuk; 9 Mart'ta kaybetti, biz daha önce kaybetmiştik, kaybımız kesinleşti ve 12 Mart'ta yanına koştum.

Bir gün yine H. Cemal'in sözünü ettiği sohbetlerimizin birindeydik, "Doğan" dedim, o zamanlar Hasan Cemal ile Uluç Gürkan'ı beğeniyordum, "bravo sana" diye sürdürdüm, "bu iki kişiyi yetiştirdin". Kahkahası yüzüne yayılırdı, uzunca güldü, bana, "benim asıl yetiştirdiğim sensin" deyiverdi, hiç aklıma gelmemişti, "Doğan, bu hiç aklıma gelmedi, ama, bu sözünden gurur duydum", dedim. Dostluk, budur. Her dostluğun yükümlülüğü vardır, böyle biliyorum. Bu Büyük Aydınımız'ın bana, "seni ben yetiştirdim" demesi, yolumuzun ayrı olmasına karşın, bana hep gurur vermiştir.

Avcıoğlu, bir tür inzivaya çekilince, bunun kesin olmadığını biliyordum ve umulmaz hastalık aldı, göçürdü, yetiştirdiğini düşündüğüm bu iki genç adama ben sahiplendim. İlgilendim, çare olmaya çalıştım.

Hasan Cemal, bunları belirtmekten çekinmedi ve *Milliyet*'te bir yazısında şunları dillendiriyordu: "Yalçın Küçük'le 1970'li yıllarda yakınlaştığımız bir dönem yaşadık. 'Abi' derdim ona. *Cumhuriyet*'te ekonomi yorumları yazarken, ben muhabirdim. Sonra yollarımız ayrıldı. O hep 'aykırı' kalmayı yeğledi!" Hasan'ın bu yazısını ekte sunuyorum; ancak, yanılıyor ve ben hiç "aykırı" kalmak istemedim, aykırı görünmekten hep korktum ve hep, korka korka, doğru'da kalmak istiyordum. Başıma gelenlerin hepsi doğru'da kalma inadımdandır ve doğru'ya aşkımdandır; bu dava, bunun güzel bir örneğidir.

b) Davacı Uluç Gürkan'ı da hep kolladım, "bana, Sevgili Doğan'ın emanetidir" diye düşünüyordum, hapisten çıkmıştı, geçim sıkıntısı çekiyordu, İnşaat Mühendisleri Odası, çok az imkanla da olsa küçük bir iş vermişti, ancak yine de işsizdi, gittim, buldum, Altan Öymen ile birlikte ANKA Ajansı'nın ekonomik seksiyonunu kurmuştuk, hem *Cumhuriyet* gazetesinin ekonomi haberlerini yönetiyor ve hem de modern bir ekonomik ajans kuruyorduk, kurdum, bir süre sonra, bunlardan birisini bırakma kararı aldım, gittim, İnşaat Mühendisleri Odası'nda Uluç'u buldum, içimden, "hırslı, disiplinli ve dar bakışlıdır" diyordum, işe aldım, "dar bakmak" aldığım işte sakıncasızdı, ayrıca "hafıza-ı beşer nisyan ile maluldür" itikatında olduğunu da biliyordum

ancak elinden tutacaktım, sigortalı ve basın kartı alabileceği ilk işi budur ve söz uygunsa, bütün basın kariyerini ve buradan atladığı milletvekilliğini, buna borçludur.

Bu dava bunun karşılığı mı? Bilirkişi raporu gözler önüne sermektedir, hiç kimse Uluç Gürkan'dan tutarlı olmasını beklememektedir. Hırsı, tutarsızlığının kaynağıdır.

c) Eğer bir dava açması gerekiyorsa, bunu, öncelikle,

i- Bu kitabı basan Aydın Doğan Holding'e ve aynı holdinge bağlı *Milliyet* gazetesinde çalışan Hasan Cemal'e,

ii- Bir televizyon programında, kendisini, bombacı ve kışkırtıcı olarak gösteren, televizyon şirketine ve H. Cevizoğlu'na yöneltmesi gerekiyordu. Asıl tutarsızlık buradadır ve bu yapılmadıkça, Davacı Gürkan'ın haklılığına hükmetmek mümkün değildir. Çünkü samimi olmaktan çok uzaktır. Çünkü, bir hakaret varsa, bunlar yapmış olmaktadır, ancak ortada bir hakaret olmadığını, U. Gürkan da avukatları da bilmektedir.

d) Bu kitapta U. Gürkan, bile bile yalan haber yaymakla, "kışkırtıcı" olmakla, bomba patlatarak bunları rakiplerinin üstüne atmakla itham edilmektedir. Bu itham, bir televizyon yayınında, H. Cemal ve H. Cevizoğlu tarafından sürdürülmüştür ve dosyadaki bilirkişi raporundan öğrendiğimize göre, davacı bu ithamlara ya gülerek cevap vermekte veya "biz Hasan'la konuşur, hallederiz" yollu sözler dillendirmektedir. Peki, hakaret varsa, neden gülüyor; insan hakarete güler mi, bu sorular ortadadır.

e) Ben Gürkan'ın bombacılığı veya kışkırtıcılığı üzerine bir fikir ileri sürmüyorum, söylediğim, Gürkan'ın bana, "Doğan Bey'e kötü bir tertip görmüştük, izledik, adamın otomobilinin altına bomba koyduk, ama sonradan bunun siyasi olmadığını anladık" dediğidir. Böyle bir olay, Doğan Avcıoğlu ile sohbetlerimizde doğrulanmıştır, şimdi de Avcıoğlu'nun eşi hayattadır, her zaman doğrulatmak mümkündür; ancak önemli olduğunu sanmıyorum. Bunda hiçbir hakaret unsuru yoktur; bir insanın, tapınma derecesinde sevdiği insana bağlılığını göstermesi açısından da, bazı kimselerce, övgü bile sayılabilir, Meclis'te buna benzer çok daha hafif olaylarla övünenler çoktur.

f) Fakat, Hasan Cemal'in yazdıklarına benzer bombalamalar olduysa, bunların yazılması çok doğaldır. Ben de, Hasan ile Uluç'un bombalama işleri planladıklarını, bu kitaptan öğrendim. Ayrıca kitaptaki bazı anlatıma katılmı-

yorum; bunları burada saymak gerekli görünmemektedir.

Ancak başka bir bombalama var ki, bunu ilk kez bana Uluç anlatmıştı ve sonra başka kanallardan doğrulamasını yaptığım için, burada aktarabiliyorum. Uluç Gürkan bana bütün sırlarını anlatırdı ve bunu da anlatmıştır: 12 Mart'tan kısa bir zaman önce, Profesör Mümtaz Soysal'ın, Küçük Esat'taki evinde bombalar patlamıştı ve Profesör Soysal, evde olmadığı için, ölümden kurtulmuştu. Biz bunu sağcıların yaptığını düşünüyorduk; Uluç, bunun, Avcıoğlu-Madanoğlu cuntası tarafından düzenlendiğini bana anlattı. Çünkü, Profesör Soysal, hükümet alındığında, Dışişleri Bakanlığı görevine getirilmek isteniyordu ve kabul etmiyordu; bombalamadan sonra Profesör Soysal'ın, kurulacak hükümette Dışişleri Bakanlığı'nı kabul ettiğini de, bana nakleden Uluç'tur. Kızgınlıkla naklediyordu, çünkü Soysal'ı devrimci bulmuyordu.

Burada şu soru var; Eğer Hasan Cemal'in yazdıkları U. Gürkan için hakaretamiz değilse, eğer H. Cevizoğlu'nun, bilirkişi raporunda ifadesini bulan programında Gürkan'a hakaret olarak gelen yan yoksa, benim teyit ettiğim ve politik olmayan, kışkırtıcılıkla bir bağı bulunmayan episod hiçbir zaman hakaret yüklü sayılmamak gerekiyor, bu nettir. Peki bu durumda, husumetini neden asıl kaynağa ve televizyon programına çevirmeyerek bana ve *Aydınlık* dergisine yöneltiyor, bu soru ortadadır.

Bu sorunun cevaplarını şöyle sıralayabiliriz: 1) Büyük bir tekel grubu olan Aydın Doğan Holding'i karşısına almaktan çekinmektedir. 2) Büyük bir televizyon kanalına husumet tevcih ederek, sonuçlarını göze alamamaktadır. 3) Aydın Doğan Holding'e bağlı bir gazetenin yazarı ile ihtilaflı hale gelmek istememektedir. 4) Bunun yerine Aydın Doğan Holding'in Ankara'da davalarını izleyen bir avukatlar grubuna vekalet vererek, kendisinin cunta suçlamasıyla hapis yattığını ve askerliğini er olarak yaptığını unutarak, benim, düşünce suçlarından dolayı hapiste olmamın, iyi bir hedef olacağını hesaplamaktadır. 5) Ekte sunuyorum, daha sonraları "andıç" denilen, ancak benim "Çevik Paşa Emirnamesi" olarak andığım, bazı yazarlar hakkında psikolojik savaş çağrısı yapan belgede, benim, Mehmet Ali Birand, Cengiz Çandar ile birlikte ilk üç hedef arasında kaydedildiğimi bilebilecek pozisyonda idi ve bunun, iddia edildiği üzere, yargıyı benim aleyhime ve böylece kendi lehine etkileyeceğini, yargının bağımsızlıktan uzaklaşabileceğini umuyordu. Fakat bunlardan hangisini akıl etmişse, yanlış akıl yürütmüştür ve kendisine haksızlık et-

miştir, bunu görüyoruz.

Benim, *Aydınlık*'ta yayımlanan, küçük bir paragrafım ile TBMM Başkanlığı'nı kaybettiği iddiası saçmadır. Ecevit'in başka hesapları olduğunu biliyoruz ve U. Gürkan'ın sadakatinden emin olmayacağını da tahmin edebiliyoruz. Ancak Gürkan, bu dava ile, kendisine bir mazaret bulacağını umuyordu. Haklılık değil politik çıkar peşindedir.

İnsanlarımızın, politik çıkar realizasyonu için yargı alanını seçmeleri üzücüdür.

"BOMBACININ BABASI: ULUÇ GÜRKAN"

Artık bu irdelemenin sonuna gelmiş durumdayız, Davacı Uluç Gürkan'ın "bombacı" olduğunu hem kabul ve hem de bundan iftihar ettiğini görme imkanı çıkmıştır. Şimdi buradayız.

a) Bunun için, bilirkişi raporunda yeralan ve Gürkan'a ait bir cümleyi, tekrar etmek zorunluluğumuz var: "Yani özellikle silah, bomba, bu tür işlerle hayatım boyunca ciddi bir ilgim, (olmadı, y.k.) uzaktan görmenin, tanık olmanın dışında, planlamasının içinde, olmadım." Bilirkişi Ankara TV Uzmanı Necati Noyan'ın rapor haline getirdiği deşifrasyon, Davacı Gürkan'ın, televizyon programcısı H. Cevizoğlu'nun ısrarlı ithamlarına karşı verdiği cevap bu olmuştur; bu sözler doğrunun tam zıddıdır.

b) Benim ise bombayla ilgim olmuştur, geçen duruşmaya evimdem küçük bir uçak-savar kovanı getirmiştim, incelenmek üzere şimdi Mahkeme emanetindedir, evimde daha büyük kovanlar da var, bunlardan bir bölümünü abajur haline getirdim, çünkü ilgim var ve yaşamıma girmişlerdi, benim için normal insanın anlaması güç bir hatıra ve heyecan işaretleridir.

Ekte belgenin fotokopisini sunuyorum, görülmektedir, ben, yürürlükteki

yasalara göre "gazi" rütbesine sahibim, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin bir subayı olarak savaştım, bomba attım, yanımda bomba patladı, bunun için, bomba kovanlarının bende önemli bir hatıra değeri bulunmaktadır. Öyleyse, bomba veya kovanı, ancak bomba ile içli-dışlı olanlar için hatıra değerine sahiptir.

c) Ekte kopyasını sunuyorum, 23 Kasım 2000 tarihli *Milliyet* gazetesi, birisi TRT muhabiri Devrim Gürkan olmak üzere üç Türk gazetecisinin, Tel Aviv'de, boş mermi ve kovanlarla, İsrail Başbakanı'nın konutuna girdikleri sırada, yakalandıklarını haber vermektedir. Devrim Gürkan'ın, Davacı Uluç Gürkan'ın oğlu olduğunu düşünebiliriz, çünkü soyadının uyuşması bir yana, "Devrim", Doğan Avcıoğlu'nun askeri müdahale ile iktidarı almak için çıkardığı derginin adıydı ve Baba Gürkan burada kariyer yapmıştı. Avcıoğlu, "Devrim" adını seviyordu ve benim Sevgili Oğlumun adının da "Devrim" olmasını istemişti, istediğini yapmıştım; Gürkan'ın, oğluna, hep "Ecevitçi" olduğunu iddia etmesine karşın, "Bülent" veya "Ecevit" adını koymamış olması da ilginçtir, genellikle konuyordu. Gürkan, hep çelişiktir.

Haberde, "kovanlar hatıra içindi" başlığı da öğreticidir. "Kimin için hatıra" sorusuyla birlikte önemini vurgulamış oluyoruz.

d) Ekte kopyasını sunuyorum, 23 Kasım 2000 tarihli *Sabah* gazetesi, daha çok açıklayıcıdır; "İsrail'de Skandal" başlıklı haberde, üç Türk gazetecisinin, Başbakan Barak'ın konutuna, kullanılmış bomba ve kovanlarla girerken yakalandıkları anlatılmakta, fakat, ek olarak, önemli bir bilgi daha verilmektedir. *Sabah*, eski mensubu, Davacı Gürkan'ın, oğlunun boş bomba ve mermi kovanlarını "hatıra olarak kendisine getirmek üzere" taşıdığını, söylediğini de bildirmektedir.

Demek, televizyonda sıkıştırıldığında, sıkılmadan, "silah mı, bomba mı, hiç ilgim olmadı" yollu açıklamalar yapabilen U. Gürkan, kamu göreviyle İsrail'e giden oğlundan, boş mermi ve kovan isteyecek kadar, bombalara meraklı ve yakındır. Herhalde, evindeki kolleksiyona ek yapmak istiyordu.

Hiç kimse bu duruma düşmemelidir. Fakat, düşüş daha derindir.

e) Ekte kopyasını sunuyorum, 24 Kasım 2000 tarihli *Milliyet* gazetesinin haberi daha nettir. Birinci sayfa, Oğul Gürkan'ın iki İsrailli polis arasında kelepçeli resmini koyduktan sonra, "Babası gibi 'BOMBACI'" demektedir.

"Çantasında boş gaz bombalarıyla yakalandıktan sonra İsrail Gizli Servis'ince sorgulanan TRT muhabiri Devrim Gürkan, DSP'li Uluç Gürkan'ın oğ-

Çantasında boş gaz bombalarıyla yakalandıktan sonra İsrail Gizli Servisi'nce sorgulanan TRT muhabiri Devrim Gürkan, DSP'li Uluç Gürkan'ün oğlu çıktı. Yazarlarımız Hasan Cemal, son kitabında eski Dev-Genç'li Gürkan için "bomba taşırdı" diye yazmıştı.
■ Sayfa 20'de

Babası da bombacıydı!

İsrail gizli servisi Şin Bet tarafından sorgulanan TRT muhabiri Devrim Gürkan, eski Dev Gençli yeni DSP Milletvekili Uluç Gürkan'ın oğlu çıktı

Telefonda oğluna "iç çamaşırı" teklif etti

Şin Bet'te sorgulanan Devrim Gürkan, dün Meclis'te de günün konusu oldu. DSP'li Uluç Gurkan, telefonla konuşurken İsrail'deki oğlunu "ihtiyacın varsa temiz iç çam şırı göndereyim" diye espri yaptı. Meclis'te Gürkan'a "geçmiş olsun" dilekleri yağdı. Gürkan, "Olunuz da sizin yolunuzda, silahlı eylem yapmış" diyen gazetecilere, "Biz silahsız kuvvetlerin harekete geçirilmesi için çalışıyorduk" diye karşılık verdi. Gürkan, bu sözlerinin hemen ardında, "Aman Hasan Cemal duymasın" diye takıldı.

'Hatıra olsun" diye topladığı kullanılmış gaz bombalarıyla İsrail başkanı Ehud Barak'ın konutuna girerken gözaltına alınan TRT muhabirlerinden Devrim Gürkan, başına gelenleri "Gülüp geçilecek bir şey. Muhabir adayı olarak rahat davrandım" diye anlattı. Gürkan, DSP Milletvekili babası eski Dev Gençli Uluç Gürkan'ın "baban gibi bombacı oldun" diye kendisine takıldığını söyledi.

Devrim Gürkan olayı şöyle anlattı: "İsrail gerçek mermi kullanmıyoruz' açıklaması yapılor. Biz de Türk gazetecilerle görürelim dedik. Bizi barak'ın konutuna almayacaklardı. Onun için yanımıza aldık, rahatlık. Barak'ın konutuna alınmaya başlayınca görevlilere söyledik. 'Size şimdi versek sonra alır mıyız?' diye sorduk. Onlar da izin verdi. Çanta X-Ray cihazına kondu. Kadın görevli sonra çantayı açıp kontrol etmeye başladı. Paketi buldu, açtı ve elindekileri incelemeye başladı. O incelerken arkasından başka bir kadın geldi. bombaları görünce bağırmaya, çağlık atmaya başladı ve alarma bastı. İçeri 30 görevli birden girdi. sonradan öğrendik, Şin Bet görevlileriymiş."

"Ermeni sandılar"

45 dakika Şin Bet'te sorgulandığını anlatan Gürkan, "Sorgu uzun sürdü. Çünkü Türk Dışişleri'ne bildiriliyor. Dışişleri bizi Ermeni sanıyor. Acaba Cemi:e mi bir şey yapılacak diye" dedi.

İsrailli yetkililerin defalarca özür dilediğini söyleyen Gürkan polisin de oldukça nazik davrandığını belirtti.

▼ Hasan Cemal kitabında yazmıştı:

Uluç Gürkan, bomba taşırdı

TRT muhabiri Devrim Gürkan, İsrail'de Şin Bet tarafı ndan yakalandıktan sonra babasıyla yaptığı moral veren telefon görüşmesini şöyle anlattı:

"1994'ten beri Arafat ile konuşan ilk Türk gazetecisiyim. Kendimce havalardaydım. Filistinli çocuklar tutuklanırken güzel görüntüler de yakaladık, fişmalım var, lazla rahat davrandım. Babamı da öğlen telefonla bilgilendirdim. Moralimi düzeltmeye çalışı. Babam da gazeteci kökenli, beni iyi anladı. Espri de yaptı. Hasan Cemal, Kuvay Kemalan Kendimi Yazdım' kitabında babamdan 'Bomba taşırdı' diye bahseder. Babam da bana 'bombacının oğlu bombacı' diye espri yaptı."

Milliyet, 24 Kasım 2001

lu çıktı. Yazarımız Hasan Cemal, son kitabında, eski Dev-Genç'li Gürkan için 'bomba taşırdı' diye yazmıştı."

İbret vericidir. Gazeteler, Gürkan'dan "eski Ecevitçi" diye söz etmiyorlar ve eski Dev-Genç'li olarak tarif ediyorlar. Ne garip, artık Gürkan'ın, bunlara itirazı yoktur.

H. Cevizoğlu'nun programında, yalan haber başlıkları yazdığı yüzüne söylenince ancak gülebilen Davacı, gazetecilerin, "oğlunuz da sizin yolunuzda silahlı eylem yapmış" dedikleri zaman, bir yandan, "oğlum milli oldu" diye övünmekte ve diğer yandan da, "aman Hasan Cemal duymasın" demektedir. Oğul Gürkan da, Baba Gürkan'ın, kendisine, "bombacının oğlu bombacı" dediğini, basına açıklamaktan geri kalmamaktadır. Demek, U. Gürkan, açtığı bu davayı unutmuş ve hem bombacı ve hem de Dev-Genç'li olduğunu kabul ve iftihar aşamasına gelmiştir. Yüce Gök, kimseyi, bu duruma düşürmesin, diyoruz.

İbret verici olmaktan ötedir; *Milliyet*, haberinin bir bölümüne, "Hasan Cemal kitabında yazmıştı: Uluç Gürkan, bomba taşırdı" başlığını koymaktadır. Davacı Gürkan sevinmektedir.

Tüm hikaye üzücüdür, bu tür insanların, halkın temsilcisi olmaları çok düşündürücüdür. Ancak daha çok düşündürücü olması gereken iki sonucumuz var.

i- Demek, bazı insanlarımızın beyinlerinde de artık sadece disketler var. Bir disket sürülünce, daha öncekiler tümden, program dışı olmaktadır ve insanın en önemli kazanımlarından birisi sayılan, "tutarlılık" ölçütü tümden silinmektedir. Eskiler bunu çok daha kibarca ifade ediyorlar ve "hafıza-i beşer nisyan ile maluldür" diyorlardı; Gürkan'a uygun düşmektedir.

ii- Bir kimsenin, böyle bir "dava" ile yargının önüne çıkabilmesi gerçekten cürettir.

Yargıdan, hem eski arkadaşım ve hem de avukatları adına özür diliyorum.

Benim belleğim şaşılacak ölçüde güçlüdür ve biliniyor; ancak bu tür episodları unutmaya çok yatkındır. İnsanlara ve genç arkadaşlarıma sevgimi sürdürebilmek için bunları hep unutuyorum.

Sekizinci Bölüm

ESKİ AYDIN HURAFELERİ

Kurşun ata ata biter
Mahpus yata yata geçer
Aldırma gönül aldırma
S. Ali

Harvard ve Yale, Amerika'da iki seçkin üniversitedir, hep biliyoruz, cumhurbaşkanı çıkarmakla da övünürler; Kennedy, Harvard'dan, Clinton Yale'den çıktılar. Ben de, Planlama Teşkilatı'nda iken, graduate study için Yale'e gönderilmiştim, Kennedy Günleri idi ve romantik Amerikan filmlerine sahne olan New Haven'deki kırmızı çamlar herhalde büyüleyiciydi, doğrusu ben de bir tür büyülendim, ancak ters oldu. Yale'de aynı derste ve aynı zamanda, hem en yeni ve en sofistike makaleleri ve hem de en eski ve en klasik kitapları okuturlar ve ben çok kısa zamanda bütün bu okuduklarımın, benim zekamın altında olduğunu hayretle fark ettim ve iktisadı bırakmaya karar verdim. Daha da önemlisi, Hürriyet Heykeli'ne çok yakın gerçekten cennet benzeri bu kasabada, New Haven'de, birden kendimi, kapağı iyice kapatılmış bir

düdüklü tencerede hissetmeye başladım, boğuluyordum, üstelik, biraz daha kalırsam boğulduğumu artık fark edemeyeceğimi anlıyordum, Amerika'dan kaçmayı aklıma koydum. Yıllar sonra, sıkıntılı zamanlarımızda Temren, "ben senin Amerika'dan kaçışını neden engellemedim" yollu hayıflanıyordu, fakat, şimdi kendimden uyuşturmayacak ölçüde hoşnut isem, bunu, bu ve benzeri kaçışlarıma borçluyuz, iyi olmuştur.

Boğulduğumu hissediyor, eğer kaçmazsam bir süre içinde boğulma özbilincimi yitireceğimi ve hatta yaptıklarım nedeniyle kendimden gurur duymaya başlayacağımı görüyordum, fakat neden boğulduğumu ve beni boğan mekanizmayı çözemiyordum; son yıllarda bunu Türkiye'de, Türkiye tekelli düzenin zembereği içine girdikçe anlamaya başladım. Yakın zaman Türkiye'sini çözümleyerek biraz daha geri zaman Amerika'sını çözebiliyordum; yöntemsel açıdan hiç de mucizevi değil, çünkü ikincisi olmuş ve yerleşmiş ve birincisi oluş süreci içindeydi. Bir süre sonraki muhtemel gururumun boş olduğunu şimdi görüyordum, o zaman göremeyeceğimi biliyordum; beynimin içinde halis bir trajedi oynuyordu. Ne güzel, şimdi bu sayede, boş gururların, zavallı mağrurların hepsini görebiliyorum ve hepsini küçümseyerek hepsine gülebiliyorum.

İKİNCİ ORTA ÇAĞ

Çözümlemeye başlamamla birlikte henüz tutarlı bir açıklamaya ulaşmış olmaktan çok uzaktayım, yine de, muhtemel bir sistemin iki blokunu ortaya atmış olduğumu söyleyebiliyorum. 1) Dünyanın ve Türkiye'nin ikinci Orta Çağa girdiğini, Quo Vadimus çalışmamda ileri sürmüştüm; benden sonra ve kuşkusuz benden bağımsız olarak başka yerlerde de ileri sürüldü, Fransa'da iş adamı-denemeci Alain Minc, "Nouvau Moyen Age" diyordu ve şimdi dünyada yeniden tartışılmaktadır. 2) Özü ve birey söz konusu olduğunda, tekelistan, kapitalizmin bir aşaması değil, zıttıdır; çünkü birey-sermaye sahibinin,

bir diğeriyle, piyasada ve fiyat kırmanın dışında hiçbir ilişki içinde olmaması, kapitalizmin sine qua non özelliğidir. Kapitalizmde bireyin ve bireysel girişimin birbirinden mutlak bağımsızlığı esastır; tekeller düzeninde ise bunun tam tersi durum var. Daha açıkçası, tekeller düzeninde, hiçbir birey bağımsız değildir ve daha da önemlisi tekeller düzeni her türlü bağımsızlığa karşıdır ve böyle bakarsak iki düzenin birbirine zıt olduğunu netlikle kavrayabiliyoruz.

Bana sorulursa, XX. Yüzyılın en güzel kitaplarından birinin, Fransa'yı işgal eden faşistler tarafından kurşuna dizilen Marc Bloch'un *La Société Féodale* olduğunu söyleyebilirim; Kılıçbay'ın çevirisi, yer yer bir esnaf ağzına yaklaşsa da, bilimsel açıdan yararlıdır. Bloch, feodaliteyi bir ilişkiler ağı olarak resmediyor ve "l'homme d'un autre homme" ibaresini kullanıyor, her adam ancak adamı'dır, insan birisinin insanıdır ve bunun dışında insan göremiyoruz. Ne yazık, tekelistanda da aynı bağımlı yaratıkla karşılaşıyoruz, tekelistanda birey kalmıyor ve bundan kuşku duymamak durumundayız.

Fakat yalnızca yetenekliler ve birikimliler bağımsızdırlar; dolayısıyla bağımsızlığın düşmanı tekeller düzeninin bütün yeteneklere savaş açması ve bütün birikimleri kazımak istemesi karşısında şaşıramayız. Bu bize, Türko-Mongol zapt modelini hatırlatıyor; hem Türk ve hem Moğol fatihler bir yeri aldıklarında ilk önce kaleleri yerle bir ediyorlardı, böyle yapmasalardı, kuşkusuz bugün çok daha fazla kaleye sahip olacaktık. Ama yine de yaptıklarının bir mantığı vardı ve kaleleri yıkarak, bağımsız olma istek ve yeteneklerini de kazıyorlardı. Tekeller de böyledir ve demek, sadece bağımsızlığa ve bireye değil, asıl ve öncelikle, yeteneğe, yetenekli ve birikim sahibine düşmandırlar ve biz Türkiye'de bu düşmanlığı yaşıyoruz.

Soyutu somutlaştırmak benim yöntemim değil, fakat zorunluluk olduğunu kabul ediyorum ve çok görünenlerle başlamanın yerinde olacağını düşünüyorum. Televizyon kanallarından birinde adı pek bilinen bir hatun, bu kanala, sanıyorum, TRT'den transfer olmuş iki diğer spikeri tasfiye ederek baş spikerlik koltuğuna oturabilmiştir; bunu nasıl başarabildiğini bilemiyoruz, bildiğimiz, çene yapısı nedeniyle, bu hatunun spikerlik yapmasının imkansızlığıdır. Fonetisyenler, siflante, ıslıklı diyorlar ve ben daha basit olarak bozuk musluk hali diyorum; bu hatunun ağzında bir bozuk musluk olduğunu düşünmek durumundayız, bütün sözcükleri ıslıklı çıkarabiliyor. Tekelistan dışında hiçbir yeryüzünde spiker olamayacağı kesindir.

Burada izleyenlerimin bir bölümünün benim dilbilim ile isim-bilime meraklı olduğumu bildiklerini sanıyorum, birlikte küçük değişmeler ve birlikte değişmenin olmadığı zamanlarda tutarlı bir analiz, düşünme imkanımızı arttırmaktadır. Bu merakla adının, bir İbrani ismi olduğunu ve bu hatunun hastalanınca, Yahudilerin egemen oldukları New York'a gitmekle isabetli hareket ettiğini, çünkü New York'ta soyadının da İbrani sayılma ihtimalinin yüksek olduğunu söyleyebiliyoruz. Fakat herhalde kurnaz birisi olduğu anlaşılmaktadır, çünkü yokluğunda yerini alan remplancante'ı hatunun spikerliğe kendisinden daha az elverişli olduğundan da kuşku duyamayız; hem ağzında bozuk bir musluk taşıyor ve hem de pek çok sözcüğü telaffuz edemiyor.

İstisna mı; bizde "Bezayid" adı çok az kullanılır, çünkü aslı "Abayezid" idi ve başta "a" düşüyor ve Yezid'in babası demektir, İslam tarihinde "Yezid" hain ve dalavereci olduğu için az taşınıyor. Fakat bu adda birisini Türkiye'de "Beyaz"a çevirerek talk-show'cu yaptılar; güzel ama bu genç adam peltektir ve pek az sözcüğü düzgün söyleyebilmektedir. Konuşma yeteneği ile para kazanılan bir meslekte bir konuşma özürlüsünün bu işten geçimini çıkarması, yetenek düşmanlığının güzel örneklerinden biri olmaktadır. Ayrıca bir egemenlik türü olarak zorbalık olduğunu söyleyebiliriz.

Sabah Grubu'nun yeni televizyonundaki göçmen aksanlı baş spikerinin dilini, ilkokul öğretmeninin düzeltemediğini saptıyoruz; r'leri parizien söylüyor ve pek çok heceyi de söylemeye tenezzül etmediği sonucuna varıyoruz. Kuşkusuz asıl sonuç, tekellerin, spiker istihdam etmek için, hiçbir yetenek ve birikim aramamak bir yana tam tersi olarak bu alanlarda özürlü olanları tercih ettikleridir; iktidarlarının ilk dönemlerinde yetenek ve birikim düşmanlığının en hoyrat pratiklerinden birisi olmaktadır. Düşmanlıklarını Vahşetle teşhir ediyorlar.

Aynı holdingin asıl kanalında, adı ve soyadı, "nü", Nil ve "gun", benzeri veya gibi demektir, böylece "nilgun", Nil benzeri oluyor, İran'da tam karşılığı mavi'dir; bu adda bir hatun, haber vermeye başlayınca kaçacak bir yer arıyorum, zindanda bu imkan dar olduğu için artık bu kanalı hiç açmıyorum, çünkü her cümleye bir çığlıkla başlıyor ve bütün entonasyonu yanlış devam ediyor. Türk diline ve varsa kocasına acımaktan başka elimden gelen yoktur. Ama TRT'de de artık çıkıyor, haber vermek ile pazarcılığı karıştıran ve bu nedenle bir pazar uvertüründen sonra "buyrun habere" diye boyun kıran bir ha-

tun var, tam bir pazarcı Türkçesi ile bütün ünlüleri bağırarak söylüyor ve ben bu kanalı da hep sansür ediyorum. Örnekleri kanallardan seçmem, sınanmasının kolay olmasındandır; saptamalarımın yanlış olduğunun gösterilmesi halinde ileri sürdüklerimin önemli ölçüde zayıflayacağı tabiidir. Fakat başka örnekler de sunabiliyoruz ve bunlar çok yukarıdadır, aynı zamanda, yine, herkesin gözü önündeler. Son olarak, kanun hükmünde kararname konusunda cumhurbaşkanı ile hükümet ve daha doğrusu, H. Özkan ile takviyeli hükümetin üçü bir yerdesi arasındaki tartışma, belki çoğumuzun gözlerden kaçırdığı bir strüktürü ortaya çıkarıyordu. Cumhurbaşkanı Sezer, hukukçu kimliği ve Anayasa Mahkemesi üyeliği ve başkanlığı yapmasının da verdiği imkanla, hazırlanan taslağın anayasaya aykırı olduğunu ileri sürerken, bu dörtlü ise, cumhurbaşkanının tutumunun anayasaya uymadığını ve hatta bir anayasa suçu olduğunu iddia ediyorlardı; ortada bir hukuk ve bilgi ihtilafı var. Güzel, bunu hep birlikte izliyorduk ve ben burada, bundan sonrasını ele almak ve tartışmaya açmak istiyorum.

Soru şudur: Eğer bu dörtlü yönetimin başındaysa, bu ülkede bilgi ve birikimin önemli olduğunu söylemek ve daha önemlisi, bir babanın çocuğuna, "bilgili ol, oku, çalış, ancak böylece büyük adam olursun" demesi halinde bu dörtlüye bakarak söz konusu çocuğun babasına inanması mümkün müdür, önümüzdeki problemi bu şekilde formüle etmek istiyorum. Çünkü, 1) Hükümet Başkanı Ecevit, babasının, birisi Londra'da ve ikisi Ankara'da olmak üzere üç kez üniversiteye yazdırmasına karşın, ikinci sınıfa kadar okuyamamıştır ve lise mezunudur. Ayrıca çalışkan olmadığı için birkaç kez okuldan tard tehlikesiyle karşı karşıya kaldığını, ortalama bir öğrenci olduğunu biliyoruz. 2) H. Özkan ve D. Bahçeli ise, halk ve üniversite çevrelerinde "bakkal mektebi" denilen İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi mezunudurlar, eğitimleri sırasında sınıfta kalma normaldir; yetişmeleri sırasında birinin dansçılığından ve diğerinin ülkücü Çatlı'nın amiri olmasından başka kayda değer bir bilgi bulamıyoruz. İkincisi ayrıca ülkenin en uzun asistanlarından biridir, çok uzun yıllar asistanlıkta kalmasına karşın herhangi bir yazısından söz edilmemektedir. 3) İçlerinde üniversiteyi bitirebilen sadece M. Yılmaz'dır ve bunun da, mezun olduktan sonra memuriyet için girdiği hiçbir sınavı kazanamadığı ve ancak tanıdıklarının yardımıyla, TRT dinleme servisinde bir iş bulabildiği kesindir. Dolayısıyla bu dörtlü tablo, bugün Türkiye'de bilgi, yetenek ve bi-

rikime düşmanlık konusunda, çok daha sağlam bir gösterge olmaktadır.

Kuşkusuz şu söylenebilir; böyle olmakla birlikte bu dörtlünün uzun sayılabilecek politik kariyerlerinde eksikliklerini giderdiklerini iddia etmek mümkündür. Bu herhalde rahatlatıcı bir iddiaya benziyor, fakat ne yazık, gerçeklikten çok uzaktır; çünkü, şimdi Türkiye'de, yeteneğe düşmanlık yanında, öğrenmeden kaçış ve birikimi hakir görme döneminin başladığına tanıklık ediyoruz. Bilgi cephesinde, siyasetin, bir desac cumulation süreci olarak işlediğini söyleyebiliriz; sözü edilen tartışma bunu kesinlikle ispat etmektedir. Çünkü bu tartışmada Sezer'in karşısında olanlar, hep bir ağızdan, Sezer'i, "hukukçu kaldığı için" suçluyorlardı ve böyle bir cumhurbaşkanı olamayacağını ve olmaması gerektiğini vaaz ediyorlardı. İtikatlarına göre bir cumhurbaşkanı, o koltuğa oturmadan önceki ilke, birikim ve kazanımlarını unutmalıdır; hukukçu olduğu için cumhurbaşkanı seçilen Sezer, hukukta öğrendikleri ve sonra biriktirdiklerine sadık kaldığı için suçlanmıştır. Eğer en yüksek politik yer cumhurbaşkanlığı ise, burada oturanın, bütün inanç, bilgi ve birikimden soyunması isteniyordu; en yüksek yer en kişiliksizlik yer olarak tarif edilmektedir. İşte tekelistan budur ve kapitalizmden temelli olarak farklı olduğunu kabul etmek durumundayız.

PROF. KUÇURADİ VE PROF. KONGAR

Düşünce zincirimiz, bizi burada, Profesör İonna Kuçuradi'ye getiriyor; yakın zamanda İstanbul Gazeteciler Cemiyeti'nin "basın özgürlüğü" ödülünü aldığını biliyoruz ve en azından bilenlerin olduğunu varsayıyoruz. Bu ödül üzerinde hiçbir yorum yapılmaması, yeryüzünde ancak tekeller düzenine mahsus olmalıdır; hiç kimsenin sevinmediğini ve hiç kimsenin karşı çıkmadığını biliyoruz, tam bir yüreksizliktir. Halbuki analize değmektedir.

Bir kez, her ne kadar bu ödülün İstanbul Gazeteciler Cemiyeti tarafından verildiğini söylüyorsak da bu görünüştedir ve veren, Aydın Doğan Holding'in

icra kuruludur. Çünkü bu cemiyetin yönetim kurulu, bir tek Sabah Grubu'ndan arkadaşımız Necati Doğru dışında, tümüyle, Aydın Doğan Holding çalışanlarından oluşmaktadır ve bunların, bir sendikaları veya başka türde hiçbir güvenceleri yoktur; Orta Çağın köleleri kadar holdinge bağımlıdırlar. Bu saptamamız hiçbir zaman teorik değil, her zaman pratiktir; çünkü hem cemiyet ve hem de Aydın Doğan Holding'in diğer bir kuruluşu olan Basın Konseyi, holding veya üst düzey çalışanları ile ilgili hiçbir ihtilafta, holdingin lehine karar almaktan veya savunmaktan vazgeçmemiştir. Dolayısıyla ödül veren, Aydın Doğan ya da holdingi oluyor; aracıyı görmeyebiliriz.

Ödül verilen Felsefe Profesörü Ionna Kuçuradi'ye geldiğimizde, Ionna Hatun'un basın özgürlüğü ödülü almak için hiçbir yeteneği ve birikimi olmadığını kesinlikle söyleyebilecek durumdayız. a) Ionna Hatun, basında yazan birisi değildir ve şimdiye kadar basınla bir yakınlığı olduğuna dair bir işaret de yoktur. b) Türkiye'de özgürlük savunuculuğu, eğer hapis yatmayı abartma sayacak olursak, en azından bir karakol ile tanışmayı veya hayatta bir kez de olsa sanık olmayı gerektirmektedir; kuşkusuz Ionna Hatun'un ayrıntılı künyesine sahip değilsek de, elimizde karakolluk ya da mahkemelik olanların ayrıntılı bir katalogu bulunuyor ve burada Kuçuradi girişi yeralmamaktadır. c) Hem 12 Mart'ta ve hem 12 Eylül'de üniversitelerden büyük tasfiyeler oluyordu, Ionna Hatun adına seviniyoruz, fakat bunlar kendisine değmemiştir. d) Ionna Hatun da ben de Ankara'da öğretim üyeliği yapıyorduk ve Ankara'da son otuz yıldır, üniversite özgürlüğünü savunmak için pek çok girişim ve platform biliyoruz; bunların hiçbirinde Ionna Hatun'u gördüğümüzü hatırlamıyoruz. Demek, Ionna Hatun, basın özgürlüğü veya herhangi bir özgürlük ödülü için hiçbir kabiliyet ve birikimi olmayan bir öğretim üyemizdir ve tekeller düzeninin, kabiliyet ve yetenek düşmanlığına, ödüllendirirken de titizlikle bağlı kaldığını görüyor ve kaydedebiliyoruz.

Sendika bir bağımsızlık imkanıdır. Eğer Gazeteciler Cemiyeti yönetim kurulu üyeleri sendikasız ise patrona bağımlı ve hatta köledirler; holding onları her zaman atabilecek durumdadır ve ayrıca cemiyet için ayırabilecekleri zaman da patronun lütfuna bağlıdır. Aynı şekilde, kabiliyet ve birikime dayanmayan bir ödül de sadece bir bağımlılık ilişkisini davet etmektedir; artık Ionna Hatun'u, çalıştığı üniversitede holdingin bir filyal'i saymak durumundayız, bu sözcük "kızı" anlamındadır ve uygun düştüğünü görüyoruz.

Şimdi sırada, "Profesör Emre Kongar Vakası" var; ancak ben, önce, Yale'den iktisadı bırakmak üzere ayrılmakla birlikte yine de kopamadığımı belirtmek gereği duyuyorum. Bu gereği şöyle yerine getirebilirim, bu hükümetin '99 yılında, sigortalı işçilerde emeklilik yaşını uzatmasını, tam bir karşı devrim hareketi olarak görmüştüm ve öylece yazdığımı hatırlıyorum. Çünkü yeni emeklilik yaşları, tekel karı olan işletmeler dışındaki iş yerlerinde çalışan işçileri sigorta istemekten caydırıcı düzeydedir ve sigortadan kaçış daha büyük bir hızla sendikadan kaçıştır. Bu ise, sosyal güvenlik düzeninin açıklarını kapamaktan daha çok, Thatcher-Reagan döneminde uygulanan ve şimdi IMF tarafından bir dogma haline getirilen "flexibilisation" politikasının bir gereği olmaktadır; işçi çıkarmalarını kolay ve esnek yapmaktadır.

Kanun hükmünde kararnameyi bu açıdan da değerlendirmek zorunludur; bir nokta açık, otuz yıllık iç savaş, şimdi kamuda bir arındırmayı gerekli yapıyor ve ben kendimi, bunun ilk formülasyonunu yapanlar arasında sayıyorum. Arındırmayı gerekli ve kaçınılmaz görüyorum, ancak bizim tarihimizde de var, eğer maksat arındırma ise bu yasanın yürürlük süresi çok kısa olmak mecburiyetindedir. Altı ay veya bir sene için, hatta müfettiş raporuna bile gerek olmadan, arındırma komisyonları kanalıyla, bu işin realize edilmesi mümkündür; hem mart ve hem eylül darbelerinde üniversitelerden arındırılmış biri olarak mekanizmayı biliyoruz. Fakat bundan ötesi, arındırmayı bahane ederek, IMF'nin "flexibilisation" emrini, kamu çalışanlarına da uygulamaktan başka bir anlam taşımıyor; bu, Üçüncü Selim'den beri bu ülkeye yerleşen bir düzeni, tümüyle, yıkmak anlamındadır. Demek artık, her sağlıklı insanın bir kazanımı durumundaki çalışma hakkından vazgeçilmektedir.

Şimdi Emre Kongar Vakası'na dönebiliyoruz; sevimli arkadaşımız Emre, her zaman kendini sürdürebilecek bir ahlaka sahiptir. Ionna Hatun ile ayrı kurumda hocalığı bırakıp ailevi sebeplerle İstanbul'a intikal ettiğinde, *Hürriyet*, Emre'ye oda, sekreter, yüksek bir maaş veriyor ve karşılığında sadece gazete okumasını istiyordu; kuşkusuz okuduğu gazetedeki yanlışları işaretleme ile de görevliydi ama Emre, bulduğu yanlışlarla kimsenin ilgilenmediğini, üzülerek, bize söylemiştir, maksat, Emre'yi bağlamaktır. Aynı holding, bu arada, Emre'ye sık sık ödüller veriyordu ve ödüller milyarlar getiriyordu; Emre Kongar, böylece, ülkemizin büyük bilim adamı ve düşünürleri arasına girmiştir. Ancak yakın zamanda ne oldu bilemiyoruz, Emre, sevimli olduğu

kadar da dikkatli ve dengeleri kollayabilen bir arkadaşımızdı, İstanbul'da galiba Sanayi Odası'na bir anket düzenlemiş ve bu ankette, birkaç ay, *Sabah*'ı, *Hürriyet*'in önünde göstermek cürmünü işlemişti; Aydın Doğan Holding, birdenbire, paralar olmasa bile, Emre'ye verdiği bütün rütbeleri geri alıyordu. Aydın Doğan'ın gazetelerinde günlerce, Emremiz'in ne kadar kabiliyetsiz ve bilgisiz olduğunu okuduk; demek, bağlarken de çözerken de, tekeller düzeninde, yetenek ve birikim önemsizdir. Ancak insanları, yeteneksiz ve birikimsiz oldukları yerlerde istihdam etmek ve övmek esastır. Esas olan, insanları, diğer bütün ilişki ve bağlarından soyabilmektir.

Ancak yetenek ve birikim planında kaldığımızda ve sosyal aktivite alanına itibar edersek, herhalde "dinozor" adına en az layık olanların başında Mina Hocamız gelmelidir; bu şaşırtıcı ismi, Yapı Kredi Bankası'nın bir buluşu sayabiliriz. Yalnızca bu isim değil, pek çok alanda Mina Urgan Hocamız beni şaşırtıyordu; fakat en çok, Frenkler'in curiosite dedikleri genel merak alanındaki geriliği hayret vericidir. Anılarını okuduğumda, scheweppe'in bir içki değil marka olduğunu ve isminin "mine" anlamına geldiğini bilmemesine hâlâ hayret ediyorum; bir ömür ismini yanlış telaffuz etmesi, hem "i" ve "hem "a" uzun söylenmelidir, bende tatlı bir tebessüm uyandırmıştır. Ama teslim etmek gerek, bir açıdan baktığımızda "Küllük" ve diğer açıdan baktığımızda "Peripherique" aydın diyebileceğimiz bu türde böyle bir özensizliği hep görüyoruz.

Fakat şimdi göçük bu kıymettar Hocamız, bir yılbaşı gecesi beni şaşırttığı kadar müthiş öfkelendirmişti; zaman zaman yılbaşı gecelerinde başka bir dünyaya uzanmayı özlediğim olmuştur, bunu, böyle kitaplar okuyarak gerçekleştiriyorum. Yine bir yılbaşı hazırlığında, Çankaya'da oturuyorduk, ansızın More'un Utopia'sını okumak istedim, İngilizce'sini bulamayınca, Zafer Çarşısı'ndan Türkçe'sini tedarik etmiştim, öfkenin hazırlığı böyle başlıyordu. Çünkü birkaç sayfa okumuştum ki, çevirilerinin "ki" ekleriyle dolu olduğunu fark ettim; bunların çokluğu ya Osmanlıca kalıntısı ya da İngilizce'deki acemilik işaretidir. Bu düşünceyle, çevirene baktığımda, bir değil üç çevirici olduğunu, S. Eyüboğlu, V. Günyol, M. Urgan, gördüm; nerede ise bir broşür büyüklüğündeki bir metin için üç isim fazlaydı, ancak bunlardan birisi, Mina Urgan, aynı zamanda İngiliz Dili ve Edebiyatı Profesörü idi, zor bir durumla karşılaşıyordum.

Küçük uyumsuzluklarda büyük sırların saklı olduğu benim için çok

önemli bir yöntemsel anahtardır; birkaç sayfa sonra, metindeki insanlardan birisinin üzerindeki yeleğin sarktığını okuduğumda, bu çevirinin başta Profesör Urgan olmak üzere kapakta ismi yazılı olanlar tarafından yapılmadığını çok büyük bir hipotez olarak kurabiliyordum. Çünkü yeleğin insan üstünde sarkması mümkün değildir ve burada uzatmak istemiyorum, etimologların ileri sürdükleri üzere, Fransızca "gilet" sözcüğü, Türkçe'deki "yelek" sözcüğünden gelmektedir. Bu iddia, tarihsel olarak geçerlidir; çünkü yelek, öncelikle at sırtında bozkırda, soğuk ve kuma karşı atla hareket edenlerin giysisidir ve sarkmaması esastır. Demek, acemi çevirici "yelek" ile "pelerin" sözcüklerini karıştırıyordu; Prof. Urgan'ın yapması imkansızdır.

Yılbaşı sonrasında kısa bir araştırma, bir "sol" aydın skandalıyla karşı karşıya geldiğimizi gösterebiliyordu; çevirinin, Edebiyat Fakültesi öğrencilerinden birisinin mezuniyet çalışması olduğundan kuşku duymuyorduk. Bu bir yana, bu alanda küçük ve ek bir soruşturma, bazı "ünlü" ve "ilerici" çeviricilerin, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi ve Boğaziçi Üniversitesi öğrencilerine çeviri sipariş ettiklerini de bana gösteriyordu, öğrenciler bunu çok düşük fiyatla yaptıkları için, çok bozuk çevirilerle karşılaşıyorduk. Skandala gelince, Mina Hocamız, önce bana, ortak bir dostumuz vasıtasıyla, kendisinin çeviriye katılmadığı, sadece önsözünü yazdığı haberini gönderdi, fakat daha sonra sahiplenmeyi sürdürdü; ama muhtemelen sonunda, kapaktan ismini çıkardı. Bunun ötesinde, bu dünyadan göçünceye kadar bana öfke duyduğunu tahmin edebiliyorum; hiç kuşkusuz haklıdır, ama ben de bunları yapmaktan kendimi alıkoyamıyorum.

Şimdi asıl konumuza dönüyorum, "dinazor", hem meyhane ve hem de medya dilinde, old guard, eski tüfek, anlamında kullanılmaktadır ve acaba Mina Hocamız'ın, eski tüfek sayılmak için yetenek ve birikimi olmuş mudur, sorusunu ortaya koymak istiyorum. Bu soruyu soğukkanlılıkla cevaplamaya çalışacak olursak, 1) Mina Urgan, Behice Boran'ın çok yakını olmakla övünmekle birlikte, Behice Hanım'ın 1951 yılında "barışseverler" derneği kuruluşu projesine, işinden atılma kaygısıyla, katılmadığını kendisi yazmaktadır. Boran'ın tutuklandığını biliyoruz. 2) Urgan, birinci Türkiye İşçi Partisi üyesidir; yalnız, Feuerbach'ın yol açıcı *Essence of Christianity* kitabı çıktığında, bana göre insanlığın büyük kitaplarından biridir, Engels'in "bizim hepimiz Feuerbach'çı olduk" demesine bir benzetme yapacak olursak, altmışlı yıllarda

biz hepimiz "TİP'li" idik, bu artık bir ayrıcalık getirmiyor. 3) Türkiye aydınının ve emekçi sınıflarının bu büyük yükselişinin sonunda, Behice Boran ve arkadaşları Mamak Hapishanesi'ne konulduğunda, Urgan'ın bu çok övündüğü dostunu bir kez dahi ziyaret etmediği ve hiçbir mahkemesini izlemediğini biliyoruz ve kendisi de yazmaktan geri kalmamaktadır. 4) İkinci Türkiye İşçi Partisi içinde ben hiç hatırlamıyorum; ayrıca, bu ikinci denemede bir de, benim yönetimimde, o sırada en seçkin altmış kadar uzman ve profesörün katılımıyla, katılanların bir bölümü şu anda bile yüksek kamu yöneticisidir, bir plan çalışması yapıyorduk, burada da Urgan'ı göremedik. Bu çalışmaya partisizler de katılıyordu; o kadar zorlandığımız alanlardan biri, sanatın planlamasıydı ve Profesör Mina Urgan yoktu.

Burada bir parantez açmadan edemiyorum; sanat planlama komitesi üç kişiyle çalışıyordu, Behice Boran, Ruhi Su ve ben, bir araya geliyorduk. Parantezin anlamı şurada, Nuriziya Caddesi'ndeki merkezde geç saatlere kadar bir arada tartışıyorduk, ancak ilerleyemiyorduk; çünkü başlarken bir anlaşmazlık çıkmıştı, Ruhi Bey, devrimci sanata inanmıyordu, Behice Hanım ısrar ediyordu ve ben, "sosyalist realizm" kavramının tahribatını gördüğüm için ham bir "devrimci sanat" formülasyonundan korkuyordum. Ama biliniyor mu, bilmiyorum; Ruhi Bey, bu güzel insanımız, çok inatçı ve çok titizdi ve Behice Hanım, "devrim" sözü olduğunda inatçılıkta hiç geri kalmıyordu, ben ise, bilinen imajımın tam aksi, özel yaşamımda son derece uzlaşmacı olmama karşın, ilerleyemedik. İlerleyemediğimiz zamanlarda Behice Hanım, "Mina gelecek, o zaman çözeriz" diyordu, göremedik, gelmedi.

AYDIN KALKIŞMASI

Eğer 15-16 Haziran 1970, Türkiye işçi sınıfı tarihinde bir yüksek nokta ise, zaman zaman "Aydın Dilekçesi" olarak da adlandırılan, planlı aydın kalkışması da, aydın tarihimizde çok yüksek ve önemli bir yerdir; burada Aziz

Bey'in, Aziz Nesin'in, motor rolünü ne kadar anlatsak yine de abartmış olmayız. Herkes korkuyordu, bu hiç önemli değil, önemli olan hepimiz korkumuzu yenmeye çalışıyorduk; Aziz Bey, başka alanlarda hiçbir katkısı olmasa bile, çok var, sadece bununla kalıcıdır. Yazık, bu büyük aydın kalkışması da henüz yazılmamıştır ve yazımının üzerime kalmasından korkuyorum ve biz, hazırladığımız belgenin, General Evren'in ikameti olan Çankaya Köşkü'nde teslim edilmesi meselesinde kıvranıyorduk. Heyette olmayı vaad edenlerin çoğu, bir bir kopuyordu ve biz heyette mutlaka hanım da olmasını istiyorduk; bu onurlu belgeyi taşıyan kurulda, Bilgesu Erenus ile Esin Afşar yeraldılar. 5) Kıdemli bir profesör olarak Mina Urgan burada da yoktu.

Herhalde anlaşılıyor, bu analizimde, Mina Hocamız'ın kişiliğini hedef almıyorum, hırpalamak istemiyorum ve bu analizlerle değerinden kaybedeceğini de sanmıyorum; ancak tekelli medyanın Türkiye aydınına bir ulu veya bir tanrı olarak sunduğu kimsenin de sosyal mücadelemizin içinde değil, kenarında, periferi'de, yaşamış olduğunu da göstermek gereğini duyuyorum. Ülkedeki sosyal pratikler tarihi ele alındığında, Mina Hocamız'ın, dinozor olma kabiliyet ve birikimi bulunmadığını ortaya çıkarmak, tekel düzenini çözümlememiz için gerekiyordu ve burada da tekellerin, dikildikleri yerlerde ayakta duramayacakları ayakta tutmayı ilke bildiğini netlikle görüyoruz. Yıllar önce Engels, benzer gayretlere falsifikasyon adını veriyordu, yerindedir.

Behice Hanım, bana "üç kız, üç erkek peşinde Küllük'ten hiç çıkmazlardı" diyordu; bir de sıfat kullanıyordu ki, henüz yazmak istemiyorum. Küllük, Kırk Kuşağı'nın uğrak yeri, Beyazid'da bir kahvedir, üç kız, Mina, Güzin, Halet ve üç erkek de, Cahit Irgat, Abidin Dino ve Naili Çakırhan idiler ve sonunda üç çift evlendiler. Böylece biz, Behice Hanım'ın bu küçümseyen anlatımıyla, Küllük'e, Dino'ya ve daha doğrusu Sabahattin Ali'ye gelmiş oluyoruz. Aslında benim buraya kadar bütün yazım, sadece ve sadece "Sabahattin Ali Vakası" çözümlemesi içindir ve böyle bir analiz olmadan Sabahattin'in trajik sonunu ve iki de bir aynı hurafenin piyasaya sürülmesini anlamanın imkansızlığına inandığım için uzunca tutmuş oluyorum. Çünkü şimdi hurafenin kendisinden çok bunun canlı tutulmak istenmesi önem kazanmaktadır, bu nedenle, tekelistan parametreleri ile fonksiyonlarına bakmak kaçınılmazdır.

Hurafeyi hurafe yapan mantıksız ya da tutarsız olmasından daha çok, bunlar var, yalanlanmaya dayanıklı olmasıdır; Hıfzı Topuz, Eski Dostlar adıy-

la yayımladığı anılarında, Remzi Kitabevi, 2000, bunun güzel örneklerini veriyor. Ne yazık ya da ne kadar çok öğretici, Topuz, ömrünün en verimli yıllarını, tam bir çeyrek yüzyılını sattığı Paris'teki bir uluslararası kuruluştaki günleriyle ilgili yazacak bir tek satırdan bile yoksundur. Paris veya New York'ta yaşamanın insanın içini boşalttığını Topuz'un anılarından netlikle çıkarabiliyoruz; anı olarak sunabildikleri, bayatlamış birtakım paparazziler ile eski aydın hurafelerinden ibarettir. Daha da acısı, Topuz, paparazzilerin bir bölümünü yıllar önce anılarının meyhane baskısında yayımlamıştı, herkes biliyor ve diğerlerinin tekrarlamaktan bıkmaması ise gerçekten şaşırtıcıdır.

Burada ben H. Topuz'un tekrar piyasaya sürdüğü bir hurafeden, "Sabahattin Ali Vakası" denebilecek trajik bir aydın sahifesinden söz etmek istiyorum; çünkü bu hurafeyi Topuz'un yenilemesinden daha çok, tekelli basının bu yenilenmeden hoşnut olması önem kazanmaktadır, bu nedenle üzerinde durma gereğini duyuyorum. Seksen yılında benim düzeltmeme kadar, bunu Sabahattin'in ölümüne kadar en yakın çalışma arkadaşı Aziz Nesin doğrulamıştı, Sabahattin'in katli ile ilgili bir hurafe vardı, şimdi Topuz, bunu çok küçük değişiklikler ile yeniden yazmış olmaktadır. Ancak hurafe, tekelli basın tarafından ilk defa benimsenmiştir, bu açıdan ele alınmayı hak ediyor. Önce hurafeyi özetlemek yerindedir:

1) Büyük yazar Sabahattin Ali, rejimi çok rahatsız ettiği için işsizdir ve ancak kamyonculuk yapabiliyordu ve en sonunda tak etti, Bulgaristan üzerinden ülkeyi terk etmeye karar verdi.

2) Sınırda güvenlik kuvvetleri tarafından yakalanmıştır.

3) Daha sonra gizli servislerin Edirne yakınındaki bilinmeyen karargahına getirilmiş, günlerce işkenceden sonra, öldürülmüştür.

4) Sabahattin işkenceye yiğitçe karşı koymuş ve ölümü tercih etmiştir.

Benim romanlarını çok sevdiğim, *Kuyucaklı Yusuf*'u ilkel olmakla birlikte beni titreten romanlar arasındadır ve kendisini ve bir zamanlar yakın arkadaşı Nihal Atsız'ı yazdığı *İçimizdeki Şeytan* romanını her zaman tavsiye ediyorum, Sabahattin Ali hakkında resmi yazım, esas olarak, budur. Hep bilinen bu versiyona Topuz'un eklediği, Sabahattin'in işkencede Rasih İleri'nin adını bile vermediğidir; güzel, ancak bundan daha akılsızca bir icat düşünemeyiz, çünkü Topuz, birkaç sayfa önce, s. 30, polislerin Rasih'in evine gelerek "Sabahattin Ali'yi tutuklamaya geldik" dediklerini ve Sabahattin'i alıp gittiklerini

yazıyordu, polis, hem Rasih'i, hem evini ve hem de kapalı bir Küllük olan bu eve gelip gidenleri çok iyi biliyordu, bildiklerini işkencede sorması imkansızdır.

Sabahattin ile ilgili bütün anı ve kayıtlarda var; Topuz da, "evet, Sabahattin bir örgüt adamı değildi, Milli Emniyet ajanlarından ve polisten korkmuyordu" sözleriyle ve tevil yollu teyit etmektedir. Aydın Tezlerini yazarken Sabahattin'i de inceledim, hakkında yazılanları, anıları hepsini okudum; bu önemli yazarımızın, çok geveze bir hedonist olduğunu hayretle tespit ediyordum. Topuz'un yazdıklarında da var, valiyle, polis şefleriyle, gizli ajanlarla kucak kucağa yaşıyordu ve Topuz, "kültür ve zekaca onlardan üstün olduğu için onlarla eğleniyordu" diye yazıyor, bu aslında, Sabahattin'in sık sık tekrarladığı sözleridir. Çünkü bütün aydınlar, bütün solcular, Sabahattin'in kendilerine değmelerinden korkuyorlardı, bu konuda Bedri ve Sabahattin Eyüboğlu kardeşlerin mektuplarını özellikle salık veriyorum, bu iki kardeş birbirine, "Sabahattin geliyor, aman kabul etme" diye yazıyorlardı. Bütün aydınlar neden bu kadar polis ve ajanlarla içli dışlı olduğunu sorduklarında Sabahattin, "ben onlardan zekiyim" diye cevap veriyordu. Anıların çoğunda, "bizden çıkıyor Vali Kırdar'ın yanına gidiyordu" diye kayıtlar okuyoruz; öyleyse, aydın olmanın ve hurafeden kurtulmanın ilk koşulu, gerçeklere yiğitçe bakabilmektir, yoksa bir eski aydın tekkesi içinde gözlerimizi tırmıklayan gerçekler karşısında hurafelerimize sadakat göstermek olmamalıdır. Bu sonuncu, tekellerin bizden istedikleridir.

1) Geveze Sabahattin, Türkiye'yi terkedeceğini, herkese duyurmuştu, kağıda dökmüştü ve herkes biliyordu.

2) İkinci Dünya Savaşı'ndan Sovyet sosyalizmi hem genişleyerek ve hem de büyük bir prestijle çıkmıştı, otuzların ürkütücü tasfiyelerinin etkisi silinmişti; henüz soğuk savaş oturmamıştı ve dünyanın her yanından sosyalist topraklara kaçış vardı. Z. Yamaç veya F. Erdinç örneği adı bilinen yazarlar bu dönemde Bulgaristan'a geçtiler ve daha önemlisi sıradan insanlar kaçıyordu ve çok daha önemlisi bunun için çeteler kurulmuş ve Türk gizli servisi bulup ortadan kaldıramıyordu. Bugünkü Batı'ya kaçış, o sıralarda Doğu'ya yöneliyordu ve Türk güvenlik güçlerinin en önemli işi bu yolu kesmekti.

3) Bu sırada Sabahattin zekasıyla polisi yenebileceğini tekrarlıyordu ve bundan, gizli servislerle bir anlaşmaya girdiği sonucunu çıkartabiliriz.

Bunlar, Sabahattin Ali Vakası'nı çözmeye başlamadan önce masaya konulması gereken kristal gerçeklerdir. Buna ek olarak, masanın bazı safsatalardan temizlenmesi zorunludur ve benim temizlemekten bıkmadığım Adalet Cimcoz ile ilgili olanlardır, burada da özetleme ihtiyacı var.

Sabahattin sürekli olarak kendisini polise ve gizli servislere ihbar ediyordu, başka bir muhbire ihtiyaç bulunmamaktadır. Adalet'e gelince, kardeşi ünlü dublaj sanatçısı Ferdi Tayfur'un aşırı uyuşturucu müptelası olduğunu biliyoruz; o dönemde polis bu kategoriyi sürekli baskı altında tutabiliyor ve ufak tefek bilgi toplayabiliyordu. Adalet'in annesinin Alman olduğunu biliyoruz; araştırmadım, ancak Yahudi olması mümkündür, çünkü açtığı ve bir zamanlar sol aydınların buluşma yeri olan galerinin adı, "Maya" İbrani bir isim oluyor ve Roma'da toprak ve büyüme tanrıçası idi, mayıs ayının birinci günü adına kurban verilmektedir. Adalet'in kocası Mehmet Ali Cimcoz, Sabahattin'e bir kamyon bularak sınıra yönelmesine yardımcı oluyordu; bütün bunlar, ortada bir muhbir ihtiyacı olmadığını ve Sabahattin'in her adımının açık ve ortada olduğunu göstermektedir.

Masamız böylece düzenlendikten sonra, sıra, Topuz'un yeniden piyasaya sürdüğü bu hurafenin iki önemli açmazına işaret etmeye gelmiş olmaktadır. a) Eğer gizli servisler Sabahattin'i ortadan kaldırmak kararı aldılarsa bunu neden sınırda yaptılar, bunun gereksiz bir zahmet olduğu açıktır. b) Sabahattin'in öldürüldüğünü bir şok etkisi yaratacak bir biçimde açıklayan yine devlettir; peki devlet neden kendi cinayetini ortaya çıkarıyor, buna da cevap bulunması gerekiyor. Halbuki o zaman olmasa bile şimdi Şili ve Türkiye coğrafyalarından biliyoruz, "kayıplar" var; yok edilecekler sadece yok ediliyorlar ve bunlara "faili meçhul" deniyor, halbuki Sabahattin Ali Vakası'nda devlet hem cinayeti ortaya çıkarıyor ve hem de katil adayı buluyor, açıklanmaya muhtaçtır.

Gerçekte bugün bile Sabahattin'in öldürülme tarihini kesinlikle bilmiyoruz; bildiğimiz, öldürülmesinden bir zaman sonra, ama ne kadar zaman sonra olduğu belirsizdir, öldürülmüş olduğunun ilanıdır. Açık ceset üzerinde bir teşhisten de en azından benim bilgim olmamıştır, araştırmalarımda karşılaşmadığımı biliyorum. Sabahattin'in giysilerinin, kırık gözlüğünün İstanbul'a getirildiği ve Sosyalist Parti Başkanı Esat Adil Müstecaplı tarafından teşhis edildiği net bir bilgidir; İmralı Cezaevi eski müdürü Savcı Esat Adil, Şefik

Hüsnü Değmer'e alternatif bir sol partinin lideri idi ve Sabahattin ile Aziz Bey, daha çok Esat Adil'e yakın duruyorlardı. Her ikisi de hiçbir partiye girmediler, fakat o sıralarda çok etkili Marko Paşa'yı birlikte çıkarıyorlardı; demek, Sabahattin'in en son ve en yakın arkadaşları Esat Adil'den başka Aziz Nesin oluyordu.

Sabahattin'in öldürüldüğünü kamuya duyuran da *Vatan*'dan Mehmet Ali Yalçın adında bir gazeteciydi; daha sonra "May" yayınevini kurarak sol kitaplar çıkaran Yalçın'ın gizli servislere yakın olduğu konusunda ciddi bir inanç bulunuyordu. Bunun ötesinde, ben, Sabahattin ile ilgili araştırmaları ilk sonuca ulaştırıp sürdürürken gazete taraması yapmaya da karar vermiştim ve Sabahattin'in muhtemel ölüm tarihi çevresindeki bütün gazeteleri izliyordum; burada çok ilginç bir buluşum olmuştu ve yayınlamıştım. Tahminen Sabahattin'in öldürüldüğü tarihlere denk düşen bir zamanda, *Vatan*, Türk-Bulgar sınırında büyük sınır çatışmalarından çok büyük haberler yapıyordu ve *Vatan*'a göre günlerce süren bu sınır çatışmasının sonucunda, karşı taraftan bir ölü alınmıştı ve hikayenin daha da çarpıcı yanı Bulgar tarafının bu kaybının sünnetli olduğu ilan ediliyordu. Bu sınır çatışması haberi de Mehmet Ali Yalçın tarafından veriliyordu ve bu sünnetli ölünün Sabahattin olması ihtimali benim ortaya çıkardığım senaryo ile çok uyumludur. Ne yazık, bu tür bilgilerle sorgulandığında değerli ipuçları sağlayabilecek olan gazeteci M. Ali Yalçın, tam bu sırada, tümüyle doğal bir biçimde, bu dünyadan göçüyordu, yazık olmuştur.

Kuşkusuz Sabahattin'i incelemeye başladığımda artık hurafe adını verdiğim senaryonun doğruluğuna ben de inanıyordum, kuşku duymam için hiçbir neden yoktu, fakat çok kurnaz olduğunu bildiğimiz Sabahattin, sadece bir kişiye, kendisini Bulgaristan'a kaçıranların ücretinin kalan yarısının ödenmesi için şifre emanet etmişti; her zaman kullandığı yeşil mürekkepli dolmakalemiyle konmuş bir noktadan ibaret bu şifrenin muhatabına ulaşması, Sabahattin'in tespitine göre, ancak Sabahattin sınırı geçtikten sonra mümkün olacaktı ve bunu Sabahattin ve muhatabından başka kimse bilmiyordu. Bu şifre gelmişti, para ödenmişti, herkes Sabahattin'in sınırı geçtiğine inanıyordu; bu bilgiler karşısında ben Sabahattin'in sınırı geçtiğine inandığı bir zamanda öldürüldüğü sonucuna varıyordum.

Benim teorime göre Sabahattin, gizli servislerle, kendisini Bulgaristan'a

kaçıracak kaçakçılık şebekesini yakalatmak üzere bir anlaşma yapmıştı, giderken karısı Aliye'ye bıraktığı mektup, planından çok emin olduğunu gösteriyordu ve gerçekten de kaçakçı Ali Ertekin çetesi yakalanmıştı. Ancak Sabahattin'in daha zeki olduğunu iddia ettiği Türk gizli servislerinin bu işte şebekeyi yakalamaktan başka iki önemli amacı daha vardı; hem Bulgaristan tarafına büyük bir ders vermek ve hem de hâlâ başını eğmeyen Türk sol aydınını ürkütmek isteniyordu. Sabahattin bu çerçevede öldürülmüştür, Türk sol aydınını ürkütmek ve geriye itmek hedefi olmasa, Sabahattin'in kaybını hiç öğrenemeyecektik; bu nokta çok net olmalıdır. Gizli servislerin infazları bir kural olarak saklanırken Sabahattin'in katlinin yeni bir terör dalgası yaratacak bir biçimde açıklanması bu nedenledir. Bunları daha önce yayınladığım için tekrarlama gereği duymuyorum.

Araştırmalarımın ilk sonucunu açıkladığımda ummadığım bir katılımla karşılaştım; Aziz Nesin, bir yazıyla, "bu doğruya en yakın olanıdır" diyordu. Aziz Bey bir de beni arkeolog ilan etti ki, son derece mutlu olduğumu hiç saklamıyorum; çünkü ilkokul öğretmenliği benim en yüce tuttuğum meslek ise de, en beğendiklerim veterinerlik ve arkeoloji oluyordu, araştırma yöntemimi arkeolojinin imkanlarıyla zenginleştirdiğim doğrudur. Sabahattin'i yakından tanıyan pek çok aydınımız da, cinayet ile ilgili anlatımım konusunda tarafsız kalmakla birlikte, Sabahattin tipolojisine katılıyorlardı; Topuz'un, leh ve aleyhte bir kitap boyutuna ulaşan bu tartışmayı yok sayarak eski hurafeyi tekrar piyasaya sürmesi gerçekten ayıptır. Paris'te bu ayıbın örnekleri azdır, biliyoruz.

Şimdi burada bir aktarmanın yeridir: "Karakuş, Ankara'yı hiç bilmediğini, Mumcu suikastının senaryosunu polisin kendine yazdığını, Ulus'ta kaldığı oteli, buluşma yeri olarak gösterilen cami ve Mumcu'nun evine, keşiften önce polis tarafından defalarca götürülüp, kendisine rolünün ezberletildiğini iddia etti." (*Hürriyet*, 9 Eylül 2000.) Bunlar, arkadaşımız Uğur Mumcu'nun sayısız katil adaylarından Yusuf Karakuş'a aittir ve önce katil olarak çıkarıldı ve sonra iddianamede bundan vazgeçildi ve polisin senaryosunu tekrarlamak koşuluyla idam cezası yerine çok daha hafif bir isteme razı edildi, bunları mahkemede söylüyordu. Senaryodan vazgeçmesini, hem katil adaylarının çoğalmasına ve hem de iddianamenin, taraftarları arasında bile hayal kırıklığı yaratmasına bağlayabiliriz. Ve bu senaryoyu burada bırakıp, Sabahattin Ali

Vakası'na dönecek olursak, ben araştırmamda, cinayeti üstlenen kaçakçı Ali Ertekin'in çok daha ağır bir cezadan kurtulabilmek için Sabahattin'i öldürmeyi üstlendiğini ileri sürüyordum.

Ordudan tard edilmiş Ertekin'in insan kaçakçısı olduğu kesindi; Bulgaristan'a casusluk gerekçesiyle idamla yargılanması mümkündü ve ağır tahrik karşısında öldürdüğü senaryoya ekleniyordu, dört yıl alacaktı ve bir yıl sonra af çıkacaktı, öyle olmuştur. Ertekin, bir yıl sonra hapisten çıkmış ve hiçbir yerde Sabahattin'i öldürdüğünü söylememiştir; ayrıca bu hurafeyi benimseyenlerde Ertekin'in katil olmadığını kabul etmektedirler.

Ertekin, Sabahattin'i başına taşla vurarak öldürdüğünü kabul ediyordu, ancak, mahalli basına yansıyan mahkeme safahatını incelediğimizde, bir çuvala doldurulan kemiklerin Sabahattin'e ait olduğunu gösteren hiçbir adli tıp raporunun olmadığını görüyoruz. Ayrıca yalnızca bir tesadüf, Ankara'nın tanınmış Belediye Başkanı Vedat Dalokay, benim, birbirimizi çok sevdiğimiz dostumdu, ilgisiz bir sohbetimiz sırasında, amcası İstanbul Adli Tıp Müdürü Doktor Hayrettin Dalokay'ın, Sabahattin'in bir tek kurşunla arkadan öldürülmüş olduğunu, yıllar önce kendisine söylediğini bana nakletmişti ve ben, kendi teorimin ispatlandığına inandığım için, şimdi bu dünyadan göçmüş olan Doktor Dalokay ile görüşme gereği duymadım, fakat yazılarımın doğruluğundan kuşku duyanları konuşmaya çağıran notlar yazmaktan geri kalmadım, bir ayrıntı olarak yine kaydediyorum.

Bütün bu gelişmeler içinde Nihat Erim'in rolüne gelince, çok doğaldır; Erim, o sırada başbakan yardımcısı idi ve böylesine büyük operasyonlar hükümet düzeyinde karara bağlanmadan uygulanmaya konmuyorlar, bu nedenle, Sabahattin'in kaybıyla sonuçlanan bu operasyona, eninde sonunda, ya başbakan ya da başbakan yardımcısı karar vermiş olmalıdır. Ayrıca bu da rivayet olarak çok yaygındı; çünkü benim bu araştırmam yayınlanınca, Aziz Bey, bu cinayetin Ankara ucunu bildiğine emin olduğu iki ismi konuşmaya çağırdı. Bunlardan birisi, Ceza Hukuku Profesörü Faruk Erem ve diğeri de kişiliğinde pek çok Sabahattin Ali çizgileri bulunan ve uzun süre Ankara'da gazetecilik yapmış olan Çetin Altan idi. Erem, sustu ve Çetin de, o sıradaki gazetesi *Milliyet*'te, "Aziz, bunlar tehlikeli konular, kapat" anlamına gelen bir yazıyla cevap veriyordu. Ben ayrıca, dolaylı olarak, vaka zamanında Devlet Bakanı Cemil Sait Barlas'ın, "öldürülmesine biz neden olduk" yollu sözünü duy-

muş bulunuyorum; Cemil Sait Bey şimdi yaşamadığına göre Mehmet Barlas'a sormak isabetlidir.

Şunları sıralayabiliyorum; tasfiyelere rağmen, hem Beş Yıllık Kalkınma Planları'nın başarısı ve hem de İspanya İç Savaşı'nda dünya aydınının efsanevi serüveni, arkasından gelen, İkinci Dünya Savaşı zaferi, dünya ve Türk solcu ve aydınlarının ufuk ve iradesinin çok yüksekte seyretmesine yol açıyordu, kırılması ortada duran görevdir. 1) Nâzım Hikmet Davaları, 2) *Tan* ve *Görüşler* dergisi Yıkımları, 3) Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Olayları, 4) *Zincirli Hürriyet* Baskınları, hepsi, aydını, kendisi olmaktan çıkarmak yönünde büyük operasyonlardır; bunların ayrıntılı analizleri kitaplarımda var ve pek çoğunu ancak "sağ terör" nitelemesiyle açıklayabiliyoruz. İşte Sabahattin'in kullanılarak sosyalist ülkelere insan kaçıran şebekelerin çökertilmesi bir güvenlik operasyonu iken, zavallı Sabahattin'in kendi kurduğu oyun sonucunda katledilmesinden çok bu cinayetin bir baş ezmesi şeklinde kampanya olarak sunulması, aydınımızın eğilmeyen başını eğmek içindi, önemli mesafe alındığını kabul etmek durumundayız.

O zaman amaç başını ezmek veya en azından eğdirmekti. Şimdi amaç tabansız yapmaktır ve bunun için sadece tabansız olanların anıtları dikiliyor, görüyoruz. Değişiklik, tekelistana uygundur; çünkü böyle bir düzende sadece köksüz ve tabansız olanlara değer biçiliyor ve yalnızca yeteneksiz ve birikimsiz olanlar ayakta tutulmak isteniyor, her zaman yıkılmaları mümkün ve kolaydır.

Bana gelince, her zaman bir "kamp" bilincine sahip oldum, Mina Hanım da Sabahattin de, aynı kamptayız ve benim bu seçkin insanlarımızı da sevdiğimden kimsenin kuşkusu olmamasını istiyorum. Ancak boş gururları yere sermek ve otuz yıldır üzerimize geçirilmek istenen düdüklü tencerenin kapağını uçurabilmek için, kendimi bunları ortaya çıkarmaya mahkum hissediyorum. Başkasını yapamıyorum, hepsi budur.

Sekizinci Bölüm İçin Birinci Ek:

KUÇURADİ VE ÇAYLIGİL

Bu inceleme, *İnsancıl*'da yayınlanınca, *Cumhuriyet*'te birlikte çalıştığımız, Gazeteciler Cemiyeti ve *Cumhuriyet* gazetesi yönetmeni Orhan Erinç dostumuzdan bir mektup aldım. Bu mektubu aktarıyorum:

"Sayın ve Sevgili Yalçın Küçük,

İnsancıl'ın Ekim sayısındaki yazınızı okuyunca Türkiye Gazeteciler Cemiyeti yönetim kurulu konusunda yanlış bilgilendirilmiş olabileceğinizi düşündüm. Yönetim Kurulu'nu bilgilerinize sunuyorum.

Başkan: Nail Güreli (*Milliyet*)
Başkan Vekili: Orhan Erinç (*Cumhuriyet*)
Başkan Yardımcısı: Seçkin Türesoy (*Hürriyet*)
Genel Sekreter: Turgay Olcayto (TRT)
Genel Sayman: Şakir Süter (*Akşam*)
Genel Sekreter Yrd.: Leyla Tavşanoğlu (*Cumhuriyet*)
Üye: Umur Talu (*Milliyet*)
Üye : Zafer Atay (*Dünya*)
Üye: Cengiz Erdil (TRT)
Üye: Necati Doğru (*Sabah*)

Sevgi, saygı
Orhan Erinç
18.10.2000"

* * *

Bu mektuba yazdığım cevabı da aktarıyorum.

Bu cevaba ekleyeceklerim sadece şudur; Aydın Doğan, bu yönetim kurulundan, S. Türesoy ile U. Talu'yu, ansızın kovdu. Birisi, *Hürriyet*'in yazıişleri müdürü ve diğeri uzun süre *Milliyet*'in yöneticisiydi; birdenbire kendilerini işsiz buldular. Gazeteleri yazmadı, arkadaşları ağlamadı ve üyesi olduğu Gazeteciler Cemiyeti ise duymadı. Çünkü patron, Aydın Doğan idi. Şimdi sıra mektupdadır.

* * *

"Sevgili Orhan Erinç Dostumuz,

Sevgilerimi yazıyorum. Gözlerinizden öpüyorum. Cumhuriyet Bayramınızı kutluyorum.

Mektubunuza sevindim, teşekkür ediyorum.

İnsancıl'da geniş bir inceleme içinde, İstanbul Gazeteciler Cemiyeti tarafından yılın basın özgürlüğü ödülünün Doktor İ. Kuçuradi'ye verilmesini eleştirmiş, bunun yersizliğine işaretle, Aydın Doğan'ın seçimi olduğunu ileri sürmüştüm. Yazımda, Necati Doğru arkadaşımız dışında ödül veren Cemiyet Yönetim Kurulu üyelerinin A. Doğan'ın çalışanları olduklarını not ediyordum ki, bunun yanlış olduğunu, lütfen yazıyorsunuz, düzelttiğiniz için gerçekten teşekkür ediyorum.

Seçimleri, N. Doğru dışında, Nail Güreli'nin listesinin kazandığını okumuştum, ben bu bilgiden, seçilenlerin A. Doğan'ın çalışanları olduğu sonucunu çıkardım ki, kesinlikle yanlış olduğunu anlıyorum. Yanlış yanlıştır ve bu nedenle özürlerimi yazıyorum. Fakat böyle bir yanlışın, incelemedeki argümanlarımı önemli ölçüde etkilemediğini düşünüyorum; bir basın kuruluşunun basın özgürlüğü ödülünü, basın ve özgürlükle ilgisi olan birisine vermesini beklemek hakkımızdır.

1) Doktor Kuçuradi'yi iyi, güler yüzlü ve hoş bir öğretim üyesi olarak biliyorum. Ben de Ionna da yıllarca Amerika'da öğretim üyeliği yapıyorduk, Kuçuradi'nin

a) Basınla bir ilişkisini

b) Özgürlük savunması ile bir yakınlığını hiç bilmiyorum. Sizin de bildiğinizi sanmıyorum.

c) Üniversite özgürlüğü ve özerkliği savunmalarına katıldığını da hatırlamıyorum.

2) Ödül son derece yakışıksız ve bir gazetecilik meslek kuruluşu söz konusu olduğu zaman da haksızdır. Basınla, karakolla, mahkeme ile hiç teması olmamış bir kimseyi özgürlük kahramanı ilan etme açıklamaya muhtaçtır.

Böyle bir haksız kararınızın haklı bir dayanağı olamayacağı tabiidir. Bu nedenle A. Doğan'ın ismini çağrıştırmamı hoş karşılamanızı diliyorum.

3) 31 Aralık 1999 tarihli *Hürriyet*, '42 Mektup' adıyla bir ek kitapçık yayımlamıştı ve arşivime almış durumdayım. A. Doğan'ın sahibi olduğu *Hürriyet*, yeni yıla, '42 Mektup' ve mektup yazarıyla giriyordu. Ben bu listeyi, A. Doğan Holding'in yeni yıldızlar listesi olarak değerlendirdim ve zaman içinde holdinge bağlı gazete ve kurumların bu mektup yazarlarının yıldızını parlatacağını bir hipotez olarak kaydettim. Doktor Kuçuradi, bu yeni yıldız adayları listesinin kapaktaki sıralamaya göre on ikinci derecesinde yeralıyordu.

Sevgili Dostumuz,

4) Bizim denediction'umuz olmadan artık topraklarımızda yıldız yükselmeyecektir. Bizi izlediğinizi görüyorum, herhalde bu sözün boş olmadığını kabul etmek durumundasınız.

5) Lütfen gönderdiğiniz listeden, A. Doğan çalışanları ile *Cumhuriyet*'ten gelenlerin üye sayısının yarısını oluşturduklarını anlıyoruz. Başkanlık, başkan vekilliği, yardımcılığı ve genel sekreter yardımcılığı bu yarıya aittir ve dolayısıyla istedikleri kararı çıkartabilecek durumdalar. Mektubunuzdan Kuçuradi'ye bir itirazın olduğu izlenimini çıkaramıyoruz; bu son derece üzücü bir noktadır. *Cumhuriyet*'in haber vermede ve haber vermemede olduğu kadar seçmede de A. Doğan Holding ile birlikte davranması gerçekten üzücüdür.

Ben sizin Sevgili Dostumuz Orhan Erinç, basın özgürlüğü için, yıllarca sizi savunan Gülçin Çaylıgil'i ve hâlâ savunan Fikret Ilkiz'i seçmenizi beklerdim. Bu ödüle Kuçuradi'nin hakkı yok ve Gülçin ve Fikret'in kesinlikle var.

Sevgilerle gözlerinizden öpüyorum."

Dokuzuncu Bölüm

NÂZIMOLOJİ

Herhalde en değersiz ve bu nedenle en zahmetsiz sevgi, sarhoş masalarında dillendirilenlerdir, başı ve sonu, birikimi ile derinliği yok; her sarhoş her sarhoşu sevebilir ve biz de, Türkiye aydınları, Nâzım'ı sevme yarışındayız. Mezarını getiriyoruz, yurttaşlığını veriyoruz, oligarşinin Rusya'da iş yapan kolunun himayesinde mezarı başında ölüm ayinleri yapıyoruz ve hiç ama hiç utanmıyoruz. Peki, bu tür ayinler dışında, biz Nâzım için ne yaptık; böyle bir soruyu akıl etme zahmetine bile katlanmıyoruz.

Eğer insan, eninde sonunda, yüz ise, öyle düşünebiliriz, ikiyüzlü olmayı, ipokrizi sözcüğünü, tiyatro yapmak anlamındadır, Türkçe'de böyle söylüyoruz, insanlıktan çıkış olarak da görebiliriz. Öyleyse, Nâzım'a karşı böylesine büyük ve bugün hem "milli" hem de "sınıfsız ve kaynaşmış" bir nitelik kazanmak üzere olan sevgi gösterileri içinde, "peki ne yaptık" sorusundan kaçıyorsak, ikiyüzlülüğe doğru yol alıyoruz, demektir. Bu yol, aynı zamanda, bilimsel, aynı anlama gelmek üzere maddeci ve sınıfsal, akıldan da kaçış yoludur; belki de akıl planından son exit'lerden birisi olarak da görebiliriz.

Zahmetsiz, dipsiz, sahne üzeri sevgi gösterisi de olsa, eğer böylesine yük-

sek bir aşk dozu varsa, Nâzım'a daha soğukkanlı, daha bilimsel yaklaşmak zıtların birliği gereği olmalıdır; bu yaklaşımı Nâzımoloji'ye açılan bir yol saymak durumundayız. Nâzım, bizim yakın zamanlarda çıkarabildiğimiz bu en büyük çocuğumuz, buna layıktır; ancak biz bunun için yetkin ve birikimli miyiz, önemli soru budur.

Meyhane masalarından taşırdığımız sevgimiz aklımızı bastırıyor, bunu görüyoruz, peki hayal gücümüzü geliştiriyor mu, bundan emin olamıyoruz. Yıllardır, parçası olmaktan kıvanç duyduğum Türkiye aydınının, "red", "kurgu" ve bir de "ütopya" alanında son derece yoksul olduğuna işaret ediyorum; romanlarımızda, şiirimizde, sanat ürünlerimizde, "hayal gücü" ancak ve varsa kırıntı dozundadır. Dahası var, yazılı tartışmalarını ben bir rastlantı sonucunda gördüm, seçkin bir üniversitemizin güçlü bir fakültesinde bir doktora çalışması olarak "Türk Edebiyatında Ütopya" ele alınmış ve ne yazık, doktora öğrencisi, edebiyatımızda ütopya bulamıyor ve yazarlar içinde de ütopya yazmış tek isim olarak beni bulup çıkarıyor; çok üzücü bir yoksulluğu saptıyoruz. Gerçi doktor adayı benim tüm ütopyalarımdan haberdar değil, bildikleri çok sıradan olanlarıdır; benim, her büyük kentin üzerine bir güneşçik atarak geceyi, iradi olarak, ortadan kaldırma hayallerim de var. Fakat bir tanesi de, başkenti değiştirmektir; üniversite yıllarımın güzel Ankara'sı şimdi çok çirkindir ve yeni bir düzende hiçbir zaman başkent olmaya layık görünmüyor, değiştireceğiz. İşte bu zaman, şimdiki Büyük Meclis binasını[1] "Nâzım Hikmet Üniversitesi" yapmayı hep düşlüyorum ve çok yakınında Harp Okulu var, iktidarımızda Harp Okulu'na çok daha geniş ve açık yerler yaparız ve burada mükemmel spor tesisleri olduğunu duyuyoruz; bir üniversiteye layıktır. Aynı biçimde, bugün artık rengini yitiren Çankaya Köşkü'nü de "Kemaloji Enstitüsü" yapmak yerindedir; hem Paşa ve hem Şair'i bilimsel aklımızın sevecen taarruzuna uğratmalıyız. Önümüzdeki en önemli görevlerden birisi budur.

1) Hayal gücümüzün yoksulluğunu en çok yapılarda saptıyoruz; kamu görevimin ilk beş yılı, henüz bu Meclis açılmadan, Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı mensubu olarak, bu binada geçti, son derece işlevsiz ve estetik fukarası olduğunu yakından biliyorum. Çankaya Köşkü'ne henüz "güzel" diyebilen çıkmadı; Topkapı Sarayı, kilim yerine taştan yapılmış bir Moğol çadırını geçemiyor ve belleğim beni yanıltmıyorsa, estet Ahmet Hamdi Tanpınar, Dolmabahçe'nin mimarisine sadece "soysuzluk" diyordu ki, yerindedir. Atatürk Kültür Merkezi ise, dışı ve içi ile, tek sözcükle bir mimarlık felaketidir; bunlardan tarihsel değeri olmayanları yıkmak, ülkeyi güzelleştirmek için, kaçınılmaz görünüyor. Ancak bu, "ütopya" değil estetik planlamadır ve birbirine çok uzak düşmüyorlar.

* * *

Fasulya gibi yaşıyorum son zamanlarda
kuru fasulya gibi
kuru fasulyanın pilakisi yapılır
benden o da yapılmaz

31 Mayıs 1962

* * *

Nâzımoloji iki soruyla başlamak durumundadır. 1) Nâzım neden o ölçüde ağır ve acımasız cezalara çarptırıldı; birinci ve en önemli soru budur. Kara Kuvvetleri ve daha sonra Deniz Kuvvetleri'nde orduyu ihtilale hazırlamaktan mahkum edildi; ben her zaman o sıralarda Hava Kuvvetleri'nin henüz organlaşmamış olmasına şükrediyorum, bundan da mahkum edileceği kesindi. Eğer Nâzım Hikmet'e verilen bu cezaları, hukuk içinde ve bireysel görmüyorsak, neden sorununu çok ciddiye almaya mecburuz; peki neden Nâzım da bir başkası değil, başkası yok muydu, soru buradadır. 2) Peki neden ülke dışına çıktı; "askere çağrılıp öldürülecekti" savını fazla önemsemezsek, bir neden bulmak zorundayız. Kendisini, bu ülkede çok mu yalnız ve zayıf duyuyordu ve öyleyse kimler Nâzım'ı terk etmişti, bugünün ikiyüzlüleri mi; bu soru da önemlidir. Peki terk etmeye karar verdi, neden Sovyetler Birliği'ne gitti, uğruna hapislere girdiği Türkiye Komünist Partisi'nin kendisini "trostkist" ilan ettiğini bilmemesi imkansızdı, öyleyse, "kuru fasulya gibi" bir yaşamın ihtimallerden birisi olduğunu sezmesini, Şair'den beklemek durumundayız.

* * *

Dünyamda sabahleyin aç karnına içilen cigaramın tadı,
ölüm kendinden önce bana yalnızlığını yolladı.
Kıskanıyorum öylelerini kocaldıklarının farkında bile
değiller,
öylesine başlarından aşkın işleri

12 Ocak 1963

* * *

Sadece bu şiiri üzerine kitaplar yazmak yerindedir; beni en çok üzen ve en çok düşündüren şiirlerinin başındadır. Bir şair nasıl bu denli yalnızlık duyuyor; anlamak çok zor geliyor. Bana göre insanın yaşamı ikilidir; birisi aklının içindedir. Aklının içinde yaşayan insan, dünyevi yaşamdan çok daha kalabalık, çok daha zengin ve hiç kuşkusuz çok daha gerçektedir ve ölümü duyması imkansızdır; çünkü her "an" biraz daha gençleşiyor. Ben, ister sürgünde ve ister zindanda, gözlerimi kapayınca yaşadığım dünyanın aydınlığından gözlerimi açmak zorunda kalıyorum; gözlerimi kapadığımdaki aydınlık gözlerimi alıyor ve açıyorum.

* * *

Bir türlü akmıyor zaman
kaskatı, donmuş,
alıp askıya asılabilir
bıçakla kesebilirsin.
Hapiste gibiyim.
Hapiste en insafsız gardiyan
zaman

12 Nisan 1963, Berlin

* * *

Büyük şairimizin teorik zamanı çözememiş olması çok üzücüdür; pratik zamanı çözdüğünü, Kemal Tahir'in bıraktığı haberlerden biliyoruz. Nâzım, Sultanahmet'te yatarken, haftada bir yerine iki haftada bir görüş olması halinde zamanın daha çabuk geçeceğini keşfediyordu; çok doğru bir keşif, ancak pratik zamanla ilgilidir. Teorik zamana gelince, tanımlayıcısını da ortadan kaldıran hareket ya da eylemdir; eylemli öznenin zaman sorunu olmuyor ve Nâzım'a Berlin hapishane olarak görünüyor. Berlin o zamanda Sovyetik idi ve peki gardiyanı kimdi?

* * *

Bütün kapılar kapalı üstüme
bütün perdeler inik
ne bir mendil mavilik
ne bir avuç yıldız.
Bizi burda mı bastıracak ölüm
biz bu şehirden gülüm
çıkmayacak mıyız?

3 Ağustos 1959, Leipzig

* * *

Hikmet'in, "bütün kapılar kapalı üstüme" duyumu ve bu duyumu aldığı Leipzig üzerinde durmamız gerekiyor; ben Paris'te, "bana bütün kapılar açık, içinden geçemeyecek kadar" diye not düşüyordum, bu nedenle Nâzım'ın ağır dizesini pekala anlıyorum. Öyle anlaşılıyor, emperyalizm her zaman daha tiyatrocudur ve Sovyet sistemi içinde Leipzig'in kapılarının daha dolaysız kapalı olduğunu çıkarıyoruz. Şair, Leipzig için, "bizi burda mı bastıracak ölüm" diye kaygılanıyor ve bizi Leipzig üzerinde durmaya çağırıyor.

Leipzig, Türk siyasetinde bilinen ve önemli bir kent oluyor; gizlide Türkiye Komünist Partisi'nin merkezi Leipzig'te idi. Mihri Belli, bu kentin şöhretinin yükselmesine büyük katkıda bulunmuştur; Belli, Türkiye Komünist Partisi'nin genç bir militanı olarak, partisine ve yöneticilerine toz kondurmuyordu ve kırklı yılların ikinci yarısına denk düşüyor ve biz de Belli'nin ellili yıllarda hapse düşünce eski arkadaşlarıyla bozuştuğunu biliyoruz. Belli, altmışlı yıllarda, eski parti arkadaşları ve yöneticilerine "Leipzig Partisi", "Leipzig'teki mülteciler" diyordu ve bunların Sovyetler Birliği Komünist Partisi'nin uydusu olduklarını hem söylüyor ve hem yazıyordu. Şimdi uydu ve mülteci dedikleriyle birliktedir; bu ayrı, tekrar ele alacağız, ancak, Nâzım'a bütün kapılarını kapatan Leipzig'te, bir mendil mavilik ve bir avuç gökyüzü tanımayan bu kentte Sovyetler Birliği Komünist Partisi nezdinde akredite Türkiye Komünist Partisi'nin kapattığını düşünmek durumundayız.

Her bilim ve özellikle yeni bilim, aynı zamanda bir kaynak sorunudur; iler-

lemek için, şimdilik elimizde sadece dört kaynak bulunduğunu söylerken büyük acı duyuyorum. a) Türk solu ve Türkiye aydını, Nâzım'ı hep "ezbere" sevmiştir, hüzün dolu "Salkım Söğüt" şiirini bile bir atılım manzumesine çeviriyordu, şairimizin en yakın arkadaşı Vala Nurettin'e ağıt idi. Ancak Vala Nurettin'in Bu Dünyadan Nâzım Geçti, Nâzım hakkında en doğru, en sevecen ve en gerçekçi çalışmadır ve önemli bir kaynak sayıyoruz. b) Nâzım Hikmet'in Kemal Tahir'e Mektuplar kitabı, bana göre, tüm zamanlar için bir başvuru kitabıdır; en coşkulu, en yaratıcı düz yazılarını orada buluyoruz. c) Afşar Timuçin'in Nâzım Hikmet Şiiri çalışmasını, çıktığı zamanda, konusuna ciddi yaklaşımı nedeniyle övmüştüm ve orada Doktor Timuçin, ürününden hareketle yaratıcısını anlayıp anlatmaya çalışıyordu, ama eleştirmiyordu. Ben eleştirmeyen ilgiyi ve şiddeti içermeyen sevgiyi anlamakta güçlük çekenlerdenim; Afşar Timuçin de son bir incelemesinde, "elbet Nâzım Hikmet de eleştirilebilir" demektedir[1] ve "eleştirilmelidir" diye eklemektedir, artık anlaşıyoruz. Profesör Timuçun, Şair'in, sürgünde yazdığı "özlem ve ölüm" şiirlerini kazanç sayıyor ve ben bunlara bir de kadın üzerine yazdıklarını eklemek istiyorum.

* * *

Sonra birden anladım ki, yıllardır, ama uzun yıllardır
bu trende yaşıyorum.
–ama bunu nasıl, neden anladığıma hâlâ şaşıyorum–
ve hep aynı büyük, aynı umutlu türküyü söyleyerek
sevdiğim şehirlerle sevdiğim kadınlardan boyuna
uzaklaşıyorum
ve hasretlerini etimin içine işleyen bir yara gibi taşıyorum
ve bir yerlere yaklaşıyorum, bir yerlere yaklaşıyorum
Mart 1960, Akdeniz

* * *

Bu üç kaynağa bir de d) benim yazdıklarımı ekleyebiliyorum; ayrı zamanlarda yazdığım bu incelemeler artık bir kitap büyüklüğüne ulaşmıştır, öyle

1) A. Timuçin, "Nâzım Hikmet Eleştirilebilir mi?", *Agora*, Haziran 2000.

sanıyorum. Bunun dışında *Tezler* dizisinde "Hikmet ve Hikmet" ara başlığıyla yine bir kitap uzunluğunda bir bölüm var ki, Nâzımoloji için temel çerçeveyi sağlayabilir, orada otuzlu yıllarda ve uluslararası ilişkiler içinde, Türkiye'de Nâzım ele alınıyordu.

Bunun dışında Sovyet türkolog Radi Fiş'in çalışmasını, Nâzım hakkındaki Türk hurafeleriyle Sovyet sığlığının bir amalgasyonu sayabiliriz ve yok saymak daha verimlidir. Piraye'ye Mektuplar ise bilim-dışıdır; Nâzım'ın Piraye'ye hapishaneden yazdığı mektuplar, Piraye'nin oğlu Memet Fuat tarafından makaslanarak yayınlanmıştır, mektup yayınlanmasında pek az rastlanan bir tahrifat diyebiliriz. Çünkü mektubun bir kaynak işlevi görebilmesi için olduğu gibi yayınlanması zorunludur; yaşlı bir adamın dişleri türünden bir mektup yayıncılığını ayrıca dürüstçe saymakta güçlük var.

* * *

Üstümüze yazdıklarımın hepsi yalan
onlar olan değil olmasını istediklerimdi aramızda
onlar ulaşılmaz dallarında duran hasretlerimdi
onlar susuzluğumdu düşlerimin kuyusundan çekilmiş
ışığa çizdiğim resimlerdi onlar

30 Eylül 1960, Leipzig

* * *

Burada iki insanlık halinden söz etmenin zamanıdır; birincisi zindan ve ikincisi cennet ile ilgilidir, ikisi arasında da bir bağlantı kurabiliyoruz. 1) Cezaevi duvarları öylesine soğuk, duygusuz ve acımasızdır ki, bunun dibindeki insansa, insanda, zıddını, sıcaklık, sevgi ve acıma çoğaltıyor. 2) Cenneti her düşündüğümde insanın hayal gücünün ne kadar sınırlı olduğunu anlıyorum, çünkü cenneti hep, yeryüzünde bildiklerimizi çoğaltarak düşleyebiliyoruz. İnsanın, yeryüzünde olmayanlardan bir cennet kuramaması büyük bir eksikliğidir ve burada bu iki saptamayı birleştirebiliyoruz. Cezaevleri de birer ikiyüzlü fabrikasıdır; insanı hem donduruyor ve hem ısıtıyor ya da hem insansızlaştırıyor ve hem de bağnaz bir hümanist yapıyor ve bütün bunları aşkta

daha iyi tutuyoruz. Cezaevinde her mahkum en iyi ve en son bildiğine, eğer önceden değilse, sırılsıklam âşık oluyor; Vala Nurettin'in çok yerinde bir biçimde saptadığı üzere hiç büyümeyen bir çocuk olan Nâzım'da bunu daha yoğun bir biçimde gözlememiz gerekmektedir. Eğer Piraye'nin oğlu M. Fuat makaslamamış olsaydı, Nâzım'ın mektuplarında, bu hipotezimizi sınayabilirdik, şimdilik böyle bir imkandan yoksun durumdayız.

Nâzım'ın Piraye'ye aşkı imkansızdır ve burada tek sevdiğinin Nüzhet olduğu yollu görüşümü tekrarlamakla yetiniyorum.[1] Nüzhet'ten sonra Nâzım'ın sevebilmenin sırlarını kaybettiğini bile düşünebiliriz; Vera'ya olan ise bir yalnızlıktan, Nâzım için bu aynı zamanda ölüm idi, kaçış ve yaşama bir sığınma idi. Birazdan tekrar değineceğim, eski yoldaşlarının tümü Sovyet Düzeni'nde birer aparatçik ve birer bürokrat olmuşlardı ve hepsi, Nâzım'a yeni hapishane duvarları örüyorlardı; yalnızdı, çaresizdi, Sovyet cephe örgütleri için vitrinde bir figür olarak geziyordu, ancak 1 Eylül 1960 tarihinde, "ve otel odası denen düşman memleketi" dizesiyle, bir oteli en güzel anlatıyordu ve iki gün sonra da "durup dururken mezardaki halim geçiyor aklımdan" dizesini düşüyordu ve Büyük Şairimiz, vatanı saydığı topraklarda sığınağa muhtaçtı.

* * *

SAMAN SARISI

Vera Tulyakova'ya

Derin saygılarımla

Mutluluğun resmini yapabilir misin Abidin

1961

* * *

1) Nâzım'ın sözleriyle "Samoş" kızkardeşi ile, kendi isteğiyle bir gün buluştuğumuzda, bana, "Ağabeyim Piraye'yi hiç sevmedi, sadece acıyordu" diyordu. Benim sorum üzerine de tek sevdiğinin Nüzhet olduğunu teyit ediyordu; öğretmen A. Aydemir'in evindeki bu olağanüstü günde Bilgesu da vardı, tanıktır. Nüzhet Hanım'a gelince, biz tanıştığımızda, altmışlı yılların ikinci yarısı ve Nâzım bombasının patladığı dönemdi, "Nâzım" sözcüğünü kesinlikle ağzına almıyordu; "sosyalizm" ile birlikte bu iki sözcüğe sanki küsmüştü. Kızı Fatoş, bizim çok yakın bir akrabamızın arkadaşıydı ve evliliklerine bizim evde karar verildi; Nüzhet Hanım bizi çok sevdi ve Nâzım'a sevgisi canlandı, bana "o bir devdi" diyordu. Nüzhet'in bana anlattığına göre, yirmili yılların çok sonraları olmalı, Nâzım bir tiyatroda karşılaştıklarında tekrar bir araya gelmeleri için çok ısrarlı olmuştu, Nüzhet, "yapamazdım, Yalçın Beyefendiciğim, bir tiyatroya girdiğinde, deprem olmuşçasına herkes sallanıyordu, taşıyamazdım" diye, "hayır" cevabını savunuyordu. Devrimin sıcak zamanlarında Nüzhet, Nâzım ve Şevket Süreyya Moskova'da birlikte idiler; öyle anlaşılıyor, Şevket Süreyya da Nüzhet'e âşıktı ve bu aşkını hiç bırakmadı. Her on beş günde bir, bir buket çiçek-

İki sığınağı var, birisi Güzin ve Abidin Dino ve diğeri de Vera Tulyakova idi; son zamanlarında yükselen yıldız Yaşar Kemal'in sürekli Nâzım'a "geliyorum" diye haber gönderdiğini ve bir türlü gelemediğini biliyoruz. O sırada henüz Yaşar Kemal, "Nobel Ödülü Adayı" değildi ve dış koruyucuları yoktu, korkaktır, gitmeyeceğini bile bile haber gönderdiğini düşünmek yerindedir ve Dino'lar ise dışarıda idiler. Peki Vera nerede idi? Sevgide ortaklık ve yakınlık, saygıda farklılık ve uzaklık var; "derin saygılar" ile yaklaşılan bir kimsenin pek sevildiğini düşünmek pek zordur. Vera, bir sığınaktır ve belki de Nâzım'ın ölümü kovmasına yardım eden bir cadı idi.

* * *

Senin sayende içeri sokmuyorum
en yumuşak urbalarını giyip
büyük rahatlığa çağıran türküleriyle kapımı
çalan ölümü

29 Ağustos 1961

* * *

Peki Vera ne arıyordu; bu da Nâzımoloji'nin önemli sorularından birisidir. Yazdıkları, sadece Nâzım'ı aşağılamaktadır ve bize bir "Zavallı Nâzım" portresi çizmektedir; anılarından pek çok gerçeği sakladığı ve bozduğunu hissediyoruz, fakat doğrularını ve ne ölçüde bozduğunu kestiremiyoruz. Yine de öğrendiklerimiz var: a) Nâzım'ın Vera'dan ilgi ve zaman dilendiği dönemde Vera bir başkasıyla evlidir. Vera'nın kim olduğunu bilmediğimiz kocasından ayrılıp Nâzım ile evlenmesi şairimizin ölümünden az önceye denk düşüyor. b) Bu dönem içinde Sovyetler Birliği'nin Nâzım'a yurttaşlık ve pasaport ver-

le Nüzhet'e geliyordu, köylü-bürokrat disiplini vardı ve biz o sırada kızı ve damadıyla nerede ise her hafta beraberdik, Nüzhet her zaman bana, "Şevketciğim geldi bugün Yalçın Beyefendiciğim"- diyordu, sosyalizmin çok yüksek olduğu günlerdi ve Nüzhet bu ziyaretlerden hoşnut görünüyordu. Daha sonra Nüzhet Hanım, Nâzım ile ilgili bazı anılarını yayınlamak kararı aldı, benim yazmamı istiyordu, ben Nüzhet'i çok sevmeme karşın, bunlara kapalıyım, o sırada bizim çevremizde olan ve şöhret arayan Emin Çölaşan'ı önerdim, Nüzhet herhalde güvenmedi, Kemal Sülker'e verdi ve çok pişman oldu. Bile bile tahrifattan söz ediyordu ve kaynak sayamıyoruz. Ben Paris'e gönüllü sürgüne giderken Nüzhet, bilinci yerinde, ancak artık yataktan çıkamıyordu, benim için çıktı, söylemeden, vedalaştık.

mediğini de öğreniyoruz, pasaportu alması da bu dünyadan göçüşüne çok yakındır.

Üç hipotez kurabiliyoruz: 1) Vera, anlatımına inanacak olursak, Nâzım'ın yalvarmalarına dayanamayarak Nâzım ile birlikte oluyordu. 2) Bu dönemde Sovyetler Birliği henüz tüketim araçları üretimine öncelik vermiyordu ve dolayısıyla Sovyet kadınları naylon çorap, ruj veya Amerikan sigarası açlığında idiler; Nâzım, cephe örgütlerinin toplantıları nedeniyle "Hür Dünya" kentlerine gidip gelebiliyordu, naylon çorap, kilot, sütyen getirmesi mümkündür. Kişiliğinden Vera'yı bunların çekebileceği sonucunu çıkarabiliriz. 3) Birazdan daha net olacak, Sovyet kayıtlarında Nâzım, bir zamanlar bir "trotskist" idi, Sovyetler "anti-sovyet ve anti-komünist" suçlamasını icat edinceye kadar en keskin itham olarak bunu, "trotskist" sıfatını, kullanıyorlardı ve bunun için Komintern emirlerine en küçük itaatsizlik yeterli idi. Bu nedenle Nâzım'ı denetim altında tutmak istemelerini düşünebiliriz; öyleyse kontrol aletlerinden birinin Vera olması doğaldır.

* * *

bütün kapılar kapalı inik bütün perdeler
nerdeler nedeler nerdeler
gidilmeyen gelinmeyen bir yerdeler

31 Mayıs 1962

* * *

Nâzım Hikmet'in, uğruna hapisler yattığı ve bayrağı yüksek tutmak için bir ara genel sekreterliğini kaptığı, bu Komintern'e isyan anlamına geliyordu, Türkiye Komünist Partisi'nin, Sovyet sistemi içindeki merkezi ile bütün bağları kesikti ve eski arkadaşları şimdi Komintern bürokratları, yine bir, "gidilmeyen gelinmeyen yerdeler", Leipzig'te idiler. Bu ve bir Sovyet pasaportu esirgenmesi, güvenilmeyen birisi olduğunun net işaretleridir.

* * *

ne çürüyen elimden haberim olacak
ne gözlerimin çukurunda dolaşan böceklerden
...
durup dinlenmeden ölümü düşünüyorum

10 Eylül 1961, Leipzig

* * *

Şair ile bilgi yan yana gelebilir mi; ben kuşku duyuyorum. Hatta bir bilginin şair olamayacağını düşünüyorum; şiiri, ekonomik sözde erimiş müzikli felsefe olarak anlasam da, şairin filozof olmadığını ve olamayacağını biliyorum. Bu nedenle Nâzım'ın "Biz Türkler fesi Yunandan almışız, giydirmişiz Araba" dizeleri türünden bilgisizliklerini hoş görmek durumundayız; fesi, adı üzerinde, Fas'tan, aldığımız kesindir. Aynı şekilde Nâzım'ın Türk aydını ve solunun ne anladığını bir türlü anlayamadığım "mutluluğun resmini yapabilir misin Abidin" türü dizelerinde de ne hikmet ve ne de şiir bulabiliyoruz. Biz mutluluğu da güzelliği de öncelikle sanatta ve öncelikle resimde görerek tanıyoruz; belki sanat ve belki resim olmasa, mutluluğu bu kadar yakından ve yakınımızda bilip tanıyamayacağız. Bu nedenle bir ileri güzelle, ifade etmekte güçlük çektiğimiz güzel ile karşılaştığımızda "resim gibi" diyoruz ve başkaları bir yana hepimizin tanıdığı La Jaconde'tan daha mutlu bir yüz bilemiyoruz. A. Dino'ya gelince bir ressamdan daha çok grafiker saymak durumundayız.

Peki "dev" kimdir, devlerle mücadele edene mi dev diyeceğiz, yoksa Elen trajedilerinin kahramanlarına mı; belki dev, Nâzım Hikmet idi ve belki de bizleriz. Bunun için bazı temel bilgileri, hızla sıralamam gerekiyor ve hatta ayrıntılı çözümlemeler için *Tezler* dizisine ve *Sırlar*'a bakılabilir, ilk analizler oralardadır. Buna bir de İsmet Paşa'nın yaydığı anekdotu ekleyebiliyoruz; Paşa, büyük devletler ile dostluğu fille aşka benzetiyordu. Aşk güzel ya partnerlerden birisi "dev"e dönerse, diğeri altında kalıp eziliyordu ve Komintern'in çok döndüğünü artık netlikle yazmak durumundayız.

1) 1919 yılında genç Sovyet iktidarı yüksek moral içindeydi ve evrensel devrimi bekliyordu; sosyalist partilerin bölünmesi ve komünist partilerin kurularak Komintern'e karar veriliyordu ve karar yerine getirilmiştir. Fakat bir yıl sonra yüksek moral yerini moralsizliğe bırakıyordu ve bununla birlikte

devrimin umut ocağı Batı'dan Doğu'ya, işçi sınıfından köylülüğe kaydırılırken, eski sosyalist ve şimdi komünist olanların tekrar eski arkadaşlarına dönmeleri emrediliyordu; Lenin'in Çocukluk Hastalığı broşürü bunu anlatmaktadır. İkinci Kongre'de okunan bu broşürüne pek çok devrimci sosyalistin itiraz ettiğini, *Sırlar*'da yazdım; tanınmış Avrupalı sosyalistler, Lenin'i açıkça oportünizm ile suçluyorlardı. Bana göre, Çocukluk Hastalığı broşürü eklektiktir; hastalıklı analizler sağlıklı olanları örtüyordu ve sonuçta, bunu, leninizmin hastalıklarından birisi saymak yerindedir.

Nâzım'ın komünizmi tanıması bu krizden sonradır ve Nâzım'ın hastalık mikroplarını almaya başlamış bir leninizm ile tanıştığını söylemek durumundayız.

2) Sovyet sistemi Novaya Ekonomiçeskaya Politika denilen, aslında yeni bir politika saymamız gerekli bir dönemden, 1920 yıllarının ikinci yarısında çıkıyordu ve 1928 yılından itibaren Sovyet politikasının olabildiği ölçüde sola kaydığını ve "sınıfa karşı sınıf" çizgisinin egemen olduğunu görüyoruz. Nâzım Hikmet'in doğuşu ile bu çizgi denktir ve yirmili yılların sonunda Hikmet'in Serteller'in Resimli Ay'ında başlattığı ikonoklast, put kırma, atılımı işte tam bu çizgiye denk düşüyordu.

Nâzım bu tarihte doğmuştur.

Yalnız pek çok politik açılım türü, bu Sovyet politikasının da kısa ömürlü olduğunu biliyoruz; "sınıfa karşı sınıf" politikası çok kısa ömürlü olmuştur ve Sovyetler ile Komintern, hem içerideki çeşitli muhalefet hareketleri ve hem de faşizmin yükselişi nedeniyle, görünüşteki sol söylemin aksine gerçekte sağa kayıyordu. Istanbul'daki Türkiye Komünist Partisi bürokratları bu sağa kayışı derhal gördüler ve büyük bir uyum gösterdiler. Şair, ya göremedi ya da görmek istemedi ve sol çizgisine devam ediyordu.

Türkiye Komünist Partisi bürokratları sahayı derhal terk ettiler, soldan sağa dönüş için bu gerekiyordu; Nâzım'ın, TKP genel sekreterliğini de bu çerçevede değerlendirmek belki daha uygundur. Nâzım, belki de bir mevzi kazanmıyor, terk edilmiş mevziyi, toplayabildiği birkaç fedai ile tutuyordu; Komintern ile her kavimden aparatçikleri bunu Nâzım'ın ihaneti sayıyordu. O sırada içeride trotskistlere karşı mücadele vardı ve Nâzım'a 'trotskist' damgası kaçınılmaz olarak uygun görülüyordu; haksızlık ile trajediyi burada okuyoruz.

Eğer bilim maddeyi anlamaksa, sezgi, maddenin içine girebilmektir; bu-

luşta çok önemli yeri var, ancak hiçbir zaman bilimsel yöntemlerin rakibi sayamayız. Sezgi, bazen, bilimsel aklın göremediklerini bize gösterebiliyor; fakat gösterdiklerinin doğruluğundan hiçbir zaman güven duymamamız gereklidir. Bunu, muhtemelen en iyi bir biçimde, sezgi gücünün ve bilimsel zayıflığın en uçta bir vücutta birleşmesini, otuzlu yıllarda Nâzım'ın yazgıdaşı Doktor Hikmet'te görebiliyoruz; tıp doktorluğunun sağladığı yetilerle de kuvvetlendirilmiş bir sezgi gücü vardı, ancak, bilimsel yöntemleri acınacak ölçüde zayıftı ve bu nedenle hem parlak yanlışlara hızla koşuyor ve hem de fetişik "finans kapital" bir kenara konacak olursa, hiçbir analizinde ısrarlı olamıyordu. Nâzım ile birlikte sol çizgiyi sahiplendi, ancak arkasının boşaldığını anladığı anda hızlı bir dönüş yapıyordu; Nâzım'da hiçbir keskin dönüş yoktur ve belki şair mayası Nâzım'ı koruyordu.

Benim Türkiye Komünist Partisi'nin kendisini tasfiye ederek iktidardaki Cumhuriyet Halk Partisi'ni destekleme ve hatta imkan ölçüsünde katılma kararını görmem, tümüyle sezgiseldir; ancak yıllar yılı sezgilerime aşırı ölçüde güvenmek için nesnel nedenler biriktirmiş olmama karşın, hiç güvenemiyordum, bu karar otuzlu yılların sonundadır. Bunu, bir büyük partinin kendisini böylesine utanılacak bir biçimde tasfiye etmesini, geliştirip yazmam, büyük bir tevazu ile bunun dünyada ilk olduğunu kaydediyorum, seksenli yıllarda ve *Tezler* dizisi içindeydi, büyük tepkilerle karşılaştığımı biliyorum. Fakat daha sonra ortaya çıkan bazı belgeler, bunlar arasında, TKP yöneticileriyle ihtilafa düşerek arşivlerden bir bölümüne el koyan ve H. Erdal adıyla bunları yayınlayan A. Meriç, bu otolikidasyonu doğruluyordu. Ayrıca zaman içinde diğer ülkelerle ilgili yapmış olduğum araştırmalar bunun Komintern'in politikası olduğunda kuşku bırakmıyordu; Komintern, pek çok komünist partisini, iktidardaki partilere, Sovyet dostluğunu sağlayabilmek için, ikram etmiştir.

Otuzlu yılların başı kısa süreli "sınıfa karşı sınıf" ve sonu ise komünist partileri için oto-likidasyon politikalarıdır; işte, Nâzım Hikmet trajedisi bu aradadır. Nâzım, hapse girmeden önce, mahkum edilmişti ve yalnızdı. Artık ikiyüzlü bir dünya ortaya çıkıyordu.

Nâzımoloji mi; başlangıcında gerçeklere yiğitçe bakabilmek var. a) Nâzım o kadar terk edilmişti ki, kendisini arayan hayranları Harp Okulu öğrencilerini polis oyunu sanarak emniyete ihbar edebiliyordu; güvenlik güçlerinin, Harp Okulu'nda güçlü bir Nâzım rüzgarının estiğini öğrenmesi, Nâzım'ın ih-

barı üzerinedir.[1] Nâzım ile ilgili isyan hazırlığı dava ve mahkumiyetlerinin birisi de işte bu kadar trajik başlangıca sahipti. b) Kimse aramıyordu, hapse girmeden önce kısa bir ilişki kurduğu komşu ve evli Piraye'ye bile hapiste ayna dökerek kazandığı paradan gönderiyordu. c) Çılgın güzel ve opera sanatçısı Semiha Berksoy ile Doğan Avcıoğlu'nu çıkarırsak, özellikle hapisliğinin ilk yıllarında, hiçbir ziyaretçisi olmadığını biliyoruz. Semiha, şairi ziyaret etti ve imkanları zorlayarak, Nâzım ile Yalova'da bir otelde kalmayı da başardı; Avcıoğlu ise Bursa'da lise öğrencisi iken Nâzım'ı ziyaret etmeye gittiğini ve Nâzım'ın kendisiyle görüşmeyi kabul etmediğini bana anlatmıştı. Doğan, ciddiyete tutkundu ve bunu çok ciddi bir davranış sayıp, "Nâzım ciddi adamdı, arkadaş" sözleriyle hep hayranlığını dile getiriyordu. d) Ne kadar ikiyüzlüyüz, Nâzım'ın güzel annesi Celile'nin tek başına elinde oğluna özgürlük isteyen pankart ile Galata Köprüsü üzerinde yürüyüş yaptığını bir efsane olarak anlatıyoruz; güzel, peki, başkaları Celile'nin yanında yürümek istediler de Celile red mi ediyordu, soru budur. Kimse yoktu, çünkü "sol", Sovyetler Birliği Komünist Partisi'nin "hain" dediği bir yazarına sahip çıkma cesaretinden yoksundu; çıkarabildiğimiz sonuç budur. e) Abartmamak durumundayız; Nâzım, açlık grevine başladığı zaman, Paris'teki bazı gençler, kampanyaya destek için Fransız Komünist Partisi'ne gittiler ve ilk acı sürprizle karşılaşıyorlardı, çünkü Fransız komünistleri Nâzım adını duymamışlardı ve sonunda, Moskova'ya sormaya razı oldular. Gelen cevap, daha acı oldu; Moskova, Fransızlar'a, Nâzım'ın hain olduğunu bildiriyordu; bunun değişmesinin İ. Bilen'in katkısıyla olduğu ve bu nedenle Nâzım'ın Bilen'e hep şükran duyduğu yollu bir rivayete sahibiz.

Eğilimler insanda vücut buldukça, o insanı bir eğilim olarak ele alıp öylece muameleye tabi tutmak bir gerekliliktir; burada da öyle yapmak durumundayız. Mihri Belli bunlardan birisidir ve sol siyasal sahneye çıktığında Nâzım, son hükmünün yarısından fazlasını zindanda geçirmiş bulunuyordu.

---

1) Bu Harp Okulu öğrencilerinden, daha sonraki yıllara bir tek "Şadi Baba" olarak bilinen Şadi Alkılıç kaldı; hapse mahkum edilmiş, Harp Okulu'ndan çıkarılmıştı ve altmışlı yıllarda sosyalizmin canlanışını gördü. *Cumhuriyet* gazetesinin bir yazı yarışmasına "Kurtuluş Sosyalizmdedir" başlıklı bir yazı gönderdi; altına hukuki sakınca varsa yayınlanmamasını ve Yaşar Kemal'in yazıya bakmasını bildiren bir not düşüyordu. *Cumhuriyet* yazı işleri müdürü Kayhan Sağlamer ile birlikte tutuklandı, İsmet Paşa, "Kayhancık'a yazık oldu" dedi ve Sağlamer serbest bırakıldı, *Cumhuriyet*, mahkemeye, yazıyı, Şadi Baba'nın notunu keserek verdi, Yaşar Kemal her zamanki dayanıksızlığını bir kez daha gösterdi ve Şadi Alkılıç, ileri yaşında altı yıla mahkum oldu, Van'da çekti. Şadi Babamız, sevdiğimiz ve sevgilimiz bir insandı.

Biz, Belli'nin bu dönemde, kırklı yılların ikinci yarısı, seçkin bir Türkiye Komünist Partisi militanı olarak ortada olduğunu biliyoruz; hakkında çoğunu, kendisinin imal edip yaydığı hurafe veya efsanelerimiz var. Elen İç Savaşı'na katıldığı bunlar arasındadır, gerçi Toplumsal Kurtuluş tarafından yayınlanan anıları bizi hayal kırıklığına uğratmıştı, çünkü iç savaş alanında somut hiçbir bilgi içermiyordu ve Elen tarafı da bu katılımı ciddiye almıyordu; ayrıca Belli'nin kendisi, Öcalan'a bir mülakatında, bu mülakat televizyonda yayınlanmıştır, niyetinin Mahabad'a gidip Kürtler safında savaşmak olduğunu ve yanlışlıkla Elen ülkesine çıktığını anlatıyordu, bir hurafe sayabiliriz. Fakat Belli'nin kendisiyle ilgili atak militan imajının gerçekliği sorunu bir yana, bildiğimiz, bu TKP aktivistinin, Nâzım'ın zindanda ve kendisinin çok hareketli olduğu bir beş yılda, Nâzım için elini sıcak sudan çıkarıp soğuk suya sokmadığıdır, bu kesindir. Ne cezaevine uğramış, ne yazı yazmış, ne bir gösteri yapmış, ne Celile'yi desteklemiştir; çünkü o sırada Belli, bir TKP aparatçiği idi ve Türkiye Komünist Partisi ile Sovyetler Birliği Komünist Partisi, Büyük Şairimiz'i hain olarak damgalıyordu. Belli, arkasında bir güç görmeyince veya kendisini bir kalabalığın önüne atmadıkça cüretsizdir; bu nedenle Nâzım'a destek olamıyordu.

Rusya'da iş yapan Türk tekellerinin düzenlediği Nâzım'ın Moskova'da mezarı başındaki ayinde görünen Vedat Türkali'nin durumu da aynıdır; kırklı yılların hiçbir edebiyat dergisinde edebiyat öğretmeni ve komünist Vedat Türkali, alias Abdülkadir Pirhasan'ın, Nâzım üzerine bir yazısına rastlamıyoruz, herhangi bir desteğini bilmiyoruz, Milli Birlik Komitesi'nin siparişi üzerine bir senaryo olarak hazırlanan ilk romanında ve senaryolarında izine rastlamıyoruz. Bir çeyrek yüzyıl, Nâzım'dan habersiz yaşayanların, oligarşik Nâzım ayinlerinde kürek sallamalarını pek yakışıksız buluyoruz. Şimdilik bu kadarla yetiniyorum.

* * *

Yaşlı bir adamdı.
Hastaydı da sanırsam,
perhiz yemekleri yerdi.
Yüzüme kederli kederli dalmayı bilir
almanca bilmezdi ama.

Üç ay, üç övün gelip gitti,
sonra kayboldu.
Belki memleketine dönmüş,
belki dönmeden ölmüştür.

28 Temmuz 1959

* * *

Kuşkusuz Nâzım'ı eleştirmeliyiz; ancak bundan, Nâzım'ın ürünlerini anlamak zorundayız, yoksa, Nâzım'ın kişiliği, tüm eksikliği ve fazlasıyla, hâlâ göklerdeki yıldız kadar yüksektir. Yalnız bunu yapabilmek için, öncelikle bakmak durumundayız; bu ikiyüzlülüğümüz ve bu güvensizliğimizde, Nâzım'ın ürünlerine nesnellikle yaklaşmamızın imkansızlığını görüyorum, kendimizi rüşvet vermeye mecbur hissediyoruz. Çünkü tam bir çeyrek yüzyıl bu Güzel İnsanımız'a ihanet ettiğimizi, söylemesek de, biliyoruz.

Geleneksel sol, marksist sol ve benzeri etiketleri kendimize layık görüp diğerlerini "biz aydınımıza saygılıyız" türünden ikiyüzlü lafız veya "cuntacı" suçlamalarıyla geçiştiriyoruz; Nâzımoloji söz konusu olduğunda son derece haksız olduğumuzu kabul etmemiz gerekmektedir. Çünkü, Nâzım'ın rehabilitasyonunu, ne yazık, marksist veya geleneksel sol ve aydınlar yapmadılar; "biz aydınımıza saygılıyız" ikiyüzlü lafzı ile küçümsediğimiz "cuntacı" aydınlarımız yaptılar, borcumuz İlhami Soysal ile Doğan Avcıoğlu'nadır. İlhami, bu sessiz kavgacı, bu kitap oburu, bu iyi dost, o sıralarda çok büyük gazete olan *Akşam*'ın Ankara temsilcisiydi ve yumuşamanın başlangıcında Moskova'ya çağrılan ilk gazeteciler kafilesinde yeralıyordu; "Nâzım'ın Mezarı Başında" adlı, Nâzım'ın mezarı başında çekilmiş fotoğrafı ve röportajı ile dönüyordu. O sırada nüfusu çok daha az Türkiye'de haftalık *Yön* otuz beş bin kadar satıyordu ve İlhami'nin röportajı ile bütün Türkiye aydını Nâzım'ı yeniden keşfediyordu. Şimdi ne etki yapar bilemiyorum, o sırada okuduğumuzda, hep birlikte günlerce ağladığımızı hatırlıyorum. Belki ihanetimizin ve belki kavuşmamızın gözyaşlarıydı, bilemiyorum. Bunu, Avcıoğlu'nun, Yön Yayınevi çerçevesinde, Kuvay-ı Milliye Destanı adı altında Nâzım yayınlaması izledi; böylece sessizliği kırmış ve sansürü yırtmıştık, bir yeni dönem başlıyordu.

* * *

mektup yaz, telgraf çek, telefon et,
geliyorum, geliyorum, geliyorum de,
ölüm, uslandır beni.

25 Ekim 1960

* * *

Kaç aydınımız, kaç hukukçu, benim dışımda demek istiyorum, "Harp Okulu" ve "Donanma Davası" dosyalarını incelediler, incelendiği konusunda benim bir bilgim yok; eğer incelenmiş olsaydı "hukuk hatası" nitelemesinin "hata" sözcüğü ile alay etmek anlamına geldiğini, hep birlikte görecektik, şimdi benim yargıma güven diliyorum. Şairimiz, göz göre göre, bile bile, hukuk ve adalet duygularıyla bağdaşmaz bir biçimde, çok ağır hapis cezalarına layık görülüyordu; eğer hükmeden güce bir mantık yüklüyorsak, peki "neden" diye sormak durumundayız.

* * *

yoruldum ağırlığımı taşımaktan

31 Mayıs 1962

* * *

Bu soruya cevap ararken *Oblomov*'dan söz etmek gereğini duyuyorum; Lenin'in yüksek otoritesi, Gonçarov'un bu mucizevi romanının değerini küçültmemize yol açtı; Lenin, dikkatleri, hep *Oblomov*'un tembelliği üzerine çekiyordu, halbuki bu çok açıktır. Gonçarov'un yazıcılığı zayıf olmakla birlikte kurgu ve tipoloji mükemmeldir; insanın nasıl başka bir insan oluşunun olağanüstü serüvenini görüyorduk. *Oblomov*'da insan dejenere oluyor ve dejenere insan da yeni bir dünya kurup burada mutluluğu bulabiliyordu; filmi çekilmemiş bu romanda, Oblomov'un eski nişanlısının bu düşkün adamı düşkünlüğü içinde mutlu gördüğünde, yüzü hep gözümün önündedir. Gonça-

rov burada olağanüstüdür.

Lenin'in *Oblomov*'u yüzeysel değerlendirmesinden sonra Sovyetler'in de Kafka'yı ve metamorfoz'unu sansür etmesi büyük bir talihsizliktir; talihsizliğimiz yüksek otoriteden kaynaklanıyordu. Gerçi *Oblomov*'dan sonra *Dönüşüm*'ü yazmak çok zor değildir; fakat yine de Kafka'nın yazıcılığı, insanı iten bu uzun öyküyü elimizden bırakmamızı önleyebilmektedir. Kafka, tekellerle birlikte, insanın nasıl hamam böceğine transforme oluşunu yazıyordu.

* * *

İhtiyarlık yalnızlık bir de ben bir de kara sevda
dördümüz konuşmadan yan yana yürüyoruz
her birimiz tek başına yürüyor ama yan yanayız

3 Eylül 1961

* * *

Türk Ordusu'nun bir geleneği vardı, bir yan ürün olarak toplumsal sorumluluğu yüksek aydınlar yetiştiriyordu; İttihat ve Terakki'nin Askeri Tıbbiye'de kurulması çok dikkat çekicidir. Asker ocakları zaman zaman bir vapur dolusu, Şeref Vapuru, sürgün verecek kadar hareketliydi;[1] Kurtuluş Savaşı'nın tek pilotu, Halide Edip'e inanacak olursak, uçarken yanında Fransa'da çıkan dergileri istiyordu. Başkaları ayrı, Nâzım, Harbiye'de güçlü rüzgarlar estiriyordu; Nâzım hayranlarının okuma listesini tahmin etmeye çalışmak, bir yanda sevindirici ise diğer yanda ürkütücü idi. Değiştirilmesi gerekiyordu; Nâzım mahkumiyetleri, asker aydını değiştirme operasyonlarıydı. Söz uygunsa, düzen buna mahkumdu.

* * *

Kırdılar kitap tutan ellerimizi
Kanına girdiler çocuklarımızın.

Nisan, 1960

1) Şeref Vapuru çok ünlüdür, bu yüzden, İttihat ve Terakki karargahının önünden geçen sokağa "Şeref" adını veriyordu; değiştirilmedi ise, şimdi, *Cumhuriyet* gazetesi önündeki sokaktır.

* * *

Buradaki büyük başarıyı, 27 Mayıs 1960 Devrimi ile kurulan Milli Birlik Komitesi subaylarıyla, *Cumhuriyet* gazetesi adına Yaşar Kemal'in yaptığı mülakatlar nedeniyle şaşkınlıkla öğrenebildik, komitenin çok büyük bölümü, Nâzım zindanda iken Harbiye'de okumuşlardı, gençleri de vardı. Bu devrimci ve yurtsever subaylar, eğer bir İskandinav ülkesi idealist romanı olan Beyaz Zambaklar Ülkesi bir kenara bırakılırsa nerede ise, başka kitap okumamışlardı; harbiye, ders kitaplarının dışındaki dünya ile bağlarını koparmıştı. Başarı tamdır.

Bütün bunlara karşın, bu subayların nasıl devrimci oldukları ayrı bir konudur; ben burada, buradaki analizi ilgilendiren birkaç faktöre değinmek zorundayım. Ekonomik zorluklar, uluslararası ilişkiler, Sovyet kalkınmasının göz kamaştırıcılığı nedeniyle kalkınmanın bir ulusal amaç haline gelmesi ve mevcut rejimin bundan uzak kalması ayrı tutulacak olursa, (a) merkezinde *Forum* dergisi olan ve Turhan Feyzioğlu ile Aydın Yalçın'ın lokomotifliğinde büyük aydın hareketi, (b) Metin Toker-Doğan Avcıoğlu yönetimindeki Akis dergisinin bunu vulgarize ederek halka yayması, (c) ön saflarında benim de yeraldığım yeni, kütlesel ve gittikçe güçlenen öğrenci hareketi sayılabilir; bu sonuncusunda 28 Nisan'da İstanbul Beyazit Meydanı'nda ve 29 Nisan'da Ankara'da Siyasal Bilgiler ve Hukuk Fakültesi'ndeki öğrenci isyanları efsanevidir.

* * *

Beyazıt'ta şehit düşen
silkinip kalktı kabrinden
ve elinde bir güneş gibi taşıyıp yarasını
yıktı Şahmeranın mağarasını

1962

* * *

28-29 Nisan Kalkışması, Nâzım'ın son zamanı ile ilgili çok şaşırtıcı bir gözlem yapmamızın kapılarını açıyor; bir an için, benim için unutulmaz bu

iki günü unutacak olursak, şairin son zamanlarında tümüyle depolitize olduğuna bile hükmedebiliriz. Çünkü şiirlerinde, ne 1959 Küba Devrimi, ne Fidel ve ne de Che'nin izi var; Gagarin'in uzaya çıkışı bile şairimizi heyecanlandırmamış ve Küba Devrimi'ni hatırlaması çok sonları yaptığı bir gezi nedeniyle oluyordu. Bunun ötesinde, bizim 28-29 Nisan Kalkışmamız, Nâzım'a bitmez tükenmez bir umut ve heyecan veriyordu; sadece bunu görüyoruz. Benim için çok sevindiricidir.

* * *

Bir ölü yatacak
toprağa şıp şıp diye damlayacak kanı
silahlı milletim hürriyet türküleriyle gelip
zaptedene kadar
büyük meydanı
Mayıs 1960

* * *

Transformasyona uğratılan, kafkaesq bir ameliyattan geçirilen bütün Türkiye aydını olmuştur; *Aydın Üzerine Tezler* için, kırklı yılların tüm dergileri dahil bütün yayın ve anıları okudum, inceledim ve ayrıca üniversiteye girdiğim andan itibaren, 1956 yılı, üniversite gençliğini bir başkaldırıdan diğerine götürdüğüm için[1] zamanın en seçkin aydınları beni kendi aralarına aldılar, en etkin ve en parlaklarıyla, evlerinde, başbaşa, Turhan Feyzioğlu, Aydın Yalçın, Muammer Aksoy, Coşkun Kırca, kuşkusuz Doğan Avcıoğlu ve diğerleri ile, her türlü sohbeti yaptığım için çok yakından biliyorum, pek az istis-

1) "Yayımladığı *Forum* dergisinde Menderes Hükümeti'ni sürekli eleştiren Siyasal Bilgiler Fakültesi Dekanı Turhan Feyzioğlu'nun 1 Aralık 1956 tarihinde görevden alınması Mülkiye'nin karışmasına neden oldu. Başta, Aydın Yalçın olmak üzere bazı öğretim görevlileri istifalarını verdi. Öğrenciler okulu boykot etti. Boykotçu öğrencilerin liderliğini bugünün ünlü isimlerinden Yalçın Küçük ve Oktay Ekşi yapıyordu. Gösteriler sonunda 300 öğrenci göz altına alındı."
(S. Yalçın-D. Yurdakul, *Bay Pipo-Hiram Abas*, İstanbul, 2000, s. 53.)
O sırada Hürriyet Partisi'nin Ankara İl Başkanı Hüsamettin Cindoruk, bana, Ankara köylülerinin hareketimizi "isyan" olarak anladıklarını ve neden isyan ettiğimizi sorduklarını aktarmıştı; bu, 28-29 Nisan'dan 27 Mayıs'a kadar uzanan isyanlar zincirinin başıdır.

2) Halbuki bütün dönemlerde Nâzım'ın kendisi yasak, fakat ürünleri serbest idi; ne yazık, tam çeyrek yüzyıl, devlet, Nâzım'ı, Türk aydınları da bütün eserlerini yasaklamıştı. Nitekim, Avcıoğlu-Soysal aracılığıyla eserleri tekrar açılırken önemli bir hukuk sorunu ile karşılaşmadı. Nâzım'ın

na ile, Nâzım ve izi Türk entelijansiyasının belliğinden silinmişti.[2] Bizler, bir tek Nâzım şiiri bulamıyorduk ve bulabildiğimiz artık çalına çalına hışırtıya dönmüş bir Nâzım plağı idi ve olağanüstü bir gizlilik içinde birbirimize en büyük ikram olarak bu plağı sunuyorduk; kuşkusuz anlaşılmıyordu ve ama bizler yine de, gizlice, büyük bir kutsallık içinde dinliyorduk. Şimdi yaşadığımız bir yeni transformasyondur. Ancak artık bunun bellek silme aşamasını çok geride bıraktığını ve aydınımızla başlayarak insanımızı ötekileştirdiğini[1] düşünüyoruz; artık ülkemizde bir "öteki" insandan söz etmenin zamanıdır.

* * *

En sevdiğim memleket yeryüzüdür
sıram gelince yeryüzüyle örtün üzerimi.

16 Ağustos 1960

* * *

Köylüler iki türlüdür; pazara yakın olanlar, çabuk pazarın dilini ve ahlakını kabullenirler, biliyoruz. Dağ köyleri var, bunlar ise, değişmezin gardiyanlarıdır; bizde Türkmenler ve Kürtler'de dağ Kürtleri'ni gösterebiliriz. Aydınlar iki türlüdür; köksüzler, bunlar dışarıdaki her rüzgarı içlerine alır ve Konya dervişleri örneği dönerler. Bir de dönmez aydınlar var, bunlar dağ Türkmenleri'nin gelenekte yaptığını, akıl planında üstleniyorlar ve yabancı rüzgarlardan nefret ediyorlar. Şimdi son mevzi bunlardır.

Nâzım'ın mezarını getirmek isteyen aydınlarımızın rüzgarla sarhoş olduklarını düşünmek zorundayız. Aydınlık kategorisi bir yana bütün tanımlarını da kaybetmiş olmaları mümkün; bilimi ve düşünmeyi terk ettikleri kesin görünmektedir. Hâlâ emperyalizmi veya emperyal yayılmacılığı sadece ekonomik ve belki de bir ölçüde askeri bir süreç sanıyorlar; her emperyal yayılmacılık ide-

adının yasaklanması ve ürünlerinin ise Türk aydını tarafından sansür edilmesi, hem Nâzım ve hem de aydın katmanı için önemli bir ipucu oluşturmaktadır.

1) "Yabancılaşma" sözcüğü, eğer kaynağı "alienation" ise hem etimolojik açıdan ve hem de felsefi planda eksiklidir; "allo" veya "autre", "başkası" veya "öteki" anlamındadır. Bugün basında, yargıda ve üniversitede, okumuşlar artık bizim için "yabancı" değil "öteki" oldular; şimdi hızla halkımızı, halkımızın ötekileri haline getirmek istiyorlar ve önemli mesafe katedildiğini kabul etmek gerçekçilik gereğidir.

olojik bayraklara muhtaçtır. Kolonyalizmde bu, Hıristiyan uygarlığını götürme, İkinci Dünya Savaşı sonrasında Amerikan emperyalizmi için hürriyeti savunma, şimdi insan haklarını müdafaa veya demokratizmi yayma hepsi hepsi, emperyal ekspansiyonun aletleridirler. Peki Türkiye? Eğer emperyal yayılmacılığın zembereği içine düştüyse, dış yatırım ve taahhütler ve ülke dışı küçük savaşlarda deneyim kazanmış, hareket kabiliyeti yüksek bir askeri güç bir yana bırakılacak olursa, diğer topraklara ne ile gidilecek; soru budur. Ben yıllardır türkizmin bu açıdan önemli bir anahtar olmadığını yazıp duruyorum ve gelinen nokta, ne yazık, beni doğrulamıştır. Türk oligarşisinin Rusya'da iş yapan kolunun Nâzım Hikmet'i keşfini içine sıkıştıkları zembereğe borçluyuz; Nâzım'ın Rusya ve eski Sovyet topraklarında bir ortak dil ve bir kapı olduğunu düşünüyorlar ve bu kapıyı ellerine almak istiyorlar, bana çok açık görünüyor.

Bir futbol takımının Avrupa'daki başarısını silahlı bayramlara çevirme de bu çerçeveye giriyor; üstelik, oligarşinin, şairin mezarını Türkiye'ye getirmek yerine Moskova'da tutmak istemesi çok kararlı ve düşünceli olduklarını kanıtlamaktadır. Mezar, yeni işler ve taahhütler için, bir kapıdır ve orada kalması gerekmektedir; bir zamanlar, TKP kanalıyla Sovyet, sonra Kürt hareketinin uçaklarıyla gezmeye alışmış bir kısım Türk aydınının, şimdi Türk oligarşisinin uçaklarına doluşup Moskova'ya gitmesi ve mezar nakli için bıktırıcı sözlerini tekrarlaması utanç verici olması bir yana, neyin figüranı olduklarını bile anlamadıklarını göstermesi bakımından çok üzücüdür.

* * *

Bando gelse de, gelmese de, çocuklar gelecek yanıma,
meraklıdır ölülere çocuklar.

Nisan 1963, Moskova

* * *

Bazı solcu gençlerin de Nâzım'a yurttaşlık istediklerini duyuyoruz. Aydınımızın bir tür sarhoşluk yaşadığını kabul etmekle birlikte herhalde bunu alkol koması saymak durumundayız, Nâzım, cenazesine kimselerin gelmeyece-

ginden kaygılanarak "meraklıdır ölülere çocuklar" diyordu ve güveniyordu; şimdi cenazesine gidemeyen çocuklar, yurttaşlık istiyorlar. Ben, aşka hiçbir yerde böyle bir ucube duymadım ve okumadım, tanımını ve kitaplarını yitirmiş genç Türk aydınının, mess'in, mhp'nin muhtemel programını üstlendiğini düşünebiliriz.

Nâzım, 1848 Polonya Burjuva-Demokratik Devrimi'nde yenilerek Türkiye'ye sığınan asalet kökenli yüzbaşı Konstantin Borjenski'nin, Türkiye'de M. Celalettin Paşa torunu olduğunu hiç inkar etmedi ve ölünceye kadar hem "Borjenski" soyadını ve hem de Polonya pasaportunu taşıyordu. Oğlunun annesi Münevver'in de göçünceye kadar Polonya'dan emeklilik maaşı aldığı ileri sürülüyor. Başka bir yurttaşlığa, insani açıdan da hiçbir gerek bulunmuyor. Che'yi sevmek için Türk yurttaşı olmasına gerek duymuyoruz; komünist olarak öldüğünü söyleyen bir aydın için yurttaşlık arayışı aşırı kaba düşmektedir.[1] Çocukça ve son derece ucuz buluyorum.

Nâzım, ak süt kadar masumdur ve (a) davalarının yeniden görülmesini istemek durumundayız.[2] İster bir yasa ve isterse bir Yargıtay kararı ile "Harbiye" ve "Donanma" davalarına yeniden bakılmalı ve Nâzım aklanmalıdır. Devlet, bu güzel insana verdiği acıları telafi edemez, fakat, usûlüne göre, soyundan olanlara, tazminat ödemek durumundadır. (b) Nâzım bir yoldur ve adına, sadece insan bilimleri içeren, mühendislik ve tıp fakülteleri olmayan, üniversiteler kurmalıyız; eğer bu ülkede Süleyman Demirel adına bir üniversite varsa, "Nâzım Hikmet Üniversitesi" en az bin tane olmalıdır. Borcumuzu böyle ödemeye başlayabiliriz.

* * *

Uyan Anadolum uyan ölüm uykusundan

30 Ağustos 1962

1) Hukuk açısından da mümkün mü? Bizdeki yasalara göre, yurttaşlıktan çıkarılan bir kimsenin tekrar yurttaşlık kazanabilmesi için başvurusu zorunludur, ama Nâzım için bu imkansızdır. Yurttaşlıktan çıkarma kararnamesini iptal etmek bir yoldur; fakat hukuku zorlamak anlamına geliyor ve Türkiye'de mümkündür, çünkü hukukun ayaklar altında olduğunu biliyoruz.

2) Bu incelemenin yayımlanmasından on beş gün kadar sonra, Almanya'yı ziyaretinde, gazetecilerin Nâzım Hikmet'in davasının yeniden görülmesi üzerine yönelttikleri soruya Başbakan Yardımcısı M. Yılmaz, "açılabilir" cevabını verdi ve bunun Nâzım Hikmet'e vatandaşlığının iade edilmesini kolaylaştıracağını ekledi.
Cumhuriyet, 20 Ağustos 2000, s. 8.

* * *

Peki neden Sovyetler Birliği'ne gitti? Artık gidişini, askerlik gerekçesiyle öldürülme kaygısına bağlamak yetersizdir ve bir aydın ihanetinden kaçtığını söylemek yerindedir. Sovyetler Birliği'ne gelince, belki o zamanda ve şair sezgisiyle, Batı'da ancak kendi kurtuluşuna küfür etme pahasına, yer ve şöhret kazanıldığını anlamıştı, Batı kapalıydı. Belki Sovyetler Birliği'ni ikna edebileceğini düşünüyordu; Vala'nın çok yerinde saptadığı üzere hapishane bir ölçüde kurnazlığı öğretmişti, fakat hâlâ şairdi ve saftı.

* * *

Yolculuğa hazır bir yelken gibidir,
aydınlık bir yelken gibi
sabahleyin odamızda karanlık.
Gülüm çıkar yataktan bir kayısı gibi çıplak.
Mavi afişteki güvercin gibi aktır sabah karanlığında yatak.

1960 Şubat, Kislovodsk

* * *

Nâzımoloji'den önce ben Nâzım'ı sezdim. (a) Bunun yardımıyla, ne 12 Mart ve ne de 12 Eylül'de ülkemden çıktım. (b) Cellatlarımın yakınımda dolaştıklarını sezince, Paris'e hicret ettim, ancak Moskova'yı hiç görmedim ve görmeyi hiç düşünmedim. (c) Hep insan kellelerinden yüksek duvarlar olarak gördüğüm Batı, her zaman ve sadece, kendi dış politikasının vidası olmayı kabullenen aydınlara kapılarını aralıyordu; hem bu duvarlardan ve hem de Sovyet örneği, devrim adına aydını kuklalaştıran yapılardan uzak kalabildim, zordur ancak başarabildim. Bütün bunları Nâzım'ı sezip bildiğim için yapabildim, Nâzım beni korudu, ayakta tuttu, eğer onurumla mücadeleme devam edebiliyorsam, Nâzım'a borcum büyüktür, sağolsun ve çok yaşasın. Ürünlerini eleştirebiliriz, ayıklayabiliriz, ancak kişiliği bizde kalmalıdır; ihtiyacımız var.

Dokuzuncu Bölüm İçin Ek:

AYDININ ATEŞTEN ÇEMBERİ

Picasso'nun sevdiği kadın başları, bana sevmenin, başlı başına bir sevinç olduğunu anlatıyorlar; müzede, sanki acımasız ışın hücumu karşısındaydım ve önlerinde fazla duramıyordum, tazelenme bu olmalıdır. Çağdaşı, Einstein'ın dilini çıkartmış şaşkın ve şaşırtan fotoğrafı da beni hep coşturuyor, şaşırmanın gerçeğe açılan bir kapı olduğunu, hiçbir zaman unutmamamızı söylüyor; bana göre şaşırma sanatından yoksun olanlar çoktan ölüdürler. Belki de bu nedenle konuşma ve yazılarını hep bir sürprizler düşü olarak gerçekleşiyordu; bıktırmış olmam mümkündür. Ayrıca belki de aydının en hain dostu olan alışkanlık, sürpriz etkisini de tüketmiştir, olabilir, yalnız ben yine de bildiğimi sürdürmek istiyorum.

Şaşırtıcı bulunacağını sanıyorum, kuşkusuz öyle istemiyorum, "Kürt Davası" üzerinde durmak istiyorum, büyük acılarla birlikte, bir önemli sonuca çok yaklaşmış durumdadır; acılar pahasına, Türkiye'nin bileşeni Kürtler, var olduklarının kendileri ve dışındakiler tarafından kabulüne doğru çok büyük mesafeler elde ettiler, bu son derece büyük ve değerli bir başarıdır. Atılması gereken hukuk ve siyaset adımlarını gözardı etmek söz konusu değil fakat varılan noktadan dönüşün artık ancak çok daha büyük acılarla olabileceğini görmek zorundayız. Diğer yandan burada kazanmanın tarafları sorununu başka bir zamana bırakıyorum fakat, çatışma teorisi üzerinde Prusyalı General Von Clausewitz'in bize öğrettiklerini hatırlayacak olursak, eğer hükümet ortağı bir eski başbakan, çağdaşlaşma anlamında, Avrupa Birliği'nin Diyarbakır'dan geçtiğini söylüyor veya görevde bir Dışişleri bakanı Kürtçe televizyon programını dillendiriyorsa, bu şimdiye kadar reddettikleri ve kendilerinin olmayan bir dili kullanmaları demektir; Clausewitz'in kendi biçemiyle kuramlaştırdığı üzere, mücadele, karşı tarafa kendi dilini öğretme içindir, öğretmiş olduğumuz ortaya çıkıyor, saptamamız budur.

Yumuşak bir biçeme razı olarak, "biz" ya da dil öğretmeninin kim olduğunu sorabiliriz; herhalde beni izleyenler, yıllar yılı, Washington veya Avrupa Birliği'ni buraya sokmayan bir felsefenin sahibi olduğumu, son çözümlemede iç dinamiği yüksek tuttuğumu biliyorlardır; "biz" saf olarak biziz. Kürt emekçi halkımız ile Türk aydınını ve aydının bir yüksek aşaması olarak tanımladığım solunu kastediyorum; bu anlamda, "biz" bunlardır. Çilekeş Kürt emekçilerinin yerini de saptadıktan sonra, hem Kürt'ün kendisini bulmasında ve hem de bunun çok geniş bir kabul görmesinde, Türk aydınının pek özverili ve pek onurlu kanallar açtığını söyleyebiliyoruz; şaşırtıcı gelebilir, ancak benim için sadece sevinçlidir. Türk aydınını bu pek özverili ve aynı zamanda kendisini arındıran uzun duruşu karşısında, Sartre veya diğer aydın efsanelerinin Saint Germain cafe'leri sohbeti değerinde kaldıklarını görebiliyoruz; bu incelemeyi belki de bunu aktarabilmek için yazıyorum.

Altmışlı yılların ikinci yarısında, Türk burjuva siyasetinin parlak yıldızlarından, Hocamız ve Dostumuz, Turan Hoca'nın, Profesör Turan Güneş, ne yazık çok erken göçtü, "TİP bu işe el atarsa öldürülür, atmazsa ölür" dediğini duyuyorduk, özgürlüğün çok zaman zorunluluk olduğunu biliyorduk; Türkiye İşçi Partisi'nin buradaki yiğit aydın tutumu, şimdi, dünyanın her tarafındaki Kürdoloji derslerinde tespit edilmektedir ve bizleri aydın ve sol yapan ateşten çemberlerden birisidir. Karşılığında partiyi anayasa kanalıyla kapatmak bir yana, bu topraklardan yetişen Halide ve Sabiha örneğinde, müstesna bir kadınımız olan Behice Boran ve arkadaşlarını da on beşer yıl küreğe mahkum ettiler, şimdi katlandıkları acıların boşa gitmediğini görüyoruz.

Aydın, çok zaman da bir biçimdir, bazen bir rüzgar türü derinlikten yoksun fakat yine de yüce olabiliyor, aydın bu haliyle bir rüzgardır; aydının bu yanını düşündükçe, çok zaman da, aklımın Doktor Beşikçi'nin hücumuna uğramasını engelleyemiyorum. Bu benim yıllardır bırakmadığım düşüncemdir; 1994 yılında Norveç Yazarlar Birliği'nin düzenlediği uluslararası düşünce özgürlüğü sempozyumunu hatırlıyorum, pek "ünlüler" çağrılıydı. Salman Rüşti, bu toplantı için Bangladeş'ten kaçırılmış Teslime Nesrin ve ben de konuşmacılar arasındaydık; toplantı esas Rüşti ve Nesrin üzerine kurulmuştu. Teslime, bizim Anadolu'da pek çok örneğini bildiğimiz iyi niyetli, yazmaya meraklı ve mütevazı bir hanım hanımcıktı. Rüşti gelmedi, fakat benim eleştiri oklarımdan kurtulamadı, Norveç medyası, bu eleştirilerden önce şaşırdı ve

sonra hoşnut oldu ve ben bundan yararlanarak, tüm Batılı aydınlara Beşikçi'yi sundum, sonunda bu bir haftalık sempozyumun Beşikçi Toplantısı olduğunu, heyetler kurulduğunu, ziyaretine geldiklerini ve İsmail'in her zaman yaptığı türden verilen ödülü reddettiğini hatırlıyorum. Doktor Beşikçi'yi unutmuyoruz. Fakülteden benim iki yıl küçüğüm, o zamandan beri hayranlıkla birlikte sevdiğim Beşikçi, zamanla bir tarafa fazla eğse de, bir rüzgardır. Aydında bazen bir tarafa eğilme eğilimi var.

Ne demek? Kamu, Değerli Yargıç Turgut Okyay'ı, İmralı Duruşmaları nedeniyle tanımaktadır; halbuki Değerli Yargıcımız'ın unutulmaması gereken başka nitelikleri de bulunmaktadır; başkanı olduğu DGM, benim için açılmış her davayı mahkumiyet kararına bağlamakla da tanınmıştır. Yalnız davaların pek çoğu, benim ülkeye dönmeyeceğim varsayımı ile olabilir, bir yıllık hapisliğe göre açılmıştı. Değerli Yargıcımız, daha sonra benim her konuşmamın, dağdaki gerillaya su veya yatak ya da ekmek veya elbise olduğu kanısına vararak, her yazımda, bir yataklık olduğunu düşünerek, madde değişikliği ile her birini beş-altı yıla çıkarmayı uygun buluyordu, öyle de olmuştur. Olanların birisi beni çok güldürüyor; iddianame bir yıllık hapis istiyordu, istek beş-altı yıla çıkartıldı, yalnız iddianame, MED televizyonunda benim "Türkiye Kürdistanı sömürge değildir" sözüme dayanıyordu, sanık kürsümden Turgut Bey'e, "Değerli Yargıç anladım, şimdi yine mahkum edeceksiniz, ancak Beşikçi Hocam, 'sömürgedir' diyor, mahkum ediyorsunuz, ben üstelik Kürtler'in yaşadıkları yerlerin tarihsel adını kullanırken başına hep 'Türkiye' sıfatını ekleyerek konuşuyorum, 'sömürge değildir' diyorum, anladım, yine ceza vereceksiniz" diyordum, acı mı? Doğrusu, Değerli Yargıcımız'ın bir ayrım yaptığını, Beşikçi Hocam'a bir yıl ve bana, her birine beş yıl layık gördüğünü belirtmem hakkaniyet gereğidir. Demek, benim için, Meclis'e sorulmadan yasa yaptılar.

Bu ayrıntıyı, benim Doktor Beşikçi ile ayrı düşünebildiğimi de gösterebilmek için vermiş durumdayım; ancak yaşayan en büyük aydınlarımızın en önünde yeralanlardandır. Görüşlerinin hiçbirine katılmasak bile, katıldığımız çoktur, benim gibi Türk olan Beşikçi'nin hiçbir çıkar gözetmeden, sadece inandığı için, inançlarını böylesine büyük bir yiğitlikle, inatla ve ödünsüz olarak savunması, başka ülkelerin aydınlarına nasip olmayan bir zenginliğimizdir. "Beşikçi" adını unutabiliriz, geriye "biz" kalırız, ismi silersek, yukarıya çı-

kan Türk aydınıdır. Zenginliktir.

Bir an için "Yalçın Küçük" adını da silebiliriz ve benim için söylenenleri ise iki başlıkta özetleyebiliriz: 1) 1996 yılında, Washington'da toplanan ve "gizli servisler enternasyonali" diyebileceğimiz kongre, zamanın ABD Dışişleri Bakanı W. Christopher tarafından açılmıştı, MİT'in raporunu, kontrgerilla dairesi başkanı Mehmet Eymür okuyordu ve Eymür, "Öcalan TKP üyesi, Paris'e yerleşmiş, Profesör Y. Küçük'ün sözünden çıkmaz" anlamına gelen bir sunuş yapıyordu, raporun ilgili bölümleri arşivimizdedir. Ben döndüğümde, MİT tarafından beslenen matbuatın, benden, "baş danışman" veya "akıl hocası" diye söz etmesi bu nedenledir, kuşku duymuyoruz. 2) Öte yandan, Paris'ten döndüğümde, başta Parlamento Başkanı Yaşar Kaya'nın, televizyon ve gazetelerde, beni "Kürtler içinde kemalizmin ajanı" olarak niteliediklerini okuyorduk, şimdi de, Mütareke'nin işbirlikçi yayını Serbesti adıyla çıkarılan dergide veya islamist yayınlarda, başlangıçta Öcalan'ın avukatı olan Ahmet Zeki Okçuoğlu ve diğerlerinin, "Apo'muz iyidir, İmralı'daki sözler Y. Küçük'ündür" yollu yayın yaptığını görüyoruz. Manzara, grotesque bir şaka havasındadır, ancak tümüyle öğretici olmadığını söylemek doğru değildir, bunun için bir ikinci ayrıntıyı vermek gereğini duydum.

Suçlamaların kaba ve ahlak sınırlarını zorlayıcı olduğunu söyleyebiliyorum, ancak, bu kadar değil; bütün kabalığı içinde bir gerçek payı var. Silah ve şiddet kullanımı ile ilgili gizli örgütlenmeler bizim dışımızdadır; bununla birlikte, aziz Kürt halkımızın kimlik ve kişilik kazanması kadar, belli kazanımlar kamuya mal olunca, ülke gericiliğinin, ülkemizdeki bütün tanımları bozmak için kullanmaya başladığı şiddet kullanımını sona erdirmeye çalışmak da bizim programımız oluyordu ve burada çok açığız. Bir rolümüz var, hoşnutuz ve sonuçta payımıza gelince, pay hesabının aydınları değil esnafı ilgilendirdiğini biliyoruz.

Bildiğimiz bir nokta da, iç konuşma ve notlarımızda yeralıyor, benim bütün bu aşamalarda, kendimi, Türk aydınının bir keşif gücü veya ileri kolu olarak görmemdir; burada da "nasıl" değil "neden" sorusu ilgi çekicidir. Türkiye İşçi Partisi'nin bir önemli gelenek başlatmasını düşünebiliriz; biraz daha geriye giderek, sosyalist düzenin kuruluş yıllarında, Türkiye aydını ve solunun aşırı fedakar ve hatta fedai kariyerini hatırlayabiliriz, hepsi açıklayıcıdır. Gerçi bu sonuncunun, yirmili ve otuzlu yıllar efsanelerle de dolu çizgisinin,

yakın zamanlardaki kadar geliştirici olduğunu söylemek zor görünüyor, fakat yine de kayda değer, kuşku bulunmuyor. Yalnız yine de ben, analizi, içgüdü planından tutmak istiyorum.

Atasözlerimiz, "sürüden ayrılanı kurt kapar" veya çok şaşırtıcı, birincisi en azından iki bin yıllık, âdetlerimiz, kan akrabalığı ile yetinmeyerek çocukların birbirinin kanını akıratak içip, kan kardeş olmaları ve kirve kurumunun çok sağlam bir birliğe yol açması, biz Türkler'in birliğe çok düşkün olduğumuzun işaretleridirler; böyle değerlendirme mümkündür. Bu nedenle, Rusya kavminin özünü güvensizlikte görüyorsam, Lenin'de ve Lenin düşüncesinde de izlerini bulabiliyorum, Türklükte esansı, birlik yönelişine koyabiliyorum; bizde, sadece şimdi değil, yüzyıllardır en büyük suçun, "bölücülük" olması da, bu ilk bakışta şaşırtıcı sayılabilecek, analiz ile tutarlı olmaktadır. Nedenini araştırmak durumundayız.

Buranın sınırlarını aşıyor, üstelik kolay değil, ama yine de Marx'ın "Asya Tipi Üretim Biçimi" çözümlemesini, çözümleme saymadan, bir işaret kabul ederek, Marx'ın viaduc'lere takılıp kalmasını da zamanındaki bilgi eksikliğine bağlayarak, geniş, dümdüz İç Asya bozkırında, her etnik kökenli kavmin, varlığını ancak birlik olarak sürdürebileceği olgusunu başlangıç noktası alabiliriz; buna karşılık, Erzurum-Van çevresi veya daha güneyi labirenti hatırlatan vadi, dağ, ırmaklarıyla, buradaki Ermeni veya Kürt aşiretler için birlik, hiçbir zaman hayati bir zorunluluk olmuyordu. Demek Ermeni ve Kürtler'deki bölünme eğilimini de, bu çerçevede anlayabiliyoruz; dilimizi ve eski tarihimizi Moğollar'dan ayırmakta zorlanmamız da böylece anlaşılabilir olmaktadır. Belki de bizler, Ermeniler'le mücadele ede ede ve Kürtler ile yaşayıp aynı yapılarda hareket ede ede bölünme alışkanlığımızı da kazanmış oluyoruz, mümkündür.

Böyle bir yanımız var, peki "olumlu" mu, ne yazık, ne kadar olumlu saysak da, bir kağıdın diğer yüzü örneği, bir büyük olumsuzluğu da beraberinde sürüklediğini görüyoruz; bölünmekten korktuğumuz için hiç "batını" olamıyoruz ve hep sathiyat ile yetiniyoruz. Bizde, "bölünmeme" içgüdüsü çok güçlü ve "red" refleksi ise olağanüstü zayıftır; red'den korkumuz, sadece yüzeye bakmakla kendisini belli etmekte veya aynı anlama gelmek üzere gizlemektedir. Bu gerçekten korku anlamındadır ve olgulara yiğitçe bakamadığımız için hep yüzeyde kalıyoruz; derin, bizim ürperti alanımız olmaktadır.

Hepimiz okuduk, ne kadar seviniyoruz, Nâzım Hikmet, Piraye'ye içeriden para gönderiyordu; okuduk, işte hepsi burada kalıyordu. Peki bir mahpusun içeriden bir yakınına para göndermesi ne demek, düşünmeye hiçbir cesaretimiz olmamıştır, dışarıdan içeriye hiç para gelmiyordu, bunu görmek, ürpertimizdir. Peki bu cumhuriyet döneminin, bu en büyük çocuğumuzun, uzun hapislik yaşamının, bizden olan, üç kadından başka tanığımız var mı; topraklarımızdan çıkmış bir güzel çılgın Semiha Berksoy, Nâzım'ın unutulmaz güzel gözlü kız kardeşinin, bana kullandığı sözcükle bir " zavallı" Piraye ve hırslı, güzel, muhtemelen mutsuz evli dayı kızı Münevver, peki bunlardan başka? Uzun hapisliğinde Nâzım'ı ziyaret ettiğini, yazıştığını söyleyebilen kaç aydınımız var? Nâzım'ın yayımlanabilen mektuplarını, bir mahpustan diğerine göndermesi, mahpushaneden mahpushaneye olanın dışında, Piraye hariç yayınlanacak mektup bulamamamız, sadece bulamamak mı oluyor, gerisi yok mu? Türk aydını ziyaret ile, para ile, mektup ile bu en büyük çocuğunu uzun yıllar yalnız bırakmıştır. Belki de utancımızı görme gücümüzü yok ediyordu.

Hasan Cemal, son kitabında açıkladı, artık ben de söz edebilirim, Doğan Avcıoğlu'nun en büyük zevkinin Yalçın Küçük ile rakı içmek olduğunu yazıyordu; rakı bahanesidir, baş başa uzun teorik ve politik tartışmalarımız oluyordu, özlemimizdir. Doğan, kendisini tanınmış bütün has kadınların hemen fark ettikleri üzere, uzaktaki imajıyla hiç uyuşmayan hoş bir insandı; "Yalçın, bak arkadaş, Nâzım ciddi adamdır, hapishanede ziyaretine gittim, benimle görüşmedi, ciddi adamdır", bunu sık sık tekrarlıyordu. Bursa'da lise öğrencisi Doğan, daha sonraki yılların Doğan Avcıoğlu'sunu haber veren bir adamla, Bursa Cezaevi'nde Nâzım'ı ziyarete gidiyor ve Nâzım görüşmek istemiyor, polis olduğunu düşündüğü kesindir, Doğan bu konuda kuşku bırakmıyordu. Peki bu ne demek"? Büyük Şairimiz obsesyon içinde miydi; şimdi buradayız.

Şuradayız, Doğan'ın bana anlattıkları, Nâzım'ın uzun hapisliğiyle sonuçlanan telefon haberiyle bir tutarlılık içindedir; kendisine gelen, daha sonra Harp Okulu öğrencisi oldukları açığa çıkan gençleri de, polis sanarak polise söylüyordu, acıdır. Acı ise, artık Nâzım'ın, kendisini arayabilenlerin, çok azdır, ancak polis olduklarına inanmasıdır; bundan yakınlarının ve dostlarının hepsinin kaçtıkları sonucunu çıkarıyoruz. Böyle bir sonuçtan hiç kuşku duyamayız, şimdiye kadar hiçbir anıda, zamanında yayımlanan hiçbir dergide bunu çürütecek en küçük bir iz bulamıyoruz; tahliyesine pek az kala bir "te-

şebbüs" aşamasında kalan Çiçek Palas toplantısı ise anlatılanların tam aksine korkunun komik düzeylere çıktığının habercisidir. Bu nedenle ben yıllardır, Nâzım'ın ülkesinden değil, Türk aydınından kaçtığını ima ediyordum; şimdi, *Sırlar*'da çok açık olarak yazmış bulunuyorum.

"Ölüm bana kendisinden önce yalnızlığını yolladı."

Belki tam böyle değil, mahpusta kaynaklarım sınırlıdır, ama buna çok yakındı ve Büyük Şairimiz'in en çok sevdiklerim arasında da, ancak bana en büyük hüzünler veren dizelerinden birisi de budur. Şair, ölüm yalnızlığından kaçmış ve "ikinci vatan" dediği yerde daha büyüğüne ve bir de daha derin bir ikiyüzlülük çukuruna itilmiştir, artık bunlara mertçe bakmanın zamanının geldiğini düşünüyorum. Mertçe bakmak, kendimize bakmaktır.

Daha geriye gidebiliriz, fakat son uzun hapisliğinin başlangıcını alırsak, altmışlı yılların başına kadar uzanan bir dönemde, Türk aydınının Nâzım'ın üzerine mezar ördüğünü rahatlıkla söyleyebiliyoruz; rehabilitasyonunun, yaşama yeniden dönüşünün, *Yön*'de çıktığı zaman hepimizi ağlatan İlhami Soysal'ın, "Nâzım'ın Mezarı Başında" yazısıyla olduğunu hiçbir zaman unutamayız. Bunu, Avcıoğlu'nun belki de yalnızca Nâzım Hikmet yayımlamak için icat ettiği Yön Yayınları içinde, Nâzım'ın ünlü epope'sinin yayımı izliyordu ve bu tarihten itibaren büyük çocuğumuzun yeniden doğuşuna tanıklık ediyoruz. En büyük acımasızlıkla zindana kapatanlar, iktidarda olan kemalistlerdi ve büyük bir yüreklilikle yeniden canlandıranlar ise yine, bu kez muhalefette, kemalistler oluyordu.

Kuşkusuz, şimdi aramızda olmayan bu iki güzel insanımıza, İlhami ve Doğan'a "kemalist" demek ne kadar uygundur, sorusu haklıdır ve ortadadır; her ikisi de hepimiz kadar sosyalist olduklarını düşünüyorlardı. Ancak o zamanın koşullarında kemalist ağırlıklı bir programla ortaya çıkmayı savunuyorlardı ve bu nedenle de kendi sosyalist kimliklerinden fedakarlık yapıyorlardı; yollarını böyle özetleyebiliyorum. Yine de yollarını bir sosyalist-kemalist birliği olarak gördüklerinin tanığıyım ve ben onlara, kimlik gizlemenin gereksizliğini anlatmaya çalışıyor ve anlatamıyordum. Belki çok küçükleriydim ve şimdi çok daha güçlü olarak, ancak daha büyük güçlüklere karşı, aynı ısrarı sürdürüyorum.

Kendimize, ışıklı bir sevgi ile bakacak kadar güçlendiğimizi düşünüyorum. Önümüz ise açılıyor ve biz dilimizi çıkarabiliriz.

Onuncu Bölüm

İRAN-ROMA SAVAŞLARI

Mustafa Yoldaş Göksoy'a,

Bizler, Batı'yı abartırken çevre kavimlerini pek çok küçümseme eğilimindeyiz; en çok küçümsediklerimizin başında İran var. Halbuki İraniler, kendilerine tutkun, çok büyük bir halktır ve tarihçi Toynbee'nin de tanıklığıyla, dünyada batılılaşmaya tek direnenlerin İranlılar olduğunu görüyoruz. Gerçekten de, XIX. Yüzyılda Doğu'nun üç önemli merkezinde, İstanbul, Bombay ve Kahire, entelijansiyanın hızla ve aşırı ölçüde okzidantalize olmasına karşılık, Tahran aydınları, bunun tümüyle dışında kalabiliyordu. Bir dirençleri var; üstelik sadece Batı'ya değil, bir savaş kaybettikten sonra islamlaşmalarının hemen ardından şii'liğe sarılmalarını da arabizasyona karşı dirençlerini arttırmak olarak anlayabiliriz.

Tarihleri böyledir, Elen Antik yaratıcılığının İran kuşatmaları içinde ortaya çıktığını, en azından Elen trajedisinin doğuşunda, İran zaferlerinin çok büyük etkiye sahip olduğunu saptayabiliyoruz. Gerçi Elenler de kendilerini Doğulu sayıyorlar, ama yine de, bilebildiğimiz tarihte, İran-Roma savaşları çok

uzun ve çok kararlıdır. O kadar uzun ve o kadar kararlı ki, sonunda, hem İranlılar ve hem de Romalılar yorgun düşüyorlar, halkları, düzeni sağlayabilmeleri koşuluyla, her türlü yabancı sistemi kabule yatkın ve hazır oluyorlardı. Yorgunluğun böyle bir sonucu var.

YORGUNLUK ÜZERİNE

Farsça "peygamber", peykam, "haber" ve "ber" getiren, taşıyan, anlamındadır veya Arapça "resul" sözcüğünü tercih ediyoruz; halbuki dilimizde, bunun karşılığı olarak, bir değil iki ve pek de güzel sözcük bulabiliyoruz. "Savcı" sözcüğü, Kaşgarlı'nın, nerede ise bin yaşındaki, bir hazine değerinde, Divan-ı Lugat-it Türk'ünde atteste durumundadır ve peygamber anlamındadır, bugünkü kullanımıyla hiçbir ilişkisini göremiyoruz. "Sav", haber demektir ve "Savcı", Murat'ın talihsiz oğlu nedeniyle de biliyoruz, XIV. Yüzyılda isim olarak da kullanılmaktadır; tam "resul" karşılığıdır. Diğerine gelince, "yalvaç", Sami'nin yine pek değerli, Kamus-i Türki'sinde Dersaadet 1318 baskısı, görülmektedir, ayrıca Türk Dil Kurumu sözlüğünde de "peygamber" veya "resul" anlamını vermektedir. Bu açıklama ile ve izin olursa, devam etmek istiyorum, Savcı Muhammed Hazretleri'nin İslam'ı yaymadaki başarısında, kuşkusuz asıl yayılma halifeler dönemindedir, İran-Roma savaşlarının yarattığı yorgunluğun pek büyük bir rolü olmalıdır; savaş yorgunluğunu Persler ve Siriyaklar, sadece iki örnek veriyorum, İslam'a kucak açıyorlardı. Yine bu iki örnekte, pek uygar bir halk olan Siriyaklar'ın, bugünkü Suriyeliler, islamlaşmadan ayrı olarak bir de hızla araplaşmaları, Arap yayılmacılığında öncü olmaları karşısında, İraniler'in araplaşmamanın dışında hep Araplara karşı kalmaları da dikkat çekicidir. Belki de, bu çerçevede, daha önceki dinlerin yayılabilmek için propaganda ve misyonerlerini seçmesine karşılık, Yalvaç Muhammed Hazretleri'nin, cihad'ı, savaşı ilke sayması ve hatta bütün dinlerin vicdani çaplı olmalarına bakmaksızın, İslam'ı, laik alan bırakmayan bir düzen

programı olarak formüle etmesi bu yorgunluğu saptamasıyla ilgilidir. Çok zaman savaş yorgunu kavimlerin, yeni bir savaş tehdidi karşısında, İslam'a, savaşmadan teslim oluşlarını görüyorduk.

Böyle bir hazırlıktan sonra, şubat başında not ettiğim bazı saptamaları aktarmak uygundur; hemen hemen olduğu türden aktarmak istiyorum. Şubat başı kaydıyla, şöyledir:

"A-l Herkes yorgundur.

A-2 Burjuva politik liderler yorgundur; 'uzlaşma' gösterileri ve 'birbirlerinin yaşlılıklarına aşkları' aşırı yorgunluk sendromları olmaktadır. Avrupa Birliği'nin, mahkumiyetle yüklü, adaylık kararını bir bayram sevinci ile karşılayarak, Türk Devleti'nin ve zaman içinde de Türk halk gerçekliğinin sonuna razı olmalarını da yorgunluklarına bağlamak durumundayız.

A-3 İşçi sınıfımız yorgundur ve sınıfi niteliklerini kaybettirici bir atalet içinde boğulmaktadır.

A-4 Avcıoğlu'nun *Yön*'de, altmışlı yıllarda, pek kullandığı bir kavramla ifade edecek olursam, 'zinde kuvvetler' de, kendilerinde olmayan misyonlardan dolayı yorulmuş olabilir; ancak bu kavram geniş ve aynı ölçüde müphem olduğu için burada duruyoruz.

A-5 İki aziz halkımıza da büyük acılara malolan bir dönemden sonra Kürt halkımız önemli kazanımlar sağlamıştır; ancak bunun karşılığında yorgun düştüğü görülmektedir. Bu durumda, Türk halkımız ile kalıcı bir bütünleşme isteğinin yanında, bu sevinçlidir, bir de emekçi ve toplumsal vizyonları bırakarak mevcut burjuva matrikste etkinlik arayışı gözlenmektedir, şimdi bu aşamadayız.

A-6 Sol, belki de ve anlaşılır nedenlerle, en çok yorulandır; açık sol, yüksek bir güce dayanmadan, büyük devletlerin büyükelçilikleri veya 'zinde kuvvetler' örnektir, yürüme gücünden uzak görünmektedir. Reel sol, öykünmeci uzun bir dağ edebiyatından sonra, kendi içine daha da kapanma eğilimindedir; tekkeleşmelerinden kaygılanmak yerindedir.

A-7 Aydın hareketimiz aşırı yorgunlar arasındadır; oligarşinin ideolojk ve estetik hegemonya saldırıları ile kendi içinde asimilasyon çabalarını büyük bir duyarsızlıkla karşılamaktadır. Kendi içinde de, burjuva liderlerinin yaşlı aşklarını hatırlatan bir biçimde, göçük ya da yaşayan, birbirine mersiye ve methiye düzmek şimdi modadır ve bunun aşırı yorgunluk belirtisi olduğun-

dan kuşku duymuyoruz."

Bunlara, geçerken ekleyeceğim, üç nokta var; 1) Bu saptamalar, benim yıllardır ısrar ettiğim "otuz yıl savaşları" ile tutarlıdır. Burada söz konusu olan, Kürtler ayrı, kendi içimizde de otuz yıldır iç savaşları yaşamamızdır. 2) Aynı şekilde, sanırım ilk kaydını 1995 yılında düştüğüm "restorasyon" analizine de uygun görünmektedir. Beş yıllık restorasyon analizim, hâlâ teorik güçlüklerini aşmış olmaktan uzaktır ve ne yazık bizim dışımızda da ele alınmış değildir; bununla birlikte, "restorasyon" analizi, beni şaşırtan ölçüde, hükümet başkanlarından solun pek çok kanalına kadar benimseniyordu, son beş yılı özenle inceleyerek geliştirmemiz mümkündür. 3) Bu saptamalar, Yılmaz Güney ile ilgili oligarşik tartışmalardan önceye düşüyordu; şimdi bunlarla, analizimizi daha da zenginleştirmek imkanına kavuştuğumuzu kabul edebiliyorum.

İlerlerken, şimdi, zindanda gerçekleştirdiğim bir hipotez sınamasından söz etmek istiyorum, zaman zaman çeşitli siyasi koğuşlarla temas imkanımız olmaktadır. Ben, bana gelen dergilerin bazılarını açmadan ve bir bölümünü de okuduktan sonra yazgıdaşlarıma veriyorum; Mustafa Yoldaş'ın, Göksoy, getirdiği Ocak 2000 tarihli, iki *İnsancıl*'ı da böyle yaptım, okumalarını istedim. *İnsancıl*'ı okumalarını tembihledim, "dikkat" sözcüğünü ekledim, sonra sordum; okumuşlardı ve bana aktarabildikleri sadece sudandı. Tekrar okumalarını söyledim, okuduklarından hiç kuşku duymuyorum, soruma yine pek sudan cevap verdiler, ben şaşırmıyordum. Üçüncü kez, baştan sona ve özellikle, sonlarda, Profesör Afşar Timuçin ile yapılan söyleşiyi de çok dikkatle incelemelerini istedim, tekrarladığım sorulara verdikleri cevaplar, "aşkmeşk" tartışmasını aşamıyordu. Ne yazık, deneme beklentilerime uygun sonuç veriyordu ve bunları kederle kaydediyorum, çünkü parçası olmaktan hep sevinç duyduğum Türkiye solunun, en azından bir bölüğünün, bu duruma gelmesinden derin acı duyuyordum, duyuyorum. Solumuz, kendi kemikleşmiş düşünce sistemine aykırı hiçbir analizi duymaz olmuştu, sanki ölmüş bir vücudun uyarılara duyarsızlığına benziyordu, acı buradadır.

SOL ESTETİK ÜZERİNE

Halbuki, kendisiyle yapılan söyleşide, Doktor Timuçin sol kabuller sistemine savaş sayılabilecek saptamalarda bulunuyordu ve solumuz, bunları algılayamıyordu. Yargı ağır görünebilir, hafifletmek için başka bir saptamaya ihtiyacımız var; *İnsancıl*'ın dergi hazırlama tekniğini anlayabildiğimi söyleyemem, yazıları, zahmetsiz yayımlıyorlar. Halbuki yeni yayıncılık düzenlemeleri, italiklerle, spot ve çıkmalarla, hem okuyucuyu yöneltiyor ve hem de yardım ediyor, bu söyleşinin her yanı aynı önemde sayılarak sunulmuş olmasının da, bu sonuçta etkisini kabul edebiliyorum.

Şimdi Afşar Hoca'nın bu söyleşisinde benim dikkatime çarpan ve mutlaka tartışılması gereken görüşlerini açıklamak istiyorum. Kendi sözlerime bağlı kalmak durumundayım, gerekli olan budur.

B-1 "Bir Yaşar Kemal'i okumakla şu içinde yaşadığımız dönemi kavrayamazsınız." Çünkü, Kemal'in üzerinde durmaya değer tek ürününün *İnce Memet* olduğunu ekliyorum, "*İnce Memet*'i baştan sona gözden geçirdiğimizde bir eşkıyanın yaşamını anlatıyor", has romanlardan beklediğimiz zamanını yansıtmanın olmadığını söylemek istiyor, anladığım budur. Şunları da ekliyor: "Kabul etmek gerekir ki bizim edebiyatımız bu anlamda kısırdır, ister köy anlatan edebiyatçılarımız olsun ister şehir anlatanlar olsun çok büyük bir gelişim gösteremediler". Önemli bir eleştiri ile karşı karşıyayız.

B-2 "Bizim şairimiz hayatı düşünme gereği duymuyor. Romancımız da duymuyor, müzikçimiz de duymuyor." Yaratıcının, beslenme ve duyarlılığını görmediğini, içtenlikten daha çok, içte ve dışta kabule önem verdikleri eleştirisini çıkarabilir miyiz, mümkündür.

B-3 "Gerçi şu konuda biliyorum çok kişi bana karşı çıkacaktır, ama köy edebiyatı diye ortaya çıkan edebiyatın son derece başarısız bir edebiyat olduğunu rahatlıkla söyleyebilirim." Burada, soru üzerine Fakir Baykurt'un adını telaffuz

etmektedir; yakın bir zamanda göçüşü üzerine cümle çevrelerin yazdıkları ile karşı karşıyadır. Şunu söyleyebilirim, köy gerçekliğimize, halk gerçekliğimize yöneliş sağlıklıdır; ancak burada ölçüyü kaçırmak, edebiyatı yok etmek anlamındadır, halbuki her sağlıklı yönelişte, sanatı asla feda etmememiz zorunludur.

B-4 "Aziz Nesin'in edebiyata çok büyük bir katkısı olmamıştır. Hatta bir mizah yazarı olarak onu gerçek anlamda bir edebiyat yazarı da saymak doğru değildir." Aziz Bey'e büyük bir sevgimle, Paris'te, Soranca ve Farsça öğrenirken, Süleymaniye ve Tahran'da, aziz Aziz Bey'den habersiz pek çok Aziz Nesin öyküsü yazıldığını öğrendiğimi ekleyebilir miyim?

B-5 "Orhan Veli'nin bütün şiirleri buna örnektir, toplum dışıdır. Oktay Rıfat'la Melih Cevdet'in şiirlerinde toplumcu eğilimler tek tük vardır." İzleyicilerim bilirler, bunlar, benim *Tezler* içinde geliştirdiğim "Garip" çözümlemeleriyle tam bir uyum halindedir; Afşar Hoca'yla bunun çok bayağı bir kaçış "edebiyatı" olduğu konusunda beraberiz.

B-6 "Zaten Ataol Behramoğlu gibi, İsmet Özel gibi arkadaşlarla hiçbir beraberliğimiz olmamıştır. Biz sadece selamlaşan insanlarız." Burada eke gerek duymuyorum.

Afşar Hoca'nın çıkışlarını böyle uzunca yeniden yazmama şaşırılmamalıdır; hem önemlidir ve hem de beni rahatlatıyor; açıklıkla kaydedebiliyorum. Şu dönemleri saptayabiliyoruz; Cumhuriyet Dönemi'nde yaratıcılık aktivitesine yüksek ölçütler koyarak bir değerlendirme ve seçme düzeni getirme çabasının ilki, en büyük çocuğumuz, Nâzım Hikmet'e aittir. Nâzım'ın "Putlar" kampanyasını kastediyorum; Nâzım'ın çok ileri yıllarda, kendisini "Nâzım Hikmet" yapmada önemli bir role sahip olan bu atılımından hüzünle söz etmesi veya bazı. analizlerinin isabetli olmaması, bunun çok büyük ve çok etkili aydın ayıklaması eylemi olduğunu, bize, unutturmuyor; görkemlidir. İkincisi, çeşitli yerlerde fakat özellikle *Aydın Üzerine Tezler* dizisinde benim yeni ölçütler ile bir seçim sistemi yaratma çabamdır; bu da ayıklayıcı idi ve aydınımız, beni, yalnız bırakıyordu. Kuşkusuz, yalnızlık etkisizlik anlamında değildir; benim "Çetin Altan, insanımızın uyanmasına çalıştı, şimdi çok uyandılar, ürktü ve artık uyutuyor" demem, 1982 tarihlidir, veya Tahir'in, Türkiye aydınının analizleri olduğu bir zamanda, "Kemal Tahir'i faşistlere verelim, Peyami Safa'yı alalım" çağrım da, sadece put kırıcılığı olarak kabul ediliyor ve homurdanma ile karşılanıyordu, ancak başka örnek vermiyorum, her ikisi de

tutmuş ve tutulmuştur. Altan'ın artık yerini bulduğu ve hep baş eğmeyi yüksek tuttuğu genel kabuldür ve Kemal Tahir, şimdi, MHP'nin gözde yazarıdır. Şimdi Profesör Timuçin'in henüz işaret düzeyinde olan saptama ve analizleri üçüncü olmaktadır; zamanlı olduğundan hiç kuşku duymuyorum.

Zamanla üzerinde duracağım, sorunumuz, yaratıcılarımızı, güzeli yükseltme veya gelişme çizgisini ilerletme ölçütleri yerine karineler ile ve sanat dışı teraziyle ele almamızdır; bunun yaratıcılığımızı körelteceğinde hiçbir kuşku bulunmuyor. Biz, polis kovuşturmasına uğramayı veya belli bir süre hapiste yatmayı, dış politika gereklerini hiçbir zaman aşamayan Sovyet yakıştırmalarını, Batı raketleri tarafından tutulmayı, tek ölçüt biliyoruz; bu ölçütün, en tüccar yazarımızın en büyük yazarımız olmasını sağlamaktan başka bir işareti olamamaktadır. Bu nedenle de yaratıcı dünyamızı hızlı bir süzgeçten geçirmek kaçınılmaz görünüyor, benim görüşüm bu yöndedir.

Zaman sorununa gelmeden önce, Afşar Hoca'nın eleştiri sisteminin bütünüyle iştirak halinde olmadığımı da belirtiyorum; ancak, bunlar çok az ve olan da ayrıntı düzeyindedir, bunu da sevinçle kaydetmek durumundayım. Hocamızın, "İkinci Yeni" analizi benden uzaktır, belki bunlarla büyüdüğüm ve akımın hiç şiir yazmayan, hep şiir okuyanı olduğum için, taraflıyım; Ece Ayhan, Cemal Süreya, Ergin Günce, arkadaşlarım, dostlarım ve zaman içinde en yakınım idiler. İlhan Berk için çok şiir matinesi düzenlediğimi, Ankara polisi ile boğuştuğumu, hiç unutmuyorum. Ergin'in ben en yakınıydım, küçük yaşlarda dizi kardeşleri vardı, yazdığı şiirleri ilk önce bana okurdu, önce çekingenlikle, henüz ilkokula bile gitmeyen kardeşinin olduğunu söyler, ben beğendikçe daha büyük kardeşine geçerdi, çok beğendiğimde ise "yok, ben yazdım" derdi, bir zaafım olduğu kesindir. Ergin ve Cemal, her biri ayrı ve şairlere layık kazalarla, aramızdan ne kadar erken göçtüler! Ece'yi özlüyorum.

"İkinci Yeni" bir tepki akımıdır, köycülüğün kültürsüzlüğüne ve soğuk savaşın boğucu baskısına bir tepkidir; bu nedenle şiirimizi tümüyle entelektüel kanallara çekmeye ve biçimcilik denemelerine yöneldiler. Bir anlamda, "Garip" akımından ayrıdır ve hatta tersidir; ancak bir kaçış şiiri oldukları için de "Garip"in devamıdırlar, burada anlaşıyoruz. Hepsi ve hepimiz, Ankara polisinin fişlerine "komünist" olarak geçirilmekle birlikte, akımın teslimiyetçi niteliği açıktır; bu paradoks da bize, sanatçıyı, yalnızca polis kovuşturmaları ve hapishane yazgısı ile seçemeyeceğimizi gösteriyor, sorun da buradadır.

YENİDEN YAZMAK

Diğer yandan, Profesör Timuçin, şunları da kaydediyor: "Yani Nâzım'ın başlattığı çizgide bizim toplumcu şairlerimiz yeterince derin bir kültüre sahip olmadıkları için işi toplum duyguculuğuna döktüler. O yüzden bir tür ağlamaklı şiir ortaya çıktı!" Bunu, Nâzım şiirinin kendini devam ettiremediği yollu anlamak zorunludur; peki, öyleyse, neden? Profesör Timuçin, yıllar önce Nâzım üzerine yayımladığı monografide de, başka açılardan çok yararlı buluyorum, Nâzım ile ilgili, içinde fazlasıyla ayrıntı bulunan, kabullerimize sadık kalıyordu, eleştirmiyordu; büyük bir eksikliktir.

Anlayabiliyoruz, hepimizde, çok haklı nedenlerle Nâzım düşkünlüğü, her türlü ölçüyü aşmaktadır; benim için Cumhuriyet döneminin en büyük çocuğudur, 28-38 arasında neredeyse tek başına bayrağı yüksek tutabilmiştir. Nâzım, sözünü ettiğim dönemde hançerden bir rüzgardır ve benim için çok uludur; ama yine de eleştiri ile yaklaşmamız zorunludur. Bir kez Nâzım, sadece şiir değildir; şiir dışını görmezlikten gelmemiz ya da şiiri ölçüsünde başarılı saymamız büyük eksikliğimiz olmaktadır.

Çok uzak olmayan bir dönemde, henüz Sovyetler Birliği yıkılmadan önce, bugünkü Aydınlıkçı arkadaşlarımızın bir büyük kampanyasını hatırlıyoruz; Nâzım'ın Moskova'da sahnelenen bir oyununun hemen kaldırılmasını çok büyük bir sansür olarak gösteriyorlar, kınıyorlardı. Aydınımızın çok büyük bir bölümünü, fıkra yazarlarının tümünü kampanyalarına katmayı başardıklarını biliyoruz. Ne yazık, bir tek ben karşı durdum, görüşlerim şunlardı: 1) Nâzım'ımız düz yazıda olağanüstü başarısızdır. 2) Söz konusu oyun, sanıyorum İvan İvanoviç'in Yaşamı'nda Bir Gün, çok ilkeldir. 3) Oyunun sahneye konması, herhalde, Nâzım'ın adını yaşatmak içindi ve kaldırılmasını da normal bulmak durumundayız. Bu bütün düz yazıları için geçerlidir ve tek romanı da aynı ölçüde başarısızdır; okunamaması da bu anlamdadır.

Burada, geçerken, çok teorik bir soruyu ihmal edemeyiz, bir yaratıcı, bir alanda çok başarılı iken yakın bir alanda başarısız olabilir mi; bu önemli ve cevabı herhalde benim bilgi alanımı aşan bir sorudur. Ancak gözlemlerimiz, yaratıcının başarı alanının yaygınlığı üzerinedir; bunun için, çok uzağa gitmeye de gerek görmüyorum, Bilgesu Erenus ve şu anda tartışılan Yılmaz Güney var. Hem Bilgesu ve hem de Yılmaz'ın el attıkları her yaratıcılık alanında yüksek nitelik gerçekleştirdiklerinin tanığıyız; aklıma Güney'in, belleğim beni yanıltmıyorsa, tek romanı geliyor. "Boynu Bükük Öldüler" severek ve beğenerek okuduğum romanlar arasındadır.

Nâzım'ı sevmek mi? "Nâzım" adı bende şimdi bile heyecan uyandırıyor, yalnız, tekke bağlantılarını sevgi sanmaktan kurtulmanın zamanıdır ve yaklaşımında şiddetli eleştiri içermeyen ise aşk değildir, hem şiddetli sevgi mutlaka şiddetli eleştiri ile birlikte olmak durumundadır ve hem de bize yakışan budur. Bu çerçevede, Nâzım Hikmet külliyatına giren bazı şiirlerin hiçbir şiir değeri olmadığını, yüreklilikle, yiğitçe ve aydınca kabul edebilmeliyiz; yiğitliğin sadece dağda olduğu ise bir yanılgıdır ve asıl bakıştadır. Çevremize ve kendimize yiğitçe bakabiliyor muyuz? Hep mi yorgunuz?

Bu incelemeyi bitirmek üzereyim, ama, şimdi, bir teoremimi formüle etmeme izin verileceğini umuyorum; Türk aydınının en çok sevdiği Nâzım şiirleri, şiirden çok uzaktır ve hiç bilmedikleri Nâzım şiirleri ise mükemmeldir; bu teorem büyük bir haksızlık gizliyor, biliyorum. Uzatmak istemiyorum fakat, sadece, benden önce sadece Doktor Kıvılcımlı'nın ne yazık, acımasız bir biçemle ve ancak çok büyük bir doğrulukla söz ettiği üzere, şu Varnalı, gemili, el yanmalı dizeler, hem şiir değildir ve hem de son derece yanlış mesajlıdır, burada duruyorum. Yine de Türk aydınının bunları şiir sanarak ve bir de ilerici kabul ederek kesintisiz tekrarlamasındaki dramı görüyorum, buradan ilerlemek mümkün olmamıştır.

Şimdi oligarşinin bir asimilasyon saldırısı ile karşı karşıyayız, ne yazık, aydınımızın bu konudaki tepkisi de, tartışma Yılmaz Güney'e dönünceye kadar pek yorgun ve pek anneanne üslubunda oluyordu; nedeni üzerinde düşünme zahmeti bile göstermediğini söyleyebiliyoruz. Halbuki tekeller düzeni, Kibariye-Mustafa Keser-Ciguli reklamlarından sonra, birdenbire, sektör değiştiriyordu ve son günlerde ise, Nâzım-Mina Urgan-Mihri Belli üçlüsünü güzellemek için bir kampanyaya girişiyordu, bu sonuncunun, aydınımızda mem-

nuniyet yarattığını da görebiliyorduk. Ancak hiç "neden" diye sormuyorduk ve anlamaya çalışmıyorduk, gerçekten mi çok yorgunuz?

Anlamak mı? Hayır, biz, bir yanda mersiye ve methiye, diğer yanda red ve küfür düzeyini çok aşamıyoruz; halbuki, eleştiri anlamaktır ve yorum, anlamanın ifadesi olmaktadır. Bunda belki de, Marx'ın, *Feuerbach Üzerine Tezler*'inin sonuncusundaki, formülasyonunun yanlış imalar içerdiğini kabul etmeliyiz, filozoflar dünyayı yorumladılar, ama iş değiştirmektir, önermesini tümden yanlış anlama tutkumuzun da rolü vardır. Anlamadan ve yorumlamadan değiştirmek imkansızdır, buna işaret bile bayağıdır; ama daha kötüsü, yeni kuşakların Marx'la tanıştıkları gün, anlamayı küçümseyerek değiştirme fedaileri olmalarıdır. Marx'ın da bizim de trajedilerimizden birisi mi? Mümkündür.

Anlamaya çalışıyorum, cevaplarım var, buraya aktarmak istemiyorum, yalnızca şunları kastetmek istiyorum: 1) Tekeller düzeninde ideoloji, Orta Çağdaki önemini yeniden kazanmıştır. 2) Çok büyük bir ideolojik saldırı karşısındayız; oligarşik düzen, restorasyonu, müthiş bir ideolojik hegemonya ile birlikte realize etmekte güvence buluyor. 3) Mina Hanım'ı, ben yazdım; solda değil, solcuların çevresinde ve masalarında olmuştur, önemli değildir; yakın zamanda Hürriyefte Serdar Turgut da daha ince bir biçimde benzer görüşleri dillendiriyordu. 4) Oligarşinin Belli'yi asimilasyonu iyi bir iştir, biz hayrını göremedik, tekeller düzenine "hayırlı olmasını diliyoruz". 5) Nâzım ise tek sözcükle biziz, Nâzım bir dönem için incarne Türk aydınıdır, vermemiz mümkün değildir ve bunun için bir savaş gerek ve bu eleştiridir. Eğer yorgunluğumuzu aşabiliyorsak, önce kendimize şiddetli bir eleştirel savaş düzenlemeliyiz; bizim boşluğumuzdan yararlandıklarını görmek zorundayız.

Tam bu sırada, tekeller düzeninin, Kibariye-Keser-Ciguli ve benzerleri ile varoş halkını ideolojik kuşatma hücumunu bir kenara bırakarak aydınlarımızdan asimilasyon yoluyla kendi idol'larını şekillendirme zamanında, Yılmaz Güney'e hücumlar, Nâzım-Urgan-Belli seçimiyle birlikte Yılmaz'ı öldürme girişimi, belki de uyarıcıdır, öyle umuyorum. Anlayabiliyor muyuz, anlamaya çalışıyor muyuz, yoksa Nâzım-Urgan-Belli asimilasyonu sırasında eksik ettiğimiz küfürlerimizi fışkırtmakla mı yetiniyoruz? Cevabımı yazmıyorum, yalnız yerine bir başka düşüncemi kaydetmek istiyorum; artık Rusya marksizminin bize kaktığı şematizm ve güvensizlik kompleksinden kurtulmanın

zamanıdır. Görülmesi gereken şudur; topraklarımız hep sürprizlidir ve her umulmadık yerde, atan bir sol kalp mutlaka var, bütün geri formatına karşın, oligarşik medya da, "her yer" içine girmektedir. Sadece iki örnek veriyorum, mutlaka eklenecekler vardır, *Milliyet*'te Güngör Uras, *Hürriyet*'te Serdar Turgut, oligarşik zindanda akıl yürütmek zorunda kalmakla birlikte, hem Güngör'ün ve hem de Serdar Turgut'un kalplerinin sola attığından kuşku duymak için bir nedene sahip değiliz, yazdıklarının incelenmesinden çıkan budur. Belki eleştirilerin bir kampanyaya dönüştürülmesi talihsizliktir; kendi biçeminde, mizahın baskının türevi olduğunu hatırlayarak, içtenlikle katkıda bulunduğunu, ben, düşünebiliyorum.

Yılmaz mı, Marx ve Engels'in *Alman İdeolojisi*'nde yazdıklarını pek çok doğruluyor, hepimiz çıktığımız yerlerin işaretlerini taşıyoruz. Yılmaz, Orhan Kemal'i, Yaşar Kemal'i, Ruhi Su'yu doğurmuş bereketli güney topraklarının, en yaratıcı sınır alanlarının, bir çocuğudur, biz güneyli sınır çocuklarını çok iyi yansıtıyor, bu nettir. İkinci netlik ise, bugün Yılmaz'a bulunan zaaflar, eğer Yılmaz, Yılmaz Güney olmasaydı önemli olabilirdi ve artık Yılmaz Güney olduktan sonra bunlar zayıflık değildir ve güç vermektedir, zenginlik veriyor, kabul etmekte hiçbir sakınca görmüyorum, tersidir. Peki nedir, Yılmaz'a baktığımızda ne görüyoruz, hedefte kim var; yaşamın her anında yaşamı bir serüven olarak alması, bu biz güneylilere özgüdür, yanından hiç eksik etmediği yiğitliği ve içinden çıktığı yoksul yığınlardan hiçbir zaman kopmamasıdır; işte hücum edilen Yılmaz budur, çünkü Yılmaz'ın önü açıktır. Yılmaz Güney, yalnızca kurşunla oynamadı, büyük bir şöhreti, sanat ve devrim arayışında, bir kurşundan daha önemsiz görebiliyor, atabiliyordu; önemli olan buradadır. Öyle görüyorum.

"İnsan Yılmaz Güney'i bırakalım, sanatına bakalım"; bu çok kötü bir savunmadır. Hiç kuşkumuz yok, Akat-Ün ve Atıf Yılmaz çizgisini çok ileriye götürmüştür; ancak Yılmaz Güney sinemasına da eleştirel bakmalıyız, yaratıcılık alanında eleştiri bizim tek yolumuzdur. Ayrıca Yılmaz'ın bunları aynı serüvenci ve yiğit üslupla karşıladığını biliyorum; yetmişli yıllarda yeni bir filminin gösteriminden sonra filmi hem sineması hem de siyasi yapısı itibariyle beğenmemiş ve Yürüyüş'te eleştirmiştim, Yılmaz'dan selamlarıyla birlikte çok iyi tepkiler aldığımı hatırlıyorum. Nâzım'ı veya Yılmaz'ı, sanatlarını, eleştirmek sevmemek değildir, tam ciddiyetle sevmektir; her ikisinin de bir eleş-

tirel süreçten sadece yükselerek çıkacaklarına inanıyorum. *Aydınlık*'ta, Tunca Arslan da böyle yaklaşıyor; yerindedir.

Ancak oligarşi özellikle sanatına saldırmıyor ki, hedef olan, serüvenci, yiğit, emekçi halkın nabzıyla yaşayan ve şöhreti bir taç değil, çok zaman zincir sayan bir insandır ve bu, Yılmaz Güney'dir. Önümüzdeki dönemde ihtiyacımız en çok bunadır, ne yazık, onlar bunu anlıyorlar ve ben de yorulmadan anladıklarının doğru olduğunu anlatmaya çalışıyorum, çok mu? Bilmiyorum, ancak İran-Roma Savaşları yorgunluğunda yapılması gerekenin bu olduğunu da biliyorum.

AD-DİZİN

Abas, Hiram: 80, 223, 227, 347, 350, 548, 55, 534, 556, 570, 571, 572, 583, 736

Abdülnasır (Nasır), Cemal: 663

Abramowitz, Morton: 240, 466

Açan, İbrahim: 383

Adıvar, Halide Edip: 109, 354, 355, 643, 660, 688, 689, 690, 702, 708, 794

Adler, Kurt: 299, 302

Afşar, Esin: 766

Agah Efendi: 630

Ağaoğlu, Adalet: 645

Ağar, Mehmet: 100, 101, 102, 276, 277, 279, 420, 502, 718, 732

Ağar, Ömer Kemal: 277

Ağca, Mehmet Ali: 621

Ahmet Cevdet Paşa: 204

Ahmet Mithat Efendi: 139, 217, 428

Akat, Adalet: 328

Akad, Asaf Savaş: 90, 94, 326, 330

Akad, Lütfü: 818

Akalın, Cüneyt: 666

Akarcalı, Bülent: 566

Akaş, C.: 459

Akbulut, Yıldırım: 512, 546

Akça, Şakir: 453

Akçakoca, Engin: 730

Akev, Talat Sahir: 321, 651, 665

Akın, Filiz: 291, 377, 407

Akman, Muvaffak: 340, 342, 343, 344

Akınan, Nuriye: 346

Aksoy, Bekir: 718

Aksoy, Muammer: 796

Aksoy, Ömer Asım: 477

Aksoy, Taha: 72, 101

Aksu, Abdülkadir: 418, 440, 718

Aksu, Sezen: 384, 419

Akşener, Meral: 435, 451, 599

Akyol, Taha: 101, 402

Akyürek, Akman: 574

Alacakaptan, Uğur: 399, 446

Alatlı, Alev: 459

Alaton, İshak: 356

Albright, M.: 104, 191, 192, 246, 247, 252, 314, 379, 701

Alemdar Mustafa: 163

Alemdaroğlu, Kemal: 419, 454

Alışık, Kerem: 318

Aliyev, İ.: 232

Aliyev, Haydar: 232, 400, 411, 412, 431, 432, 441, 535

Alkış, Ayhan: 419

Allende: 742

Alp, Ahmet Vefik: 506

Alpay, Mikdat: 407, 548, 556

Alpay, Şahin: 620

Altan, Ahmet: 391

Altan, Çetin: 58, 353, 394, 437, 453, 459, 498, 475, 772, 813, 814

Altaylı, Fatih: 574, 587, 594, 587

Altınmeşe, İzzet: 487, 735

Altıntaşbaş, Aslı: 598

Amateau, Albert: 289

Amir Musa: 315

Amir, Yigal: 316

Anday, Melih Cevdet: 813

Andreadis, Yorgo: 661

Anger, Burçak: 726

Annan, Kofi: 382, 383

Anter, Musa: 377

Arafat, Yaser: 672

Aral, Namık Zeki: 397

Aran, B.: 300

Aras, Tevfık Rüştü: 687

Arcayürek, Cüneyt: 152, 153, 552, 644

Arel, Bülent: 275

Argıcı, Akiye: 698

Arığ, Fatma: 24, 62, 63, 331, 332

Arkın, Cüneyt: 402

Arman, Ayşe: 459

Arman, Deniz: 355

Arsel, Nusret: 330

Arslan, Tunca: 819

Asena, Duygu: 458, 620, 726, 727, 736

Asiltürk, Oğuzhan: 418, 440, 718

Atabek, R.: 665

Ataklı, Can: 392

Atalay, Besim: 211, 214, 274

Atasagun, Şenkal: 399, 402, 408, 548, 552, 555, 556, 561, 562, 563, 567, 570, 573, 577, 581, 594, 639, 642

Atasoy, S.: 164, 187, 188, 223, 314, 387, 427, 432, 456, 458, 459, 512, 516, 662

Atatürk, Mustafa Kemal: 63, 332, 333, 474, 524, 528, 529, 530, 531,

667, 687, 689, 690

Atay, Falih Rıfkı: 294, 353, 436, 631

Atay, Zafer: 774

Atikkan, Zeynep: 459, 515

Atikoğlu, Ayça: 726

Atsız, Nihal: 767

Attali, J.: 253

Avcıoğlu, Doğan: 353, 393, 406, 421, 463, 553, 558, 614, 646, 707, 720, 724, 740, 741, 742, 744, 745, 747, 749, 750, 752, 790, 792, 795, 796, 806, 807, 810

Aver'yanov, P. I.: 193

Awni, Doreya: 384

Ayaz, Nevzat: 67, 378

Aybar, Mehmet Ali: 124, 130, 158, 644, 737

Aybars, Ergun: 531

Aydan, A.: 300

Aydemir, A.: 784

Aydemir, Şevket Süreyya: 784

Aydın, Mehmet: 528

Aydın, Vedat: 377, 378, 466

Ayhan, Ece: 814

Ayraçman, Melih: 274

Aytuna, A.: 459

Baba İshak: 136

Baba Resul: 136, 655

Babuna, Oktar: 382

Bahçeli, Devlet: 167, 453, 506, 641, 714, 759

Balcı, Şükrü: 502, 638

Bali, Rifat: 62, 64, 65, 69, 71, 108, 230, 231, 232, 233, 234, 237, 240, 289, 295, 300, 699

Baltacı Mehmet Paşa: 229

Bang, W.: 213

Balzac, Honore de: 308, 396

Barak, Ehud: 326, 397, 399, 644, 672, 752

Baraner, R. Fuat: 271, 352

Baransel, Ali: 550, 551

Bardakçı, Murat: 459

Barka, Aykut: 57, 310, 311, 313, 314, 317, 318

Barkan, Ömer Lütfü: 271, 277, 314

Barlas, Canan,: 680, 681

Barlas, Cemil Sait: 772

Barlas, M.: 353, 680, 681, 692, 702, 773

Başar, Günseli: 63, 237

Başoğlu, Tamer: 419

Batu, İnal: 715, 716

Batur, Enis: 459

Bayar, Celal: 378, 421, 503, 706, 709

Bayar, Ethan: 679

Bayar, Uğur: 658, 679, 680

Bayar, Selin: 668

Baydar, Nasuhi: 659

Baydar, Semra: 659

Bayer, Yalçın: 567

Baykal, D.: 351, 355, 394, 513, 655, 680, 681, 699

Baykam, Bedri: 374

Baykam, Suphi: 374

Baykurt, Fakir: 812

Bayraktar, Kazım: 383

Bedii Faik: 353

Bedirhan: 370

Beethoven, Ludwig von: 121

Behar, Avi: 239

Behar, Hayyim: 239

Behar, Sultana: 239

Behmoaras, Liz: 322, 336, 337, 338, 339

Behramoğlu, Ataol: 813

Belge, Burhan Asaf: 381

Belge, Murat: 326, 334, 381

Belli, Mihri: 421, 442 450, 457, 459, 781, 790, 791, 816, 817

Benli, Serdar: 237

Berberoğlu, Enis: 586

Berger, Sandy: 174, 403

Beri, Kemal: 289

Berk, İlhan: 814

Berkan, İsmet: 603

Berksoy, Semiha: 790, 806

Besalel, Y.: 104, 235, 257, 274, 278, 288, 289, 291

Beşikçi, İsmail: 802, 803

Beuchner, Sara Davis: 237

Bezmen, Halil: 228, 692

Bıyıklı, H.: 581, 599

Bila, Fikret: 556, 640

Bilaller, Erdal: 270

Bilen, İsmail: 459, 699, 790

Bildirici, F.: 260, 288, 289, 290, 291, 467, 484, 486, 487, 491, 504, 555, 556, 557, 567, 583, 623

Bilgiç, Sadettin: 406

Bilgin, D.: 132, 311, 566, 627, 629, 644, 651, 714, 720

Bir, Çevik: 273, 396, 398, 419, 459, 516, 569, 584, 602, 659, 699, 604, 750

Birand, Mehmet Ali: 30, 318, 385, 390, 392, 602, 603, 750

Birdal, Akın: 377, 378, 412, 440, 445, 511, 512

Biret, İdil: 274

Birsel, Ayşe: 252

Birsel, Murat: 248, 252, 298, 300, 552

Birsel, Seza: 299, 300

Bitlis, Eşref: 258, 417, 468

Blair, Tony: 443

Bloch, Marc: 200, 757

Bockstal, Koen van: 274

Bonaparte, Louis: 123

Bonaparte, Napolyon: 161

Boralı, İbrahim: 335

Boralı, Maritza: 335

Boralı, Turgut: 335

Boran, Behice: 124, 130, 150, 151, 372, 433, 441, 450, 458, 737, 764, 765, 802

Boyner, Cem: 236, 695

Bozkurt, Ali Rıza: 598, 642, 721

Bozlak, Murat: 448

Bölükbaşı, Osman: 420

Börklüce Mustafa: 327

Brzezinski, Z.: 191, 411, 423, 424

Bucak, Sedat: 420, 569

Bumin, M. 722

Bükey, Celalettin Derviş: 330

Bükey, Destine: 328, 330
Bükey, Erol: 328, 329, 330
Büyük İskender: 224
Büyük Pyotr: 181
Büyük Reşit Paşa: 180, 165

Caferoğlu, A.: 277
Can, Latif: 449
Canning, Stratford: 163, 165, 166, 168, 169, 170, 173
Carosso, Albert: 275
Carosso, Emanuel: 275
Castro, Fidel: 796
Cavit (Maliye Nazırı): 44, 258, 660, 703
Cebesoy, Ali Fuat: 164
Celasun, Merih: 393
Celil, Orduhan: 220
Celile Hikmet: 790, 791
Cemal, Hasan: 94, 407, 450, 463, 464, 548, 553, 554, 640, 645, 646, 739, 740, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 754, 806
Cemal Süreya: 385, 814
Cengiz Han: 207, 351
Cerrahoğlu, Nilgün: 620, 726
Cevizoğlu, Hulki: 739, 743, 744, 745, 746, 749, 750, 751, 754
Cezzar, Fatma: 301
Cheney, Dick: 715
Chirac, Jack: 267, 422, 428
Chomsky, Naom: 352, 389, 495, 574
Christie, Aghata: 317
Christopher, Warren: 152, 276, 465, 537, 538, 864

Ciguli: 390, 457, 816, 817

Cimcoz, Adalet: 769

Cimcoz, Mehmet Ali: 769

Cindoruk, Hüsamettin: 465, 466, 796

Cinmen, Ergin: 271

Civaoğlu, Güneri: 94, 132, 402, 640

Clausevvitz, Carl von: 157, 159, 432, 801

Clinton, Bill: 94, 168, 172, 173, 174, 175, 180, 187, 188, 191, 192, 377, 378, 379, 380, 383, 401, 403, 410, 411, 412, 413, 417, 418, 422, 424, 432, 443, 444, 445, 512, 555, 641, 644, 672, 673, 715

Clinton, Hillary: 383, 410

Colbert: 181

Comte, August: 161

Cook, Robin: 382

Copeaux, E.: 418, 523

Copernicus: 83, 121, 318, 320, 416

Coşkun, Sıtkı: 699

Coşkun, Ülkü: 448, 451

Cottarelli, Carlo: 644, 698, 717

Cündioğlu, D.: 692

Çağlar, C.: 318, 487, 488, 494, 495, 497, 505, 513

Çağlar, Turan: 572, 573

Çağlayangil, İhsan Sabri: 668

Çakıcı, Alaattin: 435, 583

Çakır, Oktar: 726

Çakırhan, Nail Vahdet: 433, 766

Çalışlar, Danyal Oral: 318, 353, 356, 692, 699, 700, 702

Çandar, Osman Cengiz: 92, 94, 318, 353, 392, 400, 402, 450, 603, 683,

750

Çankaya, Ali: 678

Çapa, C.: 459

Çatlı, Abdullah: 32, 499, 759

Çaykovsky, N.: 135

Çayan, Mahir: 741

Çekirge, Fatih: 639

Çelikkaya, Yusuf: 621

Çetin, Hikmet: 149, 393, 546, 645

Çevik, İlnur: 380

Çırakman, Erol: 673, 722

Çiller, Hüseyin Necati: 260

Çiller, Mert: 292

Çiller, Muazzez: 491

Çiller, Tansu: 94, 105, 152, 153, 229, 230, 239, 245, 248, 258, 260, 264, 270, 276, 288, 291, 292, 301, 307, 346, 379, 385, 397, 417, 442, 464, 465, 466, 467, 470, 471, 473, 484, 493, 494, 504, 506, 512, 532, 537, 538, 545, 565, 566, 567, 657, 658, 667, 678, 683, 701

Çiller, Özer U.: 230, 260, 291, 301, 622

Çitici, Ferzan: 379

Çolakoğlu, Nuri: 450, 586

Çongar, Yasemin: 173, 246, 379, 410, 444, 701

Çölaşan, Emin: 318, 408, 562, 563, 569, 588, 642, 785

Çörtük, Kamuran: 494, 495, 496, 505, 567

Dalan, Bedrettin: 724

Dalokay, Hayrettin: 772

Dalokay, Vedat: 772

Damat Ferit Paşa: 381, 387

Darwin, Charles: 121, 132, 460, 512, 513, 528, 561

Değmer, Ş. Hüsnü: 271, 352, 660, 702, 770

Demiralp, S.: 679

Demirel, Galip: 718

Demirel, Süleyman: 105, 125, 152, 158, 159, 167, 168, 176, 183, 240, 258, 307, 348, 373, 385, 388, 401, 406, 410, 411, 416, 417, 420, 421, 422, 431, 432, 440, 441, 442, 443, 447, 453, 465, 466, 467, 470, 471, 472, 473, 474, 482, 484, 485, 488, 492, 494, 496, 497, 504, 506, 513, 522, 532, 535, 537, 538, 539, 541, 542, 544, 545, 546, 552, 557, 575, 597, 638, 639, 643, 665, 673, 680, 707, 709, 710, 711, 714, 716, 718, 727, 799

Demirkent, Nezih: 588, 594, 630, 631, 632

Demiroğlu, Cem'i: 453

Denizli, Mustafa: 97, 657

Deny, J.: 213, 214

Depardieu, G.: 218

Deran, Erol: 274

Derinkök, Kemal: 500, 621

Derviş, A. Haluk: 313, 324, 335

Derviş, Sabiha: 660, 671

Derviş, Celal: 682, 685, 686

Derviş, Erol: 330

Derviş, K.: 39, 44, 71, 92, 94, 317, 321, 323, 326, 331, 335, 351, 357, 358, 623, 658, 662, 669, 670, 671, 677, 680, 681, 682, 683, 730

Derviş, Suat: 352

Dervişoğlu, Saim: 399

Derwall, J.: 657

Descartes: 534

Devecioğlu, Veli: 703

Devellioğlu, F.: 55, 279, 295

Devrim, Hakkı: 567

Devrimsel, İbradalı: 398

Dikmenoğlu, Duygu: 459

Dilaçar, A.: 213, 214

Dinçmen, Ülkü: 466

Dinçmen, Yener: 668

Dini, Lamberto: 562, 563

Dino, Abidin: 433, 696, 766, 785, 787

Dino, Güzin: 766, 785

Dion, Celine: 269, 702

Divitçioğlu, Sencer: 475

Doğan, Aydın (A.D.): 10, 12, 101, 108, 109, 132, 133, 351, 402, 403, 407, 412, 414, 434, 435, 436, 437, 442, 450, 459, 461, 499, 500, 501, 503, 504, 505, 506, 507, 554, 559, 566, 567, 570, 571, 586, 587, 588, 598, 599, 603, 613, 620, 621, 622, 623, 625, 627, 629, 632, 640, 645, 714, 715, 720, 749, 750, 760, 761, 763, 774, 775, 776

Doğan, Yalçın: 620

Doğramacı, Ayser: 340

Doğramacı, Emel: 340, 346

Doğramacı, İ.: 59, 313, 340, 342, 343, 344, 345, 346, 341

Doğru, Necati: 761, 774, 775

Donat, Yavuz: 465, 541, 652, 642

Dorsay, Atilla: 481

Dostoyevski, F.: 140, 528

Doyle, A. Conan: 305, 317

Dönmezer, Sulhi: 270, 272, 355

Duatepe, Cenk: 556, 569

Duman, Hüseyin: 622

Duman, Selahattin: 100, 459

Dumezil, George: 457

Dumont, P.: 233, 431, 659

Duna, C.: 459

Duruman, Bilger: 291, 517

Dündar, Can: 401, 402

Dündar, Uğur: 438, 439

Düzdağ, M. Ertuğrul: ,257, 288

Ecevit, Bülent: 58, 67, 92, 139, 152, 153, 167, 168, 172, 174, 175, 176, 178, 179, 185, 186, 187, 243, 248, 261, 265, 294, 318, 327, 329, 330, 335, 351, 354, 377, 378, 379, 380, 381, 383, 388, 399, 401, 402, 408, 411, 412, 416, 417, 421, 422, 423, 424, 426, 429, 440, 441, 442, 443, 444, 453, 472, 485, 486, 487, 492, 493, 497, 507, 511, 512, 513, 514, 519, 558, 563, 571, 623, 628, 632, 640, 641, 645, 655, 658, 673, 680, 699, 714, 715, 717, 718, 719, 734, 741, 742, 743, 751, 752, 759

Ecevit, Rahşan: 264, 329, 330, 346, 397, 399, 658

Eckman, Janos: 213, 215, 216

Eckstein, Albert: 340

Eczacıbaşı, Bülent: 44, 452, 658, 679

Eczacıbaşı, Şakir: 726

Eden, Esin: 24, 333, 334

Edgü, Ferit: 242

Edin, M,: 275

Egeran, N.: 665

Egger, Jean-Pierre: 296

Einstein, Albert: 304, 677, 702, 801

Eisenhower, Dwight D.: 378, 383, 404

Eken, Korkut: 583

Eker, E.: 337

Ekmekçi, Mustafa: 461

Ekmekdjian, M.A.: 222, 279

Ekşi, Oktay,: 407, 412, 440, 444, 450, 451, 548, 551, 575, 576, 577, 581, 583, 584, 586, 594, 596, 597, 599, 602, 603, 604, 613, 614, 615, 619, 620, 621, 622, 623, 637, 638, 640, 710, 796

Elekdağ, Şükrü: 432

Elissar, Ben: 291

Elkus, A.: 240

Elrom, Ephraim: 434

Emeç, Çetin: 57, 501, 502

Emeksiz, Turan: 706

Emil, Ferhat: 679

Engels, Friedrich: 132, 469, 764, 766, 818

Enver Paşa: 183, 387

Epstein, Perle,: 655, 656

Eralp, Yalım: 30, 620

Erbakan, Necmettin: 81, 82, 107, 168, 417, 453, 473, 475, 485, 493, 494, 716

Erberger, Osman: 273, 419

Erberk, Neşe: 63, 237, 239, 240

Erbil, Mehmet Ali: 38, 59, 84, 87, 312

Erbulak, Altan: 318

Erçel, Gazi: 668, 669, 670, 677, 678, 683, 698

Erçel, Hazime: 698

Erçetin, Candan: 384

Erdem, Tarhan: 393, 394, 437, 506

Erdil, Cengiz: 774

Erdinç, F.: 768

Erdoğan, Tayyip: 94, 95, 101, 448

Erdoğan, Yılmaz,: 44, 101, 459

Erem, Faruk: 772

Eren, Hasan: 207, 346

Erener, Sertab: 274

Erenus, Bilgesu: 235, 243, 766, 816

Ergin, M.: 215

Ergin, Osman (Av.): 619

Ergin, Osman: 662

Ergin, Sedat: 407, 408, 441, 443, 511, 548, 553, 554, 556, 561, 562, 639, 642

Erguner, Kutsi: 438

Ergüder, Bige: 667

Ergüder, Esther Hilda (Dubler): 273

Ergüder, Üstün: 195, 273

Erim, Nihat: 29, 486, 537, 538, 772

Erinç, Orhan: 774, 775, 776

Erkal, Genco: 385

Erkan, Ünal: 562, 638

Erman, Mail B.: 315

Erman, Sahir: 272, 355

Ermiş, Dursun: 141, 145, 619

Eroğlu, Mehmet: 695

Erol, Aydil: 261, 329, 696

Erol, O.: 459

Erozan, Celal Sahir: 355, 356

Ersin, Nurettin: 350

Ersoy, Mehmet Akif: 569, 603

Ersoy, Ali Ulvi: 702

Erşahin, İ.: 459
Ertan, Siren: 659
Ertegün, Ahmet: 459, 696
Ertekin, Ali: 771, 772
Ertuğrul, Ali: 343
Ertuğrul, Celal: 340, 343
Esad, Beşar: 564
Esad, Hafız: 399, 564, 643, 663, 672, 710, 716
Esat Paşa: 689
Estefan, Gloria: 459
Everdi, Mustafa: 204
Evren, Kenan: 67, 150, 243, 324, 330, 440, 453, 466, 488, 523, 524, 531, 645, 710, 723, 727, 766
Evren, Sekine: 330
Eygi, M. Şevki: 23, 25, 691, 692
Eymür, Mehmet: 223, 548, 554, 555, 556, 565, 567, 570, 571, 572, 573, 574, 583, 587, 804
Eyüboğlu, Bedri Rahmi: 768
Eyüboğlu, İ. Zeki: 207
Eyüboğlu, Sabahattin: 207, 433, 763, 768

Fabius, L.: 267
Falay, Lara: 309
Fatih Sultan Mehmet: 24, 714
Ferman, Cumhur: 664
Feuerbach, Ludwig: 764, 817
Feyzioğlu, Turhan: 548, 553, 795, 796
Fischer, Joschka: 92, 176
Fisk, Robert: 390

Fiş, Radi: 783
Fişek, Kurthan: 620
Fişek, Nusret: 343
Frachon, A.: 189, 515
Franko, Gad: 289
Freely, John: 145, 324, 325, 326, 327, 334, 335, 336
Fuad Paşa: 165, 215

Gabor, Zsa Zsa: 381
Gagarin, Yuri Aleksiyeviç: 796
Galante, Avram: 195, 229, 231, 248, 258, 289, 307, 315, 326, 349, 697
Gorbaçov, Mihail: 123, 125, 159, 183, 188, 190, 441
Gaulle, Charles de: 428
Gavazzani: 301
Gazi Muhammed: 697
Gencebay, Orhan: 318
Gencer, İbrahim: 301, 652, 695
Gencer, Leyla: 267, 271, 299, 300, 301, 302, 652, 654, 695
Genç, Reşat: 199
Geoffroy, Nefissa: 207, 295
Geoffroy, Younous: 207, 295
Gevgilili, Ali: 704
Gezen, Müjdat: 385
Gezmiş, Deniz: 376, 382, 741, 743, 744
Gibbons, H. Adams: 203, 204, 205, 215, 429
Girginkoç, M.: 300
Goethe, Johann Wolfgang: 197
Goff, J. Le: 253
Gonçarov, İvan Aleksandroviç: 793, 794

Gorce, Paul-Marie de la: 191

Gore, Al: 292, 715

Gökalp, Ziya: 164

Gökay, Fahrettin Kerim: 337

Gökçe, Deniz: 586

Göksel, Hüsnü: 149, 696

Göksoy, Mustafa: 808, 811

Gölpınarlı, A.: 207, 655

Gönensay, Emre: 318, 342, 657, 658, 667

Gönlübol, Mehmet: 453

Gönlüm, Özay: 458

Gönnü, Nilay: 480

Gönül, Vecdi: 418, 718

Gothe, Eva: 651

Göle, Celal: 94, 330, 331

Göle, Turgut: 88, 90, 317, 327, 331

Göle, Nilüfer: 94, 330

Gövsa, İbrahim Alaattin: 257, 260, 301

Gracia, Reyno: 255

Greenspan, A.: 646

Gromiko, Andrey: 226

Grossman, Mark: 152, 166, 167, 168, 174, 403

Grönbech, K.: 213

Guevera, Ernesto Che: 796, 799

Guiladi, Barzilai: 234

Gurdikyan, Ayk: 239

Gutenberg: 437

Güleç, Cengiz: 459

Gülek, Kasım: 297, 298

Gülek, Nilüfer: 652

Gülek, Tayibe: 252, 261, 645, 654, 658

Gülen, Fethullah: 296, 398, 399, 443, 445, 487, 523, 528, 664, 672, 700, 701, 724, 735

Gülensoy, T.: 279

Güleryüz, Naim: 230, 232, 236, 255, 682

Gülman, Kemal: 291

Günal, Gülin: 127

Günce, Ergin: 814

Güneş, Turan: 680, 720, 802

Güney, Fatoş: 573

Güney, Yılmaz: 481, 573, 614, 737, 811, 816, 817, 818, 819

Güngör, H.: 524

Güngör, N.: 352

Günver, Semih: 665

Günyol, Vedat: 433, 763

Gürel, Şükrü Sina: 318, 320, 623

Güreli, Enver: 329

Güreli, Nail: 407, 551, 620, 775, 785

Güreli, M. Emre: 25

Güreş, Doğan: 59, 413, 417, 453, 455, 465, 467, 470, 471, 473, 532, 541, 542, 543, 544, 546, 718

Gürkan, Devrim: 752

Gürkan, Uluç: 80, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 748, 749, 750, 751, 752, 754

Gürler, Faruk: 344, 707

Gürsel, Cemal: 343, 666, 706, 709

Gürsoy, Melih: 329, 330, 331, 351

Gürüz, Kemal: 346

Güvenç, Bozkurt: 343

Hakan, Fikret: 500, 645
Hakarar, Fügen: 239
Hakarar, İlyas: 237
Hakarar, Meltem: 237, 239
Hakarar, Önder: 239
Hakko, Alber: 37
Hakko, Cem: 37, 242, 243
Hakko, Ketty: 37
Hakko, Sima: 37, 242
Hakko, Vitali: 37, 228, 240, 242, 314, 693
Halaçoğlu, Yusuf: 529
Halıcı, A.: 645
Halil Paşa: 161, 75
Halman, Defne: 248
Halman, Talat: 229, 242, 247, 248, 252
Hamlin, C.: 426
Harbord, (General): 423
Harounoff, Cohen: 256, 260, 261
Harput, Sahabettin: 530
Harriman, A.: 666
Has, Kadir: 724
Hasan Sabbah: 246
Hasan Tahsin: 698
Heisenberg: 304
Hemingway, Ernest: 130
Hendekli, Müge: 236, 237
Heper, Doğan: 704

Herman, Edward: 389, 390, 404, 406, 495, 574
Hızlan, Doğan: 267, 337
Hilferding, Rudolph: 123, 479, 482, 509
Hitler, Adolph: 106, 107, 196, 209, 272, 301, 333, 390
Hilinski: 301
Hobson, J. A.: 123, 479, 482, 509
Honig: 272
Horace: 340
Hulusi, Ragıp: 203
Huntington, Paul Samuel: 188, 432
Huxley, Aldous: 173, 408, 431
Hümeyra: 500

Ilgaz, Aydın: 736
Ilgaz, Rıfat: 736
Ilıcak, Nazlı: 92, 352, 396, 603, 683
Irgat, Cahit: 433, 766
Işık, Ayhan: 318, 320
Işık, Hilmi: 551
Işık, Kenan: 318
Işıkara, Ahmet Mete: 311, 318
Işıklar, Aykut: 318

İbn Battuta: 219, 220
İbrahim Sıvan: 312
İkinci Frederic: 160
İmparator Nicephone: 278
İmparatoriçe Theopharo: 278
İleri, Rasih: 767

İlhan, Attila: 136, 267, 535, 536, 695
İlkiz, Fikret: 776
İnalcık, Halil: 204, 205
İnan, E.: 459
İnce, Özdemir: 549
İnönü, Erdal: 49, 467, 468, 473, 512
İnönü, İsmet: 49, 51, 467
İpekçi, Abdi: 58, 236, 268, 499, 500, 501, 502, 503, 621, 644, 658, 695, 703, 704
İpekçi, Alev: 702
İpekçi, Ali. Ü: 703
İpekçi, Cemil: 331, 680
İpekçi, Elçin: 262
İpekçi, İ. Cem: 44, 63, 71, 236, 243, 260, 264, 311, 312, 314, 353, 623, 644, 668, 695, 702
İpekçi, Nükhet: 692
İpekçi, Sibel: 621
İpeker, Leyla: 235, 300
İrtemçelik, Mehmet Ali: 522
Ischinger, Wolfgang: 176

Jackson, Michael: 396
Jean Tzimiskes: 278
Johnson, Lyndon B.: 410, 443
Jospin, Lionel: 267, 382, 383

Kadak, Ş.: 356
Kafka, Franz: 518, 794
Kaganoff, B. C.: 229, 236, 248, 265, 272, 290

Kahraman, Ahmet: 284

Kamhi, Cefi: 245

Kandemir, Nüzhet: 318, 319

Kansu, Günal: 393

Kapancı, Ayşe: 301

Kapandzi, Ahmet: 324

Kapandzi, Mehmet: 324

Kapani, Osman: 698

Karabulut, Orhan: 622

Karaca, Cem: 48

Karaca, Hayrettin: 380, 382

Karacan, Ali Naci: 468

Karacan, Ercüment: 353, 500, 621

Karadayı, İsmail Hakkı: 440

Karakaş, Eser: 44, 92, 355

Karakaş, Ercan: 44, 92

Karakaşzade Mehmet Rüştü: 257, 260, 263, 288, 289

Karakoyunlu, Yılmaz: 413, 414, 457, 458, 459

Karakuş, Yusuf: 771

Karamehmet, Mehmet Emin: 132, 433, 438, 507, 623

Karan, Doğan: 341, 343

Karaosman, Naim: 351

Karaosmanoğlu, Atilla: 393, 394, 455

Karaosmanoğlu, Naim: 330

Karaosmanoğlu, Yakup Kadri: 334

Karasapan, Celal: 350

Karasu, Bilge: 274, 275, 324, 349, 694

Karay, Refik Halit: 79, 351

Karayalçın, Murat: 467

Kartal, Bilal: 619

Kartal, Ali İhsan: 25

Kartal, Remzi: 371

Kasapoğlu, Işıl: 275

Kasaroğlu, Doğan: 550

Kaşgarlı Mahmut: 53, 199, 208, 211, 212, 213, 214, 215, 221, 373, 374, 430, 809

Katırcıoğlu, Doğan: 639

Kaya, Muammer: 452

Kaya, Yaşar: 100, 569, 804

Kayar, Arda: 644

Kaynak, Mahir: 557, 558, 573, 614

Kavakçı, Merve: 399

Kavala, Osman: 326

Kazan, Şevket: 718

Kazez, Daniel: 339

Keçili, Nail: 659

Kekilli, Sibel: 11, 12, 13

Kemal Tahir: 136, 475, 663, 681, 780, 782, 813, 814

Kenanoğlu, Abdullah: 342, 343

Kennedy, John F.: 226, 515, 755

Kepler: 83, 701

Kerenskiy: 519

Keser, Mustafa: 455, 816, 817

Keyder, Çağlar: 398

Keynes, John Maynard: 133, 517

Kılıç, Dündar: 500, 502

Kılıçbay, M. A.: 757

Kılıçoğlu, Sefa: 353

Kılyar, Bekir: 638

Kırca, Ali: 59, 270, 318, 385

Kırca, Coşkun: 59, 393, 667, 720, 796

Kırca, Levent: 59, 318, 320, 385

Kırcı, Haluk: 446, 450

Kırdar, İsmet: 340

Kırdar, Mehmet Ali: 340

Kırdar, Lütfi: 49, 58, 59, 60, 61, 339, 340, 768

Kırım, A.: 459

Kıraç, Can: 59

Kıraç, İnan: 59

Kışlalı, Ahmet Taner: 149, 399, 445, 561

Kışlalı, Mehmet Ali: 372

Kıvanç, Taha, bkz. Fehmi Koru

Kıvılcımlı, Hikmet: 737, 816

Kıvrıkoğlu, Hüseyin: 139, 140, 243

Kızılkaya, İsmail: 480

Kibar, Osman: 81, 84, 326, 680, 698

Kibar, Ulya: 680

Kibar, Melih: 81

Kibariye: 457, 816, 817

Kissinger, Henry: 100, 382, 511

Klein, Calvin: 405

Kocatopçu, Nevhiz: 330

Kocatopçu, Şahap: ,311, 330

Koç, Rahmi: 187, 422, 515, 516

Koç, Vehbi: 59

Koçaryan, Robert: 400

Koh, Harold: 173, 444, 449

Kohen, Moiz: 235, 644

Kohen, Sami: 268

Kolatch, A. J.: ,59, 109, 224, 229, 230, 242, 247, 261, 273, 288, 292, 297, 300, 351, 667, 697

Kongar, Emre: **460**, 461, 760, 762

Korad, Suna: 301

Koper, D.: 666

Koraman, Bedri: 620

Koru, Fehmi: 141, 256, 576, 588, 597, 622

Korutürk, Fahri: 550, 666

Kozlu, Cem: 236, 239, 275

Kozan, Nalan: 467

Koksal, Ahmet: 435

Koksal, Sönmez: 407, 435, 548, 553, 554, 565

Köymen, M. Altay: 199

Köprülü Ahmet Paşa: 52, 337

Köprülü, Beyhan: 667

Köprülü, Fuat: 203, 204, 429, 667

Köprülü, K.: 459

Kuçuradi, İonna: 459, 731, 760, 761, 775, 776

Kuhn, Thomas S.: 304

Kulin, Ayşe: 261, 294, 296, 297, 298, 652, 657, 659

Kuriş, Konca: 439

Kurtböke, Oktay: 357, 406

Kutan, Recai: 396

Kutman, Sibel: 228, 275

Kutucular, Müjgan: 301

Küçük, Abdurrahman: 524, 525

Küçükömer, İdris: 475, 663

Kürkçü, Ertuğrul: 401, 553

Lang, Jack: 266, 267
Lazard, G.: 55, 211
Lazerev: 193
Ledsky: 466
Leiser-Kiep, W.: 176
Lemmon, Jack: 305
Lenin, Vladimir İlyiç: 17, 377, 423, 427, 479, 482, 713, 788, 793, 805
Levi, Avner: 289
Lewis, Bernard: 195, 232, 233, 355, 431, 701
Lieberman, Joseph: 356
Livaneli, Zülfü: 391
Lodrig, Erol: 242
Lolinari-Pradelli: 299
Luxembourg, Rosa: 702
Lüsyen Hanım: 718, 719

M. Celalettin Paşa (Konstantin Borjenski): 799
Machiavelli, N.: 186, 187
Madanoğlu, Cemal: 353, 553, 558, 614, 740, 750
Madonna: 396
Magdoff, H.: 508
Mağden, Perihan: 459
Mağribi, Samuel B. Yahya: 225
Mahruki, Nasuh: 459
Malki, Nesim: 488
Manço, Barış: 572
Manço, Lale: 572

Mansur, Ali: 227, 230, 695

Mansur, Cem: 227, 229, 267, 271, 274, 405, 693

Mansur, Lale: 405

Mansur, Naftali Ben: 229

Manukyan, Matild: 385

Marchais: 428

Marco Polo: 209

Mardin, A.: 459

Marshall, A.:716

Marx, Karl: 17, 31, 64, 105, 133, 143, 157, 167, 303, 304, 308, 322, 377, 381, 382, 402, 413, 414, 461, 469, 470, 510, 519, 534, 646, 805, 817, 818

McChesney, Robert W.: 389, 390, 404, 406, 495

McCarthy, Joseph Raymond: 478

Mehmet Ali Paşa: 162

Memet Fuat: 783, 784

Mehmet Kemal: 639

Mehmet Niyazi: 653

Melen, Ferit: 683

Mélikoff, İréne: 136, 137, 204, 205, 430, 643

Melville, C. H.: 246

Menderes, Adnan: 39, 343, 348, 381, 383, 421, 503, 548, 665, 667, 706, 796

Mengi, Ergon: 651

Mengi, Güngör: 651

Mengü, Ş.: 599

Meray, Seha: 691

Meriç, A.: 789

Mevlana Celalettin Rumi: 333, 528, 652, 654

Miller, A.: 479

Miller, Herman: 252

Minakovska, Alexandra Angela: 300

Minc, Alain: 756

Mitterand, François: 266, 267

Molotov: 666

Monroe, Marilyn: 305

Moran, Sevim: 301

More, Thomas: 433, 766

Morgenthau, Hans: 240

Mumcu, A.: 459

Mumcu, Erkan: 459

Mumcu, Uğur: 126, 251, 258, 399, 417, 468, 484, 559, 561, 673, 707, 741, 771

Murdoch, Rupert: 390, 404

Musaddık: 191

Mustafa Suphi: 737

Mutçalı, Serdar: 295, 379

Münir, Metin: 651

Müren, Berna: 67, 350, 354

Müstecaplı, Esat Adil: 769, 770

Mütercimler, Erol: 571

Nadi, Berin: 354, 357, 358

Nadi, Yunus: 353, 354

Naili Bey: 659

Naim Hoca: 391, 392

Namık Kemal: 630

Nasrettin Hoca: 735

Naşit, Adile: 691

Nazım (Doktor): 44, 660, 686

Nâzım Hikmet: 124, 135, 136, 327, 352, 479, 569, 603, 703, 737, 773, 777, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 806, 807, 813, 815, 816, 817, 818

Nebioğlu, Osman: 330, 335

Nebioğlu, İlhan: 39

Nehrozoğlu, Kemal: 708

Nesin, Aziz: 124, 126, 149, 150, 353, 448, 450, 468, 481, 645, 737, 765, 766, 767, 770, 771, 772, 813

Nesrin, Teslime: 802

Neşri: 198, 199, 201, 217

Newton, Isaac: 143, 274, 413, 512

Neyzi, Leyla: 24, 62, 63, 64, 332

Nilüfer: 84

Noyan, Eser: 355

Noyan, Necati: 739, 740, 751

Ocak, A. Yaşar: 136, 206

Oğuz, Okan: 514

Okçuoğlu, Ahmet Zeki: 569, 804

Oktar, Adnan: 382

Oktar, Selim: 291

Oktay Rıfat: 813

Okyar, Fethi: 393, 720

Okyar, Osman: 393, 720

Okyay, Turgut: 151, 447, 448, 564, 565, 803

Olcay, Osman: 666

Olcayto, Turgay: 219, 774

On Altıncı Louis: 123

Oral, Zeynep: 299, 300, 301, 302, 620, 652

Oraloğlu, Ali: 318

Orhan Kemal: 818

Orhan Veli: 479, 813

Ortaç, Serdar: 459

Ortaylı, İlber: 38, 141, 459, 460, 654, 659

Orwell, George: 173, 408

Osiander: 121

Ozankaya, Ö.: 531

Öcalan, Abdullah: 95, 126, 138, 148, 184, 192, 371, 380, 399, 400, 408, 424, 439, 440, 441, 446, 448, 534, 562, 563, 564, 565, 566, 569, 570, 642, 791, 804

Öğün, M.: 550

Ökçesiz, H.: 451

Öke, Mim Kemal: 339

Öksüz, Enis: 680

Ökte, Faik: 339

Önal, G.: 465

Önal, Recep: 680

Öndül, Hüsnü: 383, 412, 440, 511

Önen, Yavuz: 377, 412

Öngüt, Elçin: 263

Önsal, Şahap: 141

Ören, Enver: 551

Örsal, Şahap: 619

Öymen, Altan: 393, 422, 437, 699, 714, 715, 716, 717, 748

Öz, M.: 459

Özakman, Turgut: 318, 550

Özal, Korkut: 67, 84, 100, 418, 718

Özal (Ozal), H. Turgut: 11, 48, 67, 84, 90, 125, 152, 183, 236, 243, 258, 314, 317, 324, 351, 402, 417, 440, 466, 467, 468, 473, 482, 485, 488, 538, 639, 643, 682, 707, 710, 711, 718, 726, 727

Özal, Y. Bozkurt: 84

Özal, Efe: 84

Özbek, Süsen (Erkuş): 239

Özbek, Rifat: 227, 229, 230, 242

Özbey, Yalçın: 500

Özbudun, Ergun: 419, 450

Özdemir, C.: 459

Özdemir, Hasan: 434

Özden, Yekta Güngör: 318

Özdilek, Fahri: 343

Özel, İsmet: 813

Özer, Cem: 695

Özerman, Ertan: 291

Özgen, Eralp: 272

Özgener, Bilge: 680

Özgürel, Avni: 402

Özkan, Hüsamettin: 513, 632, 641, 645, 719, 730, 759

Özkan, Tuncay: 227, 248, 451, 556, 565, 571, 572, 573, 574, 587, 668

Özkoçak, Vasfiye: 639

Özkök, Ertuğrul: 58, 72, 94, 101, 167, 168, 187, 412, 434, 435, 436, 459, 504, 531, 586, 587, 640, 644, 645

Özkök, Hilmi: 82

Özsoylu, Şinasi: 340, 343

Öztürk, Yaşar Nuri: 459

Özülker, Bahattin: 176, 571

Özyetkin, A. Melek: 216

Pakalın, M. Zeki: 225, 226, 261, 398

Paker, Can: 480, 681, 702

Paltrow. G.: 396

Pamuk, Aylin: 262

Pamuk, Orhan: 248, 262, 267, 271, 273, 356, 391, 397, 405, 450, 460, 535, 536, 655, 695

Pamuk, Şevket: 398

Pangalos: 562

Papandreu, Yorgo: 178, 246, 419

Parlak, Türkmen: 651, 654

Parris, Mark: 166, 167, 168, 240

Pasqua: 428

Pearson, Robert: 168

Le Pen, Jean-Marie: 428

Pekinel, Güher: 291

Pekinel, Süher: 291

Pekkan, Semiramis: 500

Pekşen, Yalçın: 481

Perin, M.: 594

Perinçek, Doğu: 387, 399, 407, 426, 445, 450, 553, 565, 572, 622

Philips, H.: 340

Picasso, Pablo: 639, 801

Piraye: 783, 784, 790, 806

Platon: 528

Pope, N.: 459

Portakal, Raffi: 327, 328

Portakal, Zuhal: 327
Primakov: 562, 563
Pulur, Hasan: 703
Putin, Vladimir: 125, 183, 188, 189, 190, 254, 408, 431, 432, 515, 533, 535, 648, 709
Püsküllüoğlu, Ali: 53, 71, 79, 269, 399, 696, 702

Rabin, İzak: 316
Radomisli, Aylin: 294, 298, 398, 652, 654
Radomisli, Mişel: 294, 296, 297, 298, 398, 399, 652, 658
Ramonet, Ignacio: 390, 403, 506, 574
Reagan, Ronald: 404, 517, 518, 717, 762
Reşit Paşa: 165, 180
Revivo, Haim: 657
Rıza Pehlevi: 427
Ricardo: 31, 308
Richie, Lionel: 396
Rızgari, Baran: 370
Robins, R. H.: 215
Rodrik, Dani: 669
Roosevelt, Franklin Delano: 517
Roux, Jean-Paul: 189
Rüşti, Salman: 802

Sabahattin Ali: 126, 127, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773
Saban, Nedim: 351
Sabetay Sevi: 35, 38, 51, 86, 109, 236, 238, 252, 256, 257, 258, 264, 265, 301, 311, 323, 324, 332, 333, 336, 337, 352, 651, 655, 653, 668, 680, 681, 682, 702

Sabancı, Sakıp: 291, 514, 724, 726

Safire, W.: 191, 432

Sağlamer, Kayhan: 377, 790

Said, Edward: 390, 391

Sakık, Şemdin: 392, 604

Salih Zeki: 643

Salman, Ersin: 270

Salman, Yusuf Sami: 270, 271

Sanberk, Özdem: 701

Sandalcı, Emil Galip: 679

Sar, Cem: 664

Saray: 645

Sargut, Selami: 317

Sarıer, İlker: 692

Sarıkaya, M.: 670

Sarısözen, V.: 699

Sarkisyan: 400

Sarper, Selim: 666

Sartre, Jean Paul: 802

Saussure, F. de: 486

Savaş, Vural: 598, 721, 723

Savaşman, S.: 571

Say, Burhan: 342, 343

Say, Fazıl: 59, 342

Sayar, F.: 643

Sayın, Emel: 291, 500

Sayman, Yücel: 59, 342

Saymen, F. Hakkı: 59, 342, 379

Schiller, Herbert: 389, 391

Schirmer: 382

Scholem, G.: 257, 260, 271, 272, 321, 322, 332, 653, 655, 656, 670, 681

Schröder, Gerhard: 175, 176, 177, 180, 185, 186, 375, 426

Schuman: 132

Schumpeter: 132, 133, 646, 647

Sekizinci Henry: 181

Selçuk, İlhan: 414, 450, 453

Selçuk, Sami: 445, 446, 447, 449, 597, 598, 641, 642, 645, 721

Selçuk, Turhan: 620, 646

Selışık, Ziya: 350

Sephiha, Haim Vidal: 683

Sertel, Sabiha: 260, 271, 660, 671, 682, 702

Sertel, Yıldız: 682, 684, 688

Sertel, Zekeriya: 264, 353, 660, 682

Sertoğlu, Sedat: 701

Sevük, Süha: 455

Sezer, Ahmet Necdet: 139, 140, 144, 150, 448, 551, 552, 575, 558, 598, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 637, 632, 643, 644, 672, 673, 674, 705, 707, 708, 709, 710, 714, 716, 719, 722, 723, 724, 726, 727, 759, 760

Sezgin, İsmet: 538, 546, 566

Shakespeare, William: 431

Shaw, Stanford: 232

Shihab, Sophie: 398, 400

Simavi, Erol: 239, 501, 502, 504, 632

Simavi, Haldun: 501

Simavi, Sedat: 498

Sirmen, Ali: 318

Smith, Adam: 31, 519

Sofa, Peyami: 813
Sofuoğlu, Murat Cem: 269
Soros, George: 405, 669, 698
Soysal, İlhami: 353, 498, 792, 796, 807
Soysal, Mümtaz: 353, 450, 484, 750
Sipahioğlu, Gökşin: 594
Spain, A.: 666
Spielberg, Stefan: 405
Stavroulakis, Nikos: 24, 325, 332, 333, 334, 335
Steinhardt: 240
Straus, O.: 240
Su, Ruhi: 225, 765, 818
Sultan Hamit: 165, 324, 410, 516, 525, 709
Sultan Mecit: 165, 167, 426
Sultan Reşat: 420, 522
Sunal, Kemal: 734, 735, 736
Sunalp, Gülen: 330
Sunalp, Turgut: 271, 317, 330
Sungurlu, Oltan: 718
Süer, Sabri: 706
Süleyman Askeri: 373
Sülker, Kemal: 758
Sümer, Faruk: 53, 201, 205, 206, 207, 210, 211, 217, 218, 262, 263, 306, 329, 696
Süter, Şakir: 774

Şah İsmail: 246
Şahin, Haluk: 587
Şahin, K.: 459

Şarman, Salih: 493, 541
Şemsettin Sami: 243
Şemsi Efendi: 333, 662
Şen, Ali: 715
Şen, N.: 459
Şensoy, Ferhan: 459
Şeyh Bedrettin: 222, 327
Şeyh Sait: 773
Şinasi: 630
Şostakoviç, Dimitri: 135
Şükün, Ziya: 244
Şevardnadze, Edward: 400, 411, 432, 441

Tagore: 486
Tağmaç, Memduh: 440, 453, 718
Taki, Murat: 335
Talas, Cahit: 519
Talat Paşa: 687
Talay, İstemihan: 514, 726, 727
Talbott, Strobe: 400
Talu, Naim: 29, 351, 668, 682
Talu, Umur: 132, 603, 604, 620, 774, 775
Tamer, Rauf: 353
Tan, Ahmet: 314
Taner, Haldun: 272, 691
Tanilli, Server: 233
Tanju, Sadun: 357
Tanla, Hasan Bülent: 318
Tanör, Bülent: 455

Tanpınar, Ahmet Hamit: 778

Tanrısever, Ali: 295

Tanrısever, Aziz: 296, 297

Tantan, Sadettin: 440, 444, 559, 621, 641, 732

Tara, Şarık,: 454, 514

Tarhan, Abdülhak Hamit: 718

Taşçıoğlu, Renan: 227, 230

Taşgetiren, A.: 692

Taşkent, Kazım: 295

Tavşanoğlu, Leyla: 774

Tayfur, Ferdi: 769

Tekin, İ.: 12

Tekin, Nedim: 550

Tekin, Talat: 207

Tekinalp, M.: 644

Telci, Gülçin: 262

Temir, A.: 218

Terim, Fatih: 95, 97, 99, 100, 102, 459, 657, 731, 732

Terzioğlu, Tosun: 724

Tevfik Fikret: 14, 723

Tevetoğlu, Cihat Fethi: 348, 349

Tevetoğlu, Tarkan: 349, 350

Tınç, Ferai: 183, 400

Timuçin, Afşar: 782, 811, 812, 814, 815

Tinar, Ertaç: 263, 451

Thatcher, Margaret: 404, 518, 717, 762

Togan, Zeki Velidi: 348

Toker, Metin: 330, 795

Toynbee, Arnold: 808

Toptan, Köksal: 538

Topuz, Hıfzı: 84, 100, 766, 767, 768, 769, 771

Torlak Kemal: 222, 327

Torun, Osman Nuri: 639

Toskay, Tunca: 550, 583, 584

Truman, Harry S.: 382

Tse-Tung, Mao: 400

Tulyakova, Vera: 784, 785

Tuncer, Baran: 393

Tunçoku, M.: 531

Tural, Sadık: 529

Turan, İlter: 326

Turner, Ted: 390

Türenç, Tufan: 588

Türesoy, Seçkin: 620, 774, 775

Türk, Ahmet: 401

Türk, Hikmet Sami: 12, 318, 355, 419

Türkali, Vedat: 791

Türkcan, Ergun: 129, 141

Türker, Ş.: 331

Türkeş, Alparslan: 101, 107, 348, 473, 475, 490, 494

Türkmen, Behçet: 340, 350, 571, 667

Türkmen, İlter: 175, 243, 340, 422, 534, 571, 667, 709

Türkmen, Güner: 667

Türmen, Rıza: 665

Terzioğlu, Tosun: 724

Tüzemen, L.: 657

Uğur, Necdet: 645

Ulusu, Bülent: 516, 537, 538
Uludağ, Zeynep: 480
Umar, Leyla: 45, 100, 269, 658, 679
Unat, F. R.: 199
Uras, Güngör: 141, 384, 818
Uras, Selin: 308, 309
Uras, Ufuk: 318, 435
Urgan, Mina: 433, 438, 439, 457, 458, 763, 764, 765, 766, 816
Us, Hakkı Tarık,: 288
Uyanık, Gonca: 480
Uygun, Mehmet: 419, 450, 721
Uz, Behçet: 337, 339
Uzan, Cem: 10, 414
Uzan, Kemal: 720
Uzman, Mazhar Osman: 61, 322, 336, 337, 338, 340
Uzunçarşılı, İ. H.: 715

Üçer, Erol: 269
Üçok, Bahriye: 561
Üçüncü Selim: 159, 161, 163, 167, 762
Ün, Memduh: 818
Ünal, M. Ali: 277, 278

Vâlâ Nurettin: 782, 784, 800
Vambery: 431
Vatandaş, A.: 658
Veblen, Thorstein: 490, 491
Veinstein, Gilles: 233, 660
Velidedeoğlu, Ali Nur: 658, 659, 679

Velidedeoğlu, H. Veldet: 54
Velidedeoğlu, Sarah: 679
Velioğlu, Hüseyin: 439, 441
Verheugen, Günther: 169, 170
Vernet, D.: 189, 515
Vinci, Leonardo da: 396

Warren, F.: 666
Wilhelm (II): 410
Wilson, Woodrow: 383, 423
Wittek, Paul: 203, 429

Yağcı, N.: 699
Yahnici, Şevket Bülent: 466
Yakar, Suzan: 693
Yakubovski, A.: 216
Yakup Cemil: 402
Yalçın, Aydın: 795, 796
Yalçın, Hüseyin Cahit: 631
Yalçın, M. A.: 770
Yalçın, Soner: 110, 223, 226, 348, 466, 500, 548, 550, 554, 571, 583, 796
Yalçıntaş, Nevzat: 84
Yalman, Ahmet Emin: 257, 268, 353, 552, 654, 662, 688
Yalman, Alp: 657
Yalman, Metin: 551, 552, 643
Yaltırım, Samiye: 784
Yamaç, Z.: 768
Yardelen, Erman: 291
Yardımcı, Nejat: 708

Yarman, S.: 273, 397

Yaşar Kemal: 248, 268, 271, 391, 696, 738, 785, 790, 795, 812, 818

Yaşar, Tilda: 696

Yaşargil, Can: 698

Yaşargil, Dianne: 698

Yaşargil, M. Gazi: 696, 697, 698

Yayla, Yıldızhan: 419

Yazgan, Teoman: 708

Yeltsin, Boris: 183, 188, 189, 431

Yenal, Oktay: 393

Yeşilmen, Sibel: 644

Yetkin, Çetin: 232

Yetkin, Murat: 92, 183, 252, 640, 644

Yılmaz, Berna: 67

Yılmaz, Atıf: 818

Yılmaz, Cem: 316, 318

Yılmaz, Mesut: 67, 130, 172, 173, 174, 175, 350, 354, 377, 408, 413, 435, 444, 459, 460, 467, 484, 512, 544, 548, 556, 557, 564, 566, 567, 569, 641, 670, 717, 759, 799

Yiğit, Korkmaz: 435, 494, 495, 496, 499, 505

Yolaç, Malik: 353, 498

Yonge, Charlotte M.: 293

Younnes, David Tainos: 291

Yunus Emre: 207, 654, 655

Yurdakul, Doğan: 223, 226, 348, 466, 500, 548, 550, 554, 571, 583, 796

Yurtsever, Erk: 53, 54, 306, 329, 696

Yusuf Has Hacip: 215

Yücekök, Ahmet: 513

Yüksel, N. Aysun: 349

Yüksel, Nuh Mete: 642, 722

Zachariadou, E. Z.: 205

Zeytinoğlu, Nasır: 709

Zon, L.: 335

Zorlu, Fatin Rüştü: 102, 141, 665

Zorlu, Ilgaz: 23, 141, 264, 336, 679, 680, 681